

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~Long Lat A 55a~~

L. lat. 1015 b

<36616237210015

<36616237210015

Bayer Staatsbibliothek

S

FRANC. SANCTII,

BROCENSIS,

In Inclyta Salmanticensi Academia Primarii
Rhetorices & Græcæ Linguæ Doctoris,

MINERVA,

SEU

DE CAUSIS LINGUÆ

LATINÆ

COMMENTARIUS,

Cui inserta sunt, uncis inclusa,
quæ addidit

GASP. SCIOPPIUS;

Et subjectæ suis paginis Notæ

JAC. PERIZONII.

*Editio Nova, prioribus longè correctior,
atque emendatior.*

AMSTELÆDAMI,

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES
BIBLIOPOL. GENEVENS.

M. DCC. LII.

Bayrische
Staatsbibliothek
München

. G E N E R O S I S S I M O

A T Q U E

E X C E L L E N T I S S I M O

V I R O

SICCONI à GOSLINGA,

FRANEQUERANI AGRI PRÆFECTO,
ACADEMIÆ FRISIORUM CURATORI,
ET CUM MAXIME ILLUSTRUM FRI-
SIÆ ORDINUM DELEGATO NOVENVI-
RO, NUPER A FOEDERATA SEPTEM
POPULORUM REP. ÆSTIVIS SUPERIO-
RIS BELLII CONSILIO ET AUCTORITA-
TE GUBERNANDIS SÆPIUS ADHIBITO,
NOVISSIME AD PACEM PANGENDAM
ULTRAJECTUM PLENÀ CUM POTESTA-
TE MISSE, JAMQUE AD POTENTISSI-
MUM GALLIÆ TOTIUS REGEM LEGA-
TO EXTRAORDINARIO, ETC. ETC.

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

NSCRIPSI ante Hos Viginti
& Sex jam annos Nomini
Tuo primum, VIR IL-
LUSTRISSIME, San-
ctianam hanc Minervam,
meis Notis & Animadversionibus passim
explicitam, quando Tibi ex Academiis

* 2

etiam-

D E D I C A T I O.

etiamdum recenti, & ex peregrinatione per Britanniam & Galliam mox instituta tantum quod reduci, gratulabar prima Honorum initia, quæ ultro ad Te in ipso ætatis ineuntis flore ipsa detulerat Frisia, quam Patriam habes, dum amplum illud & decorum sane adspiciendarum curandarumque publicarum Rationum munus Tibi mandarat, quoddam quasi Honorum Tibi ab se destinatum, & sustinendæ deinceps abs Te dignitatis, rudimentum. Prælagiebam jam tunc liquido plane augurio, longe majora, Tuis Natalibus, & maxime Tuis animi Dotibus, ut debita, ita certo eventura quondam ab ipsa vestra Rep. quæ suæ quoque de Te expectationis atque opinionis veluti argumentum quoddam & pignus, primum hunc Honoris in Te collati gradum esse voluerat. Iteratis dein hujus *Minervæ* editionibus, maxima jam Fortunæ & Dignitatis Tuæ incrementa faustissimis sum ominibus ac votis prosecutus. Nunc novissime illa prodit in publicum, multis sane & novis Notarum accessionibus

D E D I C A T I O .

bus locupletata. Ita vero aucta jam & ex-
 culta , ut nunquam videatur per ætatis
 ingravescentis causam meas iterum subi-
 tura manus , mirifice se denuo Tibi, **VIR**
EXCELLENTISSIME , offerre gessit ,
 qui & ipse in illud jam Auctoritatis Di-
 gnitatisque Fastigium ascendisti , ut nihil
 habeas in foederata hac Rep. amplius , quo
 enitaris. Gratulatur videlicet non Tibi
 tantum , sed & sibi , quod pari quasi fato
 & passu in hanc speciem ac molem , una
 cum Gloriæ & Fortunæ tuæ ornamentis ,
 excreverit simul. Ego certe voluptatem
 nunc percipio sane ingentem ex eo , quod
 quæ olim opinione mea augurabar de a-
 dolescentis tunc Dignitatis Tuæ incre-
 mentis ; ea in hoc Tuæ ætatis robore vi-
 deam luculentissimo eventu probata. Ne-
 que tamen ea in solis posita Honoribus
 duco , qui in Te deinceps collati sunt
 complures & amplissimi , verum in iis
 ita publico bono gerendis , ut omnium
 merearis , & jam dudum habueris , laudem ,
 ut præcipuam Tibi apud populares tuos
 auctoritatem , præclaram etiam apud u-
 niver-

DEDICATIO.

niversam Fœderatorum Remp. existimationem & gloriam abunde jam comparaveris; ut non tantum Patriæ Tuæ, ejusque publicis ac privatis rationibus singulari semper consulas studio, sed eidem etiam ornamento sis & decori apud Socios, quod inprimis commemorent & laudibus efferant nominatim, quotiescunque Frisiacæ Nobilitatis incidit mentio: ut admirentur denique & prædicent palam in te omnes generosum illud Honesti & Decoris studium, egregiamque Animi Liberalitatem, non illam, quæ in splendido, sed damnofo, luxu, aut inconsulta profusione, cui ratio non constat, quæ nihil minus, quam *Liberalitas* est dicenda, consistere vulgo creditur, sed eam, quæ, non intenta suis unice rationibus, bene de publico, bene de quibusvis, Patriæ & Bonarum Artium studiosis, mereri contendit, quæ non addicta vulgarium factionum partibus, quas Magni vere Animi, ut infra se positas, despicere solent, ipsam Virtutem & præclaras mentis atque ingenii dotes fovet, colit,

DEDICATIO.

colit , ornat , in quocunque eas repererit Homine. Hæc demum genuina est Liberalitas, qua Te maxime delectari scio, ut omnes solent altæ & erectæ indolis Viri. His artibus vera comparatur Dignitas , cujus summum tenes cum maxime gradum titulo simul ac re ipsa , dum non modo iterum in Amplissimo Delegatorum Ordinum Collegio Frisiorum Remp. secunda prorsus fama, & constanti omnium applausu , administras : sed & a communi Sociorum , arctissimo & æterno , ut augurari vel certe precari fas est , Fœderis nexu in Unum ferme Populum coalescentium , Concilio ad gravissima quæque & luculentissima cum paucis Aliis parilis ferme Loci & Dignitatis Viris gerenda maximo publico bono fuisti identidem admotus. Quid enim gravius Viro, Nobilissimo quidem , sed qui domi solitus est communem curare Patriam , in castris quoque Reip. personam agere , atque ipsa consilio suo gubernare arma , quæ tibi Provincia superiore in Bello sæpius est Frisiz tuæ nomine demandata.

D E D I C A T I O .

Quid rursus magis arduum & simul magis gloriosum , quam post res militiæ & foris præclare administratas , tantum tamque diutinum præliorum atque obsidionum strepitum , per totam penè Europam diffusum , ad suavissima blandæ Pacis otia revocare , & omnia ex terribili illo tumultu placidam in quietem redigere , quod Tibi itidem , ea gratia Ultrajectum misso *plena* ut dicitur , cùm auctoritate , curandum , prudentissimi delegarunt Patriæ Patres. Quid jam superesse Tibi poterat ad summum splendoris & amplitudinis gradum ? nisi unum hoc , ut pace tandem facta ad Potentissimum Galliæ totius Regem , Amicitia quoque instaurandæ , vel potius confirmandæ causâ , extra ordinem Legatus profiscereris. Neque vero aliter censuerunt Nobilissimi Reip. nostræ Proceres , quippe qui Te Frisiæ habenas in præcipuo istic Delegatorum Ordinum Concilio tractantem , jamque rebus Patriæ tuæ intentum atque incumbentem unice , sæpius tamen coram & per literas serio sollicitatum , ut illustrem hanc Legationem una cum Excel-

D E D I C A T I O.

cellentissimo Viro, WILHELMO BUSIO, capefferes, tandem expugnarunt, & Frisæ tuæ ad tempus extorserunt. Nolebas scilicet ejus commoda Tuæ ipsius posthabere Gloriæ, sed neque sustinebas tantis Fœderatæ Reip. desideriiis pertinacius Te tuamque negare operam, quo minus debitum omnium judicio colophonem rebus præclare adeo abs Te domi forisque jam gestis imponeres. Ita ergo in Galliam nunc contendes, multo honorum prætexto jam illustris, ubi tanquam in splendidissimo Orbis terrarum theatro, ut copiosam denuó, Tuam animi Magnitudinem ac Virtutem exserendi, atque Exteris æque ac Civibus Tuis approbandi reperiessis materiam, ita utêris ea, sat scio, ac fruêris quam studiosissime, unde & maximus prioribus Tuis in publicam rem meritis accedet cumulus. Hæc autem omnia voluptatis meæ, ut dixi, præcipuam nunc faciunt partem, quum rebus ipsis comperior, haud vanum me olim de futura tunc Dignitatis tuæ Amplitudine fuisse Vatem. Quapropter sicuti tunc per

* 5

occa-

D E D I C A T I O.

occasionem edendæ primum hujus *Minervæ* faustis sum omnibus Tuæ Laudis initia profecutus, ita nunc, quum illa novissime meis cum animadversionibus ex Amstelædamensi jam prodit officina, de corroborata jam prorsus & florentissima tua Auctoritate ac Honorum Splendore lætus ac lubens Tibi ac Reip. nostræ gratulor, majoremque in modum simul Te rogo, ut Grammaticam hanc Sanctianæ & Meæ quoque curæ *Minervam*, sicuti olim comiter accepisti, ita nunc in hoc Dignitatis Tuæ fastigio ne respuas aut repudies. Ausus est quondam, (ut cum alios, tum maxime Ælium Antonium Nebrissensem taceam, qui suam *Artem* Isabellæ Hispanorum Reginae dedicavit) Eximius ille Gerh. Joh. Vossius suos de *Arte Grammatica* Commentarios mittere ad Serenissimum Britanniae Principem, Caroli Primi Filium natu maximum. Quod si Regiam in Aulam & Familiam, aditum sibi patefacere, ac penetrare potuerunt ejus generis & argumenti opera, nihil est, quod sequius quidquam mihi augurer

DEDICATIO.

gurer de tua Humanitate simul & egregio illo liberalium disciplinarum Amore, quo minus hanc *Minervam*, publice satis bene acceptam dudum, Tu quoque facilis admittas. Deum Opt. Max. supplex veneror, ut salvus & incolumis in Galliam pervenias, atque inde mox, extinctis penitus omnibus Belli reliquiis, & confirmata prorsus in posteritatem feram Pace ac Voluntate mutua, in Patriam maximam cum gloria, & secunda omnium existimatione revertaris, utque Vitæ Tibi usum & fructum Ille proroget in tempus quam longissimum, atque ita ipse diu non Frisacæ modo, sed & Fœderatorum omnium Reip. consilio curaue Tua adsis ac præsis. Vale, & annum, quem perendina die inibimus, multosque alios deinceps, feliciter decurre & exige.

Lugduni in Batavis, ad III. Kal. Januarias cio io ccxiii.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

FRANCISCUS Sanctius, patria Brocenſis, natione Hiſpanus, Profeſſor ſeu *Doct̃or* exeunte ſæculo XVI. fuit *Rhetorices Græcæque Linguae* in Academia Salmanticensi *Primarius*; ut ipſe ſe deſcribit in Præſatione, quam huic *Minervæ* præfixit, & quam Ego ex Salmanticensi Editione, vitioſe licet iſtic expreſſam, hic iterum exhibui, ab aliis prætermiſſam. Varia etiam ſcripſit, quæ in *Bibliotheca Scriptorum Hiſpaniæ* videas ordine expoſita: Sed quibus miror *Origines* Sanctii, ab ipſo in hac *Minerva* IV. 16. pag. 841. laudatas, non adnumerari, niſi ſi credendum ſit, cœptas eas & paratas forſan, at nunquam editas. Inter illa vero etiam Libellum *Paradoxôn*, memoratum hic quoque I I 1. 3. pag. 298. Antverpiæ typis Plantinianis anno 1582. in publicum emiſit, quem tamen ferme integrum in hanc *Minervam* deinde collatum reperio. Ipſa enim demum an. 1587. non Madriti, ut in primæ, quæ Amſtelædami fuit facta, editionis præſatione traditur, ſed Salmanticæ prodiit, & magno cum applauſu ab omnibus ſtatim eſt excepta. Mox etiam in exterâ perlata regiones, & tandem ab Duce Alcalæo, Hiſpanici Regis Legato, Romanam

P R Æ F A T I O.

mam deportata, in Gasp. Scioppii pervenit
 manus, qui eam multis ornatam laudibus, no-
 tulisque suis auctam, Patavino iterum prelo
 subjecit. Hujus Editionis exemplar Marq. Gu-
 dius, Vir Clarissimus, ex Italia ad Amstelæda-
 mensem detulit Bibliopolam, cujus in officina
 illud denuo excusum an. 1664. in dias Batavæ
 quoque lucis auras exiit. Quum vero a Doctis-
 simis quibusque Viris hic locorum, & merito
 quidem suo, commendaretur omnibus, qui
 Linguae Latinæ rationes investigare, ejusque
 clariorem intellectum & facultatem sibi com-
 parare vellent, sic evenit, ut brevi *Minerva* hæc
 librariis in Tabernis iterum desideraretur, ut-
 que Bibliopola Franequeranus tandem anno
 1687. in officinam remittere eam decerneret,
 & mecum sedulo ageret, ut, si quid haberem,
 quod ad eam quacunque accessione locuple-
 tandam pertineret, suæ, quam parabat, editioni
 adderem. Non abhorrebam ab hac cura, siqui-
 dem in mundo mihi esse arbitrabar, quæ ad il-
 lustrandam, vel etiam castigandam alicubi, fa-
 cere videbantur. Etenim Eruditissimorum Vi-
 rorum, quos adolescens audivi, auctoritate ex-
 citatus, magna olim diligentia libellum evolve-
 ram, & pro modulo judicii, quod illa ferebat
 ætas, maximo probaveram opere; quo luben-
 tius istas suscipiebam partes: & ita *Minervam*
 hanc Sanctii, copiosis animadversionibus ac
 disputationibus a me instructam, tunc primum
 edidi eo cum successu, ut idem Bibliopola mox
 an. 1693. me ignaro, & ex Frisiaca in Batavam
 jam

P R Æ F A T I O.

jam Academiam profecto, secundam illius fecerit editionem, ejusque exemplaribus iterum brevi divendis, obnixè me rogaverit, ut tertium edendam ipse jam recognoscerem. Quod tamen negotium aliis tunc districtus occupationibus aliquantisper distuli, tanto magis, quoniam multa habebam, quæ adderem prioribus Notis, aut, ut soleo mea ipse, ubi opus est, vineta lubens cædere, substituerem. Serius ergo, sed mea magis quam Librarii culpa, prodiit illa Tertia, & demum exeunte jam anno 1702. Idem de hac nova fateri me ipsa veri vis cogit. Nam quum jam ante quatuor annos denuo paucissima superessent hujus opusculi exemplaria, de nova ejus editione agere mecum cœpit Amstelædamensis, Franequerano fatis suis defuncto, Bibliopola; verum & tunc, ut ferme fit in laboriosa hac statione, & quia *Originibus* insuper *Babylonicis* atque *Ægyptiis* conscribendis atque edendis eram occupatus, rejicere ejus desideria oportunius in tempus debui, in primis quum comperissem jam, Virum Doctissimum, Georg. Henricum Ursinum, publicatis dudum *Institutionibus Latinæ Linguae* meas in Sanctium observationes ad examen revocasse, multa in iis suo firmasse assensu, alia rejecisse, quæ idcirco disertius mihi videbantur & liquidius probanda. Sed valde doleo Virum Clarissimum non vidisse tunc Tertiam meam editionem. Multa enim istic reperisset castigata, alia omissa, quæ non satis certa aut plane verisimilia erant, complura denique addita, aut clarius demonstrata.

P R Æ F A T I O.

strata. Sed videre eam non potuerat, quum istæ *Institutiones* plus anno ante in publicam exiissent jam lucem. Ego vero illas aliquot annis, post demum quum invenissem Amstelædami solo libri indice, & Auctoris nomine, inductus, argumenti ceteroquin ignarus plane, mihi comparavi. Ceterum fuit sane Urfinus iste Vir Doctissimus, & diligenter excussit Grammaticorum, ac Recentiorum maxime, J. C. Scaligeri, Aug. Saturnii, Franc. Sanctii, Gasp. Scioppii, Gerh. Joh. Vossii, aliorumque opera. Indolis porro videtur fuisse, quantum ex scriptis ejus colligere mihi licet, (nam ipsum nunquam vidi) liberæ, candidæ, apertæ, simplicis, quod postremum a me non vitio, sed laudi, ducitur. Verum quum cura hæc in infinitas sit sparsa particulas, easque minutas valde, nihil sane mirum, non æque semper intentum ac limatum rebus singulis adhibuisse judicium, quod certe sæpiusculè in eo desideravi. Unde & factum, ut non modo in ipsis Grammatici argumenti controversiis, sed & in factis Historicis, temere quid sæpe affirmaverit, quod tamen plane aliter se habebat. Veluti, quando Me dicit Præceptorem habuisse Virum sane Magnum, Joh. Frid. Gronovium, sed quem Ego nunquam docentem vidi aut audiui, mortuum quippe, quum Ultrajecti agerem, in disciplinam tunc Viri Egregii, Joh. Georgii Grævii, a Patre meo traditus: quum Andream Borrichium V. C. sæpius appellat Olai Borrichii Filium, quod certe non fuit; quum Vallam dicit Popularem Sanctii, quorum tamen ille Italus,

* *

lus,

P R Æ F A T I O.

lus, immo Romanus, fuit, hic Hispanus. Similia sunt alia, quæ certe pronam ad affirmandum res non satis consideratas indolem declarant. Huc refero vel maxime, quod Vossium notat Sect. V. cap. 7. pag. 602. ut cui *aliud agenti exciderit*, (Analog. III. 17.) sicuti antiquissima *Futura Activa*, quæ per *Esse vel Fuisse circumloquimur*, eadem voce *VARIATA* jungi cujusvis Generis ac Numeri nominibus, ita idem in Participiis Futuri infiniti Passivis, longe usitatus fieri. Et addit, adferre eum istic exempla tantum de Futuris infinitivi passivi non Variatis. Debuisse utique ex eo collegisse, si maxime ita apud Vossium legeretur, id ex Typographi errore ortum, non excidisse Viro Summo, quum exempla contrarium liquido doceant, & ipse Vossius alibi non emendaverit illud, ut ait Ursinus, sed quod hic, etiam ibi tradiderit. At vero quæ jam illud exciderit ipsi Ursino, valde miror, quum utique non in posteriore modo, sed etiam in priore Vossianæ Analogiæ editione, ab ipso Vossio curata, legatur d. l. diserte *INVARIATA*, ut sensus & nexus rerum requirebat, & Ursinus volebat. Sed &prehendisse in Viro Clarissimo videor, quod in compluribus reperitur Senibus, ut quod ab ineunte ætate didicerunt ac dein docuerunt ipsi jam alios, difficillime id postea dimittant. Certe in plerisque, in quibus pro recepta sententia & Veteribus Grammaticis disputavi, licet aliter paulo, quam antea fieri solebat, contra Sanctium, reperi mihi prorsus suffragantem, ac in quibus dissentio ab iis, refragantem,

P R Æ F A T I O.

tem, etiam quando nullis id rationibus vel in speciem refellere posset. Verum hæc non impediunt, quo minus opera ejus, quam rei Grammaticæ navavit, fuerit utilissima, & ipse pro Viro valde Docto haberi vel sic debeat. Nec enim ejus unquam fui sententiæ aut animi, ut discrepantes a nobis, si eleganter & modeste id faciant, durius idcirco excipiendos, & omnem eorum operam continuo damnamdam prorsus, censeam, quæ iniquissima multorum est agendi ratio. Tu vero miraberis forsan, Lector, quod tantum studii & temporis impendere quidem his rebus voluerim, quod aliis publici magis saporis, & secundæ magis famæ, devovere potuissem. Nam qui vilius & abjectius nunc inter eos etiam, qui se doctos putant, habetur, quam *Grammatici* nomen? Unde & solent istius generis homines, pro opprobrio eos, quos contemni volunt, *Grammaticos* appellare, licet ipsi Grammaticam interpretandi rationem in Sacris quoque libris vel maxime exigant, & vetustiores, quos *Patres* vulgo dicimus, æque ac recentiores Interpretes, qui eam neglexerint, acriter increpent. Sed vere *inelegantes*, ut mitissime cum Gronovio Patre, in lib. de Pec. Veteri, loquar, sunt *homines, qui hoc nomine in contumeliam utuntur*. Nec enim utilius quidquam præstari potest omnibus scientiis ex antiquitate repetendis, quam earum Linguarum, quibus conscriptæ sunt olim, Grammaticam rationem & usum declarare, quod unicum est & certissimum *Vetustos Auctores interpretandi fundamentum*.

P R Æ F A T I O.

tum. Nec absurde idcirco, si Politicem rem consideremus, Tridentini Theologi, ut Scripturam S. suis arbitriis & decretis penitus subicerent, Grammaticos ab ea interpretanda excludendos censebant; quum viderent, eos, si admitterentur, longe aliter illam exposituros plerumque, quam ipsi vellent, qui desiderabant, non verum verborum sensum, sed unice suis dogmatibus accommodatum. Quocirca quum non auderent palam ipsam Sacrorum Codicum auctoritatem rejicere & extinguere, rectam tamen eorum interpretationem, Grammatica ratione faciendam, volebant abolitam, ne, ut ipsi dicebant, Grammatici, aut quiqui ea methodo Scripturam explicabant, facile confutarent Theologos, solis Decretis ac Versionibus in Ecclesia receptis subnixos. Tantum illis metus incutiebat Grammatica interpretandi ratio: tantam ea vim habet ad veram Veterum Scriptorum sententiam investigandam & declarandam, falsamque refellendam funditus. Neque ergo abs re aut à Professione nostra alienum existimavi, hanc Latinæ Grammaticæ liquido, quantum potest, constituendæ provinciam in me suscipere, quum insuper ante me complures jam Viri, sanequam Egregii, & omnis Eruditionis laude cumulatissimi, eam sibi quoque cepissent; quos inter familiam suo jure ducunt, ut ex Veteribus ipse C. Julius Cæsar, qui prima Romanæ Monarchiæ jecit fundamenta, & M. Terentius Varro, reip. gerendæ iidem admotus, qui pariter *de Analoga* Linguae Latinæ scripserunt;

P R Æ F A T I O.

ruñt ; ita ex Recentioribus Laurentius Valla ,
 Jul. Cæſar Scaliger , hic ipſe Sanctius , tum
 Gaſp. Scioppius , & præclarum illud conſum-
 matae in hoc genere eruditionis & ſtupendæ
 induſtriæ exemplar , Gerh. Joh. Voſſius ; deni-
 que Anonymus Gallico ſermone Scriptor *No-
 vae Methodi* Græcæ Latinæque Linguae facilius
 feliciusque addiſcendæ. Horum multorumque
 inſuper aliorum , quos ſciens prætereo , veſti-
 gia legere , & exemplum ſequi , quid aliud mi-
 hi , quam decorum eſſe queat ? Sed nec e re
 noſtra exiſtimabam , invaleſcere illam opina-
 tionem , qua , qui ſingularium rerum locorum-
 que Obſervationes , Animadverſiones , ſæpe &
 Emendationes , ut vocant , Criticas , ſibi inter
 legendum antiquos Auctores natas , edere &
 publicare malunt , quam repetita toties jam om-
 nibus in diſciplinis Systemata , nunquam aliis ,
 eandem licet ſtudiorum ſectam amplexis , pla-
 cita , aut placitura , qua illi , inquam , tradu-
 cuntur ideo per ora hominum , & proſcribun-
 tur , tanquam ab omni ſystematica doctrina a-
 lienæ , vel quod eam ſaſtidiant , vel potius , quia
 vix credibile eſt , quenquam in docendis ar-
 tibus & diſciplinis eam ex animi ſui ſententia
 prorsus averſari & repudiare , quod anguſto
 eam pectore capere nequeant , atque ita ſua
 ſibi jubeant habere , vulpeculæ in modum ,
 quæ ſuis quod percipere non valebat viribus ,
 verbis elevabat. Neque tamen nos Systema a-
 liquod heic damus , ne pro eo obtrudere me
 cenſeas hanc operam ; ſed damus tamen per-
 petuas pene obſervationes ad Librum , quo
 * * 3 ipſe

P R Æ F A T I O.

ipse ejus Auctor suam Grammatices Latinæ Epitomen , Minervæ huic idcirco nostris in Edd. additam , uberius explicuit , causas Linguae investigavit , & omnia multis rationibus confirmare studuit. Atque adeo Systematica , maximam certe partem , sint oportet , quæ hic ab ipso illo Auctore , quæque ad eum in Notis disputantur , Grammaticam rerum locutionumque naturam & causas indagantia. Rectius forte fecissem , si ex meis ipse Annotationibus , qualescunque illæ sint , unum aliquod construxissem corpus , à quo supervacua omnia & aliena abessent. Sed aliter res rationesque meæ tulerunt. Nam cum primum ad dandam hanc Minervæ Sanctianæ operam invitarer , non licuit sane per varias occupationes integram & per omnes suas partes simul eam explorare , priusquam manus commentando jam admoverem : neque arbitrabar tunc , toties me ab ejus Auctore , singulis sub examen maturioris jam judicii revocatis , in alia omnia abiturum. Præterea sic semper existimavi , consultius esse literis & studiis omnibus , quæ jam copia potius , & multitudine librorum , quam inopia laborant , si bene à prioribus edolata iterum incudi reddantur , & adspersis hinc inde animadversionibus expoliantur , quam si nova ejusdem argumenti opera identidem in publicum protrudantur , quæ plerumque , quicquid habent adfabre factum aut dictum , alienæ seu priorum debent dolabræ , sed quorum hac ratione memoriam prorsus , contra quam oportebat , intercipiunt. Verum , ut fit , quum
in

P R Æ F A T I O.

in rem præsentem venissem, & singula per partes suas considerarem; usu ipsoprehendi, nimium quantum in plerisque ab antiquioribus Grammaticis secessisse Sanctium, rejiciendo, quæ jam inveterata usu, & satis commode olim inventa mihi quidem videbantur: immo sæpe Eum insolenter nimis illos exagitare, quippe quos sine exceptione *Carnifices* ait *Linguae Latinae*, IV. 15. pag. 793. *caligare in omnibus*, IV. 16. init. adeo stupidos, ut Ablativi Absoluti *altioris sint considerationis, quam quo Grammaticorum ingenium possit ascendere*, II. 7. pag. 192. idque facere etiam, ubi ipse tamen errat satis manifeste, illi autem erroris sunt immunes, in quo inclementer adeo increpantur: Veluti, de Superlativis & Voce *Proximus*, II. 11. pag. 232. 233. de Passivorum constructione III. 4. init. de Gerundiis in DI & DO, III. 8. pag. 449. immo nominatim etiam & acriter invehi in Aug. Saturnium de Impersonalibus, quæ ipse temere prorsus explodit, III. 1. pag. 266. sed maxime in Laur. Vallam III. 10. init. III. 12. init. & alibi passim, etiam in præfatione, etiam ubi ipse, non consideratis diligenter satis Vallæ verbis, quæ carpit, turpiter se dedit. Vide sis II. 10. pag. 215. & confer Vallæ de Reciproc. caput VII. & VIII. Ex hoc enim Capite Sanctius illum, qui dixerat alibi (Elegantiarum I. 13.) Comparativum ad Duo semper referri, quod verum esse ostendimus pag. 215. refutare annititur suis ipsius verbis, eo quod dicto Capite scribat Valla, *Posterior, quæ eadem quarta est causa*, quasi ille *posterior* istic de re

P R Æ F A T I O.

quarti loci seu ordinis adhibuisset, & ita Comparativum ipse retulisset ad plura quam *Duo*; quum Valla quatuor istas erroris in Reciprocorum usu causas dividat in duas unius, & duas alterius generis, harumque *Priorem*, quam & *Tertiam* vocat, exponat Capite VII, at *Posteriorem* scil. harum duarum, quæ eadem *Quarta est*, scil. omnium Causarum, cap. VIII. Adde his etiam, quæ notavi ad IV, 7. pag. 697. seq. & maxime quæ ad IV, 15. pag. 765. Vellem sane, prudentius in his & modestius egisset Sanctius, nec ita studiose ac temere multa abjecisset, quæ ad discernendas explicandasque constructiones Verborum, *Neutrorum*, *Impersonalium*, &c. bene in Artem Grammaticam ab ipsis jam Veteribus erant inducta. Quod tamen non ita accipi velim, ac si vitio id illi vel cuiquam vertam, quod non mordicus tenuerit superiorum præcepta, seu quod ea ad Genium & Usus Linguæ Latinæ cum cura exegerit, aliasque, quam illi dederant, rationes causasque locutionum exquisiverit, & inveni-erit. Qui hoc ingenio sunt, præclare illi plerumque studiis & disciplinis, quas pertractant, mea quoque sententia, consulunt. Neque vero conveniret, me insimulare alium ejus culpæ, cujus ipse me ad finem, si qua ea esset, fateri deberem, aut si id gravarer, præsentibus documentis argui possem. Nam multa sine dubio nove, uti nunc sunt, & forsitan etiam paradoxe, disputata hic à me & tradita reperies, sed quæ pleraque putem probata, ut vix hæsitati-
Par-

P R Æ F A T I O.

Participiis, ut veris Nominibus, atque ideo *Accusativum* Casum per se neutiquam regentibus in Lingua Latina, si quis refragetur, minime id mihi mirum, aut præter omnem expectationem accidet, quum in vernaculis Linguis aliter sane se res habere videatur, h. e. Active illa, æque ac ipsa Verba, istic adhibeantur, & facile crediderim, ipsos Græcæ Latinæque antiquos Scriptores, non animadversa constructionis Participiorum cum Accusativo prorsus frequentissimæ natura, sicuti id eos sæpe & alias non fecisse variis exemplis clarissime, ni fallor, docui, non aliter ergo illos existimasse, quam ab istis Participiis proxime hunc casum flagitari; atque idcirco & ipse eam σύνταξιν magis magisque illo animi sensu frequentasse. At nos hic primigeniam singularum constructionum naturam, & sic frequentati deinceps Usus, licet sæpe in Abusum degenerantis, originem ex Linguae genio primisque initiis eruerre pro virili, & protrahere studuimus, sicuti id vere nostri esse muneris, susceptis hisce partibus, judicabamus. Ea vero gratia rationem ipsam usu vetustissimorum, Plauti, Terentii, Lucretii, Aliorumque, subnixam maxime adhibuimus, nostraque Adversaria seu scrinia nostro modo & jure compilavimus. Ceterum effugere in his studui, quantum potest, omnem ταυτολογία, & supervacuum verborum copiam, idque adeo, ut etiam, quando, ut à Sanctio dissensirem, aut ejus quacunque de re sententiam refutarem,

P R Æ F A T I O.

visum fuit faciendum, vix unquam tamen omnia æque Auctorum loca ab eo secundum istam sententiam male explicita, vel simul ad partes unâ dissertatione vocaverim, vel per singulas paginas aliter exponenda monuerim, sed reliquerim potius pleraque Lectorum arbitrio, qui mea istic cum Sanctianis comparare sustinuerint. Verum ita, quamvis sæpe sic satis prolixæ evaserint Animadversiones nostræ, vereor tamen, ne nimis aliquando in verbis, & variis rationibus accumulandis, brevitati studuerim, & sic dum brevis esse laboro, obscurior alicubi sim factus. Quod tamen si quando evenit, evenit certe præter meam voluntatem & opinionem, ut qui ipse aliis in scribendo nihil antiquius aut studiosius commendare soleam, quam ut primam dent operam perspicuitati. Atque ideo neque in his sperem aut rear, quenquam attentum satis Lectorem facile usquam prorsus adhæsurum. Vale Benevole Lector, & novam hanc Minervæ Sanctianæ meis cum Notis editionem superioribus longe locupletiore, ac alicubi emendatiorem, benigne accipe.

AD

JACOBUM PERIZONIUM,

Humaniorum literarum Professore.

Cum Sanctii Minervam , notis & Animadversionibus
auctam , Franequeræ primum ederet.

Juno , Minerva , Venus , quarum regit altera terras ,
Altera mortales non sinit esse rudes ;
Tertia divinis humana calefcere flammis
Pectora , naturâ corda movente , jubet.
Arbitrium peterent quando æmula Numina formæ ,
Debuerat judex justior esse Paris.
 Magne PERIZONI , quo Franica nostra superbit ,
Franica Doctorem non habitura parem ,
Æquior hanc litem sententia vestra diremit ,
Et victrix meritæ est palma tributa Deæ.
Arbitrii jurisque tui Natura reliquit ,
Quam Tibi Divarum demeruisse velis.
At bene posthabitis , quarum Venus arbitra , formis ,
Et quas innumeras altera jactat opes ,
Judice Te , nostræ cessit victoria Divæ ,
Et superat binas una Minerva Deas.
Hanc colis , Hanc ornas , Hæc Te cultore renascens ,
Altius Augustum tollit in astra caput.
Redditus est Latiae tandem , Te vindice , lingua ,
Quem prope delerant barbara secla , nitor.
Reddita majestas , modò deplorata , Minervæ est ,
Quam vix monstrarat Sanctius esse Deam.
Sermonis Veneres Tibi se debere fatentur ,
Et puræ antiqui divitiæ eloquii.
Nec tantum victrix plaudit Tibi Diva , sed ipsa
Judicio accedunt Numina victa tuo.

Sub-

Sublatisque odiis , olim altâ mente repostis ,
 Jungunt , Te , faciles , conciliante , manus .
 Promittuntque Tibi vel dant tot munera Divæ ,
 Quot data Priamidæ , pæctave , fama negat .
 Inferior tantum poterat tua caussa videri ,
 Numina quod judex viderit ipsa Paris :
 Hoc oculis etiam , vel plus , tua numina vestris ,
 Si quid habet veri nostra Camæna , datunt .
 Tres ergo ut spectes humano in corpore Divas ,
 Et referas meritis præmia digna tuis ,
 Dii faciant , jungenda Tibi sit femina , dote ,
 Ingenio , formâ , Juno , Minerva , Venus .

CORNELIUS van ECK
 J. U. D. & Professor , tunc Franeque-
 ranus , nunc Ulkrajētinus .

INCLYTÆ SALMANTICENSI
ACADEMIÆ,

Matri Püßimæ,

FRANCISCUS SANCTIUS BROCENSIS,

Primarius Rhetorices Græcæque Lin-
guæ Doctor,

Gaudere & bene rem gerere.

*N*grati animi nota quî possem libe-
rari, Mater Academia, omnium
quot sunt, quotque fuerunt, Præ-
stantissima, si ego hîc altus & e-
ducatus, ac per annos quadraginta
tuis artibus & disciplinis exornatus, tibi nutri-
cationis præmium non persolvisssem? Sed quænam
præmia tantæ altrici solvisse queam? Exigua sa-
ne, si digna tanta majestate munera velim offer-
re. At vero, quod possumus, libenter offeri-
mus: Ea porro, nec me animus fallit, offeri-
mus, quibus nullus alius aut majora aut neces-
saria magis obtulit. Dolui etenim semper, &
non sine lacrymis sæpe sum testatus, quum tu
semper in cæteris disciplinis magistros habueris
præstantissimos, Grammaticam, quæ omnium
alia-

P R Æ F A T I O.

aliarum fundamentum est, ita depositam jacuisse, ut nulla medicina sublevare potuisse videretur. Et quum pestis Barbariei pene totum orbem occupaverit, tu sola hac nota inureris, & innocens apud exteros accusaris: quasi ullam possimus Academiam reperire, ubi vera, puræque Latinitatis indagatrix, Grammatica doceatur. Quotus enim quisque est Grammatices Præceptor, qui Laurentium Vallam, & eum sequutos non laudet, veneretur, exosculetur? Hinc licebit conjectari, quales fuisse oporteat rivulos, qui ex tam cænoso turbidoque fonte defluerunt. Nunc tu, Mater, huic tanto malo facile mederi poteris, si è cathedris tuis primariis, Laurentio deturbato, Minervam, quæ tibi offertur, patiaris pro illo pueris explicari. Hæc veræ Latinitatis normam tradit. Hac duce puer potuerit Poëtarum & Oratorum virentia prata secure perambulare: hinc Dialecticæ, quæ iidem perturbata est, vera principia expiscari. Nunc igitur hoc præcipue, o Mater, est inter tua, quoniam inter omnes Princeps appellaris, ut literarum omnium fundamenta firma & verissima, te prima instituyente, jaciantur. Nihil omnino hic novi asserimus: stulti vulgi ride sermonem: sed antiquitatem, quæ Barbarorum (Mammotretos dico, Catholicones, & Pastranas) sævitia jacuerat, sublevamus, & in gradum reponimus. Hi enim quum contra Ciceronem & reliquos Latinos acerrimum bellavissent bellum, bonas literas longe lateque pessum dederunt. Jacebant itaque bonæ literæ, quum abhinc annis centum Antonius Nebrissenfis hos rebel-

P R Æ F A T I O.

rebelles conatus est castigare. Sed adeo malum hoc radices egerat altas, ut innumeris monstis debellatis multo plura debellanda remanserint. Quod si ille iterum aut sæpius rediret, non dubito (quæ erat illius solertia) quin omnia facillime composuisset. Ars enim (ut præclare disserit D. Thomas) mutari debet, quoties intellectui melius aliquid occurrit. Itaque quod ille non potuit tunc perficere, mihi forsitan perficiendum delegavit. Qui pote? inquis. Quia dum ille in patria mea Brocis, ubi Dictionarium & Artem adornabat, febricitans decumberet domi Marcelli Nebrissen-sis, Filii, Cruce Alcantaren-sis ordinis insigniti, subinde suspirans, (ut Patrem meum sæpe dicere audiui) conquerebatur, Artem sibi & Dictionarium imperfecta relinqui. Quid si illud inter-im Virgilianum occinebat?

*Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Barbatos, ferroque sequare Perotos.*

Ego certe, quasi ille hoc mihi munus injunxisset, simul ut tibi, Matri Venerandæ, aliquo modo gratificarer, totis viribus in hanc operam incubui, ut Grammaticam addiscentibus via brevior, planior, & fidelissima sterneretur. Hanc methodum ante annos aliquot non sine præclaris experimentis divulgatam huic operi subjunxi. Quia Minerva tota in hoc est, ut regulas illas tum veras, tum facillimas, esse perdoceat. Invidiam vero, quum semper contemnere potius, quam deprecari studuerim, neque placare contendo, neque cupio. Imo vero illi nunc bellum indico facioque. Qua invita
&

P R Æ F A T I O.

Et renuente, Lector attentus & diligens hic tum Veterum tum Recentiorum supra tria millia errorum expiscabitur. Sunt hic innumera sublata, quæ frustra erant: prava multa correctæ: plurima adducta necessaria: ac demum quæ collapsa, & propriis sedibus erant expulsa, restituantur. Vale.

A P P R O B A T I O.

Regii Senatus Supremi jussu Minervam Francisci Sanctii Brocensis, quæ Latini Sermonis causas verissime & eruditissime persequitur, diligenter perlegi, & dignissimam judico, quæ in lucem quamprimum prodeat. Est enim opus, unde hujus ætatis Grammatici, (si tandem aliquando serio sapere velint) vera, brevia, claraque præcepta discere possunt. Madriti in Gymnasio, ubi Latina Lingua publice docetur. Pridie Kalend. Junii. 1585.

*El Licenciado Luys de la
Cruz Vasco.*

FRAN-

FRANCISCI SANCTII MINERVA,

Sive de Proprietate sermonis Latini,

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

ARGUMENTUM.

Minervæ munera. Causæ Latini sermonis investiganda. Nomina rebus imposita consilio, non casu. Prima Linguae verba significabant naturam rerum. Aliarum Linguarum verba habent aliquam rationem. Ratio a Linguis minime excludenda.

MINERVAM narrat Homerus, poëtarum princeps, inter bellantium turmas Diomedæ apparuisse, oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab hominibus posset discernere, discussisse. Quod figmentum Plato in *Alcibiade secundo*, pag. 150. Tom. II. nihil aliud interpretatur quam Rationem ipsam, quæ discussa caligine, qua quisque tenetur, animum facibus purgat, ut mala bonave possit propius contemplari. Quin & ipse Plato in *Cratylō*, pag. 406, 407. Tom. I. quum *Pallados* etymon scrutatur, ἀπό τοῦ πᾶλλειν καὶ πᾶλλισθαι, id est, ab agitatione & saltatione, quod sese, vel aliud quippiam, a terra in altum tollat, dictam existimavit: Idem

A

codem

eodem loco Ἀθηνᾶν, quam nos *Minervam* dicimus, (1) Mentem agitationemque esse declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non quivis revelantur, sed Diomedii tantum, qui Διὸς μῆδ' ἔσθ', id est, *Jovis cura sive consilium*, aut *deliberatio*, dici potest. Bonarum enim artium scientia (2) humani ingenii inventum non est, sed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum usum delapsa divinitus. Itaque nisi te totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ, quam tractas, causas rationesque probe fueris perscrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invasit multos perversa quædam opinio, seu barbaries potius, in Grammatica & sermonie Latino nullas esse causas, nullamque penitus inquirendam esse rationem: quo figmento nihil quicquam vidi ineptius, nihilque potest excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam aget, dicet, machinabitur, sine consilio & ratione? Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui nomina & verba natura constare affirmat, qui sermonem esse a natura, non ab arte, contendit. Scio Aristoteleos aliter sentire; sed nemo diffitebitur, nomina esse velut

(1) *Mentem agitationemque &c.*] Nempe Platoni Ἀθηνᾶ, quasi ἡ θεῖος, *mens divina*, vel ἡ θειότης, *cogitatio morum*, dicta, & inde nomen hoc suum, sed in concinniore dein sonum delatum, accepisse, videtur. At sine dubio Ἀθηνᾶ nihil aliud, si originem vocis spectes, notavit, quam propriam Urbis, quæ Ἀθῆναι dicebatur, Deam. Hinc ergo Æliano V. H. XII. 28. Urbs illa Πόλις ἡ Ἀθῆναι appellatur, & passim apud Homerum ipsa Dea conjunctim dicitur Πάλλας Ἀθῆναι, h. e. *Pallas*

Atheniensis. Nimirum & Urbs & Dea nomen habent a Terra *Attica*, dicta olim Ἀττική ab Ἀκτῇ, littus, quo ipso nomine tota etiam regio designatur. Vide me ad Ælian. V. H. VI. 1. 14.

(2) *Humanum ingenii inventum non est &c.*] Revera est, sed non ita, ut omnes homines ex natura sua eam teneant, verum ut ratione, tum sedula investigatione, denique experientia ipsa eam invenerint primi, ac reliqui dein discendo comparatam habeant.

ut instrumenta rerum & notam; instrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum esse videatur; sic terebro terebramus, & ferra scindimus lignum, at lapides cuneis discindimus, & cunei gravissimis malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina rebus imposuere, credibile est illos adhibito consilio id fecisse, & id crediderim Aristotelem intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina significare. (3) Nam qui nomina casu facta contendunt, audacissimi sunt, nimirum illi, qui universi mundi seriem & fabricam fortuito ac temere ortam persuadere conabantur. Nomina certe & verba, rerum naturam significare cum Platone assererem libentissime, si hoc ille tantum de primævâ omnium linguarum asseverasset: ut in Genesi cap. 2. legimus: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus; appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cæli, & omnes bestias terræ.* Vides in illo primo sermone, quicumque ille fuit, nomina & etymologias rerum ab ipsa natura fuisse depromptas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis asseverare non possum, ita mihi facile persuaferim, in omni idiomate cujuslibet nomenclaturæ reddi posse rationem: quæ si in multis est obscura, non tamen propterea non investiganda. Multa

(3) Nam qui nomina casu &c.] Sine dubio verum est, quod Auctor mox ait, *cujuslibet nomenclaturæ in omni idiomate reddi posse rationem* aliquam, licet nobis nunc plerumque ignotam. Sed tamen illa ipsa ratio sæpe sita est in casu & fortuito arbitrio hominum vulgarium, ne-

que igitur naturam rerum, quæ vocabulis significantur, nec aliquod prudentium Consilium in imponendo rebus suo nomine, declarat aut præfert, sed commune Vulgi aut Civitatis placitum tacite & paulatim ortum. Plura vide infra lib. IV. ad initium Capitis XIV. de Homonymis.

ta latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in lucem; multa post eum invenit Aristoteles; multa ignoravit ille, quæ nunc sunt passim obvia: latet enim veritas: sed nihil pretiosius veritate. Sed dices, quî potest fieri, ut vera sit nominis etymologia, si una eademque res variis nominibus per orbem terrarum appellatur? Dico ejusdem rei diversas esse causas, quarum illi hanc, nos aliam contemplamur: sic Græci *ἀνέμους*, Latini *ventum* appellavere; illi ab spirando, (4) hi a *veniando*. Feneſtram ἀνὰ τὴν φερίαν deduxit Latinus,

(4) Hi a *veniando*] Mallem a *Vehendo*, ut ita notet proprie flatum vehementiorem, *vehentem* & propellentem res, quas assequitur. Certe Germanos facile quis crediderit formasse ex eo suum *vvehen*, pro quo Belgæ *vveyen*, vel, ut nunc scribimus, *vvaeijen*, Unde *vvind* vel *vvend*, quasi *Wehende*. Sed forsan horum æque ac *Veni* origo non ex Latino sermone, sed Græco petenda est, ut fecit Angelus Caninius, & primitus quidem ab eodem vocabulo, unde *ἀνέμους* deducitur, h. e. ab *ἀνέμους* *spiro*. Hinc etiam Particip. *ἀνέμους*, & dein *ἀνέμους* & *ἀνέμους*, *spiritus*, *ventus*. Hesiod. Epy. v. 645.

Εἰς ἀνέμους γὰρ καὶ ἀνέμους ἀνέμους.

Si venti abstinerunt noxios flatus. & v. 675. νότος δὲ καὶ ἀνέμους. Noti graves flatus. Atque ita *Maleventum*, pro quo postea dixerunt *ἐὺφρονας* gratia *Beneventum*. Formarunt Latini ex Græco *Μαλόνης*, *μαλόνης*. Vide Salmasium ad Solinum, p. 64. b. Forſan ab eadem origine repetendus etiam *Venter*, ut in quo la-

xius sumpto fit, vel certe sentitur maxime, respiratio. Nam quæ ab *ἐν* & *ἐντρός*, unde ceteroqui spècioſe prorsus Viri Docti derivant *ventrem*, acceperunt Latini, in iis τὸ E mutatur in I. *En*, *In*, *ἐντρός*, *Intus*, *ἐντρός*, *intestina*: nisi si quæ vel integra, vel serius, in Linguam Latinam sunt recepta, veluti *dysenteria*, *exenterare*. In quibus ipsis nullum tamen reperitur vestigium *Ventris* ab *ἐντρός* formati. Nam si hoc *Ventris* nomen esset proprie idem, quod *ἐντρός*, & ex eo formatum, dixissent Latini etiam *eventrare* pro *exenterare*. Ceterum in hoc etymo *venti*, & forſan *ventris*, præciditur per Apocopen litera A, ut sæpe fit in derivationibus. Vide Vossium de *permutatione* *Litararum*. Et ita prius fuisset *Aventus*, litera V, ut solet, inter duas vocales interposita, unde forſan *Aventinus* mons, quasi vento expositus, nisi ab *Aventie* fluvio, ut vult Varro apud Servium, vel ab *Avibus*, aut *Avere*, quis malit eum derivare, quia istic auspiciis operam dabant. Nam quod ab *Aventino*

tinus, *ventana* a nostris dicitur, Lusitanis *janella*, quasi parva janua. Præterea multa traxit Latinus a Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur; (5) ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* a labando, sive a pede lædendo deducunt; quum utrumque sit a Græcis *πέτρα* & *λάς*. Non igitur dubium est, quin rerum omnium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam si ignoraverimus rogati, fateamur potius nos nescire, quam nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem Scaligerum de Causis linguæ Latinæ cap. 67. &c. aliter sentire; sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa invitum congesti contra morosos quosdam, qui, quum

ventino Rege deducitur hoc Nomen, id vero fabulosum mihi certe videtur.

(5) Ut qui *petram* &c.] Apprimè his conveniunt, quæ ex Varro-
ne A. Gellius adfert Noct. Att. l. 18. In quo, ait Varro, L. Ælius noster literis ornatissimus memoria nostra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim Leporem dicimus, ut ait, quod est levipes, sed quod est vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: & illorum esse plerique ignorent Græcum, quod nunc nominant Ἐλλήνων: puteum, quod vocant φρέαρ: leporem, quod λαγῶν dicunt. Ridiculus hic est Phil. ille Carolus, qui hoc loco existimatum esse queritur, leporem ἀπὸ τῆς λαγῶν potius, quam a levitatis pedum no-

men invenisse: eaque occasione invehitur in *hæresin literarum quorundam*, qui opinantur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda. Atqui hoc ipsum voluit utique Varro, & verissimum est, sicuti contra ineptissimum est, quod tuetur Carolus, leporem a levitate pedum dictum: sed & inscitum prorsus, quod hoc loco vel Varronem, vel quemcunque alium, leporem ἀπὸ τοῦ λαγῶν derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc causam esse, quare leporis etymon non quæsierit Ælius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde suum sumserunt Latini, sed pro eo tunc jam λαγῶν dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Æoles, sunt usi, λέπειν fuisse tradit lib. III. de Re Rust.

quum in Grammatica rationem explodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quintilianum, lib. I. cap. 6. init. qui *sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine*, scripsit. Ille igitur non Rationem excludit, sed in præcipuis enumerat; quasi vero Laurentius, & alii Grammatici, suarum etiam ineptiarum non statim conentur adhibere rationes, quales quales ipsæ sint. (6) Usus porro si-

ne

(6) *Usus porro &c.*] Sæpe tamen Usus ab Analogia & omni Ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam rationem suæ linguæ ignorabant: Usus autem sæpe forte fortuna, & ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita Rationi prævalebat. Quando Comici dicunt *Nemo homo*, a ratione illud certe est alienum, siquidem in *træ* *Nemo* jam expressum est *træ* *Homo*. Sic quum *deorsum* dici credatur brevius pro *devorsum*, parum accurate. Cl. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorsum versum mini* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis & syntaxeos ratio ac significatio, quam, pro amico & propter amicum gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt, sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. fab. 69. dum *Herculem calo receptum persalutasse* memorat *gratulantes Deos*. Auctor *Biblioth. Univers.* Joh. Clericus, qui Anno 1687. quo primum meis cum Notis hæc *Sanctii Minerva* prodiit, eam quoque re-

consuit, tria hæc exempla usus ab analogia desectentis commemorat, sed postremum in controversiam vocat hac ratione, quod *gratulari amico* nihil aliud notet, quam *dicere amico, gratum seu jucundum sibi esse, quod ipsi evenerit*; eam autem significationem non probat, sed ait tuo more tantum, *nihil eam habere, quod non sit plane consonum analogiæ & rationi*. At vero quum Analogia significationis nihil sit aliud, quam similitudo quædam inter significationem secundariam & primitivam, ex qua illa, recta & commoda quadam translatione, sit orta, sequitur Analogiam hanc constitui non posse, nisi prius eruta & probata sit primitiva vocis significatio. Atque ideo debuisset ille probasse, *Gratulari* primitivum & proprie notare, *dicere aliquid sibi gratum esse*, & porro ostendisse, ex hac significatione deduci posse iusta analogia omnes dein alias ejusdem Verbi. Quod quum non fecerit, concidat necesse est omnis illius oppositio. Adde jam, falsum etiam esse, quod ita simpliciter affirmat. Si quidem *Gratari* & *Gratulari* proprie notat *grates agere*, ut jam osten-

ne ratione non movetur; alioqui abusus, non usus, dicendus erit: auctoritas vero ab usu sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat, auctoritas nulla est: unde Cicero Caelium & M. Antonium reprehendit, qui suo arbitratu, non ex usu, loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum*, ut inquit Curtius lib. IV. *cui non subest ratio*. Reliquum est igitur, ut om-
nium

ostendit dudum Vir Summus in arte critica, Joh. Fred. Gronovius *Observat.* II. 19. qui etiam inde repetit omnes alias hujus Verbi significationes. Atque ita, præter loca antiquissimorum Scriptorum ex Nonio & aliunde ab illo istic allata, etiam Scipio Afric. prior apud Gellium *Noct. Att.* IV. 18. *Eamus Jovi O. M. gratulatum*. Hinc *Gratulationes*: Cicero *Verr.* V. *Quod in precibus ac gratulationibus non solum id (simulacrum Herculis) venerari, sed & osculari solent*, h. e. quando aliquid rogabant Herculem, vel ei gratias agebant. Sed & *ἱεραὴ* ea Vox notat Sacra, quibus gratiæ publicæ Diis agebantur ob rem bene gestam. Cicero *Famil.* XI. 18. *Gratulationem tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus*. Catil. IV. 10. *Ceteris bene gesta, mihi uni conservata Reip. gratulationem decrevistis*, scil. Diis faciendam. Hæc ergo primitiva est Verbi significatio. Et hinc jam reliquæ deduci debent, ac possunt commodissime. Sic enim absolute *Gratulari* apud Sueton. *Tiber.* 60. *Gratulantur imperi per penam, quod non & locustam obtulisset*, h. e. Diis gratias agenti. Et sic passim. Hinc jam *gratulari sibi*, Cic. *Famil.* III. 11.

& IV. 11. est, non *dicere sibi, gratum hoc sibi esse, sed gratias agere Diis suo ipsius nomine*. Et *gratulari Amico*, gratias agere diis *Amici nomine*. Dicet quis forsân, quando *gratulamur alteri*, tunc tamen revera dicimus ei, nobis gratam & jucundam accidere ipsius bonam fortunam: at vero recidit quidem eo sensus locutionis, quæ & causa istius abusus apud Phædrum, sed non proprie & directe illud notat, quæ probe, in indaganda significationis analogia, sunt distinguenda. Sic ex. gr. nemo est, quin intelligat ex Ufu Linguae sensum * *Refert, id mea minime refert, magni refert*; at paucissimi, qui eorum rationem & veram ac proximam significationem norint. Nec enim proxime id significant, quo breviter ea interpretari solemus, licet istamen sit sensus. Vide me infra ad III. 5. *de Verbis Substantivis*. Ceterum de Ufu in Abusum degenerante per causam non animadversæ Analogiæ, sæpius & pluribus egi infra. Vide *Indicem* in V. *Ufus*. Recte tamen Sanctius omnium rationem etiam in lingua, præsertim Latina, censuit indagandam, id quod & præclare præstitit.

nium rerum ratio primum adhibeatur, tum deinde, si fieri poterit, accedant testimonia, ut res ex optima fiat illustrior. Quæ causa fuit, ut has nostras vigilias, *Minervæ*, seu *de causis linguæ Latine*, inscriberemus; quia cujuslibet quæstionis causas & vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone II. de Nat. Deorum, Pythagoricum illud; *Ipse dixit*. At *de linguæ Latine causis* jam scripserat Cæsar Scaliger; quem quia in multis sequor, nonnunquam tamen ab eo dissentiens, titulum non abjiciendum putavi. Et Augustinus Saturnius suas acutissimas dissertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, Minervam illi fidum monitorem adhibemus.

CAP. II.

Grammaticorum sine ratione nullam esse auctoritatem. Grammaticam non dividi in Historicen & Methodicen; illam non esse partem Grammaticæ. Quis sit perfectus Grammaticus. Nec dividi Grammaticam in Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxin. Hanc esse Finem Grammaticæ. Grammaticæ definitio. Artes sermonem perficientes. Partes orationis enumerantur, Pronomen, & Interjectio excluduntur.

QUONIAM res, de qua agimus, ratione primum, deinde testimoniis & usu, est comprobanda, nemo mirari debet, si magnos interdum viros non sequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus polleat, nisi ratione propositisque exemplis, quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præsertim grammatica fidem faciet. *Grammatici* enim, ut inquit Seneca Epist. 95. *sermonis Latini custodes sunt*, non auctores. (1) Neque sexcentorum Grammaticorum auctoritas

(1) *Neque sexcentorum &c.*] Etio, non auctoritate Grammaticorum, sed ratione & usu, seu

fortitas mihi persuadebit, (Vide infra lib. III. cap. 3. in

seu propositis exemplis, probandam esse Latinam dictionem. Sciendum tamen est & illud, multo facilius eam probari, & certius affirmari, quam negari & rejici. Vel hæ ipsæ locutiones, quas Sanctius sibi numquam neque a sexcentis Grammaticis persuasum iri affirmat, si non earum ipsarum, certe similitum tamen, Usu, & deinde Ratione, adferri satis superque queant. Etenim si quis dicat, *Vapulo a Præceptore, Exsulo a Pratore*, in utraque locutione Rationem, quæ eadem utrobique, in priore (Vide infra III. 3. in voce *Vapulo*, & ibi Scioppium) etiam Usum habebit sibi adstipulantem, in posteriore vero Ratio tantum non potuit, ut eam Usus admitteret, quia durissima est, cujusmodi locutiones Usus averfatur. Ceteroquin enim *ab aliquo vapulare*, seu *exsulare*, idem est, ac si dicas, *opera alicujus vapulare & exsulare*, seu *a parte alicujus*, (sicuti Auctor ipse lib. III. c. 4. *in A* exponit) proficisci id, quod *nis vapulare & exsulare* significatur. Et quid quæso discriminis, quod ad Rationem, inter ista, & hæc, Livii I. 1. *Aeneam ab simili clade domo profugum*. Cicer. Famil. IX. 16. *Levior est plaga ab amico; quam a debitore*. Quidni eodem modo, *levius est vapulare ab amico &c.*? Somn. Scip. c. 8. *Nec unquam ab alio renascetur*. Sall. Jug. 17. *Nisi qui ferro, aut a bestiis interiere*. Quibus paria,

quæ Auctor & Scioppius d. I. congesserunt: *Quis nolis ab isto ense mori; Infesto ne vir ab hoste cadat: Caput a Sole dolet; &c.* Nihil ergo causæ, quare *in Vapulare ab aliquo*, cum & Ratio & Usus id ferat, ita plane repudiet Sanctius. Sed neque idoneam video rationem, quamobrem rejiciat prorsus, tanquam minime Latinum, *Ego amo Deum*, quum & significatio & syntaxis verborum, quod ad Rationem & Usum, phrasin illam approbare utique videatur. Sicuti enim Dii vel Deus passim a Latinis scriptoribus *amare* dicitur *homines*, ut vel ex jurisjurandi formula, *ita me Deus amet*, perspicuum est: quidni eodem modo homo vicissim recte dicatur *amare Deum*, æque ac parentes suos, & ipsas virtutes, quæ in hominibus sunt quasi quædam imagines Dei? Cicero certe Famil. IX. 22. *Amo verecundiam* ait, & I. 7. *Quam magnitudinem animi tui semper sum admiratus, semper amavi*. IX. 16. *Amavi amorem tuum*. Quid ergo? An ratio Sanctii petenda erit ex iis, quæ tradit lib. IV. cap. 3. de Ellipsi, in Regulis generalibus. Nempe in Primis (ait istic) & Secundis Personis rustice, nisi discretionis, aut alia impellente causa, apponitur suppositum, & proinde rectius subicitur. Non itaque rejiceret *in Amare Deum*, sed *in Ego amo Deum*. Verumtamen neque hæc locutio rejicula ipsi simpliciter

in verbo *Vapulo*.) ut *vapulo a præceptore, exsulo a Præ-*
tore, & , ego amo Deum, & alia hujusmodi, Latine di-
cantur. Unde illud verissimum est, quod Paulus tradi-
dit Leg. 1. de Reg. jur. Regula est, qua rem, qua
est, breviter enarrat; non ut ex regula jus sumatur, sed
ex jure, quod est, regula fiat. Quare extirpanda est
consuetudo, quæ legem habeat reclamantem, quæ
potius corruptela vocanda est, ut passim tradunt Ju-
ris consulti: neque enim, quæ barbaries admisit, fo-
venda sunt, sed quæ pervertit, vindicanda. Quare
jam nemo mihi turbam Grammaticorum aliter præci-
pientium opponat: nam tantum cuique credendum
est, quantum ratione comprobaverit. Cicero ad At-
tic. lib. VII. epist. 3. etiam aliquando circa Gram-
maticam ab Attico reprehensus, primum ratione, de-
inde

ter esse potest, sed tum demum, si nulla adfit, & Ego exprimendi causa, quod proinde & hic, si ita sensisset, declarare debuisset, ut posset intelligi. Nam quamplurimæ ceteroqui dantur causæ, quibus recte & Ego adhibeas cum suis Verbis. Non possum itaque mihi persuadere, id Auctorem nostrum hic respexisse, aut voluisse, & tanto quidem minus, quia infra lib. III. cap. 2. circa finem diserte rejicit non tantum illud, *Ego amo Deum*, sed & hoc, *Deus amatur a me*. Videtur ergo prorsus rotam repudiare phrasin, quasi & Amare quid notet, quod infra majestatem Dei sit, nec Homini ad Deum relationi conveniat. Sed tamen quum illud Verbum in Lingua Latina non brutum modo affectum & cum libidine conjunctum, sed & purum ac honestum significet, quo

magni facimus & veneramur alios, nihil video rationis, quare non *Homo* quoque recte dicatur *amare Deum*, æque ac *Deus Hominem*: & *Pater Filium* æque ac *Filius Patrem*, inmo & *Canis Dominum* apud Ciceron. de Nat. Deor. II. 63. qui & pro Flacco cap. 38. *nimiam pietatem & summum Amorem in Patriam* conjunctim tanquam Synonyma memorat. Sed & quum recte dicamus *amare virtutes aliorum hominum*, quidni & *virtutes Dei*? Eas autem *amare* est idem, quod *amare ipsum Deum*. Certe in S. Script. passim *Homo* jubetur *amare, ἀγαπᾶν & φιλεῖν, Deum*, æque ac *Dominum nostrum Jesum Christum*. Vide & omnino, quæ attuli infra III. 2. 7. ubi phrasin hanc *Amo Deum* ex Plauto & Seneca disertissime probavi.

inde antiquorum testimoniis, se defendit. Non igitur mirandum est, si Quintiliano lib. I. cap. 4. & 9. non assentiar, qui Grammaticam in *Historicen*, & *Methodicen* divisit, quæ divisionem deinceps Grammatici mordicus tenuerunt: Verum interest philosophi, placitis humanis antepondere rationem. Eam (2) opinor vocavit *Historicen*, quæ omne Scriptorum genus excutit; quæ nec citra Musicen potest esse perfecta, nec si rationem syderum ignoret; quæ neque sit ignara Philosophiæ, cui Eloquentia quoque non desit. Omnes igitur disciplinas huic Grammaticæ subjicit. Ubinam gentium ea Grammatica est? Quis eam conscripsit? Unde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem sequutus est Quintilianus; dicebantur enim quondam Grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros instituebant, & eis poëtas enarrabant: quo in munere subeundo adhibebant, præter Grammaticam, variarum artium cognitionem: neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum Musicæ, Astrologiæ, Philosophiæ esse peritum. Mihi perfectus absolutusque Grammaticus est ille, qui in Ciceronis vel Virgilii libris intelligit, quæ dictio sit Nomen, quæ Verbum, & cætera, quæ ad solam Grammaticam spectant, (3) etiamsi sensum verborum non intelligat: est enim oratorum & poëtarum lectio variis artibus referta, quas si magister iste callet, jam non grammaticus dicendus est, sed dum explanat Astrologiam, astrologus; dum Historiam, historicus; dum præcepta Eloquentiæ, rhetor.

(2) *Opinor.*] Nescio, quare Opinor dicat, quum diserte Quintilianus I. 9. *Historicen* vocet eam, quæ in *enarratione Auctorum* consistit & Sanctius sequentia hujus periodi de hac Grammatices parte ex illius cap. 4. descriperit.

buisset, ni fallor, dixisse, *Etiamsi sensus Grammatici veritatem aut rationem non perspiciat.* Nam sensus simplex seu Grammaticus cognoscitur ex ratione & constructione Grammatica, a ejus veritas ex aliis scientiis.

(3) *Etiamsi sensum &c.*] De-

tor. Verbi causa, *Omnis triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis*. Hic Grammaticus explicabit grammaticam, doctrinam vero nonnisi Mathematicus. Quem deinde Grammaticum dabis, qui se expediat ab illo Davidico, Psal. 67. *Rex virtutum dilecti dilecti, & speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri*. (4) Sed quid in refellendo Quinctiliano frustra operam consumimus, quum ipse se suo gladio confodiat?

(4) *Sed quid in refellendo &c.*] Frustra sane opera ponitur in refellendo Quinctiliano, cui nequam peculiaris fuit hæc sententia, quæ *Grammaticen* extendit ad facultatem Scriptores omne genus excutiendi & interpretandi. Secutus enim est inveteratum jam apud Græcos Latinosque usum, cum in vocabuli significatione, tum in munere Grammaticis assignando. Ipse Cicero lib. I. *de Oratore*, singularum artium munia percensens, *In Grammaticis*, ait, *Poëtarum pertractatio, Historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus*. Idem lib. I. *de Divin. Grammaticos Poëtarum interpretes* appellat. Et hinc Imp. Tiberius, qui maxime curabat notitiam Historiæ fabularis, *Grammaticos*, dicitur a Sueton. cap. 70. *eiusmodi fere questionibus, quæ mater Hecubæ, quid Sirenes cantaverint, experiri*, satis sane inepte, *soliis*. Immo adeo hæc vera, ut quæ sola Grammaticum ex sententia Sanctii absolvunt, olim fere a Grammaticis fuerint sejuncta, nec tam ad eos pertinuerint, quam ad illos, quos Græci *Γραμμα-*

τρίκται, Latini *Literatores* vocabant. V. Sueton. *de ill. Gramm.* cap. 4. Atque hinc in Historia Augusta passim dicitur quis in pueritia usus primum hoc vel illo *literatore*, aliis vero deinceps *Grammaticis*; Immo in jure Civili *Grammaticis* æque ac aliis Professoribus indulta fuit immunitas, non item illis, qui primis literis pueros imbuunt, quæ de re Wowerius *Polymath.* cap. 4. Verum quidem, vocabulum *Grammatices* a primis illis literis formatum, & antiquissimis temporibus illas quoque ad Grammaticorum curam vel maxime pertinuisse, immo inde Grammatices studia cœpisse; & forte etiam istic quondam desisse. Sed neque id ignoravit Quinctilianus, ut qui diserte tradit II. 1. *Grammaticen ab illa appellationis suæ paupertate, intra quam primi consisterunt, tantum suo tempore provelletam*, ut ea omnia complectatur, quæ lib. I. c. 4. exposuit, quæque hoc loco, ubi suum cuique professioni modum vult dare, tamen illis relinquit, conquestus tantum, quod ea quoque invadant, quæ proprie & solorum debebant esse Rhetorum,

confodiat? Queritur enim in principio libri secundi cap. I. *Grammaticos alienas sedes occupasse*: deinde subdit ibidem: *Nos suum cuique professioni modum demus. Et Grammatica (quam in Latinum transferentes, Literaturam vocaverunt) fines suos norit: præsertim tantum ab hac appellationis suæ paupertate, intra quam primi illi constitere, provecta.* Hanc Quintilianii sententiam valde probo: & cum doctissimis viris hoc teneo, *Artium usum conjunctum esse oportere; artes vero ipsas separatim tradendas.*

Alii vero dividunt Grammaticam in literam, syllabam, dictionem, & orationem; sive quod idem est, in orthographiam, prosodiam, etymologiam, & syntaxin. Sed (5) Oratio sive Syntaxis est Finis Grammaticæ; ergo igitur non Pars illius; nam ut inquit Cice-
ro,

rum, scil. prosopopœias, & suasorias declamationes. Hoc est, quod dicit illos *alienas sedes occupasse*, quodque eos intra *suum professionis modum* continere se jubet. Neutiquam vero istis verbis a priore sententia recedit, aut suo se gladio confodit, quod ait Sanctius. Sed & ex hoc usu, quo Grammaticis jam ante tempora Quintilianii tribuebatur utrumque, & *rationem loquendi docere, & enarrare Auctores*, orta est distinctio hæc Grammatices in *Methodicen*, quæ prius respicit munus, & *Historicen*, quæ posterius, ut ipse Quintil. tradit I. 9. Si tamen vera volumus, ista significatio vocis *Grammatici*, & hoc munus *enarrandi* quoslibet *auctores*, non est proprium Grammatico, sed postea ad eum accessit: atque adeo illa *Methodi-
κη*, etiam sola, constituit & absolvit *Grammaticum* proprie di-

ctum, altera vero, *ἱστορικὴ*, ornat eum, & distinguit ab jejuno *Grammaticista*; quæ tamen *distinctio* semel recepta ita invaluit dein, ut tempore Quintilianii, publico loquendi usu, *Grammaticus* non diceretur, nisi qui istam *ἱστορικὴν* quoque profiteretur, æque ac τὴν *ῥητορικὴν*, & *literæ*, notabant tunc etiam Eruditionem variam. Vide & Vossium de *Arte Grammat. lib. I. Capp. 1. 5. & 6.*

(5) Oratio sive Syntaxis est Finis Grammaticæ &c.] Diverſa hæc sunt. Oratio quippe conficitur Syntaxi Grammaticâ: atque adeo illa est *Finis*, at Syntaxis *Pars Grammaticæ*. Hæc enim inter res, quas tradit, etiam Syntaxin nos docet, & ut ipse Auctor mox pag. seq. loquitur, *Solæcismos & Barbarismos expellit ab oratione.* Nulla certe alia est Ars, quæ nos doceat

ro, lib. V. de Finibus: *Aliud est pars, aliud artis finis: quia nulla ars in se versatur.* Sic enim aliud est grammatica, aliud grammaticæ finis, & scopus, seu, quod Græce dicitur *ὑποκείμενον*. Tum deinde litera pars est syllabæ, syllaba dictionis, & dictiones ipsæ partes orationis; non igitur partes grammaticæ: & cujuscunque rei pars alius rei esse non potest. Nos autem omiſſa Grammaticæ divisione (quoniam nulla satis commoda occurrebat) sic sumus exorſi: *Grammatica est ars recte loquendi.* Cum *Artem* dico, disciplinam intelligo; est enim Disciplina scientia acquisita in discente. Addidi deinde, *Cujus finis est congruens oratio.* Hæc oratio constat ex vocibus vel dictionibus; voces rursus ex syllabis; syllabæ ex literis; & quia ultra non progredimur dividendo, vocamus Literam *individui soni comprehensionem*. Dividimus igitur Orationem in voces seu dictiones, & has vocamus *Partes orationis*: in quibus tanta est inconstantia Grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint constituere. Varro duas ponit, deinde ex sententia Dionis tres: unam, quæ adsignificat casus; alteram, quæ tempora; tertiam, quæ neutrum. *De his*, inquit 7. linguæ Lat. pag. 86. *Aristoteles duas partes orationis esse dicit, Vocabula, & Verba, ut homo & equus, Et, legit & currit.* Et eodem libro pag. 93. *Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam, quorum vis, quoniam sunt divisiones plures, nunc ponam potissimum, in quæ dividitur. Oratio secunda, ut natura, in quatuor partes: unam, quæ habet casus: alteram, quæ habet tempora: tertiam, quæ habet neutrum: & quartam, in qua est utrumque.* Sed is postea dividit primam in provocabula, ut *quis*: in vocabula, ut *scutum*: in nomina, ut *Romulus*: in pronomina, ut *hic*: & statim subdit; *Duo media dicuntur nomina; prima,*

&

doceat Nominum & Verborum | nem, hoc est, Syntaxin,
Concordiam, & Construc-tio-

& extrema, articuli: hætenus Varro. Quintilianus Lib. I. c. 4. ostendit ab Aristarcho (quem frequenter sequitur Varro) octo partes esse factas; sed idem Quintilianus ad undecim usque progressum fuisse ostendit, & has recenset: *Nomen, Appellationem, Articulum, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctionem, Præpositionem, (6) Asseverationem, Attrectationem*. Servius item undecim agnoscit. Nebrissenſis cum octo primum constituiſſet, addidit in constructione *Gerundia*, ut ipſe vocat, & *Supina*; quod & ab aliis accepisse testatur. Hic ego vestram fidem compello, Defensores errorum, qui omnia conturbari a me dicitis; quid sentitis? quid statuendum inter tot veterum & recentiorum tenebras judicatis? Audite igitur Minervam. Creavit Deus hominem rationis participem, cui, quia sociabilem esse voluit, magno pro munere dedit sermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima est *Grammatica*, quæ ab oratione Solæcismos & Barbarismos expellit. Secunda *Dialectica*, quæ in sermonis veritate versatur. Tertia *Rhetorica*, quæ ornatum sermonis tantum exquirat. Cum igitur Oratio sit Finis grammatici, excutiamus, ex quibus hæc oratio possit constitui, ita ut nihil sit, quod per orationem non possimus enunciare. Sunt autem hæc tria, *nomen, verbum, particula*. Nam apud Hebræos tres sunt partes orationis, nomen, verbum, & dictio consignificans. Arabes quoque has tantum tres orationis partes habent: *Pheal*, verbum; *Isml*, nomen; *Herph*, dictionem: quas tres partes orationis omnes linguæ Orientales habent. Rabbinus ille, qui

contra

(6) *Asseverationem &c.*] Asseverationis exemplum adfert Quintilianus *Hæu*, sicuti Attrectationis *Fasciatim*, sed adjicit, *sibi ea non approbari*. Non video etiam, quare *Hæu* adscriba-

tur Asseverationi. An voluit *Ea*, vel *Euge*, vulgo, atque ideo & Comicis, in approbando ac applaudendo vel sibi, vel aliis, usitata?

contra Cosdram regem Persarum disputat, omnes linguas ab Hebraica originem duxisse contendit, & Græcam & Latinam olim tantum tres orationis partes habuisse. Idem sentit Plutarchus in *Quæstion. Platonicis*: & D. Augustinus in *Categoriis* ex Aristotelis sententia tres partes orationis constituit. Quorum sententiam ut verissimam approbantes, perspicuitatis tamen gratia ex Platone sic disputamus. Inquit enim ille *Lib. de Ente*.

*Quicquid enuntiatur, aut est permanens, ut Arbor, Durum; aut fluens, ut Currit, Dormit. Res permanentes sive constantes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam Nomen dixere. Fluentes dicimus, quarum natura est, esse tamdiu, quamdiu fiunt. Harum nota Verbum est. Rursus verbis & nominibus deerat modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in Nominibus dicitur Præpositio: ut, versatur in tenebris propter ignorantiam. In Verbis est Adverbium: Nam si qualitatem innuas, dices; bene currit: si tempus; hodie legam. Postremo orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis; quare Conjunctio fuit excogitata. Hæc Plato. Participium autem Nomen est, (vide infra c. 15.) sed habet a Verbo temporis adsignificationem, & constructionem. Diogenes Laërtius in *vita Zenonis* has quinque enumerat partes; Nomen, Appellationem, Verbum, Conjunctionem, Articulum. Nomen, ut Socrates; Appellationem, ut Consul. Præterea quum res omnes constent ex materia & forma, oratio itidem constabit; nam in Verbis, ut inquit Fabius lib. I. c. 4. *vis est sermonis, ut in Nominibus, materia; quia alterum est, quod loquimur: alterum, de quo loquimur.**

Interjectionem non esse partem orationis, sic ostendo: Quod naturale est, idem est apud omnes: sed gemitus & signa lætitiæ idem sunt apud omnes: sunt igitur naturales. Si vero naturales, non sunt partes orationis. Nam eæ partes, secundum Aristotelem, ex *instituto, non natura*, debent constare. *Interjectionem*
Græci

Græci Adverbiis adnumerant, (6) sed falso. Nam neque voces Latinæ aut Græcæ sunt, etiam si Latinis aut Græcis literis scribantur; sed signa tristitiæ, aut lætitiæ, qualia in avibus, aut quadrupedibus, quibus tamen nec vocem, nec orationem, concedimus. Vide Adagium, *Ne my quidem*; & *Ne gry quidem*. Valla lib. 2. cap. 11. Interjectionem a partibus orationis rejicit. Itaque Interjectionem a partibus orationis excludimus, tantum abest, ut eam primam & præcipuam cum Cæsare Scaligero constituamus.

Pronomina itidem non dubiis rationibus a Partibus orationis rejiciemus. Primum omnium, si Pronomen differret a Nomine, ejus natura per definitionem posset ostendi. At vero nulla est definitio Pronominis; neque potest vera & propria investigari: nullum igitur Pro-

(6) *Sed falso.* Non ita absurde, aut falso. Nam pleraque, quæ Interjectionibus adscribuntur, non tam sua natura, quam ex *instituto*, ad designandos varios rerum modos & animorum motus, veluti admirationem, comminationem, exhortationem &c. adhibentur, & idcirco in variis linguis diversæ sunt, ut aliæ item particulæ. Minus itaque recte a Partibus Orationis penitus excluduntur. Vide & Vossium de *Analogia* IV. 28. Sed Vir Clariss. Georg. Henr. Ursinus in *Institut. Gramm.* Sect. VII. cap. 11. p. 1104. miratur *me probare Græcorum sententiam, qui Interjectionem Adverbiis annumerant.* At Ego eam Adverbiis non ita absolute annúmero, sed melius iis adscribi a Græcis dico, quam a Partibus Orationis prorsus excludi, ut facit Sanctius. Sed & ad nullam illa Orationis partem propius utique accedit,

quam ad Adverbium. Nam & hoc solum per se in exclamando absolvit sensum, æque ac Interjectio. Certe *En* & *Euge*, quæ Interjectionibus adscribuntur, vera sunt Adverbia apud Græcos, & notant *bene*. Et sic iidem in acclamando *ἤλαως*, ut Latini *bene*, *recte*, adhibent. Porro autem, si *En* & *Ecce* Interjectiones quoque sunt, quod non puto, qui pro Adverbiis demonstrandi ea habeo, tum vero etiam cum aliis illæ partibus Orationis non construuntur modo, ut *ecce autem*, *ecce tibi*; Vide Tursellinum de *Particulis* cap. 54. sed & componuntur, ut *ellum*, *ellam*, *eccum*, *eccos*; pro *en illum*, *ecce eum* &c. Hoc vero magis convenit in Adverbia, quam in Interjectiones quæ non sint Partes Orationis, quod tamen certe sunt tales voculæ, quæ cum aliis Orationis Partibus construuntur & componuntur.

B

Pronomen est. Quid, quod definitio nominis non excludit pronomina? Nam quum dicis, Nomen declinari per casus, nec significare cum tempore, cur non apponas pro exemplo, Ut, *Ego, Tu*? Adde quod Aristoteles acturus de oratione, Nominis & Verbi tantum meminit. Igitur ex illius sententia, *Ego disputo*, (7) non esset

(7) *Non esset oratio*] Si scil. *Ego* esset aliud quid, quam Nomen. Sed & reliqua Pronomina, veluti *Hic, Ille, Meus*, &c. nihil differre censet Sanctius ab Adjectivis, quia eadem est utrorumque concordia cum Substantivis. Denique etiam perperam dici *Pronomina* quasi pro *Nomine* posita, quum multis Nominibus fuerint antiquiora. Verum in hoc postremo haud magna inest ratio. *Pronomina* enim a Priscis dicta sunt post inventam jam Orationem, quia in usu loquendi, brevitatis gratia, pro ipsis Nominibus Substantivis poni solent, ne eadem Nomina sæpius, quod ingratum auribus accidit, repetere cogamur: & quia pleraque nihil Rei per se notant, sed Rem Substantivis designatam tantum commonstrant. Nolim tamen Sanctio refragari in eo, quod Pronomina & Nomina censet easdem fere Orationis esse partes. Sed repugnat ei acriter Vir Doctissimus G. H. Ursinus *Gramm. Instit. Sect. IV. cap. 1. pag. 362.* &c. omnes illius rationes ordine refellere annixus: atque ideo lubens arripit, quæ in proximis seqq. contra Sanctium *Ego* tradidi. Fateor vero, multa in hisce Sanctii, quæ Ursinus illic quoque profert, non magnam habere vim. Sed ta-

men non video sane multum differentiae inter Naturam & Usus Nominis ac Pronominis. Ipse Ursinus *pag. 381.* monet utique, quod verissimum est, *Ego, Tu, Sui, naturam referre Substantivorum, reliqua Adjectivorum.* Natura hæc usu ipso & constructione perpetua confirmatur. Neque vero satis capio, quod Vir Doctiss. in hac locutione, *Hannibal peto pacem*, censet deesse *Ego*, sed ut *vicarium*, non ut *primarium*; *Hannibal* autem *principale esse Verbi*, peto, *Suppositum*. Atqui certum arbitror Verbum hoc proxime & directe coherere cum *τῷ Ego*, quod intelligitur, neutiquam cum *τῷ Hannibal*, quippe quod directe cum Verbo primæ personæ jungi nequit. Sensus enim est, *Ego*, qui sum ille *Hannibal*, peto pacem. Sic posset dici *Consul peto pacem, Pater rogo filium*, h. e. *Ego*, qui sum *Consul*, qui sum *Pater*. Res patet ex locis, quæ Sanctius attulit, *de te queror hospita Phyllis*, h. e. *Ego*, quæ sum *Phyllis*, hospita nuper tua, vel per appositionem, *Ego, illa Phyllis. Audi Tu Populus Albanus*, h. e. *Tu*, qui es *Populus Albanus*. Satis ex his apparet, *Tὸ Ego* vel *τὸ* *primarium* esse in ratione Grammatica Nominativum Verbi, quod sequitur. Neque vero Nomina,

esset oratio. At (ut inquit D. Augustinus Lib. *de Magist.*) *Nomen pro pronomine usurpare solemus.* Et ita Aristotelei intelligunt, quum in voce *Nominis* pronomina etiam includi fatentur.

Sed & quum puero traduntur præcepta de concordia nominum inter se, non indigemus nova doctrina ad hanc concordiam explicandam: nam quemadmodum dicimus, *Liber bonus, & doctus*; sic *liber meus, tuus, suus*. Præterea, quomodo possunt poni *pro nomine*, si illis significamus res non habentes nomina, aut ea quorum nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur *Hoc* vel *Illud*. Unde & cœlum ipsum, teste Platone in *Timæo*, vocatum est ab antiquis, *Hoc*: quia essetne Deus, an res creata, illis in incerto erat. Itaque vetustiora sunt Pronomina hæc, (8) quam ipsa Nomina, quomodo igitur *Pronomina* appellabuntur?

Nomina, quæ illis junguntur, induunt idcirco vim primæ personæ, ut censet Ursinus. In eundem tamen lapidem impingit quoque Vossius de *Anal.* IV. 2. extr. dum putat *Ille, Ipse*, esse omnis personæ, primæ æque ac tertiæ, quia dicat Virgilius *Ille Ego*, & Alii *Ego ipse*. Ast ita omnia Adjectiva forent itidem omnis personæ, quum Virgilius *Ecl.* 1. dicat quoque, *Stultus Ego putavi* &c. *Tu lentus doces* &c. Et sic *Alter Ego*, ac similia passim occurrunt. Sic Genitivi *Mei, Tui, Sui*, junguntur non tantum Adjectivis, sed & Substantivis per Appositionem, ac Participiis varii Generis. Ovidius *Heroid.* in Ep. Acontii v. 74. *Copia placanda sit modo parva tui*; ubi tamen Viri Doctissimi reponunt *placandi*. Et sic passim *purgandi sui* &c. Vide infra II. 13. pag. 10. & III. 8. 15.

Quocirca statuendum hinc potius, n̄ *Ego* &c. habere naturam & vim Substantivi, atque ideo Adjectiva ei & Pronomina recte jungi. Ceterum quas differentias Pronominis a Nomine commentus est Ursinus, ejus sunt generis, ut etiam in Nomina, maxime Adjectiva, convenient, a quibus tamen propria differentia potissimum debuissent distinguui. Mihi vero videntur Pronomina vi suæ significationis Demonstrare rem, at Adjectiva Describere, sed ratio Grammatica utrorumque esse eadem. Dicuntur autem *Pronomina*, quia talem habent significationem, ut pro Nomine, quod paulo antè expressum est, ne illud sæpius repetatur, poni possint & soleant ad eandem rem, quæ Nomine ipso notatur, demonstrandam.

(8) *Quam ipsa Nomina*] Ne er-

labuntur? Quid quod individua substantia (ut physice dicamus) melius & peculiarius explicatur per tria hæc pronomina, (9) quam per nomina propria: cum enim dico *Ego*, neminem alium poteris intelligere. At cum dico, *Franciscus*, etiam in alium potest transmitti intellectus: unde *Franciscus* potius pro *Ego* ponitur, quam contra. Multo plus errarunt, qui loco nominis proprii pronomen posse poni docuerunt: nam hoc modo *Magister*, *Rex*, *Dux*; *Gubernator* essent pronomina: quia pro Pompejo, aut Cicerone ponuntur: Sic *Poëta* pro Virgilio, *Orator* pro Cicerone, & huiusmodi sexcenta. Tum etiam adjectiva a proprio nomine ducta, ut *Cæsariani*, aut Pompejani milites, essent pronomina, quia Cæsaris vel Pompeji milites intelliguntur; ut (apud Virg. *Æn.* 10.) *Evandrius ensis*, pro Evandri. Errarunt item & illi, qui Pronomen vocem esse Nominis vicariam definierunt: nam in iis sermonibus, *Annibal peto pacem*, *hospita Phyllis queror*, deest *ego*, non ut vicarium, sed ut primarium. Item illo Livii lib. 1. *Audi*

res; non omnia Nomina, sed quædam tantum, quæ quia nondum erant inventa, vel quia ignorabantur, designabantur ideo res ipsæ per *Hoc* *Duennus*, quod proinde antiquius erat multis Nominibus, quorum loco adhibebatur. Ceteroqui Nomina natura sua sunt vetustiora Pronominibus, nec dici potest *Hoc*, nisi intelligatur, & ordine naturalis syntaxeos præcedat, *Negotium*.

(9) *Quam per nomina propria.* Verum id quidem est, quando illa desierunt esse vere propria singulorum, seu amiserunt naturam proprietatis. At vero, quando vere unius sunt, & necdum cum ullo alio communicata, æque, immo melius & peculiarius,

per illa, quam per tria pronomina, significatur individua substantia. Etenim quum audis hæc verba, *Ego feci*, non statim intelligis, quis fecerit, priusquam scias, quis id dicat. At si audias, *Numa fecit*, & nullus sit alius, qui eo nomine appelletur, tu autem non ignores, quis eo designetur, ut nec in altera locutione ignorare debes, quid per *me* *Ego* notetur, confestim intelligis quam optime, quæ sit illa individua substantia, quæ fecerit. Hoc vero ubi per nomina propria intelligere æquis, illa non amplius sunt, quod appellantur. Quapropter nulla est vis in hoc quidem argumento Sanctii, licet id sequatur etiam Vossius de *Anal.* IV. 1.

di tu populus Albanus, tu specialius & prius est, quam *populus Albanus*. Alii ut eludant argumentum, dicunt, pronomina personam certam significare, quo apparet non esse nomina. Imo propterea magis essent nomina, quia melius & proprius res ipsas significarent. Sed quid sit persona, illi omnino ignorarunt, nos inferius (Cap. 12. de Verbo) aperiemus. *Nomen*, ait Donatus, *est pars orationis cum casu, corpus aut rem proprie communiterve significans*. Hæc definitio comprehendit omnia pronomina. Rursus idem: *Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine posita tantundem pene significat, personamque interdum recipit*. Sed hæc definitio ridicula est, & in multis peccat. Probus grammaticus enumerat Pronomina unum & viginti; Priscianus & alii, quindecim: Donatus quærit, quid inter Pronomina & Articulos intersit: Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronomine, quum de nomine *hic*, *hæc*, *hoc*, loqueretur, quod & *Articulum* vocat. Quintilianus, Lib. I. cap. 5. pronomina vocat, *quantus*, *qualis*. Quare desinant isti mirari, cur huic doctrinæ non assentiamur, quum & ipsa secum non consentiat. Et ut semel, quod sentio, dicam: *Ego*, *tu*, *sui*, *Pronomina* vel *prima nomina*, rectius vocarentur, quum sint aliorum duces, & sui juris; non enim aliorum norma declinantur, quod Regum proprium est, nisi velis grammaticorum commentis accedere, qui etiam, si Musis placet, (10) pronominum

(10) *Pronominum declin. &c.*] Vult dicere, *Me* ex. gr. non esse declinatum ab *Ego*, quod volunt Grammatici. Ipse enim Pronomina irregularia esse ait, nec ad Declinationum regulas revocanda. Vide eum infra cap. 8. Non potest tamen Pronominibus plane omnis declinatio negari. Nam declinatio est, quando dicimus *Tu*, *Tis*, qui Genitivus est obtoletus (vide Voss. de Anal. IV.

4.) *Tibi*, *Te*: *Quis*, *Cujus*, *Cui*, *Quem*, *Quo* &c. Irregularis ea est, fateor, seu Anomala, sed Talia etiam in Nominibus & Verbis occurrunt. Quid dicemus de Verbo Substantivo, *Sum*, *Eram*, *Fui*, *Esse*? Quid de tot Nominibus, quorum Obliqui non respondent suis Nominativis, & pluribus insuper modis variant? Maxime anomalum est *nō Ego*, ut a quo nihil videtur esse

nominum declinationes obtrudunt: nam cætera omnia nomina ab his gubernantur, & eis sublatiis reliqua omnia muta & manca reperiuntur.

esse declinatum. Sed si, ut volunt Caninius & Vossius, descendit ab Syriaco *Eno*, litera N. in G. mutata, cujus tamen mutationis ante alias literas, quam G & K, exempla desidero, (nam quod ajunt *Ignobilis*, *Ignarus*, dici pro *Innobilis*, *Innarus*, turpiter errant, quum N. in iis & similibus tantum elidatur, ac simplicia ex sua origine sint *Gnobilis*, *Gnarus*) si tamen inde descendit, dici forsân posset ab eadem radice oriri *ἐμῷ*, *ἐμοί*, *ἐμῇ*, & *με*, *μοί*, *μέ*, ac Latina *mis*, *mihi*, *me*, litera N in M transeunte,

CAP. III.

De Accentu, Figura, Specie.

ANTEQUAM ad singulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda sunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc sunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus, five Tenores, quos Græci *τόνους καὶ ἀνωροῦ-δίας* vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut testatur his verbis Cicero in Oratore cap. 17. *Mira est quædam natura vocis: cujus quidem e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta sit, & tam suavis varietas perfecta in cantibus.* Quintilianus hanc (1) observationem accentuum difficilem esse dicit. Et Servius antiquus grammaticus

(1) *Observationem accentuum difficilem &c.*] Accentuum ratio breviter sic se habuit. Syllaba duarum vel plurium ultima nunquam apud Romanos acuebatur, ut differre tradunt Quintilianus I. 5. & Mart. Capella lib. III. At penultima, quæ in pronunciando erat tractim producenda, quasi duas haberet vocales, dicebatur pronunciari sono Inflexo vel Circumflexo, cujus nota fuit litera

V. inversa. Ceteroqui quæcunque syllaba penultima, five antepenultima, simpliciter in pronuntiando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, & Acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab sinistra parte, unde scribimus, sese erigens versus dextram. Reliquæ syllabæ, quæ remissius pronuntiabantur, credebantur habere Gravem accentum, quasi in guttur subsidentem,

maticus in Donatum, *Gravem accentum in usu non esse* contendit.

tem, & proinde ejus nota fuit lineola ab sinistra parte sese demittens versus dextram. Notis quidem istis veteres non multum reperiuntur usi, sed tamen sonos ipsos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, istis appellationibus distinxerunt jam antiquis temporibus, ut ex Ciceronis locis, quæ attulit Sanctius, patet: postea vero eos Grammatici etiam notis illis seu lineolis, quas memoravi, insigniverunt. Vide Mart. Cappellam *lib. III. Capite, de Fastigio*, h. e. Accentu. Sciendum autem, Pronunciationem factam olim secundum hocce *Accentus*, & simul secundum *Vocalium* vel *Productionem*, apice iudem, quæ erat lineola transversa, declaratam a multis, teste Quintiliano I. 7. vel *Corruptionem*. Hæc enim reddebant sonum vel duplicis vocalis, vel simplicis, nec quantitati metricæ syllabarum semper congruebant. Unde syllabæ ejusdem quantitatis, aliæ producebantur in pronunciando, aliæ corripiebantur. Veluti, *Ungo prima litera breviter dicitur*, at *Unctio prima litera longa promimus*, ait Gellius IX. 6. addens itidem, *Disctio correpte dici*, licet *Dico* producat. Similiter ab ipso Cicerone traditum ait Idem II. 17. *Præpositiones IN & CON verbis aut vocabulis præpositas produci atque proeundi, quum literæ sequuntur S vel F, in aliis autem omnibus correpte pronunciari*. Dicit autem Cicero istuc, *si consulas Veritatem*, reprehensum id iri, at *si ad aures referas*, probatum; orationem autem

voluptati aurium debere morigerari. Orta ergo fuit hæc Pronunciatio non a *Veritate*, h. e. non ab ratione metrica, aut Prosodica analogia, sed unice a *voluptate aurium*, quæ nihil certæ rationis habet, & alia est aliis temporibus, aliisque hominibus. Quæ & causæ est, quare alii aliter easdem sæpe pronunciarint syllabas, ut ex eodem Gellio IV. 7. & 17. VI. 15. VII. 7. IX. 6. &c. discimus. Sed & ideo nihil mirum est, Pronunciationem illam, quæ haud dubie mutata est sæpe, interiisse nunc penitus, præsertim quum, sicuti Notæ Accentuum, sic & Apices Vocalium, non ita invaluerint in Latini sermonis scriptura, sed in scholis tantum Grammaticorum obhæserint. Sed & accidebat aliquando, ut syllabæ penultimæ natura breves in vocabulis plurium syllabarum accentu tamen acuto pronunciarentur. Sic Festus particulam *Adeo secunda acuta* *efferrî vetusta quadam loquendi consuetudine* ait, ut distingueretur a Verbo *Adeo*. Verum tunc particula isthæc pronunciabatur, quasi duæ essent voculæ, ex quibus composita est. Reperias quoque illud in Vocativis in I exeuntibus, *Virgili, Mercuri* &c. Sed hæc est veluti Exceptio quædam ab Regula, quam mox ex Quintiliano proferemus, & quam etiam ipse Priscianus agnoscit, qui lib. VII. agens de Vocativis Secundæ Declinationis, diserte ait, *debuerunt hujusmodi Vocativi, id est, qui in I desinentes penultimam correptam habent,*

contendit. Ego quoque credo circumflexum periisse ,
&

antepenultimam acuerere. Hoc autem addit *minime licere* in hisce, in quibus *penultimam*, ait, *acui*mus. Rationem ejus pronuntiationis hanc dein reddit, quod hi Vocativi per *Abscissionem ultimæ syllabæ* sint formati, quum Antiquiores dixissent *Mercurie*, *Virgillie*. *Abscissionem* autem non mutare *Accentum perfecti Vocativi*, qui est *Mercurie*, atque adeo *servari* in his *Accentum integrum* secundæ syllabæ. At quomodo jam pronuntiabatur? Nimirum medio sono inter *Mercûri*, & *Mercûri*, ut leniter quidem intenderetur vel elevaretur in pronuntiando secunda syllaba, sed breviter id fieret. Potest hoc intelligi: ut & illud, quod particulæ, *que*, *ve*, *ne*, transferre dicuntur accentum in ultimas syllabas vocum, quibus junguntur, etiamsi breves illæ sint. *Proprium* enim earum particularum est, ut ait Mart. Capella, d. l. *acuerere partes extremas vocum, quibus adjunguntur.* Pronuntiabatur ergo ex. g. *suavèque*, *lignave*, non *suavèque*, *lignâve*, multo minus *suavèque* *lignâve*. Particulis autem his tribus adde Capellæ ex MSto meo quartam *ce*, & ex eodem emendatius totum hunc locum sic lege: *Mutant accentus adjunctis vocibus que, ve, ne, ce, quum tamen complexiva conjunctio est que; ve, quum expletiva.* *Pes sine & sine ullo sensu editur conjunctione Que.* Ceterum quod Vossius, præeuntibus licet Grammaticis quibusdam, in *Ario Grammat.* II. 10. putat Veteres in pronuntiando in *Exadversum & A-*

liquando simul & tertiam a fine acuisse, & sequentem produxisse, id vero quæ factum fuerit, haud satis capio, quum utique nulla vox in duas simul syllabas recipiat tonum, sicuti id & ratio pronuntiandi, atque ipsa auctoritas Veterum, nos docet: Quo pertinet, quod & Cicero in *Oratore* c. 18. & *Quinctil.* I. 5. *in omni voce utique acutam esse* ajunt, *sed nunquam plus una.* Adde Mart. Capellam d. l. eumque ibi sic distingue & lege, *Omnis vox Latina &c. habet unum sonum, aut acutum aut circumflexum: Duos autem acutos aut inflexos habere nunquam potest, graves vero saepe*, scil. habere duos potest Latina vox. Sequitur dein Nova periodus, incipiens ab *Acutum*. Mox etiam pro *Syllaba antepenultima lege Syllaba autem penultima*. Quod vero una Vox plures graves accentus habere potest, id oritur ex eo, quod omnes syllabæ præter eam, quæ acuitur aut circumflectitur, gravem dicuntur habere accentum, quia earum tonus deprimitur. Porro *productio & correptio in pronuntiando* proprie est vocalium, non autem syllabarum aut quantitatis metricæ, ut ex Gellio II. 17. & IV. 17. liquet. Denique quando acuitur antepenultima, tunc semper penultima habet correptam vocalem. *Quinctil.* d. l. *Trium media longa, aut acuta aut flexa erit; eodem loco brevis utique gravem habebit sonum, ideoque positam ante se, id est, ab ultima tertiam, acuet.* Gellius VII. 7. *Syllaba natura longior non ferme pa-*
titur

& solum acutum, vel quasi acutum remansisse. Quare vero

titur acui priorem in vocabulis syllabarum plurium quam duarum. Sequitur ergo in *Aliquando*, *Exadversum*, &c. si recte acuitur antepenultima, istic esse tonum, & sequentem syllabam ac vocalem, ut natura brevem, corripiendam fore, seu breviter quomodocunque pronunciandam: Sæpe quidem vocalis natura, & accentus, & quantitas metrica simul concurrunt in unam syllabam, vel potius accentus, & illa quantitas, sæpe accommodant sese naturæ vocalium. Sed aliter se res habuisse videtur, quando in trisyllabis media vocalis est natura brevis, at syllaba positione facta est longa, cujus longitudinis in vulgari pronunciatione non semper habita tunc videtur ratio, non magis, quam in vernaculis habetur linguis, ubi itidem syllabæ tales in pronunciando sæpissime corripuntur. Sed id ipsum videtur tempore Prisciani, & æqualium Grammaticorum, denuo mutatum, siquidem illi omnem rationem accentus seu toni in pronunciando retulerunt ad quantitatem metricam syllabæ penultimæ. Quod & Antiquiores Romanos fecisse, nullus dubito. Certe ex Quintilianiani verbis modo allatis id liquere satis videtur. Verum prout Pronunciatio, sicut ex Gellio probavimus, fuit varia olim, & sæpius tractu temporis mutata, sic videntur sane Grammatici quidam sæculo secundo & tertio Cæsarum ab illa recta & antiqua pronunciatione in quibusdam descivisse, sed male, & ideo

eos rursus reliquit Priscianus, alique æquales. Neque vero video, (licet satis norim, quod ingerunt identidem Vossius & Alii, inter Accentus & Quantitates Vocalium in pronunciando esse distinguendum) quomodo audiri potuerit in quotidiani sermonis pronunciatione, quæ celerior esse solet, acutus ille & elevatus sonus in antepenultimis τῶν *Aliquando* & *Exadversum*, si penultimæ tractum & producte pronunciarentur. Fateor tamen in Pronunciatione veterum, prout ea nobis traditur a Gellio aliisque, occurrere etiam nonnulla, quæ ex eorum scriptis liquido satis percipi nunc nequeant. Veluti quando ille IX. 6. τὸ E in *Edo* ait breviter dici, h. e. ut paulo ante loquitur, ita pronunciari, ut corripatur, at in *Efuo*, *promi* (h. e. pronunciari) longum, quum utique E in *Edo* & *Edere* vix possit ita diversum pronunciari, ut modo corripere, modo produci audiat, nisi productio illa statuatur naturalem sonum Ἔ E flectere in Græcum Η. Quin si maxime discrimen aliquod pronunciationis formare possimus, quod pernegare nolim, inter *Edo* ac *Efuo*, similiter inter *Legis* Præsens & *Legit* Præteritum, proferendo illic E simplex breviter & celeriter, hic quasi duplex lento tractu, at quam molestum & difficile foret certe nunc nobis, diversitatem pronunciandi facere in primis syllabis verborum *Legebam* & *Legissem*, ut & *Legerem* & *Legerim*, *Dabit* & *Stabit*, denique *Edo*, *Edere* cibum

vero magis acutus, quam cæteri, permanferit, ex eodem Ciceronis libro causa poterit elici. *Natura*, inquit cap. 18. *quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem; neque una plus, neque a postrema syllaba citra tertiam: quo magis naturam ducem ad aurium voluptatem sequatur industria.* Vide Quintilian. lib. 1. cap. 5. & Erasmum in lib. *de pronuntiatione*; qui tamen mihi in omnibus placere non possunt.

Figura dicta est a fingendo, & (2) *fingere* est exprime-
re

bum & *Edo Edere* librum. Certe talia hæc sunt, quæ melius forsan ex continuo pronuntiandi auditu & usu cognosci olim potuerunt, quam a nobis nunc ex Grammaticorum præceptis percipi. Vide & Sanctium infra IV. 14.

(2) *Fingere est exprimere &c.*] Ipsa hæc sunt verba, quibus Jul. C. Scaliger in *libb. de Caus. L. L.* *in fingere* exposuit, existimans videlicet idem esse, & ejusdem originis *fingere* & *pingere*. Sequitur eum Sanctius, & inde ortum, quod *Figura* vocem in simplici vocabulo non agnoscat, nec admittat. Sed pace utriusque dixerim, aliud est *fingere*, & æque Simplici ac Composito convenire potest *Figura* vox. Et enim *fingi* dicitur proprie omnis res, quæ figendo, seu affigendo alterum alteri, cogitur & constringitur in spissum & in certam formam, non solum alterius imitatione expressam, sed etiam plane novam. Et hinc aves quando nidos suos struunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel luto vasa fictilia & statuas cujusque rei conficiunt, proprie *fingere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis temporibus fa-

cta sunt affigendo & addendo materiam materiæ, eamque in formam quandam redigendo. Hinc porro *vasa fictilia* cujusunque formæ, & *figuli*, qui ea conficiunt, denique Prometheus, qui homines, eorumque singula membra, ex luto finxisse primus traditur, *Auctor vulgi fictilis* vocatur apud Phædr. *fab. 72.* Immo *fingere* & *pingere* diversæ prorsus fuerunt artes, unde Alexander M. *ab Apelle pingi*, sed à *Lysippo fingi* volebat, teste Cicer. *Famil. V. 12.* & Nero simul *pingendi fingendique non mediocriter habuisse studium* dicitur Sueton. c. 53. Sed & crediderim ferme, *in fingere* *in* *figere* esse formatum, vel potius utrumque vocabulum fuisse olim unum idemque, & tunc *in Figere* ad illa, quæ utroque nunc verbo significantur, adhibitum, unde etiam a *Figere* dixerunt nonnulli *Fictus*, æque ac a *Fingere*. Vide Gronovium Patrem *Observ. I. 19. extr.* Postea vero ad significationem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendo fiunt, distinguendam, prolatum esse quasi novum vocabulum *in Fingere*, interposita, ut solet, ante G. litera N. Id quod inde etiam confirmatur, quod ple-

re imitatione rem veram. Ita vocamus *figuras* in tabulis & signis : hinc ducta est similitudo in re literaria , quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam. Ego Figuram in voce Simplici proprie non invenio : propterea in hac parte hoc mihi nomen non satis arridet : nam antequam Compositio inventa esset , Simplicia nullius fuisse Figuræ certum est ; sed fortasse per relationem , ut vocant Dialectici , recte dicemus , quicquid non sit Compositæ Figuræ , Simplicis debere appellari. *Simplices voces* , inquit Fabius lib. 1. cap. 5. *prima positione* , id est , *natura sua* , *constant* ; *compositæ Aut præpositionibus subjunguntur* , ut *innocens interdum repugnantibus inter se duabus* , *quale est* , *imperterritus* : *alioqui possunt aliquando continuari duæ* , ut *incompositus* , *reconditus* , & *quo Cicero utitur* , *subabsurdum* : *Aut e duobus quasi corporibus coalescunt* , ut *maleficus* : *nam ex tribus nostræ utique*

pleraque vocabula ex eo & hac ejus significatione olim derivata non agnoscant hanc literam , Veluti *figura* , *figulus* , *figmentum* , *effigies* . Neque mira cuiquam accidere debet illa unius vocis in duas distinctio , quam & in aliis similiter evenit , veluti in *quæso* & *quæro* , *ansa* & *ara* , de quibus vide infra lib. IV. Cap. de Analogia significationum ad vocem *Vertex* : Obstat tamen id unum hic nobis videtur , quod I in *Fingo* fuerit brevis , ut liquet ex derivatis , *Figulus* , *Figura* , *Effigies* , quam in *Figo* sit longa . Atque ideo dubitem , an potius a *φίγω* illud sit derivatum , ut *Fallo* a *φάλλω* , *Funda* a *φινδίν* . Est autem *φίγω* proprie *cogo* in densum & spissum , contineo . Hinc Philo de Mundo , designans Deum , Creatorem Mundi , *ἐνέχων πάντα καὶ μέγας* , καὶ *φίγλων* , omnes

partes contrahens , & *in solidum ac firmum cogens* , *colligans* . Ita vero etiam illi , qui quid *figunt* , tenuem ac liquidam fere materiam in spissum & solidum cogunt & compingunt . Ceterum ex paulo ante disputatis satis liquere jam potest , *Figuram* proprie significare quamcunque formam fingendo factam , & proinde non minus Simplicem vocabuli formam posse denotare , quam Compositam , aut aliunde effectam . Et quidni in ipsis vocabulis duæ vel tres statuantur Figuræ , cum & in oratione tot a Rhetoribus ponantur . Audi Auct. ad Herenn. IV. 8. *Sunt tria genera , quæ nos Figuras appellamus* , *in quibus omnis oratio non vitiosa consumitur* . *Unam gravem* , *alteram mediocrem* , *tertiam extenuatam* , *vocamus* .

utique linguae non concesserim: quamvis Caplis Cicero dicat compositum esse ex cape si vis; & inveniantur qui Lupercalia aequae tres partes orationis esse contendunt, quasi luere per caprum: nam solitaurilia, jam persuasum est, esse ex sue, ove & tauro: & sane ita se habet Sacrum: quale apud Homerum quoque est: Sed haec non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt. Caterum etiam ex praepositione & duobus vocabulis dure videtur struxisse Pacuvius: Nerei repandirostrum, incurvicervicum, pecus. Junguntur autem ex duobus Latinis integris, ut superfui, subterfugi: (quamquam ex integris an composita sint quaeritur) aut ex integro & corrupto, ut malevolus: aut ex corrupto, & integro, ut noctivagus: aut ex duobus corruptis, ut pedisequus: aut ex nostro & peregrino, ut biclinium: aut contra, ut epitogium, & Anticato: aut ex duobus peregrinis, ut epirhedium. Nam cum sit praepositio ἐν Græca, rheda Gallicum, neque Græcus tamen neque Gallus utitur composito. Romani suum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem praepositiones quoque computatio ista corrumpit: Inde, abstulit, aufugit, amisit: cum praepositio sit ab sola; & coit, cum sit praepositio con. Sic, ignavi & erecti. Haecenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus sit, flectetur, obliquus non flectetur, ut omnipotens. Neque excipies cum Prisciano hoc nomen alteruter; nam alter factum est ex alterus, & (3) alterutrius ex alteri utrius, more antiquo. Species dicitur ab specio antiquo; dicitur & forma, atque

(3) *Alterutrius.*] Dicitur tamen & *alterius utrius*, & sic porro. Festus in Rapi solet: quo utroque mors propinqua alterius utrius capari putatur. Ubi male substitutum volunt in margine *alterutrius*. Nam & Cic. Famil. VI. 1. Si mihi alterum utrum de exiit rerum promittendum esset. Et Coelius VIII. 8. alteram utram ad conditionem descendere. Unde Priscia-

nus Lib. VI. init. utroque modo declinat *alteruter*, addens, *utramque declinationem in usu fuisse Veterum*. Neque opus fuit, ut lib. VIII. p. 831. quem locum respicit Sanctius, ad *Vetustissimos* relegaret hanc declinationem, quum, ut liquet, Ciceronis etiam tempore fuerit adhuc in usu. Et forte contractior illa ex hacce, ut videtur voluisse Sanctius, per elisionem

que etiam *figura*; unde hæc nomina confuse aliquando a Grammaticis sunt imposita. Sed dicamus *Speciem* more Logico dici; illi enim vocant *species* partes generi subjectas: sic in re literaria flexiones illæ, quæ ducuntur ab uno capite, dicuntur *species*; ut a *lego*, *legens*, *lectio*, *lector*. Hanc flexionem seu derivationem Varro non uno in loco *Declinationem* vocat; sed latius extendit nomenclaturam, quam cæteri grammatici opinantur. Varronis verba sunt lib. 5. Linguæ Latinæ. *Declinantium genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo equile: alterum casuale, ut ab equo equum: tertium augendi, ut ab albo albius: quartum minuendi, ut a cista cistula.* Hæc ille. Possemus hic verborum Species numerare, ut *currito*, *sorbillo*, *calesco*, sed quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cum illorum discrimen a sola significatione pendeat.

elisionem est orta, ceteroqui recte excepta a Prisciano, quia servat in alter sine flexione per	omnes casus, & utrumque numerum.
---	----------------------------------

CAP. IV.

De Numero. Dualis Numerus inutilis.

POSTQUAM ea, quæ dictioni accidunt, enumeravimus, quomodo ipsæ voces inter se dividantur, explicemus. Omnes fere grammatici hanc divisionem per Declinationes distinxere, ut partim dicerent *declinari*, partim non item. Sed *declinatio* posterius quid est, & ex Numero, Casu, Tempore, & Genere constat: nam de quolibet nomine prius rogamus Speciem, Figuram, Numerum, & Genus, quam Declinationem. Quid quod in rectis, si proprie loqui velis, nulla est Declinatio, sed in obliquis. Adde quod etiam adverbia flexi, seu declinari, possunt, teste Varrone; Ut *cras*, *crastinus*. Contra vero Numerus prior est omnibus iis; quia cæteras partes per numeros explicamus; ut prima per-

persona, primus casus, prima declinatio, prima conjugatio, &c. Itaque Numerus accidit tribus partibus, nomini, verbo, & participio.

Numerus alius Singularis, alius Pluralis; neque plures numeri fuerunt necessarii: nihil enim tertium est inter unum & plura; quoniam unum & plura ex uno frequentato facta sunt. Neque rationi consonum est, aliquos Græcorum (ut Jones) receperisse Numerum Dualem, quem Æoles non receperunt, quos Latini in multis fuere imitati; & Latinos, qui contendebant esse numerum dualem, satis exagitat Quintilianus lib. 1. cap. 5. (1) Non tamen ibo inficias, duo nomina esse apud Latinos in duali numero *ambo*, & *duo*. Sed a Græcis hæc acceperunt, & tamen cum verbo plurali conjungunt, ut *ambo currunt*. Sed jam ad singulas vocis partes accedamus.

CAP.

(1) *Non tamen ibo inficias &c.* Prævit Sanctio Donatus in *Artis* ed. Sec. Numeri sunt duo, singularis, ut hic sapiens, pluralis, ut sapientes. Est & dualis numerus, qui singulariter enunciari non potest, ut hi ambo, hi duo. Verum quidem hoc, quod ad significationem, at minime quod ad rationem Grammaticam, de qua hic agitur, & ad quam, ut in fra initio cap. 7. traditur, significatione non pertinet. Latini prorsus non agnoscunt in sua lingua Dualem numerum, sicuti neque Æoles, a quibus potissimum suam illi acceperunt linguam, atque idcirco illa ipsa vocabula *ambo* & *duo* a Græcis quidem habent cum terminatione Dualis apud Eos Numeri, sed tamen

declinant & flectunt in casus Pluralis apud se Formæ, & construunt cum plurali non suæ modo linguæ, sed & Græcæ, quæ Dualem ceteroquin habet. Manifestum id ex Gellio Noct. Att. I. 16. sicuti una *χιλίας*, & duæ *χιλίδες*. Quod si Duo in arte Grammatica Latinorum Dualis haberetur numeri, debuisset utique necessario additum sibi habere etiam Dualem illius Græci vocabuli, qui est *χιλίας*, non autem Pluralem, seu *Plurativum*, ut ibidem Gellius, & alibi sæpius, hunc Numerum appellat. Non magis ergo propter Duo & Ambo peculiaris est & Novus in Grammatica L. Latinæ fingendus Numerus, quam propter Tres, Quatuor, &c.

CAP. V.

*De Nomine. Est Vox Numeri Casualis cum Genere.
Donatus male Nomen definit.*

NOMEN dici a Græco ὄνομα omnes sentire videntur; mihi autem a *nosco novi, notum, novimen, nomen*: ut a *moveo, movi, motum, movimen, momen*. (1) Est enim imago quædam *Nomen*, qua quid noscitur. Hæc Scaliger. Excidisse hic ex Edd. *Participem*, certissimum est ex ipsa Grammatica, quam huic Minervæ subjecit Sanctius, & cujus Definitionum in hac Minerva rationes reddit. Repone ergo, *Nominis Finitio est per Vocem Participem Numeri Casualis cum Genere*. Nam in illa Grammatica Sanctius dixit, *Nomen est Vox Particeps Numeri &c.* Sed & *Verbum* eodem modo definit in illâ, & in hac Min. cap. 12. *Verbum est Vox Particeps Numeri Personalis cum Tempore*. Porro Nominis finitio est per Vocem Numeri casualis cum Genere, quæ definitio propria est & perfecta: vox enim, seu

(1) Est enim imago quædam &c.] Immo est signum potius, quo lecto vel audito cognoscitur res illa, quæ eo designatur, & ab aliis ejusdem generis distinguitur. Vide Me in *Orig. Babylonici* cap. XI. pag. 195. Origo vocis dubitatur utrum repetenda sit a Præsenti *Nosco*, an a supino *Notum*. Prius tuetur contra Becmannum Gronovius Pater *Observ.* IV. 22. Posterius contra hunc asserit G. Henr. Ursinus *Gramm. Instit.* in *Addendis* ad pag. 79. sed frivolis plane rationibus, quum nullum plane proferat manifestæ derivationis a Supinis exemplum. Nam *putamen, stamen, munimen*, quæ

a Supinis derivanda affirmat, nullam utique Supini speciem magis præbent, quam Præsentis. Ab hoc autem multa ejus formæ originem trahere certum est; sic ab *Ago, agimen, agmen*, unde *examen, Tego regimen, tegmen*, unde *subtemen*. Sic a *Fulcio fulcimen, fulcimentum, fulmentum, Farcio farcimen, sedeo sedimentum, Rego regimen, &c.* Non tamen *Nomen* deduxerim proxime a *Nosco*, quasi *noscimen*, quod Gronovius facit, sed ab antiquo, seu Græco, *Gnoo vel Noo*, unde *Novi*, & ipsum *Nosco*, sicuti a *Gnao Nascor, Natus, &c.*

feu dictio, seu pars orationis, genus proximum est, & casus est specialis differentia.

Auctor ille *περί ἰγμνείας*, qui circumfertur, indignus perfecto Aristotelis nomine, Nomen definit, *vocem significantem ad placitum sine tempore, cujus nulla pars significet separata*. An nomina significant natura, an fortuito, magna quæstio est, & tota physica, nihil ad grammaticos: aliqua tamen (2) attigimus *cap. I.* Cæterum hæc pseudo-Aristotelea definitio, aut potius descriptio, etiam conjunctiones & adverbia comprehendit: ut *mittam* interim pessimam esse definitionem, ubi negatio reperitur. Neque necesse fuit addere, *sine tempore*, ut differat a participio. Participium enim omnino nomen est, sed habet præterea aliquid a Verbo, ut Rex Philippus (*scil. Hispaniæ*) est etiam Dux, & Comes. Sed hæc latius, quam de Participiis agemus. Alii dixerunt: *Nomen est, quod corpus aut rem proprie, communiterve, significat*. Quasi corpus non esset res; aut quasi hæc definitio ipsorum pronominebus non conveniret. Sed de iis nugis hætenus: nunquam enim finis esset, si singula vellemus persequi.

(2) Attigimus *cap. I.*] Vide | IV. ad initium Capitis 14. etiam, quæ notavimus infra lib. |

C A P. V I.

De Casibus. Rectus Casus. Casuum Nomina Antiquissima. Causa & Origo Sex Casuum. Ablativus non recte dicitur. Græci Sexto (sed vide Notam Quartam) non carent.

PRIMA & specialis Nominis differentia, teste Scaligero, *Casus* est. De cuius natura, ordine, atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quæri, cur Rectus dicatur *Casus*; si *Casus* dicuntur a cadendo, quia cadant a Recto; Hoc late disputat Scaliger,

Scaliger, tandemque huc tendit, Obliquos dici *Casus*, quia cadant a recto; Rectum autem ipsum, voce largius communicata, *Casum* etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non recte casibus nomina indita ab officio, ut *Nominativus*, *Genitivus*, &c. Sed hæc nomina probat, *Primus*, *Secundus*, *Tertius*, usque ad *Sextum*. Ego ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiam antiquissimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem scripsit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: „ (similiterque Asconium in 3. Verrin. *Nominativum* „ *casum*; & in 2. Verrin. (1) *Ablativum* dicere:) quin etiam Varro lib. 1. de Analogia, rationem casuum iis verbis conatur ostendere: *Sunt declinati casus, ut is, qui de altero diceret, distinguere posset, quum vocaret, quum daret, quum accusaret. Sic alia quædam discrimina, quæ nos & Græcos ad declinandum dixerunt. Idem Varro eodem lib. & secundo, Vocativum non esse Rectum, quamvis Recto similis sit. Donatus nominativum & vocativum rectos appellat, non recte. Priscianus late ordinem casuum ostendit, & singulorum reddit rationem, quare ita vocentur; simulque confutat lib. 5. extr. eos, (2) qui Septimum casum sunt commenti,*
in

(1) *Ablativum dicere.*] Adde Sueton. Aug. c. 87. *Domos Genitivo casu singulari, pro domus*, Gell. IV. 16. ubi promiscue *Genitivum & Patrium casum, Dativum & Dandi Casum*, secundum & tertium vocitat. Quintil. I. 4. cum dico, *Hasta percussi, non utor Ablativi natura, nec si idem Græce dicam, Dativi.*

(2) *Qui septimum casum.*] Sic appellabant Ablativum, quando ad instrumentum vel modum, quo res gesta, denotandum adhibebatur, nec ita ma-

nifeste regebatur a præpositione. Servius ad Virgil. Ecl. II. *Mollia luteola pingit vaccinia caltha: nisi luteola*, inquit, *Septimus sit casus, non stat versus.* Et ad Æn. I. v. 79. *pulchra faciat te prole parentem: Quod nos per Genitivum singularem dicimus, antiqui per Septimum dicebant, ut hoc loco, parentem pulchra prole, id est, pulchra prolis.* Neque hoc satis recte. Nam *pulchra prole* non refertur unice ad *parentem*, sed ad totam sententiam, *faciat te parentem.* At quomodo? Scilicet edendo

C

in quibus est Quinctilianus lib. I. c. 4. In omni porro nomine natura sex partes constituit. Primum ipsam nomenclaturam, cui merito datus est Rectus, qui vere Nomen est; reliqui enim, ut censet Aristoteles, non sunt Nomina, sed Casus Nominis. Deinde quid generet, aut possideat. Terio cui fini, vel operi destinetur. Quarto in quem finem tendat actio. Quinto vocandi officium. Postremo modum, in quo causas & instrumentum collocamus. Hic est Sextus casus, (3) qui pessime vocatur *Ablativus*: quum sit in illo comparatio; ut *doctior Cicerone*: & modus; ut *lento gradu*: & causa efficiens; ut *amore patris*: & materia; ut *lapide quadrato*: & instrumentum; ut *lapide ictus*. Et vero si Quinctilianus adverteret, Sextum casum omnino a præpositione pendere (quod in constructione infra II, 8. ostendemus) & pro natura præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an Septimi casus vis apud Latinos reperiretur. (4) Sed quoniam hæc

edendo pulchram prolem, vel pulchra prole edenda. Recte autem Priscianus *Septimum Casum* rejecit, quod & Vossius facit de *Anal.* I. 45.

(3) *Qui pessime vocatur Ablativus.*] Nihil pejus, quam alii casus receptis appellationibus sunt insigniti, quum & in illis varii usus possint notari, & sæpe contrarii istis appellationibus, veluti in *Dativo*, & *Accusativo*, qui æque eripienti ac danti, æque defendenti atque accusanti junguntur. Denominationes hæc casuum factæ a potissimo Usu. Hic autem in *Ablativo* est, quod regitur a præpositionibus, quæ, unde quid sumitur & proficiscitur, maximam partem significant. Priscianus lib. 5. p. 671. *Multas alias quoque & diversas unusquis-*

que casus habet significationes, sed a novioribus & frequentioribus acceperunt nominationem.

(4) *Sed quoniam hæc casuum &c.]* Falsa & inanis est omnis hæc disputatio, quæ sequitur, de Sexto Græcorum casu. Nam primo, quæ de *partitione naturali casuum*, & *Sexti in omni idiomate necessitate*, traduntur, inepta adeo sunt, ut ipsa experientia refutentur. Neque Latini Sextum adhibuere ad *modum*, *instrumentum*, *causam*, *pretium*, *materiam*, *locum*, per se denotandum, sed in omni significatione Præpositionibus, quæ non requirunt Quartum, junxerunt, siue expressis siue intellectis. Græci vero Præpositionum & Sexti casus usum penes Latinos, divisum habent in Secundum

hæc casuum partitio naturalis est, in omni item idio-
mate

dum & Tertium, aliquando & Quartum. Immo quoniam Sanctius hæc Tertium Græcorum, præcipuum, vel potius solum, dispartiri vult in Latinorum duos, Tertium & Inprimis Sextum, quasi cui ille ex Græcis casibus maxime respondeat, sicuti reuera facit, affirmare tamen vix vereor, huic Sexto, si spectemus usum & Syntaxin, Genitivum seu Secundum Græcorum æque convenire, quippe qui longe pluribus apud istos nectitur Præpositionibus, quam Dativus, & maximam partem illis, unde formatæ sunt Latinæ, Ablativum requirentes. Nihil magis proprium Ablativo, quam Absoluti, ut dicitur, constructio. Eam vero ipsam etiam Genitivo dederunt Græci. Incassum porro quæritur, si Græci Sextum non haberent, unde Latini eum formassent in Græcis vocabulis, quum utique, si Græca hæc vocabula in suæ linguæ formam & constructionem transferrebant, debuerint iis dare istos casus, qui in sua lingua erant usurati, & proinde etiam illum, qui in ea destinatus erat præpositionibus seu expressis, seu suppressis. Neque vero ineptius cogitatu est, præpositiones ἐν, ἐνδ', &c. in lingua Græca jungi, non Ablativo, sed Dativo, quam alias jungi istic etiam Genitivo, neque generationem tamen, neque possessionem significantes, veluti ἀντ', διὰ, μὲν, πρὸς, πρὸ, &c. Sed maxime suam sententiam confirmari credit Sanctius eo, quod Græcorum Tertius casus sæ-

penuero cum Latinorum Adjectivis in Sexto casu, vel eorum Præpositionibus Sextum requirentibus, constructur, tanquam si istis proinde in locis sine controversia sit idem, qui Latinorum Sextus, seu revera jam sit Sextus Græcorum. Hæc vero sciendum, Latinos ipsos Sextum postremo loco (unde Priscianus lib. V. p. 672. Ablativus proprius est Romanorum, & dein, quia Novus, videtur a Latinis inventus, vetustati reliquorum casuum concessit. h. e. etiam post Vocativum est rejectus.) formasse ex Tertio tum suo, tum Græcorum: & antiquissimis temporibus, quando propius multo accedebant ad linguam Græcorum, Sextum non habuisse, sed ad ejus usum adhibuisse, item ut Græcos, Tertium, qui proinde tunc apud Latinos æque, ac apud Græcos, a Præpositionibus quoque regebatur: postea vero tractu temporis, & consuetudine diversi usus, prout Tertius ille a præpositione regebatur, vel non regebatur, ex Uno casu factos Duos; itidem ut ex tertia Latinorum Litera C duæ similiter factæ sunt, C & G; & ut in his ipsis Casibus ex uno Sexto deinceps Veteres Grammatici duos fingere voluerunt, Sextum & Septimum, prout vel recipere præpositiones vel recusare ipsis videbatur. Atque hac de causa etiam nunc in plurali numero omnium declinationum apud Latinos conveniunt plane Tertius & Sextus. Id quod etiam in singularibus quondam eodem

mate tot casus reperiri, fuerit necesse. Quare contra
universum

se modo habuit. Nam in prima Declinatione dictum olim MENS^{AI}: & hinc dein formatum in Dativo MENS^Æ, in Ablativo MENSA, A longa, utpote orta ex diphthongo AI, cum ceteroquin in Nominibus terminalis A semper sit brevis. In secunda prorsus etiam nunc convenit uterque casus. In tertia quoque olim nulla fuit inter eos distinctio, licet terminatio esset incertior per promiscuum usum literarum E & I. Sic olim dictum Sibi, sbe, sibi, Tibe, Tibi, ut ex inscriptionibus inter eruditos constat. V. & Quintil. I. 7. de *sbe*. Similiter Festus *Me pro mihi dixisse antiquos* refert, quamvis exempla, quæ affert, aliter exponi queant, frustra tuente ea Luca Fruterio *Verisim.* I. 16. Rectius probatur, quod voluit Festus, ex Plauto *Bacchid.* III. 6. 36. *Et me ires consultum male*, manifeste pro mihi. Fuit ergo olim Dativi & Ablativi, ut unius ejusdemque Casus, una quoque eademque forma & pronuntiatio etiam in Tertia Declinatione. Et proinde istic terminatio hodierni Ablativi manifeste etiam Dativo tribuitur in antiquissimo Plauti Epitaphio, quod est apud Gell. Noct. Att. I. 24. *Postquam est morte datus Plautus, comædia luget. Morte pro morti.* Adde alia ex Vossio de *Analog.* II. 10. Contra Ablativis sæpe apud Plautum datur forma Dativi, *Pseud.* I. 2. 64. *Carnaria tria grandia tergoribus oneri, ubi oneri ponitur pro onere.* *Mæn.* III. 2. 14. *Loquitur satur*

de me Et de parti mea, ubi vide Taubm. sed & denuo Vossium d. I. cap. 12. ac Sanctium nostrum II. 7. plura alia adferentes. Postea vero usu distingui coepit Una forma Terti casus, in Duas, pristinam Terti & novam Sexti, atque Illi tunc assignata est veluti propria, ut & erat antiquior Græcisque convenientior, terminatio I. Huic vero in nonnullis I. in aliis plerisque E. Jam vero in quartæ Declinationis Dativo non modo *fructui*, sed & *fructu* dixisse priscos multis exemplis probat Gellius IV. 16. Immo C. *Cæsarem in Analogicis libris omnia istiusmodi sine I. litera dicenda censuisse* tradit. Similiter in quinta olim promiscue modo *Diei* per diphthongum ex Græca forma, modo *Die* per E longum dixere. Plautus *Mercat.* I. 1. 4. *amatores, qui aut nocti, aut Die, aut Soli, aut Luna miseriae narrant suas.* Ex his omnibus patet jam, ni fallor, manifeste, Sextum Latinorum fuisse primitus eundem Tertio, qui tunc, ut apud Græcos, Præpositiones quoque recepit. Postea vero hunc usum, seu hanc constructionem cum Præpositionibus, a reliquo istius casus usu distingui coeptum, & in quarundam Declinationum singulari numero paulatim etiam discretum terminatione, atque ita tandem duos videri Casus ex uno factos, seu novum & peculiarem casum ex Dativo ortum reliquis tandem additum: ut adeo nihil mirum sit, Latinos, si quando Græca vocabula suis tum Ablativis

universum Grammaticorum cœtum Græcos sexto casu non

lativis Adjectivorum, tum Præpositionibus Ablativum requirantibus, jungere debebant, ea posuisse in Dativo, ut ex quo ipsorum Ablativus originem suam revera ducebat, & cui apud Græcos, quin etiam olim apud se, usus Ablativi erat inclusus, & qui ideo recte conjungi poterat Latinorum non Tertio modo, sed & Sexto casui, quod ipsum exemplis a Sanctio allatis probatur, & probari solum debebat. Quæ hic notata & disputata vides contra Sextum Græcorum casum, typis in prima mea Sanctianæ Minervæ editione jam descripta erant, cum inciderem demum in Gallicam illam *Novam Methodum Lingua Græcæ*; in qua lib. VIII. c. 2. deprehendi magno conatu id agi, ut Sextus ille casus Græcis quoque adferatur, itidem ut Latinis. Rationes itaque ejus præcipuas, nostræ sententiæ adversas, paulo pressius & intentius examinabimus. Et primo, quod ait de admirabili consensu inter linguam Græcam & Latinam hac quoque in re futuro, si utrique sex casus tribuantur; fateor equidem, magnam & esse, & statui debere, inter illas linguas plerisque in rebus convenientiam, cum Latina vere ex Græca sit orta. Sed ista convenientia non est quærenda in istis Latinæ linguæ temporibus, quibus jam longius recessit a sua origine, verum in iis, quibus propius ad eam accessit. Non itaque ex hujus linguæ posteriore usu addendus est Græcæ Sextus casus;

non magis quam Septimus, quem tandem quoque Grammatici Latinorum sunt commenti: sed potius ostendendum, primis temporibus Latinam itidem ut Græcam, non habuisse nisi quinque casus, id quod, ni fallor, clarissime ostendi. Plane sicuti tertia litera Alphabeti apud Hebræos, Græcos, & Latinos olim revera eadem fuit; sed postea apud Latinos Una illa litera cœpit primum diversis pronunciari modis, dein vero etiam nota quadam in duplicem illam pronunciationem distingui, & sic tandem in duas diversas dividi literas Alphabeti Latini, tertiam & septimam, & ita quidem, ut recentior pronuntiatio pristinum in Alphabeto locum & pristinam figuram C retineret, vetustior novum locum, & novam figuram G, acciperet. Hæc ergo ut convenientia ostendatur inter utramque linguam, recurrendum est ad illa tempora, quibus nondum in usu fuit litera septima, seu quibus litera tertia septimæ vim & sonum adhuc habuit, sicuti patet ex Inscr. Duiliana, ubi *Macistratos, Exfociant, Pucnando, Cartacinienses &c.* occurrunt. Similiter itaque quod ad Casus, lingua Latina tunc maxime convenit cum Græca, quando Sextum casum nondum habuit, & quando uterque & Tertii & Sexti casus usus hæsit in uno Tertio, itidem ut apud Græcos. Sed sicuti recessit in tertia litera a Græcis, formando ex una illa duas, sic item in Tertio casu, eum distinguendo

non carere contendo. Primo enim in omni idiomate
dativus

tandem, pro duplici ejus apud Græcos & primitus etiam apud se usū, in duos diversos casus, peculiari Terminatione, sed exiguae differentiae, in quorundam tantummodo Singularibus, discretos. Absque eo enim si esset, seu nisi evenisset qualiscunque differentia Terminationis pro diverso Tertiū casus usu, mansisset in utroque illo usu apud Latinos æque ac Græcos unus idemque casus: sicuti forte etiam nunc mansisse censendus est, dicendumque tantummodo, unum illum casum pro duplici suo usu, quem utrumque primitus habuit, levi tantum discrepantia fuisse, non semper, nec plerumque, sed aliquando, distinctum. De quo utcumque sit, hoc certum, ex levi illa Terminationis differentia, quæ in quibusdam vocabulis invaluit, factum esse, ut apud Latinos pro diversis habeatur casibus, qui olim unus idemque fuerat, sicuti est, semperque fuit, apud Græcos. Sed dicit Auctor *Methodi*, diversitatem Terminationum non facere differentiam Casuum, quia sic Neutra non haberent nisi tres casus in Singulari & Plurali, & Græcorum Dualis tantum duos. Verum eadem ratione negaverit Generis Grammatici numerum esse constitutum ex triplici Terminatione Adjectivorum, quia illa triplex Terminatio rarissime occurrit, nec nisi in Nominativis & Accusativis quorundam Adjectivorum, & longe sæpius duplex tantummodo, immo &

unica Terminatio. Aliter & rectius ea certe de re sentiunt omnes Grammatici, quin & ipse Sanctius, quem in his ille sequitur, *Cap. seq. Si non essent*, inquit, *nomina Adjectiva, nemo quæreret Genus Grammaticum, neque sinomina Adjectiva unam tantum haberent Terminationem*. Sicuti ergo in confesso est, ex triplici Terminatione, quæ reperitur in quibusdam casibus nominum Adjectivorum, quæque singulæ peculiarem usum habent, & peculiari tantum Generi Substantivorum jungi possunt, ortum esse triplex Genus in arte Grammatica: & sicuti sufficit reperiri in quibusdam tantum casibus illam triplicem terminationem, ad constituendum illud triplex Genus: & sicuti denique non recte inferretur, quia Genitivus ꝑ *Doctus*, *Docta*, *Doctum* habet tantummodo duplicem terminationem, *Docti* & *Doctæ*, eum proinde non habere triplex Genus, seu usum & constructionem triplicis Generis; cum potius inde colligendum esset, Masculinum & Neutrum in eo casu convenire in unam Terminationem: Sic prorsus ex eo, quod reperitur Nomen apud Græcos flexum in quinque summum diversas Terminationes, quæ singulæ peculiarem etiam usum & constructionem habent, recte statuitur & affirmatur numerus Casuum totidem, quot reperiuntur istiusmodi Terminationes: & sufficit in quibusdam eas reperiri. Neque ex eo, quod non reperiuntur

dativus acquisitioni tantum deservit: per illum igitur,

tur in omni Nomine, aut in omni Nominis Genere vel Numero, inferendum, vel non habere illa Nomina tot Casus, vel Casuum doctrinam & numerum non esse constituendum ex numero diversarum Terminationum, in quas Nomen plerumque flectitur, quod male censet Auctor *Methodi*, ut ita probet, plures etiam dari Casus, quam reperiuntur in ullo Nomine Terminationes, seu unam eandemque Dativi terminationem duas tamen apud eodem constituere casus. Certe apud Græcos quinque tantum reperiuntur Terminationes diversæ, quæ singulæ peculiarem habent usum, & proinde, nostra quidem sententia, etiam quinque tantum sunt Casus; quorum Primus quasi ducit orationem, & præmittitur Verbo. Secundus pendet ab Altero Nomine Substantivo. Tertius accedit omni Orationi & constructioni. Quartus regitur a verbo Activo. Quintus adhibetur ad vocandum. Præpositionibus Græci nullum peculiarem tribuerunt Casum, qui inde *Præpositionis Casus* appellandus esset, ut rectius appellatum iri Latinorum Ablativum censent Sanctius & Auctor *Methodi*: Sed Præpositiones distribuerunt potius in tres præcipuos obliquos casus, Genitivum, Dativum, Accusativum. Jam vero, quæ quæso est tandem illa rei natura, quæ me subigat, necessario, ut volunt, in omni lingua sex Casus statuere, vel potius Dativum adimere Præpo-

sitionibus, & eandem Terminationem Dativi, prout adjungitur vel aliis Orationis partibus, vel solis Præpositionibus, pro diversis habere Casibus, magis quam illas Accusativi vel Genitivi? Atqui *Dativi unicus usus est*, inquiunt, *us notetur, cui fini & operi quid destinetur*. Ego vero similiter Accusativum assevero proprie notare id, in quod tendit actio. Et tamen recipit ille omnium consensu Præpositiones, quidni ergo & Dativus? Nulla itaque ratione iusta moti sunt viri Doctissimi, cum tanto studio Græcis asserere voluerunt Ablativum, sed solo præjudicio ex Lingua Latina petito. Ea vero est quidem, ut dixi, ex Græca orta, nonnulla tamen etiam immutavit, vel ex suo addidit; & proinde etiam si Latini tandem formaverint casum Sextum, quem a Græcis non acceperant, non tamen idcirco addendus is est Græcorum quoque Nominibus, non magis, quam septima Latinorum litera, quem itidem Græci non habent, Græcorum Alphabeto. Sed & Latini Genitivis non præmittunt Præpositiones: An ergo & iis Græcorum Genitivos spoliabimus? Immo vero ipse Sanctius e contrario, licet perperam, etiam antiquis Latinorum Genitivis eas ideo tribuit. Vide infra II. 3. Quid ergo causæ ipsi, quare non & Dativis ex ejus sententia præmitti queant Præpositiones, tum a Græcis, tum olim etiam a Latinis, quando nondum fuit ex uno eo casu duplex

tur , pretium , materiam , locum , & multa alia , non
signi-

plex factus , seu nondum uni Dativo pro diverso ejus usu duplex terminatio data ? Certe olim fuisse Hunc etiam Latinis Unum Casum unius Terminationis , licet duplicis usus , æque ac Accusativum , & apud Græcos etiam Genitivum , abunde jam paulo ante probavimus , quibus adde , quæ ipse Sanctius infra lib. II. c. 7. de promiscua Ablativi tertiæ declinationis Terminatione in E & I disputat. Inde enim patebit , etiam Ablativum terminationem habuisse olim in I , æque ac Dativum Latinorum & Græcorum. Sed & Ea Terminatio etiam deinceps quasi propria mansit quibusdam locutionibus Nominum Propriorum , *sum Carthagini* &c. & similiter *sum ruri* ; quarum tamen nulla alia est constructio , quam Elliptica præpositionis cum Ablativo , pro , *Sum in Carthagini* , *sum in ruri*. Pro his enim dicitur etiam *Carthagine* & *rure*. Vide infra Sanctium d. I. II. 7. extr. Et eodem plane modo se res habet in illis , quæ Adverbialiter videntur posita , sed quæ veri sunt Ablativi. Talia sunt *vesperi* & *vespere* , quæ satis sunt nota. Sic *tempori* & *tempore* , pro quibus dicitur etiam *in tempore* eodem plane sensu. Sall. Jug. 56. *in tempore se cum exercitu adfore* pro , tempore , seu tempestive. Vide & Donatum ad Terent. Andr. IV. 4. 19. Denique sic *Luci* , Plaut. Amphitr. I. 1. 11. *Nonne idem hoc luci me mittere potuit*. Et Casin. 14. 4. 7. *Ut veniamus luci*. Ne vero

dubites esse Ablativum , reperies etiam cum Præpositione , Pl. Stich. II. 3. 40. *Cum luci simul me ad portum misisti*. Lucret. IV. 236. *in luci quæ poterit res Accidere ad speciem*. De Dativo & Ablativo quartæ & quintæ Declinationis , quæ notavi , iis addi velim , vel animadverti potius ; licet prisci etiam in Dativo dixerint *Fructu* , *Die* , tamen antiquiorem & origini Græcæ propiorem esse formam *fructui* , *diei* , ut quæ ex Græcorum jota adscripto vel subscripto orta , plane ut *mensui* in primâ declinatione olim fuit in usu : sed sicuti in Ablativis Latini deinceps omiserunt I , sic & prisci aliquando fecerunt etiam in Dativo , qui & ipsi vicissim Ablativum quoque ista Dativi formam aliquando enunciarunt. Varro lib. I. de re rust. *A quo , quod indigent potui , poma dicta esse possunt*. Vide Nonium cap. IX. n. 20. ubi hic locus , & alius ex Sisenna , adfertur. Atque adeo inter Dativum & Ablativum in hac quoque parte nullam fuisse olim discrepantiam , diversamque dein unius Dativi pronunciationem , dum modo apponebatur I. modo demebatur , in diversum tandem casum apud Latinos abiisse , ex his quoque liquet. Adeo vero hæc manifesta & clara arbitror , ut auctoritatibus veterum Grammaticorum nec adstrui desiderent , nec refutari queant. Possent ceteroquin illis Grammaticis , quos ex H. Stephani , & P. Rami , vel potius Prisciani , aucto-

significabimus. Deinde si Græcis non esset Sextus

tus

auctoritate memorat Auctor *Methodi*, alios opponere, quos laudatos videtis apud Vossium de *Analog.* I. 45. nostræ sententiæ faventem. Sed & neutiquam nobis adversatur Priscianus, neque id dicit, quod voluit vir Doctissimus, sed plane contrarium. Nempe *Ablativum esse Romanorum proprium, novum, & a Latinis inventum.* Addit tantum, *Latinos videri eum a vetustissimis Græcorum Grammaticis accepisse, qui Sextum Casum* (non *Ablativum*, ut perperam ait *Auct. Meth.* conficiens ex eo, Græcis ergo Grammaticis etiam Nomen Ablativi fuisse usitatum) *dixerint ἐργάζειν, & similia, quæ Ablativi vim possideant, quia etiam Præpositionem assumant, ut ἐξ ἐργάζειν.* Sed etiam est ineptia horum Grammaticorum, fingentium inter Græcos Sexti casus vim quandam, quæ aliorum in Latine nobis obtrudentium Septimum & Octavum. Illa *ἐργάζειν* &c. sunt Adverbia locum, unde quid venit aut proficiscitur, denotantia, quibus aliquando per pleonasmum Præpositio *ἐξ*, quæ idem ferme notat, a Poëtis præmittitur. Quintilianus quoque auctoritas non magis potest valere pro Sanctio & Auctore *Methodi* ad dandum Græcis Sextum casum, quam contra eos ad Septimum Latinis addendum, quem ipsi tamen rejiciunt contra illius auctoritatem; & summo quidem jure, sed non majore, quam quo nos explodimus Sextum Græcorum. Nam certe neutiquam magis ei cre-

dendum in alienæ linguæ rationibus, quam in suæ. Sed neque ille tamen quidquam discernit: jubet tantum, *querere Grammaticum, sive apud Græcos, non, Sextus casus, sed, Vis quadam Sexti casus.* Exempla, quæ Auctor *Methodi* ex Græcis adfert, aliter construi & exponi possunt ac debent. Posterius ex Thucydide IV. 93. τῷ δὲ Ἰπποκράτει ὄντι πρὸς τὸ Διήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλλθη, manifeste Pleonasmum præfert Græcis frequentem, non Ablativum absolutum. Sic Actor. III. 17. ἰφ' οὗ ἐκείνηται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς. & XXIII. 27. τῷ ἀνδρὶ τοῦτον &c. ἐξελόμενον αὐτὸν. *Ælianus Var. Hist.* IV. 7. de impiis, etiam si jam sepulti sint, eos tamen ἐκ τῷ πλεονασμῷ πρὸς τὸ ἐκείνην ἐκπύπτειν αἰτ. In priore itidem ex Thucyd. I. 73. τῷ, Ἀ' οἱ προβαλλομένοις jungi cum τῷ, Ἀ' ἰάσκη, & construi possunt, ἀνάγκη ἡμῖν αἰεὶ προβαλλομένοις λέγειν. h. e. necesse est, nos, qui semper ea proferimus, apud Vos quoque illa dicere, licet minus grata vobis futura. Etenim quam plurimis sane modis Dativus adjungitur Verbis & Nominibus, imprimis apud Græcos. Sed si maxime eadem esset in illo loco Dativi constructio & sensus, qui est Ablativi absoluti apud Latinos, quid tum? An idcirco ex illo rariore Dativi in hunc modum usu, conficiemus statim, etiam Græcis esse verum quandam Ablativum, quum utique ceteroquin apud Eos Ablativis absolutis Latinorum perpetuo respondeat Genitivus, quem

tus casus, unde Latini *Penelope*, *Parasceve*, *Grammatice*, in sexto casu dicerent, ut Juvenalis, *Penelope melius*, *melius torquetis Arachne*. An quicquam ineptius excogitatum fuit, quam præpositiones Græcas invenire, quæ Dativo jungerentur? Sed quod maxime fidem potest facere, Ciceronis multa sunt, in quibus, Græcis nominibus adjectiva Latina in sexto casu, vel etiam Latinæ præpositiones, quæ sextum casum regant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: lib. 2. Epist. 13. *qua τοποθεσία*, *quasve historias de Αμαλθεία habes*. Ibidem lib. 4. *In πολιτεία*. lib. 10. epist. 8. *ζηλοτυπία mea*. lib. 16. epist. 8. *Nunquam in majore ἀποεία fui*. Ibidem, *prudentia cum ιουμανία*. Ibidem epist. 14. *in πολιτικῷ* genere. lib. 3. ad Q. Fratrem epist. 1. *ἀποδυθείς* nihil aliud. lib. 16. Famil. *Non enim se-junctus est a philologia, & quotidiana συζητήσει*. Itaque *in χερσίν*, in manibus: *σὺν θεῷ*, cum Deo, (5) cave credas esse septimum casum.

CAP.

quem nemo tamen propterea pro Ablativo habet? immo an non potius ex his omnibus colligamus, Ablativi casum Romanis esse proprium, Græcis ignotum, sed vim & constructionem ejus reperiri tamen apud Græcos, partim in eorum Genitivo, partim in Dativo. Sed satis de hisce non ita magni momenti rebus, excutiendis ta-

men hic, & explicandis paulo uberius, quoniam tanto studio in contrarium nituntur hodie plerique Grammaticorum.

(5) *Cave credas esse septimum casum*] Voluit haud dubie Auctor, certe debuit ex sua sententia, *Tertium* dixisse. Exhibet tamen illud etiam Salmanticensis editio, ab ipso Auctore profecta, ut & Patavina.

CAP. VII.

De Genere Nominum: Generis apud Græcos magna incertitudo: Arborum nomina Masculina: Neutrum non est Genus: Commune Genus nullum est: Epicœnum Genus. Adjectiva nomina non habent Genus. Propria Genus non habent. Adjectiva non conjunguntur cum Nominibus Propriis.

NIHIL esse in re Grammatica incertius *Genere*, recte asseruit Vergara in sua Græca Grammatica; unde non est mirandum, si *Genus Masculinum* esse diximus, *cujus nota est hic; Fœmininum, hæc; Neutrum, hoc*: in quo M. Varronem sumus sequuti; qui secundo de Analogia sic ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus præponimus, hic & hi: & sic muliebria, in quibus dicere possimus, hæc & hæ.* Eadem est etiam Diomedis doctrina. Et vero ex sententia Varronis qui dicunt nomina virorum esse masculina, ad significationem confugiunt: sed significatio ex illius sententia non pertinet ad Grammaticam; quoniam, inquit, *Grammaticæ propositum non est singularum vocum significationes explicare, sed usum.* Alii dicunt *Masculinum nomen esse, cui addi potest adjectivum masculinum, Recte quidem: sed ego quæro, quæ sint hæc nomina; nam prius me cogis scrutari omnia nomina, eorumque significationes, quam quæ sint nomina masculina, quæ fœminina, perdiscere.* Deinde circa Græca nomina in os, quibus passim utuntur Latini, tanta est apud Græcos confusio, ut nescias masculina, an fœminina, an potius ambigua omnia sint dicenda. Sed quis Græcos ad normam rediget, cum Aristoteles dicat (1) de *leæna*, ὁ

λεῖν,

(1) De *leæna*, ὁ λέων.] Et de | lianus *Hist. Anim.* I. 2. de pisce
mula, ὁ θῆλυς ὀρεῖος. *Lib. VI.* | *Femina*, ὁ ἰχθύς, & bis ὁ θῆλυς.
Hist. Anim. Cap. 24. init. Sic Æ- | Similiter τὸ λαφόν dicit *Var. Hist.*
XIII.

λίον, & , οἱ ὄριθες τίκτουσι, id est, *hi aves pariunt* ? quod aptius verteretur Hispane, *los leones paren*. Homerus dixit τὸν αἶγα, id est, *hunc capram*, τοὺς οἶας, id est, *hos oves*. Jam ὄν^α asinus, ἀρκ^α ursus, ἔλα^φ cervus, tum masculina, tum foemina reperiuntur. Apud Græcos multa etiam nomina arborum [vide infra in Ellipsi V. *Arbor*, & Voss. de Anal. I. 13.] reperies masculina; quos imitatus Ennius dixit, *Rectosque cupressos*. Et Martialis, *Palladius lotus*. Plin. I. 16. *Arbores, quos Tubulos vocant*. Idem lib. 24. c. 8. cum de Platanis loquitur; *folia eorum tenerrima*. „ [Vitruvius lib. 2. cap. 9. *Larix non est notus nisi his, qui sunt circa ripam Padis*.] Hinc in sacris Bibliis legimus; *Præpara tibi buxos multos*. Idem: *Quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam*. Itaque Pinafter, Oleaster, Pyrafter, masculina sunt juxta terminationem. „ [Lucret. 6. *Oleaster nectare tinctus*.] Sed si dicas, *magna Oleaster*, deest arbor, ut in Ellipsi dicetur. Ut tandem aliquid certum de Genere statuamus, (2) Genera duo esse

XIII. 35. intelligens *Cervam*: ubi Me vide & Kuhnium; Sed & promiscue *Equas* τοὺς & τὰς ἵππους non Ælianus modo IX. 32. verum etiam Herodotus, VI. 103. Et Latini olim, æque varii & incerti in Genere Vocabulis assignando, ut docet nos Festus in v. *Masculino*, *Hic & Hæc Lupus* dixerunt. Similiter Ovidius Arte Am. 1, 296. & 302. modo in *Feminino* pro Vacca, modo in *Masculino* pro Tauro adhibet Vocem *Bovis*. Sed hæc ad Epicœna pertinent, de quibus mox Noster, & Vossius de Analogia I. 16.

(2) *Genera duo esse dicimus*] Genus in arte Grammatica, usu certe, significat non tam sexum, quem duplicem modo natura

novit, quam diversas variarum terminationum classes, quarum earundem quæque vocabula in convenientia Adjectivi & Substantivi, non item diversarum classium, jungi inter se queant. Quæ classes proinde in diversis linguis diversæ numero & sunt, & esse possunt. Nullum tamen dubium, quin hæc Generis Grammatici, istarumve classium differentiarum, doctrina originem primam duxerit ab illis vocabulis, quibus animantia significantur. Hæc enim quia in duplicem naturam ac sexum discreta sunt omnia, idcirco etiam illa vocabula, vel certe nonnulla eorum, prout modo ad masculos, modo ad feminas istorum maxime animantium, quæ vulgo erant

esse dicimus, quæ sola novit ratio naturæ; nam quia per mares & foeminas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & lingua Chaldæa, Hebræa, Syra, Punica, Hispana, Gallica, Italica & aliæ plures, duo tantum agnoscunt genera. *Neutrum* vero *genus*, *genus* vere

rant nota, designandos adhibebantur, duplicem accepere terminationem, ut diceretur *Iish Vir*; *Iishcha*, *Vira*, unde *Virago*; *Melesh*, *Rex*, βασιλεύς; *Malcha*, *Regina*, βασίλισσα. Porro jam, quia Adjectiva omnibus omnino Substantivis etiam utriusque sexus, jungi possunt, & junguntur, ut esset convenientia quædam terminationum inter ea, quæ sic jungerentur, visum fuit, etiam illam terminationum varietatem Adjectivis dare, ut diceretur *Thob*, *Thoba*, *Bonus*, *Bona*, & proinde *Iishcha Thoba*, *femina bona*. Ea vero varietas cum jam data esset, quia Adjectiva junguntur non modo vocabulis, quibus animantia notantur, sed & aliis quibuscunque, visum deinceps fuit pene necessario, omnia Substantiva cujuscunque significationis dividere in duas quasi classes, in quot Natura dispersita est genus Animantium, easque denominationibus a sexu petitis, *Masculina* scil. & *Feminina*, insignire, remque ita ordinare, ut earum prior reciperet tantum Adjectiva prioris quoque terminationis seu Masculinæ, altera posterioris & Femininæ. Hanc arbitror fuisse rationem & originem Generis Grammatici in linguis primis seu Orientalibus, quæ duo tantum *Genera*, certe *Neutrum*

nullum, agnoscunt. Græci postea auxerunt hunc numerum istarum classium, qui in prioribus linguis respondebat numero sexuum: ita tamen, ut simul significarent per appellationes istarum classium, olim in sua quoque lingua, vel certe in iis, unde sua est derivata, fuisse duas tantum, easque diversitatem sexuum præcipue respexisse, vel originem suam ei debere; dum nempe & ipsi istas classes appellarunt Γένος, *Genera*, earumque duas priores a sexuum discrimine γένος ἀρσενικόν & θηλυκόν, *masculinum* & *femininum*, tertiam vero γένος ἀνδρῶν, *neutrum*: ipsa illa appellatione quodammodo declarantes, hanc serius accessisse illis prioribus, primitus solis existentibus, & sic usum suæ linguæ in eo recessisse a prima rei origine. Græcos imitati sunt per omnia Latini. Germanorum quoque lingua triplex genus recipere videtur. Dicunt enim, *der man* / *die frau* / *das kind* / & sic in Adjectivis, *ein reich man* / *eine reiche frau* / *ein reiches kind*. Belgica dialectus, properata loquendi ratione, recidit terminationes adjectivorum, quia duriusculæ sunt, utpote in consonantem exeuntes. Superfunt tamen etiamnum in Pronominibus, seu Articulis, *Hy*, *Zv*, *Het*, ut apud Germanos *Er* / *Sie* / *Es*.

vere non est, sed per utriusque negationem, ut Græci expressius declarant, *ἑστῆσαν*: nec enim ex duobus compositum est, ut dicebant imperiti, sed utrumque excludit: Hoc Genus Græci acceperunt, unde Latini sunt mutuati.

Commune genus vocabant grammatici, quod ita ex æquo conveniret mari & foeminæ, ut si solum poneretur, de utro fiat sermo, non possis distinguere; qualia sunt, *homo, sacerdos, agricola, vates, sus, bos*. Quæ ratio inutilis est & manca; sic enim, necesse semper foret, ut adjectiva illis nominibus copularentur, ut distinctio fieret. Deinde etiam contra Philosophicam rationem aliqua nomina ex æquo duo vel plura significarent, quod est contra Platonem in *Cratylō*, & contra Aristotelem, qui *Homonyma*; quæ imperiti vocant *equivoca*, duo quidem significare contendit, sed unum proprie, cætera per similitudinem quandam: quam male autem hoc intellexerint, qui se Aristoteleos profitentur, (3) alibi docuimus. Afferimus igitur nulla esse nomina Communia duobus, nullaque esse ambigua ex his, quibus aliqua animalia significamus: error enim fuit Grammaticorum inter ambigua genera, *Talpa, dama, panthera*,

(3) *Alibi docuimus.* Vide infra lib. IV. cap. 14. init. Ceterum hæc disputatio non valde appositæ videtur huic loco, siquidem nihil impedit, quominus unum vocabulum, ex. gr. *Homo*, significet ex æquo utrumque, marem & feminam, non quidem una in locutione, sed in diversis, atque adeo modo marem, modo feminam. Atque hinc revera, si solum ponitur tale vocabulum, sciri nequit, de masculo an de femina fiat sermo. Nec tamen ideo Sanctius illud tanquam futile prorsus rejicere debuerat.

Etenim invenitur ex. gr. in tenebris *Homo* infans, idque alteri significatur. Hic vero id unum audiens, distinguere nequit, utrum puer, an puella sit inventa. Scit tamen inventum Infantem, non aliud quid. Quapropter significat hoc certe vocabulum, *Homo*, Genus Logicum, cujus species sunt *Mas* & *Femina*, quæ proinde ex æquo significari possunt ea voce, sicuti Genus ex æquo complectitur suas species. In ratione tamen Grammatica Masculini est Generis *Homo*,

panthera, *bubo*, inferere. Fatemur quidem multa esse nomina *Epicœna*, quæ mares & foeminas significant, sed non ex æquo: nam *homo*, *latro*, *miles*, *comes*, *sacerdos*, *vates*, *milvus*, *corvus*, *elephantus*, mascula prius intelligimus, „ (4) [quasi adjectum esset nomen *Mas*: „ ut Plautus *Pœn.* *Tunc contrectare audes*, *quod mares* „ *homines amant?*] Deinde si de foeminis velis facere sermonem, *sacerdotem foeminam*, vel *elephantem foeminam*, dices. Rursus, *Balœna*, *Damâ*, *Aquila*, foeminino genere intelliguntur; significabis tamen mares, si *Aquilam marem*, vel *Balenam marem*, dices, ut in Ellipsi latius in *Fœmina*. Mitto hic ridiculos illos, qui *Epicœna* ad aves tantum & quadrupedes retulere; satis enim constat illos non intellexisse, quid vox *Epicœnum* apud Græcos significaret; unde pessime *promiscuum* Latine verterunt. Verbum hoc Græcum unico Latino verti non potest, significat enim sexum communem, in quo alterum excellat, quasi dicas, *Supercommune*. Hoc Cæs. Scaliger de causis ling. Latin. cap. 79. minime intellexit, unde ut Græcos fugillet, melius Latinos dixisse de hac re contendit. Sed ejus verba subscribam; ut totum negotium melius intelligatur: *At illud*, inquit, *ferendum non fuit; quum animalia quædam suis generibus non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt Genus ἐπιζωνον* pessime: nam *ζωνον* id, quod duo comprehenderet genera, nominabant: hoc autem alterutrum tantum quum recipiat, non potuit habere præpositionem ἐπι: addit enim quantitatem Mathematicis, ut ἐπισπριον. Nostri melius, *Promiscuum*.

(4) *Quasi adjectum esset Mas.*] Non id voluit Sanctius, nec velle debuit. Sed istæ vocabula vere esse masculina per se, seu per causam suæ terminationis; si vero adhibeantur in genere foeminino, tunc per Ellipsin intelligendum esse, quasi iis appositum

foret nomen *Fœmina*. Sicuti *Aquila* &c. e contrario sine ulla Ellipsi sit foemininum, sed si de Mare adhibeas, tunc etiam intelligi per Ellipsin ἢ *Mas*, cui respondeat terminatio Masculina Adjectivi.

Promiscuum. Hæc ille. (5) Rectius aliquanto Quincilia-
nus;

(5) *Rectius aliquanto Quincilianus &c.]* Hic tamen illo loco etiam *Promiscua* Latine appellatur *ἡ Πρωμις*, dum ait, *Nec statim diligentem putabo, qui Promiscua, quæ & Epicæna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet. Epicæna autem dicta, quoniam utrumque sexum una non modo terminatione, sed & uno genere Grammatico, exprimere valent, ut dicatur hic passer etiam de femina, hæc aquila etiam de masculo.* V. Voss. de *Anal.* I. 16. in *Addendis.* Naturam Epicænorum non perspexit Sanctius noster, dum distinguere non valuit inter aliarum rerum *Communia*, vel *Dubia*, & *Animantium Epicæna*. Hæc enim causa, quod ridiculos pronunciet (Vide & infra lib. IV. in *Ellipsi*, voce *Femina*) temere nimis illos, qui *Epicæna ad aves tantum & quadrupedes*, haud dubie etiam pisces, & insecta, retulerint, & quod ipse perperam iis quoque attribuat (ut facit etiam Urfinus *Grammatic. Institut. Sect. III. cap. 22.*) humanæ actionis & officii nomina, quæ revera *Communia* sunt pleraque, & in utroque Genere ad utrumque separatim sexum declarandum usurpantur. Nec enim dicitur solo masculino etiam de femina, *hic sacerdos*, ut *hic passer*. Vossius tamen etiam *Mancipium*, *scortum*, & Græcum *ἡνίοχος*, Epicænis adscribit, quia eodem Genere de utroque dicantur sexu. Sed in quo Me certe neutiquam sibi habet assentien-

tem. Non enim proprie hæc notant ipsos homines diversi sexus, sed quandam eorum qualitatem, quæ in utrumque sexum potest cadere. Ut multa verba & facta utrique sexui possunt esse communia, ita quidni etiam vocabula, factum aliquod, fortunam, aut qualemcunque descriptionem, declarantia, utrumque sexum uno Genere designent? In servitutem incidisse potest & *Vir* & *Femina*, uterque ergo & est tunc, & dici potest, *mancipium*. Huc refero etiam *Pluralia Masculini Generis*, sub quibus etiam *Feminæ* comprehenduntur, Veluti *Liberi*. Immo sic etiam *Filios* & *Fratres* dixisse Veteres ostendi infra lib. IV. cap. 10. de *Syllepsi Generis*, licet intelligerent *Filium* & *Filiam*, *Fratrem* & *Sororem*. Sed in his pluralibus uterque *Sexus* communiter designatur potiori Genere, ut sæpe fit etiam in *Adjectivis*. Vide ipsum Sanctium infra d. l. Vera autem *Epicæna* illorum maxime fuerunt *Animalium*, quorum sexus discretio vulgo non erat nota. Idcirco enim illa *Animalia* utriusque sexus promiscue, dum ignorabatur, cujus sexus essent singula, uno *Grammatico Genere* apud Græcos & Latinos designabantur: Reliquorum vero *Animantium* vocabula sunt *Communia* utriusque Generis *Grammatici* sub una terminatione, veluti, *hic Bos* & *hæc Bos*, *hic Canis* & *hæc Canis*. Atque ita etiam olim dixerunt *hic Puer* & *hæc Puer*, à Græco ὁ παῖς ἢ παῖς, unde *Æoles*

nus , lib. 1. cap. 4. *Epicæna* , inquit , esse , in quibus *sexus uterque per alterum apparet*. Advertendum tamen , genus *Epicænum* ad grammaticum nihil spectare , sed ad Rhetorem , sive linguæ peritum ; nam rogatus puer , cujus generis sit *Aquila* , si dicat esse *Epicænum* , nihil certi attulit , nisi dicat esse *Epicænum fœmininum*.

(6) Communia igitur nomina , quæ intelliguntur à gram-

oles formarunt πῶρ , & Latini suum *Puer*. Utrorumque discrimen manifestum habemus apud Aristotelem *Hist. Animal.* VI. 24. ubi in una *Sectione* 352. dicit ἵππον θῆλυον , & ὁ θῆλυς ὀρίως : ex quo patet , Vocem ἵππος esse nomen Commune utriusque Generis , at ὁ ὀρίως , *Mulus* , esse *Epicœnum* , uno quippe *Masculino* Genere etiam *Feminam* notans. Sic *Ael. Hist. Anim.* I. 2. de pisce *Scaro* femina , non modo ait ἰχθὺν ζῶντα , & σαλευόμενον σκῆρον , sed & bis ὁ θῆλυς , manifesto indicio , Nomen illud piscis , quod est ὁ σκῆρος , esse verè *Epicœnum* , seu *Unius Grammatici Generis* , non *Commune* duorum *Generum*. Veteres tamen etiam *Communia* utriusque *Generis Nomina* *Animantium Epicæna* aliquando dixerunt , ut ostendat paulo post. Recte autem illud forsitan *Sanctius* , quod *Genus Epicænum* ex *Grammatica* exturbat. *Nomina* sunt *Epicæna* h. e. unico suo Genere utrique Sexui Κοινά , atque ita Ἐπίκοινά h. e. *magis communia* præ aliis *Communibus* , quæ suum , quod ex terminatione habere debent , & maxime habent , Genus non communicant cum utroque sexu , ut *Epicæna* , sed diversum seu duplex Genus ab utroque il-

lo sexu accipiunt. *Aquila* ergo , si quis roget , non dici potest , nisi κατὰχρηστικῶς , esse *Generis Epicæni* , sed , esse *Nomen Epicænum* , *Generis* autem *Feminini* , quod tamen tribuatur promiscue utrique *Aquilarum Sexui*. *Epicœnorum* exempla vide supra ad init. Capituli.

(6) *Communia igitur nomina &c. nulla sunt.*] Immo sunt , & ad eundem lapidem impingit *Sanctius* , dum non distinguit inter *Nomen Commune* , seu *Duplicis Generis* , & *Genus Commune* , quod dici utrunque posset de *Epicœnis* , ut in quibus unum Genus *Grammaticum* utrique Sexui est *Commune* ; non item de his , quæ duplici in Genere promiscue adhibentur. Ceterum sicuti *Lingua Latina* recepit *Epicœna* hæc vocabula , quæ uno Genere , & una constructione , utrumque sexum declarare queunt , quidni similiter ejusmodi habeat vocabula , quæ in constructione utrique Generi se accommodent , prout vel ad masculinum , vel ad feminam significandam adhibentur , ut dicatur , *Hic sacerdos* , hæc sacerdos , hic Dux , hæc Dux. Veluti *Florus* IV. 11. *Prima Dux fugæ Regina*. Ubi πρὶν *Prima* sine ἡμετέρας ulla referri ad πρὶν *Dux* , certum esse

D

nobis

grammaticis, nulla sunt : nam , ut diximus , ineptus esset sermo ,

nobis potest ex his Ciceronis locis : de Senect. c. 2. *Quod naturam optimam ducem sequimur.* & de Amic. c. 5. *Qui assequuntur naturam, optimam recte vivendi ducem.* In quibus manifesta est, ac proximæ & directæ constructionis, convenientia illa Adjectivi & Substantivi, per quam solam antiquæ Generis doctrina cognoscitur, & propter quam solam in arte Grammatica illud requiritur. V. & infra p. 54. Nulla ergo causa, quamobrem refugiamus, & hoc Nomen *Dux*, & alia nonnulla, dicere, non quidem cum Grammaticis, *Communis* esse generis, sed potius, *Duplicis*, vel esse *Communia Utriusque, masculini & feminini, Generis*, ut quæ construuntur per se & directe, modo tanquam masculina, modo tanquam feminina. At in eo, quod hic malui Nomina, non tam *Communis*, quam *Duplicis* esse *Generis*, vel ipsa potius *Communia Utriusque Generis*, dicere, plane nodum in scirpo me querere, pronunciat Vir Clariss. G. H. Ursinus Instit. Gramm. Sect. III. cap. 21. p. 226. Fateor id me mirari, quum res sit manifestissima, si spectemus, quid proprie & vere *Commune* sit. Nihil enim aliud hoc est, quam res simplex, cujus plures participant, aut cujus jus, usus, sensus &c. ad plures pervenit. Quando Cicerone Famil. II. 10. *Amanum montem sibi cum Bibulo esse communem* ait, nihil aliud significat, quam sibi & Bibulo jus esse agendi in uno illo monte. Mons ergo ipse *Communis* erat *utriusque Pro-*

consulis, at neutiquam dici potest, Montem eum fuisse *Communis Proconsulis*, quod nullum habet sensum. Sic ergo & Nomina, quæ in Utroque Genere, Masculino & Feminino, adhibentur, rectius utique dicuntur *Communia Utriusque Generis*, (sicut fecit & ipse Sanctius IV, 4. voce *Fæmina*, ipso initio, licet & istic male ea rejiciat penitus.) vel esse *Duplicis Generis*, at minus recte, esse *Communis Generis*, quum utrumque Genus singulatum & pariter in isthæc Nomina, tanquam *Communia* sibi, conveniat. Neque tamen id a me hic agebatur, ut recepta appellatio prorsus jam rejiceretur, sed ut ostenderem, Nomina quidem ipsa *Communia*, quæ Sanctius *nulla esse* dicebat, longe rectius vocari, quam *Generis Communis* dici, quod vulgo faciunt Grammatici, quorum errores passim Vossius (Vide Eum omnino de Anal. I. 15.) & ipse Ursinus exagitant. Ceterum, ut ad Sanctium revertamur, Nomina illa *Communia* non tamen *utrumque sexum ex aquo* simul singulis locis significant, sed modo hunc, modo illum, prout diversimode construuntur, & potiore, h. e. Masculinum, si simpliciter dicatur ex. gr. *Vidi Sacerdotem, Habeo Ducem.* Neque video, quid discriminis sit in re ipsa, siue directe *Hic dux, Hæc dux*, siue per Ellipsin perpetuam *Hic masculus dux, Hæc femina dux*, dictum olim tradas, nisi quod hoc operosius ac difficilius, magisque idoneum sit turbandis mentibus discent-

sermo, *vidi vatem, vidi sacerdotem*, sine adjectivis, si nomina ex æquo significarent utrumque sexum. Si igitur animal nullum est in rerum natura, quod sexus ambos æque potentes habeat, frustra erit nomen, quod nomet rem, quæ non sit. Nec mihi quisquam obijciat Hermaphroditos, seu Androgynos: nam in iis Hermaphroditis alter semper sexus excellit. Imo ratio est à me, qui Epicœna Nomina constituo, *in quibus*, ut dixit rectè Quintilianus, *sexus uterque per alterum apparet*. Sed in Epicœnis distinguendis antiqui solebant addere, pro rei natura, *mas*, aut *fœmina*; ut *Aquila mares*, *piscis fœmina*. Aliquando tamen hoc signo supersedebant, ita ut nomen masculinum viderentur efferre fœminine, aut contra: ut si dicas, *vidi murem fœtam*, cum *mus* perspicue sit masculinum. Quod ut facilius & explicatius probemus, Quintilianum ipsum audiamus Lib. 9. cap. 3. *Fiunt*, inquit, & *circa Genus figuræ in nominibus*; nam & oculis capti Talpæ, & timidi Damæ dicuntur a Virgilio: sed subest ratio, quia *sexus uterque altero significatur*; tam enim *mares esse Talpas Damasque*, quam *fœminas certum est*. Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figura Ellipsi usus est, quum dixit Eclog. 8. *Cum canibus timidi venient ad pocula Damæ*: & Georg. 1. *Atque oculis capti fodere cubilia talpæ*; (7) respexit enim non

discientium, illud clarius & expeditius. Usu certe res ipsa eodem recidit, & per istam Ellipsin, quæ tamen hic minime est necessaria, Substantiva æque cum Adjectivis alterius Generis construuntur utique ex Auctoris nostri sententia queunt, ac si essent & ipsa ejus plane Generis. Denique nulla prorsus causa est, quare Substantiva sub una terminatione recipere non queant duplex Genus, æque ac in Adjectivis una item terminatio omni Generi accommodatur. Commu-

nibus autem adscribunt nonnulli Vocem *Juvenis*. Negant id Vossius de Anal. I. 15. & Auctor Methodi L. L. sect. 1. cap. 1. Notarum, & Ursinus Sect. III. cap. 22. pag. 244. affirmantes semper id esse Masculinum, ac negantes licitum dicere de Femina, *Egregia juvenis*. Sed tamen errasse eos liquet ex Munkeri Notis ad Hyginum Fab. 182. Suetonius etiam in *Augusto* cap. 31. *juvenes utriusque Sexus* dixit.

(7) *Respexit enim non ad Vocem &c.* Aliter Ego censeam. Nam, D 2 quid-

non ad vocem , sed ad significationem maris ; quia Talpa ,

quidquid tandem obstrepant Sanctius , Vossius , immo ipse Quintilianus , Virgilius has voces Animalium, *Damae* & *Talpa*, consideravit , ut *Communes* utriusque Generis , atque ideo , ex sententia Servii , probante Vossio , tantum ad vitandum *ἁμασιπλίον* dixit potius *timidi* , quam *timidae Damae* : quod & fecit Georg. III. 538. in medio versu conjungens *timidi Damae*, quia hoc longe conginnius etiam istic sonat, quam *timidae Damae*. Neutiquam tamen id fecisset, ut opinor, utique tam levi de causa , nisi putasset Utroque Genere recte eas voces adhiberi. Sanctius tradit intelligi *Mares* , quod hic alienissimum. Nam ita sequeretur ex sententia Virgilii , tantum *Mares Damas* venturos ad pocula cum Canibus , non item *Feminas*, & tantum *mares Talpas* esse oculis captos, quum manifestum sit loqui Virgilium de toto Genere istorum animantium sine discrimine sexus. At Plinius *Vespertilionis* vocem, quæ Masculina ceteroquin est & *Epicœna*, Feminino genere usurpavit Nat. Hist. x. 61. *Eadem sola volucrum lacte nutrit, ubera admovens, & geminos volitat amplexa infantes.* Nempe sumpsit hoc sibi, quia nimis manifeste de actionibus tantum *Feminæ* loquebatur. Quintilianus pro *Epicœnis* hæc Communia quoque habuit: Sed ille omnia Animalium vocabula, quibus uterque sexus sub una tantum Terminatione designatur, *Epicœna* putat, sive uno Genere nobis occurrant apud Scriptores, ut *hic Passer*, sive Utroque, ut *hic &*

hæc Bos: prævalere autem id Genus, quod præfert aut indicat Terminationo. Atque ita intelligendum, quod ait *Epicœna* esse, in quibus *sexus uterque per alterum apparet, vel significatur*. Nempe *Talpa* sub una illa terminatione, quæ Genus Femininum, atque adeo & Sexum hunc, proprie & primum præfert, utrumque tamen Sexum significat, sive semper dicatur *hæc Talpa*, sive modo *hic Talpa*, modo *hæc Talpa*. Quia vero usitatus dicitur *hæc Talpa*, idque postulare videtur terminatio, ideo per figuram dictum ait à Virgilio *oculis capti Talpæ*. Figura enim ipsi nihil aliud est, quam *novata quædam forma dicendi*, & à consuetudine vulgata deflectens. Vide lib. IX. cap. 1. & 3. Sed hanc figuram loquendi præter & contra receptam consuetudinem, ratione defendi posse addit, quia *Talpa* &c. sit vocabulum *Epicœnum*, quæ vocabula sub una terminatione alterutrius Generis vel Sexus, utrumque tamen Sexum significant, & ideo etiam utroque Sexuum Genere adhibita occurrant. Videntur autem Plures olim in hac fuisse sententia, atque ideo *Epicœna* etiam appellasse *Promiscua*, non per modum *Versionis*, ut Sanctius loquitur, sed respicientes usum vocabulorum, quæ sub una terminatione, sæpe etiam uno Genere, utrumvis sexum *promiscue* designant. Ea tamen ipsa distinguebant, ut facit discrete & Quintil. I. 4. à *Communibus* proprie dictis, quæ non Animalium erant, sed aliarum rerum

pa, & Dama Epicœna sunt: & quoties à terminationis genere deflectimus, figura est, vel Syllepsis, si aliud concipimus, quam proferimus, vel Ellipsis, si deest aliquod nomen generale, cum quo adiectivum debeat concordare. Syllepsios exempla aliqua subijciam, reliqua require in *Syllepsi*. Terentius: *Mea Glycerium, quid agis?* Glycerium juxta terminationem neutrum est, ut sunt omnia nomina diminuta in *On* apud Græcos; ut τὸ γλυκύτειον, *suavium*; τὸ ἀνδράπιον, *homunculus*; τὸ ἀνδραπάειον, *homuncio*, τὸ γράϊδιον, *vetula*. Id quod etiam Quintilianus significavit, quum inquit lib. 1. cap. 4. *Aut quæ fœmininâ positione mares; aut neutrali, fœminas significant, qualia sunt Muræna, & Glycerium.* Idem paulo post, quasi se exponens, inquit; *In eadem specie sunt nomina fœminina, quibus mares utuntur; & neutralia, quibus fœminæ.* Sed hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. *Ut calcei, inquit, muliebres sint, an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ, quum tamen sciamus, nonnunquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebres: si dici virum Perpennam, & Marcum Leccam, muliebri forma.* Quasi dicat: *Perpenna, Lecca, Antonius Musæ, & Joannes Maria, cognomina sunt fœminina; tamen ideo habentur masculina, quia maribus adhærent, & de maribus dicuntur.* Prisciani etiam hæc sunt verba Lib. 5. de genere. *In E quoque productum inveniuntur fœminina, sed Græca duntaxat, ut Taygete, Euterpe; & in um figurate, ut Glycerium mea, Dorcion, & Philotium.* Figuratè, inquit Priscianus, quod & sentit Linacer. Itaque Latine dicitur:

rum vocabula. Rectius tamen Alii Epicœna ita a Communibus distinguunt, ut vel Masculina sint, vel Feminina tantum, quæ Una voce & Uno Articulo Utriusque Naturæ Animalia soleant significare, Verba hæc sunt Prisciani lib. V. init. Similiter Diomedes lib. I.

de Epicœno, quod aut specie Masculini generis declinatur, & simul significat etiam Femininum Genus, ut Hic Passer; aut declinatur specie Feminini generis, ac etiam Masculinum Genus significat, & sic sub uno Genere utrumque intelligitur, ut Hæc Aquila.

citur: *Hæc mulier est novus miles, bonus comes, ignavus agricola*: ut dicimus; *hic homo est fera bellua, & taurus, maxima victima; & aurum est dux bonus; & vinum optimus index; & hoc animal est testis bonus.* (8) Sed quum dixit Cicero, *naturam bonam ducem*; & Valer. Maximus Lib. 2. cap. 5. & 6. *Antiquorum simplicitas certissima index*: Et de Massilia loquens, *Severitatis custos acerrima*, figura est Syllepsis: quemadmodum & in illo Plauti, quum de fœmina dicitur; *Qui hic commercaris cives homines liberos*: & Terentius de Anciila; *Quum ejus tam negliguntur internuntii*. [At Vide ad pag. 49.] Et in sacris, in historia Abrahamæ sæpe iteratur, *Mortuum meum*, quum de Sara fiat sermo. De Ellipsi quære exempla in voce *Fœmina*, *Fabula*, *Urbs*, *Navis*, *Herba*. Desinant igitur jam obstreperere Grammatistæ cum nomine *Homo* (quos vel Calepinus insci-tiæ arguit) ex illo Ciceronis; *Quoniam homo nata erat*: nam *homo* ibi nullum habet adjectivum; ut *tua filia nata*

(8) *Sed quum dixit Cicero.*] At vide quæ disputavi paulo ante de Communibus pag. 50. Eo enim referenda hæc sunt, *Dux*, *Index*, *Custos*, neutiquam ad Syllepsin, aut Ellipsin. Syllepsis quidem per Ellipsin foret expedienda. At quæ hic Ellipsis? quid intelligitur? quando ex. gr. *simplicitas* illa dicitur *certissima index continentiæ*: quid inimo intelligi potest, quod separet *certissima* a Voce *Index*? Quid multa? Sicuti Genus Substantivi ex Adjectivis ei junctis cognoscitur potissimum, ut mox pag. 56. ipse docet Sanctius, sic Adjectivum *Certissima*, quod hic ad nihil aliud referri potest, declarat liquido Vocem *Index* hic poni in Genere Feminino, atque adeo esse eam vere Nomen Commune. Ursum

valde miror, qui pag. 245. *Index* in Epicoena confert. Si ita, tum vero Valerius dicere debuisset, prout Epicoena ejusdem semper sunt Generis, nec illud mutant, Simplicitatem illam fuisse *indicem certissimum*, non *certissimam*. Plane ut ipse Ursinus neutiquam vult dici *bonam Principem*, *Hominem miseram*, *Furem magnam*, quia *Princeps*, *Homo*, *Fur*, licet de Feminis quoque dicantur, tamen sint tantum Masculini generis, itidem ut *Index* ex ejus sententia esse debet. Neutiquam tamen affirmaverim Ego, Plautum, quando de Feminis dixit, *Fures estis ambae*, si Epitheton voluisset addere, dicturum potius *Magni fures estis ambae*, quam *Magna*.

nata erat homo, sic potuisset dicere, *nata erat animal*; ut Terentius in *Phormione* dixit, *Vinum me natam vellem.* „ [Livius lib 28. (9) *Porcus natus erat femina*: „ Et Ovid. 2. Amor. 5. *O mihi perpetuum nata puella malum.* qui etiam de Cæneo loquens: *Fœmina natus erat.* An ergo stolidum Grammaticorum pecus contendet, *Fœminam* esse masculini generis? quod similiter de *muliere* facere eos oportet; cum Plautus dicat, *Amphitruo factus est mulier.* Pari modo *Puer* erit eis fœmina, cum sit apud Justinum lib. I. *Semiramis puer credita est.*]

Adjectiva nomina non habent Genus, sed terminationes, & (ut Grammaticè dicam) personas ad Genus; ita ut terminatio in *us* adaptetur masculinis; in *a*, fœmininis; in *um*, neutris. Itaque Genus est in Substantivis tantum, & invento Genere, quærimus terminationem in Adjectivis: & ita, si non essent nomina Adjectiva, nemo quæreret Genus Grammaticum; neque si nomina adjectiva unam tantum haberent Terminationem. Ut *parens*, *conjux*, *infans*, *adolescens*, *juvenis*, *senex*, *pauper*, *dives*, & hujusmodi alia. Sed mirandum non est, Adjectiva nomina in singulari, aut plurali, propter rariorem usum aliqua terminatione deficere, præcipue neutrali; ut in nomine *Alma*, quod quum sit adjectivum, tamen raro in masculino, nunquam in neutro reperitur. Sic *nova nupta*, quum *nuptus* sit participium. Unde Plautus *Casina*; *Novum nuptum cum novo marito*: sic apud Græcos *κοῖνη*, id est, *veneranda*. Sic *viatrix*, & *ultrix*; quæ merito vocantur ab Scaligero adjectiva, etiam in singulari: nam in plurali dubium non est; ut *arma victricia*; *ultricia tela*. Et apud Lucanum; *victrici dextra*. Priscianus ideo dixit, *hæc nomina facere ablativum in e, vel i, quia*

(9) *Porcus natus erat femina.*] que femina; natus erat; lib. XXVIII. c. II. Vide & infra *Verba Livii aliter se habent Porcus biceps, & agnus mas, idem.* Sanctium IV, 4. in V. *Fœmina.*

quia sint *Adjectiva*. Denique nominum vis & natura est intuenda, etiam si usus non totam nominis naturam assumat; nec enim, quia sola foemina possit esse pragnans, dicendum est cum imperitis, pragnans esse generis foemini tantum: nam *pragnans Jovis cerebrum* legimus; & *foetum ejusdem femur* dicimus; Et, *scandit fatalis machina muros, foeta armis*; & *gravidum equum Trojanum*.

Sed jam, ut sentio, expectas à me, ut hæc nomina, quæ exempli causa adduxi, probem esse *Adjectiva*. Primum omnium, *Adjectivum* necesse est sit omne nomen, unde duci potest comparatio; ut *senior*, *junior*, *adolescens*; quia qualitas nominibus significatur *adjectivis*, non *substantivis*. *Parens* à *pario* fit, inquit Festus, & *verum participium* est; nam *parere* apud antiquos de homine etiam dicebatur, sicut *τίκτω* apud Græcos. Homerus, *ὃν ἀθάνατος τίκτω Ζεύς*, id est; quem immortalis peperit Jupiter. „ [Cicero 2. „ Tusc. Deianiram ait *Oenei partu editam*, quod „ pater Oeneus eam pepererit, id est, genuerit.] In Pandeëtis *parere* de hominibus etiam dicitur; quomodo Nonius Marcellus (10) citat Cæcilium poetam. *Conjux* est, quicquid est sub eodem jugo: reliqua ad hunc locum pete ab Ellipsi, in voce *Vir*, vel *Fœmina*, & *Puer*, & *Homo*. Restat illud, quod à nemine animadversum esse video, (11) Nomina propria

(10) Citat Cæcilium Poetam.] Vide Nonium cap. VI. n. 94. ubi ait, *Parere etiam Viros dici posse Cæcilius auctor est*, ac profert dein ipsa Cæcili verba.

(11) Nomina propria &c. Non absurde quidem disputantur sequentia, sed tamen exemplis demonstrari potest contrarium, scilicet etiam Nomina Propria *Adjectivis* directe & per se sine *ἰκτε* uti jungi, & proinde Genus

Grammaticum revera habere, quod utrumque negat Sanctius. Ne longe abeamus, nec repetamus exempla Arborum, in initio hujus Capituli ab ipso Sanctio allata: nomina propria Urbium, quæ masculino in genere ponuntur & construuntur, nullam utique patiuntur ἰκτε, veluti quum dicitur *Narbo Marcius*, *Sulmo aquosus*: Livius xxiv. 2. *Ut receptus Croto Brutorum esset*.

Hæc

pria hominum, urbium, fluviorum, montium, cætera

Hæc enim ut Adjectiva & Substantiva directe conjungi, manifestius adhuc ex eo est, quod nulla prorsus nomina urbium masculino genere constructa occurrant, nisi quorum terminatio est masculina. Ex quo proinde apparet, ista etiam Nomina recipere Genus suæ Terminationi conveniens, & in constructione eorum cum Adjectivis haberi rationem non alicujus ἁλλήλων, sed Terminationis, & quod ex ea oritur, Generis. Nam si Ellipsis quædam statui posset in illis masculinæ terminationis & constructionis urbibus, occurreret eadem illa aliquando etiam in femininæ vel neutrius terminationis urbibus, & dici posset per eandem Ellipsin æque, *Roma vel Brundisium receptus*, ac *Croto*, quod nusquam tamen fit, & alienum foret ab omni ratione Grammatica. Similiter Nomina Urbium Neutrius formæ etiam Adjectiva & Participia ejusdem Generis sibi habent juncta. Livius II, 65. *Antium paucos circumfessum dies deditur*. Et III, 1. *Ansio capto*; non *capta*. At ibidem mox, sed per Appositionem, *Antium, propinquam, oportunam, & mariumam Urbem, coloniam deduci posse*. Liquet hinc si occurreret *Antium capta*, fore illud expediendum per talis Appositionis Ellipsin; at quando dicitur *Antium captum*, *receptus Croto*, accipienda ea esse, ut per disertam Adjectivi & Substantivi Concordiam dicta. Sed &, quidni propria Nomina reciperent Adjectivum descriptionis, immo

& distinctionis? Nam non omnia Adjectiva præferunt distinctionem. Quum dicitur *Narbo Marcus*, non significatur eo, esse & aliam istius nominis urbem, à qua isthoc Epitheto hæc distinguatur: sed simplici descriptione, eam, cum potuisset ab alio, fuisse à Marcio conditam. Sed tamen & Distinctionis Epitheta quidni conveniant nominibus Propriis, quando plures sunt, quibus unum illud nomen Proprium convenit? Sic utique *Alba Longa* Ascanii fuit dicta, non respectu omnium aliarum urbium, sed tantum aliarum *Albarum*, seu aliarum urbium, quæ item appellabantur *Alba*. Immo & in Propriis nominibus civium Romanorum Prænomen & nomen Gentilium sunt vere Substantiva & Adjectiva. Veluti: *M. Tullius* significat illum *Marcum*, qui est ex gente *Tullia*, cum plures essent alii Marci in aliis gentibus. Est autem *Tullius* vere Adjectivum, & proinde dicitur *Tullius, Tullia, Tullium*. Verissima hæc sunt, & tamen Cl. Ursinus *Grammat. Instit. Sect. VIII.* seu Tom. II. p. 16. superiora quidem, quæ de Nominibus Propriis hic disputavi, probat, at postrema, quod nollem, rejicit. Fatetur ipse Nomina Gentilitia, *Tullius, Julius*, &c. esse Adjectiva, sed tamen cum Prænomine juncta putat pro Substantivis accipienda, & per Appositionem explicanda, una hac ratione, quod finis Prænominum sit distinguere homines ejusdem Gentis, atque adeo

tera hujusmodi, Genus Grammaticum habere non posse; nam, ut sæpe monuimus, si non essent Adjectiva nomina, Genus apud Grammaticos locum non haberet: si enim dicas; *Revereor patrem: Ne ledas hominem: Exclude canem*; non refert, cujus generis sit, interrogare, nisi addendum sit adjectivum. Hinc jam patebit, Genus in illis nominibus non esse quærendum, quæ Adjectivis conjungi non possunt: qualia sunt, *Ego, Tu, Sui*. At vide, quæ disputavimus in contrarium supra 1, 2, 7. extr. & hominum, & Deorum nomina propria: ut *Ego sum Hispanus*, scilicet, *homo*: vide in Ellipsi *Homo. Magna Tarentum*, scilicet, *urbs*: vide Ellipsin, *Urbs, Arbor, Fluvius, Mensis, &c.*

Causa

adeo Gentilitium sui natura prius, cui postea Prænomen per modum Appositionis adjiciatur. At ratio hæc & falsa est, & nulla. Falsa, quia Prænomena sunt vere antiquiora Nominibus Gentilitiis, quæ inventa demum sunt, quando jam in Latio complures exoriebantur ejusdem Nominis Homines, quod antea unum modo erat singulis, ut apud Græcos, tum Hebræos, aliosque Populos, etiam Nostros Majores, sed quod Nomen tunc demum Prænomen coepit dici, quum illud alterum addi jam coepisset, quo ergo antiquius longe & natura prius fuit. Nulla porro est, quia, licet homo, qui nascitur in Gente Tullia, *Tullius* statim sit, & antequam *Marci* prænomen habeat, non inde tamen sequitur, vocem *Tullius* mutare suam naturam, quando dicitur *Marcus Tullius*, aut aliud quidpiam hæc significare, quam *Marcus* ille, qui est *Gentis Tullia*. Plane sicuti quando plures sunt ejus-

dem Nominis, ac *Ego* distinctionis gratia dico, *Zeno Eleates, Zeno Citicus, Dio Syracusanus, Dio Pruseus &c.* certum est hæc ab Urbium Nominibus derivata vocabula esse plane Adjectiva, quæ ad Nomina illa Hominum tanquam ad sua Substantiva directe referantur. Et tamen illi Homines prius fuerunt *Eleata, Syracusani &c.* quam *Zenonis* aut *Dionis* nomine præditi. Immo si *Pindarum* dicam *Poetam Thebanum*, certum est, prius fuisse Thebanum, quam *Poetam*, & tamen concordia est illa Adjectivi & Substantivi, Multa sunt similia. Quocirca quum plures Romæ essent *Marci*, idcirco, ut apud *Plautum* in *Trin.* plures *Lesbonici* in una platea debebant describi, ut is, qui quærebatur, ostendi posset, ita & ex *Marcis* illis, ut cognoscerentur singuli, unus *Tullia*, alter *Junia*, &c. Gentium nominibus quoque designabantur,

Causa nunc est aperienda, quare nomina Propria nolint Adjectivis conjungi. Quod proprium & singulare est, sic à rebus cæteris separatur, ut nulli alii videatur posse conferri & comparari. Porro si comparari non potest, non admittit qualitatem aut quantitatem: non enim dicitur, *urbs parva*, nisi comparatione alius urbis. Si igitur velis conjungere cum Roma hoc nomen *Magna*, significas esse aliam Romam parvam, quod intelligi non potest. Dices igitur, *Roma est magna*, subaudi, *urbs*. Sic *Petrus est albus*, subaudi, *homo*, nam albus est, non quatenus Petrus, sed quatenus homo est. Scio Pseudosophistas nostri temporis aliter hæc disputare: sed ex ipso Aristotele discant se delirare, nos recte sentire: nam in prima Philosophia lib. 5. cap. 9. *Singularia*, inquit, *non suscipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur*: & lib. 7. cap. 4. & ibidem cap. 15. sic ait: *Singularium non est demonstratio, neque definitio, ac proinde neque scientia.* αὐτὸ γὰρ ἐστὶ πᾶς ἐρῶ καὶ θόλος, id est, *semper enim est omnis definitio universalis*. Hebræi præterea notant, nomina Propria ideo non recipere articulos, quia satis per se nota sunt. Necte moveat, quod *Athenas doctas* dicimus; *vestros Metellos*; *nostros Cicerones*; nam nulla pluralia verè dici possunt Propria: (12) nam Athenæ olim fuere multæ athenaides, hoc est,

(12) Nam *Athenæ* &c.] Nihili hæc sunt, licet temere satis ea admittat Ursinus *Secl. III. cap. 10. p. 96.* probans ceteroqui cap. 22. p. 229. & maxime *Secl. VIII. pag. 15, & 16.* quæ contra Sanctum paulo ante disputavi de Genere Nominum Propriorum, & adjectivo illis absque Ellipsi addito. *Athenæ* autem dictæ olim haud dubie ab *Ἀττῇ*, *litus*, unde terra *Ἀττική*, sed dein faciliore pronuntiatione *Ἀττική*. Prius illud & antiquius occurrit in

antiquissima inscriptione Arundeliani marmoris, ubi dicitur Regio a Cecrope appellata *Cecropia* ἡ τὴν πρότερον καλεσμένη Ἀττική λέγεται Ἀττική τῇ Ἀντίχθονι, prius appellata *Ætica* ab *Ætæo Indigena*. Liquet hinc antiqua regionis appellatio, licet falsa detur ratio, quum *Ἀττική* illa olim etiam *Ἀττή* fuerit dicta, quod ex Synkello, qui sua ex antiquioribus haurire solet Scriptoribus, discimus. Is ergo pag. 48, Ogygium Diluvium ait accidisse ἐν Ἀττῇ, τῇ

est, olivæ, vel oliveta, quæ postea in unam urbem coaluerunt. Sic *Parisi*, multi paesi. Sic *Burgi*, multi Pyrgi, id est, turres. Sic patria mea *Broca*, quo nomine antiquitus dicebantur mapalia. Nec nomina Deorum propria dici debent, quum pro re, cui præsumt, inveniuntur: ut *dubio Marte: dura Tellus: ardens Vesta*.

CAP.

τῇ οὖν Ἀττικῇ. Et pag. 50. Cecropem regnavisse τῆς πρὶ μὲν Ἀττικῆς, οὖν δὲ Ἀττικῆς, h. e. in regione, quæ tunc quidem *Ale* dicebatur, nunc vero *Atica* dicitur. Hinc ergo ipsa Urbs tandem, quum plures ejus terræ pagi aut oppidula in unam coaluissent πόλιν, civitatem, vocata est Ἀθηναίαι pro Ἀττικαίαι. Vide etiam, quæ notavi ad Aeliani Var. Hist. VI. 1. 14. Sed quæcunque fuerit ipsius Nominis origo, est utique proprium Urbis & Civitatis Nomen, cujus Grammaticum Genus ex Adjectivis cognoscimus clarissime, quippe quæ suam terminationem æque illi accommodant, ac Nominibus Appellativis. Propria autem quidni etiam pluralia esse possint? cum non tantum Singuli homines proprium habeant nomen, sed & plures simul unius Familiæ nomen, ut *Metelli*, immo totius Civitatis, ut *Athenarum*, unde *Athenienses*, *Thebarum*, unde *Thebani*, *Vejorum*, unde *Vejentes*, quæ sunt utique Propria Civium cujusque Urbis Nomina. Sed & Propria ipsarum Urbium & Hominum quoque singulorum Nomina non desinunt esse Propria, licet existant tandem plures, qui pariter illud Nomen habeant. Quando autem plures existunt ejus-

dem Nominis, tum recte illud in Plurali adhibetur, ut apud Plautum in Trinummio IV. 2. 74. *At enim multi Lesbionici sunt hic, nisi nomen Patris dices, non monstrare possum.* Nullum aliud erat illi, qui quærebatur, Proprium Nomen, quam *Lesbionicus*, & tamen plures erant ejusdem Nominis, atque ideo recte in Plurali *multi* dicuntur esse *Lesbionici*. Quin & sæpe Proprium Nomen non in Singulari modo, sed & in Plurali, additum sibi habet Adjectivum distinctionis gratia. Sic *Locræ*, Urbes in Græcia & Italia sic dictæ in Plurali & Masculino, Epithetis eodē Genere & Numero additis, ab se invicem distinguuntur, æque ac in Singulari *Hippo Regius*, & *Hippo Diarrhyus*, in Africa, & passim *Syrtis Major* & *Minor*, ac in plurali *Syrtes*. Certe Græci & Latini olim a Nomine vere Proprio Pluralem Numerum adeo non abhorreere censuerunt, ut multis Urbibus dederint Proprium vere nomen, sed Numeri tantum Pluralis, quod etiam construunt ideo cum Adjectivis & Verbis pluralibus, in sensu, non illo, quem forte in origine sua habuit id Nomen, sed quo Unam & Certam Urbem proprie designavit.

CAP. VIII.

De Declinatione.

Quid sit Declinatio apud Grammaticos, melius jam usu intelligitur, quam definitione explicatur. *Declinatio*, inquit, *est casuum variatio*. Nos nullam posuimus definitionem, contendere dixisse, ex differentiis nominis oriri declinationem. Varro 1. de Analogia innumeras formas (1) *declinandi* proponit; ut a Terentio, Terentii: ab equo, equito: ab homine, homunculus: à capite, capitulum: ab homine, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio, ingeniosus: à pugnando & currendo, pugiles & cursores. Hæc carptim ex Varrone: sed rursus Varro: *Vocabulorum*, inquit, *ut Homo, & Equus, Declinationum genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo, equile: alterum casuale, ut ab equo, equum: tertium augendi, ut ab albo, albius; quartum minuendi, ut à cista, cistula*. Et declinationum ordinem

(1) *Declinandi*.] Antiquissimi Scriptores *Declinandi* & *Inclinandi* verba in sensu cujuscunque derivationis adhibuerunt, non tantum, quando Casus Obliqui nominum a Recto, sed & quando personæ & tempora in Verbis ab ipso Themate deducuntur: immo &, quando Nomina a verbis, Adverbia a Nominibus formantur. Gellius Noct. Att. II. 25. *Analogiam* dicit esse *similium similem Declinationem*, *Anomaliam* vero *inæqualitatem declinationum*, & exempla dein ex Varrone omnium Generum, quæ modo memoravi, profert. Similiter III. 12. de voce *Bibosus* agens, nullum aliud esse ait, *quod simili*

inclinatu dicatur; non enim simili esse Vinosus &c. quoniam à Vocabulis, (h. e. Nominibus) non a Verbis, inclinata sint. Sed & IV. 9. Nigidii Figuli verba exhibet, in quibus *inclinamentum* reperimus, certam Nominis Adjectivi formam significans. Festus quoque, *Osi sunt ab Odio declinasse Antiquos*, ait Diomedes lib. I. *Partes Orationis* dicit esse *Osto*, quarum *Quatuor*, in quibus est *Verbum, sint Declinabiles*. Sed tamen jam illius & Charisii ac Prisciani tempore *Declinatio* *κατὰ ἴξιν* notabat flexionem Nominis in suos Casus, ut *nunc* plerumque accipitur.

nem alium ponit Varro, alium alii; & fortasse commodiorem, quam quo utimur. Sed in re levi nolimus esse morosi; Prisciani rationem omnes fere sequimur, qui à vocali genitivi ordinem declinationum exequitur. Pronominum verò declinationes constituere ineptum Grammaticorum est commentum: [Vide supra c. 2.] Sunt enim irregularia, quæ isti vocant Pronomina; neque ad declinationum regulas fuerunt revocanda; neque quicquam ad analogiam faciunt, quemadmodum reliqua paradigmata.

CAP. IX.

Nulla esse nomina Heteroclita, aut Heterogenea. Nomina, quæ promiscue in US & UM desinunt.

IN anomalis reliquis ridiculi sunt Grammatici, qui Centauros & Hermaphroditos effingunt; nullum enim nomen est, quod in plurali degeneret à singulari, aut in genere, aut in declinatione. *Cælum* plurali caret apud Latine loquentes, qui unicum cælum statuebant. Planetarum circulos aut orbes vocat Cicero: sed si necesse sit *cælos* in plurali dicere, non propterea genus mutatur, quia *hic cælus* dicebant antiqui. *Cælum hoc*, inquit Charisius, *quum sit neutrum, etiam masculine Veteres dixerunt: ut Ennius; Quem Cælus genuit. Idem quoque cælos profundos.* Cicero lib. 9. Familiar. *quæsiturum putabat, an esset unum cælum, an innumerabilia.* Idem sentendum de *locus* & *jocus*: nam quo alio argumento credam aliquando fuisse in *um*, nisi quod in plurali etiam desinant in *a*? Jam quis est tam hebes, qui non intelligat aliud esse *epulum* in singulari, aliud *epulæ* in plurali? Nos non diffitemur esse nomina, quæ altero numero, aut certis casibus careant; sed permixtionem aut generum, aut numerorum, non concedimus. Prælare mihi videtur sentire Joannes Pastrana, quum præcipit, omnia

nia nomina in *us*, non significantia vere marem aut foeminam, posse etiam terminari in *um*; ut *baculus*, *baculum*; *puteus*, *puteum*. Ego animi gratia aliqua collegi ex Varrone, Charisio, Festo, Nonio, quæ in utraque terminatione inveniuntur; tu si erit otium, alia diligentius exquires. Absinthius, acinus, angiportus, anfractus, Avernus, baculus, bacillus, baltheus, buxus, callus, calcaneus, candelabrus, capillus, carbasus, carus, caseus, cibus, clivus, cælus, collus, corius, clypeus, crocus, crystallus, cubitus, culeus, dorsus, eventus, us. fascinus, fenus, fimus, forus, fretus, gelus, vel gelu, genus, vel genu, intubus, jocus, locus, lectus, lucrus, lupinus, lutus, medimnus, modius, natus, palatus, us, & i, patibulus, hoc pelagus, peccatus, us, (1) peditus, pileus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætextus, us. rastrus, reticulus, rictus, us. sagus, sensus, us. sexus, us. scutus, sibilus, sparus, stylus, stimulus, supparus, Tartarus, tergus, tignus, vallus, vultus, uterus, hoc vulgus: & plurima Græca, quæ in *Os* simul & *On* definunt, ut Crystallos, Gargaros, Dyndimos, Tympanos, Barbitos, Tartaros, Pergamos. „ [(2) Ita cingulus Ciceroni, cingulum Virgilio „ placuit.]

(3) Sunt & aliter redundantia, ut hic, vel hæc *penus*, i, &

(1) *Peditus*.] Vitiosum hoc opinor. Nam quid est *Peditus* aut *Pedium*? Nusquam id occurrere putem. Credo voluisse Sanctium *Pedatus*. Nam *Pedatu* reperimus apud Plautum in *Cist.* at *Pedato* ex Catonis *Orig.* apud Nonium *Cap.* 1. §. 325. Alia & longe plura hujus varietatis exempla habet Vossius de *Anal.* II. 20. & Urfinus *To. I. Sect. III. c.* 20. sed maxime *Cap.* 24. *pag.* 212. &c.

(2) *Ita Cingulus &c.*] Multa alia à Vossio collecta vide in *Lib. de*

Analogia, I. 36. sed & sequentium Variationum plura exempla, *cap.* 35. & *lib.* II. *cap.* 20. & Urfinus *To. I. Sect. III. cap.* 23. *pag.* 283.

(3) *Sunt & aliter &c.*] Huc forsitan pertinet etiam illud Terentii *Adelph.* V. 3. 55. *Cum primo lucu ibo hinc.* Ubi Donatus: *Veteres dicebant Lucum pro Luce, pro Sole ponentes.* Et dein, *Veteres Maesculino Genere dicebant Lucem.* Posterius hoc ex Veteribus probat Georg. Fabricius ad h. l. in quo ipso

& *penus*, us, hoc *penum*, i, *penus*, oris, *penu*, u. *Jugerum* *jugeri*; *juger*, is. *Plebs*, is, *plebes*, ei, *adipes*, *adeps*, *sepes*, *seps*, *trabes*, *trabs*. *Delicium*, ii, *delicia*, æ, *Margaritum*, hæc *margarita*. *Cavillum*, hæc *cavilla*. *Mendum*, hæc *menda*. *Balneum*, *balineum*, hæc *balnea*. *Cingulum*, hæc *cingula*. *Labruscum*, hæc *labrusca*. *Tapetum*, *tapes*, etis: *tapete*, is. *Gausapum*, hoc *gausape* indecl. *Prænestis*, hoc *Præneſte* indecl. *Soractes*, hoc *Soracte* indecl. *Tonitrus*, *tonitrum*, hoc *tonitru*. *Gelus*, hoc *gelu*. *Genus*, hoc *genu*, hoc *rete*, hic *retis*.

(4) *Emble-*

ipſo ex Veteri MSto profert *cum primo luci*, quod & Bembus probat ac præfert. Sed & Plaurus *Aulul.* IV. 10, 18. *Luce claro*, & *Cistell.* II, 1. 49. *Cum primo lucicras nisi ambo occidero*. Ceterum eadem declinatione, qua *Lucu*, licet diverſo Genere, dixerunt Veteres quoque *Noctu multa*, *Noctu concubia*. Vide Macrobius *Saturn.* I. 4. Sed & ſine dubio eadem eſt ratio ꝛ *Diu*, & *Interdiu*. quæ itidem videntur Ablativi à *Dius* pro *Dies*. Hinc antiquiſſimi dixerunt etiam *Interdiu* pro *Interdiu*: Vide Plautum *Afin.* III, 3. 9. *Ut largus eſt opera nocturna: Nunc eſt negotioſus interdiu*. *Aulul.* I. 1. 33. *Pervigilat noctes totas, uſum autem interdiu*. *Quaſi claudus ſuor domi ſedet totos dies*. & *Mostell.* II. 2. 14. *Sed quid hoc? ocluſa janua eſt interdiu*. Ubi hoc tanquam Adverbium adhibetur, licet revera ſit Nominativus, æque ac *Perdiu* & *Pernox* apud Gellium II, 1. Negat hoc quidem Gronovius Pater ad *Livium* XXI, 14. Sed quid obſtat, quo minus vere Nominativi fuerint *Dius* & *Interdiu*, & Ablativi *Diu* & *Interdiu*, atque illi

Nominativi pro Adverbio fuerint adhibiti, æque ac *Nox*. *Plaut.* *Afin.* III, 3, 7. *Nox, ſi voles; maneo*, h. e. noctu, per noctem. *Rud.* II. 4, 4. *accipiam hoſpitiu, ſi nox venis*. Sed & diſerte Gellius in deperdito Libro VII, cap. 1. docuit XV. Viros in XII. Tabulis *Nox* dixiſſe pro *Noctu*. Similiter *Nudius* eſſe Nominativum ex Epithetiſ *tertius*, *quartus*, &c. eſt maniſeſtiſſimum, & tamen ut Adverbium aliis locutionibus jungitur. Dicitur autem contracte quaſi *Novidius*, ſeu *Novus diu*, eodem modo, quo *Nuper*, quaſi *Noviper*. Solet porro *Novus* etiam de præterito adhiberi tempore, ut vel ex hoc ipſo *Nuper* liquet, & ex *Noviſſimus* ac *Noviſſime*. *Salluſt.* *Catil.* 33. *ſæpe ac noviſſime memoriâ noſtra*. *Jug.* 19. *Fines Carthaginienſium, quos noviſſime habuerant*. Certe hæc derivatio longe mihi videtur veriſimilior, quam quæ eſt *Viror*. Doctiſſimorum, Voſſii in *Etymol.* v. *Dies*, & Gronovii d. I. Volunt. Hi *Nudius tertius* dici contracte pro *Nunc dies tertius*, vel *Nunc diuſt* (pro *dies eſt*) *tertius*, eaque cum ſapiſſime conjungentur,

gerentur, cohaesisse, & in unam coaluisse vocem. At rarius solet in Lingua Lat. N. ante consonas elidi, sed addi potius solet & interponi: deinde non tantum dicitur *Nudius tertius*, sed & *Nudius quartus, quintus, sextus*. V. Plaut. Mostell. IV, 2, 41. & Trin. III, 2, 101. Immo & *Nudius tertius decimus* apud Ciceron. Philipp. v. 1. Hæc autem declarant non unam vocem ex diversis frequenti usu coalitam, sed certam Nominativi Substantivi cum variis Adjectivis in eodem casu constructionem, verum adverbii in modum adhibitam.

(4) *Emblema, Emblematum.* Illud Græcæ, hoc Latinæ est formæ, cujus casus plurales frequentiori in usu fuere apud antiquissimos, ut dicerent etiam *emblematorum, emblematis*. Nonius Marc. peculiare caput scripsit de *mutata declinatione*, (debuisset potius appellasse de *varia declinatione*) in quo reperias *Poëmatum non bonorum* ex Afranio, & *Neque scriptum in Poëmatibus* ex Plauto. Disertius & uberius hanc formam asseruit Charisius lib. I. cujus verba tum Manutius ad Cicer. Famil. XVI. 21. ubi & is eodem modo ait, in *exscribendis hypomnematis*: tum Vossius de Anal. II. 14. retulere; idcirco hic ea repetere nihil atinet. Heic vero addendum, illam Græcæ linguæ formam à Latinis non modo in istam Secundæ, ut dicitur, Declinationis terminationem aliquando translatam, sed & in aliam Primæ. Sic enim à τὸ ἔχμα dixerunt etiam *schema,*

ma. Sueton. Tiber. c. 43. Ne cui in opera edenda exemplar imperatæ *schemæ* deesset. Ubi Vide Torrent. qui plura adfert ejus generis. Præterea frequens hoc fuit Latinis, ut in vocabulis ex Græca lingua sumptis formam seu declinationem imprimis variarent. Sic promiscue *hebdomas, & hebdomada* passim, sic *Croton, & Crotona* Frontin. III. 6. 4. *Salamis, & Salamina* Justin. II. 7. *Ptolemais, & Ptolemaida* Sulpic. Sev. lib. II. aliaque innumera usurpaverunt veteres. V. Th. Munkerum in Dissert. Hygino præmissa, alia & quam plurima exempla adferentem. Immo vero mutaverunt aliquando simul declinationem, numerum, & genus. Veluti urbs *Lydiæ τῆς Θυατείρης* Græcis, unde Apocal. c. 1. ἀγῆλας τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας. At apud Liv. XXXVII. 44. Legati ab *Thyatira* venerunt. Sic & τὴν ἐν ἰόντρῃ πόλιν Ἀρμενίας, ἢ ἰόντρῃς, ait Stephanus, h. e. *Tigranocerta* urbs *Armenia*, neutro genere, plurali scilicet. At Frontin. II. 1. 14. & II. 2. 4. in *Armenia* majore apud *Tigranocertam*. Sed & ipsi Græci hoc modo in suis nominibus variasse reperiuntur. Ita enim in sacra quoque Scriptura iisdem in locis simul ἡ Λύτρα & τὰ Λύτρα occurrunt. Actor. XIV. 6. κατέφορον εἰς τὰς πόλεις Λυκαονίας, Λύτραν καὶ Δίρβλιν, Mox v. 8. καὶ πρὸς αὐτὸν ἐν Λύτροις. Sic XVI. v. 1. κατήντησεν εἰς Δίρβλιν καὶ Λύτραν, at v. 2. ὃς ἐμαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ἐν Λύτροις. Nihil ergo mirum, si in eorum vocabulis similia sibi permiserunt Latini;

E qui

etis, quies, ei, sic requies. Alia sub uno fine, secundæ vel quartæ: *Acus, Arcus, Cornus, Laurus, Pinus, Specus, Quercus, Ficus, Lacus, Colus, Domus, Fastus, Jussus, Prætextus, Eventus.* Alia sunt primæ vel quintæ; ut *Avaritia, Avarities*: sic *barbaries, blandities, durities, materies, maceries, malities, mundities, nigrities, notities, nequities, pigrities, segnities, scabrities, spurcities.* Sunt & adjectiva redundantia, ut *Inermis, inermus*: sic *enervus, hilarus, imbecillus, effrenis, exanimis, acclivis, insomnis, gracilus, bijugus, quadrijugus*: *violens, violentus*: *opulens, opulentus*: & multa in *er*, ut *hic October, hic & hæc Octobris, & hoc Octobre.* Sic *acer, alacer, celer, celeber, campester, equester, pedester, paluster, saluber, silvester, volucer, September, &c.*

qui tamen etiam in suis eadem sunt ausi. Etenim oppidum illud, quod portus vicem Romanis præbuit, dictum fuit *Ostia*,

α. & *Ostia, orum*, de quo vide Gronovium Patrem ad Livium, IX. 19.

C A P. X.

De nominibus Diminutis.

OMNIA nominis accidentia erant jam explicata, nisi alia *Declinationum* genera restarent, quæ alio nomine derivata vocantur, quarum plura sunt genera: Sed nos ea tantum persequimur, quæ à grammaticis ignorantur; ea sunt *Diminuta, Possessiva, Comparata, Superlata.* Nunc de *Diminutis*, & *Comparatorum* derivatione; reliqua in constructione prosequemur. *Diminutio*, inquit Fabius lib. I. cap. 6. *Genus tantum detegit*: quasi dicat; quoties dubitaveris de Genere, (nam *Declinationem* non ostendunt diminuta) recurras licet ad *Diminuta*: nam *funis* masculinum esse, *funiculus* ostendit. Cum hæc regula verissima sit, nugis tamen armatus Laurentius Valla, illam evertere lib. I. cap. 5. conatur: adducit enim multa *Diminuta*,

nuta, quæ ab origine videantur in genere discordare. Illum ego suis exemplis jugulabo, & omnia insuper Diminuta sui primigenii significationem conservare ostendam, *Pes*, *dis*, pro vestigio, & pro capitis vermiculo capitur; ab utroque significato fit *pediculus*; nam *pedunculus*, & *pediolus* barbara sunt. *Pedis* in recto declinat Nonius. A *Cuccus* fit *cucculus*, à *Cicera*, *cicercula*, non à *Cicer*, ut ille somniat. Ab *auris*, pro ipsa cartilagine, teste Cicerone & Cæsare, *auricula*. (1) *Acicula* in usu non est, quam ille ab *acu* deducit. A *terebro*, *terebellum*; ut à *terebra*, *terebella*. Sæpe tamen auctores formare solent diminuta per quandam similitudinem, ut *avunculus*, quasi parvus avus, auctore Festo, & Paulo Jurisconsulto: ita *murenula* pro monili picturato, & *musculus* pro parte corporis, quæ etiam *piscis* dicitur. Hispane *Murexillo*, quasi parvus mus; inde *Morcillo*. *Geniculum* pro nodo in herbis. *Jugulum* pro osse in pectore in modum jugi. *Cuniculus* quasi parvus *cuneus*, quia terram perforat. (2) *Ranunculus* non est parva *rana*, sed quod Hispane dicimus

ranaquajo;

(1) *Acicula in usu &c.*] Memorat tamen illud, tanquam si in usu esset, Priscianus. Et sane *αἰαλόζωος* deducitur ab *acu*, non repugnante nec forma, nec genere, nec significatione. At de *Aculeo* quid dicemus? quod æque Grammaticorum Veterum, Prisciani & Probi, auctoritas derivari jubet per diminutionem ab *Acus*. Colligendum ergo hinc, etiam si *acus* inter exempla varietatæ declinationis, de quibus *sup. cap.* referendum, & dixisse veteres hic *acus*, *i*, & hæc *acus*, *us*. At Vossius de *Analogia* II. 29. aliter hunc nodum secatur, non solvit; nam rationem nullam addit, dum simpliciter *Aculeus* ait De-

nominativum est, non Diminutivum. Neque tamen *seq. cap.* inter *Denominativa* hanc formam, sed illo ipso in Capite inter *Diminutorum* terminationes, memorat. An voluit *Aculeum* esse aliquid *Acui* simile? Sed revera est *Diminutivum*. Nam ita & *Equuleus* proprie parvus est equus, seu pullus Equi. Obsequens *cap. 83.* *Equuleus cum quinque pedibus natus.* Et Cicero sæpius. Sic *Hinnuleus*, Cervi, Horat. *Od. I. 23.* & Scrib. *Largus Comp. 13.* Sic ergo & *Aculeus*, parva est *acus*, quam apes & similia habent insecta.

(2) *Ranunculus non est parva rana.*] Immo vero est. Cic. *Famil. VII. 18.* *Ulubris honoris mei causa*

ranaquaio; nam à rana, ranula fit: neque *anguilla*, ab *anguis*, sed *anguiculus*. Nec etiam accedo Sosipatro Charisio, (3) qui à glande deducit *glandulam*; & à pane *pastillum*,

sa vim maximam ranuncolorum se commosse constabat. Festus in Cyprio: *Paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces, similes ranunculis*. Constatendum itaque forsitan cum Vossio de Analog. II. 29. recedere & hoc & pauca alia Diminutiva à genere sui primitivi. Sicuti etiam facere videtur *tabernaculum*, si à *taberna* descendit, & parvam tabernam, ut erant castrenses respectu urbanarum, significat. Sic *conventiculum* à conventu, *senaculum* à senatu quasi *senaticulum*. Sed tamen quia hujus formæ vocabula pleraque omnia a Verbis, non à Nominibus, formantur, Veluti, *piaculum*, *gubernaculum*, *spectaculum*, *curriculum*, *vehiculum*, *jaculum*, *speculum*, *ferculum* &c. nihil arguementi ex iis contra generalem hanc regulam Diminutivorum ab aliis Nominibus descendendum elici potest. Propter quam regulam, & quia in *ranunculus* repugnat huic diminutioni ab *rana* etiam forma, dicendum forsitan, ranas appellatas à veteribus etiam *ranones*: eam certe formam primitivi requirere videtur *ranunculus*. At non *anguilla*, quo minus ab *anguis* primitus deducatur, nihil obstat: Nec significatio, non magis, quam in *Caulus*, quod ab uno animali per diminutionem formatum, pluribus, tamen tribuitur: Nec Genus, siquidem etiam feminine usurpatur *Anguis*: Nec ἀναλογία formationis, nam ut *lapillus* à lapis, sic *anguilla* ab

anguis. Sed Priscianus lib. 3. extr. Denominativis illud, non Diminutivis adscripsit; quod & Varro fecisse videtur, dum appellatam tradit, quod *angui similis sit*. Caninius à Græco ἰχθυόσκιος deducit, referente, sed nihil affirmante, Vossio. Ego vero nullus dubito, non *anguilla* esse originis Latinæ ab *anguis*, ut modo ostendi. Sed &, ut ab *ovibus* & *suibus* dicitur *ovilla* & *suilla* per diminutionem pro *ovina* & *suina* caro: sic ab *anguis* est *anguineus*, & *anguinus*, a, um, & hinc jam eadem ratione esse utique potest *anguilla* in genere feminino, scilicet *belliola*. Plane sicuti statim *pisstrilla* recte deducitur à *pisstrina*. Hoc enim prorsus voluit Sanctius, non ut *pisstrina fieret* à *pisstrilla*, quemadmodum perperam editur. Est autem & hoc Adjectivæ naturæ, & intelligitur *taberna*, ut ex Donati verbis patet.

(3) Qui a Glande &c.] Voluit Sanctius a *Glandio*. Nam tum deum discrepantis Generis in Diminutione hoc erit exemplum. Sed & diserte ita Sosipater Charisius, ex quo exempla hæc profert, ut ea refutet. Vide Edit. Putschii pag. 24. Denique quare a *glande* formari nolle *glandulam*, nulla profecto dari posset causa, nisi forte, quod recesserit aliquantum à *glandula* prima significatione. Atqui & *glandem* recepisse illam *glandula*, non modo ex diminuto hoc patet, sed.

&

stillum, & *pistrillam* à *pistrino*; nam *pistrina* fit a *pistrilla*. „ [Terent. Adel. A. 4. Scen. 2. *Apud ipsum lacum* „ *est pistrilla*. Ubi Donat. *Veteres absolute dicebant Pi-* „ *strinam*, ut *Sutrinam*, *Medicinam*, ad *Tabernam* „ *referentes*; nam *Pistrino Pistrilla non convenit*. Et si- „ *mulata diminutiva diversa sunt a genere nominum primæ* „ *positionis*, ut *Rana ranunculus*, *Scutum scutella*, *Ca-* „ *nis canicula*. Hæc Donatus, qui *simulata*, non vera „ *Diminutiva* vocat, quæ à primitivorum genere dif- „ *ferunt*.] Vulgo habentur diminuta *paxillus*, *taxillus*, „ *axilla*; sed magno cum errore, teste Cicerone de Perfect. „ *orat. nam paxillus integrum est, palus conscissum*. (4) „ *Sic talus* à *taxillo*, & *ala* ab *axilla*, *velum* à *vexillo*.

Nomina

& ex denominativo *glandium*. Et quidni olim significaverit etiam res in carne suilla similes aliqua ex parte glandibus, cum & in re militari globulos iisdem similes denotet. Sall. Jug. 57. *Pars eminus glande aut lapidibus pugnare*. Liv. XXXVIII. 29. *ne flexa habena volutetur in jactu glans*. Paulo ante hanc glandem vocaverat *saxa globosa*. *Paxillus* vero etiam Festus, ut *diminutivum*, à *pane* deducit, & interpretatur esse *formam panis parvi*. Et assentiri videtur Vossius. Sed profecto & hoc est adjectivi generis, formatum à *pastinus*, h. e. pascendo aptus, unde dicitur & *paxillus* & *paxillum*. In priore intelligitur panis vel globus, in posteriore libum. De *pistrilla* jam egimus in superiori animadversione. *Scutella* autem non derivatur à *scutum*, ut vult Donatus & Alii, sed vel à *scuta*, quod Veteres etiam dixisse ex Lucilio probat Priscianus, lib. 3. *extr. vel* potius propter quantitatem primæ syllabæ, quæ bre-

vis est, à *scutra*, quod notat discum, lancem, ex Græco *Σούτρα*. Vide omnino Salmasium ad Vopiscum Carino cap. 20. Hinc *scutella*, ut *mitella* à *mitra*, *capella* à *capra* &c. Porro *Canis* utriusque fuit Generis, atque ideo recte inde, & salva Diminutorum regula, deducitur Femininum *Canicula*. Vide Vossium Analog. II. 29. pag. 382. 383.

(4) *Sic talus* à *taxillo*.] Sicuti *palus* contracte dicitur pro *paxillus*, & hoc est à *pago*, ut dicebant antiquissimi pro *pango*, non à Græco *πῖλος*, ut vult Vossius in *Mala*: sic *tallus* ex *taxillus* contractum est, & hoc à *tago*, pro quo posteriores *tango* dixerunt. Similiter *ala* ab *axilla*, hoc autem ab *ago*, unde *axit*, quod pro egerit antiquos dixisse tradit Festus in *Axiotosi*. Ex quo patet etiam *axilla* vocabulum perperam à Vossio deduci vel ex Græco, vel ex Hebræo sermone. Nam alis *agunt*, h. e. movent, propellunt, corpus suum velucres. Eadem

E 3 perro

Nomina quæ à verbis ducuntur, diminuta dici non debent,

porro analogia habemus à *veho* *vexi*, *vexillum* & denique *velum*, immo &, ut ego quidem arbitror, à *figo*, *fixi*, *fixillum*, contracte *filum*, quippe quo consecratur & configitur vestimentum: unde *exfilatum* Festo est idem quod *exsertum*. Immo à *figo*, *fixi*, habemus etiam *fibula* & *fixula*, quod posterius olim pro *fibula* fuit usurpatum teste Festo. Quidni ergo & *fixulum*, unde proxime *fixillum*, & ita dein *filum*? Indubiam hanc puto *fili* originem, sed quam non animadverterunt Veteres Recentioresque, quorum illi ab *hilum* vel *pilus*, hi à Gr. *πῑλον* h. e. *denso*, derivarunt. Et similiter erraverunt iidem, mea quidem sententia, dum *Paulus* vel à *παῦρον*, vel à *παῦλον*, vel à *parum*, vel à *parvus* deduxerunt, & inde porro *pauxillus*: cum hoc fuerit antiquius, & proinde Plauto frequentatum, originemque dederit τῷ *Paulus*, eadem superioribus ratione, sicuti eam acceperat a *paucus*. Denique eodem modo putem etiam prænomen *Aulus* dictum brevius pro *Auxillus*, bene ominata significatione ab *augeo*, *auxi*; certe *aula*, pro quo posteriores maluerunt *olla*, venit ab *auxilla*. Hoc enim antiquis in usu fuisse ex Festo & Glossis Pythoei patet, sed male tanquam diminutum ἢ *olla* explicatur, quom haud dubie sit ab *augendo*, quod cibo, & ita satietate, augeat homines. Adde his omnibus tandem *mala*, quod ex *maxilla*, & hoc a *Mando* recte formavit Jul. C. Scaliger, & *tela*

quod pro *texilla*, ut hoc à *texo*, dictum, nullus dubitem. Imo & à *quasillus*, *quasillum*, *qualus*, *qualum*, & ita pene censeam etiam a *pussillus* descendere *pullus*, vel, ut olim, quando formata sunt vocabula, & quando non geminarunt literas, dixere, *pulus*, quod præcipue usurpatur de pusillis equuleis, aviculis, & stolonibus arborum. Nolim tamen prorsus repugnare ei, qui τὸ *pulus* derivare malit à Græco, πῡλον. Sunt &, qui a *puellus* deducunt, scil. eadem contractione, qua etiam pro *pueri* reperiuntur Veteres aliquando dixisse *puri*. Neque sane absurde & illud. Ut adeo incertus hæream de hujus quidem vocabuli vera origine, quæ varia esse potest. Ceterum ea ratione, qua *qualus* à *quasillus* deducebam, *pilum* quoque & *pila* à *pissillum* & *pissilla* formata sunt, & hæc ab antiquo *Pisere*, pro quo postea dixerunt *Pinsere*. Nam *Pila* erat proprie Vas, in quo pinsebatur & tundeatur frumentum, *Pilum* vero ipsum instrumentum erat, quo tundeatur. Plinius Nat. Hist. XVIII. 10. *Etruriam ait pinsere spicam farris tostī pilo præservato*. Et ibidem, *Trivium sole siccatum pilo repetere*. Festus in v. *Murres*, *Sal in pila tunsūm* Plinius XIX. 8. *Semine paululum in pila pulsato*. Ubi vide Harduinum, & adde Vossii Etymologicum. Hæc porro omnia Diminutorum habent formam, sed quæ vel à Verbis sunt formata, vel à primitivis nominibus, quæ dudum interierunt.

bent, ut *spectaculum*, *umbraculum*. *Ses novacula*, à novando: (5) *macula* à maculando: (6) *baculus* & *baculum*

a

(5) *Macula a maculando*.] Immo vero *maculare* dictum à *macula*, quod videri possit Hebraicæ originis. Nam ea in lingua *מַעֲלָה* significat *peccavit*. Solet autem *ע* in *C* transire: sic à *עורב* *Corvus*, à *עור* *Corium*. Est autem *macula* labes & vitium quacunque in re, etiam in animo. Hinc Terent. *Adelph.* avaritiam primo *vitium* commune senum, dein *maculam* vocat. Id autem malum, quam cum Vossio de *Analogia* II. 29. derivare *maculam* à *מַחֲלָה* quod ait esse *maculavit*, sed quod potius est *miscuit*, præterquam quod litera *n* in *C* mutari non solet. Sed tamen, ut dicam, quod sentio, potius descendere hanc vocem potius à Gr. *μαῖνω*, pro quo vetustissimi dixerunt *μαῖνός*, sicuti *βαῖν* pro *βαῖνός*, *φαῖν* pro *φαῖνός*, *χαῖν* pro *χαῖνός* &c. Significat autem illud *maculo*, idque omni modo, veluti quando quid colore inficitur, sordibus conspurcatur, vitiis & flagitiis contaminatur. Inde vero, elisa littera *I*, habemus *macula*, eadem prorsus ratione, qua mox à *βαῖν* seu *βαῖνός* *baculus* tandem, à *φαῖν* seu *φαῖνός* *facula*, deducemus.

(6) *Baculus* & *baculum a batuendo*.] Si illa esset huius vocabuli origo, ejus, credo equidem, major fuisset habita ratio in profodia, & proinde primam haberet productam. Quapropter quum secus se res habeat, putem potius peregrinæ esse originis, derivandumque à *βαῖν*, *gradior*, *incedo*, unde & *βαῖντος*, quod

scipionem significat, quo in incedendo utimur & adjuvamus, h. e. *baculum*; quæ vox proinde ejusdem videtur esse originis. Quid vero? si eadem ratione hinc porro deducamus *vacillo*, quasi ita dictum, ut notet incedere cum baculo, baculo uti, niti, & juvari, ut solent, qui per se minus firmo gressu incedunt. Sed tamen malim Ego à *Vacillo* derivare a *Vaco*, quia minus stabile est, & ideo vacillat, quod pondere justo vacat, veluti Naves *Vacæ*. Certe posterius hoc prætulerim, licet prius illud auctoritate Nonii Cap. I. §. 48. nitatur: Vide & Vossii Etymol. Ceterum Analogia *Baculi* sic derivati ex similibus manifesta. Sic enim & à *φαῖν* *Facula*, non quidem proximam, sed tamen primam, originem ducit. *Poculum* ab antiquo *πίω* *bibo*: *Diluculum* a *diluo*. Nam simplex *luo* certam originem dat, ut *lumini*, sic & *luci*, unde deinceps *luculentius* oritur. Immo vero hinc jam patet quoque vera etymologia vocis *Sucula*, pro stellis hyadibus, quæ adeo quæsitæ, & adeo non reperta est à priscis & recentioribus. Neque enim, ut errare ipsi, tum Cicero lib. 2. de Nat. D. tum ejus libertus Tiro Tullius apud Gell. XIII. 9. imperitiæ arguentes in eo Latinos suos, à *suibus*, neque etiam ab *hyadibus* primo quasi *syades*, & dein *sucula*, ut Gellius, nec denique à *succo*, ut Servius & alii, (V. Martin. in *Hyades*) formatum

E 4

est

à batuendo, à quibus *bacillus*, & *bacillum*, Sic *curriculum*, *amiculum*, *corveniculum*, *vehiculum*, *ridiculus*, Charisius (7) *curriculus* à parvo curru deducit, *curriculum* autem à verbo pro spatio ad currendum, aut ipso currendi officio. Nomina in *aster* male vocat Valla diminuta per quandam similitudinem; mihi significant (8) incrementum cum quadam irrisione; nam quod Hispani dicimus, Scordazo, Truhanazo, Pinazo, Calvazo, Latine dicitur, *Surdaster*, *parasitaster*, *pinaster*, *recalvaster*. Neque obstat, quod Terentius dixit; *Parasitaster parvulus*: nam alterum ætatis est, alterum officii. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non posse addi diminutionem; Cicero enim Præf. Paradox. dixit, *minutis interrogatiunculis*. Terent. Andr. 2. 2. 32. (9) *pisciculos minutos*. Plinius, *officula parva*. Cæf. *naviculam parvam*. Valer. Max. 8, 8. ext. 1. *Cum parvulis filiis ludens*. Cicero de Natura Deorum: *Itaque cum*

est olim hocce vocabulum, sed ab illo ipso *ῥα*, quod est *pluo*, unde & *ῥάδης* Græcis, quia pluviam portendebant, aspiratione Verbi, quod sæpissime fit, (Vide Gell. d. 1.) mutata in *S*. Ita ergo ab *ῥα* *Sucula*, quasi *suicula* analogice formatur, ut *Curriculum* a *Curro*, *Vehiculum* a *Veho*. Ita ergo ab *ῥα* *Sucula* analogice formatur, ut *Peculum* a *πέω*, *Baculum* a *βάω*, *Curriculum* &c.

(7) *Curriculus a parvo curru.*] Sic & Festus, qui ait *Curriculus diminutivum est a curru*. Hinc *curriculo bijugi* apud Suetonium in *Calig.* 19.

(8) *Incrementum cum quadam irrisione.*] Immo potius imitamentum cum irrisione aut diminutione quadam, vel etiam sine iis. Nam quem *parasitaster* dicis, eum significas imitari quidem vel e pa-

rasitos, sed tamen artis parasiticæ numeros non absolvere, nec haberi posse pro perfecto parasito. Sic *surdaster* significat hominem non prorsus aut cum incremento surdum, sed surdo quasi affinem & proximum. Accedit quod hæc forma ejusdem videtur indolis, originis, & significationis, cujus Græca sunt verba, *Λισβιάζειν*, & similia, quæ certe imitationem potissimum notant. Atque ita quo sensu Græci dixerunt *Λισβιάζειν*, Latini dicerent *Lesbaster*. Vide & Vossium de *Anal.* II. 29. & Cæf. Scaligerum de *Causis* L. L. cap. 95.

(9) *Pisciculos minutos.*] Adde Plaut. Capt. V. 3. *Quadrimumlulum parvulum*. Curcul. IV. 2. *Puella parvola*. Pseud. II. 4. *libellus parvulus*. Ter. Eun. I. 2. 28. *parvulam puellam*.

C A P. XI.

De formatione Comparativorum & Superlativorum. Nomina substantiva non habent gradus comparationis. Verba iidem non comparantur, ut neque Particulæ.

Substantia, inquit Aristoteles, non recipit magis & minus. Idem agens de Qualitate, *Suscipiunt* (inquit) *Qualia magis & minus*. Ex his verbis colligimus, Comparativa non posse trahi à nominibus Substantivis: unde falluntur, qui hæc nomina, *senex, juvenis, adolescens, infans*, Substantiva credunt, cum sint omnino Adjectiva. Nec obstat, quod Plautus à *Pænus* fecit *Pænior*: (1) non enim ibi substantiam, sed calliditatem voluit significare; quasi dicat, *callidior*: Pœni enim habitus sunt callidissimi. Sic qui dixit *Neronior* à *Nerone*, crudelitatem significavit. Nec à verbis possunt creari Comparativa; quia verbum est veluti forma orationis, nec recipit

(1) Non enim ibi substantiam &c.] Verum quidem, habitos Pœnos pro callidissimis & fallacibus, unde *Punica fides* proverbio notata: sed tamen *Pænior* apud Plaut. *Pœn. V. 2. 31.* proxime & directe substantiam Pœni, vel qualitatem veram Pœni, calliditatem vero non, nisi tacite & per ambages forsan, significat, siquidem rogatus simpliciter, an sciret Punice, respondet, *nullus me est hodie Pænus Pænior*, h. e. qui magis habeat omnia requisita ad constituendum Pœnum, qui rectius appellari possit Pœnus, non tam propter calliditatem ingenii, quam peritiam linguæ. Præterea

ex aliis etiam substantivis, aut substantive sumptis, formati aliquando, sed plerumque per jocum, & mutata aliquantulum, vel flexa in Comparationem, significatione, Comparativi & Superlativi. Vide exempla apud Vechnerum *Hellenol. I. 5.* & Vossium *de Anal. II. 22.* Immo etiam ex ipsis Superlativis, veluti *proximior, postremissimus*. Vide Voss. *ibid. cap. 26.* Quidni ergo & a *Pænus*, Punicum hominem denotante, inprimis quum *Pænus* & *Pænior* revera sint Adjectiva, sub quibus intelligitur Homo, æque ac sub *Gratus* & *Latinus*?

cipit comparationem, nisi addito adverbio: ut, *currit*, *magis currit*. Nescio igitur, quid moverit aliquos, ut à *potior*, & *detero*, Verbis, formaverint *potior*, *potissimus*, & *deterior*, *deterimus*, cum ad manum essent *potis* & *deter*, Nomina. Nec à particulis possunt creari; ut ab *extra*, *exterior*; (2) ab *ultra*, *ulterior*. An obscura sunt nomina,

(2) *Ab ultra ulterior*.] Observanda sunt etiam Superlativa horum vocabulorum seu Nominum, quorum nonnulla duplicem habent terminationem, REMUS & UMUS, seu, ut postea dixere, IMUS, omnia vero habent hanc postremam. Nam ab *exterus*, *exterior*, est *extremus* & *extimus*. Festus. *Extimum extremum significat, ita ut intimo sit contrarium*. Plautus *Trucul.* in fragmentis, *Extimus sum factus à vobis*. Gell. III. 10. *Poli axem extimum tangunt*. Cic. *Somn. Scip.* c. 4. *Extimus circulus*. Sic porro dicitur *intimus*, *ultimus*, *citimus*, *infimus*, *supremus* & *summus* contracte pro *supimus*. Sic denique *postremus* & *postumus*. Ultimum hocce non intellexere multi tum veterum, tum recentiorum. Scilicet imponebatur hoc nomen sæpe infantibus, ut *Proprium*; hi autem dicebantur *Primi*, *Quinti*, *Sexti*, *Decimi*, *Postumi*, respectu non matrum, sed patrum, à quibus isto ordine erant geniti. Jam vero, Quia vix quicquam vivus, & vitam longius producere sperans, filium recens natum appellare certa ratione poterat *Postumum*, h. e. postremum, quum sicuti hoc anno istum, ita sequenti alium posset suscipere; atque adeo Quia illud nomen ista de causa vix unquam ulli imponebatur, & vix imponi poterat,

nisi ei, qui post mortem patris sui editus esset, quippe jam *Postremus* sine controversia istius hominis filius; Hinc ortum, ut Grammatici, etiam Veteres, putarent, hoc vocabulum proprie significare eum, qui post mortem patris, seu *post humatum* patrem, esset natus: quin immo ex his vocabulis illud compositum tradiderint, & ita tandem etiam cum aspiratione scripserint. At vero refelluntur hi, quod ad orthographiam; uno jam consensu omnium eruditorum, tum scriptura antiquissimorum codicum, sed maxime marmorum & nummorum, in quibus omnibus sine H scribitur, non hæc tantum Vox, sed & Gentis *Postumia* Nomen inde formatum. Quod vero ad etymon & significationem, refutantur ipsa forma, quæ manifeste est Superlativi, ut ex aliis omnibus modis memoratis patet. Nam profecto quum hujus generis vocabula omnia habeant eam Superlativi formam, & ceteroqui solum *posterus*, si *postumus* non sit ejus Superlativum, eam non haberet, quid causæ, quare hanc, illis plane convenientem, illis tamen accensere nolis; inprimis, quum & apud Tertullianum, Sidonium, aliosque, *postumus* pro ultimo clarissime ponatur, & in Glossis Isido-

ri

ri sic exponatur. Nec morari quem debet, quod hoc vocabulum maxime per V scribitur *Postumus*, cum reliqua ejus formæ tandem I receperint. Nam, ut taceam, etiam reliquorum nonnulla in vetustissimis codd. per V scripta occurrere, ut *Ciumus*, &c. nec nisi sero, seu tempore demum Imperatorum, coeptum dici & scribi *Ciimus*, *intimus*; sciendum est, hoc vocabulum, quia ex promiscuo in Proprii Nominis usum pene prorsus fuit translatum, tanto magis, quod promiscuo usui aliud ejusdem significationis & gradus, scil. *Postremus*, relinqueretur: & porro, quia Propria Nomina non tam facile subeunt illas pronunciandi & scribendi mutationes, quibus obnoxia sunt Appellativa; illud ergo vocabulum idcirco constantius retinuisse antiquam scripturam, quam reliqua ejusdem formæ, quæ in promiscuo Appellativo-rum manebant usu. Ne temere hoc affirmare videat, cogitari velim, similiter plane se rem habere in voce *Quinius*, quæ in Appellativo usu sine C litera scribitur, at cum Proprium est Nomen, cum ea, cum qua & antiquitus scripta fuit, utpote derivata à *quinque*, posteriore Q mutata in C. In Proprii vero Nominis usu vere retentam esse hanc literam, scriptumque *Quinctus*, probant gentium *Quinctia* & *Quinctilia* nomina, quæ in antiquissimis lapidibus & nummis sic scripta semper occurrunt, tum etiam nomen proprium mensis *Quinctilis*. Ergo sicuti hæc vox, quando Proprii nomi-

nis usum obtinet, diutius & rectius servavit tum ipsa, tum quæ ab ea descendunt, priscam scripturam, eademque, cum appellativa est, eam mutavit; sic profecto nihil mirandum est, si *Postumus* quoque eam præferre integram, adulteratis licet aliquantum appellativis, quæ ejusdem formæ sunt. Ad eandem hanc formam pertinent etiam *dextimus* & *sinistimus*, quomodo antiquos dixisse testatur Festus. Vossius de Anal. II. 25, contra sententiam Prisciani Positivis hæc adscribi omnino vult; sed nulla profecto ratione, præsertim quum nulli alii in usu sint Superlativi a *Dexter* & *Sinister*. Licet negari nequeat esse etiam ejus fere formæ positivos, ut, *Legiimus*, *Finissimi* &c. Sed hæc tamen diversæ revera sunt formæ, & desinunt in *Timus*, quum illa desinant in *Imus*, & T habeant ab suo primitivo vel positivo. Si quis dicat, quod ait Cl. Ursinus To. 1. p. 344. formam quidem esse Superlativi, sed usum ad positivi significationem illa traduxisse, minime refragabor, præsertim quum etiam *Dexterior* & *Sinisterior* manifeste, certe æque ac illa *Dextimus* & *Sinistimus*, in Positivi significationem usu traducta videantur. Sic apud Sueton. Tiber. 6. *Sinisteriore funali equo*, & *dexteriore vehi*: Claud. 7. *dexteriore humero*, Domit. 17. *Sinisteriore brachio*, nihil aliud notant, quam simpliciter dextro & sinistro. Nemo tamen propterea Positivis ea adscribet, aut negabit, Grammaticæ esse Comparativa. Rectius ibidem

superus & inferus ; ut *mare superum* , *mare inferum* ? *Citer ager* dixit Cato ; *exter bonos* Statius ; *extera regna* Virgilius ; *exterarum nationes* passim legas ; *super inferque vicinus* Cato. (3) *Sæpus* aliquando fuit in usu ; unde Cato dixit , teste Prisciano , *sæpissimam discordiam* . „ [Itaque „ *Sæpius* non est Adverbium à *Sæpe* , sed Nomen neutrum , & Græco more dicitur per Ellipsin præpositionis $\alpha\gamma$, sicut cetera , quæ vulgo Adverbia comparativa dicuntur , *Melius* , *Pejus* , *Deterius* , *Citius* , *Celerius* , &c. quorum usus est Positivorum similis ; „ *Dulce ridet* , *Turbidum lætatur* , *Insanum irascitur* .] *Propus* antiquum fuit , unde *propior* . Varro 7. de lingua Lat. sic ait [pag. 99. sed ita , ut verba hæc uncis inclusa inde absint.] *alias ut duo prima absint* ; ut , [*optum* , *optius*] *optimum* : *alias ut primum* , & *tertium* ; ut , [*melum*] *melius* , [*melissimum* .] Nec verum est , quod ajunt , non posse duci Comparativa à nominibus habentibus vocalem ante *is* , vel *us* ; nam à *tenuis* , *tenuior* , & *tenuissimus* trita sunt . Cicero in Bruto ; *Affiduiissime autem mecum fuit Dionysius* . Suetonius in Galba ; *affiduiissimi usus* . Varro 2. Rustic. *Ita sunt assiduiiores* . Et paulo post ; *eosque assiduiiores faciunt* . Plin. lib. 18. *Milites strenuissimi ex agricolis gignuntur* . Tacitus lib. 20. *Bellum strenuissimi cujusque periculo geri* . Plin. lib. 7. Epist. *Exiguissima legata* . „ [Ovid. epist. Hyperm. *De fratrum populo pars exiguiissima restat* .] Lucretius lib. 4. *Nam nihil*

ibidem de voce *postumius* disputat Vossius , quod & facit Maximus Jctorum , Jac. Cujacius , non aliena hæc existimans , quæ in *Observ. suis* , III. 4. doceret juris civilis studiosos .

(3) *Sæpus aliquando fuit* .] Quidni potius *Sæpis* , unde Neutra *Sæpe* & *sæpius* ? Certe Ego ita malim ; Et sic forsan *Propis* , unde *Prope* , & *Propter* pro *Propiter* , sicut *Fortiter* & similia . Hoc ta-

men posterius non ita constanter affirmaverim , quia *Propinquus* & *Longinquus* eodem modo videntur formata a *Propum* & *Longum* . Nisi quis censeat , N interpositum in his esse , ut ferme solet , atque adeo dictum primitus a *Prope* & *Longe* , *Propinquus* & *Longinquus* . Ad quod exemplum certe ab *Ante* ortum est *Antiquus* , a *Post* *Posticus* , plane ut à *Verbis* , ab *Amo* *Amicus* , a *Pudeo* *Pudicus* .

nihil egregius, quam res est cernere apertas. Piiſſimus reprehendit Cicero Philip. 3. Sed ſatis eſt Antonium eo fuiſſe uſum. Utitur & hoc nomine Curtius lib. 9. „ [*No-
„ xiiſſimum animal* dicit Seneca de Clement. lib. 1. in
„ fine.] Citat præterea Prifcianus ex Catone *arduius
iter*, & *arduſſimo aditu*: ex Pacuvio, *egregiiſſima forma*:
ex Juvenali Satyr. 4. *egregius cœnat*: ex Catone, (4) *in-
dultriorem exercitum*; ex eodem Catone, *vitam noxio-
rem*, & *perpetuius*, & *perpetuiſſimo curriculo*: ex Luci-
lio, *villicus paulo ſtrenuior*. „ [Plaut. Epid. *Si deterior
„ ſtrenuiori ſuas pugnas prædicat.*] Notanda etiam ſunt,
(5) *Maturrimus* apud Tacitum, & *maturiſſimus* apud
Ciceronem & Columellam: *ipſiſſimus*, & *oculiſſi-
mus*, & *patruſſimus* apud Plautum. Superlativa in
limus plura ponunt alii; ego (6) tria tantum reperio,
ſimillimus, *facillimus*, *humillimus*: Seneca utitur, *im-
becillimus*, & (7) *imbecilliſſimus*, epiſt. 86. Neutrum
probo.

CAP.

(4) *Indultriorem exercitum.*] Sic Plaut. Moſtell. I. 2. 71. *Quo ne-
que indultrior de juventute erat.* Sed plura hujus generis vide apud Voſſ. de Anal. II. 27.

(5) *Maturrimus.*] Sic a creber non modo *creberrimus*, ſed & *crebriſſimus*, Gell. II. 30. *Fluctus, qui ſtante Aquilone maximi &*

crebriſſimi excitantur: a *celer* tum *celerrimus*, tum etiam *celeriſſimus*. Ennius in Ann. *Celeriſſimus ru-
mor.*

(6) *Tria tantum.*] Alii vere plu- ra. Vide Clariff. Urſinum. To. I. Sect. III pag. 342.

(7) *Imbecilliſſimus.*] Sic ama- biliſſimus Cic. de Amic. cap. 14.

CAP. XII.

Verbi definitio. Accidentia: Quid sit Persona in verbis: Agentes aut Patientes Personæ nullæ sunt; Exploduntur Impersonalia Grammaticorum. Infiniti natura ostenditur.

(1) **V**erbum est vox particeps numeri personalis cum tempore. Hæc definitio vera est & perfecta, reliquæ omnes Grammaticorum ineptæ. Neque etiam Aristoteles, seu quisquis ille fuit, qui ~~de ipse~~ *ipsum* scripsit, aptè distinxit, quid esset Verbum, quum ait; *Verbum est vox significativa ad placitum*, &c. Neque enim hæc descriptio attingit causas, sed effecta, & adjuncta; atque adeo inserit negationem, quod in definitione ferri non potest. Sed his omissis, de iis, quæ accidunt verbo, disputemus: ea verò sunt, *Accentus, figura, species, numerus, persona, tempus, conjugatio*. At de quatuor primis jam dictum est, de reliquis nunc erit dicendum. *Personam* vocarunt Grammatici, quod Græcis est πρὸς

(1) *Verbum est vox.*] Mallem, *Verbum est vox, significans actionem, vel passionem, vel existentiam, varia per numeros, personas, & tempora, terminatione*. Ceterum de definitionibus huiusmodi subtiliter disputant, non Sanctius modo, sed & alii Grammatici, & ita, ut nunquam de iis in concordiam coeant. Anxia mihi hæc videtur & obscura diligentia, certe nullius fere usus, quum de re ipsa satis constet. Vide Vossium de *Anal.* I. cap. 2. & 3. ac Ursinum *Secl.* V. cap. 1. pag. 400. &c. Neque video quicquam discriminis, siue Verba *Actionem* vel *Pas-*

sonem, siue *Agere* vel *Pati*, dicantur significare, quod illi tamen statuunt. A Nominibus, quæ itemdem *Actionem* vel *Passionem* notent, ut hæc ipsa Vocabula *Actio* & *Passio*, satis distinguuntur Verba, aliis differentiis in definitione expressis, quæ in Nomina non conveniunt. Et tamen hæc ipsa Nomina, quæ, & quia, *Actionem* &c. notant, Verbalia potissimum vulgo dicuntur, ut adeo ad definitionem verborum, *Actionis* vel *Passionis* significatio vel maxime pertinere videatur.

πρῶτον : (2) aptius verterent *Faciem*, aut *Vulvum* : nam pro-

(2) *Aptius verterent faciem*] Nullus tamen dubitem, quin eodem sensu & significato Grammatici Græci *πρῶτον* dixerint, quo Latini *personam*, quum etiam in vulgari usu utraque vox ejusdem sit significationis, h. e. significet primitus larvam, quæ histrionum ori & vultui applicabatur, eumque referebat hominem, cujus illi personam sustinerent suis in fabulis. Verum quidem, quod terminationum verbalium differentiarum recte possint *facies*, seu *species*, seu *figura*, seu etiam *genera*, appellari, sed non modo hæ, quæ constant diversitate *Personarum*, sed & illæ, quæ *Temporum* ac *Modorum*, immo & in Nominibus, quæ *Generum* & *Casuum*. Verum sicuti Veteres in Nominibus varias terminationum differentias, prout variis ex causis oriebantur, appellarunt *Genera*, vel *Casus*, sic in Verbis similes eodem jure vocarunt *Personas*, vel *Tempora*, vel *Modos*. *Personæ* autem respondent quodammodo *Generibus*, at *Tempora*, & *Modi* maxime, *Casibus*. Nam quemadmodum in *Generibus* duo sunt præcipua *masculinum* & *femininum*, pro diversitate sexuum duplici, unde *Generis* doctrina originem traxit: sic in *Personis* duæ item sunt præcipuæ, pro natura sermonis, qui ab uno profiscitur, & dirigitur ad alterum; Ejus nempe, qui loquitur, & Ejus, ad quem oratio tendit. Accedit *Generibus* tertium, quia quam plurima sunt vocabula, quæ nihil ad sexum animantium pertinent: similiter & duabus *Personis* tertia

est addita, quoniam in fabulis seu colloquiis sermo plerumque fit etiam de aliis, quam inter quos instituitur. Immo sicuti tertium *Genus* a Grammaticis appellatur *Neutrum*, sic & tertiæ *personæ* verba dicta etiam sunt *Nullius* (Vide Voss. de Anal. I. 4.) quia *intellectus Nominativi istius est infinitus*, ut ait Priscianus, sed & sæpe indefinitus. Porro *Genera* in Nominibus requirunt convenientiam Substantivi & Adjectivi, quæ declaratur per *Hic*, *Hæc*, *Hoc*, sic *Personæ* convenientiam Verborum & Nominum, quæ declaratur per *Ego*, *Tu*, *Ille*. Nam uti nequis dicere *Vir doctus*, sic neque *Ego amas*. Denique diversa Nominum *Genera* recipiunt diversas ab se invicem terminationes per *Casus* in Singulari & Plurali: similiter diversæ Verborum *Personæ* eandem terminationum diversitatem recipiunt per *Tempora* & *Modos* in utroque item Numero. Quapropter sicuti tres terminationum differentiarum in Nominibus, maxime Adjectivis, conspicuæ, *Genera* appellantur, non vulgari illa significatione, ut diversæ terminationum species, sed peculiari a sexuum discrimine olim petita, sic eodem jure & ratione tres illæ in Verbis differentiarum terminationum appellatæ sunt *πρῶτον* & *Personæ*, a duabus colloquentium personis, quarum altera est loquens, altera audiens & sermonem accipiens. Hinc etiam *ex persona* sua vel alterius loqui dicitur Scriptor, prout suo nomine, vel alterius, quid

proprie terminationes illæ verbales dicuntur *Facies* :
 (3) Nomina enim personam non habent , sed sunt alicujus
 personæ verbalis. Et vero recte enuntiant Grammatici :
Omnis nominativus est tertiæ personæ , præterquam ego ,
quod est primæ : & tu , quod est secundæ. Sed longè fal-
 luntur in eo , quod credunt , Petrum , Joannem , esse
personas ;

quid tradit. Sic Suetonius in *Cæsare cap. 55.* quum Oratio Cæsaris in
 diversis exemplaribus diversum
 haberet Titulum , *Pro Metello ,*
 & , *Quam scripsit Metello ,* poste-
 riorem refutat hoc argumento ,
 quod in ea Oratione *ex persona*
Cæsaris sermo sit , Metellum sequens
adversus communium obrectatorum
criminationes purgantis. Ita-
 que Ego in illa Oratione est *Per-*
sona Cæsaris , Nos est *Persona Cæ-*
saris & Metelli. Quapropter sicuti
Generum differentia revera in-
 est in Substantivis , sed maxime
 conspicitur per varietatem ter-
 minationum in Adjectivis , sic
 & *Personarum* differentia revera
 esse videtur potius penes Nomi-
 na & Pronomina , licet termi-
 nationes earum ratione discre-
 pantes appareant maxime in Ver-
 bis.

(3) *Nomina enim personam &c.*]
 Sic loqui debet Auctor , quia
Personarum appellationem in re
 Grammatica non aliter accipit ,
 quam variam Terminationum
 verbalium Speciem seu Faciem.
 At vero si rem recte consideres ,
 ipsis Nominibus & Pronomini-
 bus vel maxime , immo unice ,
 inest ipsa *Persona* , & verba se ha-
 bent in *Personarum* ratione ad
 Nomina plane , sicuti Adjectiva
 in ratione *Generum* ad Substanti-
 va , quibus solis Auctor *cap. 7.*

& recte , *Genus* adscribit , ex-
 clusis Adjectivis. Et proinde ,
 quum dicimus , *Petrus videt pa-*
rietem , mea quidem sententia ,
Petrus est Persona tertia , seu de-
 signat personam ejus , qui argu-
 mentum est sermonis , atque adeo
 Tertius inter Loquentem & Au-
 dientem. *Videt* vero proprie non
 est *Persona* , sed terminatio ver-
 balis ad *Personam tertiam* accom-
 modata , sicuti *Foris* est termina-
 tio Adjectivi ad *Genus Neutrum*
 seu *Tertium* conformata. Hinc
 jam *impersonalia* dicebantur ab
 ipsis Veteribus , quæ formam
 quidem tertiæ in Verbis per-
 sonæ habent , sed nullam ante
 se Personam Nominis ex-
 pressam. Ceterum sicuti *Generis*
 mentio & differentia in arte
 Grammatica propter terminatio-
 num in Adjectivis diversitatem
 jam est necessaria , & absque ea
 esset , non requireretur ; & por-
 ro sicut illæ Adjectivorum ter-
 minationes recte dicuntur istius
Generis , cujus formam præ se
 ferunt , & cui jungi queunt ; sic
 plane *Personarum* discriminis ra-
 tio & appellatio in eadem arte
 propter solam terminationum in
 Verbis diversitatem requiritur ,
 sed & illæ ipsæ Verbales Ter-
 minationes recte illius *Personæ* ,
 cui conveniunt , dicuntur.

personas ; & quod pejus est , vocant *agentes* & *patientes personas* , suppositum & appositum personæ verbalis ; (4) quasi Latine diceretur , *hic sunt quatuor personæ* , ubi sunt quatuor homines. Quum enim dicimus , *Petrus videt parietem* , Petrus aut paries non sunt *personæ* , sed *videt* est persona , id est , *facies* , cujus suppositum est *Petrus* , appositum *paries*. Et cur voces *agentem personam* , quæ sæpè in recto patitur etiam in activa voce , ut *Petrus accipit plagas* , *dolet* , *patitur vulnera*. Quid ? quod verba ab hac Facie , seu Persona , dicuntur *Personalia* aut *Impersonalia* ? hæc enim Facies solis verbis convenit. Qua in re supine falluntur Grammatici , qui quum verba *Personalia* esse dicant , quæ *personas* , *tempora* , & *numeros habeant* ; *Impersonale* nescierunt definire , quum illud omnino deberet esse , *quod numeris* , *personis* , & *temporibus careret* : quale est , *amare* , & *amari* ; quod propterea verè dicitur *Infinitum* , quod neque *numeros* , neque *personas* , (5) neque *tempora* *finiat* , nec *determinet* ; quæ omnia in verbis finitis ,
ut

(4) *Quasi Latine diceretur &c.*] Sic tamen Suet. Ner. 1. *Modo continuantes unumquodque prænomen per ternas personas , modo alternantes per singulas*. Ubi manifestissime *ternæ & singulæ personæ* pro tot hominibus gentis Domitiæ ponuntur. Sic forte & Cic. Famil. V. 12. *si uno in argumento , unaque in persona , mens tua tota versabitur*. Scioppius de *Stylo Histor.* pag. 119. posterioris tantum ævi scriptoribus hanc *Personæ* significationem tribuit , probatque ex his Senecæ verbis in *Apoloc.* *In personam , non in rem dicere*. Sed profecto , si heic simpliciter *hominem* significat , ut vult , significat etiam in Cicer. Famil. VI. 6. *Nunquam nisi honorificentissime Pompejum appellat Cæsar ; at in ejus personam multa*

fecit asperius , h. e. in ipsum hominem , quum viveret. Sic XII. 16. *Turpius persona ejus , in quem liberius invehimur , nos vindicabit*. Nolim tamen ita absolute & directe pro ipso Homine separatim , seu absque ulla relatione ad personam , quam in Rep. aut Communi vita is sustinet ; Vocabulum hoc adhibere ex usu vernaculi sermonis , in quo revera longe alius est ejus usus , quam in Latino , ut notarunt non Scioppius tantum , sed & Julius Scaliger de *Causis* L. L. cap. 73. tum Nizolius , Rob. Stephanus , Vossius , Borrichius , Cellarius , Val. Accinctus.

(5) *Neque Tempora &c.*] At Vide , quæ disputamus infra ad Caput XIV.

ut *amabo*, *docebis*, præscripta inveniuntur. Nam quæ infania exagitat Grammaticos, quum dicunt, *Impersonalia esse, quæ haberent tantum tertias personas; ut accidit, curritur?* Sed hoc multis modis falsum est; nam si in tertiis personis, inquit Cæsar Scaliger lib. 5. cap. 100. *verbum tantum inveniatur, id satis est ad verborum naturam constituendam: neque enim dcest hoc verbis iis, sed res, quæ ipsis sunt applicandæ. Fac terram de se loqui, invenies illico primam passivi personam, aror ab ingratiss.* Sic nihil impedimento est, quominus verbum *Pluit*, primam personam habere dicamus, si modo loquatur Deus. Hæc ille. Sic decet aut decent semper in tertiis personis inveniuntur; quia res, quæ decet & ornat aliam, in tertiam verbi personam fertur: neque enim ego possum decere alium, sed coma vel vestis decet illum: quod Hispani dicimus, *Esta le bien*. Si tamen ego aliquo modo orno regem, & condecoro, cur non dicam, *ego regem deceo?* quemadmodum de Sacerdote quodam Apollinis appositissimè dixit Statius 10. Thebaid. *Si non dedecui tua iussa, tulique prementem*. Plato in Dialogo de Ente aperte docet, *sine nomine & verbo nullam constare orationem*. Si igitur ex nomine & verbo debet constare oratio, ut postea docebimus, perperam docent Grammatici, verba impersonalia sine supposito inveniri, ut *miseret, licet, curritur, egetur*. Sed longe falluntur, qui suppositum, aut in verbo latere, aut ibidem in oratione esse, non viderunt. Nos *Impersonalia* non rejicimus, sed ea esse, quæ vulgus Grammaticorum obtrudit, pernegamus. Nam si Personale verbum est, quod personas, & numeros, ac tempora finit & determinat, ut *amabam, legissem*; Impersonale erit, quod omnibus iis caret, ut *amare, legisse*: juxta illud Aristotelis, *Contrariorum eadem est disciplina*: in iis enim neque personas, nec numeros, neque tempora poteris assignare. At objicit Grammaticus, in *convenit, licet, curritur*, non esse tertias personas, sed aliquid simile tertiis personis. Sed quid mirum, si Grammaticus cæcutit, quum

quum Quintilianum habeat ignorantiae suae auctorem :
 inquit enim lib. 1, cap. 4. *Jam , Itur in antiquam
 silvam , nonne propriae cujusdam rationis est ? Nam quod
 initium ejus invenias ?* (6) *cui simile , Fletur , accipimus :
 aliter ; ut Panditur interea domus omnipotentis Olympi :
 aliter ; ut Totis usque adeo turbatur agris.* Hæc
 ille , qui , si legisset Aristotelem & Platonem , sæpe
 testantes , sine nomine & verbo non posse constare af-
 firmationem vel negationem , in hac salebra non hæ-
 sisset : nam *itur iter ; & fletur fletus ; & turbatur tur-
 batio ;* id est fit turba , quid differunt a *panditur domus ?*
 Sed de hoc latius in principio *Ellipseos* , & lib. 3.
 cap. 1. Sed rursus insurgunt Grammatici , asserentes ,
deceat , convenit , & similia , dici posse Infinita ; quia
 nec numeros , nec tempora , finiant & terminent : nam
 absolute dicitur , *Decet nos , decet te , me , illos.* Im-
 perite sane illi , qui ex accusativo transitionis judicent
 verbi naturam , quasi non eadem sit ratio in omnibus
 verbis ; ut , *somnus capit me , te , illos , Virtus oblectat
 vos , me , te , illos.* Sic , *cantare decet nos , me , te ,
 illos* , id est , cantus . At quid dicent de temporibus ?
*negabuntne , decet , decebat , decebit ; curritur , curreba-
 tur , curretur ;* esse diversa tempora ? Illos igitur omit-
 tamus , & vera Impersonalia , cum Consentio Roma-
 no , credamus esse , *amare , amavisse , amari* : nam
 quemadmodum , *amo , amavi* , certæ personæ , numeri ,
 &

(6) *Cui simile &c.* Verba hæc
 Quintiliani , ut recte intelli-
 queant , putem aliter distinguen-
 da , quam fit & hic , & in ejus
 edd. Nempe , *cui simile* , Fletur .
Accipimus aliter , ut , Panditur
 &c. Voluit Auctor , oppositis in-
 ter se Personali locutione & Im-
 personali , clarius probare & con-
 firmare , quod modo dixerat ,
 esse hanc *propriae cujusdam ratio-
 nis* : & Impersonalem non habe-

re *initium* , h. e. non habere Vel
 Primam Verbi personam , *Eor ,
 Fleor* : Vel Nominativum , unde
 naturaliter *initium* ducitur omnis
 locutionis . Veluti , *Itur , Fle-
 tur , Usque adeo turbatur totis a-
 gris* : at Personalem habere , Vel-
 uti , *Panditur domus* , quod mul-
 tum differt ab illis *Itur , Fletur*
 &c. quæ per se sola sensum ido-
 neum efficiunt , ut mox osten-
 demus .

& temporis esse cernuntur, unde vere vocantur *Personalia* & *Finita*; sic in *amari* & *amare*, neque personas, neque numeros, nec tempora possis definire; unde merito *impersonalia* & *infinita* nuncupantur. Postremo illas differre dicuntur, quæ natura differunt; sed *amat*, *décet*, *amatur*, *curritur*, natura non differunt; quia personas, tempora ac numeros, & nominativum pro supposito habent: sunt igitur *Personalia*. *Amare* vero, & *amari*, & *amavisse*, neque personas, neque tempora, neque numeros invenias; & accusativum pro supposito habent, qui casus nominativo maxime adversatur. Hæc igitur procul dubio (7) mera dici debent *Impersonalia*.

(7) Mera dici debent *Impersonalia*.] Putem ego rectius dici *Infinita*, quam *Impersonalia*, quia ipsorum persona, ut dicitur, & numerus nulla quidem terminationum differentia definitur, ipsa vero personæ non sunt plane nullius, sed revera omnis sub una illa terminatione. Nam dicimus, *scio me*, *te*, *illum amare* in omnibus personis. Accusativus enim ante *Infinita* præbet per omnia vicem *Nominativi* & *Personæ* ante *Finita*: atque adeo sicuti *Adjectiva* quædam dicuntur *Omnis Generis*, sic omnis *Personæ* sunt *Infinita*. Certe argumentum, quo utitur Sanctius in id, ut *Impersonalium* appellationem neget illis Constructionibus, quibus eam tribuerunt Veteres Grammatici, & transferat ad sua *infinita*, illud vero æque validum est contra hæc *Infinita*, quæ utique Tempora habent, Veluti, *Amare*, *Amavisse*, *Amasse* vel *Amaturum esse*, ut ostendimus contra Sanctium clarissime ad Caput 14. Si ergo *Personalia* sunt, quæ *Personas*, *tempora*, &

numeros habent, & ideo *Impersonalia* iis omnibus carere debent, ut ait identidem, tum certe *Infinita* non sunt *Impersonalia*, quia non carent *Temporibus*. Fateor etiam Grammaticorum *Impersonalia* non carere *temporibus*: Dicitur enim constructione *Impersonali*, *Fletur*, *Flebatur*, *Flebitur* &c. Quid ergo? Vitiosa est illa *Personalium* & *Impersonalium* definitio, à qua *Temporum* mentio abesse debebat, quippe quo respectu nulla est differentia inter *Personalia*, *Impersonalia*, & *Infinita*. Omne discrimen inter *Personalia* & *Impersonalia* collocandum erat in *Persona* seu supposito, & *Numero*, quo utroque *Infinita* non magis carent, quam *Finita Personalia*, quum, sicuti hæc *Nominativum*, ita illa *Accusativum* pro *Supposito* suo habeant vel requirant, idque per omnes *Personas* & *Numeros* *Suppositi*. At vero illa Grammaticorum *Impersonalia*, *Itur*, *Curritur*, *Fletur* &c. quæ nullum omnino habere certum *Suppositum* seu *Personam*, & directe atque unice

unice ipsam Verbi actionem notare videtur, ut nullam ergo recipiunt varietatem terminationis Personalis, sic neque Numeralis. Nec enim dicitur constructione Impersonali, *Euntur, Curruntur, Flentur*. Vide omnino, quæ notavi infra III. 1. 4. & 8. 2. Quapropter *Impersonalium* appellationem reliquerim ego sane plerisque Verbis, vel potius certis eorum Constructionibus, quas ipsi Veteres ita appellaverunt, (vide Voss. de Anal. III. 1.) quoniam Usus distinxit quodammodo à ceteris Verbis illas eorum Verborum constructiones, quasi *proprie cujusdam rationis*, ut ait Quintilianus I, 4. & absque *Initio*, h. e. vel prima Persona verbali, vel Nominativo. Vide super. Notam. Tantum monerem tirones, *impersonalia* dici, non quod nullius sint personæ Verbalis, sed quod videantur sine Supposito seu Nominativo, in quo ipsa inest persona, consistere; tum quod in multis duas priores personas, seu personales terminationes, vix recipiat usus, quia vix admittit significatio; denique non omnia esse vere Impersonalia, quæ vulgo feruntur, veluti *Decet, Libet, Licet*, &c. quippe quæ Nominativum habent sæpe expressum, sæpe in infinito latentem. Vide me infra ad Lib. III. Cap. 2. nota 1. ubi agimus de Neutris, & cap. 3. ad *Ambulare viam*, & cap. 8. n. 2. Inde enim patebit clarius, recte appellata à Grammaticis *Impersonalia*, h. e. impersonalis constructionis, verba, siquidem usus vulgi, penes quem est arbitrium & norma loquendi, & qui non sequitur in his Platonem aut Aristotelem, ita hæc sæpe adhibuit,

et eaque in constructione, ut vix ullus Nominativus possit intelligi, & proinde sine ulla relatione ad aliquam Nominis personam dicantur, illa præsertim, quæ a Neutris orta passivam habent formam; sed simpliciter actionem, quæ sit, significant. Vide ad lib. III. cap. 8. Ceterum Urſinus Sect. V. capite 17. p. 806. optat, ut acrius aliquanto mentis aciem intendissem huic Controversiæ, nec ita perſuntorie in ea essem versatus. Scilicet non satisfecerunt Viro Doctissimo, nec Veteres, nec Recentiores, & ideo ipse expediendæ tandem rei viam tentat, sed re vera multis & miris se implicat difficultatibus. Etenim *Impersonalia* censet non inde dici, quia illis certæ personæ Nominativus præponi non possit aut debeat, sed quia duabus primis & primariis personis usitate destituantur. At vero posteriore hac ratione, non *Impersonalia*, sed *Defectiva*, ut censuit jam Frischlinus, male hic à Vossio rejectus, dici deberent, ut dici solent Verba, quæ non habent omnes Modos, Tempora, Numeros, & Personas: quin ipse Urſ. Cap. 16. ad eam classem refert idcirco etiam hæc *Impersonalia*. Ea vero si inde ita recte dicerentur, debuissent etiam illa Verba, quæ plerisque constituuntur Temporibus, *Intemporalia* dici, quod tamen neutiquam fuit factum. Sed neque Nomina, cum Substantiva, tum Adjectiva, quæ variis constituuntur Casibus aut Comparisonis Gradibus, idcirco appellantur unquam vocabulo, quod *Casus* illis, aut *Comparisonis Gradus* neget, quæ tamen natura est vocabuli *Impersonalium*. Prior autem ratio, quam rejicit, si non

unice, certe potissimum, vera est, immo verissima. Ipsi Veteres simpliciter *persona destitui* ajunt Imperfonalia, tali autem persona, quæ addi possit aut debeat aliunde, h. e. ipso Supposito actionis. Certe Priscianus lib. VIII. p. 812. *Imperfonale actum quidem perfectum significat per omnes modos, persona vero sola deficit, quæ si ADDATUR, perfecti vice verbi fungitur.* Manifestum personam, a qua Imperfonalia dicuntur, esse, ex illius sententia, non in ipsis Verbis, sed aliunde addi posse, quæ addita perfecti Verbi vim illa sustineant. Diomedes quoque pag. 328. *Imperfonalem verborum significationem ita dictam ait, quod sine persona pronominis intelligi non possit.* Male quidem ille ita sentit, & exponit hæc per pronomen, *Me, Te, Illum*; sed tamen etiam inde liquet, verbis non inesse personam, a qua nomen acceperunt Imperfonalia. Miror vero Ursinum, qui Personas proprie non inesse Verbis, sed ipsis Nominibus vel Pronominibus, Verba autem habere tantum terminationes diversas ad diversam personam Nominum accommodatas, sicuti ostendi ad sup. Caput, Nota 2. qui inquam illud admittit, eoque nomine me laudat, (Vide To. 1. p. 36. extr. & p. 532. init.) non perspicere tamen, quod inde sequitur clarissime, Imperfonalia ergo esse proprie illa Verba, quæ construuntur vel adhibentur ita, ut videantur nullam respicere personam, seu a nullo pendere supposito personæ: ut sunt Passiva Neutrorum certe, *Statuur, Curritur, &c.* de qui-

bus adeo hoc verum est, ut ipse Ursinus pag. 829. de iis scribat, *si vel cogitatione modo Nominativum iis aliquem addideris, continuo ex Imperfonalibus Personalia feceris Passiva.* At de Activis, fateor, res est valde incerta, quia pleraque etiam Nominativum ante se admittunt, & omnia fere reguntur a Nominativo Eliptico, vel ab locutione Infinita, vel ab integra oratione, quæ Nominativi vicem, & personam rei sustinent. Vide Sanctium III. 1. Nam quod Viri Doctissimi, ipse Vossius d. I. & Ursinus p. 308. in his locutionibus, *pænetet me facti, pudet me Fratris, &c.* nescio quam hypallagen fingunt, seu Accusativum illuc præstare munia Nominativi tradunt, ineptissimum est, quum phrasis hæc regatur a suppresso Nominativo, *Negotium, Respektus*, aut simili, ut probavimus liquido ad II. 3. Ast in Passivis aliter se res habet. Difficulus enim ibi invenias Nominativum, qui commode satis intelligi possit, aut personam, ad quam illa locutio referatur, & ideo eâ simpliciter & absolute actionem Verbi ipsam, quæ fit, significari dixi hic & infra III, 1, 4. Hoc vero indecorum in modum captat Ursinus pag. 827. jubetque dici *passionem*; quasi voluerim Ego, Imperfonalibus Passivis inesse significationem Activam, quod nunquam cogitavi; quum id voluerim tantum, designari hac Imperfionali locutione simpliciter rem ipsam actionis, aut, si malis, significationis, Verbi, non tam Activi, quam totius, sine relatione ulla ad aliquam personam: veluti, quum dico *Curritur*, idem hoc

hoc esse, ac si dicerem *Fit Curfus*, vel *ῥ Currere*, *Caletur*, ac si dicerem *Est calor*, seu *ῥ Calere nunc invaluit*, vel, ut malit *Ursinus*, *Sentiur calor*. Rejecit illud quidem & Vossius, sed male, at præiverunt nobis, *Charisius* p. 224. ac *Diomedes* p. 393. Grammatici veteres, qui ea forma non demonstrari, qui faciat aliquid, sed, quid fiat, tradunt. Sed & hinc haud dubie *Valerius Probus*, *Grammat. Instit.* lib. 1. p. 1418. passiva hæc *Infiniæ declinationis* dicit, quia non finiunt aut definiunt, neque suppositum ipsum, quod ametur, quod curratur, neque agentem, qui amet aut qui currat, sed quia simplicem rei actionem, quæ fiat, tantum declarant. Verum ut hæc absolvamus, dicendum quod res est, & ex quo non observato omnis hallucinatio oritur; Non tam ipsa Verba esse *Impersonalia*, sed eorum constructionem sic proprie appellandam. Etenim, *Stare*, *Currere*, *Vivere*, &c. neutiquam sunt verba *Impersonalia*, sed *Statutur*, *Curritur*, *Vivitur*, &c. construuntur *Impersonaliter*. Hinc *Gellius Noct. Att.* XV. 13. *Verium*, sicut *Puditum* & *Pigium*, non *Personaliter dictum* ait. Sic *Varro* lib. IX. de L. L. p. 132. *Declinatus Verborum*, h. e. *Formationes & Constructiones*, memorat, qui tempora habeant sine personis. Nec aliter *Diomedes* lib. I. pag. 391. *Impersonalis Verborum Declinatio Personæ Tertiæ formam habet*. Videmus hinc, illos, qui accuratius locuti sunt, non

Verbis ipsis, sed eorum *Declinationibus & Constructionibus*; istam *Impersonalium* appellationem tribuere. Et sic sublata erit omnis hæsitatio; in qua implicitus hæret *Ursinus*, qui p. 807. *conveniens negat, unum idemque Verbum in eadem significatione modo Personale statui, quum nominativum expresse sibi præpositum habet, modo Impersonale, cum suppressus is est*. Et p. 814. non videre se ait, qui *verbum*, *Liquere*, cum una sit ejus notio, modo *Personale haberi debeat, modo Impersonale*. Et tamen in Passivis non modo idem Verbum, sed & eandem Verbi personam, veluti *Amatur*, modo pro Personali, modo pro Impersonali habet, Vide pag. 820. & 829. Unde tandem eo delabitur, ut pag. 821. *Activa hoc solo nomine censeat esse Impersonalia, quia primis duabus personis careant, Passiva autem strictius sibi hoc nomen vindicare*. Rectius longe dixisset, nulla Verba esse *Impersonalia*; sed tantum quasdam eorum *Constructiones*, maxime *Passivas*; *Activas* autem minus proprie ita dici, nisi forte excipienda sint Verba *Pluit*, *Ningit*, & similia, quum reliqua sint revera *Personalia*, ita ut pro supposito habeant *Infinitam*, aut aliam integram *Orationem*, vel *Nominativum per Ellipsin suppressum*; sed relinquere nos hanc Appellationem quibusdam Verbis, *Tironum*, & facilioris distinctionis gratia, & propter alias rationes paulo antè expositas.

CAP. XIII.

Modus excluditur à Verbis : enumerantur verbi Finiti Tempora. Imperandi tempus semper est Futurum.

Modus in verbis, quæ Species vocatur à Varrone ,
(1) non attingit verbi naturam ; ideo verborum attributum

(1) *Non attingit verbi naturam.*] Multa sane præclara docuit, & primus observavit Sanctius in hacce Minerva, in primis in Constructionis ratione. Sed tamen in ipso artis Systemate, dum nimio novandi & mutandi omnia studio fuit ductus, modum aliquando excessit, abjiciendo temere, quæ dudum jam fuere recepta, & suum in arte Grammatica habent usum. Indicium sint vel hi ipsi Modi, quos *non attingere verbi naturam*, nec verborum esse attributum, ait, & proinde à Verbis excludit. Atqui eodem plane modo se habent Modi in Verbis, quo Casus in Nominibus. Utrique consistunt in diversis terminationibus pro diversitate constructionis. Utrique ab illa Terminationum diversa forma nomen suum accepere, ut illi dicantur Terminationum varii Casus, hi Modi. Denique utrorumque terminationes singulares appellantur a potissimo earum usu, non unico, veluti *Nominativus*, *Genitivus*, &c. tum *Indicativus* &c. Neque vero *Modorum* in Verbis appellatio ad significationem refertur, ut per quos significetur, quo modo quidque, quod singulis verbis denotatur, factum sit, quod sane, ut vult

& incassum monet Sanctius, per adverbia, vel etiam per sextum casum Nominum, explicari debet; Sed ad rationem variarum terminationum diverso modo diversis elocutionibus & constructionibus aptandarum refertur. Ceterum excessere sane & Grammatici priores modum, dum immodice, certe ultra quam debebat, h. e. ultra terminationum diversitatem, auxere *Modorum* numerum. Recte tamen constituti sunt hi tres in verbis Finitis, *Indicativus*, *Imperativus*, & *Subjunctivus*, terminationibus quippe variis distincti. *Imperativum*, per se patet, ita dictum, quia potissimum quidem imperantis orationi convenit. Usurpatur tamen & in rogando & flagitando. *Indicativus* adhibetur ad indicandam simpliciter rem ipsam; & proinde in absoluta oratione, seu in commate cujusque periodi priore, secundum naturalem constructionis ordinem, vel etiam in simplici unius commatis periodo, itidem ut *Imperativus*, reperitur passim adhibitus. At *Subjunctivus* ita dictus est, quia ejus terminationes solum in commate, quod priori in construendo subjungitur, locum habent. Nam quod Priscianus lib. XVIII. pag. 1141. ait, *Subjunctivum*

tributum non est; sed explicatur frequentius per casum sextum,

junctivum dici, vel quod subjungitur Conjunctioni, vel quod alteri verbo omnimodo subjungitur, vel quod subjungit sibi alterum verbum, in iis sola secunda ratio est vera. Nam ceteroquin etiam Indicativus Conjunctiones, dum, quum, quando, quamquam, si &c. sibi præmissas habet, & vel maxime sibi subjungit alterum verbum. At Subjunctivi proprium est, omni modo & semper subungi Verbo alterius commatis, etiam Participio, licet prius illud verbum sæpe ab sit, per Ellipsin suppressum, sicuti abest in illis exemplis, quæ Auctor mox adfert, & quæ cujus Modi sint, rogat. Nam in Livii verbis, Tum vero ego nequicquam Capitolium servaverim, non est absoluta oratio, sed Subjunctiva, & Elliptica, hoc modo explenda: Tum vero res ita erit, ut ego neq. Cap. serv. Sic supple Virgiliana, Nec res ita est, ut vos arguerim Teucris. Et Res ita erat, vel licebat, ut tu dictis maneres, vel potius, fuit, quod maneres dictis, plane ut Liv. I. 28. Si unquam antea fuit, quod diis gratias agereis, hesternum id fuit prælium. Similiter fuerat, quod me vocasses, vel etiam, est ita, ut velim, ut me vocasses, ut sit Optativæ locutionis. Eam vero hoc modo expleri posse patet vel ex uno Terentii loco, Adelph. IV. 1. 2. Uinam quidem ita se defatigarit, velim, h. e. est, quod velim, uinam (seu uti) ita se defatigarit. Ex his vero liquet ad Optativas etiam locutiones adhiberi Terminationes illius Modi, qui a

præcipuo ejus Usu Subjunctivus dicitur: atque adeo, quum istæ Locutiones nullam apud Latinos habeant, ut habent apud Græcos; propriam sibi Terminationem, sed semper adhibeant per ambages quasdam circumlocutionis, sed Ellipticæ, Subjunctivi Terminationem, recte ergo ex Latinæ Linguæ Grammatica ejicitur Optativus Modus, quippe cui nullus est istic proprius Terminationum modus, cujusque omnis usus adscribitur Subjunctivo; plane ut Græcis negatur Ablativus Casus, apud Latinos demum exortus, quia propriam apud illos nullam is habet terminationem, ejusque usus reperitur istic divisus in Genitivum & Dativum, ab alio tamen & præcipuo sibi usu, æque ac Accusativus, ita nominatos. Ceterum contra ea, quæ de Natura & Usu Subjunctivi Modi dixi, & maxime contra Ellipticæ ejus Supplementa, quæ Scioppius & Ego fecimus, multis per decem integras fere paginas disputat Urfinus Sect. V. p. 563. &c. Quid faciam? si pari verborum copia respondere vellem, plures etiam paginæ mihi forent explendæ. Et tamen pleraque nullius sunt momenti, utilitatis, immo controversiæ. Nec enim id agitur a nobis, ut sola nostra Supplementa admittantur, quasi aliis verbis suppleri non debeant Ellipticæ Subjunctivi Modi locutiones. Certe Ego id volui tantum ostendere, talibus verbis posse eas suppleri, ac sensum earum declarari. Perinde mihi est, si ad eas

sextum, ut *mea sponte, tuo jussu feci*: non raro per ad-
verbia;

supplendas adhibeat quis, *Res ita est*, sive *Opto*, *Oportet*, *Licet* &c. modo de sensu locutionis & ratione constructionis nobis constet. Unum vero inter nos controversum puto, & alicujus simul in constituenda re Grammatica atque hujus Modi natura momenti, utrum Subjunctivi Modi verba, tanquam absolutæ constructionis, & absque Ellipsi, possint aliquando ac debeant accipi, æque ac Indicativi verba. Ex.gr.ut *Hoc Ithacus velit*, æque absolute & absque Ellipsi sit dictum & à nobis accipiendum, ac illud, *Hoc Ithacus vult*. Affirmat id Urfinus, ast Ego negaverim, qui omnium Artium principia quam simplicissima simul & quam expeditissima statui debere censeo. Jam vero certum puto, Modos, Indicativum & Subjunctivum, non fuisse a Latinis plane confusos, nec debere a nobis confundi, in eundem Usu; sed fuisse in diversum plerumque, quasi ex natura sua, distinctos; seu Indicativum adhibitum ad directas & absolutas locutiones, Subjunctivum vero ad connexas prioribus, &, ut ita dicam, subjunctas. Hæc nisi vera sint, & linguæ ipsius congruant Naturæ, tum vero recte Auctor Methodi & maxime Scioppius, *Veteres Verbis Indicativi & Subjunctivi Modi sine discrimine usos* tradiderunt: sed quo *nihil stultius ab Scioppio scriptum* judicat Boeclerus in *Chrestom. Terent.* & ex eo repetit ipse Urfinus p. 543. Sed res manifesta in contrarium, ex distincto Modorum Usu in plenioribus

Periodis. Dein ex eo, quod etiam in Subjunctivo vel Præsens vel Imperfectum ponitur plerumque, prout vel Præsens vel Præteritum Indicativi potissimum præcessit: inde enim annon liquet, aliunde pendere Subjunctivi usum? Valde autem miror, hoc non agnosci liquido ab illis, qui ipsius Indicativi Imperfectum tempus, quod vere absolutum est, pro non absoluto habent, seu *semper aliud verbum post vel ante se requirere, quo sensus absolvauiur*, censent. Vide Urfinum pag. 536. & mox Sanctium. At vero falsissimum est illud, vel certe nihil hoc pertinet ad rationem aut constructionem Grammaticam. Eâ enim æque absolute dicitur *Legebam heri*, ac *lego nunc*. Nempe Tempus Præsens declaratur absolute per *Lego*, jam plane Præteritum per *Legi*, Futurum per *Legam*, at Tempus certi & præteriti facti, quo durante aliud quid accidit, per *Legebam*, Tempus vero facti jam plane, sed paulo ante præteriti, quam aliud quid accideret, per *Legeram*. Ut adeo tria priora Tempora sint latius sumpta & minus definita, at duo posteriora ad certum temporis præteriti momentum referantur. Quando ergo dicitur, *Legebam Epistolam, quum tu advenires*, posterius hoc comma non refertur ad *Legebam*, sed ad *Tunc*, quod intelligitur; atque adeo æque illud est absoluti sensus, ac in Futuro, *Legam, quum jusseris*. Quum ergo imperfectum Indicativi, in quo vere absolutus inest sensus, aliud

aliud tamen verbum semper requirere perperam censeat Urfinus, mirum est, illum in Subjunctivo id non videre & agnoscere, quum Subjunctivus nulla alia re differat ab Indicativo, quam quod ex natura sua absolutus hujus aut alterius Modi locutionibus, sed non semper expressis, per particulas quasdam itidem non semper expressas, addatur vel subjungatur. Sed abhorret Vir Doctus a frequenti adeo Ellipsi, & maxime ab longis ejus supplementis. Ego vero id valde miror in Grammatico, quum tota fere lingua Latina sit Elliptica, h. e. vix ulla proferatur major sententia absque aliqua Ellipsi, & passim occurrant, quæ longis valde supplementis explicari debeant, si a vera & certa vocabulorum significatione sensum totius locutionis repetere velimus. Quando Terentius in *Phorm.* ait, *parvi retulit non suscepisse*, non possumus rectius & brevius id explere, quam hoc modo, *Eum non suscepisse olim filiam, retulit se ad illius negotia parvi momenti*. Omnia hæc nihil aliud significant, quam *parum profuit*. Si quis nunc rogitet, quis ita loquitur, fatebor lubens, neminem ita nunc reperiri locutum. Et tamen ipse Urfinus *Sect. VIII.* pag. 194. & p. 200. supplementum hoc Ellipticæ istius phraseos probare debuit. Similiter quando apud Terent. Andr. II. 6. Simoni roganti, *Quid Davus narrat?* respondet Davus, *æque quidquam nunc quidem*, eo ipsò nihil aliud aut plus

dicat, quam *Nihil*, ut liquet ex responso Simonis, *Nihilne? hem*, & ipsius Davi, *Nihil prorsus*. Unde vero extorquebimus jam *Nihil* in verbis Davi primis, in quibus nulla negationis species vel minima inest? Nempe ipsa vis responsi non ex illis verbis, sed ex longa Ellipsi est petenda, quasi dictum esset a Davo, *Nunc quidem æque quicquam narro, ac narro tunc, quando nihil narro*. Prætereo alia innumera similia Ellipseon exempla. Quidni ergo & in Subjunctivis admittimus Ellipsin, licet longe peti & illa sæpe debeat. Quin ipse Urfinus pag. 569, 570, 571. in plerisque Subjunctivi locutionibus eam ultro agnoscit, quidni ergo & in paucis reliquis, ut eadem Modi istius natura & ratio ubique fervetur. Quid ait Vir Doctus pag. 568. *in multis Ellipsin, qua forte primitus fuit, melior cultus ususque posterior quodammodo abolevit*, id vero est indecorum in modum confundere Naturam & Usus locutionum. Natura earum, de qua potissimum hic agitur, cognosci debet & indagari ex eo maxime, quod *primitus fuit*. Usus posterior per Ellipsin plerumque omisit, quod ex reliquis intelligi satis poterat, atque adeo *abolevit*, & elegantiori brevitate limavit longas illas locutiones. At de eo nulla est controversia, & largiar insuper lubens, si hoc quoque postulet, multos Veterum adhibuisse Ellipticas locutiones, *parvi retulit, amatum iri*, & similes, magis ex usu, quam

teles de Modis, seu Modalibus, disputat, *Contingenter*,
necef-

quam cum scientia aut intellectu ipsius Ellipseos, quæve ejus sup-
 plendæ sit ratio. Vide itæ ip-
 sum infra ad *Lib. III. cap. 3.*
 ad Voces *Æstuo & Ambulare*
Viam, & passim alibi. Excipit
 pag. 563. inprimis locum Hora-
 tii, *Epist. II. 1. Quum tot susti-*
neas & tanta negotia solus &c. in
publica commoda peccem, Si longo
sermone morer tua tempora, Casar.
 Hunc ille nullo modo suppleri
 posse aut debere putat, sed mi-
 rifica prorsus ratione, scilicet
 quia subjungitur in eo hic Mo-
 dus conjunctioni *Quum*. Atqui
 semper subjungitur aliis modis
 fere per Conjunctiones, unde
 & nonnulli, sed male, dic-
 tum tradiderunt *Subjunctivum*,
 quod *Conjunctionibus* subjungatur.
 Sed rogat dein, *an quæ vulgo*
priora habentur commata, velim
natura esse posteriora. Nescio
 quæ vulgo haberi priora putet,
 hoc scio, sæpe præmitti, quæ
 naturâ sunt vere posteriora, &
 ita factum in isto Horatii loco,
 cujus hic est ordo constructionis,
peccem in publica commoda,
si morer longo &c. ejus autem rei
 hæc est ratio jam præmissa, li-
 cet natura sua in Constructionis
 ordine postponi debeat, *quum tot*
sustineas &c. Sic si dicam,
quum id feceris, non mirandum
est, Te eum offendisse, naturalis uti-
 que totius sententiæ ordo erit,
non mirandum est, Te eum offen-
disse, quum id feceris. Ellipsis
 itaque in Horatiano loco statu-
 enda ante *Peccem*, eaque ex-
 plenda hoc modo vel sensu, *Res*
ita est, vel res ita se habet, ut

peccem, vel denique, si quis ab
 illo supplemento adeo abhorreat,
Neceffe est, ut peccem. Quid vero
 in his durius est, quam in aliis
 ipsius Urfini, quum in illo Vir-
 gili, *at Tu dictis, Albane, mane-*
res, intelligi jubet, *oportebat,*
fas erat, ut, &c. in hocce, *O*
quam te memorem virgo, supplet
convenit ut. Sic ergo & in illis
 quæ pag. 571. nobis opponit,
Hoc Ithacus velit, vel, quod pas-
 sim dicitur, *Velim*, Ellipsin sta-
 tuo, *Res ita est, ut velim*, vel
Est, cur Ithacus hoc velit. Quan-
 do ait Terentius, *Si attigisses,*
ferres infortunium, sensus est,
res ita se tibi habuit, ut ferres in-
fort. si attig. Quum Cicero, *plura*
scripsissem, nisi Tui festinarent,
suppleo, Erat cur plura scr. Sic
non negaverim suppleri potest per
Res ita est, vel esse potest, ut non
negaverim: Omnium doctissimus,
quos ego viderim, per quos, ita
factum est, ut ego viderim, plane
 ut ipse Urfinus, *fac, faxy, &c.*
 ante Subjunctivos sæpe, & recte,
 intelligi fatetur p. 564. Ex his
 jam facile perspicitur, quo mo-
 do aut sensu suppleri quoque
 possint, quæ pag. 566. memorat.
Ferreus essem, nisi te amarem, h. e.
res ita se jamdudum habuit, ut
ferr. essem. Eodem modo inter-
 pretor, *plura scriberem, nisi &c.*
 h. e. erat, *cur plura scriberem*. At
 hæc, *si paululum cessassem, domi non*
offendissem; ita jam ornarat fugam:
 possent ita connecti, *ornarat*
jam fugam ita, ut domi non of-
fendissem, si &c. vel, si separanda
 omnino sunt, tum sensus erit, *res*
ita erat, ut domi &c. atque ita
 prius

prius illud comma per Ellipsin omissum explicatur per sequentia, *ita jam ornatat fugam*, quæ clarissime videntur probare supplementi illius veritatem. Quando Cicero ait, *Tu quid faceres tali in re*, manifestum est intelligi, *Dic mihi, cedo*. Quando Plinius, *nec facile dixerim*, explendum id puto, *nec res ita est, ut fac. dix.* Inprimis vero rejicit Vir Doctus pag. 567. quæ Ego in locis ab Sanctio allatis supplementa supra adhibui, nec ferre ulla ratione potest illud, *res ita est, ut velim, ut me vocasses*, locumque Terentii, ex quo phrasin hanc probatam volui, aliter ex Donato distinguit. Ego vero istic Faerni distinctionem sequor potius quam Donati, quæ mihi prorsus frigere videtur. Nec ignotum est, ab Donati sententia secedere in alia omnia sæpissime Doctissimos interpretes, quod & nobis licere puto. Quin ipse Urfinus agnoscit pag. 568. & in extremo pag. 569. ante *utinam* recte intelligi, atque adeo præmitti quoque, *ut Velim*, quia *Utinam* ex UT sit factum, addita scilicet particula *nam*, quæ & aliis vocolis addi solet, ut ostendimus infra ad Lib. III. cap. 13. Hæc si vera sunt, ut sunt, nulla tunc est hæsitatio, quare non recte secundum naturam linguæ ita distinguatur Terentii locus, ut a me factum, & similiter suppletur illud Virgilii, *Est cur velim, ut me vocasses*. Sed de ipsis Supplementis nolim cum quoquam liigare, quum varia

possint dari, & alterum altero melius. Quando dicitur *Ego illud non facerem*, ille hoc faceret, diversa in diversis locis ex sensu adferri possunt ad supplementam Ellipsin; Eam vero inesse omnino istic locutionibus, satis liquet ex Terentii *Andr.* III. 3. 46. *Num censes, faceret, nisi sciret* &c. Hinc sæpe, etiam nullo commate præcedente, præmittitur Subjunctivis Vocula UT: Terent. *Andr.* III. 5. 12. *Tibi ego ut credam?* Phorm. II. 1. 74. *Egon' illam cum illo ut patiar nuptiam?* Manifestum desiderari in his aliquod comma, unde pendeat, *ut credam, ut patiar*. At eadem res foret, si maxime abesset *ut* UT. Veluti ibidem v. 30. *Egon' illi non succenseam?* h. e. an res ita est, ut Ego illi non succenseam? Nam sæpe etiam illud *Est* præmittitur in his ante UT, *Adelph.* III. 5. 4. *Si est, facturus ut sit officium suum*. Hec. III. 5. 51. *Si est, reducere ut velis uxorem*. Et IV. 1. 43. *Roga &c. Si est, ut dicat velle*, Redde: *Sin est autem, ut nolit, recte Ego consului mea*. Sæpe etiam præmittitur *Fac*. *Adelph.* III. 6. 1. *Bono animo, fac, sis, Sostrata, & istam, Fac, consolare*. Ovid. *Arte Am.* I. v. 385. & 389. *Fac Dominâ potiari prius, comes illa sequatur*, scil. Ancilla, Et dein; *Aut non tentaris; aut perforce*, ubi manifeste id est explendum, *Aut fac, ut non tentaris, aut perforce*. Adde his ipsum Sanctium infra IV, 5. ad Verba *Eslo vel Fac, & Oro, Maneo*. Liquet hinc ratio supplementi Ellipses, & sic in reliquis ser-

res

Cæsar Scaliger lib. 5. cap. 121. quum dixit ; *Modus in verbis non fuit necessarius*. Sed quod bene sensit, male tenuit, secutus Grammaticorum turbam, qui adeo varii sunt in iis modis constituendis, ut nihil prorsus certi nobis constituerint. Alii vocant *modos*, alii *divisiones*, alii *qualitates*, alii *status*. Deinde alii sex modos, alii octo, alii quinque; quidam etiam quatuor tantum, infinitivo rejecto, tenuerunt. Sunt, qui addant *deprecativum*; ut *Musa mihi causas memora*. Sunt, qui *potentialem*; ut *non eam?* Alii *permissivum*; ut *profundat, pereat, perdat*. Alii *promissivum*; ut *dabo, faciam*. Varionis verba sunt ex lib. 9. pag. 132. *Tertia* (species declinationis in verbis) *rogandi*; ut *scribone? legone? scribisne? legisne?* *Quarta respondendi*; ut *fingo, pingo, fingis, pingis*. *Quinta optandi*; ut, *dicerem, facerem*. Vides confusionem Grammaticorum, qui in *Modis* explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certe si *Modos* statuissem, quædam tempora aliter ordinassem. Nam *amabam*, & *amaveram*, quis non videt ita imperfecta esse tempora, (2) ut Subjunctivi voces esse omnino fateare?

res habet. Supplementa ipsa incerta sunt, & varia esse possunt, at certum haberi debet, naturam Subjunctivi eam esse, ut subjungatur per suas particulas conjunctionum aliis Modis, etiam Participiis, utque ii, si non fuerint expressi, per Ellipsin intelligi, & ad eam explendam revocari in ratione Constructionis indaganda debeant, quod unum fuisse controversum, & jam satis a me probatum puto.

(2) *Ut subjunctivi voces &c.*] Ineptum sane hoc est. Nam Subjunctivi esse nequit, quod in Constructione nihil ante se agnoscit, unde pendeat; sed primitivi revera illud est Ordinis

seu Modi, licet aliquid desideret amplius ad absolvendum sensum, quod plerumque est tantum designatio temporis. Quod vero ita adjungitur, id demum foret, & est sæpe, Subjunctivi. Veluti, *Cicero scribebat epistolam, quum ille interveniret*. Sed de his Temporibus, Imperfecto & Plurquam perfecto Indicativi in superiore Nota pag. 91. jam egi. Mallem vero dixisset Sanctius, Futurum Indicativi secundæ personæ habere aliquando usum & vim Optativi, aut Imperativi. Cic. Famil. VII. 20. *Sed valebis, meaque negotia videbis, meque expectabis*. IX. 22. *Tu me diliges & valebis*. Terent.

teare? Nam si dicas; *Cicero scribebat carmina*; & *Cicero scripserat*; suspensum habes auditoris animum, donec verbum aliud adjungas, quo sensus absolvatur. Has igitur tenebras abjiciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuscant: & ut pauca pro exemplo adducam: cujusmodi erit Livii lib. 6. c. 14. *Tunc vero ego nequicquam Capitolium arcemque servaverim, si civem in servitutem duci videam.* Virgil. *Nec vos arguerim Teucrici.* Terent. *Denique hercle aufugerim potius, quam.* Virgil. *At tu dictis, Albane, maneres.* Idem, *Eadem me ad fata vocasses.* Et si ego admonerem aliquem, dicens, *cave cadas*, & responderet ille, (3) *cadam*, cujusmodi diceret esse tempus illud?

Tempora finiti verbi natura tria sunt; sed differentias undecim facimus: duas præsentis; ut *amo*, *amem*: duas infecti; ut *amabam*, *amarem*: duas perfecti; ut *amavi*, *amaverim*: duas plusquam perfecti; ut *amaveram*, *amavissem*: tres futuri; ut *amabo*, *amavero*, *Ama* vel *amato*. Illud tamen acriter advertendum, (4) omnia tempora

Terent. *Heaut.* III. 1. 54. *Sic me Dii amabunt, ut tuarum miserrimum est fortunarum.* Et IV. 5. 1. *Ita me Dii amabunt, ut nunc Menedemi vicem miseret me.* Sed in his intelligitur, *Sicut spero*, & opto. At Sensus est plane idem, ac si diceretur, *Ita me Dii ament.*

(3) *Cadam, cujusmodi &c.*] Dicerem esse vel Futurum Modi Absoluti seu Indicativi; vel Præsens Subjunctivi, quod quidem supplementum hocce requirat, *Esto ita, ut cadam*, vel *Res ita erit, ut cadam.* De cujusmodi supplementorum Ellipsi vide Mariangelum in *Auctario Epist.* 5.

(4) *Omnia tempora secunda.*] Intelligit tempora Subjunctivi Modi, quorum usus, quia est

Subjunctivus priori commati, & quia optando, tum finem ac conditionem exponendo, maxime inservit, ad rem quidem Futuram, cujus rei pleræque sunt illius Modi locutiones, aliquando adhibetur, sed tamen etiam in illa re futura Præsentis & Præteriti temporis distinctionem servat, ut patet ex eo, quod Subjunctiva sola per se Futurum tempus nunquam denotant. Nec enim pro, *Ego donabo tibi hunc librum*, simpliciter poteris dicere, *Ego donem &c.* Quapropter etiam si sæpe inserviant enunciandæ rei futuræ, non tamen propterea magis ipsa Futuri sunt Temporis in ratione Grammatica, quam *Sum* in *sum facturus*: Ubi futurum rei latet

tempora secunda pro futuro posse poni: quod sigillatim

latet in *τῷ* *facturus*, non in *τῷ* *sum*, quod etiam in illa locutione manet Præsens Temporis, æque ac *Dicitur* in his Planci apud Cic. Famil. X. 23. *Et adhuc vivis, & dicitur victurus*. Ergo in his Virgilii, *Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito*, si modo *τῷ* *faciam* revera est Subjunctivum, & non potius Futurum indicativi, quod putem: sed tamen, si maxime ita sit, futurum rei non latet in *τῷ* *faciam*, sed in verbo *erit*, per Ellipsin suppresso, quasi dictum esset, *Quum erit, ut faciam*: vel etiam simpliciter in *τῷ* *Quum*. Nam hoc ipsum æque in Indicativo, & quidem Præsenti Grammaticis tempore, possis efferre, *Quum facio vitula pro frugibus, ipse venito*. Atque ita *facio* non tamen esset Futuri temporis, sed tempus, quo præsens jam erit illud *facere*, designaretur tantum per particulam *Quum*. Quid? quod per Præsens Absoluti seu Indicativi Modi simpliciter aliquando designatur Futurum? Plaut. *Casim*. II. 6. 53. *Compressan' palma, an porrecta ferio?* respondente altero, age, *ut vis*. Sic. II. 8. 69. *jamne abeo?* resp. *volo*. Bacchid. IV. 6. 6. *Quam mox navigo Ephesum?* Cistell. II. 3. 86. *Ibo domum, atque ad parentes suos reduco Silenium*. Ratio autem harum locutionum est, quod Præsens temporis momentum habetur pro extremo Præteriti, & primo initio Futuri, ut adeo tempus, quo actioni futuræ jam quasi præparatur, etiam ipsi fu-

turæ actioni adscribatur. Veluti quum ait Obsequens cap. 76. *Proficiscens, quum immolaret*, h.e. profecturus, & jam profectioi se accingens. Et Joannes Evang. XIII. 11. *ἦδ' ἔτι γὰρ τὸ παραδιδόναι αὐτὸν*, h.e. qui proditurus erat ipsum, jamque id agebat, ut eum proderet, & dederet inimicis. Certe in Futuro deinde effertur v. 21. *ἔτι ἔξ ὑμῶν παραδώσει με*. Sic ibid. v. 27. *ὅτι πρὶς, πρὶν εἰς τὰ χεῖρα*, quod facis, fac cito, h.e. quod facturus es, vel potius, quod jam incipis facere, & cujus faciendi consilium jam cepisti. Et sic in Præterito etiam tempore se res habet, quod, & cujus perseveratio, aliquando etiam Præsenti Grammaticorum denotari videtur. Plaut. *Sticho* IV. 1. 23. *Quam dudum in portum venis?* *Casim*. II. 3. 9. *postquam amo Casinam*. *Epid*. III. 4. 63. *plus jam sum libera quinquennium*. *Men*. V. 9. 76. *Hunc censebat te esse, quum vocat te ad prandium*. Cic. Famil. IV. 13. *Quarenti mihi jamdiu, quid ad te scriberem*. Simile est, quod Auctor cap. seq. ex Cicerone ad Atticum adfert, *Cupio, & jampridem cupio, Ægyptum visere*. Sic & quum Terent. in *Adel*. III. 3. 26. ait, *Et clamo sæpe*, Præsens illud *clamo* refertur ad diversos Præteriti temporis actus. Vide & infra cap. XV. Nihil itaque mirum, si Præsens Tempus etiam in Subjunctivo ad Futurum, sed & in Infinito ad Futurum & Præteritum denotandum videatur adhiberi. De Infinito agemus cap. seq. De Subjunctivo clarissima sunt exempla hæc, Liv. XLV. 24. *Vos judica-*
te;

te, sit Rhodus in terris, an funditus deleatur, h. e. utrum erit, seu utrum velitis, ut sit, &c. Sall. Catil. cap. 52. *Ubi socordia te tradideris, nequicquam Deos implorabis*, idem est, ac si dixisset, implorabis, vel nequicquam erit, si tunc implorares. Sic cap. 58. *Quem neque gloria, neque pericula exciunt, nequicquam hortere.* Nep. Eum. cap. 8. *Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoscat, neque rem ullam nisi tempus interesse judicet.* Liv. Præfat. *Si in tanta Scripturum turba meum nomen in obscuro sit, nobilitate eorum, qui nomini meo officient, me consolet.* Plaut. Bacchid. IV. 1. 4. *percontarier, utrum aurum reddat, anne eat secum simul.* Cic. Famil. XVI. 5. *Nunc quidem non dubito, quin te neque navigationi, neque via committas.* Intelligi tamen in his plerisque potest, ut & in allatis a Sanctio, *res ita est, vel erit, ut*, atque adeo ipsum Futurum ita non inesse proprie Subjunctivo, sed in Ellipsi latere suppressum videtur. Fateor tamen in quibusdam locutionibus Subjunctivum magis propendere in Futuri temporis significationem, quam in iisdem Indicativum. Aliud enim est, *Credet: siquidem tu illud dicis*, aliud, *siquidem tu illud dicas*. Ista enim locutione conditio & ratio rei jam præteritæ, seu quæ hoc ipso momento sit, & fieri perseverat, Hac rei adhuc futuræ vel adhuc faciendæ, significatur. Sed tamen & illud accidit fortan, non per naturam Subjun-

ctivi, sed per causam Ellipseos, quæ in Indicativo nulla, in Subjunctivo solennis & ordinaria, atque adeo hic quoque statui potest, quasi scriptum sit, *siquidem erit, ut tu id dicas*. At miratur Ursinus pag. 581. me Præsens Subjunctivum spoliare Futuri significatione, quam tamen concesserim Præsenti Indicativo. Ego vero huic non aliter concessi illam Futuri significationem, quam ut a Præsenti tempore eam deducerem. Neque Subjunctivum ea plane spolio, immo simile Indicativo in hac temporis significandi parte, judico. Verum ad vitandam confusionem, ostendo, etiam in Subjunctivo distinguenda Tempora, quod ratio Grammatica postulat, idque fieri per Ellipsin Subjunctivis frequentissimam commode satis posse. Nihil tamen repugno, si quis in locis Ciceronis, Plauti, & similibus, *percontarier utrum reddat, non dubito, quin te non committas*, Præsens illud, ut in Indicativo, absque Ellipsi pro Futuro, *redditurus sit, commissurus sit*, positum accipiat. Perro Ursinus ista, *judicate, utrum Rhodus sit, percontarier utrum reddat*, commodius censet ita capiendæ & explanandæ, *utrum Rhodus esse debeat, utrum reddere velit*. At vero *πρῶτος ψῦδ* est Viri Optimi, quod non distinguit sensum, qui sæpe ex ipsa oritur Ellipsi, & Rationem Grammaticam locutionum, quam unam hic quærimus. Quin ipse mox pag. 582. tradit, *quamvis Præ-*

juncta particula *quum*, præsentis habent significationem. Horat. *Quum tot sustineas, & tanta negotia solus*: In reliquis fere semper futuri. Terent. *Purgem me? laterem lavem*. Atque adeo cum particula, *quum*, aliquando futurum est. Virgil. *Quum faciam viiula pro frugibus, ipse venito*. Optando duplex futurum significatur: propinquius; ut Martial. *Tabescas utinam Sabelle belle*. Idem, *Pereat, qui crastina curat*: remotius; ut Cicero, *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jamdiu parturit*. Idem Attico, *De qua utinam aliquando tecum loquar*. Particula, *si*, futurum denotat. Terent. *Si sumas in illis exercendis, plus agas*. Idem; *Quod si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem quarant, auxilii nihil afferant*.

Amarem, docerem, (5) passim in futuro reperiuntur: quare uno Terentii loco contentus ero, quod multorum vicem supplet, in Adelph. *Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus: tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerare in modis? sublimem*

sens Subjunctivi ex usu in Futurum aliquando extrahatur, in ratione tamen Grammatica Præsens non esse idcirco definit. Si verum hoc est, ut est, tum vero non video, quare superiora mihi opponat, qui nihil aliud utique volo. Nam quin Tempus hoc in allatis a me locis in Futurum quoque sit extrahendum, nullum est dubium; id tantum quæritur, quæ ejus expositionis ratio sit Grammatica in Temporis Præsentis Verbo.

(5) *Passim in futuro:*] Sed tamen & in Præterito. Sueton. Tib. 62. *Scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos*. Sall. Jug. 59. *Neque diutius Numidæ resistere quivissent, ni pedites magnam cladem in congressu face-*

rent. Plaut. Rud. II. 7. 32. *Si invitare nos paulisper pergeret, ibidem obdormissemus*. Cic. Famil. VI. 10. *Antea misissem literas, si genus scribendi invenirem. Intelligere, si res ita fuisset. ut invenirem*. In significatione Futuri clarior multo est locus Ciceronis Famil. XV. 4. *Quumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet*. Sed expone, *quum* res ita esset, ut certo concitaretur. Notat hoc Tempus etiam officium, seu id quod fieri deberet. Cicero Famil. II. 16. *Quid enim fuit in istis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum haberent, quam unum, h. e. habere deberent*.

sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem, ut cerebro dispergat viam; adolescenti ipsi eriperem oculos, post hæc præcipitem darem: ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem. Si denique optamus, semper futurum innuimus; ut, Utinam hoc contingeret.

(6) *Amaverim, docuerim, sæpe in futuro leges. Te-*
rent.

(6) *Amaverim, docuerim, sæpe in Futuro &c.*] Convenit sane ea forma in omnibus præter Primam Singularem Personis cum illa *Futuri exacti*, quomodo appellantur exeuntia in RO, ut *amavero, docuero*, diversa ab Indicativi Futuris, quæ rem simpliciter futuram notant, quum ista rem factam in futuro signent, & ideo a Forma Præt. Perfecti deriventur. Aliud enim est, *quum cænabo*, aliud, *quum cænavero*. Vide Vossium de Anal. III. 15. Atque illa de causa sæpissime confunduntur hæc cum præteritis Perfectis Subjunctivi, ut quæ & ipsa simul ad rem futuram pro usu Subjunctivæ constructionis adhibeantur, & rem factam, utpote Præterita, significant; plane ut Priscianus lib. 8. de Græcorum Præt. Perfecto Imperativi observat, simul præteritum & Futurum notare. Apud Græcos, inquit, etiam præteriti temporis sunt Imperativa, quamvis ipsa quoque ad Futuri temporis sensum pertineant, ut, ἀναχθῆτω πύλη, *aperta sit porta*. Videtur enim imperare, ut in Futuro tempore sit Præteritum. Similiter se res habet in hisce locutionibus, *si te inde exemerim* &c. quod idem est, ac si dixisset, *si per me inde eris exemptus*.

In qua certe locutione utrumque tempus ostendi, tam Præteritum, quam Futurum, censuere Jcti Doctissimi, Q. Scævola, Brutus, & Manilius, ad verba legis Atinæ, *quod subreptum erit, ejus rei æterna auctoritas esto*. Vide Gellium XVII. 7. Cl. Ursinus pag. 587. malit Usus hunc Subjunctivæ constructionis, qui ad rem futuram adhibetur, ex se & suapte vi, ut cæteris temporibus, sic Præteritis perfectis convenire; immo hoc Tempus absolute positum aliquando mutata quasi colonia plane ad Indicativum transisse videri censet, ut in eo, *pace tua dixerim*, quod interpretatur, *volo dixisse*. Id vero quid est, nisi miris modis confundere omnia, & spectare tantum Sensum locutionum ex illo usu, at ejus Rationem non indagare nec intelligere? Etenim Subjunctivum tradit ipse in eo potissimum differre ab Indicativo, quod de rebus incertis maxime adhibeatur. Ad hæc incerta refert quoque Futura, quæ hic ex se & suapte vi notari eo putat. At vero in futuris rebus requiruntur sæpe etiam Verba, quæ notent facta tunc jam præterita. Ex. gr. *Ego cras, postquam praedium sumpseris, veniam*. In his tota res, quæ dicitur, est quidem futura etiam-

rent. And. *ea lege, atque om̃ine, ut, si te inde exemerim, ego*

dum, at Verbum nullum est futuri temporis, nisi *Veniam*. Nam *sumpseris* nihil notat per se, nisi tunc jam präteritum, nihil ergo quod Futurum illic tantum inest in Re ipsa. Atque adeo ejusdem in re Grammatica temporis & significationis est, cujus *sumpsisti*, quod utique dicere eodem sensu potuissim, & quod tamen nemo ex se & *suapte vi* Futurum notare autumabit, licet de re futura adhibeatur. Aliud enim est adhiberi de & in re futura, aliud per se notare futurum tempus. Æque putidum est, quod hoc Tempus plane ad Indicativum transire aliquando ait. Sed oriuntur hæc & similia ex eo, quod nescio quo præjudicio agitur Vir Doctissimus contra Ellipses, quas tamen vel sic agnoscere debet. Etenim, quod *pacem tua dixerim*, vere est & plane Subjunctivi Modi, sed Elliptice, pro, quod rogo, vel volo, ut *pacem tua dixerim*. Sic passim pro, quid faciam? occurrit plenius paulo, quid, vis, faciam? Ter. Eun. 5. 8. 23. & Heaut. 4. 8. 5. quid igitur vis, tibi dicam? Heaut. 4. 6. 14. quid, vis, dicam? Hec. 3. 4. 22. At quum dicitur, Non speraverim, non negaverim illud intellige, non est negotium, propter quod sper. vel negaverim illud. Sic pro eo, quod passim breviter dicitur, dic, quid me velis, plenius ait Ter. Andr. 1. 1. 18. dic, quid est, quod me velis. Heaut. 4. 2. 5. Nihil est, quod de argento sperem. Sed quid dicam de Futuro Exacto, amavero, quod Vir Doctissimus omni co-

natu & studio penitus ferme excludit Subjunctivo, & ad Indicativum refert pag. 546. & seqq. atque in eo præter suum morem secedit prorsus ab recepta & vulgari sententia. Et tamen rectum videtur ac naturæ Verbi conveniens, ut sicuti Indicativus, sic & Subjunctivus, suum Præsens, Präteritum, & Futurum habeat, quum cetera omnia eadem Tempora pariter hi Modi habeant. Accedit quod manifeste Futurum illud controversum a Präterito Perfecto Subjunctivi derivetur, & ita ut in omnibus reliquis Personis, præter Primam singularem, eandem prorsus habeat formam, sed & ipsa verba eadem, quæ illud Perfectum. At vero neutiquam probabile est, Indicativi Modi & Usus Tempus formatum fuisse a Subjunctivo. Sed vitur Vir Doctiss. auctoritate Varronis, qui lib. 8. de L. Lat. Tempora dividens in Inflecta & Perfecta, eorum exempla sumit omnia, præter hoc Unum, ex Indicativo; Nempe Inflecta sunt, Discebam, disco, discam, Perfecta, didiceram, didici, didicero. Videtur ergo ex sententia Ursini illud didicero ejusdem esse Modi, cujus reliqua omnia. At voluit Varro tantum de Temporibus agere, & ostendere tria esse in Inflecto, & tria in Perfecto. Sumsit autem exempla ex Primo potissimum Modo, verum quum ille non haberet, nisi quinque Tempora, seu non haberet Futurum Perfecti, arripuit illud ex Secundo seu Subjunctivo Modo. Nec tamen inde

inde sequitur, esse ergo illud Indicativi quoque Modi, quum de Modis non agat Varro, & illud Tempus communiter ab aliis ad Subjunctivum referatur. Certe Veteres quique Grammatici, Charisius, Diomedes, Priscianus &c. diserte illud Subjunctivo tribuunt. Probare porro studet Ursinus suam sententiam ex eo, quod desideretur exemplum hujus Temporis in prima Persona cum UT vel expresso vel intellecto constructi. Nam in reliquis Personis res est incerta, quum eadem sint etiam Præteriti perfecti; omnia autem Subjunctiva tempora, non quidem Futurum per se notent, sed tamen ad rem futuram sæpissime adhibeantur, ut adeo ex sensu parum distinguere queat inter Præsens, Perfectum, & Futurum subjunctivi, atque ideo, ubi talis Constructio occurrit cum reliquis hujus Futuri personis, tuto eam ad Præt. Perfectum semper rejiciat Ursinus. At vero iniquum est, totum tempus loco seu Modo suo movere, quia in promptu non sint loca, in quibus occurrat constructio illa cum unica illius Temporis persona. Difficile immo foret, talia quoque ostendere exempla in variis seu pluribus Personis Plusquam-perfecti, & tamen neque ipse illud Subjunctivo propterea excludet. Accedit quod frequentissima sit Ellipsis illius vocalæ ante Tempora reliqua, atque adeo etiam ante hoc Futurum, Subjunctivi. Certe quando Cicero ait, *Age restituro Peripateticis, qui &c. Su-*

stinuero Epicureos, Diodoro quid faciam Stoico? non possunt hæc aliter accipi, quam ut per Ellipsin dicta, & cum incerto eventu: quod Subjunctivis imple Ursinus pag. 576. 577. proprium adeo esse contendit, ut incertis de rebus cum sermo est, vix locum esse nisi Subjunctivo posse censeat cum Corrado. Sensus autem est Verborum Ciceronis, *age, esto, ut restituro &c.* Et ita passim, *videro, dixero, & similia*, immo in reliquis etiam Personis, *Videris, Viderit, Viderint*, haud dubie sunt explicanda, quando absolute posita occurrunt. Denique pro Indicativo Ursinus haberi illud postulat etiam ideo, quia cum Futuro Indic. per simplicem copulam aliquando conjungitur. At nullam esse hanc rationem vel ex iis liquet, quæ ipse pag. 578. ex Auctore Methodi adfert, & in quibus iidem per copulam Verba Indicativi & Subjunctivi Modi junguntur, Veluti *Eloquere, quid Tibi Est, & quid meam Velis operam: Quia Tibi aurum reddidi, & quia Te non defraudaverim.* Si manent hæc tamen Subjunctiva, etiam si cum Indicativo per copulam conjungantur, quidni & Futurum exactum per eandem rationem manebit Subjunctivum? Modestius egit Vossius de Anal. III. 13. qui ad utrumque Modum referri vult hoc Futurum. Sed neque id approbaverim, quum sic latissima Confusioni in indaganda Linguae natura & Grammatica ratione aperiat fenestra. Quando repetitur ita positum, ut sensu pos-

rim, quin pugnus continuo in mafa hæreat. Idem, Ubi, si quid paululum te fugerit, ego perierim. Livius lib. 7.; Jussu tuo imperator extra ordinem nunquam pugnaverim, non si certam victoriam videam. Tacitus in Agricola; Ego facilius crediderim naturam margaritis deesse. Columella; Non affirmaverim. Sallust. De iis haud facile compertum narraverim. Apud poëtas sæpius: Virgil. lib. 3. Nec vos arguerim Teucri. Tibull. lib. 3. Nec tibi crediderim vcis contraria vota. Propert. lib. 3. Sic ego non ullos jam norim in amore tumultus, Nec veniat sine te nox vigilanda mihi. Cicero Phil. 2. Citius dixerim jactasse se aliquos. Idem lib. 9. epist. Videor sperare debere, si te viderim. Idem in Lucullo, Illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate moveatur. Terent. Hecyra; Denique Hercule aufugerim potius, quam redeam. Gellius lib. 18. cap. 2. Postrema, inquit, quaestionum omnium hæc fuit, Scripserim, venerim, legerim, cujus temporis verba sint, præteriti, futuri, an utriusque.

(7) *Amavissem, docuisssem, etiam ipsa in Futuro usurpantur.*

fit absoluto & directo exponi, id vero per usitatissimam Ellipsin, æque ac in Præt. Perfecto, abunde expediri potest. Sæpissime autem occurrunt Subjunctiva per hanc Ellipsin juvanda, quæ videntur ceteroqui, quod ad sensum, absolute, seu prorsus eodem sensu; quo Indicativa, fuisse posita, sed quæ ideo per se non habent Indicativi vim & constructionem: non magis, quam Secunda Persona Futuri Indicativi, & Præsens Subjunctivi, quia in imperandi usu & sensu sæpe reperitur adhibita, idcirco Imperativi esse modi a quoquam statuitur.

(7) *Amavissem &c.] Hæc for-*

ma etiam in istis Sanctii exemplis longe præcipuam Præteriti vim & significationem habet præ Futuro, & indicat aliquid fore, sed non nisi postquam præterierit jam tempus factæ ejus rei, quæ verbis ipsis notatur: atque adeo res futura, quæ aliis verbis inest & significatur, in eadem periodo retro respicit ad significationem Præteriti Perfecti, quæ huic formæ inest. Sic ergo, *si se Consulem fecissent*, idem est, ac si diceretur, postquam se Consulem fecissent, tum demum illud fore. Si enim hic idem pene notat, quod *postquam*, nisi quod insuper designet incertam adhuc rei, quam factam

pantur. Cæsar 1. Gallico: *Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, quum castra moveri, aut signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites.* Cicero 2. Offic. de Mario: *Si se consulem fecissent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Jugurtham se in potestatem populi R. redacturum: & sub finem lib. At ille ubi ingressus est, confestim gladium distrinxit, juravit se illum statim interfectorum, nisi iusjurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum.* Horat. *Dispeream, ni submosses omnes.* Cicero ad Trebatium: *Rescripsi quam gratum mihi esset futurum, si quam plurimum in te studii, officii, liberalitatis contulisset.* Virgil. *Verum anceps fuerat belli fortuna, fuisset.*

In futuro tertio, Imperativum vocant, (8) hæ voces, *ama*, & *amato*, non differunt: nam vulgo putant, *ama*, præsentis esse, & *amato*, futuri remotissimi; quasi ve-

ro

etiam volumus, conditionem, ut adeo, quicquid futuri in tota hac inest locutione, oriatur ex vucula *si*, & ex altero commate, quod aperte rem futuram promittit, modo alia res prius sit facta.

(8) *Hæ voces &c.*] Plures sunt Imperativi voces, per duas personas, Secundam & Tertiam, Utriusque Numeri, de quibus, ut & His ipsis, Vide Vossium de Anal. III. 14. & Ursinum Sect. V. cap. 7. pag. 556. &c. qui & ipsi rejiciunt distinctionem Præsentis & Futuri in Imperativo, suamque sententiam ex variis Auctorum locis satis superque probasse sibi videntur. Sed tamen quum duplex illa terminatio Secundæ personæ constanter in Singulari pariter & Plurali, in Activo itidem & Passivo, reperiatur, accesserim fere Mario Corrado, de Ling. Lat. lib. 7. p. 244. & aliis, qui priorem formam, *Ama*, ad præsens futu-

rum seu statim faciendum, posteriore *Amato* ad remotius & postea futurum referunt, sed ita, ut hæc distinctio agnoscaturn tantum, si causam duplicis istius terminationis quærimus, at non, si usum spectamus, qui postea eas etiam promiscue prorsus adhibuit. Virgilius tamen in Eclogis revera videtur distinxisse, quum ait, *Phyllida mihi, meus est natalis, Iola: Quam faciam viulâ pro frugibus, ipse venio.* Ubi certe Est Indicativi Præsens cum *Mitte*, at Futurum Ind. *Faciam cum Venito*, jungitur. Non alienior ergo est hæc distinctio ab hisce Imperativi formis, ac illa, quam ipse Ursinus pag. 560. tradit, posteriori scil. forma exprimi potissimum permissionem, quod utique est non modo remotius aliquid, sed & incertum Futurum, ut *si voles, lavato: si placuerit, facitote: Phormionem, qui volet, lacesito.*

G 4

ro possimus, nisi de futuro, imperare. Lucanus de longissimo tempore dixit; *Totum sub Latias leges cum miseris orbem, In te verte manus*: & Propertius utramque vocem in eodem sensu conjunxit; *Aur si es dura, nega; sin es non dura, venito*. Virgil. *Et potum pastas age, Tityre, & inter agendum Occursare capro* (cornu ferit ille) *caveto*. Idem Georg. *Nudus ara, sere nudus*: & subdit; *Primus humum fodito*. *Laudato ingentia rura, exiguum colito*. Ridiculum igitur fuerit dicere, *Ama, ama tu luego*: *Amato, ama tu despues*.

CAP. XIV.

Infinitum verum impersonale. Modus Infinitivus nullus est. Tempora personalia explicantur. Esse, & Fore omnium temporum, ut Amare, & Amavisse: venturum fore.

Infinittum verbum est, (1) quod personas, modos, & tempora non finit, „ (sive quod personis, numeris, „ &

(1) *Quod personas, modos & tempora non finit.*] Gravissima occurrunt passim in hoc opere Errata, seu *μνημονικά* ipsius Auctoris, seu typographica. Certe & hoc loco nullus dubitem, licet omnia eadem præferant Salmanticensis & Patavina editio, voluisse tamen Sanctium, *Personas, Numeros, & tempora*, sicuti supra cap. 12. de Infinito locutus est. Accedit, quod mox de personis & Numeris jam dixisse se dicat, & tantum superesse *questionem de temporibus*, nulla *Modorum*, qui & alieni ab hoc loco, facta mentione. Sed & Scioppius hæc breviter exponens recte non *Modos*, sed *Numeros* nominat, quasi &

Auctor ita scripsisset. Ceterum ego Infinita *Omnis Personæ & Numeri* dicenda potius putem, quam *Nullius*, quia cum omnis personæ & numeri nominibus construuntur, nullamque Terminationum istis de causis habent differentiam: æque ac Adjectiva quædam, veluti *Felix*, &c. quæ nullam itidem habent respectu Generum, nec tamen idcirco Genera illis magis negantur, quam alijs. *Nullius* autem Personæ aut Generis Vocabula sunt, quæ nihil ejus rei habent, neque in terminatione sua, neque in Usu aut Constructione Grammatica. Id tamen verum; dicta hæc ideo *Infinita*, & *Indefinita*,

„ & temporibus non definitur; aut quod certam &
„ definitam

finita, & Perpetua, quia nulla Terminationum diversitate definiuntur in unum certum Numerum aut Personam, sed sub una ac perpetua Terminatione Variis seu Omnibus Nominum ac Pronominum Personis & Numeris junguntur. At vero cum *Temporum* respectu in varias discreta sint terminationes, nulla est satis iusta causa, Infinitis negandi *Temporum* discrimen. Confunduntur aliquando? At idem accidere etiam Subiunctivis & Indicativis *sup. cap.* ostendimus, rationemque dedimus ejus rei, maxime de Præsenti Indicativi, quod inprimis, & æque ac Infinitum Præsens, in usum præteritæ vel futuræ rei sæpe conferitur, nec tamen propterea Nullius est certi *Temporis* in ratione Grammatica. Fateor equidem, aliquanto magis promiscuum videri & confusum apud Auctores in Infinito earum terminationum, quibus *Tempora* distinguere solent, usum. Sed ratio est, quia sæpe Infinitum, non tanquam Verbum, sed tanquam Nomen verbale (Vide infra III. 6.) usurpatur a Scriptoribus sine ullo respectu temporis cujuscunque, maxime in locutionibus, ubi nulla potest esse ambiguitas, nec ulla temporis ratio habetur aut requiritur. Quod eodem modo se habet in Participiis, quibus tamen omnes fere tribuunt *Temporis* quoque adsignificationem, sive distinctionem in varia *Tempora*. At vero ubi jam diversa *Tempora* per Infinitum in una periodo e primi necesse est, illa

quoque per varias Infiniti terminationes, æque ac Finiti, diligenter distinxere veteres, sicuti hoc ipso capite ipse Sanctius agnoscere cogitur. Præterea nihil foret mirum, si quæ Auctorum loca in his quoque parum Grammaticæ proferri queant, quum sæpe Usus recesserit ab Analogia, ut supra ad *cap. 1. pag. 7.* ostendimus, & vel maxime ex Infinito Futuri (*Amaturum esse &c.*) circumlocutionibus patet. Has enim omni Generi & Numero in Nominibus applicuisse aliquando Usus ille deprehenditur, tanquam æque invariabiles & indeclinabiles, ac *amare & amavisse*. Veluti, *Credo inimicos meos hoc dicturum*. Et, *Non putant hoc eam facturum*. Vide omnino Gell. I. 7. Vossium de Anal. III. 16. & infra Nostrum, ac Me, III. 11. Gellius quidem hæc locutiones solocismi excusare tentat auctoritate plurimorum exemplorum; at Scioppius infra d. I. figurata interpretatione, tanquam si diceretur, *Credo inimicos meos esse negotium hoc dicturum*. Sed sine dubio origo quidem locutionis hinc repetenda, at usus dein hanc formam & phrasin adhibuit etiam ita, ut satis appareat, non attendisse semper Scriptores ad hanc ejus originem & analogiam. Veluti apud Gellium d. I. *Hof-tium copias ibi occupatas futurum*. Manifestum enim ex eo, *futurum* seu *futurum esse* poni hic absolute & simpliciter pro *fore*: manifestum etiam, illud Scioppi-anum supplementum plane hinc

„ definitam personam , certum numerum , & certum
„ tem-

esse alienum. Nam secundum id dicendum fuisset *occupatum futurum* , non *occupatas* , quod nullo modo ad illam accommodari constructionem potest. Quapropter videntur sane prisca illi repperitas hasce locutiones in paradi-
gmate sibi in pueritia proposito simpliciter habuisse pro Futuro Infiniti , & proinde sicut Præsens & Perfectum Infiniti omni constructioni convenit , similiter & eas sine ulla variatione diversæ constructioni applicuisse. Unde ille Gellii amicus , qui locutionem hanc tuetur , & Solœcismi purgat , apud Gellium d. I. *Verba indefinita hæc vocat , neque Numeris , neque Generibus præservientia , sed libera undique & impromiscua , & ab omni Generum necessitate absoluta* , Et quæ omnia isthac (Numeros & Genera) una eademque terminatione complectantur. Ex quibus patet , solo eum usu probare hanc locutionem , quasi ex paradi-
gmate receptam , & æque ac reliqua Infinita , nulli variationi respectu Generis aut Numeri obnoxiam , atque adeo nihil participii retinentem. Nullam ergo neque ille , multa licet lectione exercitius , cui pleraque omnia veterum literarum quæstia meditataque erant , analogiæ in ea tuenda rationem indagavit , aut habuit , sed simpliciter , æque ac Scriptores nonnulli , formulæ huic , in paradi-
gmate expressæ , indeclinabilis & invariabilis infiniti naturam tribuit. Secuti autem sunt illos Veteres aliquando etiam posteriores , atque ipse Cicero , ut ex Gellio liquet. Sed

tamen fecus faciendum. Hi facile dein animadverterunt , atque etiam fecerunt , quum jam ars Grammatica , & Syntaxeos ratio , magis esset illustrata. Habuit autem Infinitum olim tres proprias , sed inter se diversas terminationes pro ratione Temporis triplicis , Præsentis , Præteriti , & Futuri , *amare , amavisse , & amassere*. Postremam hanc in usu fuisse Veteribus satis probavit Vossius *Analogs*. III. 17. Ei vero deinceps suffecta circumlocutio , & ipsa quidem primo per Ellipsin , dein tanquam nulli prorsus variationi obnoxia , ut diximus , postea tamen rectius ei accommodata , quam Genus & Numerus requirebat. Diversæ illæ triplicis Temporis terminationes formatæ sunt omnes a Subjunctivi diversis temporibus , *amare* ab *amarem* , *amavisse* ab *amavissem* , *amassere* antiquum ab *amasso* item antiquo. Rem ita se habere manifestum est ex eo , quod eadem prorsus est formatio secundi Subjunctivi , & primi illius Infiniti , etiam quum ab analogia recedunt , veluti a *Volo , vellem , velle* ; a *Fero , ferrem , ferre* ; a *Fuo , forem , fore* ; a *Sum , essem , esse* , a *Nosco , noscerem , noscere* , & *nossem , nosse*. Patet hinc duplex error Vossii , prior , quod *Anal.* III. 16. *Fore* proprie *Præsentis* , non *Futuri esse temporis* , Augustino Saturnio , alia tamen , & inepta satis , ratione id suspicanti , negat , cum eodem utique modo formetur ac reliqua ab Imperfecto Subjunctivi , ablato tantum M : ac proinde in ratione Grammatica , quum

,, tempus non habet; ut *amare, amari, amavisse*. Ac de Personis & Numeris jam diximus: de Temporibus major est quæstio; de quibus antequam disputem, apponam Consentii Romani præclara verba, cui hanc pulchram

quum ejusdem sit originis & formationis, eandem, quam reliqua infinita, habere naturam & tempus debeat. Quod autem maxime ad futuram rem significandam vulgo adhibetur, illud non ex Grammatico hujus vocis Tempore, sed ex ipsius Verbi significatione, quæ est, *nasci, fieri*, oritur. Quæ & in illo Forem apparet plerumque, licet hoc ipsum etiam in Præsentis ac Præteriti Temporis sensu revera & diserte satis aliquando adhibeatur. Veluti Phædrus *Præfat. Libri III. ut dixit Sinon, Ad Regem quum Dardaniæ perductus foret*. Et fab. 49. *Qui quum de puero multa mentitus foret, Adjecit &c.* ubi manifeste pro *esset*, vel *fuisse*, ponitur. Sallust. *Caecil. 31. sicui (i. sicubi, ut in Jug. c. 60.) jurgio laceesus fuit*. Liv. *xxvii. 44. Exercitus, cui detractum foret omne, quod roboris fuerit*. Alter error est, quod ibidem asserit, Primam infiniti formam neutiquam continere significationem præteriti Imperfecti, sed id facere Secundam modo, quum tamen Prima, ut ostendimus, sit orta ab ipso Imperfecto verbi Finiti, sed Subjunctivi, & præterea plerumque, certe in omnibus pene exemplis a Sanctio hic allatis de Prima illa in significatione Præteriti, si traducatur in locutionem Finitam, per Imperfectum efferrî possit & debeat. Veluti, *de calo sa-*

etas memini prædicere quercus, h. e. memini, quum id prædicarent, vel, ejus temporis, quo id prædicebant. Et sic in ceteris, ubi aliquid Præteriti hæc forma Infinita videtur significare. Isthoc autem pacto evaditur etiam illud, quod ex hoc usu Primæ formæ in sensu Præteriti concludi ad rejiciendam in ea plane omnem significationem & distinctionem Temporum voluit Sanctius. Quæ sententia tanto magis est rejicula, quod hæc Infiniti forma per se, & sola, vix unquam ad Præteritum Perfectum denotandum adhibetur: Nec enim ex. gr. *Scio te illud habere*, & similia, temere occurrent simpliciter in significatione præteriti Perf. usurpata, quam præfert hæc locutio, *Scio te illud habuisse*. Accedit vel maxime, quod & hæc & reliquæ Infiniti formæ deriventur proxime ab iisdem Finiti Verbi Temporibus, quorum istæ quoque esse vulgo creduntur, & quorum usui ideo potissimum inserviunt. Æque ac in lingua Græca, ubi eadem sunt Tempora, eademque characteristica singulorum Temporum, in Infinito, quæ in Finito. Veluti liquet ex Indicativi omnium Temporum tertia Persona, a qua, Infinita istic pleraque videntur formata, Præsentis *πάσσι, πάντων*, Perfecti, *τίποτε, πωπότε*, Futuri, *πόποτε, ποπότε*. &c.

chram doctrinam de veris Impersonalibus me fateor debere. *Qualitas*, inquit, *verborum*, aut *finita est*, aut *infinita*: *finita est*, quæ notat certam personam, certum numerum, certum tempus; ut, lego, scribo. *Infinita est*, in qua hæc universa confusa; ut, legere: legere enim & ego, & tu, & ille potest; item legere & unus, & plures dicuntur; item legere etiam possum hodie, & heri potui, & cras potero. Quoniam ergo hæc neque personam, neque numerum, neque certum tempus definiunt, & ubique natura simplici eodem modo respondent, infinita dicuntur. Hæc ille; qui, præterquam quod egregie naturam infiniti seu impersonalis verbi demonstrat, refellit eorum errorem, (2) qui *Modum infinitivum* vocarunt, quum sit merum verbum. Eadem fere Aulus Gellius libro primo, cap. 7. *Qui modus dicendi*, inquit, *neque in modos*, *neque in personas*, *neque in genera*, *neque in tempora distrahitur*, *sed omnia isthæc una eademque declinatione complectitur*. Vidit etiam hæc Accursius in l. 5. *Stipulationum*. §. *stipulatio*, verbo, *daturum*. D. de verbor. oblig. *Quia verba*, inquit, *infiniti modi etiam ad futurum*

(2) *Qui Modum Infinitivum vocarunt.*] Sic tamen & ipse Gellius in seqq. verbis, sed quæ plane aliter se habent, quam heic citantur. Nempe, illa, *occisurum*, *facturum esse*, *indefinito Modo dixerunt*, *qui Modus neque in Numeros*, *neque in personas*, *neque in genera*, *neque in tempora distrahiuntur*. Vides hic *Modum* appellari diserte, & in citando Gellio eundem hic errorem commissum, qui supra, *Modos* pro *Numeros* exhibendo. Tum scito, Phil. Rubenium in *Electis*, II. 17. delere hæc verba, *neque in tempora*, in quibus solis consistit, quod ex Gellio probatum volebat Sanctius, de

non statuenda Infiniti in Tempora distinctione. *Modum* tamen neque Ego tribuerim Infinito, quippe quod in nullas utique terminationum differentias per causam *Modorum* distrahitur, at a *Finiti Modis* quibuscunque seu *Verbis* distinguitur, non eo, quod alterius sit *Modi*, sed hoc ipso, quod sit *Verbum Infinitum*. *Modi* proprii sunt illis *Verbis*, quæ eorum nomine & causa varias suscipiunt terminationes, h. è. *Verbis Finitis*: Infinita e contrario nullam habent *Modorum* varietatem, atque adeo nulla sunt *Verba Infiniti Modi*, sed simpliciter & directe *Verba Infinita*.

rum respiciunt, & ideo dicuntur infinita, quia omne tempus respiciunt: recte enim dicitur, volui legere, volo legere, volam legere. Hæc ille recte, nisi modum vocasset infinitum. (3) Nunc accipe testimonia de præterito in tuo illi Præsenti infinitivi: Cicero; Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximeque visi sumus senatum commovere. Catull. ad Manlium; Quale ferunt Graji, Peneum propter amœnum Siccari emulsa pingue palude solum. Mart. lib. 6. Lusus erat sacrae connubia fallere tædæ; Lusus & immeritos exsecuisse mares. Ibidem; Vix tangente vagos ferro refecare capillos Doctus, & hirsutas excoluisse genas, Ovid. Her. Epist. 2. Sæpe fui mendax pro te mihi, sæpe putavi Alba procellosos vela referre notos. Cicero lib. 4. epist. Vidimus aliquoties secundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æque ferre posse. Exemplum hoc de præterito est, & futuro. Virgil. De cælo tactas memini prædicere quercus. Horat. Memini quæ plagosum mihi parvo Orbilius dictare. Plaut. Epidico; Non meministi me in aurem ad te adferre natali die? Terent. Forma bona memini me videre. At dicent aliqui, verbum memini non posse jungi præterito: sed non

(3) Nunc accipe &c.] In compluribus sequentium exemplorum, ipso Infinito nihil Præteriti, certe non Perfecti, significatur. *Visi sumus Senatum commovere*, hic illud commovere præsentem rem significat, sed quæ præsens fuit tempore præterito, quod exprimitur non *visi sumus*, sed *visi sumus*. Sic vidimus aliquoties te pulcherrime ferre fortunam: vidimus denotat præteritum, ferre præsens. Et sic alia nonnulla, in quibus proinde non unum tempus, sed duplex, præsens & præteritum, conjunctim significatur, sicut in

illis, *subreptum eris, subrepturus fuit*, præteritum & futurum: Vide notata ad caput superius. In reliquis vero Sanctii exemplis Infinitum potest optime transferri in Imperfectum Finiti: sicuti ostendimus paulo ante in *memini prædicere*. At in verbis Horatii *Fertur Prometheus addere*, &c. videretur sane Præsens addere directe positum pro *addidisse*. Sed Sanctius negligenter prorsus istuc omisit verbum, *Coactus*, in quo tota vis Præteriti Perfecti hæret: Vide locum, qui est in *Oda XVI. Libri Primi*.

non sunt audiendi; quos satis arguit Persius, dum ait; *Nec in bicipite somniasse Parnasso memini*: „[& Cicero; „ *Meministi me ita distribuisse causam*; ego memini sum- „ *mos in civitate nostra fuisse viros*:] Sed ad institutum. Horat. *Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis, Saxa movere sono testudinis, & prece blanda Ducere, quo vellet*. Idem; *Ploravere suis non respondere favorem Speratum meritis*. Cæsar; *Cognita Cæsar causa, reperit a Suevis auxilia missa esse*. Cicero pro Archia; *Ex hoc esse hunc numero, quem Patres nostri viderunt divinum hominem Africanum*. Horat. *Fertur Prometheus addere principi limo particulam, & insani leonis vim stomacho apposuisse nostro*. Idem. 3. *Carm. Arbiter pugnae posuisse nudo sub pede palmam Fertur, & leni recreare vento sparsum odoratis humerum capillis*. L. unica. D. si tabul. test. nullæ extab. *Licet, inquit, postea interierint, competet bonorum possessio; quia verum fuit tabulas extare, pro extitisse*.

(4) Exempla de futuro. Cicero Attic. Lib. 1. *Cetera spero*

(4) Exempla de futuro.] Adde his: Plaut. *Afin. II. 4. 36. Ajebat reddere, quam extemplo sibi reddidum esset*. Aulul. I. 2. 30. *Nam nostra qui est magister curiæ, Dividere argenti dixit nummos in viros*. Curcul. I. 3. 25. *Tu Veneri pervigilare te vovisti*; V. 1. 7. *Nego me dicere*. Cistell. II. 3. 41. *Instare usque adeo, donec se adjurat anus jam mihi monstrare, sed se ajebat quandam mulierem suam benevolentem convenire etiam prius*. Mostell. V. 2. 11. TR. *promitte, ego Ibo pro te, si tibi non libet*. TH. *Verbero, etiam irrides?* TR. *quian' me pro te Ire ad cœnam autumo?* TH. *Non enim Ibis*. Terent. *And. II. 3. 5, Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet*. II. 4. 8.

si dices ducere. Eun. III. 3. 14. *Credo ei placere hoc: sperat se a me avellere, scil. hoc prædium*. Ovid. *Metam. XIV. 250. Ire negabamus, vel icta ignota subire*. VII. 740. *Dum census dare me promitto*. Heroid. III. 57. *Quin etiam fama est quum crastina fulseris Eos, Te dare nubiferis linea vela notis, pro daturum esse*. Cic. *Famil. III. 6. Qui brevi tempore sibi succedi putarent*. X. 24. *Ex quo tempore ipse mihi professus est, se venire*. Lib. II. 9. *Nisi, quanta vi civitates libertatem expetant, tanta regna Reges defendant, æquari summa infimis*. Sic enim ibi distinguendum. XLIV. 27. *Nunciaret quinque millium opera tantum uti Regem*. Florus. IV. 2. *Nisi diâlis staretur, non se*

spero prolixa esse. Ibidem lib. 7. Spero etiam in presentia, pacem nos habere. Idem. Fam. lib. 10. ep. 24. Nec ille intermisit affirmare, sine mora venire. Idem; Mihi scito in dies majori cura esse dignitatem tuam. Idem; Hi quum se a tanto squalore unius morte liberari intelligerent; omnia ei peragere promiserunt. Idem. 1. Tuscul. Magna me, inquit Socrates, spes tenet, Judices, bene mihi evenire, quod mittar ad mortem. Virgil. Æneid. lib. 6. Neque credere quivi, Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem. Livius; Sciantque, & ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse. Plin. Adjicit miracula, quæ indicasse conveniat. Cæsar. 6. Gal. Si amplius obsidum velit, dare pollicentur. Valer. Maximus lib. 6. cap. 5. Juraverunt in squalore se esse, quoad Imperator ipforum reus esset futurus. Cato de re rust. cap. 5. Ne quid emisse velit insciente domino, neu quid dominum celavisse velit. Et infra; Chaldaeorum ne quem consuluisse velit. Horat. 2. Serm. Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida,

se remittere exercitum. Locutionem autem harum, seu Præsentis in significatione Futuri, usum etiam in verbis Finitis esse frequentem, & nihil præjudicare Grammaticæ Temporum distinctioni, superiori capite, reddita ratione, ostendimus. Quod vero Noster mox Perfecti Temporis formas etiam pro Futuro accipit, id alienissimum est. Nam primo, multo minus Futuræ est significationis, *ne quis hoc fecisse velit*, quam, *ne quis hoc facere velit*. Infinitivus autem junctus verbo *Volo* notat simpliciter ipsam cujuscunque rei actionem, quæ Futuri Temporis forma non exprimitur. Nam quis unquam dixit aut scripsit, *Volo hoc facturum esse*, sive *me*, sive *te*, sive *illum*? Si quid futuri in hac inest

locutione, id hæret in ipso Verbo *Volo*, quod suam certæ actionis voluntatem extendit a præsentis Temporis momento usque in illud, quo ea actio tandem fit, aut desiderata res sibi obvenit: atque adeo Infiniti in his eadem ratio est, ac Nominis substantivi in hac locutione, qua Tibi roganti, *quid vis?* respondeo, *Volo tuam amicitiam*. Deinde sola hac Perfecti Temporis forma videtur aliqua certe Temporis distinctio plerumque notari. Nam *Volo te emisse* notat, non, *Volo te velle* & incipere emptionem, aut eam facere jam re ipsa, sed, te eam mihi factam & absolutam præstare. Ceteroqui, si promiscue pro Præsenti ponitur, tunc notat ipsam rem, seu ipsum illud *emere* sine ulla relatione ad certum tempus.

*Atrida, vetas cur? Persius; Verum, nec nocte paratum
 Plorabit, qui me volet incurvasse querela. Cicero pro Mu-
 ræ. Omnes verebamur nimis iracundam futuram fuisse vi-
 ctorem. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. Sed abunde erit ex
 iis duo exempla retulisse. Lucan. lib. 2. Liceat scripsisse,
 Catonis Marcia. Virgil. 6. Æn. Magno si pectore posset Ex-
 cussisse Deum. Mart. lib. 1. epigr. 108. Condere victuras
 tentem per sæcula chartas, Et nomen flammis eripuisse meum.
 Terent. Adelph. Act. 3. sc. 2. Ante adeis non fecisse, erit
 melius, hic convicium: id est, præstabit, non facere ante
 ædes turbam, aut vociferationem. Idem Phorm. Cras
 mane argentum mihi miles se dare dixit. „ [Et Hecyr.
 „ Interdico, ne extulisse extra ædes puerum velis. Propert.
 „ Tu minitare oculos subjecta exurere flamma.]*

Non leviter advertendum præcipiunt Grammatici,
 (5) nullum verbum in infinitivo habere proprium futu-
 rum, nam *lecturum esse*, vel *fuisse*, non proprium futu-
 rum dicunt, sed per circumloquutionem: solum enim
 dicunt Verbum Substantivum habere futurum, *fore*. Sed
 hoc falsum est. Primum enim, *fore* non est à *sum*, sed
 à *suo*: deinde *fore* significat omnia tempora; ut, *amare*,
esse, *legere*. Ac de verbo *esse* jam aliqua de præterito
 & futuro retulimus exempla; restat, ut de *fore* in Præ-
 terito & Præsenti proferamus, quoniam de Futuro
 lis

(5) Nullum verbum in Infinitivo
 &c.] Habuere olim in SSERE
 exeuntia Futura, ut *amassere*.
 Sed & postea à *amaturum esse*
 &c. licet per circumlocutionem
 dicta, tamen etiam ut propria
 Infiniti futura sunt usurpata, ut
 patet ex eo, quod olim contra
 Analogiam constructionis, Accu-
 sativis etiam pluralis Numeri,
 uti & feminini Generis, fuere
 juncta, uti supra ostendimus,
 sine ulla variatione, tanquam
 vere indeclinabilia, more veris
 Infinitis proprio, *Fore* autem

rectissime observat Sanctius non
 esse a *sum* sed a *suo*. Est au-
 tem Præsens temporis in ratio-
 ne Grammatica, ut item jam
 probavimus contra Vossium; li-
 cet ejus significatio, quæ nihil
 ad Grammaticam, per se incli-
 net in Futurum. Est enim i-
 dem quod *fieri*; quia vero, quod
 jam fit, id brevi post, ut spera-
 tur, erit factum, & existet,
 ideo, quod *fore* dicimus, id si-
 gnificamus brevi post in rerum
 natura existurum & futurum.

lis non est. Cæsar 1. Gal. *Commissum cum equitatu prælium fore videbat.* Cicero 1. de Invent. *Ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat.* Cicero, ut citatur, in Valerium; *Marius quum a Senatu ex urbe repulsus esset, ea, quæ in eum falso conflata fuerant, diluere voluit. Quid ita? quia se sine scelere fore intelligebat.* Et rursus; *Quanto robore animi is semper extiterit, qui vitam sibi integram fore intelligit, difficile dictu est.* Laurentius Valla contendit duo Futura jungi non posse; ut si dicas, *Fore venturum, & faciendum fore.* In quo dupliciter fallitur; nam neque fore, futurum est; nec venturum, aut faciendum, certum aliquod tempus præfiniunt, ut mox dicetur (6) *capite proximo*; imo vero duo Futura multo melius cohærebunt, quam futurum cum præterito, aut præsentem: quinimo (7) si *amaturus* esset veri futuri, nunquam dicere possemus, *Amaturus fui*; sed semper, *amaturus ero*; pessimeque locutus esset Cicero: *Non dubito, quin te legente has literas, confecta jam res futura sit.* Sed agamus testimoniis contra Laurentium: [vide & Alexandrum ab Alex. 1. 8.] Plautus Casina: *Lepide dissimulant fore hoc futurum.* Cicero Attico; *Deinde addis, si quid secus, te ad me fore venturum.* Idem pro Milone; *Nihil horum vos visuros fore.* Liv. lib. 47. *Aut sub pellibus habendos milites fore.* Idem. lib. 6. *Eo quoque mittendos fore legatos.* Idem. lib. 8. *Non id Corneliæ magis familiæ, quam urbi Romanæ fore erubescendum.* Sed ut ad rem; non negaverim de Infiniti temporibus, cogi nos aliquando

(6) *Capite proximo.*] Ubi tamen & Notas nostras velim videas.

(7) *Si amaturus esset veri &c.*] Et est veri Futuri, & recte dicitur *amaturus fui, eram.* Cic. fam. V. 10. *Supplicium, quo usurus eram in eum, tibi remitto.* Quin aliud utique est, *amaturus*

fui, amaturus sum, aut ero; aliud *amans fui, amans sum, aut ero.* Sed & supra ostendimus: sæpe in una locutione duplex exprimi tempus, quod & fit in *amaturus fui.* Vide & ad *Caput sequens*, ubi hanc ipsam locutionem, *Dicturus fui*, expositam dedi.

H

quando propter inopiam temporum, & distinctionis causa, sic distinguere tempora, ut *Amare, esse, legere*, sint omnino præsentis; & *Amavisse, fuisse, legisse*, præteriti; & *fore* futuri. Id contingit fere in verbis famæ, aut linguæ: ut, *ajunt, ferunt, fertur, dicunt, dicitur, affirmo, scribo, & similia*: ut, *affirmat non solum venire regem, sed venisse jam: dico esse periculum, atque etiam fore: dixit se dedisse pecunias, & dare, & daturum*. Cicero lib. 7. epistolarum; *Scriptit ad me Cæsar perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certe fore*. Idem lib. 3. *Sequitur illud, ut te existimare velim mihi magnæ curæ fore, atque esse jam, &c.* Idem libro 3. de Oratore, in ultima pagina, *Quem quidem ego confido omnibus istis laudibus excellentem fore: & Crassus; Fore dicis? Esse jam dico, & tunc judicavi, &c.* Idem libro 13. epistolarum. *Sperare tamen videor, Cæsari collegæ nostro fore curæ, & esse, ut habeamus aliquam Rempub.* Ibidem. ep. 28. *Tua sponte amicum Lacedæmoniis, & esse; & fore*. Idem pro Balbo in calce; *Tum etiam illud cogitatote, sic vivere, ac vixisse Cornelium, ut &c.* Idem lib. 10. Epistol. *Quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo*. Cæsar 3. Civil. *Pompeji summam esse, ac fuisse semper voluntatem; ut componerentur*. Catull. *Tibi hæc fuisse, & esse cognitissima, scilicet, ait.* (8) In
iis

(8) In iis omnibus mihi videntur &c.] Non tamen sunt distincta & diversa verba, sed unius verbi distincta & diversa tempora; hæc, *venire & venisse; dedisse, dare, & daturum esse; vivere & vixisse*; quæ etiam in memoratis exemplis apparent. Neque ergo unius Infiniti diversæ terminationes idem notant ratione Temporum in arte Grammatica, licet aliquando; ubi nullum est ambiguitatis & obscuritatis periculum, promiscue u-

surpari videantur, plane sicuti mox in allatis ex Cicerone verbis ipsum Finitum *Cupio* promiscue de præsentis, & præterito seu cœpro jamdudum, tempore usurpatur. Quapropter quum tamen id ipsum in ratione Grammatica perseveret esse & haberi Præsentis proprie Temporis, nulla etiam causa est, quin idem statuatur de ejus infinito *Cupere*, licet & hoc aliquando promiscue adhibeatur.

iis omnibus mihi videntur distincta esse verba: ut si dicas; *laudare*, & *extollere*; *currere*, & *ridere*; sic *esse*, & *fore*: nam *fore* non est a *sum*; nec *fuisse*; sed a verbo *suo*, quod semper magis inclinat ad futurum tempus sua natura: & hoc magis meam opinionem confirmat; tempora infinita indiscreta esse, nisi aliquid accedat, quo discernantur; nam *Me amare*, intelligis esse singularem; *Nos amare*, pluralem. Sic Cicero ad Atticum distinxit duo præsentia personalia; quasi unum esset præteritum, alterum præsens, dum inquit; *Cupio*, & *jam pridem cupio*, *Alexandriam reliquamque Ægyptum visitare*. Sed quid si respondeam, esse aliquas orationes, quæ quum eisdem verbis enuntientur, sensu tamen distinguantur? Ut si dicas: *Vir bonus nulla lacesitus injuria ab amicitia recedit*. *Vir malus nulla lacesitus injuria ab amicitia recedit*. Hic significat *discedere*, illic *non discedere*. Sic in exemplis citatis (9) sunt aliqua, quæ distinguant ea duo tempora, quæ absque illis promiscue poterant apponi: ut illud; *Magnæ curæ fore, atque esse jam*. In reliquum infiniti verbi tempora confusa sunt, & a verbo personali temporis significationem mutuuntur; ut,

cupio

(9) *Sunt aliqua, quæ distinguant &c.*] At cum liquida temporum distinctione opus est, & cum Scriptores etiam revera distincta ea voluerunt, quæ causa, cur in ea distinctione, Præsentis, tum præteriti Perfecti, ac Futuri, magis propria sit terminatio una quam altera, eaque in distinctionis necessitate nunquam illæ occurrant confusæ? quæ causa, inquam, nisi quod in arte Grammatica ipsæ per se & in se habeant distinctionem temporum, cui semper attendant scriptores, quum opus est tempora distinguere. Ut taceam nisi Infinitum etiam haberet sua

tempora, non tam constantem fore in omnibus verbis triplicem ejus formam, cujus nulla potest esse ratio & usus, quam necessitas triplicis temporis, Præsentis, Præteriti, & Futuri, per eas denotandi. Adde quod clarissima utique est temporum distinctio in Infinitis in Græca lingua, cui Latina suam originem debet: ut & quod Latini in maxime emphatica temporis designatione, eodem modo utantur Infinito ac Finito: veluti, quum dicebant *vixit*, *fuit*, pro mortuus est. Unde Plaut. *Bacchid. I. 2. 43. Vixisse nimio satius est jam, quam vivere.*

H 2

cupio legere, seu *legisse*, præsens est; *cupivi legere*, seu *legisse*, præteriti; *cupiam legere*, seu *legisse*, futuri. In Passiva vero, *Amari*, *legi*, *audiri*, sine discrimine omnibus deserviunt; ut, *voluit diligere*; *vult diligere*; *cupiet diligere*. De *Amatum* iri, vel ire, postea lib. 3. cap. 11. dicemus.

CAP. XV.

Singula participia omnia tempora adsignificare.

(1) **P**articipia non dicuntur, quod partem capiant a verbo, partem a nomine; sed quod a verbo partem capiant,

(1) *Participia non dicuntur, quod &c.* Participium dicitur a *Particeps*, ut *Principium* a *Princeps*: Esse autem videtur Nomen Adjectivum, quippe quum Genera, Casus, & Gradus, seu omnia, quæ Nominibus Adjectivis accidunt, habeat; Verbo autem est particeps alicujus rei, seu partem quandam capit a Verbo. At quam partem? Nullam profecto aliam, quam adsignificationem Temporis: quam male, ut seqq. notis docebimus, illi videtur negare Sanctius. Miratur autem in Me Ursinus Sect. VI. init. quod tam strenue hoc suum *Accidens* Participiis contra Sanctium asseruerim, & tamen incaute prorsus sequar illum in eo, quod Participia sint Nomina Adjectiva. Ipse vero, si Nomina sine Tempore, Participia cum Tempore significant, diversa ea sint naturæ, necesse putat. At idem hoc est, ac si quis contenderet, Substantiva tantum esse Nomina, ut sunt prima & præcipua; &

diceret, Nomina non comparantur, Adjectiva comparantur, Ergo Adj. non sunt Nomina. Si tamen vel sic Duplicis Classis dantur Nomina, quidni & Triplicis esse possint? Scilicet illa, quæ non comparantur, nec Tempus adsignificant; tum quæ comparantur quidem, sed Tempus non adsignificant; denique quæ utrumque faciunt. Certe omnia, quæ de Nomine Adjectivo affirmantur, habet Participium. Ipse Ursinus Sect. VI. cap. 3. quinque *Accidens* ab Nominibus sumpta, Casus, Declinationem, Genus, Motionem, & Comparationem, Participio tribuit, at ab Verbo solum Tempus. Quid inde sequitur, nisi esse Nomen, quod præter Casus, Declinationem, & Genus, habet etiam Motionem & Comparationem, ut habet Nomen Adjectivum; sed quod insuper unus rei est particeps Verbo. Hæc ipsa autem res, h. e. adsignificatio Temporis, ne quis præcipuam putet, sæpius re-

capiant, quum sint omnino adjectiva nomina, & verbalia.

Amanus

reperitur neglecta, immo plane extincta, adeo ut ipse Urfinus tradat, p. 850. quædam primus fuisse Participia, posterius ordine suo plane deserto omnino ad Nomina transisse. Talia sunt, *Sapiens, Diligens, Potens, Adolescens, Doctus, Cautus, Aptus, Reclus, Promptus* &c. Unde & Grammatici ea vocarunt Nomina Verbalia. Quo pertinet locus Quintiliani I. 4. Nam & quadam Participia an Verbi appellationes sint, dubitari potest, quia aliud alio loco valent, ut *Lectus* & *Sapiens*. Summus Criticus, Adr. Turnebus non videtur hunc locum satis intellexisse. Nam legi vult, *an verba sint, dub. potest*. Deceptum putem verbo dubitari, quod accepit in sensum negantem, quum Veteres sequente An adhibuerint illud sensu affirmante, æque ac *Haud scio an, Nescio an*. Sic Corn. Nepos Thrasyb. cap. 1. *dubito, an hunc primum omnium ponam*, eo sensu, quo dicitur vulgo, dubito annon debeam hunc ponere primum. Vide me infra III. 3. 47. Sic alibi, & hic apud Quintilianum, qui talia, ut *Lectus* & *Sapiens*, censet videri aliquando potius esse Appellationes Verbi, v. e. Nomina Verbalia, quam vera Participia, quæ ille, ut plerique Grammatici, a Nominibus distinguit. Accedit aliud argumentum pro nostra sententia, quod Participia sæpe componantur sola, & secus, quam ipsa Verba, & tanquam

nihil amplius pertinentia ad illa Verba, unde oriuntur. Veluti *Insuperans, Insciens, Imprudens, Ineptus, Indoctus, Impotens, Illæsus, Impunitus, Intolerandus*: Sic *Illectus*, pro, non lectus. Ovid. Arte 1, 469. *Si non accipiet scriptum, illectumque remittet, Lecturam spera*. Sequentibus exemplis bis compositorum adde, *Indefensus* ex Livio xxvi, 5. *Irreligatus* ex Ovid. Art. 1, 530. immo aliquando bis componantur, ut *Imperterritus, Incompositus, Inconditus*: denique si maxime Verba eodem modo sine composita, reperias tamen significationem utrorumque compositorum plane diversam, immo contrariam. *Indictum* est idem, quod non dictum, *Me Indicente hæc non sunt*, h. e. non dicente, at *Indicere* est denunciare, imperare. Sic *infectum* pro non factum, quum *Inficere* longe aliud quid notet. *Illæsus* pro non læso, at *Illidere*, compositum ex *ludere*, alterius est significationis, quam *Illæsus*. Quin ab his ipsis Verbis alia item Participia ipsorum significationi consona formantur, veluti *indictum bellum, Infecta lana, Illisus scopulo*. Quid porro opus statuere in iisdem plane vocabulis tantam Naturæ diversitatem, ut eadem, quum Tempus adsignificant, non sint Nomina, at sint, quum id non adsignificant? Quanto rectius traditur, esse Nomina, sed quæ etiam Tempus sæpe, non tamen semper, adsignificant, ut Adje-

H 2

Gava

ctiva sunt Nomina, sed quæ etiam comparantur? Certe Latini pro Nominibus illa videntur habuisse; De Græcis aliquantum dubitem, quia istic magis inhærent suo Verbo, & in omnia Activa, Passiva, & Media Tempora, analogica ex ipso Verbo & ejus Temporibus derivatione, formantur, adeo ut etiam Augmentum Præteriti retineant, & Characteristicas omnium Temporum Verbi Finiti literas. Sed vel sic Stoici ea *Verbalia*, seu *Verborum Nomina*, nec male, dixerunt. Male autem facit Sanctius etiam mea sententia, quod Participiis plane adimit omnem Temporum distinctionem, dum ea Temporum *omnium esse* ait, h. e. proprie Nullius Certi. Ipse, quia *partem a verbo capere* dicit, & pro ratione addit, quod *sint omnino Adjectiva Nomina & Verbalia*, videtur velle, partem istam consistere unice in Significatione actionis passionisve, & secundum hanc Constructionem. At vero utrumque æquali modo etiam aliis accidit, immo omnibus pene Nominibus Verbalibus, Substantivis & Adjectivis. Etenim *vitabundus* & similia actionem significare videntur, & construuntur plane, ut Activa Verba; *Amabilis* &c. passionem maxime notant. Sic in Substantivis *Leſtor*, & *Leſtio*, activa sunt, & reperiuntur, posterior certe forma, etiam cum Accusativis juncta. Ergo & hæc omnia, partem istam a Verbo itidem capientia, deberent quoque esse *Participia*, quod utique non sunt. Ceterum, ut dicam quod sentio, omnes hi Accusativi, qui utique a Nominibus regi neque-

unt, ut recte in plerisque observavit Sanctius & Scioppius, idcirco neque ab hisce veris Nominibus, sive Participiis, seu Verbalibus aliis, regi queunt, sed videntur potius regi a Præpositione per Ellipsin suppressa, eaque, quæ Græcis in hoc sensu, & in hac constructione, est frequentissima, & olim etiam, certe tunc magis, quam deinceps, fuit Latinis: ut patet ex innumeris locutionibus olim frequentatis, (Vide infra lib. III. cap. 3. & cap. 8. ut & lib. IV. de *Hellenismo*, & *Ellipsi Præp.* *reg.*) ex quibus residuas habemus, tum eam, quæ duos Accusativos jungit uni Verbo, quorum alter hoc modo omnino est interpretandus, ut docuit ipse Sanctius II. 6. tum eam, quæ Accusativum addit Passivis, immo etiam illis Verbis, quæ *Deponentia* appellantur, & quæ vere Passiva olim fuerunt, licet nobis nunc propria eorum & passiva significatio non ita plane semper perspiciatur; denique & eam, quæ Accusativos junxit variis Nominibus, veluti, *Gnarus hanc rem cetera indoctus* &c. Sed frequentissimam & pene solennem fuisse olim etiam Latinis hanc constructionem, patere vel maxime arbitror ex eo, quod de hisce tum Participiis, tum omnibus Verbalibus Nominibus, monui, non alia ratione istis quoque jungi Accusativum. Hoc, utpote paradoxum, tanto accuratius erit nobis probandum. Et primum quidem memoria repetendum, Accusativum non regi proxime a Nominibus: tum ista omnia, quæ *Participia* dicuntur, vera esse Nomi-

Nomina, ut quæ omnia Nominibus Accidentia habent, nihil vero a Verbis, nisi unum id, quod Sanctius iis in hoc capite negat, h. e. adsignificationem Temporis, sibi assument. Debuerunt ergo etiam ut Nomina constriui, & revera ita construantur. Nam dicis æque, *A-mans uxoris*, & *A-mans uxorem*, & utriusque locutionis eadem videtur esse Grammatica ratio, quæ est in *G-narus hujus rei*, & *G-narus hanc rem*. Nam *A-mans uxoris*, *gnarus rei*, *studio patriæ*, &c. quum dicis, in omnibus hisce intelligendum est in negotio, in causa uxoris &c. aut simile quid. Jam quæ hujus locutionis est ratio, eadem est & alterius, *amans uxorem*, *gnarus hanc rem*, alias *res impense improbus*: hæc enim requirunt supplementum quod ad, *causæ*, vel plenius, *in causa*, *in negotio*, quod ad *uxorem*, *hanc rem*, alias *res*, attinet. Sed dices, longe tamen frequentius hisce Participiis, ut & Gerundiis, ac Supinis, jungi Accusativum, quam aliis Nominibus, ut adeo Verbalis esse & directa videatur in Participiis constructio. At ego facile crediderim, Veteres ipsos non attendisse plerosque ad hujus Constructionis rationem, utpote Grammatica arte sero constituta: & proinde, quia antiquissimis temporibus, quando lingua Latina propius accessit ad Græcam, frequentissimus fuit ejus Constructionis usus, eam in hisce Participiis præcipue, & longe magis quam in aliis Nominibus, esse retentam a posteroribus, quia revera tunc existimaverint forsân saltam nonnulli,

regi hunc Accusativum proxime ab ipsis Participiis, utpote actionem significantibus, non vero a præpositione suppressa: unde & factum, ut apud illos occurrant nobis aliquando locutiones, quæ ex vera origine aut ratione Grammatica talium Constructio-num minus commode expleri ac explicari queant. Id quod de illis non est magnopere mirandum, quum & nos in vernaculis linguis hodie magis earum usum, quam rationem, cognoscamus & sequamur: & Veteres illi, immo ipsæ Cicero, & Scioppio & aliis sæpe ac merito rationis Grammaticæ ignari arguantur. Atque hinc etiam est, quod usus vulgaris quodammodo distinxit Participii Præsentis significationem ratione Constructionis, seu, prout vel Genitivo vel Accusativo jungitur. Nam *p-atiens inedia* quum dicunt Veteres, videntur significare eum, qui æquo animo sæpius patitur, vel facile potest pati: at *p-atiens inediæ*, qui uno actu aut tempore volens nolens patitur. Vide & infra III. 10. 2. Quin reperiuntur aliquando Participia, itidem ut alia Adjectiva, prorsus constructa tanquam Substantiva. Nam sicuti dicitur *Amicus meus*, & *Amicus illius*, ita ut intelligatur conjunctim *Homo Amicus*, tanquam unum Substantivum, quod alios recipere possit Adjectivos, aut Genitivos regere; (Vide Mariangelum *Auctar. Ep. III. p. m. 16.*) sic apud Plaut. *Cistell. II. 3. 43. Sed illæ se quandam aje-bat mulierem suam benevolentem. convenire prius*, ubi suam manifeste refertur non tam ad mulierem, quam ad benevolentem, tan-

quam Substantivum, quod cum Voce *mulierem*, forte repetenda denuo per Ellipsin, coaluit. *Trin. V. 2. 23. Megaronides hoc communis meus & tuus benevolens commentus est. Captiv. V. 1. 15. Ut beneficium benemerenti nostro merito numeres.* Vide & infra ad II. 13. Nota 13. Præterea dominatur in his etiam Casus, qui facere potuit, ut in Participiis magis retentus sit ille cum Ellipsi Accusativus, quam in aliis Nominibus; certe fecit, ut & iste Accusativus, qui a Grammaticis perperam peculiari vocabulo appellatur *Supinum*, retinuerit constantissime illam Accusativi alterius constructionem, de qua hic agimus, & quam reliqui Casus ejusdem Nominis, etiam alterum *Supinum* in V definens, quorum tamen per se eadem est natura, non retinuerunt. Similiter in Gerundiis solum illud in DI exiens construitur cum aliis Genitivis, at reliqua minime, cujus rei certa ratio reddi nulla potest. Vide me ad III. 8. 2. Quin ipsa Participia in NS exeuntia Genitivum & Accusativum promiscue ferme sibi adfiscunt, at in Comparativo & Superlativo nunquam Accusativum, sed solum Genitivum, quod itidem ex usu, per casum quendam magis, quam per certam rationem, invalescente videtur ortum. Dices denuo, Actionem tamen æque significari Participiis ac ipsis Verbis, & proinde respectu significationis *Amans*, æque ac *Amo*, requirere Accusativum, in quo significatio actionis terminetur. Sed sic etiam Nomina Substantiva a verbis de-

scendentia, quæ pleraque Actionem æque notant, requirerent eundem semper Accusativum, veluti *Lectio*, *Lector*, *Obsidium*, &c. At vero in quibus horum prisca illa locutio aliquando reperitur adhibita, in iis tamen in desuetudinem dein abiit, atque ita posteriores, dum pro Accusativo maluerunt Genitivum usurpare, indicasse videntur, neglectum istum casum non fuisse Nominum inter se constructioni proprium, ne tum quidem, si maxime eorum Prius, quod est Nomen Verbale, & quod alterum regere videbatur, Actionem significaret. Æqualis enim est significatio actionis in *Lectio*, *Lector*, & *Legens*. Et tamen sicuti priora non requirunt Accusativum, nec amplius recipiunt, sic & posterius eo carere sane potest, & revera sæpe etiam caret: licet in omnibus æque tamen intelligatur per se id ipsum, in quo terminatur actio, h. e. id quod legitur: & aliquando etiam exprimitur, sed modo in Genitivo, modo per Ellipsin longioris circumlocutionis in Accusativo. Verumtamen existimant Viri Docti, Sanctius, Scioppius, Vossius, Ursinus, alique, non modo Participia, sed etiam ipsa Verbalia nomina recipere & regere per se & proxime casum sui verbi, seu Accusativum, (nam de Dativo non opus, ut dicamus, quum ille æque Nominibus quibuscunque, ac Verbis, jungi queat) veluti quum dicitur *vitabundus castra*; *quid tibi hanc rem curatio est*; *eo spectatum ludos*; &c. Ego vero, in his quæ sit Constructionis ratio, putem clarissime

rissime patere ex iis, quæ dicuntur *Gerundia*, sed quæ revera sunt Participia Passiva, diversorum Casuum, neutrius Generis. Ea enim per omnes casus æque eandem Accusativi recipere constructionem, docent singulatim quam plurimis exemplis Sanctius infra III. 8. & Voss. *Anal.* III. 10. atque adeo non esse peculiaria vocabula, sive *Gerunda*, sive *Gerundia*, sed veros casus Participii passivi cum Accusativo constructi, recte censuit Scioppius *Parad. Liter. Ep.* 2. Et idem sensisse, neque ex sola diversitate constructionis eisdem eorundem Vocabulorum casus pro diversis habuisse vocabulis debuissent tum Sanctius d. I. tum Vossius de *Anal.* III. 9. & Ursinus Sect. V. cap. 8. licet ex antiquitate sibi illam magis peculiarem, sed olim frequentiore & communem cum aliis, constructionem retinuerint, & quasi uluceperint. At vero si ita se res habet, tum utique nihil prorsus Actionis significare possunt isti casus, quum revera sint passivæ formæ, & significationem passivam habeant; & proinde neutiquam porro regere per se possunt accusativum, qui tamen illis æque jungitur ac omnibus Participiis & Verbalibus Nominibus, quæ Actionem denotant: probabili sane indicio, eum ergo Accusativum non pendere a significatione, quæ in utrisque illis, Participiis scil. Activis, & Gerundis, plane contraria est, sed ab Ellipsi, quæ similis utrobique esse potest, & est. Sanctius infra d. I. existimat, tantum esse *Gerundia* in *Di* & *Do* exeuntia, si expressum habeant accusati-

vum, ceteroquin & hæc & omnes voces in *Dur*, *di*, *do*, *dum* exeuntes, passionem significare asseverat. Inepte prorsus, nulla quippe diversitatis illius ratione. Longius tamen excedit Vossius *Anal.* III. 9. qui *Gerunda*, nomina esse Verbalia statuit, descendencia proxime ab ipso verbo, æque ac Participia; neutiquam vero esse Participia, neque a Participio activo vel passivo formata; idque tribus firmat maxime argumentis, sed quæ mihi parum valida videntur. Primum est, quod Græci dicunt, non Participio, sed peculiari vocabulo, *λειτουργία*, cui respondeat Latinorum *gerundium*, *Dicendum*. At vero aliter apud Græcos, aliter apud Latinos se res habere potest; Habent Græci quam plurimas Temporis Aoristi, & Futuri, formas, Latinis ignotas: habent multa alia, quæ Latini non receperunt. Ceterum apud hos aliter res concipi nequit, quam ut *ῥ* *Dicendum* sit Neutrum & *dicendus*, quomodocunque illud a Græcis enuncietur. Secundum, quod Participia in ablativo producantur, *Gerundia* vero in O terminata eam litteram habeant communem æque ac Verba. At vero eadem ratione probet, quædam Adverbia in O exeuntia, quorum reliqua omnia, quia sunt revera Ablativi casus Nominum, ultimam habent productam, non esse ejusdem naturæ & originis, cujus cetera, quia ultimam habent item communem, vel etiam correptam, veluti *sero*, *postremo*, *profecto*, *cito* & ipsum *quomodo*, quod utique est manifestæ convenientiæ Adjectivi & Substantivi

tivi in ablativo. Vide & infra de hisce *lib. IV, cap. 4. de Ellipsi ad Vocem Judicio*, sicuti de quantitate metrica Gerundii in *DO Priscianum lib. VIII. pag. 823*. Præterea Gerundia in *do* non tam a Virgilio, aut optimis Poëtis, corripuntur, quam ab aliis, quum jam *Gerundiorum* appellatio in Grammaticam esset induta, eaque peculiaria haberentur Vocabula, vel etiam *Modi* verborum, qua ratione paulatim in metro aliquid esse mutatum, nihil est mirum. Tertium est, & quidem *validum sane*, ut arbitrat, quod *Participia sint utrius significationis, vel activæ, vel passivæ*, Gerundia vero utramque gerant. Ego vero, ut taceam, etiam participia præsentis activi, & præteriti passivi, habere aliquando significationem utramque, Vide Diomedem *lib. I. de Participio*, & Me infra in hoc Capite de Præterito Passivo ad *Amatus*; sed & ipsum Vossium *Anal. IV. 10.* cujus Præsentibus Activis addas licet *Gignentia* pro iis, quæ gignuntur & nascuntur e terra. *Sall. Jug. 79. per loca æqualia & nuda gignentium.* & *cap. 93. ilex aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert.* Certe ita hæc exponunt Turnebus *Adversar. III. 15.* & Schottus *Observ. III. 40.* Nisi tamen quis malit, *Gignentia* dici herbas & arbores, quia ab natura sua semper gignunt aliquid, veluti fructus, vel saltem semina, unde alia iterum nascuntur. Verum hæc ut taceam, nego & pernego, Gerundia ista aliam habere significationem quam passivam, quamque habent eorum mascu-

lina & feminina, unde illa descendere postulat ipsa ratio. Nam unde ceteroquin esse possent hæc Neutrius Generis vocabula, per omnes casus declinata? At his opponit se vehementer *Ursinus Sect. V. pag. 619. 620.* hoc uno argumento, quod multa sint Gerundia Verborum Neutrorum, quæ Verba, ut non habent Passivam formam, sic neque Participium habeant Passivum in *Dus*: At hoc tamen multa habent, Vide ipsum *Sect. VI. cap. 5. pag. 896.* Ergo, pergit, talia per naturam suam non posse a Masculinis & Femininis istius Participii esse formata. Veluti *standum est, standi*, &c quia non dicatur *Standus, standæ*, neutiquam ergo inde derivari. Quapropter eo delabitur tandem, ut tradat, Gerundia si sint ab Activis verbis descendencia, derivari proxime a Particip. in *Dus*, at si ab Neutris descendant, aliunde derivari, ab ipso scil. Verbo, vel, ut in Addendis ait, a Participio *Ætivo Præsenti*, veluti *Stans*. Quidquamne absurdius dici potest, quam ut Vocabula ejusdem formæ Grammaticæ, naturæ, usus, constructionis, diversæ credantur formationis seu derivationis Grammaticæ. Eat ergo Vir Doctus, & tradat pariter, Impersonalia *Amatur*, & *Statur*, non esse ejusdem formationis Grammaticæ, quia sicuti dicitur *Amor, Amaris*, sic non dicitur *itidem, Stor, Staris*. Nemo tamen ipsi credet, opinor, diversæ idcirco illa, *Statur* & *Amatur*, rationis esse ac originis Grammaticæ, plane ut hoc respectu nihil diversi est inter impersonalia *Amandum est* & *Stan-*

Standum est, ac Amandi & Standi. Quin immo futile adeo est hoc Viri argumentum, ut ipse id in casu prorsus simili alibi rejiciat. Etenim Sect. V. cap. 9. p. 657. docet, *cenatus, pransus, potus*, esse Participia Passiva, addens, *neque officit, quod, cœnor, prandeor, potor, nusquam reperiantur: idem quippe factum & alia Participia sunt experta. Et sufficit ita dici posse.* Sed & quando agit Sect. VI. cap. 4. p. 863. 864. 865. de Participio Præt. Passivo & Futuro Activo, formata ea censet a Supinis in U, quod tamen falsissimum arbitror. At quando Vossius de Anal. IV. 10. id rejicit, *hac una*, ut ille ait, *motus ratione, quia Deponentia careant posteriori Supino, eo quod illud habeat significationem passivam: nec tamen careant istis participiis, active significantibus, quid respondet? Nempe derivata non semper naturam sui primigenii servare, atque adeo isthæc participia analogice secundum suam conjugationem formari, veluti ab largior, licet largitu non reperiatur, dici tamen largitus & largiturus, æque ac ab auditu, auditus & auditurus: immo complura esse ab Neutris Verbis talia Participia, nulla licet eorum quoque Supina in U exstent, ut a placeo, placitus & placiturus, quæ placitu nusquam reperiatur. Addit tandem, sibi itaque tutam viam non videri deferendam, ut isthæc scil. proxime sint a Supinis in U. Quare ergo Gerundia Standum, Standi &c. non æque censet analogice formari a suo Masculino, licet illud in Verbis Neutris non reperiatur, quum ultro largiatur Gerundia Activorum inde for-*

*mari, & utrorumque idem plane sit usus, eademque constructio, quando absolute adhibentur. Sed tota Viri doctrina de Gerundiis mera est & absona rerum Grammaticarum confusio, ex hoc solo orta, quod longiora Ellipseos supplementa fastidiose nimis rejicit, ut ostendemus infra ad Libri III. Caput 8. Jam vero si Gerundia vere sunt Casus Participii Passivi, tum necessario eandem, quam illud, h. e. Passivam, vel saltem Neutralem, habere significationem debent. Neque vero credendum est, mutari naturam vocabuli, etsi addatur ei accusativus, ut quis etiam aliis passivis jungitur sæpissime. Quapropter idem est natura sua vocabulum, siue dicam, tempus est legendi, siue legendi libri, siue legendi librorum, siue legendi librum. Et miror, Vossium ita d. 1. (de Anal. III. 9.) disputasse, quum in lib. de Constructione cap. 53. Gerundia fateatur esse nomina Adjectiva, in quibus Substantivum aliquod necessario intelligatur, & quod ad rationem constructionis, accedat Scioppio, qui Parad. Ep. 2. censet semper intelligi in iis ipsum Infinitum Verbi, atque adeo Accusativum non regi a Gerundiis, ut dicuntur, sed ab illo Infinito, quod Substantivi vicem expleat. Veluti, quum dicitur, *ardet desiderio discendi literas*, & *literas* regitur, ex ejus & Scioppii sententia, ab intellectu infinito *discere*, quod simul exhibet vicem Substantivi respectu & *Discendi*. Ego vero putem, in his intelligi potius idem Substantivum, quod in aliis Adjectivis neutrius Generis, h. e. *negotium*, (Vide infra ad III. 8. No-*

8. Nota 1.) & Accusativum regi hic eodem modo, quo regitur, quando aliis passivis reperitur adjunctus, h. e. per præpositionem suppressam, *regem*, secundum, quod ad. Ita Sall. Hist. III. Inulti terga cadebantur. Plaut. Trin. II. 4. 26. *Quas sponsiones pronuper tu exactus es.* Ovidius Metamor. VII. 772. *Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno.* In his enim & similibus, qualia multa collegit ipse Vossius de Constr. cap. 41. Accusativos neutiquam regi a verbo, sed a suppressa præpositione, quæ Græcæ *regem* respondeat, agnoscit. Similiter ergo se res habet in Gerundiis. Sed alia adhuc afferam, quæ item huc referenda videntur. Plaut. in prol. *Amphitr. versu 33. Iustam rem & facilem esse oratum a vobis volo.* Et Pompejus apud Cicer. ad Attic. VIII. 18. *Cohortes ad me missum facias.* Ubi *oratum*, & *missum*, non sunt omnis Generis, nec mutanda in femininum, ut quidem in Plauto prius illud volunt Interpretes, & Vossius Anal. III. 16. posterius nonnulli Editores ac librarii. Sequitur tamen illos Urfinus, & censet pag. 599. To. 1. poni isthæc Neutra Participii Passivi per omne Genus, & cum omni Genere construi, æque ac *Amaturum esse* &c. Futuri Infiniti. Sed quam dabunt illi rationem, quare ad huiusmodi locutiones Neutra sola Participiorum reperiantur adhibita, nulla Masculina aut Feminina, nisi quia Neutra Elliptice potissimum ponuntur, & intelligatur tunc sub iis plerumque *Negotium*, ut adeo ab illa Ellipsi origo istarum constru-

ctionum omnino sit repetenda. Accedit, quod & Neutra Participiorum Passivorum sola prorsus, & tantum in Singulari Numero, ad Gerundiorum adhibeantur Constructiones; eæ autem oræ sint ab Activorum Passivis, sub quibus itidem intelligebatur *Negotium*, licet deinde usu ipso paulatim etiam ad Neutrorum Passiva fuerint translata, sub quibus tamen *Negotium* vix poterat intelligi. Si quis ergo jam cum Vossio, Urfino, &c. malit hæc personaliter construere & directe, *volo iustam rem & facilem esse oratum a vobis*, facile id patior, modo ex natura & origine hujus constructionis agnoscatur intelligi *negotium*, ut plenum sit esse *negotium oratum a vobis*. Malui autem Ego, sed ut contendere de ea re cum quoquam nolim, hæc accipere, ut solent accipi Participia Passiva Neutra & Gerundia, ut sensus sit *volo oratum esse a vobis negotium, quod ad iustam rem & facilem attinet*, h. e. negotium iustæ & facilis rei. Similiter *missum facias cohortes ad me*, pro *missum esse ad me negotium, quod ad cohortes*, h. e. negotium cohortium. Frequentissimam autem esse hanc, licet longiorum, Ellipsin, *Negotium quod ad*, patet ex frequenti usu vocularum *quod ad*, quarum non alia esse potest ratio in constructione. Considera sis Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *Ego te de alia re rescivisse censui, quod ad me attinet.* Illud quod quo referri potest, nisi ad suppressum negotium? Sic pene Cicer. Famil. XVI. 4. *Sumtu ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit.* Possent illi simpliciter etiam dixisse, *quod*

quod ad me, quod ad valetudinem tuam. Terentius Phorm. III. 1. 17. De ejus consilio sese velle facere, quod ad hanc rem attinet: scil. omnia istius negotii, quod &c. Immo vero, ubicunque *τὸ* Quod initium est orationis, semper intelligitur, in, vel de negotio illo, secundum quod negotium &c. Cicero Famil. VI. 18. De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo, non desinam cum Balbo communicare. Terent. Heaut. III. 1. 86. Quod sensisti illos me insipere fallere, id ut maturent facere, h. e. de negotio, vel id negotium, secundum quod sensisti illos &c. Hecyr. III. 4. 23. Quod constitui me hodie conventurum eum, dic me non posse, scil. convenire eum secundum id negotium, secundum quod constitui &c. Phædr. Fab. 35. Quod vides fodere terram aprum, quercū vult evertere. Plaut. Cap. III. 4. 54. Filium tuum quod redimere se ais, id neuiquam mihi places. Sic Epidico I. 2. 28. Empta est ancilla, quod tute ad me literas missiculabas, h. e. negotium, propter quod negotium tute &c. III. 4. 20. Animum adverte, ut, quod ego ad te venio, intelligas. Sic quando quod rationem rei significat, seu pro quia ponitur, intelligendum est semper propter negotium, secundum quod. Phædr. Fab. 49. Ut adjuvaret jurisjurandi fidem, Quod ipsos error implicuisset criminis. Plautus Mil. Glor. v. 22. Juro me nociturum nemini, quod ego hic vapulo. Et præmissio propterea Terent. Andr. I. 1. 11. feci, &c. propterea quod serviebas liberaliter. Quasi dictum esset, propter ea negotia negotii istius, secundum quod serv. &c. Sic Liv. I. 32. Quod La-

ini adversus pop. R. fecerant, deliquerunt, quod populus R. bellum jussit esse, senatusque consensit, ob eam rem bellum indico. Longioris etiam est circuitiois, quando quod in initio periodi vel in transitu faciendo ponitur ante si, ut passim sit, sed & ante Nisi, Et si, Ubi, Uinam, Quum. Quibus in locis plerumque superioris periodi sententia, quasi per Appositionem Ellipticam vocis Negotium, secundum quod, repetitur & sequentibus necitur. Sæpe tamen etiam ex usu vel abusu potius & neglectu rei Grammaticæ, *τὸ* Quod ita ponitur, ut nihil habere videatur, quo respiciat, atque adeo abundet prorsus. Exempla locutionum ejusmodi plura vide apud Grosippum, seu Mariangelum Auctario Ep. VI, p. m. 53. 54. 60. 61. Gronovium Patrem ad Livium xxvii. 7. denique & me infra IV. 5. ad Verb. Respondeo. Jam vero negotium ad me, vel ad illam rem, pro meum, vel illius rei, merus est Græcismus. Passim istic *τὸ κατ' ἑμὲ*, scil. *περὶ γὰρ*, h. e. quod ad me, in negotio, quod ad me attinet. Sic Theoph. Instit. de Divisione rerum, & alibi, res singulorum vocat *τὰ κατ' ἑκάστον περὶ γὰρ*. Ael. Var. Hist. II. 42. *ἡ κατὰ Πλάτωνα εἰρήνη*, Virtus Platonis, III. 36. *ὁ κατ' Ἀριστοτέλην κίνδυνος*, periculum Aristotelis, I. 34. *ταῖς κατὰ τοῖς τοῖς κατὰ γένος*, reliquis gentilibus. Sic in S. Scriptura sæpe; Act. Ap. xviii, 15. *ἔτι δὲ ζητοῦντες εἶναι περὶ τῷ Νόμῳ τῷ κατ' ὑμᾶς*, de Lege vestra. Ephes. 1, 15. *ἀπεσῶς τῇ κατ' ὑμᾶς πίστι*, fidem vestram. Act. xxv, 14. exposuit illi *τὰ κατὰ τὸ Παῦλον*, rei Pauli. Rejicit hanc sup-

supplendi rationem, & phrasin *negotium rei*, aut *negotium quod ad hanc rem*, Ursinus To. 1. p. 599. & 600. ac To. 2. p. 386. & 394. nihil fere refellens, sed clamitans tantum, an *Negotium Pratorum* est idem quod *Pratores*, an *Negotium quod ad Legatos attinet*, est idem, quod *Legati*? At vero, si nondum satis id hic probavi, videas tum velim, quæ & infra IV. 4. in Ellipsi ad vocem *Negotium* annotavimus. Sed & quid discriminis est inter *Negotium Pratorum*, & *Quid hominis Tu es*, *Quid mulieris uxorem habes*? in quibus *Negotium* certissime intelligitur. Quid? quomodo explebit quis aliter, quam bis per *Negotium negotii*, isthæc Plauti, *Quid hujus veri sis*, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. At quam absona, clamabunt, hæc est repetitio *negotii*, quis unquam ita locutus? Nemo, dixerim; nam Latini jam ab initio cum omni Lingua etiam Ellipses a Græcis acceperunt, qui suum *χρῆμα* vel *περὶ γὰρ* sub Adjectivis Neutris semper fere per Ellipsin omiserunt. Notum est illud Homeri, *Ὅν αἰγὰν πολυκαίρον*. Dein respondeo ex ipso Vossio de Constr. 53. qui objicienti, *at non ita loquimur*, reponit, *Quid tum? Non de sermonis consuetudine agimus, sed de causa sermonis*, h. e. ratione & origine. Sed tamen quia illud *Negotium* multum negotii nobis in Gerundiis Verborum Neutralium facessit, ostendimus infra ad III. 8. Nota 2. in fine, posse nos in iis, at non in Activorum Gerundiis, abstinere illo *Negotii* aut alterius Substantivi supplemento, æque

ac Nominativo in Impersonalibus, quum hæc locutiones Gerundiorum sint plane Impersonales, seu ab Impersonali Verborum constructione ortæ. Ceterum ex superioribus intelligi jam sic satis potest, quæ sit in hisce passivis, quando Accusativos sibi habent junctos, ratio constructionis, quæ eadem esse debet in Gerundiis, ut quæ item passiva sunt; veluti in hoc Virgiliano, *pacem Trojano ab Rege petendum*, quod Sanctius III. 8. male mutat in *petendam*, eodem modo, quo apud Plautum nonnulli *oratum* in *oratum* deformaverant. Explicandum potius erat, ut illud Lucretii: *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum*; in quo ille ipse optime deesse posse censet *nam*, quod proinde & in illo Virgilii, & in omnibus talibus Gerundiis, deest. Vide plura ejus locutionis exempla in Giffanii Lucretiano Indice in Voce *Gerundiis*. Gerundia autem quæ dicuntur, etiam si Accusativum penes se habeant, vera esse passiva, ut sæpe dixi, patet etiam ex eo, quod casum agentis habent eundem, quem cetera Passiva, h. e. Dativum vel Ablativum. Cic. de Senect. c. 2. *Tanquam viam longam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum sit*. Plaut. Trin. IV. 2. 27. *Opinor, advenienti mihi hac noctu agitandum est vigilias*. In his *Mihi & Nobis* indicio sunt, æque has esse passivas locutiones, ac verbo finito si dicerem, *mihi agitantur vigilias*. Sic & Lucretius IV. 778. *Multaque in his rebus quaeruntur, multaque Nobis Clarandum est, plane si res exponere avemus*, Et V. 45. *At nisi purga-*

gatum est pectus, quæ prælia Nobis
Atque pericula tunc ingratis insi-
nuandum! h. e. in quæ prælia
 & pericula Nos debemus tunc
 nos immittere! Utroque enim
 in loco manifeste per *Nobis*
 designatur Agens. Sed Ursinus
 To. 2. p. 387. Ablativum cum
 A vel Ab requirit, & Dativum
 eludit, quia mea ipsius sententia
 Dativus omni orationi possit
 jungi. At hoc postremum nihil
 pertinet ad hanc quæstionem,
 quæ in eo versatur, (an Latini
 in Verbis Passivis Agen-
 tem exprefferint Dativo vel Ab-
 lativo, & an in his quoque Ge-
 rundiorum exemplis Agens Da-
 tivo significetur. Posterius est
 manifestum: Prius vero adeo
 certum, ut ipse Ursinus p. 327.
 Doctiss. Cellarium reprehendat,
 qui hæc *rarissima nec facile imi-*
tanda in prosa, dixerit, subjiciat-
 que dein hæc Verba, *illud saltem,*
rem Agentem in talibus, ubi Da-
tivus, pro Ablativo cum A, Verbo
Passivo jungitur denotari, indu-
bium est. Quocirca quum hic
 quoque Agens manifeste expri-
 matur Dativo, recta inde ra-
 tione colligitur, Gerundia igitur
 esse in arte Grammatica naturæ
 & constructionis Passivæ potius,
 quam Activæ. De Ablativo
 miror eum desiderare probatio-
 nem, quum ipse pag. seq. &
 To. 1. pag. 623. id ex Cicerone
 probet: sed & To. 2. pag. 417.
 Participia in DUS, non modo
 Ablativum cum A vel AB, sed
 & Dativum, ac *sapius* quidem,
 habere sibi junctum, more Passi-
 vorum, doceat. Quum ergo Da-
 tivus eodem modo & sensu, A-
 gentem notans, jungatur Partici-
 pius Passivis in DUS & DUM,

ac Gerundiis in DUM, viderit
 Vir Doctus, qua specie aut fide
 eludere voluerit meum hoc ma-
 nifestum adeo argumentum. Jam
 vero quum hisce pro natura &
 origine sua Passionem vere signi-
 ficantibus vocabulis adeo tamen
 frequenter additus sit Accusati-
 vus, ut putarint plerique omnes,
 Actionem aliquam iis significari,
 & ex Activorum Verborum con-
 structione Accusativum istum
 proxime ab iis regi, qui tamen
 regitur usitatissima Ellipsi a sup-
 pressa præpositione; non absur-
 dum igitur est habendum, licet
 forte paradoxum, quod censui,
 eodem modo se rem habere in
 Nominibus Verbalibus, etiam in
 ipsis Participiis, ut quæ item Ac-
 cusativum per se & proxime re-
 gere nequeant, quia vera sunt
 Nomina, nec naturam Nominum
 exuere queunt in Constructione,
 sicuti exuerent, si per se rege-
 rent Accusativum. Præterea pat-
 tet inde, in istiusmodi Construc-
 tionis ratione indaganda non
 esse habendam rationem signifi-
 cationis Activæ, quæ sit in istis
 Nominibus, quum æque illa
 Constructio reperiat in Passivæ
 significationis vocabulis: immo
 vero, quod omnino hic obser-
 vandum, Constructio non pen-
 deat a significatione vocabulo-
 rum, sed a natura eorum Gram-
 matica, ad quam significatio ni-
 hil pertinet; licet ipsi Scripto-
 res, quum jam maximam partem
 in desuetudinem abiisset Ellipti-
 ca illa Constructio Accusativi
 cum Nominibus, eam retinuerint,
 tunc tamen potissimum, quando
 inerat Nominibus significatio
 quædam Actionis, quod forte
 naturam ejus Constructionis i-
 gnos-

(2) *Amans* omnium temporum esse potest, teste Justino

ignorantes ipsi existimarint, quidam certe, significationis istic rationem esse habitam & habendam. Plane sicuti, ut ex *seq. cap.* patet, nonnulla Adverbia, quæ significatione conveniebant cum quibusdam præpositionibus, ita frequenter Accusativo, tanquam si essent & ipsa veræ Præpositiones, & cum casum regerent, juncta reperiuntur, ut pene putem ipsorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipsin non perspexisse. Nos vero hic quærimus, non quid existimatum aut factum sit a quibusdam, sed quid existimari aut fieri debuerit pro natura artis Grammaticæ. Verum tamen omnia hæc de Participiis, utrum per se, æque ac ipsa Verba, regant Accusativum, nec ne, ita disputavi, ut nolim cum quoquam ea de re contendere, inprimis, quum non multum intersit, quomodocunque hæc accipiantur, si usus sit certus & constans, ut est, & quum in aliis Linguis, etiam Græca, & nostris vernaculis, Participia fere Verborum suorum constructionem sequantur, ut jam in Præfatione nuperrimæ editionis palam monui. Sed tamen aliam esse in his Linguae Latinæ Analogiam puto, cujus, in indaganda constructionis vi & natura, præcipua est habenda ratio, & ad quam usus, nisi in abusum degeneraverit, revocari debet. Ejus autem certas esse Leges oportet, quas inter vel præcipuam esse reor, quæ rectionem casuum constituit. Non putem igitur Analogiæ istius legibus con-

venire, ut Accusativus, æque ac Genitivus, ab Nomine regatur. Accedit, quod frequentissimus, & antiquissimis maxime temporibus, fuerit Accusativi per Ellipsin Nominibus, cum Substantivis tum Adjectivis, & Verbis, etiam Neutris ac Passivis, juncti usus. Si quis tamen usum posterioris temporis tantum spectet, & ideo Ellipsin inde excludere, ac Participia Activa ab istis legibus excipere, vel omnia Participia pro mixto quodam ac medio inter Verbum & Nomen vocabulorum genere habere, malit, facile patiar. At Gerundia, quæ ita dicuntur, quia æque ac omnia Passiva, Accusativum sibi per Ellipsin adfiscant, nullus dubito.

(2) *Amans omnium Temporum &c.*] At revera Participia apud Latinos, æque ac apud Græcos, singula propriam habere Tempus, quod adsignificent, ubi temporis distinctio requiritur, docet clarissime Vossius in *Addendis ad Anal.* IV. 10. Accedit & Varro, qui *lib. IX.* de L. L. quatuor constituit genera vocabulorum, inque iis *tertium genus, quod Casus & Tempora habet, ut docens, faciens*; inque eo suffragantes sibi habet omnes veteres Grammaticos. Vide Priscian. *lib. XI.* p. 911. 912. Sed & liquet illud ex appellatione *Participiorum*, quæ ita dicta, quod Nomina sint, sed Verbi quasi partem aliquam capiant, quæ non alia esse potest, quam adsignificatio Temporis. Adde, quæ *sup. capite*, Verbis Infinitis quoque Temporum distinctionem asserens contra Sancti-

um,

no Martyre in Admonitione ad Gentes. *Quandoquidem*, inquit, hæc syllaba *ων*, id est, *ens*, vel *existens*, non unum duntaxat, sed tria innuit tempora, præteritum, præsens, atque futurum: sic enim Plato *ων*, ad futurum retulit tempus, &c. Cicero, 10. epist. *Et absui proficiscens in Græciam*. Cæsar 1. Civil. *Quos ab urbe discedens Pompejus erat adhortatus*, id est, quum discederet. Terent. *Sed postquam amans accessit, pretium pollicens*, id est, accessit & pollicitus fuit. Idem; *Ulro ad eam venies*,

um, monui. Horum autem Participiorum magis promiscuus aliquando est usus, tum quia Nomina sunt, & sæpe adhibentur sine ullo temporis respectu aut designatione, quando scilicet ejus distinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita manserunt in usu propria singulorum Temporum Participia in utraque activa & passiva declinatione, & proinde quæ manserunt, aliquando alterius, quod deficere cœperat, vicem explere debuerunt. Nam trium Temporum Participia, olim certe, in activa Forma vere fuisse putem, *Amans*, *Amatus*, *Amaturus*. Verum, quum hæc forma, *Amatus*, licet olim æque Activa, ac Passiva, tamen paulatim in Verbis plane Activis ad Passivam significationem ferme in perpetuum & unice fuisset translata, tunc Præsens illud *Amans* cœpit etiam adhiberi aliquando in usu & sensu Præteriti, qualis est sensus in Aoristis Græcis. Tale illud Plinii, VIII. 52. *Apri inter se dimicant, indurantes attritu arborum costas*, h. e. ut recte explicat Sanctius, postquam induravere. Vide omnino Vossium, *Anal.* IV. 14. Sed &

animadvertendum est, uno in commate sæpe diversa notari tempora, atque adeo Præsens vere Participium posse accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita & futura re agitur, quia in præterita illa re, quum gesta est, præsens fuit, & in futura item præsens erit, id, quod Participio enunciat, ita ut plerumque etiam per Præsens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi possit esse ferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam supra dixi, Præsens haberi pro extremo Præteriti Temporis pando, & primo Futuri: Veluti apud Livium XXIV, 36. *Ea pugna deficientes a Romanis cohibuit Siculos*, h. e. qui jam incipiebant deficere, & in eo jam erant, ut re ipsa deficerent. Vide & supra I, 13. 4. pag. 97. Contra *Advenientes* dicuntur non illi tantum, qui in itinere sunt, sed & qui jam pervenerunt in locum, ad quem tendebant, & speciem *advenientis* adhuc retinent. Eo usque enim se extendit *adventiendi* significatio. Vide loca paulo post a Sanctio allata.

venies, indicans te amare, id est, *venies & indicabis*. Cicero Cœlio; *De provincia decedens quæstorem Calium præposui provinciae*, id est, *quum decedere vellem*. Plautus; *Amphitruo cum uxore modo ex hostibus Adveniens voluptatem capit*, id est, *postquam advenit: nam in itinere voluptatem cum uxore non capiebat.* „ [Idem „ *Pœn. Patruo advenienti cœna curcitur volo*, id est, *ei* „ *qui jam advenit.*] Terent. *Offendi adventens, qui cum volebam, collocatam filiam*, id est, *postquam adveni, non in itinere*. Plaut. Most. *Pater hic me offendet miserum adveniens ebrium*, id est, *quum advenerit*: Ibidem; *Satin habes, si advenientem patrem faciam tuum, non modo ne introeat, verum ut fugiat.* „ [Et Men. A. 2. „ Sce. 3. *Herus emit me dicto audientem, non impetantem sibi*, id est, *qui futurus esset dicto audiens.*] Horat. *Veniens in ævum*, id est, *in futurum*. Plin. *Inde eductum è custodia bibere jussit, illico spirantem*, id est, *qui statim spiravit*. Idem; *Tum apri inter se dimicant indurantes attritu arborum costas*, id est, *postquam induravere: nam dimicantes non indurant*. Plaut. Bacchid. *Credo hercle adveniens nomen commutabit mihi*, id est, *quum advenerit*. Cicero Balbo; *Non dubito quin te legente has literas confecta jam res futura sit*. Virgil. *Turnum fugientem hac terra videbit?* [id est, *cum fugiat*. Livius; *Annibal exercitum in tectis Capuæ habuit adversus omnia humana mala sæpe ac diu durantem, bonis inexpertum, atque insuetum*, id est, *du-rare solitum*. Idem; *Ea res deficientes à Romanis cohibuit Siculos*, id est, *qui defecturi erant*. Virgil. „ *Romanos, volventibus annis, Hinc fore ductores pollicitus, pro, annis venturis.*]

Est, ubi hoc participium conatum quendam significat: Æneid. 6. *Agnovit pavilantem, & dira tegentem supplicia*: id est, *qui conabatur tegere, nec tegere poterat truncis manibus*. Idem 9. *Nec nos via fallat euntes*, id est, *si ire conemur, aut quum ibimus*. Æneid. 2. *Et terruit Auster euntes*, id est, *ire conantes.* „ [Cicero; *Nec*

„ *hac*

„ hoc scribunt vituperantes , sed potius ad laudem , id est ,
 „ animo , consilio , aut conatu vituperandi non scribunt ,
 „ sed potius laudandi . Idem 3. de Finib. *Quod si fa-*
 „ *cerem te erudiens , jure reprehenderer , id est , erudire*
 „ *volens .*]

(3) *Amaturus* , si omnia tempora non adsignificaret , omnibus temporibus non adjungeretur : quare a verbo personali omnia participia deducunt suam significationem ; ut , *profecturo tibi dedi litteras , profecturo tibi dabo litteras .* Item ; *venturo Casare Roma trepidat ; venturo Casare trepidavit ; Venturo Casare trepidabit .* Et sic per omnia tempora . Itaque hoc participium junctum præsenti , aut futuro , fere servat futuri significationem ; ut , *facturus sum , facturus ero* : cum aliis temporibus variat . Curtius lib. 4. cap. 9. *Mazeus , qui , si transeuntibus flumen supervenisset , haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa .* Cicero pro Milon. *Vos visuros fuisse .* Idem 4. epistol. *Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse ,*

(3) *Amaturus , si omnia &c.]* Inepissima hæc est ratio . Nam & sic adhibere queam triplici modo verba etiam personalia , ut *Laudavit proficiscientem filium , & profectum jam filium , & profecturum filium .* Et *Trepidavit Roma venturo Casare , veniente Casare , & quum jam venisset Caesar .* Manifesta utique in his diversitas quædam temporis , neque illa inest in unico Verbo personali , sed in variis Participiis . An ergo recte concludam , unum illud personale verbum , non unum proprie Tempus , sed omnia adsignificare , quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjuagitur ? Scilicet , ut jam sæpe dixi , eodem commate sæpe duplex tempus significatur , alterum verbo finito , alterum

infinito , vel participio . Immo vero aliquando etiam triplex , veluti , *se dicturum fuisse ait .* Aliud etiam est , *Sum dicturus ,* aliud , *Fui dicturus* : in qua locutione utrâque Futurum denotatur unice Participio : at prior locutione dicitur consilium illud faciendæ Futuræ rei in me esse præsens ; posteriore , illud jam præterisse , atque adeo rem ipsam tunc non amplius esse Futuram , sed fuisse antea , nisi impedimentum aliquod obvenisset . Consilium ergo meum est Præsens vel Præteritum , at Res faciendæ consideratur , ut vere , vel in hoc Præsenti , vel in Præterito jam tempore , Futura . Vide & Voss. in *Add. Anal.* IV. 19.

fuisse, quam incertis in rebus fuisset. Idem 1. de divin. An tu censes ullam animum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet. Idem in Anton. aliam sententiam se dicturum fuisse. Seneca epistol. 19. Ingeniosus ille vir fuit, magnum eloquentiæ Romanæ daturus exemplum, nisi enervasset felicitas, id est, qui dedisset. Plinius lib. 3. epist. Librum, quo nuper optimo Principi gratias egi, misi exigenti tibi, missurus etiam si non exegisses, id est, quem inisillem. Cicero, 4. Philip. Non sine exitio nostro futurum Antonii reditum fuisse. Idem 5. de Finibus; Ne manum quidem versuras fuisse. Nugatur igitur Valla, quum dicit lib. 1. cap. 26. duo futura jungi non posse. Martial. Mergite me fluctus, quum rediturus ero. Cicer. in Rhetor. Demonstraturi erimus. 1. de Oratore; Erit acturus. Ovid. Tu procul absenti cura futurus eris. Idem Metam. Si quis forte Deum doliturus eris. Prop. Et si quid doliturus eris sine testibus illis.

(4) *Amatus* non solius præteriti est, sed omnium: at vero

(4) *Amatus* non solius præteriti, &c.] Immo vero, quando tempus aliquod adsignificat, est Præteriti, & manet, etiam si jungatur *et sum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui potest recte & proprio sensu jungi potest. Etenim si mandanti, quod Priscianam adtulisse diximus supra cap. 13. ἀναχθήτω ἡ πύλη, respondeat quis, *aperta erit porta*, quum redieris, non significat is, fore, ut aperiatur porta eo ipso demum tempore, quo redierit, sed in & ante id tempus fore jam apertam. Vide & infra III. 10. 2. Aliquando tamen Futurum quid intelligitur hac Participii Forma, licet ipsa tamen significet non nisi Præteritum in illo Futuro, ut apud Livium V. 36. ne penes ipsos culpa

esset cladis forte Gallico bello acceptæ, h. e. si forte clades in Gallico bello, quod imminēbat, sit accepta. Designatur enim conditio rei futuræ, sed adhuc incertæ, & quæ tamen facta jam esse debeat, antequam culpa ejus & causa investigetur vel accusetur. Ceterum Forma hæc æque fuit olim Verbi Activi ac Passivi, licet in singulis verbis jam non sit utroque in usu. In quibusdam nunc est solum Activæ seu Neutrius significationis, in quibusdam Utriusque. Certe in Deponētibz, quæ dicuntur, hanc formam esse significationis Activæ, nemo ignorat, sed & in plerisque esse etiam Passivæ singulatim ostendit Vossius Anal. IV. 11. & diserte tradit Priscianus lib. XI. pag. 927. At Urinus

vero quia omnia verba in *or* carent præteritis, Grammatici

finis Sect. VI. p. 881. hæc a Communibus Verbis arcessenda ait, seu a Verbis, quæ sub terminatione Passiva utramque habuisse significationem reperiuntur. Agnosco equidem lubens talia dari Verba: sed tamen non debebat Ursinus hoc argumento magnopere uti, quum ipse *Sect. V. pag. 436.* ubi de hisce Verbis erit, agnoscere ultro debuerit, *Participia Præteriti temporis, & Tempora, quæ inde nascuntur, esse usuatoria* duplicem in sensum, quam sint ipsa Verba, ut adeo multa in hanc classem relata sint Verba, quæ non ipsa, sed quorum Participia sola, utramque habent significationem. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, & quidem ejusdem significationis, cujus ipsa sunt Verba. Plaut. Pseud. prol. *Malos fugitastis, Quirites, successis Bonis*, h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene successerint Quiritibus, sed Bonos, ait tantum, successisse Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus, rebellatus, &c.* cujusmodi quamplurima collegit pro solita sibi industria Vossius Anal. IV. 13. Cavillatur heic Ursinus, quando ait, me debuisse non pleraque, sed multa, dixisse: quum utique hæc duo ejusdem sint significationis, ut vel ex uirius Suetonii quamplurimis locis constat. Et sufficit argumento meo, *Multa* talium Participiorum ab Neutris reperi, quod manifesto est indicio, illa ergo habere eandem significationem, quæ ipsa Verba in *O* exeuntia, licet om-

nium Partic. ea significatio in Auctoribus, qui supersunt, nobis nunc non occurrat. Adde his etiam illa, quæ Grammatici dicunt ex Participiis in Nominum naturam transisse, veluti, *Cautus*, qui sibi cavere solet, *Circumspectus, Desperatus, Conspiratus, Effusus, Profusus, Tacitus, Consideratus, Consultus, Promptus &c.* Omnia hæc habent Activam significationem, quasi essent ab verbis in *O* formata. Sed minus bona fide agit Ursinus, quando ex Participiis a Vossio allatis excipit non pauca, ut ait, *quæ non neutram, sed passivam notionem sustineant*: excipit autem duodecim, & inter illa refert *Juratus*, quod ipse dein p. 892. exponit, *qui juravis*, & inter Participia neutralis significationis numerat. Tum *Potus*, quod Vossius docuerat, etiam ex Compositis, & Activum & Passivum esse, & cujus Activam seu Neutrale significationem, quæ una hic quaeritur, satis probat Terent. Hec. I. 2. 63. *Cum Virgine Adolescens cubueris plus potus.* Sed & *Obitus* pro eo positum, qui obiit, Vossius non ex Appulejo tantum, sed & ex Lævio, antiquissimo Poëta, eruit. Non debuisse ergo hæc Ursinus inter excipienda mihi obicere, sed ex iis potius probabilitatem meæ agnoscere sententiæ, tanto magis, quoniam ipse dein pag. 891. & plura quam Vossius, & quidem XXX. numero, Participia Neutralium illo sensu profert. Denique *Rebellatus* hic a me productum ait p. 893. *Sed sine auctore*, verum quem ipse in

matici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito per-

Addendis agnovit dein esse Valer. Max. IX. 10. 1. prout editus est & emendatus a Vorstio, quem istic videas velim. Porro autem quædam Neutrorum sunt, quæ aliam Præteriti, etiam Finiri & Activi, formam nullam habent, ut *audeo*, *gaudeo*, *mæreo* &c. ut adeo Participium hoc cum Verbo Substantivo illius vicem in Sensu Activo vel Neutro suppleat. Immo etiam, quando Præteritum formæ Activæ reperitur, invaluisse tamen hoc Participium supra illud aliquando cognoscitur. Sic a *Mereo* & compositis habemus non modo *Mervui*, sed & *Meritus sum*. Similiter a *Confido* legimus quidem apud Livium XLIV, 13. *Confiderunt*, sed longe frequentius est in illo Activi Perfecti sensu *Confisi sunt*. Et Priscianus ait lib. VIII. p. 818. *anti-*
quissimos dixisse etiam ausi & gavi-
si, in Perfecto Activo, sed *quibus deinde non utantur*. Denique ipsa illa extra controversiam Activa verba hanc formam Participii in eadem significatione itidem admiserunt. Veluti *punitus*, apud Cicer. de Inv. II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Multatus* Suet. Aug. 21. *Dis-*
simulata Deam, Ovid. Fast. VI. 507. Disertius Idem. in Arte 1, 690. *Turpe, nisi hoc matris pre-*
ibus sribuisset, Achilles Veste vi-
rum longa dissimulatus erat. Con-
cepta alvus, Festum in V. Ege-
ria. Deploratus Sall. Jug. 104. ubi vide Rivium. Sed & hæc rejicit Urfinus, & in loco Salustii legi jubet *Depræcatus*, quod & nonnulli ediderunt. At in

Festo ex mera conjectura cum Cl. Dacerio vulgatam exturbat lectionem, legique *concepum alvo egerere*, pro *concepum alvum eg.* In Livio quoque contra omnes Codd. pro *Communicati non sint*, admittit conjecturam, *communicari non siverint*, quam ipse sensus & ratio plane respuit. Nec enim istic dicitur, quid illi non siverint ab aliis fieri, sed quid ipsi non fecerint. Ergo ista quidem rejiciendi violentia nimium declarat Urfini studium abeundi in contrarium. Tu vero adde illis, quæ attuli, exempla ab Lipsio ad Tacit. Ann. I. 5. & a Salmasio ad Solinum pag. 53. b. prolata. Quid vero de loco Ovidii Metam. IX. 299. dicemus? *Subsedis in illa Ante fores ara, dextroque est poplite lævum Pressa genu.* Certe Victor Giselinus exp. *Pressa est, Synecdochice pro Pressit.* Sed & si aliter exponas, multis erit utendum ambagibus: nempe, illa est pressa suo ipsius poplite, & quidem *κατὰ* lævum genu. Similiter huc possis referre illud Terentii Hec. V. 1. 11. *Nam jam ea ætate sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum*, h. e. mihi, si peccavi. Ubi vide Notas Gujети. Alibi, fateor, non legitur eo sensu *peccatus*, sed neque *multatus*, & reliqua, quæ ex antiquitate obsoleta remanserunt, pleraque tantum *ἀπαξ λεγόμενα*. Porro sunt & alia unius formæ vocabula, duplicem tamen, tum Activam, tum Passivam, habentia significationem, veluti *Acjelliva* in BILIS exeuntia.

De

perfecto ; unde creditum est esse præteritum passivum :
sed

De quorum passiva significatione nullum est dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. Cist. II. 2. 2. *Ora-
tor impetrabilis*. V. 2. 40. *Vincibilis causa*. Ter. Phorm. I. 4. 49. *Placabilis est*, nosmet id indicare. Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. I. 1. 15. *Penetrabile salum*, & similia, passim apud Poëtas. Iniquum foret postulare, ut de omnibus hoc ostendatur. Nec enim omnis omnium Vocabulorum usus in reliquis Vetustæ Antiquitatis nobis occurrit. Satis est, ostendisse illam formam utraque significatione sæpe præditam. Eodem ergo modo & in hac Participii forma se rem habere putem, atque adeo eam, quia verum est Nomen, promiscue usurpasse Veteres, modo in actione, modo in passione notanda. Quin immo existimem pene, fuisse eam primitus vel maxime Activam, tum quia descendere videtur a præterito activo, veluti *amatus* ab *amavi*, quasi *amavit*, & sic in ceteris ; tum quia & ipsa manifestam dat originem, nulli passivo, sed activo vere Participio, *amaturus*, ut & Verbalibus Nominibus, tum rei, tum personæ, actionem tantummodo significantibus, ut *Lectio*, *Lector*. Conjunxi hæc duo quasi in unum argumentum, quia prius illud per se solum non magni est ponderis, at tanto validius putem posterius. Sed Ursinus omnia hæc rejicit æqualiter, &

hoc posterius *nihilo validius* priore pronunciat. Verum nihil ille in contrarium profert, præter inania verba. Debuisset exemplum produxisse ullum Activi a Passivo derivati, quod est contra Naturam Latinæ Grammaticæ. Neque vero a Supinis Participia, sed ab His Supina sunt deducenda, quippe quæ sunt Casus Nominum a Participiis ortorum. De Nominibus Verbalibus satis quoque speciosa est mea ratio. De his tamen unum, quod ille non animadvertit, mihi, ut verum fatear, dubitationem quandam parit. Scilicet quod in Lingua Græca omnia ejusmodi Verbalia a Præterito Passivo indicativi manifeste formantur. Quod si ita se habet, nihil tum causæ superesse videtur, quo minus a Passivis quoque in Latina Lingua derivari queant hæc Nomina. At longe alia ratio est Participii Activi, quod suam formam & significationem a Passivo ut accipiat, ab omni adhorret verisimilitudine. Denique conveniens videtur, ut, sicut in verbo Infinito forma Activa habuit tria olim Tempora suis terminationibus distincta, *amare*, *amavisse*, *amassere*, sic & in Participiis iidem tria habeat, *amans*, *amatus*, *amaturus*. Postremo multa etiam sunt hujus generis Participia, quorum verba Passiva nulla sunt, nec dari possunt. Unde Vossius *Anal.* IV. 13. ea ab Impersonalibus passivis Præsentis Temporis deducere conatus est ; licet ipse fateri cogatur, etiam horum

sed revera, *sūm amatus*, præsens est; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, præteriti; *ero amatus*, futuri: nam si semper præteriti esset, Latine non diceretur, *amatus ero*. At Cicero dixit lib. II. Fam. *Ego si cum Antonio loquutus fuero*. Idem lib. 13. *quos spero brevi tempore societate victoriæ tecum copulatos fore*. Idem lib. 2. *quibus officiis Atticum adstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore*. Livius, *Paratos fore*. Curtius lib. 4. *Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit*. Virg. *Æneid.* 3. *Desertas*

nonnulla prorsus nullo esse in usu. Talia sunt *occasus*, *obsoletus*: *redundans*, *gavissus* &c. quorum nulla Passiva, nec Personalia nec Impersonalia, invenias, quum Verborum ipsa Significatio respuat passivam formam. Quæ ratio ergo ab Impersonalibus, cum quibus insuper, utpote Præsentibus, nihil commune est Participiis Præteritis & Personalibus, deducendi ea, & non potius ab activis Præteritis? Multis hæc quoque verbis exagitat Ursinus, & tamen nihil dicit. Inculcat me, quod hic dicam, quorundam hujus generis Participiorum Passiva nulla esse, nec dari posse, & eorum ipsam significationem respuere Passivam formam. Nonne ergo verum hoc est? An dici potest, *Ego gaudeor*, *Tu gauderis*, *Ille gaudetur*? An ipsa Significatio Verbi has locutiones non respuit? Sed ipse alibi ad Lib. III. cap. 2. dixi, *ab omnibus verbis, quæ Neutra dicuntur, formari posse Tertiam Personam Passivæ formæ*. Quidni? quum hæc locutio Impersonalis dicatur, & ipsam actionem simpliciter notet. Ettamen ea ipsa impersonalia in illis, quæ memoravi, *Occasus* &c. verum est unque,

quod non facile inveniantur. Ipse autem mavult in his decurrere ad quandam *ἀνιστορίαν*, vel credere isthæc Participia esse olim a Verbis Deponentibus, quæ exoleverint postea, formata. Quod quid est aliud, quam dicere potius & fingere quidlibet, quam alterius in sententiam concedere, velle. Neque vero opus, ut novam Participiorum istorum appellationem comminiscamur, sicut fecit Idem Ursinus in *Observ. Philol. cap. 12. diligenter observandum* censens, *inobservatum adhuc ipsi Vossio, hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere passivam significationem deposuerint*. Nam quid opus est fingere depositam ab iis Passivam significationem, quam nunquam habuerunt, aut habuisse probantur. Agitur enim de Participiis, *Occasus* &c. quorum Verba formæ passivæ nullo sunt in usu, sive Activo sive Passivo sensu. At mihi sufficit, quod manifeste adeo multa horum participiorum Activæ tantum sint significationis, ut ipse Ursinus Passivam ea penitus Deposuisse suspicetur.

tas quærere terras Auguriis agimur divum, id est, deferendas. Idem *Æneid.* 1. de Cycnis; *Aut capere aut captas jam despectare videntur*, id est, capiendas. Ibidem; (5) *Submersasque obrue puppes*, id est, submergendas.

[„ &

(5) *Submersasque obrue &c.*] Proxime superiora, *desertas & captas*, proprie, & ut vere Præterita, esse explicanda, ex inspectis locis abunde patebit. Idem certum est de hoc ipso, licet peculiaris sit locutionis. Nam *Submersas obrue puppes*, idem est, ac si diceretur, perfice cæptam jam submersionem, & porro obrue prorsus puppes jam coeptas subsidere & submergi, ne denuo emergant. Sic Cic. *Famil.* XIV, 1. *Nepuerum perditum perdamus*, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam sic satis nostra calamitate periit. Male Schottus in *Nodis Cicer.* III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur. Sic pro *Cluent.* c. 26. *Præcipuantem igitur impellamus, & perditum prosternamus.* ad *Heren.* IV. 51. *Noli extinguere extinctos.* Petron. *Genua perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere, & merito, inquam, excandesceres, si posses prodium ostendere*, h. e. si, postquam eum prodidisti, & quærentibus indicavisti eum hic esse, posses etiam ostendere, ubi jam esset, quoniam, qui hic modo erat, inter turbam aufugit. Plaut. *Capt.* II. 3. 51. *atque hunc inventum inveni*, h. e. ejus filium, quem jam scimus scientiâ latius sumpta, ubi locorum sit, atque adeo, qui ex parte jam est inventus, porro operam da, ut coram invenias,

& inde patri suo reducas. Nulla itaque in istis locutionibus significatio est Futuri; sed quam, saltem aliqua ex parte, forsitan reperires in his, in quibus eo ipso, quod dicitur aliquid nunquam vel non temere factum, significatur simul non solere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *Illaudatus exponit esse quasi illaudabilis; qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus est.* Atque ita Sall. *orat.* 1. ad Cæsarem, *sacro & inspoliato fano.* Et in *Jug.* cap. 2. ubi corporis & animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, & aucta senescere; animum incorruptum, æternum, agere atque habere cuncta, neque ipsum haberi.* Et maxime cap. 91. *Genus hominum mobile, infidum, neque beneficio, neque metu coercitum*, q. d. haud temere unquam coercitum, & proinde neque facile deinceps coercendum. Non intellexere hoc Librarii & Editores nonnulli, qui idcirco de tuo addiderunt *ante*, sed quam vocem abesse deprehendi ipse a duobus MStis, altero Daven- triensi, quem Pater meus quondam istius urbis Bibliothecæ comparavit, altero Viri Amplissimi, & vere Optimi, quum viveret, Theoph. Hogerfii. Idem de præcipuis suis testatur Gruterus, sed qui male item reponi voluit *coercendum.* Retinenda lectio præ-

„ [& Georg. 1. *Quam quibus in patriam ventosa per æ-*
 „ *quora vectis Pontus, & ostriferi fauces tentantur Abydi.*
 „ Ubi Servius: *Vectis, his qui vehuntur, quia Latina*
 „ *locutio non habet præsens participium passivæ significatio-*
 „ *nis.* Prop. *Quandocunque igitur nostros mors claudet*
 „ *ocellos, Accipe quæ serves funeris acta mei,* pro agen-
 „ da.] Lucanus lib. 1. *Cæsosque duces, & funera Regum,*
 id est, cædendos. Terent. *Andria; Utinam aut hic sur-*
dus, aut hæc muta facta sit, id est, fiat. „ Idem; *Cave*
 „ *quicquam admiratus sis, quæ causa id fiat,* pro, admi-
 „ reris.] Lucanus 2. *Victis bona spes partibus esto;* id
 est, vincendis. „ [Catull. *Brixia Veronæ mater amata*
 „ *meæ;* id est, quæ amaris à Verona.] Causam vero
 quare hoc participium magis videatur perfecti, & præ-
 teriti esse temporis, videtur assignare Priscianus, in-
 quiens lib. 8. *Itaque præteriti quoque perfecti vim habet*
verbum, Est, quod ostenditur, quando participiis præteri-
ti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per passivorum
declinationem, vel similium passivis. Hæc ille. Mihi ta-
 men alia videtur potior ratio; solet enim contingere sæ-
 pissime, ut narrando præsentibus utamur pro præteri-
 to. Terent. *Andria; ubi te non invenio, ibi ascendo in*
quendam excelsum locum, circumspicio, nusquam. Ibidem;
 Funus

stantissimorum codicum, & ex-
 ponenda, sicut a me factum.
 Nam & Græcis eadem locutio
 eodem sensu est usitatissima. Ael.
Var. Hist. XIII. 2. ἵππων ἂν ὁ Μα-
καρίδης ἔμμεπτην τὴν δίκην, h.
e. nunquam a quoquam deinceps
reprehensam. Ant. Liber. fab. 30.
ἄφαρ ὁ ἴρις, nunquam dictus vel
auditus, & idcirco infandus amor.
 Epist. Enchir. cap. 2. *τὴ μὲν ἴφ'*
ἡμῶν ἐστὶ φύσις ἐλευθερά, ἀκάλυπτος,
ἀπαρὶ μπόδισα, τὴ δ' ἔκ ἴφ' ἡμῶν
αἰσθητὴ, δ' ἄλλα, καλυπτά. Ακαλύψα
 & καλυπτά sunt vel nunquam,

vel sæpe ab aliis inhibita, atque
 adeo quæ vel non facile, vel e-
 tiam facile, inhiberi queant. In-
 nuunt hæc aliquo modo futu-
 rum, sed tamen proprie & pri-
 mitus præteritum notant, seu
 eo, quod vel factum sæpius,
 vel nunquam factum, tacite qua-
 si significant, etiam deinceps vel
 faciendum vel non faciendum.
 Sed quia hæc consequentia ali-
 quanto validior est in negativis,
 idcirco & in iis longe frequen-
 tior est hæc locutio.

Funus interim procedit, sequimur, ad sepulchrum venimus, in ignem posita est, fletur. Idem Phormio; Persuasit homini, factum est, ventum est, vincimur. Idem; Ignotum est, tacitum est, creditum est. (6) Hæc omnia præsentis temporis esse ostendunt alia præsentia. Sic illud Valerii Max. Postquam in patriam revertitur. Cicero ad Lucejum; Qui tunc denique sibi avelli spiculum jubet, posteaquam illi percunctanti dictum est, clypeum esse salvum; & illud tritum, Hic situs est Phæton. Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo Est: sed cum aliis verbis (7) nullius esse temporis ostenditur; ut, jussus feci, jussus facio, jussus non faciam. Cicero ad Treb. Quum ille tardior tibi erit visus, perferto. Ibidem; Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris. Juvenal. Converso pollice quemlibet occidunt, id est, quum convertunt. Cæsar 1. Gall. Nam etsi sine ullo periculo legionis delectæ commissum cum equitatu prælium fore videbat, id est, committendum, vel quod possit committi. Plinius lib. 2. Lacus ad margines plenus, neque exhaustis aquis minuitur, nec infusis augetur. Idem; Anisum strangulationes vulvæ, si manducetur, sedat: Et mox; Portulaca alias manducata refrigerat intestina,

(6) *Hæc omnia præsentis temporis esse &c.*] Præsentis est solum *Est*, at Præteriti, *Factum*, *Ventum*. At quare in superioribus non item dicitur, *Fletum est*, *Victi sumus &c.*? Nempe in narranda re præterita diversis hisce locutionibus, Præsens adhiberi videtur a Terentio in re longioris moræ, at Præteritum in re, quæ uno actu perpetrata, seu breviter confecta est. Veluti, *in ignem posita est*, *Ventum est*. At *Fletur*, *Vincimur* scil. causam utrimque dicendo, longioris erant moræ. Præterea Præsens

Tempus, ut revera existit, ita & adhibetur sæpissime, tum in re jam Præterita, tum in Futura. Ipsum autem utrobique manet Præsentis significationis, ut jam sæpe diximus.

(7) *Nullius esse temporis &c.*] At vero annon diversus est sensus, *obsecutus tibi venio*, & *obsecuturus tibi venio*? In quo autem diversitas illa est sita, nisi in solo Tempore adsignificando? Certum itaque, *jussus* in omnibus istis locutionibus Præteriti esse temporis, sicuti & præteritum notat. Sed & sic reliqua hic allata.

testina, potuisset in utraque parte uti participio, vel verbo.

(8) *Amandus* non semper esse futuri subindicat Valla :

Nescio,

(8) *Amandus non semper esse futuri*.] Magna est de hac forma, & esse potest, controversia. Aug. Saturnius & Em. Alvarus negant esse Participium, hoc est, negant adsignificare ullum Tempus. Reliqui affirmant Futuri esse Temporis, nisi quod Sanctius more suo nullius certi Temporis, sed omnium, esse tradat. Ego vero nullus dubito, utcumque id jam paradoxum forsitan alicui videbitur, proprie & primitus fuisse Præsens Temporis. Ut ita statuam, facit primo Analogia derivationis. Manifeste enim deducitur a Particip. activo Præsenti, *amandus* ab *amans*. Si hæsitas, considera sis participia in IENS exeuntia, veluti *capiens*, *audiens*. Habes hinc eodem plane modo *capiendus*, *audiendus*. Immo ab ipso Iens, sicuti in obliquis casibus est *Euntis* &c. sic & *Eundus*. Admittit hanc derivationem Urfinus, qui in *Gramm. Instit.* Sect. VI. p. 873. meæ sententiæ acriter ceteroqui se opponit, & ideo hoc quoque argumentum rejicit, quia & alia dentur tempora a diversis plane temporibus formata, ut *Amavi* ab *Amas*, *Amaturus* vel a Supino *Amatu*, vel a Præterito *Amatus*. Prius plane est frivolum. Nec enim *Amavi* a secunda Persona Præsens proprie derivatur, sed ab ipso Themate, terminatione O mutata in AVI. At Posterius habet hoc commune cum aliis Futuris, quæ apud Latinos a

Præteritis fere derivantur. Certa ita *Amavero* ab *Amaverim*, *Amasso* antiquum & absoletum ab *Amassim*. Sic ergo & *Amaturus* ab *Amatus* recte formes. Imperativa, quæ itidem Futura censet, & tamen a Præsenti Indicativi formata, Præsens potissimum sunt Temporis, licet res, quæ imperatur in Præsenti, sit etiam futura. Distinguentium enim omnino inter Rem futuram, quæ nihil ad Grammaticam pertinet, & Tempus verbi Grammaticum. Recte ergo & illa a Præsenti Indicativi derivantur; neque vero Exempla isthæc idoneam nobis rationem præbent, quo minus *Amandus* Passivum probabiliter saltem statuatur ejusdem fuisse Temporis, cujus est *Amans* Activum, a quo manifeste derivatur. Porro plerumque Participium hoc adsignificat simpliciter Præsens Tempus, at rarissime ita simpliciter Futurum, sed sæpius id, quod fieri debet. Prætermittam nunc *Oriundus* h. e. originem habens ex certa Urbe; *jurandum* h. e. jus; quod juratur, vel jurando sancitur: *Actio repetundarum* scil. pecuniarum, h. e. quæ repetuntur. Manifeste hæc tamen notant Præsens tempus. Neque aliter illa, quæ sequuntur, Plaut. Epid. III. 3. 32. *Pugnis memorandis meis eradicebam aures hominum*, h. e. dum memorabam. Persa I. 1. *Ita fui miser, quarendo argento multo*, Cic. Famil. II. 10. *Non eram*

*Nescio, inquit, an dicendum sit Gerundium esse participium
præsentis*

eram minor ex contemnenda provincia, quum ex conservata. XIII. 10. Videor mihi in ipsa causa exponenda satis de probitate ejus dixisse. Offic. III. 5. Si nihil existimat contra naturam fieri hominibus violandis. Nep. Pelop. c. 4. Hæc liberandarum Thebarum laus propria est Pelopidæ. Liv. I. 18. Siculi Romulus augurato Urbe condenda regnum adeptus est, quod per imperfectum exponi debet. Nam sicuti Præsens Infiniti etiam imperfectum includit, ut jam supra probavimus, sic idem facit Participii Præsens, quod & ab Imperfecto Indicativi est formatum, ab *Amabam Amans, Faciebam Faciens, Audiebam Audiens*. Hinc jam *Amandus, Faciendus, Audiendus*. Sic porro Idem Livius I. 44. *Locus, quem in condendis Urbibus quondam Etrusci consecrabant*. c. 55. *Inter iniuria condendi hujus operis movisse numen traditur Deos*. Ex his etiam patet sensus verborum Livii in præfat. *Quæ ante conditam condendamve urbem traduntur*, &c. Manifesta hic est distinctio Temporum, & quidem Præteriti, ac Præsentis, ut recte exposuit Nannius Miscell. V. 2. & Sanctius in extr. hujus capituli. Nihil proinde opus emendatione, quam idem Sanctius tamen tentat, nec causæ quicquam, ut contra Nannium assentiamur Ursino, qui *Observ. Philol. cap. 12*. tradit, *melius ex propria & communi illa Participiorum in DUS significatione exponi, Ante condendam urbem antequam condì deberet, ut advo*

remotius tempus significet, quam alterum illud, Ante conditam urbem. At vero propriam & vulgarem maxime horum Participiorum significationem esse Præsentis Temporis, ex allatis jam locis & innumeris aliis, (Vide hic Sanctium, & Voss. Anal. IV. 14. & Th. Linac. de Emendat. *fruct. Latin. Serm.* lib. 1.) tum ex omni Gerundiorum, quæ semper præsens Tempus notant, usu, satis superque constare nobis debet. Futurum vero, ut dixi, rarissime hac forma simpliciter significatur. Quæ Vossius Anal. IV. 11. duo sola loca, & ex Gellio quidem, adfert, non satis clare id probant. Certe non prius. Nam quod ait Gell. III. 10. *ad homines nascendos vim numeri septenarii pertinere*, pene idem est, ac si diceretur, ad homines in nascendi negotio consideratos, seu in nascendo, per omne illud hominis in utero formandi tempus, constitutos. Non capere se id ait Ursinus. Sed hoc ex eo haud dubie oritur, quod non videt Verbum *Nasci*, quod origine sua est Passivum, ut ostendi infra ad III. 2. nota 2. extr. a me hic sumi, non de partu proprie, quo factus editur in lucem, ut plerumque sumitur, sed de tota ejus formatione in utero, & gestatione usque ad partum. Quod illud ita hic in Gellio sit accipiendum, liquet utique clarissimum in modum ex ratione, quam addit, & quam non extendit ultra septem hebdomadas a conceptione, intra quas totus homo

præsentis temporis, mortè Græcorum. Et infra ; Unde indicatur

i
homo in utero absolvatur. Et ita fere apud Festum de fructibus, qui proferri incipiunt, *Nascitur, cum faba granum se nascendi gratia aperit.* Ponitur immo hoc Verbum etiam pro Crescere de jam natis, ut apud Petronium *cap. 4. Eloquentiam induunt pueris adhuc nascentibus.* Quanto magis ergo de foetu in utero adhuc formando & crescente exponi hic poterit, si de pueris in virilem ætatem adolescentibus adhibetur hoc verbum? Neque aliter Horat. lib. II. *Sat. 4. Lubrica nascentes implent conchyliæ Luna,* h. e. crescentes, quæ proinde tam diu nasci dicuntur, quamdiu nondum plenæ evaserunt. Præsentis ergo temporis sensu *nascendos homines* dixit Gellius, & sic eodem plane modo III. 10. *adolescendi corporis humani summum modum septem pedes esse ait,* h. e. corpus hum. adolescere in tot summum pedes. Plane ut Varro de L. L. lib. 5. *Seculum longissimum spatium senescendorum hominum* dicit. Neque alter a Vossio prolatus Gellii locus XVIII. 6. *Matronam dictam esse a Matris nomine, non adeptio jam, sed cum spe & omine max Adipiscendi,* liquido satis probat Futuri significationem. Nam ibi *Adipiscendi* notat simpliciter actionem, quæ sperabatur, atque adeo erat Futura quidem forsân re ipsa, at Præsens in Spe, quæ plerumque respicit quidem futurum, sed cogitatione sua & desiderio rem habet præsentem: & ita hujus sive Participii sive Gerundi eadem est ra-

tio respectu Temporis, quæ est Infiniti præsentis, quando jungitur Verbis *Volo, Promitto, Nego* &c. Vide caput superius: Vel, quæ est Nominum Verbalium. Certe quod ad significationem etiam Temporis, nullum est discrimen inter *spem adipiscendi, & spem adeptuonis.* Sed tamen, si quis in hisce Futuri Temporis adsignificationem omnino agnoscat, non valde ei refragabor, præsertim quum eo sensu sæpius tandem posteriores hanc formam adhibuerint. Sulpic. Sev. *Cum polliceretur, nec hydriam farre, nec vas oleo esse minuendum,* h. e. minutum iri. Et, *si id fecissent; Dei præsidio tuendos.* Adde Priscianum lib. XI. qui *amandus* vertit *ἁμάνδῃ*, docendus, *ἁδιδάσκῃ* &c. Sed nos usum investigamus temporis, quo Latinitas constituta est, & dein floruit: quo ipso tamen non negaverim aliquot loca occurrere cum manifesta Futuri significatione in hac forma, sed pauca. Sic enim Cæsar B. Civ. I. 72. *Movebatur etiam misericordia civium, quos interficiendos videbat,* h. e. interfectum iri, interficiendos fore, vel debere necessario interfici, si scil. id fieret, quod flagitabant milites. Potuisset etiam dixisse, *quos interfici videbat,* pro, interfectum iri. Certe quando hæc Participia etiam Futuri in significatione reperiuntur olim posita, quum tamen raro id fiat, credi possit, non alia id fieri ratione, quam qua Præsens in Verbo tum Finito, tum Infinito,

dicatur Gerundium esse participium præsentis. Idem sentit Thomas

Infinito, sæpius, ut probavimus supra cap. 13. & 14. ad Futurum itidem denotandum adhibetur. Quapropter, utut hæc forma utrumque, & Præsens, quod certe frequentissime facit, & Futurum aliquando etiam significet, tamen quia, quod vel in primis hic observandum arbitror, etiam in ipso verbo Finito & Infinito, quod proprie est Præsens, Tempus aliquando notat futurum, Futurum vero nunquam notat præsens, nullum idcirco nobis debet esse dubium, quin & hæc forma revera sit ex duobus controversis Temporibus vel maxime & proprie Præsentis Temporis, æque ac *amo, amare, & amari*, quæ item aliquando futurum notant. Adde quod sicut in Activo tres sunt formæ Infiniti, & totidem Participii, ut ostendimus supra, sic & hac ratione in Passivo erit conveniens, ut, quia solum est Præsens Infiniti proprium, *amari*, Participium quoque habeat saltem suum proprium & verum Præsens, *Amandus*. Nihil fere habet Urfinus, quo suam tueatur sententiam, licet longum texat de his sermonem, nisi id unum, quod raro hæc Forma reperitur in Nominativo, quin officium vel necessitatem notet. In illo autem casu, tanquam *themate ipso, propriam vim vocum declinabilium querendam esse*: atque adeo primam & propriam horum Participiorum significationem censet esse eam, qua in hoc casu FERÉ sola reperitur. Si Fere sola, ergo Non sola. Et sane

passim oriundus & iurjurandum occurrunt, quæ Præsentis aut imperfecti Temporis habent adsignificationem, certe Futuri nihil adsignificant. Sic *Volvendus*, ex Ennio apud Varronem L. L. lib. 6. *Clamor ad cælum volvendus per æthera vagit*. Et in Femin. apud Virgilium & Lucretium *Volvenda Dies*, Glans h. e. quæ volvitur. Deinde complura utique sunt nomina in obliquis casibus satis usitata, at nominativum habentia nullum. Quod si ita se habet, tum vero nihil argumenti est in eo, quod certa quædam significatio in Nominativo forsan minus frequenter reperiatur, ad eam prorsus etiam reliquis Casibus negandam. In quibus adeo certe frequens est illa Præsentis Temporis adsignificatio, ut Urfinus, quum nihil ferme Futuri in iis inveniret, maluerit omnia permiscere, & eandem Formam modo pro Participiis, modo pro meris Nominibus accipere, prout Tempus Futurum adsignificent, vel non adsignificent; aut Temporis ab aliis demum Verbis, quæ adduntur, adsignificationem repetere, quod plane putidum est, & sæpius a me jam refutatum. Quando Virgilius ait *Aen. IX. 6. Turne, quod optanti Divum promittere nemo Auderet, volvenda dies, en, attulit ultro*, in his non accipit *Volvenda suum Tempus* a Præterito *Attulit*, sed manet Præsentis Temporis, sive *Attulit*, sive *Adferet*, sibi adjunctum habeat. Vide de aliis Participiis

Thomas Linacer. Clarius Donatus in illud Terentii; *Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono: mirando, inquit, id est, quum miror; & est participium.* Ego autem assero omnium temporum esse posse; ut, *legendis carminibus fuit poëta, legendis carminibus erit poëta.* Virgil. *Volvenda dies en attulit ultro*, id est, quæ volvitur. Lucret. *Plumbea vero glans etiam longo cursu volvenda liquefcit.* Terent. *Quod in opere faciendo operæ consumis tua.* Cicero de Senectute; *His enim ipsis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Idem 2. de Divinatione; *Neque vero superstitione tollenda religio tollitur.* Idem 4. Epistolarum; *Gratiam nos quoque inire ab eo defendenda pace arbitrabamur.* Juvenal. *Provida Pompejo dederat Campania febres optandas*, id est, quas optare debuerat. „ [Lucillius; *Lippus edenda acri assidue cepariu' cepa;*] ubi, *edenda* significat (9) præteritum; ceparius est lippus,

pius supra. Ceterum quemadmodum in superiori Nota 5. pag. 139. 140. docui, per præteritum ipsum, seu per id, quod jam factum est, aliquando designari, quid deinceps fieri debeat, vel futurum sit; sic & per hoc ipsum Præsens, quia quod revera jam sit, creditur etiam debere fieri, seu quia, quod debet omnino fieri, pene pro eo, quasi jam fiat, & coëptum sit, habetur, quodque coëpit fieri, etiam porro futurum creditur, hinc per illud ipsum, inquam, Præsens sæpe designatur officium & necessitas rei faciendæ, adeo ut nonnulli non esse Participium, sed Nomen tantummodo, officium & necessitatem designans, statuerint. Sic Cic. Famil. VII. 3. *Disceffi ab eo bello, in quo aut in asie cadendum fuit, aut in in-*

sidias incidendum, aut in victoris manus deveniendum, aut ad Jubam confugiendum. Offic. I. 21. *Is, qui habent a natura adjumenta rerum gerendarum, adipiscendi sunt Magistratus, & gerenda resp.* Vide & Voss. Anal. IV. 11. Sed & in eundem sensum Nomina quoque Verbalia aliquando adhibentur: ut apud Terentium Andr. II. 3. 26. *Puerum ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est.* Adelph. III. 3. 67. *Hi (pisces) mihi ne corrumpantur, cautio est.* Hec. IV. 4. 18. *Nulla tibi hic consultatio est: h. e. cavendum mihi; non deliberandum tibi, quin statim arripias, quod offertur.*

(9) *Præteritum.*] Immo Præsens: *Edenda* enim *cepa* notat, edit assidue cepam.

pus, comesa assidue acri cepa: quam ipsam sententiam sic Nævius extulit; *Cui cepe edendo oculus alter profluit.* Cic. *Sed res multis querelis de Repub. interponendis transacta est.* Plin. in Epist. *Abstinui a causis agendis.* Livius in prologo obscure dixit; *Ante conditam, condendamve urbem.* Quidam explicant; *ante condendam*, id est, paulo antequam conderetur. Mihi videtur, in ipsa ædificatione: aut fortasse legendum; *Ante conditam, condendove urbem.* Quæ vero hic solent addere grammatici de Gerundio adjectivo, & de Gerundivis, mera deliramenta sunt. Vide reliqua lib. 3. cap. 8.

CAP. XVI.

De natura & numero Præpositionum. Prope Adverbium est, non Præpositio. Propius Nomen est, non Præpositio. Proxime Adverbium. Pridie, Postridie, Procul, Usque, Versus, non sunt Præpositiones. [Ut nec Propter, Juxta, Secundum, Adversus, Secus, in Notis.]

P Ræpositio, etiamsi si postponatur, non desinit vocari Præpositio; ut Cæsar Scaliger videtur innuere: Nam si grammaticum ordinem spectes, semper præponi debet; ut *transstra per*, expone *per transstra*: etiam in illis, *necum, tecum, secum.*

Porro ex receptis a grammaticis præpositionibus rejeci: *Circiter, prope, propius, proxime, pridie, postridie, procul, secus, usque, (1) versus, versum.* Circiter Kalendas,

(1) *Versus, Versum.*] Addi his forsitan & aliæ possent, certe deberent *propter, juxta, secundum, adversus.* Etenim *Propter* habet ipsam adverbii formam, & dicitur contracte pro *propiter*, a *propus* vel *propis*, unde & *prope.* Sic a *firmus, firme & firmiter*, a

durus, dure & duriter, a *fortis; forte & fortiter*, a *suavis, suavè & suaviter*, a *Circa, Circiter &c.* Construitur quidem plerumque, tanquam si esset Præpositio, sed id fit per Ellipsin veræ præpositionis *ad*, vel *ob.* Sallust. Catil. 59. *Ipse propter Aquilam ad-*

K sistit;

das, circiter meridiem, octavam circiter horam, non probant

fistis, h. e. propter ad Aquilam. Et sic plane pleraque, quæ hoc capite memorantur, explenda. Quando Plautus in Rud. prologo v. 34, ait, *ibi habitant Dæmones in agro atque villa proxima propter mare*, pleonasmus est per *ἐν τῷ ἀγρῷ* quandam, qua non tantum dicitur habitare propter ad mare, sed etiam in villa proxima ad mare. Neque aliter *πρὸς* Prope, unde illud *Propter* descendit, & quod item, ut Præpositionem, sæpe Accusativo junxerunt Veteres, explicatur. Sed manifeste Adverbium est *πρὸς* Propter apud Terent. in Adelph. IV. 2. 37. *Ibi angiportum propter est*, h. e. ibi in propinquo est angip. Sic Tacitus Annal. IV. 54. *Cum propter discumberet*. Et Phædrus fab. 37. *propter volans*. Similiter *Juxta*, & *Juxtim*, non Præpositiones sunt, sed Adverbia, derivata a *jugo*, *juxi*, pro quo posteriores *jungo*, *junxi*, dixerunt; quæ proinde significant *prope*, *tum post*, & *aquali modo*, Mela I. 19. *Æstus hiememque juxta ferens*. Sall. Jug. 85. *Me vosque in omnibus juxta geram*. Cap. 95. *Literis Græcis & Latinis juxta eruditis*. Tac. An. I. 6. *Juxta periculosum, ficta seu vera promeret*. Hinc sæpe etiam sequitur *ac*, vel *atque*. Liv. I. 54. *Absentium bona juxta atque damnatorum divisa sunt*. Sall. Jug. 45. *juxta ac si hostes adessent, vallo fossaque munire castra*. Immo & præpositio cum. Plaut. Pseud. IV. 7. 62. *juxta cum ignarissimis scio*. Persa V. 3. 75. *juxta tecum aequè scio*. Sall.

Catil. 58. *juxta mecum omnes intelligitis*. Aliquando omittitur etiam *πὸς* Cum, vel potius construitur *πὸς* Juxta cum Dativo, & notat tunc *Similiter*, *Æqualiter*. Liv. xxv, 19. *Rem parvam & juxta magnis difficilem*, h. e. æque ac res magnæ. Secundum ejusdem est generis & naturæ, cujus *primum*, *multum*, *plurimum*, &c. h. e. non modo non est Præpositio, sed neque Adverbium. Quid ergo? Est Nomen adjectivum, neutrius Generis, cujusmodi quamplurima usurpantur *ἰσχυρίων*, ut si essent Adverbia: hoc vero etiam duplici plerumque Ellipsi, ut si esset etiam Præpositio. Plerumque dico, quia occurrit etiam ut Adverbium, cum significatione *sequendi*, unde ortum est. Plaut. Amphit. II. 1. 1. *Am. Age, i tu secundum*. SO. *Sequor, subsequor te*. Mil. Glor. IV. 8. 39. *Nos secundum ferre per urbem hæc omnia*: h. e. ut patiamur illos præcedere, & sic nos subsequamur. Denique *Adversus*, *Adversum*, & *Exadversus* revera sunt Adverbia, cum præpositionibus composita, si simplex *Versus* vere est, ut est, adverbium: quod & sunt illa, quæ cum aliis Præpositionibus & *πρὸς* Versus occurrunt composita, ut, *Prorsus* & *Prorsum*, *Rursus* & *Rursum*, denique *casum* illa penes se habent, eo significatur, istic, æque ac in Simplice *Versus*, esse Ellipsin, & quidem repetendæ præpositionis *ad*, quæ in compositione apparet;

paret; plane sicuti Præpositio, quæ in Verbis comparet, cum sequitur illius Casus, solet vel repeti, vel per Ellipsin supprimi. Miror certe Ursinum, qui Verba etiam Neutra regere Accusativum censet, vi Præpositionis cum illis compositæ, sine ulla Ellipsi, quod ergo non tradat & hic, *Adversus* æque esse Adverbium ac *Versus*, at quando additum sibi habeat Accusativum, regere Eum, non sua Adverbii, sed Præpositionis secum compositæ, vi: idque potius, quam ut *Versus* dicat esse Adverbium, *Adversus* vero Præpositionem, tantum propter Accusativum, qui sæpe etiam *Versus* adiungitur. Hæc autem vocula *Adversus* reperitur non modo cum Accusativo, sed & cum Dativo, conjuncta; certo pene indicio, neutrum horum casuum proxime ab ea regi. Nam sicuti Nep. Hann. c. 4. *Scipio apud Trebiam adversus eum venit*: sic, Plaut. *Casin.* II. 8. 29. *Cum ei adversum veneram*, & *Trin.* III. 2. 98. *Qui et adversus venerit*. Sed & sine casu ullo. Sallust. *orat.* 1. ad Cæsar. *Quoniam neque adversus, neque a tergo, aut lateribus tuti sis*. Ceterum his quoque se opponit acriter Ursinus *Secl.* VII. pag. 1047. 1048. sed talibus rationibus, ut ex se ipso aliis in locis, refutari abunde queat, & res recidat tandem in unam de nomine controversiam, utrum illæ Præpositiones dicæ meruerint usus: utque adeo harum me disputationum plane tandem tædeat, tanquam prorsus inutilium. Dicit sibi Ellipses, quæ præter necessitatem statuuntur, neque unquam suppleantur, esse suspectas.

Nescio quid necessitatem vocet. Ostendi quatuor illa, *Propter*, *Juxta*, *Secundum*, & *Adversus*, origine sua & natura esse potius Adverbia, & consuevit etiam, ut adverbia; Agnoscit utrumque Ursinus, sed induisse ait Præpositionis naturam: scilicet quia etiam quasi Præpositiones, proxime cum Accusativo junguntur. At quæ est Necessitas, idcirco eas voculas habere etiam, & potissimum, pro Præpositionibus, quum tam frequens in Lingua Latina sit Ellipseos usus? Sumamus duo hæc, *Propter*, & *Adversus*. Quum passim non Adverbia tantum, *Prope*, *Proxima*, sed & Adjectiva *Propter*, *Proximus*, cum Accusativo construuntur, & necessario per Ellipsin explicantur, quæ ratio est, quare non & vocabulum *Propter* inde derivatum, quod formam & speciem omnem habet Adverbii, eodem modo constructum, eodem etiam modo explicetur: Immo quæ ratio est, quare *Propter* a *Prope* Adverbio derivatum, minus haberi debeat pro Adverbio, quam *Circiter* habetur, quod tamen eodem modo, sed a *Circa*, quæ Præpositio esse creditur, derivatum est, & fere ubique, æque ac *Propter*, cum Accusativo constructum? Similiter si *Versus* est & manet Adverbium, licet sæpissime Accusativo præmittatur tanquam Præpositio, quidni & inde Compositum *Adversus*? Verum, ait, in hisce *Propter* & *Adversus* nusquam occurrit nobis suppleta Ellipsis Præpositionis *Ad*, quæ aliquando reperitur suppleta in *Versus*, *Prope*, *Proxima*, *Circiter*, &c. Sed quid? & respondeam

ipſius Verbis ex *Obſerv. Philol. cap. XII. p. 231. Non ſi noſtris temporibus verba* (ſupplementa) *hæc non exſtent, neceſſario hinc conſequi, nec apud Veſtiſiores illos, quorum pauciſſima ad nos pervenere, ea exſtiſſe.* Deinde vero innumeræ prorsus reperiuntur utique & admittuntur ab omnibus Ellipſes, quarum tamen ſupplementa nuſquam invenies. Cenſet ipſe, ubi de Adverbiis agit, falſo omnino Adverbiis accenſeri, *Mane, Peſſum, Rite, Admodum, Nequaquam, Obiter, &c.* quia Nomina certorum Caſuum illa ſint: ſed & tolerabilius quidem haberi pro Adverbiis, *Actum, Parum, Sæpe, Nimirum, Nequiquam, Cur, Quin, &c.* ea tamen non magis vera eſſe Adverbia, quam Facile, Nimum, &c. immo addit, *nec diverſam literaturam*, ſeu obſoletam declinationem, *nec Syncopen vel Apocopen* in quibuſdam eorum, *naturam vocum immutari proprie poſſe*, quo minus maneant, quod naturâ ſint, Nomina. Sed tamen non poſſunt illa ut Nomina explicari, niſi inſolita ſeu paradoxa pene ſtatuatur Ellipſis, cujus certe ſupplementum nuſquam reperiatur. Nam ubi occurrit *Mane tempus, ne quaquam ratione, Actum negotium, Ne quiquam vel quoquam modo?* Quanto hiſce jam lenius & probabilius eſt, *Propter Aquilam* accipere poſitum eadem Ellipſi, qua dicitur *Prope Aquilam, Proxime Aquilam*, unde n̄ *Propter*, & quidem ſolita Adverbiis forma, derivatur: *Adverſus Urbem*, eadem Ellipſi, qua *Verſus Urbem?* Accedit quod illa, quæ Adverbiorum ordine Urſinus movit, in-

que Nominum claſſem retulit; vix alio in Caſu aut Conſtructione uſquam occurrant, ut adeo; eandem ſemper formam retinentia, *Adverbiorum naturam* quoque videantur induiſſe, magis certe, quam *Propter* &c. Præpoſitionum. Quod ſi nunc moroſior quiſpiam Urſinus Urſino ingereret, Nomina iſthæc ſine ulla majore Neceſſitate per varias Ellipſes explenti, *sibi Ellipſes, quæ præter Neceſſitatem ſtatuuntur, nec unquam ſupplentur, eſſe ſuſpectas*, qua, quæſo, ratione tueretur ſuam de illis Adverbiis ſententiam, ut non ſimul meam de hiſ Præpoſitionibus firmet contra eandem obſectionem? Deinde ait, *non ex primâ facie aut origine de vocum genuina ſede temere judicandum.* At qua aliâ ratione tot ille voces Adverbiorum claſſe excludit? Hoccinè ergo uti argumento illi licet; aliis non licet? An non miraris, Lector, tam contrariam agendi rationem in ſimili plane caſu? Ego vero vix dubito, haud aliam eſſe ejus cauſam, quam quod Vir Doctus quatuor illas voculas ſuos inter Auditores ſemper pro Præpoſitionibus habuerit; idque nunc demum mutare, indecorum ſibi duxerit. Quod ad me, facile patior, illas dici quoque *Præpoſitiones*, malle tamen dici, eas conſtrui uſu ipſo proxime cum Accuſativo, tanquam Præpoſitiones. Neque enim ex uſu & conſtructione ſolâ vocum; judicandum de earum naturâ, ſed vel maxime ex Analogia derivationum. Ipſe in Adverbiis non vult naturam vocum mutari ex uſu, neque ex Syncopæ uſu confirmata: & in *Obſerv. Philol.*

Philol. cap. XI. recte autumat, *distinguendum diligenter inter significationem; & significandi modum*, h. e. rationem. Hæc ex Analogia, illa ex Ufu cognoscitur. Ceterum *Propter* quando causam (Vide mox Nota 4.) notat; veluti *Feci hoc propter Te*, expleverim illud propter ob Te, vel quod ad Te, h. e. maxime, proxime tua causa, *Secundum Deum* notat ad secundum locum post Deum. Durior etiam, fateor, in aliis constructionibus hujus voculæ est Ellipsis, quia duplex statui debet, & quia usu ipso paulatim longius a prima origine & analogia abiit vocis significatio, ideoque nulla expletæ istius Ellipseos exempla occurrunt. Sed hoc non mutat naturam vocabulorum. Quando dicitur *Plus millies id audiui*, certissimum est, expleri id debere hoc aut simili modo, *audiui*, id usque ad negotium plus, quam est millies audire. At ubi hoc ita expressum reperitur? Et tamen vel sic *Plus* est & manet Adjectivum. Si quis tamen *Secundum* malit ita accipere, ut exuerit paulatim usu ipso Adjectivi naturam, & induerit illam Præpositionis, per me id licet. In reliquis, *Juxta* & *Adversus*, nulla objicitur nobis hæsitatio, quæ aliquam habeat speciem. Adde his *Clam*, & *Clanculum*, quæ miror etiam pro Præpositionibus haberi. Diserte tamen Urfinus To. 1. p. 1071. contra Priscianum contendit esse Præpositiones, & To. 2. p. 434. *Clanculum* plane Præpositionem esse affirmat. Rationem si quæras, unica hæc est, quia apud Terentium in Adelph. I. 1. cum Accusativo

reperitur constructum, *clanculum Patres*, licet plus centies alibi, ut adverbium, absolute positum, occurrat, & licet sicut *commodum*, *commodo*, *postmodum*, *postmodo*, sic & *clanculum*, *clanculo* dicatur ipso teste To. 1. p. 993. At eadem ratione etiam *Inius*, *Cominus* &c. deberent esse Præpositiones, quia Plautus dicit *in-tus domum*, Propertius, *agrestes cominus ire suos*. Et tamen non sunt, neque ex ipsius sententia To. 1. pag. 988. Quæ vero istius discriminis causa? Nulla, nisi arbitrium merum. Dicit forsan, nusquam nunc reperiri præpositionem aliam, qua suppleri possit Ellipsis, inter *clam* vel *clanculum*, & *Casus*, qui regi ab his creduntur, interjectam. At ubi hoc monstrabit factum in *tois inius*, *cominus*, *pridie*, *postridie*? Et tamen hæc posteriora, licet cum Accusativis, *Nonas*, *Idus*, &c. construuntur passim, absque *Ante* vel *Post*, quibus suppleri illa constructio debeat, Præpositionibus sine dubio *neuiquam accensenda* tradit To. 1. p. 1062. Priscianus vero lib. XIV. multa etiam alia ex Præpositionum in Adverbiorum ordinem refert. Veluti *extra*, *infra*, *contra*, *citra*, *supra*, & hæc quidem non male forsan. Naturam autem utrorumque hanc esse ait apud Græcos, quod *Adverbia* quidem *derivativa* possint esse, at *Præpositiones* *positivæ*, id est, *primitivæ*, sint omnes. Deinde quod Adverbia sint, quæ *certaine aliquam habent significationem etiam per se posita*, quod Præpositiones habere nolint *per se prolata*; ut &, quæ componi non possunt, cum omnes Præpositiones apud Græcos & componi & apponi soleant.

probant *circiter* esse (2) præpositionem; nam deest, *ad*, vel *in*. Cicero Attico lib. 10. *Verum hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Majas non defleamus. Prope*, adverbium est, quasi *pro pedibus*: accipitur pro *fere*, aut *proxime*; & fuit aliquando nomen *Propus*, *a*, *um*. At dicēs, sæpe legimus; *Prope montes consistere*; *Prope ripam Anienis*; &, *Prope metum res fuerat*; *Prope seditionem ventum est*. Sed in his omnibus (3) deest *ad*, ut jam dicemus. Quid? quod jungitur (4) ablativis cum *Ab*; ut Cicero; *Prope a Sicilia*. Plin. *tam prope a muris habemus hostem*. Idem: *Prope ab origine*. Cicero; *Prope ab domo detineri*. *Propius*, non solum non est Præpositio, sed nec Adverbium quidem, nam *Melius*, *Pejus*, *Propius*, Nomina sunt adjectiva, ut diximus, cum de accusativo egimus, & in *nata*. Quare quum legis; *propius urbem*; *propius mortem abest*; deest, *ad*. Cicero de Finib. *Sed ut ad ea propius*, Cato, *accedam*. Idem 1. Natur. deorum; *Ad similitudinem enim Deo propius accedebat humana virtus*. Idem in Partitionibus; *Accedere propius ad sensum alicujus*. Dicimus etiam; *propius ab aliquo loco stare*. *Stellæ aliæ propius a terris*, *aliæ remotius ab eisdem principiis*. Hæc Cicero de Natur.

Similia vero Adverbia Græci habent, vel potius Nomina, quæ casibus certis præmissa, videntur construi tanquam Præpositiones, licet id minime sint. Sic *ἐνθα* & *ἀπὸ*. Ael. Var. Hist. IX. 18. *rectâ ad inferos*. Et *ἀπὸ τοῦ πύργου*, coram omnibus, Isæus orat. 1. ubi pessime vertitur.

(2) *Præpositionem*.] Construitur etiam cum ablativo. Sulpicius ad Cicer. Famil. IV. 15. *Circiter hora decima noctis*. Inapte autem Vossius Anal. IV. 22. *circiter* dictum putat, quasi *circa*, vel *circum iter*, quum usitatissima hæc sit forma & terminatio

Adverbiorum aliunde derivatorum, sicuti modo ostendimus in *propter*.

(3) *Deest ad*.] Nep. Phoc. c. 2. *Cum prope ad annum octogesimum secunda pervenisset fortuna*.

(4) [Ablativis cum *Ab*.] Et cum *In*. Liv. I. 14. *In ipsis prope portis bellum ortum*, h. e. ferme. Quo ipso sensu etiam Liv. III. 2. *Legati prope violati sunt*. Et I. 23. *Civili simillimum bello, prope inter parentes natosque*. Quum ita in hac voce augeatur significatio, nihil mirum, etiam in *Propter* causam ad finalem notandam id factum, salva tamen utriusque natura.

tur. deorum; ubi nescio, cur Grammatici non annumerent præpositionibus illud *remotius*, ut *propius*; quum nulla discriminis ratio inter hæc duo inveniri queat. Cur non etiam dicas, *propius* esse præpositionem dativi: ut in illo Virgilii; *propiusque periculo it metus*. Et 3. Georg. *Propius stabulis*. Et 3. Georg. *Et faciem tauro propior*. „ [Et Livii lib. 4. „ *Hoc propius vero est*.] *Proxime*, adverbium semper est: neque obstat illud Cicer. *Habere exercitum quam proxime hostem*; nec Varronis, *Proxime januam*; nec Livii, *Proxime morem*: nam idem Cicero dixit; *Proxime accedere ad verum*. Et idem cum ablativo, *Proxime a Lacyde solo retenta est*. Livius lib. 1. *Is ducit exercitum quam proxime ad hostem potest*. Ubi legitur in Sallustio, *Proxime Carthaginem Numidia appellatur*, Fronto legit, *Proxima Carthagini Numidia*: Et infra, *Proxime Hispaniam*, Fronto legit, *Proximi Hispania*. Cicero pro Milone; *Proxime ad deos accessit Clodius*: Lambinus legit, *proxime deos*. Vide in Thesauro, *Quum proxime*, & *Prope ab*. Sed quid in his moramur, si (5) nomen ipsum *Proximus* invenitur cum accusativo? An dices esse præpositionem, *Proximus, a, um*? Plaut. Poen. *Proximus te sum*. Cicero Attic. lib. 1. *Proximus Pompejum sedebam*. Alii legunt; *Proximus Pompejo*: sed illa lectio verior. Itaque dicimus Latine; *Proximus Pompejo, Pompejum, ad Pompejum, a Pompejo, post Pompejum*. Ovid. *Proximus ad dominam, nullo prohibente, sedeto*. „ [Potest etiam in *Proximus*, subaudiri *Secundum, Propter*. Plautus Rud. „ prolog. *In agro atque villa proxima propter mare*. „ Idem Capt. act. 2. sc. 1. *Secundum patrem tu es* „ *patrem*

(5) Nomen ipsum *proximus* &c.] qui te proximus est. Livius VIII. Sic Sall. Jug. 49. Dextro latere, 32. qui proximi forte tribunal steterant. Ubi vide Gronovium quod proximum hostes erat. Gell. Patrem. Sed & ita Propior, Sall. III. 2. Dies qui proximus eam noctem illucescit. Pl. Poen. V. 3. 1. eod. cap. propior montem.

„*pater proximus.*] *Pridie Nonas, Pridie Kalendas*, non indicant, *Pridie* esse accusativi præpositionem, quum legamus apud Ciceronem; *usque ad Pridie Kalendas*: & apud Plin. *ad pridie Idus Septembres*. Sed in *Kalendas, & Idus, & Nonas*, deest *ante*, ut sit; *pridie ante Nonas*: ubi (6) *pridie* ablativus est a *die*; quasi dicas, *primo die*, vel *priori die ante Nonas*. „(Justinus „lib. 2. *Pridie constitutam diem*; ubi palam est subaudi- „ri *Ante*.) *Postridie ludos Apollinares*, dixit Cicero. Et Sueton. *Postridie nundinas*, deest, *post*. Cicero Terentia: *Quid cause autem fuerit postridie intellexi, quam a vobis discessi*; id est, postquam, posteaquam. (7) *Procul*

(6) *Pridie ablativus est &c.*] Immo *pridie* & *postridie* dicuntur conjunctim, eadem utrumque ratione, qua *die crastini*, *die pervendini*, *die septimi*. Pl. Persa II. 3. 8. Vide & omnino infra IV, 4. 118. & IV, 12, 11. Neque aliter se res habet in *Quotidie*. Non ergo illud *pridie* ex duobus constat Nominibus ablativi Casus, quorum alterum sit *pri*, h. e. primo, a *pris*, alterum *die*, ut etiam sentit Georg. H. Ursinus *Observ.* cap. 8. Sed ex Genitivo *Pris*, elisa litera S, & Ablativo. At Vir Doctus in *Instit. Gramm. Sect. VII.* p. 921. mavult confugere ad metaplasum declinationis, ut scilicet *posteri*, *quoti*, &c. fuerint itidem Ablativi, quasi a *posteris*, *quotis*, pro *posteris*, *quotis*. Supplementum autem Sanctii, quod est Solis, si non respuant, certe non admittunt, ait, phrasen *pridie* & *postridie ludorum*. Ego vero sic eas suppleo, *Die pris Solis ante tempus*, vel *diem*, *ludorum*, *Die posteri Solis post diem ludorum*. Durius adhuc est, *Postridie ejus diei* apud

Cæsarem B. Gall. I. 23. h. e. die posteri Solis post tempus ejus diei: nisi malimus hoc abusu adscribere orto ex similitum cum Genitivo constructionum usu. Solent autem in hisce *Ante* & *Post* ita omitti per Ellipsin, ut liquet ex die designando per *Kalendas*, *Nonas*, & *Idus*. Illud vero de Metaplasmo nullam meretur responsionem. Ceterum *Pris* antiquum est, unde *prior*, *primus*, & *pristinus*, quod notat idem quod *prior*. Cæf. B. Gall. IV. 14. *Milites nostri pristini diei perfidia incitati*. Ubi Vide Notas. Derivatur autem *Pris* a Gr. $\pi\rho\iota$ seu $\pi\rho\iota\varsigma$.

(7) *Procul urbem.*] *Procul* manifeste est Adverbium, & dicitur, ut *simul* a *similis*, *facul* a *facilis*, sic illud a *procilis*, quod a *procello*, h. e. porro moveo, pello, derivat Vossius in *Etymol.* Ego vero derivem illud potius ab antiquo *Procio*, h. e. promoveo, provoco. Unde *Procitum* in Supino, & *Procitare*, apud Festum: immo & *Proeus*, & *Procax*, h. e. qui petit & elicit

cul urbem, dixit Curtius. & Livius *Locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit*. Nescio an alibi repariatur *procul*, cum accusativo, sæpissime cum ablativo; ut, *procul mari Oceano, procul dubio*. „[apud Lucret.] *procul ambitione, procul discordibus armis*.] Exempli non adscribam cum præpositione, quia sunt innu-mera, & cuilibet in promptu, „ (8) [ut verisimile sit „ Curtium scripsisse, *Procul urbe*; Livium, *Procul numero*.] *Secus decursus aquarum*, Latinis inauditum est: (9) semper autem adverbium esse censeo; ut, *Recte, an se-*

elicit quid ab alio. Certe Analogia Derivationis id postulat. Nam ita a *facio* *Facilis*, a *doceo* *Docilis*, ab *ago* *Agilis*, &c. Ceterum hisce derivationibus ad- versari videtur, quod Viri Do-cti, etiam in Lexicis, *procul* tradunt poni quoque pro *prope*, secuti in eo Servium, qui ad Virg. *Eslog. VI. 16. Serta procul tantum capiti delapsa jacebant*, notat, *Procul, modo Prope, i. e. juxta*. Nam ideo intulit, *Tantum capiti delapsa*, ut ostenderet non longius provolutam coronam. Et sic Idem Virg. *Aen. VI. 10. At pius Aeneas arces, quibus alius Apollo Præsides, horrendaque procul secreta Sibylla, Antrum immane, petiit*. Nec enim longe, sed prope aberat hoc antrum a Templo Apollinis. Sic qui tam prope abest, ut alterius sermonem privatum cum alio habitum audire possit, dicitur tamen *procul* esse. Ter. *Hec. IV. 3. 1. Quem cum istos sermonem habue- ris, procul hinc stans accipi*. Si- militer in Eua. *III. 4. 10. At verum est quidem, Procul dici etiam de spatio non ita longo; sed tamen semper notat separa-*

tionem ac remotionem ex suo loco in alium, quæ separatio seu propulsio, five in breve spa- tium, five in longum, semper fit *procul*; immo ipsa illa brevis spatii, pro rei, de qua agitur, natu- ra, considerari & dici potest lon- ga. Sic quando Terentius *Eun. II. 3. 43. ait; continuo accurrit ad me, quam longe quidem*. Et *III. 5. 61. ubi paratum est convivium? Apud libertum Discum. Perlonge est*: utrobique breve intelligitur spatium, sed quod istis in rebus erat, aut videbatur, satis longum.

(8) *Ut verisimile sit*.] Hæc vi- dentur a Scioppio, licet ita quo- que edant Patavini, statim sub- jecta superioribus exemplis de Ablativo, cujusmodi plura refert Rivius ad Sallust. *Jug. cap. 89. In eadem porro sententia de hisce locis Curtii & Livii, usu- que vocis procul, est Vossius Anal. IV. 22. Mox in hisce Scioppianis repono muro pro nu- mero, quod tamen Ed. Patavina quoque exhibet.*

(9) *Semper autem adverb. &c.*] Recte, sicut & alia ejusdem terminationis, veluti, *Inius, Subius, Versus, Rursus, Adhi-*
betur

secus facias, nihil ad nos. Plaut. *Quid diximus tibi secus, quam velles?* Citat Erasmus ex Plinio; *secus fluvios*, lib. 24. Sed in correctis legitur, *secundum fluvios*.
 „ [Charisius lib. 1. *Secus adverbium significat Aliter* :
 „ unde nascitur *Secius*, αλλοιότης. *Ceterum id quod vul-*
 „ *gus usurpat, Secus illum sedi, hoc est, secundum illum;*
 „ *& fatuum, & sordidum est.* Plebem quidem Roma-
 „ nam sic loqui solitam, ex illo apparet, quod affert
 „ *Quintilianus*; *Cæcus conductus est secus viam stare.*]
Usque nihil aliud significat, quam continue, aut perse-
 veranter; Terent. *Andr.* 2. 1. 3. *Animus usque antehac*
attentus; qua in parte Donatus valde laborat, & nihil
 explicat.

betur tamen aliquando, ut præpositio, constructum cum Accusativo; ut ostendit Vossius *Anal.* IV. 22. Nec tamen ideo, ut Idem sentit, est vera Præpositio, quum diserte Charisius *Adverbium esse* affirmet, & constructionem illam *fauam ac sordidam* pronunciet, atque ipse Vossius *rectius ea abstinere* censeat, *uicunque semel atque iterum* **EXCIDERIT Bonis Scriptioribus**: e contrario plus millies etiam apud optimos Scriptores occurrit ut *Adverbium*, modo absolute positum, modo ad sequens *Ac, Atque*; aut similes particulas, relatum: sed & hinc Composita *Extrinssecus* &c. manifesta sint *Adverbia*. Adde, quod etiam comparatur, ut alia quædam *Adverbia*; nam a *secus* habemus *Secius*, ut a *diu* *Diutius*, *penitus* *Penitius*, *prope* *Propius* &c. Quando ergo constructum fuit cum Accusativo, factum id per Ellipsin veræ præpositionis *ad*, plane ut *Juxta* & *Secundum*. Ergo *secus viam* est concise dictum, pro, *secus ad viam*. Similiter se-

cus decursus aquarum, quod est ex Psalmo. 1. Vulgatæ Versionis. Ursinum, qui *Secl.* VII. p. 1049. neque hoc admittit, & satis inepte requirit locum, ubi *Secus* ad reperiatur conjunctum, quum ipsa illa constructio & *Secus* cum Accusativo vix bis vel ter in uniuersum in locis integris & indubiis occurrat, suis præjudiciis relinquo: maxime quum & ipse alibi (pag. 347.) *Adverbium esse* pronunciet. Derivatur autem *secus* vulgo a Gr. *ἐκς*, *procul*, idque auctoritate quorundam Veterum, & Casauboni ad Sueton. *Tib.* 2. Sed refutat id Festus, & sine dubio verius deducitur a Verbo *Sequor*, unde & *Secundus*, h. e. Proximus, & dein, Alius a Primo. *Usque*, quod sequitur, formatum est a Græco, *ὤχρι*, vel *ἄχρι*, *usquedum, donec*. Atque adeo neque illud Præpositionibus accenseri potest. Plaut. *Pœn.* III. 1. 31. *ubi bibas, edas de alieno, quantum velis usque assatum*, h. e. usque ad tantum, quantum velis.

explicat. Quum legis ; *usque Romam* ; & *usque Roma* , deest semper præpositio. Catull. *bunc ad usque locum* : quod ita frequens est , ut probatione non indigeat. *Romam versus* , & similia , præpositiones non sunt ; neque *versum* ; (10) quod probant *adversus* , & *adversum*. Cicer. lib. 4. epist. 12. *In Italiam versus navigaturus erat*. „ [Plaut. Epid. *Cœpi versus ad illas accedere*. Livius lib. „ 7. *Romano corvus in galea confedit in hostem versus*.]

(10) Quod probant *adversus* &c.] Sentio & ipse *versus* & *versum* , non esse præpositiones , sed tamen non probari illud ex compositione voculæ *adversus*. Nam & præpositiones cum præpositionibus possunt esse compositæ. Veluti *Inanie* , & alia. Vi-

de Vossium de Anal. IV. 23. Con-
struitur autem *versus* , æque
ac *Prope* , cum Præpositionibus
non modo Accusativum regenti-
bus , sed & Ablativum. Livius
xxv , 25. *Tumulus est in extrema
parte Urbis versus a mari*.

C A P. XVII.

De Adverbiorum natura , & differentia. Præcipue Verbis junguntur. Adverbiorum divisio per terminationes & significationes. Interjectiones.

Adverbium est dictum , quasi *ad verbum* , quod sit quasi verborum adjectivum , & modus ; ut , *bene currit*. Adjungitur tamen & aliis partibus ; ut , *bene doctus* , *valde mane* , *semper Deus* , *semper lenitas*. Formas ejus adnumerare ad Grammaticum non pertinet ; pertineret tamen , si fines adverbiorum recenserentur ; ut quum alia finiuntur in IM , ut *punctim* , *cæsim* , *membratim* ; alia in US , *subtus* , *intus* ; alia in O , *cito* , *profecto* ; in AS , ut *alias* , *cras* ; in I , *ubi* , *ibi* : in E , *bene* , *pulchre* , *sane* ; in ER , *duriter* , *fortiter* ; & sic deinceps. Significationes vero adverbiorum enumerare (1) magis
Phi-

(1) *Magis Philosophi*.] Immo | Salmanticensi ac Patavina Edd.
Philologi. Sed sic haud dubie vo- | legatur *philosophi* ,
luit Sanctius , quamvis & in

Philosophi est, quam Grammatici; quia Grammatici munus non est, teste Varrone, vocum significationes indagare, sed earum usum. Propterea nos in Arte hæc prætermisimus: sed ne hic aliquis forte ea desideret, utcumque dicentur.

Affirmandi sunt, *Certe, næ, quidni, quidem.*

Negandi, seu prohibendi, *Non, [Ne,] haud, minime, nequaquam, [neutiquam.]*

Loci, *Hic, intus, foris*, de quibus copiose in Arte.

Temporis, *Diu, cras, nuper, dudum.*

Quantitatis, *Valde, nimis, satis, perquam, impense.*

Qualitatis, *Bene, pulchre, eleganter, nimis.*

Comparandi, *Magis*; nam cætera, ut *melius, doctius*, Accusativi sunt, in quibus deest *κατά*, ut sæpe monuimus, & in Ellipsi late.

Congregandi, *Una, pariter, simul, conjunctim.*

Demonstrandi, *En, ecce*, quamvis hæc potius sint soni inarticulati.

Vocandi, *O, Heus*: sed soni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, seu Eventus, *forte, fortasse, forsitan*; quamvis hic sint tres dictiones, *Fors sit an.*

Remittendi, *Vix, sensim*: Hortandi, *Eia, age, agite, agendum, [quin.]*

Interrogandi, *Cur, quare*, etsi hoc sit *Qua de re*, „ *[Ubi, unde, qua, quorsum, quo, quando, quoties.]*

Jurantis, *Hercle, Medius fidius, Ædepol, Æcastor*; nisi malis nomina appellare.

Ordinis, *Deinde, deinceps*. At vero *Primum, primo; Secundum, secundo*, (2) nomina sunt ubique.

Nu-

(2) *Nomina sunt ubique.* Hujus generis etiam alia sunt hic notata. Veluti *Alias*, de quo Grosop. *Parad. Ep. I.* qui tamen male fecit in *Jud. de stilo Hist.* quod tam acerbe invehitur in Viros doctos, qui *alias* pro alio-

quin usurpaverint, ut, quod eo sensu vix de plebe literatoribus sit dignum, & tantummodo significet, vel alio tempore, vel alio loco. Fateor equidem, potissimum de tempore usurpari voculam, & tunc intelligi *horas*. Sed

Numerandi, *Semel, bis, deinde, deinceps, centies, &c.*

Græci, quas nos vocamus Interjectiones, inter Adverbia connumerant. Mihi sunt Soni Inarticulati & Naturales; ideo inter partes orationis non adnumeravi. Hæc sunt hujusmodi, *Apagē! phŷ! vā! papā! vab! o! ob! ei, hei, eu, heu.* At *at, au, st, pro, prob, habake, euge.* Adverbiis etiam adnumerantur illa, quæ modo expunxi ex Præpositionum numero juxta Grammaticorum enumerationem.

Sed & intelligi simpliciter res quascunque, patet ex Plauti *Epid. IV. 1. 39. Ille eam rem sobrie accuravit, ut alias res est impense improbus: potuisset simpliciter alias vel alioqui dixisse.* Atque adeo patet inde, duo hæc etiam promiscue usurpari posse, idque pluribus exemplis probatum vide apud Virum longe Eruditissimum, Joh. G. Grævium ad Sueton. *Tib. c. 71. & Urfinum To. 1. p. 978. Similiter Nominibus*

accensenda sunt, *Una*, quod est Ablativi casus, generis feminini, tum *forte, quare, qua, quo:* Etiam Verbis, *age, agite, agendum*, & mox ex Interjectionibus, seu, ut Sanctius ait, Sonis inarticulatis, *Apagē*, quod est imperativæ formæ ab *Ἀπάγω.* Adde his, quæ Cl. Ursinus disputat *Sect. VII. cap. 1. De Interjectionum autem natura contra Sanctium vide Me supra 1, 2, 6.*

C A P. XVIII.

De Conjunctione. Etiam Disjunctiva conjungit. Verum, Quare, Quapropter, Quod, non sunt Conjunctiones.

Conjunctio non jungit similes casus, ut inepte traditur, (1) sed tantum jungit sententias: nam quum dicis; *Emi equum centum aureis, & pluris*; syntaxis est; ego emi equum centum aureis, & ego emi equum pretio pluris æris. *Petrus, & Paulus disputant*, id est, *Petrus*

(1) *Sed tantum jungit sententias.* Res manifesta ex multis Auctorum locis, in quibus diversi plane casus per conjunctionem connectuntur. *Salustius Jug. 7. Ubi videt neque per vim, neque insidiis, opprimi posse hominem, cap. 23. aut per vim,*

aut dolis. lib. 1. *Histor. in Orat. Philippi, quos per fidem aut perjurio violasti*, ut recte ex MSis restituit Ciacconius. *Tacitus Histor. I. 55. Non tamen quisquam in modum concionis, aut suggestu, locutus.* *Florus III. 23. sed quantum, lateque, (pro, & quam*

trus disputat, & Paulus disputat. Conjunctionum officia

quam late) *sax illius motus exarsit?*
 Sallust. Jug. 5. *cujus in Africa magnum, atque late imperium valuit.* Sic integræ sententiæ diversarum constructionum, Livius I. 46. *Criminandi Servii occasionem sibi datam ratus est, & ipse juvenis ardentis animi, & domi uxore Tullia inquietum animum stimulante.* Sall. Jug. 25. *Hi quod in invidia res erat, simul & a Numidis obsecrati, triduo navim ascendere.* Actor. Apost. XXII. 17. *ἰζήτην δὲ μοι ὑποστήσαντι, & προσευχόμενός μου, γινώσκω με ἐν ἐκστάσι, accidit mihi, ut essem in ecstasi, quum reversus essem, & quum precarer Deum.* Et diversi plane Nominativi, etiam per Ellipsin omitti, Livius XLV. 20. *Omnibus honoribus & præsens est cultus, & proficiscentem prosecuti sunt,* scil. Romani. cap. 28. *Ubi & alia quidem spectanda visa,* scil. sunt ab Aem. Paulo, & *Jovem veluti præsentem intuens, motus animo est* scil. Paulus ipse. Sallust. Jug. 101. *Cum pedibus, quos Volux adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, pro & qui non &c.* cap. 79. *Carthaginenses eo in loco Philanis Fratribus aras consecravere, alii-que illis domi honores instituti.* quod male mutavit Popma. *Alia vide in Notis meis ad Aelian Var. Hist. XIII. 40. & infra III. 14. 1. Non tamen adeo incepte tradi, dixerim cum Sanctio, Vossio, &c. Conjunctionem jungere etiam similes Casus, aut Voces singulas.* Quando duo Nomina referuntur ad Unum Verbum, aut ab uno pariter pendent, quid

opus est, ea distrahere in duas sententias & constructiones, ut duplex videatur actio, quæ simplex & una est? Certe enim duplex videretur emptio diversorum equorum, si diceres, *Emi equum centum aureis, & emi equum pretio pluris æris,* ut exponit Sanctius verba unius emptionis, *emi equum centum aureis & pluris* scil. auri pretio. Sic si dicas, *Emi librum X. drachmis & IV. obolis,* in eo non duplex est sententia, sed unica, & copula nihil jungit, nisi similes casus & voces, quæ pariter unum conficiunt pretium, quo liber unus est emptus. Sic recte dixeris, *Saulus & Paulus sunt iidem,* at si hæc distrahas, *Saulus est idem, & Paulus est idem,* prius membrum nullum habebit sensum, quia nihil eo continetur, & præcessit nihil, quo referatur *Idem,* quod utique relationem quandam comparationis ad rem aliam & specie tantum diversam requirit. Urſinus To. I. p. 1010. parum recte vulgo dicere ait, *Conjunctione vocabula quoque singula conjungi.* at To. 2. p. 453. 454. disputat contra Sanctium, affirmantem non *casus similes, sed orationes conjunctionibus conjungi.* Quæ non video, quæ prioribus congruant. Pergit dein contra Vossium, Scioppium, & Me, notare *Similitudinem conjunctorum non ita stricte capiendam, quasi in omnibus voces consentire debeant, Sufficere aliqua in parte inter se similes esse.* Ea vero quid sibi velint nescio, quum certe Ego id (*debere*) nusquam monuerim, nec unquam voluerim.

ficia distinguere, veluti diximus de Adverbio, Grammatici munus non est: nam si ad Grammaticam spectes, omnes sunt Conjunctiones, etiamsi videantur disjungere; nam quî minus conjungit, *dormit, aut vigilat*, quam *dormit, & vigilat*? In sensu multum differt, in grammatica nihil. Eas tamen explicationis majoris causa in classes distribuamus.

Copulantes absolute, *Et, que, nec, neque, ac, atque, quoque, etiam, item, itemque.*

Copulantes ex conditione, *Quum, tum, si, sin, nisi.*

Disjungentes, *Aut, vel, ve, sive, seu, an, nec ne, utrum*: sed hoc Nomen est.

Adversantes, *At, sed, porro, tamen, tametsi, etsi, licet, quanquam, quamvis, autem.*

Rationes illativæ, five colligentes, quas ratio præcedit, *Ergo, igitur, ideo, itaque, quocirca, proinde, quare, quapropter*, sed (2) hæc duo Nomina potius, *Qua de re, Propter quæ.*

Causales, quando causa sequitur, *Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote, propterea quod. Quod*, non, ut putant grammatici, Conjunctio est, sed semper est Nomen relativum, ubi intelligitur præpositio.

Declarantes, *ut, uti, velut, veluti, sicut, sicuti, ceu, tanquam.*

Sed Grammatico satis est, ut dixi, si tres has Partes posteriores vocet Particulas indeclinabiles, & functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura sex Partium orationis, nunc ad illarum Constructiones accedamus.

LIBER.

(2) Hæc duo Nomina potius &c.] minibus, (Vide Me infra ad III. 14.) sicuti *Quocirca* Nomine & Nomina etiam sunt *Ergo*, quod est Græcum *ἔργον*, sicuti alibi *Sanctius* & *Scioppius* ostendunt, & Nos pluribus. Vide infra III. 14. & maxime IV. 14. *Ideo*, quod constat duobus No-

minibus, (Vide Me infra ad III. 14.) sicuti *Quocirca* Nomine & Adverbio, *Quamvis* Nomine; & Verbo, *Quanquam* geminato Nomine, seu Pronomine. Sed & *Licet* inter Adversantes collocatum, liquido est Verbum.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

De constructione Nominum. Constructio est Duplex. Concordia Triplex.

CONSTRUCTIONEM diximus dividi in Concordiam, & Rectionem: item, Concordiam triplicem esse, Adjectivi & Substantivi; Nominis & Verbi; Relativi & Antecedentis. Substantivum & Adjectivum numero & casu tantum consentiunt, non genere; nam Adjectiva Genus non habent, [vide lib. I. c. 7. p. 55, 56.] sed certas terminationes ad Genera, propter quas Substantivorum Genus indagamus. Itaque postquam scieris, cujus generis sit *paries*, tunc necessario dices, *paries albus*; quia *albus* est terminatio ad genera masculina: restat deinde ut accedat concordia numeri, & casus. Quod si objicias: *Paries alba* in numero & casu concordant, nec tamen est perfecta Concordia. Respondeo: Concordiam perfectam esse, sed a te peccatum esse in regula, quæ ante Concordiam est, quæ jubet, terminationem in *us* deberi necessario masculinis. Eadem ratio est in Concordia Nominis, & Verbi; diximus enim hanc Concordiam ex solo Numero constare. Tu objicias; *ego docet*, est numeri Concordia; non tamen congruit omnino oratio. Peccatum item a te est in regula, quæ docet, omnem nominativum esse tertiæ personæ, præter, *ego*, & *tu*, &c. Quia igitur ignorasti, *ego*, esse primæ personæ verbalis, non adaptasti concordiam, quæ post regulam sequebatur.

CAP.

CAP. II.

Concordia Nominis & Verbi. Nominativus a nulla parte regitur. Duo Nominativi simul in eadem oratione.

EX Nomine & Verbo, tanquam ex materia & formâ, quæ brevissima sit, constituitur oratio: id docet Plato in *Sophista*, & Aristoteles lib. 2. *ἡ ἐπιστομὴ*. Porro Nomen cum Verbo in solo Numero convenit, ut diximus, non in Persona, ut docent Grammatici: nam ea, quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod sit ambobus commune, convenire: (1) Sed nomina non habent Personas, id est facies illas, quas sola Verba retinent. Non ergo in persona, casu, genere, Nomina cum Verbis conveniunt; sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur: opus tamen est Concordia, quia duplex illa persona est, singularis, & pluralis: itaque qui dixit; *ego disputat*, erravit in Regula: qui dixit; *ego disputamus*, erravit in Concordia; illud enim necessitatis fuit, hoc concordia. Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato scribit*, *Cato* non regitur a verbo; (2) nec *scribit* a *Cato*: sed

Con-

(1) *Sed nomina non habent personas.*] At vide, quæ contra hanc sententiam notavi supra ad Lib. 1. cap. 12. Nota 2. & 3.

(2) *Nec scribit a Cato.*] Quum dico, *Cato scribit*, est hæc quidem Concordia Nominis & Verbi, & ea quidem tum in Numero, tum in Persona, ac personali terminatione, uti patet ex iis quæ docui supra d. 1. Sed & *Rectio* recte possit appellari. Nam illud in constructione *regere* vide-

tur, quod in naturali vocabulorum ordine præcedit, & flagitat sibiungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico, *Cato scribit librum*, sicuti *scribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ est *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, sic & *Cato* flagitat, & proinde *regit* revera, ex omnibus sex terminationibus vocabuli *scribo* eam, quæ est tertiæ personæ singularis Numeri. Sed

L

tamen

Concordia est Nominis & Verbi, & *Cato* suppositum est; non persona agens aut patiens, ut somniant Grammatici. Nec ullo alio modo reperitur Nominativus in Latino sermone: nam in illis; *O vir fortis, atque amicus; En primus; ecce homo*, vel *ecce hominem*, quærendum Verbum est, ut docemus in *Ellipsi Verborum*. Duplex Nominativus non uno modo videtur reperiri in eadem oratione; ut *Ego Annibal peto pacem*: sed deest, *Ens*, vel, *qui sum Annibal*, Vide *Ens*, in *Ellipsi*. Omne præterea Verbum utrinque Nominativum videtur habere; ut *legis invitus, doceo libens*; sed hic quoque deest *Ens*. In Verbis quibusdam passivis fit reciprocatio; ut *vocor Sanctus; Diceris poëta*. Sed hoc est ab activo, *Dicunt te poëtam*.

tamen quia Grammatici solent | eos potius, quam ut de appellatione sola litigemus.

CAP. III.

Genitivus significat possessorem: neque Græce, nec Latine a Verbo regi potest. Græcæ Constructiones Genitivorum. In præsentiarum qua ratione dicatur. Urbs Toleti Latine dicitur. Duo genitivi ab uno eodemque nomine reguntur.

GENITIVUS perpetuo significat possessorem, five active, five passive capiatur; ut *amor patriæ*, (1) *vulnus Achillis*; unde fit, ut a verbo regi non possit; nam possessor

(1) *Vulnus Achillis.*] h. e. ab Achille profectum. Est enim exemplum hoc Genitivi Active sumpti, sicut prius est Passive sumpti. Sic Cicero active, *Famil. V. 8. Quædam pestes hominum, aliena laude dolentium. VIII. 8. Illa Cn. Pompeji sunt animadversa. Lucianus de Morte Peregr.*

*πύγμα ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, & πύγμα ἀπὸ τοῦ Ἰου, h. e. hæc quidem facilia sunt, & ab omni homine fieri possunt. Sed prorsus simile huic nostro est illud Virgilii, & *Vulnere tardus Ulyxi*, de quo vide Gellium IX. 12. ubi etiam de Genitivo Passive sumpto agitur. Cujus generis quoque sunt illa Taciti *An. XI. 8. Dessestors**

essor & res possessa nomina *relata* sunt, ut vocant Dialectici, quum alterum sine altero nequeat intelligi, *possidere* verba significabunt, at *possessionem* nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias species statuerunt Verborum, quæ Genitivum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretii & æstimationis, si sit genitivus, a nomine, non a verbo regitur; ut *magni emi*, deest *pretio*: integrum enim erat, *emi hoc magni æris pretio*. Et quum dico, *Nihili*, vel *Pluris te facio*, (2) deest *æstimationis*, vel *pretii*. Vide *Pretium* in Ellipsi, & *Aeris*. „ [*Magni fit a multis*, subaud. *Homo*: Id est; fit „ homo magni pretii, faciunt eum hominem magni „ pretii.]

In verbis accusandi, & absolvendi manifeste patet genitivi natura; nam deest Ablativus *Crimine*; & ut
(3) Bar-

Flores patris sui, pro, à patre suo, Sueton. Claud. 29. In concubitu dilecti adolescentuli confossus. Aelian. Var. Hist. V. 21. ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, propter facinus in pueros. Vide & Me in Add. ad Ael. II, 25. 5. & hic in extr. hujus Capituli pag. 177.

(2) Deest æstimationis.] Immo vero deest, *rem æstimationis*, vel *pretii*, vel etiam *momenti*, *Pluris* Nep. Alcib. 8. *Videt se nullius momenti futurum*. Plaut. Cap. III. 1. 17. *Neque ridiculos jam ieruncii faciunt*, intellige *rem*: quod rectius hic intelligi puto, quam, quod cum Scioppio profert Urfinus Tom. 2. p. 205. *Hominem*. Nam certe usitatus erit & concinnius quod ad sensum, si phrasin, *Ego te non facio flocci*, suppleveris, *Ego te non facio rem flocci*, potius quam *Hominem flocci*. Immo non aliter expleri aut explicari potest, quod Plautus ait

in Rud. Prol. v. 47. *is Lenò, ut se æquum est, flocci non fecit fidem*, h. e. fidem non fecit rem flocci. Et Pers. II, 2. 42. *Nihili facio scire*, h. e. scire illud est apud me res nihili, seu facio illud rem nihili. Cicero Famil. III. 10. *Quod si tantum facies, quanti Ego faciendum esse judicavi*, pro, quod si facies rem tanti pretii, &c. Atque ita passim. Sed non est tanti hæc res, ut in controversiam abeat. Porro Plautus Pseud. III. 2. 20. *Me nemo potest minoris nummo, ut surgam, subire*, h. e. pecunia, vel re, pretii minoris nummo. Terent. Heautont. IV. 5. 40. *equidem istuc æqui bonique facio*, h. e. facio illud rem æqui & boni negotii. Adelph. II. 1. 9. *Tu quod te posterius purges, &c. hujus non faciam*, h. e. non faciam illud rem hujus negotii aut pretii. Sic passim *Flocci pendere*, *Magni referre*, &c.

(3) Barbare dicitur, *Accuso te criminis*, ita Latine dicitur, *Accuso te furti*. Vide *Crimen* in Ellipsi.

Miseret, *Misereor*, *tædet*, *pertædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, genitivum regere videntur; sed non ita est. Audiamus Priscianum: *Hoc*, inquit, *sciendum*, *Impersonalia*, quæ accusativo simul casui & genitivo copulantur, ut, *Pudet me tui*, *similiter* *Pœnitet*, *Tædet*, *Miseret*, *Accusativo quidem significant personam, in qua fit passio; Genitivo vero illam, ex qua fit actus. Neque est mira hujusmodi ordinatio, quum in eisdem casus resolvitur; est enim* *Pudet me tui*, *Pudor habet me tui*: *Tædet me tui*, *Tædium habet me tui*: *Pœnitet me tui*, *Pœnitentia habet me tui*. Hæc Priscianus præclare, ni vocasset hæc verba *Impersonalia*, quæ vere activa sunt, & genitivum *Agentis*, qui regitur a nomine, quod in verbis latet; ut *pudor peccati pudet me*; & (4) *miseratio pauperis miseret me*, id est, me tenet. Vide in Ellipsi, *Nominativus cognatus*: & lib. 3. cap. 1. „ [*Lucretius tamen Nominativum*

„ alie-

(3) *Barbare dicitur &c.*] Non ita barbare. Sic enim Tac. Ann. VI. 29. *quia male administrata provincia, aliorumque criminum, urgebatur*, h. e. accusabatur. Adde *Ursinum Instit. Sect. VIII. Cap. 9. p. 210, 211.* Sed & sicuti accusare & arguere facinoris recte dicimus, sic quidni & criminis? Nam licet Sanctius infra IV. 4. in v. *Crimine*, distinguat inter *Crimen* & *Scelus*, & hoc generale nomen non esse contendat, ut est *Criminis* vox, & licet *Ursinus d. l.* hoc arripiat, quasi recte factum; certum est tamen *Vocabula Facinoris & Sceleris* æque esse Generalia, & æque de quibusvis majoribus Criminibus singularibus adhiberi, ac ipsam *Criminis* Vocem. Certe ita *Plaut. Pseud. II. 4. 56. Malorum facino-*

rum sapissime, scil. *argutus est*. *Cic. Fam. VI. 6. Nefariorum scelerum condemnati.* XIV. 14. *Piso scelevit condemnat generum suum.* Potest autem in his omnibus intelligi *causa* vel *nomine*, ut *Damnatus nomine conjurationis* apud *Cicetonem*, vel *judicio*, ut *judicio capitis arcessere aliquem*. *Cic. de Offic. II, 14.* Vide & infra in Ellipsi dicto loco, ad *Vocem Crimine*, & ad *Vocem Causa*.

(4) *Miseratio pauperis miseret me.*] Regi hic Genitivus videtur aliquando a vocabulo *vicem*. *Terentius Heaut. IV. 5. 1. Menedemi vicem miseret me, tantum devenisse ad eum mali*: Ubi posteriùs comma habendum pro Nominativo. Vide & infra ad III. 3. & IV. 3. init. *Vicem* autem ponitur pro *proprie* vi-

„ alienum verbo, *Miseret*, supponit lib. 3. (5) *Ipse sui*
 „ *miseret*, pro *Miseretur*, quod est, miser fit ex animo,
 „ seu cruciatur miseria sui.]

Ubi partitio significatur, Genitivus ab alio nomine
 subintellecto pendet; ut *Quis vestrum? Omnium pri-*
mus, Romanorum fortior, Græcorum doctissimus. Vide
 Ellip-

vicem; ut apud Livium XXVIII,
 19. *Solliciti vicem Imperatoris Mi-*
lites. Sic Plautus *Epid.* IV. 1.
 1. *si quid est homini miseriæ,*
quod miserescat miser ex animo,
id ego experior. Cicero *de Invent.*
 II. 13. *Utrum id facinus sit, quod*
pœnitere fuerit necesse, in quibus
quod ponitur pro *propter quod.*
 Vide & Vossium de *Construct.*
 cap. 13. extr. At ubi absolute
 sine addita ulla Nominativi spe-
 cie occurrit, ut *Miseret me tui,*
Pudet me Filii, tum vero intel-
 ligi videtur *negotium, factum,*
status, fortuna, respectus. Atque
 ita tunc Genitivo significatur, ut
 ait Priscianus, *persona, ex qua sit*
actus, sed ita, ut alius subintelli-
 gatur Nominativus, quam quem
 ille vult intelligi. Sic ergo Ter.
Phorm. I. 3. 20. *Nostri nosmet*
pœnitet, h. e. fortuna, vel nego-
 tium nostri status, vel mali, vel
 absolute *Nostri,* ut, *Mei, Tui*
 &c. Sic *Miseret me tui,* possis
 explere, negotium tui mali mi-
 seret me, vel respectus tui mi-
 seret me. Certe *respectus* vel *co-*
gitationis aut simile quid deesse vi-
 detur in locutionibus personæ,
 etiam in diverso paululum sensu.
 Sic Terent. *Adel.* III. 4. 27.
Fratri me quidem pudet pigetque,
 h. e. respectus Fratri male rem
 gerentis. At quando Filius ad
 Patrem dicit *ibid.* IV. 5. 49. *Et*
me tui pudet, sensus est, respectus

tui tam boni Patris. Belgice hæc
 distinguimus, *uit schaeme my*
Over u, en, Dooz u. At quan-
 do in Genitivo non persona, sed
 res exprimitur, tum manifeste in-
 telligitur *negotium,* vel etiam,
 si quis malit, *respectus, cogitatio.*
 Certe nihil discriminis est, quod
 ad sensum, & constructionem
 Ellipsi manifesta adjunctam, inter
 illa, *Non te hæc pudet?* Ter. *Ad.*
 IV. 7. 36. Et, *Non te horum*
pudet, scil. negotium vel cogita-
 tio? *Phorm.* II. 3. 45. Ut & in-
 ter, *quem neque pudet quidquam,*
 scil. factum, *Adel.* I. 2. 4. Et,
apud alium ipsius facti pudet scil.
negotium, *Heaut.* III. 3. 35. Et
 ita jam Livius II. 5. *Miserebas*
homines non pœna magis, quam
sceleris scil. negotiū vel respectus.
 At apud Terent. *Phorm.* V. 7. 78.
neque huius sis veritus femina pri-
maria, supple vel *causa, iræ vel*
respectu, aut *respectum.* Vide &
 Vossium de *Construct.* cap. 27.

(5) *Ipse sui miseret.*] Male hoc
 accepisse videtur Scioppius, licet
 sensum satis bene expresserit.
 Etenim ratio Grammatica locu-
 tionis hæc est, *Ipse miseret se ob*
factum vel fortunam sui. Idem
 vero est *Miserere se* & *Misereri.*
 Hinc Plautus *Captiv.* III. 5. 107.
Neminis misereri certum est, quia
mei miseret neminem. h. e. cer-
 tum est propter neminis nego-
 tium miserere me ipsum, quia mei

Ellipsin Ex numero lib. 4. cap. 3. ut & lib. 2. cap. 10. 11.

Desine querelarum, Abstine irarum, Integer vitæ, Lassus viarum; (6) Græca sunt, in quibus deest præpositio *in*, quæ genitivum apud illos regit. Et quum dicis, *impleo granarium frumenti*, si Latine loqueris, significas te implere granarium, quod sit frumento dicatum; ut si dicas, *impleo pateram Regis*. „ [Ita Plaut. Stich. act. 3. sc. 1. „ *Cadum vini veteris tibi propino*. Et Truc. act. 5. sc. 1. „ *Utrem ut habeat veteris vini*, pro *cadum*, vel *utrem* „ (7) *vino destinatum*.] Sed poetæ aliquando Græcos imitantur: unde Virg. *Implentur veteris Bacchi*; Græci dicunt, πληρῶ τὸ ἀρχαῖον, id est, *impleo pateram de vino*; vel, si verbum verbo reddas, *de vini*. Nec tibi mira

negotium miseret neminem. Ceterum ut Personaliter hic constructur *Miseret*, sic & reliqua passim reperiuntur constructa. Nam sic, *Ita nunc pudeo*; Plautus Casin. V. 2. 3. *Nullus est, qui peccavit, quin pudeat*, Aulul. IV. 10. 6. *Piget me parum pudere te*, Trinum. III. 2. 35. *Perhorrescat necesse est, & pudeat tacitus, & pœniteat*, Gellius V, 1. Sed vide & ipsum Sanctium infra lib. III. cap. 1. & cap. 3. ad V. *Pudet, & Pœnitet*.

(6) *Græca sunt, in quibus &c.*] Græcissant sane; sed non ita, ut Genitivus Græco more a præpositione suppressa regatur, sed potius, per aliam & Latinis usitatam Ellipsin, ab alio casu. Ergo *desine querelarum*, intellige *negotium*, vel *in negotio*. *Lassus viarum*, suppl. *de causa*. Vide omnino Vossium de Construction. cap. 30. 33. Sed & ita passim Veteres. *Pecuniæ liberales erant* Sall. Catil. 7. *Pecu-*

niæ suæ parcus, publicæ avarus Tac. Hist. I. 49. *Severitatis & munificentiae summus* Ann. I, 46. *Modicus voluptatum* II, 73. *Expertus industriae* Sueton. Vesp. 4. Et cum Substantivis, vel absolute. Cicero de Senect. cap. 2. *Ipse mirari soleo cum ceterarum rerum tuam excellentem sapientiam, tum &c.* Adde quæ notavi infra Hoc Cap. ad pag. 175.

(7) *Vino destinatum*.] Immo, & *Vino plenum*. Sic Sueton. Ner. 47. *Pyxis veneni*. Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertas, an paleæ, nihil interest*, h. e. onustam auro, vel palea. Matth. xxvi. 7. ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου, *vas unguenti pretiosi*. Et Lucian. dial. Meretr. p. 751. ἀλάβαστρον μύρου ἐν Φοινίκῃς. Simile his ferme est illud Terentii Heaut. IV, 7. 10. *Hæc talenta dotis apposcunt duo*. h. e. duo talenta, quibus constat dos. Qui locus potius, quam ille Appuleji, conferendus erat a Vossio de

Cap-

mira videatur hujusmodi constructio; nam antiqui Latini, verbum ex verbo reddentes, (8) Genitivo addebant præpositionem. Vitruv. lib. 1. c. 2. *Quantitas autem est*

Construct. cap. 7. cum Plauto Persa III. 2. 66. Dabuntur dotis tibi sexcenti logi. Sic idem in Trinum. v. 2. 34. Spondeo, & mille auri Philippum dotis. Sed & Alii sic quoque loquuntur, veluti Corn. Nepos in Alcib. cap. 9. Ex quo quinquaginta talenta vectigalis accipiebat. in Timoth. cap. 1. Mille & Ducenta talenta prædæ in publicum deuulit. In hisce non ponitur regens Substantivum in Casu recti, h. e. in Genitivo, nec rectum in casu regentis, seu, non ponitur dotis sexcenti logi, pro dos sexcentorum logorum, ut volunt Vossius & Ursinus, sed summæ hæ referuntur ad dotem, vectigal, prædam, tanquam quibus continentur, & quasi possidentur, quibus tribuuntur, & sese vel rationem suam ac originem debent. Sic plane Cic. Famil. V. 20. Non est id rationum, h. e. non pertinet hoc ad rationes, non referendum hoc in rationes.

(8) *Genitivo addebant præpositionem.* Indignum profecto Sanctio, qui adeo probe perspexit indolem linguæ, & frequentissimum in ea Ellipseos usum, existimasse hosce Genitivos regi proxime a præpositionibus sine intercedente Ellipsi alterius casus. Nec longe tamen abscedit Ursinus *Te. 2. pag. 55. ubi Latinos hoc genus structuræ simpliciter in Linguam suam transfuisse censet, quum multa Latini Græcis debeant, & magna sit utriusque lingue*

etiam hic convenientia. Et pag. 234. Constructionem Verborum cum Genitivis simpliciter ex Græco sermone traductum ab Auctoribus Latinis, suæ nempe Græcæque linguæ causarum ignavis æque atque incuriosis, quæ sententia non tam improbabilis est, quam videtur Perizonio. Utrobique tamen addit, AUT, si Latina Latine supplendi ratio magis arridet, intelligendum tunc in negotio vel simile quid, quæ mea erat sententia, & quæ sine dubio naturæ rei est convenientior, quum indaganda sit Linguæ Analogia ex ejusdem potissimum Linguæ rationibus: Neque vero adeo ignari aut incuriosi suæ Linguæ fuerunt præcipui optimæ ætatis Auctores Latini, apud quos sæpius talia reperiuntur, ut simpliciter Græcas constructiones, Latinis prorsus inusitatas, Latinis tamen verbis expresse- rint. Conveniat hoc in Hyginum, in antiquum Irenæi Interpretem, & similes; neutiquam convenit in classicos Auctores: Certe in his Præpositionibus Genitivo junctis, non simpliciter Græcam constructionis formam, verbum ex verbo reddentes, tenuisse Latinos, patet utique manifeste ex eo, quod & præpositio IN cum Genitivo in his Vitruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos E, Genitivum admittit, sed solum Dativum; & proinde, si quando Genitivum penes se habet, sine ulla hæsitacione etiam apud illos per Ellipsin explicari debet.

est modulorum ex ipsius operis sumptio; ibid. cap. 4. Aquatiles

Veluti apud Ael. Var. Hist. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum ἐν Βαοτία ἐν Τροφονίῳ, h. e. in Baotia in Throphonii æde. Et IV. 15, de Alcibiade, ἐν Φαρναβάζῳ γενόμενος, h. e. apud Pharnabazum, seu proprie, in Pharnabazi aula, agens. Similiter ergo apud Latinos se res habet. Neque solum hujusmodi Ellipsis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut sæpe alii Auctores alias phrasas præ ceteris frequentant, ea videatur delectatus, (si modo loca hæc ita, ut a Sanctio hic exhibentur, legenda sint: nam in nostris & ultimis edd. pleraque aliter eduntur) sed & apud Alios, ut videre est in Vossio de Construct. cap. 7. extr. Adde illis Gellium l. 25. *In duciis in mensum aliquot factis* scil. spatium, vel tempus, nisi tamen & istic delenda sit vocula *in*, quod pene putem. Sed tamen eandem Ellipsin deprehendes in Græca Inscriptione apud Jac. Sponium Itiner. To. 2. p. 233. Ed. Amstel. γενόμενος ἐν ἀλῆαν. ἐν τῶν. ἐν ἀρεῖθμι. scil. χρόνῳ. Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ, *In præsentiarum*, non tantquam si Genitivus regeretur ab *IN*, ut perperam vult Sanctius, sed a suppresso tempore, usitata in similibus Ellipsi. Quod cum ita sit, non debuisset Scioppius in *Jud. de Stylo Hist.* p. 59. tanta confidentia illam locutionem tantquam prorsus lutulentam rejicere, & Viris Doctis hujus seculi vitio vertere, Catoni, Fannio, Ne-

poti, Tacito, Apulejo, Minucio, & aliis olim usurpatam. Neque satis etiam causæ, quare Vir Doctissimus, & mihi, quum viveret, Amicissimus, Christoph. Cellarius, in *proleg. ad Curas posser. de Barbar.* ei analogiam reclamare tradat, ac propterea de bonitate ejus dubitet. Nec tamen Ego illam in optima Linguae Lat. ætate frequentatam, atque adeo nobis sine hæsitazione imitandam, aut crebro adhibendam putem, sed tantum, Latinitatis finibus ejiciendam penitus, atque usu ipso & analogiæ rationibus plane destitutam, & eo usque de bonitate ejus dubitandum, non arbitrer. Non possum enim mihi persuadere, in tot Auctorum loca simul phrasin hanc culpa librariorum irrepsisse. Quocirca quum videam jam ab antiquissimis Auctoribus, Catone & Fannio, adhibitam, ac dein, sæculo certe Cæsarum secundo, & deinceps, a Tacito, Appulejo, Ulpiano, Minucio Felice, Cypriano &c. sæpius usitatam, haud censeam ergo MStis codicibus Cornelii Nepotis, ex præjudicio in eam phrasin concepto, fidem temere abrogandam, aut ipsam ex Nepote excludendam, quod neque Cellarius facit. At si illa hunc quoque vindicare sibi potest, magnum sane habet Auctorem, Virum quippe Tullianæ ætatis, & sermonis elegantissimi. Sed desiderat Clariss. Cellarius probari sibi *tempus præsentie* aut *præsentiarum*, Latinis unquam dictum. Vidi etiam nuper Dissertationem sive Godefr. Hechuii, sive

tiles autem piscium naturæ, quod temperatæ sunt a calido plu-

five Joh. Georg. Schulzii, de hac ipsa phrasi in Academia Wittenbergenſi publice an. 1609. propositam, cujus Auctor etiam ipsam vocem *præſentiarum* in plurali commonſtrari ſibi poſtulat. Poſterius hoc amolitur pro me Cl. Urſinus *Inſtitut. Tom. 1. p. 923.* & *præſentias* exponit præſentes res, ſicuti Cicero dixerit *fortitudines* pro fortibus factis. Eſſe itaque in *præſentiarum* idem quod in *Præſentium rerum tempore*. Et ſane complura ſunt Nomina rarius & vix uſitata in plurali, quorum tamen exemplum unum aut alterum etiam ex optimis Auctoribus proferri poteſt. Sic *Avaritiæ, Culpæ, Gloriæ, Quietis, Soboles*, apud ipſum reperiuntur Ciceronem. Vide alia complura apud Urſinum *To. 1. p. 106.* Sed & occurrit paſſim in *præſentia*: at qua præſentia? Poteſt enim intelligi *Hominis*, vel *Rei*; ſed ex ſenſu manifeſtum eſt intelligi *Temporis*. Terent. *Heaut. V. 2. 9.* *Suavia in præſentia quæ eſſent habere prima, neque conſulere in longitudinem.* Adel. *II. 2. 14.* *Nunquam adeo aſtutus fui, Quin quicquid poſſem, malletm auferre potius in præſentia.* Tac. *Agric. 39.* *Optimum in præſentia ſtatuit ſepone-re odium.* Idem ſæpiſſime *Præſentia* in plurali pro ſtatu rerum præſentis temporis, vel præſentibus negotiis iſtius temporis, poſuit, & futuris vel veteribus oppoſuit. Quidni ergo analogice quoque dicatur *præſentia* vel *præſentiarum tempus*? Sed tamen de ſupplemento Ellipſeos cum nemine contenderim. Modo locu-

tio ipſa habeatur Elliptica, per me licet, ut alia & commodior ejus explendæ via tentetur. At nihil huic ſimile, ajunt, in tota inveniuntur lingua. Si ita: Nihil tamen hoc impedit, quo minus uſu fuerit recepta in Latinum ſermonem, maxime quum Analogice per Ellipſin expediri queat. Plurima enim ſunt, quorum ſimile nihil uſquam reperimus, & quorum Analogia eſt inſuper nulla, vel certe impeditiſſima. Maſte omnem habet ſpeciem Vocativi, & tamen eadem formâ ad aliorum quoque caſuum Conſtructionem adhiberi illud, certum eſt. Quid huic habemus ſimile, aut quod aliud ejus formæ vocabulum hoc modo adhibitum tota in Lingua? Sic *Mane*, & multa ſimilia, quorum ratio ſignificationis, & Syntaxeos, atque explendæ Ellipſeos, ex ipſis Veteribus demonſtrari nequit, notiſſimi tamen ſunt uſus. Aſt hujus ipſius proſus ſimile habemus apud Petronium, qui bis *cap. 58. & 74.* dixit de *præſentiarum*, eodem ſenſu, forma, & Ellipſi, qua in *præſentiarum*. Sed neutrum imitabuntur facile, niſi qui rationibus inepte delectantur. Porro ſimilia iſtis Genitivi cum Præpoſitione Conſtructionibus Ellipticis ſunt etiam illa, quæ Genitivum item jungunt variis præpoſitionibus, intellecta voce, *ade* vel *adibus*, ut dicatur, *ad Opis, ad Caſtoris, iſs ædæ, iſs πειθο-νίας, in Veneris, a Veſtæ*, quæ paſſim apud Græcos & Latinos eadem Ellipſi occurrunt. Qua-

plurimumque ex aëris & terreni sunt composita: ibidem cap. 5. Quum ego iis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio: & lib. 3. cap. 2. Præterea si ex imbrium aquæ vis occupaverit: & lib. 9. cap. ult. Descriptioque ex duodecim cælestium signorum sit figurata. Hæc testimonia Vitruvii aliqui conati sunt emendare, nescientes ad Græcam formam esse dicta; sed in antiquis manuscriptis ita, ut citavi, leguntur: hinc illud antiquum, *in præsentiarum*. Nec hæc, ut imitere, asferuntur, sed ut intelligas, quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, esse Græcam phrasim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Desine mollium tandem querelarum: Idem, Abstineto*, dixit, *irarum, calidæque rixæ*: quod Homericum est;

propter statuenda semper Ellipsis alterius Nominis Substantivi, quoties Genitivus jungitur vel Verbis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particulis quibuscunque. Veluti Adverbis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego illic inesse auri & argenti largiuer, intellige negotium*. Neque aliter Græci. Vide me ad Aelianum V. 18. 5. in Addendis. Existimat tamen Ursinus To. 2. p. 437. ex Græcissimo explicandam harum locutionum constructionem, atque adeo in isto Plauti loco Genitivos *argenti & auri* regi proxime a *τῷ* largiuer, quia & Græci dicant, *αὐτῷ* γάρ. At quid opus, ad insolita, & analogicis Linguae legibus prorsus adversa decurrere, quando usitatissima Ellipsi & commodissima locutione rem expedire satis superque possumus. Latine prorsus & commode satis dicemus, *credo ego negotium auri & argenti illic inesse largiuer*, æque ac, *aurum & argentum illic inesse largiuer*.

Quin ipse Ursinus pag. proxima superiore loca adfert ex Terentio, Cicerone, Sallustio, quibus Accusativus & Adverbium copiae vel inopiæ simul Verbis junguntur, veluti *Parentes*, h. e. subiectos, *abunde habemus*, pro quo usitatius, sed eodem sensu, dicitur, *Parentium abunde habemus*, h. e. negotium parentum. Quidni eodem igitur modo dixerit Plautus *habere negotium auri & argenti largiuer*? Sæpe autem Genitivum expressum regi a suppressa voce *Negotium*, adeo usitatum est, ut ipse Ursinus id pag. 436. agnoscat. Sed & sic in exclamatione, Plaut. Mostell. III. 3. 9. *Dii Immortales, mercimonii lepidi!* scil. est res. Catull. car. 9. *O mihi nuncii beati!* h. e. res hæc est mihi res beati nuncii. Quibus conveniunt plane locutiones usitatissimæ, quas Auctor ipse in *verbis memoria* mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in anima haberem navigandi*.

est; Ἀλλ' αὖτε λῆγε ἱριδοῖ; id est, *desine contentionis*. Virg. *Nec veterum memini, latorve malorum*: idem, *Justitiane prius mirer, belline laborum?* Plautus Rudent. *Ut me jam omnium laborum levas*: idem Sticho; *Hæ res vitæ meæ, soror, saturant*: idem Cistellaria; *Paternum servum sui participat consilii*. Ovid. *Successorumque Minervæ indoluit*. Horat. *Et morbi miror purgatum te illius*. Tacit. *Veteres oratores* (9) *Grammaticæ, Musicæ, & Geometriæ imbuebantur*. Vide *Ex* in Hellenismo, & in Ellipfi *Causa*.

Deest etiam in genitivis Græcorum sæpissime adverbium *ἔνθα*, id est, *causa, vel gratia*. Vide *Causa* in Ellipfi.

In verbis memoriæ, si genitivis utimur, aut est eadem phrasis Græca, aut nomen verbi supplendum est; ut *memini tuorum consiliorum*, supple, *mentionem*; *venit in mentem illius diei*, sup. *mentio* vel *recordatio*. Ubi errant, qui dicunt esse antiptosin, ut *illius diei* dicant esse, pro, *ille dies*: quos merito ridet Valla lib. 1. cap. 5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, supple, *propositum*, teste eodem Valla; & Linacro lib. 6. Vide in Ellipfi, *Mentio*.

Potiri rerum. Vide in Ellipfi *Imperium*: contra Valla lib. 3. cap. 34.

(10) *Natus Romæ, Ægypti educatus*, & similia, deest *Urbs*, vel *locus*, vel *provincia*. Vide *Urbs*.

(11) *Non est tui muneris; non est moris; Regis est gubernare*. Vide *Officium*, vel *Negotium*.

(12) *Sata-*

(9) *Grammaticæ, Musicæ, & Geometriæ*.] At omnes, quos vidi, vidi autem præcipuos, Lipsius, Pichena, Freinshemius, J. F. Gronovius, Ryckius, ediderunt *Grammatica, Musica, & Geometria*.

(10) *Natus Romæ*.] Sic & in Appellativis. Plaut. Bacchid. II.

2. 27. *Proximæ viciniæ habitat*. Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidisse hic proximæ viciniæ*, scil. in loco.

(11) *Non est tui muneris*.] Cic. Famil. V. 20. *Non est id rationum*, h. e. non est negotium, quod in rationes inferri debeat. Sic ibid. *Reliquum est de HS. centum millibus, non mei errati, sed tui*.

(12) *Satagit rerum suarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *satago* regere genitivum, quum sit *agere satis rerum suarum*. Plaut, Bacch. IV. 3. *Nunc agitas tute sat tuarum rerum*.

Pendeo animi; Discrucior animi; Desipio mentis; Felix animi; Impotens latitiæ; Integer vitæ; Sceleris purus; Lassus maris, & viarum, militiæque, (13) Græca omnino sunt, & figurata. Vide *Mens* in Ellipsi, & Hellenismum.

Eo ad Minervæ, subaudi Ædem; Tullius Ciceronis,
supple

ta. Plautus Merc. IV. 5. 12. *Pol haud censebam istarum esse operarum Patrem*, h. e. istis operis esse deditum, vel occupatum. Hic tamen intelligitur *Hominem*, quasi dictum esset. *Patrem non esse Hominem istar. oper.*

(12) *Satagit rerum suarum.*] Genitivus hic regitur, nec a verbo *Satagit*, nec a vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, sed ab Ellipsi in negotio vel nomine. Nam *Satagere* per se & simpliciter significat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1. 4. *Ego hac nocte in somnis egi satis, & fui homo exercitus*. Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam prospere pugnasset, satisque agerent Romani*. Additur & præpositio *DE*. Gell. IX. 11. *Consultibus de vi ac multitudine hostium satis agentibus*. Plerumque tamen Genitivus. Gell. I. 17. de Socrate, *Irarum & molestiarum muliebrium per diem perque noctem satagebat*. Intellige vel *de causa*, vel *in negotio*. Ita vero cum aliis etiam Verbis ac Nominibus jungitur eodem fere sensu Genitivus. Plaut. Asin. II. 4. 53. *Cui omnium rerum ipsus semper*

credit. V. 2. 5. *Si me mendacem hujus rei inveneris*. Terent. Adelph. IV. 5. 61. *Nolim te ceterarum rerum socordem eodem modo*. Gell. VI. 15. *qua est omnium rerum verecunda mediocritate*, h. e. in negotio omnium rerum. Cœl. Famil. VIII. 14. *Neque mearum, quid consilii capiam, reperio*. Cic. de Off. I. 8. *Nulla sancta societas nec fides regni est*. Tac. Ann. VI. 4. *Præcipuus olim circumveniendi Sabini, & tunc luenda pœnæ primus*. Cujus generis sunt frequentia illi, *Vetus militiæ, Modicus voluptuorum, severitatis & munificentiae summus*, &c. Vide & alia supra nota 6. Similes & ejusdem analogiæ sunt Adjectivorum quorundam constructiones cum Gerundiis in *DI*. Ovid. Heroid. 1, 8. *Neve revertendi liber abesse velis*, h. e. liber in negotio revertendi.

(13) *Græca omnino sunt &c.*] Latina tamen ellipsis, & similis ei, quæ modo explicita, & cui fere similis est & illa, quæ in Accusativo Adjectivis & Passivis juncto reperitur. Vide & supra notam 6.

supple filius; *Catonis Marcia*, subaudi uxor; *Castra aberant bidui*, subaudi, itinere vel via; *Hujus vidi Byrrhiam*, subaudi servum; *Secundarum, tertiarumque Pamphilus*, supple, actor. Vide Ellipsin.

Sunt qui dicant, non posse dici, *Urbs Toleti, Arbor mori, Flumen Tagi*; quia nomen generale cum speciali in eodem casu debeat collocari; ut *Urbem Romam, Flumen Tagus, Arbor Morus*: quod ut non negaverim, ita & illud affirmandum est. Nam si dicimus, *Urbs Spartana*, inquit Scaliger, cur non dicimus, *urbs Spartæ*? Sed quod attinet ad Nomina Urbium, vide *Urbs* in Ellipsi. De cæteris (14) accipe testimonia: Virgil. *Demessum florem violæ, & hyacinthi*, dixit Horat. in Epodo; *Aut herba lapathi prata amanti*. Plin. *Herba pulegii*. Cicero pro Flacco; *Qui arborem fici nunquam vidisset*. Virgil. *Flumen Hymelæ*. Sueton. Caligula: *Sed quum ad visendum nemus, flumenque Clitumni, Mevaniam processisset*. Horat. *Denique quatenus exscindi vitium iræ, cætera item nequeunt*. Plin. *Arbor palmæ*: idem, *Arbor mori*. Columella lib. 6. *In scrobem fici arbusculum deponito*: ibidem, *Tunc arborem fici detrunca*. Cicero 5. epist. *Ne vitium arrogantiae subsequatur*: idem pro Murena; *Aliis ego te virtutibus, continentiae, gravitatis, justitiae, fidei, cæteris omnibus, consulatu & omni honore semper*

(14) Accipe testimonia.] Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Mulucha*. cap. 90. *Oppidum Laris*. Sulp. Sev. Opp. *Saraptae*. Idem. *septuaginta arboribus palmarum reperti*. Sueton. Aug. 94. *Arborem palmæ repertam*. Sic *malum servitutis* apud Sulpic. Sev. *Malum discordiae, & bona concordiae*. Sall. or. 1. ad Cæs. *Quamobrem quum in Senecæ Herc. Oet. v. 447. omnes codd. habeant, ut testatur Doctiss. ejus Interpres Observ. I. 6. Leve esse credis pellicis nuptæ malum? nulla satis*

justa fuit causa, cur contra eos reponeret pellicem. Sensus est, an credis nuptæ leve esse malum, malum pellicis? plane ut, quod ex Horatio attulit Sanctius, *vitium iræ*, & ex Cicerone, *vitium arrogantiae*. Neque obstat, quod conjunguntur *pellicis nuptæ*, quæ tamen diversæ prorsus sunt constructionis. Nam talia sepe ita jungi, multis docuit idem *Observ. IV. 9. ad illud Ciceronis: Bonis semissibus magna est copia.*

semper dignissimum judicavi. Quem locum, hujus regulæ ignorance, conatur emendare Lambinus. Falso item citatur a Grammaticis; *In mensem Januarii*: Hoc enim Latine non dicitur, cum *Januarius* adjectivum sit. Vide *Mensis* in Ellipsi.

Duos genitivos ab uno eodemque nomine pendere (15) aliquando animadverti. Cicero in Pisonem: *Jamne sentis, bellua, quæ sit hominum querela frontis tuæ?* Idem ad Plancum; *Consul es designatus maxima orbitate Reip. virorum talium.* Idem pro Cornelio Balbo; *Habetis summorum hominum interpretationem juris ac fœderum.* Cæsar. 1. Civili; *Omnium temporum injurias inimicorum in se commemorat*, ibid. *cujus rei magnam partem laudis ac æstimationis ad Libonem perventurum.* Valer. Max. de Cyro; *Cujus ortus ad imperium totius Asiæ spectantis, maternus avus Astyages duos prænuntios somni frustra*

(15) Aliquando animadverti.] Sic passim apud optimos Auctores Duo Genitivi. Cæsar B. Gall. II. 17. *Eorum dierum consuetudine itineris nostri exercitus perfecta.* Et III. 8. *Hujus Civitatis est longe amplissima auctoritas omnis oræ maritimæ regionum earum.* Ubi tres jam Genitivi, sed quorum tertius a Secundo regitur. Ceterum Duorum alter plerumque est quasi activus, alter Passivus. Cic. Famil. II. 13. *Illius (Appii) administratio provincie.* IX. 8. *Superiorum temporum fortuna Reip.* de Offic. I. 14. *Cæsaris translatio pecuniarum.* Cap. 16. *Quæ naturæ sint principia communitatis.* Nep. Epam. 5. *Quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur consecutus.* Pelop. 2. *Quorum imperii majestas.* Plaut. Pseud. I. 1. 3. *Duorum ego labori hominum parvissem lubens, Mei, te rogan-*

di, Tui, respondendi mihi. Florus. III. 5. 6. *inexplebilis honorum Marii fames.* Liv. XXXIV. 26. *Omnium Principum Græciæ eadem sententia erat inde potissimum prædiendi belli.* Ubi vide Virum summum, Gronovium Patrem, similia adferentem. Vide & supra me ad initium hujus Capituli. Sæpe etiam plures Genitivi concurrunt, sed alter ex altero pendentes. Liv. præf. *Meipsum consuluisse memoriæ rerum gestarum principis terrarum populi.* I. 38. *Fratri hic filius erat Regis.* Sall. Jug. 30. *Odio potentie nobilitatis.* Cic. Famil. VI. 10. *De curatione munerum regionum cum Oppio sum locutus.* Justinus. V. 9. *Milites in auxilium Patriæ communis Eloquentiæ misit.* Cap. 10. *Mittunt legatos, qui portionem prædæ communis belli periculique peterent.* Et IX. 2. *Impensæ obsidionis portionem petens.*

frustra discutere tentavit. Cicer. I. Catil. *Exhaurietur ex urbe tuorum comitum magna & pernicioſa ſentina Reip.* Auctor ad Herennium: *Memoria eſt firma animi, rerum & verborum diſpoſitionis perceptio.* Sed frequentius alter genitivorum (16) in poſſeſſivum convertitur; ut, *Mea doctrina præceptoris*; & *Fructibus Siculis Agrippæ.*

(16) In poſſeſſivum.] Sic Cato | *virtute noſtra eſſent.* Vide infra apud Gellium VII. 3. *Ne in ſer-* | ad cap. XIII. nota 7.

CAP. IV.

Dativus nunquam regitur, nec ab activo, nec a paſſivo; & ubique acquisitionem ſignificat. Nunquam eſt rei agentis. [Sed vide infra ad lib. III. cap. 4. Nota 1.] *Verba Decet, Celo, Oportet; Lateo, Præſtolor, Maneo, Deficio, Adjuvo, Refert, Intereſt, Præſtat, Precor, Miſereor, Aufero, Eripio, Jubeo, cum Dativo conſtructa. Duo Dativi in una periodo.*

Dormio tibi; Tibi ſervio; do tibi pecunias; tibi emitur liber; nihil differunt, ſi dativi naturam ſpectes: ubique enim ſignificatur acquisitionis; ut, *ſurripuit mihi nummos*; & *lac ſubducitur agnis*: nam dativus ultimum finem ſignificat; quare jam compoſitæ & ſtructuræ orationi poteſt accedere. Domus conſtat ex materia, ut lapidibus & lignis, producitur ab artifice, quæ cauſa efficiens eſt, habet formam, qua diſtinguitur a rebus aliis: quum igitur conſtructa, & perfectæ eſt, tunc quærimus, cui negotio vel domino ſit accommodanda: ſic Dativus conſtructuræ atque perfectæ orationi per modum acquisitionis ſupervenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquisitionis Dativus adjungi non poſſit: ut, (1) *tibi doceo; tibi ſoli amas*; „ [*tibi deſerit* „ *Hesperus*

(1) *Tibi doceo.*] Non tamen ferret, non Uſus tantum, ſed neque Analogia iſtam locutionem, | pro *Te doceo*: ſicut neque recte dixeris iſto ſenſu, *Ego cado*, vel *verbero, tibi, Ego video tibi*, & ſimilia.

„*Hesperus Oetam; Omnis jam pueris pater, & matercula,*
 „*pallent; Sed ne forte tuo careat mihi funus amore.*] Cur
 enim in his orationibus; *Filius mihi peccat, non omnibus*
dormio; fateris esse acquisitionem: & in illis; *Do tibi*
pecunias, non fratri, a verbo dicis regi dativum? In-
 telligendum igitur, nullam esse orationem, aut ver-
 bum ullum, cui dativus non possit accommodari; dum
 tamen hoc intelligatur, aliud esse, *Amo me*; aliud,
Amo mihi: aliud, *doceo vos*, aliud, *doceo vobis*. Unde
 jam mirari desinamus hujusmodi phrasas cum dativo.
 Terent. Adelph. *Ut vobis decet*. Cornelius Fronto de
 exemplis eloquutionum, citat Sallustium in 1. histor.
Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit. Plaut.
 Amphitryon. *Nostro generi non decet*. (Hispanie, *Para*
quien nosotros somos.) „[*Ibidem; Capiam ornatum, qui*
 „*potis decet*, id est, capiam coronam, tanquam homo
 „*potus, sive ebrius.*] Idem Asinaria; *Ut me, teque*
maxime, atque ingenio nostra decuit, vides hic dativum,
 & accusativum, (2) sed diversa significatione. Cic. de
 Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentiæ tuæ*. Terent.
 Adelph. *Imo Hercle ita nobis decet*; ibid. *Ut vobis decet*,
 Græce, ἰμὴν πρίπου. Gellius lib. 8. *Adolescens præfatur*
elatus, quam ætati ejus decebat: idem lib. 7. *Fæminis so-*
lis vestem longe lateque diffusam indecere existimaverunt.
 Tacit. *decere nobis terram*. Terent. (3) *Si hoc fratri ce-*
letur.

similia. At alio sensu recte ita
 loquaris: Veluti, *Ego doceo vo-*
bis istos pueros, Ego verbero hunc
hominem tibi, h. e. tuum in u-
 sum, aut commodum, aut tuam
 ad voluntatem. Et ita mox Au-
 ctor aliud esse fatetur, *Doceo vos,*
 & *Doceo vobis.*

(2) *Sed diversa significatione.*
 Eadem est significatione sive hoc
 Verbum cum Dativo, sive cum
 Accusativo construas. Nam si
 dicas *decet tibi*, h. e. est tibi or-

namento & decori, at *decet te*,
 idem est, quod, ornat & deco-
 rat te, quæ utique eodem reci-
 dunt. At mox hac pag. ex Gellio
 adfertur locus, ubi Accusativus
 & Dativus diversa significatione
 uni verbo reperitur junctus, scil.
Ut messem hanc nobis adjuvent.

(3) *Si hoc fratri celetur.*] Apud
 Terentium in hoc loco, qui est
 in *Phorm.* V, 4, 6. ἢ *Fratri* nec
 legitur, nec intelligitur. Verba
 sunt, *Ego nullo possum remedio*
me

letur. Plaut. Amphitryon. *Homini servo suos domitos habere oportet oculos & manus.* „ Cicero post reditum ; „ *Ubi nobis hæc auctoritas tanta tamdiu latuit?* Varro 8. „ de ling. Lat. *Similia non solum a facie dici, sed etiam „ ab aliqua conjuncta vi, quæ & oculis, & auribus, late „ tere soleat.* Plaut. Trin. *Quid ille mihi latitabat.*] Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus lib. 1. *Tu mihi causa lates.* Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præstolarentur armati.* Virgilius; *Hæc eadem matricque tuæ generique manebunt; idem; & tibi pœna manet.* Cicero 11. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, sicut Cajo Curioni, manet.* „ [Ita est in veteribus libris. Virgil. *O mihi „ tam longæ maneat pars ultima vitæ.*] Catullus; *Scelestæ tene, quæ tibi manet vitæ?* Cæsar 2. Gall. *Quum tela nostris deficerent.* Gellius lib. 11. cap. 29. *Ut messem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui res, te assimulare, retulit.* Plautus Bacchid. *Quum nihilo pluris ea res referat sibi.* Idem Pseudolo: *Nam quanti refert, (4) ei nec recte dicere, qui nihil recte facit.* Horatius lib. I. satyra

me evolvere ex his turbis, *Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefit, in probra sem.* Locus ergo hic afferri non debuerat, id quod jam monuit Urfinus Gramm. Inst. To. 2. p. 246. qui & alium rectius profert ex Alvaro, nempe Corn. Nepotis in Alcib. cap. 5. *Id Alcibiadi diutius celari non potuit.*

(4) *Ei nec recte dicere &c.*] Exemplum hoc est alienum ab hoc loco. Nam primum in optimis edd. legitur, *te nec recte dicere.* Dein si maxime ei legendum foret, nihil id pertineret ad refert, sed construendum foret, *dicere ei qui &c.* Nam de leno-

ne sermo est. Locus est in Pseud. IV, 6, 23. Sed & locus ille ex Bacchid. qui est III, 4, 20. aliter legitur in ultimis edd. etiam Douzæ, Taubmanni, & Gronovii, nempe, *Tum quum mea illud nihilo pluris referet.* At MSti habent tantum, *Tum cum mihi nihilo pl. referet,* quæ verba non explent carminis metrum, atque ideo, ut corruptelæ manifestæ, variis subinde modis tentata sunt ab Editoribus. Angelius Florentiæ an. 1522. edit, quod secutus est Sanctius; *Tum quum nihilo pluris ea res referet sibi.* Eadem ita exhibuit dein Cælius Sec. Curio Basileæ, nisi

satyra I. vel dic, quid referat intra Naturæ fineis viventi jugera centum An mille aret. Plinius lib. 18. *Acino plurimum refert, si contingat crescente luna vindemiare.* Tertull. *interest homini, Deo cedere.* Sed mihi videtur hic

nisi quod ultimum illud *Sibi* neglexit & rejecit. Alii dein, omisso etiam *ea res*, mutarunt insuper *mihi* in *mea* illud. Mihi videtur sensus verborum primum indagandus, & dein lectio constitutenda. Agitur ergo hic de utilitate Bacchidis, seu fructu, quem illa percipiet ex suo facto apud Mnesilochum, Amatorem suum, qui hæc loquitur. Verba sunt ex MSS. Igitur mihi inani atque inopi subblanditur Tum quum mihi nihilo pluris referet, Quam si ad sepulcrum mortuo dicat jocum. Sensus est apertus: Tum igitur Bacchis mihi inani atque inopi blanditias dicet, quando nihilo plus illis juvabitur, quam si dicat jocum mortuo. Manifestum inde, nihil hic dici ejus, quod juvet Mnesilochum, atque adeo phrasin hanc, *mihi referet*, si notet aliquid Mnesilochus utile, esse ab hoc loco alienam, id quod satis perspexerunt, qui expungentes *mihi* addiderunt *Sibi*. Sed neque constructionem hanc eo sensu patitur Genitivus *pluris*. Nam dicitur quidem *refert id mihi aliquid*, pro prodest id mihi: quod occurrit apud Horatium in loco, qui sequitur. Et ita cum Dativo rei apud Plaut. *Trucul.* II. 4. 40. *Quoi rei, id te assimulare, retulit?* h. e. *quam ad rem illud retulit*, aut profuit, ut loquitur in *Epidico* II. 2. 91. & alibi. Sed tamen in hac Constructione nullum locum

habet Genitivus ille. Dicendum enim foret, *quum nihilo plus ea res referet mihi*, vel *sibi*, non *pluris*. Quid ergo? si *ea res* ex MSS. hauserunt priscae Edd. crederem illud *mihi* ex duabus prioribus syllabis (*nihi*) sequentis vocabuli esse ortum, ac legerem, *Tum quum nihilo pluris ea res sua referet*. Ceteroqui proximum videtur, ut legamus, *Tum quum mihi nihilo pluris sua referet*, h. e. quum mihi illud, quod faciet Bacchis, non referet se ad sua (Bacchidis) negotia, eaque momenti nihilo pluris, quam si dicat &c. Vide usum *mihi*, sive emphaticum, sive abundantem, in seq. Nota, & considera inprimis illa, *Mihi quidem illam laudas? Mihi quidem Scipio vivit, vivetque semper. Annon tibi hoc maximum est? An ille mihi liber, cui mulier imperat?* ubi *Mihi* nihil aliud notat, quam *apud me*. Locus Plinii, qui est lib. XVIII. cap. 31. aliter itidem editur ab Harduino. Nempe *Acinos plurimos fert, si contingat* &c. Sed quid *vindemia* facere potest ad multitudinem acinorum subito augendam! Legendum forsitan *Annos*. Verum quum priores edd. Sanctii lectionem offendent, eaque commodum satis sensum recipiat, eam retinuerim, vel ex vet. cod. Pintiani legerim *Acinos plures refert*, scil. in annum sequentem.

hic deesse literula, & legendum, *hominis*: ut in illo Plinii cap. 1. *nec interest hominis*. Terent. Eunuch; *Homini homo quid præstat?* Plaut. Asinaria. *Pergin' precari pessimo?* Seneca de vita beata; *Huic succurro, huic misereor*: idem Controvers. *Misereri debent omnes mei*: & , *ego misereor tibi, puella*. Unde in sacris; *Miserere mihi Domine*; & , *miserere nobis*. Plautus Aulular. *Nihil equidem tibi abstuli*: resp. *At quod tibi abstuleras, cedo*. Ambiguitas est in dativo; nam primo loco, *tibi*, id est, *a te*; in secundo (5) manifesta est acquisitio. Catul. *Eripite hanc pestem, perniciemque mihi*. Doctiores quidam negant posse dici, *jubeo tibi*; qui si hæc intelligerent, Cornelio Tacito assentirentur, (6) quum dixit lib.

(5) Manifesta est acquisitio.] Hinc sæpe Emphasis magna in illo Dativo. Plaut. Cap. IV. 2. 86. *Esurire mihi videre*. resp. *Mihi quidem esurio, non tibi*. Aulul. III. 2. 19. *Utinam mea mihi modo auferam*. IV. 2. 16. *Verum ego mihi bibam*. IV. 10. 38. *Tametsi fur mihi es*. Bacchid. I. 1. 31. *Mihi cesso, cum sto*. Terent. Heaut. III. 1. 10. *Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam ego met mihi?* IV. 6. 16. *Scin' ubi nunc sit tibi tua Bacchis?* & IV. 7. 1. *Ubi Clitipho nunc est?* *Ecce hic Tibi*. Eun. V. 8. 23. *Mihi illam laudas?* h. e. apud me. Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo*. II. 11. *Quicquid erit, tibi erit*. ep. 18. *si quid offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit*. de Amic. cap. 3. *Factus est iterum Consul, sibi suo tempore*, Reip. pene sero. cap. 27. *Mihi quidem Scipio vivit, vivetque semper*. Suet. Tib. 1. *Agrum accipit clientibus, locum ad sepulturam sibi, a populo*. Obseq. cap. 104.

Matri Idea se præcidit. Tac. Histor. II. 26. *tanquam Fratri apud Othonem militanti prodicionem ageret*. Plin. Paneg. *Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humanæ vices, horret*. Vide & ad Ælian. V. H. II. 20. 5. Sed & sæpe eleganter prorsus abundat. Plaut. Aul. III. 3. 22. *Quæ mihi potest interhibere fontem*. Corinthensem Terent. Eun. V. 4. 37. *qua audacia tantum facinus audet?* PY. *quid ita tantum?* PA. *annon tibi hoc maximum est?* Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustenta*. Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit*. Sall. Catil. 52. *Hic mihi quisquam misericordiam nominat?* Liv. præfat. *Ad illa mihi quisque acriter intendat animum*. Sic Græci. Ælian. V. H. IX. 4. *μῆτις ἡμῶν διαβαδίζω τὴν πύλιν*. Vide & Notas meas ad Eundem XII. 25.

(6) Quum dixit &c.] Sic & IV.

M 2

lib. 13. cap. 15. *Uni Britannico jussit, exurgeret.* „ [*Lib. 42. cap. 28. Cui primo tempore magistratus cre-*
are jussum erat. Cicero lib. 9. ad Attic. epist. 13. *Hæ*
literæ Dolabellæ mihi jubent ad pristinas cogitationes re-
verti. Ascon. in 3. Verr. *Defensionem de Sylla exclu-*
sit, ne liceret illi dicere, Sylla mihi jussit. Curtius lib.
 „ 7. 1. *Armigero lanceam ei dare jussit.*]

Va

IV. 72. *Tributum eis Drusus jussit modicum.* & XIII. 40. *Quibus (Equitibus) jussit, ut instantibus cominus resisterent, refugos non sequerentur.* Sall. Jug. 48. *Postquam ei provinciam Numidiam populus jussit.* Cæs. B. Civ. III. 98. *militibusque suis jussit, ne qui eorum violarentur.* Liv. XLII. 43. *quæ Legati, nullo in præsentia responso dato, Chalcidem se sequi jusserunt.* Corrigit quidem, & hunc locum, quamvis in eo Dativus utique referri etiam possit ad *τὸ* dato, & alterum differtio- rem Capitis 28. a Sciopio hic allatum, Gronovius Pater, tanquam si solœca sit ea locutio. Sed tamen quam tot exemplis a Sanctio, Sciopio, me denique, allatis probata jam sit, immo & ab illo ipso ad Liv. XXVII. 24. non putem eam temere proscribendam, omniaque isthæc loca conjecturis sollicitanda. Sic neque in Silio Ital. XII. 600. *Cælicolis raptim excitis defendere iuncta Dardana, & in septem discurrere jussit arces,* legendum cum Eodem *Observ.* I. 17. censeam, *Cælicolis raptim excitis:* quum, si maxime solœca esset locutio, jubeo tibi hoc *facere*, vel sic tamen nulla eum locum foret mutandi causa, quippe quum *Cælicolis excitis,*

possint esse Ablativi. Construitur hoc Verbum etiam cum Accusativo. Plaut. Stich. II. 3. 71. *Jube famulos, rem divinam mihi apparent.* Suet. Vesp. 23. *Nunciantes legatos, decretam sibi statutam, jussit, continuo ponerent.* Festus: *Admissivæ aves, quæ consulentem juberent, ubi sine causa malunt nonnulli juvarent.* Ita enim etiam apud Livium I. 12. *Romulus ad Jovem, jussus tuis avibus, prima fundamenta jeci.* Liqueat vero ex his, male ergo etiam Vossium de *Constru.* cap. 36. posteriorem hanc phrasin, ut minime Latinam, rejicere. Nisi tamen in his exemplis, in Festo quidem malimus intelligere Infinitum, scilicet *facere id, de quo consulebat:* Plane uti expediendum censeo locum Ciceronis Famil. XIII. 26. *Literas ad Te a M. Lepido Consule, non quæ te aliquid juberent, (neque enim id tuæ dignitatis esse arbitrabamur) sed quodammodo quasi commendatitias, sumpsimus.* Nam istic omnino videtur intelligendum *facere*, ut plenum sit, *quæ te aliquid facere juberent.* In Prioribus vero Accusativum malimus exponere, ut in illo Plauti, *Velim illum corvum, ut ad me veniat,* de quo infra ad cap. seq. circa finem.

Væ victis, *Hei mihi*, etiam sunt dativi acquisitionis, & particula *væ* est suppositum verbi subintellecti: Syntaxis est, *Væ victis est*, *Hei mihi erit*. Vide Ellipsin verborum.

Sum ruri, *Natus Carthagini*, dativos esse somniant grammatici, quum sint sexti casus, ut dicimus in Cap. 7. de sexto casu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in passiva voce esse rei agentis inculcant: ut, *Deus amatur mihi*, id est, a me; quem errorem suo loco, quum de passivis agemus, (7) exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo Dativi sæpe simul reperiuntur; sed neuter a verbo regitur, imo uterque suo modo significat acquisitionem; ut, *Hoc erit tibi curæ*; *Datur tibi hoc vitia*. Plaut. *Nucleum amisi*, *reliquit mihi pignori putamina*. „ [Lucret. 6. *multa volant quæ sint vitalia nobis*, *Et* „ *contra quæ sint morbo*, *mortique*.]

(7) *Exagitabimus lib. 3. cap. 4.*] tium Capitis notavimus.
Sed Vide, quæ nos istuc ad ini-

C A P. V.

Accusativus multis modis a præpositione pendet: Eo in Romam, in rus. *Exclamatio postulat verbum*. *Explo-ditur grammaticorum Synecdoche*. *Duo accusativi ab eodem verbo non reguntur*.

Accusativus (nisi sit infiniti verbi suppositum; ut, *me amari*: aut Activorum appositum; ut, *amo literas*) semper a præpositione pendet: ut, *vixit annos centum*; *latus pedes viginti*; *eo Romam*; *niger oculos*.

Tempus continuum & mensuram præcipiunt debere collocari in accusativo sine præpositione: ut, *studui decem annos*; *pendet libras triginta*. Hoc falsum est; virtute enim præpositionis subintellectæ ponitur ille accusativus, & non ex vi temporis: dicimus enim, *com-*

M 3 *moda*

moda mihi librum in decem menses, aut intra quinque dies. Dicimus item, Vixit annos centum, & per annos centum; &, ante annos centum, & centum annis. Denique ratione præpositionis subintellectæ aut appositæ, uteris accusativo vel ablativo. Cicero sæpillime dicit; aliquot per annos; per eos dies; per decem menses. Liv. Obsidio vix in paucos dies tolerabilis. Horat. Quod & in hunc annum vivat, & plures. Plinius lib. 5. Atqui tertium ante diem scitote decerptum Carthagine. Sueton. Sed in reliquum anni tempus curia abstinuit. In illis, pridie Compitalia, pridie ludos, Erasmus & alii docti fatentur deesse præpositionem Ante.

Quintilianus lib. 1. cap. 5. solœcismum (1) putat esse, si quis dicat; *Venio de Susis in Alexandriam*: sed decipitur, decipitque gregem Grammaticorum. Nam ausim sancte dejerare, nescire me, plurane testimonia inveni-
nerim cum præpositione, an secus: inclinatur tamen animus, ut plura cum præpositione legerim; e quibus aliqua proponam, nam omnia esset infinitum. Ac primo hanc meam opinionem satis confirmant Græci oratores, qui fere semper nominibus locorum addunt præpositiones: Poëtæ vero suo jure utuntur, qui nunc apponunt, nunc detrahunt. Augustus Cæsar, teste Suetonio cap. 86. semper dictionibus præpositiones addebat; quia genus dicendi apertum amabat, & ambiguitatem fugiebat. Sed nostri Grammatici adverbialiter dici putarunt, *eo Romam, venio Roma*. O crassam ignorantiam! Anne quum Græci dicunt, *γλαῦκας εἰς Ἀθήνας*; Latini, *Noctuas Athenas*; Græcis accusativus erit, Latinis Adverbium? Similiter (2) *πλεύσειν εἰς Ἀντικύρας*, id est, *naviget Anticyras*: & sexcenta hujusmodi. Sed si essent

(1) *Putat esse.* Immo vero, quosdam ait, qui plurimos statuant solœcismos, hanc quoque locutionem eo referre, at alios eam a solœcismo separare, & pleonasmum

vocare: ipse rem quasi in medio relinquit.

(2) *Πλεύσειν.* Videtur voluisse, ut respondeant Latinis Græca, *πλεύσειν*.

essent adverbia, quomodo acciperent „[cum præpositiones, tum] adjectiva fœminina? Ovid. *Atque aliquis doctas jam nunc eat, inquit, Athenas.* „[Propert. „ *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.*] Sed quia isti rationibus parvam habent fidem, testimoniis agamus. „[Plaut. Most. *Ego ire in Piræum volo.*] Cicero Attico libro sexto; *In Pyraea cum venissem*; idem libro septimo: *E navi egressum in Pyræum*; idem ibidem multa disputat de *Pyraeo* & præpositione *In*, quæ ipse non observat, ut idem satis indicat ad Atticum libro tertio; *Quod a Vibone subito discessimus*: idem; *nisi eum ab Epheso ante aliquando profectum*: idem; *Nec me in Arpinum hoc tempore abdā*: idem; *Is ad Messanam venturum esse dicebatur*: idem; *de illius ab Alexandria discessu*; & lib. 8. *a Brundusio absum propius*; ibid. *ne citius ad Brundusium, quam opus sit, accesserit*; ibid. *Dum certum nobis ab Esfernā de eo quod audieram referretur*: idem *Familiar. Tertio die abs te ad Ariciam accesseramus*: ibid. *ab Epidauro navi advectus*; & *ab Athenis proficisci*: ibid. *ipse iter ad Mutinam dirigerem*: ibid. *Fugisse a Mutina videretur*: ibid. *exclusis enim ab Antiochia*: ibid. *Nunciatum esse quatrīdū iter a Laodicea abfuisse*: idem; *Antonii reditus a Brundusio*: „[Idem 13. Attic. *Epistolas missas a* „ *Corintho*; & 15. Attic. 23. *Venisse eum ad Bajās audiebam*;] Idem 3. Verrina; *Hoc illi navigio ad omnes populi Romani hostes usque ab Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopem, quæ in Ponto est, navigaverunt*: Idem de Senectute; *Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum Quæstor*. Ubi notat Erasmus, propriis nominibus additam præpositionem. Sed notant grammaticæ contra nostram hanc doctrinam, aliud esse *eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*: nam *eo Romam*, significari ajunt ipsam urbem; *eo ad Romam*, (3) loca propinqua Romæ. Delirat

(3) *Loca propinqua Romæ.*] Non quæritur, quid præpositio significet, sed an jungi queat nominibus propriis Urbium. Id quod satis superque ex his exemplis patet, & longe pluribus demonstrari

lirat igitur Livius, qui lib. 5. sæpe dicit, *Vejos*, & ad *Vejos* eodem sensu: & in hoc loco de Senectute, *profectus sum ad Tarentum quæstor*, non designat loca circa Tarentum. Cæsar 3. Civili; *Prius Cassius ad Messanam navibus ad olavit*, nam Pomponius de adventu ejus cognosceret: „[*Ibid. Cum classe ad Brundisium venit: & 1. Gall. Cæsar in Galliam contendit, & ad Genuam pervenit.*] Si ex Tito Livio testimonia vellem congerere, nunquam finis esset. Curtius lib. 4. *Jam pervenerat ad Arbelam, vicum nobilem sua clade facturum.* „[*Plaut. Pœn. Is ex Anaclorio huc commigravit in Calydonem: idem Epidico; quando hinc iturus est ipse in Seleuciam; idem Menæchmis; Geminus, qui Syracusis habet, kodie in Epidamnium migravit: idem Bacch. Nam ut in Ephesum hinc abii, ex Epheso huc ad sodalem litteras misi: ibid. Ibo in Piræum, visam ecquæ advenerit in portum ex Epheso navis: Idem Pseudolo; Illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo: Ibid. ex Sicyone huc pervenisti:* „[*Idem Trinum. A patre ex Seleucia venit. Ubi ipse erat? In Seleucia. Terent. Eunuch. Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræum. Propertius lib. 3. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Martial. Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris.* His adde multa proverbia; ut, *Naviges in Massiliam; & e Massilia venisti.*

Addunt ineptiæ suæ, nomina provinciarum non posse poni sine præpositione: Poëticum enim esse, *Italiam veni*. Hæc refelluntur in *Ellipsi Præpositionum*. *Rus*, & *domus*, admittunt præpositionem in utroque numero. Vide *Ellipsin Præpositionum*. „[*Servius in illud Virgilii, Italiam, Laviniaque venit Litora, Ars quidem, inquit, hoc exigit, ut Provinciarum nominibus Præpositionem addamus, Civitatum nunquam; hoc tamen plerumque perverso ordine legitur: sciendum enim usurpa-* „ *tum*

strari posset, si esset opus: ut de, quæ notavimus infra ad Lib. & a Nominibus Regionum ab- IV. cap. 6. Notâ 1. 2. & 3, esse aliquando Præpositiones. Vi-

„ tum ab auctoribus , ut vel addant , vel detrahant prepo-
 „ sitionem. Hæc ille ; quibus aperte fert , inertem
 „ istam Grammaticorum artem ab usu bonorum aucto-
 „ rum diffidere.]

O curas hominum! En quatuor aras ; Ecce hominem ;
 deest Verbum aliquod. Vide Ellipsin Verborum in Au-
 dio , vel Narro , vel Aspicio. „ [Catull. epigr. 9. O mi-
 „ hi nuncii beati ! Græcorum imitatione , quasi dicam ,
 (4) O quam beati nuncii rem mihi narras !]

(5) *Fractus membra ; cætera Grajus : albus dentes* , ad in-
 eptissimam

(4) O quam beati nuncii!] Vel
 potius , ô , beati nuncii mihi res
 hæc est. Vide supra ad cap. 3.
 Notâ 8. in extr.

(5) *Fractus membra.*) Huc refer-
 etiam illud Ovidii Heroid. VI, 3.
 Hoc tamen ipso Debueram scripto
 certior esse tuo, pro quod ad hoc :
 nam manifeste est Accusativus ,
 qui aliter cum *nîs* certior esse
 jungi nequit ; tum vel maxime
 istas locutiones , quæ Accusati-
 vum verbis habent junctum , sed
 pro quo usitatus in sequenti
 commate Nominativus ejusdem
 vocabuli exprimitur. Cæsar B.
 Gall. I. 39. Rem frumentariam ,
 ut satis commode supportari posset ,
 timebant. Terent. Eun. I. 2. 86.
 Istam nunc times , Ne illum talem
 præcipiat tibi , pro , nunc times ,
 ne ista illum &c. Cicero Famil.
 IV. 1. rem vides , quomodo se ha-
 beat. Quod minus recte , ut pu-
 to , mutatur a Viris Eruditissi-
 mis. VIII. 10. Nosti Marcellum ,
 quam tardus sit. Plane , ut Lu-
 cas Actis Apost. XVI, 3. ἡ δεισαν
 2δ ἀπαυτες τῇ παύσει αὐτῆς , ὅτι
 Εἰ μὲν ὑπάρχον. Alianus Varia
 Hist. VIII. 13. Δίγυσιν Ἡρώκλει-
 πον , ὅτι παύει ἱκλαιν, Hyginus

fab. 34. Ille moriens quum scires
 sagittas hydrae Lernæ felle tinctas,
 quantam vim haberent veneni. I-
 terum Terent. Eun. V. 8. 5. scin
 me, in quibus sim gaudiis. Adolph.
 V. 4. 20. Illum , ut vivat , op-
 tant. Hæc. prol. 2. v. 4. Novas qui
 exactas feci , ut inveterascerent.
 Et frequentissime Plautus. Amph.
 Nescio me , qui sim. Bacch. Re-
 scisces illum , quanto in periculo sit.
 Afin. Faciam te , ut scias. Au-
 lul. Velim illum corvum , ut ad
 me veniat. &c. Supple in his
 omnibus , quod ad , vel plenius ,
 in negotio , quod ad rem frumen-
 tariam attinet , &c. Similia vide
 infra ad Cap. 9. Nota 1. & apud
 ipsum Sanctium IV. 12. p. 730.
 Sed vel maxime confirmatur hæc
 Ellipsis ex accusativo Absoluto
 in initio Periodi , cujus non alia
 est ratio. Cicero Famil. I, 8.
 Cetera , quæ ad Te pertinebunt ;
 quum etiam plus contenderimus ,
 quam possumus , minus tamen fa-
 ciemus , quam debemus. h.e. quod
 ad cetera , quæ &c. in iis , quum
 &c. Florus III, 21. extr. Nam
 Sulmonem vetus oppidum atque
 amicum , &c. ut obsides jure belli
 &c. duci jubentur , sic damnatam

eptissimam quandam Synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint, & ad Ellipsin referantur: deest enim *κατά*, ut in *Ellipsi præpositionum*.

Duos accusativos diversæ rei verbum regere non potest; quia efficiens unum duas simul res efficere æque non potest: nec enim dices, *Amo patrem litteras*, sed *amo patrem & amo litteras*: neque Philosophi concedent, duo prædicata de uno subiecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc esse constructionem vehementissimam: habent enim illi tres constructiones, *vehementes*, *vehementiores*, & *vehementissimas*. Sed eos vehementissime insanire dicamus, & nostrum propositum urgeamus. Illi (6) pauca verba constituerunt, quæ duos

civitatem jussit Sylla deleri. Quæ male tentat Salmasius, & urunt ac secant Alii, quum etiam absque hac Constructione exponi per Appositionem possit Vulgata istic lectio. Refert huc quoque Davisius locum Cic. Tusc. II. 15. *Militiam vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedis mora ad tibiam, &c.) nostri Exercitus unde nomen habeant vides*. Putat enim primam vocem poni pro quod ad militiam attinet, & rejicit ideo conjecturam Gronovii Patris, legentis *Militia*. At mihi vulgatum illud valde videtur durum, & corruptum, quia sequitur statim, *nostram dico* &c. Conjectura autem ista & optimi est sensus, & frequentissimæ locutionis. Nam quid frequentius, quam ita absolute adhiberi *militia*, & opponi τῇ *domi*, æque ac τῷ *belli*, quæ omnia ejusdem sunt constructionis. Certius vero inde explices Lucam Evang. 21. 6. *πῦρ, ὃ θαυροῦται, ἐλευσεν αἷμας ἡμέρας, ἐν αἷς οὐκ ἀφιδί-*

σταται λῆθες καὶ λῆθες. h. e. quod ad illa, quæ videbis, venient dies &c. Confer Aelianum Var. Histor. III. 5. & XII. 39. atque adde, quæ notavi infra ad *Minnervam* hanc IV, 11. extr.

(6) *Pauca verba.*] Sæpe duo Accusativi, alter personæ, alter rei, reperiuntur uni verbo juncti. Terent. Phorm. V, 7. 21. *ferme eadem omnia, Quæ tunc dudum coram me incusaveras*. Plaut. Men. IV. 3. *Consulam hanc rem amicos*. Trin. I. 2. *Si id me non accusas*. Amphitr. II, 2. 229. *Mirum est, qui illi collibitum sit, sic me insimulare falsum facinus iam malum*. Añ. II. 2. *Argentum intervortiam & adventorem & Sauream*. Curcul. V. 2. *quem (annulum) parafitus te elusit*. Varro apud Nonium, *as defraudasse coponem*. Adde Sanctium infra IV. 13. Immo & Tertius, tempus notans, duobus additus reperitur. Plaut. Merc. I. 1. 46. *Objurgare pater hæc me noctes & dies*. Ex his tamen unus tantum regitur

duos accusativos regerent; ut, *doceo*, *moneo*, *posco*: sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt; qualia sunt, (7) *Dedocœo*, *Postulo*, *Peto*, *Induo*, *Exuo*, *Cingo*, *Calceo*, *Excalceo*. At, inquirunt; satis est, si hæc verba in passiva cum accusativo reperiuntur; ut, *Accingitur ensẽm*; *Induitur lorica*; *Postulatur pecunias*: O debilem rationem! Cur igitur isto pacto non addis tuæ quartæ speciei innumera alia verba, quæ hos accusativos accipere in passiva possunt? ut, *Dido vultum sermone movetur*: & *Dido expleri mentem nequit*: & *Carpitur attonitos sensus*. Sed hæc latius in *Ellipsi prepositionum* Græcarum disputabuntur.

C A P.

regitur a Verbo, ceteri per Ellipsin, quasi dictum esset, pater objurgavit me propter hæc per noctes & dies; Vel, objurgans me, hæc dixit & ingessit mihi. Vide de posteriore hac ratione infra III, 3, ad vocem *Aestuo*.

(7) *Dedocœo*] Atqui primum hoc Verbum agnoscit revera Duos aliquando Accusativos. Cic. de Fin. I. 6. si a Polyæno, familiari suo, Geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum dedocere. Statius Theb. II. 409, *moneo*, regnorum gaudia temet *Dedocœas*. Quæ loca Urfinus To. 2. p. 277. jam attulit. Sed & quod sequitur, *Postulo*, etiam cum Accusativo Personæ, præter Acc. Rei, qui usitatissimus est, reperitur constructus. Certe Suetonius Calig. 18. *Commisit & subitor* (Circenses ludos) *quum e*

Gelotiana apparatus Circi prospicientem pauci ex proximis mæniana postulassent, quid quæso, nisi ludos illos, quos subitos commisit. Quod vero Idem Urfinus pag. 281. Sanctium nostrum putat contraria sibi invicem dicere, dum hic inter pauca Verba a Grammaticis memorata, esse aliqua tradit, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt, at infra IV. 13. nullum omnino ait esse Verbum, quod hujusmodi Accusativum cum *neque* non possit habere, atque adeo posse omnia activa duos accusativos habere, at passiva & neutra unum, in eo errat ipse, siquidem Sanctius posteriore loco dicit, Verba talia admittere & habere POSSE duos Accusativos, at priore agit de iis, quæ factò ipso constructa reperiuntur cum duobus Accusativis.

CAP. VI.

Vocativus nunquam regitur. Duo Vocativi. Vocativus cum Nominativo conjunctus. Defenditur Plinius a calumnia Laurentii.

Vocativus (1) non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex, perfectio opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad Vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio ô, quia hæc particula sæpe conjungitur vocativo; concedam sæpe conjungi, at non semper: imo vero alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idiomate aperte ostenditur: nam quum quis servos suos inclamat: *mocos, pajes, criados*, illi respondent *Senor*; ibi non potest suppleri ô. Quid quod sæpe invenias ô sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusque? O qui me gelidis in montibus Aemi Sistat.* Sed particula ô, nihil aliud est, quam signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et vero vocativum a verbo non regi aperte indicat Vox Passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre doce illum; ille, Petre, doceatur a te.* Indicat quoque Nomen Adjectivum, quum post verbum imperandi additur; ut, *discipule esto bonus*, Mart. *Esto Navole sollicitus*: Idem apertius; *Esto tu Cæsar amicus*. Ovid. 1. Tristium; *Vade sed incultus*. Denique Adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet

(1) Non est Secundæ personæ. Immo vero est. Hoc enim Secundæ in arte grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur.

Vide quæ disputavi I. 12. 2. pag. 80. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans.

docet lib. 9. de caus. ling. Lat. Cæsar Scaliger.

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende docte*. Utriusque loquutionis accipe testimonia. Per vocativum loquutus est Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen*, *Lesbio primum modulate civi*: Idem; *Inviſte mortalis*, *Dea nate puer Theride*. Ovid. 2. Trist. *O princeps parce viribus use tuis*. Propert. *Lectule deliciis facte beate meis*. Martial. lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta*. Ovid. 3. Amorum; *Ammis arundinibus limosas obsite ripas*; *Siste parumper aquas*. Tibullus lib. 4. *Jam nimium Messala mei studioſe quiescas*, *Non tempeſtiva ſæpe propinque via*. Virgil. Æneid. 10. *O dolor atque decus magnum rediture parenti*. Persius; *Stemmata quod Tusco ramum milesime ducis*, *Censoremque tuum vel quod trabeate ſalutas*. Quo in loco nugantur interpretes cum ſua Antiptoſi: Idem, *Audaci quicumque afflate Cratino*. Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodiernæ, tibi dum thuris honorem*. Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo deſunſte labore*, *Te memorant curas ſic poſuiſſe tuas*. Aufonius: *Diſſentias interne vias mirere domorum*. Exemplum de Vocativo & Recto; Statius 7. Theb. *Haud verito nudus jaciture ſepulcro*. Propertius lib. 2. *Tu criminis autor*, *Nutritus duro Romule lacte lupæ*: idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab inferna ſtulte vehere rate*. Ovid. Epist. *Surge age Belide de tot modo fratribus unus*. Virgil. *Nate, mea vires, mea magna potentia ſolus*. Martial. lib. 6. *Nile juffus cedere Brumæ Mitte tuas meſſes*. Idem lib. 7. *Secretuſque tua mule lavaris aqua*. Virgil. 10. Æneid. *Dardania ſtratus dextra miſerande jaceres*. Plinius autem lib. 7. c. 30. ſalutans Ciceronem, utrumque caſum miſcuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellate*; *Primus in toga triumphum linguæque lauream merite*. Quod imperitiſſime carpit Laurentius Valla lib. 3. cap. 22. nam etſi (2) contra leges Grammaticorum videtur dictum, Græce

ta-

(2) Contra Leges Grammaticorum.] Immo vel maxime ſecundum

tamen defendi poterat. Sic enim illi loquuntur, teste Budæo in commentariis: Synesius ad Aurelium, ὦ μεγαλοπρεπῆς, μόνῳ, ἢ μετὰ ὀλίγων σὺ μόνῳ, δίκαιῳ καλέμην, id est, *O eximie, solus, vel inter paucos tu solus, justus vocande*. Sed Valla in illo loco non putat Latine dici, *Tace tu imperitus homo*, sed *imperite*, quod non dixisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia incidisset. Dicimus itaque recte; *Defende me amice mi*; & *defende me amicus meus*; sed diverso sensu, & Syntaxi: nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, & deest *ens*, vel *qui es*. Vide *Ens* in Ellipsi. Unde falluntur, qui in sacris litteris putant nomen *Deus* facere vocativum *Deus*, quum legunt, *Deus, Deus meus respice in me*; quum rectus sit, & legamus apud Prudentium *Dee* in vocativo.

CAP.

dum Leges Grammaticorum, secundum quas in Nominativo poni debebat illud Adjectivum, quod non est proximum Epitheton Substantivi, sed quod in constructione jungitur Verbo vel Participio, tantum ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lectule deliciis meis facite beatus*, quam uti Propertius, *facite beate*. Contra malim etiam dicere, *Romule nutriti lacte lupæ*, quam ut Idem, *nutritus*. Sic a Plinio recte dictum, *Salve Cicero appellatione*, quia hoc dependet proxime a Substantivo. At quod deinde in naturali constructionis ordine sequitur, id, quia accedit ad modum significandum, quo appellatus

est primus Parens Patriæ, rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in Nominativo. Sed & alii Casus post Verbum Substantivum sæpe iidem sunt illis, qui præcesserunt, sæpe diversi, maxime apud Græcos. Ael. Var. Hist. IX. 9. ἴμιλιν αὐτῷ εἶσαι καλῶ. Cap. 10. ἰοσιρῆ χωρὶς λεγομένην εἶναι τῆς Ἀκαδημίας. Ibid. ὑπὲρ τῆς μακροβιώτου γένεσθαι. Florus III. 12. 6. Ac nescio an satius fuerit Populo Romano, Sicilia & Africa contento fuisse, aut his etiam ipsis carere dominanti in Italia sua. Nihil itaque mirum, idem in Vocativo accidere post Verbum vel Participium, ut modo repetatur, modo in alium mutetur casum.

CAP. VII.

Sextus casus male dicitur Ablativus : rectius vocatur Casus Præpositionis : nam in universum a præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se Confule orabat Cicero, Latinum. Sextus casus tertiæ in e, vel i.

Sextus casus (1) proprium nomen non habet ; neque enim semper significat *ablationem* , ut inde *ablativus* dicatur. Priscianus *comparativum* casum nominat ; quia in sola comparatione , ut ipse putat , a præpositione non regitur , sed ex comparativi natura. Nos *sextum casum* appellemus , aut *casum præpositionis* ; quia semper a præpositione regitur , ut figillatim exponemus.

In comparatione , ut *doctior omnibus* , deest *Præ* , vide Ellipsin.

In illis formis : *Ditior opinione ; Calceus major pede* : (2) potius videtur deesse *Pro* , quam *Præ* ; nam solet addi sæpe

(1) *Proprium nomen non habet.*] At vide, quæ notavi ad Lib. I. cap. 6. pag. 34.

(2) *Potius videtur deesse Pro, quam Præ.*] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum* significat supra opinionem, æque, ac si dicerem, *ditior est Mævius præ Sempronio*. Vide & infra ad IV. 6. 12. & 7. 10. At si dicas, *ditior pro opinione hominum*, longe aliud dixeris, scilicet, eum, de quo loqueris, ditiores esse aliis quibusdam, prout fert opinio hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo, ex Suet. Oth. cap. 7. *Nes quicquam prius pro*

potestate subscripsit. Ubi *pro*, licet proxime sequatur comparativum, neutiquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam *quam* addatur, tamen vel sic quoque in comparatione *præ* intelligi putem, vel ex eo, quod Vetustissimi dixerere frequenter conjunctim *præquam*, ut videre est apud Plautum Mostel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus est*, q. d. integre, facio omnia rem minoris momenti, *præ ea re, juxta quam rem sunt modi, quibus &c.* Ita hæc explicanda & supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod*. Sticho II. 3. 38. *Omnes*

res

sæpe *Pro*, aut, *Quam pro*; ut sit Syntaxis, *Major est calceus pro pede*, vel *quam pro pede*. Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna*. Vide Ellipsin præpositionum.

De instrumenti, pretii, modi, & verborum copiarum & inopiarum, præpositionibus, vide Ellipsin.

In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Vide Ellipsin Præpositionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem vocant *absolutum*, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latine, *Se Consule orabat Cicero*. Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam, *sub me præcepore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam*? Ovidius de Narcisso; (3) *Lacrymas quoque sæpe notavi, me lacry-*

res relictas habeo, præquod tu velis, pro, præ eo quod &c. Vide & infra III. 14. 7. Aliud est pro quam, quod reperiatur apud Lucretium II. 1136. *Nec satis est, pro quam largos exæstuat æstus*, Unde queat tantum suboriri ac suppeditare, *Quantum opus est*, h. e. nec satis est materiæ, unde queat tantum suboriri, quantum opus est, pro ea ratione aut mensura, ad quam exæstuat largos æstus. At vero *Calceus major est pro pede*, vix ullum recipit commodum satis sensum. Ast, *major quam pro pede recte dixeris* hoc sensu, major est præ ea ratione, ad quam esse debebat pro magnitudine pedis, h. e. prout magnitudo pedis postulat.

(3) *Lacrymas quoque sæpe &c.*

Locus hic Ovidii *Metam.* III. 459. non probat, ad quod probandum adfertur. Idem enim est, ac si diceretur, *vidi, Te quoque lacrymari, Me lacrymante*, ubi utique duæ orationes sibi invicem proximæ, diversi sunt suppositi, altera Narcissi ipsius, altera ejus Imaginis. Ejus generis sunt nonnulla etiam in seqq. Veluti illud Lucani ex lib. 6. tum Plauti ex *Bacchid.* atque ex *Aulul.* &c. in quibus suppositum alterum & diversum inest in Accusativo, qui infinito verbo præmittitur, ut liquet ex eo, si locutionem infinitam redigamus in Finitam, veluti, *Magnus non viciit, Me adhuc arma tenent*: in quo videmus diversa plane Supposita; contra quam Sanctius censet, qui male in iis locis conjun-

trymante, tuas; &c lib. 2. Amorum; Me duce ad hunc voti finem, me milite, veni: idem 2. Faſtor. Hic caſtas duce ſe jubet eſſe maritas. Lucan. lib. 5. Et lætos fecit ſe Conſule faſtos: idem lib. 6. Seque arma tenente, ac nondum ſtrato, Magnum viciffe, negavit. Claudianus; Illicitas Conſul pœnas ſe Conſule ſolvat. Plaut. Bacchidib. Nec equidem illam me vivo corrumpi ſinam: [idem Truc. Oſtendit ſe mihi infidelem nunquam, ſe viva, fore: idem Aulularia: In meïs ædibus me abſente neminem volo intromitti: idem Milite; Si ego me ſciente paterer vicino meo eam fieri injuriam: ibidem; Te vidente vidēs: idem Moſtell. Priuſquam te me vivo unquam ſinam aut egere aut mendicare. Terent. Heaut. Qui ſe vidente amicam patiatuſ ſuam. Sedigitus in Cenſura comicorum; Eum me judice errorem diſſolvam tibi. Quinctil. lib. 8. Hibericas herbas ſe ſolo nequidquam intelligente dicebat: idem declamatione 4. Te volente miſiſti. Curtius lib. 4. Quibus occultatis, Si dona deſecti ſunt. Suetonius Tiberio 31. Iterum cenſente, ut Trebianis legatam pecuniam tranſferre concederetur, obtinere non potuit. Plinius lib. 10. cap. 9. Abſumique etiam ſe inſpectante patitur: idem lib. 8. Prodentem ſe auctor eſt M. Varro: idem lib. 7. cap. 2. Horum ſupra centum viginti millia fuiſſe ſe prodente Cteſias ſcribit. Cicero in Bruto; Se audiente locuples auctor ſcribit Thucydides. Idem 3. Philipp. Nobis vigilantibus, & multum in poſterum providentibus, populo Rom. conſentiente, erimus proſecto liberi brevi tempore: idem lib. 15. Famil. Non poteſ effugere hujus culpæ pœnam, te Patrono: ibidem lib. 1. Tenebam memoria nobis conſulibus, &c. Ibidem; Denique memineram nobis privatis, &c. Ibidem in Piſonem; quæ ornamenta etiam in Sexto Clodio te Conſule eſſe

vot

jungit, quæ non ſunt conjungenda. Sic in illo Plinii VII. 2. connectenda ſunt, non, Cteſias ſcribit ſe prodente, quod ineptiſſimum foret, ſed, fuiſſe eorum ſu-

pra 120. millia, ſe prodente, h. e. ſum, quum ipſe hæc memoria proderet. Similiter ſe res habet in iis, quæ ex Ciceronis Epiſtolis, tum Plauto & Terentio;

N

ſunt

voluisti. Seneca de vita beata; Populo spectante fieri credam, quidquid me conscio faciam: Idem 3. epistolarum; Acerbum uri, quanto acerbius, si id te faciente patiaris. Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. illud Horatii in Arte tanquam nove dictum admiratur; Laudator temporis acti se puero. Tu sic dispunge, & separa; Acti se puero, non laudator se puero.

Ablativus tertiæ declinationis in E, vel in I, (4) antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Scd consuetudo & autoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. *Rustic. Feneſtras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit: & lib. 3. cap. 3. In secunda parti: & infra; in tertia parti, Plaut. Menæch. Satur nunc loquitur de me, & de parti mea. Lucret. lib. 6. Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro: & lib. 4. Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum. Cato cap. 37. Ex segeti vellito ebulum.* „ [Catull. *Suscitat a cano vulturium* „ *capiti.*] Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere: idem; Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti caco: idem Satyr. 2. & acri bile tumet. Virgilius in Sileno, Serta procul tantum capiti delapsa jacebant: idem 9. Æneid. Discussæque jubæ capiti: & lib. 7. Cum dentibus albis Indutus capiti: idem Eclog. 1. & ingrata premeretur caseus, urbi non unquam &c. (5) sic enim dispungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio: Or-*

sunt allata. Rectius ergo distinguenda sunt talia, & ita, ut ipse fecit p. seq. in illo Horatii, *Laudator temporis &c.* At cetera pleraque satis sunt apposita, veluti quæ hic proxime sequuntur, ut adeo revera tamen probatum satis sit a Sanctio, quod probatum volebat.

(4) *Antiquitus desinebat.*] Im-

mo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra I. 6. 4. pag. 36. & 40. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis & Substantivis vide & Voss. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

(5) *Sic enim dispungendus locus*] Nihil hic videbam, nec intelligebam

Orbi terrarum comprehensos. Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in *Milite*, IV. 7. de *mare & amare*: *Nam si abstinuisssem amare, tanquam hoc uterer.* Ausonius de *Occasione*; *Heus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur*; & in l. fi. ff. de hæred. inst. *Contenta esse doti*: & l. 1. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. *Muneri defungi.* Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, *petitioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni*: & l. 27. D. de Eviction. *Noxale, pro noxali.* „ [Plaut. *Asin. Tanquam si „ claudus sim, cum fusti est ambulandum.*] Tacit. *Fusti caput ejus affixit.* Apulej. lib. 4. *Paratus non fusti tantum, sed machara percussus occumbere.* Lucret. lib. 2. *Nam sæpe in colli tondentes pabula lata*: idem lib. 5. *Terrarum qui in orbi, &c.* Gell. lib. 1. c. 3. *Hac fini ames*: ibid. *qua fini*: & lib. 7. cap. 3. *ea fini.* Cato cap. 113. *ansarum infirmarum fini.* Jam de nominibus neutris, in E, AL, AR, hæc sunt Prisciani verba: *Vetustissimi solebant hujusmodi nominum ablativum etiam in E proferre.* Hæc ille, & citat antiquos. Ego addo Ovid. in *Ibin*; *Et summum Libyco de mare carpat aquam*: & 5. Trist. eleg. 2. *Exiguum pleno de mare demat aquæ.* Lucret. lib. 1. *E mare primum homines.* Catull. *Cum veniret a mare novissimo.* Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid. in epist. *Hument incultæ fonte perenne genæ*: & Fastor. 3. *Annæ perenne latens Anna perenna vocor*; & 6. Fast. Ex-

ta-

gebam, quid sibi vellet Sanctius ista *dispungendi* admonitione, aut toto hoc loco. Sed ex Salmanticensi editione didici, distinxisse eum ante *Urbi*, posito istic commate, quod editiones, *Pattavina & Batavica*, omiserant, licet ex eo unice penderet intelligentia Sanctianæ Criseos, & allegati loci ratio. Nam in vul-

gata distinctione post *Urbi*, vox ea certissime est casus Dativi, at in hac Sanctiana erit Ablativi. Verba enim sunt, *Urbi Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.* Reposui itaque comma, ubi oportebat ex mente Sanctii. Sed tamen vulgatam distinctionem longe præfero.

taque de porca cruda bimestre tenet : idem in epist. *Paridis*;
Fore ut a cæleste sagitta figar : idem 15. *Metam. Specie*
cæleste resumpta : „ [Idem 4. *Trist. Esse Chimæram* , *A*
„ truce qua flammis separat angue leam. Catull. *Sed Troja*
„ absente , *Troja infelice sepultum*.] Lucanus lib. 7. *E-*
repto natale feret. Horatius ; *Cærie cera digni* : idem 1.
 Carm. *Cum Tyburte via*. Varro 2. Rust. cap. 3. *Collo*
breve , *gurgulione longiore*. Suet. Vesp. *Convivabat assi-*
due , *ac sæpius recta* , *ac dapfile* , *ut macellarios adjuvaret*.
 Præterea *vigil & pugil* , confessione omnium , faciunt
 E , vel I. at sunt adjectiva. Et si *imber* facit E , vel
 I , (6) cur composita non facient similiter , quæ omnia
 sunt adjectiva ; ut *September* , *October* , &c. Nomina
 quoque in *as* gentilia olim (teste Charisio , & Priscia-
 no) erant in *atis* , & *ate* ; ut *Arpinatis* , & *Arpinate* : sed
 in E , & I , mittunt ablativum ; quamvis sint , qui ne-
 gent per E ; quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres ge-*
mini fuerunt ex municipio Aletrinate : idem 5. *Tuscul.*
Nisi ab homine Arpinate didicisset. Livius lib. 5. *In Ca-*
penate agro : idem lib. 10. *Ex agro Sentinate*. Valer.
 Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humili Arpinate* , Mart.
Metamque lactis Sarsinate de silva. Sunt & alia apud
 Plinium , & cæteros. Sosipater Charisius ex Cæsare ,
 Plinio , & Varrone : *Si de persona loquamur* , *in E fiet*
ablativus : *si vero de re alia* , *in I* : ut , ab homine breve ,
 & ab itinere brevi : *quare ab ædile semper dicendum* ,
 quia.

(6) *Cur Composita &c.*] Neuti-
 quam Composita sunt *September* ,
October &c. multo minus forma-
 ta ab *Imber* , sed derivata a *Se-*
ptem , *Octo* , &c. addita tantum
 syllaba *Ber*. Sic a *Colo* habemus
Celeber , a *Salus* , *Saluber*. Sed
 & res manifesta ex eo , quod
 quia dicitur *Octo* , ideo etiam *O-*
ctober , non *Octembar* dicitur , at
September , *November* , *December* ,

quia formata sunt a *Septem* , *No-*
vem , *Decem*. Vide & Vossium.
 Anal. II. 11. Similiter paulo an-
 te in loco Suetonii Vesp. 19.
dapfile putat Sanctius , sed itidem
 minus recte , esse Ablativum ,
 quum sit Adverbium , ut *Facile*.
 Certe Pomponius apud Nonium
 conjunxit *dapfile ac dilucide* , atque
 ideo. Hic etiam linter Adverbia
 diserte retulit nō *Dapfile*.

quia semper de homine dicitur. Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; *Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per I efferri; ut, a Juvenale, a Martiale, a Prudente, a Clemente: si de negotio loquaris, per I tantum; ut, in re clementi.* Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscue adjectiva omnia mittant in E, vel I, ablativum. Ex tam multis colligitur errasse Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini, Sicyoni habitat, & ruri vitam agit.* Ego assero, melius dici, *rure vivit, Carthagine natus*; sed si illa reperiuntur, dativos non esse, sed ablativos. „[*Horat. Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum.* Plaut. Casin. *Uxorem ubi rus abduxero, rure incubabo usque in præfectura mea: idem; Ego ajo hoc fieri in Gracia, & Carthagini.*] Idem Mostell. *Veniunt ruri rustici.* Terent. Phor. *Opus ruri faciundum.* Justinus lib. I. *Ruri iter ingressus: A pluri nunc dicimus, Charisius magis probat a plure, his verbis; Ab hoc veterere, majore, plure, non veteri, majori, pluri.* Quid? quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 10. *Reperiuntur, inquit, luci pro luce, & vesperi pro vespere, & ruri pro rure.* Hæc ille Plaut. Cistell. *Postea autem cum primo luci.* Sic dicimus, *tempori venito: & Cato dixit, Satisne tempori opera sient confecta; & si tempori faciès.* Charisius à rure vel ruri probat. „[*Carthagini porro esse Carthagine: patet ex hoc Virgilii; Tyria Carthagine qui nunc expectat.* Et Corn. Nepos; *Ut Romæ Consules, sic Carthagine quotannis bini reges creabantur.* Cic. 16. Attic. epist. 4. *Sextum fuisse Carthagine: & 8. Attic. 4. (7) Sulmone C. Atticum aperuisse Antonio portas.*]

CAP.

(7) Sulmone.] Sic & Plautus Cistell. I. 2. *Pater ei vivit Sicyone.*

CAP. VIII.

Plura adjectiva uni substantivo eleganter jungi.

Dicimus, inquit Valla, *Hic robustus messor, ista robusta mulier: neque dicimus, antiquus robustus messor, antiqua robusta mulier.* Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa cohærere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; *Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur: ibidem; Quum ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam, neque publicam gerere jam possemus: idem 2. de Oratore; Hæc perpetua contra Scævolam Curiana defensio tota redundabit hilaritate: idem 5. paradoxo; Quem nutum locupletis orbi senis non observat? Idem 2. Tuscul. Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem & delicatam quum accesserunt etiam Poëtæ, &c, idem. 1. Philip. Non igitur provocatio ista lege datur, sed duæ maxime saltares leges quæstionesque tolluntur: ibid. Carissimus tuus parvus filius in Capitolium a te missus pacis obses fuit: ibid. Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quam L. Cinne dominationem. Idem. Phil. 5. Periculosissimum civile bellum: ibid. bellum acerbissimum civile sit restitutum: idem 8. epistol. (1) Etiam*

ex-

(1) Etiam externos multos &c.] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Similia porro sunt, III. 4. *Mea omnia summa in te officia.* VII. 23. *Priusquam tuas legi has proximas literas* De Amic. cap. 7. *Agri- gentinum doctum quendam virum.* Ter. Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expositam muliebri.* Plautus Trucul. IV, 2. 61. *Timeo, ne*

malefacta antiqua mea sint inventa omnia. Livius I. 14. *Denso obsuo virgulto,* Cap. 54. *Invisam superbiam regiam,* Cap. 55. *Quadringenta ea sola talenta fuisse.* Et sic passim. Sed & exemplorum abunde, tum hic, tum in proximo superiore & inferiore Capite collegit ipse Auctor ad res suas probandas.

externos multos claros viros nominarem : ibid. *Quasi devincti magnis meis veteribus officiis* : Idem de Oratore ; *Affidua diligens scriptura* : Idem Verrina 2. *Crepe-rejus ex acerrima illa equestri familia & disciplina* : idem 2. de divin. *Unde superstitiosa primum evasit vox fera* : idem Attic. lib. 7. *Belle nobis flavit ab Epiro lenissimus Auster mitis* : idem 7. Famil. *Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam*. Terent. *Tum ut malevoli veteris poetæ maledictis respondeat* : Lucan. *Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno*. Martial. lib. 12. *Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat*. Suet. Neron. *In vetere gentili stemmate*. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem* : idem lib. 4. *Aurea Delphica mensa* : idem lib. 9. cap. 3. *Nonne multo alieno sanguine profuso , ad ultimum & suum erogavit*. Sueton. Cæsare ; *In summo publico luctu*. Curtius lib. 3. *Quum captivis mulieribus nobilibus* : ibid. *Captiva nobilis mulier*. Cæsar. 1. Gall. *quem locum duplici altissimo muro munierant*. Livius lib. 1. *Insignique eum veste , & Curuli regia sella adornavit* : idem lib. 38. *Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit*. Terentius Phorm. *Introiit ater alienus canis* : Idem Eunuchio ; *Labore alieno magno partam gloriam sæpe in se transmovet*. Sic enim legendus est locus , non *magnam* idem Adelph. *Ego hanc clementem vitam urbanam , atque otium sequutus sum*. Varro lib. de re rust. *Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam recte potest* : idem lib. 3. *Quam severi boni viri laudabant*. Plin. lib. 1. cap. 2. *est lamina cerea tenui aurata*. Seneca in Medea, *Candida thyrsiferi proles generosa Lyæi*. Sed poetarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit , ubi suppresso substantivo , plura leguntur adjectiva : ut , *inclyti Romani* , supple , *homines* : *integrum Aprilem te expectavi* , sub. *ensem* : *Superos omnes & inferos testatur* , sub. *Deos* ; *Miseri mortales* , sub. *homines* ; *splendidus Oriens* , subaudi *Sol* : *immensi molares* , subaudi , *Lapides*. Virgil. *Centum lanigeras mactabat rite bi-*

dentes, supple, *oves*. Tibull. lib. 2. Eleg. 2. *Fistilia antiquus primum sibi fecit agrestis*, (2) supple, *vasa*.

(2) *Supple vasa*.] Hæc duo verba, a Patavinis primum addita, absunt a Salmanticensi editione. Et recte. Aliena enim sunt a mente Sanctii, qui locum hunc | adtulit, ut ostenderet, sæpe plura exprimi adjectiva, suppresso substantivo. Ergo addi potius debuerat, *Supple homo*, quod refertur ad *antiquus agrestis*.

C A P. IX.

De Relativorum Constructione & Ellipsi, ut & de relatione, quam habent inter se Hic, Ille.

Rogabit aliquis, cur in arte Grammatica non proposuerimus pueris aliud esse Relativum substantiæ, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint artes confundere, & facere ut ne intelligendo nihil intelligant. Hæc & alia multa sustuli, quæ ad Grammaticum, etiam perfectissimum, nihil attinent: satis est enim grammatico scire, *Tantus*, *quantus*, *Talis*; *qualis*, *Tot*, *quot*, esse nomina adjectiva, nullamque habere relationem, nisi dialecticam; ut *pater*, *filius*, *discipulus*, *magister*. Diximus itaque, Relativum collocari inter duos casus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo disputat*. Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: sed multa sunt testimonia, quæ nostram regulam confirmant, Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi simul accusati*: ibid. *Ex ea die, ad hanc diem quæ fecisti, in iudicium voco*; ibid. *Favonius qui legem nosset, qua in lege numerus tantum columnarum traditur*; & 4. Verr. *Edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia iudicia redegerit in suam potestatem*: ibid. *Cephalidi mensis est certus: quo mense sacerdotem maximum creari oporteat*: idem pro Milone; *Ante fundum Clodii, quo in fundo*: idem pro Roscio Amer. *Qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio*: idem i. Verrina; *Emptum est ex*

S. C.

S. C. frumentum a Siculis, Prætor Verre, pro quo frumento pecunia omnis soluta non est: ibidem; *Quum illius diei mihi venit in mentem*, quo die citato reo mihi dicendum sit. Nunc legitur, *illius temporis*; sed Pædianus, *illius diei* agnoscit. Idem 2. Agraria; *sequitur enim caput*, quo capite non permittit: idem ad Attic. lib. 3. *Is causam habet, quam causam ad te desert*: ibidem lib. 8. *Litteras abs te M. Calenus ad me attulit*, in quibus litteris scribis: idem ad Volumnium: *Eutrapelia litterarum fecit*, ut intelligerem tuas esse, quibus in litteris &c. Ad Herenn. lib. 1. *Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem &c.* ibidem; *firma similitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re judicatum est*: ibid. *Expositio est, quum res, quibus de rebus dicturi sumus, exponimus breviter*: ibidem libro 2. *Deinde ea res similis sit rei ei, de qua re agitur, aut dissimilis*: ibid. *Oporteatne de ea re judicium fieri, quæ res in judicio non venit*: ibidem lib. 3. *Et quæ similes sententias habebunt, quibus sententiis*, ibid. *Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere diutissime potest.* Cæsar 1. Gall. *Erant omnino duo itinera, quibus itineribus domo exire possent*: ibid. *Omnibus rebus ad profectionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhodani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis*: idem; *Ultra eum locum, quo in loco Germani confederant*: idem 6. Gallic. *Post diem septimum sese reversurum confirmat, quem ad diem ei legioni &c.* Et paulo post; *Diesque appetebat septimus, quem ad diem exirent &c.* Suetonius Julio; *Desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ regi pudicitiae, quem rumorem auxit*: idem Augusto; *Dubium eventu meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ se ferret.* Terent. prol. Hecyr. *Eodem ut jure uti senem liceat, quo jure sum usus adolescentior*: ibid. *Ita eam oppressit calamitas; eam calamitatem vestra intelligentia sedabit.* Plaut. Stich. *Est causa, qua causa mecum ire veritus est*: idem Aulul. *Id quod in rem tuam optimum esse arbitror, te id*

admonitum advento. Plin. Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur. Autor de viris illustribus; Ubi post multos annos arcula cum libris a Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant. Livius lib. 39. Neque harum rerum ullam rem in se, aut alios admiserant. Sallust. Catil. Tunc lex Porcia aliæque leges paratæ sunt, quibus legibus exilium damnatis permissum est. „ [Vitruvius lib. 8. cap. 3. *In Thessalia* „ *fons est profluens, ex quo fonte pecus nullum gustat, ad* „ *quem fontem proxime est arbor florens purpureo colore.*]

Solet in relativo deesse primus casus, aliquando secundus, nonnunquam ambo simul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; *Quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt*: idem Heaut. *Unde habes?* resp. *quam Bacchis secum adduxit adolescentulam*: id est, ab ea adolescentula, quam adolescentulam. (1) Plautus Aulul.

(1) Plautus Aulul.] Expressiora sunt Amph. IV. 1. 1. *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat.* Aulul. IV. 4. 28. *Quis illic est, qui Alter hic intus tecum erat.* Curcul. III. 49. *Sed istum quem quæris, ego sum.* Mostell. V. 1. 5. *Ostium quod in angiportu est horti, patefeci fores.* h. e. pat. *fores ostii, quod ostium &c.* Pseud. I. 4. 11. *Viginti minæ quas nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen.* Ter. Eun. III. 3. 18. *Nisi si illa forte, quæ olim perii parvula soror, hanc se inveniendis esse.* IV. 3. 11. *Eunuchum quem dedisti nobis, quantas dedisti turbas.* Ovid. Metam. XIV. v. 350. *Cecidere manu, quas legerat herbas.* Cic. de Offic. III. 13. *Hæc est illa, quæ videtur utilium fieri cum honesto sæpe dissensio.* Petron. cap. 134. *Hunc adolescentem quem vides, malo astro natus est.* Seneca Hercule Oet. v. 410.

Hunc quem per urbes ire præclarum vides, Qui regna &c. *Levis est.* Gell. V. 14. *Nam quas venabatur feras, membra opimiora mihi suggererat.* In his nonnulla, quæ Accusativum habent præmissum, imprimis cum pronomine *Istum*, *Hunc*, possint etiam explicari, sicuti illæ locutiones, de quibus egimus Cap. 5. pag. 188. 189. & infra IV. 11. extr. Atque ita in illo Plauti ex Curcul. sensus foret, *quod ad istum, quem quæris, ego is sum.* Et in Petronio, *quod ad hunc Adol. &c.* Similiter in Seneca. *Durum enim est & insolitum dictu, si repetatur Pronomen, Ego sum iste, quem Istum quæris.* *Malo astro natus est hic Adolescens, quem Hunc Adol. vides.* *Levis est Hic præclarus, quem Hunc præcl.* Et sic in Terentio, *quam durum est, quod sentit & explet Sanctius, quas has nuptias credis esse*

Iul. *Nemini credo, qui dives large blandus est pauperi*; id est, nemini diviti credo, qui dives. Horat. *Qui sit Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem, Seu ratio dederit, Seu fors objecerit, illa Contentus vivat?* Ordo est, ut nemo contentus vivat illa sorte, quam sortem. Cicer. *Quum quisque norit artem, in hoc se exerceat.* Quintil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. *Andria; Populo ut placerent, quas fecisset fabulas*; ibid. *Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.* In quibus locis meras nugas & antiptoses machinantur isti, quum dicendum sit, Hæ nuptiæ non sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras. Virgil. 2. *Æneid. Quod te per Superos, & conscia numina veri, per, si qua est intemerata fides, oro*; id est, per fidem, si qua est: idem 6. *Æneid. Per sidera juro, Per superos, & si qua fides tellure sub ima est*: idem *Æneid. 12. Turne, per has ego te lacrymas, per, si quis Amatæ tangit honos*: & 10. *Æneid. Unum hoc per (si qua est victis venia hostibus) oro.* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, si relativum præcedat, trahere ad se antecedens: quasi relativum possit præcedere, non apposito, ad quod referendum est.

Exempla secundi modi passim sunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque casus sic desideratur: Terentius Adelph. *Minime miror, qui insanire incipiunt ex injuria*: id est, *mini-*

se veras, & vel sic alio ordine explenda hæc forent, scil. quas veras nuptias credis esse has nuptias. Ego verò malim in hoc quidem loco *Quas* interpretari *quales*, ut sensus sit, *quas seu quales credis esse has nuptias.* Fateor tamen illa duritie exponendam fere & supplendam hanc Ellipsin, quando post Relativum qui vel quæ sequitur Verbum primæ vel secundæ personæ, ut in il-

lo Ovidii, quod mox adfert Sanctius, *Nec de plebe Deo, sed qui cælestia magna Sceptra Manus teneo*, h. e. me Deo, qui ego Deus teneo. Nam id quidem durum itidem est, sed tamen suppleri aliter nequit. Sæpe etiam integra Constructio omittitur istius primi casus, ad quem refertur hoc pronomen. Vide in proximis Notis, & pag. 210.

minime miror (2) eos homines, qui homines. Horat. *Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat*, id est, sunt aliqui homines, quos homines juvat, &c. Obscurius hæc Livius lib. 34. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati argenti & æris, domi haberemus*; id est, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut, „*Quo*, „*sicut Qui*, pro *Quomodo* positum est, vel *Ut*; (3) *Cautum* est, ut ne plus auri haberemus.] Cicero Mario „lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod præfinisti, quo ne pluris emerem*. Hæc Tranquillus planius protulit in Julio, *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere Romæ liceret*: Ibid. *Ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumento & opportunitate idonea sit materia triumphorum*; id est, (4) Gallias elegit,

(2) *Eos homines, qui homines.* Sall. Jug. 4. *Atque ego credo fore, qui tam utili laborimeo nomen inertia imponant, certe, quibus maxima industria videtur, salutare plebem, h. e. fore homines, qui homines &c. imponant, certe eos fore illos homines, quibus hominibus videtur &c.* cap. 108. *Magis Punica fide, quam ob qua prædicabat, h. e. ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Florus III. 10. Et quamvis toto orbe divisa, tamen, qui vinceret, habuit Britannia. h. e. habuit Hominem, qui Homo se vinceret.* Gell. Noct. V. 13. *Unusquisque commentus paratusque ibat, quod quæreretur, h. e. paratus ad id, quod quær.* Sic & Ælianus Var. Hist. IX. 4. *μηγάγαγε δὲ ἱγκλημα ἦν ὁ μετρίων, ἐν οἷς ἐνικαλεῖ τόλμαι αὐτοῦ καὶ ἀμαθία.* Ubi, quum Doctissimi interpretes adhæsisserent, plura ejus generis notavi. Omissum autem istuc est per Elli-

pfin, ἐν τῷ τοῖς ἱππῶν, vel λόγους.

(3) *Cautum est, ut ne plus &c.* Is quidem est sensus, qui tandem exoritur, sed hic indagamus rationem constructionis. Ea vero hæc est manifeste, *cautum est de modo, quo modo ne plus &c.*

(4) *Gallias elegit, provinciam, cujus provincia.*] Hoc modo ple- raque etiam sequentis paragraphi pag. 209. 210. exponenda. Veluti: inter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem &c. Sic Philenorum ara, locus, quem locum &c. Remigravit Romam die, quem diem &c. Idem certe Nomen, quod in posterioribus exprimitur, in prioribus omis- sum esse, patet ex Livio I. 1. *Et in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur.* Ubi manifestum deesse locum. Porro istis similia sunt illa Plauti Epid. I. 1. 80. *Neque, ego nunc quomodo me expeditum ex impedio faciam, Consilium placet.* Ubi vide Gronov. &c.

legit, provinciam, cujus provinciæ. Ovid. 2. Metamorph. *Præsida tuta Deo, nemorum secreta subibis, Nec de plebe Deo, sed qui caelestia magna Sceptra maneo teneo, i, me Deo, qui Deus ego teneo.* Sallust. Catil. *Sed ante*

& ad Liv. II. 20. Sall. Jug. cap. 16. *Decretum fit, ut decem Legati dividerent regnum, cujus legationis princeps fuit L. Opimius,* cap. 17. *Africa habet ab ortu solis declivem latitudinem, quem locum Catabathmon incolæ appellant.* cap. 36. *Ante comitia, quod tempus haud longe aberat.* cap. 75. *Ex flumine, quam proximam esse aquam oppido diximus.* Nepos Datam cap. 4. *Aspis Cataoniam tenebat, quæ gens jacet supra Ciliciam.* Cim. c. 3. *Testarum suffragiis, quod illi ὁρκισμὸν vocant, ejectus est.* Hygin. fab. 275. *Thebas heptapylas, quæ septem portas habuisse dicitur.* Ubi sine justa ratione Munkerus voluit dicuntur. Lucas Act. Apost. XV. 17. *πάντα τὰ ἔθνη, ἃ ὁ θεὸς ἐπέλεξε διὰ τοῦ στόματος μου.* Et XXVI. 17. *ἐκ τῶν ῥῆσιν οἱ ἐν τῷ λαῷ καὶ τῷ ἔθνεϊ, οἱς ἐγὼ ἐκρίναμι.* Duriore etiam his sunt sequentia, in quibus palam itidem mutatur Genus & Numerus. Cic. Famil. XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego illos scio fecisse.* de Senect. cap. 3. *Sæpe interfui querelis meorum aequalium, quæ C. Salinator, quæ Sp. Albinus, deplorare solebant.* Sall. Jug. 13. *Ut ex maxima invidia in gratiam & favorem nobilitatis Jugurtha veniret, quorum pars spe, alii præmio indueli.* cap. 41. *Otio atque abundantia earum rerum, quæ prima mortales dicunt.* cap. 100. *Vigilias ipse circumire, non tam diffidentia futuri, quæ imperavisset.*

Qui locus perperam tribus diversis doctissimorum hominum notis & conjecturis sollicitatur. Ellipseos ratio eadem est, quæ in illis locutionibus, *tempus est legendi librorum.* Supple ergo, *futuri negotii eorum, quæ imperavisset.* Vide infra III. 8. 2. extr. Et similis pene Ellipsis in illo Plauti, quod ipse Gronovius Observ. III. 2. attulit & recte explicuit, ac defendit contra Salmasium, Bacchid. IV. 1. *Quæ imperavisti, imperatum bene bonis, factum illico est,* h. e. negotium omnium istorum, quæ imperavisti, imperatum est bene bonis, & factum illico; q. d. dictum factum, sicuti imperatum, sic & factum. Similia quædam superioribus a me allatis istis concessisse deprehendo Virum Doctissimum. Sallustiano simillimum etiam est, quod occurrit In Inscr. apud Sponium Itiner. To. I. p. 417. *Benefici. ergo. quæ sibi. benigne. fecit,* h. e. beneficii istorum negotiorum, quæ &c. Adde his tandem Gellium Noct. III. 7. ubi quasi digito demonstrat memoratam a me Ellipsin: *Minit adversum illos peditatum equitatumque, quos in exercitu viros habui strenuissimos.* Pone abesse viros, sicuti abesse poterat, & cognosce nunc ex eo, quod adest, etiam si abesset, in priori commate intelligendum fuisse virorum,

tea item conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam verissime potero, dicam; id est conjurare conjurationem, de qua conjuratione dicam. Cicero 1. Philip. Ut natum te esse cives tui gaudeant, sine quo nec beatus nec clarus esse quisquam potest; id est, gaudeant gaudium, sine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud nomen explicatur, & est Syllepsis, quia concipimus totam orationem esse pro priore casu; aut deesse potius casum pribrum: Livius l. 3. *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem ingens numerus avium intervolutando rapuisse fertur. Sallust. Jugurth. Deinde Philenorum ara, quem locum Ægyptum versus finem Imperii habuerunt Carthaginenses.* „ [Corn. Nepos in vita Attic. *Tranquillatis rebus Romanis remigravit Romam L. Cotta, & L. Torquato consulibus, quem diem sic universa civitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderii futuri dolorem indicaret. Quem locum frustra viri docti mutare conantur.*] Similiter enim locutus est Cicero: *Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem si videro, &c. Idem Attico; Quin etiam feci, (quod profecto ante me nemo) ut ipse per litteras me consolarer; quem librum ad te mittam. Virgil. Arcumque manu celesque sagittas corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates; Idem; Interea socios inhumataque corpora terræ Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. Hujus generis sunt Parentheses illæ (5 quæ tua est pietas) (quæ vestra libido est)*

Quin-

(5) *Quæ tua est pietas.*] Frequentissima est hæc locutio Ciceroni & aliis, hoc modo expedienda. Nempe, quum dicit Cicero ad Marium VII. 2. *Si mihi permiffes, qui meus amor in te est, confecissem cum coheredibus,* idem est, ac si dixisset, confecissem pro eo amore, qui (h.e. qualis, vel quantus) amor est meus in te amor. Vide

istic, ut & ad IV. 5. Manutium. Tacitus Hist. II. 37. *Neque Paulinum, quæ prudentia fuit, sperasse.* Simile est, quod apud Sallust. legimus, & turbavit Gruterum ac Ciacconium, Jug. cap. 31. *Nam illis, quantum importunitatis habent, parum est, impune male fecisse, h. e. parum illis est pro tanto importunitatis negotio,*

Quintil. *Pædagogi aut sint eruditi plane, (quam primam esse*

tio, quantum &c. Sed sæpe etiam aliis in locutionibus omititur omne illud, ad quod relativum referri debet. Augustus apud Sueton. Claud. 4. *In præsentia quibus de rebus me consulis, curare cum ludis Martialibus triclinium Sacerdotum, non displicet nobis*, h. e. secundum id, quod attinet ad eas res, de quibus in præsentia me &c. Apud Liv. I. 32. in illa formula consulendi Senatus de bello, *Quarum rerum condixit pater patratus populi Romani patri patrato Latinorum, &c. dic, quid censes?* Intellige, de iis rebus, quarum rerum nomine condixit &c. Tacit. Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptantū placebat*, intellige, eo magis placebat. Sed nonnulla potius paulo intricatiora hic expediamus. Tac. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos, ad hostem duxit. Integrum foret, legionem, & id negotium sociorum, quod neg. soc. sub signis erat, eos omnes homines (per appositionem) conductos, &c.* Livius III. 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuerat, auxere iras in plebem. Ubi abesse poterat nō Id, sed quia adest, ex eo discimus intelligi negotium, & constructionem esse, juniores, idque maxime negotium juniorum, quod negotium juniorum erat negotium sodalium Cæsonis, hi omnes auxere.* Plaut. Curcul. II. 3. 48. *Sed quo te misi, nihilo sum certior*, h. e. nihilo sum certior in eo negotio, quod curari a te volebam in eo loco,

quo loco te misi, vel si malis brevius, in eo negotio, de quo negotio te misi. Prius tamen supplementum confirmari videtur ex eodem Plauto IV, 5. 1. *Hera quo me misit ad Patrem, non est domi*, pro, *Pater non est in loco domi, quo loco ad Patrem Hera me misit*: ut & ex Sallust. Jug. 104. *Marius postquam infecto negotio, quo intenderat, Ciritham redit*, h. e. inf. neg. eo loci, quo &c. Quin immo illud ipsum postquam hoc modo expediendum, ut suppleas, post istam temporis horam, ad quam Marius rediit. Vera me dicere, patebit ex [duobus Cornelii Nep. locis inter se collatis. Arist. III. 3. ait, *decessit fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus*, h. e. post annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (αὐτῇ) quam Themistocles &c. Vel etiam, ad annum quartum post eam horam, ad quam Them. Nam ita locutus videtur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui sex annos ante quam ego natus sum, fabulam docuit*, h. e. ad sex annos ante eam horam, ad quam ego &c. At priore modo Suet. Tiber. 60. *in paucis diebus, quam Capreas attingit*, scil. illius horæ, vel, ab illa hora ad quam attingit. Sic Curtius IV, 4, 19. *Tyrus septimo mense, quam oppugnari capta erat, capta est.* Vide & Sanctium infra IV, 7. ad vocem *Post*, & Me istic. Alter Nepotis locus est in Cim. cap. 3. *Post annum quintum, quo expulsus erat*, h. e. post an. qu. ab illo tempo-

esse curam velim) aut se non esse eruditos sciant. Hinc nomen *negotium* subintellectum in relativo neutrali explicat etiam præcedentem orationem. Terent. Eun. *Qui habet salem, quod in te est; id est, quod negotium.* Cicero. *Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu minime ignoras) de Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te rescivisse arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adelph. *Et quod fortunatum isti putant, uxorem nunquam habui,* Sallust. Catil. *Interea servitia repudiabas, cujus initio ad eum magnæ copiæ concurrebant: id est, cujus negotii.* Et in plurali; Cicero 2. epist. *Cum Pompejo complures dies, nullis aliis nisi de Rep. sermonibus, versatus sum; quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt: idem; Eadem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquam animus cognoscet.* Et in sacris; *Lunam, & stellas, quæ tu fundasti.* Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum (6) concipere fœmininum; ut, *triste lupus stabulis*: nam deest *πάρμα*, id est, *negotium.* Atque hæc juxta Latinorum veram præ-

re, quo &c. Vel post annum quintum illius temporis, quo &c. Nam ita Sueton. Galba 17. *intra sextum adoptionis diem.* Ubi pro tempore adoptionis habetur omne illud tempus, quod ab adoptione cœpit. Aliud vero est, licet eodem recidat, quando ait Terent. I. 1. 77. *In duobus paucis, quibus hæc acta sunt, Chrysis moritur.* Cicero Famil. V. 20. *triginta diebus quibus rationes retulissem, deferri beneficia necesse est.* Cæsar. B. G. III. 23. *oppidum paucis diebus, quibus eo ventum erat, expugnatum, & B. Civ. II. 6. diebus XL. quibus venit in conspectum.* Suet. Cæsar. 35. *Pharnacem intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in*

conspectum venit, horis, una profigavit acie. Adde, quæ infra ad IV. 6. in Ellipsi Præpos. *In*, notavimus. Sensus autem est idem, qui in superioribus: scil. intra tot dies & horas ab illo tempore, quo primum venit in consp. sed diversa est constructionis ratio: Nempe, in tot diebus, in quibus ipsis diebus &c. h. e. in quarum dierum initio &c. ita ut ille dies, qua res gesta, prima sit illarum dierum.

(6) *Concipere fœmininum.*] Videtur voluisse, concipere etiam masculinum aut fœmininum. Nam masculinum etiam sub neutro intelligi secundum illos, liquet ex sequenti exemplo, *Triste lupus.* Sed & res satis est nota.

præceptionem sunt disputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui postquam unum casum regunt, alium huic fine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat societatis: ut, *utor libris, quibus habeo*. Vide *Hellenismum*.

Hic & Ille sic differunt, ut ait Laurentius, *duobus positis*, *Hic, refert propinquius*, *Ille remotius*; ut, *Coridon & Thyrsis* ducebant greges, *hic oves*, *ille capellas*. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla potest contingere ambiguitas, parum refert, utro modo loquaris: ut, *Vidi Hectorem & Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum*. (7) Cicero pro Rosc. *Quid est,*

(7) Cicero pro Rosc.] Sic Idem Fanul. VII. 1. *Postremo oderam multo pejus hunc, quam illum ipsum Clodium*. Illum enim (Clodium) oppugnaram, hunc (Bursam) defenderam. Et ille (Clodius) quum omnis Resp. in meo capite discrimen esset adiutura, magnum quiddam spectavit, hic (Bursa) Simiolus animi causa me delegerat &c. Tacitus Hist. II. 77. *Acrior disciplina victi, quam victores agunt*. Hos (victos) ira & ultionis cupiditas accendit, illi (victores) per fastidium hebescent. Plura vide apud Gronovium Patrem, Observ. III. 16. Notabilis etiam, & inprimis, est locus Sallust. Jug. 18. *Medi autem & Armenii accessere Libyas*. Nam hi propius mare Africum agitabant: Gætuli sub sole magis haud procul ab ardoribus; hique mature oppida habuere. Loco inspecto & paulo altius repetito patebit, quod recte jam monuit istic Glareanus, prius hi referendum ad Libyas; postterius non ad proximos Gætulos, nec

ad Libyas, sed ad Medos & Armenios, de quibus etiam præcipue hoc loco agitur, sicuti paulo ante de Persis actum erat, ut qui una cum istis in Africam venerint, sed qui juxta Gætulos habitarent & in ore Nomadum in tuguriis, quum Medi & Armenii apud Libyas habitarent. Sed & sic Cæsar B. Gall. I. i. quum divisisset Galliam in Belgas, Aquitanos, & Celtas seu Gallos, subijcit continuo, *Hi omnes lingua &c. differunt: Gallos ab Aquitanis Garumna fl., a Belgis Matrona & Sequana dividit*. Horum omnium fortissimi sunt Belgæ: cujus rei rationem satis longam dein memorat, & per eam causam transit ad Helvetios, qui itidem reliquos Gallos virtute præcedant, quod fere quotidianis præliis cum Germanis contendant, quum aut suis finibus eos prohibent, aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt. Eorum una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a fl. Rhodano, &c. Quæritur,

est, quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de causa? quia hæc sunt menstrua; illæ sunt æternæ: Idem 4. de Finib. in princip. Quum duæ sint artes, quibus perfecta ratio & oratio compleatur, una inveniendi, altera differendi; hanc posteriorem & Stoici, & Peripatetici, priorem illi egregie tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem. Virgil. Urbem, quam dicunt Romam, Melibæe, putavi Stultus ego huic nostra similem, quo sæpe solemus Pastores ovium teneros depellere fœtus. Verum hæc, &c. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadvertit; hos enim tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos socios securi percussit: Ibidem, Quorum nescio utrum majus dedecus fuerit, quod patria spei, an quod hostis metus nihil in iis reposuerit: hæc pro se, ille ne adversus se dimicarent, parvi pendendo: Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione & Coriolano: Ille enim metu patriam pulsavit, hic verecundia. Atque ita sæpe apud Valer. Maxim.

CAP.

ritur, quo ultimum hoc Eorum sit referendum, aut quid sub eo intelligatur. Davisius refert ad fines, & miratur, hoc ab Interpretibus non fuisse animadvertum. At fines, qui proximo loco memorantur, sunt Germanici, non Gallici. Et ideo alii Interpretes, redire Cæsarem ajunt eo, unde digressus erat; non ergo quærunt illi in proximis id, ad quod referatur hoc Pronomen, sed diserte censent dici hic Eorum una pars, ut supra, Ho-

rum omnium fortissimi sunt Belgæ. Vide Rhellicanum & Ciacconium. Hos autem Ego quidem longe prætulerim Davisio, satis proclivi ad miranda aliena in sequirem partem. Nam revera per Eorum reditur & respicitur ad id, quod ante dictum erat, Hi omnes, Horum omnium. Pronomina autem referri aliquando ad satis remota nomina, ex allato Sallustii loco manifestum est, qui idcirco cum hoc Cæsaris conferri debet.

CAP. X.

De Comparativorum constructione. Comparatum Nomen quid sit. Nullum regit casum. In Comparativorum Ablativis deest Præ. Prior de pluribus etiam dicitur. Comparativus non regit genitivum: nunquam pro Positivo ponitur. Quam non postulat semper casum similem præcedenti.

CIrca Comparativorum constructionem; nugis armati pugnant Grammatici. Multa confinxit Priscianus, Scaliger multa frustra philosophatur; egregie tamen ineptus est Valla, cujus studium fuit Latinam linguam compedibus constringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Prisciani tamen lib. 3. in princ. sic de Comparativis præcipimus.

(1) Comparatum nomen est, quod unum; vel plura, sui,

(1) *Comparatum nomen est &c.*] Vossius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, & aliam cum J.C.Scaligero hoc modo formare malit: *Comparativus est species dietionis excessum significans, ad alterum relatum.* Vix video, quid intersit, aut præstet. Nam quod ait, *Titus est nemine popularium inhumanior*, per magis non posse exponi, falsum est. Decepit haud dubie Virum, quod non animadvertit, in illa expositione negationem, quæ latet in *et Nemine*, esse seorsum accipiendam, hoc modo: *Tiui non est magis inhumanus homine ullo popularium.* Sic Auctor ad Herenn. IV. 10. *Negat se accedere posse, nec ædificare etiam nunc audere.* Ubi in posterioribus repetenda ex *et Negat* vis verbi dicit, quasi scriptum esset, *Dicit*

se accedere non posse, & dicit se etiam nunc non audere ædificare. Vide & infra ad III. 7. extr. & IV. 7. Porro quæ de vocula *magis* disputat, tanquam si & illa ipsa sit Comparativa, & proinde debeat & ipsa significare iterum *magis* supra suum Positivum, quo nihil insulsius dici aut cogitari queat, ea vero ego insulsa & falsa quam maxime arbitror. Nam Grammatici non volunt in expositione Comparativi adhibendam semper & necessario illam proprie voculam *magis*, sed quamcunque, ejus quæ sit significationis. Sed &, quod *non negaturos* ait Grammaticos, id vero ego pernego, *et Magis* esse comparativi gradus in arte Grammatica, quum sit vel Adverbium comparativæ solum significationis, cujus sunt & Præ-

sui, vel alieni generis superans, dissolvitur in positivum & adverbium *magis*, ut, *Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demosibene; Romanis facundior, ceteris oratoribus prudentior; Græcis, & Romanis, omnibus suavior; quo nemo vel Græcorum, vel Latinorum doctior*. Duo tamen hic sunt consideranda; quæ non solum Grammaticos, sed peritos etiam latuerunt. Primum est; Comparativa nullum casum regere; unde sunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior sum patri, quam matri: Litteris, quam moribus instructior: nulli omnium claritate inferior: Major quam pro numero sonus: celerius opinione hominum*. Curt. lib. 5. *majorem quam pro flatu sonum edebat*. Alterum est; In comparativorum ablativis deesse *Præ*. vide *Ellipsin*. Nunc vero contra Vallam & eum sequutos, comparativa inter plura sui generis habere locum luce clarius ostendam: Plinius de tribus Pyramidibus, *Tertia*, inquit, *major prædictis, sed multo spectatior*. Sallust. de tribus filiis; *Te Jugurtha, qui ætate, & sapientia prior es*. Val. Max. de tribus Tyrannis;
Tertium

positiones, *præ*, *ante*, & *supra*, vel potius origine sua Adjectivum positivi gradus. Dicitur enim *magis* & *mage*, plane ut *potis* & *pote*, unde Comp. *major* & Superl. *maximus*, per contractionem pro *magior* & *magissimus*. Nec obstat valde huic origini vel naturæ, quod usus has voculas adhibuerit tandem plane tanquam Adverbia extra rationem Generis & numeri, quum idem acciderit *potis* & *pote*. Plautus Amph. II. 2. 61. *Qui istuc potis est fieri*. Et in plurali, Pœn. I. 2. 17. *Duæ potis sunt plus satis negotii dare*. Terent. Adel. IV. 1. 5. *Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius*. Vide & Sanctium infra IV. 17. & Meillic, sed & Vos-

sium de Anal. II. 21. Quin & alia exlitterunt olim, quæ per omne Genus tunc fuerunt adhibita, veluti *Prior* & *Posterior*, de quibus vide Vossium de Anal. II, 21. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *dissolvi in positivum & magis*, idem est, ac si dixissent, explicari per *magis*, seu ejus significationem, positivo suo additam, & hoc utique est, *significare excessum* sui positivi, quod mavult Vossius. Ceterum *plura*, quod in Sanctiana occurrit definitione, pro uno tamen in explicanda comparatione est accipiendum, sicuti mox ostendemus.

Tertium te importuniorem superioribus habere cœpimus. Appul. l. 9. *E tribus junior.* Apud Horat. se comparat Hypermnestra reliquis sororibus l. 3. Oda 11. *Ego, inquit, mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum; *Viride cunctis hilarius*: idem l. 36. c. 9. de quadam navi; *omnibus, quæ unquam in mari visæ sunt, mirabiliorum.* „ [Varro 2. rei rust. c. 5. *Boves Epirotici non solum meliores (2) totius Græciæ, sed etiam Italiæ*; pro quo „ alii

(2) *Totius Græciæ.*] Neutiquam tamen hic est casus, in quem proxime tendit Comparatio, ut nec casus Partitionis, sed casus, qui pendet seu regitur ab Ablativo, una cum præpositione comparationis, omisso per Ellipsin. Et proinde si dicas, *Boves Epirotici sunt meliores totius Græciæ*, est quidem, quod ad sensum, idem, ac si diceres, *optimi totius Græciæ*, non item quod ad rationem Grammaticam, secundum quam exponendum est, *meliores præ aliis bubus totius Græciæ.* Atque ita & Sanctius ipsum hunc locum interpretatur infra IV. 3. Similiter se res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep. Famil. XII. 15. quæ mox Auctor adfert: *quarum (navium) minor nulla erat duum millium amphorarum.* Intellige, *navibus tot amphorarum.* Plane ut & in Plin. VII. 30. *Omniuum triumphorum lauream adepte majorem*, ubi omissum *laureis*. Aliter vero accipienda verba Curtii X. 4. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* Heic enim, si modo locus est integer, genitivus occurrit partitionis, sed qui non pendet proxime a *reis* *majora*, sed a *reis* *duo navigia*, quasi dictum sit, *duo navigia omnium*

navigiorum, quæ duo erant generis majoris, prout classis illa habuit majoris & minoris generis navigia. Quam interpretationem quare satis contortam dicat Ursinus Instit. Gramm. To. 2. p. 64. causæ satis non video, maxime, quum ipse eam post longas ambages tandem sequatur prorsus, *supplendo & exponendo, duo navigia ex numero navigiorum omnium reliquis majora.* Nam quid hæc differunt a meis? Certe sub *majora* me quoque intelligere *ceteris vel reliquis*, satis liquet ex iis, quæ in seqq. adducti, & quod abesse per rationem Grammaticam locutionis istius potuisse censui vocem *majora*, ut quæ non pertineat ad Genitivum *omnium*, sed per se cum subintellecto suo Comparationis casu consistat. Aliquid tamen in eo Curtii loco hæret ambiguitatis, quæ quia alienior est ab ejus stylo, ego sane accederem Freinshemio, & aliis, qui censent errore librarium factam transpositionem vocis *omnium*, eamque adjungendam *rei oculis*, quando sensus & constructio ipsa est expeditissima. Verba a Salmasio ad Solinum pag. 921. allata, non designatis tamen locis, ex Tertulliano, A-

pulejo , Spartiano , ex quibus rem certam esse , Genitivum cum Comparativis construi etiam pro Ablativo , censet Ursinus , illa vero incertæ sunt probationis , & sequiorum insuper Auctorum. Ab istis enim non petitur ratio Linguae , præsertim quando antiquorum & meliorum consuetudini reperiuntur contrarii. Sed & in Spartiano (locus est in Caracalla cap. 2.) editur , *Patre superbior fuit*. Notat quidem Salmastius itlic , Codicem suum habere *Patris* , sed quod corruptum videtur per causam primæ literæ sequentis vocabuli huic quoque perperam additæ. Locum Tertuliani , qui est in Apolog. cap. 40. minus recte accepit Vir Eximius , & dein ex memoria vel adversariis exhibuit , prout ipse eum explicuerat. Nec enim occurrit in eo *partem orbis* , sed verba sunt , *Memorat & Plato majorem Asiæ & Africæ terram Atlantico mari ereptam* : eodem fere sensu , quo mox subjicit , *vis undarum Lucaniam Italia abscissam in Siciliæ nomen relegavit*. Manifestum arbitror , *Asiæ & Africæ* vel esse Dativos , vel , si Genitivi sint , regi a voce *terram* , ut adeo neutiquam ille locus probet , ad quod probandum adhibetur , & inde liqueat , quam male faciant , qui sola auctorum verba citant , ut inspicere & examinari nequeant. Appuleji verba ex Metamorph. IX. p. 168. *nec tamen sui molliorem provocaverat* , corrupta sunt haud dubie , parum quia oportuno destituuntur sensu , quum ille , ad quem

hæc referri debent , alterum certe non provocaveris , partim quia a MSto Colvii prorsus absunt. Ceterum ut ad Genitivum illum partitionis redeamus , recte is etiam Comparativis additur , sed & Positivis , æque ac Superlativis , neutiquam vero ab iis regitur. Manifestum id utique ex illis locis , in quibus præter Genitivum etiam usitatus comparationis casus occurrit. Veluti in istis *Melæ* , quæ Auctor protulit ; *Eorum , qui in nostrum mare decidunt , tantum Nilo minor*. Et , *Sylvarum Hercynia , ut major aliis , ita & novior*. Potuisset sane in posteriori etiam omitti *aliis*. Id vero si factum fuisset , per Ellipsin tamen fuisse intelligendum tale quid , ex eo , quod adest nunc , videmus. Et sic abest ille casus in Cic. de Offic. II. 9. *Harum duarum justitia plus pollet , scilicet alterâ*. Sic illud Plauti in Capt. *Regum Rex regalior* h. e. vel , *Rex Regum* (ut *Urbs Urbium*) *regalior* Ceteris , vel , in numero *Regum , regalior* ceteris *Rex*. In quo Genitivi non alia est ratio , quam in illo Suetonii Claud. cap. 28. *Libertorum præcipue suspexit Posiden* , h. e. ex libertis. Vide & cap. seq. num. 2. & Sanctium nostrum infra IV. 3. ad Ellipsin *Ex numero* , ut & Voss. de Construct. cap. 10. & 15. Porro autem habet comparativus revera quidem locum inter plura sui generis , sed tamen comparatio ipsa inter duo tantum instituitur , h. e. si quando quid comparatur pluribus , vel omnibus

I.4.c.3. *Fabricius Luscinius honoribus & auctoritate, omni civi temporibus suis major, censu par unicuique pauperissimo*: Idem lib. 5. cap. 3. *Neminem Lycurgo aut majorem aut utiliorem Lacedæmon genuit*. Columella lib. 6. *Nonnunquam etiam in olea unus ramus ceteris aliquanto lætior est*. Plinius Junior, *Dies alibi, hic nox nigrior, & densior omnibus noctibus*. Curtius lib. 6. *Mare Caspium dulcius ceteris*. Apulejus lib. 2. *Floridorum, Fuit Hippias e numero Sophistarum, prior omnibus*. Lactant. *Omnes Sibyllæ unum Deum prædicant, maxime tamen Erythræa, quæ celebrior inter ceteras habetur*. Quem locum imprudentissime damnat Valla I. 13. quum ipse, qui alios audacter carpit, audeat dicere; *Hic vero ipse Sanctius gravissime errat*. Vide quæ diximus hoc de loco in Præfatione. cap. 8. de reciprocatione; *Posterior, quæ & quarta est causa*. Sed ego te, licet immerentem, defendam Valla. Cic. 1. de Natura Deorum; *Mundum rotundum esse velint, quod ea forma ullam neget esse pulchriorem* Plato: ibid. *Elephanto belluarum nulla prudentior*: ibid. *Quæ figura, quæ species humana potest esse pulchrior?* & paulo post; *Forma quoque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem*: & infra, *Num etiam est una omnium facies? nam si plures, aliam esse alia pulchriorem*.
neceſſe

omnibus aliis, tunc hæc simul juncta pro uno sunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, *Tanto formosus formosior omnibus illa est*, comparatio instituitur inter duas quasi partes omnium, quantum est, formosarum, quæ sunt, una illa, & post eam reliquæ omnes simul sumptæ. Ut adeo minime ridicula, ut ait Sanctius mox pag. 220. 221. sit illa sive defensio Vallæ, sive expositio locutionis, quando ajunt Despaute-rius & Ascensius, in eo, *Cicero*

est doctior Italis, deesse, reliquis vel ceteris, vel omnibus. Etenim ita diserte utique Curtius, *Mare Caspium dulcius ceteris*. Ac Gellius, *Qui eorum prior aliis esset*. Sed & multa hic memorantur exempla locutionum, quæ extra controversiam hanc sunt; veluti, *Neminem Lycurgo majorem genuit Lacedæmon*. *Quæ species humana potest esse pulchrior*. *Quo ego me majorem non vidisse censeo*. Et similia multa, quæ nemo in dubium potuit vocare.

neceſſe eſt : *ibid.* Itaque in illis ſelectis , brevibuſque ſententiis hæc prior ſententia eſt : *idem* de Oratore , Cumque illo nemo nec integrior eſſet in civitate , neque ſanctior : *idem* Officiorum 1. *Sed omnium ſocietatum nulla præſtantior , nulla firmior , quam , &c.* *Idem* lib. 1. de Natura Deorum ; *Quis omnium doctior , quis acutior , quis in rebus vel inveniendis , vel judicandis acrior Ariſtotele ?* *Idem* 2. Officior. *Rerum autem omnium nec aptius eſt quicquam ad opes tuendas , ac tenendas , quam diligere.* *Idem* , citante Nonio ; *Omnium autem rerum ex quibus aliquid adquiritur.* *Idem* epiſt. 5. libro 9. *Nemo eſt illorum omnium mihi te jucundior.* *Lentul.* in epiſtolis Ciceronis ; *Idcirco naves onerarias , quarum minor nulla erat duum millium amphorarum.* *Curt.* lib. 9. *In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt.* *Sed hæc duo teſtimonia reprehendunt imperiti.* *Plin.* *Animalium fortiora , quibus ſanguis craſſior.* *Cur-*
tius libro 6. *Cleander priores eorum intromitti jubet.* *Gell.* lib. 14. cap. 7. *Qui eorum prior aliis eſſet.* *Pompon.* *Mela de Danubio ; Eorum qui in noſtrum mare decidunt , tantum Nilo minor :* *idem* lib. 3. cap. 3. *Sylvarum Hercinia ut major aliis , ita & notior.* *Cornel.* *Nepos in Thraſybulo ; Neque quiſquam eſt vulneratus , niſi qui prior impugnare voluit.* *Sed quando ſemel cœpimus , addamus & poëtarum teſtimonia.* *Hom.* *Iliad.* 3. Ζῆ Πάτερ , ὅτις οἷο θεῶν ὀλοώτερος ἅλλῃ , id eſt , *Jupiter pater , non (eſt) Deorum aliquis te pernicioſior ,* *Virg.* 8. *Æneid.* *Sed cunctis altior ibat Anchifeſ.* *Ovid.* 3. *Metam.* *Nam doctior illis Iſmenis Crocale :* *idem* 13. *Omnibus inferior , quas ſuſtinet arduus Æther :* *idem* in *Leandro ; Tanto formoſis formoſior omnibus illa eſt :* *idem* 1. *Metamorph.* *Sanctius his animal , mentisque , capaciſ alia :* *ibidem* de *Zonis ; Quinta eſt ardentior illis :* *ibid.* *Non illo melior quiſquam , vel amantior aq̃ui , Vir fuit , aut illa reverentior ulla Dearum :* *idem* 2. *Metamorph.* *Quanto ſplendidior quam cætera ſidra fulget Lucifer , Et quanto*
quam

quam lucifer aurea Phœbe: Tanto virginibus præstantior omnibus Herse. Horatius 4. Carm. *Cæteris major, tibi miles impar.* Plaut. Captivis; *Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regaliior:* idem Sticho, *Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est:* ibid. *Conspicatus sum interim cercurum, quo ego me maiorem non vidisse censeo:* Idem Casina; *Te sene omnium senum neminem esse ignaviozem.* Papin. Statius libro 3. Theb. *Cunctisque prior Cadmeus Heros;* idem lib. 6. *Prior omnibus Idas profilit.* Martial. lib. 11. *Hic totus volo rideat libellus, & sit nequior omnibus libellis.* Ex his tam multis hæc velim colligas; Primum Comparativum inter plura sui generis habere locum; atque adeo cum genitivo plurali inter plura sui vel alieni generis; deinde errasse Priscianum, Diomedem, Donatum, Servium, & Laurentium, qui comparativum, *Prior*, de duobus dici tantum præceperunt: errasse etiam Laurentium, & eum sequutos, quum inculcant, (3) comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monstri simile est, si dicas genitivum illum, qui sit partitionis, regi a comparativo: quum enim dicis; *Oculorum dexter est acutior, deest, sinistro, vel, quam sinister.* Itaque comparatio non fertur in genitivum; imo vero deest, *ex numero*: ut in Ellipsi. Istorum error convincitur, quum inter duo comparativum habet præpositionem *De*, vel *Ex*. Cæsar 1. Civil. *Sed ex propositis consiliis duobus, explicitius videbatur*

(3) Comparativum inter duo tantum regere Genitivum.] h. e. posse tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, si eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, si plures. Et proinde recte dici, *formosior virginum illarum hæc est*, de duabus, non vero de tribus, pluribusve. Et sane frequentioris est illud

usus, sed tamen nec alterius deesse exempla, tam rationem Grammaticam utriusque esse eandem, ex modo a me, ut & a Sanctio & Vossio, disputatis constare potest. Nolim tamen temere ita loqui, prout nonnulla mox Sanctius ex Vulgata versione Scripturæ S. adfert.

videbatur ad Ilerdam reverti. Postremo ridiculam esse defensionem Despauterii & Ascensii, quum defendunt Vallam, dicentes, in hujusmodi sermone, *Cicero est doctior Italis*, deesse, *reliquis*, vel *ceteris*. At Valla non diceret, *medius digitus est ceteris major*; nam reprehendit Lactantium de Sibyllis dicentem; *Quæ celebrior, & nobilior inter ceteras habetur*: Nec diceret Valla ad illud Ovidii, *Quinta est ardentior illis*, deesse, *ceteris*. [At Vide Vallam I. 13. ubi ait, *Malim dicere per Comparativum, sed in Ablativo, Majus ceteris.*]

Ex his igitur liquido constat non esse reprehendendas phrasas illas in sacris litteris; *Major discipulorum, minor fratrum*: & illud Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. *Nunc manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas.* Hic ego non video, præcipue si Græca consulas, quomodo melius hoc potuerit enuntiari; nam Græci non fere aliter loquuntur: Matthæi cap. 13. de grano sinapis, ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων σπυρίματων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μίζον τῶν λαχάνων ἐστὶ: id est, *Quod minus est omnibus seminibus, quando autem excreverit, majus est omnibus oleribus.* Eadem verba repetuntur Marci cap. 4. Sapient. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*: Item Sapient. cap. 10. ut scirent omnium potentiores esse sapientiam. Daniel cap. 9. *Quod esset honorabilior hominum.* Anacreon χαλιπώτερον δὲ πάντων, id est, *quod omnium difficilius*: & vulgatum illud, quod adducit Suidas; πάντων δὲ ἀνθρώπων σοφώτερος Σωκράτης, id est, *omnium hominum sapientior Socrates.* Celebris ad nostram doctrinam locus est apud Hor. 1. 3. Oda 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosorem.* Vides (4) tria ex ordine comparativa, non, ut Gram-

(4) *Tria ex ordine comparativa.* | tes peiores fuerunt avis: non sumus nequiores Parentibus: progenies nostra erit vitiosior nobis.
Sed in omnibus comparatio vera est inter duas partes, veluti, paren-

Grammatici docent, post comparativum addendum superlativum. Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnum, majus dedit Africa nomen, Nobilius Germania.* Cicero 6. Paradox. *Filiam quis habet? pecunia opus est, duas? majore; plures? majore etiam.*

Illud insuper non fuit omittendum, quod Scaliger & alii docti contra Quinctilianum viderunt, (5) comparativum

(5) *Comparativum nunquam sumi pro positivo.* Quinctiliani verba sunt IX. 3. *Utumur vulgo & Comparativis pro Absolutis, ut quum se quis infirmiore esse dixerit.* Quibus deceptus fuit Valla, ut affirmaverit Eleg. I. 12. contra Priscianum, Comparativo nunquam imminui significationem Positivi. Vossius quoque Anal. II. 23. *ocius, complures, aliaque nonnulla simpliciter pro Positivis accipi posse asserit.* Sed recte tamen in lib. de Construct. cap. 16. *ocius* exponit per Ellipsin & dicto. *Complures* vero eodem modo sumitur, quemadmodum *maiores* in familiis, *seniores, juniores* in Civitatibus, vel collegiis, *majora* navigia in classe. Eadem enim horum omnium ratio, ut intelligatur, in numero, vel *præ aliis, ejusdem generis.* Posses etiam in τῶν *Complures* intelligere *præter consuetudinem.* Nepos Hannib. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere.* Terent. Phorm. IV. 3. 6. in eodem commate jungit multa *compluria: Multa advenienti, ut sit, nova hic compluria,* scil. narrata sunt. Ubi manifeste posterius auget quasi corrigendo id, quod prius erat dictum. Male ergo etiam Sinnius Capito apud Gellium V. 21. *Pluria sive Plura absolutum*

esse sive Simplex, (h.e. positivum) non Comparativum, tradidit. Et debile prorsus istius sententiæ adjuvmentum est, quod *compluries quum dicimus, non comparative dicamus: ab eo autem, quod est Compluria, adverbium sit factum Compluries.* Etenim *Compluries* idem notat, quod *sapius, sapiuscule,* quorum significatio nihil impedit, quo minus alterum sit vere Comparativum, alterum Comparativæ originis. Magis autem illos, qui Comparativos etiam pro positivis poni ajunt, juyaret forte, quod occurrit aliquando *Magis cum illis Comparativis, quæ proinde tunc nihil amplius significare possunt, quam Positiva.* Nam quid est *magis locupletior aliud, quam magis locuples?* Sed hoc eodem modo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonasmum significationis, ut *rursus reverti, rursus denuo, præmittere prius, prædicere prius, subrusus aliquantum, nimis demiror, Insanum valde deamat, propere ocius, itera mihi iterum.* In his, quæ Plautina sunt omnia, non mutatur significatio vocabulorum, sed augetur insuper. Et sic se res habet etiam in Comparativis incremento quodam auctis; veluti quum ait idem Plautus: *Nulla res magis plus negotii habent;*

rativum nunquam sumi pro positivo, sed debere intelligi casum comparationis: ut, *sum paulo infirmior*, supple, *solito*, vel *quam antea*: *Ocyus huc venite omnes*: supple, *dicto*; ut; & *dicto citius tumida æquora placat*. Neque vero assentior Varroni (si modo Varronis sunt, quæ citant Servius, & Laurentius lib. 1. cap. 12.) *Juvenior*, inquit, & *senior comparativi sunt* (6) *per diminutionem*; *Senior*, non satis *senex*; *Junior*, non satis *juvenis*, vel *intra juvenem*; sicut *Pauperior*, *intra pauperem*. Simile quiddam ex Varrone citat Censorinus de die natali cap. 14. *Usque ad sexagesimum annum Seniores vocatos*, quod tunc primum senescere corpus incipiat; inde usque ad finem vitæ unius cujusque quintum gradum factum, in quo qui esset, *Senex* appellaretur, quod ea ætate corpus senio laboret. Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur sentire, quibus oppono Quinctil. lib. 3. cap. 1. de Ifo-
crate

bent, *Magis modum in majorem*, *Amplius plus*, *Magis majores nugas egerit*. Vide omnino infra IV. 9.

(6) *Per diminutionem*.] Intelligendum hoc de effectu significationis, quo adeo verum id est, ut etiam a Comparativis deducantur diminutiva, veluti *dariusculus*, *longiusculus*, *putidiusculus*. Atque ita, si dicam ex. gr. *Tristior erat*, minus revera significo, quam si dixissem absolute, *Tristis erat*. Ratio est in promptu, quoniam hæc locutio plena est, & simpliciter affirmat tristitiam hominis, illa vero Ellipsin habet relativam ad aliud, quæ Ellipsis, non vero Comparativa vocabuli forma, minuit significationem. Nam cum isto modo loquor, idem est, ac si dicerem integre, *paulo tristior es*, quam solebat esse, vel, *quam antea fuit*, Gell. IV. 1. *quispiam Grammaticæ rei doctior*, h. e. non

ita prorsus & absolute doctus, sed tamen aliquantum doctior vulgo. Diserte Terentius addidit paulo. *Heaut. II. 1. 8. Ubi adhibuit plus paulo*. & *Eunucho II. 3. 23. Si qua est habitior paulo*. At Plautus absolute, *Epidico I. 1. 7. Videre corpulentior atque habitior*, h. e. paulo habitior, quam ante fuisti. Sic Plancus apud Cic. *Famil. X. 8. Si cui forte videor diutius tenuisse suspensam spem reip.* h. e. paulo diutius, quam expectabatur. Sic ergo & *Seniores*, apud Censorinum & Gellium, dicuntur per Ellipticam relationem ad reliquos Civitatis Romanæ Viros, qui *Juniores* illis erant. Plane ut apud Livium III. 14. *Seniores & Juniores Patrum*. Vide & Voss. de Construct. cap. 19. Nihil tamen hæc obstant, quominus *Senior* notet etiam *Seniorem* Sene, quod frustra a Sanctio his opponitur.

crate scribentem ; *Eo jam seniore* (*octavum enim & octogesium implevit annum*) Ovid. 2. Trist. *Sospite sic te sit natus quoque sospes ; & olim Imperium regat hic cum seniore senex* , id est filius senex , cum patre seniore. Mart. lib. 6. in principio ; *Cui pater aternas post secula tradat habenas , Quique regat orbem cum seniore senex*. Virgil. lib. 5. *Assueti sylvis comites senioris Aceste* : idem , *Ævi maturus Acestes* ; & 2. Æneid. de Priamo ; *Senior* : idem de Charonte lib. 6. *Jam senior , sed cruda Deo viridisque senectus* , id est , magis quam senex , hoc est , aliquantum fene senior. Plinius de apibus lib. 11. cap. 10. *Seniores intus operantur*. Cicero de Senectute ; *Tum etiam Cato loquutus , quo erat nemo fere senior temporibus illis , nemo prudentior*. Facio te certiore , non est facio te certum , sed Romanæ urbanitatis causa , ne viderentur docere alios , dicebant , *Faciam te certiore* , scilicet , quam tu es : Sic *maiores nostri* ; sic *plures horas* , scilicet , quam unam. *Plus eo* , dixit Terentius.

Particula *Quam* non semper petit similem casum præcedenti , ut imperiti docent : nec enim dices ; *Utor Cicerone doctiore quam Sallustio , habeo vestem Titii melioris quam Sempronii* : sed (7) addes aliud verbum ; ut ; *dedi pecunias Titio fideliori , quam Sempronius est*. Cicero ad Quint. *Dixitque aperte se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore , quam Africanus fuisset*. „ [Terent. A. „ delph. act. 4. sc. 5. *Quo vir multo melior es , quam ego sum*] Liv. lib. 26. *Ut gloriari possis , multo fortio rem , quam*

(7) *Addes aliud verbum.*] Quod , si quando omittitur , intelligendum. Neque vero unum modo verbum , sed sæpe integrum comma. Tac. An. III. 54. *Corruptus animus haud levioribus remediis restinguendus est , quam libidinibus ardescit*, Supple , quam sunt istæ libidines , quibus libidinibus ardescit , vel adhuc plerique , levioribus remediis præ ea

re , ad quam sunt istæ libidines , quibus libid. &c. Sic Sall. Jug. 63. *In potestatibus eo modo agitabat , ut ampliore , quam gerebat , dignus haberetur*. h. e. ampliore , quam erat potestas ea , quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore numero , quam decretum erat , in Africam profectus* , h. e. quam erat is numerus , quo numero eum proficisci decretum erat.

quam ipse es, virum abs te occisum, Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Ut gloriari possis, fortiorem aliquando virum, quam ipse es, tuo jussu esse interemptum.* Cicero lib. 1. de Invent. *Si vicinus tuus meliorem equum habet, quam tuus est: idem ad Pompejum; Ubi tibi multo majori, quam Africanus fuit, me non multo minorem, quam (8) Lælius, facile & in Rep, & in amicitia adjunctum esse patiari.* Plaut. Curc. *Meliorem, quam ego sum, suppono tibi:* „ [idem „ Casin. *Lepidiorem uxorem nemo, quam ego habeo hanc, „ habet.*] Cicer. *Nihil tibi concedo, quo studiosior ejus sis, quam ego sum.* Itaque Rectus Rectum petit, cum *quam*, expresso vel subintellecto Verbo; ut, *Cicero doctior est, quam Sallustius.* Aliquando particula *quam*, præcedente Accusativo petit Accusativum. Terent. *Ego callidiorem hominem, quam Parmenonem, vidi neminem;* ubi aliud verbum, *vidi*, supplendum est: non enim ex vi & natura particulae *quam*, accipimus similem casum præcedenti, si verbum subintellectum illum non regat. „ [Si „ milis ratio est particulae atque post comparativum; ut „ ex hoc Plauti loco discimus Cas. act. 5. sc. 1. *nec fallaciam astutiorum ullus fecit poëta, atque ut hæc est facta a nobis.*]

(8) *Lælius.*] Scil. fuit, quod ex superioribus potest repeti. Sed omnes Codd. habent *Lælium*, testibus Gebhardo & Grævio, quod ideo præferendum, sed longiore expediendum Ellipsi, quasi dictum esset, *quam Lælium fuisse scimus.* Simile est illud

Suetonii Tib. 34. *dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere, quæ totum.* h.e. quæ totum habere constet. Et Claud. 40. *Nihil habere se vociferatus est, quare eos demereatur; si quem alium, & se liberum esse: pro si quem alium liberum esse putens, & se &c.*

CAP. XI.

Superlativa neque casum regunt, neque magis comparant, quam Positiva. Positiva etiam junguntur Genitivo Plurali.

Perverſa Grammaticorum opinio ita late pervagata est, ut jam fere nullis machinis labefactari queat: jam

(1) *Tres esse gradus &c.*] Cum de usu rerum constat, inane est, receptis dudum appellationibus litem movere, quæ in Systemate linguarum, quarum norma & usus loquendi est in potestate inconstantissimi vulgi, & proinde sæpenumero varius & incertus, non solent, nec possunt semper, ita accurate & per omnia rebus ipsis respondere. At hæc *Graduum* appellationes a Grammaticis sunt profectæ, æque ac aliarum rerum, scil. *Casuum*, *Generum* &c. Difficile autem fuit & illis, Vocabula invenire, quæ omnem earum rerum naturam complecterentur & declararent. Ut alibi, ita & in hisce accidere debuit, a potissima parte ut fierent denominationes. Appellaverunt ergo Grammatici *Gradus Comparationis*, quoniam illi inter se comparati, vel juxta se positi, alius alium exsuperat, ut si dicam, *Titius est doctus*, *Mævius doctior*, scil. Titio, ut *Sempronius doctissimus* scil. eorum, quos modo nominavi, quibus proinde ille est doctior, & cum quibus eum sic quasi comparo. Proprie autem primus, si per se solus consideretur, nec reliquos *Gradus* admittat, non est *Gradus*, nedum *Comparationis*, quia tantum *Ponit* & affirmat rei descriptionem, sine ullo istius descriptionis Gradu aut *Comparatione*. Quæ & causa est, quare *Positivus* satis recte dicatur, vel etiam *Absolutus* & *Simplex*, ut fit apud Gellium Noct. Att. V. 21. Quod autem talia sint *Adjectiva*, quorum *Gradus* præter

Positivum nulli sint, aut possint per causam suæ significationis esse in usu, liquido ostendit Doctiss. Ursinus Instit. Sect. III. c. 28. *Comparatio* itaque, aut *Gradus* tunc nullus statui potest, sed potest, si plures in eodem *Adjectivo* reperiantur significationis aut descriptionis *Gradus*, qui si cum *Positivis* conjungantur, tribuunt etiam illi speciem quandam *Gradus*, & *Comparationis* vim. Nam, ut coepi probare, quum dico simpliciter, *Titius est doctus*, nullum dico *Gradum* aut *comparationem*, at si dico, *Titius est doctus, sed Mævius est doctior*, tum vero significo Titium esse minus doctum, quam Mævius est. Tertius vero, quia supra alios, sive plures sive omnes, excessum quandam notat, notat simul *comparationem* quoque aliquam, quæ in illo supra alios excessu inest. Hinc ergo, quod adfert Auctor, *Gratissimæ mihi fuerunt literæ tuæ*, intelligendum in eo, inter & ante omnes alias res, vel literas. Quocirca revera etiam *Comparationem fieri* tertio gradu censet Vossius Anal. II. 23. Et sane si, ut ipse Sanctius fatetur num. III. per *Superlativum* fit *comparatio* tunc, quando accedunt præpositiones non modo *Ante*, & *Praeter*, sed & *Inter*, quæ ratio est, quare non item fiat *comparatio* accedente *Genitivo* partitionis? in quo, ut ipse passim inculcat, intelligitur *Ex numero*, cujus utique eadem est vis, quæ est *Inter*. Sed inferent, hunc *graduum ordinem*, seu *tertii gradus significationem* aliquam
 Com-

comparatione, *Doctus, doctior, Doctissimus*; quod in præ-

Comparisonis supra omnes, destrui eo, quod interdum secundus plus significet ipso tertio. Vide infra num. XI. & Voss. d. I. Ego vero vix putem, Comparativum unquam per se plus significare Superlativo. Nam in huiusmodi locutionibus, in quibus id videtur, sæpe est aliquid, quod accedit ad ὑπερβασις, quo contraria duo simul præter expectationem affirmantur, sicuti in illo Cœlii Ep. 1. *Ea palam secreto narrantur inter paucos*. Cui simile fere est, quando quem dico *doctiorem, quam qui sit doctissimus*. Sed forsitan dicendum potius, inesse in eo & in reliquis pene omnibus negationem ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim si tu Titium *doctissimum* vocites, ego vero Mævium *doctiorem* esse reponam, eo neutiquam significo, *doctior* esse amplius quid, quam *doctissimus*, sed nego, Titium esse omnium *doctissimum*. Quocirca quum dicit Cicero, *Ego inferior sum, quam tu, quæ es miserrima*, in eo inesse videtur negatio seu potius Exceptio sui ipsius ex eo, quod de Terentia affirmarat, tanquam omnium aliorum Hominum miserrima, sed præter Ciceronem, qui etiam ipsa sit inferior, vel immodica quædam locutionis ὑπερβασις, sicuti innumeræ sunt tales in Oratoribus & Poëtis, vel denique *miserrima* notat illic simpliciter valde miseram. Nam certe neutiquam negaverim, Superlativum sæpe etiam absolute sine ulla prorsus Comparatione illo sensu poni, siquidem id usu as-

fatim obtinuit, & maxime in encomiorum epithetis; verba autem usu valent. Quin immo, ut vere loquar, Superlativum proprie non significat (Vide & infra ad num. IX.) disertam comparationem unius cum altero, seu unius exsuperantis in eo genere, de quo agitur, alterum, quippe quæ sit inter duo tantum, seu inter par aliquod, unde etiam *comparare* deducitur; sed notat excellentiam plerumque & excessum, ut modo dixi, super omnia alia, (Vide & infra num. XII.) & aliquando simpliciter aliquam modo exaggerationem positivæ significationis. Ut quum ait Nepos Agel. 8. *Ut eorum ornatus non modo in his Regem neminem significaret, sed hominis non beatissimi suspicionem præberet*. Manifeste hic per *beatissimum* non significatur excessus beatitatis ultimus, qualis creditur esse in Regibus, sed modicus plane, & aliquantulum vulgarem hominum fortunam excedens: atque adeo eodem prorsus modo sumitur, quo in negationibus dici solet *non valde beatus*, cui locutioni proinde accurate aliquando respondere Superlativum hinc patet. Porro etiam hæc causa est, quare tertius gradus vocetur *Superlativus*, h. e. qui intensiorem primi gradus significationi *superinfert*, modo ita, ut superaddat, quantum potest, h. e. summum supra alios in ea significatione excessum, modo ut eam modice, sed tamen valide etiam, intendat, ut sit in absoluto Superlativi usu. Plane uti *superlatia Veritatis* Cice-

præsentia, si attentis animis excipiamus, facili negotio dissolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Grata mihi fuerunt litteræ tuæ*, & *Gratissima mihi fuerunt litteræ tuæ*, nulla est comparatio, sed quædam amplificatio qualitatis in *superlativo*, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utemur, ut tantum intelligamur, siquidem ita fert Barbarorum usus. Hispane dicimus, non per comparationem, sed per incrementum, *Es hombre doctissimo*; *es muy hermoso*; *es hermosissimo*. Nullam igitur in his nominibus esse comparationem, argumentis convincam necessariis.

I. Grammatici ipsi fatentur, Superlativum idem significare, quod positivum cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maxime*; ut *doctissimus*, id est *valde doctus*: seu *maxime doctus*: ubi ego nullam comparationem video. At dices, in Superlato absolute posito hoc facile potest concedi; dubium est, si genitivus pluralis accedat: tunc enim non videtur ullo modo excludi posse comparationem.

II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio, quam

Ciceroni & Auctori ad Herenn. notat orationem, quæ veritatem aliquantum auget vel minuit, h. e. veritatem seu affirmativam, seu negativam, supra ipsius veri modum intendit. Liquet ex his, non adeo alienum aut absolum esse hoc *Superlativi* nomen, ut nullum aliud pejus inveniri poteris, quod ait hic loci Sanctius. Secundus vero Gradus καὶ ἰσχυρῶς dicitur *Comparativus*, quoniam propria illi est proprie dicta comparatio, qua semper com-

paratur quid cum uno alio, seu si quidem cum pluribus, cum iis tamen tunc simul junctis, & pro uno habitis; & idcirco et præter Genitivum partitionis adjungitur etiam casus vel expressus vel intellectus, qui a præpositione regitur, & in quem fertur directe ipsa Comparatio. Atque ita diverso respectu possunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, sed itamen secundus maxime, immo proprie, est *Comparativus*.

quam tu existimas, (2) fit etiam apte per positiva, etiam cum genitivo plurali; Ut *sancte deorum*; *Sanctissime deorum*. Plinius lib. 13. *Inter omnes potentissimus odor*. quo sensu dixit Livius lib. 36. *Inter cæteras pugna fuit insignis*, Virgil. 4. *Æneid. Sequimur te sancte deorum, quisquis es*. Et sæpe apud Homer. *Δία Διῶν*, id est, *diva Dearum*. Unde Ennius; *Dia Dearum*; idem; *Respondet Juno Saturnia sancta deorum*. Sic dicimus; *Una sororum*, *Unus Gallorum*, vel *ex Gallis*, *Primus sapientum*; *Medius digitorum*. *Octavus sapientum*, dixit Horatius. Ovidius *Metamorph. Mite Deum numen Bacchus*. Liv. *Macedonum fere omnibus*, & quibusdam *Hadrianorum*, ut *manerent*, *permisit*. Plin. *Lanarum nigrae nullum colorem bibunt*. In omnibus iis deest, *ex numero*, ut in ipsis Superlativis. Vide *Ellipsin*. Græci sæpissime utuntur genitivo plurali cum positivis, in quibus credo deesse *ὅτι*. Apollonius lib. primo *Argonaut. ὅτι γὰρ βαθυλήϊα ἄλλων Νήσων*: id est, *præ aliis fertilis insulis*. Hesiodus in *Ergis*; *Ἰαπετιονίδῃ πάντων πλεῖ μύθεα ἰδὼς*, id est, *Japetide ex omnibus consilia sciens*. Aratus de *Ariete*; *ὅτι γὰρ πολίων ἰυάσπερος ἐστὶ*; id est, *præ multis enim fulgidus est*. Apollonius rursus superlativo jungit *ὅτι*, l. 2. de *Phineo*; *ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα σήματα ἀνέλκῃ*; id est *qui præ omnibus miseriam passus gravissimam*. Frequentius addunt Græci *ἐν*; Aristoph. *Ἐκκλιβ. φίλτατι ἐν τῶν ἄλλων*

(2) *Fit etiam apte &c.* Nullum est hocce argumentum, ad probandum, nullam esse in Constructione Superlativi cum Genitivo comparisonem, quia eodem modo etiam Positiva construuntur. Nam eadem Positiva construuntur etiam ut Comparativa cum Præpos. *Præ*, ut apud Cicer. *Tu beatus præ notis*. Vide infra IV. 6. Nec tamen inde con-

ficiet, ut opinor, Sanctius, nullam ergo fieri ista Comparativi gradus constructione Comparisonem, quod hic illo argumento affirmat de Superlativis. Adde, quod neque Positiva sint prorsus aliena ab aliqua Comparatione facienda, ut paulo ante ostendimus, & vel ex his ipsis Constructionibus cum Genitivo Plurali, & cum Præpos. *Præ*, liquet.

λεων θειων : id est , *Amice ex omnibus diis*. Lucianus de Sectis ; αειςις ιξ απαντων ποσειδων , id est , *Optimos omnium significans*.

III. Non possum tibi negare , per superlativum fieri comparisonem , si accedant præpositiones , (3) *Ante* , *Propter* , vel *Inter* ; ut in illo Virgil. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus*. „ [*Ne* „ pos in vita Attici ; *Ei unus ante alios fuit cæ* „ *rissimus*] Sueton. Vitell. *Famosissima super cæteras cæna fuit ei data*. Sed (4) vis comparisonis non est in Nomine , sed in Præpositione. Vide plura in *Ellipsi*.

IV. Deinde si Superlativum compararet , necessario haberet casum comparisonis , ad quem fieret comparatio : (5) sed hoc non fit ; nam genitivus ille partitionis est , non comparisonis ; & ita absolute ponuntur semper superlativa ; siquidem nullus casus adjunctus ad eorum naturam spectat. Vide Ellipsin *Ex numero*.

V. Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per comparativa , & alia nomina. Superlativa igitur , sicut & alia , ponuntur semper absolute. (6) Cicer. *Nemo*

(3) *Ante* , *propter*.] Sic quidem & in edit. Patavina & Salmaticensi. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius *Præter* , quod significat etiam *præ* vel *supra* , unde & comparisonibus adhibetur. Sueton. Galb. cap. 9. *Crucem multo præter ceteras altior*. Nepos Hann. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere*.

(4) *Vis Comparisonis &c.*] At Vide , quæ diximus infra ad IV. 6.

(5) *Sed hoc non fit.*] Immo fit. Nam Genitivus iste non tantum est partitionis , sed & Superlationis , in qua consistit omnis Grammatica unius cum uno vel

pluribus aliis Comparatio ; certe non minus spectat ad Superlativi , quam Ablativus ad Comparativi naturam , qui cum eo necitur per Ellipsin præpos. *Præ* , sicuti Genitivus iste cum Superlativo , per Ellipsin & *Ex numero* , vel potius *In numero* : Cæsar B. Gall. V. 3. *Hæc Civitas longe plurimum totius Galliæ pediatu valet*, supple , *plurimum in vel ex numero Civitatum tot. Galliæ*. Hanc vero Ellipsin si quis dicat cum aliis etiam gradibus reperiri , sciat etiam illam proprie dictis Comparativis usitam itidem cum aliis reperiri.

(6) Cicer. *Nemo &c.*] In his certe vis illa partitionis non fit

mo est illorum omnium mihi te jucundior. Plin. *Belluarum Elephanto nulla prudentior* : & cætera , quæ diximus in *Comparativis*.

VI. Si superlativa compararent , id etiam negando facerent , aut interrogando ; sed id non fit : non enim dices ; *Romanorum nemo Cicerone* , vel *quam Cicero fuit doctissimus* , sed *doctior*. Cicero pro Ligario ; *Nulla de virtutibus tuis plurimis* , neque *gratior* , nec *admirabilior misericordia est*. Idem contingit interrogando ; ut , (7) *Quis Romanorum fuit Cicerone uberior* , vel *elegantior* ?

VII. Jam *fortissimus Græcorum* ; *Fortissimus ex Græcis* ; *Fortissimus ex numero Græcorum* ; *Fortissimus inter Græcos* , idem significare fatentur omnes. Cur igitur tibi concedam , in primo esse comparisonem , (8) in cæteris partitionem ?

VIII. Si in superlatis esset comparatio , vitiose & ambigue scripisset Cicero ad Trebat. *Sic habeto* , non *tibi majori curæ esse* , ut *iste tuus discessus fructuosissimus tibi sit* , quam *mihi* : non enim scire possemus , quo referri deberet particula , *Quam* , ad *fructuosissimus* ne , an ad *majori*. At vero hic una est comparatio , non duæ , & ordo est ; *sic habeto* , non *tibi majori esse curæ* , quam *mihi* ,

per Comparativa , sed per voces *Nemo* , & *Nulla* , cum quibus Genitivus ille jungitur. Comparatio autem fit inter unumquemque omnium Hominum & illum , ad quem scribit Cicero , ut & inter unamquamque belluarum & Elephantum.

(7) *Quis Romanorum &c.*] Recte tamen dicitur , *Quis Romanorum fuit doctissimus* ? h. e. quis inter & supra omnes Romanos fuit maxime doctus. Sed & in negando quidni recte dicerem ? *Plures fuerunt Græcorum fortissimi* , at *Trojanorum præter Hectorem ne-*

mo alius fuit fortissimus , h. e. qui supra alios fortes Trojanos fortitudinis gloria emereret.

(8) *In cæteris partitionem.*] Immo omnibus hisce notatur superlatio quædam , in qua , ut dixi , etiam vis quædam Comparisonis latet : vel potius , in qua tota ratio Grammaticæ Comparisonis hæret. Unde ipse Sanctius Num. XI. fatetur , in *Comparativis* quoque *excessum* esse , h. e. iis notari aliquem excessum supra alium , seu superlatiorem quandam.

bi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosissimus; id est, maxime fructuosus, (9) ut superlatum semper absolutum maneat.

IX. Si superlatum significaret (10) ultimum excessum, quod

(9) *Ut superlatum &c.*] In ea locutione & multis aliis fit sane absolutum, sed non in omnibus, nec proinde *Semper*, id est. Et tamen etiam in illa & similibus Superlatio quædam inest, cum relatione Elliptica *stius discessus* ad alios discessus.

(10) *Ultimum excessum.*] Facile concesserim Sanctio, Superlativo proprie non significari *Comparisonem* simplicem & vulgarem, licet Comparatio Grammatica, quæ unice consistit in excessu unius supra alios, eo vel maxime notetur, magis certe quam Positivo, qui non adeo per se, quam per additos alios Gradus, aut per Constructionem cum præpos. *Præ*, ad Comparisonem ejus generis faciendam quoque adhibetur. Sed quod Sanctius vult, Superlativo neque *ultimum* unquam notari *excessum*, id vero neutiquam agnosco. Quando ipse *Doctissimus* mavult exponere per *maxime Doctus*, quam cum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video discrepantiam, nisi quod hoc modo non tam aperte vis illa *ultimi excessus* exprimi videatur, quam isto. Cum Cicero ait Famil. XIII. 3, *Tam gratum id mihi erit, quam quod gratissimum*, nonne eo significatur infinitus, seu quantus esse potest, excessus supra Positivum? Non semper tamen *ultimum* plane excessum notat, ne populariter quidem, nedum Mathematicæ,

Ostendimus enim jam supra, *non beatissimum* poni ita pro *non valde beatum*, in cujusmodi locutionibus Superlativus ille modice intendit Positivi significationem, sed in quandam tamen rei excessum, quo ille Homo superet multos alios. Similiter se res habet, quando dicitur quis *doctior, quam, qui est doctissimus, inferior, quam illa, quæ est miserima*. Nam in his quoque Superlativi *valde doctum, valde miseram*, notare videntur. Neque vero excessum quum notat ultimum, eum statim aut unice notat, quem res capere queat, sed eum, qui est ultimus respectu aliorum hominum aut rerum, cum quibus comparatio fit. Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat Sanctius, est ineptissima, quum sæpe plures pariter sint & esse queant in eodem extremo rei gradu, vel si maxime non sint revera, aliis tamen videantur esse; homines vero loquantur, & usus linguæ formarit phrasès, secundum hominum opinionem veritati accuratæ sæpe contrariam. Debet autem distingui accurata rerum veritas, & verborum de rebus usus, qui quoniam est penes vulgum, & homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, sæpe veritati parum respondet. Quæ de Carthagine & Numantia scribit, non sunt ex-

quod Grammatici asserunt, non haberet numerum pluralem, quia unus semper in eodem genere tantum deberet excellere; sed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortissimos & optimos viros; & duas opulentissimas urbes, Carthaginem & Numantiam.* Carthago igitur est opulentior Numantia, & Numantia est opulentior Carthagine, quod ridiculum est. At si dicas, hæc eadem ratio erit in Comparatis nominibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis excessum esse, sed non ultimum excessum, quod de Superlativis Grammatici asseruerunt. Eadem ratione Superlata non possent jungi nominibus distributivis; ut, *Doctissimus quisque, omnes doctissimi*; quod & Valla negavit, dicens, nomen, *omnis*, non posse jungi superlativis. At Cicero dixit; *Observor a familiarissimis Cæsaris omnibus*; idem; *non omnia minutissima consuecitur.*

X. (II) Si superlativa significarent ultimum excessum, in-

ponenda, ut ille vult, sed ita, ut Carthago simul & Numantia dicantur opulentiores aliis Urbibus.

(II) Si Superlativa &c.] Speciosior hæc ratio, sed tamen habemus & hic, quod respondeamus. Nec enim sequitur: Superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non significat etiam ultimum excessum supra plures alios. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum excessum notat, ut non possit usurpari nisi cum articulo demonstrativo, quasi unum aliquem in ultimo excessus gradu reliquos omnes superantem designante: & tamen etiam in ea de duobus usurpatur, sicuti & in Græca fit lingua, quemadmodum ostendi pu-

blice in Dissertatione de Auguſtea Descriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obſtat, quo minus & in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum excessum manifestum unius supra unum alterum, tamen aliquando etiam ultimum excessum unius supra reliquos omnes notet. Dico aliquando, quia mea certe sententia, non semper ultimi quasi puncti excessum significat, sicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, sed aliquando etiam modicum, id quod declaravi abunde paulo ante & ad initium huius capituli. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod a Superlativis hiſce alii etiam gradus porro formentur, veluti *proximior, poſtremiſſimus*,

inter duo locum non haberent; sed locum inter duo habere contra Grammaticorum turbam ostendamus. Terent. Adelph. de duobus fratribus, inquit De-meae; *Id mea minime refert, qui sum natu maximus.* Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. 1. cap. 21. *Angustissimum Ponti facit angulum.* Cicero 2. de Invent. *Quanquam praestat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur:* idem ad Marium: *Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet,* sic intulit, quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu: idem lib. 11. epist. 10. *Sed neque Caesari imperari potest, neque Caesar suo exercitui, quod utrumque pessimum est.* Livius lib. 1. Numitori, qui erat stirpis maximus, regnum legat.

XI. Praecipiant Grammatici comparativum, si praecedat superlatum, plus significare; ut Cato *doctissimus est, sed Cicero doctior.* Ego assero in universum, comparatum semper comparare, Superlatum minime, quocunque loco ponatur; ut, *doctior est Cato, quam qui doctissimus.* Plautus Trinummo; *Verum meliora sunt, quam quae deterrima.* Cicero ad Terentiam; *Ego sum miserior, quam tu, quae es miserrima.* Denique ubicunque sit comparatum, majorem vim habet, quam superlatum; imo omnis comparatio semper fit in comparativo, aut per illas, quas diximus, praepositiones. „[Itaque cum a *pris* obsoleto formentur *Prior* & *Prius*; apud Ciceronem tamen *Prior* plus est quam *Primus*; sic enim loquitur; *Etsi utrique primas, priores tamen deferunt Lælio.* Apud Livium quoque *Pejus* plus significat *pessimo*, lib. 3. *Orare, ne pessimum facinus pejore exemplo admitterent.*

XII. Non tamen dissimulabo, esse aliquas phrasas apud

ισχυρότερος &c. Id quod certo indicio est, non semper ultimum peraddi possit, eis notari. De sequentis Numeri observatione prorsus excessum, cui nihil subegimus ad initium capitis.

apud Latinos, quæ videantur agere partes Grammaticorum, qui præcipiunt, tres esse gradus; ut, *Doctus*, *Doctior*, *Doctissimus*, quod ego semper negavi: nam si superlativum ponatur in tertio gradu, (12) non propterea (ut dixi) significat comparisonem, sed idem significabit, ac si solum poneretur, [aut si comparandi, particula *Præ* esset expressa.] Quod acriter est advertendum, ne parum perspicaces Grammatici iis testimoniis ad suam comprobendam inscripiam abutantur; quod planum fiet, si in quatuor, vel quinque, fiat comparatio: nam in septem Nili ostiis, si dicas, *primum magnum est*, *secundum majus*, *tertium maximum*, quoniam, rogo, pacto reliqua numerabis? nisi dixeris; *Primum magnum est*, *secundum majus*, *tertium majus*, *quartum majus*, *quintum adhuc majus*, &c. - Potuisses primo loco dicere; *Primum maximum est*. Sic igitur intelligendus est Cicerone pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui gravissime, temeritatem*: idem lib. 4. epist. 13. *Sed tu hoc melius, vel optime omnium*: idem lib. 11. epist. 1. *Si melior casus fuerit, revertemur Romam; si mediocris, in exilio vivemus; si pessimus, ad novissima auxilia descendemus*. Hic incepit a comparativo, (13) ascendens ad positivum, & su-

(12) Non propterea significat comparisonem.] Sane significat excessum aliquem supra alios, atque ita etiam aliquam comparisonem talis excessus inter alios, si de aliis alii adhibeantur gradus. Quin in seqq. utique exemplis Superlativus ultimo semper loco occurrit: Quorsum illud? nisi quia in plerisque ultimum excessum notat, ultra significationem non modo Positivi, sed & Comparativi. Quando Cicero ait, *sed hoc Tu melius, vel optime omnium*, quid aliud illic notatur Comparativo, quam Compara-

tionem illius cum solo Cicerone, vel excessum ea in re supra unum Ciceronem; Superlativo autem eandem plane vel comparisonem vel excessum, sed supra alios omnes? Significat ergo Superlativus illic talem prorsus Comparisonem, qualem Comparativus, nisi quod illa sit ultimi excessus supra omnes, hæc excessus simplicis supra unum. Et sic in reliquis hujus numeri exemplis se res habet.

(13) Ascendens ad Positivum &c.] Immo descendens ad deteriora per Positivum & Superlativum,

superlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit, & id agre invenit; sed ille est miserior, qui & agre quærit, & nihil invenit; ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat, non habet. Miserrimus; id est, omnino miser, vel maxime miser, [vel præ omnibus miser.]* Ita & Plin. l. 18. c. 6. *Malum patremfamilias, quisquis interdium faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate cæli; pejorem, qui profestis diebus ageret, quod feriatis deberet; pessimum, qui sereno die sub tecto potius operetur, quam in agro.* Corn. Celsus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua; gravissima ex palude.* Sed si locum integrum legas, videbis alium superlativum, ante comparativum. Terent. act. 5. sc. 8. Adelph. *Quid si majus aliquid te oret?* Mic. *Quasi hoc non sit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, sed occulte, major, non maxima, nobis est data libertas, quod Menelaus abest: id est, non est nobis maxima libertas, sed major, quam antea.* In omnibus his potuisses incipere a superlativo.

XIII. Nomen *Proximus* superlatum esse nemo, ut opinor, negabit; at Cicero & alii, quum aliquid enumerant, (14) in secundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de superlatis, atque adeo nomen ipsum *Superlativorum* evanescit & proflernitur. Cicero I. Offic. *Prima societas in conjugio est, proxima in liberis; deinde una domus, &c. ibid. Sed si contentio quædam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit officiû, principes sunt patria & parentes, proximi*

vum, sed aliorum nominum, quæ deterius quid bono vel meliore casu notant.

(14) *In secundis ponunt.*] Hoc vero est absurdissimum, & tamen Sanctius præna hic canit, quasi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlativis.

Quæso quo alio ordine ponetur *proximus*? An tertius vel quartus est propior, aut magis proximus primo, quam secundus est? Refutare hæc qui pluribus velit, nihilo magis agat, quam si lucernam Soli accendat.

ximi liberi, totaque domus : Idem 2. Invent. Summa necessitudo honestatis, huic proxima incolumitatis, tertia & levissima commoditatis : idem 1. Offic. Maximam vim natura habet, fortuna proximam. Plin. l. 12. c. 13. Asarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.

XIV. Elegantissimus est locus Pomponii Melæ lib. 1. cap. 8. *Fons media nocte fervet, mox & paulatim tepescens, fit luce frigidus; tum ut sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maxime riget : sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rursusque, quum est media, perfervet.* Vides in tertio loco verbum positum pro comparativo, ubi Grammatici superlativum collocandum putant; quod & ego quoque sic collocarem, (15) sed sine comparatione ulla, & absolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap. 103. *circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media fervore & amaritudine infestatur.*

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes perlequi esset importunum. Non putat ille locum esse superlativo, ubi sit diversum genus; ut, *Cicero fuit Græcorum & Latinorum disertissimus.* (16) Sed longe

(15) *Sed sine comparatione ulla.*] At quando dicitur, *maxime riget*, annon est Comparatio Superlationis, super reliqua diei & noctis momenta, quibus minus riget?

(16) *Sed longe fallitur.*] Si tamen naturam spectemus Comparativi & Superlativi, ex usu Linguae cognitam, manifestum erit, non adeo in hisce lapsum esse Vallam. Etenim Comparativi Comparatio seu exsuperatio potissimum respicit eum vel etiam eos, qui extra ipsum sunt, & a quibus quasi oppositis sibi ipse distinguitur,

seu Comparativum ex analogia & Linguae usu refertur ad unum aliquod sibi oppositum, quod tamen ex pluribus simul sumptis sæpe est conflatum. Superlativum vero ad plura sui generis singula. Hinc, ut recte Valla monet, *Utrum*, quod de Duobus dici solet, Comparativo tribuitur, *Quid*, quod de Pluribus, Superlativo, Veluti apud Ciceronem, *Quære*, *Utrum potius, aut, Quid potissimum dicamus* : apud Quintilianum, *Ex duobus Uter dignior, ex Pluribus Quis dignissimus.* Requirit autem in Super-

Superlacione *juum* Genus, non *diversum*, aut *alienum*, non tantum Valla, sed & Priscianus lib. III. ex quo ille hoc repetiit. Et recte requiritur id, modo recte intelligatur. Volunt enim Grammatici recte dici ex. gr. *Homo est animalium prudentissimus*, at minus recte, *Homo est Simiorum prudentissimus*, sed recte denuo, *est Simiis prudentior*. Hinc jam quando dicitur quis *omnibus Gallis Doctior*, videtur potissimum tunc designari homo non Gallus. Quod si & ipse Gallus sit, dicendum tunc potius *Reliquis*, quam *Omnibus*. Si tamen Hoc vel Huic simile quid alicubi occurrat, ut fit, sed apud Poëtas potissimum, intelligi tunc videtur illud ipsum *reliquis* vel *aliis*. Nam quin recte dicatur de Gallo, *ille est reliquis omnibus Gallis doctior*, nullum est dubium. Quando Valerius Max. IV. 2. 6. dicit Fabricium *omni cive fuisse majorem*, huc non pertinet. Nam comparatio ibi fit inter Fabricium & unumquemque alium Civem singulatim. Superlativi autem superlatio quum respiciat ferme alios ejusdem classis, ordinis, generis, homines aut res, non ergo ita fallitur Valla, quando censuit minus recte dici, *Cicero fuit Græcorum doctissimus*, quum Cicero utique non fuerit homo Græcus. Nec juvant quidquam, quæ contra illum hic afferuntur a Sanctio, Auctorum loca, quæ vel prorsus aliena sunt, vel per Ellipsin certissimam explicanda. Aliena sunt, veluti *Optimus malorum* & similia. Nam non

excluditur ille *Optimus* ex genere *malorum*, sed vel maxime includitur in illud genus, dum dicitur, *non est Bonus*, sed, quia inter *Malos* quoque datur magis & minus, ideo ille, qui erat paulominus *Malus* quam reliqui, dicitur recte *Homo Optimus malorum* Hominum. At per Ellipsin explicari debent illa, quæ majorem paulo habent Speciem, & ideo a Saturnio, Vossio, Ursino quoque urgentur contra Vallam: qui & revera errat, quando Auctorum loca reprehendit identidem, quasi minus Linguae Latinae essent consentanea, quum explicare ea deberet, atque ita in suam retrahere sententiam, quod facile potuisset. Sed non attendit satis ad latitudinem Sui Generis, atque ita in *alienum* seu *diversum* genus male separavit, quæ unius latioris erant generis. Hinc ergo est, quod illud in Macrobio reprehendat, ubi *Servius* dicitur, *non solum Adolescentum, qui ipsi sunt aequavi, sed Senum quoque omnium doctissimus*. Nec enim vidit debere hic addi tantum illud, quod per manifestam Ellipsin est suppressum, & supprimi solet, quodque sub Adjectivis *Adolescentum* & *Senum* intelligitur, h. e. addi *Hominum*, & sic omnia fore plana. Nam sic dicitur, *Doctissimus omnium Hominum*, sive illi *Adolescentes* sint, sive *Senes*. Sic apud Ciceronem, *Ministro omnium, non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo*, adde *Animantium*, quod manifeste intelligitur, ut liquet ex illa distinctione *bipedum* & *quadrupedum*,

quum reprehendat illud Macrobi; *Age Servi, non solum*

pedum, in quam separantur omnia ferme animantia, sub quibus etiam Homines continentur. Confer locum Plinii, *Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, est Delphinus*. Potuisset dixisse, ut Cicero, *non marinorum solum, sed etiam terrestrium*, in quibus intelligendum tunc fore *animalium*, ex verbis Plinii, ut nunc se habent, manifestum, quod proinde iudem in Ciceronis verbis est intelligendum. Porro Phalereus laudatur, ut *eruditissimus horum omnium*, quos scilicet memoravit antea Cicero, & inter quos refert hunc ipsum quoque Phalereum. Segulius dicitur *Homo nequissimus omnium, qui sunt, qui fuerunt, &c.* At vero intelligi hic *Hominum*, & nihil duri aut insoliti superesse, tam manifestum est, ut verbis non sit opus. Vis ergo Superlativi tendit unice in Substantivum nomen sui generis, cujus constructionis natura non mutatur, etiamsi illud Substantivum porro dividatur in varias sui generis species. Atque ideo, qui neutiquam dicerem, *Cicero est Græcorum doctissimus*, sine hæsitatione tamen dixerim, *Cicero fuit omnium Oratorum, tam Græcorum, quam Romanorum, disertissimus*, quum & ipse Cicero fuerit Orator, & constructio absolvatur hisce, *disertissimus omnium Oratorum*, qui varii esse potuerunt. Locum Plinii XXXIII. 1. ubi Legati Romanorum ad exterarum Gentes, dicuntur *Exteriorum honoratissimi*, recte jam exposuit Vossius de Con-

struct. cap. 7. Adhæserunt ad has locutiones etiam Tan. Faber, & Schefferus ad Ælian. V. H. VII. 14. ubi de Epaminonda dicitur, *καὶ ὁ Περσικὸς καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πρῶτος ἐγένετο*. Nam volunt, quia Epaminondas minime fuit Romanus, sed Thebanus, legi ergo *Θηβαίος*, contra omnium Codd. fidem pro *Περσικὸς*, quod ridiculum & non ferendum pronunciat Faber, sed male, ut ex dictis jam liquet. Proximi præcepti ab Valla perfecti, & a Sanctio hic refutati, eadem fere est ratio. Certe dixerim lubentius, *Hæc est pulcherrima illarum sororum*, quam *suarum*, quia sorores suæ in hac locutione quasi distinctæ ab ea considerantur, quum in priore ipsa quoque in numerum omnium sororum includatur. Inanissima sunt, quæ Sanctius heic Vallæ opponit, *Medius horum digitorum longissimus, Zeno istorum acutissimus, Demetrius horum ipsorum politissimus*, quum medius digitus sit utique unus horum digitorum, Zeno fuerit istorum Epicureorum acutissimus, inter quos & ipse erat, Demetrius fuerit horum a Cicerone memoratorum una cum ipso, politissimus. Sed tamen occurrunt etiam apud Auctores, quæ nos sententiæ dubios reddere queant. Nam plane ita, ut vult Sanctius, construuntur Superlativi etiam cum Genitivis *ceterorum, aliorum, &c.* quæ tamen illam distinctionem & exclusionem quandam manifeste videntur significare. Sic Tacitus Agric. 34. *superstites*

lum adolescentum, qui tibi æquævi sunt, sed senum quoque omnium doctissime; quasi vox, doctissime, non sit genus juvenum, & senum. Sed quid attinet genus incucare, quum hic sit partitio, ut sæpe diximus? Cur igitur eadem opera non reprehendis Ciceronem pro domo sua, dum inquit; Hoc ministro omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo, Remp. perdidisti: & in Bruto; Phalereus successit iis senibus adolescens, eruditissimus ille quidem horum omnium; idem; Dii isti Segulio male faciant homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Plinius in epistola; Regulus omnium bipedum nequissimus. Plinius lib. 9. Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, est Delphinus: id est, maxime velox. Cicero 1. de Oratore. Juris peritorum eloquentissimus, & eloquentium juris peritissimus. Catull. Phaselus navium celerrimus: idem; Disertissimo Romuli nepotum, quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli, quotque post aliis erunt in annis. Martialis lib. 12. Non est, crede mihi, bonus, quid ergo? Ut verum loquar, Optimus malorum: ibidem; ultimus bonorum. Idem Valla præcipit, ne dicamus; hæc est pulcherrima suarum sororum, sed pulcherrima sororum; quia sororum ipsa una est, suarum sororum non est: egregia vero ratio, & tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non possemus:
horum.

res Britannos vocat Ceterorum Britannorum fugacissimos. Et Macrobius Saturn. VII. 8. Ægyptum regionum aliarum calidissimam. Hæc & similia loca si reprehendisset Valla, minus mirarer, quum revera aliquid in iis improprii & insoliti hæreat, quod in genuinam significationem ac receptum usum Superlativi incurrit. Ferri tamen nunc debent istæ locutiones talium exemplo-

rum auctoritate, licet haud dubie ab incuria ipsorum Auctorum sint profectæ, non satis animadvertentium, quid discriminis sit inter Ceterorum Britannorum, & Omnium Brit. fugacissimi. Certe imitari illas nolim, nec imitandas putem. In tertio, quod in Valla notat Sanctius, hæret verus error Vallæ, recte hic a Nostro refutatus.

borum digitorum, aut *omnium digitorum medius est longissimus*. Erravit igitur Cicero 3. Tuscul. cap. 17. *Zeno istorum acutissimus*: idem de Orat. 2. 23. *Deme-rius horum ipsorum politissimus*, & multa quæ supra citavimus. Illud multo putidius; non potest (inquit) locus esse superlativo citra tertium gradum: nam si inter plura vascula æqualia unum sit magis capax, non recte dicas; *hoc est omnium maximum*. Quasi Latine non optime dicatur: *Pessime tecum actum est*; *mecum vero male*; *durius cum sociis nostris*: vel sic; *Salus homini pretiosissima est*, *vita dulcior*, *pecunia optabilis*. Si intelligeret Laurentius, nullam hic esse comparationem, quum dicimus, *omnium maximum*, sed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. *Inde Barbari dissipati vertunt impetus in suos, fusique per campos (quod editissimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt*. Non attenderat item Valla, quod superius adduximus, superlata inter duas res habere locum. Acutius disputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis sic colligens, hoc nomen *summus* superlatum est, sed *summum* vocat Cicero, quo nihil sit superius: significat igitur ultimum excessum, simulque comparationem. Locus autem sic se habet in secunda Tusculana; *Summum dico, quo nihil est superius; breve, quo nihil est brevius*: & infra; *Summum autem dico, etiam si decem atomis est major alius*. Hæc Cicero. Sed hic locus nil oberit nostræ doctrinæ; nam (17) si velim negare, *Summum* esse superlatum, commode id facere possem, sed sit sane superlatum, nonne sequitur statim, *breve voco, quo nihil est brevius*? Potuisset etiam dicere,

Magnum

(17) Si velim negare, *summus* esse superlatum &c.] Non id video: nam revera est Superlatum, æque ac *citissimus*, *ultimus*, *infimus*, *postumus*, &c. Dicitur autem *Summus* contracte pro *supimus*, P, quia sequitur M, mutatâ in eandem literam, ut & fit, quando *Sub* cum Verbis ab ea litera M incipientibus componitur,

Magnum voco, quo nihil est majus, & *nigrum*, quo nihil est *nigrius*. Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de *summo* & *brevi* disputantem. Summa sit nostræ disputationis, comparata & superlata nullum penitus casum regere, nam si fuerit ablativus, ut, *Doctior Catone*; *Celerius opinione*, deest *Præ*. Si fuerit Genitivus, ut *Pedum dexter est velocior*, *Omnium horum major est charitas*; *sororum formosior*, vel *sororum formosissima*, deest, *Ex numero*, ut sæpe jam ostendimus; paritio enim est, non comparatio.

CAP. XII.

De Usu reciprocorum, contra Vallam, Budæum, & Quintilianum, qui perperam reprehendit. Ciceronem. Obscuritas, vel Ambiguitas, in sermone signum est stultitiæ. Regula de Usu Reciprocorum.

IN labyrintho reciprocationis diligentiorum The-
seum optarem, qui filum duceret, quam fuit Val-
la, qui magno conatu magnas, ut solet, nugas di-
cit, non parcens interim gravissimis Scriptoribus.
Quid hic sit tenendum, aut fugiendum, accipe; Stul-
tum est ea scribere aliquem, aut loqui, quæ ne pe-
ritissimi quidem intelligant: quare Amphibolia ma-
xime vitanda est; in Reciprocis vero continget vel
maxima, nisi regulis adhæreas, quibus poteris super-
federe, dum ambiguitas non potest contingere, aut
sensus est apertus. Quare ubi est prima vel secun-
da persona, regula nulla erit; ut, *cepi columbam in
nido suo*, vel *ejus*, vel *ipsius*: *ille tibi irascitur*,
quia sibi nocuisti, vel *ei nocuisti*. Hoc Valla nesci-
vit, quia damnat illud Ovidii; *Respice Lærtē, ut
jam sua lumina condas*: & corrigit illud in Sallustium;
Nolite hunc judicare ex operibus suis. Budæus etiam
hoc non animadvertit, quum multa contra Vallam
con-

congerit in commentariis. Cicero 2. Verr. *Intelligit, me ita paratum in iudicium venire, ut non modo in auribus vestris, sed in oculis omnium sua furtiva atque flagitia defixurus sim: &* 3. Verr. *Suis eum certis propriisque criminibus accusabo: idem* 4. Attic. *Debemus patrem familias domi suæ occidere nolle.* Ovidius; *Ecce rogant tenera, sibi dem præcepta, puellæ.* Plautus Milit. III. 2. 45. *Excruciabit me herus, domum si venerit, quum hæc scibit, quia sibi non dixerim.* Sen. ad Albinam matrem; *Puer ad tuum formetur arbitrium; (1) multum sibi dabis, etiam si nil dederis præter exemplum.*

(1) *Multum sibi dabis.*] Duriusculum quidem hoc, sed tamen sic fere & Plautus Pœn. V. 2. 123. *Suam rem sibi salvam si-
stam, si illo adveneris.* Trin. I. 2. 119. *Nunc si ille huc salvus
revenit, reddam suum sibi.* Cic. Fam. IX. 15. *Gratias mihi agunt,
quod se mea sententia Reges appel-
laverim.* De Invent. I. 23. *Hoc
igitur vitandum, ne, cuius genus
posueris, ejus secum aliquam, sicut
diversam, partem ponas in eadem
partitione.* Ovid. Fast. III. 200. *Consus tibi cetera dicet Illo facta
die, quum sua sacra canes.* Ubi
nullam esse necessitatem emen-
dandi canet, ex aliis & similibus
utique locis patet. Sed & in
tertia persona non minus dura
occurrunt; Plaut. Mil. II. 2. 31. *Ut
vincat eum, qui vidit se, ne
viderit.* Nepos Lyfandro cap. 3. *Itaque
decemviralem suam potestatem
sui ab illo constitutam sustulerunt.*
Attico 10. *Ut non solum
ei, sed & omnibus suis (h. e. ejus)
amicis esset inimicus.* Florus
II. 6. 26. *Adversus hostem tam
callidum, non virtute tantum, sed
suis etiam pugnare consiliis oportet-*

bat. Frequentiora sunt & mi-
nus dura, aut ambigua, si quan-
do in eodem commate, vel no-
minatim, vel demonstrativo pro-
nomine, designatur is, ad quem
reciprocum referri debet. Plaut.
Amph. I. 1. 39. *Stabilivis regnum
suum regi Creonti.* Verba anti-
quæ rogationis, quæ arrogatio
fieri solebat, apud Gell. V. 19. *Velis
jubeatis Quirites, Uti L.
Valerius L. Titio tam jure legeque
filius sibi fiet.* Ovid. Pont. I. 4.
2. *Qui miser est, ulli si suus esse
potest.* Cic. de Inv. I. 14. *Si di-
cat Orestes ejusmodi animum ma-
tris suæ fuisse, ut ab ea potissimum
liberi sui pœnas petere debuerint.*
Lib. III. 18. *De captivis ut quis-
que liber aut servus esset, suæ for-
tunæ a quoque sumpsum suppli-
cium, h. e. conveniens singulo-
rum fortunæ.* XXV. 38. *Ne ta-
men subita res & nocturnus ter-
ror, & jam non suæ fortunæ consi-
lium perturbaret, scil. milites.*
XXII. 39. *Ne suam occasionem
hosti des.* Emenda ex his Liv.
XXII. 12. *Increpans quidem victos
tandem Martios animos Romano-
rum. Optimi codd. tandem quos
Mar-*

plum. Plin. Vineæ si macruerit, sarmenta sua comburi-

to.

Martios animos Romanis. Valla saltulit quos. Gronovius conjectat, tandem quoque Martios animis Romanos. Propius vero & priscae scripturae est, si unica mutata litera simpliciter legas, victos tandem suos Martios animos Romanis. Similiter XLII. 50. Sicubi Populus Romanus sua fortuna laebet. Gronov. Sicubi Populi R. Fortuna laebet; deleto sua. At lege omnino, Sicubi Populo R. sua fortuna laebet. Sic & in Curt. III. 2. 17. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere. Scabri aliquid inesse huic loco declarant variae eruditorum conjecturae, & quod a multis MSS. abest vox suam, teste Freinshemio. Sunt tamen, qui exponant suam naturam, cui adjuncta est, quamque possedit in homine felici fortuna, at alibi, fortunam accipiunt pro fortunatis, quia homines rebus secundis utentes, per fortunam mutant plerumque naturam suam in pejus. Alii per suam naturam intelligunt fortunae obnoxiam, quae totam sese illi permisit. Omnia sunt satis dura, & longe petita. Quapropter vix dubitem scripsisse Curtium, nisi sua naturam plerumque fortuna corr. Sensu opportunissimo, qui est, nisi hominis cuiusque naturam, etiam per se bonam, corrumpere plerumque sua istius naturae & hominis fortuna. Recte enim sua fortuna ad naturam refertur. Sic in Sanctianis exemplis. Quum Eum cives sui accusarent. Desinant insidiari domus Consuli, h. e. in ædibus Con-

sulis. Sepulcrum imponit suaeque arma viro. His adde illa, Trahit sua quemque voluptas. Stabilivit regnum suum Creonti. Ulciscuntur illum mores sui. Sua referunt saecula Maconiden. Suus Rex Reginae placet. Mater quod suavis sua, adolescens mulier fecit. Plane haec similia sunt nostrae emendationis locutioni, naturam hominis plerumque corrumpit sua fortuna, quae liquidissimi est sensus, quum duri sit & perplexi, naturam suam plerumque corrumpit fortuna. Saepè etiam in proxime praecedenti commate designatur is, ad quem reciprocum sequenti commate referendum. Gell. I. 8. Ad eandem Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit. Sui refertur ad illam, quae designatur Nominativo & faceret, Sibi ad illum, qui designatur Nominativo & petit in praecedenti commate. Et sic curari Florus debet manifesta emendatione I, 12. 5. Falisci quum considerentur, mira visa est fides Imperatoris, quod ludimagistrum urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat, pueris, vinculum sibi ultro remisisset. Haesitant in his, & varie ea tentant eruditi interpretes. Putem sine haesitatione legendum Faliscis, quo facto omnia erunt expedita. Sed hoc jam praecipisse Freinshemium in ultima sua Flori editione, postea deprehendi, qui antea prioribus ejus edd. fueram usus. Sic in tota fere oratione obliqua reciprocum refertur ad eum, cui haec oratio tribuitur. Vide Caesarem B. Gall. I. 20. Quibus opti-

19. Nec vero solum in primis & secundis personis sic loquuntur gravissimi viri, sed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius sermo esse non possit. Virgil. *Æneid.* 4. *Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichæi: Namque suam patria antiqua cinis aser habebat.* Hoc Valla quibusdam argutiis emendare conatur, dicitque emendaturum Virgilium, si vixisset. Cur non etiam carpit illud *Æneid.* 6. *At pius Æneas ingenti mole sepulchrum Constituit, suaque arma viro, remumque, tubamque?* Cur etiam solœcismi non damnat Valerium Max. lib. 2. cap. 7. de Metello? *neque singulas partes apprehendit, sed totam continuo in statum suum redegit.* Ubi suum, non ad Metellum, sed ad disciplinam militarem retulit: idem 3. cap. 7. *Ad speculanda acta sua venisset: &* lib. 4. cap. 1. de Africano; *Eodem robore mentis causam Annibalis in senatu protexit, quum eum cives sui missis legatis accusarent: &* lib. 4. cap. 3. *Alexander Diogenem gradu suo divitiis pellere tentat.* Suo, id est, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3. *Alexander, inquit, urbem destitutam a suis intrat.* Cæsar 1. Gallico. *Biduo post Ariovistus.*

bus non solum ad minuendam gratiam, sed & ad perniciem, suam (Divitiaci verba facientis) uteretur Dumnorix. Sæpe etiam in uno orationis contextu reciprocum ad diversos refertur. Liv. XLV. 13. in oratione Masgabæ, qui Masinissæ filius, ad Senatum Romanum nomine patris, *Summere itaque eosdem, (Romanos) non se rogare, æquum esse, neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, qua ibi proveniunt.* Posterius se refertur manifeste ad Romanos, quos non oporteat emere aliquid ex rebus, quas ipsi dederint; prius ad Masinissam, cujus nomine instituitur oratio.

Quò pene modo etiam apud Sallust. Jug. 20. reciprocum respicit simul eum, ad quem instituitur oratio, & qui loquitur. *Monere Bomilcar Nabdalsam, ne pramiâ Metelli in pestem suam converteret; Juguriæ exitium adesse, ceterum suane, an Metelli virtute periret, id modo agitari.* Per Suane intellige vel solum Nabdalsam, vel potius utrumque simul, Nabd. & Bomilcarem. Sic & Ariovistus apud Cæsarem B. G. I. 36. *Neminem secum sine sua perniciæ contendisse.* Ubi secum respicit ipsum Ariovistum, Sui vero *Neminem.*

riovistus legatos ad Casarem mittit, velle se agere cum
 eo, aut si id minus vellet, e suis legatis aliquem ad se
 mitteret: idem I. Civili; Pompejus enim rescripserat,
 sese rem in summum periculum deducturum non esse, ne-
 que suo consilio aut voluntate Domitium se in oppidum
 Corfinium contulisse: ibidem; Caesar interpellat, se non
 maleficii causa ex provincia egressum; sed uti se a contu-
 meliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis ea re
 e civitate expulsos ad suam dignitatem restitueret, ut se
 & populum Romanum in libertatem vindicaret: sequitur
 statim; Lentulus, ut in oppidum reverti liceat, petit,
 quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad
 suam spem solatio. Cicero libro II. Attico; Quum-
 que ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narra-
 bat, se mihi esse inimicissimum, volumenque sibi ostendisse
 orationis, quam apud Casarem contra me esset habiturus,
 multa a se dicta contra ejus amentiam. Hic scribit Ci-
 cero Attico, Terentium scripisse de amentia Q. Ci-
 ceronis. Voces sibi, referunt Terentium, voces Se,
 prima referunt Quintum, secunda Terentium. Cæ-
 cilia ad Ciceronem lib. 6. Hoc si Caesar non cogitat,
 omnibus rebus felix est; si scit, & persuasus est, quid
 irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem,
 quum ignoret omnibus, qui multa deos venerari sunt con-
 tra ejus salutem. (2.) Summ, subaudi scribentis, ejus,
 subaudi Caesaris. Cicero 3. de Natura Deorum; Mi-
 nerva dicitur patrem interemisse, virginitatem suam vio-
 lare conantem: idem pro Milone; Vos ex M. Favonio
 audistis, Clodium sibi dixisse, & audistis vivo Clodio,
 periturum. Milonem ardeo; idem in Catil. Desinant
 insidiari domi sue. Consult. Sallust. Catil. Cornelius
 & Verginiejus constituerant Ciceronem domi sue impa-
 ratum confodere. „ [Plaut. Mil. Si quid faciendum
 „ est

(2.) Summ, Subaudi Scribentis.] ris, æque ac in Ejus. Sed & ita
 Immo vero & hic subaudi Cæs- demum huc pertinet hic locus.

„ est mulieri multoties , ea sibi immortalis memoria est
 „ meminisse ; pro , ad ea recordanda immortalis illi
 „ est memoria.] Plinius libro 2. de Luna ; *Defectus autem suos & Solis , eorum magnitudinum umbræque indices existere* : idem libro 27. cap. 8. de quadam herba ; *Curatum ea scio , omnibus fere ossibus confractis , putatorem , circumdata universo corpori , aquam suam inspergentibus.* Lucanus libro 5. circa finem ; *Fida comes Magni vadit duce sola relicto , Pompejumque fugit : qua nox sibi proxima venit , Insomnis.* Sensus est ; Nox proxima fuit sibi , id est Corneliæ , sine somno. quem locum male pensitavit Budæus [*at vide Budæum p. m. 28.*] in commentariis , sicut & alios multos contra Vallam ibidem scribens. Neque Quinctilianus recte contendit , Ciceronem incidisse in amphiboliam ; Fabii verba sunt libro 7. cap. 9. *In quod genus incidit Cicero , loquens de C. Fannii Soceri instituto , quem quia cooptatus in augurum collegium non erat , non admodum diligebat ; præsertim quum ille Q. Scævolam sibi minorem natu generum prætulisset : nam id (sibi) & ad Socerum referri , & ad Fannium potest.* Hæc Fabius officitanter nimis : nam qui recte totum Ciceronis locum excutiat , videbit aperte sermonem fieri præcipue de Fannio , & Fannius est prius & præcipuum suppositum. Locus integer sic habet in Bruto ; *Alter autem Q. Fannius Marci F. Cui Lælii gener , & moribus & ipso genere dicendi durior. Is Soceri instituto , quem quia cooptatus in Augurum collegium non erat , non admodum diligebat , præsertim quum ille Q. Scævolam sibi minorem natu Generum prætulisset ; cui tamen Lælius se excusans , non Genero minori dixit se illud , sed majori Filia detulisse : hic tamen instituto Lælii Panætium audiverat.* Hæc disputavi verbosius , ut intelligas , magnos interdum viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur sit , quam sequi omnino debemus ; (3) quoties ambiguus

(3) *Quoties ambiguus &c.*] Si ergo nihil ambiguit in sensu , sæpe

biguus poterit esse sermo, reciprocum ad primum & præcipuum suppositum recurrat; ut si dicas; *Dios se aparta de los hombres por sus peccados; Los hombres se apartan de Dios por sus peccados; Deus discedit ab hominibus propter eorum peccata; Homines discedunt a Deo propter peccata sua.* Unde rursus non probo illud Quinctiliani cap. citato; *Pluribus*, inquit, *verbis emendandum*, ubi est id, quod, quo referatur, dubium est, & ipsum est ambiguum; *Hæres meus dare illi damnas esto omnia sua.* Hæc ille. Sed satis emendabitur ambiguitas, si supradicta regula observetur. „ [Vellejus l. i. „ *Alexander a Lysippo impetravit*, ut eorum equitum, qui „ *apud Granicum ceciderunt*, faceret statuas, & ipsius „ *quoque iis interponeret.* Ubi dixit ipsius, non suam, „ *vitandæ causa ambiguitatis*, si enim dixisset suam, „ *futurum erat ambiguum*, de Alexandri, an de Lysippi, statuâ loqueretur.

sæpe pro Reciproco adhibetur aliud Pronomen. Cæsar. B. G. II. 3. *Rhemi Legatos miserunt, qui dicerent &c.... tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Sueffiones quidem, Fratres Consanguineosque Suos, qui eodem jure, iisdem legibus, utantur, unum imperium, unumque magistratum cum Iphis habeant, deterrere potuerint, quin cum his consensirent.* Pro cum iphis dicendum

erat Secum: nam referendum hoc ad eos, qui verba faciunt, itidem ut paulo ante Suos. Sed tamen quia de nullis aliis potest intelligi, & ideo nihil in eo est ambigui, licet mox sequatur His de aliis dictum, Reciproco hic abstinuit Cæsar. Sic III. 1. *Galba, secundis aliquot præliis factis, missis ad Eum undique legatis, & pace facta, constituit &c. pro, ad se.* Vide & Urfinum To. 2. pag. 141.

C A P. XIII.

De Possessivis contra omnes fere. Possessiva nomina idem significant, quod Genitivus. Genitivi significatio.

De genitivis Mei, Tui, Sui.

Longa est apud Grammaticos de Possessivis nominibus controversia; nemo tamen hactenus quid rectum

ctum in illis sit demonstravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de iis textit disputationem, differamus.

Possessivum idem significat, quod genitivus, unde creatur; ut, *Paterna domus*, & *paternæ possessiones*, id est, *patris*. Hujus regulæ nullam exceptionem esse patiar; nihil enim frigidius, quam illud, quod hic Laurentius adfert, *meus*, *tuus*, *suis*, non deduci a *mei*, *tui*, *sui*, primitivis, sed ab antiquis genitivis *mis*, *tis*, *sis*, quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit. Ego non negaverim, apud Ennium & Antiquos reperiri *mis*, *tis*, *sis*, sed in ablativo, pro *meis*, *tuis*, *suis*, ut *sos* pro *suos*, *sas*, pro *suas*, *sum* pro *suum*; ut, *postquam lumina sis oculis bonus Ancu' reliquit*. Vide Festum in voce *Sos*. „ [Ennius 2. Annal. *Cura ingens mis cum concordibus æquiparare*. Ubi „ *mis* perperam (1) Priscianus pro genitivo accipit. Plaut. „ Mil. act. 4. sc. 2. *Ait illam cruciari miseram*, quia „ *tis* egeat, quia te careat; ubi *tis* valet *tuis*, subaudi, „ forma & factis; sicut ibidem; *Ego hic adstabo cum „ hac forma & factis sic frustra*; & act. 1. sc. 7. *Vir- „ tute, & forma, & factis invictissimis*.] Res igitur „ sic se habet; (2) Omnis genitivus significat active, aut

(1) Priscianus pro Genitivo.] Vide Eum Lib. XIII. cap. 2. Si tamen hi quoque sint Genitivi, ut esse revera videntur, (Vide Vossium de Anal. IV. 4.) crediderim contractos ex obsoletis Genitivis, *meis*, *tuis*, *suis*, sicut a Fructus olim fuit *Fructuis*, & contracte dein *Fructus*. Ratio, quam Priscianus attulit, inepta est. Dixisse enim Græcos ait non tantum *ἡμῶν*, *οὐ*, *ῶν*, sed & Dorice *ἡμῶν*, *οὐ*, *ῶν*. Ex *us* autem Græco Latinos formare *is*, ut ex *Δημοσθένος*, *Demosthe-*

nis. Etenim magna est discrepantia inter simplicem, & sine accentu, terminationem *us*, & inter eam, quæ est circumflexa, Veluti *ἡμῶν*, *οὐ*, *ῶν*, quæ a Latinis neutiquam in *is* convertuntur, sicut illa in Simplex *us* exeuntia solent.

(2) Omnis genitivus significat active aut passive.] Exemplis id declaravimus supra ad pag. 177. in quibus uterque active & passive significans Genitivus conjungebatur. Vide & Gel. IX. 12. ubi docet *metum hostium* recte dici,

aut passive; idem significabit semper possessivum; ut, *vulnus Achillis*, vel *Achilleum*, active & passive accipi potest. Eodem etiam pacto *mei*, *tui*, *sui*; & *meus*, *tuus*, *suus*, active & passive significabunt, ut mox apparebit: prius enim aperiā causam, quare aliquando non sit nobis concessum primitivorum genitivis uti. Regula est; *mei*, *tui*, *sui*, primitiva, substantivorum genitivis, etiam subintellectis, non junguntur. Latine dices; *Hic liber est mei praeceptoris*; sed illud *mei*, adjectivum est: item *Praeceptorī meo conducit castigare*, *tui autem est docere*; illud *tui*, non potest esse a *tu*; nam hæc primitiva fugimus in omni possessione, ne cum adjectivis subsit ambiguitas, quam Latine aures vehementer reformidant. Latine itaque dicitur; *Mei praeceptoris interest docere*; sed ita tamen, ut illud *mei* omnino sit a *meus*. Ridiculum autem est, quod ajunt isti, propterea non dici, *Mei est legere*, quia *mei*, *tui*, *sui*, solum passive significant: (3) id falsum esse subiecta exempla demonstrabunt. Cicero ad Curionem;

ci, & quum timeant hostes, & quum timeantur. Injuriam iidem dici, tam illorum, qui patiuntur, quam qui faciunt. &c.

(3) Id falsum esse subiecta exempla demonstrabunt. Immo vero pleraque omnia, quæ sequuntur, exempla probant contrarium, h. e. passive solum, non active, significant, vel ipsam notant possessionem. Posterius certe significat apud Cic. Fam. VI. 12. *mi charitate*, h. e. charitate, quia *Tu aliis charus es*, & quæ in *Te est*, nam Sanctius male hoc exponit, quia *me amas*. Sed neque recte Urfinus, qui in eundem fere lapidem impingens, miratur To. 2. p. 161. quare hanc phrasin, ab aliis affectum si-

gnificantibus divulsam, ad possessionis significationem retulerim. At mihi hæc ratio fuit, quod *carus* & *caritas* magis notet gratiam, qua quis alteri est in pretio, quam activum quendam amoris affectum. Unde passim Homines dicuntur *aliis cari*; Immo illud *cari* esse cum Passivis Verbis idè conjungitur, tanquam plane itidem passivum. Cicero de Offic. II. 8. *In hac clades incidimus, dum metui, quam cari esse & diligere, maluimus*. Accedit quod in priore Ciceronis loco, ut diversa conjunguntur *Caritas* & *Amor*. Verba enim sunt, *Vincebatur fortuna ipsa debilitata gratia nostræ mi Caritate, & meo perpetuo erga te Amore*: In quibus mera & insula

nem; *Eam autem tui unius studio me assequi posse confido*:
idem

insulsa inesset tautologia, nisi caritas aliud quid notaret, quam activum Amoris affectum. Notat ergo gratiam & existimationem in qua quis est apud alios. Sic Idem Famil. X. 6. *Me autem impulsu tui caritas, ut vellem* &c. XI. 8. *Admirabilis est quædam tui nominis caritas* & XII. 16. *Cui nos & caritate* (h. e. pretio, in quo apud nos est) *& Amore, tuum officium præstabimus*. Quum ergo passivum quid significet, & ab Amore distinguatur hæc vox, recte eam, ni valde fallor, ad possessionis quandam speciem retuli, æque ac *Preium sui*. Sic porro possessionem notant, *Pro sui dignitate*, *Nulla pars manet Nostri*. Et pressa est gravitate sui. &c. Hæc nempe omnia aliquo modo sunt possessionis. At passive significant manifesto genitorem sui, accusatorem mei, vindictam tui, conspectum tui, æstimationem sui &c. Seneca Herc. Oet. 557. *Perbibat flammæ mei*. Sueton. Vesp. 22. *quasi amore sui deperiret* scil. mulier quædam, h. e. amore Vespasiani, ubi utique amabatur Vespasianus. Ovid. *Heroid. 139. Aut si versus amoris est in tadia Nostri*, *quæ sine te cogis vivere, coge Nostri*. Utque facis, coges: abiit corpusque colorque: Sustinet hoc animæ spes tamen una Tui. Cicero de Harusp. Resp. cap. 3. *Nihil enim contra me fecit odio Mei, sed odio severitatis, odio dignitatis, odio Reip.* Et sic, ut ut neget id Sanctius, maxime tamen ille genitivus in passiva significatione usurpatur; sed ta-

men cum & possessorem significet, nulla causa est, quominus & actorem, qui est actionis suæ quasi possessor, designare queat. Tale est illud Ciceronis Fam. II. 6. *Eam tui unius studio me assequi posse confido*, & Plaut. in Pseud. I. 1. *Duorum hominum labori parissimè lubens, mei & tui*. Sed hæc loca Vir Magnus ad Plautum, licet hujus quidem locum tueatur Gellius XX. 6. suspecta habet, haud scio, utrum propter significationem activam, an vero simpliciter, quod ex ejus sententia dici nequeat *Labor mei*, pro *meus, labor nostri utriusque*, pro quo malit *noster*; *Studium tui unius*, pro quo reponit *tuum, majores vestrum, pro vestri*. Sed tamen sic passim quoque loquuntur Veteres, ut videre est apud Vossium de Construct. Cap. 57. Cicero sæpe etiam adhibet hunc Genitivum in Plurali, in quo eadem est constructionis ratio. *Voluntati vestrum omnium parvi, communis patria omnium nostrum, in me omnium vestrum ora & oculos coniectos*, immo *contentio vestrum*, plane utique ut *labor mei*. Sallustianum illud in Catil. *maiores vestrum*, genuinum esse, nec hodiernorum codicum scripturæ debuisse concedere, firmissimum & indubium Gellii dicto jam loco testimonium probat, & proinde nos in Animadversionibus historicis cap. X. Sallustio asseruimus & restitimus. Sed & ne de ipsa phrasi dubites, en similem plane apud Plautum Menæch. V. 9. 97. *Vestri m patri filii*

idem libro sexto ad Ampium; *Vincebatur enim fortuna ipsa debilitata gratia nostræ, tui charitate, & meo perpetuo erga te amore*; id est, quia me amas, & te amo. Hoc testimonium quum Valla non intellexisset, foedissime deturpat. Cicero pro Marcello; *Quis non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omniam*: idem Attico lib. 9. *Nilil malo, quam me mei similem esse, & illos sui*: idem Catilina; *Uterque pro sui dignitate, & pro rerum magnitudine*; idem libro 2. Finib. *Ut & sui & Metrodori memoria colatur*: idem in Universitate; *Ita se ipse consumptione & senio aiebat sui*: ibid. *Imitantes effectorem & genitorem sui*: „ [Plaut. Cist. *Suarum opum nos volunt esse indigentes.* „ (4) *Suique omnium rerum nos indigere*, pro omnium „ rerum suarum. Valerius Max. lib. 1. *Lento enim gradu ad vindictam sui Divina procedit ira*: idem lib. 1. cap. 6. *Priusquam exoptatum civium oculis conspectum tui offerres*: idem lib. 3. cap. 7. *Quid aliud est, quam scævientem fortunam in adiutorium sui convertere*: & paulo post; *Fiducia est, quæ æstimatione sui certo pondere examinat*. Plin. lib. 22. in procernio: *Compleisse poterant miraculum sui, natura atque tellus*. Seneca in Troade, act. 2. *Nullaque pars manet nostri*: idem Hercule Oetæo act. 3. *Et partem mei ferat omne saxum*. Cicero Attic. lib. 11. epist. 8. *Quintus misit filium,*

filii quot eratis. Sueton. Cæs. 30. *neque populi expectationem, quam de adventu sui fecerat, privatis opibus explere posset*. Sed & congruenter Ciceronianis illis *Unius tui studio*, idem Cic. in Vatini. c. 3. *Civium salutem cum unius mei salute esse conjunctam*. Et pro Marcel. cap. 7. *Ex unius tui vita pendere omnium*. Sed quæ, sic citata a Sanctio vel Budæo, in nostris edd. ita leguntur, ut exhibeant mea, tua, pro mei, tui,

dubitem an recte.

(4) *Suique omnium rerum nos indigere*.] Male hic locus explicatur, & incassum huc adfertur a Scioppio. Sensus est; volunt indigere nos sui, in omnibus rebus. *Omnium rerum* per Ellipfin dicitur pro *in negotiis omnium rerum*. Cui similia loca, eorumque explicitam rationem, vide in iis, quæ notavi supra ad pag. 175.

filium, non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Ovid. 1. Metam. *Et pressa est gravitate sui*: ibid. lib. ultimo; *Parte tamen meliore mei*: & in carmine obsceno: *Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam*: (5) ibid. *Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat*: idem Heauton. *Tot mea unius solicti sunt causa.* Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus restituit, *Mei unius.* Varro 3. Rust. cap. de villa; *Et quum hæc sit communis universi populi, illa solius tui.* Budæus in commentariis citat Ciceronem in Vatinius sic; *Quid ergo præstantius mihi potuit accidere, quam omnes hos cives meos judicare, civitatis salutem cum unius mei salute esse conjunctam*; Sic citat Budæus; nunc legitur, *cum mea unius salute.* Plautus Aulular. *Neque tui me quidquam invenisti penes*; idem Pseudolo.

*Si ex te tacente fieri possem certior Hero,
Quæ miseriæ te tam misere macerent,
Duorum labori ego hominum parsissem libens,
Mei, te rogandi, & tui, respondendi mihi.*

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 6. & insuper ait; *Itaque si dicere velis, Patrem mei, pro Patrem meum, quo Græci modo πατέρα μὲν dicunt, inustitate quidem, sed recte profecto, eaque ratione dices, quæ Plautus dixit, labori mei, pro labori meo.* Hæc ille; qui tamen si legeret illud Ciceronis, *Genitorem sui, & Effectorem sui*, & illud Maronis; *Et nunc magna mei sub terras ibit imago*; & illud Macrobii lib. 2. cap. 1. in somno; *Deinde ignis per naturam sui in duo dividi sibi æqua*

(5) Ibid. *Qui se &c.*] Locus hic est alienus plane. Nam apud Terent. Adel. III. 2. 35. additur *patriis*. Nempe *Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris*. Observavit hoc Urfinus quoque To. 2. p. 149. & addi-

dit illud Terentii, *Tetigine tui quidquam*? & Plauti, *Neque tui me quidquam invenisti penes*, quæ loca itidem plane sunt aliena, quum in iis *Tui* sit. non Pronomen, sed Adjectivum præb Neu- tro *Tuum*.

qua non poterit, (6) fortasse non diceret inusitate dici, *patrem mei*. In iis omnibus, quæ civitati, testimoniis, si aliqua tibi videantur significare passionem, non valde repugnabo; dum illud teneam, loco illorum poni posse possessiva; ut, *Effectorem sui*, *Effectorem suum*.

Rursus nunc contendam, *meus*, *tuius*, *suus*, posse accipi passive, & loco illorum posse succedere, *mei*, *tui*, *sui*. Cicero lib. 5. epist. *Ego qua tua causa feci*; potuisset dicere, *tui*, „ [exemplo Plauti Mostel. „ *Urbem exsul linquat hinc actus causa tui*:] idem Cic. Philippica 10. *An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro amicitia tua jure dolere soleo*, &c. (7) *Pro amicitia*

(6) Fortasse non diceret &c.] Immo vero vel sic diceret. Nam ubi ita absolute positum occurrit *Pater mei*? Aliud est, recte posse dici, aliud, usitate dici. Facilius etiam reperies hunc Genitivum cum Nomine Actionem notante, ut *Genitor*, quam cum alio. Lubentius quoque dixerim eum Plauto per quandam appositionem & divisionem, *parvissem labori duorum Hominum*, *Mei* in Te rogando, & *Tui* in respondendo, quam absolute, *labore tui* (pro, tuo) *magnam peperisti gloriam*. At in sensu mere passivo, veluti *studium Tui*, *desiderium Tui*, &c. recte simul & usitate hic Genitivus adhibetur. Rarior est, maxime in prosa, in sensu plane Possessivo, vel Activo, *imago mei*, *adventus sui*; &c. nisi accedat *unius*, aut simile quid.

(7) *Pro amicitia tua*.] Sic quidem & Sallust. Jug. 14. *Qui omnes familia nostra ob vestram amicitiam infesti sunt*. Et Cic. Famul. III. 10. *Ut tuis inimiciis*

suscepiendis oblivisceretur patroni, Dubitem tamen, an hæc prorsus passive sint interpretanda. Certe *Amicitia mea*, *vestra*, &c. notat amicitiam, quæ tibi mecum, aut mihi vobiscum mutua est, quæ inter nos utrimque est constituta, qua Tu mihi, Ego tibi sum amicus. Parum etiam recte Sanctius illud Terentii *Namquam odio tuo maxime vinces*, passive exponit. Namque illic *odium tuum*, significat molestiam tuam, quæ a Te proficiscitur, & quæ alterum obtundit. *Rectius* passive accepit, quod *idem* Terentio protulit. *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo*. Sed & expressiora ac certiora sunt reliqua, quæ *Antiochus* heic attulit, quibus adde illud Catonis apud Gellium VII. 3. *Ne in servitute nostra essent*. Sall. Jug. 4. *Quæ sane fuerint nostra injuria h. e. nobis factæ*. Cic. Famul. X. 24. *Omnes gratas amicitias tua observantia, indulgentia, assiduitate, vincam*, quo in loco male tui edi jubet, idque postulare

amicitia tua, inquit Budæus in commentar. *pro eo dixit, quod est*, pro amore quo te prosequor, hoc est, quo tu à me diligaris? „ [quomodo Horat. *Cæsar* „ qui cogere posset, si peteret per amicitiam patris, atque „ suam, non proficeret quicquam:] idem 2. Catil. *Invidia mea levanda causa*; id est, quam alii de me habent: idem 1. Catil. *Patria te nihil judicat, nisi de patricidio suo, cogitare*. Terent. Eunuch. *In ea utilitatem ego faciam ut cognoscas meam*. Hic passive. Rursus Cic. ad Tironem; (8) *Utilitatibus tuis possum carere*, active, vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo*. Laurentius dixisset tui: idem Heaut. *Et lachrymis opplet os totum sibi, ut facile scires desiderio id fieri tuo*: idem Phorm. *Nunquam odio tuo me vinctes*. Itaque nostra querela est, & quam habemus, & quæ de nobis habetur. Martial. lib. 5. *Jam precor oblitus nostræ Vulcane querelæ parce*. Valerius Maxim. lib. 9. cap. 2. *Nam quum animadverteret, (9) quantum suo odio patria teneretur, timori remedium scelere petivit*: idem 6. cap. 2. *Vidi eodem habitu, & quiritaru tuo*; id est, in querela tui. „ [Livius lib. 3. „ *Multi exsulum cæde sua sedavere templum*.] Sed hujusmodi plura quilibet passim leget. Causa igitur qua vetamur dicere, *Hic liber est mei, & mei interest legere*, non passio est, sed ut vitemus ambiguitatem, quam facile vitamus, si genitivis primitivorum alios genitivos substantivorum non addiderimus: neque enim eodem

lare Latini sermonis consuetudinem affirmat, Stephanus in suo Pseudocic. p. 207. Coel. VIII. 1. *Tua memoria dare operam*. Nep. Lyc. 4. Ita ille imprudens ipse suus fuit accusator.

(8) *Utilitatibus tuis*.] Dicitur hoc eodem modo & sensu, quo superius, in quo & ipso utilitatem meam potius active, vel posse-

sive, accipiam, h. e. utilitatem, quæ a me proficiscitur, vel in me tibi sita est.

(9) *Quantum suo odio &c.*] Editur nunc apud Val. Max. quantum sui odio, & in seq. exemplo abest a nostris Edd. illud tuo, & recte. Certe inepta est illa interpretatio in querela tui, quam Sanctius adfert.

dem sensu dicam; *Miserere mei*; & *Miserere mei præceptoris*, nam illud *mei* est primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in causa est, quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non possit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris (10) genitivos adjectivorum, non errabis; ut, *liber est mei solius. Tui unius*; vel, *Tua unius interest legere. Cicero Lentulo*; *Quocumque tempore mihi potestas presentis tui fuerit. Terent. Heaut. Atque inopis nunc te miserescat mei.* Cic. *Tui unius studio*: idem; *Ex tui unius vita*, & quæ citavimus ex Varrone; *Hæc sit communis universi populi, illa solius tui.* „ [Aberit etiam ambiguitas, si additus substantivi genitivus, alium porro „ genitivum regat; ut, *Miserere mei, patris tot liberorum*: id est, miserere mei, qui tot liberorum „ pater sum.] Sed ut dixi, *Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri*, primitiva fugiuntur merito propter solam ambiguitatem, non propter passionem. At dices; ostende nobis hanc amphiboliam, præcipue in *nostri*, & *vestri*. Ostendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur, solius tui semper fuit sine lege vivere*; *Noster præceptor est doctus*; *vestri autem semper fuit male docere.* Imo etiam si istis primitivis addas (11) substantiva, quæ genitivis non apte jungantur, ambo recte ponentur in genitivo; ut si dicas, *Miserere mei peccatoris*: nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miserere mei patris*: hic enim nescias, an *mei* sit a *meus*, an ab *ego*. Quare tutius consilium fuerit, (12) iis genitivis primitivorum abstinere.

(10) Genitivos adjectivorum.] Et maxime participiorum passivorum. Cic. Fam. III. 6. Non dubiam spem mei conveniendi mihi afferebas. Epist. 10. Purgandi mei necessarium videtur esse tempus. V. 21. Te summa cupiditate affectum videndi mei. &c. Vide & supra

I. 2. p. 19. & infra III. 8. circa finem.

(11) Substantiva quæ genitivis &c. Vel etiam quæ feminini sunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miserere*: *Miserere mei anuis.*

(12) Iis Genitivis Primitivorum abstinere.)

abstinere, quod si feceris, latine recte dicis: *Mei præceptis*, vel *mei regis*, vel *vestri magistri interest imperare*; quia illud *mei* & *vestri* semper est ab adjectivo *meus*, & *vester*. Et certe nulla alia de causa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja interest*; *Cujus*, vel *Cujum est pecus*, nisi quia non contingit amphibologia.

Restat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam; Verba illius sunt lib. 2. cap. 1. *Videmus licere dicere*, Meam unius operam, Tuum solius studium; non tamen dicemus; Meum Laurentii studium; tuum Prisciani prædium, sed *Meum studium*, qui sum Laurentius; *Prædium tuum*, qui es Priscianus. Hæc ille. Ego, si quid addendum esset in his formis, libentius dicerem; *Non mea Pompeji, sed tua Caesaris interest*, quam, *mea*, qui sum Pompejus; & *tua*, qui Caesar es: nostra enim regula est; (13) Si possessivis addatur

abstinere.) Scilicet in tali ambiguitatis periculo. Ceteroquin enim Veteres iis usi satis crebro, etiam *nostris* & *vestris*. Sic Adherbal de sue familie hominibus apud Sallust. Jug. 14. *An quisquam nostris misereri possit, qui aliquando vobis hostis fuit?* Et lib. I. Hist. in Orat. Philippi de Lepido, *Proditor nostri, istis infidus. Nostri*, h. e. Senatorum. Vide & Gellium Noct. Att. XX. 6. & superiora hujus Capitis.

(13) Si possessivis addatur.] Pleraque, quæ sequuntur, longe alienissima sunt ad evertendam Vallæ sententiam, veluti *Lueris suis primorum mensium* &c. Non enim quaeritur, an talia dici queant, sed an, *Tuis Erbatii liberis*. Similiter, *Quantum meum studium entiteris dignitatis tue*, si huc pertineret, debuisset dici, *Quantum meum Ciceronis studium*. Et sic, ut dixi, pleraque sunt

fatis aliena. Quod quum verum sit, (nec enim dixi omnia esse ejus generis) miror, Ursinum To. 2. p. 148. tradere, me hic Censorem agere *justo severiorem*. Patet res ex hac nota, & quam præmissi singulis exemplis, quæ aliena duxi. At manifeste contra Vallam est, præter nonnulla Sancti, quod ait Plautus *Menæch. V. 2. 8. Tuum Apollinis imperium demnuat*. Intelligitur autem in eo, non tam genitivus tui, quasi diceretur *tuum imperium tui*, *Apollinis*: ut voluere Scaliger ad Catullum, & Vossius de Construct. cap. 57. sed potius, ut Gronovius Pater ad Plautum Pseud. I. 1. 3. *Tuum imperium, quod est Apollinis*. Hoc quoque rejicit Ursinus pag. 150. 151. atque id ait esse interpretari illa, non integrare. Ipse autem vult tuum poni pro tui, atque hoc tui recipi ex sensu, quasi dictum esset

addatur aliud nomen etiam proprium, illud in genitivo potest

esset plene, *tui, Apollinis, imperium*. Quod an sit integrare, seu supplere, & rationem locutionis Grammaticam atque Ellipticam dare, Lectori judicandum relinquo. Ego certe vel Gronovio accesserim, ut dixi, sed ita, ut per Appositionem quandam ista explicem; quo certe modo expediendum est illud Ciceronis pro Sextio, *quod meam legem contemnas hominis inimici*, h. e. meam legem, legem hominis inimici: vel Genitivum regi censam simul a Substantivo & Adjectivo conjunctis, uti saepe fit. Sic Terent. Phorm. I. 1. 5. *Herilem Filium ejus (servi) duxisse audio*. Ubi Genitivus nequaquam regitur a solo *Filium*, sed ab utroque *Her. Fil.* Et ita cum Adjectivo, in Eun. V. 5. 40. *Edico vobis, nostrum esse illum Herilem Filium*. Sic porro, *verisimile factum, Amicus homo Petri* &c. Sed & Genitivorum cum Participiis, ut *Amans* &c. constructorum eadem est ratio. Vido supra, ad I. 19. Est ergo *taum Apollinis imperium*, vel per Appositionem & repetitionem vocis *imperium* explicandum, quasi dictum esset, *taum imperium, imperium Apollinis*; vel, quia *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester*, plerumque notant emphatice idem, quod, *Proprius Mei, Tui, &c.* idcirco eadem debet haberi ratio constructionis illorum cum Genitivo, quae est in *Proprius & Communis* in simili Constructione. Nempe Hæ voces & Illæ construantur æque vel cum Genitivo vel cum Dativo. De hoc

nullum est dubium in voce *Proprius*, sed & sic *Meus* &c. Plaut. Truc. V. 2. 30. *Mea mihi pecunia male accipiar*. Bacchid. IV. 9. 71. *Tuus tibi servus tuo arbitratus servias*. Aññ. I. 1. 57. *Suum sibi emere aliquem beneficium*. Paol. Capt. 5. *Suo sibi Patri*. Jam vero *Proprius & Communis* cum Genitivo construunt Terent. Hec. I. 2. 42. *Et hæc, communia omnium quæ sunt Patrum, dicere*, Corn. Nepos Lyfand. 1. *qui se illius fore proprium, fide confirmaret*. Cicero Famil. VII. 30. *Cujus cum propriam se esse scribis mancipio & nexu, meum autem usu & fructu, contentus eo sum*. Id enim cujusque proprium est, quod utitur & fruitur: de Offic. I. 1. *Quod est Oratoris proprium*. Sic passim alibi. Genitivus autem ille regitur ex analogia Grammatica a Substantivo, sed cum quo coalescit Adjectivum *Proprius*, suamque significationis vim, unde nexus significationis Genitivi pendet, communicat. Veluti *Proprium negotium cujusque*, *Proprius Homo Lyfandri* pro quo posset etiam dici *Suus Lyfandri Homo*, eadem Constructionis ratione. Aliquando tamen Genitivus quoque regitur unice a Substantivo, cui tunc jungitur Adjectivum *Proprius*, vel *Meus, Tuus* &c. Sic *Officiū Oratoris Proprium*, *Officiū defunctæ meæ*, *Factum Confusis meum*, *Salus pestilientis meæ*. Certe qua ratione dicitur *Proprium cujusque* & *Proprii cuique*, eadem dicitur *Suum cujusque* & *Sui cuique*, quæ *Proprium factum Thyrsybuli*, *Propria libertas Romanorum*,

potest poni; ut, † *Opes Siculas Verris*; † *Villa Tusculana Ciceronis*; † *in paterna domo Neronis*. † Cicero ad Trebatium libro 7. *Litteris tuis primorum mensium vehementer commovebar*. At dices, in cæteris possessivis verum hoc esse, sed *meus*, *tuus*, *suus*, aliter se habere: imo vero ego in universum de omnibus possessivis idem præcipio. † Cicero 1. Tuscul. *Theodori quidem nihil interest, humine, an sublime putrescam*. (14) Deest, *mea*, propter *putrescam*; ut sit, *Mea Theodori*. Quod si non credis, audi Valerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem Theodoro; *Mea quidem nihil interest, humine, an sublime putrescam*. Cicero 2. Philip. *Ille nunquam concionatus est nudus, tuum hominis simplicis pectus vidimus*. Valla diceret; *Tuum pectus, qui es homo simplex*. Cicero 5. Verr. *Ne tua quidem recentia proximi Prætoris vestigia persequi poterat*, idem pro Sextio; *Quem non tam admiror, quod meam legem contemnat hominis inimici*: † idem ad Crassum; *Quantum meum studium extiterit dignitatis tuæ*: † idem ad Lentulum; *Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis tuæ*. Livius; *Quod meum factum dictumve Consulis gravius, quam Tribuni, audistis*: idem libro 7. de Valerio Corvino; *Quum desilisset ex equo; Nostrum, inquit, peditum illud, milites, est opus*; id est, nostrum opus, qui sumus pedites: idem libro 8. *Ut nostro duorum jam hinc eventu cernatur*. Cato ad Ciceron. *Tuam virtutem domi togati, armati foris*. Cic. L. Paulo Conf. *me consulem tuum studium adolescentis perspexisse*. Plin. lib. 8. epistol. *Post judicium tuum viri eruditissimi, gravissimi,*

norum, eadem dici potest *Meum Thrasybuli factum*, *Nostra libertas*, vel *Sua Lib. Romanorum*. Hinc conjungitur a Cic. Famil. V. 14. *Consuetudinem tuam solius ac propriam*. Ea ergo ratione recte quoque potest dici *Tuum imperium Apollinis*.

(14) Deest, *Mea*, propter *putrescam*.] Atqui in omnibus optimis edd. legitur *putrescat*. Ut adeo hic locus, ex quo probari vult istius generis locutiones, *Mea Theodori nihil interest*, alienus sit, nec quidquam ejus probet. Vide & Ursinum To. 2. pag. 195.

vissimi, ac super ista verissimi. Seneca in Hippolyto; Quis meas miserae Deus, aut quis juvare Dædalus flammæ queat. Et illud Boëtii, quod reprehendit Valla; Solantur mæsti nunc mea fata senis. Cæcilianus apud Marcellum; Mea hominis quid referat. † Virgil. in Ciri. (15) Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumnae: † idem 6. Æneid. Et Pater ipse suo Superum jam signat honore; id est, suo Deorum honore, † & Æneid. 12. Postquam arma Dei ad Vulcania ventum est. Apul. lib. 8. Quæ res circumstantium ab emptione mea, utpote ferocissimi, deterruit animos. Ovid. 1. Amorum; Ut mea defunctæ molliter esse cubent. † Terentius Hecyra; Ut ne cui mea longinquitas ætatis obstet: idem; Nam herilem filium ejus duxisse audio uxorem: † idem; Paternum amicum me assumulabo virginis. Et in iacris 3. Reg. 3. Tulit filium meum de latere meo ancilla tuæ dormientis: & illud quod damnat Valla ad Corinthi. Salutatio mea manu Pauli. † Qua etiam forma dixit Aufonius ad Theonem epist. 4. Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen: id est, tuum acumen Lucumonis, (16) ut recte annotat Josephus Scalig. l. 2. c. 12. in Aufon. ubi hanc phrasin a Grammaticorum tenebris in lucem vindicat. Idem in Catullum 46. 18. ita autem construendum, quasi dixisset; tuum pectus monstri; tum citat quædam ex superioribus, deinde addit; Quæ omnia dicta sunt per Ellipsin Tui. In Græcis minus labo-

(15) *Perque tuum memoris &c.] Versus est in Ciri 274. atque editur, Perque tuum memori haustum mihi pectus alumnae, elisione neglecta propter sequentem aspirationem. Ita vero constructio erit, per tuum pectus haustum mihi, memori alumnae, in Dativo. Sequentem quoque versum Virgili vix putem huc pertinere, & explicem, Ipse pater superum, h. e. Jupiter, jam signat suo ho-*

nore. Certe, ut huc pertineret, dicendum fuisset Suo Patris, vel Matris, honore.

(16) *Ut recte annotat &c.] At rectius Douza noster Plautin. quæst. II. 22. tum Grönovius Pater ad Plautum. Pseudolo. I. 1. 4. & Ursinus To. 2. p. 147. legunt, Anticipesque tuo Samii Lucumonis acumen. Sic nihil & ista locus huc pertinet.*

R

laboraremus ἢ σπουδῇ σε μετράειν; ita hic pectus monstri; id est, pectus tuum, qui monstrum es. Sed vide locum Scaligeri. Ex aliis possessivis junctis cum genitivo nominis proprii & appellativi possem innumera exempla colligere; ut, ✚ Imperatorius vultus Marii; ✚ Catuli Cumana villa; ✚ Calvi Licinii hipponacteum praconium; ✚ Fraternal nomen populi Romani; ✚ in ade Jovis Mariana; ✚ Fructibus Agrippæ Siculis; ✚ Litora fraterna Erycis; ✚ Nocturna Orgia Bacchi; ✚ Augusti paternus animus, & alia hujusmodi innumera. Elegantius itaque credo dici; Meum præceptoris officium, quam, Meum officium, qui sum præceptor: non tamen dissimulabo dixisse Terent. Mea, qui sum natu maximus, & Ciceronem pro Sylla; Vestra, qui dixistis, hoc maxime interest. Sed Cicero hæc aliter dixisse non potuit, non enim hic participio erat locus.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Constructione Verborum, ejus species, Concordia & Rectio. Exploduntur Impersonalia Grammaticorum. Priscianus defenditur contra Saturnium.

N Verborum constructione duo consideranda sunt, Concordia, & Rectio. Concordia est mutua complexio nominis & verbi, quando nomen in debitam verbi personam seu domicilium recipitur, quæ conjunctio ostendit verbum esse Personale. Rectio est, quum verbum ostendit vires & effectum in rem aliquam, unde verbum ostenditur Activum, vel Passivum. Dicamus igitur de Personalium Concordia primum, deinde de activorum, & passivorum Rectione.

Veteres (inquit Fabius lib. 1. cap. de Gramm.) verba modo, & nomina, & conjunctiones tradiderunt; videlicet quod in verbis vim sermonis, in nominibus materiam; quia alterum est, quod loquimur, alterum, de quo loquimur; in conjunctionibus autem complexum eorum esse judicaverunt. Hæc Fabius. Si igitur oratio, quemadmodum cæteræ res natura constantes, forma & materia constat, sine nomine & verbo nullus unquam sermo efformabitur; quod elegantissime ostendit Plato in dialogo de Ente (p. m. 261. extr.) in hæc verba; Hosp. Duo sunt genera declarationum earum, quæ in voce fiunt, ad rerum naturam significandam. Th. Quo pacto? Hosp. unum quidem Ονομα, id est, Nomina; alterum Ρηματα, id est, Verba, vocatur. Th. dic Utrumque. Hosp. Declarationem, qua actiones significantur, Verbum dicimus. Th. sic est. Hosp. signum autem vocis Agentibus ipsis impositum, Nomen. Th. Prorsus. Hosp. Ex solis Nominibus continue

*prolatis oratio nunquam efficitur, neque rursus ex Verbis absque Nominibus pronuntiatis. Th. quomodo? Hof. Ut, ambulat, currit, dormit, & alia Verba, quaecumque Actiones significant, quamvis omnia ea ordine verba continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hosp. Rursusque, quum dicitur, leo, cervus, equus, ceteraque Nomina, quæ ipsos Agentes significant, efferuntur, nondum hac continuatione efficitur oratio; nullum enim in hoc vel illo modo negotium aut otium, neque naturam vere vel fecte significant prolata, [verte potius: actionem aut quietem, neque essentiam entis vel non entis significant &c.] priusquam ipsis Nominibus Verba misceantur: quando autem adaptantur, statim fit sermo, & prima horum complexio, licet brevissima, est Oratio. Th. Quomodo vero ista dicis? Hosp. Quum aliquis dicit, Homo discit, nomine hanc orationem & primam & prorsus exiguam esse ais? Th. Recte. Hæc, & alia latius Plato. Idem affirmat Aristoteles in principio secundi ~~et~~ *ipsum*. Ex his elicimus, etiam Verbum per se sumptum nihil aliud esse, quam vocem quandam nihil prorsus significantem, nisi suppositum accedat; eaque causa movit Platonem & Aristotelem, ut quum de Verbo agerent, in tertiis personis tantum exempla proponerent; Ut, *sanatur, agrotat, currit, dormit*. Si enim *agrotat*, & *curro* dixissent, orationis, non verbi, exemplum adduxissent. Ubicumque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, nisi suppositum intelligas, aut aliunde quæras, sensus nullus apparebit; (1) unde ridicula sunt Grammaticorum *Impersonalia*, quæ totum Platonis & Aristotelis dogma evertunt. Evertamus & nos sigillatim eorum *Impersonalia* exemplis adducendis.*

Accidit, contingit, evenit, liquet, „[licet,] & cæt. cur dicantur *Impersonalia* non video; quandoquidem
nun-

(1) *Unde ridicula sunt &c.* At | supra ad Lib. I, cap. 12, extr;
vide, quæ disputavimus jam |

nunquam supposito carebunt. An obscurum est, (2) Infinitum, vel totam orationem, sumi pro supposito?
 „ [*Res quoque, Casus, vel Eventus* plerumque subau-
 „ *diri posse?*] Sed accipe clara supposita. Ovid. 1. *Me-*
tam. Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis Contigit :
 idem 2. *Metam. Nec contigit ullum Vox mea mortalem.*
 Ut igitur dicimus, *Accidit ægritudo, calamitas, morbus,*
 ita dicimus, *accidit ut ille veniret.* Cic. pro Milone;
Qui dies quam crebro accadat, experti debemus scire. Ta-
 cit. *En accido ad tua genua.* Contingo, idem fere est,
 quod *Tango.* Horat. *Nam neque divitibus contingunt gau-*
dia solis. Ovid. *Contigerat nostras infamia temporis aures,*
Evenire, idem quod *Venire.* „ [adeoque in *Evenit* (3)
 „ subauditur *Eventus.* Plaut. Rud. act. 2. sc. 1. *Cibum ca-*
 „ *ptamus e mari; sin eventus non venit, neque quicquam*
 „ *captum est piscium, dormimus incænati.*] Sed hæc
 „ probationis non egent.

„ [*Licet* semper vel nominativum, vel verbum in-
 „ finitum, vel totam orationem, habet pro supposi-
 „ to. Cic. *Peccare nemini licet; Civi Romano licet esse*
 „ *Gaditanum; Non mihi idem licet, quod iis, qui nobili*
 „ *genere nati sunt; Hic pugnes licet, non repugnabo.*
 „ Terent. *Licet vivere,* pro quo recte quoque dici-
 „ tur, *Licet ut vivas, Licet te vivere, Licet tibi vi-*
 „ *vere,* id est, vivere te, est licitum, & tibi est li-
 „ citum: id enim licere dicimus, quod cuique concedi-
 „ tur, ait Cicero.]

In

(2) *Infinitum vel totam oratio-*
nem.] Corn. Nepos Pausan. cap.
 5. *Dicitur eo tempore matrem*
Pausaniæ vixisse. Gell. Noct. II.
 4. *Videtur eum significare velle.*
 IV. 11. *Videtur causam erroris*
fuisse. Pomp. de Or. Jur. §. 2.
Ipsum Romulum traditur populum,
R. divisse in xxx. curias. Vide
 & Nostrum infra III. 7.

(3) *Subauditur Eventus.*] Quare
 magis, quam in *Accidit, Conti-*
git? Nam recte dicitur quoque
Contigit, Accidit, hisce consiliis
ialis eventus. Nec tamen pro-
 pterea in his subauditur *Eventus,*
 sed pro Nominativo est Infini-
 tum, vel tota Oratio. Sic vero
 & in verbo *Evenit* se res habet.

In verbis, quæ falso dicuntur naturæ, ut, *pluit, fulminat, lucefcit*, placet Linacro & doctis, intelligi suppositum cognatæ significationis; quæ causa est, ut fere nunquam nisi in tertiis personis reperiantur: sed nihil erit impedimento, quominus verbum, *pluit*, primam personam habere dicatur, si modo loquatur Deus. Integra ergo est oratio, *pluit pluvia, fulget fulgur, lucefcit lux*. Licebit tamen pro proprio recto suppresso (4) aliud exprimere; Ut, *Deus pluit, & pluunt lapides*. Plaut. Mostell. *Malum quum impluit cæteris, non impluat mihi*. Martial.

(4) *Aliud exprimere.*] Scil. Nomen, seu Suppositum. Sed & licebit addere Accusativum. Sic Plautus Mostell. I. 3. 8. *Quum tempestatem mihi in pectus perpluit Amor*. Verum hæc & similia in tali Constructione non sunt Impersonalia, ut neque, si dicam ex. gr. *Licetne hic ambulare?* Etenim personalis est hæc locutio, dum tertiæ personæ vicem explet infinitivus, ut sæpe facit, atque idem est sensus, & ratio constructionis, ac si dixissem, *an permittitur mihi ambulatio in hoc loco?* Sed sciendum, quod jam declaravimus supra ad I. 12. extr. non tam Verba debere dici Impersonalia, quam quasdam Verborum Terminationes aut Constructiones. Etenim Verba vix ulla sunt, quæ non admittant aliquando Nominativum, h. e. non sint aliquando Personalia: at quædam sunt locutiones certis Terminationibus, quibus simpliciter & unice generalis rei actio denotatur, sine ulla cogitatione Suppositi aut Personæ, seu, ut ait Priscianus lib. XVIII. p. m. 1133. *quæ ad ipsas res verborum unice*

referuntur. Veluti, *Pluit*, cuius tamen Nominativus, *Cælum*, vel *Deus*, per Ellipsin videtur suppressus, sed maxime Passiva, *Curritur, Statitur*, &c. Horum enim significatio non finitur in ullam Personam, aut Suppositum, sed tantum Rem ipsam verbi simpliciter notat, id quod huic Tertiæ, & tantum Singulari, Terminationi est proprium. Nam ne in Plurali quidem Tertia talis significationis locutionem habet Lingua Latina, ut recte monuit Diomedes lib. I. de Orat. pag. 391. & 393. Alia enim videtur Constructionis forma, si dicam, *Pluunt lapides*, Alia, *Pluit Lapidibus*, apud Livium l. 31. vel, *Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat*, apud Plautum Prol. Men. v. 63. De Passivis vero, quæ prorsus impersonaliter construuntur, vide me jam supra d. l. & infra ad Caput sequens, & ad III. 8. In vernaculis quoque Linguis talis actio propriis denotatur locutionibus, Veluti *het regent, het vvaeyt, men loopt*, & reciproca locutione, quæ usum habet Passivæ, *het loopt sich hier vvel*, &c.

Martial. lib. 4. *Qua vicina pluit Vipsanis porta columnis.* Tibull. lib. 2. *Multus ut in terras deplueritque lapis.* Statius; *Saxa pluunt.* Plinius lib. 2. cap. 56. *Effigies, quæ pluerat, spongiarum fere similis fuit.* Virgil. [Georg. IV. 81.] *non densior aëre grando, Nec de concussa tantum pluit ilice glandis:* idem; *Magnus dum Cæsar ad altum Fulminat Euphratem:* idem; *Porta tonat Cæli.* Plinius in procemio; *Quanto tu patris ore laudes tonas.* Cicero; *Jove tonante, & fulgurante.* Terentius; *Lucescit hoc jam:* sic enim dispungendus locus; Nam *Hoc* antiqui cælum appellabant. Plautus Amphit. *Eamus, Amphitruo, luceſcūt hoc jam;* idem Curcul. *Nam hoc quidem haud multo post luce lucebit.* „ [Nepos in Pelop. „ *Vesperascente cælo Thebas possunt pervenire.* Plaut. „ Amph. *Nunc te, Nox, mitto, ut cedas diei, ut mor-* „ *talibus illucescat luce clara, & candida;* (5) Subaudi „ *Cælum:* Idem Capt. *Atra pix te agitet, tuoque capi-* „ *ti illuceat.*] Cicero pro Milone; *Ei elucescet aliquan-* *do ille dies.*

Miseret, tædet, piget, pudet, pænitet, nominativum habent cognatum, ut lib. 2. cap. 8. in Genitivi constructione diximus; sed hunc non exprimunt, utpote certissimum, alios tamen admittunt. „ [Plaut. Stich. „ actu I. sc. I. *Me quidem hæc conditio nunc non pænitet.* „ Justin. XI. 3. *Athenienses sicut primi defecerant, ita pri-* „ *mi* (6) *pænitere cœperunt;* subaudi *se,* quasi esset, *pœ-* „ *na affecerunt.*] Terent. Adelph. *Quem neque pudet* *quidquam, neque metuit quemquam.* Ovid. ad Pisonem; *Nec pudeat Phœbea Chelys, si creditur illis Pulsari mani-* *bus,*

(5) Subaudi Cælum.] Immo vero Dies, de quo agitur istic loci. Et sic mox in Verbis Ciceronis.

(6) Pænitere.] Cic. de Invent. II. 13, *Utrum id facinus sit, quod pænitere fuerit necesse.* Sueton. Claud. 43. *Signa quadam pænitiensis de matrimonio Agrippina dedit,*

Vitell. 15. *Nec multo post pænitiens facti,* h. e. pœnitens se ob negotium illius facti. Sall. Hist. I. *pænitiens consilii.* Idem in fragm. *Non pœniturus.* Vide & supra ad II. 3. p. 168. & 169. & infra ad Cap. 3. in Verbo *Pœnitet,* & *Pudet,*

bus, quibus & contenditur arcus: „[& 3. Artis v. 770. „ *Præcipue nostrum est*, quod pudet, inquit, opus; id „ est, quod pudore afficit.] Martialis; Nulli, *Thai*, negas, sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat, *Thai*, negare nihil. Plaut. Pseud. Quod pudet, facilius fitur, quam illud, quod piget: idem Mercat. Nihil *Charine* te quidquam pudet. Lucanus; Semper metuit, quem scava pudebunt supplicia. Terent. Phor. Quod te obsecro, ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat: idem Adelph. Non te hæc pudent? Seneca lib. 1. de Ira: Ira ea tædet, quæ invasit, id est, detestatur & odio habet. Gell. lib. 1. Verbis ejus defatigati pertæduissent. Cic. Plura me ad te scribere pudet; ubi infinitum pro supposito est „[quasi dixisset, „ scriptio plurium pudet me.] Plaut. Stich. Idne pudet te? idem Casina: Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo: Valer. Flacc. lib. 2. de Vulcano; Adclinem scopulo inveniunt, misereantque, foventque. „[Lu „ cr. l. 3. Vivus enim sibi cum proponit quisque futu „ rum, Corpus uti volucres lacerent in morte, feræ „ que, Ipse sui miseret; ubi subaudimus Se, ut sensus „ sit, ipse se miserum facit miseria sui. (At vide „ Notas supra p. 168.) Cicero, Tædet id ipsum, ve „ hementerque pœnitet; id est, tædio est, tædio me „ afficit.]

Delectat, *Juvat*, *Decet*, *Oportet*, *Libet*, *Personalia*, & vere Activa sunt, sive in tertiis, sive in aliis personis. An quum dicis, multos castra juvant, & hostem ferire juvat, illic juvant est personale, hic impersonale? Ridiculum. Cicero pro Balbo; Est enim aliquid, quod non oporteat, etiamsi liceat; quidquid vero non licet, certe non oportet. Terent. Adhuc, Archillis, quæ adsolent, quæque oportent, signa ad salutem esse, omnia huic esse video: idem; Hæc facta ab illo oportebant, Syre. Lucanus lib. 3. Non robore picto Ornatas decuit fulgens tutela carinas. Cic. 1. Officior. Nec velle experiri, quam se aliena deceant; id enim maxime quemque decet,

et, quod est cujusque maxime suum. Plaut. Stichus, *Secundas fortunas decent superbia*: idem Pseud. *Ubi lepos, jocus, risus, vinum, ebrietas decent*. Martialis in Spectaculis, de leone occiso; *Herculeas potuit qui decuisset manus*. Finge leonem loqui, apte diceret; *Ego doceo manus Herculeas*. Statius lib. 10. Thebaid. elegantissime usus est prima persona, quum sacerdos quidam sic Apollinem alloquitur; *Si non decui tua jussa, tuique prementem*. Columella lib. 5. cap. 12. *Mulieres quidem si lactis copia premuntur, cytisum aridum in aqua macerari oportet*. Plaut. Mostell. *Nam quod tibi lubet, idem mihi libet*.

Curritur, Statur, Ambulatur, vere personalia sunt, & vere passiva; ut, *Trepidabatur a Cæsare*, deest *trepidatio*: nam sine nomine & verbo non fit oratio, *Nomen* voco rectum ipsum cum Aristotele. Vidit hoc Priscianus lib. 18. pag. 1133. sic disputans; *Sed si quis & hæc omnia impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referentur, & sunt tertiæ personæ, etiamsi primæ & secundæ deficiant; unde Participia inveniuntur, curritur, cursus, & decurso spatio*. Idem paulo post pag. 1134. *Teste sapientissimo domino Apollonio, & Doctore meo Theoctisto, quod in institutione artis grammaticæ docet, possunt habere intellectum nominativum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur: Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; & sedetur, sessio: Et ambulatur, ambulatio; evenit, eventus. Sic & similia. Quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur, Ut, Vivo vitam; & Ambulo ambulationem; & sedeo sessionem; & Curro cursum*. Hæc aurea Prisciani verba si Grammatici intellexissent, non tot tenebris hætenus essent offuscati. Apollonii verba si quis requirat, hæc sunt ex 3. lib. de Syntaxi. Μέλει Σωκράτει, ὅπερ ἐπινοῶ καὶ αὐτὸ ἀναδίδωμι νοεμένην εὐθείαν, ἢ κατὰ τοῖς παρυφιστάμενε πράγματι ἐν τῇ Μέλει.

Contra Priscianum stulte admodum & proterve de-

R 5

bacchatur

bacchatur Augustinus Saturnius lib. 3. cap. II. in suo
 sophistico *Mercurio*, quem nostra *Minerva* supplantat-
 bit. Illius verba sunt; *Nec satis habes, Prisciane,*
quod ipse te levitatis infamas, nisi etiam Apollonium,
& Theotistum praeceptorem tuum, una tecum traducas?
Dii te eradicent, Prisciane, cum tua ista doctrina; sic
 enim primum tollis omnia impersonalia passivæ termina-
 tionis; nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelli-
 gitur, ea manifeste sunt personalia: deinde sic omnibus
 passivam tribuis significationem. Verum enim vero ratio
 tamen isthæc tua, si vera, ea per totam verbi naturam
 ac declinationem subintelligatur oportet; neque enim ma-
 jor ratio Præsentis, quam ceterorum Temporum. Ita-
 que qui nominativus verbo præsentis temporis per te in-
 telligitur, idem vel per totam reliquam ejusdem verbi
 naturam ac declinationem subintelligatur necesse est. Qua-
 re quum Tacitus ait, procursum ab hoste; Et Cicero;
 non est ab isto perseveratum; & Plinius Cæcilius; a
 quibusdam reclamatum est; Et Livius, migrandum
 est a parentibus, hic ego te, hic te appello, Priscia-
 ne, dic obsecro, tuus iste nominativus an hujusmodi ver-
 bis præteriti perfecti temporis recte intelligi potest? nul-
 lum enim excipis, nec tempus, nec impersonale. Age,
 periculum faciamus. Procursum est procursus; Divi
 boni, quid hoc portenti est? Perseveratum est perseve-
 ratio; proclamatum est proclamatio; migratum est
 migratio; sessum est sessio; ambulatum est ambula-
 tio; peroratum est peroratio. O mentis inops, qui in-
 tellectus iste tuus, quæ dicendi ratio, vel potius quæ in-
 sania? Hæc ille futilis Mercurius; nunc *Minervam* au-
 diamus.

Dii te eradicent Augustine, cum tuis istis cavillis.
 Sic enim tollit Priscianus omnia impersonalia passivæ
 terminationis. Fateor libentissime; quis enim sanus
 non tolleret? nam quibus verbis nominativus ejusmo-
 di intelligitur, ea manifeste sunt personalia, ut tu ve-
 rissime asseris. Deinde sic omnibus passivam tribuit
 significa-

significationem. Fateor id quoque; nam quæ dementia est dicere; *Curritur, todos corren*, „[*tutti corrono*]; „*Pugnatur; todos pelean*; „[*tutti combattono*]; „*Vivitur, todos viven*, [*tutti vivono?*] quum potius dicendum sit, *correse, pelease, vivese*, „(*si corre, si combatte, si vive*; Germanice, *Man lauft / man streitet / man lebet*;) ut, *Hac melius itur in agrum, Por aqui se va mejor al campo*, „[*per di qua meglio si va al campo.*] Præterea qui magis tibi venit in mentem, hæc verba significare actionem, quam cætera passiva; ut, *amatur, legitur*: Nam si, *curritur ab omnibus*, significat omnes currunt: tum *veritas amatur ab omnibus*, significat, *Omnes amant veritatem*; & *cædimur ab hostibus*, *hostes cædunt nos*. Decepit te Grammaticorum turba, quæ plane sensu communi caret. Tertium, quod Prisciano objicis, hoc est; si in *curritur* & *ambulatur* intelligitur *cursum* & *ambulatio*, in *cursum est* & *ambulatum est* intelligeretur *cursum* & *ambulatio*. O mentis inops, quæ te vexat dementia? Hic tecum fustibus agendum erat, non ratione. An nescis omnia verba in *or* carere præteritis? Quæ te impulit dementia, ut *procursum est, perseveratum est*, esse præteritum Verbi diceres? Participia sunt, Augustine, & quum participium dico, (7) nomen adjectivum dico: dicimus enim, *decursum est campus, decursa est ætas, decursum est spatium*. Tum deinde, quotiescunque participium, seu adjectivum, sine substantivo ponitur in neutrali terminatione, pro substantivo desiderat vel totam orationem; ut, *Nuntiatum est regem venire*; vel infinitum sui verbi; ut, *pugnatum est*, subintellige *pugnare*; vel denique deest *negotium*; ut, *lectum est*, subaudi *negotium*. Et quum dicimus in activa *vivo, curro, dormio*, melius intelligitur infinitum, quod vere nomen verbale est,

(7) Nomen Adjectivum dico.] verbi *procurrere* in passivo. Vide
Sed quod tamen tempus adsignificat. Et proinde *procursum est* revera significat præteritum] quæ disputavi supra ad Lib. I. cap. 15. in init.

est, ut Priscianus docet, quam aliud nomen, propriusque adhæret verbo suum infinitum, quam nomen ipsum verbale; ut, *vivo vivere*, quam *vivo vitam*; & *curro currere*, quam *curro cursum*; atque ita in passiva; *Curritur currere*, & *cursum est currere*. Et hæc Prisciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es assequutus. A Prisciano stat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipsi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejusdem significationis, cum absolutorum cæterorumque neutrorum passivis iis, quæ nos genus vocamus tertium passivorum, subaudiri, Apollonio, ac Prisciano placere video; ut quum sedetur, sessio; quum curritur, cursus. Quod si quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujusmodi impersonalia statuatur, potius quam personalia per defectum nominativi; qui videlicet certus est, & propterea non apponitur: nam qui ab hoc ejusdem significationis nominativo diversus est, is, utpote incertus plane, proferendus est. Ovidius; Jam tertia vivitur ætas. Martial. Tota mihi dormitur hyems. Horat. Magna, minorve, foro si res certabitur unquam. Hactenus ille: nunc ad Activorum disputationem transeamus.*

CAP. II.

Omnia verba, [non substantiam, sed accidens significantia] esse Activa, aut Passiva. Rejiciuntur Neutra, & Communia, & commentitiæ Grammaticorum species.

GRammatici nescio quo errore induciti, verba omnia in quinque genera diviserunt, Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens. Nobis autem, inquit Cæsar Scaliger, satis sit, universum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem & passionem significant; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe ad ipsum EST, quod est utriusque radix & fundamentum. Hanc Scaligeri rationem sic confirmare possumus;

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 269
 sumus; Philosophia, id est, recta & incorrupta judi-
 candi ratio, nullum concedit medium inter Agere &
 Pati: omnis namque motus aut actio est, aut passio;
 imo, si rem penitus inspicias, actio & passio nihil dif-
 ferunt, nisi ratione quadam, [*annon, relatione quadam?*]
 sicut *Acclive*, & *declive*. Id quod docet Aristotel. 3.
 Physic. cap. 3. (1) Quare quod in rerum natura non
 est,

(1) *Quare quod in rerum Natura non Est.*] Vult dari in rerum naturâ nihil medium inter Actionem & Passionem, quum omnis motus sit aut Actio aut Passio: atque ideo Verba Neutra, quæ nec Actionem nec Passionem notent, non existere, quum Res talis non existat. Nolo equidem de his Philosophorum scitis eorumque vero sensu nunc disputare, ostendam mox discrimen satis magnum esse inter Actiones, alteram transeuntem ad & in Patientem, alteram non transeuntem, sed permanentem in Agente. Actio autem transiens dedit appellationem verbo plane Activo apud Grammaticos, quod idcirco habet etiam semper passivum sibi respondens. At neque *Activa* tali modo, neque *Passiva*, sunt, quæ Actionem in se permanentem notant, nec passivam formam Verbi Personalis in Usu Linguae habent, & ideo *Neutra* a Grammaticis dicuntur. Qualia sunt *currere*, *ire*, *cadere*, &c. sed maxime ea, quæ nullo in motu consistunt nec animi nec corporis, verum in quiete; Atque ideo ipsum illud *Quiescere*, tum *sedere*, *jacere*, *valere*, & similia verba, medium quid revera notant inter veram Actionem & Passio-

nem, sed & propriam idcirco; non Activam, ipso Usu Linguae habent constructionem. Sed tamen quia duplex est tantum terminatio Verborum in O & OR; idcirco Grammatici omnia in O exeuntia, five sint Transeuntis, five Permanentis, Actionis, appellarunt quoque *Activa*, & ita accipienda sunt Prisciani verba, quæ Sanctius mox adfert, in quibus ille etiam *Neutra* seu *Absoluta* comprehendit. Sed de his uberius agimus in proximis seqq. Ceterum quod Auctor nihil dari significationis Neutrius, h. e. nec Activæ in Passivum transeuntis, nec Passivæ ab Activo profectæ, probare nititur ex locis Ciceronis, id vero alienissimum est & ineptissimum. Prior locus occurrit Academ. IV. 12. Ubi Cicero distinguit inter animal & inanimum: *Inter Inanimum & Animal hoc maxime interest, quod Inanimum nihil agit, Animal agit aliquid: nihil enim agens ne cogitari quidem potest.* Quibus in verbis nemo non videt, posteriora referri non ad naturam Actionis, sed ad *Animal*, quod esse nequit, quin aliquid agat. Alter reperitur de Nat. Deor. II. 16. ubi verba illa de Deo unice dicuntur ad probandam ejus providentiam ex eo, quod existit;

est, ne nomen quidem habebit. *Nil enim agens*, inquit Cicero 2. Acad. *ne cogitari quidem potest quale sit*: idem secundo De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, esse omnino non videtur.* (2) Quid igitur agent verba

fistit, quia si nihil agat, neque esse aut exsistere videatur. Ea vero nihil pertinent ad Grammaticam hanc controversiam. In Superioribus locus ille Scaligeri exhibetur mutilus: nam in medio omisum est integrum comma, unde repetendum erat verbum, quod requiritur ad supplendum sequentium sensum. Nempe, *significant: atque eo cetera omnia, tanquam ad signa, recipere, quemadmodum horum utrumque ad unum, &c.* intellige ex proximo commate *recipere*, h. e. referre.

(2) *Quid igitur agent verba Neutra &c.* Idem saltem, quod Nomina Neutra, quæ utique nec Masculini, nec Feminini sunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non sit. Distinctionis causa inventæ sunt hæ verborum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam discrimen occurrebat in natura significationis eorum, & ita proprie & *κατ' ἔξω* verba *Activa* sunt dicta, quibus significatur actio unius transiens in aliud, & quæ idcirco Accusativum requirunt, quo, ut ait ipse Vossius, qui ceteroqui Sanctium in hac sequitur, de Construct. cap. 21. *actionis objectum vel effectus notatur.* Neutra ergo sunt ex sententia Grammaticorum, quibus nec Actio unius transiens in alterum, nec Passio unitis profecta ab alio

designatur, & quæ usu vulgari accusativum sibi additum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per se ipsa sine ullo extra se objecto aut effecto absolvitur: unde & *Aboluta* vocantur. Et ego sane. ut vere dicam, minime ineptam arbitror, in indaganda significatione & natura verborum, distinctionem illam *actionis permanentis & transeuntis*, quam hoc capite ita prorsus rejicit Auctor. Etenim aliud longe est *sedere, jacere, dormire, calere, &c.* aliud *verberare, amare, docere, legere &c.* Illorum enim actio, quia non exseritur in alium, nihil ideo extra se producit, sed ab & in uno eodemque homine fit & absolvitur; nullum ergo requirit patientem, & proinde *permanens* in agente concipi debet, & recte etiam ita dici potest: cum e contrario istorum actio semper tendat in objectum suum vel effectum, quæ sunt extra ipsum agentem, præterquam in reciprocis actionibus, atque idcirco *transiens* non incommode appelletur. Ut adeo alia sit illorum actionis vel significationis natura, alia horum: & illorum quidem vel non appellanda sit Actio, si actio concipi non debet, nisi quæ transeat ab se in aliud, aut aliquid passionis sive in ipso agente, sive extra eum, producat: vel in arte

arte saltem Grammatica statui debeat Actio sine relato effectus Passionis, quicquid ex philosophia in contrarium disputat Sanctius. Certe ipse etiam Usus in Lingua Latina apertissime istiusmodi diversas actiones, verbis hanc in rem de industria formatis, distinxit. Nam exhibet ea nobis diversa ejusdem plane originis & significationis Verba, nisi quod altera sint prorsus Activa, altera effectum istius actionis, quietem, & rem in se permanentem, notent, atque adeo vere sint Neutra. Et ideo utraque diversis conjugationibus quoque distinguuntur, Veluti *Sedere, Placare, Rigare, Fugare, Cavare, Clarare, Albare, Pendere, Jacere*, a *Pendo, Jacio*, quæ Activa sunt, at eorum effectum notantia, & Neutra, sunt, *Sedere, Placere, Rigere, Fugere, Cavere, Clarere, Albere, Pendere* a *Pendeo, Jacere* a *Jaceo*. Sed & postquam eadem Lingua habuit jam verba Neutra *calendi, stupendi, patendi* &c. formavit tamen etiam inde plane Activa, *calefacere, stupefacere, patefacere*, &c. Quorsum? nisi ut ab actione illorum, quæ est in se permanens, alia & diversa actio, quæ est transiens ab se in aliud, vel rediens ad se ipsum, distingueretur his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc causa, quare idem Usus linguarum quibusdam verbis semper fere addat Accusativum ab iis rectum, vel quod Accusativi vicem obtinet, aliis nunquam: seu, ut Sanctius diceret, quibusdam adjungat Ac-

cusativum alienum & varium, quo patiens designatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil significat. Ceterum quod aliquando reperitur Cognatus ille Accusativus verbis additus, id vero per se nihil me movet ad naturam talium Verborum habendam pro vere Activa, quæ proinde semper requirat Accusativum, ut vult Sanctius. Nam iste quidem casus non magis directe & proxime regitur semper a Verbo, quam cognatus Ablativus; seu Ille æque, ac Hic, sæpissime pendet a præpositione, & significat aliquando simpliciter Modum rei, aliquando Emphaticam intensionem. Modum significari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum Epitheto, quo manifeste modus rei designatur: is vero ut designari queat, requiritur utique cognatum verbi Nomen Substantivum, cui addi possit illud Modum significans Epitheton. Quum sine Epitheto occurrit, plerumque majorem tantummodo Emphasin declarat, æque ac in Lingua Orientali מור המור *moriendo morieris*: in lingua Græca, *μῆναι, μέναι*, *Æl. Var. Hist. VIII. 15. ἡμῶν, ἡμῶν*, *Act. VIII. 34.* In Latina, *parce parcus* apud Plant. Aulul. quod male mutat Meursius in Mantissa cap. 4. Similiter Aulul. II. 8. 23. *nisi ego intro huc propere propero currere*. pro quo Idem dixit II. 2. 4. *Nunc domum properare propero*. Et sic *memoria meminisse, vita vivere, mori morte*. Sed eodem plane sensu & modo dicitur etiam *mo-*

si agit, aliquid agit; si vivit, aliquid vivit: cur enim

ri mortem, ut scilicet Accusativus regatur a suppressa sua præpositione, quæ est *κατά*, æque ac Ablativus a sua. Vide & Cap. seq. ad Verbum *Æstuo*, & lib. IV. cap. 3. & 4. ubi *mortem*, & *morte occumbere*, promiscue dictum fuisse probatur. Quapropter sine ulla ferme hæsitacione admitterem ego in Linguam Latinam Verba *Neutra* seu *Absoluta*, nullum Accusativum vel expressum vel intellectum desiderantia, siquidem Natura & usus plerarumque saltem linguarum distinxisse videtur significationes Verborum in significationes actionis, vel *transeuntis* in objectum, vel *permanentis* in se ipsa: cujus posterioris significationis verba ideo etiam in Lingua Latina sine Accusativis enunciantur, & semper enunciari possunt, quippe quum Accusativus ille cognatus si maxime addatur, nihil faciat ad variandam significationem rei, propter quam tamen inventa sunt singula vocabula, & ipsæ Linguæ. Speciem tamen quandam habet, Quod adfert Sanctius cap. seq. init. contra hanc sententiam: reperiri scilicet Neutrorum quoque Passiva, maxime Imperpersonalia; quæ ut ipsa non videntur ei construi posse sine Ellipsi Nominativi, sic ergo & istam Accusativi, licet non necessarii, confirmare videntur Ellipsin in Activa forma. Sed neque in eo magnam inesse argumenti vim, vel hinc liquet, quod & a *Sum*, quod utique verbum est Substantivum, & proinde vere *Neutrum* ac *Abso-*

lutum, formari potest *Estur*, sicuti patet ex composito *Potestur*, *poteratur*, quorum exempla vide apud Vossium de Anal. III. 36. Sed & ipsa vox, *Estur*, sed pro editur, occurrit apud Plautum loco mox proferendo. Jam sicuti hoc non evincit, *ti Sum* esse verbum Activum, si nec *caletur*, *statur* &c. evincunt *Calet*, *Sit*, &c. vere esse Activa, quæ Accusativum requirant, quum Veteres videantur sæpe illa impersonalia passiva formavisse, ut non ita attenderint constructioni seu rationi Grammaticæ, quæ Nominativum ante Verba Finita requirit, quam significationi ipsius Actionis. Atque idcirco, inprimis si responderent ad interrogationem factam per Verbum passivum, concinnius sibi visi sunt ejusdem formæ verbum adhibere, etiam si illud ceteroqui, nec ejus significatio, haberet aut admitteret Passivum. Ut adeo Terentius in Eun. II. 3. ad *Quid agitur?* maluerit eodem modo respondere, *Statur*, pro, *ego sto*, seu *agitur statio*. Plautus Persa. I. 1. 17. ad eandem interrogationem respondet, *Vivitur*, pro *ego vivo*, pro quo etiam dixisse potuisset *Estur*, pro *Ego sum*. Sic ibid. II, 5. 8. *Quid agitur, Sagavistris, ut valeur?* h. e. quo pacto vales? Et sic porro alii, pro, *homines calent*, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum & similium passiva non magis sint in usu, nec concipi queant, quam *Sum*. Aliquando etiam Infinita Passiva conjunguntur diversorum

verforum Verborum, Neutrorum & Activorum, sensu fere Impersonali. Livius xxvi. 8. *Fabius Max. abscedi a Capua, terrerique & circumagi ad nutus comminationesque Hannibalis, flagitiosum ducebat*; ubi *abscedi* nullo certe Accusativum suppositum habet; sed & reliqua videntur impersonaliter istic adhibita solam notare Actionem vel Rem suorum Verborum: quem in usum sæpe & potissimum adhibentur Passiva illa Infinita; etiam cum Activis & actionem meram significantibus. Plautus Mostell. iv, 2. 42. *nunquam hic triduum in unum desitum est esse (pro edere) & bibi*. At quare hic *Bibi* potius dicit, quam *Bibere*? Scilicet, quia illud majorem habet speciem Impersonalis locutionis, quam ergo habet etiam *esse*. Et v. 43. *triduum in unum est haud intermissum hic esse & bibi, Scorta duci, pergræcari, fidicinas, tibicinas ducere*. Hic vero, fateor, etiam Personales occurrere constructiones, sed talis eæ sunt Verbi, quod solum per se simplicem & absolutam actionem notare non poterat. Nam *Ducere* & *Duci* per se solum absolutam actionem nullam notat, & ideo in Impersonali constructione nusquam, ut putem, reperietur. Sed & sæpe diversæ prorsus naturæ verba eodem plane modo in eadem periodo construuntur. Vide infra III, 3, 15. Sed de his accuratius & uberius egi Cap. seq. ad Verbum *Ambulare viam*, & ad cap. 8. Sed & quod Cap. sup. de Impersonalibus Lo-

cutionibus diximus, iis simpliciter & unice actionem denotari, quæ inest in significatione verbi, sine ulla cogitatione Personæ, aut Nominativi, id vel maxime locum habet in hisce Passivis Neutrorum, *Statutur, Caleatur*, &c. Ea vero Impersonalis locutionis verba ut integrum habent sensum absque Nominativo, atque ideo neque requirunt eum, neque expressum habent, sic eorum Activa, quia actionem in se permanentem notant, & sensum per se absolvunt ac perficiunt, eadem ergo ratione neque desiderant Accusativum sibi addi, neque requirunt non additum. Dicam amplius: Etiam ipsa illa vere Activa, quæ actionem in aliud transeuntem notant, non semper habere additum sibi Accusativum, nec requirere eum, ad sensum locutionis absolvendum, nisi quod intelligi tamen possit *aliquid*, sed quo res seu objectum actionis relinquitur in incerto, seu quo nullum declaratur objectum certum, & quod ideo se e semper omittitur. Nam sicuti & illorum Activorum Impersonales locutiones Passivæ simpliciter & absolute notant actionem rei, quæ Verbo notatur, nec finiuntur in ullam certam personam aut suppositum, in quod illa actio rei proprie se exserat: Veluti apud Plautum Poenulo IV. 2. 13. *Bibitur, estur, quasi in popina*: Sensus enim in his est integer & absolutus, licet nullus addatur nec intelligatur Nominativus, quia Auctor tantum

vocas, si tollis quid agant? An nescis omnem causam effici-

significare voluit, ipsam rem, quæ illis notatur verbis, fieri, non vero, quid ejus rei fiat, h. e. quid bibatur aut edatur. Sic ergo & Activa simpliciter aliquando ipsam notant actionem rei, nec quidquam amplius, atque ita, ut non dirigatur ista locutio in certum actionis objectum. Veluti quum roganti *quid agis?* respondeo, *Edo*: nihil aliud tunc significo, quam me facere actionem edendi. Verum quidem est, non me posse *Edere*, nisi *aliquid* sit, quod edam: at nos hic non enarramus naturam rerum, sed indagamus Grammaticæ sensum, vim, & rationem loquendi, ex usu Linguae, prout eum reperimus. Sic Terent. Adelph. I. 2. 38. *Amas?* dabitur a me argentum, & Andr. I. 2. *Meum gnatum rumor est amare*, h. e. habere amicam. Quibus verbis utroque in loco nihil aliud Poeta vult dicere, quam illum, de quo agit, amori esse implicitum, atque adeo actionem designat simplicem sine objecto, quo illa tendat. Sed & ita jubemus aliquem *Tacere*, h. e. generaliter seu simpliciter silentium præstare nobis sine ullo certæ rei respectu, quæ taceri debeat. Ea vero ubi respicitur, addi debet in Accusativo, & ita Verbum, quod modo notabat simplicem, & ferme dixerim quoque in se permanentem actionem, tunc notabit vere transeuntem in objectum certum. Quin adeo hæc vera sunt, ut multa Verba primitus notantia actionem transeuntem, quia tamen

accepisse videntur paulatim usu vulgi significationem quoque actionis permanentis, acceperint ergo etiam constructionem neutralem. Sic enim *invideo tibi bona* active dicitur, at *invideo bonis tuis* neutraliter, q. d. præsto bonis tuis actionem invidendi ea. Vide me infra ad Verbum *Invideo*. Sed & ita *Bene alicui Velle*, & similia plura. Vide & Priscianum lib. 18. p. 1160. 1162. Neque vero negare ea, quæ hic affirmamus, poterit Sanctius, si attenderit ad illa, quæ ipse in simili plane negotio statuit. Etenim infra cap. 4. de passivis hanc dedit Regulam: *Passivum Verbum nihil præter suppositum desiderat*, & porto rejicit omnes locutiones, quibus creditur vulgo res Agens in Passiva forma designari. At vero annon eadem est ratio relationis mutæ in Patientem, quæ in Agente? Quod si ergo Passio Grammaticæ potest concipi absque Agente, h. e. ut Agens in passiva locutione neque exprimatur diserte, neque intelligatur necessario, quæ tum causa est, quare & Actio, etiam illa, quæ natura suâ transit semper in aliud, Grammaticæ tamen concipi nequeat, quin quæretur semper, quasi necessario addendus aut intelligendus, Patiens, ad sensum locutionis absolvendum? Sed & eadem ratio, si quid valeret, postulare quoque Nominibus Verbalibus, & actionem significantibus, ut *Lesio*, *Visus*, *Auditus* &c. addi semper Genitivum, quo Passivum Actionis objectum significetur;

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 275
 efficientem debere necessario effectum producere? Deinde etiam effectum non posse consistere sine causa? Quanto rectius Aristoteles, qui libro primo de generatione & interitu asserit, *in omni actione alterum esse quod agat, alterum quod patiatur*. A Philosophis, inquis, ista sumis; metuebam ne a lenonibus diceres; quasi ulla sit ars, quæ possit esse a ratione aliena. Itaque verba Neutra neque ulla sunt, neque natura esse possunt, quoniam illorum nulla potest demonstrari definitio. Sed si Philosophos spernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priscianus Lib. 8. cap. de Verbo. *Verbum est pars orationis cum temporibus, sine casu, agendi vel patiendi significativum*. Hac, inquit, definitione,
 omnia

cetur; quod nemo, opinor, dixerit. Vide etiam quæ notavi ad cap. 4. init. Relinquamus ergo Verbis actionem in se permanentem vere notantibus, & sensum sine Accusativo absolventibus, suam constructionem, nec oneremus ea Casu, quem non requirunt. Ceterum si maxime omnia in O exeuntia requirerent plane Accusativum, non tamen vel sic semper in iis, quæ videntur Neutra, intelligerem Cognatum, quem tantopere Sanctius noster urget, sed sæpissime Reciprocum, cujus Ellipsis in lingua Latina frequentissima est, etiam in Verbis, quæ natura & usu suo actionem transeuntem constanter notant, sed quæ etiam neutraliter sæpe peritam Ellipsin videntur poni. Tale est vulgatum illud, *quod bene vertat*. Sic Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, sed quod in furorem verterit*. Aug. cap. 98. *Exercentes Ephēbi*. Sall. 1. *Histor. in oratione Philippi*,

Ignoscendo Populi R. magnitudinem auxisse, h. e. crevisse. Ita *tondere, lavare*, & quamplurima similia, in constructione neutrali, sed ut intelligatur reciprocum se, passim occurrunt. Vide Rivium, & Manut. ad Sall. Catil. 6. Putschium ad Jug. 104. & maxime Vossium Anal. III. 3. & me infra ad Vocem *Adversari* in Cap. 3, & ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Quid ergo? Prorsus censeo posse ac debere retineri in arte Grammatica appellationem *Neutorum*, vel certe *Absolutorum*, ut, quoniam usu constructionis, & natura significationis, distincta sunt ab aliis, quæ actionem transeuntem notant, & quorum significatio requirere ideo videtur Accusativum, in quem tendat actio, secus quam se res habet in hisce, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua distinguantur ab illis *Activis*, quasi *ακτινικά* ita dictis. Plura in hanc rem vide ad Caput sequens.

omnia tam Finita, quam Infinita verba comprehenduntur; & Neutra etiam, quæ dicuntur absoluta; & Deponentia omnino naturaliter vel in actu sunt, vel in passione. Eadem fere Anton. Nebriff. lib. 3. Verbum, inquit, est pars orationis declinabilis, cum modis & temporibus, agentis vel patiensis significativa. Apertus Cæsar Scaliger; Quibus, inquit, manifestum est, verba neutra non esse ab activis sejuncta. Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in Activa & Passiva posse dividi. Sed statim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera verborum comminiscens, & quod pejus est, per terminationes in o, & or, dividentes; (3) quasi verborum natura per terminationes &

acci-

(3) *Quasi verborum natura per terminationes &c.] Quidni, si duplex est natura verborum, Activa & Passiva, Linguae cum suis etiam terminationibus distinxerint, & cuique propriam dederint? Certe quum in Lingua Latina duplex modo sit terminatio verborum, O & OR, prout etiam duplex modo est natura Rerum, quæ Verbis significantur, & quum altera sit propria Verbis Actionem quamcunque, sive transeuntem, sive permanentem, significantibus, altero vero isti, ut passio actioni, respondeat, & revera, si primitivam Verborum significationem spectes, passionem quoque notet, nulla est causa, quare per terminationes illas Genera seu Naturam verborum dividere refugiamus. Nollem hæc captari ab Ursino, qui To. I. pag. 426. excipit & opponit hisce Neutra, quæ neque Actionem neque Passionem notent. Nam adnumerantur hæc Activis laxius sumptis,*

quippe actionem quoque, sed in se permanentem, significantibus. Nempe Activa modo laxiore sensu dicuntur, ut comprehendant etiam Neutra, unde ipsi Veteres iis omnibus tribuerunt unam eandemque terminationem in O exeuntem, modo consideantur, ut proprie dicta Activa, & actionem in aliquod objectum tendentem notantia, quando opponuntur Neutris, inde dictis, quod Actionem & Passionem proprie dictam non notent, non vero quod nihil notent Actionis qualiscunque; sed quæ Neutra vitandæ istius ambiguitatis causa paulo rectius forsan vocantur etiam Absoluta. Ceterum nihil in eo novi, quod una Appellatio modo laxius modo strictius sumatur. Nam ut Activa hic, sic in jure Civili Adoptio modo utramque sui speciem complectitur, modo alteram speciem tantum notat, & opponitur Arrogationi. Aequè porro absolum est, quod ait, quædam

dam etiam Verba in O exeuntia Passionem notare, veluti *Vapulo*, *Pereo*, *Veneo*, *Cado*, *Caleo*, *Ardeo*, *Calesco* &c. At vero quærenda in his erat primitiva eorum significatio, quæ a vera & proprie dicta passione deprehendetur semper aliena, adeo certe, ut eo nomine nulla hic deberet fieri objectio. De *Vapulo* agemus postea. *Pereo* quid aliud proprie notat, quam *Eo* & *pergo* usque ad *Finem* viæ meæ ita, ut non amplius existem? Quid *Veneo* aliud, quam *Venum* eo? Si ergo *Eo*, & reliqua ejus Composita, non sunt Passivis adnumeranda, quare magis *Pereo*, *Intereo*, *Veneo*? Sed & *Cado* quare magis Passivæ est significationis, quam *Labor*? quod ipse *Ursinus* pag. 439. dicit non Passivam, sed *Neutram* habere significationem, licet non sit tamen *Neutrum*, sed *Deponens*. Quapropter & hæc verba, si maxime Significationis Passivæ quid haberent, vel sic tamen in ratione Grammatica Passivis non forent adscribenda, aut ab reliquis in O exeuntibus segreganda, quasi diversæ ab iis essent naturæ. Neque enim quando denatura Verborum Grammatica agitur, spectanda adeo Vulgaris eorum, & posterioris quidem temporis, significatio, quam *Prima* origo. Ipse *Ursinus* pag. 421. probe hæc distinguit, quando Verbum *Exsistere* docet *Verbis Substantivis* adjici quidem posse, si usum vulgarem spectes, non item, si originem, primamque & propriam ejus notionem, respicias. Eodem ergo modo rem se ha-

bere in reliquis, quæ Passionem quandam notare illi videntur, agnoscere debuisset. Sed ait jam *Sanctius*, & cum eo fere *Ursinus*, multa in OR exeuntia, quæ *Deponentia* appellantur, Activa omnino sunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo usu & significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva. Quin ipsa id declarat appellatio *Deponentium*. Nam quid deponuisse dicuntur? nisi significationem Passivam, quam ergo antea habuerunt. Sed & duæ hæc terminationes in O & OR videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo instituto constanter & proprie respondisse. Quod autem posteriorum temporum usus immane quantum in nonnullis a primitiva eorum significatione & constructione recessit, id vero accidit etiam quamplurimis in aliis, adeo ut propria & prima vocum significatio sæpe prorsus sit per recentiore oblitterata, & constructioni etiam propriæ successerit dein plane figurata, perpetuo sui usu speciem propriæ & nativæ præferens. Immo vero dum posteriores sæpe tantum attenderunt usui vocabulorum, qui suo tempore obtinebat, neque perspexerunt aut indagaverunt semper nativam eorum significationem; sæpe illi, prout phrasas parum Grammaticè interpretabantur, etiam longius errando processerunt, & eam verbis dedere constructionem, quæ nequiquam cum primitiva

aliud est, *Afficio te injuria*, aliud, *prosequor te injuria*? & oscu-

conveniret, & eorum significationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum est mihi, dictum id primitus, ut ostendamus infra contra Ursinum, per Ellipsin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accusativum non regi proxime a Verbo. Sed tamen ipsi Veteres plerique aliter eum accipere, ut patet ex eo, quod in passivis locutionibus eum converterunt in Nominativum, ut dixerint, *Rex aditur*, & similia innumera. Vide cap. seq. in voce *Adeo*, & maxime Notas ad vocem *Ambulo*, *Dubito*, *Obstrepo*, *Penetro*. Hoc vero, si rem recta ratione æstimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, sed tamen deinceps usu continuo, penes quem est jus & norma loquendi, abunde est comprobatum. Similiter mutata paulatim etiam Verbis Activis sua aliquando Significatio, dum unius verbi occurrunt sæpe diversissimæ significationes, ab eadem tamen origine descendentes per varios ductus. *Luere* Latinis significat proprie lavare, & sic purgare, ut patet ex compositis. At vero ea significatio in defuetudinem abiit, & usu invaluit, ut hoc verbum quasi proprie designaret purgationem seu expiationem criminis, quæ sit sacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut qualicunque poena. Hinc *luere culpam spiritus* Phædr. fab. 68. *Ut cades aliquo piaculo luereur*, Liv. I. 26. Sic ergo recte & convenienter adhuc primitivæ significationi dici-

tur *luere peccatum*, apud Virgil. *Æn. X. 32.* ubi vide *Servium*: prorsus ut *lavare peccatum* apud Terentium Phorm. V. 7. 80. *Venias nunc precibus lautum peccatum tuum.* At vero non ita recte porro, sed *καταχρηστικῶς* plane, *luere poenam* dixerunt dein multi, h. e. præstare & solvere poenam, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc tamen adeo invaluit, ut *luere* idcirco simpliciter in significato solvendæ pecuniæ aut æris alieni frequenter dein fuerit positum. Adde his, quæ tradimus de Verbo *Pascere* Cap. seq. ad Vocem *Adversor*, & de Verbo *Desiderare* ad vocem *Ambulare*. Sed & sic proprie dicitur apud Terentium Adelph. V. 2. 7. *An tibi jam mavis cerebrum dispergi hic?* At improprie, imo ex abusu, III. 2. 19. *capite eum in terram stauerem, ut cerebro dispergat viam.* Jam vero sic quoque Deponentia, licet primitus haud dubie fuerint passiva, pleraque nunc præferunt significationem activam, propter frequentem olim usum figuratæ locutionis, quæ Accusativum addit passivis, sed quam, ut propriam, & tanquam a Verbo vere activæ significationis rectam acceperunt tandem nonnulli, & ita deinceps adhibuerunt eam posteriores tam frequenter, ut in plerisque locis non amplius possit nunc figurate exponi. Immo formarunt hinc tandem etiam Verbalia Nomina Activo sensu, ut *Admirator*, *Adulator*, *Consolatio*, *Interpretatio*, &c. Sed & ita factum, ut paulatim per istas locu-

locutiones Verba ipsa continuo usu multum descivisse videantur a pristina sua significatione. Sic putem Vereor proprie nihil fuisse aliud, quam pudore & metu afficior, in metu & recrudia sum; atque adeo esse Passivum vere, siye dicam Vereor te, h. e. propter te, siye Vereor abs Te, h. e. in metu sum mali abs Te, siye Vereor Tibi. Cæf. B. Gall. V. 9. *Eo minus veritus navibus, quod in litore molli deligatas ad anchoram relinquebat*, h. e. in metu agens, ne quid mali eveniret navibus: Nam quod apud Gellium XV. 13. alio sensu & magis passivo phrasibus hæc ex Novio citatur, vitio vel imprudentiæ Scriptoris id tribuo, æque ac reliqua istius Capituli passiva Verborum Utor, Horror, Consolor. Cujusmodi vitiorum non immunes fuere ipsi Veteres, ut vel ex Cicerone liquet, modo hæsitante ipso, modo aliis talia exprobrante. Porro Sequor aliquem a Secus, idem esse arbitrer, quod jungor alicui ponere tergum. Ex Activis quoque formata similiter sunt Passiva seu Deponentia, significatione quidem adeo mutata, ut prorsus videatur ab illa Activorum esse diversa. Etenim quid *aperire* & *operire ostium, domum, caput, rem* significet, est notissimum. Hinc jam *operiri* dicitur Homo proprie & primitus, qui tegitur, veluti stragulis in lecto apud Plaut. Pseudolo II. 2. 71. *Jube sis te operiri, beatus eris, si consudaveris*. Deinde vero etiam is, cui clauduntur fores, cui occluditur prospectus vel introitus, & qui ideo expectare debet, dum rursus aperiatur, quod opertum erat. Hinc jam absolute pro consistere

alicubi & morari ponitur apud Sallust. Jug. 91. *Ante lucis adventum pervenit in locum tumultuosum, ibique cum omnibus copiis operitur. Sed ubi dies capis &c.* Et cap. 101. *Consul adversum omnia paratus ibidem operitur*. Denique simpliciter pro expectare, morari, Plaut. Mostell. III. 2. 100. *Quid istic, obsecro, tam diu Restiisti?* resp. *Seni otium non erat; id sum operisus*, h. e. propter id tam diu istic restiti, expectavi. Et passim cum Accusativo, *Operiri aliquem*. Sueton. Claud. 34. *accitum ab Urbe carnificem vesperam usque operiri perseveravit*. Videmus hinc, qua via & ratione Verbum natura sua passivum acceperit paulatim speciem & constructionem Deponentis, & longe etiam recesserit ab Activi sui significatione. Sic & *Morari* proprie videtur notare, in mora esse, moram agere, quo sensu passivum est ab obsoleto *Moro*, quod ex Nævio nobis servavit Diomedes pag. 395. ut adeo *Moror* pro *Moro Me*, reciproco sensu, videantur adhibuisse Veteres. Hinc jam, non modo absolute dicitur *morari*, sed & cum Accusativo, ut & cum Infinito apud Plautum, *Non moror te mihi precatorem*, *Non moror aliena opera mihi plures fieri liberor*, *Complexum hujus nihil moror*, h. e. non curo, non desidero, vel proprie, moram non ago propter illam rem. At longius dein recedit illud Terentii, *Egomes convivas moror*, Et Livii, *Nihil se morari Magistrum Equitum*, h. e. se eum missum facere. *Nemo sis moratus, quin, ubi velini, abeant*. In his *Morari* notat in mora esse alteri, quod ad alterum, per

quam moram alter facere non possit, quod velit. Hinc cum duplici Accusativo apud Plautum Pœn. IV. 2. 89. *Num quid aliud me morare?* h. e. num propter quid aliud in mora mihi es, quo minus abeam? Multa vëro verba etiam sunt, quæ rei mutæ habent significationem, & ideo in Passivo potissimum adhibentur, sed figurate cum Accusativo. Talia sunt *amplecti, complecti, osculari, suaviari, pacisci, &c.* quæ vere item, non Deponentia, sed Passiva sunt, & quia rem mutæ actionis notant, magis adhibita reperiuntur, quam eorum Activa. Sed & quamplurima sunt Passiva, quæ dicuntur *Deponentia*, quæ Activam nunc videntur habere significationem per causam moræ, qua detinent se, vel versantur, homines in ea actione. Huc refero *Augurari, auspicari, aucupari, assentiri, assentari, comitari, contemplari, lachrymari, medicari, meditari, venerari*, h. e. in augurando, auspicando, &c. occupari, & versari. Quæ forsitan origo etiam fuit vel ratio verborum plerorumque, quæ in utraque terminatione O & Or idem videntur notare, id quod clarius haud dubie probari posset, si omnium originem ac primitivam significationem haberemus exploratam. Denique confirmatur id, quod dixi, vel maxime ex quibusdam, quæ inter Deponentia numerantur, & tamen maxime cum Ablativo, qui creditur significare ipsum Actionis objectum, construuntur, veluti *Potior, fruor, uior, fungor, vescor*. Hæc enim, & similia, vere esse passiva per *Potior*, de quo Cap. seq. ago, &

Vescor, demonstrari abunde potest. Explicatur hoc quidem, tanquam si proprie significet *Edere aliquid*, & idcirco etiam cum Accusativo junctum reperiatur. Vide cap. seq. in v. *Vescor*. Sed tamen vel sic vere est passivum, & passivam habet natura sua significationem, quæ est, hac vel illa esca aut cibo ali, & sustentari in vita. Sic Gell. IX. 4. *eos vesci avium & ferarum venatibus*. Et ibid. nullo cibatu *vescentem*, sed spiritu *florum visitantem*. Cic. de Nat. D. II. 64. *Sus quid habet præter escam*. Et mox, *quod erat ad vescendum hominibus apta*, h. e. ut ex ea esca viverent. Et cap. 23. de Diis, *nec escis, nec potionibus vescuntur*, h. e. aluntur. Hinc *argentum factum ad vescendum*, de patinis & vasis, unde homines cibum sumunt, apud Liv. XXII. 52. Clarissime Ulpianus I. 33. Dig. de rebus auct. jud. poss. *Si bona pupilli creditores possidere ceperint, deminutio ex his fieri debet, vescendi pupilli causa*. *Vescendi*, h. e. ut alatur & sustentetur. Similiter apud Lucretium I. 191. *mortalia sæcla* (h. e. omnia animantia) dicuntur *vesci e terra*, h. e. ali & sustentari in vita. Eodemque modo videtur accipiendum, quod legimus V. 73. *Quove modo genus Humanum, variante loquela, Ceperit inter se vesci per nomina rerum*, h. e. quomodo Homines, quum varietas esset loquelæ suæ, ceperint nomina certa rerum omnium invenire, & ita mutuo inter se subsidio sustentari in vita. Manifeste ex his videmus significationem Verbi genuinam & passivam, quæ

quæ etiam ratio, quare maxime cum ablativo reperiatur junctum. Et proinde Accusativus quando occurrit, explicandus is figurate, ut cum aliis passivis. Is ipse tamen si magis in hoc verbo fuisset frequentatus, mutasset tandem prorsus in opinione hominum veram ejus significationem & constructionis rationem, sic uti revera jam cœpit, dum verbum illud haberi jam cœptum pro Deponenti, h. e. activæ significationis & constructionis. Quapropter miror valde, Ursinum p. 429. verba *Utor* & *Fruor* pro vere Deponentibus haberi velle, quæ passiva significatione deposita in activam transferint: idque eo argumento, quod etiam passive reperiuntur posita, pro, adhibeo ad usum & voluptatem. Inde enim confici vult, fuisse ergo verba Communia, quæ utramque sub una terminatione admiserint significationem, sed tamen Passivam dein deposuerint, retenta sola activa. Adhibendi quid suum in usum. At vero rarissima est illa Passiva nimis significatio, & sine dubio ex errore Scriptorum orta, quum vulgaris horum Verborum significatio etiam ipsa sit Passiva, sed lenius, & notet juvari atque affici utilitate vel voluptate ex aliqua re, atque ideo frequentissime illa cum Ablativo construuntur. Sed & absolute *Frui* simpliciter pro lætari ponitur apud Tacitum Hist. III. 83. ubi cum *exsultabant* conjungitur. Vide Gronovium Patrem Observ. II. 4. extr. & Plinium Paneg. cap. 34. Sed & sic fere Terent. Adelph. V. 8. 27. *Agellum huic demus, qui fruatur,*

h. e. Unde, vel, Ut lætius agat, vivatque. Sic *Uti quacumque re* notat proprie juvari ea suam ad utilitatem, Livius XLIV. 26. *Quinque millia Equitum sat esse, quibus uti ad bellum possent, & quorum multitudinem ipsi non timeant.* Quid hoc est aliud quam *juvari*? quum minore numero juvari non possent, a majore autem malum sibi metuerent. Florus II. 6. *Victoria quum posset uti, frui maluit*, h. e. quum posset illa victoria juvari ad bellum conficiendum, maluit ea lætari, & se oblectare. Sic Sall. Jug. 38. *Nox & præda castrorum hostes, quo minus victoria uterentur, remorata sunt.* Sed & sic passim ponitur pro juvari in vitiis sustentanda, Vide Gronov. Patr. de Pec. Vet. II. 7. ubi exponit hæc Ciceronis verba, *Ceteræ res, quæ expetuntur, oportunæ sunt singulæ rebus fere singulis; divitiæ, ut utare; opes, ut colare; honores ut laudare.* Ubi omnia sunt passiva, & notant commodum aliquod, quod ex diversis rebus diversum percipias. Habet dein & alias significationes, ac tales, quæ non ita directe respondeant *ut juvari*, sed neque *ut adhibere suum in usum*, ut solent vocabula paulatim longius recedere a propria & primitiva significatione. Talia sunt apud Corn. Nepotem, *Duro admodum initio adolescentiæ est usus: quum intima Ciceronis familiaritate uteretur. Sosilo usus est Doro: Patre usus est diligente*, h. e. habuit tale Initium, Doctorem, Patrem, &c. Et sic passim *adversa uti Fortuna, adversa usi sumus tempestate in mari, valetudine uti minus commoda, Supplicio uti in aliquem.* Verum ita paulatim

latim ad alieniora progressam sæpe verborum significationem, declaratum jam est supra Verbo *Luere*. Quin liquet id etiam ex Verbo *Censere*, quod ab æstimatione bonorum, ad sententiam in Senatu quacunque de re dicendam, ac denique ad vulgarem *putandi* & *arbitrandi* significationem transit. Sed nos de Passivo nunc agemus, quo dicimur *Censeri aliqua re*, Liv. l. 43. *Hæc classis censebatur undecim milibus*. Scilicet ipsi quidem cives bona sua in censum deferebant; sed a Magistratibus etiam *censebantur* illi, si forte parum justo pretio ipsi ea detulissent: sed & si quid omitterent, cogi poterant a Censoribus, ut id quoque deferrent; & sic tunc ipsi Cives, & patrimonium ipsorum, *Eo quoque censeri* dicebantur. Hinc jam ortum, ut homines etiam extra hunc proprie dictæ censio- nis casum dicerentur *censeri ea re*, cujus in ipsorum æstimatione habetur ratio. Sed usus obtinuit, ut pro Ablativo in istis locutionibus tum propriis, tum translati- tis, etiam Accusativus & crebro quidem adhiberetur, eodem tamen sensu, eademque construc- tionis ratione, ellipsi scilicet propositionis. Quam tamen quia non observarunt Viri quidam Doctissimi, verbum hoc passivum pro activo, & accusativum, tanquam si proxime ab eo regeretur, acceperunt, interpre- tando *Censeri*, per *in Censum profueri*, vel etiam per ipsum ac- tivum *Censere*. Sic certe Lipsius ad Tacitum exposuit illud Ovi- dii, *Hanc probat, & primis dilectam semper ab annis, Est inter comites Marcia censa suas*. Ait

enim, *Est censa*, pro *Censuit*. *Sais nove, immo antique, ut Affectatus est regnum, pro affectatus, &c.* At vero sensus est, Marcia ad- eo hanc dilexit; ut semper eam inter comites suas habuerit, & ita, quando fuit censa comi- tum suarum nomine, hujus quo- que nomine inter illas fuerit censa, seu, hujus quoque ra- tio fuerit habita in censu comi- tum Marcie. Vide etiam Gronovium Patrem Observ. IV. 3. extr. & ibi Addenda. Dicitur autem *censeri hanc rem*, eadem ratione, qua *expleri mentem, moveri vultum, purgari bilem, indui aures aselli* &c. quæ Au- ctor infra adfert in Ellipsi præ- pos. *nata*. Hæc vero docu- mento sint, etiam Viros Doctis- simos verba vere Passiva acce- pisse pro Deponentibus per cau- sam figuratæ locutionis, quam non perspiciebant, & ita nati- vam quoque significationem iis mutasse. Quod si id accidit ho- die Viris sedulo indagantibus lin- guæ Latine vim & naturam, multo facilius id evenisse necesse est plerisque Veterum, qui non- dum constituta Grammatica, eam ejusque rationem in construc- tionibus ignorantes, nec inve- stigantes, simpliciter ex usu vulgi loquebantur. Unde haud dubie factum, ut hodie multa istorum, quæ dicuntur *Deponentia*, prorsus etiam videantur passivam si- gnificationem revera deposuisse, seu nihil amplius passivi tum in vulgari significatione, tum in constructione, præ se ferre. Id quod tanto factum proclivius; quod, licet propria ipsorum ver- borum significatio mutata videatur ex passiva in activam, eadem tamen

tamen maneat sæpe quod ad sensum. Nam eodem recidit, siue *vescor cibum* exponas per, Alor & sustentor cibo, siue per, Edo cibum. Sic *gravari matrem, prætoria*, idem est, siue interpreteris, Molestia affici & onerari ad conspectum matris vel prætiorum, siue simpliciter, Fastidire matrem vel prætoria. Sed tamen ista ratione etiam Verba prorsus Passiva, & quorum Activa frequentissimo sunt in usu, Deponentia per Constructionem suam & significationem haberi & dici eodem jure possent. Quando Horatius ait Epist. II. 2. *ut qui Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa moveur*, quid hoc aliud est, quam quod alibi idem dicit *Cyclopa saltare*, quæ phrasis Activa habetur? Quare ergo *Moveri Satyrum*, non itidem activæ habebitur significationis, & ipsum illud *Moveri* Deponens? tanto magis, quia, si Passive id interpretemur, durissima statuenda est Ellipsis, *moveri κατὰ, secundum, Satyrum* vel *Cyclopa*, h. e. moveri ita, ut videaris esse Satyrus vel Cyclops, moveri motu solito Satyri vel Cyclopi. Quin hæc ipsa durities supplendi simul & interpretandi fecit, ut *Saltare Cyclopa*, Activa quoque, sed perperam, a plerisque habeatur locutio, non Neutra. Et tamen, quin *Moveri* sit etiam in hac phrasi mere Passivum, nemo, opinor, dubitabit. At si paulatim in defuetudinem abiisset Activum *Moveo*, æque ac tot alia Activa, & si phrasis hæc magis fuisset frequentata, nullum est dubium, quin & *Moveor* Deponentibus jamdudum fuisset adscriptum: æque ac multa etiam

alia Verba in OR exeuntia, quorum Activa plane intercidérunt, & quæ ideo non tam Passivam, quam Neutralem, videntur nunc habere significationem & Constructionem, licet Passiva tamen vere sint: veluti *Gnascor*, quod passivum est ab antiquo *Genare*, quod est a Gr. γενᾶν, ut ipse id Ursinus ostendit Observ. cap. XII. p. 223. 224. Hinc Plautus Poen. V. 4. 13. *Eo sumus gnata genere*. Et sine G, Tacitus Hist. I. 16. *Generari & nasci A Principibus, fortuitum*, ubi manifeste *Nasci* passivo sensu adhibetur. Vulgo tamen etiam inter Deponentia refertur, non quidem Activæ, sed Neutrius significationis. Adde his omnino, quæ Cap. seq. ad Verbum *Adversor* disputamus. Neque tamen existimo, omnia omnino Deponentia habuisse olim sua Activa in O exeuntia, & fuisse primitus Passivæ prorsus significationis. Nec enim dubito, quin multa ejus generis serius sint formata ad exemplum & instar aliorum, Deponentium speciem & usum jam habentium, atque ideo statim tunc acceperint constructionem & significationem, qualem illa priora jam habebant, vel habere credebantur. Talia putem fuisse multa ex iis maxime, quæ ab Nominibus sunt formata, & neutrali adhibentur significatione. Veluti, *Admiculor, Argumtor, Calumnior, Hariolor, Morigeror*, &c. Refragatur superioribus, vel potius cavillatur ea, quæ hic disputavimus, Ursinus pag. 427. Nam quid est, nisi cavillari? quando ibi rejicit, quod dixi, *Vox dubitare me, Deponentia quoque, primitivo usa*

usu & significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva, quum ipse in ead. pag. dixerit paulo ante, Hos affirmare licet, omnia in OR primitus fuisse passiva. Quid enim aliud ego dico aut volo? quod illud semper non ex posteriore illorum verborum usu, sed ex eorum origine & primitiva significatione probare annitor, & probandum contendo. At ille nunc excipit, quæ a Neutris in O exeuntibus sunt orta, quæ non possint dici absolute primitus fuisse passiva. Quis non miretur, ab eodem Viro in eadem pagina tam contraria affirmari? Talia autem esse ait, *altercor, auspicor, cunctor.* At vellem singulorum indagasset aut exposuisset originem ac rationem. Ego in superioribus jam rationem dedi & *Auspicari*, ut notet scilicet in auspiciando occupari & versari longiore mora, quam ego originem credo multorum Deponentium ab Neutris maxime, sed & ab Activis quibusdam proprie dictis, ortorum, qualia esse videntur *Metior, Populor, Largior, Cavillor, Blandior, Dominor*, aliaque supra jam dicta. *Altercor* autem refero ad mutæ actionis Verba, de quibus itidem jam egi. At *Cunctor* ad utrumque referri potest, ut notet vel Mutuam actionem conjungendi se invicem, vel potius Hære & morari in *cunctando*, h. e. contrahendo cunctos socios vel commilitones. Nam quin a *Cunctus*, quod pro *conjunctus* dicitur, descendat, nullum mihi est dubium. Hinc *Cunctari* in bello dicuntur, qui quasi aliquid subsidii adhuc expectent, pugnare nondum volunt. Sed

& hinc *percunctari* pro interrogare, inquirere sciscitando: quod cum Felto per V potius scribendum, quam per O cum Verrio Flacco, derivante hoc verbum a *Conto* nautico, censeam. Construitur autem illud sæpe cum duplici Accusativo. Plaut. Mil. Gl. II, 3, 21. *Nam tibi lippus videor?* resp. *Medicum istuc, tibi melius, percunctarier.* Pseud. I, 5, 47. *Sunt quæ Te volumus percunctari.* Occurrit quoque passim *percunctari rem*, pro, inquire in rem. Cicero de Divin. II, 36. *Solebat ex me percunctari nostri augurii disciplinam.* Plaut. Afin. II, 4, 45. *Si esses percunctatus me ex aliis, crederes mihi*, h. e. inquisivisses in me. Accusativi autem hi neutiquam reguntur proxime ab ipso Verbo, sed a Præpositione per Ellipsin omissa. Nam *percunctari aliquem* notat cunctari & morari circa aliquem, ex quo rem prius exquirere vis, plane ut *Consulere aliquem*, de quo alibi egimus. At *percunctari rem* notat cunctari & morari in re investiganda, plane ut *Consulere aliquid*. Utrobique intelligitur Præpositionis Græcæ (*περὶ*) vis. Ceterum neque deponentium, quæ ab Activis transiivis sunt, obscuratam seu oblieratam significationem passivam, statui vult mecum Vir Doctiss. sed potius immutatam & conversam in Activam. At valde vellem scire, qui conceperit factam illam immutationem: an subito impetu & arbitrato, centet, uno temporis momento, Passiva isthæc transiisse ad Activam significationem? Ad quam inepta hæc foret & inconsulta affirmatio? Etenim si habuerunt pri-

primitus significationem passivam, eamque immutarunt in Activam, necessario id utique paulatim factum fuisse debuit quacunque ratione vel causa, ut ita oblitterata sensim fuerit prior significatio & constructio, & tandem invaluerit nova seu activa. At qua ratione & qua tandem causa acceperint activam significationem & constructionem, id vero in singulis & omnibus commonstrare, difficile est factu, nec fieri possit, nisi explorata prius foret omnium primitiva significatio. In multis, credo, casu, vel ex abusu & errore vulgi aut ipsorum Scriptorum, cujus ratio nulla nunc certe dari queat, factam esse illam immutationem. Quam enim exputabimus rationem, quare aut unde *Exsecrari* eandem acceperit significationem & constructionem, quam *Exsecrare* habuisse debuit? aut quare multa in OR exeuntia reperiantur æque & passivam olim, & activam, habuisse significationem, veluti *Comperior*, *Interpretor*, &c. Complurium, & variam, in superioribus jam dedimus rationem, sed omnium investigare aut promittere neutiquam velim, ut sæpe jam dixi. Ipse Ursinus casu abolita Deponentium activa censet p. 426. At quo casu, incertum relinquit. Hoc tamen certum, multa nobis, ut Deponentia, apud melioris ævi Scriptores occurrere, quorum olim Activa forma quoque, in literam O desinens, fuit usitata, ut vel ex uno liquet Plauto. Sic pro *Morigerari* legimus in *Amphitr.* III, 3, 26. *dum mihi morigero*: pro *Mendicari* ibid. IV, 2, 12. a

me mendicas malum: pro *ludificari* ibid. IV, 37. & 13. *Nunquam me ludificabit inultus*: quem nunc omnes *ludificant*: pro *Congracari* Bacchid. IV, 4, 91. *quod in lustris comedim, & congracem*; pro *Contemplari* Mostell. I, 3, 16. *quin me aspice & contempla*; pro *interminari* Mil. Glor. II, 3, 42. *quis homo interminat*: pro *Fabulari* ibid. II, 4, 18. *quæ cum hoc insano fabulem*: pro *Auspicari* Persa IV, 6, 7. *lucro faciundo ego auspicavi*. Plura sunt ejus generis, quæ ex Plauto & Veterum Poëtarum fragmentis, apud Nonium maxime, colligi facile possint. Vide ejus Caput de *Contrariis Generibus Verborum*. Quod vero Ursinus etiam a Neutorum Impersonalibus Passivis Deponentia multa ait formata, id vero satis est ineptum. Nam pone, quia etiam *Altercare* dixerunt Veteres, hinc porro *Altercatur* dictum fuisse, pro, sit altercatio: Quis jam nexus, quæ verisimilitudo, ut inde postea, dixerint *Altercor* eodem sensu, quo antea dixerant *Alterco*, h. e. facio altercationem? Longe rectius quorundam Deponentium, & maxime verborum in OR desinentium, quæ utramque reperiuntur habuisse significationem, originem repeteremus a Græcis, quorum Verba, quæ dicuntur *Media*, ad passivam propius accedunt formam, & tamen vel utramque, vel activam potissimum, habent significationem. Sed tamen nulla in re magis, quam in Verborum conjugationibus, recesserunt a Græcis Latini: ut adeo neque inde multum elici queat.

954

osculor te, & basio te? (4) Activa hæc sunt omnia natura, quocunque fine terminentur: nam quæ vocantur *Deponentia*, activa omnino sunt; neque enim ideo ita dicuntur, quia sint aliud genus ab activis; sed [quia] fuerunt aliquando *Communia*, quæ simul actionem, & passionem significarent, sed quia deposuerunt passivam significationem, dicta sunt *Deponentia*, quasi dicas, *Activa deponentia*. Quum igitur in usu fuerunt verba *Communia*, nulla erant *Deponentia*, nunc quia sunt *Deponentia*, (5) nulla erunt *Communia*: quis enim nunc latine dicat; *Tu amplecteris a me, & tu oscularis a me*; &, *liber interpretatur a præceptore*. Quod si dicas, reperiri aliqua Participia in utraque significatione, dicam, id totum esse

(4) *Activa hæc sunt &c.*] Quæ Auctor hic disputat, aliena prorsus sunt. Nec enim ex significatione, eaque non propria, sed per circuitum longiorem ducta & translata, constitui debet ratio Grammatica Verborum. Nec magis ex ea in verbis in OR exeuntibus admittere debuisset *Deponentia* Activæ prorsus construenda, quam in Verbis in O desinentibus agnoscere vult Neutra, quæ non sint Activa constructionis. Sed & supra in Adverbiis & Conjunctionibus I. 17. & 18. diserte a Grammatici cura removet Significationem vocularum. Quando autem dicimus, *Prosequor te injuria*, possunt ea quidem etiam Passivæ accipi & exponi, sed per circuitum quendam. Sensus enim est, Ego jungor tibi & vestigiis tuis, facienda tibi injuria. *Deponentia* vero a Grammaticis, ad translatam significationem & constructionem tantum attendentibus, dicta sunt, quia cum olim habuissent Passivam ye-

re significationem, & ejus speciem ac terminationem retinerent, usu tamen ipso ejus significationem videbantur tandem deposuisse.

(5) *Nulla erunt communia.*] At Vide Voss. Anal. III. 5. & 6. ubi & videbis exempla *Te amplecti & interpretari* in sensu passivo. Immo & *ulcisci*, quod etiam apud Livium V, 49, reperias, *in conspectu habentur omnia, quæ defendi, repetique & ulcisci fas sit*. Et adde Gellium XV. 13. Sed tamen vel sic suspecta mihi pleræque, ut ex imperitia vel negligentia Scriptorum orta, quum insuper hæc significatio *Deponentium* plane passiva, sit rarissima, & vix, extra Participia, apud unum alterumve Scriptorem reperitur. Sed excusabunt hæc forsan Grammatici exemplo Mediorum apud Græcos. Nonnulla etiam explicatione commoda juvari poterunt. Vide me ad Caput sequens, & Verbum *Potior*.

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 287
 esse a me, qui assero (6) aliquando fuisse verba *Communia*,
 quorum vestigia remanent in aliquibus participiis. Quid,
 quod ex tuis Deponentibus adducam Participia passio-
 nem significantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt
 Communia; unde ipse in Officiis citat ex veteri poeta;
O domus antiqua, quam dispari domino dominaris? Inferit
 & Sallustius in Jugurtha orationem C. Memmii, in qua
 legitur; *quidquid sine sanguine civium ulcisci nequit.* Ci-
 cero in Oratore perfecto cap. 56. dixit; *Pes enim, qui*
adhibetur ad numeros, partitur in tria. Partitur ibi passi-
 vum esse a *Partio*, dicendum est, non commune; quan-
 quam mihi locus suspectus est, & fortasse legendum,
Numeros partitur, id est, dividit. Itaque jam constat,
 omnia verba aut esse Activa, aut Passiva, ut ex Aristo-
 tele comprobavimus. Unde falsum est & illud, quod
 ex Categoriis Dialectici disputant, *inter agere & pati*
medium esse jacere, stare, & situm esse; nam si jacet, aut
 sedet, aut situs est, aliquid agit: sedet enim sectionem,
 & stat stationem. [At Vide Notas in superioribus.]
 Ego enim illas Categorias, sive Prædicamenta, Aristo-
 telis non esse, multis argumentis possum comprobare.
 Multo minus illa ferenda sunt apud Philosophos &
 Theologos tritissima, *de actionibus permanentibus, & tran-*
seuntibus; nam si actio est, aliquid agit.

Turpiter lapsi multis modis Grammatici, qui verba,
 seu activa, seu neutra, sive deponentia, in Species par-
 titi sunt. Primo quia *Species* in grammatica non id,
 quod tu fingis, significant, sed id quod lib. 1. cap. 3.
 significavimus. Deinde nemo est, qui non videat, ver-
 ba primæ *Speciei*, sive *ordinem* vocare malis, esse etiam
 vel sextæ vel quartæ, & aliarum etiam esse posse; nam

amq

(6) Aliquando fuisse Verba Com-
 munita.] Non hæc est ratio parti-
 cipiorum, quæ in utraque, a-
 ctiva & passiva, significatione
 reperiuntur, sed quod ipsa illa
 Participia Præterita, veluti *A-*
matus &c. quæ Auctor hic in-
 telligit, olim utriusque revera
 fuerint, & potissimum Activæ,
 significationis. Vide me supra
 ad l. 15, pag. 134. &c.

amo te, dicimus; & *insania est amare tanti*; & *id amo te*; & *ecquid nos amas de fidicina istac*; & *ubi sunt qui amant a Leone*, apud Plautum. Itaque si omnia verba sunt diversarum specierum, quid opus est his Speciebus, id est tricis, & fallaciis? Dicam clarius, si omnia verba sunt omnium ordinum, aut si nullum verbum in his ordinibus habet propriam sedem, ita ut in alium transire non possit, manifesta insania est iis Speciebus puerorum ingenia distorquere. Postremo in hoc maxime peccatur, quod etiam si verum sit, verba prima classis regere accusativum, quisnam sit ille accusativus, ignoratur: quid enim est apud Latinos; *Fœmina reponit genus*, aut *mas reponit genus*, nullo monstrante? Aut quis unquam dixit, *ego amo Deum*, & *Deus amatur a me*? (7) num etiam dices, *facio orationem*; & *do tibi damnum*, & multa huiusmodi. Ex optimis scriptoribus hæc discenda sunt, non ex arte grammatica: nec grammatica docet latine loqui, sed Latinum sermonem ad Artem refert, ut tu postea ex latina imitatione latine loqui discas. Quum igitur, secluso verbo Substantivo, omnia verba sint aut Activa aut Passiva, intelligendum est, Activa omnia vel in varios transire accusativos; ut, *facere verba*, *fidem*, *finem*: vel in unicum tantum, id est, in suum; ut, *vivere vitam*; *mori mortem*; *egere egestatem*; *furere furorem*. De quibus Ruffianus Rhetor. lib.

(7) *Nam etiam dices.* Nullam mihi constare causam, quare non recte dici queat, *ego amo Deum*, supra ad pag. 9. & 10. sum testatus. Quin diserte ita Plautus Poenulo I. 2. 70. *Deos quoque edepol & AMO & Metuo.* & Seneca Epist. 47. *Id Domino parum esse, quod Deo satis est, qui colitur & amatur.* Similiter *facio orationem*, sensu componendi, quidni ferri æque possit? ac dicitur *facis apologum*, h. e. comminiscor,

apud Plaut. Stich. IV. 1. 64. Et sic apud Cic. de Sen. cap. 7. *Sophocles ad summam senectutem tragedias fecit.* Petron. *Poëma*, Et, *mortuo Epigramma facere.* Porro phrasin damni dandi confirmat utique celebris illa locutio in Lege Aquilia, *Damni injuria d. ii.* Sed & sic Terent. Andr. I. 1. 116. *Nam si illum objurges, vitæ qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum.*

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 289
 lib. 2. pag. 35. sic ait; *Figura per pleonasmum*; ut, *Mortem occumbere*, & *obire diem*; & *vivere vitam*, & *pugnare pugnam*, & *ire iter*. In quibus sive addas, sive tollas accusativum, idem manet sensus, & totidem virtute vocabula enarrantur. Idem enim est, *Vivo* & *Vivo vitam*: idem, *Careo pecuniarum*, & *Careo caritatem pecuniarum*: idem est, *Egeo medici*, & *Egeo egestatem medici*. Unde enim esset in passiva, *Egetur*, *Sedetur*, *Statur*, nisi active diceretur, *egeo egestatem*, *sedeo sessionem*, *sto statum*, sive *stationem*? Sed jam nobis objicies, cur hos accusativos non invenimus? (8) quia vitium esset apponere, vel saltem archaismus: nam olim frequens erat, *nocere noxam*; *servire servitutem*; nunc nisi addendum sit adjectivum, pleonasmus erit: ut enim supervacuum est dicere, *Gaudemus gaudium*, ita necessario dicemus; *Tuum vel alienum gaudium gaudebimus*; *hunc furere furorem*; *consimilem ludere ludum*. Et Græcis quidem, ut inquit Budæus in Commentariis, familiare est, omnibus verbis seu transitivis, seu absolutis, seu passivis, seu deponentibus, nomina substantiva ab eisdem deducta in accusativo casu subijcere.

Illud porro non est leviter advertendum, verba, quæ uni tantum accusativo deserviunt, ut, *Vivo*, *Dormio*, posse

(8) *Quia Vitium esset apponere.*] An ergo Vitium ex natura artis proficiscitur? aut an ars postulat sibi apponi, quod Vitium est? denique an ars linguæ & ratio ac vis loquendi flagitat adhiberi & apponi, quod adeo nihil addit ad sensum, ut Vitium quoque sit illud apponi? Ratio autem ittorum Impersonalium Passivorum *Egetur* &c. nequaquam supponit Accusativum Activis addendum. Vide & Plant. Cistell. 1, 1. 108. sed e contrario formantur illa ab Activis Absolutis sine Accusativo; atque adeo vel nul-

lum plane habent Suppositum, veluti illa, quæ a Neutris, *Egeo*, *Sedeo*, *Sto* &c. formantur, vel in medio & incerto relinquunt, ut faciunt, quæ a Veris Activis oriuntur. Nam ut dicitur absolute, *Qui amant a Lenone*, Et, *Omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt*, sine Accusativo vel Objecto certo amandi, sic in Passivo æque absolute dicitur, *Amatur*, sine ullo itidem Objecto vel Nominativo. Sed satis isthæc omnia refutavimus in principio hujus Capituli, vide pag. 272. &c.

T.

posse multos alios recipere, dummodo per translationem idem significant, quod proprius accusativus: Recte enim dicas de aliquo avaro; (9) *Vivit Pecunias*, id est, tota illius vita nihil aliud est, quam merae pecuniae. Virg. *Corydon* (10) *ardebat Alexin*, id est, ardor, quem ardebat Corydon, erat Alexis, „[erat Ignis, quo con-, „ flagrabat Corydon.] In sacris aptissime dictum est; *Terra germinet Salvatorem*. Sic dicimus; *Somniat thesaurum*. Cic. lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus*. Adrianus Turnebus lib. 10. cap. 1. *Adversariorum*, super illud Persii; *Iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles*. *Audaacter*, inquit, *dictum est*, Pallere Eupolidem; ut si diceret, pallere pallorem, quod est, qui palles, quod tam impense illis poetis operam impenderes, ut decolorem contraxeris insano labore vultum. Haec ille. Similia sunt; *Alios suspirat amores*; (11) *Crepat sulcos, & vineta*; de quibus suis locis.

Ad-

(9) *Vivit pecunias*.] Haud putem, quenquam ita locutum. Certe quod ex Cic. Fam. XIII. adfert mox Noster, alienissimum est, ut patebit ex loco tantum inspecto, qui ita se habet. *Est enim in eo cum virtus, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus*. Manifestum est, non vivimus non referri ad studia, sed ad quibus.

(10) *Ardebat Alexin*.] Sic Gell. VII. 8. *Delphini pueros forma liberali miris & humanis modis arserunt*. Ceterum hic Accusativus per Ellipsin praepos. *nata* omnino explicandus. Vide ipsum Sanctium cap. seq. in Voce Doleo, & Pereo. Et simile prorsus est, quod apud Comicos passim occurrit deperire aliquem. Plaut. Amph. I. 3. 19. *Te efflictim deperit*. Terent. Heaut. III. 2. 15. *Minime miror, Clinia hanc si de-*

perit, h. e. si propter hanc, & ad hujus desiderium, prorsus perit amore. Ita enim Suetonius Vesp. 22. *quasi amore sui deperiret*. Similiter expono *Pallere Eupolidem* h. e. pallere propter & ad lectionem Eupolidis, vel forsitan, sedulam declarare lectionem Eupolidis pallendo, seu pallore ex ea contracto, ut nonnulla mox explicabimus.

(11) *Crepat sulcos & vineta*.] Haec est Ellipsis, non tam in constructione, quam in sensu. Nam revera Accusativi hi proxime reguntur a Verbo, sed quod interpretandum cum Ellipsi & dicere, memorare; Atque adeo *crepare sulcos* est, cum crepitu memorare & jactare. Sic Plaut. Mil. III. 1. 57. *Neque publicas res clamo, neque leges crepo*. Sallust. Or. I. ad Caesarem, *que in Sullam increpabantur*. Terent. Eun. V.

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 291
 Advertendum insuper, accusativum cognatum, qui est
 in verbis simplicibus, posse etiam in compositis subin-
 telligi; ut, *obiit*, *interiit*, *periit*, scilicet, *viam*, vel
iter.

V. 1. 14. *Is succine interminata sum* | *rum excusavit*. Et hinc Plaut.
hinc abiens tibi? Liv. I. 17. *Fre-* | *Asin. III. 1. 31. Excusatio inopia.*
mere plebs multiplicatam servitu- | *Sic ferme & Græci. Ælianus*
tem. Sall. Jug. 104. *Postquam er-* | *Var. Hist. X. 1. ἐδικαιολογήσατο,*
rasse Regem, & Jugurthæ scelere | *πατήρα μὲν Ὀλυμπιονίκην ἔχειν,*
lapsum, deprecati sunt. Sic excu- | *&c. in defendendo dixit, patrem se*
sare morbum &c. h. e. in excu- | *habere &c. Vide plura ad Cap.*
sando allegare. Ita vero Tacit. | *seq. & Verbum Æstuo. & maxi-*
 An. V. 2. *Magnitudinem negotio-* | *me IV, 5. 7.*

C A P. III.

*Enumerantur ordine Activa multa, quæ hætenus credita
 sunt Neutra, Impersonalia, vel Deponentia.*

QUoniam ex Aristotele citavimus, omnem motum
 aut actionem aut passionem esse, nihilque medium,
 quod Neutrum possit vere appellari, consentaneum erit,
 verba *Neutra* rejicere, quibus videlicet, id, quod non
 est in rerum natura, velint Grammatici nuncupari. Ra-
 tio illorum, si ratio ea dicenda est, sic habet; Vi-
 demus verbum *Amo* significare actionem, & verbum
Amor passionem: Sed verbum *Sedeo* in medio amborum
 est, quia nec actionem, nec passionem, significat. Sed
 falluntur, qui hæc comminiscuntur; nam si verum scru-
 tari velint, invenient profecto activa omnia in duplici
 constituta differentia: quædam enim uni tantum accusa-
 tivo junguntur: ut, *vivo*, *sedeo*, *dormio*: quædam va-
 riis accusativis; ut, *amo*, *amplector*, *judico*. In illis
 (1) non apponitur accusativus, quia certissimus; in his
 appo-

(1) *Non apponitur Acc.]* Nec | hic affirmat, vide quæ ad supe-
 apponi opus, quia nihil signifi- | rius caput jam notavimus, & ad
 cabit, etiamsi apponatur. Cete- | hoc ipsum mox notabimus.
 rum de his, quæ Auctor denuo

apponitur, quia incertus. Unde illa, quæ tu vocas *Absoluta*, vera & prima sunt activa, & in primo loco activorum collocanda. Itaque *sedeo*, (2) magis activum est, quam *amo*, aut *percutio*: Aristoteles enim, & Cicero in Topicis hanc regulam nobis tradunt; *Quæ se ipsis contenta sunt, meliora sunt, quam quæ egent aliis*. Et vero, quum dicis, *Petrus sedet, dormit, jocatur*, in quolibet horum sensum absolvisti, ita ut nihil desiderari videatur; at quum dicis, *Petrus fregit, percussit, vidit*, imperfectum sensum reliquisti; propterea quod manca illa verba sunt sine accusativi appositione.

Nunc ad verba enumeranda me converto, quæ falso Neutra putantur; in quibus illud velim mihi concedi, quod superius (Cap. 2.) probatum est, satis mihi esse ad probandum, verbum aliquod esse activum, si in passiva [At Vide supra ad Cap. 2. & mox ad verbum *Ambulare*.] testimonia citentur, etiam illorum, quæ dicuntur ab istis Impersonalia; ut, *caletur, egetur, curritur, peccatur*: nam si, ut jam diximus, impersonalia illa ficta in passiva nulla sunt, hæ voces, *egetur, caletur*, activum verbum satis superque demonstrabunt; ut, *egetur*, subaudi *egeſtas*; *egeo egeſtatem*. Ubicunque item participium in *Dus, da, dum*, reperitur, sive solum in *Dum*, sive cum substantivo, semper denotat verbum activum; ut,

(2) *Magis activum est.* Immo revera longe minus, quia non habet patientem, in quem exferat actionem suam; quum tamen secundum Aristotelem & ipsum Sanctium in omni actione vera & iusta esse debeat, quum illud, quod agit, tum, quod patitur. *Activa* tamen etiam dicuntur, & dici possunt, Neutra Verba, quia speciem quandam Actionis in se absolutæ notant. At reliqua, quæ Sanctius dicit *imperfectum sensum relinquere*, vere sunt Activa, & ideo requirunt Accusativum pa-

tientem, in quem vera illa Actio se exferat, nisi Objectum relinquunt in incerto. Vide supra ad pag. 270. 271. & p. 272. Debuisset ergo Sanctius dixisse, Neutra, veluti *Sedeo*, &c. non esse Magis Activa, sed, esse Verba potioris naturæ, ut quæ se ipsis sint contenta, & sensum absolvant sine Accusativo, quum illa vere Activa imperfectum sine eo relinquunt sensum, & cum eo demum perfectam & veram declarent actionem.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 293
ut, (3) *serviendum est*; subaudi *servire*; *micandum est*,
sub. *micare*; *bibendum est*, subaudi *bibere*.

Abeo, vide *Eo*.

„ [(4) *Abhorreo*. Cicero: *Omnes illum abhorrent, & a-*
„ *spernantur*. Dictys lib. 2. *Exemplum ejuscemodi abhor-*
„ *rentes*; & lib. 4. *Parum abhorrens famam*.]

Abnuo, Sallust. Jugurth. *Hic milites fessos itineris ma-*
„ *gnitudine*, & *jam abnuentes omnia*. „ [Sicut Catull. *Om-*
„ *nia omnibus annuit*.] [Intelligitur ante hosce Accu-

sativos Præpositio.]
Abstineo, Nebriffensis esse activum fatetur; sed quum
Horatius dixit, *Abstineo irarum, calidaeque rixæ*, neu-
trum esse arbitratur, sed male. vide lib. IV. cap. 12.
de *Hellenismo*. *Abstine maledictis*, vel *a maledictis*, neu-
trum multi arbitrantur: sed deest accusativus *Se*, „ [vel
„ *Manum*, vel quid aliud.] Brutus ad Atticum; *ut se*
„ *maledictis non abstineat*. „ [Liv. 8. *Alexandrum Romano*
„ *bello fortuna abstinuit*. Plaut. *Perfa. Quasi lippo oculo*,
„ *me herus manum abstinerere haut quit, quin mihi imperet,*
„ *quin me suis negotiis præfulciat*.]

Abutor, Philip. Beroaldus ad Sueton. *Dicimus*, in-
quit, *abutor hanc rem, & hac re*. Terent. *Nam in pro-*
„ *logis scribundis operam abutitur*. Cato rustic. *Donec om-*
„ *nem caseum cum melle abusus fuerit*. Plaut. *Bacch. Nos*
„ *aurum abusus*: idem; *Nam hoc argentum alibi abutar*: i-
dem *Trinummo, Qui abusus sum tantam rem patriam*.

Vi-

(3) *Serviendum est*.] Nomina
hæc sunt Adjectiva, quæ nihil
ex Verbo habent, nisi adsignifi-
cationem aliquam Temporis,
unde *Participia* dicuntur. Et pro-
inde nihil hinc colligi potest de
natura verborum, & Ellipsi in
iis usitata, cum in hisce nomi-
nibus plerumque intelligatur *Ne-*
„ *gotium*, vel Impersonalis sint con-
structionis. Vide infra ad cap. 8.

(4) *Abhorreo*.] Hoc Verbum

non magis regit vi sua Accusa-
tivum, quam *Aversor*, *Abomi-*
„ *nor*, aut ipsum *Horreo*, *Trepido*,
„ *Stupeo* &c. Quibus appositus Ac-
cusativus explicandus est per El-
lipsin Præpositionis. Eadem est
ratio Constructionis in Verbis
compluribus, quæ sequuntur a-
pud Sanctium. Vide quæ nota-
vi ad *Ambulare viam*, in extre-
mo.

T 3

Vide *Utor*. Quum dicimus *abutor hac re*, (5) deest τὸ *abuti*, vel *usum*.

„ [*Accedo*, Subaudi, *accedere*, sive *accessum*. Cicero
 „ 2. Tusc. cap. 16. *Saucii opplent porticus liberorum Æ-*
 „ *sculapii, non potest accedi.*] [At vide Me infra ad
 „ Verba, *Adeo*, *Cedo*.]

Accidit, *Accido* fere idem est quod *cado*, & sicut in *Cado* intelligitur τὸ *cadere*, sic in *accido*, Tac. *Accidit ad genua illius*, subaudi *se*, vel *casum*. [At vide me infra ad Verbum *Cado*.]

Adeo domum, vel *ad domum*, neutrum putant, (6) tu
 sem-

(5) Deest τὸ *abuti*.] Immo vero ejusmodi nihil deest, cum talia sint vere passiva, neque requirant Accusativum, sicuti supra ostendi ad pag. 280. & 281. agens de Deponentibus. Quando autem apponitur Accusativus, explicandus is est per Ellipsin Præpositionis, eodem modo, quo explicatur junctus hisce Verbis Ablativus. Vide mox ad V. *Adversari* in extr. Rarius est, quod sensu plane passivo legitur apud Plautum *Asin.* I, 3, 44. *Ubi illac, quæ dedi ante, scil. sunt.* resp. *Abusa*: nam si ea durarent mihi &c. h. e. utendo, dum juvabamur iis nostram in rem, consumpta sunt, nec amplius durant. Videtur Compositum hoc serius formatum, quando jam simplex *Uti* vulgari in sermone acceperat speciem deponentis, & veram ac pristinam significationem ferme amiserat. Notat enim proprie aliquid *utendo consumere*, vel *ad perversum usum convertere*, h. e. male vel perperam juvari aliqua re, ita ut illa intreat, vel ad aliud convertatur, quam debuerat. Vide & hujus Capituli Not. 8. in extr.

(6) Tu semper *Activum* putato.] Nihil falsius. Si alterutrum dicendum, Neutrum potius semper, quam Activum, putaverim. Neque obstant exempla a Sanctio allata, in quibus quasi ab Activo accusativum regente formata occurrunt Passiva cum suo supposito, quasi Accusativus in Nominativum esset mutatus. Nam talia reperiuntur multa, ab aliis etiam Neutris in Passivam formam translata. Sic Cæsar B. Gall. V. 18. *quod flumen uno omnino loco pedibus transiri potest.* At *transfere flumen* dicitur pro, *transire trans flumen*. Vide & mox plura ad verbum *Æstare* & *Ambulare*. Illud vero ex hisce Passivis discimus, Veteres Scriptores non semper attendisse ad originem & veram phrasium naturam, sed arripuisse usum non satis semper intellectum & ex eo alias porro formasse constructiones, a Verbi natura prorsus alienas. Scilicet, quum sæpe reperissent ab aliis ante se dictum, *adire aliquem*, &c. fecerunt inde *aditur aliquis*, licet ipsum Verbum *Adeo* naturâ suâ sit Neutrum, nec dictum fuerit primitus *adire ali-*

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 295
semper activum putato: nam dicimus, *adeo urbem*, &
urbs aditur, & *adeo ad urbem*, subaudi *viam*, vel *iter*.
Tacit. *Oceanus navibus aditur*. Livius; *Libri per Duum-*
viros sacrorum aditi. Ovid. 6. *Fastorum*; *Sacra vir in-*
trabo non adeunda viro. Cic. *Illa pericula adeuntur in præ-*
liis. Columella, *Sed granaria scalis adeantur*.

Ado-

aliquem, nisi per Ellipsin pro
adire ad aliquem. Id vero ne-
gat Ursinus Tom. 2. pag. 274.
censens Accusativum hunc regi
à Præpositione ipsa, quæ est
cum Verbo composita, & quæ
in ea compositione retineat suam
vim. At inane hoc esse, liquet
manifeste prorsus ex eo, quod
idem casus jungitur etiam Verbis
cum tali compositis Præpositio-
ne, quæ non Accusativum, sed
Ablativum regit, veluti *Abnuere*,
Abolere, *Convenire*, *Consu-*
lere, *Excedere*, *Evadere*, *Præve-*
nire, *Præire*, *Prædicere*, *Proferre*,
Producere, *Promovere*. Hæc om-
nia, & complura alia, Accusa-
tivum admittunt, quædam sem-
per, quædam sæpissime, loco
istius Casus, quem Præpositio,
cum Verbis composita, cetero-
qui regit. Deinde vero perpetuum
hoc est ipsius Ursini, ut exem-
plis plenioris locutionis prolatis
probet Ellipsin & ejus supplendæ
rationem, ac rejiciat, si, quod sta-
tuitur ejus supplementum, nullo
reperiatur loco expressum. At
hic frequentissimum est apud Au-
ctores illud & *Adire aliquem* sup-
plementum. Non modo enim
Terentius minimum quater di-
cit, *Adeo ad eum*, *adibo ad præca-*
torem &c. Sed & Plautus Au-
lul. IV. 10. 16. & Livius I. 4.
Nec adiri usquam ad justî cursum
amnis poterat. Corn. Nepos in

Themist. cap. 7. *ad magistratus*
adire noluit; ubi vide Gebhar-
dum, plura ex Nepote proferen-
tem. Cicero Famil. III. 7. *Cum*
esset ad me aditum ab iis. XI. 16.
Qui intemptive ad nos adeunt.
VI. 13. *Adiuv ad eum difficilio-*
res fuerunt. Sed putidum foret,
exempla locutionis tam frequen-
tis plura velle adferre. Denique
eadem est ratio Verborum cum
Præpos. A, Ab, & E, Ex,
compositorum, & Ablativum
modo cum repetita Præpositio-
ne, modo sine ea sibi adsciscen-
tium. Terent. Eun. IV. 7. 21.
Nunquam accedo ad te, quin abs
te abeam doctior. Et sic alibi pas-
sim, immo vix aliter. Si quando
tamen aliter occurrit, quis du-
bitet intelligi præpositionem.
Eun. IV. 3. 19. *aliquid domo ab-*
euntem abstulisse. Sic *Abire Ma-*
gistratu, *Româ* &c. Sed & si-
militer, *Nihil gloriosum ex ore e-*
jus exiit apud Nepotem in Ti-
mol. cap. 1. & sic alibi, & apud
alios: at Ellipsin habemus in no-
tissimo illo Lucani, *exeat aula,*
qui volet esse pius. Satis, nisi
fallor, patet ex his inconsulta
Cl. Ursini affirmatio, qua non tan-
tum negat Ellipsin in hac Phrasi,
sed etiam hoc Verbum, & similia
per naturam suam Neutra, vi præ-
positionis facta tradit vere Activa,
qua de re agemus etiam in se-
quentibus.

T 4

Adolere Verbenas, nemo actiſſimum eſſe negabit; at vero pro *crescere* contendunt eſſe neutrum: ſed dicimus, *adolevit etatem*, & *ad etatem*, ſubaudi ſe: hinc ſæpe *adulta etas*, *adultus autumnus*, *adulta vitia*. vide Nonium, & noſtra Paradoxa in *Euphemismo*. *Adoleſcit*, inquit Feſtus Pompejus, *ab Oleſco*, id eſt, *cresco*, *venit*: ſic enim legi debet; unde ſunt *Adultus*, *Adoleſcens*, *Altare*, quod in illo ignis excreſcat. *Adoleſcit puer*, ſubaudi ſe, vel rō *adolere*. [Vide Me infra IV. 14.]

„[*Adſcendere navem*. Dictys lib. 2. *Adſcendiſis navibus*, *ventos naſti ex ſententia*, *paucis diebus ad Trojam*, *pervenere*: & lib. 3. *Adſcendiſis curribus bellum ineunt*.]

Adulor tibi, & *adulor te*, dicimus; (7) ſed in illis ſupprimitur cognatus accuſatiſſimus; ut apud Græcos *δουλοῦν δουλίαν*; „[quomodo Catullus *Baſiare baſia*. Plaut. *Vere votum*, *Vomere vomitum*, *Turbare turbas*, *Ludere ludum*, *Jurare jurandum*.] Tacitus lib. 16. *Ne codicillis quidem Neronem*, *aut Tigellinum*, *aut quem aliorum præpotentium adulatus eſt*: idem lib. 16. *At nunc colimus externos*, & *adulamur*. Columella lib. 7. cap. 12. *Furem*

(7) *Sed in illis ſupprimitur &c.* Cum incertiſſima ſit hujus verbi origo, & proinde etiam primitiva ejus ſignificatio, nihil certi poſſumus ſtatuerе de nativa ejus conſtructione. Crediderim tamen, Verba *Adulo* & *Adulor* fuiſſe proriſus Neutralia, & notaſſe primitus, vel ad *aulam* agere & hærere propter aliquem, cui blandiaris: vel ad *ollam* hærere, & expetere cibum: quamvis neque reſiculam putei Turnebi ſententiam, a Græco *ἀπαλῆ*, *cauda*, ea derivantiſ, quum R & L permutari inter ſe ſoleant, & *adulationem* canibus maxime propriam dicat Nonius. Verba autem Ciceroniſ, in quibus proriſ-

ſus paſſiva ἢ *Adulari* creditur adhibitum, aliter expoſuerim & conſtruxerim. Nempe, ne *Aſſentatoribus pateſciamus aures*, nec Eos (*aſſentatores*) *adulari* nos *ſinamus*. Frequens enim eſt illa Accuſatiſſimi ante Infinitam Ellipſis. Cæſar B. Gall. II. 15. *nullum adiutū eſſe ad eos mercatoribus*: nihil pati ſcil. Eos *vini inferri*. Sed & in Valerio Max. IV. 3. 4. ext. legitur, *ſi Dionyſium adulare vellet*. Ceterum cognatus ille Accuſatiſſimus, de quo jam egimus ad Caput ſuperius init. & mox iterum aliquid dicemus ad vocem *Æſtus*, neſtquam requiritur, nedum in verbis in OR exeuntibus.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 297
rem adulantur. Cicero *Adulari fortunam alterius* dixit 2. Divin. *Adulo* etiam dixerunt veteres. Cicero 2. Tusc. ex poëta veteri, *Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem*. Valerius Max, *Si Dionysium non adulares, ista non esses*. Lucret. *Gannitu vocis adulant*. Hinc videtur Cicero traxisse passivum, Officior. 1. *Cavendum*, inquit, *est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus*. Valer. Maxim. *Tribunus militum adulandus erat*: idem lib. & cap. 3. *Cujus clementiam non adulatus Mucius*: idem lib. 4. *Ephastionem more Persarum adulata*.

Adverfor, id est, Verfor ad, vel verto me tibi. Et ut *Verto* sæpe reticet accusativum *Se*, ut, *In glaciem vertere lacuna*: sic *adverfor* (8) reticet etiam accusativum; ut,
ad-

(8) *Retices etiam Accusativum.*] Minime gentium. *Adversari* revera est passivum, æque ac *Verfari*, quod significat aliquo in loco se movere, & venire prorsum rursus. Sic ergo & *adversari* alicui est Sese advertere adversus aliquem: qua ratione æque dici posset *adversari aliquem*. Certe eo modo se res habet in ipso Activo, veluti, quum legimus apud Ter. Eun. II. 3. 51. *Illa sese inerea adverterat in hanc nostram plateam*. Quin vulgo dicimus *animum advertere*, & contracte *animadvertere aliquid*; Sensus enim est, *animum advertere ad aliquid*, vel forsan aliquid advertere ad animum. Cæsar B. Gall. I. 24. *Postquam id animum advertit*. Terent. prol. Andr. *Nunc quam rem vitio dent, animum advertit*. Sed tamen in sequentibus Taciti locis plerique eruditorum interpretum partim jam ediderunt, partim edendum censuerunt etiam ex MStis, *averfari*, cujus eadem est constructionis ratio. Nam *Deos facinora sua*

averfari, sicuti editur, est idem, quod, *Deos se avertere*, seu *averti*, ad conspectum suorum facinorum. Atque hæc haud dubie præcipua est origo verborum, quæ *Deponentia* appellantur, quæque olim vera fuerunt Passiva. Nam quoniam illa Passiva idem prorsus significabant, quod Activa tunc, quum ea reciprocum pronomen quidem requirunt, sed perpetua pene Ellipsi omittunt, & ideo Neutrorum speciem præferunt, hinc casu (nam casus in formandis locutionibus vel maxime valet) sæpe factum, ut illa Activa in desuetudinem abierint, & sola eorum Passiva in usu manserint, atque ita tandem pro *Deponentibus* passivam significationem jam habeantur. Patet id imprimis ex verbo *Vertere*, & derivatis inde. Frequens illius Simplicis & Activi usus est in sensu Neutrâli, qui idem cum Passivo; id quod fit per Ellipsin Accusativi reciproci. Nam vulgatum illud, *quod bene veritas*, scil. *se*, idem revera est, quod

T 5

ad

adversari animo, libidini, sententia. Tacitus lib. I. expressit

ad sensum, ac si diceret, *vertatur*. Formatur inde *versari*, quod sensum eundem exhibet, quem *versare se*, ut adeo, qui *versatur* aliquo in loco, is ex verbi vera & primitiva significatione, sese versare, seu ipse a se istic versari ultro citroque, dicatur Clarius hoc etiam liquet ex Compositis *Revertere* & *Reverti*. Nam utrumque in usu est, licet alterum altero frequentius; & idem prorsus significat, sed tamen alterum revera est Activum, & intelligitur in eo sæpius memoratum Pronomen, alterum vere Passivum. Eadem est ratio ꝑ *Miserere* & *Misereor*, (Vide ad II. 3. N. 5. p. 165.) *Regredior* & *Regredior*, (Vide infra hoc Capite ad Verbum *Regredior*) *Lato*, *Lator*, *Deleto*, (Vide Plautum Merc. III. 2. 5.) *Deletor*, *Pasco*, *Pascor*, quod postremum eodem modo ac sensu dicitur, quo *Vescor*, de quo ad superius Caput egi. Tum ꝑ *Proficisco*, h. e. potro me facio, seu facefso, & *proficiscor*: *Potio*, & *Potior*, de quibus vide infra ad Verbum *Potior*: *Reminisco*, h. e. in memoriam mihi redigo, & *Reminiscor*, multorumque haud dubie aliorum, (Vide omnino Priscianum lib. 8. p. 797. & 799.) sed in quibus omnibus id tamen hodie non ita facile demonstrari potest, quoniam primitiva eorum significatio usu est oblitterata, & proinde nobis jam latet. Eadem ratione e contrario sæpe sola etiam Activa, in solo pene Neutrali, seu Passivo isto sensu, per Ellipsin reciproci pronominis, manserunt in usu, at-

que ita simul Passivorum usui prorsus abolendo causam dederunt. Talia sunt *Deficio*, *Proficicio*, *Sufficio*, *Emergo*, *Degenero*, *Nubo*, *Excello*, *Surgo*, *Facefso*, *Propinquo*, *Vergo*, *Migro*, *Pentetro*, *Subfisso*, *Trajicio*, &c. quæ minime sunt Neutra, sed plane Activa, quorum accusativus est Pronominis Reciproci. Vide & supra ad Cap. 2. & infra ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Interim neutiquam diffiteor, huic analogicæ observationi de verbis Deponentibus sæpe quam maxime contrarium deprehendi usum Linguae; etiam in illis ipsis Verbis modo a me memoratis, in quibus ceteroqui nullus videtur esse hæitationi locus. Cum dicimus, *Equus pascitur* sive *herbis* sive *herbas*, requirit omnino Analogia, ut id exponatur hoc modo, *equus pascit se herbis* seu *natura herbis*, vel etiam *pascitur a Domino herbis* &c. Nam Domini proprie dicuntur *pascere* armenta. Unde Cato rogatus, *quid maxime expediret in re familiari*, respondit, *Bene pascere*, apud Cicer. de Off. II. 25. Nempe *pascere* proprie notat alere, a Gr. *πάσχω*. Hinc Virgil. Georg. II. 189. de campo, *qui silicem curvis invisam pascit aratris*. Sed & *pascere* quasi neutraliter cum intellectu reciproci pronominis esse adhibitum olim, patet ex Sueton. Tib. 2. *Non pascentibus pullis*, h. e. cum non pascerent se, seu non pascerentur pulli. Constat autem ex his, quæ *pasci* vere & natura sua significationis esse Passivæ. Ejus tamen compositum,

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 299
 preffit accusativum; *Sua facinora adversari deos lamentatur*: & lib. 17. *Sed ambitionem scriptoris facile adverseris*: ibidem; *Vidistis deos infaustam adoptionem adversantes*.

Æstuo.

tum, *Depasci*, videri potest ab ipsis Veteribus ita usurpatum, ac si verè esset Activum, a quo proxime regatur Accusativus, in quem actio exseritur. Ut, quum Virgilius ait de Serpente filiolos Laocoontis devorante, *miseros morfu depascitur artus*, quis dubitet, quin verè activa significatio a Virgilio data sit huic verbo, scil. mandendo & vorando consumendi artus. Similiter in Georgicis, *atque artus depascitur arida febris*. Sed Catachresis hæc est, quæ sæpe vocabula usurpat alio in sensu & constructione, quam postulabat analogia & origo, seu primitiva eorum significatio. Nec mirum, quum Scriptores debeant obtemperare usui, si pervulgatus est, usus autem fit penes vulgus. Quia vero imperitum, & harum rerum negligens est vulgus, sæpe ille usus, a vulgo ortus, est potius *abusus*, h. e. *κατάχρησις*. Quin immo similis abusus significationis etiam in Activo hujus verbi reperitur apud Virgil. Georg. I. 112. *Luxuriem segetum tenera depascit in herba*. At vero recte loquendo animalia pascunt se cibo suo, non vero pascunt, & proinde nec depascunt, cibum. Sed tamen quia in pascendo, herbas morfu demetunt, hinc *depascere* pro demetere, vel pascendo se, segetes absumere, abusu quodam significationis posuit non

modo Virgilius, sed & Cicero aliique. Ex his vero manifestum, ex erroribus vulgi, & abusu linguæ, significationes sæpe mutatas, & ita tandem factum, ut data videatur formæ passivæ significatio Activa, licet, si ad primum phraseos & constructionis usum recurras, passiva haud dubie fuerit. Nam ipsum illud, *miseros depascitur artus*, & *artus depascitur febris*, secundum naturam Grammatices, & significationis primitivæ analogiam, ita exponi potest ac debet, pascitur arrubus illis, usque dum nihil amplius ex iis superlit. Plane ut Simplex *Pasci* apud Virgilium Georg. III. 314. de Capris, *Pascuntur vero sylvas & summa Lycei, Horrentesque rubos, & amantes ardua dumos*. Sic porro *Abui* aliquam rem idem fere est multis in locis, quod absumere eam. Sed sicuti *absumere* proprie notat aliquid sumere, usque dum nihil ejus superlit, sic *abui* aliquam rem est uui & juvari eà, usque dum res plane sit consumpta vel in nihilum redacta. Plaut. Pœn. V. 4. 29. *jam diu edepol sapientiam tuam abusa est hæc quidem: nunc hinc sapit*, h. e. sapientiam, quam abs te habuit, consumpsit jamdiu, nunc sapientiam, quam habet, habet a me. Vide & supra ad Cap. 2. pag. 281. & paulo ante ad Verbum *Abutor*.

Æstuo, Status, Piseum domus non (9) æstuat annum.

Anno-

(9) *Æstuat annum.*] Interpretare; *æstuando exhibet annum Piseum.* Sic enim sæpe loquebantur Veteres, ut in Accusativo verbis addito efferrent id, quod Actione istius Verbi quasi exhibetur, seu effectum præstatur. Qua ratione factum, ut verba vere Neutra acceperint aliquando constructionem & significationem ferme Activam. In hunc censum referenda, quæ sequuntur. Propert. lib. 2. el. ult. *Lyncæus ipse meus seros insanis amores*, h. e. exhibet insaniendo seros amores, atque ita insaniz ejus materia & effectum sunt feri illi amores. Persius I. 25. *Quum sapiamus patruos*, h. e. quum sapientia nostra exprimimus sapientiam illam & severitatem, qua patrum utuntur adversus fratrum filios. Juven. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt*, h. e. vita sua exhibent speciem Bacchanalium. Sic Ovidius, *Carmina saltantur*; Et in Arte Am. I, 501. *Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam*, h. e. in saltando præsentante. Horat. *Pastorem saltaret mi Cyclopa, rogabat.* Plane uti Sueton. Ner. 54. *Saltare Virgilii Turnum.* Quid aliud enim hæc significare queunt, quam saltando exhibere & agere personam Turni, Cyclopis, &c.? Sed tamen origo harum locutionum fuit Elliptica. Nam *saltare Cyclopa* dicitur utique eadem prorsus ratione & sensu, qua *moveri Cyclopa*, de qua Phraſi superiori in capite jam egimus pag. 283. Jam vero sicuti Hæc certissime est Elliptica, & necessario per ellipsin explicanda,

sic & illa eodem prorsus modo formata fuit primitus, & accipienda etiamnum foret, ut Neutralis, nisi Usu ipso ad naturam seu originem locutionum non satis attendente, deflexa fuisset in speciem Activæ, quæ species probatur potissimum ex Passiva Ovidii locutione, *Carmina saltantur.* Similiter vero exponere possumus, *Olet unguentum; spirat Deam, anhelat ex imo pectore crudelitatem, sonat vitium percussa maligne fidelia*, h. e. odore suo odorem unguentorum, spiritu suo spiritum Deæ & ipsam Deam repræsentat: anhelitu suo efflat & declarat animi crudelitatem: fidelia sonitu suo declarat & exhibet nobis vitii speciem. Immo vero similes sunt omnes fere locutiones, quæ Accusativum verbis, natura & usu suo ceteroqui Neutralibus, additum habent, quo materia vel effectum actionis exprimitur. Tales sunt ab Auctore nostro allatz in verbis *Clamare, Crepare, Delirare, Eruſtare, Ludere, Manare, Micare, Peccare, Stillare, Sudare, Tonare, Ululare*, aliisque. Quibus adde inprimis notabile illud Flori I. 13. 17. *Cum ad iniqua pondera addito gladio, superbe, Væ viclis, increparent*, h. e. increpando dicerent, *Va Viclis.* Et Pomponii Melæ III. 8. de Euphrate, qui primum late diffusus in stagna, diuque sedensibus aquis, & sine alveo patulis, piger, post, ubi marginem rupit, vere Fluvius est, h. e. ubi rumpendo terram, effecit sibi marginem & ripas. Vide etiam, quæ notavi ad Caput su-

superius plane in extremo. Jam vero, prorsus cenſeo eandem quoque rationem eſſe Accuſativi Cognati, Neutralibus juncti, maxime ejus, qui penes ſe habet Epitheton, vel Genitivum. Nam ſicuti dico *Saltare Cyclopa, Ludere Trojam, Æſtuare annum Piſaum, Manare picem, Ululare triſtia*, eadem ratione dicam, *Saltare ſaltationem Cyclopiſ, Ludere ludum Trojæ, vel conſimilem ludum*, ut ait Terentius, *Ululare triſtem ululatum* &c. Ita ergo, quum idem Terent. dicit *Hunc ſcio ſolide mea gavifurum gaudia*, exponi illud poteſt, ſcio hunc ſuis gaudiis integre exhibiturum in hoc negotio eadem & paria meis; quamvis & aliter exponi queat, per Ellipſin ſcil. Præpoſitionis *ob* vel *propter*; ut apud Ciceronem in Ep. Famil. *Furis Homines tam gavifos ſuum dolo-rem*. Similiter quum Cicero ait, *Magna voce juravi veriffimū pulcherrimumque juſjurandum*; ſenſus eſt, Vel, jurans expreſſi & exhibui tale juſjurandum, ſicuti Idem ſcribit ad Atticum, *juravit morbum*, h. e. jurans dixit morbo ſe teneri: Et Cæſar B. Civ. III. 12. *idem omnis exercitus juras*, h. e. omnis exercitus jurans promittit idem: Vel, juravi tali jurejurando, ſeu *ſecundum* & *in* aut *per* tale juſjurandum. Sic enim accipi poteſt etiam illud Cæſaris, quaſi diceretur, *in idem juras omnis exercitus*. Huc refer quoque, quod Ovidius ait Metam. II. 101. *Stygias juravimus undas*, h. e. per Styg. undas, Quum vero nullum additur

Epitheton, vel quod Epitheti aut Descriptionis alicujus vicem ſuſtineat, Pleonaſmus eſt ſignificationis & conſtructionis, uſitatus etiam in aliis linguis, qui tamen eadem illa ratione eſt expediendus. Proinde quum Gellius & Alii (Vide infra in *Servio*) dicunt ſimpliciter *Servivit ſervitutem*, ſi nolis in eo ſtatuerre Ellipſin Præpoſitionis, tum vero expone id, ſerviando exhibuit Plenam & Veram ſervitutem. Emphaſis enim quædam ineſt in illo Pleonaſmo. Vide ſuper. Cap. p. 273. Eam autem viſus mihi ſum rectius exprimere non poſſe, quam tali expoſitione, qua declaravi, hanc phraſin meâ ſententiâ paulo amplius quid denotare, quam faciat ſimplex verbum *Servire*. Hoc ſi animadvertiſſet Urſinus, non ita temere, opinor, abjeciſſet eam *tricarum* nomine, ſicuti facit To. 1. p. 419. ad ſimplicem Pleonaſmum iſtam phraſin reſciens. Ex eo vero, quod ita Verbis Neutralibus reperiuntur nonnunquam additi Accuſativi, neutiquam colligendum, ut ſæpe jam diximus, nulla eſſe Neutra, & ſi quæ eam ſpeciem præferant, illa requirere ſupplementum Accuſativi Cognati, qui non modo non neceſſarius, ſed & extra iſtam, quam dixi, rationem ineptus prorsus eſt. Verum id potius colligendum, verba, quæ natura ſuæ ſignificationis, & potiſſimo uſu, vere Neutra ſunt, poſſe etiam per iſtam explicationem, quam modo dedi, & quandam quaſi Ellipſin ſignificationis, uſurpari Activo ſen-

pinus, inquit, *noxe dixit*, æstuat annum, *ut si æstuat æstum*

sensu. *Miratur* Urfinus, quod hanc mutationem fieri dicam per *Ellipsin quandam significationis*, in qua ipse potius agnoscat *Pleonasmum quandam significationis*. At vero Ellipsis utique est, quando plus intelligi debet, quam exprimitur. Ea vero est plane Grammatica, quando omittitur, quod ex legibus Grammaticæ addi debuisset. Quando itaque dicitur ex. gr. *percutere fœdus*, pro percutere porcum ad sanciendum fœdus, ut exponit Urfinus ipse, seu pro sancire fœdus percutiendo victimam, nulla in ea phrasi est ellipsis Grammatica, siquidem nihil deest, quod ad constructionem explendam addi debeat, at in ejus significatione constituenda deest tota *viçtima* mentio, quæ ad illam explendam requiritur in interpretando. Eo itaque nomine, in talibus Neutris, quæ sine Ellipsi Grammatica junctum sibi habent Accusativum, immo & in Activis, quæ ita longe petitem proxime tamen regunt Accusativum, inesse dixi *quandam Quasi Ellipsin Significationis*. Porro multa etiam reperiuntur Verba, quæ Simplicia, sunt vere Neutra, eadem Composita cum quibusdam Præpositionibus, usu saltem facta videntur vere Activa. Talia sunt *Concrepare ara*, *Decurrere*, *Debellare*, *Deslere*, *Edormire*, *Ebullire*, *Ejurare*, *Abjurare*, *Præflare*, &c. Crediderim tamen, hæc quoque primitus fuisse vere Neutra, & per Ellipsin Præpositionis, licet longioris aliquando supplementi, ita constructa, at ve-

roeam Ellipsin paulatim adeo usu ipso invaluisse, ut quædam Verba nullam retinuerint Neutralis & Ellipticæ locutionis speciem, sed omnem Activæ acceperint, ideoque etiam in Passivam Activæ respondentem transferint. Vide & infra Me ad Verbum *Currere*. Non tamen ita semper se res habuit, nec in omnibus Compositis, quæ Auctor adfert, cum Accusativo junctis. Nam is sæpe regitur etiam a Præpositione, quæ in Verbo inest, quæque per Ellipsin repetenda. Veluti in *Allatrare*, *Accedere*, *Adire*, *Arvidere*, *Assentari*, *Assentire*, *Excedere*, *Illucere*, *Illudere*, *Impendere*, *Incumbere*, *Inflare*, *Inire*, *Insultare*, *Insistere*, *Invadere*, *Obire*, *Præsidere*, *Prævehi* (intelligitur in his præter) *Subire*, *Trajicere*, *Transmittere*, &c. At valde in hisce adversantem mihi habeo Urfinum, qui contendit, Accusativum, his & similibus Verbis junctum, sine ulla Ellipsi regi vi præpositionis, quæ cum Verbo est composita, & quæ idcirco non repetenda sit ad supplendam Ellipsin, quam nullam ille hic agnoscit. Vide Eum. To. 1. p. 462. 463. & To. 2. p. 274. 275. Res profecto mira, quum passim occurrat Supplementum illud Ellipseos, seu illa præpositionis Repetitio, nolle hic tamen agnoscere Ellipsin, quæ agnoscas in Verbis, quæ cum aliis Præpositionibus sunt composita, Accusativum non regentibus. Certe enim frequenter prorsus repetita reperitur illa Præpositio, etiam cum Verbis, quæ ceteroqui frequen-

quentissime sine eâ leguntur adhibita. Quid usitatus, quam *aspicere aliquem*? Et tamen Cicero de Harusp. Resp. cap. 1. *Et simul ad Cn. Lentulum Consulem aspexit, concidit &c.* Vide me supra ad Verbum *Adeo*, & ipsum Urfinum To. 2. pag. 275. ubi multa istius generis collegit. Sed & promiscue Veteres adhibuerunt hæc Verba, modo cum repetita præpositione, modo sine ea. Sæpe enim omittitur, etiam durius aliquanto, & præter consuetudinem, ut in illo Plauti Trucul. IV, 2, 49. *Manum te injiciam quadrupli.* Manifestum satis arbitror, Te non regi ab *injiciam*, sed a Præpositione in per Ellipsin omissa, quæ ceteroquin exprimitur passim. Sic *Instare currum & rotas* apud Virgil. *Æn. VIII, 433.* pro *in currum faciendum*. Sed & sumamus Verbum *transducere* & similia apud Cæsarem, qui B. Gall. I. 35. ait, *ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam transduceret.* At alibi omittit Præpositionem *trans*, & sic duos Accusativos huic uni verbo jungit, Veluti I. 12. *Helvetios tres jam copiarum partes id flumen traduxisse.* II. 5. *Flumen Axonam exercitum transducere maturavit.* II. 10. *omnem equitatum sagittariosque pontem transducit.* IV. 16. *exercitum modo Rhenum transportaret.* Quid nunc malis, Lector, utrum statuere in his Ellipsin Præpositionis, quæ sæpe aliis in locis repetita occurrit, an Accusativos hosce vi Præpositionis a

Verbis quoque regi, licet ea alios etiam Accusativos unice & discrete ab se rectos habeant sibi additos? Quid dices, si insuper Hi Accusativi reperiuntur cum Passivis constructi? Sic B. Gall. I. 31. *ne major multitudo Germanorum Rhenum transducatur.* & II. 4. *Belgas esse ortos a Germanis, Rhenumque antiquitus transduetos.* Manifestum putem, Accusativum hic explicandum per Ellipsin Præpositionis. At nihil hæc movent Urfinum, qui ipse To. 2. pag. 270. & 272. similia adfert, quum Passiva tali Accusativo juncta, tum Activa duplicem habentia: Et tamen talia Verba Tom. I. p. 462. censet vi compositionis cum præpositione fieri *Activa*, veluti *Anitevenire*, *Adire*, *Accedere*, *Allatrare* &c. Quid ergo? An etiam Passiva fient *Activa* per eam constructionem, quippe cujus eadem plane est ratio, sive Accusativus ille cum Passivis, sive cum Activis, construatur? Quid multa? Absurdus nihil dici potest, aut statui. Sed & quid absurdus excogitari potest eo, quod pag. 456. *Abnuere aliquid* Neutrum dicit, & ejus Accusativum regi a Præpositione per Ellipsin suppressa, at *Annuere aliquid* esse Activum, & regere Accusativum vi præpositionis, cum qua compositum est Verbum. Quin si Præpositio, cum Verbis composita, ita communicat cum iis suam vim, ut jam absque Ellipsi Accusativum regant, quem ceteroqui nec Ipsa, nec Simplicia eorum, regunt, quare non etiam cum

„ *exastuat astus*. Juvenal. *si dixeris , astuo , sudas , sub-*
 „ *audi astum.*]

Al-

cum Adverbüs hanc suam vim communicant? Quare ipse Urfinus statuit *Versus* esse Adverbium, at *Adversus* Præpositionem, quia plerumque additum sibi habet Accusativum? qui tamen secundum hanc rationem regi posset vi præpositionis compositæ, ut adeo opus non esset mutare idcirco naturam totius vocabuli. Sed quæ falsa sunt, solent sibi parum constare. Adde jam his omnibus, quod eadem Constructio Accusativi reperitur passim etiam cum Verbis, quæ composita sunt cum Præpositionibus Accusativum neutiquam regentibus. Vide me supra ad Verbum *Adeo*. In his vel præcipua sunt Verba cum *E* vel *Ex*, & *Præ* composita, quibus si jungitur Accusativus, intelliguntur per Ellipsin prorsus necessariam Præpositiones, *Extra* & *Præter*. Verum hoc quoque negat Urfinus, sed sibi minus constans. Nam To. 2. p. 274. *ambigit* quidem, at To. 1. pag. 455. & 463. admittit prorsus, quod de *Ex* *Extra* dixeram. Vide Me infra ad Verbum *Egredior*. Si ergo *Exire muros*, *Egredi urbem*, &c. elliptice dicuntur pro *exire extra muros*, *egredi extra Urbem*, quare quæso non itidem Ellipticum habebitur *Allatrare aliquem* pro *ad aliquem*, *Annuere aliquid* pro *ad aliquid*? Hæsitat tamen potissimum in *Præ* & *Præter*. Nam ait p. 456. *ad Præsidere provinciam*, exercitum, *non satis quadrare hanc Ellipsin*. Et, *Nec in Præjacere*

castra, *Præminere cæteros*, *dixeris intelligendum*. Præter pro Ante. At vero disertus valde est locus Ovidii Heroid. VI, 116. *Præadias stellis signa minoræ suis*. Ubi Accusativus regitur nec a Verbo, nec a Præpos. *Præ*, sed liquido a Præp. *Præter* per Ellipsin omissa. Deinde nihil est frequentius apud Auctores, quam illud *præter cæteros* pro *ante*, *supra*. Hinc apud Plautum *Asin. V. 2. 6. & 8.* promiscue hæc ponuntur ita, ut qui credebatur esse *præter alios ficius & frugi*, reperiri dicatur *ante omnes minimi esse pretii*. Nempe sicuti *Præ*, sic & *Præter*; inde derivatum, notasse itidem debuit olim *ante* & *supra*, etiam ita, ut implicite quoque significationem quietis in loco, non semper motus per locum, habeat. Sic apud Plautum *Musæla mihi absolutu murem præter pedes*, h. e. *ante*. Terent. *Erat forma præter ceteros honesta & liberali*. Sed tamen non ita constanti mansit in usu, ut dicatur *sedere præter provinciam*, *jacere præter castra*, &c. pro Ante. Alii in phrasium natura & Ellipseon origine indaganda vel maxime attendere debemus ad primitivam vocabulorum significationem. Utunque sit, ipse Urfinus quoque in his tamen Ellipsin statuit, & mavult intelligi *ad*, sive *quod ad*, quod mihi in hac controversia sufficit. Ellipsis hæc porro probatur etiam eo, quod in aliis quoque Verbis Præpositiones ad eam explendam adhibentur

Allatrare ejus magnitudinem solitus erat. Livius 38. Plinius lib. 2. de Oceano; *Interna maria allatrat.* Columella in præfatione; *locupletissimum quemque allatrandi.* Vide *Latro*, & *Adeo*.

(10) *Ambulare viam* solœcismum putat esse Quinctilianus,

tur aliæ, quam quibuscum Verbum est compositum. Sic Cæsar B. G. III. 26. *omnium oculis mensibusque ad pugnam intentis.* Sall. Catil. 40. *Adducti in spem maximam.* Liv. I. 34. *Noctuiam eam in amicitia familiaris jura adduxerat* &c. Liqueat ex his, Accusativum non regi a Verbo Composito, sed a Præpositionibus variis, vel intellectis, vel expressis. Quando autem Præpositio eadem repetitur, negari nequit Pleonasmum in his aliquem inesse. Verum is statuendus est, non in expressa ante Accusativum Præpositione, sed in eâ, quæ cum Verbo est composita, ut recte censet Vossius de Construct. cap. 66. Perinde enim est, siue dicam *Adire ad aliquem*, siue *Ire ad aliquem*, nisi quod Pleonasmo illo major quædam Emphasis notetur. Quod vero Ellipticus iste Accusativus Verbis compositis additus, convertitur sæpe in Nominativum Passivi, non habet id magni argumenti vim, quum ex abusu oriatur, ut Nota seq. probabimus, & agnoscit ipse Ursinus To. I. pag. 413. exemplis a me allatis usus.

(10) *Ambulare viam.*] Dicitur haud dubie per Ellipsin præpositionis, & proinde nec Solœcismus in hac est locutione, nec Accusativus Cognatus deest in *Ambulare per viam*. Probatur id, si fallor, manifeste ex Cicer,

Famil. XI. 13. *Itinera multo majora fugiens, quam ego sequens.* Ubi itidem Accusativus legitur junctus verbis *fugere* & *sequi*, sed certa cum Ellipsi præpositionis. Similiter Virgil. *Æn.* XII. 753. *Mille fugit refugitque vias*, Cervus scil. cui instant Canes. Sic Horat. Od. 1. 2. ubi Jupiter dicitur *sacras jaculatus arces pro in arces*. Obstat quidem nostræ videtur sententiæ, quod dicitur etiam *Ambulatur via*, ut & *Navigatur mara*. Sed quo magis rem perpendo, eo minus tribuo huic argumento, quod petitur a locutionibus passivis ad rejicienda verba Neutra, cum locutiones istæ sint maximam partem prorsus catachresticæ, & ex manifesto sæpe errore ortæ, sicuti jam ostendi ad Cap. 2. pag. 272. & p. 277. & hic certius etiam declarabo. Etenim si dicam *Dormio totam noctem*, *vixit centum annos*, nemo utique eruditorum, qui modo animum attendet, aliter accipiet hosce Accusativos, quam qui regantur, non proxime a Verbo, sed a Præpositione, ad Temporis durationem exprimendam adhiberi solita. Vido ipsum Sanctium infra IV. 13. init. Nihilominus ita accepti aliquando ab ipsis Veteribus reperiuntur, tanquam si penderent proxime & proprie a Verbo, si modo quid tribuendum locutionibus Passivis in hoc negotio.

nus, rectius dixisset *pleonasmus*: nam ut, *ambulare vi-*
am,

Nam sicuti *res*, *Ego amo te*, respondet, *Tu amaris a me*, sic etiam ex illis Verborum Neutorum locutionibus formaverunt nonnulli similiter plane iis respondentes Passivas, Accusativo in Nominativum converso. Sic enim Cæsar B. Gall. V. 39. quum referret oppugnationem castrorum Romanorum a magna multitudine Gallorum subito factam, ait; *Ægre is dies sustentatur*. Atqui certissimum est, si in Activo dictum fuisset, *Ægre Romani sustentarunt hunc diem*, non aliter id explicandum fore, quam hoc modo, *Ægre Romani sustentarunt Gallos in vel per hunc diem*. Et tamen hic dicitur in Passivo, per abusum utique manifestum, ipse *dies sustentari*. Similiter Martialis. *Tota mihi dormitur hiems*. Ovid. *Jam tertia vivitur ætas; Noctes vigilantur amara*. Vide & Me infra ad Verbum *Dubito*. Eadem porro ratio est & horum seqq. *Quaque ibis*, *manibus circumplaudere tuorum*: *Finitimis quamvis circumsoner armis*: *Urbs adiur*. *Si arrideantur*. *Obstrepi bellicæ laudes videntur*. Neutiquam enim inde conficitur, in hisce locutionibus *vigilare noctem*, *circumsonare aliquem*, *Obstrepere aliquem* &c. Accusativum regi vi ipsorum Verborum, ut regi deberet, si recte converteretur in Nominativum Passivi. Nam *sonare aliquem* significat, non, sonitum ciere adversus vel apud aliquem, sed, sonitu suo aliquem exprimere, vel exhibere, ut, *Vox hominem sonat*: *Fidelia sonat*

vitium. Quid ergo? Accusativi illi manifeste reguntur a præpositione per Ellipsin repetenda, & tamen, quo jure, qua injuria, in Nominativos sunt conversi. Sic igitur neque ex eo, quod occurrunt aliquando, *Ambulatur via*, *Navigatur mare*, *Res illa certatur*, *Hic status una omnium voce gemitur*, *Bellum hoc tibi militabitur*, *Ne victoria quidem plauditur*, *Triumphatur Modi*, non ex eo, inquam, concludes recte, verba illa in Activa forma, varios recipere Accusativos, eosque regere vi sua, licet, tanquam si ita res se haberet, formatæ sint inde Passivæ illæ locutiones abusu quodam. Revera enim Neutra sunt primitiva significatione & usu. Nam quid ex. gr. *Triumphare* aliud notat, quam triumphum agere, quæ est utique Actio in se subsistens & permanens. Quando ergo illi jungitur Accusativus alienus, is per Ellipsin præpositionis est interpretandus. Eodem enim sensu dicitur *triumphare Medos*, & *de Medis*. Si contendas ex passivo, priorem illam locutionem esse vere Activam, maneret tamen vel sic posterior Neutralis, atque ita prior si active sumenda, foret id ex abusu ortum, quum verbum absolute alioqui construatur, & absolutam natura sua designet actionem. Neque verear tale quid affirmare, etiam si in quibusdam abusus ille constanti dein usu demonstrari posset confirmatus & comprobatus. Nam hoc sæpe etiam accidisse, sed ita, ut tunc simul mutata quoque

que fuerit primitiva verbi significatio, verissimum est, ut supra jam pag. 278. 279. ostendi. Exemplo sit ex quamplurimis etiam verbum *desiderare*, quod primitus Neutrum fuit, Actionem in suo subiecto absolvens. Significavit enim, si originem vocabuli spectes, unde natura ejus & primitiva significatio eruenda, sidera constanter intueri, ut ex iis divines de rebus futuris, quas expetis & cupis. Quando ergo dicebatur, *desiderare aliquid*, dicebatur id eodem modo, quo *consulere aliquid amicos*, quo *pallescere*, *stupere*, *dolere aliquid* &c. Immo etiam, quo *Gestire aliquid*: cujus sensus est, gestus edere præ lætitia aut præ desiderio allicujus rei. Plautus Mil. Glor. IV. 5. 15. PA. *Reddam impetratum.* PY. *At gestio.* PA. *at modice decet; moderare animo, ne sis cupidus.* Hic vides *Gestio* ab ipso Auctore exponi per *Sum cupidus*. Hinc jam passim illud cum Infinito construitur loco Accusativi. Terent. Phorm. II. 1. 30. *Ipsam gestio dari mihi in conspectum*, h. e. valde cupio. Suetonius Calig. 6. *Gestientes vota reddere.* Cicero Famil. VI. 20. *Nihil est cur advenibus te offerre gestias.* Similiter ergo *desiderare aliquid* proprie notat, sidera spectare propter aliquid, seu per sidera explorare, utrum, quod cupis, tibi sit eventurum, nec ne. Jam vero quia Accusativus, ista licet constructionis ratione, plerumque huic verbo fuit additus, & quia eo exprimebatur res, quæ in votis erat, & propter quam

siebat illa exploratio; hinc factum tandem, simul ut ille Accusativus haberetur tanquam proxime dependens a verbo, simul ut mutaretur prorsus significatio verbi ex Neutrali seu Absoluta, sidera intuenendi propter aliquid, in Activam, expetendi illud ipsum, propter quod sidera spectabas. Adde his *Petere aliquid*, simili modo & dictum & exponendum, ut ostendimus infra IV. 4. ad vocem *iter*. Similiter *Præstare alteri* est revera Neutrum & notat proprie, Stare præ altero, h. e. potiolem esse altero. At usu ipso Verbum hoc factum videtur Activum quoque, quum invaluisse illa phrasis *Præstare aliquid alteri*, pro, effectum dare, exhibere. Et hinc *Præstare se Virum* scil. sibi vel alteri. Sed tamen etiam in omnibus hisce; & similibus, Accusativus videtur a Præpositione primum rectus, & per Ellipsin positus, quasi dicere, *Præstare alteri* in aliquo negotio, seu, quod ad aliquod negotium. Nam qui aliquem juvat aliqua re, is in ea est altero potior, seu præstat alteri. Verum ita mutatam esse paulatim ipsa illo usu Primitivam Verbi significationem, negari nequit. Abusus hi revera primum fuerunt, sed qui postea adeo recepti sunt usu perpetuo, ut secundum activam illorum verborum significationem formata sint non modo Passiva, sed & Derivata quamplurima, nihil prorsus primitivæ significationis retinentia. Ad talem abusum refero etiam locutiones Passivas, Impersonalium

vel difficile iter ambulare , necessario & eleganter dicitur;
quum

simpliciter ex Activo retentas. Nam sicuti dicimus activa forma, *Quem mihi pudet*, sic & Passiva dicitur, *Quem nihil pudium est*. Sic Corn. Nep. Attico 15. *Nunquam suscepti negotii eum pertasum est*. Immo ad hoc exemplum etiam Cicero dixit, *Quos non est Veritum*, in *Voluptate summum bonum ponere*; licet *Id veret me*, aut *id Veretur me*, ut *id pudet me*, non sit ullo in usu. Vide Gellium XV. 13. Non possum hæc aliter concipere, quam impersonaliter primitus dicta, *pudium est*, *pertasum est*, *veritum est*, atque aliam fuisse constructionis rationem Accusativi *Quem* in eo, *Quem nihil pudet*, aliam & ellipticam in eo, *Quem nihil pudium est*, sed dein, perspecta neutiquam nec considerata Constructionis analogia: simpliciter unum ad exemplum alterius ex abusu a plerisque adhibitum, & sicut eodem modo construitur *licuit* & *licitum est*, sic per incuriam aut abusum eodem modo constructa etiam *Puduit* & *pudium est*, immo hanc ipsam formam habitam paulatim pro præterito Activi, *pudet*. Patet ex his, quomodo vere mutata sæpe fuerit per abusum, & quendam vulgi errorem, verborum natura & significatio. Sed tamen neutiquam semper abusus ille usu confirmatus fuit, & proinde minime ex rarioribus quibusdam passivæ formæ locutionibus pronuntiari recte semper potest de natura constructionis & significationis Verborum in O exeuntium, ita ut ex Neutris

fiant Activa. Neque ipsi Sanctius, Scioppius, Vossius, Ursinus &c. semper recipient illam vicissitudinem, ut ex passivis locutionibus, apud Poëtas maxime occurrentibus, constituatur Natura Activorum. Sic enim Ovid. *Largaque provenit cessatis messis in arvis*, h. e. in quibus cessatum est. Idem, *cessataque tempora cursu Corripit*. *Immensum est erratas dicere terras*. *Certatam lise Deorum Ambraciam*. Alii *regnata rura*, *sudata vestis*, *placenda dos est*, *pereunda est puppis*. Immo vulgatum est, & usu receptum, *Conclamata res*. Neque enim hæc verba referent Viri docti in numerum eorum Activorum, quæ varium recipiant Accusativum, sicuti referre deberent, si illis Poëticis locutionibus esset quippiam tribuendum ad constituendam analogiam & naturam Verborum. Nam sic recte diceretur, *Ego regno urbem*, *cesso arva*, *sudo vestem*, *Placeo dotem*, *pereo puppim*, quæ certus sum a viris Doctis improbatum iri. Vide & infra ad V. *Affurgo*, ubi videbis Ciceronem ipsum conjunxisse in eandem Constructionem, *salutari*, *appeti*, *decedi*, *assurgi*, *deduci*: quæ tamen diversæ prorsus naturæ sunt & constructionis in Activo. Nec enim dicitur, *decedere*, aut *assurgere aliquem*, ut *salutare*, *appetere*, *deducere aliquem*, quod tamen ex Passivis hisce sequi deberet, si inde colligi quid posset ad naturam Activorum constituendam. Quemadmodum ergo hæc licentia quadam & abusu formata sunt,

sunt, tanquam si eorum quoque activa varios reciperent Accusativos, quod tamen non faciunt, sic eadem licentia & abusu ex reliquis vere Neutris simpliciter formata sunt primum haud dubie a Poëtis, dein ab aliis recepta, Passiva, etiam illa, quæ *Impersonalia* dicuntur, quum tamen, quæ vere Neutra sunt, sicuti non recipiunt Accusativum patientem, in quem transeat sua actio, sic eadem ratione non recipiant formam passivam, cui præmitti debeat Nominativus ejusdem significationis, cujus est ille patiens Accusativus. Quin immo, sicuti, licet a *Fio* & *Sum* formaverint veteres *Fitur* & *Estur*, unde *Potestur*, Sanctius tamen aliique ea verba habent pro maxime Neutris, h. e. nec Activis ullo modo, nec vere Passivis: sic nulla proinde ratio est, etiam si occurrant *Valetur*, *Caletur*, *Dormitur*, *Statutur*, *Venitur*, &c. *Ambulatur via*, *Aditur Urbs*, *Mesuuntur mala* &c. quominus etiam ista & similia verba vere tamen sint Neutra. Sed & in Verbis, quæ cum duobus Accusativis construi solent, alter utique per Ellipsin necessario est interpretandus ex ipsius Sanctii sententia, quippe qui diserte supra II. 5. in extr. *Duos Accusativos diversa rei Verbum regere non potest*. Immo id *Falsissimum* pronunciat IV. 13. init. Et tamen uterque ille Accusativus in Passivis locutionibus in Nominativum convertitur aliquando, licet nunquam simul. Præcipuum horum Verborum est *Docet*, unde dicimus *Docet te artem*

in Activo: sed & in Passivo utrumque, licet separatim, *Tu doceris a me*; Cicero de Offic. III. 3. *Itaque quum sunt docti a Perius, facile desistunt a sententia*. Et, *Ars vel Res quæpiam docetur a me*; Cic. Famil. XII. 15. *Quæ vere erant facta, & a nobis docebantur*. Ita vides, Lector, paulatim me, explosa penitus illa objectione, quæ a Passivis petebatur, devenisse certius in hanc sententiam, ut cum Grammaticis prioribus admittam in arte nostra distinctionem verborum in *Activa*, *Passiva*, & *Neutra*. Neque vero obstat nobis, quod sæpe eadem verba reperiantur promiscue, modo in Constructione Neutrâ, modo in specie Activæ. Exemplâ vide in verbis, *Careo*, *Caveo*; *Consuesco*, *Decet*, *Egeo*, *Flo*, *Fessino*, *Mansuesco*, *Laboro*, *Luceo*, *Nato*, *Noceo*, *Propero*, *Quiesco*, *Servio*. Nam eadem licentia dixerunt promiscue, modo Neutraliter ex. gr. *Quiesco*, modo Active *Quiesco te*, mutata insuper significatione; qua licentia unum idemque Verbum & Nomen sæpe diversis declinaverunt Modis: & qua licentia, ut modo ostendimus, per abusum, qui aliquando usu receptus, vel etiam alia ratione, ex Neutris sæpe fecerunt paulatim Activa: & qua denique multis etiam aliis verbis diversam pro lubitu dederunt significationem & constructionem, ut dixerint promiscue *litare Deos*, & *litare sacra Diis*; *Ego doleo*, & *Hoc dolet mihi*; *Luere cadem piaculo*, & *luere penam cadis*, aliaque similiter.

vus cognatus; nam &, *ambulat* *via*, apte dicitur. Cicero 2. Finium dixit de Xerxe; *Ambulare maria*, & *terram navigare*. Plinius lib. 23. cap. 1. *Si ambulantur stadia bina*. Vide *Sedeo*.

(11) *Anhelare scelus*, dixit Cicero 2. Catil. Auctor ad He-

Interim non diffiteor, nonnulla habere speciem Neutorum, seu construi constanter tanquam Neutra, h.e. sine Accusativo, quæ tamen revera & natura sua sunt Activa, & Accusativum, quoniam ille semper est idem, per Ellipsin omittunt. Talia sunt, tum quæ vim actionis suæ in Accusativum recipiunt, sed per Ellipsin suppressum, exserunt, veluti *Deficere*, *Nubere*, *Revertere* &c. de quibus supra ad vocem *Adversari*; Tum etiam, quæ quidem alienum requirunt Accusativum, sed itidem omissum, quoniam & ille unus ferme & idem, ac perpetuus est in illo verborum usu. Veluti *Imponere alicui*, scilicet fallaciam vel facinoram. *Merere* scilicet stipendium. Sic *Ignoscere*, *Obtrectare*, *Officere*, *Parcere*, *Pergere*, *Plaudere*, *Providere*, *Prospicere alicui*, &c. Ceterum sicuti hæc falso accenserentur Neutris, sic nequaquam pleraque hujus Capituli, quæ inter falso Neutra memorat Auctor. Nec cum quicquam juvat, quod Accusativus iis additus aliquando reperitur. Id enim factum, si quidem Accusativus ille vere regitur Verbo, vel quod nonnulla verba Veteres promiscue construxerunt, modo ut Neutra, modo ut Activa: vel quod nonnulla ex Neutris primitus facta sunt tandem Activa per Ab-

illam rationem, de qua in superioris Notæ initio egi. Quod si nihil horum est, Accusativus ille non a Verbo, sed a Præpositione per Ellipsin suppressa regitur, non modo in Verbis, quæ Composita cum Præpositione Accusativum postulante, ut jam monuimus, sed & in aliis, ubi desideratur præpos. *κατά*. Vide talia, quæ Auctor Noster perperam in Activas vere locutiones retulit, in *Abnuere*, *Annuere*, *Cedere*, *Concedere*, *Consulere*, *Dolere*, *Dubitare*, *Conqueri*, *Erubescere*, *Errare*, *Gaudere*, *Gemere*, *Horreare*, *Latrare*, *Manere*, *Militare*, *Morari*, *Occumbere*, *Pallere*, *Parere*, *Pasci*, *Placere*, *Pertasus*, *Sibilare*, *Sistere*, *Studere*, *Stupere*, *Succensere*, *Suspirare*, *Tremere*. Tam frequens autem est hæc Ellipsis in Lingua Latina æque ac Græca, ut quamplurima etiam, quæ videntur vere Activa, per eam tamen potius sint explicanda. Talia sunt, *Consulere aliquem*, *Metuere*, *Timere aliquem*, vel aliquid, *Exspectare aliquem*, *Fastidire aliquem*, & multa forsitan ex iis, quæ modo concessimus etiam Active construi, Veluti *Careo*, *Caveo*, *Egeo*, *Decet*, &c. Hæc paulo fufius & conjunctim pertractare, atque ita absolvere malui, quam ad singula verba per partes spargere.

(11) *Anhelare scelus*.] Simplex *Halare*, & Comp. *Anhelare*, ejus videntur

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 311
 Herennium lib. 4. *Anhelans ex infimo pectore crudelitatem*, Cicero 2. naturæ Deor. *Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans* Pers. Satyr. 1. *Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet*. Idem Cicero 3. Orat. *Verba inflata, & anhelata*.

Annuit omnia omnibus; Catul. in epithalam.

Appellere ad littus, deest *navim*, vel *se*, vel accusativus cognatus. Valer. Maxim. libro 1. cap. 7. *Quum ad littus navim appulisset*. Terentius; *animum ad scribendum appulit*: [idem; *Haud auspicato me huc appuli*] Vide in Ellipfi *Navim*.

„ [(12) *Appetit merities*, Plaut. *Tempus appetit*, Livius, „ Subaudi, *viam*, vel *iter*: nam & sic *Petere* usurpatur. „ Virgil. *Sic Turno quacumque viam virtute petivit*. Cicero; *ille incertus ubi essem, alium cursum petivit*. Vide in Ellipfi, *Iter*.]

„ [*Arare*, subaudi *terram*. Varro 1. rust. 2. *Cum homines pastoritiam vitam viverent, neque scirent etiam arare terram*.]

Ardeo te videre; *Ardet in illa*; *Ardebat amore*; *Ardet in arma*, subaudi, *ardorem*, vel *ad ardere*: & ut dicendum erat, *ardeo ardorem*; sic dicimus, *ardet pecunias*, *ardet virginem*, *Corydon ardebat Alexim*: „ [quia Corydonis ignis & ardor erat Alexis.] (13) Vide *Palleo*, & *Doleo*.

Arrideo:

videntur esse significationis & constructionis Verba, ut modo pro Neutris, modo pro Activis, haberi debeant. Exempla utriusque usus passim obvia. *Anhelare ex infimo pectore crudelitatem* est idem ac si diceretur, *anhelare spiritum*, qui declaret animum crudelissimum, & consilia crudelitatis. Sic plane *Eruclare cædem*. Vide Me infra ad hoc Verbum.

(12) *Appetit merities*.] Vide quæ

de Verbo *Petere* & Compositis disputavimus infra IV. 4. *Mea certe sententia Appetit tempus* notat, *accedit*, *appropinquas*. Sicuti *petere* & *appetere aliquid* idem fuit primitus, quod, *Ruere ad aliquid*.

(13) *Vide Palleo*.] Immo potius Notas supra ad Cap. 2. circa finem, & ipsum Sanctium infra in v. *Doleo* & *Pereo*, aliter & paulo rectius ibi sentientem.

Arrideo. Cicero de optimo genere; *Quum aut non adhibeantur ad causas, aut adhibiti derideantur*: nam si arrideantur, esset id ipsum Atticorum. Agellius; Cn. Flavius (14) id arrisit.

Aspirare. Virgil. *Ventosque aspirat eunti.* Quintil. in præfatione; *Tantum ingenii aspiret.* Columella lib. 1. cap. 6. *Et modicis fenestellis Aquilonibus inspirentur.*

Assentabor, quidquid dicet mulier, Plaut. Sed hic melius desideratur præpositio. [Etiam in eo, quod sequitur.] Ter. Eun. *Postremo imperavi egomet mihi omnia assentari.* quanquam Lambinus legit, *assentiri.*

Assentior, & assentio. Plaut. Amph. *Mibi quoque adsunt testes, qui illud, quod ego dicam, assentiant.* Cic. 4. Academ. *Vitiosum est assentiri quidquam falsum*: idem; cætera assentior Crasso: idem nam neque ego assentior illud Theophrasto. [Accusativi hi reguntur a repetenda Præpos. Ad.]

„[*Assuesco.* Liv. *Caritas ipsius soli, cui longo tempore assuescitur.* Horat. *Qui pluribus assuevit mentem corpusque superbum.* Vide *Insuesco.*]

Assurgo. (15) Cicero in Officiis; *Hæc enim ipsa sunt bona-*

(14) *Id arrisu.*] Pro ad id arrisu. Nam *Ridere, Arridere* &c. certissime sunt Neutra. Accusativus per Ellipsin Præpositionis illis additur. Nec obstat, quod etiam in Passivi Nominativum reperiatur conversus. Vide ad Verba *Ambulare, Obstreperere, Dubitare, & alia.*

(15) *Cicero in Officiis.*] Immo in lib. de Senect. cap. 18. Notabilis autem est conjunctio verborum diversissimæ constructionis: *Salutari, appeti, decedi, assurgere, deduci, reduci, consuli.* Longe enim aliter dicitur *Salutari, deduci, &c.* quam *decedi, assurgere.* In illis enim intelligitur solennis

Infinitorum Accusativus Te, quem certe hæc respuunt. Atque adeo hinc confirmatur clarissime, quod supra Cap. 2. pag. 273. & ad vocem *Ambulare* disputavi, sæpe euphoniæ & concinnitatis gratia eodem modo, quo præcedentia, construi nonnulla & formari, quæ ceteroquin eam formam & constructionem respuerent. Sic Sallust. Catil. 2. *Quæ homines arant, navigant, ædificant, virtuti omnia parent*: ubi *non navigant* æque Activum videtur, ac *non arant*, licet si revera Neutrum. Neque tamen nescio, etiam alibi cum Accusativo reperiri constructum, sed non alia ratione,

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 313
norabilia, quæ videntur *levia* atque *communia*, *salutari*,
appeti, *decedi*, *assurgi*. Idem I. Inventione; *Ut majoribus natu assurgatur*. Sueton. Augusto; *Assurrectum ab universis in theatro*. Sed dices, hæc esse impersonalia: at ego Platoni & Aristoteli accedo, qui verbum sine supposito negant esse posse. Vide *Surgo*.

„[*Attendere*, subaudi *Animum*. Lucill. 23. *Rem cognoscat simul, & dictis animum attendat, postulo.*]

Attinet, *attineo*, idem fere quod, *teneo*, seu *tango*: quare si hæc activa, & illud quoque. Plaut. Bacch. *Ita me vadatum amore, vinctumque, attines*: idem Captiveis; *Nunc jam cultros attinet*. Tacitus lib. 1. *Ni proximi prehensam dextram vi attinuissent*: ibid. *Post discordiis attinemur*: idem lib. 13. *Cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locusta*. Ibid. *Velut vinculo servitutis attineri*: ibid. *Si ultra unam alteramque noctem attineretur*: ibid. *Sed imperium ejus attinuerunt Senatores*: ibid. *Ne tamen segnem militem attinerent*: idem lib. 3. *Attineri publica custodia*. Apulejus de mundo; *Quinque conjuges copulæ his ordinatæ vicibus attinentur*. Quum dicimus, *Hoc attinet ad me*, (16) deest *se*, vel accusativus cognatus.

„[*Audeo dicere*, est *audeo dictum*; hinc *dimicare audeatur*; Nepos in Miltiade: *Hostes fore tardiores, si a-*
nimadvertenterent, audeo adversus se tam exiguis copiis di-
micare, pro, *dimicationem audeo*. Dictys lib. 2.
 „ *Eos*

ratione, quam qua dicitur *ambulare viam*, &c. Similiter *Tendent*. Eun. I. 2. 113. *Dies noctesque me ames, me desideres, Me somnies, me expectes, de me cogites, Me speres, me te oblectes*. In quibus alia certe ratione dicitur, *Me ames*, alia *Me somnies*, pro quo usitatius diceretur, *de me somnies*, æque ac dixit, *de me cogites*. Ceteram *Assurgere alicui* vere est

Activum, sed Ellipticum. Nam dicitur pro *Assurgere se alicui*.

(16) Deest *se*, vel *Accusativus Cognatus*.] Immo *Se*, non *Accusativus Cognatus*, qui hic statui non potest. Et sic plerumque se res habet, quando Sanctius inter hæc dubius hæret. Plaut. Poen. V. 4. 8. Certo quidem, quod ad nos duas attinuit, præpotentes fuimus, scil. *Se*.

„ *Eos facinus ausum expletumque docent.* Livius lib. 25.
 „ *Electis ad rem tantam agendam audendamque idoneis :*
 „ & 26. *Numidam promptum ad omnia audenda.*]

Bellare, (17) *supple bellum.* Homerus, ἀπρηκτον πό-
 λισιν πολέμιζομεν, id est, *infectum bellum bellamus*: Vi-
 de *Pugno*.

Cadendum est in unius potestatem. Cicero Attico libro
 8. ep. 3. (18) *Cado* igitur activum est; nam hoc partici-
 pium nisi a verbis passivis non descendit; ut, *Scelus in*
illum non cadit, subaudi, *casum* vel *se*.

Caleo, subaudi *Calere*, id est habeo calorem; unde
 metaphorice, *calere virginem*, vel *virgine*; & fuisse ali-
 quando transitivum indicat Plaut. Capt. *Quasi, quum*
caletur, *cochleæ in occulto latent*: idem Truculento;
Quum caletur maxime, id est, quum calor est, vel fit
 calor. (19) Vide *Æstuo*.

Careo pecuniarum, id est, habeo caritatem pecunia-
 rum, „ [sive, ut vulgo dicunt, carentiam.] *Careo pe-*
cuniis, id est, caritatem a, vel de, pecuniis. Esse acti-
 vum

(17) *Supple bellum.*] Immo ni-
 hil. Nam *Bellare* est plane Neu-
 trum.

(18) *Cado* igitur *Activum est.*]
 Nullum esse hoc argumentum
 abunde probavi supra ad Vocem
Ambulare. Neque vero dubito,
 quin *Cado*, cum Compositis, sit
 Neutrum. Colvius tamen ad
 Apulejum Metam. III. p. 42. re-
 cidere, decidere, pro rejicere, de-
 mittere, apud Plautum & Apu-
 lejum posita putat, sed corrup-
 tis deceptus exemplaribus. Nam
 in hodiernis & emendationibus
 aliter legitur. *Intercidit* autem,
 quod ibidem adfert ex Apulejo
 in his Verbis, *nec acerba mortis*
mea casus fœdus caritatis interci-
dit, non est a *Cadere*, sed a *Cade-*

re. *Cadere* autem derivandum
 puto, non a καίω, ut vult Vos-
 sius, nec a γαίω, recedo, aut ca-
 pio, hisco, sed a γαῖα, terra, quia
 quidquid *cadit*, fertur deorsus in
 solum terræ. Sic a Gr. Κάω,
 uro, est *Candeo* Latinis, & ob-
 soletum *Cando*, unde *Accendo*,
Incendo, litera N primum, & dein-
 D interposita, ut solet. Vide
 Vossium de Permutatione litera-
 rum. Porro *Cadendum est* di-
 citur sensu Impersonali, de quo
 Vide me ad Caput I. hujus Li-
 bri pag. 262. & infra ad Cap. 8.
 (19) *Vide Æstuo.*] Sed maxime,
 quæ notavi ad Caput 2. de Neu-
 tris, & hoc Capite ad V. *Am-*
bulare.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 315
 vum (20) indicat illud Terentii Eunuchus; *Præterquam
 tui carendum quod erat.* „ [Ovid. epist. Penel. *Virque mi-
 „ hi demto sine carendus abest.*] & olim frequenter habuit
 expressum accusativum. Nonius; *Carere rem bonam,
 dici potest.* Turpil. *Meos parentes careo.* Plautus; *Col-
 lum collaria caret*: idem, Curculione; *quia id, quod amo,
 careo.* *Careo pecuniam* citat ex Catone Cæsar Scaliger.
 Nebrissenfis quoque; *Accusativo*, inquit, *jungebantur*; *ut,
 Meos careo.*

(21) *Caveo te*, activum est Nebrissenfi; at vero *cave
 tibi*, neutrum. Non ita est. Sed *caveo tibi*, subaudi
 damnum, vel malum. Vide *Metuo*. Plaut. Mostell.
Jubet cavere malam rem prius. Satis tritum est, *Cave tibi
 malum*; qua figura dixit Cato cap. 5. Rustic. *Scabiem
 pecori vel jumentis caveto.* Cicero initio Topicor. *Quum
 mihi, meisque multa sæpe cavisses*: & 1. Officior. *Et huic
 simile*

(20) *Indicat illud &c.*] Nequa-
 quam hoc indicat illa Terentii lo-
 cutio, ut ostendimus jam p. 306.
 &c. Ipsum Verbum apud opti-
 mæ ætatis Auctores Neutrum
 est, at apud Priscos etiam Acti-
 vum, nisi potius illas locutiones
 cum Accusativo per Ellipsin tunc
 usitatissimam Prisci formarint,
 quod magis putem. Quin cre-
 diderim fere, *Careo*, *Carere*, esse,
 ut solent hujus formæ vocabula,
 vere Neutrum, at *Caro*, *Carere*,
 quod in lana purganda propriam
 paulatim fixit sedem, esse Acti-
 vum; utrumque autem ejusdem
 esse originis, repetendæ forsan
 primitus a Verbo *Κείρω*, *tondeo*,
scindo, *dissipo*, cujus in deriva-
 tis I plerumque abjicitur, & E
 mutatur sæpe in A. Sic itaque
Careo dictum primitus fuerit de
 Eo, qui orbatu est rebus qui-
 busdam, at *Caro* de eo, qui sepa-
 rat aliquid, & separando etiam

purgat. Vide etiam, quæ mox
 ad V. *Caveo*, & dein ad V. *Ja-
 ceo*, notabimus.

(21) *Caveo te, activum &c.*]
 Si originem spectes, videtur fu-
 isse Neutrum. Proprie enim si-
 gnificasse videtur, in *cavo* vel
caverna ago, ubi tutus sim ab
 omni aëris, pluvie, frigoris in-
 juria. Hinc *cavere sibi*, & *ca-
 vere aliquid*, h. e. in caverna age-
 re, ut sibi consulat, & propter
 aliquid in cavernam se recipere,
 ac ita prospicere sibi ad aliquid
 mali effugiendum. Sicuti autem
 a *Cavo* est *Cavea*, sic & Verbum
Caveo, ut recte censuit Varro
 lib. IV. de L. L. Sed vel maxi-
 me originem & naturam verbi
 declarat, quod huic Neutro re-
 spondet Activum *Cavare*, ut
τῶς Sedere, *Sedare*; *Placere*, *Pla-
 care*; *Fugere*, *Fugare*; &c. Vide
 ad Cap. 2. p. 271. 272.

simile vitium in gestu motuque cavetur. Frigora & jurgia cavere; dixit Ovidius. Sallust. Jugurth. *Ita nec caveri anceps malum.* Suet. in Galba; *Cavere periculum.* Et Cicero; *Cavere insidias, & intemperantiam*; idem I. O-rator. *quam sit bellum cavere malum*: idem; *In cavendo bello, & prædicendo*: idem Attic. *Cætera, quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur*: idem; *O hominem cavendum mihi*: idem; *Fidem vobis habendam non esse, me vero cavendum.* Plautus, Terentius, alii, *cave malo dicunt, subaudito, te, estque hypallage, pro, cave tibi, bi malum.* Eccles. 9. *Secundum virtutem tuam cave te, a proximo tuo, &* Eccles. 21. *Omnis qui audiet cavebit, se ab eo.*]

(22) *Cede majori; Concedo præceptori; Decedam furori Tribunitio, decedere somno, subaudi, locum.* Vide Locum in Ellipsi. Plaut. in argumento Asinariæ; *Cedit noctem filius.* Valerius Maxim. lib. 1. cap. 5. *Ego vero, inquit, libenter tibi meam sedem cedo*: ita enim lego ex antiquis manuſc. Ulpianus; *Cedere actori supplicationes*, dixit Virgil. *Cedamus propriam regi.* Valerius Maxim. lib. 4. *Ille cessit eam Bianti*: ibidem; *Eam provinciam collegæ cessit*: idem lib. 5. cap. 7. *Carissimam conjugem filio suo cedere non dubitavit.* *Concedi, Decedi, & Succedi*, passim sunt apud Ciceronem.

Certare

(22) *Cede majori &c.*] Verbum hoc proprie & primitus significat *Movere se, & Ire ex aliquo loco, vel ad aliquem locum*, ut liquet ex omnibus Compositis, quæ ferme unice id notant, Veluti *Abscedere, Accedere, Decedere, Discedere, Excedere, Incedere, Præcedere, Procedere, Recedere, Secedere, Succedere.* Sequitur hinc, in illa potissimum significatione quaerendam ergo esse verbi hujus originem & naturam, quæ prorsus est Generis Neutrius. Originem autem ejus derivem Ego ex Græco *Κείν*, pro quo & *Κίω*

dixerunt, h. e. eo, vado. Homerus Odyss. 2. percussit eum *σχιζή δρυός, ἢ λίπε κείων*, *Stipite quercus; quem reliquit abiens, vel proficiscens domo Ulysses.* In derivationibus autem D solet inter vocales interponi; Sic ab *ἵω* *fu-do*, ab *ἴω*, *ἴδω*, *sedeo*, ab *ὄω* *odor.* Quando ergo dicitur *Cedere aliquid alteri*, idem est proprie, ac si diceretur, *quod ad aliquid abscedere ab eo in alterius gratiam.* Hæc refer etiam ad ea, quæ mox de Verbo *Concedere* scripta a Scioppio leges.

Certare cum aliquo, subaudi *certamen*, μάχην μάχῃς ut in sacris; *Bonum certamen certavi*. Sedigitus poeta de Comicis; *Multos incertos certare hanc rem videmus*. Horat. *Magna, minorve, foro si Res certabitur unquam*. Ovid. 13. Metam. (23) *Certatam lite deorum Ambra- ciam*, ubi Regius satis insulse ait, Participium contra Grammatices rationem formatum. Plaut. Casin. *Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur*, seu certatur.

Cesso. Virgil. *Cessas in vota precesque*, subaudi, *cessa- tionem*. Terent. *Cessatum usque adhuc est*. Virgil. *Quid quid apud duræ cessatum est mœnia Trojæ*. Ovid. 4. Fast. *Largaque provenit cessatis messis in arvis*. „ [& 10. Meta- „ morph. *Illa moram celeri, cessataque tempora, cursu cor- „ rigit.*] Hæc participia passivi verbi sunt, & passivum sine activo nusquam erit. [At Vide p. 306. &c.]

(24) „ [*Clamo*. Plaut. Amph. *Voce clara exclamat uxo- „ rem tuam: Cistell. Noli acriter eum inclamare*. Trucul. „ Jam

(23) *Certatam lite &c.*] Vide supra ad Verbum *Ambulare*, ubi de hac locutione, & illa, *Cessatis arvis*, &c. egi copiose.

(24) *Clamo &c.*] Verbum hoc cum Compositis natura sua est Neutrum. Sæpe tamen additum sibi habet Accusativum, quo tunc declaratur ipsum clamoris istius argumentum, & exprimitur res ipsa, quæ clamando dicitur: aliquando etiam denotan- tur eo, sed per Ellipsin, homines, qui cum clamore vocantur, ut certe fit in locis Plauti & Lu- cili. At priore sensu habes pas- sim. Plautus Aulul. II. 4. 20. *Clamat continuo, Deum atque Homi- num fidem*. Cicero Famil. XVI. 12. *Me clamante, nihil esse bello civili miserius*. de Invent. II. 4. *Causo non multo post conclamavit,*

Hominem esse occisum. Tacit. Ann. III. 74. *Gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur Imperatores*. Sueton. Aug. 37. *Nec obtinuit, reclamantibus eun- ctis, satis majestatem ejus immi- nui*. Vide supra de hoc genere locutionum pag. 300. &c. At *Inclamare aliquem* dicitur per El- lipsin Præpositionis. Unde apud Gellium V. 9. *repente in eum, sese videre quid faceret, magnum (h. e. vehementer & magna vo- ce) inclamavit*. Nihilominus et- iam Passive reperitur hoc Ver- bum apud Plautum Epid. V. 2. 46. *Inclamitor, quasi servus*, h. e. objurgor. Sed abunde ostendimus jam supra, nullum inde idoneum satis argumentum elici posse ad primam Verborum naturam & significationem convellendam.

„ *Jam pol ille me inclamabit , ac adspexerit.* Propert. *Nec tibi clamatæ somnus acerbus erit.* Lucil. *E somno pueros cum mane , expergite , clamo.*]

„ [*Clareo.* Lucret. *Ex primo carmine claret ;* (25) subaudi *clarorem* ; sicut Plaut. Mostel. *Ædes speculo claras , clarorem merum.*]

Cœo. Virgil. *Cœant in fœdera Reges ;* (26) subaudi , *coitionem* , vel potius , *societatem* : nam *coire societatem* , & *coita societas* , adeo crebra sunt apud Ciceronem , ut supervacaneum sit hæc repetere. Vide *Societas* in Ellipsi.

(27) *Cæno.* „ [Plaut. Rud. *Scelestio rem cœnam cœnavi tuam* : & Pseud. *Eum odorem cœnat Jupiter quotidie.* Apul. lib. 4. *Saliarum se cœnasse cœnas crederet* : idem. 9. *Sacrificales epulas cœnitabat.*]

Collacrymo. Cic. pro Sextio ; *Histrionum casum meum toties col-*

(25) *Subaudi Clarorem.* Immo nihil. Nam revera est Neutrum , cui respondet Activum *Clarare*. Vide me ad pag. 271. 272. & alibi.

(26) *Subaudi coitionem &c.* Immo iterum nihil. Est enim & hoc absolute Neutrum. At *Coire societatem* per Ellipsin dicitur , *Coita societas* per Abusum , nisi quis malit hoc exponere , *Societas* , quæ coit. Sed tamen & *Coitur societas* dixit Cicero per abusum loquendi , hoc sensu , societas fit coeundo inter se. Vide & infra IV. 4. in voce *Societas*.

(27) *Cæno.* Derivatur hoc manifeste a *cœna* , atque adeo notat *cœna uti*. Est itaque ejus Generis Verborum , quæ ex natura sua non admittunt Varios Accusativos , sed quorum actio est in se permanens. De phrasi autem *Cœnare Cœnam* , seu de Accusativo Cognato Vide supra ad Cap. 2. p. 271. & hoc Capite pag.

300. 301. Ceterum in optimis edd. apud Plautum in Pseud. III. 2. 53. legitur , *Eum in odorem cœnat* &c. quod tamen propter metrum istuc rejecerim , & malim cum Sanctio omittere in , licet fere intelligi putem. Possis tamen hæc etiam ita exponere , ut Accusativo denotetur materia cœnæ. Sic in Asinar. V. 2. 86. *Cænabis hodie , ut te dignum est , magnum malum* , h. e. in magnum malum , vel , ut pro cœna habeas magnum malum. Horat. Sat. II. 8. *Nos cœnamus aves* , & Epist. II. 2. *Emptum cœnat olus* , h. e. in cœna edimus , &c. Vide *Æstuo*. At *cœnatæ noctes* meretricum apud Plautum Trucul. II. 2 , 24. sunt noctes , quæ cœnam prius quasi sumpserunt , sicuti apud meretrices concubitus eadem nocte sequebatur cœnam. Neutiquam vero passivæ est significationis illa phrasis , ut voluit Urfinus To. 1. Instit. p. 658.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 319
collacrymavit. (28) Sed hic potest deesse præpositio, & cognatus calus *Lacrymas.*

Commiseror, Commiseratur interitum ejus; Gellius lib. 7. cap. 5.

Comperendinare. Asconius in passiva; *Ne rursum comperendinato judicio.*

Compluitur. vide *Pluo.*

„ [*Concedere, subaudi aliquid, hoc, multum, aliquantum.* Terent. *Faciam ut tibi concedam, neque adversabor tuæ libidini: Rus abii concedens vobis. De jure suo concedere paululum. Concedam hinc intro, atque expectabo.* Plaut. *Num te fugi, num oculis concessi tuis.* Cic. „ *Ab alicujus oculis aliquo concedere.*] [*Vide Cedere.*]

Conclamare. Ovid. 13. *Metam. Conclamat socios Cæsar, Conclamare victoriam: Idem, Conclamatur ad arma.* Lucan. *quum corpora nondum conclamata jacent.* [*Vide quæ notavimus ad Verbum Clamo, & ad Ambulo pag. 305. & 308. Conclamata Corpora per Abusum dicuntur illa, apud quæ conclamatio est facta.*]

Concrepo. vide *Crepe.*

Concurro. Cicero: *Concurritur undique ad commune incendium restinguendum.* Horat. *Concurritur horæ momento, subaudi, concursus, ut curro cursum, & cursus curritur.* Vide *Curro.*

Confligo. *Confligitur magna ira.* Claudianus; (29) *subaudi, conflictus.* Cicero, *Confligendum puto: idem, Caute confligendum est.*

Con-

(28) *Sed hic potest deesse &c.*] Si hic potest Accusativus iste regi a Præpositione per Ellipsin omissa, quidni & in plerisque aliis, Veluti *Caveo, Cedo, &c.* At de *Cognato casu* quod hic additur, alienum est. Nam Verbum *Collacrymavit* vel Neutrum hic est, vel directe regit additum sibi Accusativum, sed verius est, Neutrum esse.

(29) *Subaudi Conflictus.*] Non puto. Nam impersonaliter id dicitur, & ita, ut tantum actio ipsa significetur. Veluti quum dicitur simpliciter *Amatur.* Vide Me Supra ad I. 12. extr. & III. 1. Nota 4. Ceterum *Confligere* etiam mihi Activum est, æque ac *Affligere, Infigere, Profigare, & intelligi Se censeo, quod & Urfinus To. I. p. 444. jam monuit.*

Conjurare. Sallust. *Sed antea conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam verissime potero, dicam*; id est, conjuravere conjurationem, (30) de qua conjuratione, & c. *Agmina conjurata, Fratres conjuratos, passim legimus.*

Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet; Cic. *Pauperiem meam conqueror.* Plaut. *Conqueri libidines, vim, contumeliam,* Ciceroniana sunt. *Vide Queror.* [*Et Doleo, Gemo &c. Nam eadem est omnium ratio.*]

Consuesco. Lucret. lib. 6. *At tunc brachia consuescunt, firmantque lacertos,* „ [id est, consuefaciunt, ad jacu- „ landum exercent.] Columell. lib. 6. *Nam ubi plau- stro, aut aratro juvencum consuescimus.* Sallust. *Jugurth. in oratione Marii; Ita ad hoc ætatis a pueritia fui, ut omnes labores, pericula consueta habeam.* Hoc verbum, & similia, sæpius habent (31) pro accusativo orationem; ut, *consuevisti carmina scribere.* *Vide Infuesco.*

Consulo tibi, putant esse neutrum, sed deest utile, vel commodum; ut, *prospicio tibi:* unde in passiva; *Bene tibi consulitur.* Cicero 7. epist. *Ego tibi ab illo consuli mallem.* (32) *Vide Utile in Ellipsi, & infra Prospicio.*

Con-

nuit. Possunt etiam intelligi *Arma* vel *Manus*. Nam & *confligi* dicuntur res, quæ altera alteri in occursum mittuntur, vel inter se colliduntur. Sic Lucretius IV. 1210. *Semina quam Veneris stimulis excita per artus Obvia conflixit conspirans mutuus ardor.* Hinc & *Corpora conflicta* dicuntur *resultare* apud Eundem II. 97.

(30) *De qua conjuratione &c.* Immo vero relativum illud *qua* refertur ad sensum, quod sæpissime fit. Notum est illud Terentii in *Andria, Ubi illic est scelus, qui me perdidit.* Sed & insuper longe rectius foret explere illa Sallustii verba per Ablativum *conjuravere conjuratione, de qua &c.* quam per Accusativum,

Conjurati vero notat eos, qui conjuraverunt, sic *Jurati, Conspirati, &c.*

(31) *Pro accusativo orationem.* Malim, ut heic Oratio seu Infinitum pro Dativo adhibita censeantur, sicuti illa possunt omnium Casuum vicem sustinere; & certe Verbum *Consuesco*, æque ac *Suesco, Assuesco &c.* longe frequentius cum Dativo construitur. Sed tamen si quis heic Sanctio accedere potius malit, non multum repugnabo.

(32) *Vide utile in Ellipsi.* At vide istic Notas, & videbis Verbum *Consulere* esse vere Neutrum, quod notat, consilium querere, deliberare,

Contendere, cursum dixit Virgilius : „ [sicut Cicero ; *contendere iter.*] Plaut. Cist. II. 1. 58. *Quis est , qui recta platea cursum huc contendit suum ? Contendere poplitum , tormenta , vincula , passim leges.* [Vide infra *Tendere.*]

„ [*Contendere se.* Licinius Macer *Repente celeri gradu* „ *se per forum in Capitolium contendit.* In *contendere cum* „ *aliquo verbis , armis , acie*, subauditur , *causam.* Lucret. „ 4. *Hunc igitur contra mittam* (33) *contendere causam*; id „ est , contra hunc disputare nolo.]

(34) *Contingit.* Apulejus de Asino; *Sed ut primum occurreriam potionem ; & inchoatum gustum , extremis labiis contingeat adolescens.* Ovid. 1. *Metamorph. Contigerat nostras infamia temporis aures* : idem. 2. *Contigit ora sui.* Laetant.

(33) *Contendere causam.*] Vide Gronovium Patrem Observ. III. 19. Sed & passim cum Infinitivo ponitur pro affirmare, asseverare, Phædr. fab. 17. *Quem commodasse panem se contenderet.* Et fab. 77. *Quidquid putabit esse dignum memoria , Æsopi dicet ; si quid minus adriserit , A me contendet fictum quovis pignore.* Ubi *Dicet*, & *Contendet*, in eadem prorsus constructione adhibentur. Nihil etiam frequentius apud Ciceronem , Cæsarem , Nepotem &c.

(34) *Contingit.*] Nullum est dubium , quin Activum hoc sit. Sed quando absolute vel etiam cum Dativo ponitur , dubitari possit , quia ignoratur ejus locutionis , si Elliptica est , (ut esse debet , si Verbum hoc etiam in ea sit Activum) supplementum. Sic Phædrus fab. 80. *Quid horum simile contingit tibi ?* Et sic passim. Sed apud Plautum Amphitr. II. 2. 203. *Ut mihi extra unum te mortalis nemo corpus corpore contigit*, videmus simul Da-

tivum & Accusativum huic verbo jungi. Nusquam tamen reperimus idoneum Accusativi supplementum , quo istas locutiones Absolutas explere possimus. Certe , quod Ursinus To. 1. pag. 444. voluit , ut ex Germanismo subaudiatur SE , quia Germani dicant , *es tragt sich zu* / alienissimum est. Malim Ego intelligere *Vitam , Ætatem , Actionem* ; vel *Rem* , de qua agitur. Quando autem Pronomen in Accusativo additur , tunc omittitur in Dativo. Ut apud Ovid. Metam. IX. 483. *Gaudia quanta tui ! quam me manifesta libido contigit ? ut jacui totis resoluta medullis !* Istic ita eodemque sensu *Contigit me* , ut dici solet *Contigit mihi*, positum est , ut adeo dubitari possit , utrum *Me* pro obsoleto Dativo , h. e. pro *mihi*, (Vide supra I. 6. 4. pag. 35.) etiam hic sit accipendum , quod tamen non putem. Ceterum qua ratione *Contingit* , eadem & *Obungit mihi hoc vel illud*, dicitur.

Étant. lib. 2. *Sed tamen Cicero materiam tam copiosam, & uberem strictim contigit.*

Contremisco. Vide *Metuo*.

Corruo. Vide *Ruo*. Plaut. *Ibi me corruere ajebas divitias.* Propert. lib. 3. *Voverat, & spoliū corruit ille Jovis.*

(35) *Corusco.* Virgil. 10. *Æneid. Strictumque coruscat Mucronem:* & lib. 8. *Duo quisque alpina coruscant Gesa manu.*

Crepeo. [Vide Me ad Finem Capitis 2.] Horat. *Sulcos & vineta crepat mera:* idem; *Si quid Stertinius veri crepat:* idem; *Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepet:* idem 2. Carmin. *Quum populus frequens lætum theatris ter crepuit sonum.* Propert. lib. 3. *Et manibus faustos ter crepuere sonos.* Martial. *Et Tartesiaca concrepat æra manu.* Petron. *Arbiter; & concrepans æra omnes excitavit:* idem; *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit.*

„ [*Crescere*, putant esse Neutrum: sed (36) *Activum* „ esse

(35) *Corusco.*] Putem esse Neutrum, ut certe passim occurrit absolute positum. Jungitur tamen ei aliquando Accusativus, sed & Ablativus. Ovid. *Metam. IV. 493. Sibila dant, saniemque vomunt, linguisque coruscant.* Sed Heinſius etiam ibi legit *linguasque* ex quibusdam MSds. Vide ejus Notas. Disertior ergo est Valerii Flacci locus *Argon. I. 703. fremitu obice Ponti Clausa cohors, telisque salum facibusque coruscat.* Lique inde, posse & illos Accusativos Elliptice exponi. Vide & infra ad Verbum *Micare*. Sed tamen si pro vero Activo in istis cum Accusativo locutionibus haberi hoc Verbum debeat, tum vero notabit, movere ali-

quid tam celeri motu, quam fulmen moveri solet.

(36) *Activum esse arguit.*] Urſinus pag. 491. sequitur Sciopium in origine hujus Verbi *Cresco* constituendo. Sed secedit pag. 499. ab illo, quum negat esse Activum, & subintelligendum SE; quoniam licet ejus formæ verba plerumque retineant significationem Primitivi, non tamen semper retineant, veluti *Augeſco*, *Integraſco*. Sed tamen, quum pleraque retineant, crediderim sane in paucis illis, quæ videntur a reliquis discrepare hæc in parte, & ab Activo in Neutrum Genus transisse, statuendam porius Ellipticam Reciproci Pronominis.

„esse arguit Passivum participium *Cretus*, quod est natus, factus; sicut ab *Hio*, formatum fuit *Hiasco*, & *Hisco*; & a *Labo*, *Labasco*; ab *Amo* *amasco*; a *Caleo* *calesco*; a *Consueo* *consuesco*; sic a *Creo* *creasco*, & *creasco*, in quo subauditur, *me*. Primum ergo *Creascere*, *se*, vel *Crescere*, fuit nasci, existere, quod postea, per Metonymiam antecedentis pro consequenti, significavit *Augeri*: sicut vicissim per metonymiam consequentis pro antecedente, *Augere* usurpatur pro *Creare*; & hinc *Auctor* dicitur pro *Creator*. Lucret. 5. *Nam quodcumque alias ex se res auget, alitque*, id est, procreat; velut ipse ibidem interpretatur his verbis: *quod procreat ex se omnia*. Indocte proinde scribunt, *Autor*, vel *Author*. Liv. Andron. Erotopæg. *Nocte, dieque decretum, & auctum*; id est, quod decrevit, & auxit se.]

„[*Cupere aliquem*, tritum est; legimus tamen *Cupere alicujus*, pro, cupidum esse. Plaut. Trin. *Quanquam domi cupio, operiar tamen*. Symmachus; *Vestri cupiunt Puteoli*, (37) ubi subaudis, *cupiditatem*, sicut Poëta *Vetus* apud Cic. *Qui nec te amet, nec studeat tui*; subaudi, *studium*, id est, qui minime sit tui studiosus.]

(38) *Curro*. Vide *Concurro*, *Decurro*. Virgil. 5. *Æneid*.
Cur-

(37) *Ubi subaudis cupiditatem*. Immo vero *copiam*, *præsentiam*. Ita mox *studeat tui* scil. *rationibus*, *fortunis*. Est autem *Cupere* plane Activum. At quando dicitur *Cupio tibi* pro *faveo*, videtur certe Neutraliter construui, æque ac *Bene* aut *Male* *alicui Volo*. Possis tamen supplere, *Cupio tibi omnia bona*. Possis etiam ita hæc expedire, ut Genitivus his verbis sit additus, quia vocabula ab iis formata, veluti *cupidus*, *studiosus*, &c. cum eo casu construui solent. Sæpe enim vocabula ejusdem significationis

imitantur alterum alterius constructionem. Vide Me infra ad Verbum *Interdico*.

(38) *Curro*.] Verbum hoc actionem in se permanentem notat; atque adeo est vere Neutrum, plane ut *Ambulare*, de quo vide me supra. Accusativi ergo, qui huic Verbo leguntur additi, per Ellipsin Præpositionis sunt explicandi. Res etiam manifesta ex compositis, quæ omnia constructionem & significationem habent Neutram, præter unum *Decurrere*, quod ipsum Neutraliter quoque possit exponi, ut

Currit iter tutum non segnus aequore classis. „[Prop. Ut „sciat indociles currere lymphæ vias. Vide Priscian. in *Cursus curritur*. Cicero 3. *Offic. qui stadium currit*. Juven. *Curritur ad vocem jucundam*. Terent. *Si qua est laboriosa, ad me curritur*. Cic. 7. *Verr. Curritur ad prætorium*. Virgil. *Nec si cuncta velim, breviter decurrere possim. Vitam decurrere, decursa vita, decurso spatio. Decurritur, decurrebatur, passim obvia.* „[In *Curriere via*, „subaudi, *cursum*. Propert. *Hac eadem rursus Lygdame „curre via.*] Vide *Sedeo*.

Decedo. Vide *Cedo*, & *Affurgo*.

Decet, Dedecet. Ovid. 1. *Metam. Ista decent humeros gestamina nostros*. Statius; *Si non dedecui tua iussa*. Ovid. *Nec dominam motæ dedecueret comæ*: idem; *Lacrymæ decueret pudicam*. Sallust. Jugurthino; *Quæ ab Imperatore decuerint, omnia suis provisa*.

„[*Decidere*, pro transigere, pacisci, subaudi, *rem*, „Diçtys lib. 5. *Multo sermone invicem habito, ad extremum binis millibus talentum rem decidunt*. Cicero; *Magno cum aliquo decidere*. Sen. 2. *Controversiar. 5. Pro incolumitate mariti vicaria morte decedit*, pro, ita *rem* „*pacta est, ut mariti sui vice moreretur.*]

Declino. Plautus Aulul. *Declinavi paululum me extra viam*. Ovid. 2. *Metam. Neu te dexterioꝝ tortum declinet ad anguem*. Dicimus *declinare cursum*, (39) *urbem, mala*, & *mala declinantur*, & , *a malis declinare*.

De-

Decurrere campum, vitam &c. idem sit, quod, *Curriere usque ad finem*, quod *ad campum, vitam &c.*

(39) *Urbem, Mala.*] At hi duo Accusativi per Ellipsin Præpositionis primitus huic Verbo, quod tamen vere Activum puto, fuerunt additi. Rectius suum Accusativum Verbo, ut Activo, addidit Pomp. Mela III. 5. *Araxes ex*

præcipiti in subiecta casurus non declinat statim undam. Et Livius I. 28. *Si quo Ego (Tullus Hostilius) inde agmen declinare voluissem*. Confer & Verbum *Inclinare* infra. At alia est ratio Constructionis, quando dicitur *declinare Urbem*. Non enim Urbs declinatur aut deflectitur, sed Homo *se declinat* ab Urbe, seu quod *ad illam Urbem atinet*.

Decurro. Vide *Curro*.

Deficio. Horat. *Animus si te non deficit æquus.* Ovid. *Deficior prudens artis ab arte mea.* „ [Plaut. *Afin.* *Si in-*
„ *telligam te deficere vita*, pro, deficere defectum e vita.
„ Propert. *Nec me deficiet nautas rogitare citatos*; id est,
„ non desinam interrogare nautas.] Quintil. *Aqua ci-*
boque defecti. Varro lib. 3. Rustic. cap. 16. *Ne defi-*
ciant animum. Dicimus (40) *deficiunt me pecuniæ*, & *mihî*
pecuniæ. Cæsar; *Quum tela militibus deficerent*, subaudi
se, vel *Defectum*.

Degenerare a parentibus, subaudi *se*, (41) vel *genus.* Co-
lumbel. lib. 7. cap. 12. *Venus canibus carpit vires*, animos-
que *degenerat*.

Dego. Cicero pro Sylla; *Ut cum Lentulo, & Catilina,*
& Cethego fœdissimam vitam & miserrimam degeret: idem
pro Roscio; *Vitam in egestate degere.* Catull. ad Man-
lium; *Otia pacato degeret in thalamo.* Lucret. lib. 2.
Quantisque periculis degitur hoc ævi, quodcunque est. „ [Plaut.
„ Most. *A mane usque ad noctem in foro dego diem.*] Vide
Vivo, [vel potius confer *Ago*, cujus compositum est.]

Delinquo. Vide *Pecco*.

Deliro. Lactant. de Opificio Dei cap. 6. *Illius enim*
sunt omnia, (42) *quæ delirat* Lucretius.

(43) *Desino artem.* Cicero, & Sueton. Tiberio; *Artem*
desituros promittentibus veniam dedit.

De-

(40) *Deficiunt me pecuniæ.*] Sic Cæsar B. Gall. II. 10. *Res*
frumentaria eos deficere cepit. Phædrus fab. 86. *Paulo ante va-*
cua urbem deficiunt loca, scil. in
theatro. Rationem autem lo-
quendi hanc olim fuisse puto,
Pecuniæ deficiunt se apud me, *Pe-*
cuniæ deficiunt se mihi, *loci defi-*
ciunt se, quod ad urbem tantam.
Sed non adtenderunt ad eam
constructionis rationem, qui di-
xerunt, *Deficior ab arte mea*, de-

fectus pilis, ut Phædrus loquitur
fab. 87. Vide & me infra ad Ver-
bum *Penetrare*.

(41) *Vel genus.*] Malim, vel ani-
mum, indolem.

(42) *Quæ delirat.*] At vide su-
pra ad Cap. II. Nota ultimâ, &
hoc Cap. ad Verbum *Æstuo*, &
facile perspicies hujus locutionis
rationem.

(43) *Desino artem.*] Etiam *Sinere*
est Activum. Plautus Men. II.
3. 1. *Sine fores sic, abi, volo o-*
peris

X ;

Despero. Martial. *Desperabantur promissi praelia Martis.* Cic. *Sive restituimur, sive desperamur: idem Attico; Pacem enim desperavi.*

Detraho tibi, subaudi, laudem, vel simile aliud. Horat. *Nec ego illi detrabere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam.*

„ [*Differt hoc ab illo, subaudi se, nam Differre est*
 „ *aliud alio ferre, dissipare, ut stent locis diversis, sive*
 „ *distent.*]

Discumbo. Virg. *Stratoque super discumbitur ostro.* Aulus Gellius; *discubitus est.* Cicero, *Mature veniunt, discumbitur, (44)* „ [*subaudi, cubitus.*]

Disputo. *Disputare rationem non semel dixit Cicero.* Plaut. Aulul. *Ubi disputata est ratio cum argentariis.* idem Menæch. *Ut hanc rem vobis ad amussim disputem.*

Doleo. Ovidius; *Tu vero tua damna doles:* „ [*idem;*
 „ *Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.* Propert. *Frigidaque Eo me dolet aura gelu.* Justin. lib. 12. *Ut tantum hominum, velut vulnera, indolesceret.*] Statius; *Bellorum extrema dolemus.* Cicero; *Meum casum doluerunt:* idem. 4. Tuscul. *Dum modo doleat aliquid, doleat, quod libet.* Sueton. *Se quoque respondit vicem eorum dolere.* (45) Hic, & in aliis multis verbis, potius videtur deesse

periri scil. eas fores. Et Mostell. I. 1. 68. *Dum interea sic sit, istud Actutum sine, h. e. dum interea mihi sic sit, ut nunc est, contemno & nihili facio illud Actuum, quod mihi minaris.* Sed plerumque pro Accusativo habent hæc Verba sibi additum Infinitivum aut integram Orationem. Reperimus eorum etiam Passiva Participia. Gellius II. 12. *Non ad augendam, sed definendam seditionem,* Cicero Famil. IX. 21. *Qui primus Papisus est vocari desinit.* Quando autem dicitur *Definere* absolute, intelligo vel infi-

nitum, rei, de qua agitur, proprium, ut apud Melam II. 1. *Alio, quam desinit, nomine exoritur, scil. fluere;* vel Pronomen se, ut in illo Horatii *Desinas in piscem.*

(44) *Subaudi Cubitus.* Immo vero nihil. Nam exempla hæc sunt locutionis Impersonalis, quæ simplex actio denotatur sine ullo Supposito. Sed & Verbum hoc, ut & reliqua ejus compositionis, sunt Neutra.

(45) *Hic & in aliis multis &c.* Apage Accusativum Cognatum, qui alienus est ab hoc Verbo. Nam

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 327
 deesse accusativus cognatus, & præpositio *ἔν*, ut, *doleo
 dolorem circa casum tuum*. Huc refer illud, *Corydon ar-
 debat Alexin*, id est, Ardebat ardorem de Alexi, vel
 circa Alexin.

Dormio, Edormio: Adag. Endymionis somnum dormis.
 Mar-

Nam qui intelligemus eum in his locutionibus, *Hoc dolet mihi?* quidve significabit, *Hoc dolet dolorem mihi?* Neque vero sufficit ad probandam verbi naturam, unius generis locutiones tantum adferre, non item alias considerare. Quid ergo? Crediderim hoc Verbum fuisse natura sua Neutrum, & significare dolorem sentire vel percipere ex aliqua re, quæ ubi exprimitur, Accusativo tunc per Ellipsin exprimitur. Plaut. Pseud. V. 2. 21. *Ni doleres tu, ego dolerem*. Et cum Ablativo. Livius XXIX, 21. quancunq; parum injuriis civitatis suæ doluerit. Hinc jam *Doleo tuum casum, Doleo pedes*. At quando dicitur, ut apud Terent. Eun. I. 2. 13. *Ut hoc tibi doleret iudex, ut mihi dolet*, quod frequens est Præcis & Optimis Auctoribus, possit id videri primitus dictum per duplicem, sed facilem & usitatam Ellipsin, pro *doleret tibi animus propter hoc*. Confirmari id videtur ex Terentio Phorm. V. 8. 64. *Vin' primum hodie facere, quod Ego gaudeam, Et quod Tuus Viro oculi doleant*. Ubi manifeste quod in illa phrasi ponitur pro *propter quod*. Pro eo etiam De quo in eadem phrasi dicitur apud Plaut. Trucul. II. 8. 2. *Nam mihi de vento misera condoluit caput*. Et in Mercat. II. 3. 54. *Ut in portum sum ad-
 vectus, nescio qui* (h. e. de qua

causa) *ANIMUS mihi dolet*. Sed tamen quum Phrasis illa, ut diximus, sæpissime adhiberetur, videntur multi Veterum *ἢ Hoc*, & similia, accepisse pro Nominativo, & Verbum *dolere* pro dolore facere alicui; atque ideo per Abusum, vel mutationem quandam significationis, (de qua vide me supra p. 278. 298. & 306. 307.) fuerunteo sensu & constructione diserte prorsus locuti. Sic Phædrus fab. 48. *Adiecit id, quod sentiebat maxime doliturum amanti*. Istic enim *ἢ Quod* est quidem Accusativus, sed Verbi Infiniti, qui plane respondet Nominativo Finiti: atque adeo idem est, ac si diceretur, *Ea res dolet Amanti*. Atque ita Alii. Plautus disertissime in Trucul. II. 8. 3. *Quid mihi futurum est, cui duæ Ancillæ dolent*, h. e. dolorem faciunt, quia eas tibi donando perdidisti. Ceterum in hac quoque locutione *Doleo* manet Neutrum, nec admittit varios Accusativos, notatque simplicem actionem, & in se permanentem, & ideo construitur cum Dativo. Sed in eo, quod Sanctius profert ex Propertio l. 16. 24. *Me mediæ noctes, me sidera prona
 jacentem, Frigidaque Eo me dolet
 aura gelu; ἢ dolet me* ponitur pro *dolet meam vicem*. Vide locum & Interpretes. De Verbo *Ardebas* Vide me supra in Nota penult. ad Cap. 2.

Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Cicero; *Edormi crapulam, & exhala.* Plaut. Amph. *Mane, dum edormiscam unum somnum.* In sacris: *dormierunt somnum suum viri divitiarum.* Terent. *Atque edormiscam hoc villi.* Plaut. *Omnemque edormivi crapulam.* „[Catull. *Nobis nox est*
 „ *perpetuo una* (46) *dormienda.*]

„[*Dubito.* Ascon. in 2. Verr. *Pedestre iter propter Ver-*
 „ *ris insidias dubitat.* Cicero; *Turpe est dubitare Philoso-*
 „ *phos, quæ ne rustici quidem dubitant: Nihil affirmans,*
 „ *omnia dubitans, restat ut hoc dubitemus, uter Roscium oc-*
 „ *ciderit.* Livius 21. *Vobis necesse est aut vivere, aut si*
 „ *fortuna dubitabit, in prælio potius, quam in fuga mortem*
 „ *oppetere.* (47) *Ubi subaudi, dubitationem, id est, si du-*
 „ *bia erit fortuna.*]

„[*Ebul-*

(46) *Dormienda.*] Vide supra ad Verbum *Ambulare.*

(47) *Ubi subaudi dubitationem.*]

Apagæ & hoc supplementum, quod plane absonum est. Verbum ipsum est Neutrum, & notat deliberare de re aliqua, & ita consilii etiamdum esse incertum.

Deliberationem meram notat, & suspicionem etiam ad credendum pronam, apud Cicer. pro Sulla cap. 24. *De quo (Sulla) etiam si quis dubitasset antea, num id quod Tu arguis, cogitasset, susculisti hanc suspicionem, quum dixisti &c.* Sic Nepos in Thrasyb. cap. 1. *Si per se virtus sine fortuna ponderanda sit, dubito, an hunc primum omnium ponam.* Sueton.

Claud. 35. *Quum enim Camillus minaci epistola cedere imperio juberet, dubitavit, adhibitis principibus Viris, an obtemperaret.* Tacitus Ann. IV. 57. *Dubitaverat Augustus Germanicum rei Romanæ imponere.* Ovidius Metam. VII, 678. *Qua tamen e silva teneas hostile recisum, Jamquidum dubio,*

h. e. cogito. Vide & supra I, 15. 1. p. 116. Omnibus his in locis, sed & aliis compluribus, Verbum *dubitandi* notat consultationem affirmationi propiorem, quam negationi, quæ ceteroqui maxime ejus significationi inest. Quando autem ei jungitur vel Accusativus, vel Infinita locutio, per Ellipsin id fit Neutris verbis solitam. Sic Ovid. Metam. VI. 194. *Hoc quoque quis dubitet?* Nepos in Hannib. cap. I. *Si verum est, quod nemo dubitat, ut Populus R. omnes gentes virtute superaret.* Auctor B. Alex. cap. 52. *L. Laterensis quum id non dubitaret.* Neque vero obstat, quo minus hæc, tanquam Verbi Neutrius, per Ellipsin explicentur, quod etiam plane Passiva ejus occurrant, ut occurrunt apud Poëtas. Ovid. Metam. II. 20. *& intravit dubitati testæ parentis, h. e. Solis, quem dubitarent nonnulli esse Patrem Phaëtonis.* Et VI. 208. *En ego vestra parens &c. An Dea sim, dubitor.* Sed & apud Tacitum

An,

„ [*Ebullio*. Cic. *Virtutes ebullire*, & *sapientias*: *Dixerit Epicurus, semper beatum esse sapientem, quod quidem solet ebullire nonnunquam*. Cato; *Ubi ebullit vinum, ignem subducito, subaudi se*. Seneca in *Apocol. Claudius animam ebullit, & eo desit vivere videri*.]

Efflo. Cic. de Senect. *Odorum, qui efflarentur ex floribus*. Ovid. 7. *Metam. Vulcanum naribus efflant æripedes tauri*. Virgil. *Æn. 1. Latos oculis afflarat honores, Casariem, & lumen purpureum*. Plin. lib. 36. *Flaturque foliis, donec rufescat*. Ovid. 4. *Fast. Exultant comites, furiosaque tibia flatur*. Lucret. lib. 5. *Flaret e corpore flammam*.

Egeo pecuniis, est *egeo egestatem a pecuniis*, „ [*sive a parte pecuniarum*.] *Deesse autem egestatem; vel egere*, satis indicat illud Plauti Pseud. *Quid agitur Calidore? Amatur, atque egetur acriter*, id est, *amatur amatio, egetur egestas*: sæpe enim deest *Nomen*, unde *genitivus regitur*; ut, *tædet me ciborum*; *subaudi, tædium*. Sic Livius dixit lib. 26. *Quoad vel capitis, vel pecunie judicasset; subaudi iudicium*. Cato apud Agellium; *Vitio vertunt, quia multa egeo*. Varro lib. 4. ling. Latin. *Dives a Divo, qui, ut Deus, nihil indiget*. „ [*Salust. Jug. Collis magna parte editus, & princeps (48) pauca munimenta egebat*.] Nonius Marcellus quum disputat, *genitivum poni pro accusativo, utitur his exemplis; Fastidit mei, & Argenti indiges*. Tu meo periculo dices elegantissime; *Turpem egere egestatem*. Vide *Indigeo*.

„ [*Egre-*

An. XIV. 7. *Evasisse matrem Neronis, hætenus adito discrimine, ne auctor dubitaretur, h. e. evasisse illam, & adiisse discrimen, nullo alio cum effectu, quam ut ne dubitaret quisquam de Auctore illius discriminis, qui erat Nero*. Sed jam satis superque ostendimus ad verbum *Ambulare*, etiam a *Verbis vere Neutris* formata & adhibita, sed

per *Abusum*, *Passiva*, quod & contra ea, quæ Auctor mox tradit de Verbo *Egeo*, observandum. Vide & infra ad Verba *Obstrepere, Regnare, Superfedere* &c.

(48) *Pauca munimenta egebat*.] Incertissima est hujus loci Lectio, etiam in MStis. Vide Sall. Jug. cap. 98. vel, ut Vassius distinxit, cap. 103. & ibi Notas.

„[*Egredior. Sallust. Raro egressus fines suos. Servius.*
 „in *Æneid. 2.* notat, utrumque dici, (49) *Egredior ur-*
 „*berem, & urbe.* Sed in hoc posteriore subauditur *gres-*
 „*sum, vel viam.*]

Emergo. Cicero Harusp. respon. *Tum se emergit, &*
fertur illuc: idem 2. *Naturæ Deorum; Ut sese emergens*
ostendat Scorpium alter: „[& 2. *Divin. Tibi de me cogi-*
 „*tanti subito sum visus emerfus ex flumine.*] Cornel. Ne-
 pos in Attici vita; *Quibus ex malis ut se emerferat.* Te-
 rent. Adelph. *Unde emergi non potest.* Cornel. Fronto
 in voce, *Emergit se,* citat Sallustium in 4. *Histor. Ubi se*
laniata navigia fundo emergunt. Vide me, te, se, in El-
 lipsi.

Emigro. vide *Migro.*

Emineo. Curtius lib. 4. *Jamque paulum moles aquam e-*
minebat. [intellige extra:]

Eo. Virgil. 6. *Æneid. Itque, reditque viam toties.* Ho-
 rat. 1. epist. *Ire viam, quam monstrat eques.* Virgil. 4.
Longam incommitata videtur ire viam: & 4. Georg. Plaut.
 Rudent. *Tu abi tacitus tuam viam.* Cicero pro Mur.
Redite viam: eodem duce redibant: ibid. *Istam viam dico,*
inite viam. Præsto aderat sapiens ille qui inire viam doce-
 ret. Sueton. *inito honore.* Quare quum Maro dixit;
Te consule inibit, (50) *deest viam.* „[Cum legimus, *Ire*
 „*viam*

(49) *Egredior urbem.*] Ellipsis in
 eo est præpositionis *extra*, tan-
 quam si diceretur *egredior extra*
urbem. Sic mox *Eminebat a-*
quam, pro *em. extra aquam.* Res
 manifesta ex verbo *Erumpere*,
 quod Activum esse, & requirere
 Accusativum *Se*, si per Ellipsin
 est omisus, recte probavit San-
 ctius. Quando ergo alius illi
 jungitur Accusativus, ut apud
 Virgil. *Æn. I. v. 580. jamdudum*
erumpere nubem Ardebant, neces-
 sario per hanc Ellipsin Præposi-

tionis ille est explicandus, ut sen-
 sus sit, *erumpere se extra nubem.*
 Vide & mox ad Verbum *Evado*
 similia. Ellipsin autem hanc sup-
 plevit Terent. Hec. IV. 1. 48.
Ne extulisse extra ades puerum us-
quam velis. Sic porro prævehi
 linus dicitur pro prævehi præter
 litus. Vide me supra ad Ver-
 ba *Adeo & Æstuo.*

(50) *Deest Viam.*] At de hoc
 verbo *Eo*, vide quæ notavimus
 ad Verba *Adeo & Ambulo.*

„*via*, subaudimus *itum*, id est, itionem. Lucret. *Nec sentimus itum cuiusviscumque animantis*. Cicero; *Quis noster itus, reditus, vultus*.]

Equitare: Plinius lib. 8. de *Camelis*; *Atque etiam* (51) *equitantur praeliis*. „ [Hor. *equitare in arundine longa*, „ subaudi, *equitationem*.

„ [*Erro*. Cicero; *Si erratur in nomine*, subaudi *error*. „ Ovidius; *Immensum est erratas dicere terras*. [Vide supra p. 308.] Virgilius; *Relegens errata retrorsum Littora*. Plaut. *Scio quid erret*. Terent. *Teneo quid erret*.] „ *Erumpo*. Virgil. *Erumpunt portis*, subaudi *se*. idem Georg. *Diversi erumpunt sese radii*. Cæsar 2. *Civili; Portis se foras erumpunt*. Virgilius 4. Georg. *Et caput unde altus primum se erumpit Enipeus*. Tibull. 4. *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores*. (52) Vide *Erumpo*.

„ [*Erubesco*. Cic. *Affines te erubescunt*; Epicurus *voluptates non erubescit*. Hor. (53) *Non erubescendis adurit ignibus*. Virgil. *Nostra nec erubuit silvas habitare Thalia*, pro, habitationem silvarum.]

Eruſto. Cic. Catil. 2. (54) *Eruſtant eadem bonorum, & in Sacris*; *Eruſtavit cor meum verbum bonum: Labia mea eruſtabant hymnum*.

(55) *Evado*. Sueton. Tiber. *Carmillus me evasit*. Virgil. *Gra-*

(51) *Equitantur*.] Sic Florus III. 4. 5. *Dum perfidum glacie flumen equitatur*, ubi vide Grævii Notas. Verbum autem est Neutrum, licet Passivum illud aliquando reperiatur. Vide ad Verba *Ambulo*, *Dubito*, *Obstrepo*, &c.

(52) Vide *Erumpo*.] Haud dubie reponi debet *Emergo*. Sed & abest a Salmant. ed. hoc ipsum *Vide Erumpo*. Addidit Editio Patavina, sed per errorem manifestum.

(53) *Non erubescendis*.] Sic Vellejus II. 130. *Dolenda adhuc re-*

tulimus, veniendum ad erubescenda est. Sed tamen vel sic Neutrum hoc est verbum.

(54) *Eruſtant eadem*.] Locus est Catil. II. 5. de sociis Catilinæ, qui accubantes in conviviiis eruſtans sermonibus suis eadem bonorum atque urbis incendia, h. e. inter rutandum proferunt, minantur. De qua ratione loquendi egimus jam supra ad Cap. 2. Nota ultima, & ad verbum *Æstuo* in hoc Cap. & maxime ad v. *Anhelo*.

(55) *Evado*.] Neutrum hoc est; ut *Vado*, & *Invado*, & *Pervado*. Ceterum diversa in Accusativis huic

Gradus evaserat altos: [idem ; *Jamque propinquabam portis , omnemque videbar Evasisse viam.* Dictys lib. 2. *Qui primi fuga Gracos evaserant.* Livius 28. *In loca tuta evasit , subaudi , Viam.* sicut Virgil. *Nec spatium evasit totum , nec pertulit ictum* ; id est , non ivit per totum spatium. Lucil. de equo ; *Qui colles camposque gradu perlabitur uno , Omne iter evadit.*] Liv. *Exercitum casum , evasumque se esse.*

Evenit. Vide *Sedeo* , & supra lib. 3. cap. 1.

[*Excedo.* Cicero 1. Catil. *Quot ego petitiones tuas parva quadam declinatione , & , ut ajunt , corpore , excessi* ; pro vitavi. Sic legit ibi Servius. Livius 24. *In agro Tarentino nihil violatum , neque usquam via excessum est.*] [Vide ad Verba *Cedo* & *Egredior.*]

[*Excello.* Festus ; *Recellere , reclinare , & Excellere , in altum extollere* ; idem ; *Lingua , promontorii genus non excellentis , sed molliter in planum devexi.* Cato apud Agell. 13. cap. 23. *Plerisque solet animus in rebus secundis excellere* , subaudi *se* , pro excelli , extolli , efferri. Apulejus 10. de Asino ; *Nates recellere* , pro reducere , retrahere.]

Exeo. Vide *Eo*.

Exhalo. Cicero ; *Convivii crapulam exhalassent* : idem Philip. *Edormi crapulam , & exhala.* Virgil. *Sævumque exhalat opaca Mephitin* : idem 2. Georg. *Quæ tenuem exha-*

huic verbo additis est Ellipsis , diversis itaque præpositionibus explenda. Nam *Evasit me , matum , necem* , &c. dicitur ut *Esfugit me* &c. & intelligitur quod ad me , *κατά*. At *Gradus evaserat altos* , expone *Ev.* per *gradus altos in rogam*. Porro *Evasisse viam omnem* notat *Ev.* per vel *extra omnem viam*. Neutiquam ergo hic Accusativus *Viam* ita accipiendus , ut qui proxime a Verbo regatur , quod vult Sci-

oppius. Certe non magis *subaudiendus* ille est in absolutis hujus Verbi locutionibus , quam *Gradus* , aut *Alia*. Sic enim & *Æn.* VI. 425. *Evaditque celer ripam irremeabilis undæ* , h. e. evadit extra & ultra ripam , eam post se relinquens. Et Tacitus Ann. I. 51. *Primi agminis copię evaserunt silvas* , h. e. extra silvas. Ann. XII. 35. *amnem haud difficulter evadit* , h. e. extra amnem in ulteriorem ripam.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 333
halat nebulam. Lucretius 5. Pulveris exhalat nebulam, nubesque volantes.

Exfulo. Vide *Veneo*, & *Vapulo*. *Exfulo*, id est, extra solum eo. Deest accusativus cognatus. Euripid. Andro. ας ἐγὼ φύρω φύας, id est, quale exsilium exfulo? (56) „[Hygin. Fab. 26. *Medea iterum exfulatur*. Dictys „lib. 5. *Decernitur, Antimachum ex omni Phrygia exfulandum.*]

„[*Facere*, pro *abire*, *recedere*, *subaudi*, *se*. Plaut. „Men. *Dictum faceffas doctum*. Afran. Incis. *Multa ac „molesta, potin, ut dicta faceffas?* Titin. Gemin. *Ut „res suas procul ex ædibus faceffat*. Cic. *Periculum inno- „centi faceffere: ut paulisper faceffant rogamus.*]

Fastidio. Virgil. *Invenies alium si te hic fastidit Alexis.* Liv. *Dum nullam fastiditur genus: idem; pars fastidita.* Horat. *Fastidire lacus, & rivos ausus apertos*, „[Plaut. „*Fastidit mei*, (57) *subaudi, fastidium.*]

Faveo. *Favetur*, apud Ciceronem sæpe positum, (58) *fat-* *tis* ostendit, *Faveo* activum esse; „[*Ætati illi non modo „non invidetur, verum etiam favetur.* Charisius quidem „lib. 5. in *Idiomatis linguæ Latinæ* ponit; *Faveo tibi, „& Faveo te.*] Vide *Invideo*.

Festino. Ovid. 2. *Metamorph. Tum quas induat illa,* (59) *fe-*

(56) *Hyginus.*] Ex his Scripto-
 ribus, utpote ætatis senioris, &
 styli fere barbari, neutiquam pe-
 zenda, quæ ad naturam linguæ,
 & veram verborum significatio-
 nem indagandam pertinere vo-
 lumus. *Exfulare* haud dubie est
 prorsus neutrum.

(57) *Subaudi fastidium.*] Immo
 potius *Negotium*. *Fastidire* cum
 Accusativo significat proprie fa-
 stidium ostendere, ad conspe-
 ctum & usum alicujus rei. At-
 que adeo Accusativus ille non
 pendet a Verbo, licet ex Passivo

pateat, ita tamen eum accepisse
 aliquando etiam ipsos Veteres.

(58) *Satis ostendit.*] Nihil minus.
 Satis superque jam probavimus,
 Formæ Passivæ ne veram qui-
 dem Constructionem id ostende-
 re, veluti *tota mihi dormitur hiems,*
 nedum Impersonalem, quæ prorsus
 respondet Verbis Neutris.
 Nam sicuti hæc non habent Ac-
 cusativum, in quem transeat sua
 Actio, sic Impersonalia, quæ di-
 cuntur, non habent certum Nomi-
 nativum, qui suscipiat vel patia-
 tur illam actionem transeuntem.

(59) *festinat vestes*. Tacitus de moribus German. *Nec virgines festinantur*. Virgil. 6. *Tunc iussa Sibyllæ, haud mora, festinant iussi*. Apulejus lib. 3. *Sed primo diluculo remedium festinabitur tibi*. „[Dictys lib. 3. *Græci cuncta, quæ militia poscebat, summis studiis festinabant*.]

Fio inter neutro-passiva refertur a Grammaticis, id est, inter monstra. Mihi verbum est Substantivum: nam factum est a *φύω* Græco; unde *fuo* latinum, & postea *fio*. Scaliger lib. 5. de causis cap. 3. A *φύω*, inquit, *Fuo nostrum, & ipsum Fio; Sum autem, ab ὤμι; Est, ab ἔσσι*. Habuit aliquando passivum, Prisciano teste lib. 8. *Postquam diutius fitur: &, Græco ritu fiebantur Saturnalia*. Certe infinitum fieri mere passivum videtur: fed,

(59) *Festinat vestes*.] Passim quidem ita Auctores, etiam Optimi. Sall. Jug. 77. *Ni id festinares, in summo periculo salutem suam fore*. cap. 81. *Callidus id modo festinabat, Bocchi pacem imminuere*. Tacitus Ann. IV. 28. *Mortem in se festinavit*. Sic *festinata missio*, Ann. I. 52. *Festinatis honoribus*, Plinius Paneg. cap. 69. *Animo cupienti nihil satis festinatur*, Sall. Jug. 64. *Liquet hinc sic satis, etiam Active tandem construi solitum hoc Verbum, licet origine sua & præcipuo iidem usu fuerit Neutrum*. Apud Gellium XVI. 14. *Verrius Flaccus a Fando dici id tradit, quod merito rejicit Gellius; sed nec ipse multo melius a Fessus derivat. Rectius omnino centet Vossius, Festinare & Confestim ejusdem esse originis, & hoc quidem primitus idem fuisse, quod confestim, sed usu dein distinctum in diversam Orthographiam & significationem, ut unum ad Tempus proximum & continuum, alterum ad Res*

conjunctas & spissas referatur. Hinc jam *festinare*, h. e. confestim & crebro motu aliquid agere. Cato apud Gell. d. l. & *Festum* in *Properare*, ait, *Aliud est Properare, aliud Festinare. Qui unum quid mature transigit, is Properat, qui MULTA simul incipit, neque perficit, is Festinat*. Relinquo differentiam hanc significationis in medio, at hoc accipio, quod *Festinare* non tantum notet proprie confestim & continuo se movere, sed & confestim, seu multo motu, multa simul velle agere, ut solent festinantes. Hinc Sallust. Catil. 27. *dies noctesque festinare, vigilare*, cap. 31. *festinare, trepidare*. Plaut. Casin. II. 7. 9. *Ut trepidabat, ut festinabat miser; & III. 2. 28. Miseri ut festinantes sonnes*, h. e. satagunt, in continuo sunt motu, varia agitant. Nec enim de una re vel actione hæc dicuntur. Et Sticho IV, 1. 30. *Apud nos eccilla festinat cum sorore, sedulo & multum laborat parando cœnam*.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 335
sed, ut dixi, (60) mihi Substantivum est, *sio senex*, id
est, *sum senex*.

(61), [Flagro. Hygin. Fab. 129. *Jupiter cum fulmine*,

”

(60) *Mihi Substantivum est.*]

Immo vero est vere Neutrum, ut
apud Græcos *φύς*, unde est for-
matum, & unde habemus ad-
huc *Fui*, *Futurus*. Sed & olim
a Latinis dictum est quoque *Fuo*.
Hinc Plautus Milite, II. 3. 28.
quid me fuat, nescio, pro *fiat*,
vel *futurum sit*. & II. 6. 12. *Me-
tuo, ne isthæc res mihi magno malo
fuat*. Sic alibi sæpius. Sed &
hinc emendandum arbitror in
Sticho IV, 2, 12. *Edepol te vocem
libenter, si superfiat locus*. Nullus
enim dubito, quin scripserit Plau-
tus *superfuat*, h. e. *superfit*. Nam
eo sensu adhibetur ab illo non
tam *Fiat*, quam *Fuat*. Ceterum
illud *Fieri* in usu Linguae Lati-
næ; tantum abest, ut sit Verbum
Substantivum, quod vult San-
ctius, & ut notet idem quod
Esse: ut ab Eo non tantum di-
stinguatur ipsa significatione, sed
& diserte ei opponitur aliquan-
do. Plinius Paneg. cap. 20. *Ut pa-
ter patriæ Effes ante, quam Fieres*.
Cic. Famil. II. 17. *Qui tali ani-
mo Sunt, deteriores Fiunt rogati*.
Hinc jam, quando Plautus ait
Afin. II. I. 24. *Polenta Fit in pi-
strino*, notat id non *Est*, sed, *Pa-
ratur*. Sed & construitur, quasi
haberetur pro Passivo & *Facio*: sic
Sallust. Catil. 51. *Quid in illos
jure Fieri posset, quærebant*. Cap.
55. *Ipse Lentulum in carcerem de-
ducit: idem Fit ceteris per Prato-
res*. Cicero Famil. III. 9. *Fie-
bam crebro a meis per lueras cer-
rior*. Quin adeo convenit & *Fio*

significatione sua cum Verbo *Fa-
cior*, non cum *Sum*, ut ideo ipsum
illud *Facior*, quod in Compositis
cum Præpositione, veluti *Affi-
cior*, *Conficior*, *Efficior* &c. frequens
satis est, ex usu communi prorsus
tandem excluderit, & ita quidem,
ut hoc *Fio* etiam in compositis
cum aliis Verbis respondeat A-
ctivo *Facio*, quasi vere ejus esset
Passivum. Veluti *Calefacio*, *Cale-
fio*, *Tepefacio*, *Tepefio*, &c. *Inter-
ficere*, & hinc eodem sensu *Inter-
fieri*. Plautus Trin. II, 4, 131.
*Istic oportet observi mores malos, si
in observendo possint interfieri*, h. e.
interfici, extingui. Lucretius III,
885. *Post mortem fore, ut aut pu-
tescat corpore posito, Aut flammis
interfiat, malisve ferarum*, h. e.
penitus absumatur. Verum quia
et *φύς* apud Græcos etiam
Active sumitur pro generare,
hinc & apud Latinos etiam *Fio*
olim activam quoque significa-
tionem habuisse videtur. Unde
Fieri passive passim pro gene-
rari, nasci. Plautus Cistell. actus
5. *Non moror, aliena opera mihi
Fieri plures liberos*. Trin. IV. 2.
90. *Ubi absinthium Fit*, h. e. na-
scitur. Mercat. V. 2. 102. *Za-
cyntho ficos Fieri non malas*. Hinc
jam *Fiur*, *Fiebantur*, ex Catone
Censorio apud Priscianum, &
Composita apud Plautum *Desferi*,
Confieri, *Effieri*, *Interfieri*. Sed
& hinc *Ferus*, *Fecundus*, *Femi-
na*, &c.

(61) [Flagro.] Mihi etiam Hoc
est vere Neutrum, idque probat
ipsa

„ & tonitribus venit, & Semelem conflagravit. Auctor
 „ ad Heren. *Quomodo urbs acerbissimo concidit incendio*
 „ *conflagrata?*]

Fleo. Flere funera. Ovid. Terent. Andr. *In ignem posita est, Fletur.* Silius 5. *Longo ævo flebitur.* Ovid. *Fortuna flenda.*

Flo. Vide Efflo.

Fluo. Græce *ῥέω.* Homer. Odyss. 9. accusativo junxit; *ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη ὑπὸ σπείους*, id est, *fluit limpida aqua sub specu.*

„ [*Fluctuat.* Lucret. *Fluctuat incertis erroribus ardor*
 „ *amantum*, subaudi se. Seneca de vita beat. *Deprehensi*
 „ *in mari Syrtico*, modo in sicco relinquuntur, modo tor-
 „ *rente unda fluctuantur.* Sic in Medea; *Ut dubium pelagus*
 „ *fervet*, haud aliter meum cor *fluctuatur.*

(62) *Fruor.* Cato Rust. *Pabulum frui occipito.* Cicero pro

ipsa Constructio & Usus fere perpetuus. Nam quæ Scioppius hic, & Urfinus To. 1. pag. 458. ex Propertio I. 13. extr. *Nec sic caelestem flagrans amor Hercules Heben*, adferunt, idonea nequaquam sunt ad Activam Verbi naturam constituendam contra innumera fere exempla Neutralis Constructionis. Verbum autem hoc derivem a Nomine *Flagrum*, non contra, ut vult Vossius. Littera enim R in ista Nominum terminatione vix unquam est ex primitivo orta, sed semper est infiniticia. Sic *scalprum* a scalpo, *sepulcrum* a sepelio, *Fulcrum* a fulcio, *Clausrum* a claudo &c. Ipsum itaque *Flagrum* a Gr. *φλέγω*, *uro*, *incendo*, deduxerim; at inde Verbum *Flagro*, quod proprie & primitus videtur notasse, ita cædor flagris, ut ardeam, Hinc passim construitur cum Ablativo etiam in metaphoricis

locutionibus *flagrare inopia, infamia, libidine*, &c. Mox *Fleo* ex illis est Verbis, quæ natura sua vere sunt Neutra, sed frequenti usu Ellipticæ locutionis acceperunt tandem quandam etiam Activi Verbi speciem. At *Fluo* plane & unice est Neutrum; ut &, quod dein sequitur, *Fugio*, eo ipso, quod vere Neutrum est, discrepans a vere Activo *Fugo*, *fugare*, sicuti differunt *Placere* & *Placare*, *Sedere* & *Sedare*, *Rigere* & *Rigare*, *Clarere*, unde *Clarefcere*, *Inclarefcere*, & *Clarare*, unde *Declarare*.

(62) *Fruor* &c.] De hoc Verbo, & mox sequenti *Fungor*, Vide quæ notavimus supra p. 280. 281. in loco Plauti ex Mostell. I. 1. 45. quem Sanctius in posteriore Verbo adfert, deleverim cum Gronovio *Me*, vel saltem distinxerim post *me*, quasi diceretur, veluti per Appositionem, sine *me vivere*,

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 337
 pro Milone; *Nobis hæc fruenda relinqueret.* Apulejus
 lib. 9. *Beatam illam, quæ tam constantis sodalis libertatem
 fruitur.*

Fugio. Lucanus 1. *In bellum fugitur.*

Fungor libertate: subaudi, *functionem*, vel *τὸ fungi.*
 Terent. *Ita attente tute illorum officia fungere.* Tacitus
 lib. 3. *Suprema erga memoriam filii sui munera fungerentur.*
 idem lib. 4. *Et hominum officia fungi.* Varro; *Munici-
 pes, qui una munus fungi debent, dicti.* Terent. *Hominis
 frugi & temperantis functus officium:* idem; *Major filius
 tuus Æschinus, nec boni, neque liberalis, functus officium
 viri.* Plaut. *Mostell.* *Tu tibi istos habeas turtures, aves,
 pisces, sine me alliato fungi fortunas meas:* idem *Amph.* *Hic
 munus fungatur tuum:* idem *Trinummo;* *Cui nihil est, qui
 munus fungatur suum:* ibid. *Sequere hæc, mea gnata, ut mu-
 nus fungaris tuum.* Cic. 3. *Tuscul.* *Quemadmodum ocu-
 lus conturbatus non est probe affectus ad suum munus fungen-
 dum.* Sueton. *August.* *Minore molestia, Senatoria mu-
 nera fungerentur, quo in loco Beroaldus; Accusativo,
 inquit, casu extulit, quod nos ablativo dicimus. Vetus
 autem est, & elegans loquutio; sicut Potior illam rem,
 pro, illare, Veteres dixerunt: Ita Fungor munus, pro, mu-
 nere.* Plaut. *Menæch.* *Parasitus octo hominum munus faci-
 le fungitur. Vide Utor.*

Furere. Virgil. *Æneid.* 12. *Hunc sine me furere ante
 furorem.* Liv. *Et nunc id furere, idem ægre pati. Sed
 hic melius deerit nata.* Vide *Insanio.*

Garrere. Horat. lib. 1. *Satyr.* 10. *Comis garrere libel-
 los:* idem; *Dum quidlibet ille garriret.* Martial. lib. 1.
*Garris & illud, teste quod licet turba. Garrere libellos dixit
 (inquit Turneb.) (63) quasi garrere garritum.*

Gaudeo.

<p>vivere, ut vivo, sine fortunas meas fungi alliato. Sed forsân omnium erit expeditissimum, si legamus, <i>Sine me alliato fungi, & fortunas meas.</i> Certe nihil tunc supere-</p>	<p>rit hæitationis. Sensus enim est, sine Me, & fortunas meas, fungi alliato, seu defungi eo ad ex- plendam famem. (63) <i>Quasi garrere garritum.</i>] Im-</p>
--	---

Y

mo

Gaudeo. Terentius Andria; *Hunc scio solide solum mea gavifurum gaudia.* Cælius ad Cic. 8. Famil. Puto ut suum gaudium gauderemus; ibid. furit tam gavisos homines suum dolorem. Catull. Gaudia, quæ gaudeas. Gellius lib. 9. cap. 9. Latona gaudium gaudet genuinum & intimum. Statius lib. 9. Tu dulces lituos, ululataque prælia gaudes. Cic. Nihil est neque quod metuamus, neque quod gaudeamus. Et in Sacris; (64) gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus.

Gemo. Cic. Attic. lib. 2. Atque hic status, qui una voce omnium gemitur: idem; occulte suum malum gemit. Virgil. Nunc Amyci casum gemit. Cicero pro Sextio; Accepisset respublica plagam, quam acceptam gemere possit. Virgil. Daphni tuum Pænos etiam ingemuisse leones Interitum. Prudentius Psych. Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem. Ovid. Fortuna gemenda: idem 13. Metamorph. Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est: ibid. Teque gemunt, virgo.

Germino. Plinius lib. 16. c. 25. Quibusdam germinatur germinatio. Et in Sacris; terra germinet Salvatorem.

Glaciare. Horat. lib. 3. Od. 10. Positas ut glaciet nives puro numine Jupiter.

„[Gratificare, subaudi, gratiam. Sall. Non assentando, neque concupita præbendo, (65) perversam gratiam, gratificans.]

Hic-

mo vero, quasi garriendo effunderelibellos, vel comœdias, quæ colloquiis plebejis constant, facere. Sic Vivere Bacchanalia, Crepare Leger. Vide supra Not. ult. ad Cap. 2. & hoc Cap. p. 299. 300. 301.

(64) Gaudeat se.] Phrasin hanc inscitam puto & barbaram. At Verbum ipsum est Neutrum, æque ac Doleo, Furo, quod præcedit, & Gemo, ac Horreo, quæ mox sequuntur. Vide & pag. 301.

(65) Perversam gratiam gratif.]

Verba sunt Sallustii ex orat. I. ad Cæsarem. Sic. Jug. 3. Potentiæ paucorum decus atque libertatem suam gratificari. Cic. Fam. I. 10. Cur enim hoc tibi non gratificer? Vel sic tamen putem Verbum hoc proprie Neutralis vel Passivæ fuisse significationis, ut notaverit gratum fieri, gratiam ineundo; atque adeo Accusativos ejus, per Ellipsin Præpositionis, primum adhibitos. Sed gratificare, h. e. gratum se facere aliis, fuisse olim

Acti-

(66) *Hiemare*: Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alii aquas, mox & illas hiemant*: idem libro 9. *Hiemato lacu.*

Hiulco. Catull. ad Manlium; *Quum gravis exustos æstus hiulcat agros.*

Horreo, horresco. Cic. *Et si omnium conspectum horreo*: idem; *Horreo crimen ingrati animi*: idem; *Deorum tamen numina horrent.* idem; *Ut ipsam victoriam horrerent.* Lucan. lib. 1. *Horruit Alcides, viso jam Dite, Megæram.* Apul. lib. 6. *Cujus totæ provinciæ nomen horrescunt.* Cic. *Imbecillius horrere dolorem, & reformidare. Perhorresco semper habet accusativum.*

Jaceo. Virg. *Jacet extra sidera tellus, subaudi, se, vel jacere*; ut, *jacent sub arbore poma*, (67) quia nihil est quod non

Activum, sub quo intellectum fuerit SE, existimem. Solent enim ejus formæ Verba esse Activa. Sic Uxores dicuntur *Magnificare* suos Viros apud Plautum in Stich. I. 2. 44. *Carcer & exilium Horrificasse dignitatem Marii* apud Florum III. 21. Et passim *sacrificare victimam.*

(66) *Hiemare*] Plinii hæc vere sunt Activa. Sed ceteroqui Verbum hoc notat frequentissime, *Hiemem esse*, seu *Hibernam tempestatem*, vel etiam *in hibernis agere*, quo utroque sensu vere est Neutrum: ut adeo hinc liqueat esse Verba, quæ & Activam & Neutram vere habent, vel acceperint, usu ipso constructionem & significationem. Sic *Horrere* est trepidare ad aliqujus rei conspectum, sed sæpe *Horrens* occurrit pro *Horrorem* aliis incutiens. Tacit. Hist. II. 88. *Milites tergis ferarum, & ingentibus telis horrentes, sævum erant Urbi R. spectaculum.* Plinius Panegy. cap. 81. *lustrare*

salus, excutere cubilibus feras, superare immensa montium juga, & horrentibus scopulis gradum inferre. Ovid. Metam. IV. 778. *perque abdiis longe, Deviaque & silvis horrentia saxa fragosis.* Et sic passim Virgilius (Vide Aen. I. 165. & 311. & III. 230.) *silvis tribuit Horrentem umbram*, h. e. non religiosam, aut venerandam, ut vult Servius, sed horridam, & horrorem animis ingredientium incutientem. Possis tamen etiam hæc omnia Neutraliter interpretari, ut notetur hirsuta asperitas, quæ horrida est. Sic inculti capilli dicuntur *Horrere* apud Tibullum II. 3. & *Horridus ac Squalidus Homo* conjunguntur, & opponuntur *Scito*, apud Plautum Trucul. V. 41. & 42.

(67) *Quia nihil est &c.*] Satis hæc refutata dedimus Cap. 2. atque adeo *jacere, sedere, stare, & similia*, prorsus sunt Neutra. Sed & ineptia penitus, quæ hisce subaudiri videntur *Sanctius & Scioppius*. De *Jaceo* res quoque patet ex

non agat, & si agit, aliquid agit. Vide *Sedeo*, & *Sro*.

„[*Jejunare*, subaudi, *jejunium*. Zachar. 7. Numquid „ *jejunium jejunastis mihi?*]

Ignosco tibi, subaudi, *peccatum*; ut, *Indulgeo*. Cic. *Hanc culpam ei facile ignoscamus*. Plautus *Amphit. Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum*. Propert. i. *Jupiter ignosco cetera furtiva tua*. Virgil. 4. Georg. *Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes*: idem *Culice*; *Parvum si Tartara nossent peccatum ignovisse*. Quintil. in declam. *Ignoscite malorum periculorum motus; ignoscite humana discrimina*. Ovid. lib. i. *Artis; vitioque ignoscitur omni*.

(68) *Illuceo*. Plaut. *Bacch. Vulcanus, Sol, Dies, Luna, Dii quatuor, scelestiorem nullū illuxere alterum*. Vide *Luceo*.

Illudo. Virgil. 10. *I nunc, & verbis virtutem illude superbis*. Terent. *Satis superbe illuditis me*: idem *And. Pene illusi vitam filiae*.

Impendeo. *Impendet tibi calamitas*, subaudi, *se*; ut, *Nox precipitat, & ver appetit*. Dicimus etiam; *Impendet homines mors*. Terent. *Phorinio; Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala*. [At vide *Jaceo* & *Illuceo*.]

Imponere, pro *fallere*, dicunt esse neutrum, melius qui concinnavit promptuarium linguæ Latinæ; ait enim deesse, *impositionem*. Mihi videtur (69) deesse *Clitellam*. vide Ellips. *Clitella*.

(70) „ [*In-*

eo, quod aliud est ejusdem originis & significationis, sed jam Activæ, Verbum, conjugatione diversa ab hocce distinctum, nempe *Jacio*, cujus effectum & consequens hoc Verbo, *Jaceo*, denotatur, plane uti a *Pendo* activo est *Pendeo* neutrum, a *Sedo*, *Placo*, *Fugo* &c. Activis, Neutra *Sedeo*, *Placeo*, *Fugio*, &c.

(68) *Illuceo*.] Accusativus hic non regitur a Verbo, sed ab re-

petenda & intellecta Præpositione *In*. Et eodem modo se res habet in Verbis sequentibus, *Illudo*, *Impendeo*, *Incubo*, *Incumbo*. Certe Simplicia eorum omnium sunt vere Neutra. Neque enim dicitur Latine, *Lucere aliquem*, sed *Lucere* & *Præluere alicui facem* (vide infra Verbum *Luceo*) quod est, *Lucere alicui, vel lucem præbere, per facem*.

(69) *Deesse Clitellam*.] Vel *Sarsinam*.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 341

(70) „[*Incipere*, subaudi, *principium*. Terent. Heaut.
„ *Neque quod principium incipiam ad placandum scio*. Plaut.
„ Stich. *Principium quo pacto occipiam*, id *ratiocinor*.
„ Virgil. *Vix prima inceperat aestas*.]

„[*Inclinare*. Livius lib. 5. *Cum omnem culpam Ser-
„ gius in collegam inclinaret*: ibid. *Neutro inclinata spe*.
„ *Plebe ad id consilium inclinata*.] [*Vide ad Declinare*.]

Incubare, quum de avibus dicitur, deest ova; unde, ova
incubantur. Plin. lib. 2. *Quod si una natura omnes incubaret*.

Incumbo. Sallust. 3. Hist. citante Frontone; *ut susti-
nere corpora plerique nequeuntes*, arma sua quisquis instans
incumberet: idem; verbo incumbit illam rem.

(71) *Indigeo*. Vide *Egeo*. Varro lib. 1. cap. 31. *A quo,
quod indigent potum*, poma dicta esse possunt. Potum ha-
bet antiquus codex, ut ait Turneb. „[*Si quis tamen*
„ *malit Potui*, sicut alii libri habent, ut sit priscus abla-
„ *tivus*, pro *Potu*, oratio per infinita cognata sic supple-
„ *bitur*; *indigent indigere potu*, sive *a potu*, hoc est, in-
„ *digentiam*. Vide supra *Egeo*.]

Indulgeo tibi, (72) subaudi, *indulgentiam*, vel *peccatum*.

Mar-

sinam. Sic certe Plautus Mostell.
II. 2. 83. *Ludos ego hodie vivo pra-
sentii hinc faciam &c. hinc spe-
culabor procul*, unde advenienti
sarcinam imponam seni.

(70) *Incipere*.] Verbum hoc &
sequens *Inclinare* vere sunt Acti-
va. Sub utroque, si ut Neutra
videntur construi, intelligitur SE.
Quod sub hocce *Principium* sub-
audit Scioppius, ineptum est.
Neque ita, ut ille tradit, editur
apud Terent. Heaut. V. 4. 21.
*Sed, neque quod principium capiam
ad placandum*, scio. Sunt tamen,
qui istic legant *incipiam*, sed &
qui *inveniam*. At apud Plautum
Sticho I. 2. 17. reperio, quod
edidit Scioppius. Nec tamen
inde sequitur, hoc ergo alibi sub-

audiendum.

(71) *Indigeo*.] *Indigeo* & *Egeo*
pariter sunt Neutra. Absurdum
porro his verbis pro Accusativo
addere Infinitum Modum, qui æ-
que, ac alii Modi, requireret Ac-
cusativum. Nam æque activum
est *amare*, ac *amo*. Ita vero sæpius
repetendus foret Infinitus, *indi-
geo indigere indigere* &c. sed ine-
pta hæc sunt. Notandum au-
tem construi hoc Verbum etiam
cum Infinito, qui tum ponitur
loco Genitivi. Gellius IV. 1.
Sed hoc plane indigeo addiscere, &c.
e. hujus addiscendi *indigeo* &
cupidus ideo sum.

(72) *Subaudi indulgentiã*.] Ma-
lim *Me*, seu Pronomen recipro-
cum. Sic plane Juvenalis Sat. II.

Martial. *Indulgent patientiam flagello.* Tacitus lib. 1. *Cunctaque quæ Germanicus indulserat.* Juven. *Sese indulgisse Tribuno.* Lucill. citante Nonio : *Tu qui iram indulges nimis.* Afranius citante eodem ; *Male merentur de nobis beri , qui nos tantopere indulgent in pueritia.* Sueton. Domitian. *Exilium indulgit ;* ibid. *Ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis :* idem Claudio ; *Quum esedario induisset rudem ,* quæ verba non intelligens Erasmus in annotatiunculis ad Suetonium , inquit ; *indulgisset , pro , amisisset :* Nisi velis typographi esse lapsum , & emendandum , *manumisisset.* Apulejus lib. 5. de Asino ; *Indulge fructum , & tibi devota animam recrea.* Petron. Arbit. *Nec diu tamen lacrymas indulgit.* Macrobius lib. 1. Satur. *Feriæ , quas indulget magna pars mensis Jano dicati.* Terent. Eunuch. *Nimis me indulgeo.* Ubi Donatus , *Mi ;* sic veteres , quod nos mihi dicimus : Alibi , *Te indulgebant , tibi dabant.* Vide Ludo , & Ignosco.

Inire viam. Vide Eo.

Inflare sonum , inflare tibias , vela , calamos , & similia trita sunt : & , Calami inflantur.

Ingemo. Vide Gemo.

In-

165. Et tamen unus Armenius Zalates cunctis narratur Ephebis Mollior , ardentis sese indulgisse Tribuno. Ursinus To. I. p. 458. putat Verbum hoc vi præpositionis adfiscere Accusativum. At plerique Accusativi hic a Sanctio memorati pendent a significatione ipsius Verbi , non a Præpositione. Possit tamen id ferri , quando Accusativus Personæ huic Verbo jungitur , veluti apud Terentium , *Te indulgebant , Nimis me indulgeo :* nisi tamen in his intelligendus sit potius Dativus libidini , vel ingenio tuo. Nam indulgeo videtur significasse olim fere idem , quod Concedo , Permitto. Certe hæc significatio in omnes Verbi phrasas sic satis

convenit. At si originem Verbi quæramus , deduxerim id , non ab algeo , nec ab urgeo , sed a Dulcis , literis C & G inter se permutatis , ut solet frequentissime. Ita vero significabit proprie , Dulcis esse alicui , & erit Neutrum , cui additi Accusativi , saltem plerique , per Ellipsin Præpositionis sint explicandi. Activum ejus videtur serius formatum , & ideo retinuit C. Hinc Indulcare , a Simplice Dulcare , unde & Edulcare , de quibus vide Vossii Etymol. in v. Dulcis. Sed paulatim etiam illud Indulgere usu ipso accepisse videtur significationem activam perminendi Se , vel Aliquid , alicui.

Ingredior. Ingredi Junonium, Adag. (73) „ [*deest gradum, ingressum.*]

Insanio, „ [*subaudi, insaniam, vel stultitiam.*] Horat. 2. Serm. *Huic ego vulgum errori similem cunctum insanire docebo.* Propert. 2. (74) *Lynceus ipse meus seros insanit amores.* „ [*Sen. de vita beat. Hilarem insaniam insanire, & per risum furere.*] Horat. *Quam me stultitiam insanire putas.* Sic enim legit Lamb. Vide *Furere.*

Inservire alicui, (75) *subaudi servitutem.* Sed & alios accusativos explicat Plaut. Mostell. *Si illum inservibis solum*: ibid. *Non est meretricum, unum inservire amantem.* Cic. *Nihil est a me inservitum temporis causa.* Plaut. *Matrona est, unum inservire amantem.* Vide *Servio.*

Insisto. Virgil. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Ubi Servius; *Insisto illam rem dicimus*, (76) *non, illi rei, quod qui dicunt, decipiuntur, propter* *Insto illi rei.* Cicero 3. Orat. *Quonam igitur modo tantum munus insistemus.*

(73) *Deest gradum.*] Sed & præpositio *Ad*, & sæpe *IN*, quæ passim apud Ciceronem additur. Eadem intelligitur quoque in phrasi *inservire alicuem.* At *ingredi Junonium* notat ad modum Junonis ingredi.

(74) *Linceus ipse.*] Vide de hoc loco supra ad Verb. *Æstuo*. p. 299. 301. Verbum autem hoc est Neutrum, sed in locis a Sanctio allatis Accusativo exprimitur materia vel effectum insaniendi.

(75) *Subaudi servitutem.*] Immo nihil. Est enim plane Neutrum: sed & quando adduntur alii Accusativi, oriuntur illi a Præpositione per Ellipsin omissa, & ex Verbo repetenda.

(76) *Non illi rei.*] Falsissimum illud; nam passim etiam hoc modo locuti sunt Optimi Auctores. Livius XXXVII. 60. *Cui rei possissimum insisteret.* Cicero Acad.

IV. 29. *Illustribus rebus insistis.* Tacitus Hist. II. 70. *Insistere Rebricenses campis concupivit.* Ovidius Metam. VIII. 52. *Gnosfici possem castris insistere Regis.* Ratio autem loquendi hæc est, ut Accusativus regatur non a Verbo, sed a Præpositione intellecta: verbum tamen Activum fit, & sub eo intelligatur *SE*, ut sub Simplici *Sisto.* Cæsar B. Gall. VI. 5. *Totus & mente & animo in bellum Treverorum & Ambiorigis insistebat.* Et similiter cum Ablativo, Idem IV. 33. *In iugo insistere.* Cicero Somn. Scip. cap. 6. *In quo qui insistent, adversa vobis urgent vestigia.* Similis Præpositionis Elliptis statuenda est in seq. Verbis *Insto*, & *Insulto*, sed quæ vere Neutra sunt. At *Insuesco* est ex illis, quæ modo sunt Activa, modo Neutra.

mus. Plaut. Milit. Insiste hoc negotium sapienter : idem Capt. Proinde omnes itinera Insistant sua : idem Milit. Quam jam insistas viam. Terent. Eunuch. Quem perconter ? quam insistas viam ? Strab. Theb. 5. Summisque insititur astris.

Insto huic rei , subaudi , operam , vel instare. Virgil. 8. Æneid. Parte alia Marti currumque , rotasque volucres (77) Instabant.

Insuesco. Horat. 1. Serm. Insuevit pater optimus hoc me , ut fugerem ; quem locum contra fidem omnium librorum pervertit Lambinus ; ego Turnebo assentior lib. 30. cap. 19. Columella lib. 6. Maxime tamen habetur salutaris amurca ; si tantundem aquæ immisceas , & ea pecus insuescas : idem 1. Atque ubi ceperunt aliquod incrementum habere , sic insuesci debent : ut in id , & cæt. Vide Consuesco , & Assuesco.

Insulto. Tacit. 4. Qui nunc patientiam senis , & segnitiam juvenis , juxta insultet. Sallust. Multos a pueritia bonos insultaverat. Sic citat Servius 9. Æneid. Terent. Eunuch. Nonne istas faxo calcibus insultabis frustra. [Intellige IN.]

Intendo proprie de arcu dicitur ; transfertur ad alia. Supplebis igitur , vel arcum , vel animum , vel mentem. Horatius , Si non intendis animum studiis & rebus honestis. Sallust. Ubi intenderis ingenium , valet. Hinc in sacris : Deus in adjutorium meum intende , subaudi arcum , vel mentem.

Interdico tibi ludum , (78) nemo negabit esse activum. Sueton.

(77) Instabant.] Sic Plautus Pæn. IV. 2. 96. Tantum eum instare exitii, h. e. instat in eum, vel ad eum. Plane ut impendat, quod vide paulo ante. Cum Dativo Pl. Persa IV. 3. 22. Tibi multa bona instant a me.

(78) Nemo negabit esse Activum.] Est sane Activum , ut Simplex Dico , & reliqua ejus Composita,

atque adeo regitur ab hoc Verbo Accusativus , quando dicitur Interdico tibi Urbem. Sic Sueton. Aug. 27. illum interdicta Urbe dimissum. & Claud. 23. Ut hi , quibus a Magistratibus provincie interdicerentur , Urbe quoque & Italia submoverentur. Minus autem recte dicitur Interdicere ali-

aliquem. Nam etiamsi cum Ablativo rei construatur, vel sic Casus personæ additus Verbo, est Dativus, non Accusativus. Et tamen Nepos in Hamil. cap. 3. *moribus eorum non poterat interdici Socero Generi.* Sed eo denotatur Res interdicta, h. e. usus & convictus Generi. Ast longe disertior est locus Gellii xv, 11. in passivo, *Philosophi SCio ejecti, atque Urbe & Italia interdicti sunt.* Sequitur enim hinc, in Activo dicturum quoque Gellium, *interdicere Philosophos urbe &c.* Quæ porro dabitur ratio constructionis cum Ablativo? Sueton. Aug. 66. *alteri ob ingratum animum domo & provinciis suis interdixit.* Et sic sæpe. Nempe *interdicere* proprie notat interloqui, interferere. Sic A. ad Herenn. II. 11. *In presen-tiarum hoc interdicere non alienum fuit, ut hujus infantia garrulam disciplinam contemneremus, h. e. interponere.* Sed ab hac laxa & lata significatione devenit ad magis peculiarem & usitatam, sed remotiorem, *vetandi*; ortam, ut videtur, ex eo, quod in media actione, si quid diceret vel faceret quis, quod Prætori displicebat, Hic interdicebat, seu edicebat, ne illud diceret vel faceret. Etenim *Inter* in Compositis sæpe habet significationem impediendi quid & prohibendi ac penitus tollendi. Sic *intercedere*, præter laxiorem significationem, proprie quoque notat in mediam actionem se ingerere ad eam impediendam. Unde Tribunis proprium hoc fuit ver-

bum, qui potestate impediendi omnia erant instructi. Neque etiã quando dicitur *Intercedere pro aliquo*, directe id designat deprecationem aut animum deprecandi, sed animum impediendi aliorum consilium, sive hoc precibus & bonis verbis fiat, sive vi & jure potestatis. Sic apud Sueton. Cæsar. 30. *Si quid de Tribunis pl. intercedentibus pro se gravius a Senatu constitutum esset.* Aufon. Edyll. 16. in extr. *Ipsa intercedunt Heroides*, h. e. vel verbis vel facto impediunt ulteriorem poenam. Similiter *intercipere* notat aliquid in medio capere, & sic impedire, ne perveniat ad destinatum sibi locum. Terent. Eun. I. 1. ult. *Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.* Et sic Sus apud Ovid. Metam. XV. 113. rostro eruens semina agri, dicitur *spem anni intercipere.* h. e. spem, quæ jam erat, extinguere: Et Jupiter apud Florum II. 4. *intercepisse votum Marti nuncupatum.* Denique passim ita *intercipere literas.* Ad eundem ergo modum *Interdicere* implicitam habet significationem impediendi aliquid Verbis, seu prohibendi, ne quid fiat. Hinc construitur cum seq. *ne.* Plaut. Persa IV, 4. 69. *Servitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum malum.* Terent. Hecyr. IV. 1, 48. *Interdico, ne extulisse extra ades puerum usquam velis.* Phædr. fab. 68. *Interdicit, ne cum malefico Usus bonus consociet alius rei.* Sed locutionis cum Ablativo nullum reperio aut comminisci queo idoneum supplementum, nisi forte *viam*, vel

Y 5

cum

cum Sanctio *interdictum*, ut plenior locutio sic se habeat, *interdico tibi vitam tuam ab aqua & igni, a dome mea, ab urbe, a bonis*. Certe *Inter* in Compositis solet ita cum Ablativo constructui. Sic enim dicimus, *Intercludere alicui viam, & aliquem viâ*. Etiam cum Præpos. Livius I. 27. *Ne intercluderentur ab oppida*. Cic. Famil. VIII. 1. *Interclusus ab reliquo exercitu*. Sic plane interesse quid dicitur *ab aliquo*. Vide infra ad III. 5. n. 4. Similiter ergo *Interdicere alicui aqua*, pro *ab aqua*. Sed tamen duri aliquid habere videtur Elliptica hæc locutio, *Interdicere alicui aqua*, scil. *vitam* vel *Interdictum*, at cogitandum nobis, illam ex primis & antiquissimis temporibus, quando formatæ sunt phrasæ, quarum Ellipses in usu dein manserunt, forsitan esse repetendam, quibus id quod postea durius visum, non fuit durum. Sed & accessisse potuit Abusus, magis ad significationem & constructionem prohibendi, quam ad hujus ipsius Verbi propriam, attendens. Certe quanto magis acciem mentis hanc in rem intendendo, tanto certius mihi videtur, multas phrasæ a Veteribus ex abusu, & analogiæ neglectu aut inscitia, temere formatas, dum attendebant non tam ad originem & primitivam constructionem verborum, sed unice ad significationem paulatim usu receptam, a qua dein novis constructionibus formatis etiam longius processerunt. Sic omnibus Verbis, quibus implicitam dede-

runt Veteres significationem quandam *accusandi, damnandi, absolvendi*, dederunt quoque eorum constructionem cum Genitivo. Veluti *increpare aliquem sævitie, avaritiæ, Captare & capere impuditiæ, Urgere criminum, Adstringere & Alligare se furii, Convenire furii, Teneri furii, Liberare ejus culpæ Regem, Purgare civitatem omnis facti hostilis, Interrogare alicujus facti, Postulare injuriarum, Prehendere mendacii, Infamare temeritatis, Citare Capitis, Perdere capitis*. Vide Urfinum To. 2. pag. 208. & 209. Sic & Plautus Trucul. IV. 2. 49. *Ego te manum injiciam quadrupli*. Scilicet sicuti Verbis Accusandi Genitivus additur, non tantum criminis, sed & poenæ, veluti *accusare capitis*, ita & hic Genitivus *quadrupli*, ad poenam, quæ petitur, notandam, additur phrasi, quæ notat vocare aut rapere in jus. Sic quia dicimus, *Hoc est te dignum*, eodem plane sensu & constructione *æquum* adhibetur. Plautus Bacchid. I. 11, 3, 84. *Plus vidissem, quam deceret, quam me atque illo æquum foret*. Prol. Rud. 47. *Is leno, ut se æquum est, floci non fecit fidem*. Trucul. II, 1, 12. *Ita æquum factu est*. Possent hæc quidem omnia, ut Elliptica, expleri: sed vix dubito, quin Auctores ita locuti sint simpliciter, quia altera phrasæ, cujus sensum hisce suis exprimunt, ita constructi solebat. Similiter Verba quædam & Nomina retinent constructionem sui Primitivi, ab sua natura ceteroquin alienam. Ovid. Metam.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 347
 Quum vero dicitur, vel absolute, *prætor interdixit*, vel *interdixit illi aqua & igni*, deest *Interdictum*, ut sit, *Prætor interdixit illi interdictum ab aqua & igni*; vel de aqua & igni. Plin. lib. 39. cap. 1. *Interdixi tibi de medicis*. Cicero pro Cecinna; *Prætor interdixit de vi hominibus armatis*. Dicitur etiam, *interdixit illi aquam, & ignem*. Cicero pro domo sua; *Velitis, jubeatis, ut M. Tullio aqua, & ignis interdicator*. (79) Deesse *interdictum*,

VII, 809. quum *satiata ferina dextera cadis erat*. Scilicet quia *satis*, *satiatus*, *satietas* cum Genitivo construuntur, etiam verbum hoc ita construitur. Vide & supra ad verbum *Cupio*. Plautus Cistell. I. 3. 17. *Paternum servum sui participat consilii*, quum ceteroquin hoc Verbum construatur cum Accusativo & Dativo, vel Ablativo cum Præpositione, at hic cum Genitivo, quia *Particeps* & *Expers* cum Genit. construuntur solent. Sic *Potiri rerum*, quia sic quoque *Potis*, *Potens*, *Compos*, *Impos*, construuntur. Similiter ex Veteri Poëta apud Ciceronem, *Qui te nec amet, nec studeat tui*, qui *Studium* quoque & *Studiosus* Genitivum sibi vel maxime adsciscunt. Sed & hinc factum, ut cum Adverbia ab Adjectivis formata eorum sequantur constructionem. Livius XXVII, 48. de Elephantis, *inter duas acies versari, velut incerti, quorum essent, haud dissimiliter navibus sine gubernaculo vagis*. tum etiam Nomina Verbalia retineant aliquando Constructionem seu Casum Verborum, quibus derivantur, veluti, *quid tibi hanc rem curatio est*; *quid tibi huc reditio est*; *multos ejus honori video esse fautores*. *Servitius opulento ho-*

mini dura est; *insidiæ Consuli, non procedebant*, *Justitia est obtemperatio scriptis legibus*. Denique naturalis Linguae Latinae constructio aliquando etiam obliteratur per Græcismum. Sic *regnavit populorum agrestium* apud Horat. Od. III. 30. quia Græci *βασιλείαν* cum Genitivo construunt. Vide & similia supra in *Cupio*. Refer huc etiam Pronomen relativum, quando in eodem casu ponitur, qui jam præcessit, licet Verbum, cui jungitur, alium requirat. Vide *Me* infra ad IV. 12. 2. Sic ergo & *Interdicere*, cum accepisset jam significationem *Prohibendi*, quia hoc Verbum usitatissime cum Ablativo construitur, videtur & illud paulatim eandem denique accepisse constructionem, Accusativo per Ellipsin omissio. Vide & infra ad Cap. 5. Nota 4.

(79) Deesse *interdictum*.] Male sine dubio hæc prioribus junguntur sine ulla fere distinctione; quod præter mentem fuit Sancti ipsius factum, qui duo diversa in hisce probare nititur: Prius, dici etiam, *Interdixit illi aquam*, quod probat ex his apud Ciceronem verbis, ut *M. Tullio aqua & ignis interdicator*, licet in Nostreis Edd. legatur istic *Igni*. Vide

Etum, vel *interdicere*, indicat illud Ciceronis de Senectute; *Ut quemadmodum nostro more male rem gerentibus patribus, bonis interdici solet.* Plinius Epist. 76. *Carent enim togæ jure, quibus aqua & igni interdictum est.* Cicero 1. de Finib. *Sed id neque feci adhuc, nec mihi tamen, ne faciam, interdictum puto. Voluptatem interdiceret.* Horat. 1. epist. *Cui sic per vim est interdicta voluptas.* Ovid. 10. Metamorph. *spes interdicta.* „ [Nepos Hamilc. Socero „ *gener interdici non poterat.*]

Interest. Vide lib. 3. cap. 5.

„ [*Invadere*, (80) subaudi *invasionem*. Plautus Afin. „ act. 5. sc. 2. *In oculos invadi optimum est.* Potest etiam „ subaudiri *viam*; ut, Virgil. *Tuque invade viam, vagi- „ naque eripe ferrum.*

Invideo tibi vestem; &c, *Cæli te regia nobis invidet*, trita sunt. Cicero; *Invidetur enim commodis hominum ipsorum*: idem; *quia non modo non invidetur illi ætati, sed etiam favetur.* Ovid. epist. *Troadas invideo.* Cui consonat Horatianum illud in arte Poët. *Ego cur acquirere pauca, Si possum, invideor.* Cicero 3. Tuscul. citat Accium in Menalip. *Florem quisnam liberum invidit meum?* deinde addit; *male latine videtur, sed præclare Accius; ut enim videre, sic invidere florem rectius, quam flori dicitur.* Nos consuetudine prohibemur, poeta jus suum tenuit, & dixit audacius. Hæc Cicero, aliquanto fortasse superstitiosius, (81) „ [putans, *Invidere aliquem non „ aliud*

Vide Cap. 18. pro Domo. Alterum, *Deesse interdictum*, quando Verbum hoc cum Ablativo construitur, quod ex Cicerone de Senect. &c. probare contendit. Distinguendum hic ergo ante *Deesse*, maxima distinctione.

(80) *Subaudi invasionem.* Immo potius IN, ut liquet ex Plauti loco. Sic & Sallust. Jug. 32. *Tanta vis avaritia in animos eorum invaserat.* Gell. V. 19. Li-

berti in jura ingenuorum per adoptionem invadunt. Plautus Epid. V. 2. 5. *Flemina invadunt mihi in genua.*

(81) *Putans invidere &c.* Revera nihil aliud est primitiva significatione „ *Invidere aliquem*, quam Intueri aliquem. Sed sic uti sæpe fit, ut generalis vocabuli significatio quasi propria evadat peculiari usui, sic & huic verbo, quod primitus generale fuit,

DE VEREIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 349
 „ aliud esse quam Intueri, seu videre in aliquem, cum
 „ sit, obliquo & maligno oculorum intuitu fascinare a-
 „ liquem; velut ex Catullo discimus, cui *Invidere &*
 „ *Fascinare* idem sunt, epig. 5. & 7. Versus proinde Ac-
 „ ciani sententia est, quis florem liberorum meorum
 „ fascinavit? Sicut Virgil. *Nescio quis teneros oculus mi-*
 „ *hi fascinat agnos*; utque Horatius ait de Invido; *Quis*
 „ *obliquo oculo mea commoda limat?*] Differunt autem
Invideo tibi, & *Invideo te*: in illo enim aliquid semper
 desideratur; ut, *Invideo tibi*, subaudi, *rem aliquam*,
bona, vel *fortunam*, aut integram orationem; ut, *Invi-*
deo tibi, quod bene cantes: in hoc vero nihil pōtest sup-
 pleri.

Irruo. Vide Ruo.

Jurare alieni, vel jurare per Deos, (82) subaudi *jusju-*

ran-

fuit, propria sedes data est in peculiari illo intuitu, qui fit cum livore & fascinatione: atque adeo *Invideo te* notat maligno oculo & animo te intueor continuo, *Invideo tibi bona* idem fere notat, nisi quod Dativus declarat eum, ad cujus rationes pertinet & malum hæc mea Invidia: at *Invideo dignitati tuæ*, est simpliciter idem, quod ipsam actionem invidendi exerceo erga dignitatem tuam, atque adeo neutralem tunc & constructionem & sensum habet, qui in prioribus est Activus. Sallust. Catil. 58. *Si virtuti vestra Fortuna inviderit*. Tacit. Ann. I. 22. *Ne hostes quidem sepultura invidem*: Ubi vidē Pichenam & Gronovium, qui etiam in his locutionibus intelligit Accusativum, ut per Ellipsin omissum, sed incertum & duriosculum. Ceterum sæpius hoc fit, ut Activa, meram tantum actionem

significantiā, neutrali constructione adhibeantur. Vide supra Cap. 2. pag. 274. 275. Sed & sic *Supplicare alicui* propriè per Ellipsin dicitur pro *Supplicare genti* sub aliquo, at usu loquendi dein positum est directè pro, supplicem esse, & precari pro salute sua, immo & pro, sacra diis facere. Unde passim, *Supplicare iure & merito*. Vide Plautum prol. Aulul. v. 24. & Sueton. Aug. 35.

(82) *Subaudi jusjurandum*.] At vide supra ad Verbum *Æstuo* pag. 301. Cum duplici Accusativo & diversæ Præpositionis Ellipsi ponitur hoc Verbum apud Virgil. *Æn.* XII. 197. *Hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera, juro. Latonaque genus duplex, Janumque bifrontem*, h. e. in hæc eadem, in quæ tu jurasti, juro & Ego per terram &c. Idem conjunxit *Æn.* VI. 324. *Jurare & fallere numen*: quæ diversæ sunt constructionis. Nam *jurare numen*

randum. Cicero 5. Fam. *Magna voce juravi verissimum pulcherrimumque jusjurandum.* Cæsar. 3. Civil. *Hoc idem jurant reliqui legati : & statim ; Atque idem omnis exercitus jurat.* Cicero Attic. *Qui denegat , & juravit morbum.* Ovid. 2. Metamorph. *Stygias juravimus undas.* Petron. Arbiter ; *In verba Eumolpi sacramentum juravimus.* Et in sacris ; *Jusjurandum , quod juravit , cæt. ex Græco ad verbum : ὅρκον , ὃν ἔμμεν.*

Juvat. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Labore. Cicero Attic. (83) *Ad quid laboramus res Romanas ?* „ [*Quid ego laboravi aut quid egi ? Quod sit humanis manibus laboratum.*] Euripides Androm. *τι μὲν μοι μοχθεῖς*, id est , *quid laborem laboras ?* Cicero Lentulo ; *Laboratur vehementer.* „ [Virgil. *Arte laboratæ vestes.* Horat. *Unguentum , quod meæ laborarunt manus.*]

„ [*Latendum est domi , subaudi Latere , seu latibulum.*] [Immo & hoc Verbum est plane Neutrum.]

Latro. Lucan. 1. (84) *Flebile sævi latraverere canes.* Horat. 1. epist. *cervinam pellem latravit in aula :* idem Epod. 5. *Senem adulterum latrent Suburanæ canes.* „ [Lucret. „ *Nil aliud sibi naturam latrare.* C. Oppius in vita Afri „ *cani ; Quod canes neque latrarent eum , neque incurre-* „ *rent.*]

Libet. Vide Pœnitet.

(85) *Luceo.* Plaut. Cas. *Lucebis novæ nuptæ facem :* idem Curc.

men dicitur pro *jur. per numen.* Nec obstat, quod Ovidius Heroid. 11, 23. *jurata numina dixit*, quum sæpissime, ut passim ostendimus, Neutrorum constructio Elliptica in Passivum convertatur.

(83) *Ad quid laboramus &c.*] Aliter hic locus, qui est ad Attic. IV. 16. legitur in optimis edd. nempe, *quid ? celabo te res Romanas ?* Ceterum Verbum hoc est vere Neutrum, quod tamen aliquando etiam Active sumitur. Sic Tacitus Germ. 45. *Fru mentum*

reterosque fructus patientius, quam pro solita Germanorum inertia, laborant. Cicero Famil. III. 13. *quam illa ipsa, propter quæ Hæc laborantur.*

-(84) *Flebile sævi &c.*] h. e. vel Flebiliter latraverere, vel latrando Flebilem dedere sonum. At *cervinam pellem latravit, Senem latrent*, dicitur pro ad conspectum cervinæ pellis, ad consp. Senis, vel propter cerv. pellem, propter senem.

(85) *Luceo.*] Verbum est plane Neu-

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 351
 Curc. *Tute tibi puer es lautus : lucas cereum.* Sic dicimus
præluce alicui *facem*, *cereum*, *funalem*. „ [Plaut. Perf.
 „ act. 5. sc. 3. *Tibi fortuna lucrificam faculam allucere volt.*]
 Vide *Illuceo*.

Ludo. Terent. Eunuch. *Et quia consimilem jam olim
 luferat ille ludum.* Horat. 3. Car. *ludum insolentem lude-
 re pertinax.* Sueton. *Trojam lusit turma duplex*; Idem,
ludit assidue aleam. Martial. *Insidiosorum si ludis bella la-
 tronum.* Juvenal. *Posita sed luditur arca.* Vide *Illudo*,
 [Sed potius Notas ad verbum *Æstuo*.]

„ [*Madeo*, subaudi *madere*, vel *madorem*; sicut in
 „ *Clareo*, *clarorem*. Vide *Clareo*.] [At utrumque est
 vere Neutrum.]

(86) *Maneo*. Plautus *Mane me*. Pomponius Mela libro
 1. *Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur.* Tri-
 tum est, quæ te manent infortunia. „ Lucret. *Temporis
 „ æterni, in quo sit mortalibus omnis Ætas, post mortem
 „ restat quæcunque, manenda.*]

Ma-

Neutrum, sed quod apud Plau-
 tum & similes recepit quoque
 Accusativum per usitatissimam
 illis temporibus Ellipsin. Res vel
 homo *lucet* absolute, ut *Ignis*, &
Sol, vel *lucet alteri*, h. e. lucem
 emittit & præbet alteri, at qua-
 re? scil. per *facem*, per *funalia*,
 &c. At vere Activum hujus si-
 gnificationis est *Lucare*, sed quod
 obsolevit, aut in Compositis Col-
 lucare, *Sublucare*, *Interlucare*, re-
 mansit. Derivantur hæc non a
Luco, sed a *Luce*, unde & *Luce-
 re*. Nam significationem habent
Lucis sacris contrariam, quippe
 quos cædi nefas erat. Illa autem
 Verba notant cædendo & ape-
 riendo facere lucem. Festus,
*Conlucare dicebant, quum profana
 sylvæ rami deciderentur, officientes
 lumini.* Idem, *Sublucare arbores,*

*est, ramos earum supputare, &
 veluti subitus lucem mittere; Con-
 lucare autem, succisis arboribus lo-
 cum implere luce.* Videmus hinc
 etiam ipsas arbores per solitum
 abusum dici, *sublucari*, quomo-
 do Paulus Sent. Rec. v. 6. 13.
 diserte loquitur, quum proprie
 locus, ut *conlucari*, sic *sublucari*,
 debeat dici.]

(86) *Maneo*.] Etiam hoc Neu-
 trum est. At ea cum Accusativo
 constructione notat, expectare,
 seu manere in eodem statu, us-
 que dum aliquid fiat. Gellius
 VII. 3. *non ire obviam cogitatis
 sceleribus, sed Manere, operiri-
 que, ut, quum admissa perpetrataque fue-
 rint, tum denique peniantur.* Plau-
 tus Trucul. 1v, 3, 69. nam haud
 mansisti, DUM ego darem illam.
 Stichus I. 2. 1. *Qui manet, us*
 ma-

Mano. Horatius; *Fidis enim manare poetica mella Te solum.* Plinius cap. 13. *in attritu sudorem purpureum emanat: idem; manat picem.* [vide ad Verba *Maneo & Æstuo.*]

Mansuesco. Varro lib. 2. cap. 1. *Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, quæ possent, sylvestria deprehenderent, ac concluderent, & mansuescerent.* Vide *Insuesco.*

Medeor. Terent. Phorm. *Quas, quum res adversa sient, paulo mederi possis.* Cic. 12. epist. 15. *Hæc mederi voluerunt.*

Medicor, vel Medeor. Plaut. Mostel. *Ego istum lepide medicabor metum.* Virgil. 7. *Æneid. Sed non Dardania medicari cuspidis ictum Evaluit.* Ubi Servius; (87) *Medicor illam rem, & rei.* Active dixit Ovidius *Capillos medicare:* & Virgilius 1. Georg. *Semina vidi equidem multos medicare ferentes.*

Memini, Recordor, Reminiscor hujus rei, subaudi, *memoriam, vel recordationem,* Cicero pro Archia; *Et pueritiæ memoriam recordari ultimam.* Vide *Mentio* in *Ellipsi.* [Sed & istæ meas Notas.]

Mereo, pro milito, putant esse neutrum; sed deest stipendium, vel potius Æra; ut sit, Meruit æra sub Casare. Vide *Stipendium* in *Ellipsi.*

Me-

moneatur semper officium suum. Hinc eleganter ibid. v. 37. *Mane pulvinum;* h. e. mane in eodem statu, antequam confidas, usque dum pulvinum adtulerim, in quo sedeas. Et in *Amphitr.* I. 3. 48. ubi Jupiter alloquitur *Noctem, Nunc te, Nox, quæ me mansisti, miuo,* h. e. propter me mansisti in eodem loco, ne progredieris. Activum huic Neutro respondens videtur esse sequens *Manare*, quod continuum significat motum, sed lentum, & qui in eodem fere sit vel ma-

net loco. Intelligi autem sub eo putem, Pronomen reciprocum *Se.* Nam alii Accusativi, qui adduntur aliquando huic Verbo, notant materiam vel effectum istius motus. Neque obstat diversitas quantitatis, quippe quæ etiam reperitur in *Placere & Placare, Sedere & Sedare ac Sidere.*

(87) *Medicor illam rem.*] Ego hanc phrasin sic exposuerim: occupor & versor in medicando propter illam rem, vel per causam istius rei. Vide supra ad Cap. II. p. 279. 280. Certe *Medicare*

Acti-

Metuo tibi, dicunt esse neutrum, nec advertunt (88) de-
esse

Active, & *Medicari* passive, non uno in loco adhibuit Ovidius, sed & Alii. Horatius Od. III. 5. *neque amissos colores Lana refert medicata fūco*. Martialis XIV. 207. *Sume Cytheriaco medicatum nectare ceston*. Hinc ergo, qui in medicando multum ac diu est & occupatur, dicitur *medicari*, h. e. medicantem agere huic aut illi malo, vel propter hoc aut illud malum. Eadē haud dubie est Constructionis ratio in Verbo *Mederi*, quod plerumque Dativum sibi adsciscit.

(88) *Deesse malum, vel &c.*] Ego vero omnia Verba *Metuendi* Neutra esse puto, æque ac *Tremō*, *Tremisco*, *Contremisco*, hic itidem allata, & cum Accusativis quoque constructa. Nempe *Metuo malum*, *Metuo Ut* vel *Ne* &c. notant proprie, in sollicitudine sum propter malum, in sollicitudine sum ea gratia, *Ut*, vel *Ne*, hoc fiat. Vide infra ad IV. 15. Res est manifesta ex illis *Ut*, & *Ne*, quæ non denotant ipsum malum, quod regatur & dependeat proxime ab illo Verbo, tanquam Activo, sed rem desideratam, cujus desiderio sum in metu. Sed & patet res ex loco Virgilii non satis intellecto, Ecl. III. 110. *quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaro*. Recte Servius sensum exposuit, *timebas pro dulcibus, ne eos amitteret*. Sed propius est, ut hæc interpretemur, quisquis erit in sollicitudine propter dulces amores, ne mutantur aut amittantur. Liquidum ergo, Accusativum illum non notare istuc malum, quod horrebat aut exspe-

ctabat, sed bonum, quod retinere cupiebat, & propter quod ideo in metu erat; nam *res est solliciti plena timoris etiam amor*. Usu tamen rarius id evasit, ut bonum dicatur quis *metuere*, & ideo ambiguitatis vitandæ causa distinxerunt tandem Veteres constructionem hujus Verbi ita, ut malum ponerent in Accusativo per Ellipsin exponendo, at rem desideratam & amatam, propter quam sumus in metu, & cui nolumus mali quidquam evenire, in Dativo. Utrumque habemus in uno versu apud Terent. Andr. I. 3. 5. *Si illum relinquo, ejus vitæ timeo, sin opitulator, hujus minas*, h. e. in timore sum de ejus vita, quam servari cupio, & propter hujus minas, a quibus mali quid exspecto. & II. 5. 8. *Nunc nostræ timeo parti, quid hic respondeat*, h. e. exspecto cum sollicitudine quadam pro nostra parte, tanquam malum aliquod, quid hic resp. Et Ovidius Metam. VII. 68. *Aut si quid metuam, metuam de conjugē solo*, h. e. si propter quid in metu sum, in metu ero propter solum conjugem, ut rem bonam & amatam. Sic promiscue ait Terent. Andr. I. 2. 5. *Verebar quorsum evaderet*, & Hec. I. 2. 118. *Cura est, quorsum eventurum hoc fiet*. Unde liquet *Verebar* notare istuc in cura & sollicita expectatione eram, quorsum evaderet. Sic Andr. I. 5. 29. *timeo, incertum hoc quorsum accadat*. Phor. IV. 3. 3. *Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem*. Eun. IV. 3. 3. *Hoc quid sit, vereor*. Plautus Trucul. IV. 3. 35. *Me-*
tuo,

Mico. Virgil. Culice; *Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.* Varro; *Micandum erit cum Græco.*, (89)
 „ [subaudi micare digitis.]

[*Migrare in agrum*, subaudi *se*, vel *migrare*, vel *migrationem*. „ [Hyg. fab. 259. *Ut in se gloriam tantam*, *migraret.* [Vide ibi Munkerum] Turpil. Hetæra;
 „ *Rhodiensis se istuc commigravit jamdiu.* Liv. 10. *Ingressi*
 „ *urbem desertam milites*, *paucos ætate graves inveniunt*,
 „ *reliætaque*, *quæ migratu difficilia*, *ea diripiunt*; id est,
 „ *quæ difficulter asportari poterant.*] Gell. lib. 2. cap.
 19. *Atque ita Cassita nidum migravit.* Livius, & *Romam inde frequenter migratum est.* Martial. *Migrandum est mihi*, *vel illi.* Titinnius apud Nonium, in voce *Senium*; *Quot pestes*, *jurgia*, *senia*, *sesemet hisce emigrarunt adibus?*

Militare, subaudi *militiam*. Lactant. lib. 7. cap. ultimo; *Infatigabilem militiam Deo militemus.* Horatius; *Libenter hoc*, & *omne* (90) *militabitur bellum in tuæ spem gratia.*

Miseret. Vide *Pœnitet.*

Mæreo. Cicero 1. Tusc. *Quum graviter filii mortem mæreret*: idem ad Terentiam; *Sed mæreo casum ejusmodi.*

Ta-

(89) *Subaudi micare.*] Immo vero Neutrum est & hoc Verbum. Ipse Virgil. Georg. III. 84. de Equo, *si qua sonum procul arma dedere*, *stare loco nescit*, *micat auribus*, & *tremis artus*. Immo cum duplici Ablativo, ibid. v. 439. de Angue, & *linguis micat ore trifulcis*. Sed & absolute dicitur, *Anonitii micuere sinus gelidusque cucurrit*, *Ut mihi narraſti*, *dura per ossa tremor*, apud Ovid. Heroid. V, 37. h. e. tremuerunt, moverunt se; Et *Micare digiti semianimes præcisæ jam & jacentis manus*, Æn. X. 396. h. e. se subinde leviter movere. Quando

ergo Idem dixit in Culice *micant ardorem oculi*, accipiendum id ita, ut significetur, micando & se movendo declarant ardorem, plane ut ipse ardor ex oculis acribus dicitur *micare* a Lucret. III. 290. Sic autem *anhelare crudelitatem*, *spirare Deam*, *sonare vitium* &c. Vide supra ad Cap. 2. not. ult. & hoc Cap. p. 300. &c. (90) *Militabitur bellum.*] Vel sic verbum hoc est Neutrum, & actionem in se permanentem significat. Quando dictum est *Militare hoc bellum*, per Ellipsin primitus fuit dictum, quæ tamen postea neglecta vel non animad-

Tacitus. 16. *Ut non aliquam mortem mereat.* (91) Vide *Mereo*.

Morari, (92) subauditur *se*, vel *moram*. „[Plautus „Merc. *Ego me moror* : pro quo in Pseud. *It dies*, ego „*mibi cesso*.]

Morior. Hebræi dicunt *Morieris mori*. ut Genes. cap. 1. ubi nos habemus; *morte morieris*. Illud *morte* infinitivus est Hebræis: sic Hispani, *Mala muerte mueras*. Cic. *Moriendum est*, subaudi *mori*, ut sæpe diximus.

„[*Nare*, subaudi *natatum*. Virgil. Cul. *Elysiam tralandus agor delatus ad undam* : pro tranaturus me.]

Nato, subaudi *aquas*, vel *in aquis natationem*. Martial. lib. 1. *Sacris piscibus hæ natantur undæ* : idem 14. *Ipsa suas melius charta natabit aquas* : idem 6. *Canaque sulphureis nympha natatur aquis*. „[Ovid. de Arte; *Novit, quæ multo pisce natantur aquæ*. Hygin. fab. 257. *Flumen ita increvit*, ut *transnatari non posset*.]

Navigo. Virgil. 1. *Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aquor*. Cicero 2. de Finibus; *Maria ambulavisset, terram navigasset*. Plinius lib. 2. *Totus hodie navigatur occidens*. „[Horat. *Unda omnibus enaviganda*.]

Ningitur. Vide *Pluo*.

Nitor. Virgil. 12. *Æneid. Alternas longa nitentem cuspide gressus*.

Noceo tibi, subaudi *noxam*. In pandectis tit. de Noxalibus act. *Qui noxam nocuerit*. Livius lib. 9. *Atque ob eam rem noxam nocuerunt*. Apulejus lib. 1. *Metam.*

Quæ

nimadversa est, ut liquet ex eo, quod in Passivum quoque est versa isthæc locutio. Sic & *Bel-lare*, *Triumphare*, *Navigare*, &c.

(91) Vide *Mereo*.] Voluisse crediderim *Pereo*, quod significatione neutrali & usu convenit, seu simile est *et* *Mæreo*, licet & Salmantic. ac Patavina edd. præferant hoc *Mereo*. Utrumque

autem & *Mæreo* & *Pereo* Neutrum est, ac per Ellipsin jungit sibi Accusativum.

(92) Subauditur *se*.] At Vide me supra ad Cap. 2. p. 297. 280. Reliqua, quæ sequuntur, *Morior*, *Nare*, *Nato*, *Navigo*, *Nitor*, vel Passiva sunt, vel vere Neutra; Vide me supra ad *Ambulare*.

Quæ femina cum perinde, ac multi, noceretur, publicitus indignatio percubuit. „Vitruv. lib. 2. cap. 7. *Petræ*
 „*spissis compactionibus solidatæ, nec a tempestatibus,*
 „*nec ab ignis vehementia nocentur: & cap. 9. Larix a*
 „*tinea non nocetur.*] Vitruvius lib. 2. *Larici a carie*
vel a tinea non nocetur. Seneca; *Sapienti non nocetur,*
non a paupertate, non a dolore: idem epist. 103. Nonne
te noceant, sed ne fallant: idem libro 5. Controversi.
Dum filium vindico, ubi me gravissime nocere possit,
ostendi. Plaut. Mil. Jura te nociturum esse hominem de hac
re neminem: ibid. Juro per Venerem & Martem, me
nociturum neminem. Sic enim legunt emendatiores. Li-
 vius. 3. *Qui Deorum quenquam nocuerit.* Et in Sacris;
Judica Domine nocentes me. Et Eccles. 27. *Relinque pro-*
ximo tuo nocenti te. Βλάπτω σε, dicunt Græci, id est,
 noceo te.

„[Nubilare. Varro 1. Rust. 3. *Si nubilari cœperit,*
 „*subaudi cælum; id est, nubibus obduci.* Cato rei rust.
 „88. *Ubi nubilabitur, sub tecto ponito, cum Sol erit, in*
 „*sole ponito.*]

Nubo. Varro de lingua latina; *Neptunus dicitur, quod*
mare & terras obnubat, ut nubes cælum, a nuptu, id est,
opertione, (ut antiqui,) a quo nuptiæ, & nuptus dictus. Hæc
 ille. Caper de Orthographia; *Mulier nubit, quia pallio*
obnubit caput suum genasque. Tertull. de velandis vir-
 gin. *Etiam velatæ ad virum adducuntur.* Servius Æneid.
 11. *Nuptiæ dictæ, quod nubentium capita velentur.* Arnob.
 lib. 4. contra gentes; *quod aqua nubat terram, appellatus*
est cognominatusque Neptunus. Donatus in Hecyram
 Actu IV. sc. 4. v. 34. *Nuptam mecum, quasi tectam & o-*
pertam uno cubiculo mecum: nubere enim est operiri, tegi-
que, unde & nubes, quod tegere solent cælum, dicuntur.
 Virgil. *Arsurasque comas obnubit amictu.* Illa prima ver-
 ba Donati, ejus esse genuina non credo: nec enim mu-
 lier nupta dicitur, quod operiatur in cubiculo cum vi-
 ro, sed quod faciem & oculos cooperiret, propter pu-
 dorem, quum viro traderetur. Quem morem indicat

Claudianus, *Flammea sollicitum pravelatura pudorem*. Lucan. 2.

*Non timidum nuptæ leviter tactura pudorem,
Lutea demissos velarunt flammea vultus.*

Tunc præterea *Nubere* non est passivum, neque significat *operiri*, & *tegi*, sed *operire*, & *tegere*; & quum dicis, *illa nupsit regi*, deest *se*, vel *vultum*, vel *oculos*. Columel. in horto;

*Alma sinum tellus jam pandet, adultaque poscens
Semina, depositis cupiens se nubere plantis.*

Hinc *Obnubo*, quod nemo activum esse negaverit. Plaut. Perf. *Hic cum mala fama facile nubitur*. γάμος γάμω dicunt Græci, id est, *nuptias nubere*.

Obdormio. Vide *Dormio*.

(93) *Obedio*. Apulejus lib. 10. *Hac omnia perfacile obediebam*. Livius lib. 4. *Utrunque obeditum Dictatori est*.

OBIRE munera, & similia, trita sunt; sed quum absolute dicimus, *obiit ille*, deest *mortem*, aut *diem*; vel potius *viam*, vel *ire*. Nam omnia Composita Simplicis accusativum recte admittunt. Vide *Eo*. Terent. *Ea obiit mortem*. Vide ibi Donatum. Virgil. *Morte obita*. Cicero pro Milone; *Teterrimam mortem obiret*. „ [Sic, „ (94) *Exire limen*. Terent. Hecyr. *Mater consequitur, jam „ ut limen exirem, ad genua accidit misera.*]

Ob-

(93) *Obedio*.] Verbum hoc, quando attendimus ad Simplicis naturam, quam sequuntur plerumque Composita, ut recte ait Sanctius in verbo *Obire*, Activum esse debet, sed construitur semper ut Neutrum, eodem prorsus modo, quo Simplicis Participium adhibetur, *Esse Duci*, *Magistratui*, *dicto Audientem*. Hinc Gellius II. 29. *ut ad laborem capeffendum nihil conentur, & statim dicto obediant*. Ut adeo, si quædam u-

su facta recte dicuntur Activa, hoc quoque usu ipso factum dici possit Neutrum, ea ratione, qua Activa aliquando absolute ponuntur, ut in nullum certum tendant objectum. Vide & supra in *Invideo*.

(94) *Exire limen*.] Integrum est, *exire extra limen*. Nam *Ex* præpositio composita cum Verbis Neutris sequente Accusativo, declarat Ellipsin statuendam & *Extra*, ut jam sæpe diximus. Ceterum

Obsequor tibi, subaudi obsequium. Terent. Adelphi. *obsequor omnia.* Gellius lib. 2. *Quædam esse parendum, quædam non obsequendum.* Forte in iis melius intelliges præpositionem κατὰ. [Recte & vere.]

„ *Obsonare obsonium.* Plaut. Stich. *Ibo, atque obsonabo obsonium.*]

Obsto. Cicero 3. Philip. *Nec si non obstat, propterea etiam permittitur.*

Obstrepo. Cicero pro Marcello; (95) *Obstrepere clamore militum videntur bellicæ Imperatorum laudes.* Livius, *Decemviro obstrepebatur.* Virg. Cul. *Hinc illi geminas avium vox obstrepsit aures.*

„ [*Obtreclare, (96) subaudi laudem, vel obtreclationem.* *Occubuit pro patria, subaudi necem, vel mortem.* Sueton.

terum *Obire* ejusdem est naturæ, cuius *Simplex Ire*, & *Composita ejus Exire, Abire, Adire* &c. atque adeo *Obire diem, mortem, munus*, dicitur pro obire ad & ob diem, ob mortem, ob munus. Sic Accius apud Festum in *Mænia: Signa extemplo canere, ac tela obmænia offerre imperat.* Ob enim olim sæpiissime pro ad fuit positum. Vide omnino Festum in *Mortem obiisse*, & in *Ob.* Ita tamen hoc accipiendum, ut simul implicitam habeat significationem τῶν *Circum, Juxta, Propter, Contra*, immo & alicujus moræ, quæ vel ex officio, vel ex impedimento, oritur. Officium declaratur verbis *obediendi, obsequendi*: hinc *Obstetrix*, quæ adstat parturienti officii & adjuvamenti causa. Impedimentum verbis *obstrependi, obstandi* &c. Utrumque verbis *occurrendi, observandi* &c.

(95) *Obstrepere clamore* &c.] Vel maximo hæc indicio sunt, sæpe usu vel abusu adulteratam voca-

bulorum naturam, neque eam in Verbis semper ex Passivis locutionibus constituendam. Certum enim, *Sistere, & Obstrepere alicui, Adstrepere, Perstrepere* &c. esse Neutra, atque adeo Accusativos illis, sed rarius, per Ellipsin fuisse additos. Et tamen hic prorsus Passivæ dicuntur laudes imperatorum *obstrepere clamore militum*, manifesto abusu. Sic & Ovidius *Fastor. vi, 10. Secretus ab omni Voce locus, si non obstrepereur aquis.* Sed Vide supra in *Ambulare, Dubitare, Laborare* &c. Æque neutra sunt *Obstare & Occumbere*, quæ itidem pro Activis habet Sanctius.

(96) *Subaudi laudem, vel obtreclationem.*] Ferri prius potest, non item posterius. Sed varia possunt subaudiri, maxime, *famam, fortunas, vitam.* Verbum enim hoc natura sua Activum est. Phædrus præfat. lib. 5. *Hunc (librum) obtreclare si voles malignitas, imitari dunt non possis.*

ton. *Voluntariam occubuisse necem.* Cicero 1. *Tuscul.* *Mortem pro patria non dubitavit occumbere.* Livius, *Qui pugnantes mortem occubissent*: idem lib. 3. *Honestam mortem occubuisse.* Itaque *occumbere ferro*, *occumbere morti*, *subaudi se*; vel intelligitur accusativus cognatus. [immo nihil, nam vere neutrum est.] Vide *Mortem* in *Ellipsi*.

Officio tibi, deest accusativus cognatus, qui quum in usu non est, (97) ad infinitum recurremus, quod est proprie

fit, obiretlet licet. Tacit. Ann. I. 17. *Non obiretletari a se* (milibus legionariis) *Urbanas* (prætorianorum) *excubias.* At sæpe etiam tanquam Neutrum construi videtur. Suetonius *Capit.* 35. *Nullus denique tam abjectæ sortis fuit, cujus non commodis obiretletaret.* Neron. 18. *ne obiretletare parentis gloriæ videretur.* Sed forsân intelligendum aliquid. Sic fere Gellius IV. 15. *multi conati sunt* (in Sallustio) *reprehendere pleraque & obiretletare.*

(97) *Ad infinitum recurremus &c.*] Sustinet Infinitum aliquo modo vicem Nominis, dum loco sententiæ, quæ constructionem aliquam absolvit, adhibetur, & ita usum exhibet omnium pene Casuum. Sed tamen manet Verbum, & rectionem Verbi retinet. Quapropter si Verba vere sunt Activa, eorum Infinita æque regunt suum Accusativum, ac Finita. Et Analogia vult, ut, sicuti in *Lego* statuitur Ellipsis Nominativi *Ego*, & Accusativi, quo notetur res, quæ legitur, sic in *Legere* similiter plane agnoscatur Ellipsis tum Accusativi, qui plerumque Infinitum, ut Nominativus Finitum, præcedet, tum alterius Accusa-

tivi, qui regitur ab Infinito non minus, quam a Finito. Atque idcirco illa Ellipsis Infiniti loco Accusativi, cum suo Verbo, foret vere infinita, & proinde inepta. Nam quicquid ex. gr. post *Officio* & *Pergo* intelligimus, idem intelligendum post *Officere* & *Pergere*: & proinde, si Infiniti esset Ellipsis in *Pergo*, eadem foret in *Pergere*, & sic vere infinita deberet esse vocabuli ejus iteratio in integra locutione, *Pergo pergere pergere* &c. Scio quidem, a Plauto dici *Pergo pergere*, sed per pleonasmum, (Vide infra lib. IV. cap. 3. & ibi Notas) non vero, ut inde pateat, *pergo* desiderare post se Infinitum suum loco Accusativi, quod semel quidem eum in usum recipere posset, non in infinitum: quum sit ex iis Verbis, quæ alium ac varium requirunt Accusativum, æque ac *Peragere*, unde, nisi si potius ex *Perrigere* obsoleto sit, quod Ego malim, contractum putat Scioppius. Vide infra. *Officio* autem vere etiam est Activum, & requirit Accusativum, vel reciprocum, vel incerti negotii, qui est *aliquid*. Ceterum tempore Lucretii videntur dixisse etiam *Officere aliquem*, quod

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 361
 prie nomen verbi; ut, *occumbit occumbere*, *Officio officere*, *Pergo pergere*. Cicero 1. Orator. *Quod cuicunque particulae celi officeretur*. Lucret. lib. 2. *Officiuntur, uti cogantur tardius ire*.

Oleo. Cicero, *Ceram, ac crocum olere*. Horat. *Pastillos Rufillus olet*, *Gorgonius hircum*. Martial. *Quod olent tua basia myrrham*. Cicero; *Olent illa supercilia malitiam*. Terent. *Olet unguenta*. Martial. libro 14. *Delicias Nini vos redolet nurus*. Plaut. *Non omnes possumus olere unguenta exorica*. Quintil. lib. 7. *Verba omnia & vox hujus alumnum urbis oleant*. [Vide supra ad *Æstuo* p. 301.

Oportet. Vide supra lib. 3. cap. 1.

„ [*Oppetere*, subaudi *mortem*, quod sæpe Cicero ex-
 „ primit. Virgil. *Queis ante ora patrum Trojæ sub mœni-*
 „ *bus altis Contigit oppetere*.] [Vide infra IV. 4. de *Ellipsi* ad Vocem *Iter*.]

PALLEO. Propertius lib. 1. *Quis te cogebat multos pallere colores?* Persius; *Iratum Eupolidem prægrandi cum senne palles*. Quem locum citans Turnebus, (98) ut supra diximus; sic, inquit, dixit; ut *pallere pallorem*. Horatius lib. 3. *Et scatentem belluis pontum, mediasque fraudes palluit audax*; idem, *Pindarici fontis qui non expalluit haustus*. Vide *Æstuo*, *Metuo*, & *Pavesco*. Pers. Satyr. 5. *Recutitaque Sabbata palles*.

Palpo. Juvenalis; *Quem munere palpat Carus*. Ovid. *Pectora præbet palpanda manu*.

Parco

quod est, *Officere se*, vel aliquid, ob & adversus aliquem. Ille vero hanc locutionem ita accepit, tanquam si iste accusativus regeretur a Verbo in significato impediendi, ut patet ex Passivis, quæ inde formavit, qua de re supra ad Verbum *Ambulare*, *Dubitare*, *Metuere*, & modo ad *Obstrepere*.

(98) Ut supra diximus.] Vide

cap. 2. extr. quæque nos ibi notavimus, ubi hanc locutionem explicuimus. In reliquis hujus Verbi exemplis sine hæsitacione intellige præpos. *κατά*, nisi quod illud Propertii, *multos pallere colores*, ut & illud Juvenalis, *recutitaque sabbata palles*, eodem modo videantur exponenda, quod ista, de quibus egimus ad Verbum *Æstuo*.

Parco tibi, (99) deest accusativus cognatus, qualiscunque sit: nam *parcere alicui rei*, est esse parcum in illa re. Virgil. 10. *Argenti atque auri memoras quæ multa talenta, Natis parce tuis*; idque indicat passivum. Cicero 2. Attic. *Nec parcitur labori*. Livius; *Precantes ut a cædibus, & ab incendiis parceretur*. Plinius lib. 16. *nec corpori ipsi parcitur*: & lib. 17. *Parcitur vestigiis*. Admittit & alios accusativus, ut *peccatum, errorem, culpam*. Gell. lib. 16. cap. 19. *Vitam modo sibi ut parcerent*. Terent. *Nihil parcant seni*: idem; *Hanc ego vitam parsiperdere?* ubi *perdere* est accusativus. *Parcere a sanguine & cædibus*, subaudi *manum*, [vel *Se*] nam *parcere* est abstinere; ut; *Parcere pecuniis*, [*Parce metu*.]

Pareo. Statius, *Non adeo parebimus omnia matri*. Gellius lib. 1. *Quedam non esse parendum*. Si velis in iis deesse præpositionem; non repugnabo, (100) dum accusativum cognatum intelligas; juxta illud Livii lib. 9. *Dileto paretur*. Cicero; *Cui paretur*.

Parturio. Horat. 1. Carm. *Nec parturit imbres perpetuos*.

Pascitur herbas, & *herbis*, dicimus. Virgil. 4. Georg. *Pascuntur & arbuta passim*: & 3. *Pascuntur vero sylvas, & summa Lycaei*. [Vide ad Verbum *Adversor* p.298. 299.]

Paveo, subaudi *pavorem*. Tacitus; *Plures bellum pavescere*. Lucanus lib. 7. *Pavere pugnam*. Silius, *Pavescere prodigia*. Tacitus lib. 1. *Nec imperitum adolescentulum, nec seditiosum exercitum pavescerent*. Vide *Pallere*, & *Æstuo*, & *Metuo*, [sed & *Me* istic in Notis.]

Peccare peccatum. Græcis est tritum, ἀμαρτίαν ἀμαρτίαν. Hinc eleganter legimus in Threnis; *Peccatum peccavit Hierusalem*. Cicero 1. Naturæ Deorum; *Empedocles autem* (101) *multa alia peccans, in Deorum opinione turpiss-*

(99) Deest Accusativus cognat.] Immo reciprocus, vel varius. Sall. Jug. 107. <i>Quanto sibi in praelio minus pepercissent, tanto tutiores fore</i> . Intellige <i>pugnam</i> , vel <i>vitam</i> .	(100) Dum Accusativum cognat.] Deest vere præpositio, nec quidquam amplius. (101) <i>Multa alia peccans</i> .] In his vel deest Præpositio, vel, si malis
---	--

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 363
pissime labitur : ibidem, *Atque etiam Xenophon paucioribus
 verbis eadem fere peccat* : idem 1. Officior. *Quo in genere
 in Rep. multa peccantur* : idem Paradox. *Multa peccant.
 Terent. Adelph. Te plura in hac re peccare ostendam.
 Sallust. Jugurth. Quæ deliquisset, inulta fore sperabat.*

Penetrare in ædes, (102) subaudi penetrationem, vel se,
 vel pedem. Gellius lib. 5. *Speluncam nactus, in eam me pe-
 netro, & recondo.* Plaut. Trinum. *Quin prius me ad
 plures penetravi* ; ibidem, *Ne penetrarem me usquam* : idem
 Amphitruo, *in fugam se penetrare* : idem Menæch. *Nec
 hunc*

lis nullam hic esse Ellipsin, tum
 vero denotatur Accusativo id,
 quod peccando fit, qualia habui-
 mus plura ad finem cap. 2. & in
 hoc cap. ad v. *Æstuo.* Sed prius
 verius puto. Cicero Famil. IV.
 13. *Ut hoc ipsum, quod maneam in
 vita, peccare mihi videar.* Ta-
 cit. Ann. XI. 36. *Sponte an coa-
 ctus tam magna peccavisset, nihil
 referre.*

(102) Subaudi penetrationem.]
 Ineptissimum hoc est. Rectius
 intelliges *Se*, quod passim occur-
 rit, vel etiam *pedem*, ut apud
 Plaut. Men. II. 3. 49. *neque huc
 unquam in portam penetravi pedē.*
 Prius tamen est longe usitatus,
 & ideo, sicuti idem est *revertere
 se & reverti*, sic *penetrare se &
 penetrari.* Unde Lucretius IV.
 1240. *Aut penetrare locos æque
 nequit, aut penetratum Ægre ad-
 misceatur muliebri semine Semen,
 ubi penetratum Semen dicitur,*
 quod se penetravit in locos mu-
 liebres. At penetrare locos alia
 insuper, atque adeo duplici, di-
 citur Ellipsi pro penetrare se in
 locos. Præpositio hæc *In*, im-
 mo & *Ad*, sæpissime exprimi-
 tur. *Penetrare in palæstram, in
 portam, ad plures*, Plauti sunt. Sic

in Dardaniam, Liv. XL. 58. *in
 hac ipsa templa*, Cic. Somn. Scip.
 cap. 7. *ad Urbem Hospiis*, Ovid.
 Metam. XV. 8. Sed sæpe etiam
 omittitur. Tac. Ann. I. 69. *Id
 Tiberii animum alius penetravit.*
 Virgil. Georg. II. 504. *Penetrant
 aulas & limina Regum.* Florus
 III. 4. *Piso Rhodopen Caucasumque
 penetravit.* Sulp. Sev. lib. I. *Quod
 victor Ægyptum atque Æthiopiam
 penetraverit.* In omnibus hisce
 intelligi præpositionem *In*, vel
Ad, vel *Per*, nullum potest esse
 dubium. Et tamen multi Au-
 ctiores hoc non satis animadver-
 tentes, vel negligentes, conver-
 terunt has locutiones quoque in
 formam passivam. Lucret. II.
 539. *Ut penitus nequeat penetrari*
sc. India. Tac. Ann. II. 68. *Nec
 vado penetrari poterat amnis.* Flo-
 rus III. 10. 15. *Nec semel Rhe-
 nus, sed iterum quoque, & qui-
 dem ponte factio, penetratus est.*
 Liqueat ergo etiam hinc, quam
 parum tribuendum sit Passivis il-
 lis locutionibus ad constituen-
 dam naturam & constructionem
 Activorum, quod sæpe jam o-
 stendimus. Vide Me ad Verb.
Deficio, Obstrepo, &c.

hunc intra portam penetravi pedem. Tacitus lib. 5. *Nihil tamen Tiberium magis penetravit.* „ [Lucretius 4. *Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum.* [Stat. 4. *Sil. Limina penetrata mortis.* Apulejus lib. 8. *Metam. Improvisi conferto gradu se penetrant.*

„ [*Perennare*, (103) subaudi *se*, id est, per annos *se* conservare. Ovid. *Defuit ars vobis, arte perennat amor.* „ Colum. *Ut diutius perennent boves, non confecti vexatione simul operum, & verberum.*]

(104) *Pereo*, compositum ab *eo*; & ut *eo viam* dicimus, sic *Pereo viam*, id est, *perficio viam*; „ [& *Pereo iter*, est „ *eo per iter.* Catul. *Qui nunc it per iter tenebricosum, mortis, puta.* Prop. *Per te immaturum mortis adimus iter.*] unde pro *Mori* accipitur; & qua forma dixit Virgilius, *Corydon ardebat Alexim*, [vide ad Cap. 2. extr.] sic dixit Plautus in *Trucul.* *Tres unam pereunt adolescentes mulierem*, „ sicut Catullus, *Illum deperit impotente amore.*] Plaut. *Epid.* *Hæcine ubi scibit senex, puppis pereunda est probe.* Homer. 3. *Iliad.* *Σὺ δὲ καὶ κακὸν οἶτον ὄληαι*: id est, *Tu autem malam mortem peribis.* Vide *Obire*, [sed maxime, quæ notavimus ad *Verba Adeo & Ambulo.*]

Pergo in urbem, subaudi *iter*, vel *Pergere*: [At vide me supra ad *Verbum Officio*] nam apud Plautum tritum est, *Pergo pergere*: ut in *Pseud.* *Pergitis pergere?* „ [Terent. „ Phorm. *Domum ire pergam.* Ubi Donatus; *Hoc nos ellipticōs dicimus, Domum pergam.*] Cic. in *Acad.* *Itaque confestim ad eum ire perreximus*: „ [idem, *Quæ cum ita sint, Catilina, perge, quo cœpisti, supple iter*: sicut „ Ter.

(103) *Subaudi Se.*] At quæ hujus Ellipseos ratio? Mihi hoc Verbum est plane Neutrum, itidem ut sequens *Pereo*.

(104) *Pereo.*] *Perire* est plane Neutrum, ut ostendi supra ad *Verbum Adeo*. Notat autem ire ad finem usque, sic *Perdere*, *Perimere*, *Perrogare sententias* &c.

In loco Plauti in *Epid.* qui est l. 1. 70. *Puppis pereunda est probe*, Salmasius non absurde legit *Pereunda est*. Nisi malimus credere olim hujus Formæ Participia etiam Neutris adtributa, ut *Pereundus* sit, qui perire debet, sicuti *Placenda dos*, quæ placere debet, apud Eundem Plautum,

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 365
 „ Ter. Hec. act. I. sc. 2. *Pergam, quo cæpi, hoc iter.*]
 Liv. *Triginta navium classe ire obviam hosti pergit.* Sallust.
Jugurtha, Igitur Carthagine duo fratres missi maturavere
iter pergere. Cicero in *Arato; Post hunc ore fero Capri-*
cornus vadere pergit: idem *Attic. Pergo præterita.* Livius
 lib. 22. *Pergit deinde ire sequentibus paucis.* Virgil. 6.
Æneid.

Observans, quæ signa ferant, quo tendere pergant. Ci-
 cero I. de *divinat. Si ire perrexisset.* Valerius Flacc. lib. 4.
Argon.

Contra omnes validis tenui discrimine remis

Pergere iter. Græc. *πῆν δ' ἰππας*, id est, *pergit ire.*
 „ [*Est autem Pergere, (105) factum ex peragere, sive*
 „ *perficere, agere usque ad finem.* Horatius; *Ambo pro-*
 „ *positum peragunt iter.* Ovid, *Et brevius, quam nos, ille*
 „ *peregit iter.* unde Tacitus, *Pergere aliquid pro conari*
 „ *dixit.* Annal. I. *Prospere cessura, quæ pergerent.* Vide
 „ *infra sub initium libri quarti.*]

„ [*Pertinet, subaudi se; sicut, Quo tendunt ista ver-*
 „ *ba? vel quo pertinent? Vide Tendere.*]

Piget. Vide Pæniter.

Placeo. Plaut. *Trinum. Si illa tibi placebit, placenda*
dos

(105) *Factum ex peragere.*] Con-
 venit quidem significatio utrius-
 que Verbi. Sed tamen ratio
 Grammatica, & Præteriti ac Su-
 pini Formatio, suadent potius,
 ut ex *Perrigere* obsoleto con-
 tractum censeamus; plane ut ab
Rego est *Porrigo* & *Surrigo*, unde
 contracta *Porgo* & *Surgo*. Con-
 struitur autem illud *Pergo* sæ-
 pe cum Infinito ita, ut fere
 nihil, nisi perseverare, vel ag-
 gredi aliquam rem, significet Sic
 accipiendum est illud Taciti An.
 I. 28. *Prospere cessura, quæ perge-*
rent, scil. *facere*, h. e. quæ fa-
 cerent, vel facere cœpissent.

Hist. I. 40. *Milites Rom. quasi*
Vologesen folio depulsuri, ac non
Imperatorem suum trucidare perge-
rent, h. e. *aggrederentur, vel*
se moverent ad eum trucidan-
dum. Virgil. *Æn. I. 372. O*
Dea, si prima repetens ab origine
pergam, scil. *narrare, Et vaces*
annales nostrorum audire laborum.
Et passim ita Lucretius II. 347.
Horum unum quodvis generatim
sumere perge. Et v. 945. *ani-*
mantem grandior ictus... repen-
te adfligit, Et omnes Corporis at-
que animi pergit confundere sensus.

dos quoque est, quam dat tibi: idem: Forma placita est.
 „ [Cicero; *Dolabellæ valde desideranti volo placere, nec*
 „ *video quid.* Recte ergo dixeris; (106) *Placebo tibi hanc*
 „ *rem.* Terent. And. *Postquam me amare dixi, compla-*
 „ *cita est tibi.* Et Hecyr. prol. *Hæ ubi sunt cognitæ, pla-*
 „ *citæ sunt.*] Ovid. 2. Fast. *Et virtus, placitis abstinuisse*
bonis. Horat. 4. Carm. *Quod spiro, & placeo, si placeo,*
tuum est.

Plango. Ovid. 13. Metamorph. (107) *Consuetaque pecto-*
ra plangit: idem, Plangitur, & trepidans adstringit vin-
cula motu.

Plaudo, (108) pro accusativo cognato alios etiam reci-
 pit. Virgil. 6. *Æneid*

Pars

(106) *Placebo tibi hanc rem.*] Si
 verbum hoc esset vere Activum,
 foret forsan potius ex illis, quæ
 Accusativum sibi reciprocum po-
 stulant, licet per Ellipsin ple-
 rumque omisum. Sed liquido
 est Neutrum, cui respondet A-
 ctivum *Placo, Placare.* De quali-
 bus Verbis diversæ Conjugatio-
 nis in Activam & Neutralelem si-
 gnificationem distinctis, egimus
 supra ad Cap. II. pag. 271. &
 hoc Capite ad Verba *Caveo,*
Jaceo, &c. Ex loco Ciceronis ni-
 hil quoque elici potest in sensum
 Activum, quum *quid* istic ponat-
 ur pro *in quo,* vel *κατά τιν*, ut
 passim fit. *Placitus* porro est,
 qui placet, prout hæc Participia
 etiam Activam, tanto magis
 vero Neutram, habent significa-
 tionem. Vide supra ad I. 15. 4.
 pag. 132. &c. Quod vero Plautus
 Trin. V. 2. 35. *Si illa tibi pla-*
cet, placenda dos quoque est, di-
 xit, extraordinarium est & inusi-
 tatum, & unâ hæc forsan ratio-

ne expediendum, quam attuli ad
 Verbum *Pereo.*

(107) *Consuetaque pectora plan-*
git.] Sine Ellipsi hoc dicitur. Et
 sic Petronius in *carm. de Tro-*
jæ Halosi, Jaces Sacerdos inter
aras victimæ, Terramque plangit.
 Et Lucretius VI. 114. *Aut ubi*
suspensam vestem, chartasque vo-
lantes, Verberibus venti versant,
planguntque per auras. Et Ovidius
 Metam. VIII. 528. *Plangere ora*
sua in luctu. Immo & *Plangitur,*
 pro *plangit se,* apud Eund. Metam.
 XI. 76. *de Avi laqueis implicita,*
 & expedire se annitente, atque
 ideo concutiente alas. At quando
 jam dicitur *Plangere mortuos,* ut
 fit apud Pomp. Melam I. 9. id
 vero per Ellipsin est explican-
 dum, quasi diceretur *plange-*
re se, vel pectus propter mor-
tuos.

(108) *Pro Accusativo Cognato.*] *Accusativus,* qui in absoluta lo-
 cutione intelligitur, est *Manas.*
 Sic planæ volucres dicuntur *plau-*
dere

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
 Statius 1. Sylvar. *Aquas plaudere natatu: idem 5.*
Nec fratrem cestu virides plausere Theramne. „ [Ovid.
 „ *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum.*] Ci-
 cero Attic. *Propter vicinum malum (109) nec victo-*
ria quidem plauditur. Quidam emendarunt, *victoriæ;*
 sed utroque modo passivum est. Cicero de Ora-
 tore; *Nemo pedem supposuit in illo iudicio.* Mar-
 tial. 12. *Pulvereumque fugax hippodromon ungula*
plausit.

Pluere. Cæsar Scalig. cap. 9. *Ineptiunt autem,*
qui Pluit, & huiusmodi, putabant ausodetera, quum
tamen sit activum verissimum. Pluit sanguinem, &
 lapides, *dicimus in historiis;* & terra compluta est.
 Hæc ille. Apulejus lib. 1. Florid. *Totum istud*
spa-

dere alas, h. e. concutere & alli-
dere ad corpus. Ovid. Metam.
 XIV. 507. *& remos plausis cir-*
cumvolas alis. Et v. 577. *Sub-*
volas, & cineres plausis everberas
alis. At Virgil. Æn. V. 516.
Latam & plaudentem alis colum-
bam dixit, scil. Se. Plaudī etiam
dicitur, quod leviter & blan-
de percutitur. Sic de Equo Vir-
 gil. Georg. III. 186. *Blandis gau-*
dere Magistri Laudibus, & plausæ
sonitum cervicis amare. Et. Æn.
 XII. 86. *Circumstant properi au-*
rige, manibusque lacessum Pectora
plausa cavis. At pedibus plau-
 dere choreas est idem, ac si di-
 ceretur, pedibus plaudendo ter-
 ram choreas facere, vel agi-
 tare.

(109) *Nec victoria quidem plau-*
ditur.] Edidit Victorius & alii,
victoriæ. Vide locum ad Attic.
 XIII, 44. Sed utrumque ferri
 forsan queat. Et eadem ratione ac
 jure Cicerō potuisset istuc dicere,

Victoria plauditur, quo alibi, Ob-
strepī laudes videntur, & Ovidi-
us, tu circumplaudere, & Florus
 III. 3. *Glacie flumen equitatur.*
 Scilicet ostendimus supra ad Ver-
 ba *Ambulare, & Obstrepere,* ex
 abusu has locutiones ortas, qui
 fecit, ut Accusativus figurate &
 elliptice exponendus, acciperetur
 pro eo, qui proxime a Verbo
 regatur, atque ita in Nominati-
 vum Passivi converteretur. Hinc
 etiam factum, ut veris quoque
 Activis alieni addantur Accusa-
 tivi, iique dein in Nominativum
 Passivi quoque convertantur. Vi-
 de Me supra ad Verbum *Pene-*
trare. Sed & ita dicitur ex. gr.
Plui & Rorari terra, quæ pluviâ
 irrigatur, & ipsa aqua, quæ cœ-
 lo demittitur: *Sudari mel, &*
Vestis, & similiter multa alia. Sed
 tamen, quum, si legatur hic ex
 MStis *victoriæ,* sensus sit expedi-
 tissimus, accesserim & Ego lubens
 Victorio.

spatium, qua pluitur, & ningitur. Adag. Asinus compluitur: itemque; nec compluitur, neque sole adurit. Plaut. Quam mihi amor, & cupido in pectus perpluit meum. Huc refer omnia verba quæ dicuntur naturæ. Propert. lib. 2. ad Cynth. *Sollicito lacrymas depluit a Sipylo.* [Vide & supra ad Cap. I. pag. 262.]

Pœnitet me peccati (110) nihil aliud est, quam, poena tenet me peccati. Plaut. Stich. 1. *Et me quidem hæc conditio nunc pœnitet.* Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. *Neque id sane me pœnitet.* Igitur illa quinque verba, *Miseret, Tædet, Pudet, Piget, Pœnitet*, proprie activa sunt; ut *piget me hujus rei*, id est, pigritia hujus rei piget me, vel tenet; & in passiva legimus, *error pudendus; Magister non pœnitendus; & verba pigenda* dixit Ovid. „ [cujus etiam „ est in epist. Didon. *Causas habet error honestas. Adde „ fidem, nulla parte pigendus erit.*] Terentius Adelph. *Facite, quod nobis lubet:* idem Phorm. *Quare obsecro ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat.* Plaut. *Casina; Ita nunc pudeo:* idem Menech. *Adolescens quæso loquere tuum mihi nomen, nisi piges.* Vide supra caput 1. de personalibus libro 3. Livius lib. 1. *Sub haud pœnitendo magistro.* Seneca lib. 1. de ira: *ira tædet, quæ invasit.* Suetonius Augusto; *Pertæsus ignaviam suam;* idem; *pertæsus morum perversitatem.* Terentius; *Non te hæc pudet?*

(111) *Potior.*

(110) *Nihil aliud est, quam &c.* Immo vero Elliptica hæc locutio supplenda est hoc modo: *negotium peccati me pœnitet.* Sicuti pro eo, quod Plautus dixit, *Hæc conditio me non pœniet*, potuisset utique dixisse, *hujus conditionis*, sed non aliter, quam ut intelligatur *res vel negotium.* *Magister non pœnitendus, error pi-*

gendus &c. ex abusu sunt. At *pertæsus ignaviam* manifeste dictum in significatione passiva per Ellipsin præpos. *æra*. Nam sicuti Active diceretur, *Tædet me ignavia*, vel *ignaviæ*, scil. negotium, sic Passive item *pertæsus sum ob ignaviam.* Vide & supra Cap. 1. Not. 6. & maxime Lib. II. cap. 3.

(III) *Potior*. Plautus *Asin*. *Fortior malum qui patitur, idem post potitur bonum*. Terentius; *Hic potitur gaudia: idem; sine labore patria potitur commoda*. Lucretius lib. 5. *Quorum unus Homerus Sceptra potitus*, cæt. Ovid. 9. *Metamorph. Nec tamen est potienda tibi*. Cicero 1. *Tuscul*. *Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem*

no-

(III) *Potior*.] Nullus dubito verbum hoc natura sua, & vera significatione, esse passivum. Scilicet *potire* significavit olim se vel alium compotem reddere alicujus rei, sive malæ, sive bonæ, unde *Compos culpæ* est Reus apud Plaut. *Trucul*. IV. 3. 16. *Et Nam hoc mihi haud labori est, laborem hunc potiri, si me impia-vi*, *Rud*. I. 3. 7. h. e. redigi in potestatem, quod ad hunc laborem, seu miseriam, attinet, vel fieri compotem istius laboris. Ita vero *Potiri* idem est, quod compotem fieri, nec recipere potest Accusativum aliter, quam per figuram Ellipseos, si recte res perpendatur. Cum quo hoc verbum, ut & *Fungi* ac *Vesci*, non tantum recentioris ævi Auctores, ut affirmat temere Urfinus To. 2. p. 309. sed & Antiquissimi & optimi construxerunt, ut ex Sando nostro liquet. At Activum § *Potior* fuisse revera significationis istius & olim in usu, patet ex Plauti *Amphitr*. I. 1. 22. *Qui fuerim liber, cum nunc potivis pater servivitis*, h. e. fecit ut habeam servitutem, seu ut sim in servitute. Respondet ei Passivum *Potius servivitis* apud Festum. Et similiter Pl. *Epid*. IV. 1. 5. *Gnata mea hostium est potita*, h. e. redacta est eo, ut sit penes hostes, seu in hostium potestate. Eodem modo se res

habet in *Compotire*, rî. Pl. *Rud*. IV. 2. 6. *quæ piscatu me uberè compotivis*, h. e. compotem fecit. Ibid. 1. 3. 2. *Ita hic solis locis compotita sum*, h. e. compos eorum facta, ut in iis sim. Atque ita, si vera omnium significatione posset indagari, pleraque, quæ creduntur Deponentia, possent forte etiamnum redigi in ordinem Passivorum. Certe sic mox *Proficiscor* vere est passivum § *Proficisco*, quod olim adhibitum fuit, æque ut illud, unde proxime deducitur, *Proficio*, & similia *Deficio*, *Facefso*, &c. subintellecto pronomine reciproco. Ut adeo *proficiscor* passive idem significet, quod Active *proficisco me*: plane ut *Revertor*, passivum respondet activo *Reverto me*, & ut paulo ante habuimus *Plangitur* pro *Plangit se*. Sed sicuti sæpius dicebatur olim simpliciter *Reverto*, quam *Reverto me*, & *Facefso*, quam *Facefso me*, sic eodem pronomine per Ellipsin omissa occurrit apud Veteres magis *proficisco*, quam cum pronomine. Pl. *Mil*. *Glor*. IV. 8. 19. *Obsecro licet complecti, priusquam proficisco*. Vide & supra ad Cap. 2. & ad Vocem *Adversor* in hoc Cap. De Origine autem hujus Verbi *Proficiscor*, & natura significationis, vide etiam Georg. Henr. Urfinum cap. 9, *Observ. Philol*.

A a

nostram potituram putent. Pacuvius, citante Nonio; Regnum potior, conjugem mactō inferis. Sisenna lib. 4. Historiar. Omnia quæ diximus loca statim potitus: idem; hostes loca superiora potiti.

Præsideo. Tacit. lib. 3. Quæ ubi cognita P. Vellejo, is proximum exercitum præsidebat, Alarios equites, ac leves cohortium mittit in eos: idem l. 4. Et haud spernenda illic civium sociorumque manus littora Oceani præsidebat. [At Vide me ad Verbum Egredior, sed maxime ad V. Æstuo in fine.]

„ [*Prandeo, subaudi prandium, vel cibos. Horatius; Si pranderet olus patienter: idem; Luscinias soliti impensō, prandere cœmtas. Sic cœnare cœnam. Vide Cœna. [At vide Me ad Verb. Cœno, quod ejusdem est naturæ, cuius hoc Prandeo. Utrumque enim est plane Neutrum.]*

Procedo in urbem, subaudi iter, vel viam, Cæsar. 1. Gall. Jam processerant viam tridui. [Vide Me ad V. Ambulo & Cedo.]

Proficiscor, subaudi viam, vel iter. [At vide Me paulo ante ad Potior.] Propert. lib. 3. Magnum iter ad dotas proficisci cogor Athenas. Fest. Pomp. Profecturi viam, Herculi, aut Sanco sacrificabant. [Videtur excidisse Propert. Vide Festum.]

Propero. Virgil. 4. Æneid. Anne vides toto properari litore circum: ibid. Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius oris. Horat. Hoc opus, hoc studium parvi propereamus, & ampli; forte nō. „ [Propert. Quod si forte tibi, properarint fata quietem. Dictys lib. 1.] Plaut. Aul. Nunc domum properare propero. Mortem per vulnera properare, Virg. 9. Æneid. Hinc delubra occulta celeritate properantur. Tacit. lib. 1. Inoffensum iter properaverat. Juven. Satyr. 3. Hæc inter pueros varie properantur. Virgil. (112) Properate jussa.

„ [*Pro-*

(112) *Properate jussa.*] Vide & supra ad V. *Festino*, licet hæc *Propero* Activorum ordine move- re prorsus nolim. Nam nimis frequenter non modo Activum occurrit, ut apud Sall. Jug. 37. a-
lia

„[*Prorumpo*. Virgil. *Atræ prorumpit ad æthera nubem.*]

Proruo. Vide *Ruo*.

Prospicio tibi, *Provideo tibi*, *subaudi utile*, vel *commodum*. Livius; *Qui sedem senectuti vestræ prospiciunt*. Vide supra *Consulo*, & *Utile* in *Ellipsi*.

Provideo. Vide *Prospicio*. „[*Cæsar*. 6. Gall. *Rem frumentariam providet, castris idoneum locum deligit.*] *Terent*. *Adelph.* *Quæ si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt.*

Pudet. Vide *Pœnitet*. *Martial*. *Sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat, Galla, negare nihil.* *Apul.* lib. 7. *Quamquam nec istud puduit, me cum meo famulo factum conservum.* *Plaut.* *Casina*, *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo.* *Terent.* *Hæc non te pudet?* *Lucanus*; *Semper metuit, quem sæva pudebunt supplicia.* *Terent.* *Quem nec pudet quicquam.* „[*Ovid.* 4. *Fast.* *Nec gener est nobis ille pudendus, ait.*]

Pugno, (113) *subaudi pugnam*; Græce μάχην μάχεσθαι. *Plaut.* *Pseud.* *Priusquam istam pugnabo pugnabo.* „[*Nepos Hannib.* *Hæc pugna pugnata Romam profectus est.*] *Cicero pro Muræna*, *Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commissa est, & summa contentione pugnata.* *Catull.* *Pro qua mihi sunt magna bella pugnata.* *Hor.* 3. *Car.* *Et pugnato sacro bella sub Illo.* *Plaut.* *Men.* *Nec sero veniam depugnato prælio: idem Amph.* *Hæc illic est pugnata pugna.* Vide *Lamb.* lib. 2. *Oda* 6. *Lucilius* citante *Donato* in *Adelph.* *Vicimus, & socii, & magnam pugnavimus pugnam.* *Cicero pro Roscio;*

lia, quæ incepto usui forent, properare. Ubi vide *Rivium*. Sed & *Passivum*. Idem *Jug.* 105. *Itineris properandi causa.* *Tac. An.* II. 6. *Mille naves sufficere visæ properataque.* *Plinius Paneg.* 51. *Hinc porticus, inde delubra occultâ celeritate properantur.*

(113) *Subaudi pugnam.*] *Mihi* Verbum est Neutrum, sed quod sæpe junctum sibi habet Accusativum, quo denotatur materia vel effectus pugnae. Vide de hoc Accusativo Cognato, quæ diximus ad Verbum *Æstuo*, & ad *Cap.* 2. p. 273. &c.

A a 2

scio; *Quod a vobis hoc pugnari video.* Horatius 4. Carminum; *Prælia pugnare*: idem, *Si quis bella tibi terra pugnata, marique.* Sallust. *Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum a suis, regem terrebant.*

QUADRARE. Horat. *Et quæ pars* (114) *quadret acervum.*

(115) *Queror.* Cæf. 3. Civil. *Calamitatem, aut propriam suam, aut temporum queri.* Plaut. Aulul. *Pauperiem meam conqueror.* Vide *Conqueror.*

Quiesco. Apul. lib. 9. Metam. *Post multum equidem temporis, somnum humanum quievi.* Et esse activum *Quiesco*, (116) satis indicat passivum illud Terent. act. 4. sc. 2. Andr.

(114) *Quadret acervum.*] h. e. quartam ejus partem constituat, seu faciat, ut quatuor partibus constet. Locus occurrit Epist. I. 6. 35. Sic *Quadrans* dicitur pondus vel nummus, qui assem quadrat, h. e. in quatuor partes dividit. Quia vero quadrata figura censetur optima, & facile congruit ac conjungi potest aliis figuris, hinc *Quadrare* vel neutraliter, vel potius cum Ellipsi Pronominis recipi, ponitur pro congruere, accommodatum esse & aptum alicui rei. Sulpic. Sev. lib. II. Hist. Sacre: *quam præter eundam non putavi, siquidem & Chronicis consentiret, & ita illius nobis ratio quadraret, ut per ordinem Regum usque in primum Cyri annum LXX. annos impleret.*

(115) *Queror.*] Qui adduntur Accusativi, revera a Præpos. per Ellipsin omissa reguntur. Vide quæ notavimus ad Verbum *Doleo*. At quando Ovidius Metam. IX. 303. ait, *monuraque duos Verba queror filices*, sensus est, in querendo profero talia verba. Vide supra ad Cap. 2. in extr. & hoc ad Cap. V. *Æstuo.*

(116) *Satis indicat Passivum.*] Neutiquam id indicat, non magis, quam *Stari*, *Sederi* &c. indicant, verba *Stare*, *Sedere* &c. esse Activa. Nam Impersonaliter illa dicuntur, ut hic *Quiesci*. Ceterum in loco Terentii dubium est, quo referatur *Quibus*, unde tamen pendet sensus & constructionis ratio. Nempe præcessit: *Siccine Me atque Illam nunc miseros sollicitarier? Nam idcirco arcessor, Nuptias quod mihi apparari sensu.* Dacieria vertit ita quasi Charinus ad hæc responderet Pamphilo illa verba *Quibus* &c. & *Quibus* intellexisset de Pamphilo & Glycerio, *En quel repos n'auriez-vous pas été, si ce coquin s'y fût tenu?* At Ego referendum *Quibus* prorsus censeo ad Nuptias, ut sensus sit, a quibus nuptiis, quæ nunc nos omnes perturbant adeo & sollicitant, quam facile potuerat esse quies, si modo hic Davus quievisset. Sic *Quiescerent pugna* apud Gellium IX. 13. h. e. abstinerent. Et *Requiescens a Reip. pulcherrimis muneribus, otium sibi sumebat aliquando*, apud Cic.

de

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 373

2. Andr. *Quibus quidem quam facile potuerat quiesci, si hic quiesset.* „ [Plaut. Most. *Tu quiesce rem hanc petere,* „ quasi dicat, quiesce petitionem hujus rei: idem Mil. „ *Potin', ut hominem mihi des? quiescas cætera.*] Vide *Dormio*, & *Requiesco*.

RECORDOR. Vide *Memini*.

Redire. Vide *Ire*, & *Obire*.

Redoleo. Vide *Oleo*.

(117) *Redundo*. Ovid. 3. Trist. *Sive redundatas flumine cogit aquas: Et 6. Fast. Anne redundatis fossa madebit aquis.*

Refert, idem est, quod *rebero*. Vide librum 3. cap. 1.

(118) *Regno*, subaudi *regnum*; Græce βασιλευν βασιλειαν. Horatius; *Et regnata petam rura Phalanto*: idem 3. Carm. *Et regnata Cyro Bactra parent*. Virgil. *Acra quondam regnata Lycurgo*.

Regredior, subaudi *gressum*. Ennius, citante Nonio; *Qui nunc incertare atque inorata* (119) *gradū regredere conare?*

Remi-

de Offic. III. 1. Sic cum Infinito, non modo apud Plautum Mostell. V. 2. 51. sed & apud Gell. II. 28. *Sed Dei nomen, cui servari ferias oporteret, edicere quiescebant, h. e. abstinebant eo.* Ceterum *Quiescere* & *Requiescere* vere sunt Neutra; Hinc conjunguntur apud Sueton. Claud. 30. *Stanti, Sedenti, & Quiescenti*. Sed tamen occurrunt etiam Active constructa. Vide infra in *Requiesco*: sed & Me supra ad Verba *Ambulo* pag. 308. *Careo*, & *Consuesco*.

(117) *Redundo*.] Non magis est Activum, quam *Undo*, & omnia ejus Composita, *Abundo*, *Exundo* &c. *Inundare* cum Accusativo jungitur, sed per Ellipsin repetendæ Præpositionis. *Redundata aquæ* non magis faciunt *Redundare* Activum, quam *Cessare*, *Regnare*, *Certare*, faciunt similia Participia. Vide me ad Verba

Ambulo, *Dubito*, *Obstrepo*.

(118) *Regno*, Subaudi *regnum*.] *Miror Urfinum* To. 1. p. 460. ubi, quia Tacitus An. XIII. in quantum Germani regnantur dixit, non adeo fastiditurum se ait, *Regnare urbem active*, quantopere mihi hæc phrasis fordeat. Certe rationem Grammaticam non obstare, licet auctoritas forte deficiat. Respicit ea, quæ notaveram ad Verb. *Ambulo* pag. 308. quæ videas velim. Certe liquebit si satis, si recte, nec obstante, ut ait Urfinus, ulla ratione Grammatica, dixeris active *Regnare Urbem*, eodem jure etiam *Dormire totam hiemem*, *Vigilare amaras noctes*, *Cessare arva*, *Errare terram*, &c. Active & sine Ellipsi posse dici.

(119) *Gradum regredere*.] Manifestum hinc, dixisse Vetustissimos etiam *Regredere* scil. *Gradum*.

Reminiscor. Vide *Memini*.

Requiesco. Virgil. *Et mutata suos requierunt flumina cursus* : idem in *Ceiri* ; *Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus*. „ [*Calvus in Io* : *Sol quoque perpetuos meminit requiescere cursus*. Sallust. *Paulum requietis militibus*.] Propertius libro 2. Eleg. ultima, ex Scaligeri correctione ; *Quamvis ille suam lassus requiescat avenam* : ibidem, antepenult. *Jupiter Alcmenam geminas requieverat Arctos*. Vide *Quiesco*, [& quæ istuc notavi.]

Resideo, (120) *Residere pœnitentiam*, dixit Plinius pro, *sedendo*

dum ; vel *Se*. Inde vero sequitur *Regredi* esse Passivum, & ejusdem indolis & significationis, cujus est *Reverti*. Sic ergo & *Aggredi aliquem* ponitur pro *aggredi ad aliquem*, seu *aggredere se ad aliquem*. Repugnare quidem videtur, quod Priscianus lib. 8. p. 792. ex Ciceronis quadam ad Nepotem epistola, sed deperdita, adfert, *Hoc resistit etiam, ut a te fœlis aggredere dolis*. Nam ubi *aggredi* passive ponitur, & ita ut Passiva locutio *Ego aggredere a Te*, respondeat Activæ directæ & sine Ellipsi, *Tu aggredere Me*. Sed præterquam quod talia fragmenta dubiæ aliquantulum sint fidei, nihil adeo certi ex Passivis locutionibus ad constituendam Verborum in O naturam, vel negandam, si aliunde ea probetur, elici potest. Vide quæ paulo ante ad Verbum *Regno*, & dein ad *Supersedeo*, atque alibi jam notavimus. Sed & ostendimus jam sæpe, mutari ea aliquando per abusum constructionis, ut Verbis etiam vere Activis addatur Ellipticus plane Accusativus, qui & ipse per Passivas locutiones convertatur tamen in Nominativum. Vide,

quæ notavimus, ad Verba *Obstrepere*, *Plangere*, *Plaudere* Nota 108. *Rorare*, &c.

(120) *Residere pœnitentiam*.] Ridiculus ille est error Torrentii ad Suetonium in Cæs. cap. 4. & qui eum sequuntur, Sanctiæ atque Aug. Buchneri, in explicandis & construendis verbis Plinii, dum putant Accusativum *pœnitentiam* regi a participio *residentis* ; quod potius una cum tuo Substantivo *Athamantis* ab illo Nomine regitur, cujus Accusativus pendet a verbo *exprimere*. Sensus enim est, voluisse artificem *exprimere*, tum *furorem Athamantis*, quando præcipitabat filium, tum ejusdem *pœnitentiam*, quum jam residebat, postquam præcipitarat filium. Furor est in præcipitante, *pœnitentia* in *resistente*. Neutraliter ergo hic ponitur *residere*, at vero *residere ferias* active forsan dicitur, sed ea ratione, qua *astuare annum*, *vivere Bacchanalia*. Vide supra ad vocem *Æstuo*. In Ciceronis loco, ut sensus sit verbis congruens, legerim cum Salmasio ad Plaut. Epid. III. 4. *quia residentur mortuis*, scil. feriarum. Sed & habent vulgatæ edd. *quia*. Nam

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 375
sedendo agere, lib. 34. cap. 14. *Aristonidas artifex quum
 exprimere vellet Athamantis furorem, Learchum filium præ-
 cipitare volentis, & præcipitato illo residentis pœnitentiam.*
 Sic emendat ex antiquis Levinus Torrentius. Plaut.
 Capt. act. 3. *Venter gutturque resident esuriales ferias*,
 pro, *sedendo agunt*. Cicero de leg. 2. *Denicales ferias*
appellat, quibus residentur mortui, quod scilicet *sedendo*
mortuis feriantur.

„ [*Resisto*. Dictys lib. 2. *Neque amplius resisti adver-
 sum eos poterat.*]

Resurgo. Vide in *Surgo*.

„ [*Revertere*, subaudi *se*. Cicero; *Legati re inorata
 reverterunt*. Lucretius de *Injuria*; *Atque unde exorta
 est, ad eum plerumque revertit.*]

„ [*Rideo*, subaudi *risum*. Cicero 7. Fam. epist. 25.
 „ *Ne rideamus γέλωτα σαρδόνιον*, id est, *risum Sardonium.*]
 [Immo est Neutrum, ut *Gaudeo*, *Doleo*, &c.]

Roro. Plinius lib. 17. cap. 10. (121) *Si roraverit quantu-
 lum-*

Nam integer est locus *Denicales*,
quæ a Nece appellatæ sunt, quia
residentur mortui. Manutius edi-
 dit, *quia residunt mortui*. At
 antiquissima Mediolanensis anni
 1499. exhibet longe aliter, &
 forsan rectissime. *Nec vero iam*
Necia, quæ a nece appellata sunt,
quæ resident mortui. *Necia* vide-
 tur ex Græco Νέκυα ortum: cer-
 te Νέκυς notat defunctos, Νέκυα
 & Νέκυια actionem, quæ ad mor-
 tuos pertinet, seu librum, in
 quo de mortuis agitur.

(121) *Si roraverit &c.*] Diversi
 generis forent hi Accusativi *Rorare*
imbrem vel pruina, Et *Rorare*
rosas vel oculos. Prioris ex-
 posuerim, ut *Crepo sulcos &c.* Vi-
 de Notam ult. ad cap. 2. & hoc
 Cap. ad Verb. *Æstuo*. Posterior-
 res, licet Passivis locutionibus,
 quarum magnam rationem non

esse habendam sæpe jam dixi-
 mus, (Vide ad Verba *Ambulo*,
Dubito, *Regno*, *Supersedeo*, & *Ob-*
strepo) firmentur, tamen per El-
 lipsin a Præpos. In regi pu-
 tem. Sic Lucret. III. 470. *Cir-*
cumstant lacrymis rorantes ora ge-
nasque. Si quis tamen Active hæc
 malit accipere, non valde refra-
 gabor, rem in medio facile re-
 licturus. Sed tamen neutraliter
 ceteroqui potissimum construitur
 hoc Verbum. Idem Lucret. II.
 976. *Et lacrymis spargunt roran-*
tibus ora genasque. Virgil. Cul.
 75. *Rorantes lacte capellæ*. Sue-
 ton. Aug. 92. *Si ingrediente se i-*
ter forte rorasset. Cicero de Se-
 nect. c. 14. *In symposio minuta*
& rorantia. Festus V. in *Rorarij*.
Ante imbrem fere rorare solet. Con-
 fer infra Verbum *Sudo*.

lumcunque imbrem. Ovid. *Scribimus, & lacrymis oculi rorantur obortis* : idem 3. *Fastor. Mollis erat tellus rorata mane pruina* : idem 2. *de Ponto; Roratas rosas.* Et in *Sacris; Rorate cæli desuper, & nubes pluunt justum.* *Vide Pluere.*

Ruo, subaudi ruinam. Terentius; *Quid si nunc cælum ruat?* Ubi Donatus supplet *se*, qui accusativus exprimitur in Compositis. Horat. 4. *Carmin. Multa proruat integrum cum laude victorem.* Terentius Adelph. *Vide, ne ille huc intro se irruat* : idem Eunuch. *Illico omnes proruunt se foras.* Catull. ad Manlium, *Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam Scitis, & in quo me corruerit genere.* Virgil. 12. *Ruet omnia late* : & 2. *Georg. Et ruit atram Ad cælum picea crassus caligine nubem.* Horat. lib. 2. *Satyr. 5. Unde Divitias, ærisque ruam, dic, Augur, acervos?* Terent. Adelph. *Ceteros ruerem, agerem, tunderem, & prosternerem.* Plaut. *Rudente, Corruere divitias*, id est, congregare. Lucr. 5. *Quum mare permotum ventis ruit intus arenam.* Virgil. 1. *Georg. Cumulosque ruit male pinguis arenæ, subaudi agricola.* Livius 8. *Ut ferme fugiendo in media fata ruitur.* Apul. 1. *Florid. Et querit, quorsum potissimum in prædam superne sese ruat fulminis vice.* M. Varro; *Spicæ corruuntur in corbem.*

Rutilo. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Capillos cinere rutilarunt*, Plin. lib. 28. *Gallorum hoc inventum rutilandis capillis.* Liv. lib. 37. *Comæ promissæ, & rutilatæ.* Tacitus lib. 20. *Crinis propexus, & rutilatus.*

SALTO. [Vide Me supra ad Verb. *Æstuo* in init.] Ovid. 5. *Trist. Carmina saltantur theatro* : idem 2. *Trist. Et mea sunt populo saltata poemata sæpe.* Horatius 1. *Serm. Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat.* Juvenal. *Chironomon Lædam molli saltante Bathyllo.* Eurip. *Androm. ἡδύμην ἡδύμην*, id est, *Saltationem saltans.* „[Quomodo Scipio Æmilianus apud Macrobius 2. *Sat. 10. dixit; Quum saltationem impudicus servulus saltare non posset.*]

„ Sa

„ *Sapio*. Plaut. *Ego meam rem sapio*. Perf. *Quum sapimus patruos* : idem ; *neque demorfos sapit ungues*. Ennius apud Ciceronem ; *Qui sibi semitam non sapiunt , alteri monstrant viam*. [Vide itidem ad V. *Æstuo* in init.]

Satisfacio , est , facio satis , ut , satis accipio ; ubi *Satis* , pro accusativo est. Nihilominus tamen Cato Rustic. cap. 149. dixit ; (122) *Donicum pecuniam satisfecerit*.

Satago. Vide lib. 2. cap. 3. in Rectione Genitivi.

Servio servitutem , tritum fuit , a Græcis sumptum , *δουλεύειν δουλίαν*. Cicero in Topicis ; *Quorum nemo servitutem servivit* : idem pro Mur. *Si servitutem servient*. Quintil. *Servus est , ut antiqui dixerent , qui servitutem servit*. Plaut. Aulul. *Nam qui amanī herō servitutem servit*. idem Trinum. *Tuis servivi servitutem imperiis* : ibid. *Tibi servitutem servire* : idem Milit. *Nam ego jamdiu apud hunc servitutem servio*. Liv. lib. 40. *Qui servitutem servissent*. „ [Turpil. *Quæ mulier volet sibi suum amicum esse diutinum , modice & parce ejus serviat cupidines*.] Cic. 1. Offic. *Ut communi utilitati serviatur*. Martial. lib. 2. *Non bene , crede mihi , servo servitur amico*. Sen. de Tranquill. *Affuescamus cænare posse sine populo , & paucioribus servis serviri*. Ex his exemplis bene intellectis , (123) extirpantur verba , quæ isti fingunt Impersonalia passivæ vocis , & simul verba Neutra. Vide *Inservio*.

(124) *Sedeo*. Priscian. verba sunt hæc ex lib. 18. de Imper-

(122) *Donicum pecuniam satisfecerit*.] Duo hic sunt Accusativi , quorum alter est *Satis* , alter manifeste additur per Ellipsin præpos. *κατά* , quod ad , quam priscis illis scriptoribus frequentissimam fuisse , sæpius diximus.

(123) *Extirpantur verba*.] Immo vero ex his exemplis probatur , Veteres , sicuti multa alia promiscue usurparunt , sic etiam Verba nonnulla tum in Elliptico , qui Activi speciem præfert , tum in Neutrali sensu & con-

structione adhibuisse. Vide quæ disputavi ad vocem *Ambulare* , maxime pag. 306. Quod hic reperis *servire alicui cupidines* , eodem est modo accipiendum , quo paulo ante *satisfacere pecuniam alicui & Serviri a paucis* eodem , quo supra *Obstrepuntur laudes* ; Vide ad Verba *Plangere* , *Regnare* , *Superfedere*.

(124) *Sedeo*.] Verbum hoc est vel maxime Neutrum. Neque ullis hic argumentis ad id probandum opus. Tantum dicam ,

person. construct. pag. 1134. *Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; & sedetur, sessio, & ambulatur, ambulatio, & evenit, eventus, & similia: quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur; ut vivo vitam, ambulo ambulationem, sedeo sessionem, curro cursum. Vide Curro.*

„[*Sibilo*, (125) *subaudi sibilum*, vel alium accusativum.

„ *Ho-*

liquere rem etiam ex eo, quod alia sint ejusdem originis, sed diversæ conjugationis, Verba vere Activa, huic Neutro quasi opposita, nempe *Sedare*, h. e. facere, ut animus, ægritudo, ira, tumultus, turba, &c. confideat, Plaut. Poen. V. 4. 93. *Multorum annorum miseras nunc hac voluptate sedo.* Ut & *Sidere*, quod proprie notat demittere se ad sedendum vel quiescendum, atque adeo reciprocum pronomen ad sensum absolvendum requirit. Quando autem res dicuntur *Sidere*, tum vero illæ quoque accipi ita debent, ut quæ se demittant ad inferiora, ubi quiescant. Sed apud Plautum Trin. II. 2. 19. compositum *Confido* alium sibi Accusativum, activo maxime sensu junctum, habere creditur. Verba sunt Patris ad Filium, *Hæc tibi, si mea imperia capefferes, multa bona in pectore confident*, h. e. confidere facient, ut volunt Interpretes. At Ellipsis Pronominis Reciproci usitatissima istuc quoque statuenda est solito sensu. Sic, in Mundi origine *sidebant campi* apud Lucret. V. 493. Tacit. An. I, 70. *Ut levior classis vadoso mari innaret, vel reciproco fideret.* Hinc jam diversa notant *Desideo* & *Desido*. Phædr. fab. 55. *Ruinam metuens Aquila desedit ramis.* Plaut. Bacchid. II.

3. 4. *Filium meum tamdiu tibi desidere.* Suet. Cæsar. 2. *desedit apud Nicomedem*, & cap. 4. *ne desidere in discrimine sociorum videretur*, h. e. quiescere & manere otiosus eodem in loco. At *Mores desidentes* scilicet se, sunt pessimum euntes, apud Livium in Præfat. *Terra septem jugerum spatio in cavernam desedit* scilicet se, apud Obsequ. cap. 96. Ceterum *Obsideo Urbem, Circumsido Urbem*, per Ellipsin dicuntur, pro *Sedes ob*, vel *ad Urbem*, *sido me* cum exercitu, h. e. castra pono, *circum Urbem*. Hinc explicandum illud Lucretii IV. 352. *Aër crassior caliginis, qui cuncta foramina complet, obsiditque vias oculorum*, h. e. demittit se ob & in vias oculorum. Et Virgil. VII. 334. *ne Æneadæ possint Italos obsidere fines* h. e. demittere se ob, vel undique in Italos fines, ad confidendum & habitandum in iis. Sallustii Catil. 45. *Occulte pontem obsidunt*, ut habent MSi, h. e. occulte in insidias se demittunt & subdunt ob vel juxta pontem.

(125) *Subaudi sibilum.*] Immo nihil. Nam Neutrum est. Accusativus, qui additur, per Ellipsin est interpretandus, licet in Composito *Exsibilare* etiam in Passivi Nominativum convertatur. Sic, quod sequitur, *Sisio*, &

„Horat. *Populus me sibilat, ac mihi plaudo ipse domi.*]

Sitio. Ovid. 1. Fast. *Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.* Et, ut *Sitis sitim*, vel *sitire*, dicendum erat, sic per translationem dixit Cicero lib. 3. ad Q. Frat. *Neque sitio honores, neque desidero gloriam: & 5. Phil. Sanguinem nostrum sitiebat.*

Somnio. Plaut. Rud. *Mirum, atque inscitam somniavi somnium.* Sueton. Galba, *Somniavit speciem Fortuna, &c.*

„[*Solvere*, pro, *solvere navem.* Vide Ellipsin, „*Navem.*]

Sono. Virgil. *Nec vox hominem sonat: idem Culice; Sonat liquorem:* „[& 7. *Æneid. Verberaque insonuit.* Ubi „*Servius, pro, verberibus insonuit, aut, per verbera.*] *Perfius; Sonat vitium percussa maligne fidelia.* „Ovidius 4. „*Trist. 10. Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis.* „*Pedo ad Liviam; Tales halcyonum ventosa per æquora* „*questus Ad surdas tenui voce sonatur aquas.*] [Vide Notam ult. ad Cap. 2. & hoc Cap. ad Verb. *Æstuo.* pag. 301.]

Spiro, vel *exspiro.* Arnob. lib. 1. *Nunquid suas animas exspi-*

& passim *Rideo*, cum Accusativis junguntur eadem ratione. Si quis tamen hinc Accusativis objectum actionis directe significari malit, atque adeo active eos regi, non valde repugnabo, neque in hoc Verbo, neque in seqq. *Sitio*, *Somnio*, *Sono*. Sed vel sic verum manet, esse ea etiam Neutra, & fuisse primitus vel maxime. Nec enim sequitur ex eo, quod Verbum aliquando active reperitur constructum, semper ergo esse Activum, & minime Neutrum, quod est *πρῶτος ψῶδ' ὁ* Sanctii & Scioppii. Consideranda in his origo & prima Verborum significatio, quæ si simplicem, ab-

solutam, & in se permanentem actionem primitus notant, sunt Neutra: ista autem actio videtur aliquando transire in objectum aliquod, non proprie patiens, sed propter quod illa actio fit. Objectum illud si Accusativo solo exprimitur, Ellipsis ea est Præpositionis *Ob* vel *Propter*. Ellipsis vero illa si valde frequentatur, tunc Verbum illud paulatim usu ipso accipit speciem Activi veri. Sic *Ridere*, & *Sibilare*, sunt primitus Verba actionis per se absolutæ, sed præmissa Accusativis videntur transire in objectum aliquod, quod tamen proprie non patitur illam actionem, sed ejus causa est finalis.

exspiraverunt venti? Apulejus de mundo; *Quum move-*
tur, spirat illos spiritus. Ovid. 3. Metamorph. *Deam spi-*
rat mulier. Virgil. *Comæ divinum vertice odorem spirave-*
ro. Horatius 3. Carm. *Quod spiro, & placeo, tuum est.*
 „ [Propert. *qui nunc magnum spiramus amantes.*]

„ [*Stillabit amicis ex oculis rorem,* Horatius in Arte:
 „ Sicut idem, *Manare poetica mella.* [Vide de utro-
 que Verbo supra pag. 300.]

Stipulari stipulationem. 1. 3. §. 1. D. jud. sol. l. 42. §.
 ult. D. solut. matr.

Sto. Plin. in epist. *Standum est epistolis Domitiani.* Vox
 in *du*s, *a*, *um*, non potest esse, nisi a verbis regenti-
 bus accusativum; ut, *vivendum est*, subaudi, vivere.
 Plaut. Pseud. 7. *Quid agitur? P. Statur hic ad hunc mo-*
dum, id est, *statur stare*, vel *statio.* [At Vide ad Cap.
 2. init. & ad V. *Ambulo hoc Capite.*]

Studeo. Horatius; *Hoc studet unum.* Cicero de redi-
 tu suo; *Quum vero literas studere cœpit.* Plaut. Mil.
Magis metuant, minus has res studeant. Cicero Philip. 6.
Unum sentitis omnes, unum studetis; idem de Finib. *Illud*
quod stud. t, facere possit ornatus: idem Tuscul. *Hæc quum*
disputant, hæc student. Ter. *Quin tu hoc potius stude.*
 „ [Cum ergo legis; *Studere alicujus*, vel *alicui*, pro,
 „ studiosum esse (126) subaudi *studium.* Poëta vetus a-
 „ pud Ciceronem. 3. de natura Deorum; *Qui te nec*
 „ *amet, nec studeat tui.*]

Stupeo. Virgil. *Pars stupeat innuptæ donum exitiale Mi-*
nervæ. Petron. Arbit. *Ceterum dum ego omnia stupeo.* [Vi-
 de supra ad *Doleo & Gaudeo.*]

(127) *Subire onus, molestiam, manus, trita sunt.* Pomp.
 Mela

(126) *Subaudi studium.*] Nihil
 minus. Nam tantum abest, ut in
 his locutionibus vere Neutrali-
 bus intelligendus sit Accusativus,
 ut etiam in prioribus per Ellipsin
 videatur interpretandus, tan-
 quam qui a Præpositione rega-

tur. De Genitivo per Ellipsin
 Nominibus Adjectivis aut Verbis
 juncto vide supra II. 3. & ibi
 Notas 6. & 12. ut & hoc Ca-
 pite ad Verbum *Inserdico.*

(127) *Subire onus &c.*] Sic mox
Succedere muros. Intellige autem
 in

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 381
Mela de quodam Specu; & quo magis subitur, obscurior.
Vide *Eo*.

„ [*Subsistere* Livius 9. *Præpotentem armis Romanum ac-*
cies subsistere nulla, nec castra, nec urbes poterant.]

Succedo. Fronto in verbo, *Succedo illam rem*, citat
Sallustium in 3. hist. *Muros successerant*. Vide *Cedo*, [&
quæ istic notavimus, ut & quæ modo diximus ad V.
Subeo.]

Succenseo. Gellius lib. 6. cap. 11. *Psillos re aquaria de-*
fectos, (128) eam injuriam graviter Austro succensuisse. Ari-
stoph. in Pluto. *μῆμνον διναιαν μῆμφομαι ταύτην*, quæ
sonant, *Hanc accusationem accuso*, vel *succenseo*, vel *ex-*
postulo.

Sudo. Virgil. *Et dura quercus sudabunt roscida mella:*
idem, *Pingua corticibus sudent electra myricæ*. Statius 5.
Theb. *Gelidove labor sudatus in Æmo*. Quintil. *Et*
vigilandæ noctes, & in sudata veste durandum. [Confer
Verba *Plango*, *Regno*, *Roro*, & quæ istic notavi, sed &
quæ ad V. *Ambulo* pag. 305. & 308.]

„ [*Sufficere*, pro satis esse; sicut in contrario ejus,
„ *Deficere*, subaudiri potest se. Ut enim Cæsar dixit;
„ *Tela militibus deficiunt*, similiter dici potest, *Sufficiunt*,
„ quod est, quasi præbent se in aliorum deficientium
„ locum; nam & Virgil. dixit; *satis humorem tellus suf-*
„ *ficit*: &, *pecori frondem, Pastoribus umbram sufficere*,
„ pro, præbere.]

(129) *Su-*

in his *Sub* vel *subter*, ut in ver-
bis cum præ compositis, & ac-
cusativum habentibus, præter,
cum ex compositis, extra. Vide
etiam quæ notavi ad Verbum
Adeo. Sæpe tamen alia quoque
hisce Compositis additur præpo-
sitio. Liv. I. 26. *Sensim ad mon-*
tes succedunt. Lucret. V. 1369.
Inque diem magis in montem suc-
cedere sylvas Cogebant, infraque
locum concedere culis. Sed & cum
Dativo Verba hæc construuntur

sæpissime. Cæf. B. G. II. 6.
Succedere portis.

(128) *Eam injuriam graviter*
succensuisse.] h.e. propter eam in-
juriam. Sic passim Terentius,
Andr. II. 3. 2. *Si id succenseas*
nunc. & II. 6. 17. *Sed est, quod*
succenset tibi. Verbum ipsum est
plane Neutrum, & notat pro-
prie, censionem Censoris ægre
terre, & ideo *mustare*, aliter post
illum censendo.

(129) *Superfedere*. Agell. lib. 2. cap. 29. *Operam superfedemus*. Livius 6. *Rebus divinis superfederi iussum*.

„ [*Suppeditare* fumitur pro abundare, aut non deesse, „ est tamen Activum. Cicero in Catil. *Omnibus rebus „ ommissis*, (130) *quibus nos suppeditamur*, eget ille Senatus; „ Equi-

(129) *Superfedere*.] Neutrum est, æque ac Simplex *Sedeo*. Casus, qui additur, a Præpositione pendet subintellecta & repetenda, *super*, atque ideo construi hoc Verbum potest cum utroque Casu, qui ab illa Præpos. regitur, Accusativo & Ablativo, sed cum hoc construitur maxime. Nam de Accusativo res incerta est. Certe locus Gellii ab Sanctio allatus aliter se habet. Verba sunt, *Cognati operam quam dare rogati sunt, superfederunt*: Intellige dare, prout passim hoc Verbum cum Infinitivo construitur. Valer. Max. II. 6. 6. *Superfedeo te habere civem*, h. e. non curo. Et II. 8. 6. *rogari, ut venire superfedean*. Sueton. Aug. 93. *Deflectere paulum ad visendum Apin superfedit*. Et passim Livius. De Ablativo, cujus, vel Dativi, (nam & cum Hoc construitur. *Superfedeo*) vicem sustinet Infinitivus in istis locutionibus, res est notissima. Nihil ergo adhuc Activi certi habemus. Quod si significationem indagemus, reperiemus propriam apud Sueton. Neron. II. *Eques R. elephantis superfedens*. At metaphorice notat sedere & quietescere super aliqua re, ut adeo eam non cures, vel ea abstas, aut non utaris. Plaut. Pœn. I. 3. 5. *Superfede istis verbis*, h. e. omitte ea, abstine iis. Omni ergo ex parte si considerare Verbum hoc, est illud pla-

ne Neutrum. Sed in passivo tamen occurrit, & disertioribus longe locis, quam est ille Livii, a Sanctio allatus. Cicero vel Cœlius Famil. VIII. ep. 8. *Si mihi non dedisset eas, posuit superfederi*, scil. edendis ludis, vel petendis abs te pantheris. Auctor ad Herenn. II. 17. *Hæc Causa Judicialis fieri non potest, sed quod potest vel ad Senatum, vel ad Consilium, venire, non visa est superfedenda*. Verum & hoc ipsum est indicio, ex locutionibus Passivis, ut sæpe jam diximus & probavimus, non debere constitui primam Verbi in O naturam, utrum Activum id, an Neutrum sit, immo neque ipsam Constructionis naturam. Nam sunt etiam Activa, quæ præter Accusativum suum, quem vere regunt, etiam alium habent sæpe, sed per Ellipsin certissimam sibi additum. Et tamen hic ipse sæpe etiam in Nominativum Passivi invenitur conversus. Vide ad Verba, *Penetrare, Plangere, Trajicere*. Sequeretur inde, regi ergo etiam istum Accusativum proxime a Verbo Activi, quod tamen falsissimum est.

(130) *Quibus non suppeditamur*.] Legitur in Cicerone *suppeditamur*, hoc, ut videtur, sensu: quibus rebus, seu quarum ope, nos facile subministramus necessaria huic bello: plane ut Terent. Eun. V. 8. 46. *Ut tuo amori suppeditare possis sine sumptu tuo*. Et Heaut,

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 383
 „*Equitibus, urbe, ærario.* Livius; *Manubia vix in fun-*
 „*damenta fani suppeditavere*, id est, suffecere, satis fue-
 „re. Cic. *Cui si vita suppeditavisset, consul factus esset,*
 „subaudi se.]

Suppeto. Sallust. de Rep. *Alibi quidem quæ mens suppe-*
 „*tit, eloqui non dubitabo.* „Curt. lib. 7. *Alimentis con-*
 „*gestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppetea-*
 „*rent;* (131) subaudi se.]

Supplico. Plinius lib. 13. *Iliacis temporibus non suppli-*
 „*cabatur thure.* Cicero 2. *Agra. Voluerit populo supplicari.*
 [Vide Me supra ad Verbum *Invideo.*]

Sup-

Heaut. V. 1. 45. *Si illi pergo sup-*
 „*peditare sumptibus.* Plaut. Afin.
 II. 3. 17. *Itaque hercle jam cla-*
 „*more ac stomacho non queo labori*
 „*suppeditare.* Videtur autem ver-
 „*bum hoc revera esse Activum,*
 „& notare primitus, *aliquid sub-*
 „*ficere alicujus pedibus,* dein vero
 „*laxiore sensu, præbere alteri &*
 „*subministrare aliquid commodi.*
 „At quando absolute sine Accu-
 „*sativo reperitur positum, intel-*
 „*ligitur SE, vel ALIQUID,* at-
 „que adeo, five de Hominibus,
 „five de Rebus adhibeatur, notat
 „*præbere se, vel aliquid subsidii,*
 „*alteris, quod idem est ac suppete-*
 „*re, adesse, sufficere, succurrere.*
 „Sic illud Livii I. 50. *Manubia vix*
 „*in fundamenta fani suppeditavere,*
 „h. e. præbuere se, sufficere. Plaut.
 „Trin. V. 1. *Ita gaudium gaudiis*
 „*suppeditat,* h. e. præbet se, adest,
 „suppetit. Tac. An. IV. 4. *Volun-*
 „*tarium militem deesse, ac si suppe-*
 „*ditaret, non eadem virtute agitare.*
 „Liv. XXX. 25. *defendebatur egre-*
 „*gie, quoad tela suppeditarunt.* Cic.
 „de Offic. I. 4. *parare ea, quæ sup-*
 „*pedient & ad cultum & ad victu,*
 „h. e. præbeant se, idonea sunt.

Lucret. I. 548. *Materies ut suppedit-*
 „*et rebus reparandis.* Et III. 738.
 „*At neque cur faciant ipsæ, quare-*
 „*ve laborent, Dicere suppeditat,* h.
 „e. præbet se nobis, in promptu
 „est, illud dicere. In Catilinaria ta-
 „men Ciceronis pro *suppeditamus*
 „*mallem superamus.* Nam neque
 „*suppeditare* notat abundare, ut ex-
 „ponit Scioppius, & mea interpre-
 „tatio, quam modo dedi, Elli-
 „pseos esse paulo longioris ac du-
 „rioris forsan videbitur.

(131) Subaudi se.] Non putem.
 „Nec enim unquam Active con-
 „struitur hoc Verbum, neque id
 „Analogia derivationis & signifi-
 „cationis permittit. Locus ille
 „Sallustii ex Orat. 2. ad Cæsarem,
 „aliter est explicandus, quam fa-
 „cit Sanctius. Verba sunt, *Mihi*
 „*quidem quæ mens suppetit, eloqui*
 „*non dubitabo,* h. e. quæ mens &
 „animi sententia mihi fit. Sic
 „Gell. III. 3. *Cujus nunc mihi no-*
 „*men non suppetit,* h. e. non adest,
 „non succurrit. Plaut. Rud. II.
 „4. 36. *Erigiam hinc, res ita sup-*
 „*petit subito mihi,* h. e. evenit,
 „accidit, se præbet. Pseud. I. 3.
 „100. *Ut ad litationem hodie suppe-*

Supplodo. Vide Plaudo.

Surgo, „[*subaudi me, vel corpus, (132) vel surgere, aut „surrectionem.*] Valer. Flacc. 5. *Surgitur in somnos.* Juvenal. Satyr. 4. *Surgitur, & misso proceres exire jubentur Consilio.* „[Plaut. prologo Pseud. *Exporgi melius est lum- „bos, atque exsurgier: idem extrema Epidico; Lumbos „surgite, atque extollite.* Livius 7. *Mucrone surrecto, „pro, sublato, fursum erecto: nam surgere factum est „ex surrigere; sicut apud Horatium surpuerat, pro, „surripuerat.*]

Suspiro. Tibull. lib. 4. *Quod si forte alios jam nunc suspirat amores.* Horat. lib. 3. Od. 2. (133) *Illum adulta virgo suspiret &c.*

Taceo. Perf. *Dicenda tacendaque calles.* Plaut. Mil. *Taceo te.* Terent. Eunuch. *Nec hoc quidem tacebit Parmeno: ibidem, potest taceri hoc.* Ovid. 2. Amor. *Amor tacetur in medio mari.* Terent. Adelph. *Ignotum est, tacitum est, creditum est.* Mart. in princip. *Fucinus, & pigri taceantur stagna Neronis.* Cicero, *Multa tacui.*

Tadet. Vide *Pœnitet.*

Ten-

tas satias Jovi. Lucret. I. 149. *Et tamen ut plaga quoque possint suppetere ipsæ, infinita opus est vis undique material, h. e. fieri, obvenire, se præbere.* Liv. II. 56. *Rudis in militari Homine lingua non suppetebat libertati animoque, h. e. non succurrebat, subveniebat.* Proprie enim hoc Verbum idem notat, quod *Succurrere*, & *Subvenire*, eademque significationis analogia. Hinc *Suppetia.* Vide Me infra IV. 4. ad Vocem *Iter.*

(132) *Vel surgere aut surrectionem.*] Vellem hæc abessent, quæ nihili sunt. Recte ceteroqui se reliqua habent, quæ hic traduntur. Nam *Surgere* revera est Activum, & contracte dicitur pro *Surrigere.* Tantum illud hic iterum observari velim, quomodo Usus

unum idemque Verbum in Duo diversæ scriptionis & constructionis distinxerit. Nam idem est *surgere* & *surrigere.* Ast illud fere semper Neutrali ponitur specie, h. e. cum Ellipsi Pronominis Reciproci. At hoc passim Active cum variis Accusativis. Sueton. Vitell. 17. *Mentum mucrone gladii subrectum.* Statius Theb. II. 27. *atque omnes capitum subrexit hiant.*

(133) *Illum adulta virgo suspiret.*] Hic accusativus certissime per Ellipsin Præpositionis huic. Verbo jungitur, plane ut *deperire aliquem, ardere Alexin, & multa similia.* Dicitur etiam *suspirare in aliqua.* Ovid. Fast. I. 417. *Hanc cupit, hanc optas, sola suspirat in illa,*

Tendere in urbem, subaudi *cursum*, vel *iter*, vel *se*. Virgil. *tendere iter velis*; *iter ad naves tendebat Achates*: idem, *Et gressum ad mœnia tendit*. Plaut. Pseud. *Tenes, quorsum hæc se tendant, quæ loquor.* „ [Et Cist. *Qui est,* „ *qui recta platea cursum huc tendit suum?* Sen. *sidera con-* „ *trarium mundo intendunt iter.* Hirt. de bello Afric. „ *Faustus Afraniusque iter in Hispaniam intendebant.*] Virgil. *Ceiri, Nam se ad patrium tendebat semita limen.* Vide *Eo*, [sed potius *Contendo.*]

Timeo. Vide *Metuo*.

Titillo. Horat. *Ne vos titillet gloria.* Cic. Fin. *Si ea voluptas esset, quæ quasi titillaret sensus*: idem Offic. *Hominum multitudinis levitatem & voluptatem quasi titillantium.*

Tono. Virgil. *Tercentum tonat ore Deos.* Plin. præf. *Quanto tu ore patris laudes tonas.* [Sic *Crepare*, *Increpare*: Vide supra Not. ult. ad Cap. 2. & ad V. *Æstuo*. Cap. 3.]

„ [*Trajicio.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1. *Naves ut* „ *prospicerentur, quibus se tuto in Africam trajiceret.* Cic. „ *Marius parva navicula in Africam trajectus est.* Brutus „ ad Cic. *Alpes se trajicere.* Plancus ad eundem, *Exer-* „ *citum Rhodanum trajicere.*]

„ [*Transmitto.* Cicero, *Grues maria transmittunt, sub-* „ *audi se*: idem, *Cæsar in Africam transmisit*: & *Trans-* „ *mitti mari supero.*] [Vide Me supra ad V. *Æstuo* in extr.] pag. 303. 304.

Triumpho. Gellius lib. 2. cap. 11. *Triumphavit triumphos novem.* Cicero 2. Offic. *Et ex ea urbe triumphari.* Horat. 3. Carm. *Medis triumphatis.* [Vide ad V. *Ambulo*, p. 306.]

Tremo, Tremisco. „ [Propert. *Et domus intacta te tre-* „ *mit Arabia.* Horat. *Unde periculum, fulgens contremuit* „ *domus Saturni veteris.* Propert. *Nec tremis Ausonias,* „ *Phœbe fugate, dapes.*] Vide *Metuo*, *Horreo*, *Abhorreo*. &c.

„ [*Turbo.* Plaut. Bacch. *Nunc adest exitium Ilio,*
B b „ *turbat*

„*turbat equus lepide ligneus*, (134) *subaudi turbas* : „*sicut ibid.*

VACO. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Deinceps & iis vacemus*, quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit. Locus est obscurus etiam doctis ; (135) sed deest *Vacationem*, ut si dicas ; *Nunquam vacas studendi*, subaudi *vacationem*, ut Cicero loquitur.

Valeo, subaudi *valetudinem*, quæ si nobis non esset, valere non possemus, ut nec vivere sine vita. Plaut. Persa, *Quid agitur Sagaristio? ut valetur?*

Vaporo. Virgil. II. *Et templum thure vaporant*: & alibi *vaporatas aras*. Horat. in Epist. *Lævam discedens curru fugiente vaporet.*

Vapulo. Verbum hoc non solum Grammaticos omnes, sed etiam Quinctilianum conturbavit, qui lib. 9. cap. 3. *Neutro-passivum*, ut ipsi loquuntur, esse putavit. Omnes mihi videntur hujus verbi etymon, significationem, & constructionem, ignorasse. *Vapulo* ductum est a Græco ἀπαλλύω, *pereo*, vel ab ἀπολύμαι, *peribo*. *Peri*, vel *Vapula* sæpe reperias apud Comicos in futuro imperandi, atque etiam *plora*. Vide in Antiphrasi *Viola*.

(136) Si-

(134) *Subaudi turbas.*] Potius *Res*, aut simile quid. *Turbare turbas* notat proprie turbando omnia ciere turbas, ut *Crepare sulcas*. V. Not. ult. ad Cap. 2.

(135) *Sed deest vacationem.*] At *vacatio* alicujus rei vel muneris significat immunitatem & concessum otium ab aliquo negotio, sicut id ex innumeris exemplis constat. Atque ita, qui *vacasse nunquam vacationem ponendi pecuniam in aliquo momento* dicuntur, forent homines avari, qui nunquam cessaverint, aut immunes fuerint ab illo pecuniæ æstimationis studio: contra quam sensu Valerius Max. qui abstinentes, seu

pecuniam contemnentes, commemorare istuc vult & incipit. Si ergo locus Valerii est integer, intelligendus potius erit *Dativus Negotio*, quod certe vocabulum sæpissime per Ellipsin omissum est ante Genitivos. Vide supra II. 3. & quæ istuc notata. Sensus autem tunc erit, *nunquam vacavit*, seu *nunquam se dedit illi cogitationi*, quæ ponit pecuniam in aliquo momento. *Vacare* porro est prorsus *Neutrum*, itidem ut *Valere*, quod sequitur. At activum est *Vacuare*. Quando autem dicitur, *si vacat tibi*, intellige *animus vel tempus*.

(136) Significat igitur *Vapulo*, male ploro, vel doleo. Est etiam Fustuarium accipere. Græco proverbio dicebatur, *capas ede*, vel *plora*, quum significabant, se aliorum minas non curare. Vide Petr. Victor. lib. 13. Var. cap. 12. & Adag. *capas edere*. Id latine dicitur *Vapula*. Sæpe apud Plaut. & Terentium servi, vocati ab heris suis, respondent, *Vapula*, quum non existiment se id heris dicere. „ [Plaut. *Perfa* II. 3. 17. *quid herus faciet* „ *mibi? Verberibus cædi jusserit, compedes imponi? Vapulet*, *ne sibi me credat supplicem fore. Va illi. Mibi jam* „ *nihil offerri potest, quin sim peritus. Terent. Eunuch.* „ *Usque eo illius ego magnifica verba ferre possum, verba* „ *dum sint; verum si ad rem etiam conferet, vapulabit; id* „ *est, contemnetur, pili non fiet, in malam rem abire* „ *jube-*

(136) Significat igitur *Vapulo* &c.] Immo vero, quum derivetur a Græco *ἀμαρύνω*, ac ejus Præterito Medio, ut recte sentit Sanctius, & ulterius confirmavit G. H. Ursinus Observ. Philol. cap. 9. extr. significat potius *pereo*, *male mulcor*. Quapropter Varro recte *Vapula* pro *peri* positum censuit. Atque ita apud Ter. Eun. IV. 6. 4. *Si ad rem conferet, vapulabit*, significat, *non, contemnetur* &c. ut mox Scioppius, sed, *male mulcabitur; malum habebit*. Et hinc Idem in *Adelph.* II. 2. 5. *verberare* & *vapulare* opponit, tanquam relatæ aliquo modo ad se invicem significationis. Ita Plautus *Amphitr.* I, 1. 178. *Hinc enim mihi dextera vox aures, ut videtur*, *Verberat. SO. Metuo, vocis. ne vice hodie hic Vapulem, quæ hunc Verberat.* Et disertius Mil. Glor. V, 19. & 21. *Jura vociturum te nemini, quod tu hodie hic Verberatus, aut quod Verberabere. PY. juro &c. Quod ego hic hodie Vapulo.* Sic & Lucretius

IV. 937. ubi quum dixisset Corpus ab aëre extrinsecus crebro ictu *pulsari*, sed & intus *verberari* etiam ab aëre, qui ducitur atque reflatur, subjicit, *Quare utrimque secus quum corpus vapulet.* Sed & ipsum illud *vapulare* quando *Fieri* alicui dicitur, notat utique passionem verberandi. Ita vero non modo Terent. *Phorm.* V. 6. 11. verbis paulo post ab Auctore allatis, sed & Plaut. *Afin.* II. 4. 72. *Vapula. Id quidem tibi hercle fiet, ut vapules.* Diserte etiam Plaut. *Poen.* IV. 2. 33. *Ut, ubi vapulandum est, tu corium sufferas*, h. e. manifeste, non, plorandum est, sed, ubi Ego verberandus ero, tu præbeas tuum corium, quod verbera mihi destinata excipiat, Quin inde omnis etiam Res, quæ mali quid patitur, aut interit, *Vapulare* dicitur. Sic *vapulat. peculium* apud Plaut. *Stich.* V. 5. 12. *quam magnam accipit cladem.*

„jubebitur.] Et idem esse *Vapulare*, quod *dolere*, aut *plorare*, declarat eleganter proverbium, *Vapula Papyria*. quod proverbium ex Festo integrum adducam, quoniam Erasmus, quia corruptum & decurtatum legerat, minus explicavit; *Vapula Papyria*, inquit, in proverbio antiquis fuit, de quo Sinius Capito sic refert, tum dici solitum esse, quum vellent minantibus significare, se eos negligere, & non curare, fretos jure libertatis. Plaut. in *Fœnerat*. Heus tu, in *Barbaria* quod dixisse dicitur liberta suæ patronæ, ideo [lege, id ego] dico, Libertas salve, *Vapula Papyria*. In *Barbaria*, est in *Italia*. Ælius hoc loco *Vapula* positum esse ait pro *Dole*; Varro, pro *Peri*, teste Terentio in *Phorm*. Non tu manes? S. *Vapula*. P. Id tibi quidem jam fiet. & Plaut. *Curcul*. Reddin', an non, mulierem, priusquam te huic meæ machæræ objicio mastigia? S. *Vapulare* ego te vehementer jubeo: ne me territes. Hæc Festus. „[Vere autem Varronem *Vapula*, per „*Peri*, interpretari, ex hoc altero Plauti loco apparet, „*Curcul*. sc. ult. Ego te vehementer perire cupio, ne me „nescias.] (137) Nec dicitur latine, *Pueri vapulant a præceptore*, quod passim inculcant Grammatici, uno tantum Quinctiliani testimonio freti, qui libro 9. cap. 2. Sic, inquit, ut testis in reum rogatus, an ab reo fustibus vapulasset, & innocens, inquit. Sed hoc dictum aut Quinctilianus non intellexit, aut locus depravatus est; nam Tullius Ruffianus antiquus Rhetor in figura *Apophasi*, sic citat: Et testis interrogatus ab reo num fustibus vapulasset, innocens, inquit. Hæc vera lectio, & inter-

(137) Nec dicitur Latine.] At vide quæ hic Scioppius & nos supra, I. 2. 1. pag. 9. disputavimus. Adde etiam, quæ Doctiss. Urfinus To. 2. p. 318. tradit Verba antiqui Rhetoris, quem Sanctius mox Tullium Ruffianum sed rectius alii & ipse Sanctius infra. IV. 2. 16. iquit, *Julium Ruffi-*

nianum appellant; potius ex Quinctiliano explicanda, quam contra: Nam *Testis in Reum*, non ab Reo, fuit rogatus, aut ab Reo vapulavit. Sed & utriusque verba convenient optime, si in Rhetore distinguatur post interrogatus.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 389
 pretatio est, non quæ ex Quinctiliano citatur. „[Se-
 „ neca tamen extrema Apocolocyntosi sic loqui-
 „ tur, *Producit testes, qui illum viderant ab illo fla-*
 „ *gris, ferulis, colaphis, vapulantem.* Et quidni di-
 „ catur *Vapulare ab aliquo*, sicut *Perire ab aliquo*?
 „ Propert. lib. 2. Eleg. 27. *Solus amans novit,*
 „ *quando periturus, & a qua Morte.* Ovid. *Disci-*
 „ *pulo perii solus ab ipse meo.* Plin. *Periit ab Anni-*
 „ *bale.*]

Veneo. In hoc verbo negotium nobis faceffit idem
 Quinctilianus, cujus testimonio Grammatici freti au-
 dent dicere, *Servi veneunt a Mangone*, (138) quod inepti-
 tissime latine dicitur. Verba Quinctiliani sunt lib. 12.
 cap. 1. *Certe Fabricius Cornelium Ruffinum, alioqui & ma-*
lum civem, & sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat
Ducem, imminenti bello, palam Consulem suffragio suo fe-
cit, atque id mirantibus quibusdam respondit, a cruce se spo-
liari malle, quam ab hoste venire. Hæc ille; cui accedere
 non possum in hac phrasi, *ab hoste venire.* Dictum Fa-
 bricii sic effertur, *Malo compilari, quam venire; & ita*
 citatur a Cicerone 2. de Oratore. *Veneo* itaque fit ex
venum, adverbio, & eo, *is*; ut *Ire pessum, ire venum,*
mittere pessum, mittere venum. Si tamen contendas posse
 dici, *Servi veneunt a Cicerone*, non significabis, Ciceronem
 vendere, sed alium, volente aut iubente Cicerone, id est,
 a parte Ciceronis. Sic Plautus dixit; *Ubi sunt, qui amant a*
lenone.

(138) Quod ineptissime Latine
 dicitur.] Immo vero satis recte,
 & duplici quidem ratione. Nam
Servi a Mangone, sunt servi in di-
 tione ac dominio Mangonis: Et
 sic utique eodem prorsus modo
 dicitur, *amare mulierem a lenone.*
 Plautus Mil. Gl. II. 2. 5. *Quem-*
que a milite hoc hominem videri
sis in nostris regulis. Ter. And.]

III. 1. 3: *Ab Andria est ancilla*
hæc, Sed & veneunt a Mangone
 recte dicitur, & significat, opera
 Mangonis veneunt, seu Mango
 vendit eos. Plane sicut cap. seq.
leges, Madescit ab Austro, dolet
a sole caput, A vento unda tumet
 Et similiter Gell. V. 14. *A visio*
studioque ostentationis sui loquacior:

lenone. Denique ridiculi sunt, qui verba *Neutro-passiva* excogitarunt. „[*Venum* tamen videtur esse accusativus „ nominis *Venum*, cum (139) Tacitus dicat, *Veno exer-* „ *cere*. Itaque in *Venum ire*, *Venum dare*, *Venum af-* „ *portare*, *Venum ducere*, subauditur *ad*, quasi ad „ mercatum. Apulejus lib. 9. *Præconis voce venui me* „ *subjiciunt*.]

(140) *Ventilo*. Juvenal. *Ventilat æstivum digitis sudan-* „ *ribus aurum*. Martial. lib. 3. *Et æstuanti tenue ventilat fri-* „ *gus concubina*.

Venio ab urbe, subaudi *viam*, vel *iter*, „[vel accusa- „ tivum cognatum, *adventum*, seu *venire*, Hebræorum „ more; ut Habac. 2. *Venire veniet*, & *non tardabit*. „ Pro quo vetus interpret, *Veniens veniet*.] Ovid. 1. *Fast. Seu quod ad usque decem numero crescente veni-* „ *tur*.

(139) Tacitus dicat.] An. XIII. 51. *Milibus immunitas servare-* „ *tur, nisi in iis, quæ veno excer-* „ *vent*. Et sic XIV. 15. *extructa* „ *eaupona*, & *posita veno irritamen-* „ *ta luxus*. Sic ergo legendum e- „ tiam An. IV. 1. ex unico istius „ partis MSto: *non sine rumore, A-* „ *picio diviti & prodigo stuprum ve-* „ *no dedisse*. Hinc jam in Accusativo „ *Venum ire* & inde *Venire*. Gell. II. 18. *Ex libertate in servitutem ve-* „ *num ierat*. Cicero Famil. XIV. 6. „ *Ex literis tuis cognovi prædiū nul-* „ *lum venire potuisse*, h. e. vendi.

(140) *Ventilo*.] Videtur hoc quo- „ que Verbum esse & Neutrum „ & Activum. Prioris est naturæ „ apud Sueton. Aug. 82. *æstate aper-* „ *tis cubiculi foribus*, & *sæpe in peri-* „ *stylio saliente aqua*, atque etiam „ *ventilante aliquo*, cubabat. At „ *ventilare frumentum* active vide- „ tur dici pro mittere & excutere

in ventum, Columella I. 6. *si* „ *exesa fruges in horreo ventilentur*, „ & *quasi refrigerentur*. Hinc jam „ explicandum est illud Juvenalis „ Sat. I. 28. *Ventilare æstivum au-* „ *rum*, h. e. in aërem mittere, ut „ frigusculum inde vel ventulum „ contrahat vel percipiat. Et Mar- „ tial. V. 32. de puero in Tauro, „ *vagus ille per armos Currit*, & *in* „ *toio ventilat arma bove*, h. e. ja- „ ctat & movet in aërem. Huc „ refero etiam illud XII. 18. *Dum* „ *per limina te potentiorum Sudatrix* „ *ioga ventilat*, h. e. movet con- „ tinuo. Sed *flabello Ventilare æstu-* „ *anti* apud Martialem III. 82. no- „ tat flabello & ventilando frigus „ excitare & facere æstuanti, pla- „ ne ut Juvenalis Sat. III. 253. & „ *curfus ventilat ignem*, h. e. curren- „ do excitat, & movet in aëre. „ Confer ea, quæ ad Verbum *Æ-* „ *stuo* notavimus.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 391
*tur. Horat. Ventum erat ad Vestæ. Apul. lib. 9. Quam
veneramus, viam capeffit. [At vide Ambulo, Curro,
Eo.]*

(141) „[*Vereor*, subaudi *vereri*. Plaut. Bacchid.
„ *Hic vereri perdidit*, id est, *verecundiam*. Ci-
„ *cero; Quos non est veritum in voluptate summum bo-*
„ *num ponere*. Hinc discimus, *prisca* in usu fuisse,
„ *Veretur me*, pro, *verecundia* seu *pudor* me afficit,
„ sicut *Pudet me*: & sicut *Vereor* postea dici coepit, si-
„ militer veteres *Pudeo* dicebant.]

Vescor. [Vide pag. 280. ad cap. 2.] Tacit. in vita
Agricolæ; Eo ad extremum inopiæ venire, ut infir-
missimos suorum mox, sorte ductos, vescerentur. Pli-
nius lib. 8. cap. 10. Ideo si caprinum jecur vescantur:
idem 10. Aves nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere
pedibus. Et lib. 11. Qui Absinthium vescuntur. Tir-
bul. l. 2. Sic usque sacras innoxia laurus vescar. Vi-
de Utor.

(142) *Vigilo*. Vide *Dormio*, & *Sudo*. „ [Liv. 10. *Tota*
„ *nocte vigilatum esse.*] Ovid. *Noctes vigilantur amaræ:*
idem 1. Trist. Aspicias illic positos ex ordine fratres, Quos
studium cunctos evigilavit idem. Propert. 3. Eleg. 13.
Nox vigilanda mihi.

Vivo. Terent. *Nam ego vitam duram, quam vixi usque*
adhuc.

(141) *Vereor*, subaudi *Vereri*.]
At vide me supra ad Verbum
Metuo. De loco Ciceronis, &
phrasi *Veritum est me*, vide, quæ
notavimus ad Cap. 2. p. 278. &
maxime ad hoc Caput pag.
370.

(142) *Vigilo*.] Est verbum si-
ne dubio Neutrum. De locutio-
nibus ejus Passivis egimus jam
supra ad Verb. *Ambulo* pag. 305.

At *Evigilare* construitur, ut *Ex-*
laborare, Exsibilare, & similia,
quæ speciem Activi usu ipso ac-
ceperunt; sed quæ a prima ori-
gine Neutra tamen fuisse cre-
do, atque ideo Verbum Ovidii
hanc in sententiam exponi posse
putem, *idem studium vigilavis*
ad finem usque, quod ad hos li-
bro, h. e. usque dum perfecti
essent hi Libri.

adbut. Plaut. Epid. *Vitam ut vixissent olim in adolescentia* : idem Amph. *ut profecto* (143) *vivas ætatem miser* : in Poenul. *Per quem vivimus vitale ævum* : Merc. *Qua causa vitam cupio vivere* : „ [Et Persa , *Faciam ut mei memineris , dum vitam vivas.*] Cic. de Senect. *Tertiam enim ætatem vixerat.* Ovid. *Jam tertia vivitur ætas.* Quintil. *Qui vitam beatam vivere volet , philosophetur oportet* : idem lib. 3. *Accusatoriam vitam vivere.* Ovid. *Vivitur exiguo melius.* Cicero lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa nostra , quibus ante delectabamur , nunc etiam vivimus.* [At Vide Cap. 2. extr. ad pag. 290.] „ [Juvenal. *Qui Curius simulat , & Bacchanalia vivunt* , [vide Notas supra ad v. *Æstuo.*] pro , vitam per bacchanaliorum „ tempus vivi solitam.] Vide *Dego.*

Ululo. Lucan. 1. *Ulularunt tristia Galli ; & , Centum ululata per urbes.* [Vide ad *Æstuo* pag. 301.]

„ *Vomo.* Plaut. Rud. act. 2. sc. 6. *Pulmoneum nimis velim vomitum vomas.*]

Utor. Terent. *Mea bona utantur* : idem Adel. *Mea , quæ præter spem evenere , utantur sine.* Plaut. Asin. *Cætera , quæ volumus uti , græca mercamur fide.* Cato Rust. de villico. cap. 142. *Quomodo villicam uti oportet* : idem , *vicinas , aliasque mulieres quam minimum utantur.* Charis. lib. 5. *Utor hac re , nos dicimus , apud veteres autem & , Utor hanc rem , dictum.* Nonius Marcell. citat Turpilium in Peleo , *Nuptias abjeci , amicos utor primores viros.* Lucil. Satyr. *Quem metuas sæpe , interdum quem utare libenter.* Vide *Abutor* , [& me supra ad Cap. 2. pag. 281.]

CAP. IV.

[(143) *Vivas ætatem miser.*] *Vivere vitam* qua ratione dicatur , exposuimus jam supra ad Cap. 2. pag. 273 : & ad Verb. *Æstuo* p. 301. Eadem ratione recte quoque dici potest *vivere ætatem* , ut liquet ex seqq. apud Sanctium. At hic in Plauto Amph. IV. 2. 3. *Ut vivas ætatem miser* , alia certe

est constructionis ratio , & ponitur *ætatem* absolute , pro , per omnem ætatem , per longam ætatem. Sic Asin. I. 1. 6. *Ut tibi superstes uxor ætatem fiet.* Et Men. V. 1. 20. *Nam me ætatem viduam esse mavelim.* Terent. Heaut. IV. 3. 38. *Censes me ætatem velle id assimularier.*

CAP. IV.

De Verbis passivis, contra omnium Grammaticorum opinionem. Dativus a nullo Verbo regitur. PER significat causam administram seu instrumentalem. A & AB non significant causam efficientem principalem. (sed Vide Notas) Ab illo, pro parte illius, A te, id est, tuo jussu.

SÆPÊ quidem Grammatici, nunquam tamen ita egregie delirarunt, quam in verborum passivorum deliramentis tradendis; ajunt enim, (I) rem, quam vocant

(I) *Rem quam vocant Agentem &c.*] Non adeo iterum delirant in ea quidem sententia Grammatici priores, qui censuerunt, quando rem Agentem in passiva locutione exprimi necesse erat, tunc istis modis eam exprimi debere, seu solere. Et vellem ostendisset Sanctius, quo alio modo aut ratione efferendam existimaret, nisi forte existimaverit, quod videtur, rem Agentem plane nullum in passiva locutione habere locum, dum mox hanc artis suæ regulam memorat: *Passivum verbum nihil præter Suppositum desiderat.* Id quod ego sane miror in Sanctio, cum cap. 2. hujus libri ipse dixerit ex Aristotele, in omni actione esse alterum quod agat, alterum quod patiatur: & certe Passio multo minus concipi queat sine ejus Auctore, h. e. sine Agente, quam Actio cujuscunque significationis sine Patientem, cum multorum verborum Actio non transeat in ullum patientem, Passio vero vix ulla sit, nisi quæ profecta ab Agente. Verum qui-

dem, quod passivum verbum nihil necessario desideret in Constructione Grammatica præter Suppositum, & proinde res Agens, quando relinquitur in incerto, non semper exprimitur. Sed eodem modo se res habet in verbis vere activis, quæ item, ut passiva, nihil aliud desiderant, siquidem accusativus Patientis eadem ratione, qua Agens in passione, potest omitti, nec ad perficiendam orationem requiritur. Patet id ex Livio I. 56. *Hoc exterius visu, stavit mittere Delphos, nec responsa sortium alii committere ausus, filios per ignota maria in Græciam misit.* Vides primum hic poni *mittere* sine Accusativo, qui etiam non requiritur ad explendam orationem seu sententiam, quandoquidem *mittendi* simpliciter decretum prius à Rege factum, quam decrevisset, quem mitteret. Similiter cum ait Terent. Andr. I. 2. 14. *Meum gnatum rumor est amare*, scitum utique necessario fuisse istius actionis aliquod objectum, sed

B b 5

quo-

cant Agentem, in passiva, in casu sexto cum *a*, vel *ab*,
vel

quoniam id vel ignorabatur, vel tanti non erat, ut exprimeretur, ideo accusativus istius objecti non modo recte omittitur, sed & nullus certus, licet in verbo vere Activo, quasi per Ellipsin omissus, desideratur. Vide & quæ disputavi supra ad Cap. 2. init. pag. 275. 276. & infra ad Cap. 8. Sic vero etiam, quando dico, *Tu amaris in hac Urbe*, non necesse, ut exprimam omnino, à quibus ameris, licet tamen esse debeant illic, qui te ament. Vide & mox Nota 4. At vero si jam exprimere illos velim, non video, qua alia ratione id rectius faciam in lingua Latina, quam qua voluerunt Grammatici Veteres. Nec evertit hanc sententiam, quod tum Dativus ille, tum præpositio A vel Ab, sæpe etiam cum passivis alio in sensu & usu jungantur. Frequentissime enim id accidit aliis etiam, tum Casibus, tum Vocabulis, ut varium habeant usum, sensumque varium recipiant. Certum utique est Genitivo enuntiari modo ipsum possessorem, modo rem possessam: immo memoravimus supra ad pag. 174. 175. & 247. occurrere aliquando duos Genitivos uno in commate, quorum alter sit quasi Activus, alter quasi Passivus. Similiter quidni & Dativus modo Agentem, modo Patientem, aliquo modo exprimat, ita ut tamen simul semper notet etiam aliquam acquisitionem, quæ æque sit Agenti ac Patienti. Quid multa? Manifeste utique Agens exprimitur in Dativo apud Liv. L. 31. Ro-

manis ab eodem prodigio novendiale quoque sacrum susceptum est, h. e. Romani susceperunt per causam ejusdem prodigii &c. Sic & Sallust. Jug. 107. *Sæpe ante paucis strenuis adversus multitudinem bene pugnatum*. Atejus Capito apud Gell. IV. 6. *Tib. Coruncanio Pontifici Max. Ferie Præcidaneæ in atrum diem inauguratae sunt*. Cæsar B. Gall. IV. 22. *Neque has tantularum rerum occupationes sibi Britannia anteponendas judicabat*, ubi duplex est Dativus, quorum alter utique Agentem Cæsarem, qui anteponeret, alter quodam modo rem patientem, cui Cæsar alia nolebat antepondere, notat. Similiter Plautus Mercat. IV, 4, 1. *Nam mihi amatori Seni coquenda est cœna: atque equidem cum recogito, Nobis coquenda est, non quoi conducti sumus*. Ubi Mihi est Dativus agentis seu coqui ipsius, at Seni & dein Nobis sunt quasi Patientis, seu illius, in quorum usum res fiet. Ovidius Metam. VII, 824. *Nympham mihi credit amari*; at v. 828. *Ut mihi narratur*. Ubi prius Mihi manifeste est Agentis, qui amabat nympham, at posterius Patientis, cui alius rem narrabat. Suetonius Cæsare 19. *Eandem ob causam opera Optimatibus data est, ut provincia futuris Coss. minimi negotii decernerentur*. Tacit. de German. 3. *Ara Ulyssæ consecrata*. In quibus omnibus, pauci strenui utique sunt, qui pugnarunt, Pontifex Max. qui ferias inauguravit, Cæsar, qui non anteposuit, Optimates, qui operam dederunt, Ulysses, qui aram consecravat. Vide

vel in dativo debere collocari. Nec defunt hebetiores, qui addant, etiam in casu quarto cum *per*; ut *Res agitur per eosdem creditores*. Totum falsum est.

Ac de Dativo quidem facile deicientur: nam uno aut altero male intellecto testimonio nituntur. Cicero dixit, *Neque senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur*. Sed deberent illi advertere, sæpe apud Ciceronem, & alios, reperiri in activa eundem Dativum. Cicero pro Balbo; *Non ut vobis rem tam perspicuam dicendo probaremus*. Itaque *hoc non probatur mihi*, est, *tu hoc mihi non probas*. Cicero Attic. lib. 4. *Quos libros, ut spero, tibi valde probabo*. Addunt ex Virgil. *Nec cernitur ulli*, id est, ab ullo. Nec Servium consulunt, quid id Græce dictum offendit. Mihi tamen hic & ubique dativus acquisitionem significat: & quemadmodum Dativus a nullo verbo regitur, ita cuivis orationi aptissime jungetur: (vide supra lib. 2. cap. 4.) nec enim aliter significat, quum dico, *Da pecunias mihi*, quam quum dico, *Filius mihi peccat*, aut, *Non omnibus dormio*. Itaque *Non cernitur ulli*, id est, nulli ostendebatur, nulli erat conspicuus. Unde aptissime Apulejus de Deo Socratis, Homeri versiculum vertit,

Soli

Vide & Ursinum To. 2. p. 327. 328. Sic & A vel AB significet sane à parte, ut vult Sanctius; nihil tamen id obstat, quo minus simul adhibeatur ad exprimendum Agentem, à cujus utique parte proficiscitur Passio. Certe longe aliter ponitur, apud Terentium Hec. Prol. II. v. 10. *Ut ab eodem* (Poëta) *alias discerem novas Comoedias*, Sallust. I. Histor. *Omnis Gallia, nisi quæ à paludibus invia, fuit perdomita*. Liv. 1. 3. *A domo Numitoris, alia comparata manu, adjuvat Re-*

mus. XLII. 60. *Cecidere ab Romanis ducenti Equites*. Cæsar B. Gall. II. 7. *Qui nuncii ab Iccio venerant*. Aliter apud Ovidium *In festo ne vir ab hoste cadat*. Pompon. de Or. juris, *Omnia manu à Regibus gubernabantur*. Cicero. *Ut scias eum a me non diligere solum, verum etiam amari*. His exprimitur Agens, a quo quid agitur: illis, unde & a qua parte quid acciderit. Vide & Ursinum To. 2. pag. 320. & seqq.

Soli perspicua, ast aliorum nemo tuetur.

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui forte legêris: & si totus tibi triduo legatur.* Sed hi videntur ignorare Romanorum morem, (2) qui legentes anagnostas audiebant. *Habebant* (inquit Vives lib. 1. de corrup.) *proceres Romani in illis imperii occupationibus lectores, quos Græca voce ἀναγνίσκας nominabant, qui epulantibus, qui dormitantibus, lavantibus, deambulantibus, iter facientibus, legerent.* Imò & ab ipso Martiale discite, dativum in passiva esse acquisitionis, lib. 10. *At non & stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi istic nec scribitur, nec metitur:* „[Idem Trin. act. 3. sc. 4. *Dicas* „*litteras apud portitorem resignatas sibi.* Ubi manifeste „Dativus acquisitionis est, non actionis: non enim „ipse litteras resignavit, sed alii. Propert. lib. 3. e. „leg. 4. *Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur.* Ubi similiter non actionis, sed acquisitionis, „Dativus est.] At, inquiunt, in passivis participiis patet dativus rei agentis: ut, *Dicte mihi, dicende nobis.* Respondeo, Dativos illos, non propter participia, sed propter verbum substantivum esse positos; ut, *Sunt mihi amici:* ubi etiam acquisitio significatur, non actio, vel passio, ut, *Causa docenda mihi est,* id est, mihi, non aliis, expedit causam docere.

Qui asserunt rem agentem in accusativo collocari cum *per*, magis falluntur; nam quum Cicero dixit: *Res agitur per eosdem creditores*, non significavit, creditores agere rem, sed Regis amicos agere rem per creditores. Istorum error satis refellitur ex innumeris testimoniis.

(2) *Qui legentes anagnostas &c.]* ptum est prorsus, illa Martialis Verum id quidem, sed qui tam verba, & similia, ad solam lectionem per anagnostas referre. lubenter etiam, dum alia agerent necessaria, ex aliorum hominum lectione proficere studebant, ipsi quoque per se legunt vel maxime. Quare ine-

ptum est prorsus, illa Martialis verba, & similia, ad solam lectionem per anagnostas referre. Deterioris etiam est notæ illa expositio ꝛ *Dicte mihi, dicendo nobis, causa docenda mihi est.* Vidè & infra Not. 11.

stimoniis, ubi in voce activa *per* adhibetur. Q. Cuius libro 9. *Invitatumque ad epulas per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit.* Cæsar 3. Civil. *Pompejus frumentum omne per equites comportaverat.* Cicero, *Mirifice mihi & per se, & per Pompejum blanditur Appius:* idem, *Nihil interest, utrum per procuratorem agas, an per te ipsum.*

(3) Si præpositio *per* non significat rem agentem, ut facile demonstrari potest, nec *a*, vel *ab* significabit: nam Cicero interrogatus *per per*, respondit *per a*. Locus est in prima & secunda epistola lib. 5. ad Famil. ubi Metellus inquit, *Non putaram Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis PER TE oppugnatum iri*, cui respondet Cicero, *Quod scribis non oportuisse Metellum fratrem tum ob dictum a me oppugnari*: ibidem ad Lucejum; *Quum hoc demonstret me a te potissimum ornari celebrarique velle*: subdit paulo post, *Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, &c.* Vide infra.

Si *per a*, vel *ab*, res Agens significaretur, semper apponeretur, vel saltem suppleretur ablativus cum præpositione: sed in multis (4) suppleri non potest; non est igitur

(3) Si Præpositio *Per &c.*] Res profecto mira, ita argumentari Sanctium, quum plane contrarium ex iis, quæ sequuntur, Ciceronis locis colligere debuisset. Nempe sicuti A & AB cum passivis designant plerumque rem Agentem, sic & PER eandem designare aliquando, quum istuc promiscue & eodem plane sensu pro A vel AB ponatur, licet ceteroqui causam, ut dicunt, instrumentalem plerumque notet. Nam quis est ille Agens, qui oppugnavit Metellum, nisi Cicero, *Per quem & A quo dicitur istic*

oppugnatus? Vide & Ursinum To. 2. p. 326.

(4) Suppleri non potest.] Neque necesse, ut semper suppleatur, vel addatur Passivæ locutioni Agens, sicuti neque in Activa semper requiritur Patiens: neque semper inveniri aut dari commode potest, certe non in Verbis Neutralibus, quæ Noster etiã pro vere Activis habet. Sed & minus vere dicitur, in plerisque sequentium suppleri aut dari non posse Ablativum Agentis. Supple enim, *in quo agitur Populi Rom. gloria, scil. a nobis. Æschines in* De-

igitur res Agens ablativus. Cicero pro lege Manil: *In quo agitur populi Rom. gloria, agitur salus sociorum, aguntur certissima populi Rom. vectigalia*: idem, *Æschines in Demosthenem invehitur*. Virgilius, *Tum vero in curas animus diducitur omnes*. Huc adde illa, *Linquor animo; consternor mentem: videris esse doctus; afficior pudore, & innumera ejusmodi*. Regula igitur Artis nostræ Grammaticæ vere est; *Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat*.

A, vel *ab*, ut in universum dicam, sive in activa, sive in passiva, significat *a parte*, „ [tamquam si quærenti *Unde?* respondeatur, *Hinc, Illinc*: ut si quærat quis; *unde petetur viaticum?* eique ego respondeam, „ *a me petatur*, stolidus esset, qui mea verba sic acciperet, quasi ego viaticum petere debeam. Ita dicimus;] *Ventus flat ab Oriente*. Et cum Cornelius Tacitus dixit; *Trepidatur a Cæsare*, non significat, Cæsarem trepidare, sed a parte Cæsaris, hoc est, Cæsarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Pheræi morte, quum inquit, *Ab ea est enim ipse propter pellicatus suspicionem interfectus*, (5) non significat, ipsam Theben manu sua interfecisse

re-

Demosthenem invehitur, scil. ab impetu iræ. Sic *Linquor animo* dicitur pro *ab animo*: *Consternor mentem, & Afficior pudore*, scil. ab ea re: *Videris esse Doctus*, scil. mihi, vel a me: *Animus diducitur*, scil. ab se ipso; plane sicuti, si Actively dicerem, *Animus vertitur tunc in omnes curas*, Sanctius utique, & recte, intelligeret se. Eadem prorsus in his omnibus Passivi est & Activi ratio Grammatica. Ut Passivum nihil præter suppositum desiderat, sic & Activum. Æque enim integra est oratio apud Terentium Andr. I. 2. *Omnes qui AMANT, graviter sibi dari uxorem ferunt*: Et Adelph. I. 2. 3. *Obsonat, Potat*,

Amat? dabitur a me argentum: ac illa *Glycerium Amat*. At, si jam Activo addere volumus rem Patientem, facimus id Accusativo. Si Passivo Agentem, ope Præpositionum utimur. Ita ergo *Pamphilus amat*, quam? *Glycerium*. *Glycerium amatur*, a quo? *a Pamphilo*. Vide & paulo ante Nota 1. Nihili ergo sunt, quæ toto hoc Capite contra hanc sententiam traduntur, licet ea adoptet etiam Gallicus N. Methodi Auctor.

(5) *Non significat, ipsam Theben &c.*] At quorsum hæc? quum eodem iterum modo res habeat in Activis locutionibus, seu innumeri occurrant Nomina

regem, quem Thesiphonus, Pitholaus, & Lycophron ipsius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida, & Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Olymp. 105. Pomponius Mela lib. I. cap. 21. *urbem Dioscuriada a Castore & Polluce conditam* dicit, quam re vera Amphitus & Telchius, aurigæ Castoris & Pollucis, condiderunt. Vide Solinum. Terent. Phorm. *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia.* Hanc phrasin sic retulit Cæsar 1. Civil. *Pauca apud eos locutus, quod sibi a parte eorum gratia relata non sit pro suis maximis beneficiis, dimittit omnes incolumes.*

Hic me locus admonuit, ut varia subjungam testimonia,

minativi Agentium, eodem plane modo explicandi. Sic apud Ciceronem de Invent. II. 50. *Lex dicitur supplicio afficere.* Augustus apud Sueton. cap. 65. *Nepotem in insulam transportasse,* cap. 79. *modo tondere, modo radere barbam.* Multitudo plebis, apud Aelianum Var. Hist. XIV. 8. *ποῖοναι τὴν γραφήν.* fecisse picturam, quam ad ejus arbitrium & sententiam mutaverat identidem pictor. Neutiquam enim ipsi suis manibus fecerunt, qui in his fecisse quid dicuntur. Et tamen in Grammatica ratione Nominativi illi declarant utique personas Agentes, five per se id egerint, five per alios, quod discrimen ad Grammaticam rationem nihil facit. Disertissimus est locus, Quum I. 1. §. 12. D. de Vi, *Dejecisse etiam is videtur, qui mandavit vel jussit, ut is dejiceretur: parvi enim referre visum est, suis manibus quis dejiciat, an vero per alium. Quare &, si familia mea ex voluntate mea dejecerit, ego videor dejecisse.* Tum 2. Sam. XII. 9. ubi, quum

David curasset Uriam occidi, dum mandaverat Joabo, ut eum periculis objiceret in pugna contra Ammonitas, quorum gladio etiam periit, Deus ergo per Nathanem Prophetam ingerit illi, *Tu Uriam percussisti gladio, in uxorem ejus tibi caperes in matrimonium, Occidisti eum gladio Ammonitarum.* Sic ergo & Thebe ipsa interfecit maritum suum, at non per se, sed per fratres suos; atque adeo ut a Davide Urias, sic & *Alexander Pheræus a Thebe*, ac tot alii Illustres Viri a Tyrannis, Tiberio, Caligula, Nerone &c. recte dicuntur *Interfecti.* Vide etiam Rupertum ad Pomponium Ictum de Orig. juris §. 30. Georg. H. Ursinum in Observ. Philol. cap. XI. pag. 217. &c. denique Me ad Aelian. XIV. 49. ubi & videbis, eosdem Magistratus dici in Activo, modo *jussisse virgis cadi*, modo simpliciter *virgis cecidisse*, quod contra seq. §. Auctoris nostri velim obsequeretur.

monia, in quibus eadem res nunc per *a* vel *ab*, nunc aliter enuntietur. Liv. lib. 26. Dec. 3. cap. 15. de Jubelio; *Me quoque jube occidi, ut gloriari possis, multo fortio-riorem, quam ipse es, virum abs te occisum esse.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 2. de eodem Jubelio; *Quid cessas in me cruentam securim distingere, ut gloriari possis aliquando, virum fortio-riorem, quam ipse es, tuo jussu interentum.* Idem Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. de Carbone; *Sed nobis tamen tacentibus, Gn. Carbonis jussu tuo interenti mors animis hominum ob-versabitur:* Idem rursus de eodem, lib. 6. cap. 2. *Vidi Gn. Carbonem, cum in summo esset imperio, a te equite Rom. trucidatum.* Huc adde illa paulo ante re-lata de Metello & Lucejo.

Sed jam ad asylum sacrarum litterarum confugiam, (6) ut perversas Grammaticos convincam. D. Paulus 6. ad Rom. §. 7. ὁ γὰρ ἀποθανὼν διδρακίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, id

(6) Ut perversas Grammaticos convincam.] Etiam hæc inania sunt, quum A vel Ab varios & diversos habeant usus ac significationes, quarum una non excludit alteram. Vide quæ notavi ad initium hujus Capituli. Frustra ergo Auctor mox etiam operam dabit accumulandis tot locis, in quibus illæ Præpositiones aliud quid, quam Agentem, notent. Possent enim longe plura proferri, in quibus manifeste designant eum, unde Passio directe oritur, & exhibetur alteri. Pro eo, quod tradit Auctor Valerium dixisse, *Atellani ab Osciis acciti sunt*, h. e. *Romani acciverunt illos ab Osciis*: annon æque recte & usitate dixisset, *Atellani acciti sunt a Romanis ex Osciis civitate*? Et annon in his longe aliud quid notaret *a Romanis*, quam

in illis *ab Osciis*? seu annon notaret eos, qui suam in urbem acciverint Atellanos? Sed neque quaeritur, quid A vel Ab proprie notet etiam in passivis locutionibus, verum id in quaestione est, an, si in illis Agens debeat exprimi, id per eas præpositiones cum suis Ablativis præcipue & potissimum fieri soleat, nec ne. Sed & in Græcis D. Pauli verbis dicitur *ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας*, non *ἐκ*, quæ proprie est Præpositio cum Passivis construi solita, quum *ἀπὸ* in alium plerumque, & sententiæ loci Paulini convenientem, usum adhiberi soleat. Latini utriusque vim una Præpositione A vel AB exprimunt, veluti, *Israëlitæ liberati sunt a Deo*, h. e. *ἐκ*, & a servitute *Ἀγυπτιακά*, h. e. *ἀπὸ*.

id est, *enim mortuus est*, [scil. peccato, in Dativo. Confer ejusdem capituli §. 2.] *justificatus est a peccato*. Verte in activam more Grammatico, & in hæresin incurres, sic; *Peccatum justificavit illum*, qui mortuus est. Quid absurdius? *A peccato justificatus est ille*, hoc est, *a parte peccati*, quia non pertinet ad eum peccatum. Ita dixit Pilatus, *Innocens ego sum a sanguine justis hujus*. „ [Sicut Virgil. *Siccæ sanguine fauces*, pro, *a sanguine*, id est, non huius, mentes a sanguine.] Obscurius illud Matt. cap. 11. & Luc. 7. *Justificata est sapientia a filiis suis*, id est, (7) doctrina non pertinet ad hanc generationem. Et Hieron. 10. *Stultus factus est omnis homo a scientia*.

A, vel *ab*, idem esse, quod *a parte*, multis possem testimoniis ostendere. Sed accipe pauca; ac primum in verbo Substantivo. Plautus Curc. *Tam a me pudica est*, quasi *soror mea sit*. Terent. Hecyr. *Narrat, ut virgo a se integra etiam tum fiet*: idem, *Ab Andria est ancilla hæc*: idem Heaut. *Tantumne est ab re tua otii tibi?* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. *Atellani autem ab Osciis acciti sunt*, id est, Romani acciverunt illos ab Osciis. [Vide Notam 6.] Cicero pro Muræna. *Nostri, inquam, illi a Platone & Aristotele, moderati homines*, id est, Platonici, & Aristotelei: idem 3. Orat. *A cæteris silentium fuit*: idem pro Mil. *Beatos esse, quibus ea res honori fuerit a civibus suis*: idem pro Rabir. *Quorum impunitas fuit, non modo a iudicio, sed etiam a sermone*: idem 1. Orat. *Vide ne hoc totum, Scævola, sit a me*. Ciceroniana sunt, *Locus a frumento copiosus; a magistratibus nuda respublica; ab amicis inops; a propinquis nudus; a suis munitus; orba ab optimatibus concio*. „ [Dictys lib. 6. *Ubi multa indi-*
„ *gna*

(7) *Doctrina non pertinet &c.*] cognoverunt. Confer Lucæ VII. Immo vero, doctrina laudatur §. 29. & 35. ab iis, qui eam receperunt &

„ gna expertus , ad postremum a Polyphemo plurimos socio-
 „ rum amiserit.) Cicero 3. Orat. *Nihil isti adolescenti ,*
neque a natura , neque a doctrina , deesse sentio. Terent.
 Heaut. *Sed hic actor tantum poterit a facundia , quantum ,*
 &c. Cicero ; *a voluntate scriptoris stare ; aut , a se potius ,*
quam ab adversariis stare ; a senatu stare. Ter. Andr. *Con-*
crepuit a Glycerio ostium: idem; Sed quid ab illo crepuerunt
fores? Ovid. „ [epist. Dejan. *Infesto ne vir ab hoste ca-*
 „ dat : & 5. Metam. *Magna feres tacitus solatia mortis*
ad umbras , A tanto cecidisse viro : idem 13. Metam.
Occidit a magno , sic DI voluistis , Achille. „ [Alio
 „ sensu dixit Liv. lib. 25. *Plures ab Romanis equites ce-*
 „ ciderunt. Significat enim , plures Romanos interfe-
 „ ctos.] Prop. *Solus amans novit , quando periturus ,*
 & *a quo.* Lucan. *Quis nolit ab isto ense mori.* Ovid. 3.
 de Ponto ; *Discipulo perii solus ab ipse meo.* Cic. 2. Of-
 fic. *Phalaris non a paucis interiit , ut hic noster ? idem ,*
a valentiore interire. Plin. lib. 11. *Quum periit ab An-*
nibale. Liv. lib. 1. *Utrique pugnam ciebant , ab Sabinis*
Metius Curtius , ab Romanis Tullus Hostilius. Cic.
Tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus. Plaut.
 Most. *Qui a patre ejus conciliarem pacem.* Terent. Eu-
 nuch. *Ne quis forte internuncius clam a milite ad eam*
cursitet. Cic. Attic. *Mare nunc , quia a sole collucet ,*
albescit. Horatius , *Multaque merces defluat tibi equo*
ab Jove. Virg. *Qui nunc Misenus ab illo dicitur , id*
est , propter Misenum ; sic , Dux dicitur a ductu , &
rex a regendo. Plin. *Ab amicitia ejus Gracchanus appel-*
latus. Plaut. Cistel. *Doleo Ab animo , doleo ab oculis ,*
doleo ab ægritudine. Plin. l. 24. c. 8. *Si caput a Sole*
dolet. Cic. *Et a me insidias metuunt.* Ovid. *Nubibus*
assiduus pluvioque madescit ab Austro. Cic. 1. Acad.
Nunciatum est nobis a M. Varrone , venisse eum ab Ro-
ma. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Interim velim , ne mihi*
a Sole obstes. Cic. 2. Nat. *Et si est calor a Sole , sese op-*
ponent. Ovid. 1. Metam. *Postquam vetus humor ab igne*
percaluit Solis. Lucret. lib. 6. *E in lucem tremulo rare-*
scit

scit ab æstu. Cic. Attic. *Quum Romæ a iudicibus forum refrixerit.* Cic. *Salvebis a meo Cicerone.* Quinctil. lib. 3. *An timendum a rege bellum?* Ovid. 2. *Fastor. Sed tamen a vento, qui fuit, unda tumet.* Cæsar. lib. 3. civil. *Hæc a custodibus classium loca maxime vocabant.* Plaut. Epid. *A morbo valui, ab animo æger fui.* „ [Cic. *Mars communis sæpe spoliantem jam & exsultantem evertit & perculit* „ *ab abjecto.* Itaque si dixisset; *Spolians percussus est* „ *ab abjecto*, non aliud intelligendum esset, quam percussus fuisse ex parte abjecti, velut instrumentum, „ *per quod Mars eum perculit.*]

Sed quid in his moramur, si sola hac ratione hoc evincere possemus? Si præpositio *a*, vel *ab*, cum eodem verbo, & eodem sensu, in activa & passiva reperitur, insipientis præceptoris erit, utrobique rem agentem explicare. Verbi gratia, *Dabuntur a me pecunie*, (8) non est, *Ego dabo pecunias, sed dabo a me pecunias*, quod Hispane dicitur; *De mi parte, ô a mi cuenta.* Adferamus igitur exempla, ubi *a* vel *ab* eodem sensu in activa & passiva, in uno eodemque verbo, reperitur.

Abalieno. Cicero; *Neque vero M. Tullius animum a vestra abalienavit potestate.* Plaut. Mil. *Istuc crucior a viro me tali abalienarier.*

Abducere animum a solitudine, & puerum a Gramma-

(8) *Non est, Ego dabo pecunias.* Immo vero potest utrumque notare, & frequentius notat directe hoc ipsum. In altero sensu recte potest dici, *Dabuntur tibi pecunie ab Avo*, ita ut hoc *ab Avo* non referatur tunc proxime ad ipsam *dationem*, sed ad *pecunias*, quæ, cujuscunque manibus datæ, veniunt ex arca Avi. Similia vide mox ad Vocem *A-mo*, & adde omnino Urinum To. 2. pag. 323. 324. In sequentibus confundit semper Sanctius

significationes diversas. A vel Ab, quæ respondent Græcis ἀνά & ἀπό. Vide supra Not. 6. Certe longe alius est sensus in illis, *Navis a prædonibus abducitur*, alius in his, *Uxor a marito abducitur.* Istic Prædones sunt, qui navem abducunt, hic Maritus, a quo Alius abducit uxorem. Sed & in multis A non Verbis proxime, sed Nominibus, in construendo jungendum est. Vide Notam seq.

maticis; & abducere a nido, trita sunt, Cic. *Nave a prædonibus abducta*; *A marito ad divortium uxor abducitur*, teste Donato. „ [Plaut. Poen. *Filius abductus a patre puer septuennis surripitur.*]

„ [Accipere ab aliquo, & accipi. Livius 10. *Similius vero est, a Gallo hoste, quam Umbro, eam cladem acceptam.* Ita, *Ab illo accepta*, vel *allata*, *litera*, non significat illum accepisse, vel attulisse, sed *literas illius esse acceptas, aut allatas.*]

Accipio. Terent. Adelph. *Abs qui vis homine, quum est opus, beneficium accipere gaudeas.* Cicero Acad. *Quæ a quovis accipi oporteret, & quæ repudiari.*

Adfero. Cicero Senect. *Eique dona a sociis attulisset; idem 3. leg. Cui ne redditus quidem ad bonos, salutem a bonis potuit asferre*; idem Attic. *Et plus a vobis præsidii, quam a cæteris opis ad salutem potest asferri*; idem, *Nuncii a Parthis adferuntur.*

Aufero. Cicero pro domo sua, *Clodius pecunias consulares abstulit a senatu*; idem Attic. *Totam Academiam a nominibus nobilissimis abstuli.* Plaud. Pseud. *Auferetur id præmium a me, quod promisi per jocum?*

Amo. Plaut. Pseud. *Ubi sunt isti, qui (9) amant a lenone*; idem Pænulo, *Amant a lenone hic.* Cicero, ut scires, *eum non a me diligi solum, verum etiam amari.*

Audio. Cicero de Senect. *Sæpe a maioribus natu audi-*
vi:

(9) *Amant a lenone.*] Hæc non pendunt proxime a Verbo, sed ab intellectu Nomine mulieres. Et similia occurrunt etiam in *Adfero*, *Do*, *Habeo*, *Lego* & *Reddo*. Nam in hisce, *Literas a te mihi stator tuus reddidit*, *me a te*, *refero* non, *ad reddidit*, sed, *ad literas*. Atque ita Cic. Famil. IX. ep. 16. *Leviore est plagâ ab amico, quam a debitore.* ep. 21. *Nihil tibi opus est illud a Trabea.* Sic *Hospes a Zacyntho*, *ostium a Glycerio*,

nuncius ab illo, pecunia ab argentario, & quamplurima similia. Vide supra ad Caput 3. & Vocem *Veneo*. At alio sensu dicitur *eum a me diligi*, *Præsidii plus a vobis potest adferri.* *Navis a prædonibus abducta*: *dabitur a me argentum.* *Musculus defenditur a nostris ex turri*, quod, ut & reliqua, Sanctius male pro sua attulit sententia. Sic *Haberi a me tibi hunc honorem*, *Haberi ludibrio a suo viro.* &c.

vi : idem 3. Finib. *Esseque hominis ingenui, velle bene audire a parentibus : nostros senes commemorare audiri ab aliis senibus auditum.* Claud. de raptu libro 1. *Jam magnus ab imis Auditur fremitus terris.*

Avello. *Sperat se a me avellere ; Non ab ea rep. avellar.* Sic divello , & revello.

Avertit oculos ab illo ; *A judicibus oratio avertitur.*

Do. Cicero Attic. libro 14. *A me hoc illi dabis : idem pro Flac. Ab Attilio Servilio dicit se dedisse , & a suis fratribus : idem Attic. Se a me quodammodo dare.* Plaut. Capt. *Viaticum at dem ab trapezita tibi : idem Menæch. Da sodes a te , post reddidero tibi.* Terent. Adelphi. *Dabitur a me argentum.* Cicero 1. Verr. *Tempus , quod mihi ab amicorum negotiis datur : idem Attic. Datur mihi epistola a sororis tuæ filio : idem 1. Leg. Nullam tibi a causis vacationem video dari : idem lib. 7. epist. Ad Cæsarem litteræ mihi dantur a te.*

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo a frigore myrtos.* Plinius , *Vestes a tineis defendit hac herba.* Cæsar 2. Civil. cap. 11. *Musculus defenditur a nostris.* Cicero 2°. Agrar. *Ab hostibus defendi paludibus.* Vide Munio , & Probibeo.

Dejicere oculos a Rep. *Dejectus ex aliquo , & ab aliquo loco.*

Desidero abs te aliquid ; *Desideratur a magno philosopho gravitas.*

„ [Desperare ab aliquo. Cicero in Pison. *Te spem habere a Tribuno plebis , si tua consilia cum illo conjunxisses ; a Senatu quidem desperasse , id est , te nihil tibi de Senatu polliceri posse.]*

Emo & Redimo. Plant. Rudent. *Qui prædam ab eo emerat.* Val. Max. l. 4. c. 2. *A piscatoribus in Milefia regione verriculum trahentibus quidam jactum emerat.* Cicero Offic. *Aut captos a prædonibus redimunt : Cicero 1. Verr. Emum est ex senatusconsulto frumentum ab Siculis, prætor Verre : idem pro Sextio ; Ex his princeps emitur ab inimicis*

cis meis. Plaut. Epid. *A lenone quædam ut fidicina, quam amabat, emeretur sibi.* Sueton. August. *Cajum & Lucium adoptavit domi per assem, & libram, emtos a patre Agrippa.* Livius Dec. 4. lib. 4. *Ut captivi ab Annibale redimantur.* Juven. Satyr. 4. *Monstrum nulla virtute redemptum a vitiis.* Ovid. in epist. *Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuisset.* Vide *Peto & Postulo.*

Eripere a periculo; (10) *Vereor ne eripiat a nobis regia causa.*

Excludo. Cicero pro Cluent. *Excludere ab hereditate: idem Verrin. 5. Excludere aliquem a negotio.* Terentius Andr. *Ut ab illa excludar.* Cicero 1. Orat. *Repelli & excludi a gubernaculis civitatum.*

Exigere aliquid ab aliquo. Quintil. lib. 1. *A Grammaticis exigitur poetarum enarratio.* Cæsar 1. Civil. *Pecunia a municipiis exiguntur.*

[Expectare ab aliquo. Cicero; *Omnia volo a me posse, stules, & expectes: idem; Diligentiam a me expectari, puto.*]

Extorquere aliquid ab aliquo, tritum est. Cic. *Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta est.*

Facio. Cic. de univers. *Mundus per se, & a se, & patitur & facit omnia: idem 1. Invent. Commune est, quod nibilo magis ab adversariis, quam a nobis facit: idem de Orat. A se aliquid facere.* Tritum est, *hoc factum a vobis.*

[Ferre ab aliquo. Vide supra *Aufero.* Plaut. Rud. *Nisi multis blanditiis a me gutta ferri non potest, id est, tu a me non feres guttam aquæ.*]

[Furari ab aliquo. Cic. *Si ego tuum ante legissem, fuerat me abs te esse diceres.*]

Flagito. Cic. ad Appium, *Flagitare promissum ab aliquo per litteras.* Cic. pro Sext. *Flagitabatur ab his quotidie*
cum

(10) *Vereor ne eripiat a nobis.* | lectum est, at nunc in optimis
Locus est ex Cicerone Famil. I. | & ad MStos emendatis edd. le-
5. ubi olim quidem ita vulgo | as eripiat nobis sine A.

cum querelis bonorum omnium, tum etiam precibus senatus, ut meam causam susciperent. Vide Postulo.

Habeo. Terent. Phorm. Otium a senibus ad potandum ut habeam. Cicero Bruto; Nullas adhuc a te litteras habebamus: idem pro Sext. Habere beneficium ab aliquo: idem 1. Offic. Scenicorum quidem mos tantam habet a vetere disciplina verecundiam, &c. idem 12. Famil. Habeas eos a me commendatos: idem, habere praesidium, vel spem, ab aliquo: idem in Vatin. Quare ne tibi hunc honorem a me haberi forte mirere: idem pro Caelio, Eam dignitatem in M. Caelio habitam esse summam, hodieque haberi ab omnibus. Egregius locus est in Plauti Menæch. act. 5. Ludibrio pater habeor. SE. Unde? MUL. Ab illo meo viro.

Impetro. Civitatem ab aliquo impetrare, tritum est. Cic. Amicit. Quid postules ab amico, & quid patiare a te impetrari. Plaut. Mostel. Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam: „ [Et Rud. Decet id abs te impetrari.] Val. Max. lib. 4. cap. 3. A servis vix impetrari potest, ne eam suppellectilem fastidiant, qua uti Consul non erubuit. Cæsar. 1. Civil. Ægre ab iis impetratum est, ut in senatu recitarentur.

Lego, as. Cic. pro Cluent. Itaque ei testamento legat pecuniam grandem a filio: idem in Topic. Uxori ancillarum usumfructum legavit a filio. In passiva tritum est apud Jurisperitos. Domus legata est a Titio. Vide Brissonium, & Hotom. in A vel AB, & pensita phrasin.

Lego, is. Cic. Attic. 16. A Bruto legi Antonii edictum: sic dicimus, Legi a te litteras. Ovid. 3. Pont. A posteritate legi. Cic. Liber tuus legitur a me diligenter, id est, per meos; ut, Trepidabatur a Cæsare. Et captus oculis etiam diceret, (11) Terentius legitur a me diligenter.

Li-

(11) Terentius legitur a me &c.] locutione sicuti Agens concipitur & habetur ille Coecus, sic & in Passiva. Disertissimum etiam est illud Ovidii, a posteritate legi: Sed talia reperies plura in seqq. Vide & supra Nota 2.

Libero. Cic. *Liberavi hunc a Cæsare*, tritum est: idem, *liberare se ab aliquo*: idem, *A scelere certe liberati sumus*: idem, *Te a quartana liberatum gaudeo*. Vide *Separo*.

Mitto. Cic. 13. Attic. *Ab illo mihi mittas*: idem, & *a me missi sunt*.

Movebo hunc a sacra linea: remove te ab illo: removementur a vitiis.

Munio. Tacitus lib. 10. *Sævus ille vultus, & rubor, a quo se contra pallorem muniebat*. Colum. *Quantumque res patietur, a frigore & tempestate muniemus*: idem, *Hortum ab incurſu hominum pecudumque munire*. Horatius; *Inclusam Danaën munierant satis nocturnis ab adulteris*. Lucret. lib. 3. *Quod lethalibus ab rebus munita tenetur*. Cæsar. 2. Civ. *Tecta atque munita ab omni ictu telorum*. Tacitus, *Munitus ab insidiis*. ut Horat. *Tutus ab infestis latronibus*. & Ovid. *Tutus ab insidiis*. Vide *Defendo*.

„ [Mutari ab aliquo, id est, ex eo, five pro eo, five „ qui fuerat. Virg. *Heu mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore?* Ubi ridiculus sit, qui *Ab rem A-* „ gentem significare putet.]

Numero. Cicero pro Flac. *Si pratori dedit, a quaestore numeravit*: idem 2. Phil. *A se numerare*. Mart. *Omnis ab infuso numeretur amica Falerno*. Vide *Solvo*.

Pello. Liv. lib. 2. *Tarquiniensis ab sua parte Romanum pepulit*. Terent. *Quisnam a me pepulit tam graviter fores*: idem, *Et istum æmulum ab ea pellito*. Cæsar. 1. Gall. *Quum hostium acies a sinistro cornu pulsa*. Liv. *Cætera a fronte pulsa*.

„ [Perire ab aliquo. Plaut. Poen. act. 4. sc. 4. (12) *Me-* „ *tuo ne a te perdam*, pro, peream. Ovid. *Discipulo perii* „ *solus ab ipse meo*. Plin. *Qui periit ab Annibale*.]

Peto

(12) *Metuo, ne a te perdam.*] ta, quod fieri creditur etiam in
Locus est in Poen. IV. 2. 62. | ardeo ab areo, gaudeo a gaveo,
Metuo, dum hero insidias parem, | unde gavisus. Gronovius Pater
ne a te perdeam, pro peream: | legit pendeam, h. e. tua opera
litera D, ut videtur, interposi- | pendeam in cruce.

Peto a te, tritum est. Cicero. 6. epist. *Nec tamen ipse, a quo salus petitur, habet explicatam rationem salutis suae*: idem 1. Divinat. *Ut ab ejus solo, in quo est humatus, oracula peterentur*. Mart. *A caupone tibi fex Laetana petatur.* „ [Livius 6. *Ab Latinis Hernicisque res repetita.* „ pro Romani a Latinis repetierunt.] Vide Emo, & Reposco.

Postulare ab aliquo, tritum est. Cicero 1. Leg. *Veritas a te postulatur*: idem 2. Tuscul. *Quod ergo & postulatur a fortibus, & laudatur, quum sit, &c.* idem lib. 1. *Postulatur a te jamdiu, vel flagiatur potius historia*. Cicero Philip. *Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo solum, sed etiam sapientia, postulatur, &c.* Vide Emo.

Prohibeo vim ab amico, & amicum a vi, dicimus Cic. 3. Offic. *Nam & a rep. forensibusque negotiis, armis impiis vique prohibiti.*

Projicere, & Rejicere a se mala, tritum est. Cic. *A liberis suis abstrahi, & a conjuge abripi, & ab aris focisque innocentem projici.* Nota hæc Infinita verba.

Promo. Cic. 2. Orat. *Ne ipse aliquid a me promississe videar.* idem, *Juris utilitas vel a peritiis, vel de libris depromi potest.* 1. Orat.

Reddo. Cic. *Litteras a te mihi Stator tuus reddidit*: idem, *Litteræ mihi redditæ sunt a te*: idem, *Litteræ mihi redditæ sunt in senatu ab Lentulo.*

Rapere ab aliquo, tritum. Horat. 3. Carm. *Aut aquosa raptus ab Ida.*

„ [Recuperare ab aliquo. Hygin. Fab. 69. *Ut exercitum sibi commodaret ad regnum a fratre recuperandum*: & Fab. 85. *Pelops a Lajo filium bello recuperavit.*]

Repellere servitutem a civibus, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. Orat. *Repelli & excludi a gubernaculis civitatum.*

Reposco. Cic. 1. Verr. *Nil est quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit suæ reddere.* Valer. Maxim. lib. 3. cap. 6. *Quum a Scipione ratio in curia posceretur, id est, quum Tribuni ab eo peterent rationem.* Vide Peto & Postulo.

Separo. Cic. Lucejo ; *Qui omnes a perpetuis suis historiis ea , quæ dixi, bella separaverunt* : idem 4. Acad. *Quoniam vera a falsis nullo discrimine separantur*. Ovid. 1. Amor. *A domina separari*. Vide **Libero**.

Solvo. Cic. 5. Attic. *Sed etiam hoc dicit , se a me solvere* : ibid. lib. 7. *Ab Egnatio solvat , quod tibi debet* : idem pro Planc. *Ab aliquo persolvere* : idem : *Id a vobis persolvere me sinite*. Plaut. *Res solvetur ab trapezita meo*. Cicero , *Solutus a cupiditatibus*. Ovidius , *Ab amplexu alicujus solvi*. Vide **Numero**.

Sumo. Terent. Adelph. *Postremo a me argentum , quantum est , sumito*. Cicero pro lege Man. *Ab eodem Pompejo omnium rerum egregiarum exempla sumantur*. Ovid. 2. Amor. *Fastus sumuntur ab imagine speculi*.

Tego. Cæsar. 3. Civil. *Qui portus ab Africo tegebatur , ab Austro non erat tutus*.

Verbum igitur passivum solo supposito contentum est Cicero lib. 15. epist. citat versiculum Nævii, *Latus sum laudari me abs te , pater , laudato viro*. Sed attende , quomodo distinguat idem Cicero lib. 5. ad Lucejum ; *Placet enim Hector ille mihi Nævianus , qui non tantum laudari se letatur , sed addit etiam , a laudato viro* : item pro Milone. *Factum ne sit ? at constat , a quo ? at patet*. (13) Vides particulas, *a quo*, separari a verbo passivo. Vide *Habeo* supra. Denique eodem prorsus manente sensu , activa oratio (14) in passivam verti non potest. Unde fal-

(13) Vides particulas &c.] Recte , sed sic etiam separari queat Accusativus a Verbo suo. *Amat , at quam ? Glycerium*. Sic plane Plautus in Poenulo IV , 2. 37. *Dii omnes Deaque amant*. MI. *Quemnam hominem ?* SY. *Nec te , nec me , Milphio , neque Herum meum adeo*. MI. *Quem amant igitur ?* SY. *Alium quemlibet*. Vide me & supra Nota 1. pag. 394. & Nota 4. ad pag. 398.

(14) In Passivum verti non po-

test.] Immo vero potest. Nam quid discriminis , quo minus idem plane sit sensus , reperitur in hisce , *Milo occidit Clodium ; & , Clodius occiditur a Milone*. Si quis dicat , *a Milone* hic notare etiam operâ vel jussu Milonis , idem notat etiam Activa locutio , ut ex qua neutiquam sequeretur , *Milonem sua manu , & per se , occidisse Clodium* , de qua re Vide me supra Nota 5.

*f*alluntur Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 28. & Rævard. lib. 2. cap. 5. Variar. qui putant, valere stipulationem etiam in passiva voce, ut, *dabis? dabitur*. Id ostendunt ex loco Plauti in Pseud. act. 4. 6. 15. ubi Simo dicit; *Viginti minas dabin?* Respondet Ballio, *Dabuntur*. Sed in sequenti scena sic se excusat Ballio v. 126. *Auferetur id præmium a me, quod promisi per jocum?* Quasi dicat, ego nec vere promisi, nec vere, aut ex formula, fui stipulatus, sed jocosè, & quasi coactus: (15) cui Simo re-

spon-

(15) Cui Simo respondet &c.] Nihil hæc ad rem, nec ad eludendam Stipulationis vim passiva forma in respondendo conceptæ. Quin immo ex isto Plauti loco, si quid Plauto in his tribuendum, vel maxime manifestum est, valere eam, seu valuisse saltem istis temporibus. Nam non tantum Simo non aspernatur eam responsionem, ut minus legitimam; sed & Ballio, qui reus erat promittendi, neutiquam opponit dein exceptionem, tanquam non rite, *nec vere, aut ex formula*, ut ait Sanctius, respondisset, dum ad *Viginti minis Dabin?* responderat, *Dabuntur*; sed tanquam si *per jocum* omnia egisset, stipulationem XX. minarum ultro Simoni deferendo, & sic stipulanti se obligando: neutiquam vero *coactus*, quod male item Auctor noster ponit. Eam vero *joci* exceptionem quum non accipi a Simone videret, ne tum quidem ad alteram illam confugit, sed plane agnoscit obligationem ita promittendo factam, & proinde rogat, ut ergo vicissim Simo *saltem Pseudolum*, auctorem omnis mali, & qui se quidem, ut ipse ait, *perdiderat, sibi dedat*, scil. noxæ. Vide Plaut. IV. 6. 16. & 7. 128. Sed & Scena seq. 8. ait Simo,

Bene ego illum tetigi, nempe Ballionem; at qua re? non alia, nisi stipulatione ista, cui Ballio se obligaverat, respondendo simpliciter, Dabuntur. Sic videmus plane aliud ex hoc Plauti loco patere, quam quod persuasum nobis vellet Sanctius. Sed & si maxime talis responsio in formula stipulationum olim fuisset rejicula & invalida, ejus rei non illa foret causa, quod veteres Romani censuissent, activam orationem, *Ego Dabo*, non posse eodem sensu verti in passivam, seu passiva hac exprimi, *Dabitur a me*; Sed quod, quando simpliciter dicebatur, *dabitur*, vel *Dabuntur*, in ea responsione inesset ambiguitas, quæ omnino abesse debet a formulis Legum & Juris, quia in ea non exprimitur, nec etiam necessaria ratione Grammatices intelligitur, sicuti intelligitur in *Dabo*, certa persona, quæ ista stipulatione obligetur. Ea vero si exprimitur, addito *a me*, sicuti nulla amplius superest ambiguitas, sic nulla prorsus in illa stipulationis formula superesse poterat difficultas, cum ex sententia Ulpiani etiam respondens *Quidni?* interroganti *Dabis?* obligetur, ut patet ex L. 1. §. 2. Dig. de Verb. Oblig.

spondet, *De improbis viris auferri premium & prædam decet.* Quæ dixi de verbis passivis Latinis, eadem de Græcis dicta esse velim: in omni enim idiomate passivum solo supposito contentum est. Et quamvis vernaculæ linguæ careant omnino passiva voce, dicimus tamen; *corre se, anda se, acabò se la guerra, mejor se vive en el campo, que en la ciudad.* „[Si corre, si va, si fini la guerra, ra, meglio si vive nella campagna, que nella Città.] ubi solo supposito etiam subintellecto perficitur oratio.

C A P. V.

De Verbo Substantivo, Sum, Fuo, Fio, & de his formis, Mea interest, tua refert.

FUNDAMENTUM sive radix omnium verborum est verbum Substantivum, quod Græce φύω, latine *Fuo*, vel *Fio* dicitur. Et φύω quidem a φύσις, id est, *natura*, dici certum est, (1) nisi mavis a φύω φύωσκ; Et verbum ἔστι, Latinis *Est*, & εἰμι *Sum*, apte & verè verbum est Substantivum, repugnante etiam Cæsare Scaligero cap. 112. qui contendit, per verbum hoc etiam accidens significari; ut, *Cæsar est albus*: in quo quantum fallatur ostendimus alibi, quum disputavimus contra Dialecticos, Accidens non prædicari de substantia: nam in voce, *Albus*, deest *homo*: alioqui sonaret, *Cæsar est albus Cæsar*. Vide Ellipsin IV. 3. in principio.

Tua interest, nostra non refert, dixi esse accusativos plurales. Hoc præclarum inventum debemus Cælio Calcagnino in epistolis, deinde Julio Cæsari Scaligero. At isti, quia meum inventum esse credunt, sibi ducunt pal-

(1) *Nisi mavis &c.* Sane malim. Quum pervulgata nimis est hæc derivationis analogia, quam ut in dubium vocari debeat. Sic enim φύσις deducitur a φύω, ut

ἵλκυσις ab ἵλκύνω, μέσις a μέω, γινώσις a γινέω. Ceterum de *Fuo* & *Fio* vide jam supra III. 3. 60. ad verbum *Fio*.

palmaſium, quum me impugnant; ego tamen, ut meum, defendam.

Præpoſitio ante verbum, (2) nunc compoſitum verbum efficit, nunc fertur in caſum ulteriorem; ut, *argutos interſtrepere anſer olores*; de quo late Lambinus lib. 2. Od. 7. Ad hunc modum ſe habet *Intereſt*: dicimus enim, *Murus intereſt inter me, & te*: Et, *mea intereſt hoc facere*, id eſt, Eſt inter mea negotia. Horatius: *Nil intra eſt oleam, nihil intus in nuce duri*, id eſt, nihil eſt intra oleam duri; idem, *Villa, quæ ſuper eſt Claudi cauponas*, id eſt, quæ eſt ſuper cauponas. Hic valde miror acumen Grammaticorum, (3) qui comminiſci potuerunt *mea, tua,*

(2) *Nunc compoſitum verbum efficit &c.*] Plerumque componitur cum Verbo, & quando ferri etiam videtur in caſum ulteriorem, tunc intelligenda iterum per Ellipſin eadem præpoſitio, vel etiam alia ejusdem originis & ſignificationis. Ut quum dicitur, *Egredior urbe, & Urbem*, in illo repetenda præpoſitio E vel Ex, in altero, *Extra*. Hinc paſſim Verbis Compoſitis junguntur Caſus, quos non natura Verbi, ſed Præpoſitionis, requirit. Tacitus Ann. I. 13. *Ambulantis genua adolvebatur*. Similiter VI. 49. Corn. Nepos Timoth. 2. *Gentes, quæ mare illud adjacent*. Lucilius, *Ut quæ res me impendet, agatur*. apud Feſtum in v. Me, ſed qui male eam pro mihi poſitam putat. Nam ita quoque Terentius Phorm. I. 4. 2. *tanta te impendent mala*. Ælianus Var. Hiſt. XIV. 6. *μήτε τοῖς περιλθεῖν ἐπιμένειν, μήτε τῷ ἐπὶ ὁρῶντι ἀποκρίναι*. Ubi idem Verbum cum diverſis Præpoſitionibus compoſitum diverſos etiam recipit caſus, prout eos illæ requirebant.

Sæpe tamen etiam præpoſitio ante Verbum, ſed & alibi, poni ſola ſine caſu & compoſitione videtur, vel tanquam adverbium aliquod, vel ita, ut caſus, qui requiritur, per Ellipſin fit omiſſus. Cic. pro Sulla cap. 8. *Me meum genus ſuo ante non ponere gaudeat*. Sall. Catil. 3. *Quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit: ſupra, veluti ſicta pro falſis accipit*, h. e. quæ ſupra ſe & ſuas vires putat. Cap. 23. *Ubi periculum advenit, ſuperbia atque invidia poſt fuere*. Et alibi paſſim. Quin & Gell. I. 22. *τὸ Superesse*, quando ſignificet reliquum eſſe, reſtare, monet diſiſe pronuntiandum, ut non una pars orationis eſſe videatur, ſed duæ. Vide ſupra cap. 3. ad Verba *Adeo, Æſtuo* in fine, *Egredior, &c.*]

(3) *Qui comminiſci potuerunt &c.*] Hanc tamen ſententiam etiam & contra Sanctium ac Scalligerum tuetur Voſſius de Conſtruct. cap. 29. munitus auctoritate Præſciani, qui lib. XVII. *mea, tua, &c.* additum verbis *intereſt* &c.

tua, *sua*, esse ablativos singulares. Pudet recensere ratio-

& *refert*, exponit in *re mea*, *tua*, &c. Sequitur Vossium per omnia, & Sanctium, quem ceteroqui fideliter sequi solet, diserte jam relinquit Auctor Gallicus Novæ Methodi L. L. pag. 379. tum Bangius de Syntaxi Verborum pag. 1101. Utuntur autem duplici pariter argumento. Prius est ex ratione metri apud Terent. Phorm. V. 7. 47. *Etiam dotatis soleo*. CH. *Quid id nostra*? Ph. *Nihil*? Ubi posterior syllaba vocabuli *Nostra* necessario videtur producenda, & ideo statuendum, esse illam Ablativi casus. Sed profecto tanta invaluit licentia in metro Comico, ut vix inde quid certa ratione probare vel refutare queas. Deinde vero putem pene legendum scandendumque hoc modo: *Etiam-dotatis soleo quid-* (per diæresin) *id nostra* Nil. Nisi malimus statuere, excidisse vocolam ante *nihil*: quo pacto etiam plana omnia forent, & sana. Certe ex uno hoc & dubio prorsus loco non debuisset illud affirmari, quum plura alia apud Terentium occurrant, in quibus manifeste controversa hæc syllaba vel littera A corripitur. Sic in Eun. II. 3. 28. *Fac tradas, mea nil refert, dum potiar modo*. Ut & in Heautont. IV. 5. 45. *Eô nunc confugies, quid mea? num mihi datum est?* Et Phorm. IV. 5. 11. *Datum esse dotis*. DE. *quid tua, malum, id refert?* CH. *magni*, Demipho. Alterum petit Vossius & Auctor ille Methodi ex ratione Ellipseos, cujus supplementum se deprehendisse putant apud Plautum in

Perfa, *Mea istuc nihil refert, tua refert gratia*. Censent itaque, quoties dicitur *Refert, interest, mea, tua*, Ciceronis, semper intelligendum de gratia. Sed vel hoc indicio sit, quam non semper habenda sit fides etiam fide ceteroqui dignissimorum hominum citationibus, & quam male faciant, qui cum Auctoribus loca ipsa, ubi verba laudata occurrant, non designant. Verba illa Plauti invenies in Perfa IV. 3. 68. sed plane aliter se habentia in omnibus, quas vidi, edd. etiam illis Angelii, & Cœl. S. Curionis: nempe, *Mea quidem istuc nihil refert, tua ego refero gratia*. Vides, Lector, neutiquam *gratia* referri ad phrasin *Mea refert, tua refert*, & proinde collabi plane sententiam Vossii, quæ unico hoc loco nititur. Sed & repugnat prorsus ei Analogia significationis & constructionis. Nec enim Latine dicitur ulla ratione. *Hoc interest, Hoc refert, mea gratia*: ut neque alterum, quod ex Prisciano arripiunt, *Hoc interest, Hoc refert, in re mea*. Nolim equidem negare prorsus, quod facit Sanctius, Latine dici *Hoc est in re mea*. Sed nihil ex eo elicies ad probandam illorum constructionem & usum. Deinde locus Plauti, incertum ubi, (nam nec Actum aut Scenam, nec Comœdiam nominant) *Utrumne veniat, nec ne, nihil in re est mea*, quo refutari ajunt Sanctium, ille vero valde mihi est suspectus, ut quem æque ac superiorem male exhibuerit Vossius. Videtur enim scripsisse

tiones, quibus id probent, aliquas tamen, honos sit auribus, proferam. *Ablativus Re*, inquit, *poscit*

plisse Plautus, *nihil interest mea*. Utcumque sit, absonum certe & durum plane est dictu, *Hoc refert*, vel *Hoc refert se*, in *re mea*. At latinissime & quam planissime dicitur, *Hoc interest inter mea*, aut *illius, negotia*, & hinc contractius, usitata & in superioribus a me & Sanctio declarata Ellipsi, *Hoc interest mea*, aut *illius*. Cic. Famil. II. 19. extr. *Quod ego & mea, & Reip., & maxime tua, interesse arbitror*. Similiter *refert mea* concisus dicitur etiam ex Donati sententia ad Terent. Phorm. IV. 5. 11. quem Prisciano opponimus, pro *refert se ad mea negotia*. Cujus locutionis ratio, quoniam adhuc obscurior est, & parum intellecta, liquidius hic nobis erit ostendenda. *Referre omnia ad suam utilitatem*, ait Cic. de Sen. 13. & Famil. III. 10. *ad dignitatem*. XII. 22. h. e. in omnibus rebus spectare utilitatem suam, seu ita gerere omnia, ut pertineant ad utilitatem suam, ut congruant utilitati suæ, ut utilitatem suam cum iis jungat. Sic de Offic. I. 30. *Victus cultusque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem*, h. e. valetudini inserviant &c. Hinc jam passim apud Plautum, *Quam ad rem istuc refert?* pro *refert se*, h. e. cui rei id inservit, quam ad rem istuc attinet. Omittitur hic jam Accusativus reciprocus, sed retinetur adhuc præpositio *Ad*: pro quo tamen etiam dixit, *Cui rei reulit, te id assimilare?*

Truc. II. 4. 40. Sed & in plurali invenias hanc phrasin. Plautus Persa IV. 4. 44. *percontari volo, quæ ad rem referunt*, scil. se, h. e. pertinent. Ceterum quia frequentissimi tandem usus fuit hæc locutio, omitti denique cœpit non modo Accusativus ille reciprocus, sed & *ad negotia*, maxime si exprimeretur is ipse, ad quem se referret res, quæ memoratur. Veluti, *id Mea minime refert*, h. e. minime se refert ad negotia mea, minime ergo ad Me attinet. Et cum Genitivo Nominis Substantivi, quem male Verbo *Refert* negant Bangius de Synt. Verbor. p. 1096. & Vossius in Gramm. Minore, Sallust. Jug. 111. *Faciendum aliquid Boccho? quod Romanorum magis, quam Sua, retulisse videretur*, h. e. quod videretur magis attinuisse ad rem Romanorum, magis conjunctum fuisse cum negotiis Romanorum, quam cum Suis. Plin. Paneg. cap. 40. *Nihil iniquitatis referre existimans, exigas, an constituas*, h. e. prorsus non referre se, non attinere, ad negotia iniquitatis, utrum &c. Quintil. IX. 4. ab ipso Vossio laudatus, *Plurimum refert compositionis, quæ quibus anteponas*, h. e. plurimum refert se, seu pertinet, ad compositionem recte faciendam. Immo cœpit tandem etiam simpliciter dici *Refert*, pro, opus est, expedit, interest. Cic. Fam. VIII. 10. *Te aliquid, quod referret scire, retinuisse*, h. e. quod scire, referret se

scit Mea, Tua, Sua: nam Interest mea, idem est, quod est in re mea. Sed falluntur cum suo Calepino: neque enim dicitur latine, *Hoc est in re mea*, sed *e re mea*, aut, *in rem meam*. Addunt præterea, quia *Re est fœmininus ablativus*, ideo additur *mea*. Næ isti Lynceos habent oculos, qui ablativum, *Re*, tam clare prospexerint. Jam deinde miseret me Laurentii, qui dicat, sonantius dici, *Interest mea*, quam, *interest meo*, quia *mea* collocatur in medio, & est vox suavior. Contra hos advoco Aristotelem, ex cujus doctrina scimus, voces compositas nullam habere rationem partium singularium, imo

se ad ejus negotia, expediret ejus rationibus. Plaut. Epid. II.

1. *Quos pudet, cum nihil refert*, h. e. quos pudet in eo negotio, ad quod Pudere nihil se refert, nihil attinet, vel, quos pudet tum, quum Pudere nihil refert, se, nihil facit, ad rem. Vatinus ad Cicer. *Sed quanti id refert, si tamen fato nescio quod accidat*. h. e. ad quanti momenti negotium refert id se, vel ad quanti momenti mea negotia refert id se, quantum id juvat, & ad rem attinet. Vide seq. Notam 5. de hac Genitivi, *Quantii, Magni, Pluris*, &c. constructione. Tac. An. VI. 2. *Bona Sejani ablata ærario, ut in fiscum cogerentur, tanquam referret*, h. e. tanquam ea translatio ab ærario in fiscum, referret se, seu attineret, ad rem præsentem, tanquam in eo quid situm esset discriminis. Suet. Oth. 4. *Nihil referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus caderet*, h. e. nihil attinere ad rem istud discrimen, nihil interesse. Sic, ni fallor, in clario-

rem lucem dedimus hanc locutionem, ad quam adhæserunt Viri Eruditissimi, neque Recensitores modo, sed & ipsi Veteres. Unde Verrius Flaccus apud Festum, *Refert* opinatur per errorem dici, quum rectum sit *rei fert*: quo nihil inceptius puto, quodque ideo miror probatum etiam a Vossio. Et tamen hæc opinio forte in causa fuit, quare *Refert* primam habeat productam, nisi si distinguendæ significationis causa id ita eveniret potius. Sed & ipse Sanctius errat hæud dubie, quando mox cum Scaligero *refert id mea*, exponit directe & active, *id representat mea negotia*, & Donatum putat non attingisse scopum, quem ille attingit verissimè, quum in isthac phrasi, *quid id tua refert*, deesse per Ellipsin censet *ad*, ut sit *ad tua*, scil. negotia. Ursinus vero, quæque hic disputavimus, omni ex parte recepit & approbavit. Vide eum To. 2. pag. 194. & 200.

imo nec partes ipsas aliquid significare : nam in hoc nomine *Omnipotens*, *Omni* nihil significat, quatenus est pars dictionis, sicut nec *potens*. Cur igitur dices, *Re* in compositione esse aliquid, cui addas, *mea*, *tua*, *sua*, nam in voce *Agricola*, non poteris addere ad τὸ *agri*, *felicis*, vel *fertilis*.

Sed quid in Grammaticorum tenebris refutandis operam perdimus, ac non potius in his verbis Suppositum clarissime ostendimus? Cicero Attic. lib. 3. epist. 19. *In Epirum me statui conferre, non quo mea interesse loci natura*: idem 4. Finib. *Mihi non satis videmini considerare, quid intersit naturæ quæque progressio*. Terent. Adelph. I. 1. 51. (4) *Hoc pater, ac dominus interest*. Plaut. Mostell. 2. 1. 60. *Pluma haud interest*,

(4) *Hoc Pater ac Dominus interest.*] Aliena ab hac constructione, & simul durior paulo, est hæc Terentii locutio, cujus idoneam rationem aut Ellipsin vix invenias. Credo tamen dici pro *ad hoc discrimen*, seu *ad hunc modum*, *interest inter se Pater ac Dominus*, h. e. discrepat. Nempe Verbum hoc sæpe etiam discrepantiam notat, & hinc ejus quoque significationis constructionem sibi vindicavit. Gellius V. 18. simpliciter & analogice loquitur, *quid ipse inter Res Gestas & Annales esse dixerit*. At Cicero Academ. Quæst. IV. 9. *Negant illa quidquam a falsis interesse*, h. e. discrepare; Et cap. 26. *Nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum aliud, quod ab eo nihil intersit, quodque percipi non possit*. Et ad Attic. V. 19. *quoniam τὸ ἰκεῖν interest & φθάνειν*. Hic jam omittitur ipsa etiam Præpositio. Terent. Eun. II. 2. 1,

Stulto intelligens quid interest! ubi pessime a quibusdam distinguitur. Gellius III. 14. *quid Dimidium Dimidiato intersit*. Manifeste in his omnibus τὸ *Interest* non tantum ponitur pro *discrepat*, *differt*, sed & horum Verborum constructionem adsumit sibi. Atque ideo Cicero de Finibus III. 7. in eundem sensum & constructionem conjungit illa, *Nihil esse, quod Intersit aut Differat aliud ab alio*. Sed & hinc petenda est ratio locutionis, qua Seneca utitur Nat. Quæst. I. præfat. *Quid illis & nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi?* Livius xxviii, 9. *Id modo in decreto interfuit, quod M. Livii exercitum reduci, Neronis manere jusserunt*, h. e. discriminis fuit. Vide & ipsum Sanctium ac Scioppium infra IV, 6. p. 690. De assumpta Verborum ejusdem Significationis Constructione vide Me supra cap. 3. ad Verbum *Interdico*.

est, patronus an cliens suat. Terent. Adelph. *Quid ista, Æschine, nostra? subaudi intersunt, vel referunt.* Syntaxis est, *Æschine, quid ista sunt inter nostra negotia?* Donatus ad illud Terentij in Phorm. *Quid tua, malum, id refert?* subdit, *Et quare, quomodo dicatur, quid mea, quid tua? an deest AD, ut sit, ad mea, ad tua?* Hæc Donatus, qui etiam omnino scopum non attingit, tamen contra Grammaticos, accusativos, non ablativos esse indicavit. De verbo REFERT, aut potius REFERO, minus est dubitandum; semper enim activum est, etiam in, *Mea refert, tua non refert*; ut, *hic puer patrem refert*, id est, repræsentat: *hoc rem tuam minime refert*. Sed accipe verum suppositum. Cicero Attic. *Quid refert una sententia omnium?* „ [pro quo vulgo dicunt, *Quid importat*, id est, affert; ut Lucret. 3. *Aut aliam quamvis cladem importare pericli.* Et Cicero, *Detrimenda rebus publicis per homines eloquentes importata.*] Varro lib. 1. *Hæc varietas maxime refert.* Plinius lib. 7. cap. 6. *Incessus in grvida refert*: & lib. 11. cap. 51. *Multum tamen in his refert & locorum natura*: & lib. 16. cap. 33. *Neque terra tantum natura circa has refert*: & cap. 39. *Infinutum refert lunaris ratio*: & lib. 17. cap. 24. *Refert & tempus anni*: & lib. 18. cap. 21. *Plurimum enim refert soli cujusque ratio*: & capit. 31. *Longitudo in his refert, non crassitudo.* Lucretius lib. 4. *Usque adeo magni refert studium, usque voluntas.* (5) „ [Ubi subaudi *Quid*, vel *Aliquid*, sicut „ idem

(5) Ubi subaudi, *Quid*.] Immo aliquid amplius. Nempe refert se ad magni momenti negotium. Sic apud Terentium Phorm. IV. 5. 11. *Quid tua, malum, id refert?* CH. Magni, Demipho. h. e. propter quid refert se id ad tua negotia? respondente altero, refert se id ad mea magni momenti negotia. Sic magni inter-

esse, Cicero Famil. II. 19. *Magni enim videbatur interesse ad eam necessitudinem, quam nobis sens tribuisset, consuetudinem quoque accedere, h. e. esse inter nostra magni momenti negotia.* Videntur hæc quidem sic sans expedita. Possis tamen Genitivum hisce etiam peculiarem in hac locutione dare Constructionem &

Elz

„ idem lib. I. *Propterea magni quid refert semina quæque*
 „ *Cum quibus, & quali positura continentur.* Plant. Perf.
 „ act. 4. sc. 4. *Quid id ad me, aut ad rem meam refert,*
 „ *Persæ quid rerum gerant?* Et mox; *Nunc ad illud va-*
 „ *nies, quod refert tua.* Et sc. 5. *Præsumptuari volo,*
 „ *quæ ad rem referunt.* idem Mil. act. 2. sc. 1. *Quid me-*
 „ *minisse id refert ad hanc rem tamen?* Et Trucul. act. 2.
 „ sc. 4. *Cui rei retulit te assimilare?* Ex quo loco appa-
 „ ret, nugari Verrium, cum *Refert* explicat *Rei fert*,
 „ quasi *Re* sit Dativus, non Ablativus. Præterea au-
 tem hinc intelliges apertissime, errare Grammaticos,
 quum dicunt *mea, tua, sua*, esse ablativus femininos,
 (6) quia ex illorum regula in oratione infiniti verbi di-

Ellipsin, ferme, uti fit, quando junguntur Verbis æstimandi. Nam sicuti, quum dico, *Ego id parvi facio*, aut *puro*, sensus est, *Ego id nequam facio*, aut *puro, negotium parvi momenti*. Quodius in Epist. Deianiræ ad Hercules v. 10. de Jove, *aut non frueretur una Non tanti, atque tantis conciperere, suis, hanc non fuit tanti momenti negotium*, ut ea una Tu tantis conciperetis. Florus IV. 12. *Ulinam diceretur Germaniam tantum non parvisse, hanc non putasset negotium tanti momenti*. Sic quando dicitur, *illud nostra refert magni*, id ita supplere queas; *Illud, quod ad, nostram, seu tantum existentem, aliquid magni momenti negotium, refert se ad nostra negotia*. Alterutro certe modo, sed mea sententia, priore potius, supplenda hæc & accipienda videntur. Et sic Plautus Bacchid. III. 4. 20. *Mea illud nihilo pluris refert*. Et Rudente IV. 3. 27. *Nihilo pol pluris tua hoc, quam quantum illud refert mea,*

Locum Lucretii, quo uno hæc nitiitur Scioppius, iterum deprehendo; parum integra fide ita citari, quum versus isti occurrant lib. 2. v. 759. & ita legantur, *Propterea magni quod refert, semina, &c.* Neutiquam ergo istis apparet *magni quid*, sed absolute ponitur *magni refert*. Et ita, eisdem fere verbis lib. 1. v. 817. & 907. *Atque eadem, magni refert, Primordia sæpe Cum quibus & quali positura continentur.* Jamne vides igitur, paulo quod diximus ante, Per *magni refert*, eadem primordia sæpe Cum q. &c.

(6) Quia ex illorum regula &c.] Nullam omnino vim, nullam rationem in hoc argumento perspicere possum. Nam si *Mea, Tua, Sua*, essent Ablativi, quod tamen non sunt, manerent utique etiam in Infinitis locutionibus, nec ulla ratio foret aut causa mutandi istic casum. Perinde enim est, siue dicas, *Tua refert*, ut hoc cognoscas, siue *Scio, tua refert*, ut hoc cognoscas. Recte

cendum esset; *Dico*, vel *arbitror*, *meam referre*; *ajunt meam interesse*, non *mea*. Sed contra Plinius lib. 14. *Manifestum est*, *patriam solumque referre*, non *uvam*; & lib. 21. *Diximus & terram referre plurimum*. Dicimus itaque Latine, *Mea interest*, *nostra refert*, *regis interest*; *cujus*, vel *cujus interest*, vel *refert*, *subaudi*, *officia*, *opera*, *munera*, vel *negotia*; & *Interest* ab *Inter*, non, a *Re*, componi; diserte indicant illi Horatiani versiculi Satyr. 2. lib. 1.

Rem patris oblimare malum est ubicunque? quid inter Est in matrona, ancilla peccasse togata.

Tum præterea, si verum esset, ablativum *Re*, in *interest*, & *refert*, (ego in *Interest*, *re*, non invenio) movere has tragœdias, illud *Re*, deberet produci. Sed Horatius dixit in arte:

Interest multum Davusne loquatur, an herus.

Non igitur illic, *Re*, est, sed *Inter*. At dices, *Refert* impersonale, *Re*, producit, quia significat, *res fert*. quam hoc falsum sit, disputavimus in Arte, quum de *Re* egimus in quantitate. „ [Juvenalis quidem (7) perspicue corripit; *Sportula quid referat, quantum rationibus*, „ *addat*. Vulgo Itali dicunt, *Quanto importa la parte*, „ id est, quantum refert, affert, apportat. Terent. „ *Nescit hoc lucri quantum ei damni apportet*. Ubi & *Importat* dici potuisse, jam modo ex Lucretio, & *Tullio* apparuit.]

CAP. VI.

autem Plinius utroque in loco. Nam *diximus & terram referre plurimum*, pro, *diximus & terram prodesse plurimum*, seu, *pertinere & referre se ad istius rei rationes*. In *Finio* dicetur *Terra quoque refert plurimum*, vel, ut dixit, *Plurimum refert soli cujusque ratio*. Vide ipsum Sanctium pag. sup.

(7) *Perspicue corripit.*] Haud ita perspicue. Nam *referat* habet hic vulgatam significationem referendi aliquid in suas rationes. Vide locum, qui est in Satyra prima. Accedit, quod alibi passim producat impersonale hoc *refert*. Certe aliis locis probari debuisset contrarium.

CAP. VI.

De Verbo Infinito, seu impersonali. Infinitum est Nomen Verbi, non determinatur a Verbis: pro omni casu potest poni. Tempus est abire Latine dicitur & usitate.

ANXIE torquentur Grammatici, dum, quæ verba infinitivum determinent, expiscantur; sed frustra sudant, & nihil explicant. Quanto rectius Priscianus, qui ex antiquis sic disputat: *Vim Nominis rei ipsius habet verbum Infinitum; unde quidam Nomen verbi hoc esse dicebant: dico enim, bonum est legere, ut si dicam, bona est lectio. Hac ille.* Minervæ placet, Infinitum semper esse verbum, sed ejus totum sensum & orationem sumi pro aliquo casuum. Aliquando vero Nomen verum est; ut, *Scire tuum; Nostrum vivere.* „ [Sic Fieri & „ Facere, nomina sunt, & Factum significant, (1) *Quoad* „ *ejus fieri potest*, id est, possibile est; *quoad ejus facere* „ po-

(1) *Quoad ejus fieri potest.*] Perperam has locutiones acceperit Scioppius. Neutiquam enim Genitivus ille regitur a fieri vel facere, tanquam veris Nominibus, quod neque sensus locutionis patitur, (nam quid tandem foret, *Quoad ejus factum potero?*) sed a suppresso provocabulo *Aliquid*. Idem enim est, ac si diceretur, *Quoad aliquid ejus facere potero.* Gronovius pater in hisce locutionibus maluit legi *Quod* pro *quoad*. Vide Eum ad Liv. XXVI. 32. *Se mandavros Consuli, quod sine iactura reip. fieri posset, fortunæ ejus civitatis consuleret;* ubi ex MStis restituit *quod*, cum vulgo ederetur *quoad*. Similiter XXXIX. 45. *Id eos ut prohiberet, quod e-*

ius sine bello posset, prætori mandatum est. Ubi itidem sic primus edidit ex scriptis codicibus. Et notandum, hic jam omitti *quod* facere vel fieri, & manifeste in ista lectione *quod* ejus regi a *quod*, sicuti sæpissime regitur talis Genitivus a Pronominibus. Terent. Eun. I. 2. 122. *Quicquid hujus feci, causa virginis feci.* & V. 6. 10. *Quicquid hujus factum est, culpa non factum est mea.* Heaut. III. 3. 10. *At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum.* Plautus Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset.* Mercat. IV. 3. 37. *Nihil hercle istius quicquam est;* scil. negotii, quod tu inspicaris. Cæsar B. Gall. III. 4. *Quarum rerum a nostris fieri nihil poterat.* Certum porro est;

„potero, pro, ejus rei factum.] Sed jam exemplis per omnes casus ductis rem explicemus.

In recto dicit Horat. *Virtus est vitium fugere*, Ubi *to Fugere* suppositum verbi est, ut sit, *Fugere vitium*, id est, *Fuga vitiorum*, est virtus: sic alibi, *Dulce est desipere in loco*, id est, *desipere in loco est negotium dulce*. In tunc, & dic, Verbum, *Est*, determinare infinitum. Attende diligenter verba Ciceronis 3. *Officior! Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, perjurium est.* Vide hic, *Pejerare* & *perjurium* idem omnino esse: idem 3. *Tusculi. Si autem caderet in sapientem agriudo, caderet etiam iracundia*: subdit deinde, *Etenim si sapiens in agritudinem incidere posset, posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam*: & paulo inferius sic colligit; *Cadit igitur in eundem & misereri, & invidere.* Hinc tu quoque collige, *Invidentiam & Invidere, Misericordiam & Misereri*, non differre. Ovid. 2. *Metamorph. (2) Posse loqui eripuit*, id est, potestas loquendi.

Pro

Quod saepe isto sensu ponitur, est & frequens. Certe in pro *Quantum*, Sueton. Nero. *quodis reponas* Edd. *Quoad* e-
ne 31. *Quod ubique esset custo-* *ius, facere poteris* apud Cicero.
dia, h. e. quantum captivo- *Famil. III. 2. Quoad eius fieri*
rum. Caesar B. Gall. III. 16. *possi V. 8. & de Invent. II. 8.*
tum, navium quod ubique fuerat, *& ad Heren. I. 2. Intellige in*
unum in locum collegerat. Sic *omnibus his locis, si quid, sic*
Quod in te uno fuit, Plautus *nihil supererit hæitationis. Sed &*
Capt. III. 4. 2. & alibi. *Quod* *saepè, uti hic, integris locutioni-*
in te est, Terent. Heaut. IV. 8. *bis præmittitur hæc vocula quoad.*
4. & Adelph. IV. 5. 58. *Quod* *Sic Cicero Famil. X. 24. quod*
poteris, Eun. II. 1. 8. & Heaut. *se, quoad ego nosse potui, huma-*
III. 1. 7. Simile est, quod ait *nissimi fuit sensus. Pro Archia*
Caesar B. Gall. 1, 35. *Senatus cen-* *cap. I. Quoad longissime mens mea*
suit, ut, quicumque Galliam obti- *potest respicere spatium præteriti*
neres, quod commodo Reip. face- *temporis. Pomp. Mela. I. 8. Nam*
re posset, *Æduos defenderet. Et* *gregibus, quoad potest, parciunt.*
sic passim Cicero in Epistolis, *Plautus Afinar. II. 2. 30. Voce*
quando quid alium rogat. Sed *summa, quoad vires valent.*
tamen alterum quoque satis pro- *(2) Posse loqui &c.] Adde Ci-*
cer.

Pro Genitivo. Cicero, *In spem venio tuum adventum appropinquare.* Plaut. *Mostell.* *Nolo facere mentionem te has emisse.* Terent. *Phorm.* *Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, & Phædriæ curam adimere argentariam.* Virgil. *Sed si tantus amor, casus cognoscere nostras:* idem 3. *Æneid.* *Cereâ mori:* ut ante dixerat, *Æneas certus eundi.* Catul. *Surgere jam tempus, jam pingues linquere mensas.* Horat. *Indocilis pauperiem pati.* Pomp. Mela lib. 2. cap. I. *Famam habent, solere pro victimis advenas cadere.* Ovid. *Signa dedi venisse Deum.* Plinius lib. 7. cap. 55. *Puerilium ista deliramentorum, avidaque nunquam desinere mortalitatis, commenta sunt.* Cicero, (3) *Haberemque in animo navem conscendere.* Sis dicimus, *Tempus est venire, hora est abire, pro veniendi, & abeundi;* quod quia Græcorum more dici, & poetis tantum concedi credit Val- la lib. 1. cap. 25. *Oratorum etiam exemplis confirma- bo.* Cicero Attico lib. 10. *Quamquam tempus est, nos de illa perpetua jam, non de hac exigua, vita cogitare:* idem 1. *Tuscul.* *Tempus est jam hinc abire me:* idem 3. *Naturæ Deorum, Magnam molestiam suscepit Chrysippus red- dere rationem vocabulorum:* idem Verrin. 4. *Potestas erat sese gravissima levare infamia:* ibid. *Capit consilium de amissionum & propinquorum sententia, non adesse ad judicium;* [& 14. ad Attic. 13. *Cum consilium cepi legari a Cæsare:*] idem pro Quintio, *Te consilium cepisse hominis propinqui fortunas funditus evertere:* idem pro Cæcinnâ, *Nullam esse rationem amittere, hujusmodi occasionem:* idem in To- picis, *Sed jam tempus adrad, quod instituimus, accedere:* ad

cer. Famil. VI. 11. *Nec enim ac- ciderat mihi opus esse;* de Offic. III. 29. *Si nihil malum esset, nisi dolere.* Lucræti IV. 769. *Præterea Meminisse jacet languetque sopore.* Plaut. Persa III. 1. 48. *Lubere per me tibi licere intelligo, Ve- rum Lubere haud lubeat, si li- ceat, mihi.* Alia & longe majore numero per omnes casus exem-

pla vide apud plerosque Gram- maticos, Vossium, Bangium, Ursinum &c.

(3) *Haberemque in animo &c.]* Locus hic non exhibet nobis exem- plum Infinitivi pro Genitivo positi, nisi intelligi necessario quis putet consilium, quod neutiquam est opus. Sed & alienum est, quod seq. pag. ex Cæsare lib. 5. de B.

ad Heren. 3. *Tempus est ad cæteras partes rhetoricæ orationis proficisci.* Sallust. *Non fuit mihi consilium, socordia atque desidia bonum otium contere: idem, Quibus in otio vel magnifice, vel molliter, vivere copia erat.* Livius lib. 30. *Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum gnaviter geri: idem lib. 44. Consilium igitur cepit, transfosso pariete iter in urbem patefacere.* Cæsar lib. 5. Gallic. *Respondit, non esse consuetudinem populi Rom. ab hoste armato conditionem accipere: idem, Consilium capit, omnem a se equitatum noctu dimittere.* Curtius lib. 7. *Sed tempus, salutis sue, tanta jam parta gloria, parcere: idem lib. 4. Cupido, haud injusta quidem, cæterum intempestiva, inceserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere.* Sueton. Calig. *Ita bacchantem atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri.* Valer. Maxim. lib. 2. *Sed tempus est eorum quoque mentionem fieri.* Plinius lib. 13. in procæmio, *Indocilisque nasci alibi.* Terentius Andr. *Post ubi jam tempus est promissa perfici.* Virgil. *Jam tempus agi res.*

(4) Pro Dativo, seu Accusativo cum *Ad.* Horat. 1. Epist. *Fons etiam rivo dare nomen idoneus: idem in Arte, Tibia aspirare, & adesse choris, erat utilis.* Virgil. *Et cantare pares & respondere parati.* Pom. Mela lib. 2. de quodam fonte, *potarique pulcherrimus.* Ovid. 1. epist. *Nec mihi sunt vires inimicos pellere tecto: idem 1. Metam. Sedit extinguere: ibid. Fluctusque & flumina signo Jam revocare dato.* Sallust. Catil. *Et vos servire magis, quam imperare, parati estis.* „ [pro, servituti magis, quam imperio.]

Pro

Gall. adfert Sanctius; nam constructio hic & illic est Accusativi; respondit enim, accipere conditionem non esse consuetudinem populi Rom.

(4) Pro Dativo seu Accusativo cum *Ad.*] Adde his Ovid. Metam. III. 596. *Quo non alius conscendere summas Ocyor antennæ,*

prensoque rudente relabi, Et V. 55. *Ille quidem jaculo quamvis distantia misso Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.* Et v. 146. *Æthionque sagax quondam ventura videre.* Et XV. 121. *animal natum ulerare labores.* Frequens hæc constructio est Horatio. Veluti

Pro acusativo, ut illud Demosthenis, *Non tanti emo pœnitere*. Plaut. *Perf. Didici vera dicere*. Persius, *Nisi te scire hoc sciat alter*. Horatius, *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum*: idem, *Da mihi fallere, da justum, sanctumque videri*. Terentius, *Jussi ei dare bibere*: (5) idem, *Vultisne eamus visere?* Sic, *Cogis me flere, discedere, ridere*: item illa, *Pergis pergere? Tendit tendere, Abin abire?* pro accusativo cum præpositione. Terentius *Heaut. Desine Deus gratulando obviandere, tuam esse inventam*, id est, propter inventam gnatam. Plaut. *Mostell. Mæstus est, sese has œdeis vendidisse*. Lucanus, *O faciles dare summa Deos, eademque tueri Difficiles*, id est, ad dandum, & tuendum. Virgil. *Nam me discedere flevit*, id est, ob meum discessum: „ [idem, *Armari edice*, id „ est, jube armaturam ut armentur.]

Pro sexto casu. Cicero 1. *Tuscul. Hominum quanta sit*

nti Od. 1, 10. *Callidum, quicquid placuit, jocofo condere furto*. Od. 12. *Blandum & auritas fidibus canoris ducere quercus*. Od. 15. *Conjurata tuas rumpere nuptias*. Ibid. *Celerem sequi*, h. e. ad sequendum, vel etiam in sequendo. Huc referri etiam illud Terentii possit, *Eun. I. 1. 3. An potius ita me comparem, non perpetimeretricum contumelias, pro, ut non perpetiar*. Sic Ovid. in *Epist. Hypsipyles v. 144. Hiscere nempe tibi terra roganda fuit*, h. e. ut hisceret. Plautus *Trucul. IV, 2, 26. Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas*, h. e. ut deferrentur. Sic forsan Ovid. *Arte 1, 681. Fabula nota quidem, sed non indigna referri*, h. e. ut referatur.

(5) *Idem &c.* Disertiora sunt, in quibus Infinitum quasi accusativus regitur a Verbo, apud Salust. *Jug. 31. Pars eorum occidisse*

Tribunos plebis, alii quæstiones injustas, plerique eadem in vos fecisse, pro munimento habent. Plaut. *Pœn. I. 2. 100. Ego amo hanc. At Ego esse & bibere*. Nepos *Milt. 4. Si animadvertierent, auderi adversus se tam exiguis copiis dimicare*, h. e. dimicationem, pugnam. Sic Virgil. *Ecl. 2. 43. Jamdudum a me illos abducere Thestylis orat*, h. e. eorum abductionem. Cic. *Famil. VIII. 14. Si scribere oblitus es. & XV. 15. Ut ipsum vinci contemnerent*. Ovid. in *Epist. Oenones V. 132. Quæ toties rapta est, præbuit ipsa rapi*. Duriora sunt & Elliptica. Plaut. *Aulul. II. 4. 29. Aquam hercle plorat, quum lavat, profundere*, h. e. propterea quod profundat. Ovidius *Metam. XIV. 466. neve hæc commenta pueris, Perpetiar memorare tamen*, scil. me ipsum, h. e. obdurabo animum ad hoc, ut ego ipse id vobis memorem.

D d 5

rem.

su mens, (6) difficile est existimare: idem Oratore, Esse igitur in oratione numerum quendam, non est difficile existimare. Sic, dignus amari, Contentus scripsisse, Indignor servire malis. Ovid. O puer dignissime credi, esse Deus. Plaut. Epid. Ego sum defessus reperire; vos defessi querere. Salust. Jugurth. Audito regem in Siciliam tendere, id est, audito regis itinere.

Ex his jam liquet, Latine & usitate dici, *Tempus est abire*, quod multi putarunt, tum græcam esse phrasin, tum poetis tantum concessam. Liquet item, Infinitum non sumi pro imperfecto; ut, *Dicere*, pro *dicebat*: nam intelligitur verbum aliquod. Vide *Cœpit* in Ellipsi Verborum. Verba Quinætiliani sunt lib. 9. cap. 3. *At, quæ per detractiorem sunt Figura, brevitatis novitatisque maxime gratia petuntur, quarum una est ea, quam libro proximo in figuras distuli, Synecdoche, quum subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur; ut Cælius in Antonium: Stupere gaudio Græcus: simul enim auditur, cœpit. Hæc Fabius acute, nisi vocasset Synecdochen, quæ est Ellipsis. Melius Donatus in Hecyr. Insurias utri omnes ferre. Figura, inquit, Ellipsis est.*

CAP. VII.

rem. At hæsito, quo referendum sit, aut cujus casus vicem sustineat infinitivus apud Terent. Andr. II. 2. 31. *Eum puerum inde abiens conveni Chremis Olera & pisciculos minuos ferre obolo in cœnam seni. An conveni* istic peculiarem habet significationem, talemque, quæ aliquid a Verbo *Invenire* traxerit, atque adeo notet, *conveniens comperi?*

(6) *Difficile est existimare.* Illud vero, ut & quod sequitur, alienissimum est ab hoc loco. Nam infinitum hic ponitur pro Nomi-

nativo. Et ita mox in illo, *Indignor servire malis*, infinitum sustinet vicem Accusativi. At certiora sunt, in quibus Infinitum cum Ablativo jungitur. Sic Livius XXVIII. 17. *Haud cuiquam dubio opprimi posse.* Tacitus An. IV. 36. *Comperto ficta in eum crimina.* Gellius VII. 3. *Cæpto jam fieri.* Horatius Od. 1, 12. *de Castore & Polluce, Hunc equis, illum superare pugnis Nobilem, h. e. superando.* Et Ode 15. *Celerem sequi, h. e. in sequendo.*

CAP. VII.

Cupio esse divitem, Latine dicitur; cupio esse dives, Grace.

VALLA libro 3. cap. 23. Spero tibi esse bonus amicus; Credo tibi fuisse fidelis, proprie dicitur; Per accusativum vero non, nisi alterum accusativum addas, qui antecedit infinitum, hoc modo; Spero me tibi esse bonum amicum; credo me tibi fuisse fidelem. Hoc dictum, inquit Budæus in comment. ling. Græcæ, improbare videtur illud Ciceronis Pro Quinctil. Ne, ut par quidem sit, postulat, inferiorem esse patitur: & ad Attic. lib. 10. In Italia autem nos sedentes quid erimus: nam medios esse jam non licebit. Cæsar, Tenuem sectemini prædam, quibus licet esse fortunatissimos. (1) Curtius, Ad vestras manus confugio, invitis vobis saluum esse nolo. Hæc Budæus. Sed quia ex his, quæ ille adducit, multa pervertunt, aut invertunt Grammatici, planius hæc disquiramus. Infinitum Esse, Dici, Haberi, Fieri, & similia, quocunque casu præcedente, postulant semper accusativum, si modo respiciat præcedentem; qui autem præcessit casus, accusativus erit expressus, vel subauditus; ut, Cupio dici doctum, Præceptoris interest esse doctum; Licet vobis esse beatos; Utor amico cupienti fieri probum. Barbare enim docet. Ascensius in Vallam, Miserere volentis tibi esse amici; &, Dammor a nolente esse bono. Quum vero dicimus, Dicor esse felix, cupio dici doctus, non vacat tibi esse quieto, Græco more dicitur, atque ita, ut Latinis canonibus defendi non possit, ut in Hellenismo disputatur. Nunc autem quia & Laurentius, & Recentiores,

(1) Curtius, ad vestras &c.] De hoc loco, qui occurrit VI. 9. 34. & in quo legitur nunc in optimis edd. Salvus, Vide omnino Urfinum To. 2. pag. 377. 378. Sed & apud Cæsarem B. Gall. VI. 36. reperio in ultimis edd. fortunatissimis.

res, hanc loquendi formam, *Cupio esse doctum*, Latine dici non posse arbitrantur, ex antiquissimis auctoribus comprobemus; & præter illa, quæ Budæus vere & apte in medium produxit, hæc attentis auribus considerate. Plaut. Cistell. sc. 1. *Quia ego nolo meretricem dicier*: „ [& Merc. act. 1. sc. 2. *Vin' tu te mihi esse obsequentem*:] (2) Cicero de opt. gener. orat. *Quare si quis, qui Thucydidio genere causas in forum dicturum esse profiteatur*, is, cæt. Virgil. 8. *Æneid. Hoc signum cecinit misuram diva creatrix, Si bellum ingrueret, Vulcanique arma per auras Latûram auxilio*. Curt. 8. *Octoginta talenta constituit daturum Alexander*. Terent. Andr. *Dicam aliquid jam inventurum*: ibid. *Ut dicam*, [additur in Terentio *Me*, & ita nihil huc pertinet hic locus, qui est IV. 1. 37.] *esse ducturum*, patri: ibid. *Nam pollicitus sum suscepturum*: idem Eunuch. *Is hodie venturum ad me constituit domum*. Horat. lib. 1. epist. 7. *Vir bonus, & prudens dignis ait esse paratum*: ibid. epist. 16. *Pulchra Laverna da mihi fallere; Da justum, sanctumque videri*: idem 1. Serm. *An, ut ignotum, dare nobis verba putas*: idem, *Quo tibi, Tulle, sumere depositum clavum, fierique Tribunalum?*

(2) Cicero de Orat.] Hic locus, & pleraque quæ sequuntur, nullam habent argumenti vim contra Vallam, quum tantum ostendant sæpe per Ellipsin omitti Accusativum Pronominis, quod Valla nunquam negaverit. Censuit enim ille, quum dicatur usitatissime *Cupio esse doctus*, non satis Latine ergo dici posse, *Cupio esse doctum*. Monuit hoc etiam Ursinus To. 2. p. 378. & quædam tantum probare id, quod probare contra Vallam debebant, ait. At inter hæc ipsa ab Ursino admissa reperiuntur etiam, quæ aliena sint ab instituto contra Vallam argumento. Certe illud Lucani

plane alienum est, *Concessa pudes ire via, civemque videri*. Nam quomodo tandem credimus Vallam; si aliter vellet, id elaturum fuisse. Nec enim voluisset dici, *Concessa pudes ire via, civisque videri*, sed retulisset sine dubio *pudes* inter Verba, quæ, ut ait, *Nominativum recusant*. Vide me not. seq. in fine. Deinde quid differt illud hæc in rem ab illo Martialis, *qui tanti putas fieri*, scil. te, poetam posse; Hoc autem prorsus alienum ille censet. Ego vero non video, quare hoc magis, quam illud, ipsi ita videatur.

num? Varro ling. latin. *Quum hic liber id, quod pollicitus est demonstraturum, absolverit, finem faciam.* Lucan. 2. *Concessa pudet ire via, civemque videri.* Martial. 1. *Erras meorum fur avare librorum, Fieri poetam posse qui putas tanti, Scriptura quanti constet.* Ovid. epist. *Est mihi supplicii causa fuisse piam.* Metamorph. 9. *Et me dignus eras, verum nocet esse sororem.* Martial. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse.* Quintil. lib. 7. *An huic esse procuratorem liceat: & 3. Procuratorem tibi esse non licet.* [Cicero, Civi Romano licet esse Gaditanum. (3) Plaut. „ apud Festum, *Licet vos abire curriculo:* idem Casin. act. „ 3. sc. 5. *Redire me intro licet; & act. 1. sc. 1. Non „ mihi licet meam rem solum loqui.* Livius 42. (4) *Nemi „ nem eorum per Italiam ire liciturum, subaudi esse, id est, „ fore ut neminem ire liceat.* Terent. *Nam expedit, bonas esse, vobis.* Ovid. 13. Metamorph. *Non hæc sententia tantum est fida, sed & felix, quum sit satis, esse fidelem:* idem in Nuce; *Nocet esse feracem;* ibid. *Nudam tamē expedit esse.*

Nec

(3) Plautus apud Festum.] Quæ Scioppius heic, & in superioribus ex Plauti Mercat. annotat, aliena sunt a Sanctii instituto. Nec enim ille heic ponit exempla, in quibus Accusativus exprimitur ante Infinitum; sed in quibus supprimitur ante, exprimitur vero post Infinitum. Magis proinde appositum est huic Sanctii consilio, quod ait Terentius Phorm. V. 2. 1. *Nostræ pie culpa facimus, ut malos expediat esse, h. e. ut expediat quibuldam, se esse malos.* Sic Liv. 1. 37. *Nec gesturos melius sperare poterant.* I. 58. *Cum mortua jugulatum servum nudum positurum ait.* Gell. IV. 15. *Proposuit dicturum causas, quomobrem videatur esse arduum, res gestas scribere.*

Intellige in his *se esse*. Sed & ipse Sanctius sæpe in his a Vallæ sententia refutanda longe recedit. Nunquam enim ille negasset, latine dici, *nocet esse sororem*, & multa his similia. Nam diserte eodem loco tradit: *quædam Verba, immo pleraque, cum Nominativo jungi recusant.*

(4) *Neminem eorum &c.*] Verba hæc Livii XLII. 36. variis conjecturis fuerunt tentata, quia non animadversum, negationem compositam in construendo & explicando a nobis sæpe dividendam. Sensus enim eorum est, *non liciturum, quæquam eorum ire per Italiam*, ubi posterius comma accipiendum pro Accusativo qui Infinitum, *liciturum esse*, præcedit. Vide & supra II. 10. 1.

Nec profuerit Grammaticis, ex dogmate repetere, si præcefferit dativus, dativum sequi, aut accusativum: longe enim falluntur; nam dativus ille non præcedit. In illo quippe, *Non licet tibi esse bono*, syntaxis est, *esse bono non licet tibi*, & est Græca loquutio, de qua in *Hellenismo*. Imo ergo sic statuo, ubi fuerint diversæ sententiæ orationes, nos non posse loqui sine accusativo; Ut, *præclarum est esse poetam*; *beatissimum est felicem mori*; *Melius est mori pauperem, quam divitem*. Cujus generis sunt illa, quæ citavimus; *quantum est, esse Jovis fratrem*, & *nocet esse sororem*. Cicero Marcello 4. epist. Denique si fuit magni animi non esse supplicem victori. Sed & in hac parte Græcos iure suo non fraudaverim, & eorum phrasin imitantes. Lucanus; *Tutumque putavit, Jam bonus esse socer*: quod damnat Valla, sed fallitur, ut mox dicetur. [Vellejus 2. *Parum habebat summa ac cepisse, & ex equestri ordine Consul creatus esse*, pro, se consulenti creatum esse. Propertius, *Jurabo bis sex integer esse dies*, pro, me esse integrum: idem, *Visuram & quamvis nunquam speraret Ulysses*, pro, se visuram. Agellius libro 4. cap. 1. *Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus constat esse contrarium*. Ubi Henr. Stephanus, non animadvertens *Hellenismo*, (s) *impe-* *rite Solœcismum agit.*]

CAP. VIII.

(s) *Imperite solœcismum agit.* Hodie tamen etiam in accuratissimis edd. aliter plane is locus legitur. Nempe, *quod habet infestationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus contrariam*. In loco Propertii II. 7. 45. legitur *Visura*, & id voluit

quoque Scioppius. In Patavina tamen hujus Mipervæ Ed. reperitur etiam deterius, *Visuram*. Locutionibus his addit illud Horatius Od. 1. 2. *pateus Horatius Celsus vocat*, pro, te vocant Celsus alterum.

CAP. VIII.

Gerunda a Passivo Participio in Dus & in Tus. Gerunda Prisca in Dum. Gerunda in Di & Do regunt Accusativum. Vox in Dus semper participium passivum est. Voces in Di, & Do, etiam Passivæ, nisi accusativum expressum habeant. Tempus est legendi librorum usitate dicitur.

Gerunda dicuntur a gerendo, vel gerundo, (1) quod a participio gerantur & gubernentur. Apud Livium sæpe legimus, *Pro re bene gerunda*; & Servius in Virg. sæpe

(1) Quod a Passivo Participio gerantur. Ineptissima hæc est ratio. Longe rectius Cledonius, cuius verba hisce Sanctianis seq. pag. subiecit Scioppius, ideo sic dicit, quod non aliquid gerere significant. Revera enim ipsam Verbi actionem, ejusque actionis memoriam, seu tractam rei gerendam, notant. Male etiam puto, Gerunda appellari hæc vocabula, licet a re gerunda vere dicantur, & licet Sanctianum hæc adeo sequatur Vossius Anal. III. 9. & Construct. cap. 53. ut non tantum rectius ita vocari, sed & contra analogiam Gerundia vulgo appellari affirmet. Ego vero potuisse nos facile utraq; ista appellatione carere censere, sed siquidem adhibenda erit alterutra, illam ab analogia appellationum in arte Grammatica usuratarum alienissimam, hanc isti analogiæ convenientissimam, pronuncio. Etenim Veteres Grammatici nonnulli hæc vocabula habuerunt pro peculiari Verborum modo, alii pro Nominibus Verbalibus a

Participio diversis. Utrumque, ut ego quidem arbitror, male, quoniam sunt varii & vari Casus Participii in Dus. Sed tamen hæc recepta Grammaticis horum Vocabulorum a Participiis distinctio, propter usatam in iis Casibus Ellipticam constructionem, fecit, ut peculiari quoque appellatione fuerint insignita. Et ideo a prioribus Modus ille dictus est Modus Gerundi, vel Gerundivus, plane ut Modus Indicandi, vel Indicativus, Optandi, vel Optativus &c. a posterioribus vero Nomina Gerundia, plane uti Nomen Participium. Sed & ejusdem formæ sunt, Adverbium, Præverbium, Proverbium. Nulli autem unquam dixerunt vel Modus Indicandus, Optandus &c. aut Verba Indicanda, Optanda &c. vel Nomen Particeps. Ita liquet sic fatis, ni fallor, rectius cum Prisciano & Aliis dici Gerundia, quam cum Sanctio, & Vossio, & Ursino To. 1. p. 613. Gerunda.

sæpe dicit, *Gerundi modus*; quamvis aliquando per errorem scriptum sit, *Gerundii modus*. „[Cledonius ait, „*Gerundii verbum ideo dici, quod nos aliquid gerere significet; utpote, Legendi causa veni; Legendo mihi contigit, valetudo; Legendum mihi erit.*]

(2) Olim a Participio in *Dus* quatuor gerebantur voces,

(2) *Olim a Participio in Dus.*] De *Gerundiis*, ut appellantur, & eorum Constructionis ratione, abunde egimus ad lib. I. c. 15. pag. 120. &c. Quæ si respicias, Lector, & diligenter consideres, facile te expedies, puto, ex iis difficultatibus, quibus impliciti sunt Sanctius, & alii. Nam, quæso Te, quæ ratio ista est, statuere, à Participio in *Dus*, quod utique Passivum est, & esse agnoscitur a Sanctio, *geri vocabula, quæ Accusativum regant: eademque vocabula, si expressum habeant illum Accusativum, Gerunda* appellare, & iis Activi Verbi non modo constructionem, sed & significationem tribuere: si non habeant additum, tum vero pro participiis passivis accipere. Si tantum discriminis in ipsam naturam & significationem vocabulorum inducere valet Accusativus, prout iis additur, vel non additur, quid causæ est, quare non omnia, quæ Passiva ceteroqui sunt, pro vere Activis item habeamus, si iis Accusativus, ut sæpe fit, reperiatur adjunctus? Si ex. gr. *Exigendus, da, dum*, est Participium vere Passivum, ut est, & tamen Genitivus ejus vel Dativus erit Activus, si dicam, *Exigendi*, vel *Exigendo sponsones*: quidni, licet *Exigor*, & *Exactus*, sint vere i-

tem Passiva, tamen hoc quidem Activum habeatur in his Plauti Trin. II. 4. *Quas sponsones tu pronuper exactus es*. Verum sicuti hoc non admitteret Sanctius, sic nec alterum illud debuerat statuisse, sed potius indagasse constructionis rationem, quæ revera eadem est in utroque quod ad Accusativum attinet, quippe junctum utrique per Ellipsin præpositionis *κατά*. Urfinus tamen To.2. p.386. opponit nobis, *Passiva* quidem hanc constructionem Ellipticam recipere haud invita, immo exigere, at *Gerundia* ei reluctari: atque adeo nihil duri, nihil, quod ab auribus & consuetudine sermonis Latini abhorreat, invenire in eo se affirmat, quando *exactus es* suppletur per *secundum quas sponsones exactus es*. At quis etiam ita, ut ejus verbis utar, locutus est? Sumamus quæso etiam illud Horatii, quod jam ante exposuimus, *ut qui Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur*. Certum est hosce Accusativos per Ellipsin expediendos. At quam absolum est dictum, *moveatur secundum, quod ad, Cyclopa?* Sed & sensus ad speciem est Activus, æque ac Gerundiorum, scil. *movendo se exprimit vel agit Cyclopa*. Porro, quid tanti etiam discriminis, quod ad duritiem, est inter *Tu exactus es sponsones. Tu exigendus*

ees, quæ accusativum regerent, & a participio in *Tus* una

du es sponsiones, venio ad exigendā abs Te sponsiones? Ovidius Fast. IV. 418. quum ait, *pauca docendus eris*, quid discriminis in ratione constructionis inter *Illud*, & *Hoc*, *prodeo ad docendum pauca?* Si *docendus* accusativum non regit, sed per Ellipsin sibi adsciscit, quæ ratio aliter sentiendi de *Docendum?* Si meum ergo Ellipseos supplementum admittitur in *Docendus*, quidni & in *Docendum?* Quod vero in Gerundijs quibusdam *negotium* additur, non alia est causa, quam quia sunt Participia Neutrius Generis, quæ requirunt Substantivum, cuius vicem, quando incertum illud est, & non expressum, plerumque *negotium* supplet. Res manifesta ex eo, quod mox adferemus, *debellato quod ad Carthaginenses attinet?* An durius eo erit, si dicam, *debellando, quod ad Carth. att.*? An non manifeste introque intelligitur *Negotio?* Ita vero annon integrum habemus meum Gerundiorum supplementum, consuetudini vel analogiæ sermonis Latini satis congruens? Sed, ajunt, eodem modo, atque adeo constructione, *Veni ad spectandum ludos*, & *Veni ad spectandum ludos*, & *Eo spectatum ludos*. At vero factum est idem, seu species illa juncti proxime Accusativi, verum ratio & constructio est diversissima. Ceteroqui possem itidem tradere, eodem modo dici, *Doceo pauca* & *Tu docendus es pauca*. *Exigo sponsionem*, & *Tu exactus es sponsionem*: quod tamen falsissimum esse, ipsi ultro agnoscunt. Longe speciosius foret, si dixissent Gerundia & Supina, prout formata

sunt a Verbis, quæ vel Accusativum requirunt vel Dativum, ita sibi eosdem casus eodem plane modo adsciscere. Nempe dicimus, ut notum est, *Juvare alicui*, *Servire alicui*. Hinc ergo Gerundia & Supina eodem construuntur modo: *Paratus sum ad juvandum Te*, *Patriam*, &c. Et *ad serviendum Tibi*. Unde Virgil. *Æn. II. Grajis servitium matribus ibo*. Neutiquam vero dicitur, *Ibo servitium matres*, pro, quod ad matres. Sed ratio diversitatis est, quod hæc Dativum solum requirentia sunt Verba Neutra, sub quibus non ita commode intelligi potest. *Negotium*, at Priora sunt Activa, quæ *negotium* requirunt, quod tunc porro per Ellipsin Præpositionis in Objectum Accusativo exprimentum plerumque definitur. Accedit, quod Dativus per Grammaticam omnibus vocabulis potest jungi, modo patiat id sensus. Is autem idem est plane, siue dicas *servire alicui*, siue *ire ad serviendum*, vel *servitum alicui*. Denique, ut sæpe diximus, Veteres multi non satis perspexerunt semper aut indagarunt rationes locutionum Grammaticas, & ideo ex locutionibus rectis sæpe perverfas formarunt. Res manifestissima ex iis, quæ seq. Cap. disputamus, ubi, quia in Activo recte dicitur, *Eunt damnatum reum*, *Eunt factum mihi contumeliam* ostendimus præter omnem analogiam dixisse quosdam in Passivo, *Reus iur damnatum*, *Contumelia mihi factum iur*. Videntur sane illi minime intellexisse istius locutio-

E e

- nis

una tantum; ut, *lectum libros*. Vox in *Dum*, sive in recto,

nis rationem, & tantum quia solet Accusativus, Activis Verbis additus, mutari in Nominativum Passivis præmittendum, convertisse ergo etiam istic Accusativum Activæ locutionis (licet neutiquam ille regeretur ab *Ire*, sed per Ellipsin esset adjunctus Supino) in Nominativum Passivæ locutionis, præmissum verbo *itur*, cuius tamen Suppositum esse nequit. Simili abusu, vel errore, quia recte, sed per Ellipsin certissimam, dicitur *dormire totam noctem*, mox hunc Accusativum, quasi directe & proxime regeretur a Verbo *Dormire*, converterunt nonnulli in Nominativum, veluti *Tota mihi dormitur hiems*. Vide complura prorsus similia in iis, quæ supra ad Caput Tertium passim notavimus. Sic ergo & in hisce Gerundiis & Supinis quidam retinuerunt forsan simpliciter Constructionem Accusativi in Activo usitatam, non multum attendentes ad Analogiam eorum, quæ Accusativum non admittunt, nisi per Ellipsin. Liquet illud ex quibusdam locutionibus certissimæ Ellipseos, per quam Accusativus jungitur Verbis Neutris, vel certe Verbis, quæ non illum Accusativum, sed alium regunt, & tamen jungitur etiam Gerundiis & Supinis. Tale illud, *quam viam nobis quoque ingrediendum fu*; quum *Ingredi viam* passim quidem, sed pro *ingredi in viam*, dicatur. Sic illud a Vossio allatum, *Accesserat potatum totam noctem*, ubi Accusativus iste additur Supino, quia & Verbo addi

solet, sed per eandem utrobique Ellipsin. Ita ergo nihil mirum est, Auctores plerumque Gerundiis & Supinis dedisse eisdem Casus, quos Verbis addi solitos sciebant, ut proinde, quum dicerent, *studium juvandi vos* specie constructionis in ipso Verbo usitatæ, non ergo dicere vellent, *juvandi vobis*, sicut *serviendi vobis*. Aliter vero Gerundia hæc expedire conatus est Scoppius Parad. Lit. Ep. 2. ubi recte ea ex arte Grammatica explodenda, & pro veris Participiis habenda censuit. Sed quam reddidit constructionis rationem, durior vere est & alienior. Vult enim, cum dicitur, *Ardet desiderio discendi literas*, vel *literarum*, id accipi, quasi diceretur plenius, *discendi discere literas*, vel *discendi discere literarum*, ut tum Accusativus ille, tum Genitivus, proxime regatur a suppresso *discere*, quod ita Naturam modo Verbi retineat, modo Nominis induat. At vero durum est & absonum, nulliusque sensus, *legendum est legere, desiderium discendi discere*. Vel, si quis in his inest sensus, is erit, vocabulum *Legere* est legendum, desiderium discendi, quid sit *Discere*, aut quo modo *discere* fieri debeat vel possit. Præterea vix putem in lingua Latina ferendam locutionem, *discere literarum*, pro *discere literas*. Enimvero largior lubens, Infinitum subire sæpe vicem Nominis, & variorum Casuum, in Constructionibus, sed non aliter ac integra Oratio, quæ item, tanquam unum aliquod Nomen, per

recto, sive in accusativo; ut, *legendum est libros*, vel
le-

per plerorumque casuum constructionem alteri orationi seu vocabulo sæpe jungitur. Quocirca etiam si Infinitum Orationi aliquando ita se accomodet, ut speciem Nominis præ se ferat, retinet tamen naturalem sibi rectionem Accusativi. Et proinde, licet non negem posse aliquando jungi Genitivum Infinitis, sed Genitivum Agentis seu possidentis, ut dicatur, sicuti *Scire tuum*, sic *Scire Ciceronis*, pro scientia Ciceronis; tamen vel sic non putem Accusativum illum patientem, qui regitur a verbo, tum Finito, tum Infinito, mutari unquam a bonis Auctoribus in Genitivum, ut dicatur *Scire artis*, pro *Scire artem*, *discere literarum*, pro *discere literas*, & similia. Jam quanto his commodius & expeditius, quum Gerundia, quæ exeunt in *Dum*, *Di*, *Do*, sint vera Participia, Participia autem habeant naturam Nominum Adjectivorum, Adjectiva porro sine Substantivo vel expresso vel intellecto poni nequeant, & denique quum Adjectiva neutra, quando sine Substantivo occurrunt, & proinde ipsa speciem quodammodo Substantivorum præferunt, semper tamen subaudiri secum velint *n* *Negotium*; ejusdem proinde vocabuli hic quoque statuere Ellipsin? Ut adeo, sicuti, quum occurrit *factum*, *facti*, intelligimus *Negotium*, sic idem intelligamus, si quando legimus *faciendum*, *faciendi*. Et ita optima ratione dicetur, *Legendum est mihi aliquid negotium ejus generis, quod legi potest, desiderium negotii*

literarum discendi. Nihil etiam frequentius, quam *n* *negotium* omitti ante Genitivum, qui ab eo regitur. Vide lib. II. cap. 3. & quæ istic notavi pag. 170. extrema, sed & confer phrasas, *Pudet me Fratri*, *Pœnitet me facti*, &c. in quibus Genitivos a vocabulo *Negotium* regi, nullum debet esse dubium. Superest tamen aliquid duri etiam hic in illis Gerundiis, quæ a Verbis Neutris descendunt, ut, *desiderium standi*, *eundi*, *convalescendi*, quippe in quibus vix videatur intelligi posse *negotium*, sed si ita, multo certe minus Infinitum horum verborum. Quid enim esset *desiderium standi stare, convalescendi convalescere*? Ceterum hic observandum diligenter, Participia Passiva horum verborum vix occurrere, nisi in genere Neutro, & id indicio esse, sumi hæc eodem modo, quo Impersonalia eorundem Passiva, & in eorum ordinem revera esse referenda. Jam vero superius pag. 272. 273. ostendimus, illa etiam a verbis Neutris esse formata, ad exemplum aliorum, quæ ab Activis deducuntur, non habita iusta ratione perpetuæ ceteroqui Verborum constructionis, quæ Nominativum ante Passiva, imo omnia Verba, exprimi vel intelligi postulat, quum tamen nec Nominativus istis præmitti, nec Passiva a Neutris formari satis recte queant, certe id vix ferat significatio verborum. Scilicet Impersonalibus (Vide supra ad Lib. I. cap. 12. extr. & hoc Libro ad cap. I. pag. 262.) significa-

legendum esse libros, regebat accusativum. Varro 6. ling.

tur ipsa Verbi actio, non addito, quo tendat illa, & in quod obiectum se exferat. Nam *Amatur, Legitur, &c.* ita dicuntur, ut tantum designetur actio ipsa, non item certa res aliqua, quæ Nominativo exprimi debeat. Atque adeo ita etiam acceperunt hæc verba Veteres, tum Grammatici, tum Alii, tanquam si, cum nihil iis intendatur, nisi solius actionis significatio, nullus etiam Nominativus cum iis intelligatur. Sic Varro de Re Rust. 111, 9, *Ova, quæ incubantur, habeantne semen pulli, turator quatrinduo, postquam incubari cepit, intelligere potest.* Ubi infinitum hoc non construitur personaliter, nam sic dicendum foret, *postquam incubari ceperunt*, scil. *ova*, de quibus agitur: sed impersonaliter & quasi sine supposito, ut adeo manifeste notet ea locutio, *postquam incubatio cepit fieri.* Possit tamen pro supposito aut Nominativo haberi in Impersonalibus Verborum Activorum incertum illud, quod non exprimitur, atque ita, cum dico, *Amatur*, idem foret, ac si dicerem, *Amatur aliquid negotium.* Porro autem, quia sic usu ipso non designabatur illis nisi ipsa actio, hinc in eundem usum Veteres etiam a Neutris formaverunt & adhibuerunt talia passiva, quæ ceteroqui proprie & secundum naturalem verborum significationem & constructionem inde formari non poterant, nec debebant. Si quis ergo rogaret, *Quid agitur?* h. e. quid negotium agitur? respondebat alter,

Amatur, Statur, Vivitur, h. e. amatur aliquid negotium, seu negotium, quod agitur, est amare, stare, vivere: Ut adeo si quid in his posterioribus, *Statur, Vivitur*, & similibus, intelligi possit, id foret quidem *negotium*. Sed adhibuisse ea videntur potius ex abusu quodam Veteres, ut ipsi nihil prorsus in iis intelligerent, vel certe ea adhibendo, non attenderent ad aliquid, quod intelligi debeat, & tantummodo actionem ipsam designarent, idque eodem modo & forma, qua interrogati erant, & qua in verbis Activis commode satis responderi poterat. Vide, quæ notavimus supra ad Cap. 2. pag. 274. 275. & ad Cap. 4. init. Verum in Participiis passivis, & item quodammodo Impersonalibus, si a Verbis vere Activis descendant, aliquanto commodius intelligitur *Negotium*, veluti quum dico, *Actum est.* Nam in eo revera *Negotium* intelligi, patet ex Terent. Phorm. V. 8. 20. *Hoc actum est*, h. e. hoc Chremetis negotium est actum plane & desperatum. Clarissimum enim ex *ra* *Hoc*, intelligi istic *Negotium*: Patet tamen illud etiam ex eo, quod pro *Actum est*, & c. dicitur etiam *Acta res est*, & proinde sensus illius est, *Negotium*, quod in manibus est, est negotium actum. Sic Terent. Heaut. 111. 3. 3. *Acta hæc res est.* h. e. res hæc est res acta prorsus, ut nulla spes sit residua. In Neutris Verbis Ellipsis ista est durior & minus certa, veluti apud Liv. VII. 8. *Diu non perliatum tenetras Dictatorem.* Sensus enim est,

ling. Latinæ, *Quocirca radices ejus in Etruria, non in La-*

est, negotium non factæ diutino tempore perlitationis. Quid enim aliud dicemus ad phrasin hanc expediendam, nisi forsan & hoc Participium velimus esse Nomen Substantivum, ut Gerundia volunt esse? Sed inanissimum hoc foret & revera tali Participio designari ipsam & solam facti actionem, colligendum videtur ex tot similibus locutionibus, quibus factum solo Participio declaratum pro causa alterius rei adfertur, & quibus tunc additur Substantivum etiam Personæ. Florus II. 6. 2. *Urebat nobilem Populum ablatum mare, raptaque insula*, h. e. non ipsum mare aut insula urebant, sed negotium Ablati sibi maris, seu, quod Ablatum sibi esset mare. Tacitus Hist. I. 89. *Cacinnæ jam Alpes transgressus exstimulabat Othonem*, & II. 76. *An excidit tibi trucidatus Corbulo?* h. e. transgressio Cæcinnæ trans Alpes, & trucidatio Corbulonis. Ut ergo hisce Participiis additur suum Substantivum, sic & Adjectivorum Neutris, ubi ceteroquin usitatissima est Ellipsis. Hinc Elliptice, & eodem sensu, dixit Idem Hist. II. 82. *Sufficere adversus Vitellium videbatur Vespasiani nomen, & nihil arduum Fatis*, h. e. & quod nullum negotium esset Fatis arduum, si perficere id velint. Vide & ad seq. Caput. Sed tota res expedienda videtur distinguendo iterum inter Participia Activorum & Neutrorum. In his nihil magnopere necesse est, ut quidquam intelligatur, quamvis & nihil absoni in eo sit, si dicatur *perlitatum negotium*, vel *sacrificium*, æque ac *perlitata*

res divina. Sic enim Valer. Antias, *Si hæc res divina facta, restitue perlitata essent*, ap. Gell. I. 7. Ad hæc autem Participia Neutrorum, & hunc eorum usum, refero loca Livii. XXVIII. 12. *Post Asdrubalis exercitum deletum, cedendoque in angulum Brutium, cetera Italia concessum, cui non videatur mirabile?* Hic enim Concessum notat, postquam evenit ab Annibale negotium factæ concessionis cetera Italia. Et sic plane XXI. 11, 18. *Ubi ad mœnia accessere, solitudo visa: metu concessum barbarus ratus, moliri portas parat*, h. e. metu factam ex Urbe concessionem. Porro Ita I, 53. *Ea (bellandi) arte aquasses superiores Reges, ni degeneratum in aliis huic quoque dæcori offecisset*, h. e. negotium, quod degeneravit in aliis rebus. Potest enim degeneratus accipi pro eo, qui degeneravit, ut *juratus, conspiratus*, &c. Et sic *negotium degeneratum* erit eodem modo explicandum. At in Activorum Participiis usitatissimum jam est, ut intelligatur *Negotium*. Hinc tot ejus generis sunt, quæ pro Substantivis vulgo habentur, *Dictum, Factum, Scriptum*, &c. sed in quibus *Negotium*, ut per Ellipsin omissum, intelligi tamen debet. Supplementum hoc habemus apud Sueton. Cæsar. 89. *Quæ causa conjuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset*. Et notandum est omnino, talia ab Neutris Verbis vix reperiri usquam, quia hæc non habent Passiva Participia, nisi impersonaliter constructa, & quia sub iis vix potest intelligi *Negotium*, nisi quis velit in locutionibus

Latio, quarendum est: ibidem lib. 8. Quum, inquit, utilitatis

nibus modo allatis ex Livio admittere perlitatum negotium pro negotium perlitationis, &c. Sed & de Activis quod diximus, manifestum est etiam ex aliis constructionibus. Tacitus Germ. 31. *Aliis Germanorum populis usurpatum rara & privata cujusque audentia, apud Catos in consensum vertit, submittere crinem &c.* Manifeste intelligitur negotium, quod erat submittere crinem. Vide & sequens caput. Sed disertissima sunt, quæ legimus apud Livium I. 41. *Tum demum palam facto, absolute, ut intelligatur, negotio mortui Tarquinii.* Et XXX. 25. *Veluti debellato, quod ad Syphacem Carthaginensesque attinet.* Intelligi enim negotio patet vel ex τῷ quod. Jam vero sicuti in hoc Participio Præterito, quod nonnulli perperam voluerunt referre ad Supinorum genus, (Vide infra ad cap. 9. ubi plura hujus locutionis dabuntur exempla) intelligitur id vocabulum, sic & in Partic. Futuro, eadem utriusque ratione, commode satis intelligi potest, & debet: veluti, *proficisci ad debellandum, (scil. negotium) quod ad Syphacem attinet.* Nam debellare, licet origine sua fuerit Neutrum, tamen usu ipso, etiam in hac locutione, consideratur, ut vere Activum. In participiis ergo Neutorum, quia semper impersonaliter adhibentur, non opus est statuere Ellipsin, aut intelligere *Negotium*, ut quod satis commode sub iis intelligi nequit. Nam sicuti Analogice non dicitur *Ire* aut *Currere negotium*, sic neque *itum*

aut *cursum*, neque *eundum* aut *currendum negotium*, dici potest aut dictum unquam fuit: Quando ergo dicitur *Conclamatum est, Perseveratum est, Procursum est, Eundum est*, impersonales eæ sunt ab Verbis Neutris locutiones, quibus tantum facta vel facienda, Verbi actio declaratur. Hæc de Neutorum Gerundiis. At in Activis nulla prorsus est difficultas statuendæ istiusmodi Ellipseos, maxime si eorum Gerundia vel sola occurrant, vel addatur Genitivus alterius numeri, aut generis. Sed & si maxime sequatur Accusativus, vel sic nihil item dubitandum, quin ille iis addatur per Ellipsin præpositionis *κατά*, usitatissimam etiam Latinis, immo pene perpetuam, quando Accusativus jungitur Nominibus, vel Verbis passivis. Ut adeo si dicam, *Ardei desiderio discendi literarum*, idem sit, ac *discendi negotii literarum: discendi literas*, idem, ac *discendi negotii, quod ad literas*, cujus Ellipseos rationem uberius supra exposui. Auctor Gallicus *Novæ Methodi*, in Notis Sect. 4. Cap. 1. §. 1. & 2. rejicit item sententiam Scioppij, quod ad Ellipsin Infiniti, quam ille cum Vossio statuit in hisce Gerundiis. Sed quia ipsi tamen nulla alia melior succurrebat, eo etiam prolabitur, quo Vossius primum prolapsus fuerat, sed qui dein in lib. de Construct. mutavit sententiam; scil. ut censeat Gerundia non esse Participia, sed potius Nomina Substantiva, quæ proinde recte regant alium Genitivum, neque hunc modo, sed

litatis causa introducta sit oratio, sequendum, non quæ habebis

sed & Accusativum, quia simul sint Verbalia Nomina, quæ rectione Verbi sui retineant. Hic vero repetendum, quod sæpius dixi, Accusativum nunquam regi a Nomine, qualecunque illud eandem sit. Quin immo, quod ad Casus, ausim dicere, primitivas & naturales ipsis esse has eorum leges, ut Nominativus sit initium Orationis, nisi post Passiva vel Verbum Substantivum repetatur: Genitivi nullus sit usus, nisi si regatur ab alio Nomine Substantivo: Dativus addi queat omni Orationi & sententiæ, Verbis & Nominibus: Accusativus vero præmittatur quidem Orationi Infinitæ, ut Nominativus Finitæ, regatur autem tantummodo a Verbis Activis, & Præpositionibus: quod posterius etiam de Ablativo dicendum. Præterea habent utique hæc Gerundia ipsam plane Participiorum formam, habent etiam eandem prorsus significationem: id quod adeo certum est, ut ipse Urfinus To. I. pag. 616. & 617. non modo tradat ejusdem plane significationis esse, sed & affirmet, sicuti Participium notat officium & necessitatem cum Temporis Futuri consignificatione, sæpe tamen etiam amittit hæc omnia, sic plane & Gerundia in Nominativo potissimum illa itidem notare, at in obliquis Casibus isthæc quoque amittere, nec ferme amplius quid significare, quam ipsum Verbi Infinitum. Utrumque ergo usum, utramque significationem, pariter & Participia illa &

Gerundia habent. An ergo utraque quum sint eadem & ejusdem significationis vocabula, erunt pro sola constructionis diversitate, modo verum Nomen Substantivum, modo Participium; An si quis eodem plane sensu dicat *legendi carminis*, seu *legendorum carminum*, participia hæc erunt, si vero *legendi carminum*, vel *legendi carmina*, vera Substantiva? Sed, ait Auctor Methodi, *si Legendum sit Nomen Adject. non differret a Legendus, da, dum, nec satis fuisset causæ inveniendi novæ huic vocabulorum generi*. At vero negamus in his esse novum vocabulorum genus, cum illa quidem sint omnibus literis ipsa & vera Participia passiva. Quæritur autem id ipsum, an recte ea Grammatici habuerint pro alio & novo vocabulorum genere? Ipse Vossius de Anal. III. II. contra Saturnium disputans, qui ex Supinis quoque distinctam vocum classem faciebat, non esse frustra multiplicandas res vel classes seu partes orationis, tradit; in quo eum sequitur Urfinus quoque To. I. p. 634. qui idcirco non deberent & ipsi ex Gerundiis itidem facere peculiariora vocabula formæ Participialis, *quæ Substantivi cujusdam naturam referant*. Ceterum, quo uno nituntur maxime, qui ex Gerundiis novum vocabulorum Genus nobis cudunt, scilicet, quod aliquando isthæc Gerundia differant, quod ad Constructionem, a reliquo istius Participii usu, in eo nulla inest argumenti vis, quum Constructiones in Linguis, quæ omnes suis tem-

E c 4

poris

bit similitudinem, sed quæ utilitatem: ibidem, Sic enim omnes repudiandum est aries. Lucr. lib. I. *Multa novis*

ver-

poribus fuerunt vernaculæ, pendant ex vulgari usu loquendi, inque eo quam maxime dominetur Casus & Fortuna, quæ facit, ut una eademque constructio cum hoc verbo sæpissime occurrat, cum alio, licet genuino germano, prorsus nunquam? Quid? Nonne similiter ejusdem Nominis Substantivi sæpe unus Casus est residuus, reliqui perierunt? Nonne ejusdem Verbi unum Tempus frequentissimo est in usu, aliud desuetudine plane oblitteratum? Adeo ut hodie diversissimorum Verborum Tempora sæpe in unum conjungantur, ut *Fero*, *Tuli*, quod potius est a *Tollo*: *Sum*, *Fui*, quod est a *Fuo*, vel *Fio*. Sed & in Constructione Positivus Participii Præsentis sæpissime occurrit modo cum Genitivo, modo cum Accusativo, at Comparativus & Superlativus cum solo Genitivo, nunquam cum Accusativo, licet ejusdem sint naturæ, quo ille. Passim enim legas *Amans Patriæ*, & *Amans Patriam*, at vix usquam *Amanrior*, aut *Amantissimus Patriam*, sed tantum *Patriæ*. Ne longe abeamus, & aliquid hic quoque de Supinis dicamus, ea certe, nullum esse debet dubium, quin sint Nomina Substantiva quartæ declinationis. Atque plerorumque horum Nominum reliqui Casus prorsus nulli comparent, & quorum comparent etiam omnes, eorum nulli tamen ita construuntur, ut Supinum prius, seu ut solus Accusativus, qui peculiari

usu s. e. juvenissime sibi additum

habet alium Accusativum, adeo ut eum quoque regere videatur, certe regere vulgo credatur: cum tamen necessario alii Casus ejusdem sint & esse debeant Naturæ ac Potestatis, qua ille. Quod si etiamdum hæsitas, respice quæso ipsa hæc Gerundia in *DUM*, *DI*, *DO* terminata. Quæ qualiæcunque tandem sint vocabula, five Participia, five Substantiva, five quid peculiare, eandem certe debent habere vim & naturam. Et tamen cum crebro & passim occurrat Gerundium in *DI*, cum Genitivo alterius Generis vel Numeri constructum, nusquam reperies eandem constructionem cum aliis Gerundiis vel aliis eorum Casibus, ut, sicuti dicitur *discendi literarum*, *collocandi syderum*, *videndi Philumenæ*, itidem dicatur *discendo literarum*, &c. Ipse Ursinus To. I. p. 617. de Gerundiis tradit, Temporis notationem in *Nominativo servatam*, at in *reliquis casibus eam fere oblitteratam*, ut non raro *Vocabula nativam vim suam, cujus gratia inventa sunt, usu amittunt*. Quam quæso dabis tot diversitatem rationem, si non admittes hic Fortunam & Casum? Quod si facis, mecum, opinor, agnosces, nullam esse rationem, ut Participia illa Neutra habeantur vel peculiariora vocabula, vel certe non Participia, quia constructionem, olim magis vulgo frequentatam, sed quam in eorum masculinis & femininis nunc certe non amplius invenias, sibi præcipue retinuerint, & quasi vindicaverint: atque ita

n4.c

verbis præsertim quum sit agendum: Idem, motu privandum

nunc a reliquo ejus Participii usu, quod ad illam constructionem tantum, discrepare videantur. Satis hæc evertere & confutare mihi videntur absurdam illorum sententiam, qui tradunt, Gerundia esse vera Nomina Substantiva Verbalia, quæ proinde Genitivum natura sua regant, & Accusativum. Multis tamen eam denuo adstruere & tueri conatus est Clar. Ursinus To. 1. p. 614. &c. & To. 2. p. 384. &c. sed adeo sibi parum constans, ut sæpe vix sciam, quid sentiat. Agnoscit Gerundia esse formæ passivæ; sed negat inde inferendum, esse ergo & significationis passivæ. pag. 385. Quin adeo ille a Passiva significatione abhorreere videtur, ut etiam, quæ vulgo ab omnibus Passivæ exponuntur, ille *posse ea æque bene activæ exponi* censeat pag. 384. Scilicet illud Quintiliani, *Memoria excolendo, ut alia omnia, augetur*, exponit, in *excolere ipsam*; Et Virgilii, *ante domandum Ingentes tollunt animos* Equi exp. *ante domare ipsos*, Et sic reliqua. Vide & To. 1. pag. 628. ubi *evicisse se ait nativam vim Gerundiorum æque Activam in iis locutionibus posse statui, ac Passivam*. Quibus quid velit, profecto non perspicio: nam Equi utique non domant alios, sed domantur, & Memoria, quæ excolendo augetur, non excolit rem aliam, sed excolitur. Sed &, si ita agatur, omnia Passiva hoc modo possint activæ exponi, etiam illud, *Glycerium amatur a Pamphilo*, h. e. Pamphilus amat Glycerium. Verum videtur con-

tra me disputans id potissimum agere, ut hæc Gerundia ab omni Passivo quam longissime removeat. At Idem contra Bangium disputans, To. 1. p. 616. 617. contendit, Gerundia esse Participia Passiva, quæ & Tempus notent, & necessitatem ac officium rei faciendæ. Quin quum Bangius opposuisset, Gerundia contra communem Participiorum naturam in passiva forma activæ significare, ille in eo *nihil tale reperit, quod natura Participii talis officiat*. Et To. 2. p. 387. probat Gerundia, cum Passivæ significant, etiam *Passivorum more admittere Ablativum cum Præpositione A vel Ab*. At si ita, vera tunc utique erunt Participia Passiva. Sed distinguit To. 1. p. 617. ut nempe illa, *standum est, amandum est*; quæ ceteroquin etiam pro Gerundiis habet, sint Participia, æque ac Passivum Partic. in DVS, quia notant, quid fieri debeat, aut necesse sit: at in reliquis Casibus, aut ubicunque istam significationem deposuerint, sint *Nomina Participialia*, seu, ut loquitur p. 619. *Substantivi naturam referant, & Accusativus eadem vi ab illis, activa notione præditis, regatur, quæ ab ipso Verbo activo regitur*. At mihi res parum consentanea Analogiæ videtur, ut Substantiva regant vi sua Accusativum. Scio equidem, Ursinum & Alios tribuere Substantivis Verbalibus hanc vim, sed repugnat hoc naturæ Syntaxeos Latinæ, in qua, ut ipse Ursinus To. 2. p. 7. tradidit, *Accusativus non regitur nisi*

E e 5

dum est corpora quæque. Varro Rustic. [I.21. sed & ad-
de

a Verbo activæ significationis, vel vi hujus a Gerundio, Supino, aut Participio, vel a Præpositione, exclusis omnino Substantivis. Negari tamen nequit, reperiri apud Antiquissimos, atque adeo Plautum inprimis, Verbalia in IO, quæ additum sibi habent Accusativum. Sed quanto antiquioris est temporis, tanto propior Græcæ erat Latina Lingua, tantoque in ea frequentior tunc Græca illa Ellipsis Præpositionis *κατά* etiam in Substantivis. Posteriores eam, quia durior erat, omiserunt, ac tantum retinuisse videntur in Participiis, Gerundiis, & Supinis, quæ eam sibi longo & continuo usu quasi propriam vindicaverant. Certe quod vere per Ellipsin Accusativi aliquando jungantur istis Verbalibus Nominibus, liquet ex eo, quod etiam dixerint *Domum ito, Domum reditio*. Nam nemo, opinor, dicet, Accusativum *Domum* a Nominibus istis regi, sicuti neque a Verbis *Ire* & *Redire* regitur. Vide loca apud Vossium, & inde apud Ursin. To. 2. p. 87. Deinde vero valde absolum est, Vocabula, quæ ipsa sunt Participia, sine ulla vel unius literæ mutatione, affirmare, esse etiam Nomina Substantiva. Immo longe absurdus mihi videtur, statuere, vocabulum *Discendi* tanquam Nomen Substantivum per se regere Genitivum *literarum*, &c. quam quod Scioppius voluit regi hunc Genitivum ab Infinito *discere*, quum hæc Infinita etiam tanquam Nomina construi tamen soleant. At quanto his concinnius & mol-

lius est, *Discendi negotii literarum*? Exagitat Ursinus p. 394. hanc explicationem, quia durius foret hoc supplementum in eo, Stoici Epicureis irridendi sui facultatem *dedderunt*. Sed non animadvertit Vir Doctus, non esse hanc Gerundii, sed, quam vocant *Gerundivam*, seu Participialem, locutionem sine Ellipsi, in qua *Sui*, ut solent illa tria, *Ego, Tu, Sui*, Substantivi vicem sustinet. Vide me infra ad hoc Caput in extremo; seu nota 15. Deinde vero dixisse videntur Veteres ad instar *Mei* vel *Tui irridendi, purgandi*, &c. etiam *Sui irridendi*, nihil distinguentes utrum hoc de pluribus dicatur, an de Uno, prout sæpe simpliciter secuti sunt in uno vocabulo aliorum similium Constructionem, etiam si ea ab illo Uno ceteroquin abhorreat. Rogat etiam, quare minus licuerit *Priscis certo consilio donare Gerundia activâ vi, quam Verba* (intelligit Deponentia) & *Participia Præt. Passiva*. At vero etiam horum omnium Constructio cum Accusativi primitus fuit haud dubie Elliptica: quum utique ipse Vir Doctus Tom. 1. p. 427. affirmet, *Omnia in OR primitus fuisse passiva*. Si ita, tunc omnibus Verbis in OR, atque adeo etiam Deponentibus, eorumque Participiis, Accusativus primitus per Ellipsin, postea fere oblitteratam, fuit additus. Sed tandem, ut rem absolvamus, & veram Gerundiorum ostendamus naturam, præmitto iterum, Ea esse varios Casus Singularis numeri ab Neu-

tro

de Caput 20. ubi sæpius hæc locutio adhibetur] *Canes pau-*

tro Participii Passivi in DVS. Etenim eadem plane sunt Vocabula, Gerundium *Amandi*, & Genitivus illius Participii. Et sic in ceteris casibus. Eadem porro utrorumque est forma, eadem origo, eadem denique significatio. Ipse Urfinus To. I, p. 624. Gerundia in *Dum* ait notare id, quod fieri debeat aut deceat, atque adeo esse Participia, sed tamen, quod mireris, diversa a Neutris Participii Passivi in DVS: at reliqua Gerundia in DI, & DO, esse Nomina Participialia, quia simpliciter notent ipsam rem Verbi, quæ Infinito, vel Nomine Verbalis in IO, ceteroqui declaratur, obliteratam vèro habeant significationem ejus, quod fieri debeat, aut deceat. Atqui in Participio illo utrumque idem reperias. Notat enim, ut modo jam diximus p. 440. & illud quod fieri debet aut decet, sed maxime in Nominativo & Accusativo, at in reliquis Casibus plerumque notat simpliciter rem quæ sit. Sic apud Ciceronem Fabricius dicitur missus ad Pyrrhum *de permutandis captivis*, quod ferme nihil aliud notat, quam *de permutatione captivorum*. Sed & hinc docet Urfinus ipse, promiscue hæc a Veteribus adhiberi, immo elegantiore & usitatior fuisse Passivi illius Participii constructionem in eodem illo sensu, quam Gerundii. Denique hinc ortum, ut Recentiores ideo illam Participii Pass. constructionem *Gerundivam* appellaverint, quia sensum eundem exhibet, quem ipsa Gerundia. Multum ta-

men discriminis reperitur inter Participii illius & Gerundii Constructionem: accedit, quod multa occurrant Verborum Neutorum Gerundia, quorum Participia Passiva ordinariæ seu personalis constructionis nullo sunt, & vix ullo possunt esse, in usu. Quæ ergo illius discriminis ratio? Nulla alia, quam quod Gerundia sint Verborum Passivorum, quæ *Impersonalia* dicuntur, atque ab iis eandem acceperunt constructionem, in primis eam, unde Impersonalia suum nomen habent, quæ non requirit magnopere suppositum seu personam Verbi. Impersonalis ergo hæc constructio ipsam tantum Verbi rem seu actionem notat, nec definit aut dirigit eam in certum Suppositum vel Objectum. Cœpit autem a Verbis vere Activis seu Transfivis, in quibus per Ellipsin analogica constructio poterat facile constitui, ita tamen ut peculiare objectum actionis relinquatur in incerto. Nam quid est, quidve notat absolutum illud *Amatur*, aliud, quam *Amatur aliquod negotium, aliqua res?* Plane ut in Activo, quando quis absolute tantum dicitur *Amare*, non expresso ullo amoris objecto, intelligi potest & solet Accusativus *aliquid*. Sed utraque in locutione, quia relinquitur in medio & obscuro certum Actionis objectum, quod Passivi est Suppositum, idcirco illa Ellipsis non animadvertitur, & tantum ipsa Verbi actio designari iis locutionibus creditur, absolute prorsus positus. De Activi absolute

luto usu Vide me supra ad Cap. 2. pag. 274. & ad Cap. 4. p. 393. 394. Ceterum quia Activum ita absolute positum, ut nullum ostendat objectum neque in proximis, in quod tendat sua actio, simile est Neutro, quod nullam actionem in objectum aliquod transeuntem notat; hinc ad exemplum Impersonalis locutionis Activorum in Passivo, quæ nihil nisi ipsam Verbi actionem significare videbatur, formatunt etiam ex Neutris similem plane locutionem in Passivo, quæ itidem nudam tantum Verbi actionem notaret, licet ceteroqui Neutorum significatio & natura Passivam formam non reciperet, nec nisi per abusum quendam accepisse aliquando reperiatur. Ut ergo idem est, sive in Activo ad quæstionem *quid agis?* respondeam, *Amo, Cano, sive Curro, Pugno*, quum utraque meram verbi actionem sine ullo ejus objecto notent; sic & idem est, si in Passivo ad quæstionem *quid agitur?* respondeam, *Amatur, Canitur, & Curritur, Pugnatur*. Nam & hæc pariter & eodem modo designant tantum actionem ipsam, sine ullo actionis aut passionis objecto. Sensus enim omnium est, *Fit res vel actio amandi, canendi, currendi, pugnandi*. Eam ergo in significationem quum formatæ sint hæc Activorum in Passivo locutiones, adhibentur idcirco eæ sine Persona seu Supposito, quod in veris Passivis est subjectum passionis. Nihil itaque mirum etiam a Neutris formatas, quæ nullum plane objectum actionis, nedum passionis suppositum, admittunt vel considerant. Adhibetur autem ad

has locutiones tertia persona Passivi, & tantum in Singulari numero, quia earum locutionum origo prima ab Activis vere Verbis est repetenda, in quibus analogicæ & personales fuerunt, siquidem intelligebatur in iis *Aliquid* seu *aliquid negotium*. Verum quia hæc Ellipsis erat usitatissima, & quia relinquebatur ita proprium actionis objectum in incerto & obscuro per generale illud *aliquid*, (unde eleganter apud Plautum Curcul. II. 3, 41. Parasitus Domino dicenti, *iam edes aliquid* respondet, *nolo hercle aliquid*: *Cerum quam aliquid maxolo*) hinc perpetua fere tandem Ellipsi fuit prætermisum, & sic ista locutio accepit paulatim speciem & nomen Impersonalis constructionis. Quum vero hæc Ellipsis in illis Activorum Impersonalibus jam esset pene perpetua, tum vero etiam ex Neutris formatæ fuerunt locutiones similes, quæ nudam verbi actionem in se permanentem declararent, tanto magis, quoniam Neutra ab natura sua non recipiunt passionem, nedum ut certum aliquod passionis suppositum requirant. Differunt ergo Impersonalia Passiva Activorum & Neutorum eo, quod illa admittant objectum vel suppositum, sed generale, ut & quod objectum verum in incerto ab iis relinquatur, atque ideo per Ellipsin fere semper omittatur: Hæc vero nullum admittant. Non opus ergo, ut in hisce statuamus quoque Ellipsin *et Aliquid negotium*, ut abque quo integer plane est, tum sensus in ejusmodi Impersonalibus Passivis Neutorum, tum ipsa constructio, utpote in illis demum

demum vere Impersonalis. Sed & hinc frequentiora tandem evaserunt Impersonalia Neutorum, quam Activorum, quia hæc Elliptice feruntur tamen in aliquod objectum suæ actionis vel passionis, at Neutra minime, ut adeo per hæc commodius sola & nuda Verbi actio impersonaliter declaretur. Adhibetur autem Impersonalis ista Constructio per omnia Tempora Passiva Indicativi, Subjunctivi, Infinitivi & Participiorum, sed semper tantum in Singulari numero; eoque cum discrimine, ut in Activorum Impersonalibus possit & aliquando debeat intelligi *Negotium*, in Neutorum id nunquam desideretur. Dicitur ergo *Amabatur*, *Amabitur*, *Ametur* &c. sed & *pugnabatur*, *pugnabitur*, *pugnetur*. Porro in Perfecto, *Amatum est*, *actum est*, *pugnatum est*, *perseveratum est*, *conclamatum est* &c. Omnia hæc Impersonalem habent constructionem & significationem eodem plane modo, nisi quod sub illis, quæ ab Activis oriuntur, intelligi possit *Negotium*, & aliquando debeat, ut modo dixi; sub reliquis nec commode possit nec debeat. Vide me paulo ante pag. 437. &c. Sed & hæc Participia, ab Activis formata, videntur eandem quoque constructionem Ellipticam cum Accusativo habere, quam Gerundia. Veluti in illo Plauti, *Iustam rem & facilem esse oratum a vobis volo*, h. e. Volo a vobis esse oratum negotium ad iustam & facilem rem pertinens, seu iustæ & facilis rei. Verum de hac locutione egi jam supra pag. 123. Sed & huc re-
tulerim Impersonalium Activo-

rum Passiva, *Pudium est*, *per-
tasum est*, immo & ad illorum exemplum *Veritum est*, cum Accusativo, de quibus itidem jam egimus supra pag. 307. Hinc jam descendimus ad Partic. Passivum in DVS, cuius Neutrum Genus per omnes Casus Impersonaliter quoque construitur, unde Grammatici hoc non animadvertentes fixerunt nobis *Gerundia*, ut peculiaria vocabula, ab ipso Participio diversa, quæ tamen ad quam Partem Orationis referre debeant, vix sciunt. At vero genuina sunt Participia, nec quidquam hic discriminis reperiemus, nisi quod in ceteris Participium illud personaliter construitur in his Gerundiis impersonaliter; ut & quod a Verbis Neutralibus Passivum hoc Participium, personaliter constructum, vix sit aut esse possit in usu, licet ejus Impersonalis constructio in Neutro Genere & Singulari Numero frequentissimi sit usus, plane ut eorum Verborum tota Passiva conjugatio non datur, & tamen Impersonalis illa constructio in tertia Persona Singularis Numeri per omnia fere Tempora & Modos Verbi Finiti æque ac Infiniti sic satis in Passivo frequentatur; at in Verbis Activis Participium illud, & ejus Personalis constructio longe sit frequentior, quam illa Impersonalis Gerundiorum. Quod vero Gerundia hæc revera sint habenda pro locutionibus Impersonalibus Verbi & Participii Passivi, liquet clarissimum in modum ex eo, quod æque ac reliqua Impersonalia adhibeantur tantum in Singulari numero & Tertia Persona. Nā quando dicitur *irridendū
Mei* 3

Mei, Tui &c. personalis ea est constructio, æque ac *irridendi pueri, irridendæ puellæ &c.* Nominativus autem Gerundiorum manifesto Tertiæ est Personæ, *pugnandum est, perseverandum est, æque ac in Præterito, Pugnatum est, perseveratum est.* Jam vero quam dabunt tandem rationem Grammatici, quare in illo Numero & Persona tantum adhibita fuerint Gerundia, si nolint meam hanc ab natura Impersonalis locutionis petitam admittere? Hæc porro Imperson. constructio ut in Verbo Finito Neutralium nullum requirit suppositum, quod Nominativo exprimi debeat, sic neque in hoc eorumdem Participio ullum requirit Substantivum, quod ejus Suppositum est, & ejusdem in eo naturæ, cujus Nominativus ille in Finito Verbo. At in Activorum Passivis utrumque Suppositum admitti potest, & primitus haud dubie expressum quoque fuit. Observare illud licet in Verbis, quæ vel minimam Activæ significationis speciem habent. Certe sic Corn. Nepos Attico cap. 15. *Idem in nitendo, quod semel admisisset, tanta erat cura, ut non mandatam, sed suam rem agere videretur.* Ubi manifestum ex sequenti quod, intelligi negotio, licet nisi *negotium* directa constructione nunquam dicatur. Quæ & causa est, quare malint æstic nonnulli *tuendo*, alii *tenendo*. Sed vulgatam lectionem tuentur MSti: & construitur passim Nisi etiam cum Infinitivo, quod speciem quandam habet Accusativi, licet revera tunc Præpositio *Ad* per Ellipsin debeat omissa statui. In Verbis ergo vere Activis, res

est certissima, sub hisce Participiis seu Gerundiis intelligi *negotium aliquod*, æque ac sub tertia persona Finiti Passivi, *Amatur, agitur, &c.* licet per Ellipsin plane perpetuam utrobique prætermittatur. Multo autem magis istius Ellipsis ratio haberi debet, quando ista Gerundii constructio in certum determinatur objectum, Genitivo vel Accusativo expressum. Certum utique est, idem prorsus significari, sive dicam *studium discendæ linguæ*, sive *discendi linguæ* vel *linguam*. Quæ ratio hujus diversitatis, nisi quod prius solitæ est constructionis ut a Verbo Personali, at posteriora Ellipticæ, vel certe ejus, quæ repeti debet ab Impersonali Passivo, *Discitur, Discendum est.* In his autem sicuti intelligitur *aliquod negotium*, tanquam eorum Suppositum, sed quod semper per Ellipsin omittitur: sic & in illis sit Casibus obliquis. Ast certo jam objecto actionis vel Supposito passionis, alio in Casu aut Genere, addito, non alia illud ratione cum isthoc Participio Neutro connecti potest, quam per Ellipsin usitatissimam, scil. *discendi Negotii linguæ*, vel *κατὰ, quod ad linguam*. Haud facile quidquam in eo durius commonstrabitur, quam in illo Sallustiano (Vide supra p. 205.) similis ferme constructionis, *non diffidentia futuri, quæ imperavisset*, h. e. non fecit hoc *diffidentia futuri negotii eorum*, vel *quod ad ea, quæ imperavisset*. Nemo, opinor, aliter hæc explebit. Quod si ita: quid causæ est, quare eadem locutio Futuri Participii Passivi, *studium audiendi, quæ ille dixisset*, non eodem modo debe-

at

at aut possit expleri, quo illud, *Futuri*, quæ imperavisset? Fateor posse dari locutiones, in quibus supplementum hoc videri queat absonum: veluti *studium audiendi aliquid*. Suppleri enim secundum hanc rationem debeat, *audiendi negotii quod ad aliquid negotium*. Ad quæ exclamaret, sat scio, Urfinus quispiam, & absurdi increparet *negotium quod ad negotium*. Sed cogitandum, Veteres plerosque ipsos non satis investigasse suæ linguæ & Ellipseon in ea rationes, ut hodie plerique suas vernaculas non satis intelligunt, sed secutos simpliciter usum loquendi, quem reperiabant, atque ita constituta jam & recepta semel phrasi quadam Elliptica, similes alias ad ejus exemplum ab iis formatas, & ita sæpe, ut neutiquam attendere ad supplementi duritiem, quia nunquam supplementum illud exprimebatur. Innumeræ idcirco ejusmodi locutiones possunt formari, in quibus revera Ellipsis, sed absona, statui debet: ut si quis dicat, *Varii eum varias docuerunt artes, sed quod ad Philosophiam*. Hanc Ego docui illum. Supplenda hæc necessario, *quod ad Philosophiam Ego docui illum quod ad hanc scientiam*. At quam absona est, dicent, illa repetitio *quod ad*? Non minus tamen vera est, Scriptoribus ad talia non attendentibus. Certe mea ista ratio in Gerundiis explicandis longe expeditior est, & Analogiæ Syntacticæ magis congruens, quam quod fingere sine ullo exemplo & maxima cum varietate debent alii; Nempè *Gerundia, quæ Necessitatem vel officium po-*

tant, esse Participia, non minus, quam Participia in DUS. Ceteroquin esse *Nomina Participialia*, immo *Substantiva* vera, quæ regant suo quasi jure Genitivum, & tanquam *Verbalia*, etiam Accusativum. Vide Urfinum To. 1. 616. 617. 618. Immo illa quoque in DUM eo differre ab Neutro Participii veri in DUS, quod Substantive semper ponantur p. 620. Esse itaque simul Participia, quod contra Bangium ex professo asseritur p. 616. & Substantiva: quæ plus satis sunt absurda. Dein *Gerundia in DUM* Nominativi maxime Casus, *qui ceterorum sit thema*, si sint *Verborum Activorum*, esse ipsa *Neutra a Masculino Participii in DUS deflexa*, æt si a Verbis Neutris sint, tunc aliunde, quam ab illo Participio, derivari, nempe vel proxime a *Verbo ipso*, vel potius a *Participio in NS*. Et tamen illa quoque priora esse a Neutris veri Participii divisa. Vide Eum p. 619. & 620. Sed hæc Varietas & confusio maxima satis superque convellit & confutat totam illorum de Gerundiis sententiam. Quapropter operæ pretium fecisse me puto longa ceteroqui satis hac disputatione, quando Impersonalium rationem denique constitui, & simul ex iis repetendam probavi Gerundiorum naturam & constructionem, quod ab aliis jam factum haud scio, nec ipse antea satis perspexeram. Sequitur vero inde *Gerundiorum* nomine & doctrina potuisse in arte Grammatica abstineri, quum ad caput de Impersonali Verborum Passivorum constructione verius pertineant.

paucos & acres habendum. Sed hæ phrasæ, (3) quas Cicero non agnoscit, quamvis ex ipso & Cæsare aliquæ nobis falso obijciantur, in desuetudinem abierunt. Ab eadem antiquitate est illud; *Venit ad recipiendum pecunias.* Varro ling. lat. 8. *Ad discernendum vocis verbi figuras.* Multi hodie sic loquuntur, & testimonio bonorum auctorum id se facere existimant, sed falso: nam, (4) quæ afferuntur ex Cicerone testimonia, aliter jam leguntur; ut, *Ad orandum Deos*, pro ad orandos Deos. Val. Max. lib. 5. c. 2. *Super hoc ædem & aram Fortunæ Muliebri, eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendum curavit.* Alii legunt *faciendam*. [Et ita in multis legitur MStis.] Sed ex antiquitate *faciendum* potest retineri: sic enim antiquissimi loquebantur. Livius lib. 7. cap. 5. *Ad conciliandum gratiam*: & lib. 26. *Ad urbem unam oppugnandum.* Sed utroque loco ex veteribus libris legit Carol. Sigonius, *conciliandam*, & *oppugnandam*. Neque obstat illud Ciceronis in Hercule Prodicti, *Ad eligendum, quam quisque viam sit ingressurus*: (5) nam ibi tota oratio est pro substantivo: ut si dicas, *Creditum est*, vel *credendum est*, *Romam esse caput mundi*. Recte itaque dicitur, *legendum est*, & *legendum esse*, sed non, *legendum est*, vel *esse*, *libros*; quia illic est participium in neutrali terminatione, cujus substantivum est, *ro legere*;

(3) *Quas Cicero non agnoscit.*] At vide supra ad lib. 1. cap. 15. pag. 124. ex Cicerone & Plauto allata a me exempla. Adde etiam Marium Corradum de Lingua Lat. lib. 7. p. 279. Vechnerum Hellenolex. I. 33. & Gronovium Patrem Observ. I. 7. extr.

(4) *Quæ afferuntur ex Cicerone &c.*] Sed tamen etiamdum in optimis & recentissimis editionibus legitur Famil. V. 17. *Monitus nullo loco deero, neque ad con-*

solandum, neque ad levandum fortunam tuam. Catil. III. 8. *Quæ ad placandum Deos pertineret.* At hic plerique MSti placandos habent.

(5) *Nam ibi tota oratio &c.*] Id vero manifesto est falsum. Constructio est aperta & indubia, *ad eligendum viam vivendi, quam viam quisque sit ingressurus.* Verba sunt Ciceronis de Offic. I. 32. non *IN* Hercule Prodicti, sed in loco, ubi mentio sit Herculis Prodicti.

gere; hic vero est Archaismus, & inusitata loquutio. Illud vero Virgilianum lib. II. *Pacem Trojano ab Rege petendum*, est in accusativo, & lubauditur esse, ut liquet ex præcedentibus. Sed ibi contendo, (6) legendum esse, *petendam*, non *petendum*, ex codice antiquissimo manuscripro, qui asservatur Salmanticæ in collegio D. Bartholomei. Lucret. lib. I. *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum*. Sed sic tamen deesse potest &c.

Proprie itaque dicenda verba *Gerunda* contendimus in *Di* & *Do*, si tamen expressum habeant accusativum, ut, *legendi libros*, *legendo libros*: Aliter enim participia sunt in neutrali terminatione, quorum substantivum est, *ut legere*, ut, *tempus est legendi legere*. Hispanice, *Tiempo es que se lea*. Importune hic solent crocitare Grammatici, esse quædam gerundia in *di* & *do*, quæ significant passionem. Ego omnes has voces *dus*, *di*, *do*, *dum*, significare passive assevero, si accusativum non habent. Sed excutiamus, quæ ab illis solent afferri; non enim in illis explicandis inanis opera sumuntur. Ovid. 5. Fast. de Arione; *Pretiumque vehendi canat*, id est, vecturæ. Sueton. Claud. *Harpocratem, cui lectica per urbem vehendi jus tribuit*. In his (7) aut deest *se*, aut intelligitur Substantivum *ut vehere*, vel *vehi*, aut dicendum est, verbum *Veho*, peculiaris esse cujusdam significationis: nam *vector* est, qui vehit, & qui vehitur. Livius lib. 5. *Is, quum in pace instituisset pueros ante urbem lusus causa exercendique producere*, id est, exerci-

(6) *Legendum esse, petendam.* Facilius ego crediderim MStis, qui minus cognitam locutionem præferunt, quam qui usitatam & cuilibet notam. Certe in Virgilio Nicol. Heinsius, qui longe antiquiores vidit & adhibuit codices, *petendum* retinuit; unde nullus dubitem, quicquid in contrarium contendat Sanctius, sic legendum.

(7) *Aut deest Se.* Vel potius *Sui*, ut passim loquuntur Auctores. Sic Cæsar, *recipiendi sui facultatem liberam dederunt Bellovacis: Neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt* &c. Vide ipsum mox Sanctium pag. 455. &c. Revera autem hæc passivo sensu sumuntur, ut vere sunt Participia Passiva.

ercitationis & lusus gratia, „ [ut se exercerent, vel, ut exercerentur.] „ Cic. 1. act. in Verr. *Hæc totius Italiæ frequentia, quæ convenit uno tempore undique, comitiorum, judiciorum, censendique causa*, subaudi *censere*, [immo *Sui*] „ id est, censuræ, ut censeatur.] Varro Rustic. lib. 2. cap. 7. de equo, *Si fastidium salendi est*, subaudi *equas*, id est, salturæ vel coitus. Justinus lib. 17. cap. 3. de quodam rege puero, *Athenas quoque erudiendi causa missus*, id est, eruditionis, (8) ut sit *erudiendi erudire*: Hispanice, de la erudition, o del enseñanza. Idem posset dicere, si de aliquo Doctore loqueretur, *Athenas mittitur erudiendi gratia*. Ovid. de Nuce, *Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est*, id est, petitionis, (9) vel τοῦ peti. „ [Tibull. 1. eleg. 10. „ *Nec tibi celandi fas sit*, id est, ne possis celare.]

In Dativo Plin. lib. 15. cap. 18. *Nam Alexandrinæ vix sunt vescendo*: & lib. 21. cap. 16. *Radix ejus vescendo est*, id est, apta esui: & lib. 34. cap. 25. *Ferrum rursus non est habile tundendo*, id est, tusione: & lib. 13. cap. 12. *Charta emporetica inutilis scribendo*, id est, scripturæ; idem lib. 31. cap. 6. *Utilis est bibendo, atque purgationibus*. Sic dicimus, *Maturuit nubendo puella*, id est, nuptui. Plaut. Epidic. *Epidicum querendo operam dabo*. Sed hoc gerundum est, alia participia.

In Accusativo falso Grammatici citant ex Virgilio,
Inter

(8) *Ut sit erudiendi erudire.* Immo vero exple, & expone, *erudiendi sui*, sensu itidem plane passivo. At si de Doctore diceretur, tum vero itidem passive quidem accipiendum foret, sed vel ita, ut Generale Suppositum, *alicujus negotii*, intelligatur, ut in Imperfonali *Amatur*, scil. *aliquid negotium*, quod tunc in incerto relinquitur, vel, si addito Genitivo aut Accusativo actio Verbi certum in Obiectum determinetur, veluti *eru-*

diendi puerorum aut pueros, tum vero ita, ut intelligatur & sensus sit, *Negotii puerorum aut quod ad pueros.*

(9) *Vel 3 peti.* Immo potius, *mei petendi*, h. e. quare petar: ut supra ostendimus. Ita vero etiam Gellius III. 2. *Quod abesse a viro usurpandi causa deberet*, h. e. ut usurpetur, aut usurpata sit, ab alio ad usucapionem Viri in ea interrumpendam. Vide & Rupertum ad Sallust. Jug. 62.

Inter agendum capras, & ante domandum boves. (10) Ubi tantum legitur, *inter agendum, & ante domandum.* Cicero, *Hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus*, id est, ad actionem, & dictionem exercendam: idem primo Tuscul. *Tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum*, id est, ad victum, cultus, & vecturam: „[idem, *Facilis ad credendum*, pro, cre- „dibilis.] Vide passiva participia in neutrali terminatione, in quibus deest infinitum verbi. Sallust. Jugurth. *Quum Jugurtha Tisidium ad imperandum vocatur*, Qui locus gravissimos viros, non solum Grammaticos, semper torlit. Cicero lib. 9. epist. 25. *Quare ades ad imperandum, seu parendum potius*; sic enim antiqui loquebantur, quasi dicat, antiqui dicebant, *imperare alicui pecunias*, id est, jubere ut pecunias solvat; sic, *ades ad imperandum*, id est, „[ad accipiendum imperium] ut tibi aliquid imperetur. Sic Jugurtha vocatur ad imperandum *ut imperari*, id est, ut imperata faceret. „[Varro 1. rustic. 20. *Diebus paucis boves erunt mansueti, ad domandum proni*, id est, ut domentur. Vellejus 2. „*Cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam revocarunt*, id est, (11) ut censerentur.]

In ablativo etiam asserunt significare passionem. Quintil.

(10) *Ubi tantum legitur &c.*] Verum hoc, sed intelligi tamen priore in loco, qui est in Ecl. IX. videtur *ut capellas*, vel plenius *negotium quod ad cap.* Nam verba sunt: *pasce capellas, Et potum pastas age, Tityre, & inter agendum Occursare capro . . . caveto.* Alter locus est Georg. II. 206. ubi manifeste jam sensu passivo id accipitur. Verba sunt, non tamen de Bubus, sed de Equis, namque *ante domandum Ingentes tollunt animas*, h. e. antequam sunt domiti. (11) *Ut censerentur.*] Sic paulo

ante pag. super. ex Cicerone in Verr. *qua frequentia Italiae convenit undique censendi causa.* Suetonius Galba 8. *Ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus*, h. e. ut gestaretur. Sall. Jug. 5. *quo ad cognoscendum omnia illustria magis, magisque in aperto sint.* Obsequens de Prodig. cap. 121. *Ad immolandum bos sacra injussa adnatavit per hostium classem*, seque ad aras percutiendam obtulit; h. e. ut cognoscantur, ut immolaretur.

ſcil. *Memoria excolendo, ſicut alia omnia, augeitur. Virgil. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis: idem, Uritque videndo Fœmina:* „[idem, *Fando aliquid ſi forte tuas pervenit ad aures. Ubi Grammatici, Fando, id eſt, dum dicitur, paſſiva ſignificatione, ſicut alibi activa, Quis talia fando Temperet a lacrymis?*] Sed ego, ut dixi, ſemper ſignificare paſſionem aſſevero: quid enim eſt aliud, *deſeſſus ſum legendo*, quam *deſeſſus ſum legendis libris*, quum in illo deſit *τὸ legere*? [At vide ad pag. ſeq.] Sic in *excolendo*, *τὸ excolere*; [in *Fando*, *τὸ Fari*, ſeu *fato*, id eſt, dictu,] in *cantando* *τὸ cantare*, vel *carmine*: nam quæ inſcitia eſt, *Cantando* exponere cum Servio, id eſt, dum cantatur anguis? An alibi, quum dixit Virg. *Cantando tu illum*, intelligemus, *dum cantatur*? Deeſſe autem *τὸ Carmine*, ſatis indicant præcedentia.

*Carmina vel cœlo poſſunt deducere lunam;
Carminibus Circe ſocios mutavit Ulyſſis;
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Vides hic Polyptoton, *Carmina, carminibus, Cantando*, „[aut ſubaudi *Cantu*. Lucill. 16. *Jam diſrumpetur me, dius, ut Marſa colubras Diſrumpit cantu.*] Sic in illo, *Uritque videndo Fœmina*, id eſt, Taurus uritur, dum videtur fœmina, *videndo*, id eſt, in *τῷ videri*, id eſt, viſu ipſius fœminæ: nam *τὸ viſu* poteſt hic paſſive accipi; ut in illo Virgilii a paucis intellecto, *Incipe parve puer riſu cognoscere matrem*, id eſt, dum fit riſus: riſum autem matris intelligo. Poſſet etiam dicere; *Ridendo cognoscere matrem*; id eſt, dum illa ridet, ut dixit; *Urit videndo*, id eſt, (12) dum videtur, hoc eſt, factò viſu.

Sic

(12) *Dum videtur, hoc eſt, factò viſu.* Ita vero Sanctius imprudens & ignarus in meam deſcendit ſententiam. Etenim Imperſonalis plane Conſtructionis eſt hæc interpretatio, ſiquidem *uris videndo* exponitur ab eo, non, dum videtur Fœmina, ſed ſimpliciter, dum videtur, h. e. fit viſus, a Tauro. Procedunt hæc in Neutro-
rum

Sic intellige illud Lucretii lib. I. *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, id est, dum habetur, ut exponit Lambinus. „ [Cæterum nihil est, quod planius faciat, „ *Cantando, Videndo, Ridendo*, esse Participia, quam quod „ (13) Præpositionem in illis subaudiri constat. Plaut. „ *Merc. Quid ego hic in lamentando pereor?* Ter. And. „ *In denegando queis est pudor.* Vide infra de Ablativo „ absoluto.]

Tem-

rum Gerundiis. Sic enim *anguis rumpiitur cantando*, h.e. non, dum cantatur anguis, sed, dum cantatur, seu fit cantatio. Sic *fando, excolendo*, h.e. dum fit illud, quod verbis *fari & excoli* denotatur. Adde Nepotem in Dione cap. 4. *Filiam ejus sic educari jussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus*, h. e. dum ei indulgebatur continuo. In hisce facile patior nihil intelligi, quod Suppositi vicem obtineat, æque ac in Imperfonalibus illis *Statur, Sedetur, Cantatur &c.* At minus diserta in Gerundiis est Imperfonalis constructio Activorum, quando explicari debet personaliter, veluti, *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, h.e. dum habetur ille annulus in digito. Sic Virgil. Georg. II. 250. *de terra pingui, sed picis in morem ad digitos lentescit habendo*, h. e. dum habetur terra talis intra digitos. Hic vero intelligi necessario videtur negotio scil. *illius annuli, illiusque terræ*. Similiter in aliis quibusdam hujus formæ & Participii a Verbis vere activis orti locutionibus, ut apud Cicer. Famil. XII. 12. *De ejus voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit*, scil. aliquo negotio. Sensus enim est, Idem ab ipso auditur assidue aliquid

negotium de ejus voluntate. Sic & illud Terentii, *in denegando modo queis est pudor*, possis explicare & supplere, in denegando aliquo negotio, vel etiam absolute cum respectu ad solam actionem, in facienda denegatione. Sic illa, *in expectando, in arrogando*, &c. quæ mox a me adferrentur, absolute exponi possunt. At *urit videndo Femina* exponerem Ego, *videndo negotio Sui*, h. e. dum videtur ipsa.

(13) *Præpositionem in illis.*] Sic Cæli. Famil. VIII. 6. *Quoniam de intercalando non obviueras.* Gell. III. 7. *In expectando esse V.* 19. *Quod in arrogando iuraretur.* Lib. VI. 14. *Donec conferti abibant, peditum labor in persequendo fuis.* X. 13. *Ille quidem in recusando perstabat.* XXV. 14. *Ab revocando ad incitandos hortandosque versus milites.* XLII. 17. *Se daturum venenum, quod nec indando, nec datum, ullo signo deprehendi posset.* Terent. Eun. V. 2. 54. *In cognoscendo tuæ ipse aderis.* Scil. sororem tuam. Nam accusativus in hoc & quibusdam aliis locis, intelligi videtur. Aliquando etiam exprimitur, ut apud Varron. de Re Rust. III. 9. *In supponendo ova observant, ut sint numero imparia.*

Tempus est legendi librorum, usitate & eleganter dicitur; sed quæ sit causa hujus loquutionis multi adhuc, iidemque doctissimi, ignorant. Ego hanc esse causam aliquando arbitratus sum: Participia omnia & participialia verba, quum transeunt in nomina, amittunt verbi constructionem, & more nominum genitivum regunt; ut *Amans uxorem*, participium est, *amans uxoris*, nomen; sic *tempus legendi librorum*, id est, tempus est lectionis librorum. Postea vero mutavi sententiam, & regulam hanc generalem semper esse contendo; In adjectivo nomine, seu participio, semper deesse substantivum, *negotium*, aut infinitum verbi; ut, *legendum est*, subaudi *negotium*, vel *legere*; *Tempus est legendi*, subaudi *negotii*, vel *legere*. Hispani, Tiempo es que se lea. Sic *tempus est legendi librorum*, ita ut *librorum*, regatur a *legere*, [vel potius a *negotii*] quasi dicas, tempus est lectionis librorum; sed si dicas, *Tempus est legendi libros*, (14) jam non participium est, sed verbum participiale. In cæteris vero omnibus, vox in *Dus*, semper significat passionem, & participium est adjectivum. Nunc autem, quia Grammaticis non ita frequens usus videtur esse hujus formæ, *legendi librorum*, varia testimonia proponam. Cic. 2. Invent. *Fuit exemplorum eligendi potestas*: & 5. Phil. *Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi*. Sic enim legit Budæus. Idem Cic. de Divin. *Dolebis tandem Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse*: & 5. Fin. *aut eorum, quæ secundum naturam sunt, adipiscendi*: idem de univers. *Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit*, &c., [Lucetius 5. *Timentes, ne quod ob admissum fœdè, dictum, ve superbè, Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum, pro, ne tempus jam advenerit solvendi graves pœnas.*] Sueton. Augusto, *Permissa jocandi licentia, diripiendique*
pomo-

(14) Jam non Participium est | lorum eorundem; sed hæc multis resutavi jam supra pag. 440. &c.
[&c.] Quasi constructio tali modo
variata mutaret naturam vocabu-

pomorum, & obsoniorum, & missilium. Plaut. Cap. No-
minandi tibi istorum magis erit, quam edundi copia. Cæsar
4. Gall. *Venerunt* (15) *purgandi sui causa*: ibid. *Sui liberan-*
di facultas daretur: libro 6. *Purgandi sui causa ad eos le-*
gatos mittunt: ibid. *Ut mercatores recipiendi sui facultatem*
non haberent. Livius libro 21. *Nec enim vereor, ne quis*
boc me vestri adhortandi causa magnifice loqui, existimet.
Plinius in Epist. *Quum illorum videndi gratia me in forum*
contulissem. Terent. Heaut. *Date crescendi copiam, no-*
varum qui spectandi faciunt copiam: sic enim dispungen-
dus est locus, qui hæctenus torfit Grammaticos, &
Budæum. Varro libro 2. cap. 1. Rust. *Aliquod fuit*
principium generandi animalium. Gellius lib. 5. cap. 10.
Evathlus orandi causarum cupidus. In hac loquendi phra-
si dubitavi aliquando, an, quemadmodum dicimus,
veni

(15) *Purgandi sui causa.*] Nihil
huc pertinent hæc & similia, in
quibus ipsum Participium adhi-
betur personaliter constructum
cum Pronomine, quod vicem
Substantivi prorsus obtinet. Dicitur
ergo *Purgandi sui* eadem con-
structione, qua diceretur *purgandi*
Filii, &c. Vide me supra I. 2.
pag. 19. & II. 13. N. 10. Vossius in
his *⁊ Sui* accipit, ut plurale, quia
de pluribus agitur, qui se *purgare*,
liberare, *recipere*, voluerint, atque
adeo eandem putat esse Construc-
tiones, *purgandi sui*, & *purgandi*
civium. Vide Eum de Construct.
cap. 53. At mihi *⁊ Sui*, ut forma
æque ac *Mei* & *Tui*, sic & in
Constructione, est Singulare, li-
cet referatur ipso sensu sæpe ad
plures. Nec enim facile reperies,
Venerunt purgandi suorum causa,
ut sæpe *purgandi illorum*, aut *pur-*
gandorum sui, sed semper fere *pur-*
gandi sui, quasi singuli se singu-
latim voluerint *purgare*. Sic &

Qui Ablativus Singularis sæpe et-
iam de Pluribus dicitur, licet
ejus Plurale frequenti satis sit in
usu, veluti apud Plautum Cap.
V, 4, 6. *Quasi patriciis pueris aus*
monedula, aus anates, aus cour-
nices dantur, quicum lusuens, pro
quibuscum. Rud. IV, 4, 66. *Ubi*
sunt signa, Qui parentes noscere hæc
possit suos, Quibuscum parva Athe-
nis periit. Ubi vides ad idem Plu-
rale, *Signa*, referri, atque adeo pro-
miscue adhiberi, *Qui* & *Quibus*. Si
quistamen in his, *Sanctio* & *Vossio*
suffragari, ac *⁊ Sui* accipere tan-
quam prorsus Plurale, malit, non
multum equidem refragabor,
maxime quum & Livius dixerit
Vestri adhortandi. Verum vix du-
bito, quin Livius & Alii, in
⁊ Sui, non tam cogita-
verint Constructionem hæc Ge-
rundi cum Genitivo Plurali,
quam spectaverint eandem ter-
minationem & ejusdem Casus ac
Numeri speciem, tanto magis
qui

veni causa videndi puellarum, possumus etiam dicere, *Videndi puellæ*: nam grammaticorum regula est, Si Gerundum habet accusativum pluralem, ut, *legendi libros*, poterit habere & genitivum pluralem, ut, *legendi librorum*. At ego quærebam, cur non posset etiam habere genitivum singularem? Terentius tandem in Hecyra 3. 3. 12. me admonuit, (16) utroque modo posse dici. Verba sunt Pamphili de Philumena, *Ego ejus videndi cupidus recta consequor*, id est, cupidus videndi videre eam, vel ejus Philumenæ. Et in Phorm. *Ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia* (17) loquitur de amica: ,, [de qua tamen ibid. *Ni mihi esset spes ostensa hujus habendæ.*] Ovid. 2. Trist. *Et spem placandi dantque, adimuntque tui*: Ibid. *Olim placandi spem mihi tolle tui*, de Fœmina. Plaut. Trucul. Scena; Num tibi jam; II. 4. 19. *Quoniam tui videndi est copia*, loquitur de meretrice. Itaque sive de muliere, sive de homine, dicas, *cupidus sum videndi tui*, vel *videndi*: Passivum enim est participium adjectivum, id est, *videndi videre*. Unde non possum improbare illam lectionem, quæ circumfertur in epistola Acontii apud Ovid. *Sit modo placandæ copia parva tui*, (18) quum legendum sit, *placandi*.

Nam

quia passim *Mei* & *Tui*, qui vere Genitivi sunt Singularis Numeri, sic constructi occurrant. Ast alia jam est constructio, & huc pertinet, illa, qua Terentius dixit *ejus Philumenæ videndi*, quod mox Sanctius adferet.

(16) *Utroque modo posse dici.*] Disertissime ita in I. 22. Cod. de administr. Tutor. *Accedit, quod ipsius pecuniæ fenerandi usus vix diuturnus est.* Prioris vero generis locutionem etiam Dictys Cret. lib. IV. cap. 8. adhibet, *qui peterens eorum, qui in bello ceciderant, humandi veniam*, ubi Vide Mercerum.

(17) *Loquitur de Amica.*] Verum id quidem, sed intelligi istuc potest, *ejus, quid vel quod velis*, quod præcessit. Verba sunt Phorm. I. 3. 22. *Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis, Retinere, amare, amittere*: Ego in eum incidi infelix locum, ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi, copia. Sequentia quoque ex Ovidii 2. Trist. non de Femina dicuntur, sed de Augusto & ad Augustum, ut recte monuit jam Urfinus Instit. Gramm. To. 2. pag. 393.

(18) *Quum legendum sit Placandi.*] Utrumque putem recte dici.

Nam genitivi *mei, tui, sui, nostri, vestri*, non admittunt adjectiva. Tum deinde passim dicitur *placatio tui, cura vestri, amor nostri*. De hoc gerundo, quum habet genitivum pluralem, meras nugas egit Laurent. lib. 1. cap. 27. *Quoties, inquit, oporteat loqui per relativum, necesse est loqui per hoc gerundium, ut hic dies attulit initium dicendi quæ vellem; non autem, dicendorum quæ vellem.* Sed contra sentit Cicero, ut supra citavi, *Aut eorum quæ supra naturam sunt adipiscendi*. Sueton. Aug. *Reparandarum classium causa, quas tempestatibus*. &c. ibid. Tib. *Et repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum domini*, &c. Val. Max. lib. 2. *Finem profecto fruendarum opum, quibus*, &c. Livius lib. 32. *Rerum suarum, quas possent, referendarum secum dominis jus fiebat.*

ci. Vide me supra ad I. 2. pag. 19. Certesi *placandæ tui* ferri nequeat, dicendum tunc foret, *Mei, Tui, Sui*, non esse Pronomina, sed Adjectiva, sub quibus intelligatur *Negotii*. Sed tamen quia hæc pendent ex ipso usu, & quia alia adhuc desiderantur exempla similium *reus placandæ tui*, sæpius autem occurrant *videndi, fene-*

randi &c. cum Femininis constructa, nolim reluctari *Sanctio & Heinsio*, reponentibus in Ovidio *placandi*. Miror etiam, *Sanctium* hic dicere, *Genitivos Mei* &c. non admittere adjectiva, quum supra II. 13. pag. 252. 253. recte illis jungi *Genitivos Adjectivorum*, ipse lectorem docuerit.

CAP. IX.

Supinum in UM admittitur, in U excluditur.

(1) **E**X numero Gerundorum est etiam Supinum: geritur enim a participio in *Tus*, ut cætera a participio

(1) *Ex numero Gerundorum &c.] Gerundia & Supina promiscue appellabant Grammatici Veteres & confundebant. Passim enim Gerundiis adscribunt etiã Supina in UM & U definitia: sed & sæpe Supinis ea, quæ ceteroqui proprie di-*

cuntur Gerundia. Ita Priscianus lib. 8. p. 822. & 823. Supina exponit, sed Exempla omnia sunt Gerundiorum, quæ istic Supina semper vocat. At p. 808. &c. de Gerundiis agit, & iis Supina quoque accenset. Proprie tamen & accurate quæ

capio in *Dus*, & dicitur *Supinum*, quia *supine*, hoc est
ne-

loquerentur, distinguebant illa, & priora quidem *Gerundia*, at hæc in *UM* & *U* exeuntia, potissimum *Supina* dicebant, non quod, ut ait Sanctius, *supine aut negligenter agant, ac pene otiosa ac supervacanea sint*, nec, ut Vossius de Anal. III. 11. quod sint a Præteritis formata, rem jam gestam significantibus, postquam rem gestam liceat nobis esse *supinis atque otiosis*, sed quod, ut censet Priscianus pag. 811. a Passivis Participiis, quæ quidam *Supina nominaverunt, nascantur*. Vere enim omnia passiva videntur primum dicta *Supina*, quia hujus Vocabuli significatio convenit Patienti, & alium Agere finenti. Sentit autem Sanctius, unum modo esse *Supinum* in *UM* desinens, quia regere videtur Accusativum. Alterum in *U* exiens, quod item vulgo *Supinum* esse existimatur, demonstrat ille, esse potius certum Nominis Substantivi casum. At Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. & Vossius Anal. III. 11. & Construct. 54. ut & Ursinus To. 1. p. 634. ostenderunt clarissime, utrumque æque esse Nomen Substantivum quartæ declinationis. Tanto magis miror Vossium, quod priore loco *Supinis* annumerat quoque Nominativos Participii Passivi, *Pudicum est, venium fuit*, &c. Et accessit illi in eo etiam Gallicus Novæ Methodi Auctor, adscribens ideo *Supinis* Nominativum, Dativum, Accusativum, & Ablativum, sed diversarum Declinationum, scilicet, quia *Amatum est*, & simi-

lia, in hunc censum referri volebat. At vero nihil prorsus commune habent ista cum iis, quæ proprie ut *Supina* memorantur a Grammaticis in Paradigmato Conjugationum. Hæc enim Substantiva sunt, illa Participia Passiva, eo usu adhibita, quo Impersonalia Passiva. Quapropter quo modo in Præsenti dicitur simpliciter *Amatur*, eodem modo dicitur in sensu Præterito *Amatum est*. Nec probari potest contrarium ex illis Livii, de quibus supra jam egimus p. 437. &c. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*. Nam in his vel Impersonalem inesse Constructionem, vel intelligi Substantivum aliquod, atque adeo construi hæc revera, non ut Substantiva, sed ut Adjectiva, patet ex aliis locis, in quibus etiam Participia alterius generis cum suis Substantivis tali modo occurrunt, aut ita, ut illis Participiis loco Substantivi addatur Infinitum, vel integra Oratio. Liv. XXVII. 45. *Audium modo in acie alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum*. Substantivi vices manifeste heic sustinet infinitum advenisse, cui adjectum videmus, ut Adjectivum, *et Audium*. Plane ut *Nunciatum* apud Eund. xxvii, 37. *Libertas religione mentes turbavit rursus nunciatum, Frusinone infantem natum esse quadrimo parem*. Similiter XXVIII. 12. *Haud procul aberant, cum ex obviis audium, postero die omnem exercitum proficisci, metu omni liberavit eos*. Scilicet *audium* illud

negligenter agat, & pene otiosum, ac supervacaneum sit;

Iud *Proscisci liberavis eos*, eadem constructionis ratione, ac si dixisset; *audius ille rumor*. Sic ergo & in eo quod ait VII. 12. *tentatum per dictatorem, ut ambo patricii Consules crearentur, rem perduxit ad Interregnum*, pro Substantivo capienda est omnis illa sententia, quæ sequitur *ut*: quasi scriptum esset, *Negotium, ut ambo Patricii Consules crearentur, tentatum &c.* Porro autem, si *ut tentatum* hic esset Supinum, haberemus ejus etiam Ablativum, non quidem *tentatus*, sed *tentato*, & sic plures haberemus Supini terminationes, quam quas memorant, & duos quidem diversæ formæ Ablativos. Nam pro eo, quod dixit istic Livius, potuisset eodem plane sensu dixisse, *Tentato per dictatorem, ut ambo Patricii Consules crearentur, res ad interregnum perducta est*. Sic enim idem I. 41. *Tum demum palam facto, Servius &c. regnavit*; h.e. palam facto negotio mortis Tarquinii, seu, mortuum esse Tarquinium: ubi videas velim Gronovium Patrem. XXXIV. 31. *Ibi permissio, seu dicere prius, seu audire mallet, ita cepit Tyrannus*. Cicero Famil. III. 5. *Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per literas, quam desperato, coram me tecum agere posse*. Tac. Ann. IV. 36. *Absolvitur comperto, ficta in eum crimina*. XI. 10. *In cujus transgressu multum certato, perviciis Bardanes*. cap. 26. *Nec ultra expectato, quam dum Claudius proficisceretur, cuncta nuptiarum solennia celebrat*. Vides hosce Ab-

lativos esse ejusdem plane naturæ & usus, cujus sunt Nominativi *Tentatum, perlitatum &c.* Et tamen nemo illos pro Supinis, aut Nominibus Substantivis Verbalibus unquam habuit, sed ut sunt, pro Ablativis Absolutis veri Participii. Unde consequitur, neque Nominativos in illum, sed in hunc censum, esse referendos. Quin immo eadem locutio usitata etiam est in veris Adjectivis: Liv. XXVIII. 17. *Haud cuiquam dubio, opprimi posse*. Vide & Gronovium Patrem Observ. I. 17. init. Sed & in Masculinis Participiorum & vulgarium Adjectivorum. Sueton. Calig. 8. *In castris natus, patriis nutrius in armis, Jam designati Principis omen erat*: ubi Constructio est, *Caligula ita natus, erat omen*: plane ut *Negotium diu non perlitatum tenuerat, & Tentatum negotiū, ut ambo &c. perduxit rem*. Tacitus Hist. I. 89. *Cæcinnæ jam Alpes transgressus exstimulabat eum*. h.e. quod Cæcinnæ transgressus erat, id exstim. II. 82. *Sufficere adversus Vitellium videbatur Dux Mucianus, Vespasiani nomen, & nihil Arduum fatis*. Ubi plane Adjectivum *Arduum* ponitur, ut illa Participia, hoc sensu, negotium illud, quod nihil sit fatis arduum. Sic denique Ann. VI. 47. *Nulle in eos Imperatoris literæ dabant suspensionem, fieri ea &c. q. d. id ipsum negotium, quod nullæ literæ erant missæ, dabat &c.* Verba autem Plauti, quæ itidem refert ille Methodi Auctor in hunc censum, *Iustam rem & facilem a vobis gratum volo*, supra jam

fit : nam orationes , quæ possunt fieri per hanc vocem cre-

jam I. 15. pag. 123. 124. explicuimus , & ita , ut in iis *Oratum* nil aliud esse , quam Participium , demonstraverimus. Jam vero , siquidem Participia sunt illi Nominativi , longe utique diversi sunt generis & naturæ ab istis , quæ in Paradigmatе Conjugationum appellantur *Supina* , quippe quæ sunt vera nomina Substantiva , alterum Quarti Casus , alterum Sexti , sed ejusdem declinationis ; & proinde a suis præpositionibus . more nominum recta . Sanctius atque alii accipiunt illud in U etiam ita aliquando , tanquam sit Dativi casus : Veluti *Horrendum auditu* pro *auditu* . Sed hæc quoque revera Ablativi esse casus clarissime ostendit Vossius Construct. 54. extr. dum in eo casu addi Adjectivos hisce locutionibus probat . Nec enim dici *Horrendum ipsi auditu* , sed *ipso auditu* , intellecta præpositione IN . Sic mox ex Quintilianono adfert ipse Sanctius , *Verba etiam ipso auditu acerba* , ex Plinio , *parvum dictu* , sed *immensum æstimatione* , ex Livio , *id dictu* , quam re facilius . Vide pag. 465 . Accedit Priscianus , qui lib. 8. p. 811. diserte talia per Ablativum exponit , quum ait , *Quid enim est miserabile visu* , nisi *visione* ? In priore , quod est Accusativi casus , subauditur præpositio AD vel IN . Plautus Trucul. IV. 2. 27. *Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas* , Præterea *unam in obsonatum* . Potuisset dixisse , *præterea unam argenti minam dedi obsonatum* , h. e. ut inde obsonet , sicuti pater dicitur , collo-

care filiam nuptum . Sic Lucretius l. 792. *Nam quodcunque suis mutatum finibus exit* , (h. e. ut mutetur seu mutet se) *continuo hoc (exire mutatum) mors est illius* , quod fuit ante , Quapropter , quoniam , quæ paulo diximus ante , IN *commutatum veniunt* , constare necesse est . Ex aliis ea , quæ nequeant convertier unquam , h. e. veniunt , ut se commutent , vel ut commutentur . Hinc jam liquet , *Supina* non tam , vel certe non tantum , ad *motum* , sicuti plerique tradunt , sed ad *finem* quoque significandum adhiberi . Nam *Eo spectatum* dicitur , pro , *eo ad spectatum* , h. e. ut spectem . Sic Plautus Aulul. III. 3. 9. *Coctum ego* , non *vapulaum* , *conductus fui* . Sallust. Hictor. III. *Nec ego vos ulum injurias horror* . Non est in his verbum , quod motum aliquem significet , sed quod actionem , quæ sibi certum quid habeat propositum , tanquam suum finem . Nam quod Sanctius mox ait , *etiam in illis esse motum* , *conduxi te cantatum* , &c. & quod Ursinus To. 1. pag. 638. *in ipso fine inesse quandam motus significationem* , qui nos moveat ad agendum , immo To. 2. pag. 407. *quum in his questio sit QUO* , significationem motus ad aliquid , seu locum , ab his non abesse ; illa vero videntur longe abesse a proprie loquendo , quod tamen in explicanda rerum & verborum natura facere debemus . Diversa plane res est motus ad locum & finis actionis animo conceptus . Longe quoque petatum est , quod Vossius de Anal. III. 12. occulte motum

crebrius ad alias transferuntur; ut, *discedo lecturus*, *discedo ad legendum*, *discedo ut legam*, *discedo lectum*. Tum præterea, quum raro inveniatur, rarius Accusativo junctum reperitur. Virgilius, *Suspensi*, *Euripylum scitatum oracula Phæbi Mittimus*: idem, *Venimus huc lassis questum oracula rebus*. Terentius, *Cur te is perditum*? Semper jungitur verbis motum significantibus; & motus etiam est in illis; *Collocavit filiam nuptum*; *Conduxi te cantatum*, *Admitte me spectatum*.

Amatu,

motum significari etiam ad locum, in hisce, *dare nuptum*, & similibus, tradit, quia quæ nubit, datur alteri, ut *eam domum ducat*. Quanto naturalius est, statuere in hisce actionis finem, qui declaratur ipso Supino? Verum ista oriuntur apud Viros Doctissimos ex nimio recepta semel tuendi studio. Jungitur autem hisce Accusativis, *ultum*, *spectatum*, & similibus, plerumque alius Accusativus, qui creditur ab istis tanquam Nominibus Verbalibus, quæ Verbi sui rectionem retineant, proxime regi. Sed repetendum hic, quod sæpe jam monui, intercedere in his Ellipsis præpositionis *per*, & vocis *Negotii*, ut adeo si dicam, *Eo spectatum ludos*, idem sit, ac si dicerem, *Eo ad spectatum negotii*, quod ad ludos aninet. Rationem explicuimus abunde & sæpe jam in superioribus, ac contra Urfini, qui & hic sese nobis opponit, exceptiones vindicavimus. Quare autem hæc constructio ita frequentetur cum Accusativis *spectatum* &c. non item cum Ablativis *spectatu* &c. aut aliis casibus, ejus nulla potest certa dari ratio, nisi quæ ex Fortuna & Casu est petenda,

sicuti aliquando faciendum, quum alibi jam sæpius, tum proximo superiore capite pag. 440. 441. probavimus, multis eam in rem allatis exemplis; & de hac ipsa constructione ultro affirmat etiam Urfinus To. 2. p. 85. meræ fortunæ eam adscribens. Inde ergo colligendum, non directam hanc, sed Ellipticam potius esse constructionem, quum in Ellipticis magis dominetur casus & fortuna, quam in directis. Sed & reperimus alia quædam Nomina alterius declinationis, ast pauca valde, eodem modo constructa, ut illa Supina in UM, quæ Accusativum tamen sibi non adsciscunt. Nam ut *cantatum conducere*, *cantatum ire*, dicimus, sic & *venum dare*, *venum ire*, *peffum dare*, *peffum ire*, in quibus æque ac in illis Supinis intelligitur præpositio AD, quum vera sint Nomina, sed secundæ Declinationis, certe *Venum*. Denique multi Ablativi istius formæ etiam in alia constructione, sed manifesta Nominum Substantivorum, reperiuntur, licet alii Casus istorum Nominum interierint, vel certe nobis vix usquam occurrant, Veluti *arcessiu*, *allegatu*, *natu*, *præceptu*, *mandatu*, &c.

Amatu, lectu, auditu, mire conturbant grammaticos; mihi partim sunt dativi quartæ inflexionis, partim ablativi, quibus modus significatur. (2) Dativi exempla sunt; *Mirabile visu*; *Horrendum auditu*, id est, oculis, & auribus; nam dativus quartæ antiquitus frequentior erat in U, ut Gell. testatur lib. 4. cap. 16. Virgil. 8. *Altissima visu*: idem, *Mirabile visu*, id est, oculis: nam ipse alibi dixit, *Oculis mirabile monstrum*. Valer. Maxim. lib. 5. *Ergo quod auditu novum est*. Plaut. Bacch. *Ista lepida sunt memoratu*: ubi aliqui legunt, *memoratu*. Sed altius hæc expendamus. Si terminatio in U supinum verbum esset, (3) aliquando haberet *a*, vel *ab*. Deinde

&c. quod cui rei adscribemus, nisi Fortunæ, aut Oportunitati constructionis?

(2) *Dativi exempla sunt.*] At vide, quæ in proximis superioribus p. 460. hac de re jam notavi, & pag. seq. ipse Sanctius habet. Speciem Dativi præfert quidem ille versus Lucretii II. 408. *Omnia postremo bona sensibus & mala tactu*. Neque tamen ulla nos necessitas cogit omnino, pro Dativo etiam illud accipere.

(3) *Aliquando haberet A vel AB.*] Vix perspicio satis rationem hujus argumenti. Nam primo non mutat naturam vocabulorum, sive præpositio illis præmittatur expressa, sive per Ellipsin, ob frequentissimum eorum in tali Constructione usum, pene perpetuam omittatur. Deinde occurrunt sane præpositiones etiam ante hæc vocabula in U exeuntia, ut ostenderunt Scioppius, & Vossius. Eo autem ipso evadunt vocabula ista minime verba Supina, sed vera Nomina Substantiva. An ergo voluit forsan Sanctius, si vocabula hæc essent

Verba Supina, & passivæ quidem naturæ, tum construi etiam debere, ut Passiva solent, sequente A vel AB cum alio Nomine, quod nunquā tamen fiat. Certe ipse ea, non Verba, sed Nomina esse recte statuit. Et tamen ejusdem sunt naturæ hæc in U exeuntia, cujus illa in UM, licet Usus quodammodo ea distinxerit, dum his Accusativum sæpe addidit, quem illis non addidit. Ceterum multo minus perspicio, quid sibi velit Urfinus To. I. p. 634. ubi Supina esse vera Nomina a Saturnio probatum, & inde ab Sanctio, Scioppio, & Vossio id haustum ac repetitum affirmat, additque, *ut nullum plane mihi dubium sit, quin, ubi lib. III. cap. 9. Minervæ Sanctii legimus hanc primam afferri rationem, cur nullum sit Verbum Supinum in V, quia aliquando haberet A vel AB, exciderit negativæ, quod non advertit Cl. Perizonius*. Fateor id me non advertisse, atque etiam hunc non advertere. Certe necdum perspicio, ubi negativa in hisce Sanctii verbis sit reponenda. Judicet Lector.

inde videmus, hanc vocem suscipere adjectivum. Plautus Stich. *Tuo arcessitu venio huc.* „ [nec dubium est, „ quin recte quoque dicatur, *crebris tuis arcessitibus* „ *huc veni*, sicut narratibus; Ovidius 6. Metamorph. „ *Tempestiva meis veniet narratibus hora.*] Quinctil. lib. 8. *Rebus atrocibus verba etiam ipso auditu acerba magis conveniunt.* Plinius lib. 20. *Cepæ sativæ olfactu ipso caligini medentur.* Gellius lib. 12. *Eos versus assiduo memoratu dignos puto.* Tacitus libro 20. *Copias recenti lectu auctas* Livius 37. *Et eodem armatu Cares.* Stat. 9. Theb. *Longo defessa redibat venatu.* Quod etiam testimonium indicat, hanc terminationem jungi verbis motum vel locum significantibus, & sic dici, *Venio venatu*, ut, *venio agro*, *venio de venatione.* Plaut. Menæch. *Obsonatu redeo.* Statius, *Quem tu venatu rediturum in limine primo Operiens.* Cato Rustic. *Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat.* Præterea junctura ipsius orationis indicat esse nomen. Livius lib. 31. *Id dictu, quam re facilius.* Plinius lib. 7. cap. 1. *Parvum dictu, sed immensum æstimatione.* Si *Dictu* supinum est, etiam *æstimatione* supinum erit. Cic. in Pison. *Quis enim te auditu, quis ullo honore, quis denique communi salute dignum putavit;* idem pro Cluent. *Quam levia genere ipso, quam falsa re, quam breviter responsu.* Curtius lib. 4. *Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit;* idem lib. 8. *Quis cætera auditu majora, quam vero, sustinere posse credebat?* Val. Maxim. lib. 9. *Nec ipsa verba relatione familiaria, quam dictu fastidienda sunt.* Tacitus lib. 1. *Lucos visu, ac memoria deformes.* Delirant igitur, qui dicunt, hoc supinum significare passionem, nisi velis dicere, nomina etiam aliquando hanc passionem significare: nam quum dicis, *Laude & amore dignum*, poteris exponere, ut ametur, & laudetur. Sed ostende obsecro hanc tuam passionem in his & similibus. Cic. *Perpessu aspera.* Livius 10. *Migratu difficilia;* idem in procemio; *Unde fœdum inceptu, quod vites, fœdum exitu*, id est, ut exeat, vel

vel fine ipso : idem lib. 1. *Eo tempore in Regia prodigium visu eventumque mirabile fuit* : idem vigesimo quinto, *Consilia audacia prima specie lata sunt, tractu dura, eventu tristia*. Sed opponit Laurentius, *si essent hæc nomina, haberent alios casus*. O plumbeum pugionem ! quid illa ? *In promptu, natu major, noctu, diu, sponte, astu, impete, vitatu, petitu, suppetias, inficias, & mille hujusmodi* ? Sed quid mirum, si concedamus & alios casus ? quum legamus semper, *Nuptui dare, & (4) veno exercere, & posita veno*, apud Tacitum lib. 16. *Prædæ, & divisui esse*, apud Livium lib. 3. Denique illud, quod Supinum ultimum vocabant, ablativus, vel dativus est, per quem modum explicamus ; ut si quæras, quo pacto aliquid sit mirabile, respondebo, visu, auditu, dictu, memoratu, exitu : „ [vel certe Præpositio, *ab*, subau- „ ditur, ut sensus sit, quod ad visum, auditum, di- „ ctum, memoratum, vel exitum pertinet.]

(4) *Veno exercere &c.*] At hoc non est, quod Supinum Grammatici dicunt, sed manifeste Nomen Substantivum secundæ Declinationis, quum Supina omnia sint quartæ. Sed & *nuptui, divisui*, & similia nullam habent Supini speciem. In Ablativo autem Supinorum intellexerim præpositionem, non semper AB,

ut mox vult Scioppius, sed sæpe IN. sic illud Plinii, *parvum dictu, sed immensum aestimatione*, supplendum est utique omnino per Præpos. In. Sic quando Seneca ait Epist. xc. *Facilis victu sapiens fuit*, h. e. facile vivit, & , ut mox loquitur, *expeditissimus*. Manifesta autem in his Ellipsis & IN.

CAP. X.

Singula participia esse omnium temporum, & Tempus Verbi, cui junguntur, adsignificare Participium Activum cum Verbo Substantivo. Fit Nomen. Legendum est non est Gerundium, sed Participium : Ejus Usus per omnes Casus.

ULTRA ea quæ a me superius disputata sunt lib. I. cap. 15. animadvertendum est, Participium activum

vum sæpe jungi (1) verbo substantivo. Cic. in Orat. *Est enim, ut scis, quasi extrema pagina Phædri, his ipsis verbis loquens Socrates.* Auctor in Sallust. *Unus enim satis est materiæ habens.* Cic. de amicis. *Quid enim erat Africanus indigens mei; idem I. de divin. Est apud Platonem Socrates dicens Critoni suo familiari: idem lib. 6. epist. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum.* Liv. lib. 20. *Illæ longa oratio, nec ad vos pertinens sit.* Terent. Eunuch. *Peregrinus est, minus potens quam tu, minus notus, amicorum hic habens minus: idem, Primus esses proferens.* Gell. lib. 5. cap. 9. *Quum antea non loquens fuisset.* Jungitur sæpius aliis verbis; ut, *Vidi legentem: Discedens legebam.* Fit nomen, (2) quoties casum verbi non habet; ut *Virtutis amans*, unde formantur comparativa & superlativa.

Ama-

(1) *Verbo Substantivo.*] Sic Sall. Jug. 31. *Si dediticius est, vestris jussis obediens erit.* Gell. V. 10. *Eloquentiæ discendæ cupiens fuit.* Sed & cum aliis Verbis. Liv. I. 27. *Quid petentes venerint.* Sall. Jug. 22. *Legati in Africam maturantes veniunt.* Sueton. Galb. 4. *Somniauit Fortunam dicentem.*

(2) *Quoties casum Verbi.*] Atqui ex sententia utique ipsius Sanctii sæpissime etiam Nomina, quæ dicuntur *Verbalia*, habent casum Verbi sui. Quapropter si quid discriminis inveniri queat inter usum horum vocabulorum, ut possint dici modo vera Participia, modo vera Nomina, quærendum id foret potius in adsignificatione Temporis, cui Usus diversam constructionem, licet utramque etiam Nomini convenientem, videtur accommodasse. Nam *amans virtutem* adhibetur ad notandum non modo rem ip-

sam, sed & præsens illud temporis momentum, quo quis virtutem amat; At *Amans virtutis* usurpatur ad perpetuum virtutis amorem in homine aliquo significandum. Vide supra ad I. 15. pag. 119. Quod autem Participia vere certum Tempus per se adsignificent, & proinde non sint omnium Temporum, satis probavimus supra d. I. pag. 128. &c. Unum modo addemus ad defendendum Ciceronem, cujus auctoritas in his nullo suo merito sic satis ab Auctore Novæ Methodi in Notis Sect. IV. cap. 3: hac occasione labefactatur: id quod tanto suscipiemus libentius, quoniam nobiscum plane sentit. Dicit enim pro Domo, *Non tulus, UT Interdicatur. Quid ergo? ut Interdictum sit. O cærum &c.!* Hanc tibi legem Clodius scripsit, ut *Interdictum sit; cui non Est interdictum.* Videmus distinguere

G g

Cica-

Amaturus jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris. Vide supra libr. I. cap. 15. pag. 131. &c.

Amatus jungitur omnibus verbis; ut, *amatus erat*; *comitatus est patrem*, vel *a patre*. Supra lib. I. cap. 15. pag. 132. &c.

Amandus jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris: ut *Lectio legenda erit*. Valla lib. I. cap. 26. negat posse dici; *Timeo te verberandum fore*. Sed fallitur. Cicero ad App. lib. 3. *Quasi divinarem tali*
in

Ciceronem tanquam diversa, *interdicatur*, & *interdictum sit*, quæ Auctor iste ejusdem esse significationis, etiam quod ad Tempus, vult, licet forte alterum sit frequentioris usus. Certe neminem esse ait, qui non videat, *Veliis, ut interdictum sit*, eandem habere vim notandi Præsentis Temporis, quam illa Terentii, *Uinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit*, in quibus *si facta sit* ponatur pro *fiat*. At vero & Ego neminem esse putem, qui, si modo animum attendat, non perspiciat esse aliquod Temporis discrimen inter istas locutiones, quas Cicero ita discrete distinguit, ut & *inter facta sit* Terentii, & *fiat* ejus interpretis. Nec enim voluit Davus apud Comicum, uti tunc fierent demum surdi aut muti, nam nihil eum id juvaret, quippe quum jam dicta essent, quæ nolebat audita ab hero; sed uti, antequam ista dicerentur, esset jam factus vel herus surdus, vel mulier mura. Similiter non recte poterat proprie loquendo rogari populus, ut ei, cui nondum erat interdictum, hoc ipso mo-

mento temporis jam *si interdictum*: Sed recte quidem, ut ei *interdicatur*. Scilicet Præsentis quidem Temporis est *si*, at *interdictum* Præteriti. Sæpissime autem Participium cum verbo alterius Temporis conjungi, servata tamen singulis sui Temporis significatione, abunde supra probavimus, & agnoscit ipse Auctor in hisce locutionibus, *dicturus fui* &c. Quidni ergo & in aliis, ac proinde etiam in *interdictum sit*? quod cum duo Tempora significet, differre utique debet ab *interdicatur*, quod unus est Temporis. Non diffitear tamen, potuisse ea dicentem, quæ Cicero arguit, defendi, sed non aliter, quam ut in ea locutione intelligatur *si deinceps*, hoc sensu, ut ei jam statim ab hoc tempore sit deinceps interdictum. Cur ergo Cicero eum ita exagitat? Quia in legibus, quam maxime potest, proprie & sine ambiguitate ulla loqui earum Auctores debent. Manet illud certum, recte distinxisse Ciceronem inter istas locutiones.

in officio fore mihi expetendum aliquando studium tuum. Livius lib. 37. *Aut sub pellibus habendos milites fore :* & lib. 6. *Eo quoque enim mittendos fore legatos :* & lib. 8. *Non id Cornelia magis familiæ , quam urbi Romæ , fore erubescendum.* Vide supra libro 1. cap. 14. pag. 114. & cap. 15. pag. 140. &c.

In Rectis plerumque jungitur verbo substantivo ; ut , *legenda est lectio ; legenda sunt epistolæ ;* sic etiam , *legendum est , tacendum est ,* subaudi τὸ *legere , τὸ tacere ,* ut jam diximus. Neque , *legendum est ,* recte dicitur Gerundum nominativi , non magis , quam *lectum est ;* in utroque enim deest τὸ *legere ,* & utrumque participium est passivum in recto casu , & in accusativo erit , si dicas , *legendum esse , lectum esse.*

In Genitivis pendet a Nominibus genitivum regentibus ; ut , *tempus est legendæ lectionis , & legendarum lectionum , & legendi τὸν legere.*

In Dativis ; ut , *Terentianæ comædiæ conferunt exponendæ linguæ , & scribendis fabulis.* Liv. Si Resp. solvendo æri alieno non esset , & , *tu solvendo non eras ,* subaudi , *æri alieno aptus , vel idoneus.*

In Accusativis dicimus , *Censeo reddendam pecuniam , vel reddendas pecunias esse , vel fore ; & , veni ad solvendam pecuniam , vel solvendas pecunias.* » [Cæsar 1. belli Civil. *Misericordia civium , quos , interficiendos videbat ,* subaudi *esse , vel fore , id est , interfectum iri.*] Inepte præcipit Valla lib. 1. cap. 72. esse quædam verba , quæ huic voci juncta præpositionem recusent ; qualia , *loco , conduco , mando , curo ,* &c. ut , *curavi mittendas literas ; locavi faciendam domum ;* cum aliis verbis requiri præpositionem , ut , *Veni ad salutandam matrem , vel propter salutandam.* Ridiculum profecto est , quærere de nomine Adjectivo , quando cupiat aut respuat præpositionem : sequitur enim semper suum substantivum , ut , *vidi hominem doctum , vel ad hominem doctum accedo.* Itaque nullum erit verbum , cui ego hanc vocem in

Dum, cum præpositione, aut sine illa, non adjungam; ut, *veri ad salutandam matrem*; & *veni iterandam viam*; & *trado tibi puerum docendum*, vel *trado tibi pecunias ob docendum puerum*, curavi mittendas pecunias, vel curavi rem ante mittendas pecunias. Horat. *Hæc porcis comedenda relinques*. Itaque primus accusativus verbi non habebit præpositionem, secundo autem necessario est adhibenda.

In Ablativis semper a præpositione pendet, sed frequentius subintellecta; ut, *Sudas in componendo carmine*, vel *componendis carminibus*. Valla loco citato, *Cavendum*, inquit, *ne id verbum significet motum, quale esset, Revertor ab arando*. Fallitur longe. Cicero in Bruto, *Iidem traducti a disputando*, ad dicendum inopes reperiuntur: idem, *a dicendoque deterrent*: idem 2. Orat. *Ipse a dicendo refugisti*. Quæ exempla, siue sint, ut isti asserunt, Gerundi ablativi, siue sint hujus Participii, subintellecto substantivo, non liberant ab errore Vallam. Cicero in Verrem; *Non videor omnino a defendendis hominibus sublevandisque discedere*: idem 3. Orat. *A regendis civitatibus totos se ad cognitionem rerum transtulerant*.

C A P. XI.

De his formis, Amaturum esse, Amatum ire, Amatum iri, & Amaturum absolute.

SUSTULIMUS ex conjugationibus has voces, (1) *Amaturum esse*, vel *fuisse*, & *amandum esse*, vel *fuisse*, & *ama-*

(1) *Amaturum esse*.] Haud putem satis recte hoc quidem ex conjugationibus sustulisse Sanctium. Certe videntur ipsi Veteres id habuisse in paradigmate suo conjugationum. Unde factum, ut id, tanquam omni Generi ac Numero respondens, æque ac *Amare*

& *Amavisse*, adhibuerint. Vide quæ disputavimus supra pag. 105. 106. & 112. Scioppius quidem in extremo hujus Capitis Ellipsin in ea locutione statuit, quasi intelligeretur *Negotium*. Et sine dubio fuit hæc locutionis istius origo. Sed ut usus sæpe alias

per

amatum ire, vel *iri*, quia hoc Syntaxis est, non Analogiæ: ineptum enim & præposterum fuerat, in verbis conjugandis, de Syntaxi præcipere; & quemadmodum dicis, *homo doctus est*, *mulier pudica est*, sic dicis, *homo est amaturus*, vel *amatus*, vel *amandus*, *mulier est amatura*, *amata*, *amanda*. Sic vero se res habet; Duo activa participia, adjuncta verbo substantivo, totam perficiunt cujuslibet verbi activam, & duo passiva totam passivam. Sic *Amans sum*, *Amans eram*, *amans fui*, &c. & in infinitivo, *Amantem*, vel *amantes esse*, *fore*, vel *fuisse*. Rursus, *Amaturus*, *amatura*, *amaturum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; *Amaturi*, *amaturæ*, *amatura*, *simus*, *eram*, *erimus*; & infinitivo, *Amaturum*, *amaturam*, *amaturum*, vel *amatuos*, *amaturas*, *amatura*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. In passiva, *Amatus*, *amata*, *amatum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; in infinito, *amatum*, *am*, *um*; *amatos*, *as*, *a*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. Sic, *amandus*, *a*, *um*, *sum*, *ero*, *fui*; in infinito, *Amandum*, *am*, *um*, vel *amandos*, *as*, *a*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. Dicam adhuc platiùs, (2) *Amatus*, *a*, *um*, *sum*, vel *fui*, non est tempus præteritum in

per abusum ac errorem a vera origine & analogia deflexit, ita & huic Ellipsi ac supplemento repugnant verba Quadrigarii apud Gellium. I. 7. *Dum ii conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum*. Nec enim statui istuc ulla ratione potest ea constructio; aut dici, hostium copias esse negotium futurum ibi occupatas. Quid ergo? Manifeste *futurum esse* ponitur hic eodem plane modo, & eadem constructione, qua *fore*. Cujus nulla potest reddi ratio, nisi quod forte in paradigmate conjugationum id habuerint, & acceperint tanquam indeclinabile infinitum, æque ut *amare*, & a-

mauisse. Unde & Gellius ait, ista *Amaturum* &c. indefinito modo dicta, qui neque in numeros, neque in personas, neque in genera distrahitur, sed omnia isthac una eademque declinatione complectitur; & proinde illa istuc neque virilis esse generis, neque neutrius, sed adhiberi tanquam verba ab omni necessitate Generum absoluta. Rectius tamen posteriores istam periphrasin, animadvertens, Neutra exempli tantum loco in paradigmate posita, per sua Genera & Numeros variarunt.

(2) *Amatus sum*.] Hæc satis refutata sunt ad lib. I. cap. 15; pag. 132. Nam revera *Amatus* est Participium, & proinde adfi-

in passiva, non magis; quam *amandus*, *a*, *um*, *sum* vel *fui*: Verba enim in *Or* nullum habent præteritum: Sed *amatus sum*, præsentis vicem supplet, *amatus fui*, præteriti, *amatus eram*, imperfecti, *amatus fueram*, plusquamperfecti, &c. Utimur tamen jam promiscue, *Amatus sum*, vel *fui*, pro præterito, quod magis ex natura verbi substantivi accidit, quam ex vero præterito. Itaque *Amatus sum*, duæ sunt voces, non una.

Idem fere dicendum de *Amatum ire*, & *Amatum iri*, de quibus nescio, quas tricas inculcat Laurentius lib. I. cap. 28. Quid sit tenendum, paucis accipe. Hoc verbum *Eo*, ut notum est, motum significat, ut, *eo piscatum*; aliquando tamen ita supinis adjungitur, ut res una esse videatur, neque ulla motus vera significatio perspiciatur, ut, *Credo carmina lectum iri*, id est, legi; *cur te is perditum*, id est, perdis. (3) Denique *lectum ire*, aut

gnificat Tempus aliquod. Id vero est Præteritum. Nec tamen propterea sentimus, *Amatus sum*, esse unam vocem.

(3) Denique *lectum ire*.] Immo vero Grammaticæ omnes hæ locutiones sunt Præsentis Temporis, & præsentem motum notant, licet res ipsa, quæ in iis significatur illo vocabulo, quod Supinum dicitur, Futura sit. Etenim, *cur te is perditum*, denotat, cur id agis, cur ei rei operam das, ut te perdas? ubi ea res, *perditio* scil. *fui*, est quidem Futura, sed tamen illa operæ datio in eam rem est Præsens, & proinde verbo Præsentis Temporis, *Ire*, enunciatur. Sic *credidi vos læsum iri*, non est simpliciter Præteriti Temporis, ut ait Sanctius, sed potius tria istic tempora designantur, duo Grammaticæ, u-

num sensu & re ipsa. *Credidi* notat Præteritum, *Iri* durationem Temporis ex Præterito usque in Præsens; vel potius Præsens Tempus in re temporis præteriti, seu præsentem motum & initium ad vos lædendos illo tempore, quo eum motum fieri *credidi*. *Iri læsum* conjunctim significat *Futuram parari læsionem*. Non ergo interpretanda erant illa verba simpliciter per *Credidi vos lædi*, sed potius, credidi, ab hominibus id tunc jam agi, ut vos lædant, iri ad læsum vos seu vestri, & sic rationem ac viam vestri læsus, h. e. futuræ vestræ læsionis, tunc iniri. Et ita res habet in omnibus, quæ sequuntur. Miror vero Vossium, qui de Anal. III. 17. recte omnino interpretatur locutiones *ire canatum*, *ire perditum*, & similes, easque variis exemplis ostendit notare

DE AMATURUM ESSE, AMATUM IRI &c. 471
aut *iri*, non sunt tempora futuri, aut præsentis, ut
pu-

notare semper Præsens tempus, at Passivas locutiones *iri perditum* &c. vult haberi pro Futuri temporis locutionibus. *Esi autem*, inquit, *Ire amatum*, ceteraque ejus generis, sunt Præsentis temporis, non tamen existimandum, *Amatum iri*, Præsentis quoque esse. Nam ea Futuri esse &c. Scilicet Vir Summus non distinguit inter Tempus Grammaticum, seu Analogiam locutionum, ac Tempus rei Futuræ, quod ex sensu & significatione, non verbi solius, sed totius locutionis pendet. Eadem enim est ratio Grammatica *rei Ire perditum*, & *Iri perditum*. Utraque phrasi denotatur consilium & initium, quod Præsens est, Rei Futuræ, quæ res Futura est Finis actionis Præsentis. Sic in illo Livii, *In spem erecta civitas erat*, in *Africa eo anno debellatum iri*, res quidem futura erat *debellatio*, sed tunc jam sperabant, in eo statu esse hoc bellum, ut *consilium jam nunc recte ineatur*, & præparentur omnia ad debellandum. Explicita sic hujus locutionis analogia, patet jam liquido, accusativum sequi in constructione ipsum Supinum, sed per Ellipsin Præpositionis, unde proxime regitur ille Accusativus. Ordo enim est, ex.gr. credidi, *iri* ab aliis ad læsum Vos, seu quod ad Vos. Et sic reliqua etiam quando duplex Accusativus per appositionem aut aliter additur: ut in illis Lactantii paulo post a Sanctio memoratis, *Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est*, in quibus constructio est, non, *se iri nom.*

sed, *iri nominatum se Erythræam*. Sic si quis dicat, *spero vos istis optime doctum iri illam artem*, ordo horum est, *spero iri doctum vos illam artem*, duplici Ellipsi ejusdem Præpositionis. Verum heic difficultatem pariunt nonnulla Auctorum loca, quæ alium ordinem videntur suadere. Scilicet Catonis apud Gell. X. 14. *In illa contumelia, quæ mihi per hujusce petulantiam factum iur.* Quinctil. IX. 2. *Reus parricidii damnatum iri videbatur.* Plaut. Rud. IV. 7. 16. *Mihi isthac videtur præda prædatum irier.* Scioppius Parad. Ep. 2. omnia hæc loca immutat, legendo *Quam*, *Reum*, *isthac prædâ*, opponentibus se tamen Vossio de Construct. cap. 54. & Nova Methodo. Quin & ipse Gellius suis in interpretando locutionibus satis superque significat, locum illum Catonis non esse corruptum. Vossius autem non tam rationem seu originem harum locutionum, quam significationem explicat, dum ait, *contumelia factum iur* idem esse, quod *contumelia fit*: nam *iro factum* poni aliquando simpliciter pro *faccere*, & *iri factum* pro *fieri*, quia quod factum itur, plerumque etiam fit. At Nova illa Methodus rationem quoque earum locutionum non esse difficilem redditu, secundum ipsa Grammatices principia, censet. Nempe *iri* hic eodem modo construi & sumi, quo *sumere* tur *duci*. Esse enim *Eo* verbum Activum, & proinde habere etiam Passivum. Immo ex sententia ipsius Scioppii posse etiam

putant, sed ponuntur aliquando pro præfenti, aliquando

Eor recte dici. At vero si maxime Activum sit *Eo*, non tamen vel sic, neque ex Scioppii, neque ex aliorum sententia, erit ejus Generis, ut varios recipiat Accusativos, *Eo reum*, *Eo contumeliam* &c. sed ut tantummodo Cognatum admittat, scil. *viam* vel *iter*. Et proinde in Passivo posset quidem ex sententia Scioppii dici *Eor*, sed non aliter, quam si loqueretur ipsa *Via* vel *Iter*. Immo in hisce locutionibus *Iri damnatum* &c. vult Scioppius semper intelligi *viam* ante π *iri*. Rectius sane, quam qui analogice & Grammaticè censent dici posse, *Reus*, vel *contumelia*, *itur*, Quid ergo? *Κατάχρησις* seu Abusus hic est, haud dubie primum ex incuria loquendi ortus, & eodem modo expediendus quo pag. 305. & seq. immo per totum Caput tertium, Neutra in Passivum versâ explicuimus. Etenim quum ait Horatius, *Magna minorve foro si res certabitur unquam*. Ovid. *Certatam lue Deorum Ambraciam*. Cicero, *Ne victoria quidem plauditur*, Alii passim, *Triumphantur hostes*: ex abusu dicta sunt hæc omnia, dum, quia in Activo recte quidem, sed figurate per Ellipsin, poterat dici *triumphare hostes victos, certare aliquam rem in foro, plaudere victoriam*, ea nonnulli, non animadversa ratione harum locutionum, simpliciter transtulerunt in Passivam formam, mutando Accusativo in Nominativum. Et proinde, sicuti *Certare aliquid in foro, Triumphare Medos*, significat certare propter aliquid, trium-

phare de Medis: sic *Certatur illares, triumphantur Medi*, denotabit re ipsa, certatur propter illam rem, triumphatur de Medis. Jam simili pene abusu, & eodem plane sensu, dixerunt illi, *Reus iste iur damnatum*, h. e. propter istum reum itur ad damnationem, *contumelia iur factum*, pro, contumelia est, ad quam faciendam itur, seu propter quam itur ad factum. Similis porro hisce videtur etiam hæc, abusiva item, licet frequentissima, locutio: *Petrus dicitur id fecisse*, vel *esse doctus*, pro quo Analogia Linguae Latinæ postularet, *dicitur, Petrum id fecisse*, vel *Petrum esse doctum*. Sed & hic quum Activum esset, *Dicunt Petrum esse doctum*, in Passivo simpliciter, & ad exemplum etiam Græcorum, Accusativos mutarunt in Nominativos; Ut adeo, *Petrus dicitur esse doctus*, idem sit, quod, *De Petro dicitur, eum esse doctum*. Vide infra IV. 12. in Hellenismo. Hujusmodi exemplis & rationibus abusus istarum locutionum & vera lectio in Catone & Quintiliano asseri debet. At Plautum nullus dubito, recte emendatum a Scioppio, nisi quis malit cum Salmasio π *Iri* istuc accipere positum pro *Ire*, quod ego tamen faciendum non putem. Ceteroquin enim, sicuti *Contumelia iur factum*, quod ad sensum, revera idem est, quod, *contumelia mihi sit*, vel potius *fiet*, *Reus iur damnatum*, idem, quod, *Reus damnabitur*, sic ergo & *præda iur prædandum* deberet similiter significare,

do pro præterito ; sapius pro futuro ; *Credidi vos læsum iri*, id est, lædi, Præteriti est ; *Spero carmina lectum iri*, id est, legi, Futurum est. Quæ diximus, testimoniis comprobemus. Terent. Andr. *Tu tibi in meam vitam laudem is quæsitum*, scelus, id est, quæris : ibid. *Cur te is perditum*, id est, perdis. Sallust. Catil. *Et dum paucis scelestis parcunt*, bonos omnes perditum eant : idem Jugurth. *Ne ignoscendo malis bonos perditum eatis* : idem de Rep. ord. *Dignitate alios*, alios civitate, eversum irent. Plaut. Aulul. *Ut me, meosque perditum ires liberos*, id est, perderes : idem Casin. *Argentum si quis dederit, ultro ibit nuptum*, id est, nubet : idem Cistell. *Eunt depressum*, quia nos libertinæ sumus, id est, deprimunt : Idem Bacchid. *Et me ires consultum male*, id est, male consuleres. Plinius in Paneg. *Ereptum alienas pecunias eunt*. Tacitus lib. 15. *Contumelias ultum ibat*. Exempla Infiniti ; Quintil. libro 12. cap. 1. *Ultum ire scelera*, id est, ulcisci. Plaut. Cistell. *Qui mihi magis potueritis ire honorem habitum*, nescio : idem Bacchid. *Desistas tantopere ire oppugnatum*. Idem Milite, *Mibi amanti ire opitulatum*. Sallustius Jugurth. *Quippe cui Romæ omnia venum ire in animo hæserat* : ibid. *Cum maxima cura ultum ire injurias f.stinat*, id est, ulcisci. Mart. lib. 3. *Gaudes ducentas nuptum ire post mortes*, id est, nubere. In Passiva ; Cicero 1. de divin. *Remigem quendam vaticinatum, madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine*, id est, madefieri. Ter. Hecyr. *Quum interea rumor venit, datum iri gladiatores*. Plaut. Rud. *Mibi isthac videtur præ-*

re, præda prædabitur passive, atque ita etiam a Vossio exponitur. Sed tamen Plautus plane aliud voluit. Nempe *præda hæc ibit ipsa prædatum*, seu *prædabitur*, activo sensu. Sequitur enim confestim, *ut cum majore dote abeat, quam advenerit*. Præda ergo futura erat prædatrix ; scil. majoris istius dotis. Hæc autem sententia ef-

fertur verbis Plauti, sed ita demum, ut correctæ sunt a Scio-
pio : Scilicet *videtur mihi irier prædatum isthac præda*, h. e. iri ab hac præda prædatum, ut præda sit, quæ eat prædatum ; vel, iri ab aliis prædatum per hanc prædam, ut illa auctior abeat, quam advenerit.

præda prædatum iri. (4) Cic. 2. de invent. *Si illud concedatur, id non concessum iri oportet.* Plin. 2. epist. *Quæ absolutiora mihi videbantur, non fuit alienum iudicio tuo traditum iri.* Lactant. lib. 1. *Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est.* Itaque in Activa, *Gaudes nuptum ire,* præsentis est; *gaudebis nuptum ire,* futuri; *gavisa fuit nuptum ire,* præteriti. In passiva, *Dictum iri oportuit,* præteriti temporis est; *Dictum iri oportet,* præsentis; *Dictum iri oportebit,* futuri. Ex his collige, hanc esse periphrasim, in qua verbum *Eo* non significat, ut dixi, proprie motum, sed velut coire cum supino: sic Græce *δια φρονισης* *ἔχει*, pro *φρονισης*, honorat; *παίσεις* *ἔχων*, pro *παίσεις*, ludis; *ἐμὶ ὦν* pro *sum*, & multa hujusmodi. Sic Latine, *facere verba*, pro loqui; *fac nos missos*, pro mitte, & similia. Nunc expendamus locum Ciceronis in epistol. 1. lib. 5. Verba Metelli ad Ciceronem sunt, *Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me absentem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis per te oppugnatum iri.* Cui respondet Cic. *Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te a me ludibrio læsum iri: & inf. Quod scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum a me oppugnari, &c.* Vides, *oppugnatum iri*, & *oppugnari*, (5) nihil omnino inter se differre, quandoquidem

(4) Cic. 2. de inv. &c.] Hæc duo Ciceronis & Plinii loca aliter leguntur. In Cic. cap. 9. *Quod si id concedatur, illud non concessum iri, absque illo oportet.* At apud Plinium Ep. II. 5. pro *traditum iri* in optimis jam edd. reperias *tradi*. Sed hæc monuit jam Vossius de Anal. III. 17. nescio tamen unde exhibens in utroque loco *ire* pro *iri*, & male ex eo a quibusdam colligi addens, hanc periphrasim *Concessum ire* &c. esse e-

tiam Futuri temporis. De proximo superiore Plauti loco ex Rudente egimus in Superioris Notæ extremo.

(5) Nihil omnino inter se &c.] Immo differunt revera. In priore loco dicitur, *Existimaram neque me læsum iri, neque illum oppugnatum iri*, ubi *Existimaram* est temporis Præteriti, in quo Præteritens fuit illud *iri*, ibatur autem ad *lædendum* & *oppugnandum*, quæ res tunc adhuc erat Futura, at-

DE AMATURUM ESSE, AMATUM IRI &c. 475
dem ad, *læsum iri*, & *oppugnatum iri*: respondet Cicero
per *læsum iri*, & *oppugnari*.

Gellius lib. I. c. 8. docet, apud antiquos in usu fuisse
hanc vocem, *Amaturum* in infinito, sine numeris, ge-
neribus, aut personis, ita ut purum verbum, non par-
ticipium, deberet appellari, ut Gracchus; *Credo ego*
inimicos meos hoc dicturum. „ [Varro I. Rust. 68. Pen-
„ *silia*, ut *uvæ*, *mala*, & *sorba*, si non demseris ad eden-
„ *dum*, ad *abjiciendum descensurum se minitantur*. Vale-
„ rius Antias, *Si res divinæ factæ essent, omnia ex senten-*
„ *tia processurum esse*. In talibus autem nisi sit Syllepsis
„ numeri, generis, aut utriusque, Ellipsin constituere
„ licet, (6) quasi subaudiatur, *Negotium*, id est, *Res*,
„ credo inimicos esse negotium talia dicturum; *Omnia*
„ *sunt hominum tenui pendentia filo*, subaudi; *negotia*, ut
„ *Negotia hominum dicatur Homines*; sicut Cicero
„ dixit *Callisthenis negotium*, pro *Callisthene*.]

at in posteriore loco, *non oportuit illum oppugnari*, Præteriti
prorius est temporis illud oportuit,
at *oppugnari* Præsentis est, & sim-
pliciter rem oppugnationis Passi-
væ denotat. Utroque autem in
loco illa *oppugnatio* consideranda
est, ut tunc jam præterita, quan-
do ista scribebantur, licet adhuc

futura esset, vel nondum facta
esset, quando Metellus ita *exi-*
stimaverat.

(6) *Quasi subaudiatur Nego-*
tium.] De istac infiniti Futuri pe-
riphrasi & ejus ratione ac usu e-
gi jam supra ad I. 14. init. &
hoc Capite, nota I.

C A P. XII.

De Præpositione.

PRÆPOSITIO est vox expers numeri, quæ casibus
præponitur, & in compositione reperitur. Propri-
um itaque est præpositionis, antecere casum nominis:
nam si secus fiat, figura est anastrophe, neque propter-
ea natura præpositionis mutatur. Contra sentit J. Sca-
liger de causis ling. Lat. adducitque illa trita, *Mecum*,
tecum, *secum*, *transstra per*, &c. sed falso: Rectum e-
nim

nim erat, *cum me*, *cum te*, &c. Præpositio inter particulas principatum obtinet, propterea quod casus regat, quum cæteræ omnes casum regere non possint, etiamsi aliter Grammaticis videatur. Putidum autem commentum est, Verbum regere casum aliquem media præpositione, ut si dicas, *Abstineo me a pecuniis*, quum omnis ablativus necessario a præpositione regatur, ut jam diximus. Et in hac oratione, *Omnes ibi erant præter Catonem*, nonne monstri simile est dicere, Catonem regi a Verbo *erant*?

Ex numero præpositionum, quas Grammatici pertinaciter asserunt, aliquas sustulimus, supra lib. I. quum de earum natura egimus.

Quapropter, *quamobrem*, præpositionis est Anastrophe; Grammatici vocant conjunctiones; sed *quapropter*, id est, *propter qua*, vel *propter quæ*; ut, *si qua*, *ne qua*, sunt accusativi antiqui. *Quamobrem*, cur in singulari sit conjunctio, & in plurali non item, ut, *quas ob res*, non video; „[alioquin & *hanc ob rem*, conjunctio erit, „quo Lucretius utitur lib. 6. *Frigidus hanc ob rem fit*, „*fons in luce diurna*.]

Quocirca, id est, *circa quod*, eodem modo per anastrophem dicitur, ubi *d* aufertur, euphoniæ gratia. (1) Sic Cæsar Scaliger: mihi tamen τὸ *Quo*, est accusativus pluralis, id est, *circa quæ*, ut mox dicetur in Conjunctionibus.

Am, regebat olim accusativum, ut, *Am terminum*, unde *ambire*, *ambarvalia sacra*; nunc tantum in compositione reperitur.

Præ-

(1) Sic Casar Scaliger &c.] Non adeo male forsân: sed tamen possit *Quo* hic accipi etiam pro Dativo vel Ablativo, ut in *Quoad*. Nam *Quo*, *Eo* &c. pro *Qua*, *Ea*, dictum olim, tradit quidem Sanctius cap. 14. at Ego pluribus refutavi, & verisimiliorem vocu-

larum originem protuli. Accedit tamen ad firmandam Scaligeri sententiam, quod eodem modo dicatur *idcirco*, nisi quod A sit in O mutatum, quod in particulis fieri solet. Nam sic *Circa Citro*, *Ultra Ulro*, *Intra Intro*, ergo & *Circa Circo*.

Præpositiones casu destitutæ mihi adverbia non sunt, sed confugiendum ad ellipsin: deest enim casus rectionis, ut in illo Virg. *Longo post tempore venit*, id est, in longo tempore post id tempus. Vide Ellipsin Præpositionum, [& supra ad II. 9. pag. 207. 208.]

CAP. XIII.

De Adverbio. Nullum casum regit, nisi pro nomine accipiat.

ADVERBIUM videtur dici quasi *adverbum*, quia verbis, velut adjectivum, adhæret, ut, *bene dormit, graviter disputat, lente ambulat*; & est proprius Modus in verbis, non ut grammatici putabant, comminiscens Imperativum, Subjunctivum, &c. quos nos ex conjugationibus sustulimus supra lib. I. cap. 13. [At vide istic Notas.] Junguntur & adverbia aliis partibus, ut, *bene doctus, bene mane, valde velociter*. Sed hic etiam modus, quo aliquid fit, aut est, significatur.

Adverbia, nisi pro Nomine accipiantur, nullum casum regunt; ut, *Crurum tenus, Tenus* non est præpositio, quum genitivum habet, ut, *satis vini*; „[subau-
„ditur enim, *sine*, ut integrum sit, *crurum sine tenus*.
„Sallust. *Fine inguinum ingrediuntur mare*, ubi supplen-
„dum *tenus*. Vide Ellipsin, *Finis*.]

O, dicunt regere tres casus; ut, *O vir fortis, atque amicus; O curas hominum; O Cæsar invicte*. Sed quum dicunt, ait Cæsar Scaliger, O esse optandi, tantum abest, ut assentiar, ut etiam, (1) *utinam*, putem esse inter-

jectio-

(1) *Utinam* putem esse interjectionem.] Immo vero est ejusdem naturæ, cujus *ut* & *uti*. Quibus *nam* additur, ut aliis etiam Particulis, veluti *quidnam, undenam, numnam*, apud Ter. Ad. III. 5. 42. immo & Nomi-

nibus, Plaut. Aulul. III. 2. 13. *quid tibi meisnam in ædibus erat negotii?* Bacch. V. 1. 27. *Quid tibi ex filionam agre est?* Etiam extra interrogationem, certe in deliberando & dubitando. Cic. in Bruto cap. 6. *Mihi crebro in men-*

jectionem. Neque enim modum ullum apponit verbo; idem enim est, *Amarem*, & *utinam amarem*. Et, *O mihi præteritos referat si Jupiter annos*, idem est, heu, quare mihi non refert Jupiter? Neque omnino vocandi ullum adverbium sit; nihil enim detorquet, aut addit, aut tollit a Nomine. *Hæc ille*. Vide quæ supra lib. I. cap. 17. dicta sunt.

Quo, & *Unde*, sunt qui dicant regere accusativum; quia dixit Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?* & Cic. *Quo mihi Martis signum pacis amatori?* Horat. *Unde mihi lapidem; quorsum est opus? unde sagittas?* Juven. *Unde tibi frontem, libertatemque parentis?* (2) Sed in his deest verbum *Paro*, vide in Ellipsi.

En, & *Ecce* non regunt accusativum, vel nominativum. Vide Ellipsin verborum.

mentem venis vereri, ecquodnam curriculum aliquando sit habitura tua industria. Sic ergo & in Optando rem futuram, sed prorsus incertam, adhibetur. Porro ante *utinam* semper integra adhuc sententia intelligenda est,

uti ostendimus I. 13. 1. pag. 88. 92. 93.

(2) *Sed in his deest Verbum Paro.* Vel aliud quid, quod ex sensu cognosci potest. Vide Ursinum instit. Gram. Tom. 2. p. 438. & Me infra ad IV. 5.

C A P. XIV.

De Conjunctione, contra omnium fere opinionem.

CONJUNCTIO neque casus, neque alias partes orationis, ut imperiti docent, conjungit: ipsæ enim partes inter se conjunguntur, ut nomen nomini, nomen verbo, &c. Sed conjunctio orationes inter se conjungit; ut, *Cæsar pagnat, & Cicero scribit*. At vero quum dicis, *Cicero scribit, & vigilat*, duæ sunt orationes in Zeugmate figura: item; *Cicero, & filius valent*, figura syllepsis est; ut, *Valet Cicero, & valet filius*. Vide supra lib. I. cap. 18. Sed Vide ibi etiam Notam 1.

Neque huic assertioni obstat, quod Valla lib. 3. cap. 1. &c

1. & omnes Grammatici mordicus tenent, Conjunctionem semper jungere similes casus, exceptis paucis, ut *Emi drachma, & pluris*. Nec enim conjunctio inventa est, ut similes casus jungeret. Sed demus ita esse, nonne similia junguntur in illis, *emi drachma, & pluris*, quum desit *pretio*? Vide Ellipsin: Idem Valla lib. 3. cap. 17. *magna auctoritate es vir*, vel *magnæ auctoritatis*, & subdit, *Cæterum in eadem oratione non est utendum genitivo & ablativo, nisi velimus illud Plinianum sequi* lib. 7. Nat. H. cap. 2. Choromandarum gentem silvestrem, sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. *Hæc Valla*: qui etiam paulo inferius adducit contra se duo Ciceronis testimonia, quæ vel non intelligit, vel non admittit; ut, *Lentulum nostrum eximia spe, summæ virtutis adolescentem*: & *Scipio Africanus id ætatis, atque his rebus gestis*. Hic sudat Valla, & nihil explicat. Idem alibi lib. 3. cap. 26. majores nugas nectit, dum Conjunctionis officium putat esse, similes casus conjungere; quum, ut dixi, (I) orationes tantum conjungat. Et hanc meam sententiam ipsa Val-

læ

(I) *Orationes tantum conjungat.* Verum est, conjungere Orationes, etiam si diversissimæ sint constructionis. Diversos etiam Casus junxit per Conjunctionem Gellius III. 16. *Cum faceret eodem nomine & ejusdem argumenti Comædiam*. Sall. Jug. c. 61. *Facile Numidæ persuadet, cum ingenio infido, tum metuenti &c.* Ovidius Heroid. V. 15. *Sape super stragmen sænoque jacenibus alto*. Diversissimam in verbis & in integra oratione Constructionem per Conjunctiones junctam videre licet apud Liv. I. 1. *Satis constat &c.* *Casibus deinde variis Antenorem cum multitudine Heneetum venisse in insimul maris sinum, Euganeisque pulsus Heneetos Trojanosque eas re-*

nuisse terras, & in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur. Cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres, crescendique in curia, sibi occasionem datam ratus est, & ipse juvenis ardentis animi, & domi Uxore Tullia inquietum animum stimulantem.* Sic Florus III. 20. Tandem etiam totis imperii viribus contra Mirmillonem consurgitur: pudoremque Romanum Licinius Crassus asseruit. Sall. Jug. 79. *Græci optionem Carthaginienstem faciunt, uti vel illi, quos finis populo suo peterent, ibi viri obruerentur; vel eadem conditione sese, quem in locum vellent, processuros.* Et cap. 101. *Bocchus cum pedibus, quos Velux, Filius ejus, adduxerat, neque in priore pugna, in iunere morati,* ad-

læ testimonia confirmant; quibus etiam adde Cicer. de Nat. Deorum, *Itaque plestri similem linguam nostri solent dicere; chordarum, dentes; nares cornibus iis, qui ad nervos consonant in cantibus.* Vides vocem *Similem* nunc genitivo, nunc dativo coniungi. Horat. *Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat:* idem, *Hoc ego commodius, quam tu, præclare Senator, Millibus atque aliis.* Martialis. lib. 12. *Si te rure coli, viridesque pigebit ad aras.* Ter. *Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem.* Cic. *Me, ut sibi essem legatus, non solum suavit, verum etiam rogavit.* Salust. Catil. *Imitari bonos, quam invidere, malebant.* Cic. 4. epist. *Ne aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere.* „ [Plaut. Poen. prolog. *Si quid mandare vultis, aut* „ *curarier:* idem Asin. *Ut meque, teque, atque ingenio nostro decuit,* Livius 28. *Una & trajecisse me audistis, &* „ *molientem hinc Annibalem, & obsideri Carthaginem: ubi,* „ *molientem, non moliri dixit.]* Cæsar 3. Civil. *Nulla fuit civitas, quæ non Cæsari pareret, atque imperata faceret.*

De Quamvis, Licet, Quanquam, Et si.

LAURENTIUS VALLA anxie torquetur in explicanda differentia harum particularum, *Quamvis, Licet, Quanquam, Et si.* &c. & tandem nihil agit.

Quamvis factum est ex *Quantumvis*, & *Quantumvis* sunt duæ voces, ex *volo*, & accusativo *Quantum*. Hinc poteris expiscari, quo in loco, aut quam in partem scriptiois, sedem habeat: est enim veluti concedentis, „ [ut desit, (2) *Fac ut, dato, seu posito quod, tantum, quan-* „ *tum*

adsuerant. Val. Max. I. 1. 2. Pont. Max. *flaminem Martialem urbem egredi passus non est: religionique summum Imperium cessit.* Vide &, quæ notavi ad I. 18.

(2) *Fac ut &c.*] Vel potius *etiamsi*, aut *licet*. Veluti in illo Virgilii, *Quamvis multa &c.* pro quo plenius diceretur, etiamsi exiret victima tam multa, quam multa ut exeat, vis. Hinc con-

junctim apud Cicer. ad Atticum XVI. 7. *etsi quamvis.* Ubi male in quibusdam edd. hæc commate separari puto. Nexus enim est, mirabar te adeo mutasse sententiam, sed arbitrabar, non sine causa te id fecisse, nam certe approbator fuisti, *etsi quamvis non fueris suavor mea protectionis.* Et ita mox pag. 485. *licet quamvis.* Cum quo conferendum est omnino, quod legi-

,, *tum vis* ;] neque unquam reperietur vox *Quamvis* , ubi tu non possis substituere *Quantumvis*. Virgil. *Quamvis multa meis exiret victima sepiis* , id est , quantumvis. Horat. *Ille quantumvis rusticus* , inquit. Apud Horatium semper legitur in primo præsentis ; ut , *quamvis conspicitur* ; *quamvis est monitus* ; *quamvis fingeris ad rectum* ; *quamvis satis tibi consulis*. (3) Alii cum secundis temporibus jungunt : Cic. *Quamvis ille felix sit , sicut est*. Virgil. *Quamvis ille niger , quamvis tu candidus esses*. Itaque licet utimur , *amasti* , pro *amavisti* , ita *quamvis* , pro *quantumvis*.

Licet , verbum purum putum ; ut , *Per me licet* , quod Hispane melius explicatur , *Sea* , *presupongamos*. Est etiam concedentis , ut , quum quis dicit : *Veniam ad te?* (4) alius respondet , *licet*. Hinc *libri licent* , *servi licent* , id est , venduntur. Hisp. *Andar en venta* , *Estar in almoneda* , ita

legimus apud Cicer. de Harusp. resp. cap. 9. *Quam volumus* , licet amemus nos ipsi , tamen nec numero Hispanos , nec robore Gallos &c. superavimus. h. e. licet nos tam amemus , quam volumus. Patet inde ratio & significatio propria *Quantumvis* etiam cum *et* conjuncti. Neutiquam vero *Quamvis* est factum ex *Quantumvis*. Vide , quæ mox dicam ad Vocem *Quamquam*.

(3) Alii cum secundis &c.] Neque semper Horatius primis , h. e. Indicativis temporibus , neque Alii semper secundis , h. e. Subjunctivis jungunt. Etenim Horatius Od. IV. 6. *Filius quamvis Thetidos Marinx Dardanas surreis quatet*. Et Serm. II. 4. *Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta* , *Non tamen &c.* Et sic alibi. Sæpius tamen ille primis jungit temporibus , sed & id faciunt quoque Alii , licet

hi frequentius secundis ; Ovid. III. Fast. *Mœnia conduntur , quamvis parva fuerunt* , *Non tamen expeditis transiluisse Remo*. Vide & Vossium de Construct. cap. 67.

(4) Alius respondet , licet.] Est hinc simpliciter etiam pro affirmatione & promissione in respondendo adhibetur. Plautus Amph. I. 3. 46. IUP. *Nunquid vis?* ALC. *Ut actutum advenias*. IUP. *Licet*. Capt. V. 1. 29. *Sed quæso ut hominem jubeas arcessi*. HE. *Licet*. Et sic alibi sæpius. Sed in primis Rud. IV. 6. ubi per totam Scenam respondetur hoc vocabulo , adeo ut Trachalio discedens dicat , *DI illum infelicem cum sua Licentia*. Ita meas replevit aures , quicquid memorabam , *Licet*. Est autem *et* *Licet* seu *Liceo* , formatum vel ex Græco *Δις* , ut voluit Vossius , D in L mutato , quod

Hh

127

ita ut cuilibet liceat emere, *Emas licebit*. Unde hæc duæ voces eleganter conjunguntur, *quamvis licet*. Cicero 3. legib. *At duo Gracchi fuerunt, præter eos, (5) quamvis enumeres multos licet*, &c. Itaque in hoc sensu dices, *licet, licebit, liceat*: & quamvis sono conjunctionis efferatur, vera tamen verba sunt, in quibus deest, *ut*: nam *licet facias*, est idem quod, *licet ut facias*; (6) unde non potest

sæpissime fit in derivationibus: atque adeo notat tunc *jus est*; quia, quidquid mihi licet, id quasi jure meo facio, etiam si sit iniquissimum. Unde apud Florum III. 17. *Equites R. interceptis vestigalibus peculabantur suo jure rempublicam*. Vel, quia hæc origo minus convenit in significationem venditionis & emptionis, quam Usus tribuit Verbo *Licere* & *Licere*, forsan ergo ab *Lacio* rectius illud derivaveris, A mutato in I. ut etiam fit in omnibus hujus Verbi Compositionis, veluti in *Allicio*, *Elicio* &c. ut adeo videantur veteres dixisse pariter *Lacere*, & *Licere*, sicuti, *Tergere* & *Tergere*, *Fervere* & *Fervere*, *Jacere* & *Jacere*, *Stridere* & *Stridere*, ac mutata, ut hic, primæ Syllabæ vocali, *Sidere* & *Sedere*. Hinc ergo & in Compositis & *Lacio* modo ex Secunda, modo ex Tertia Conjugatione, formantur Præterita & Supina, veluti *Elicio*, *elicui*, *elicuium*, quasi ab *Eliceo*, at *Pellicio*, *pellexi*, *pellectum*. Atque ita res, quæ in auctionem mittitur, & oculis emptorum ingeritur, diceretur proprie *licere*, h. e. invitare & allicere emptorem, vel potius se præbere cuilibet empturo: *Licere* autem ille, qui ita allicitur, jamque ha-

lum vorat, & pretium promittit. Sed & ita, *Hoc licet mihi*, primitus notaret, *Hoc mihi*, quasi invitatione tacita, se præbet & permittit. Hinc jam *Licet* crebro ponitur pro *Possum*. Sallust. Jug. 14. *An quoquam adire mihi licet, ubi non majorum meorum hostilia monumenta sunt?* Plautus Afin. II. 4. 13. *Cui, non licet, (h. e. non possum) ullam rem præcipere, quin eandem centies impetrem.* Aulul. II. 8. 11. *Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat*, h. e. poteris, seu, res ita erit, ut hoc Egere tunc Te ad se quasi invitet, tibi se præbeat. Verum si quis tamen prius præferat etymon, nequaquam refragabor multum, quippe qui utrumque in medio relictum volo.

(5) *Quamvis enumeres.*] h. e. licet ut enumeres tam multos, quam vis. Vide paulo ante n. 2. Pro *licet* hoc in sensu usurpabant Poëtæ etiam *licebit*. Unde Ovid. Met. II. 58. *Placeat sibi quisque licebit, Non tamen ignifero quisquam consistere in axe Me valet exceptio.*

(6) *Unde non potest jungi Primis presentibus.*] Aliter tamen locuti sunt sæpe JCti veteres. Vide exempla apud God. Ste-

wech.

test jungi Primis præsentibus : non enim dices ; *Licet es doctus , hoc non intelliges : sed , licet sis doctus.* Horat. *Licebit ter injecto pulvere curras.*

(7) *Quamquam* fuit accusativus *quantum quantum* , ut
Tan-

wech. de part. L. L. & Vossium de Construct. cap. 67. Sed quæ tamen probari nequeunt , cum analogia & ratio constructionis postulet , ut Secunda tempora seu Subjunctiva sequantur in hoc usu *⁊ Licet.*

(7) *Quamquam* fuit accusativus.] Accuratus hic agit Auctor noster de particula *Quam* , ejusque origine ac usu , ideo & ego in hunc locum distuli meæ sententiæ explicationem. Censet ille *Quam* & *Tam* esse contracta ex *Quantum* & *Tantum*. Ego vero e contrario a *quam* & *tam* derivari puto *Quantus* & *Tantus* ; plane sicuti ab iisdem *Quando* & *Tandem*. Quid ergo & unde illæ ipsæ particulae ? Nempe *⁊ Quam* est accusativus pronominis relativi , & adhibetur cum ellipsi præpositionis *κατά* , sed ita frequenter in hoc Elliptico usu , ut prorsus jam , æque ac *Quod* , speciem præferat peculiaris vocalis , unde idcirco aliae dein derivantur. Nam primo quia habet quandam significationem intensiōis relativæ , quæ aliquando cum interrogatione est conjuncta , format ex sese Adjectivum *Quantus*. Deinde quia adhibetur sæpissime etiam ad denotandum tempus , veluti fit in *postquam* , *antequam* , in-

traquam &c. (de cujus constructionis ratione vide me ad II. 9. pag. 207.) hinc ortum videtur *⁊ Quando*. Atque ita forte etiam ab Ablativo *Qua* , quia & is sæpissime ita absolute adhibetur ad notandam rei qualitatem , seu rationem & viam , qua quid fiat , deductum eodem plane modo *⁊ Qualis*. Nisi malis esse hoc & *Talis* ab *ὅτι* *πῶς* , vel ab *ὅλως* *πῶλως* , pro quo Dores dixere *ὁλως* , *πῶλως* ; quod Ego tamen haud malim , quippe qui longe præfero priorem a *Qua* derivationem. Obstat his videbitur forsitan vocula *Tam* , ut quæ ad certum casum in Lingua Latina referri nequit. Ast vero est ea pura puta Græca , Accusativi *Τῇ* , pro quo Dores dixerunt *τῇ* , id quod Latina forma aliter pronunciari haud potuit , quam per illud *Tam*. Novimus autem ex Lingua Græca Latinam prorsus esse desumptam : & proinde sicuti in Græca sibi respondent in hac relatione *ἤν* & *τῇ* , unde & *ὅλως* & *πῶλως* , q. d. *καθ' ἣν ὥραν* , *κατὰ τῇ ὥραν* , sic in Latina *quam* & *tam*. Et cum enclitica *δὲ* , ut *ἤνδὲ* , *τῇδὲ* , sic *Quamde* , quomodo antiquos dixisse pro *Quam* exemplis idoneis probat Festus etiam ex *Lucretio* , qui disertè lib. I. *⁊*

Tanquam, tantum quantum: ut Ovidii illud, Tam felix esses,

640. de Heraclito, *Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes, Quamde graves inter Græcos, qui vera requirunt.* Et hinc ortum denique crediderim *Quando*, quod Festus in XII. etiam cum E litera ultima scribi, ait. Huic vero respondisse videtur *Tandem*, pro quo item proinde olim putem dictum *Tamde*. Festus *Tame* pro *Tam* in carmine positum ait, & Lipsius Epist. Quæst. III. 20. ibi legendum censet *Tamde*. Sed nihil videtur in Festo mutandum. Nam sicuti ille *Tame*, pro *Tam*, positum ait in carmine, haud dubie, Saliari, sic Scaurus in lib. de Orthographia de Adverbio *Quum* agens, ait, *Antiqui pro hoc Adverbio Cume dicebant, ut Numa in Saliari carmine.* Vossius in Etymol. Voce *Tamen*, putat *Tandem* dici per contractionem ex *Tamen demum*. Sed alienum hoc est & absonum. Vocula *Dem*, ex enclitica δὲ formata, addi solet & aliis Pronominibus sine ulla significationis mutatione, nisi quod eam videatur aliquantulum intendere. Sic *Tantundem* est plane tantum, *Idem*, plane is ipse, *Totidem*, plane tot. Literam autem M in his esse adscitam & a posterioribus demum additam, ex multorum vocabulorum extremo liquet. Nam ita ex ἑπτε fecerunt *Septem*, ex δέκα *Decem*, ex ἑν item, in quo ipso hæc Litera iterum abjicitur, quando componitur cum hac vocula *Dem*. Nam *isidem* dicitur pro *itemdem*, Sed & patet illud, quod

dixi, ex antiquissima inscriptione L. Scipionis, ubi M. in aliquot vocabulorum extremo omittitur, tanquam litera olim minus, at a posterioribus magis frequentata, vel certe adsciticia, & ideo addi modo, modo omitti, solita. Denique colligitur id ex eo etiam, quod sola hæc consonans in metro, sequente vocali, eliditur. Hæc vera est origo, horum vocabulorum, de qua ut tanto minus dubites, sciendum est primo, Græcos tres habuisse formas Vocum, in earum initio tantum discrepantes, & se invicem respicientes, quarum prima relationem potissimum, altera interrogationem, tertia responsonem vel affirmationem exprimat. Nempe ε, π ε, τ ε: ἦ, π ἦ, τ ἦ: ὅτε, πότε, τίτε: ὅσος, πόσος, τίςος: ὅτε, πότε, τίςος: ἡλικία, πηλικία, ηλικία: ἡλικία, πηλικία, ηλικία &c. Deinde Iones, aliquando & Dores, sed hos rarius, pro Π in secunda forma adhibuisse K: Denique Latinos Veteres ex hisce tribus formis receperunt tantum duas, nempe secundam & tertiam, sed ita, ut illi secundæ tribuerint etiam usum primæ, seu usum quoque relationis, tanto magis, quoniam una tertia, etiam apud Græcos, utrique pariter, h. e. relationi & interrogationi, congruere ac respondere debebat. Inde ergo sunt *Quam, Tam; Quum, Tum: Quot, Tos; Qualis, Talis: Quanius, Tan- tus; Quorum priora habent si- mul*

esses, quam formosissima vellem, id est, tantum esses felix,

mul vim Relationis & Interrogationis, posteriora modo congruunt Relationi, modo respondent Interrogationi. Porro sicut posteriora manifeste sunt Græca tertiæ illius formæ, *Tam* τῆς; *Tum*, τῷ; *Tot*, τῶσι: Sic priora sunt formæ apud Græcos secundæ, sed illius, quæ Ionica est potissimum, *Qua*, ἧ vel ἧς: *Quam*, ἣν, vel ἣν: *Quum*, ὅν: *Quoti* & *Quot*, ὅσοι. *Cujus* & *Cujas* vel *Cujatis*, Adjectiva a Κῶς. Unde *Quojus*, quod passim apud Plautum occurrit. Sic *Mercat. V, 2, 23. Nescio quoja vox ad aures mihi advolavit. Cistell. Act. III, v. 2. Quo jam esse oportet te.* Videtur ergo diversæ esse originis a Genit. *Cujus*, qui est a *Quis*, licet & Hic eodem modum (*Quojus*) scriptus quoque apud Plautum occurrat. Quin ex hac ipsa observatione discere possumus veram distinctionem inter nomina, Interrogativum, *Quis* Masc. *Quis* Femin. *Quid* Neutrum; & Relativum, *Qui*, *Quæ*, *Quod*. Etenim prius illud est ex Græco τῆς formatum, at posterius ex Κῶς pro Πῶς. Neque obstat nobis, quod illud Κῶς Ionicum, vel Commune Πῶς, non reperiatur amplius in Græca Lingua per omnes casus: Sufficit enim reperiri adhuc in quibusdam, licet sub specie Adverbiorum, veluti Πῶς, Πῶς, & Ionice Κῶς, Κῶς. Nam veri hi sunt casus Genitivi & Dativi istius Pronominis, unde patet satis, fuisse etiam illud olim in usu. Sed ob

literatum est postea, quum ceteroquin in omnibus aliis Pronominibus, Adverbiis, &c. Secunda illa & Interrogandi forma fuerit servata. Cujus rei ratio est, quia hic Græci habebant aliud Pronomen, quod loco istius in interrogando adhibere poterant & solebant, nempe τῆς. Latini vero, qui ex tribus istis formis in unam Secundam contulerunt simul usum relativum & interrogativum, hic quoque eam receperunt, in Voce *Qui* ex Κῶς, obsoleto postea, formata, sed eam adhibuerunt iidem maxime in usum Relationis, quum ex Græco τῆς in usum Interrogationis admisissent *Quis*, τ Græco, ut solet a Latinis, æque ac Π, in Q mutato, sicut liquet ex Πῶς, unde Latini suum *QuinQue* derivarunt. Ceterum in obliquis Casibus, etiam ad interrogationem, adhibuerunt illa, quæ ab Relativo *Qui* descendunt. Nam in obliquis hic rursus in unam vocolam confuderunt Latini simul relationis & interrogationis vim, & eas quidem vocolas potissimum, quæ ex secunda illa apud Græcos forma manifeste sunt derivatæ, seu quæ sunt a Voce *Qui* declinatæ. Etenim a *Quis*, præter Genitivum & Dativum, *Cujus* & *Cui*, quos utrique, *Qui* & *Qui*, censeo communes, habemus tantum *Quem*, *Quid*, *Qui*, & *Quibus*, sed pro quibus a *Qui* formarunt olim *Quum*, quod residuum est sub specie Conjunctionis, tum *Quod*, etiam in usum interrogandi adhiberi solitum, ut apud

H h 2

Te

lix, quantum es formosissima: ubi deest, *κατά*, id est, circa

Terentium, *Quodnam ob facinus?* denique *Quo & Queis*. Nam hoc postremum quoque esse a *Qui* formatum, ut illeis ab illi, docet nos Festus in V. *Ques*, quæ ipsa vox olim fuit Nominativus pluralis voculæ *Quis*, sed locum suum tandem cessit Pronomini Relativo, *Qui*, æque ac *Quis* Femininum singulare *quæ*. Ut adeo Relativum illud, ex secunda apud Græcos forma deductum, prævaluerit tandem prorsus etiam in interrogando supra *πὶ Quis*, in plerisque certe casibus. Omnia enim reliqua cujuscunque Generis & Casus, etiam si sint Interrogativa, manifeste tamen declinantur abs *τῷ Qui*, ut *Qui*, *Quæ*, *Qua*, *Quorum*, *Quarum*, *Quos*, *Quas*. Sed & ipsum *Qui* singulare olim etiam in interrogando fuit adhibitum. Plautus Curcul. I. 2. 51. *Qui me in terra æque fortunatus erit, si illa ad me biber, Palinure?* Quin & in Dativo a *Qui* dixerunt olim *Quoi*, quod frequens apud Plautum & Lucretium, & sine I, *Quo*. Nam sine dubio Dativus est *Quo* in hisce, *Quo tendis?* *Quo cum pervenissent*, apud Livium I. 57. *Quo secures attulisti?* apud Petronium pag. 38. *Martis vero signum quo mihi pacis auctori?* Cicer. Famil. VII. 23. In prioribus intelligitur *Loco*, in posterioribus *Usui* vel *Negotio*, per cujus Ellipseos rationem refertur id ad omne Genus & Numerum. Sic Plautus dignissimi, *quo cruciatus confluant*: Cicero *Me ad eam Par-*

tem venturum, quo te maxime velle arbitror. Vide plura apud Ursinum To. I. pag. 394. qui tamen minus recte hinc se expedit. Eodem plane modo *Huc* Dativus quoque esse videtur, elisa itidem litera I, ex *Huic*, sicuti ejusdem fere est significationis, immo & usus, cujus *Eo*, *Quo*. Unde &, sicuti hæc in Adverbii speciem transeuntia componuntur cum *Ad*, ut dicatur *adeo*, *quoad*, sic & illud, quippe a quo ortum *adhuc*. Nam particulæ hæc *Eo*, *Quo*, *Huc*, *Illuc*, in Compositione considerantur, ut Adverbia, quæ origine quidem sua certi sunt Casus Pronominum, sed eorum naturam & constructionem usu ipso jam quasi abjecerunt. Plane ut similia habemus in *Præmodum*, quod apud Gellium VII. 7. & *Postmodo*, *Interdiu*, quæ passim occurrunt, & in quibus itidem voculæ cum Præpositionibus compositæ reperiuntur, sed alio, si originem earum spectes, Casu, quam quem Præpositio ceteroqui requirit. Neutiquam ergo opus est fingere cum Vossio in Add. ad Anal. IV. 5. & Ursino To. I. p. 394. & 920. & To. II. pag. 436. immo ipso Sanctio in fine hujus Capituli (ubi itidem me videas velim) sine ullo conjecturæ istius documento, *Ad eo*, *Quoad* dici pro *Ad ea*, *Ad quæ*, vel *qua*, scil. loca, vel tempora, vel negotia, quum nullo prorsus probetur exemplo, *πὶ* A neutrum Plurale muta-

circa quantum, vel in quanto : item illud, Tam deest a-

70

satum usquam in O. Nam *Ambo & Duo*, quæ Sanctius infra memorat, non habent Pluralem terminationem, sed Dualem Græcorum, quæ in O definit. Vide & infra hoc Capite ad vocem *Adeo*, & V. 4. ad vocem *Factum*. Ceterum Latini plerumque abjecerunt Græcum illud I in Dativis & Ablativis, nec tantum in Declin. secunda, sed & in quarta ac quinta. Hæc omnia hic simul exponere volui ad constituendam non originem tantum, sed & analogicam earum vocularum & pronominum significationem. Repugnat tamen his Ursinus, haud dubie, quia nova hæc illi & inaudita accidebant, atque ipse aliter antea docuerat. Nam pro omni ratione & refutatione dicit tantum, To. I. pag. 921. & 953. *Tam & Quam* esse ex *Tantum & Quantum* contracta, idque se meæ sententiæ præferre. Sed probare Vir Doctus debuisset, unde ergo *Tantus & Quantus* essent derivata, sed & ostendere, unde, si non ex Græcismo & Græcis voculis, sit ortum, quod in respondendo ad relationem ita adhibeatur litera T. veluti ad Quam, Quantus, Quando, Quot, Quoties, Quum, &c. *Tam, Tantus, Tandem, Tot, Toties, Tum*. Non sufficit dicere, quod facit de postrema hac Vocula To. I. p. 939. *TUM* esse ab articulo Græco Τὸν, Perizonio credat, qui volet. Mihi a Quum est, cui redditur. Nam Ego quid tali argumento possum reponere aliud, quam, qui nolet, ne

credas. Nec enim id agitur, ut huic aut illi credamus, sed ut verum indagemus & amplectamur. Jam quod ad Constructionem attinet, eadem fere est horum ratio, five *quantum* occurrat, five *quam*. Illud supplendum est, κατὰ quantum negotium, hoc, κατὰ quam rem. Eodem utriusque sensu. Sed tamen magis invaluit vocula *Quam*, quam *Quantum*, sicuti longe frequentior est usus Pronominis Relativi *Qui*, quam *Quantius*, ut adeo neutiquam omnibus in locutionibus τὸ *Quantum* adhiberi soleat aut possit, in quibus adhibetur τὸ *Quam*. Sic recte dicis absolute non *Quantum Doctissimus*, sed *Quam doctissimus*, & significas hominem doctissimum, quousque, ad quam rem usque, quis esse potest. Sic quum dicis, *Doctior est, quam Cicero*, dicis doctiorem esse, præ ea re & ratione, ad quam rem & rationem doctus est Cicero. Sic præquam (de quo vide ad II. 7. 2. pag. 191. ut de postquam ad II. 9. 5. pag. 207.) & similiter præterquam. Nam quum Terentius ait, *verbum si mihi unum, præterquam, quod te rogo, faxis*. h. e. præter eam rem seu rationem, juxta quam est id negotium, quod te rogo. Ergo *Quamquam est doctus*, idem est, ac si dicerem, ad quemcunque ille modum est doctus. *Quamquam animus meminisse horret*, h. e. ut ut, quaquam, seu quacunque tandem ratione, animus id meminisse horret. Propertius I. 19. *Quamvis te longa remorem-*

H h 4

1007

ro quod habet, quam quod non habet, id est, tantum, quan-

tur *fata senectæ*, h.e. et si ad eam, ad quam vis, rationem te remorentur, tamen &c. Vel breviter etiam si te tam remorentur, quam vis. Patet hinc etiam vis *Tanquam*, Plaut. Cas. V. 2. *Tenebræ ibi erant, tanquam nox*. h. e. erant ibi tenebræ ad eam rationem, ad quam est nox. Et divisum Terent. Adelph. V. 3. 63. *Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo est*, h. e. atram ad eam rationem, ad quam est carbo, seu breviter, atram tanquam carbo. Sic & Plautus Poen. II. 38. *Tam crebri ad terram accidebant, quam pira*. Potuisset & hic dixisse *Crebri ad t. acc. tanquam pira*. Terent. iterum Adel. IV. 1. 18, *Quum fervet maxime, tam placidum, quam ovem, reddo*. Idem foret sensus, si dixisset, *placidum reddo, tanquam ovem*. Quomodo loquitur Phorm. I. 2. 15. GE. *Noslin' ejus natum Phædriam?* DA. *Tanquam te*. h. e. tam novi eum, quam Te novi. Sed & frequentissime in his per Ellipsin etiam supprimitur verbum, *potest fieri*. Id quod fit pene, quotiescunque cum particulis intensivis conjungitur *quam*, ut *nimis, mire, sane quam*. Plaut. Cap. I. 2. *quod ego nimis quam cupio*, h. e. quod ego tam, seu eam ad rationem, nimis cupio, ad quam cupere possum, aut illud Cupere fieri potest, Gell. V. 24. *Est in prædicandis doctrinis suis sane quam vendicator*, h. e. est sane eam ad rationem vendicator, ad quam potest esse. Et hinc etiam additur sæpe *potest*.

Plaut. Truc. IV. 2. 42. *Quam potest, uno verbo eloquar*. Men. prol. 6. *Conferam, quam potero, in verba paucissima*, h.e. ad quam rationem potero. Potuisset dixisse, *conferam in verba quam paucissima*. Sed plenius paulo maluit loqui, & ita docet nos, quid in illa concisiore locutione intelligatur. Quod autem ita explicandæ sint hæ locutiones in vocula *Quam*, liquet ex iisdem plane locutionibus & constructionibus voculæ *Quantum*, a Sanctio hic allatis, & eodem prorsus modo ac supplemento expediendis. Sed & ne dubites *quam* esse in his pronomen Accusativi casus, eandem tibi locutionem in alio genere ejusdem pronominis & casus ostendam Ter. Eun. II. 1. *Munus nostrum ornato verbis, quod poteris, & istum æmulum, quod poteris, ab ea pellio*. Ubi *quod poteris* significat, ad quod negotium; & proinde idem est *quam poteris*, Vide supra ad Cap. 6. n. 1. Quin immo *quam* revera esse in istis locutionibus Accusativum Pronominis, ut dixi, manifestum est etiam ex illo ipso *Quantum*, de quo modo egimus, quod diversi quidem Generis, sed ejusdem est constructionis, ac insuper palam est Accusativus, in Adverbii quandam speciem adhibitus, æque ac, *multum, plurimum, nimium, minimum*, & similia. Quid ergo rationis in eo, ut *Quantum* fateamur esse Accusativum, at *Quam* negemus, licet eodem modo construantur & in eun-

eundem sensum, & Hæc palam omnibus suis literis eadem fit vox, quæ est Accusativi Feminini a *Qui*? Denique patet res etiam clarissime ex compositis, *quamvis*, & *quamlibet*. Nam alteræ partes manifesta sunt Verba, nec componuntur vel conjunguntur nisi cum Pronominibus relativis, aut Adjectivis electionem notantibus, veluti *Utor*. Inde enim dicitur *Utervis* & *Uterlibet*, æque ac ab Relativis *Quivis*, *Quilibet*, *Quantusvis*, *Quantuslibet*, *Qualislibet*. Adde his Adverbium Relativum *Ubi*, unde *Ubiuis*. Cum aliis voculis non ita componitur illud *Vis*. Magis autem frequentantur in his locutionibus illi casus, qui per Ellipsin tanquam Adverbia videntur adhibita, ut *Quamvis*, *quidvis*, *quavis*, *quovis*, *quantumvis*, *utrumvis*. Jam quæ de mentia est, negare *Quam* in *Quamvis* esse Accusativum, cum *Quem* in *Quemvis*, *Quid* in *Quidvis*, *Quantum* in *quantumvis*, esse fatearis, æque ac cui in *cuiusvis* & *cuiuslibet* esse Dativos. Accedit jam, quod eadem prorsus sit constructionis ratio. Nam sicuti apud Ciceronem Fam. II. 17. dicit Bibulus, *quidvis se perpeti malle*, *quam videri eguisse*, &c. eoque significatur, se malle perpeti negotium, quid tandem vis, ut perpetiatur: Et Verrina II. 54. *Quidvis facere ejusmodi in rebus quamvis callide, quamvis impudenter*, ubi sicut *quidvis facere* est facere negotium, quid tandem vis, ut talis homo faciat; sic *quamvis callide* est,

tam, seu ad eam rationem callide, ad quam rationem, callide ut id faciat, vis. Sic Terent. Heaut. I. 1. 84. *Malo me dignum quovis deputem, si id faciam*, h. e. quo ut me dignum deputem, vis. Et V. 1. 55. *abeat potius quovis gentium*, h. e. in locum gentium, quovis ut abeat. Sic Hec. IV. 1. 25. *Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavelo*, h. e. suspicari aliam, quam tandem vis. Adelph. II. 4. 15. *Quamvis etiam maneo otiosus hic*, h. e. maneo etiamdum hic tam otiosus, quam otiosus ut maneam, vis, aut velle potes. Præcesserat ibi, Sannionem properare in Cyprum, respondente Eo, *ne tam quidem*, quod non aliter explicare & explere possumus, quam in hunc sensum, non ad Eam quidem rationem propero, ad quam rationem Tu me properare dicis vel putas. Ceterum voculæ *Vis* & *Libet* in hisce locutionibus considerantur & construuntur, ut vera Verba, quod & revera sunt. Liqueat illud clarissime ex verbis Ciceronis supra p. 484. jam a me allatis, *Quam volumus licet amemus nos ipsi*. Eadem enim istic est ratio *quam volumus*, quæ *quam vis* in singulari & secunda persona. Sic & pro Cœlio cap. 3. *Quis enim est, qui isti ætati non possit, quam velis petulanter, maledicere?* h. e. tam petulanter, quam pet. velit. Potuisset etiam dixisse *quamvis petulanter*, quod foret, tam petulanter, quam vis, ut petulanter videatur maledictum. Sed & hinc separantur aliquando hæc verba a suis Pronominibus. Veluti apud Plautum

H h 5

tum

tum Sūcho IV. 2. 47. *Quicumvis depugno multo facilius, quam cum fame.* Nempe quia Præpos. Cum Ablativis Pronominibus, *Me, Te, Se, Quo, Qui, Qua* postponi solet, ideo etiam hic, quasi vocula *Vis* ad Pronomen nihil pertineret, nisi per constructionem, non autem per compositionem quandam, dicitur pro *cum quivis*, separato Pronomine & Verbo, *quicum vis*. Sensus autem est, cum eo, quicum, vis, ut pugnem. Sic Salust. Or. 2. ad Cæf. init. *Cujus rei lubet periculum facere*, pro cuiuslibet rei, seu rei, cuius rei ut periculum faciam, tibi lubet. Simili sensu Plaut. Trin. IV. 2. 137. *Dum ille ne sis, quem Ego esse (te) nolo, sis mea causa, qui lubet* h. e. is, qui ut sis, tibi lubet. Cæsar B. Gall. IV. 28. *Quantavis magnas copias Germanorum sustineri posse*, h. e. tam magnas, quantas vel cogitatione tua vis eas esse. Martialis Epigr. XIV. 1. *Quo vis cunque loco, potes hunc finire libellum*, h. e. loco, quocunque vis finire. Patet ex hisce, separata esse vocabula, quæ videntur plerisque in unum coaluisse: & construi ea tanquam Verbum & Pronomen relativum: atque adeo *Quam* in *Quamvis* esse Accusativum Femininum & *Qui*, æque ac *Quantas* Accusativus est in *Quantavis*, *Qui* Ablativus in *Quivis* &c. Jam vero si *Quam* in relativis istis Constructionibus cum Verbo, Nom. Adjectivo, aut Adverbio, est verum Pronomen, tum utique eadem est ratio & *Tam*, quod illi respondet, & quod a Græco *ἤ* vel *ἢ* manifeste or-

lim fuit formatum, quam vocula illa *ἢ* Latine non aliter potuerit scribi, quam *Tam*, M, solita Latinis Accusativi terminatione, in locum Græcorum N substituta. Quæ quum ita sint, non debebant hæc ita temere rejici ab iis, qui nihil utique speciosius habent, & tantum clamant, *Quam & Tam* esse contracta ex *Quantum & Tantum*, sine ulla rationis specie, nisi quod vulgo id ita hucusque traditum & creditum fuerit. Non negaverim tamen, ipsos Veteres, etiam Optimos Auctores, ut ferme sit longiore paulatim locutionum progressu, hisce voculis minus accurate aliquando usos, seu ita, ut difficulter constructionem & sensum analogicum invenias, & certe ut durissima evadat Ellipsis. Tale est, quando construitur *Quamvis* cum indicativo, ut apud Ovidium Pont. 1. 2. *Felicem Niobem, quamvis tot funera vidit*. Sed sciendum, sicuti quando construitur *Quamvis* cum Subjunctivo, intelligitur *ἢ Licet*, sic cum Indicativo constructum desiderat *Est*. Vide supra Nota 2. & 3. Sensus ergo est, etsi Niobe vidit tot funera, ad eam rationem, ad quam vis illam vidisse. Eadem est ratio & *Quamquam*, pro *Quamquam*, in construendo. Nam si dictum fuisset, *quamquam vidit*, supplendum foret, etsi vidit tot funera, ad quam rationem potuit vidisse. Sed & voculæ *Quam*, in comparationibus maxime, reperias sæpe concisas valde locutiones, longisque ac longe petitis explendas supplementis. Hor-

ri-

quantum. Et esse has particulas conscriptas, (8) indicat illud Livii lib. 9. *Quantum Romæ terrorem fefellerat, tam latam famam in Samnium ad hostes tulerat.* Deinde, quem-

ridiora ea sunt sæpe, fateor, sed & idcirco, seu elegantiae majoris gratia, omissa sunt. Nam si uteremur integris semper & plenis locutionibus, quam maxime incompta & prorsus abscondita foret Latina oratio: Veluti apud Ovidium Metam. VI. 195. *Major sum, quam cui possit Fortuna nocere*, h. e. Major sum præ ea magnitudine, ad quam est ille magnus, cui possit &c. Si jam dicas, *quam ut possit Fortuna mihi nocere*, sensus erit, ad quam magnitudinem vel mensuram est illa magnitudo, ut possit &c. Durius etiam est, quod ex Cicer. Verrin. III. adfert Sanctius. *Quod iis plus frumentii imperabatur, quam quantum exararant*, si supplere velis, hoc modo id facere debeas, *plus ea re & mensura, ad quam rem est tantum frumentii negotium, quantum frumentii negotium exararant.* Similiter Verrina V. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*, h. e. Sexies tantum negotium ejus rei vel mensura, ad quam rem est negotium tantum, quantum negotium satum sit. Vides, quam aliena ab aurium voluptate & orationis concinnitate sint hæc supplementa, sed & idcirco etiam præcisa sunt, ut dixi, retenta tantum illa vocula, in qua vis transitionis in comparando consistit, sed quæ vis non nisi per illa supplementa explicari plane, & ut oportet, potest. Sed & id ipsum, quod ita concisa sunt hæc locutiones, in-

dicio est manifesto, minus concinnas & jucundas auribus accidere illas, quum integræ sunt. Quamobrem supplementa illa non debent a nobis rejici, tanquam minus vera, quia forte aures nostræ & elegantia sermonis ab iis abhorrent. Vide hac de re, seu de illa supplementorum necessitate, licet duriorum, agentem etiam Sanctium initio lib. IV. cap. 2. & quæ Nos ibi annotavimus.

(8) Indicat illud Livii.] Inane prorsus hoc est argumentum, ad probandum, *Tam* esse ex *Tantum* contractum, quia in isthoc Livii loco respondeat *et Quantum*. Nam sic & *Quasi* ex *Quantum* deberet esse ortum; quia respondet *et Tantidem* apud Plautum Mercat. II. 2. 44. *Decrepitus senex Tantidem est, Quasi sit signum pictum in pariete, pro quanti est.* Sed & sic sæpe sibi invicem respondent *Quo* & *Tanto*, *Quanto* & *Eo*. Terent. Phorm. II. 2. 14. *Quo magis novi, tanto sapius*, scil. id. feci. Adde quod in loco Livii proprie non *Quantum* & *Tam* ad se invicem referantur, sed *Quantum*, h. e. quam magnum & *Tam* latum. Neque vero quidquam in eo situm est, quod *Quantum* eodem sensu & constructione occurrat aliquando, quo *Quam*, ad probandum magis, *Hoc* esse ex *Illo* contractum, quam, quæ nostra est sententia, *Illud* ab *Hoc* esse ortum.

quemadmodum passim dicimus, *Quam familiaris, quam proxime, quam maximum, quam plurimum, quam potest*: ita dixit Plautus Amph. *Nescio quantum tu familiaris sis, nisi actutum hinc abis*. Liv. lib. 25. *Simul altitudinem muri, quantum proxime conjectura poterat, permensus*. Plinius in epistol. *Dedit enim mihi, quantum maxime potuit, daturus amplius, si potuisset*. Columell. 12. cap. 21. *Exploratum habeat, quantum plurimum falsæ aquæ vinum, quod fecerit, sine offensa gustus pati possit*. Terent. Eunuch. *Comprehendi jube, quantum potest*: idem Phorm. *Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est*. At, dices, si vocula *Quam* significat *Quantum*, quid est illud, quum post eandem invenis iterum *Quantum*? Cic. 5. Verr. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*: & 4. Verr. *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dedisti*: idem 3. Orat. *Ut majus quiddam de Lucio Crasso, quam quantum a nobis exprimeretur, suspicetur*. Et 5. Verr. *Pluris Senatam aestimasse, quam quanti esset annona*. Plaut. Merc. III. 1. 15. *Oratio ædepol pluris est hujus, quam quanti emptæ est*. Cicero 3. Verr. *Quum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararent*: idem 2. Orator. *Si te intelligerem plus conatum esse suscipere reipub. causa muneris, quam quantum præstare potuisses, cæt.* Et 3. Orator. in princ. *Ac mihi quidam veteres illi majus quiddam animo complexi, plus multo etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest*. Cato in rusticis, *Qui oleam emerit, amplius quam quanti emerit, omnis pecuniæ centesima accedet*. Respondeo, in usu esse vocem *Quantusquantus*. Terent. Adelph. *Tu quantusquantus es, nihil nisi sapientia es*. Cicero Attic. lib. 12. *Sed quantiquanti, bene emitur, quod necesse est*. Addo insuper, in omni comparatione deesse particulam *Præ*, ut, *doctior Cicerone, subaudi præ*; & Cicero *limatior est, quam Sallustius, vel quantum Sallustius, deest præ, ut sit, præ quam, vel præ eo, quantum*

*tum Sallustius. Plaut. Amph. Satin' parva res est volu-
ptatum in vita, atque in ætate agunda, præ quam quod mole-
lestum est, id est, (9) præ eo, quantum: idem Aulul.
Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt,
id est, præ eo, quantum est, ubi sumptus petunt. Sic
dicimus, Præ ut. Ter. Eunuch. Præ ut hujus rabies quæ
dabit. Plaut. Aulul. Parum etiam, præ ut futurum est,
prædicas: idem Mercator. prolog. Præ quam res patitur,
studuit elegantiae.*

*Etsi, coaluit ex duabus partibus, etiam & si; deinde
vero assumit socias: nam dicimus conjuncte, Tametsi,
& tamen etsi; ,, [quoniam (10) prisce Tam significabat
,, Tamen, teste Festo, quod non semel apud Plautum le-
,, gitur.] Terent. Andr. Ibo, etsi hercle sæpe jam me spes
hæc frustrata est, id est, etiam si. Disjuncte etiam has
voces*

(9) *Præ eo quantum.* Immo sup-
ple, *præ ea re, ratione, mensura,*
juxta quam rem est id negotium in
vita, quod molestum est. Vide &
supra II. 7. 2. Similiter illa Te-
rentii, præ ut hujus rabies quæ da-
bit, accipienda sunt, ac si dictum
esset plenius, præ eo, ut sunt illa,
quæ dabit hujus rabies. Plautus
Merc. II. 4. 2. Nugas maximas
fuisse credo; præ ut quo pacto Ego
diversus distrahor, h. e. nihili il-
lud fuisse credo præ eo, ut est
hoc, quo pacto Ego distrahor.
Nihil autem hæc omnia juvant
Sanctum, ad expediendas illas
locutiones, in quibus Quam po-
nitur ante Quantum, Quanti &c.
& tamen illud Quam accipi vult
pro ipso Quantum, ut ex quo
fit contractum. Sumamus verba
Ciceronis, Pluris Senatam æstima-
se, quam quanti esset annona. Ni-
hil huc facit Quantusquantus,
quod plane aliud notat, atque
illud Quam quanti, vel Quan-

tumquanti. Sed & quam abso-
num est supplementum Sanctii,
pluris, præ eo, quantum quanti
esses? Quanto rectius & facilius
hoc meum, pluris præ ea re, ad
quam rem est pretium tantum,
quanti pretii esses annona. Vide
Me paulo ante pag. 491.

(10) *Prisce Tam significabat Ta-*
men.] Haud dubie Tamen est or-
tum a Tam, & intendit tantum-
modo ejus significationem. Nam
si recte illius usum consideres,
nihil aliud notat, quam τῆς,
vel sic, Veluti in illis Terentii,
ubi mirifice Auctor, & nescio quo
sensu, illud Tame si separat, Me-
tuit hic nos, tamesi sedulo dis-
simulat: Idem enim est, ac si
diceretur Metuis hic nos tamen,
etsi &c. & sensus est, etsi hic se-
dulo dissimulat, vel sic nos me-
tuit. Sic obtundis tamesi intelli-
go, pro, etsi intelligo, tamen ob-
tundis, h. e. vel sic obtundis,
etsi intelligo.

voces legi aliquando necesse est. Cic. In partitionibus , *Et , si incidet imprudentiæ causa , &c.* Terent. Phormio. *Et , si tibi res sit cum eo lenone , quo cum mihi est , tum sentias.* Ibidem hoc modo usus est dictione hac *Tamet si* , ubi aliqui legunt , *Tamen etsi.* Metuit , inquit , *hic nos tamet si sedulo dissimulat* : idem Andr. *Obrundis , tamet si intelligo* : & multis aliis in locis. Aliquando huic voci respondet aliud *Tamen.* Cic. *Tametsi causa postulat , tamen quia postulat , non flagitat , præteribo.* Vide infra , *Etsi quamvis* , in extremo hujus Capituli. [Vide & supra Not. 2.]

Acutius quam par est , distinguit Valla has particulas , *Etsi* , *quamvis* , *quamquam* , & alia ; at Cicero hæc parum curat , apud quem *Etsi quamvis* conjuncte lego , ut paulo inferius dicitur.

De Quandoque.

Quandoque particula nunquam satis intellecta fuit a Grammaticis : nihil enim minus significat , quam quod illi somniant. Abscissa est ex *Quandocumque* , & ubi est vox *quandoque* , apte poteris substituere *Quandocumque*. Hor. in Arte , *Indignor , quandoque bonus dormitat Homerus* , id est , *quandocumque dormitat.* Idem Ode 1. & 2. l. 4. Carm. Colum. in fine operis , *Quandoque arabitur* , id est , *quotiescunque.* Pers. Satyr. 4. *Qui , quandoque jugum pertusa ad compita figet , &c. Ingemit.* Cic. in Somnio apud Macrob. secundo Somnii cap. 11. *Ita quandoque ab eadem parte Sol , eodemque tempore iterum , defecerit , expletum annum habeto* : in vulgatis Ciceronis operibus legitur , *quandocumque*. Quam lectionem Macrobiani tuetur Aldus Manutius Pauli F. plures ex Pandectis locos adducens in confirmationem. Sueton. Julio , *Tabula ænea in monumento inventa est , conscripta literis , verbisque Græcis in hanc sententiam ; quandoque ossa Capys detecta essent , fore , ut Iulo prognatus manu consanguineorum necaretur.* Itaque *Quandoque* sæpius duas orationes

rationes separatas postulat, ut vox *Quandocumque*; sed aliquando utraque vox cum una oratione reperietur; dum tamen (11) futurum aliquod tempus, & veluti quandam conditionem, designet. Horat. *Garrulus hunc quando consumet cumque*, id est, quandocumque, Hisp. *algundia*. Juven. Satyr. 5. *Pulsandum vertice raso Præbebis quandoque caput, neque dura timebis Flagra pati*. Tacit. 1. Annal. *Serviendum esse fœminæ, duobusque insuper adolescentibus, qui Remp. interm præmant, quandoque distrabant*. Hisp. *que al presente la opriman, y despues la dividan*: idem 6. Annal. *Postremo Græcis verbis in hanc sententiam alloquutus; Et tu Galba quandoque degustabis imperium*, id est, quandocumque, Hisp. *algundia*, aliquando. Apud Ciceronem bis invenitur hæc vocula lib. 6. epist. 20. *Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat*: & 3. Tuscul. non longe a principio: *In eundem cadit ut serviat, ut victum se quandoque esse fateatur*: ubi Lambinus edidit, *aliquando esse se fateatur*, (12) ex fide manuscr. Non raro hæc

VOX

(11) *Futurum aliquod tempus.*] Sic quidem & Plinius Paneg. 10. *Ut quandoque inter posteros quæreretur, an illud jam Deus fecisset.* & cap. 28. *Ex his quandoque nascentur, quibus alimentis opus non sit.* Sueton. Aug. 94. *Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud significare, quam ut is ordo, cujus insigne id esset, quandoque ei subjiceretur.* Sed & cum Præteriti Temporis verbo reperitur, & ita, ut Præteritum designet. Liv. IX. 10. *Quandoque heice homines injussi P. R. Quiritium fœdus ielum irisponponderunt, atque ob eam rem noxam nocuerunt, ob eam rem hosce homines vobis dedo.* Ubi simpliciter ponitur pro *Quoniam*, *Quandoquidem*, quod antea istuc edebatur, sed præter MSto-

rum sententiam. Quin sæpe antiquissimos *ne* que addidisse pronomini relativo, & inde derivatis, atque huic ipsi *Quando*, ostendit Gronovius Pater allatis exemplis ad Liv. I. 24. ut adeo hæc vocula non ex *Quandocumque* sit abscissa, ut ait Sanctius, non magis quàm *Quinque* ex *Quicunque*, *Ubique* ex *Ubicunque*, sed simpliciter a *Quando* deducta; & poni possit, ubicunque hoc ipsum potest; maxime tamen adhibeatur de Futuro, sed aliquando etiam de Præterito, & Præsenti.

(12) *Ex fide Manuscr.*] At Vide istuc (occurrunt autem hæc verba Tuscul. quæst. III. 7.) Victorium, & Gebhardum, & reperies fide MStorum ferme omnium niti illud *Quandoque*.

vox in duas partes dividitur, ut, *Quandoque*, pro, & *quando*, ut si dicas, *Quando ego te videbo, quandoque complectar*. Liv. lib. 1. *Inde ordine alii rogabantur, quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum, cæt.* Hor. Satyr. 6. lib. 2. *O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit Ducere?* Cic. 2. Div. *Vident ex constantissimo motu Lunæ, quando illa e regione Solis facta incurrat umbram terræ, quandoque eadem Luna subiecta Soli, cæt.* Prædictarum autem trium acceptionum exempla quam plurima in Pandectis reperiuntur, in quibus observandis acri iudicio est opus: nonnulla tamen ordine adscribam. Primæ autem hæc accipe, l. 2. D. solut. matr. *Dotis actio filiæ non erit ademta, quandoque sui juris filia fuerit facta.* l. si fundus, 13. D. de reb. eor. qui sub. tut. (13) *Quandoque domino, prædium cum fructibus vindicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio l. quod pupillæ. D. quando dies leg. ced. Quod pupillæ legatum est, quandoque nupserit. cæt. l. & per iurjurandum 13. D. de acceptil. Quandoque ei creditum fuerit, tenetur. lib. 3. tit. 15. Inst. §. 1. Et quandoque nobis non eadem res, sed aliæ ejusdem naturæ & qualitatis, redduntur, inde etiam mutuum appellatum est: alii legunt, Quoniam.* Secundæ acceptionis hæc erunt, D. lib. 1. tit. 7. l. 22. de adoptionib. *Cæterum si fidei ejus committat, ut quandoque restituat, non oportet admitti fideicommissum.* l. si fundus 13. D. de reb. eor. *Quandoque domino prædium cum fructibus vendicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio. l. continuus 127. §. item qui, D. de verb. Liberatur, qui se daturum spondit, si quandoque tradit.* (14) Tertiæ acceptionis, l.

in

(13) *Quandoque domino.*] Loc-
cus hic ipse mox inter exempla
secundæ acceptionis denuo po-
nitur, & sane in una istic oratio-
ne reperitur *Quandoque*.

(14) *Tertiæ acceptionis.*] Nihil
minus, ut jam monuit Doctiss.

Dukerus de Latin. Jctorum p:
416. Etenim disertissime in istæ
lege aliter accipitur hæc vocu-
la, quam vult Sanctius. Quum
enim opponatur voculæ *Tum*,
quæ certum temporis momen-
tum designat, necessario ipsa er-

go

in subſtit. 31. D. de vulg. & pupil. *Quæritur quifquis hæres, quandoque fuerit, intelligatur.*

De Quod.

Quod particula, prima linguam Latinam poſt Ciceronis aureum ſæculum auſa eſt deturpare. Hæc Ariſtotelis & Platonis Dialecticam, & utramque Philoſophiam, peſſime dilaceravit; hæc Juris utriuſque diſciplinam barbarorum traditionibus & commentariis excarnificavit; hæc etiam in Sacræ Theologiæ commentarios & Latinas verſiones ita impetum fecit, ut peritiſſimos alioqui viros in ſummum barbariæ barathrum detruderit. Quo magis irascoꝛ Eraſmo Roterodamo, qui, quum in Latinam linguam Novum Teſtamentum vertere tentaverit, hanc peſtem, quæ linguam Latinam peſſum dedit, neſcierit aut non potuerit evitare. Sæpe enim repetit, *dico, quod*; aut, *Dixi vobis, quod ego ſum*. At dices, fidi eſſe interpretis, verbum verbo, ut Horatius inſinuat, reddere. Fateor libentiſſime id, & Horatium id ſentire aſſevero; ſed idiotiſſimos, & quacunquæ peculiareſ cujuſvis linguæ proprietateſ, nemo ſanus in aliam linguam, verbum ex verbo reddens, recte tranſfundet. An ferenda ſunt illa, quæ ſummus Theologuſ paſſim in ſcholiſ inculcabat, *Hoc argumentum tangit de cuspide in album?* & , *O valeat me Deus?* Quid ſi veliſ Hiſpane dicere, *Saltar fuera del coro*, ſicuti Latine dicitur, *extra chorum ſaltare*? ut loquacem ſatis concionatorem dicentem nuper audivi. Cur non vertimus Græcorum articuloſ, aut duaſ negationeſ, quæ

go denotat incertum & laxius ſumptum tempuſ, atque adeo poſitum eſt pro aliquando, ſeu quandocunque. Verba ſunt, ſed quæ minus recte diſtinguuntur, In Subſtitutione Filio ita facta, Quiſquis mihi ex ſupraſcriptiſ Heres

erit, idem Filio Heres eſto; *quæritur, quifquis heres quandoque fuerit, intelligatur: an quifquis Heres TUM erit, quum Filiuſ moriatur.* Tollenda omnino major diſtinctio poſt intelligatur. Senſuſ enim eſt, quæritur, utrum

quæ apud illos magis negant? & (15) cur non dicimus, *utor libris, quibus habeo*, quod Græcis est frequentissimum? Cur Genitivos temporis in ablativo convertimus, ut, *Imperante Cæsare*? Particula græca, ὅτι, invexit hæc tanta mala, quæ vertentibus Græca Latine, aut omnino esset omittenda, aut aliter, quam per *quod, quia, quoniam*, esset explicanda. Nonne vides, quam foede Boetius transtulerit principium secundi Posteriorum, dum inquit, *Quærimus autem quatuor, quia, propter quid, si est, & quid est*: nam prima quæstio, quæ Græcis est ὅτι, significat rem ita esse, ut, Solem deficere. Cicerone multa transtulit e Græcis, ubi particula, ὅτι, passim occurrit, (16) nusquam tamen apud Ciceronem apparet.

iis verbis intelligatur, quisquis Heres aliquando ei fuerit quocunque tempore, an vero ille tantum, quisquis Heres TUM erit, QUUM &c.

(15) *Cur non dicimus.*] Sic tamen aliquando etiam Latinos loqui docet ipse infra, ubi agit de Hellenismo.

(16) *Nusquam tamen apud Ciceronem &c.*] Existimat ergo Sanctius barbare loqui, qui dicant, *Scio quod, Dico quod, Credo quod, & similia*: ac proinde Auctorum loca, in quibus eæ locutiones occurrunt, vel conjecturis vel contortis explicationibus pervertit: nonnulla etiam suspecta habet, tanquam adulterina: immo vero ipsos etiam Senecam, Plinium, & æquales, omni in his auctoritate exuit. Interim ipse, quod jure mireris, qui eas locutiones, ut barbaras plane, tanto studio hic damnat, cavere sibi tamen ab illis in hac eadem dissertatione non potuit, dum in ejus extremo ait, *Adde, quod multi illorum Græce scripserunt.*

Cujus utique eadem est ratio, ac si Lectorem suum moneret, *Dic insuper, quod multi &c.* In contrariam itaque sententiam abierunt Manutius ad Cicer. Famil. VII. 28. Henr. Stephanus de Latin. falso sup. Vossius de Construct. cap. 20. & 62. sed maxime Scioppius, qui de his accuratissime egit in Auctario Mariangeli Ep. 6. Quibus accedit Clariss. Auctor Novæ Methodi, ut & Vorstius, qui illas quoque phrasas in Latinitatem falso suspectam retulit cap. 24. Ut adeo viderentur jam illuc, unde ejectæ pedem tulerant, quasi postliminio restitutæ. At vero Vir Summus, cujus ego auctoritati in hoc literarum genere quamplurimum sane tribuo, Joh. Fred. Gronovius eas prorsus iterum explosit, atque adeo, ut ad Plaut. Afin. I. 1. 37. *Nunquam magis se traduxisse dicat Scioppius, quam cum congestis aut male intellectis Auctorum locis vincere veluit, Scio quod, ut vulgus usurpat, Latine dici, moneatque tiro-*
nos;

ret. Quo solo argumento barbare loqui omnes assevero,

nes, ab hac Barbarie sibi caveant. Similiter ad Phædr. fab. 83. in Notis Schefferi, *aut corrupta, aut aliter pronunciat accipienda, quæ in hanc rem congessevit Scioppius.* Quid faciam? Durum profecto contra tantam Viri auctoritatem & tam præcisam sententiam calcitrare. Et tamen, ut verum fatear, prorsus ego quidem cum Scioppio, &c. heic sentiam. Nam nimis certe multa & clara in hanc rem sunt Auctorum loca, quam ut eâ omnia vel corrupta esse possint, vel eorum constructio non facile a quovis perspicui potuerit. Præterea iusta satis huic locutioni subest ratio, de qua deinceps videbimus. Nunc primum loca ipsa, & ea quidem, quæ apud alios non inveni, memorabimus. Cic. Amic. 2. *Quærent quidem multi, sed ego id respondeo, quod animadverti, te dolorem, quem acceperis amicissimi viri morte, ferre moderate.* In his perinde utique est, siue Respondeo quod animadverti, siue Dico quod animadverti, scripsisset Cicero. Videtur autem certa ratione hic ita locutus, ne Infinitis cumulando & aggregando orationem minus redderet concinnam. Dicendum enim ceteroqui fuisset, *sed ego id respondeo, me animadvertisse, te dolorem moderate ferre* &c. Confer etiam locum ex Offic. I. 12. mox pag. 501. a me adferendum. Fateor tamen, Vocolam Id, quæ adest, parere hic aliquid ambigui, quasi *Id* Quod habendum sit pro Accusativo, qui regatur proxime a Verbo Animadverti, &

quasi reliqua tunc per expositionem ejus, quod animadvertum ab illo sit, apponantur. Sed non opus est, propterea ad talem Appositionem confugere in loco tam plano, quum *Id* Quod etiam, quando speciem Conjunctionis præfert, revera tamen sit Pronomen Relativum, quod ante se requirit necessario nomen Substantivum & Pronomen *deixignu*, ut mox ostendemus. Disertior tamen est locus, qui sequitur Ibid. cap. 17. *Sæpe querebatur, quod homines omnibus in rebus diligentiores essent, ut capras & oves, quot quisque haberet, dicere posset, amicos quot haberet, non posset dicere: & in illis quidem parandis adhibere curam, in amicis eligendis negligentiores esse.* Hic locus valde est, ut dixi, disertus & notabilis, si quidem in eo a *Id* Querebatur simul dependet Quod cum Verbo Finito, quod essent dilig. & Infinitum dein cum suo Accusativo, Homines adhibere curam & negligentiores esse: Ut adeo hic utriusque eadem sit ratio, & *Id* Quod cum Finito manifeste ponatur eodem sensu, quo mox Infinitum. Petron. *Quod verberatus sum, nescio.* Phædr. fab. 83. Scio, quod virtuti non sit credendum tua. Ubi Gronovius ex conjectura malit Quam. fab. 63. *O si maneret condito sensus parvi, Quam graviter ferret, quod voluntatem suam interpretari non potuissent Antici, pro, Anticos non potuisse interpr.* Qui locus jam a nemine, quod sciam, tentatur. Liv. III. 52. *Scituros, quod sine restitum*

ro , qui *Dico quod* , *Credo quod* , *sciendum est quod* , *passim*

restituta potestate redigi in concordiam res nequeant. Ubi item legitur *quam* Vir Summus, sed nulla alia ratione, quam suæ auctoritatis, & quia MSS. quidam habent *que* XLII. 33. P. Licinius Cos. SCtum recitari iussit, primum, quod bellum Senatus Persæ iussisset: deinde, quod veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum scribi censuisset: Nec ulli, qui non major annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Ubi jam relinquuntur intacta. Manifeste tamen *quod* bis poni pro Infinito patet ex eo, quod tertia pars hujus SCti per Infinitum exprimitur. XLV, 41. *quam* feliciter remp. administraverim, & quod duo fulmina domum meam per hos dies perculerint, non ignorare vos arbitror, ubi tamen itidem ex hypothese sua scribere nos jubet Vir Summus, & *quæ* duo. Florus I. 23. quando sensissent, quod irrigarentur ejus opera. Suetonius Cæsar. 86. Neque curasse eum, quod valetudine minus prospera uteretur. Tito 8. Recordatus, quod nihil cuiquam illo die præstiuisset. Augusto 43. ut ostenderet, quod erat bipedali minor. Ovid. Pont. I. 8. 26. *queror*, o jucunde sodalis, Accedant nostris sæva quod arma malis. IV. 14. 3. In quibus, excepto, quod adhuc utcumque valemus, Nil me præterea quod iuvet, invenies. Nam perinde est, siue dicam, excipio, quod valeo, siue credo, quod valeo. IV. 11. 21. Adde, quod, (atque utinam verum tibi venerit omen) Conjugio felix jam potes esse nove. IV. 14.

45. Adde, quod, Illyrica si jam pice nigrior essem, Non mordenda mihi turba fidelis erat. III. 1. 25. Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste, Tinctaque mortifera tabe sagitta madet, ubi *quod*, specie Conjunctionis, cum sequentibus, ita subjicitur verbo Activo, ut subjicitur Accusativus Metus. Quocirca non video, quomodo hæc aliter explicari queant, ac illa; Scio quod, Dico quod. Et tamen in Ovidio metri certi ratio *quod* mutari in *Quam* vel *Quam* non patitur. Similia vero his etiam illa Plauti Merc. III. 4. 10. Id illi vitium maximum est, quod nimis tardus est. IV. 2. Parumne hoc est mala rei, quod amat. Ciceronis de Senect. Cap. 18. Multa in nostro collegio præclara, sed hoc in primis, quod, ut quisque ætate antecellis, ita sententiæ principum tenet. Flor. II. 6. 47. Parva res dictus est, quod illis diebus ager invenis emptorem. Gellii II. 18. De Epileto, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria. Denique & hoc Cælii Famil. VIII. 14. Propositum hoc est, de quo sunt dimicaturi; quod Pompejus constituit non pati Cæsarem aliter Consullem fieri, nisi exercitum tradat. Ubi plane *quod* respondet Græcorum *ὅτι* in lemmatibus Capitum. Sed exemplorum satis: quibus tamen adde tot alia, quæ videri possunt apud modo laudatos Viros, aliosque, in primis illa Martialis, & Horatii apud Linacrum, de quibus infra, Catonis Prisci ex Plinio, Fufci Arellii ex Seneca Rhetore, & ipsius Ciceronis Offi-

sim blaterant. Lege libellum Ciceronis de Universitate,

tate,

fic. I. apud Mariangelum. Nunc porro rationem Constructionis indagemus. Censet Sanctius, *Vocem Quod, nisi Relativa sit, locum apud Latinos non habere*. Recipimus sane illud, quia & in illis locutionibus, quas explodit, Relativam esse contendimus. Immo vero etiam ipsum ὅτι , quod causam dedisse huic corruptelæ Linguae Latinæ queritur Sanctius, nihil esse nisi Pronomen Relativum, etsi ab eo nunc scriptura distinguatur, ostendit accurate Doctiss. Auctor Novæ Methodi, quum de Lingua Græca agit, lib. VIII. c. 9. Et quis dubitet esse Relativum, quum sæpe pronomen, ad quod refertur, tum in Græca, tum in Latina exprimatur? veluti fit in primo illo Ciceronis loco, *Sed ego id respondeo, quod animadverti, te ferre* &c. h. e. respondeo id negotium, juxta quod negotium animadverti. Et de Offic. I. 12. *Equidem illud etiam animadverto, quod, qui proprio nomine perduellis esset, is Hostis vocaretur*. Ubi ὅτι Quod ita refertur ad Illud, sicut *Qui* ad *Is*. Manifeste autem dicitur, animadverti, quod vocaretur, pro, eum ita vocari. Denique in deserto illo Martialis loco, de quo infra p. 508. 509. *Hoc scio, quod scribat nulla puella tibi*, h. e. scio hoc negotium, secundum quod nulla &c. Hæc enim est constructionis & ellipseos in his ratio Statuendum enim hic esse supplementum vocabuli, ad quod referatur pronomen relativum, patet ex eo, quod, ut dixi, sæpe præmittitur ex-

pressum pronomen, cui utique subintelligi debet Substantivum negotium. Jam in ipso ὅτι , seu Quod, subaudiendam esse præpositionem vel καὶ vel διὰ , h. e. ad, juxta, manifestissimum ex eo, quod sæpe pro solo ὅτι , cum habet speciem Conjunctionis, legatur καὶ ὅτι , διὰ ὅτι , id quod jam observarunt Lexicographi, & ex sacris quoque scriptoribus ostendit Novæ Meth. Auctor. Quando ergo dicitur, *id ille vitium maximum est, quod nimis tardus est*, construe & supple, id vitium, juxta quod vitium (καὶ ὅτι pro καὶ ὅτι , π) nimis tardus est, est illi maximum. *Parumne hoc est malæ rei, quod amat?* Supple, estne hoc negotium, juxta quod negotium ille amat, (h. e. quod negotium in illius amore consistit) negotium parum malæ rei? Sed &, quando Phædrus ait fab. I. *Calumniari, quod arbores loquantur*. Fab. 73. *Indignari cæperant, quod dignitatem femina aquassent suam*. Quando passim legitur, *Lætor, gaudeo, doleo, quod hoc factum sit*. Quando Livius dicit XXXIV. 57. *Mirari se, quod Romani æquum censeant, ei leges dicere*. XXXVIII. 10. *Eo tandem Legati, mirante Consule, quod morarentur, venerunt*: in his eadem utique ratio est & analogia Syntaxeos, quæ est in controversis locutionibus. Et ne dubites, loca illa Livii tentavit ideo quoque Vir Summus, maluitque, sed ex conjectura, utrobique quid pro quod legere: Verum ita tamen Livius etiam XXXVI. 41. *Magis mirari se,*

tate, qui integer ex Platonis Timæo versus est, nusquam invenies *Quod*, quum tam sæpe ibi occurrat particula *ὅτι*. Quid igitur, dices, facit Cicero? Audi Æschili versionem a Cicerone tertio Tusc.

O'UNKY

quod non jam in Asia essent Romani. Quem locum quare idem ultro profiteatur se *ferre*, quum priores non ferat, fateor ejus differentię rationem me non percipere: quamvis neque recusẽ illud *Quid*, si habeant MSti, certe in loco XXXVIII. 10. Ita porro etiam Cicero ad Brutum ep. 17. vel potius Brutus in ea epistola, *Scribis, mirari Cicero-nem, quod nihil significem unquam de suis actis.* Et Plautus Bacchid. IV. 9. 150. *Vos nunc ne miremini, quod non triumpho.* In his autem omnibus intelligitur, propter id negotium, juxta quod &c. Ad hunc vero modum etiam illud, *Scio jam, quod filius meus amet*; & reliqua, exponenda sunt ac supplenda. Nam, quod Sanctius diversas plane putat locutiones, & hasce rejicit, admittit vero illas, *Mirror quod, Gaudeo & Gratulor quod, &c.* in eo nihil inest rationis. Eadem enim est analogia & constructio vocalũ *Quod*, siue dicam *scio hoc negotium, quod filius meus amet illam*, siue *Mirror, vel Gaudeo propter hoc negotium, quod filius &c.* Similiter vero *Scio quam*, quod præfert Gronovius Pater, & *scio quod*, eadem prorsus constructionis ratione dicuntur. Nam illud est, *scio rem, vel rationem, juxta quam amet filius*: hoc, *scio negotium, juxta*

quod amet &c. Tantummodo usus vulgi fecit aliquod tandem discrimen in significatione, dum Illud *Quam* adhibuit maxime ad nexum, qui simul significet intentionem modi, Hoc ad eum; qui significet ipsum rei negotium, sæpe tamen etiam Modum, unde promiscue aliquando ponitur, *Quod & Ut*. Sic ergo satis jam probatas puto has locutiones Usũ & Ratione. Sed tamen vel sic nemini auctor sum iis temere vel passim utendi. Nam elegantia Linguae Latine abhorrere tandem coepit ab illa longiore circumlocutione, quum posset rem ipsam per infinitum breviter enunciare, cujus usus propterea longe longeque est frequentior. Sufficiat demonstrasse, posse tamen & illam adhiberi, ubi occasio non sit aliena, maxime uti videtur concursus plurium Infinitorum. Si qui tamen vel sic hæc tam liquido probata repudient, malo suo Genio relinquendos censeo. Mihi sufficit cum alios Doctiores, tum nominatim Ursinum To. II. pag. 373. mihi assentiri, ubi diserte in his cetera omnino standum meo judicio putat, nisi quod de loco Cic. ex Amic. cap. 2. leviter dissentiat, sed in quo uno loco nihil est ad totam rem vel accipiendam vel rejiciendam momenti.

Ὅτιον Προμηθεὺ τῷτο γνήσκεαι, ὅτι
 Ὅργης νοσῶντος ἰσὶν ἱατροὶ λόγοι.
Atqui Prometheu te hoc tenere existimo,
Mederi posse rationem iracundiæ.

Erasmus, aut Laur. Valla, dixissent, *Igitur o Prometheu hoc scias, quod iræ infirmitatis sunt medici rationes, vel sermones.* Possem innumera tibi recensere Ciceronis exempla, versa ex Platone, Demosthene, Aristotele, Xenophonte, & aliis tum philosophis, tum poëtis; sed tute ipse hoc melius expiscaberis, si puræ Latinitatis cura te tangit. Quo posito, foedissimam calumniam Ciceroni objectam contundemus. Antonius Majoragius gloriose, ut sibi videtur, de Cicerone triumphat, dum in suis Antiparadoxis, quæ contra Ciceronis Paradoxa effutiit, ignarum philosophiæ, atque totius dialectices expertem, Ciceronem demonstrare conatur. At quibus argumentis? disputatio ab ipsius Paradoxorum titulis longe dissentit: nam in quarto Paradoxo, cujus Titulus sic habet, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται, nullum argumentum adduci contendit, quod propositam quæstionem possit comprobare. Sed Majoragius non vidit, Lemmata illa ab imperitis Grammaticis esse præfixa. An Cicero tam putide reddidisset Latine? *Quod solus sapiens dives sit;* & *Quod omnes stulti insaniant.* Inferior profecto, qui tales titulos præfixit. Quartum illud Paradoxon, si titulus esset præfigendus, hoc sonat; ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ πολῖται, καὶ πάντες οἱ μωροὶ φεύγοντες, id est, *omnes sapientes esse cives, & omnes stultos exules.* Sed, ut de hujusmodi titulis in universum dicamus, quamvis longiori aliquanto, quam solemus, sermone, sic habeto; omnes titulos ad Martialis epigrammata, ad Horatii odas, „[itemque in Valerio Max.] non solum esse alienos, sed sæpe ab auctoris sensu alienissimos. Plinio pessime sunt dispositi. Aldi Manutii, Pauli F. qui

nuper in Officia & Paradoxa commentarios edidit, non possum in illis titulis non accusare oscitantiam, qui tales nugas adscribat Ciceroni. Vox igitur *Quod*, nisi relativa sit, ut aiunt Grammatici, locum apud Latinos non habet. Relatio est in illo Ciceronis, *Quod epistolam conscissam doles, noli laborare*: nam ordo & sensus est, *Noli laborare circa id, quod, vel ex eo, quod, vel propter id, quod*. Sic Martial. *Non miror, quod potat aquam tua filia, Basse*, id est, non miror de eo, quod, vel propter id, quod; deest Græce *κατά*; id est, ob id quod; „[nam in talibus, *Quod*, referri ad *Id*, vel „ hic Plauti locus docet, Capt. act. 3. sc. 4. *Filium tuum, quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet*.] Donat. in Hecyr. act. 1. sc. 3. *Quod me accusas, deest*, inquit, *In eo, ut sit; In eo quod me accusas. An quod; id est, propter quod?* Hæc Donatus. Denique Latine dicitur, *Miror quod, barbare, dico quod, credo quod*. Sed contra meum hoc præceptum, non solum æmuli, sed amicissimi, gravissimos auctores opponunt. Ter. Andr. act. 1. sc. 4. *Audiui, Archillis, quod jam dudum Lesbiam adduci jubes*. Respondeo, inique fecisse Ant. Goveanum, qui, dum nimis religiose versus Terentii ad normam reducere conatur, Latinitatem perderet. In omnibus antiquis sic legitur, *Audiui, Archillis, jam dudum Lesbiam adduci jubes*, & constat versus, si sic metiare, *Audi-vi Ar-&c*. Muretus in illo loco auctor est, a Goveano additum esse *Quod*. Ex epistola 17. ad Brutum citantur hæc: *Dolet mihi, quod tu non stomacharis; sed nullo sensu.* (17) Doctiores

(17) *Doctiores ita legunt &c.*] In optimis Edd. cum antiquissimis, tum recentissimis, ut & in MSis, teste Manutio, legitur, *quod tu nunc stomacharis*, sepsu perspicuo, & quem Brutus (nam is hanc epistolam scripsit ad Atticum de Cicerone) hisce verbis exprimere voluit, vel debuit.

Etenim inculcaverat multis Ciceronem, idque apud Atticum, amantissimum ut omnium suorum, ita maxime Ciceronis. Ideo credit & dolet, Atticum nunc stomachari haud dubie, propter illas Ciceronis reprehensiones. Immo ideo quoque rogat Atticum, ut sibi persuadeat: nihi

ctiores ita legunt, *Dolet mihi, tu non stomacharis, amantissimus tum tuorum omnium, tum Ciceronis*: quasi dicat, si mihi dolet, cur tu saltem non stomacharis? Est & alius locus Ciceronis circa finem lib. primi de Officiis, themate, *Sed ad his*; (cap. 43.) *Idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita sapienti, &c.* (18) Sed tota periodus foede dilacerata est, & sine sententia, quod miror aut Lambinum, aut Aldum, aut quemquam doctiorum, non animadvertisse. Totum autem locum sic lego, & restituo, *Id quod hoc argumento confirmari potest; si contigerit ea vita sapienti, ut omnium rerum affluentibus copiis ditetur, quamvis omnia, quæ cognitione digna sint, summo otio secum ipse consideret, & contempletur, tamen si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit, excedat e vita princeps omnium virtutum necesse est, illa sapientia, quam Σοφία Græci vocant, &c.* Ovid. lib. 5. de Tristibus eleg. 1.

Si

nihil tamen neque de tua in Ciceronem voluntate propterea esse remissum, sed tantum aliquid, seu multum, de iudicio. Ita vero patet, nihil in his mutandum. Certe frigeret plane illud *Dolet mihi*, si non sequeretur *Quod*, quo declaratur, quid doleat Bruto. Sed & miror, Sanctium hanc locutionem non ferre, qui pag. sup. diserte ait Latine dici, *Miror quod*: & in seqq. itidem Latine dici, *Quod verum dicis, irascor*: immo a Plinio, *eleganter dici, Gaudeo & gratulor, quod Filiam destinasti Fusco*. An ergo, si ista recte dicuntur, minus Latinum erit, *doleo, quod filiam destinasti Fusco*?

(18) *Sed tota periodus foede dilacerata est.* Vulgatam tamen tuentur postremæ Edd. id quod indicio est, hunc locum sic in MSS.

reperiri, & proinde genuinum esse, ac recte adhiberi ad probandam phrasin, de qua agitur, si vere ad eam pertinet, ut ex Sanctii ipsius sententia facit. Sed & longe turbator est sensus & nexus in Sanctii emendatione, quam in Vulgata, quæ hæc est, *Placet igitur aptiora naturæ esse ea officia, quæ ex Communitate, quam ea, quæ ex Cognitione ducuntur*: idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita Sapienti, ut in omnium rerum affluentibus copiis, quamvis omnia, quæ cognitione digna sunt, summo otio secum ipse consideret & contempletur, tamen, si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit, excedat e vita. Princeps &c. nam hinc nova incipit Periodus. Nexus est, confirmari id hoc argumento, quod Sapiens excedat.

Ii 5

*Si quis delicias , lascivaque carmina , querit ,
Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.*

(19) Nihil hoc pentametro vidi putidius , magisque barbarum. Quis enim dicet *ista* , in hoc sensu ? Quis , *præmoneo nunquam quod* ? Eiusdem farinae est cum illo apud Virgilium , *Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno*. Et vero multa barbara inserta fuisse Catullo , Tibullo , Propertio , & aliis , docet Josephus Scaliger , & alii. Citatur ex Cornelio Gallo in quodam lyrico carmine , cuius initium est , *Lidia bella* :

Sæva non cernis , quod ego languéo ?

Sed oden illam alicujus inepti esse censet Jul. Scaliger 6. lib. poëtices , quod mihi placet. Solus Plautus uno in loco me male habet ; Nec Lambini in illo loco explicationem admitto , utpote durissimam : imo mihi placet , ut versiculus , una mutata literula , corrigatur. Locus est in 1. Scen. Afinariæ ; *Equidem scio jam , filius quod*

(19) *Nihil hoc pentametro &c.*] Etiam Heinſius illud uncis includit , & proſcribit , ut non ſatis Latinum. Sed tamen non tantum MSti id habent ſine ulla extraordinaria varietate , ſed & nexus requirit iſtius ſententiæ carmen. Sequitur enim continuo , *Aptior huic* (qui ſcil. querit delicias &c.) *Gallus* , blandique Propertius oris : *aptior* ſcil. quam *iſta ſcripta mea*. Quapropter Ego , fateor , accedere non poſſum illis , qui carmen hoc plane rejiciunt per unicam Latinitatis cauſam ex præjudicio ortam. Nam quæ etiam Sanctius reprehendit , inania ſunt. Ut *iſta* hic adhibetur pro *hæc* , ſic mox ibid. v. 38. *Quod quæ*

rar , illa (Fortuna) mihi pleno de fonte miniſtrat , Nec mea ſunt , *Fati verba ſed iſta mei* , h. e. Hæc meorum carminum verba. Solet autem vocula *Quod* etiam cum Subjunctivo poſt verba dicendi , monendi , &c. conſtrui. Sic Cicero , cum ſcripſiſſet , *quod me cuperet ad Urbem venire*. Cato apud Plinium , *Dicam , quod bonum ſit* , hoc , non illud , facere. Ennius , *utinam mortem oppetam , prius quam eveniat , quod in paupertate mea ſenex graviter gemam*. Vide Vorſtium de Latin. falſo ſuſp. c. 24. p. 237. & Urſinum To. II. pag. 374. & Terentium in Adel. in Nota proxima ſeq.

quod amet meus istam meretricem e proximo, Philanium. Ego lego, Equidem scio jam, filius quom amet meus. Quom, vel qom, pro quum sæpe utitur Plautus. Et Lambinus in 1. Amphit. scena, In illo, Agite pugni, jamdiu est, quod ventri victum non datis: quum, inquit, edendum curavi, (20) nam, Quod, ferri non potest. Alia multa mihi solent objici, sed ea vel male intellecta, vel ab auctoribus non valde Latinis deprompta. Primi generis sunt illa Horatii Satyr. 2. libro 2.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus Illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hospes Tardius adveniens vitiatum commodius, quam Integrum edax dominus consumeret.

Hic non dicit Horatius, *Credo quod*, sed *hac mente laudabant, quod*: nam verbum, *Credo*, parenthesi debet includi, quasi dicat, *ut credo*. Lambinus sic exponit, rancentem aprum antiqui laudabant, non quod odoratu carerent, sed quod existimarent. &c. Ex Virgilio *Æneid. 11.* citatur, *Dicite Æneæ, quod*: sed pessime intelligitur, Va-

(20) Nam, *Quod, ferri non potest.*] Sic tamen optimæ habent Edd. etiam post Lambinum, & passim ita loquuntur Veteres. Sed & sicuti in superioribus intelligitur *Negotium*, sic in his *Tempus*, hoc sensu, jam diu est *Tempus* illud, ad quod tempus non datis, h. e. diutino jam tempore non datis. Sic autem loquutos Veteres patet ex Plauto Trin. II. 4. *Minus XV. dies sunt, quod pro hisce adibus minas XL. accipisti.* Ter. Ad. III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem quærant, auxilii nihil adferant.* Cic. Famil. VI. 2. *Non est pro malis temporum, quod*

molestè id feras, ubi jam intelligitur iterum Negotium. VII. 13. Neque est, quod pertimescas. Livius I. 28. *Si unquam ante alias ullo in bello fuit, quod Diis immortalibus gratias ageretiis, hesternum id prælium fuit.* Et sic alibi passim. Immo & in his pro *Quod* ponitur aliquando *Infinitem*. Petronius, *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.* Virg. *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.* Sed & in *Asinaria* Plauti nihil mutandum censeo. Debuerat sane præjudicium contra hanc phrasin (*scio quod amet*) conceptum cedere *MStorum consensui.*

*Vadite , & hæc memores Regi mandata referte ;
 Quod vitam moror invisam Pallante perempto ,
 Dextra causa tua est :*

Dextra tua est in causa , quod non moriar. Thomas Linacer , alioqui doctissimus , supine confirmat , Latine dici , *Dico quod , assero quod* , lib. 5. circa finem & lib. 9. cap. de Conjunctionum elipsi , pag. 427. *Adhibetur tamen sæpissime* , inquit , *eadem Conjectio* , *Quod*. Martial. lib. 11. *Hoc scio , quod scribit nulla puella tibi*. Horat. 2. Epist. 2.

*Si tibi nulla sitim leniret copia lymphæ ,
 Narrares medicis ; quod quanto plura parasti ,
 Tanto plura cupis.*

Senec. in natur. quæst. lib. 3. *Miramur , quod accessionem fluminum maria non sentiant ; æque mirandum est , quod detrimentum exeuntium terra non sentit* : item lib. 2. *Nos putamus , quod quia nubes collisæ sunt , ideo fulmina emittunt*. Plinius ad Servianum , lib. 6. ep. 26. *Gaudeo , & gratulor , quod Fusco Salinatori filiam tuam destinasti*. Auct. in Sallust. *Credo , quod non omnes tui similes incolumes in urbem venissent*. Hactenus Linacer. Nunc sex adductis testimoniis ordine respondebo. Primum est Martial. lib. 11. Epigram. 65. sic

*Nescio , tam multis quid scribas , Fauste , puellis ,
 Hoc scio , quod scribat nulla puella tibi.*

τὸ *quod* relativum est , quasi dicat ; Tu multa scribis puellis , quum sis pædico , ut videlicet te ostendas puellarum amatorem , sed (21) ego scio , quid sit , propter quod

(21) *Ego scio quid sit.*] Hunc Versu Hexametro per *quid*. At sensum expressit forsitan Martialis , hic , ubi *quod* adhibet , aliud quid

quod nulla tibi rescribit; quia pueros amas. Secundum est Horatii epist. 2. libro 2.

Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ.

*Narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?*

(22) Vides oscitantiam Linacri, qui non intellecta Horatii sententia, pessime loquutum poetam afferebat. Latinum non est, *Fateor, quod verum dicis*; at dicitur Latine, *Quod verum dicis, irascor*: nam hic relatio est, ibi nulla. Tertius locus Senecæ nihil contra nostram doctrinam; nam *quod*, bis positum, nomen est, & deest præpositio *κατά* vel *διὰ*, ut sit *διὰ τὴν*? Quartus etiam Senecæ (23) glossema puto: nam Senecæ de fulminibus alia sententia est. Habes hunc locum lib. 2. cap. 32. Natur. Quæst. Si tamen Senecæ verba esse contendas, contendam ego quoque, non fore difficile, comprobare, non pure loquutum ibi Senecam. Quintus locus

quid proinde notare voluit. Nempè simpliciter rem ipsam, *nullam puellam ei scribere*, quod abunde erat causæ, quare *nescire* se diceret Martialis, *quid*, vel propter quid, *tam multis ergo puellis scribat* Faustus. Locus hic certissimum clarissimumque exhibet exemplum istius locutionis, quam Sanctius, & tot Alii, negant ac rejiciunt.

(22) *Vides oscitantiam Linacri.* Nullam ego hic oscitantiam Linacri deprehendere queo, sed summam sane Sanctii. Manifeste utique Horatius utitur tali locutione: *Fateor, quod verum dicis*, seu *fateor, quod plura cupio*. Nam quæ alia esse potest Horatii sententia aut constructio? Nusquam

certe in hoc loco *irascor* occurrit. Reliqua loca Linacri afferere nihil attinet, quandoquidem Senecæ, Plinii &c. auctoritatem in his defugit Sanctius. Quam recte, viderit ipse. Mihi enim vero in controversia de phrasi & Syntaxi Latina certissimum videtur malæ causæ argumentum, si quis Scriptorum id ætatis auctoritatem plane repudiet, & simul complura auctorum superioris ætatis loca conjectando, & ita corrigendo, (an vitando?) ad suam hypothesin conformet.

(23) *Glossema puto.* Nulla ratione. Nam Seneca loquitur ibi non tam ex sua, quam ex vulgari Romanorum sententia, vulgari

locus Plinii (24) eleganter dicitur. Sextus locus Ciceronis barbarus omnino est, mirorque, non solum Linacrum, sed & (25) Quintilianum, & Vallam, & cæteros, qui has putidas & barbaras oratiunculas, (quæ nomine Sallustii & Ciceronis circumferuntur) non viderint ab aliquo sciolo & barbaro esse compositas. Hoc satis indicarunt Pet. Victorius (Var. Lect. XV. 3.) & Sebastian. Corradus in sua Quæstura, (p. 115. &c.) & Alii. Quo exemplo monemur, ut ad secundi generis testimonia transeamus. Si Senecæ contra nos adferantur testimonia in huiusmodi negotio, quid negotii erit respondere, Senecæ Latinitatem multis partibus claudicare? Plinius epist. II. lib. 2. dixit, *Adnotatum est experimentis, quod favor & misericordia acres & vehementes primos impetus habent.* Sed pro me respondebit Politianus in I. epist. Optaret, inquit, *alius, ut oratorem Plinium sciperem, quod huius & maturitas, & disciplina, laudatur: Ego contra totum illud aspernari me dicam Plinii seculum.* Audeamus igitur jam ridere Laurentii Vallæ præceptionem lib. 2. cap. 17. *Verbis, inquit, opinionis & scientiæ damus indicativum, cum quod, Opinor, quod pater aut mortuus est, aut graviter ægrotat; Et eodem lib. cap. 20. Volo quod scribas, non autem, quod scribis.* Egregium vides dicendi magistrum. Sed aliquid dicendum est de Latinitate Digestorum, quorum auctores omnium iudicio Ciceroni æquiparantur. Lib. I. tit. 6. I. I. de His, qui sui vel alieni &c. *Alia divisio sequi-*

gari Etruscorum opposita. Vide locum.

(24) *Eleganter dicatur.* Si eleganter dicitur, *Gaudeo, quod hoc fecisti, Irascor, quod verum dicis,* pro *Gaudeo te hoc fecisse, Irascor te verum dicere,* tum æque Latina & elegantia sunt, *Miror, quod mare non sensit, dolet mihi, quod Tu stomacharis,* & similia.

(25) *Quintilianum.* Sint sane

orationes illæ non ab Cicerone ac Sallustio compositz, quod lubens concesserim; quia tamen citantur nominatim jam a Quintiliano IV. 1. & IX. 7. tanquam illorum orationes, liquet inde clarissimum in modum, esse ergo antiquas prorsus, & Quintiliano ipso aliquanto antiquiores, nec proinde adeo barbaras earum phrascs debere dici.

sequitur, quod quædam personæ sunt sui juris, quædam alieno juri subjectæ: & eodem lib. tit. 21. l. 1. Hujus rei fortissimum argumentum est, quod lege Julia de vi nominatum cavetur: & lib. 15. l. 30. Sciendum est generaliter, quod, si quis se scripserit fidejussisse, videri omnia solemniter acta. Ad hæc & alia multa, quæ possunt objici ex Pandectis, respondeo primum, vocem illam, Quod, in Plantini Pandectis inter has [] virgulas signari; & Taurellum præfatione admonere, quidquid inter ea signa continetur, neque in Pandectis Florentinis, neque in aliis, inveniri, sed a recentioribus additum. Deinde certius & melius respondebo, non tanti mihi esse istorum judicium, qui Jurisconsultorum dictionem cum Ciceroniana comparant. Ubi tu obsecro in Pandectis tot flosculos, tot figuras verborum, & sententiarum, tot tropos, periodos, cola, commata, & illustria lumina ostendes? Imo vero si jurisperiti his dicendi generibus uterentur, dicerem, illos nescisse leges conscribere. Adde, quod multi illorum Græce scripserunt: ac demum sæculum illud Justiniani Latinam linguam non poliebat. Multa in Pandectis invenio, quæ Latinis auribus non placerent; Sit exempli gratia titulus 11. lib. 1. ubi multa, quæ a genuina Latinitate abhorreant, inveniuntur. Satis superque Juris scriptoribus gloriæ tribuimus, si inter sui sæculi homines eos dicamus præstantissimos.

De Quidem.

Quidem particula, male accepta est a Grammaticis, & aliis aliarum rerum Auctoribus. Qui se putant Latine loqui, sæpe librorum capita sic distinguunt; *Quod vera sit sententia Ciceronis; quod nulla sint verba Neutra:* sic etiam videas in principio librorum, *Libri de Dialectica longe quidem utilissimi.* Non video post antiquam illam venerandam vetustatem, qui apte & suo loco hac particula, *Quidem*, utatur: (26) nam Latine non dices,
Præ-

(26) Nam Latine non dices,] Haud scio quid sibi velit omnis hæc

Præceptor quidem tuus est doctissimus. At dices eleganter,

Præcep-

hæc disputatio contra usum particulæ *Quidem*, sine subsequente adverbativa; cum loca quamplurima ex Cicerone & optimis auctoribus in promptu sint, in quibus absolute ponitur post omnis generis vocabula. Quidni ergo recte dicatur, *Præceptor quidem tuus est Doctissimus*? quum Cic. Famil. IV. 3. *Serpius quidem tuus in ingenuis artibus ita versatur, ut excellat.* VI. 6. *quod me quotidie Cæsar magis amplectitur, familiares quidem ejus, sicut neminem, ubi manifeste & simpliciter pro certe ponitur.* Petron. *Eudoxus quidem in cecumine excelsissimi montis consenuit.* Idem, *Miserere, quemadmodum quidem soles.* Et, *Nam sine causa quidem spiritum impendere, ne vos quidem existimo velle.* Sic passim *Et quidem.* Terent. Andr. V. 6. 3. *Et quidem ego, scil. scio, quid tibi obtigerit.* Heaut. IV. 5. 27. *Et quidem jubebit posci.* Cicero Famil. X. 22. extr. *Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto.* Valer. Max. IX. 6. ext. 1. *Et quidem cum illorum opprobrio.* Sueton. Cæsar. 45. *Et quidem fluxiore cinctura.* Tacit. Germ. 44. *Causa sub custode, & quidem servo.* Porro, quidni momentum aliquod addat affirmationi? quam id faciat in negatione, unde et sæpissime additum, reperitur ad vehementius negandum. Sed tamen plerumque ab ea vocula separatur, interposita alia, in quam emphasis negationis recidit. Neque vero id perpetuum adeo, ut nonnulli volunt. Nam

& apud Ciceronem, Aliisque, conjunctim reperitur *De quidem*, æque ac *Et quidem.* Vide Tursellinum de Particulis L. I. a Cl. Schwarzio nuper denuo editum c. 122. Sed tamen rarius est illud, & magis emphaticum, si separatur. Quin & in affirmatione passim sine ulla adverbativa occurrit etiam *Quidem* cum particulis *si*, & *quando*: adeo ut propter frequentem hunc usum hodie quasi coaluisse cum eis credatur: sicuti revera coaluit cum *Ego* vol. Et in *Equidem*, quod omnium consensu affirmationem aliquam significat. Unde autem hanc significationem habere potuit, nisi ex Simplicio *Quidem*? Imo ne de hujus certo in affirmationibus usu atque Emphasi dubitemus, sæpissime occurrit junctum cum aliis affirmandi particulis, quæ ita per Pleonasmum secum invicem significationem suam communicant. Cic. Famil. I. 5. *Et Catoni quidem profecto resistimus.* Ep. 8. *sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate, ubi vide Manutium.* XVI. 22. *Spero ex tuis literis tibi melius esse, cupio quidem certe.* Gallus VII. 3. *Ut causa Rhodiensium aut aqua judicaretur, aut quidem certe ignoscenda.* Apud Terentium Andr. I. 2. 24. respondetur ad Interrogationem per *Sane quidem*, scil. volo te id facere. Plura vide ab ipso Sanctionallato paucis paginis post. Denique quidni sine adverbativa poni queat, quum sæpe ipsa vim habeat adversandi, vel ex contrario aliquid affirmandi. Cic. pro Marc. 9. *Sed nisi*

hæc

Præceptor quidem tuus est doctissimus, sed ignavus, at ignavus, tamen ignavus. Elegantem hujus voculæ usum multis Ciceronianis exemplis explicabo; plura, qui volet, facile inveniet. Cic. 5. de Finib. Tantam vim virtutis, tantamque auctoritatem honestatis, ut reliqua, non illa quidem nulla, sed ita parva sit, ut nulla esse videatur: ibid. Illa enim, quæ sunt a nobis bona corporis numerata, complent ea quidem beatissimam vitam, sed ita, ut sine illis possit beata vita existere: ibid. Quum autem progrediens confirmatur animus, cognoscit ille quidem naturæ vim, sed ita, ut progredi possit longius: idem 1. Offic. Altera est res, ut quum ita sis affectus animo, ut supra dixi, res geras, magnas illas quidem, & maxime utiles, sed ut vehementer arduas plenasque laborum: De universitate, Ita totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate, & fortuito: De amicitia, Qui negligendi quidem non sunt, sed alio quodam modo colendi: ibid. Novitates autem si spem offerunt, non sunt illæ quidem repudiandæ; vetustas tamen suo loco conservanda est. Quum hæc & alia hujusmodi discipulis indicarem, quædam mihi objecta sunt, quæ aliter se habere videntur: sed ea, ne alios fallant, huic disceptationi inseram, & locos integros apponam, ut intelligas, a longe petendam adversantem particulam, quæ voculæ Quidem debeat respondere. Cicero 1. de Orat. Si quis est, qui hæc putet arte accipi posse, quod falsum est: præclare enim se res habeat, si hæc accendi ac commoveri arte possit

hæc urbs stabilita tuis sit consiliis, vagabitur modo nomen tuum longe lateque, sedem quidem stabilem, domiciliumque certum non habebis; ubi manifeste ponitur vel pro Vero, vel pro At certe. Sic Fam. I. 7. Cui quidem literæ tuæ perjuranda fuerunt, mihi quidem humanitas tuâ admirabilis visa. h. e. mihi vero; vel certe. De Offic. I. 12. quum enumerasset præcipuos Romanorum hostes, subji-

cit nonnullorum descriptionem; Pæni sædifragi, crudelis Hannibal, Reliqui justiores; Pyrrhi quidem de capivovs reddendis illa præclara. h. e. Pyrrhi vero, vel Pyrrhi certe. Nep. Con. 2. Hunc adversus Pharnabazus habitus Imperator, re quidem vera exercitui præfuit Conon; h. e. re autem vera. Similiter Hann. cap. 2. Vide & Turcellinum, atque ejus locupletatores dicto Capite.

K k

*possint; inseri quidem, & donari ab arte non possunt omnia: sunt enim illa dona naturæ: quid de illis dicet, quæ certe cum ipso homine nascuntur, linguæ solutio, vocis sonus, litera, vires, conformatio quædam, & figura totius oris & corporis? Neque hoc ita dico, ut ars aliquid limare non possit: neque enim ignoro, & quæ bona sint, fieri meliora posse doctrina, & quæ non optima, aliquo modo acui tamen, & corrigi posse; quasi dicat, (27) inseri quidem hæc arte non possunt: Idem lib. 7. epist. 24. *Amoris quidem tui, quoquo me verii, vestigia: vel proxime de Tigellio: sensi enim ex literis tuis valde te laborasse. Amo igitur voluntatem, sed pauca de re: quasi dicat, amor quidem tuus notus est, sed de re ipsa pauca dicam: idem lib. 2. epist. 3. Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare, imparatum te offendam, coramque, contra istam rationem, meam dicam; ut aut te in meam sententiam adducam, aut certe testatum apud animum tuum relinquam, quid senserim, ut, si quando, quod nolim, displicere tibi tuum consilium cæperit, possis meum recordari: brevi tamen sic habeto. Horatius lib. 2. epist. 1.**

*Multa quidem nobis facimus mala sepe poëta,
Ut vineta egomet cædam mea, quum tibi librum
Sallicito damus, aut fesso; quum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poemata filo;
Quum speramus eo rem venturam, ut, simulatque*

Car-

(27) *Inseri quidem hæc arte non possunt.*] Hisce non declarat Sanctius adversantem particulam longe esse petendam, ut respondeat vocolæ *quidem*, nisi addatur, *sed accendi & commoveri arte possunt; quod videtur excidisse,*

certe desiderari, in Sanctiana illius exempli expositione. Eodem tamen modo Salmanticensis Editio & Patavina. Plenius & uberius exposuit locum Ciceronis mox pag. 517.

Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro

Arcessas, & egere vetes, & scribere cogas.

Sed tamen est opera pretium cognoscere, quales

Ædituos habeat virtus.

Virgil. 4. Georg. de Eurydice,

Illam quidem, dum te fugeret per flumina præcepis,

Immanem ante pedes hydrum moritura puella.

Servantem ripas alta non vidit in herba:

At Chorus æqualis Dryadum.

Sed objiciet aliquis illa Ciceronis, & aliorum. Cicero;

Et æthera quidem ipsum, sive cælum appellare libet. Vir-

gilius, Ac me tunc quidem; & alia innumera, ubi particu-

la respondens non invenitur. Respondeo, esse divisas per

Tmesin duas voculas, ut, (28) æthera quidem, pro, &

quidem, sive equidem: nos quidem, pro equidem nos, &

sic in aliis multis. Adhuc video esse, qui objiciant, sine

ulla responsione, aut compositione, inveniri particulam

Quidem: nam Latine dicitur, qui quidem, hanc quidem,

illa quidem, sine ullo addito. Respondeo, post Quis,

Quæ, Quod, Hic, Ille, recte opponi quidem, sine ad-

versante; ut, quæ quidem, ille quidem. Sed si conten-

das aliquid significare, dicam contra Grammaticos, ne-

que hic, nec alibi, hanc particulam, Quidem, affirmatio-

neri significare, ut ipsi putant; (29) semper enim fere

est, quod saltem, Hispane, Alomenos; Una por una;

Alo que puedo juzgar. Ut si quis roget ita, Venitne buc

Pe-

(28) *Æthera quidem.* Sic qui-

dem & reliquæ edd. sed videtur

voluisse Sanctius, ut, & æthera

quidem, Et mox, Et nos quidem.

Verum tamen nullam hic repeio

Tmesios constituendæ aut sin-

gendæ causam. Quin si maxime

composita hæc essent, & per

Tmesin separata, vel sic pateret

ex his vis & usus quoque San-

plicis absolutus.

(29) *Semper enim fere est, quod*

saltem. Immo idem est, quod

certe, si nulla sequatur adversans

particula. Ita mox in illo Teren-

tii, *illa quidem nostra erit, h. e.*

sive mihi paratæ sint lites, seu

minus, illa certe nostra erit,

quod unum nunc agimus & de-

sideramus.

K k 2

Petrus ? responde , Minime , quod quidem viderim. Terentius Phorm. Mibi parata lites , quid mea ? illa quidem nostra erit. Ex Terentio & Cicerone aliqua mihi obijciuntur , sed (30) loci corrupti sunt. Terent. Adelph. Occidunt me quidem , dum nimis sanctas nuptias student facere ; in apparando totum consumunt diem. Sed aliter legendum locum esse , jam multi viderunt : sic , Occidunt me , qui , dum nimis sanctas nuptias student facere , &c. Cic. de Senectute , Ille autem , Capione & Philippo iterum consulibus , mortuus est , quum ego quidem , quinque & sexaginta annos natus , legem Voconiam suavissem. Dicitio Quidem , inquit Lambinus , abest ab omnibus veteribus libris. Cicero lib. 1. de divinat. in calce : Quumque animi hominum semper fuerint , futurique sint , cur ii quidem , quid ex quoque evenerit , perspicere non possint. Lamb. legit , Cur ii quid ex quoque , &c. Obijcitur & illud , quod passim in epistolis Ciceronis legitur , Si vales bene est , ego quidem valeo. Sed error Grammaticorum est pudendus , qui has notas nescierunt interpretari. S. V. B. E. E. Q. V. id est. Si vales bene est , ego quoque valeo. Nec desunt qui sic interpretentur : nam lib. 10. epist. 34. & lib. 12. epist. 15. Si valetis , liberique vestri valent , bene est ; ego quoque valeo. Cicero Paradox. 5. Qui legibus quidem non propter metum parent. Alii melius , Qui ne legibus quidem propter , &c. Paradox. 6. Hæc quidem utrum abundantis an egenis signa sint ? Lambin. & alii legunt , Hæc utrum abundantis , &c. Aliquando tamen

(30) Loci corrupti sunt.] Nulla est ratio corrigendi hæc loca , nisi dissentiant MSti , aut metrum. Adesse enim & abesse iis in locis potest. *Quidem.* Apud Terentium nihil , nisi metri forsitan ratio , exigere possit , ut removeatur. In Ciceronis loco de Senectute retinuerè eam voculam ultimæ edd. Et quidni ? cum libidem paulo ante , cap. 4.

bis legatur , quum quidem ille admodum senex suasor legis Cinciae fuit. Et , quum quidem , me audiente , Salinatori dixit. In Libro de Divin. video abesse Voculam a plerisque edd. Si ita volunt MSti , bene est ; ceteroquin nulla erat ratio expungendi eam , quum , fatente ipso Sanctio , post Pronomina frequentissime ponatur.

men (ne quid dissimulem) nulla est particula, quæ adversans respondeat: sed si occultate perspicias, aliquo modo præcessit. Cicero lib. 15. epist. *Fateor ea me studiose sequutum, ex quibus mira gloria nasci possit: ipsam quidem gloriam per se nunquam putavi expetendam*; quasi dicat, gloriam quidem nunquam expetivi, sed ea, ex quibus gloria nascitur: idem lib. 12. epist. 19. *Sed hoc ex re & tempore constitues; mihi quidem usque curæ erit quid agas, dum, quid egeris, sciero.* Proprietas & elegantia Latini sermonis ignoratur, si particularum differentia & vis ignoretur. Sed Laurentius dum hæc scrutatur, miras tenebras offudit.

Si adverteret Laurentius, multas particulas, inter quas assignat differentias, conjuncte legi, defineret fortasse has tricas. Adverte igitur has particulas conjungi simul inter se: *Etsi quamvis: Quamvis licet: Ergo igitur: Posthoc dein: Deinde postea: Mox deinde: Tandem denique: Quia enim: Quidem certe: Extemplo simul: En ecce.* Item alia fortasse.

Etsi quamvis. Cicero Attic. 26. epist. 7. *Etsi quamvis non fueris suavor & impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti.* [Vide supra Not. 2.]

Quamvis licet. Cic. lib. 3. leg. cap. 10. *At duo Gracchi fuerunt, & præter eos, (31) quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur, nonnullos in omni memoria reperies perniciosos Tribunos.* Laurentius Valla libro 2. cap. 21. *Quamvis licet reclamant Grammatici, non dubitabo, &c.*

Ergo

(31) *Quamvis enumeres multos licet &c.* Vide hic omnino, quæ notavimus supra Nota 5. Ceterum Ciceronis hic locus vitii est suspectus. Legerim lubens, *At duo G. f. & præter eos, quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur, non Multos in omni memoria reperies Perniciosos Tribu-* nos, Leves, etiam non Bonos, fortasse plures, scil. reperies. Certe ea fuit mens & sententia Ciceronis, qui Tribunatum pl. istic excusat & defendit. Abest quidem ab antiquissimis edd. prius non, idque probat Manutius, qui potestrema dein sic legi vult, *Leves etiam nunc, Bonos fortasse plures,*

Ergo igitur. Ridendi sunt Grammatici, qui inter Ergo & Igitur miras constatuunt differentias. Ego dico, Ergo esse sextum casum ab Græco ἔργον, id est, opus, vel res, quasi dicas, *Ra vera*. Particula Igitur, (32) proprie significat *Deinde*. Hispanie, *en consecuencia*, *tras esto*. Plaut. Amphit. I. 1. 55. *Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere*: idem Epid. III. 3. 3. *Sed qui perspicere possent con sapientiæ, igitur perspicere ut possint cordis copiam*: ibid. III. 4. 63. *Quid tibi negotii est meæ domi igitur?* Qua etiam forma dixit Terent. Adelph. *An non hac tibi iusta videntur postea?* Sed Apulejus, purissimus Latine linguæ Scriptor, has particulas solet sapissime copulare. Lib. 2. Asini: *Ergo igitur Fotis erat adeunda*: ibid. *Ergo igitur senex ille*: idem lib. 3. *Ergo igitur jam & ipse possum*: & lib. 4. in princip. *Ergo igitur quum in isto cogitationis salo fluctuarem*: & lib. 5. *Ergo igitur si posthac pessimæ illæ lamie*: & lib. 7. *Ergo igitur si perdidideritis in asino virginem*: ibidem paulo post legitur vox, *Ergo, sola, Fotis ergo prolatis erutisque rebus*:

at nullo profecto sensu: Certe longe meliorem præfert Vulgata Lectio. Sed neque video, quid Cicero dicere potuerit aut voluerit, nullos omnino repertos unquam Perniciosos Tribunos. Quid enim? an Apulejus Saturninus, an tot alii, qui cædes & tumultus violentos in foro excitarunt, an ipse P. Clodius non fuit ex Ciceronis sententia Perniciosus Tribunus? Deinde illud Plures videtur declarare, præcessisse Multos. Gebhardus sensum vulgatæ olim lectionis iuvare vult addito signo interrogationis, sed quæ plane istic friget, & languet, nec refutatione est digna, quippe a

proposito Ciceronis prorsus aliena, qui probare voluit, non, repertos aliquos perniciosos, sed, repertos non multos, at leves & non bonos, plures fortasse repertos.

(32) Proprie significat deinde.] Sed & respondet aliquando *quum*. Pl. Cas. II. 2. 40. *Quum otium mihi erit, igitur tecum loquar*, h. e., *tum*, ut exponit id etiam Festus. Neque vero Apulejus modo, sed & Plautus, & maxime Poëtæ, sæpe dixerunt *Ergo igitur* conjunctim. Et sic Itaque ergo, Liv. I. 21. *Igitur deinde*, Pl. Stich. I. 2. 29. *Igitur tum*, Most. I. 2. 51. *Igitur tum demum*, Amph. I. 2. 11. *Igitur demum*, Most. II. 1. 33. & alibi.

bus : sed rursus paulo post , *Ergo igitur ancipiti malo laborabam* : & lib. 9. *Ergo igitur summo pavore perculsum Myrmecem* : ibid. *Ergo igitur Græce subjiciens miles* : & lib. 10. in calce , *Ergo igitur non de pudore jam , sed de salute ipsa sollicitus* : & lib. 11. *Ergo igitur imperiis istis meis* : ibid. *Ergo igitur me quoque oportere* : ibid. *Ergo igitur cunctis assatim præparatis*. Vide Festum , *Igitur*.

Post deinde. D. de orig. Juris l. 2. *Post hoc dein de Autorum successione dicemus* : ibid. *Post aliquot deinde annos* : ibid. *Post deinde*.

(33) *Deinde postea*. Plaut. Menech. & Cic. pro Milon. *Deinde postea se gladio percussus esse ab uno de illis*.

Mox deinde. Tibul. lib. 1. eleg. *Et simulat transire domum , mox deinde recurrit*.

Post tum. „ [Varro 5. de ling. Lat. *Censores inter se sortiuntur , uter lustrum faciat ; post tum conventionem , habet , qui lustrum conditurus est*. Ita legitur in veteri codice.]

Tandem denique. Apul. lib. 3. asin. in fine , *Tandem denique reversus ad sensum præsentium , arrepta manu Fotidis* : idem lib. 10. *Tandem denique rupta verecundia , sic alter alterum compellat* : idem lib. 4. *Tandem itaque asinali verecundia ductus*.

Quoque etiam. „ Plaut. Perf. act. 4. sc. 9. *Ego faciam te quoque etiam ipsum , ut lamenteris*.]

Quia enim. Terent. Phor. *Quia enim in illis fructus est* : idem Milite , *Quia enim loquitur laute* ; idem Hecyr. *Quia enim qui eos gubernat animus*. Plaut. Epid. *Quia enim mulierem illam* : idem Amph. (34) *Quia enim sero advenimus*.

Qui-

(33) *Deinde postea*.] Sic & Livius XLI. 24. Val. Max. IX. 11. ext. 5. Gell. XV. 12. & XVII. ult. Similiter inde deinceps Liv. I. 44. Tum deinde II. 8. Mox de-

inde XXXIV. 9.

(34) *Quia enim sero advenimus*.] Et IV. 2. 24. *Quia enim te malo infortunio*. Sic Curcul. III. 79. & Trucul. II. 2. 11. Sed & ceteris

K k 4.

enig.

Quidem certe. Terent. Andr. *Mex* (35) *quidem hercle certe in dubio est vita*: idem Phorm. *Nam tua quidem hercle certe vita hac exspectanda*. Cic. Lentulo, *Ibid quidem certe nostrum consilium jure laudandum est*: & lib. 2. ad Q. Frat. *Agebatur quidem certe nihil*: idem pro Quint. *Qui in summa haberem cetera temporis quidem certe vix satis habui*.

Quippe quia. Terent. Heaut. *Quippe quia magnarum saepe id remedium agritudinum est*.

Quia nam? Virgilius, *Cœlicola magni*, (36) *quia nam sententia vobis versa retro?* idem, *Heu, quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi?* Plaut. Trucul. *Quia nam arbitrare?*

Nam cur. Plaut. Curcul. *Nam cur me miseram verberas?* Sed hic potest esse anastrophe, ut in illo Virgilii Georg. 4. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras Jussit adire domos.*

Extemplo simul. Livius lib. 17. *Extemplo simul paves esse caperint, superiores erunt.*

En ecce. Apul. lib. 1. Metam. *En ecce præsatur veniam*:

enim pro ideo, vel profecto, apud Plautum Amph. II. 2. 26. *Nempe enim hi sunt, qui &c.* apud Plinium Paregyr. cap. 62. *Namque enim*, apud Plautum Trin. I. 2. 23.

(35) *Quidem hercle certe.*] Sic Plautus Amph. I. 1. *Ædepol profecto*. Aulul. II. 2. 38. *Certe ædepol equidem*. Cas. I. 55. *Quidem pol certe*. Curc. I. 3. 5. *Verum hercle vero*. Most. III. 5. 58. *Herclena*. Similiter aliæ quoque particulae, sed vero, sed verum, sed, autem, namque enim, quoque etiam, ubi quando &c.

(36) *Quia nam sententia &c.*] In 74 quianam eandem habet vim

& rationem. Nam, quam habet in quisnam, h. e. vim interrogandi. Jungitur autem ipsis potissimum interrogandi particulis, veluti *Quis, Cur, Unde*. Sæpe tamen iis etiam præmittitur. Ita passim *Nam quis, Nam quid, Nam quamobrem?* Plautus Amph. II. 1. 2. Et V. 33. *Nam cur istuc dicis?* Sic Afri. I. 1. 29. *Nam quousque?* Aulul. I. 1. 5. *Nam qua me nunc causa extrussisti ex adibus?* Aliquando etiam in medio Interrogationis ponitur, aliisque jungitur vocabulis. Plautus Aulul. II. 1. 17. *Quis ea est nam optima?* Vide & supra ad Cap. 13.

niam; & lib. II. En ecce pristinis arumnis absolutus Lucius, de sua fortuna triumphat.

Olim quondam. Terent. Eunuch. Olim isti fuit generis quondam questus apud seculum prius.

Ideo conjunctionem vocant; ego duo nomina voco, quorum cuilibet substantivum & præpositio deest. Cic. Nec ideo est Gaditanorum causa deterior. Syntaxis est, (37) nec ob id negotium in eo negotio est causa deterior.

Adeo duas partes facit Festus: ejus verba sunt; Adeo duas habet significationes; nam quum prima acuta effertur, idem significat, quod accedo; ut quum dicimus, Adeo prætorem; quum autem secunda, (38) id est, quod usque eo. Non quidem secundum rationem: quia Ad præpositio accusativis accommodata est; sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Hæc Festus. His tu adde, Quo, eo, illo, &c. ut, Quo tendis? Eo tendit oratio. Ter. Quam illo advenio; id est, ad quæ

(37) Nec ob id &c.] Vix reperio quidquam, quo expediam rectius hoc Ideo, nisi si placeat id positum accipere pro indeo, elisa litera N. Illud autem ita contractum foret ex in eo vel indu eo, quum Veteres indu dixerint, ut notum, pro In. Porro N ita eliditur etiam in Mostellum ex Monstrum, in Ignis, quod creditur dictum quasi Ingenis, & forsan in Ubi & Ibi, quæ sane ejusdem videntur originis, ejus sunt Unde & Inde. Atque ita constructio certe foret optima, quasi diceretur, Nec in eo, scil. negotio, nomine, causa Gaditanorum est deterior. Possis etiam suspicari compositam hanc vocem ex id & eo, easque coaluisse in unam, propter continu-

um earum usum in interrogando & respondendo, dum rogabatur, Fecistine id eo? h. e. ea de causa, & resp. id eo scil. feci. Postea vero quum jam ita coaluissent continuo hoc usu, videtur paulatim Id amisisse suam significationem, & sic per Abusum, aut originis incitiam coeptum tandem hoc Ideo adhiberi etiam, ubi Id locum habebat nullum. Plane uti supra ad I. 14. pag. 105. & 106. & ad III. 11. initio, ostendimus clarissime, Futurum Infiniti Amaturum esse simili abusu ex Paradigmatum sumptum, & ad omnia Genera & Numeros adhibitum.

(38) Id est quod &c.] Scripsit Festus, idem est, quod.

quæ tendis? vel quæ ad? vel quæusque? quasi sit, ad quæ loca usque? (39) Nam mihi sunt accusativi plurales; ut, *quousque*, id est, ad quæ; ut sit accusativo, quos,

(39) *Nam mihi sunt Accusativi Plurales.*] Non mihi, qui prorsus putem, *Eo*, *Quo*, *Illo*, esse Dativos singulares, neglecta littera I. quæ a Græcis prioribus adscribebatur, posterioribus subscribebatur. Sic fere res se habet in *Huc*, quod quidam pro *Hoc* Neutro videri potest dictum, æque ac *Istuc*, *Illuc*, & in Interrogatione *Istucce*, sed & pro *Huic*, sicuti *Hoc* pro *Hoic*, & *Honc* pro *Hunc* in antiquissima inscriptione L. Scipionis, & *Quoi* pro *Cui* passim apud Plautum & similes. Vide supra, quæ notavi ad vocem *Quanquam*, pag. 486. & infra IV. 4. 30. Similiter *Alio*, itidem in Dativo obsoleto, tanquam Adverbium, Liv. I. 56. *Alio ratius spectare Pythicam vocem.* Sallust. Jug. 19. *Alio prope rare tempus monet.* Hinc *Aliorsum* æque ac *Quorsum* & *Horsum*. Denique sic *Quocunque*, *Quovis*, & quæ controversiam hanc ferme decidunt, *Utro*, *Utroque*, quippe quæ ejusdem sunt constructionis, cujus *Eo*, *Quo*, &c. & de duobus singularibus dicuntur. Livius I. 11. *Utroque colonia missa*, pro in utrumque locum, pagum Antemnatem & Crustumini. Et cap. 24. *Tamen in re tam clara Nominum error manet, Utrius Popul.* Horatii, *utrius Curiatii fuerint: utroque trahunt Auctores*, h. e. utrumque ad populum. Certe nullum in his locum invenit plurale *Utraque*. Et notabile, quod

omnia hæc vocabula Dativum ceteroqui habeant in I exeuntem, *Ei*, *Quoi*, *Illi*, *Isti*, *Alii*, *Utri*, *Utrique*. Id quod valde me mea in sententia confirmat. Siquidem in illis I, quod Græci apponere vel subscribere solebant, plane rejicitur, ut sit in Dativis secundæ Declinationis, in His vero retinetur solum I & eliditur O. Videtur autem in illis reiectum denique ꝛ I, ut majorem Adverbi speciem, cujus usum sic satis jam habebant præ se ferrent, quum pleraque Adjectiva, Adverbii speciem præferentia, in O desinant. Accedit, quod hæc omnia, licet duplicem vel peculiarem in quibusdam casibus videantur, ex usu vulgi, recepisse declinationem, tamen vel maxime ad formam Secundæ & Primæ, in Masculino & Feminino, declinentur, & declinata olim fuerint. Hinc ergo orta primum illa in Dativo terminatio in O, dein tandem ferme oblitterata: at in Accusativo & Ablativo inde habemus constanter *Eum*, *Eam*, *Eo*, *Ea*, *Quum*, (pro quo tamen ex altera Declinatione prævaluit dein *Quem*) *Quam*, *Quo*, *Qua*, & sic in reliquis. Nam & sæpe hæc, *Eo*, *Quo*, &c. occurrunt nobis, ut Ablativi, ne quis putet me semper illa pro Dativis velle accipi. Res hæc videtur sic satis manifesta & analogiæ consentanea, nisi quis unum ob stare dicat, quod Dativus in significatione motus ad locum adhiberi non

quos, quas, quæ, vel quo; sic *Eos, eas, ea, vel eo*, ut *duo, & ambo*. Sic *quot circa*, id est, circa quæ, „[*quoad* „ id est, ad quæ, supple, loca, tempora, vel negotia.]

Deinceps non id significat quod Grammatici asserunt, sed quod Hispanis dicitur, *Ariceo*, quasi dicas feriatim, „[seu consequenter, per ordinem:] nam proprie ad seriem spectat, Græce *ἰσχυρῶς*. Cic. 3. de legibus in princ. *Deinde etiam deinceps posteris prodebat*: idem 2. divin. *Tum vero ea, quæ Acrostichis dicitur, quum deinceps*

non soléat. Certe in Nominibus propriis locorum, non Dativus ita nobis occurrit, sed constanter Accusativus, veluti *tendo Romam, Athenas, Carthaginem, Vejos*, non *Romæ, Athenis, Carthagini, Vejis*. Veram in multis videtur alia olim, alia, postea, invaluisse constructio. Dein videntur primum *Quo, Eo*, in Dativo notavisse, *quem in usum, cui rei* scil. inserviet illud, ut apud Ciceronem, *Martis signum quo mihi Pacis auctori?* Et passim apud Ictos, *quo bonum est hoc vel illud facere*. Vide omnino infra IV, 5, 6. & considera istic etiam Ciceronis verba à Scioppio allata: *non quæro, unde hæc habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit*, pro, quam rem. Et sic sæpe Sallustius, *quo intenderas* scil. animum, in Jug. cap. 64, 74. &c. Accedit, quod sæpe Dativi ad designandum rei vel actionis finem reperiuntur adhibita, ut ostendimus infra IV, 4, 9. & 12. Hinc jam porro etiam pro, quem ad locum, posita *Quo, Eo*, ad prioris significationis instar, arbitrer. Neque obstat compositio *ꝛ Eo, Quo, Huc*, cum Præpos. *Ad*. Nam ex ipsius Festi verbis con-

stat satis, in hac voce *Adeo*, illud *eo* neutiquam habitum a veteribus pro Accusativo, quum diserte dicat compositionem hanc non esse factam *secundum rationem*, scil. Grammaticam, secundum quam Præpositio *Ad* Accusativo jungatur, cui proinde heic non erat juncta. Deinde vero componuntur Præpositiones non tantum cum Verbis & Nominibus, sed & cum Adverbiis & ipsis Præpositionibus. Vide Vossium de Analog. IV. 23. Sic *Exadversum, Derepente, Præut, Desub ipsis Alpibus*, quod apud Florum occurrit. Componuntur etiam cum aliis Nominum Casibus, quam quos ceteroqui regunt. Neque cum Nominativo tantum, veluti *Proconsul, Cumalter*, de quo vide Festum; sed & cum Obliquis, sic *Præmodum* pro admodum, Vide Gellium VII. 7. *Postmodo, Adprime*, Denique etiam absolute & separatim ponuntur inter Dativum & Verbum, Cicero pro Sulla cap. 8. *Me meum genus suo ante non ponere gaudeat*. Vide supra ad cap. 5. not. 2. Ita vero nihil in eo hæsitacionis esse debet, quod ad cum *eo, quo, huc*, quæ pro Adverbiis ab ipsis Gram-

ceps ex primis versus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis. Livius lib. 1. Ita duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, hic pace, civitatem auxerunt. Hisp. Uno tras otro. Cic. 2. Nat. D. Posse ex iis (literis) in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possunt, effici. Cæsar. 1. Civil. His perfectis collocatisque, alias deinceps pari magnitudine rates jungebat.

Protinus, seu Protenus, idem enim sunt, id est, porro tenus. Hisp. Adelanse, o continuadamente, id est, quod non sit discretum: differt enim a Deinceps, quia illud proprie in discretis cernitur, hoc in continuis. Quod apte significavit Virgil. quum de Sicilia loqueretur, quæ olim Italiæ conjuncta fuerat; Quum protinus, inquit, utraque tellus una foret: idem, Protenus ærii mellis cœlestia dona Exequar: idem 1. Eclog. En ipse capellas (40) Protenus ager ago.

Grammaticis jam olim fuerunt habita, longoque usu eam speciem & vim acceperunt, legatur compositum, dicaturque adeo, quoad, adhuc; nihilo certe magis quam in hisce, exinde, deinde, proinde, perinde, perquam, præterquam, præquam, Interibi apud Plautum, Inibi apud Gellium III. 1. & similibus. Sæpe autem dicitur Usque adeo: sic Adeo usque dum apud Plautum Amph. 1. 2. 10. & Afin. II. 2. 62. Et Usque adeo, donec perpulis apud Terent. And. IV. 1. 38. Usque adeo ego illius ferre possum ineptias & magnifica verba, Verba dum fini, Eun. IV. 6. 3. Si-

militer passim apud Plautum & Terentium occurrit. Usque adhuc. Verum hæc nihil mutant naturam. Eo, Huc, Quo, quum dicatur etiam frequentissime, Eousque, Quousque, Hucusque, & Usque passim etiam absolute positum reperiatur.

(40) Protenus ager ago.] Sic Scipio apud Gell. IV. 8. Eamus nunc protenus Jovi O. M. gratulatum. Cic. Divin. I. 24. Præcepisse ut pergeret protenus, quid retro atque a tergo fieret, ne laboraret. Fam. III. 6. Petiit a me, ut Laodiceam protenus irem. Liv. XXIII. 18. Quod non ex Cannensi acie ad urbem Romam protenus duxisset.

FRANCISCI
SANCTII
MINERVA.
PARS SECUNDA.

LIBER QUARTUS.

In Quartum Librum rejicimus illa, quæ subtilioris sunt considerationis, & maxime causas Latini sermonis aperiunt.

CAP. I.

De Figuris Constructionis, & Ellipsi.

FIGURÆ Constructionis sunt Anomalia, si-
ve Inæqualitas partium, quæ fit per Defe-
ctum, per Exsuperationem, per Discordiam,
per Inversum Ordinem. In Endia seu De-
fectu, Ellipsis & Zeugma; in Exsuperantia, Pleo-
nasmos; in Enallage seu Discordia, Syllepsis; in Or-
dine perturbato Hyperbaton. Sunt igitur quatuor Fi-
guræ: nam Antiptosis, Prolepsis, Synthesis, Apposi-
tio, Evocatio, Synecdoche, & cæteræ, monstrosi partus
sunt Grammaticorum.

ELLIPSIS est Defectus dictionis vel dictionum ad
legitimam constructionem; ut, *Paucis te volo; No-
ctuas Athenas. Terent. Egone illam, quæ illum? quæ me?
quæ non?* ubi Donatus, *Ellipsis est, & Apopsiopepsis*; quasi
dicat, si ad Grammaticam spectes, Ellipsis est vocum;
si vero ad Rhetoricam, Apopsiopepsis, id est, retinen-
tia & abruptio sermonis.

CAP. II.

Doctrinam supplendi esse valde necessariam.

SED antequam ad hoc præclarum munus accedo, il-
lud videtur refutandum, quod ab istis Latini sermo-
ni9

(1) *Nihil esse supplendam.*] Nihil imperitius aut insulsius dici potest, si spectetur Analogia L. Latinae, aut ratio Grammatica quaeratur Constructionum & Significationum. Quin & aliis utique omnibus in Linguis homines paulatim in loquendo omiserunt, quæ vel ex continuo phrasium usu, vel ex sensu ipso, facile intelligi poterant. Fecerunt hoc simul brevitatis & venustatis causa. Diserte Suetonius Aug. 86. de Præpositionibus & Conjunctionibus, *quæ detractæ adferunt aliquid obscuritatis, etsi GRATIAM augent.* Neque tamen semper *Obscuritatem* adferunt Ellipses, sed plerumque suppleri facile possunt, etiam si sint aliquando longissimæ, ut liquet ex exemplis mox a Sanctio, & supra a Me ad III. 14. pag. 491. allatis. Patet etiam ex iis, quanto brevius & simul venustius ac concinnius loquamur per Ellipsin, quam si plenius omnia absque eâ efferre velimus. Sed haud facile quisquam amplius negabit, ut opinor, Ellipses, earumque in Lingua Lat. frequentem usum. Controversia tantum oritur nunc plerumque de singulis locutionibus & constructionibus, utrum eæ quoque Ellipticæ sint, nec ne. Etenim vidimus supra ad III. 3. quam multa sint Verba Accusativum sibi junctum habentia, quæ a Sanctio, Scioppio, &c. pro Activis accipiuntur, Accusativum proxime & absque Ellipsi regentibus, quæ tamen vere Neutra sunt, & Accusativum per variam Præpositionum Ellipsin sibi adsciunt.

Sed & sæpe mihi in superioribus disputandum fuit contra Ursinum, qui meam phrasium expositionem Ellipticam subinde rejecerat, nec admittere volebat Ellipses, nisi quarum Supplementa apud ipsos Veteres alicubi reperirentur. Vide Me supra ad I. 13. pag. 199. & I. 15. pag. 123. & I. 16. pag. 147. 148. 149. Longe rectius mox Sanctius noster Ellipses statuit, quas in aliis locis ipsa *Antiquitas* aliquando *supplevit*, aut *sine quibus Grammaticæ Ratio consistere non potest.* Et infra IV, 13. disputans contra eos, qui negabant Ellipsin Præpos. *κατά* ante Accusativum, *enixeque postulabat sibi tradi testimonia, ubi hæc Præpositio ponatur expressa*, pronunciat pag. 737. *Iniquos sane, qui velint sibi in L. Latina ostendi, quod Auctores, ut minus elegans, soleant subversugere.* Et profecto innumeræ reperiuntur in Veteribus Ellipses, quarum Supplementa nusquam invenias. Quando uni Verbo junguntur duo Accusativi, alter personæ, alter rei, veluti *Doceo te Musicam* & similia, accipitur id communiter ita, ut Accusativus Rei per Ellipsin statuatur additus. At ubi usquam reperitur ejus supplementum, *Doceo te quod ad Musicam?* Et ideo haud dubio Ursinus inclinavit quidem in eam partem, ut *nihil ob stare* dicat contra Sanctium, *quo minus Unum verbum diverso respectu duos Accusativos regat;* Sed tamen victus ratione ea, quod Accusativus ille Rei eadem Ellipsi jun-

Nam si suppleendum est, *Ego amo Dei*, & *ego amo Deus*,
erunt

jungatur etiam Passivis, agnosce-
re hic Ellipsin debuit, cuius ta-
men supplementum nusquam ip-
se reperit. Vide Eum To. 2. p.
282. Quin ipse alibi To. 2. p.
70. diserte satis tradit eadem,
quæ Ego toties contra eum
disputare debui: Neque, ait,
si durius sonat alicubi hæc sup-
plendi ratio, ideo, tanquam absur-
da vel aversæ respuenda est,
quoniam Auctores causarum Lin-
guæ suæ ignari vel incuriosi, li-
centius non raro locuti sunt. Re-
vera enim istac de causa multæ
occurrunt nobis Ellipses, quæ
durioribus & inconcinnis atque
ab usu loquendi abhorrentibus,
sed Grammaticæ, tamen constru-
ctionis, locutionibus sunt ex-
plendæ. Declarat eas nobis ipse
Verborum sensus, & analogica
constructionum ratio. Quando
Livius ait XXIV. 17. *Plus duo-*
millia Hostium ex duæ casa tradun-
tur, Romani minus quadringentis:
facile ostendetur aliunde supple-
mentum voculæ *Quam* post *Plus*.
At quum *Plus* & *Minus* sint Ad-
jectiva certi Generis, Numeri,
& Casus, manifestum est, ad
veram & Grammaticam constru-
ctionem constituendam multa ef-
se adhibenda, quorum integram
locutionem haud ita facile quis
ostendet. Est enim ea hujus fere
sensus, *Millia Hostium usque ad*
negotium plus præ ea mensura,
ad quam sunt duo millia, tra-
duntur casa, Romani ad negotium
minus præ quadringentis tradun-
tur cæsi. Notum cum quoquam
litigare de ipsis supplementi ver-
bis, sed tamen simile quid ne-

cessario suppleri debet, ut *Plus*,
Minus, *Quam*, suam reperiant
ex analogia Grammatica constru-
ctionem. Sueton. Vitell. 13. *Nec*
cuiquam minus singuli apparatus
quadringentis millibus nummorum
constiterunt, h. e. *nec e. s. a.*
constiterunt millibus nummorum
usque ad negotium minus præ
quadringentis millibus. Ordo istius
constructionis fere est servatus a
Cæsare B. G. II. 7. *A militibus*
passuum, minus duobus, castra po-
suerunt. Plautus Epidico 15, 2,
10. *Duodecim Diis plus, quam in*
cælo est, Deorum immortalium,
Mihi nunc auxilio adiutores sum,
pro, *Dii*, usque ad *negotium*
Deor. imm. plus in cælo duode-
cim Diis præ ea mensura, ad
quam est illud negotium in cæ-
lo, *sunt mihi adiutores.* *Duode-*
cim Diis Ablativi sunt non com-
parationis, sed incedenti ipsius,
quo superatur unum ab altero.
Sic in contrarium in Terentia IV,
6, 21. *hic sunt sexaginta minas*
Duobus nummis minus est, h. e.
negotium in vela *duobus num-*
mis minas præ sexag. minis est.
Durior etiam est hæc construc-
tio in Accusativo, ut apud Te-
rentium Heaut. III. 421. *Ancib-*
las secum adduxit Plautum. A-
delph. II. 1046. *Plautus ingens*
colaphos infregit mihi &c. *on in-*
fregit mihi colaphos usque ad ne-
gotium plus præ ea mensura, ad
quam est *on* infringere *quingent-*
os colaphos. Nam ita aliquan-
do Casus Nominum in altera
parte Periodi ponuntur, ut ne-
cessitas sit, ipsum quoque Verbum
ut hic *infringere*, ad Ellipsin
sup-

supplendam repetit. Sic apud Sueton. Tiber. 34. *Dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere, quod idem; pro, quæ totum habere illi affirmant.* Flor. II. 18. *Tant esse exercitum, quantum Imperatorem, vere prostratum est; h. e. quantum Imperatorem esse constat, deprehenditur, vel simile quid. Possit tamen illa Terentii etiam brevius exponere per Appositionem & Ellipsin copulæ, veluti, infregit colaphos quingentos; & negotium colaphorum plus ep.* Sic enim passim, quasi per parenthesis, non amplius, non minus, positum reperitur. Virgil. Eclog. 3. *Tres patens cæli spatium, non amplius, ulnas, h. e. pateat in tres ulnas, at non in amplius negotium.* Livius I. 32. *Et non minus tribus puberibus presentibus diceret &c.* Sallust. Jug. 105. *Cum mille, non amplius, Equitibus.* Florus in præfat. *A Cæsare Augusto in seculum nostrum, haud multo minus, anni ducenti.* Cicero Famil. XII. 1. *Adhuc alta est injurias suas Resp. nihil amplius.* Et IX. 25. *Obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius, scil. cogito, navicularum habere aliquid.* Et cum copula, Nepos Alcib. 11. *Nam ea, quæ diximus, de eo prædicarunt, atque hoc amplius, superasse &c.* Liqueat itaque ex his, crebro talia occurrere, quæ expediri nequeunt ex analogia Syntaxeos Grammaticæ, nisi majorem in iis Ellipsin statuamus, cujus tamen nusquam apud Veteres integrum reperitur Sup-

plementum. Quando Plautus ait Mercat. II. 4. 13. *EV. Tute heri ipse mihi narrasti.* CH. *Satin' ut oblivis fuit, Me tibi narravisse?* EV. *Haud mirum factum est: mita est Ellipsis in illo Satin' &c. quasi diceretur Satisne (h. e. verene) hoc ita est factum, ut Ego oblivis fui?* Sic ferme et *Satin'*, Bacchid. 111, 3. 87. *Satin' y ut quem tu habeas fidelem tibi, nescias; h. e. satisne ita se res habet, ut nescias &c.* Suppleri hæc ita possunt. At quod tandem dabitur supplementum phraseos, *Minime gentium*, quæ tamen Elliptica est certissime, & tantum per Usam vel Abusum orta ex aliis locutionibus, *Quovis gentium, Ubivis gentium, Nusquam gentium?* at hæc suppleri tamen possunt, licet earum supplementa nusquam itidem occurrant expressa. Sed & vulgaria sunt multa & usitatissima, quæ nusquam integre dicta inveniuntur. Nam ubi illud *Eni*, quod infinitis in locis intelligitur ab omnibus, exprimitur? Quin ipse Ursinus To. I. pag. 12. multa tradit Adjectiva ita absolute poni, ut ne addi quidem Substantivum intelligendum communis usus ferat, & complura alia, addit, non temere, nisi Elliptice, Substantivo suo suppresso, dicta legas. Temere ergo rejicit alibi Vir Doctus Ellipses, tantum quia earum supplementa nusquam reperiantur. Immo vero recesserunt aliquando Ellipticæ locutiones a primitiva constructione & significatione, ut jam vix amplius,

autem, *qua praecepit*. Quibus apte potest responderi, illos

plius, fatente ipso Urfino To. II. p. 328. *causa ejus*, seu ratio, *agnoscatur*. Probat illud ipse ex phrasi *Videor mihi videre* &c. & addit, *quod in aliis, idem & hic usu venire, ut longius tandem a prima origine sua usus Verbi hujus deflexerit*. Sed & hinc factum saepe, ut Nomina per Ellipsin adhibita, suppressis vocabulis, unde totus pendebat sensus, acceperint paulatim aliam & a prima valde remotam significationem, atque adeo pro Adverbiis jam a plerisque habeantur. Talia sunt oppido, vero, numero, modo, admodum, propemodum, &c. Et enim oppido fuit Dativus, & res *Oppido bona* dicebatur a Rusticis, quæ tam bona erat, ut vel ad dominum in oppido habitantem, vel simpliciter in Oppidum judicaretur deferenda ad opulentos istic emptores. Et solet ita Dativus per Ellipsin jungi aliis Nominibus. Sic enim dicitur quoque *Homo frugi*, & forsitan *Res Mancipi*, &c. Vide Me infra cap. 4. ad Vocem *Bona*. Certe illud ita accipere malim, quam ut Festus ait, *ortum esse hoc verbum ex sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, saepe respondebatur, quantum vel oppido satis esset*. Hinc in consuetudinem venit, ut diceretur oppido pro *valde multum*. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur, ut puta, si qui dicant *Oppido didici*, spectavi, ambulavi, errant, quia nulli eorum subjici potest, quod satis est. Atqui non tam hæc vacula adhibetur, ut signi-

ficet *valde multum*, sed tantum, ut significet *valde, plane, penitus*. Plaut. Bacchid. IV. 8. 12. *oppido interii miser*. Et v. 28. *Jam illorum ego animam amborum exsorbebo oppido*. Mostell. III. 2. 118. *Qualibet perambula ades oppido tanquam tuas*. Curcul. I. 2. 44. *oppido servata sum*. Rud. 1, 3, 25. *Hoc, quod induta sum, sunt meæ opes oppido*, h. e. opes meæ consistunt plane in hoc solo, quod ind. sum. Cicero Famil. XIV. 4, *præterquam oppido pauci*. Livius XLII. 29. *Oppido adolescens sacerdos lectus*. XXXIX. 47. *Nec enim multa solum, sed etiam pleraque, oppido quam parva erant, scil. quæ obiciebantur*. In hisce neutiquam exponi potest hæc vacula per *valde multum*, nec potest hisce subjici, *quod satis est*, atque adeo temere, ut jam monuit Vossius in Etymologico, Festus eos, qui aliter, quam ipse censet, loquantur, *errare* affirmat. Manifestum ergo, notare hanc vocem *valde, plane*. Quod vero ex Charisii lib. 2. adferunt Vossius & alii, quasi etiam notaret illico, *statim*, id illi minus recte ita tradunt. Verba Charisii sunt: *Oppido pro Vero aut Statim*. Plaut. Bacchid. Reddidi aurum omne oppido. Posterior interpretatio Charisii, quam nunc arripiunt plerique, est falsa, at prior ferri utcumque potest, ut liquet ex inspecto Plauti loco, quem illi nescivisse videntur. Et enim Adolescens in Bacchid. III. 6. 1. ait, *Reddidi Patri omne aurum*. Hoc dein IV. 4. 30. narrat Servo, *Patri omne cum ramento reddidi*, tum Servus, *Reddidisti?*

didisti? ille, Reddidi. Servus
Omnene? ille Oppido. Hic oppido
non significat statim aut illico, sed
prorsus, penitus, omne cum ra-
mento, ut paulo ante dixerat.
Possis tamen etiam exponere per
Vero, quod iidem in responsio-
ne affirmativa, ut mox videbi-
mus, adhiberi solet. Sed &
liquet ex his, quam longum ea
vox paulatim a prima sua signi-
ficatione & constructione reces-
serit, quum primo per Ellipsin
significavit non, tam Multum,
quod vel oppido satis est, sed, ta-
le, quod Oppido destinari debeat,
Oppido sit idoneum. At absolute
dein adhibita ea vox Adverbii
speciem, quod nihil oppidi signi-
ficat, accepit. Similiter Vero &
Verum, quæ modo pro Adver-
biis, modo pro Conjunctionibus,
habentur, origine sua nihil aliud
fuerunt, nisi Adjectiva Ablativi
& Accusativi casus, per Ellipsin
ad quid affirmandum vel confir-
mandum adhibita, intellecto
Substantivo Negotio, Facto, Mo-
do, vel Simili. Hinc simpliciter
respondendo inserviunt, si quid
affirmandum sit. Terent. Eun.
III. 1. 12. Rex te ergo in oculis
gestare? Vero. Plautus Persa IV.
6. 10. In collum impone. Vero fiat.
Idem Menæch. IV. 9. 37. & 49.
Ita vero simpliciter pro affirma-
tione posuit. Sic Verum. Plaut.
Men. V. 7. 35. Librem Ego Te?
Verum. Afin. IV. 1. 45. Captio-
nes metuis. Verum. Et passim
Terentius. Hinc ad asseveran-
dam pro certe, sane, adhibetur
Vero, Cicero de Offic. III. 23. An
alteri cedas alter, resp. cedat vero.

de Senect. cap. 2. Gratissimum
nobis feceris, si &c. resp. Faciam
vero. Sed & passim jungitur
emphatice prorsus Pronominibus,
Ego vero, Ille vero &c. tum parti-
culis, Immo, Hercle, Tum, Age, a-
liisque. At frequenti usu oblitterata
tandem omni Nominis Adjectivi
& Ellipseos specie, utrumque ab-
solute adhibitum significationem
Conjunctionis adversativæ acce-
pit. Non minus absolute Numero
apud antiquissimos occurrit pro
nimis cito. Vide Festum, &
ibi Scaligerum ac Dacerium. At-
que ita Plautus Men. II. 2. 13.
Numero huc advenis ad prandium:
Nunc demum obsonatu redeo. Et
Mil. Glor. V. 7. ubi quum Mi-
les dixisset perii, resp. Haud a-
tiam: (h. e. nondum) numero hos
dicis. Notat etiam in tempore,
tempestive. Plaut. Amphitr. I. 1.
25. Numero mihi in mentem suls
Diis advenientem gratias agere; h.
e. oportuno tempore, ante quam
serum esset. Significatio & El-
lipsis est manifesta: at quo Sup-
plemento absolutam & unicam
hanc vocem ad istam redigemus
significationem? Crediderim E-
go, dixisse primitus Veteres,
Numero citius, vel Numero iusto-
citius, vel numero temporis iusto.
Divinent alii, quod melius sit.
Satis nunc habeo ostendisse El-
lipses certissimas, quarum tamen
Supplementa nusquam reperi-
mus. Sed omnium maxime tur-
bat nos Mado, quod varia signi-
ficat, scilicet saltem, solum, paulo
ante, nunc nunc. Certa hæc
sunt, nec probatione indigent.
At quam sit origine sua Ablati-

da præcipio, quæ veneranda illa supplevit antiquitas, aut

us Nominis Modus, quam excogitabimus rationem istarum significationum, aut quæ Supplementa Ellipseos, quam tamen statuere necesse est? Putem sæpe referri ad tempus, sæpe etiam ad alias res. Quæ dicitur *Modo venit*, exposuerim id, *hoc temporis modo* seu momento, h. e. paulo ante. Proximum enim tempus eo notari arbitror ex Plauto Amph. II, 2, 60. *ita uti dudum dixerat.* AM. *Dudum? quamdudum illud factum est?* AL. *sentas: jamdudum, pridem, Modo.* AM. *Quis istuc potis est fieri, quæso ut dicis; Jamdudum, Modo?* Videmus hinc discrepantiam significationis § *Modo a Dudum*, licet agatur istuc de tempore unius tantum diei, in quo tamen spatio *Modo* longe minus notat, quam *Dudum*. Videtur etiam notare tempus Futurum, ut liquet ex *Postmodo*. Livius xxviii, 19. *Utrum in pugna, an postmodo eremata Urbe inter verbera &c. exspirarent.* Ovid. Arte I, 486. *Insequere, & voti postmodo compos eris.* Res manifesta plane ex Horatio Od. I, 28. *Negligis immeritis nocituram Post modo te natis fraudem committere?* h. e. an nihili facis comm. fraudem nocituram immeritis, paulo post ex te natis? At quum jam dicitur *modo ait, modo negat*, sensus est, *hoc modo temporis ait, altero negat.* Nam sic plane Quintil. II. 14. de vocabulo *Rhetorica*: *Namque uno modo fit Apposium, Ars Rhetorica, ut Navis Piratica: altero Nomen rei, qualis est Philosophia, Amicitia.*

Alii dixissent forsitan, & eodem quidem sensu, *Modo fit Apposium, modo Nomen rei.* Quum porro dicitur, *Vide modo*, apud Cœlium Famil. Cic. VIII. 2. *Dic modo*, Plaut. Capt. III. 4. 38. *Mutuo modo*, Amphit. I. 3. 22. h. *ullo modo, quovis modo.* Difficilius est commodi aliquid Supplementi invenire, quando pro *solum* ponitur, nisi forte etiam tum illud *modo* pro *quovis modo* per extenuationem dictum quis putet. Sed videtur simul intelligi *tantum*: nam si dicam, non *modo indoctus, sed & arrogans est*, sensus est, *non tantum modo quovis, vel modo hoc, est indoctus.* Hinc sæpe conjungitur *Tantummodo*. Utcunque hoc sit, certum est, intelligi Ablativum Adjectivi, quo sensus perficiatur. Sic passim *sine modo, impensius modo; scil. iusto*, apud Sallust. Jug. 47. & 75. Sed & ita *Propemodum* per se nihil notat, nisi quid addatur. Eo autem sensu, quo passim occurrit adhibitum, recte dixeris *prope iustum modum, prope aliquem modum*, h. e. ferme. Denique, ut *Modo* varia ac diversa prorsus notat per varias Ellipses, sic *Admodum* absolute & Elliptice positum notat non diversa modo, sed & contraria, ut *modo* intendat significationem, *modo* imminuat, h. e. *modo idem quod plane, omnino, significet, modo quod ferme, circiter, non omnino, immo idem quod propemodum*, modo etiam simpliciter affirmet & comprobet alterius dicta. Cicero Famil. V. 19. *Superiores literæ tuæ me admodum dele-*

aut ea, sine quibus Grammaticæ ratio constare non potest.

delectarunt. de Offic. I. 42. Nihil proficiunt, nisi admodum mentiantur, h. e. usque ad plenum mentendi modum. At Livius XL. 59. Armorum magnam vim transtulit, nullam pecuniam admodum, h. e. nullam fere, seu nullam ad aliquem modum. Sic XLIII. 11. Exacto admodum mense Februario. Cæsar B. Gall. V. 40. Turres admodum CCXX excitantur, h. e. circiter. Mela II. 7. Fluvius in media admodum natus insula. Plaut. Epid. I, 2, 1. Rem tibi jam elocutus omnem, atque admodum meorum mærorum summam edictavi tibi. Et Mercat. II. 3. 65. Horum illa nihil quidquam facere poteris admodum h. e. ad aliquem modum, ut loquitur Pomponius de Orig. Juris initio, Aucta ad aliquem modum civitate. Jam in affirmando ponitur pro ad hunc modum, quo dicis. Terent. Hec. III. 5. 8. Advenis modo? resp. admodum, h. e. advenis hoc temporis modo vel momento? resp. ad hunc modum res est. Plautus Pseud. IV. 7. 54. Herus tuus? Ita dico. Miles? Ita loquor. Macedonius? Admodum. Et alibi sæpius. Ita vero habemus vocabula, quæ per se sola analogiæ nihil significant, sed quorum sensus ex iis, quæ subintelliguntur, constitui debet, at quid subintelligatur, ex recepta per Usum ellipticum significatione divinari debet, quum supplementa Ellipseos nulla aliunde possint erui. Nihil itaque mirum, reperiri certas plane Ellipses, quas tamen nunc ex analogia Grammatica expedire & sup-

plere nescimus. Quando VEL ita emphatice adhibetur, ut apud Suetonium Cæs. 21. *Cujus vel præcipua opera paulo ante Bibulum impugnaverat. cap. 51. Ne Provincialibus quidem matrimoniis abstinuisse, vel hoc Disticho apparet. Terent. Eun. III. 1. 5. Vel Rex semper maximas mihi agebas gratias. Heaut. III. 3. 7. Vel heri in vino quam immodestus fuisti; & alibi passim apud alios quoque Auctores: in illis certa est Ellipsis, (Vide Sanctium infra cap. 7. & Meistic Nota 15. ut & c. 15.) & præmitti aliquid, immo integrum comma, intellectu saltem debet, quo referatur *Vel*: sed quid aut quæ verba in singulis locutionibus explendis requirantur, divinatu foret difficillimum, quum sine dubio ipsi Auctores paulatim consideraverint non Analogiam voculæ Grammaticam aut Ellipsin, sed solam emphaseos vim, quæ usu ipso huic voculæ jam erat tributa, æque ac nos vulgo nunc facimus in loquendo, nescientes Ellipsin, & tantum Emphasin spectantes. Quod vero integra aliquando commata per Ellipsin fuerint suppressa, probatum vide infra cap. 5. ad *Hoc dico*, & ad *Facio*, & supra ad I. 13. p. 91. in illis Terentii, *Æque quidquam nunc quidem*, pro, *Nihil*. Similiter apud Terent. Hec. III. 3. 18. *Mater consequitur; jam ut limen exirem, ad genua accidit*. Supple omnino, *quum in eo essem jam, ut limen exirem, &c.* Et Cæsarem B. Gall. II. 11. *Tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit dies**

potest. Nulla linguarum est, quæ in loquendo non amet brevitatem: atque eo festivius quidque dicitur, quo plura relinquuntur intelligenda. *Aliud est*, inquit Fabius, *Latine, aliud Grammaticè loqui*. Excutiamus unum aut alterum poetarum versiculum. Virgil. 4. *Æneid. Nec venit in mentem, quorum confederis arvis?* Grammaticus diceret; Nec venit tibi, ô Dido, in mentem recordatio illorum hominum, in quorum hominum arvis tu confederis? Terentius Heaut. *Vel me monere hoc, vel percontari, puta. Rectum est, ego ut faciam, non, ut deterream.* Grammaticè dicitur; O Menedeme, vel tu puta me monere tibi hoc negotium, vel tu puta me à te hoc negotium percontari: quia si hoc negotium, quod negotium ego abs te rogo, rectum negotium est, ideo te illud ego negotium rogo, ut ego idem negotium faciam; at vero si hoc negotium, quod negotium tu facis, rectum negotium non est, hac quoque de causa illud negotium ego à te rogo, ut ego te ab illo negotio deterream. Quid insulsius & alius? Horatius quasi nostras partes agens, & Ellipsin amplectens, dixit lib. 1. Satyr. 10. *Est brevitæ opus, ut currat sententia, neu se Impediat verbis lassas onerantibus aures.* In comparativis sæpè multa desiderantur; ut, *Digitum medius est longior.* Syntaxis est; Ex numero digitorum medius digitus est longior, (2) quam cæteri digiti sint longi. Horatius, *Si meliora dies, ut vina, poemata reddit.* Syntaxis; si diis reddit poemata meliora, quam antea

diei spatium. Atqui nullus est iustus relationis nexus inter multitudinem casorum, & spatium diei. Videtur ergo supplendum, quod istic dicitur, hoc modo; tantam multitudinem interfecerunt, quanta interfici potuit in tanto diei spatio, quantum fuit ab eo diei tempore spatium diei reliquum.

(2) *Quam cæteri digiti &c.]*

Immo adhuc amplius quid requiritur supplementi, ut plena sit constructio. Nempe præ ea re, vel mensura, ad quam rem cæteri &c. nisi quis brevius malit, sine ræ Quam, nempe, est longior præ cæteris digitis, ut illud, quod mox ex Curtio adfertur, *Mare Ponticum dulcius cæteris,*

tea erant bona, ut dies reddit vina meliora, quam antea &c. Contra nostros Grammatistas sentit Quinctilianus lib. 9. cap. 3. quum inquit, *Quæ per detractiōem fiunt Figuræ, brevitatis novitatisque maximè gratia petuntur*, &c. Jam verò quid lepōris habebunt tot Proverbia, si integra referantur? *Lupus in fabula. Ad fractam canis. Ne sutor ultra crepidam. Posterioribus melioribus. Inter cæsa & porrecta. Manum de tabula*, & mille hujusmodi. Multa etiam Grammaticæ ratio nos cogit intelligere, quæ si apponerentur, latinitatis elegantiam disturberent, aut sensum dubium facerent; hinc fit, ut præpositiones sæpè supprimantur, & sæpius participium **ENS**; ut, *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus*, supple **ens**; (3) *Annibal peto pacem*, subaudi **ens**: quæ omnia imperiti ad appositionem, aut evocationem referunt. Alia rursus videmus desiderari, (4) quæ sine vitio suppleri nequeunt, & tamen Grammatica necessitas supplebit; qualia sunt, *tuas spes non curo, quibus me allicis: tua contempler ora, quorum aspectu delector: vim mihi intulisti, cui resistere nequeo: tuam vicem doleo, quæ me excruciat; sustuli duos liberos, unum hic, alterum Salmantica. Cic. Præstantissimum jus est augurum, eorum, quæ sunt in rep. Idem, Unum cælum esset, an innumerabilia. Curtius, Mare Ponticum dulcius cæteris. Pleraque autem subaudiri, quæ apertè dicere non possimus, docet Servius 2. Georg. 98. in illo, *Tmolus & assurgit quibus, & rex ipse Phanæus*: adducitque ex Sallust. Sertorio *triplices insidiæ posite erant, prima*, &c. Vide eundem Servium in illo Virgilii Ecl. 3. *Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos*. Liceat jam nobis per Grammaticos, thesauros Ellipseos aperire, sine quibus injuriam facit*

(3) *Annibal peto.*] Vide me supra ad I. 2. Nota 7. & infra cap. 4. N. 27.

(4) *Quæ sine vitio &c.*] Scilicet Grammatico, ut liquet ex exem-

plis. Nam non sine vitio dicitur *spes, orium, vi* in Dativo, *Vicis* in Nominativo: & sic in reliquis.

facit Latino sermoni, qui se Latinum audet nominare.
 „ [Asconius Pedianus, non Grammaticus solum infi-
 „ gnis, sed etiam in primis locuples Latini sermonis
 „ Auctor, passim in Cicerone Ellipses notat, quidque
 „ subaudiendum sit, admonet; veluti in Divin. *Quam*
 „ *illa primarum, subaudi partium. Multum submitte-*
 „ *re, subaudi vocem, vel gestum.* Sic in 2. Verrina,
 „ *Qui se omnia mea causa debere arbitrabantur:* Locu-
 „ tio pro plena habetur; sed si quæras, quod inte-
 „ grum est, deest *facere*, ut sit, *Omnia facere, debere.*
 „ *C. Verrem Romilia.* Romilia est nomen tribus, abla-
 „ tivi casus, ut sit, *ex Romilia.* Sic alibi ait, *L. Clau-*
 „ *dium Palatina.* Et 3. Verrina, *Poscunt majores*
 „ *poculis,* poscunt à pincerna, id est, petunt, ut sub-
 „ audiatur *bibere.* Ibidem, *Sartis tectisque dominata*
 „ *est:* addidit, *que,* ut esset plenum dictum: nam
 „ *Sarta tecta* dicuntur. Et 4. Verr. *A qua mea longif-*
 „ *sime ratio.* A quo, à qua re, à quo negotio, ac-
 „ cusationis scilicet. Rursum 3. Verr. *Obrigit tibi con-*
 „ *sularis,* subauditur *Provincia.* Et 4. Verr. *Duci jus-*
 „ *sit,* in vincula, vel in carcerem, intelligimus: *qui*
 „ *cives Romani erant,* subauditur *dabantur;* *si Siculi*
 „ *essent,* subauditur *rei;* *tum si eorum legibus dari oport-*
 „ *eret,* subauditur *judicia:* *qui Siculi,* subauditur, *erant*
 „ *judices:* *si cives Romani essent,* subauditur, *rei.* Sic
 „ *Terentius, Hic in noxa est: hic ad defendendam causam*
 „ *adest: cum ille est, hic præsto est: tradunt operas mu-*
 „ *tuas.* Hæc Ascon. qui in verbis illis Terentii, *cum il-*
 „ *le est,* supplendum monet, *reus.* Etiam Donatus in
 „ illud Hecyr. act. 2. sc. 2. *Ego sum animo leni natus,*
 „ sic annotat, *Hoc non est plenum: nam cum dicimus,*
 „ *sum animo leni, ellipticus profertur.* Et mox scena pro-
 „ xima, *Quod me accusat nunc vir, sum extra noxam,*
 „ ibidem Donatus, *Deest,* In eo, *ut sit,* in eo quod me
 „ accusat. Et Eunuch. act. 5. sc. 2. *Desinas:* Ibi Do-
 „ natus: *Deest,* Fac, *ut sit,* Fac desinas: Et Adelph.
 „ act. 3. sc. 2. *Nunc illud est, quod si omnes omnia sua*
 „ con-

„ *consilia conferant , auxilii nihil afferant : ibidem Donatus ; significat , nunc tale negotium est , nunc tale periculum est .*]

CAP. III.

Regulae generales. Ellipsis Cognati Nominativi , Accusativi , & Infinitivi , [sed de his Vide Notas] tum Ejusdem Nominis . Ex numero . Pronominum Ego & Tu . Pronominis reciproci . Ejusdem Nominis diverso casu . Genitivi .

PLATO in dialogo de Ente asserit , sine Nomine & Verbo nullam effici posse orationem : multa enim nomina , ut , *leo , canis , capra* , nihil indicant ; quemadmodum nec multa verba , ut , *currit , ambulat , movetur* . Idem docet Arist. 2. Perih. (1) Quare Verbum sine supposito nihil significabit .

(2) *Curritur , sedetur , statur* , deest *cursus , sessio , statio* , vel potius , *currere , sedere , stare* . Sic in omnibus , quæ Grammatici pessimè vocarunt *Impersonalia passivæ vocis* . Vide supra cap. 1. lib. 3.

Idem intellige in verbis quæ dicuntur Naturæ ; ut , *pluit , ningit , lucefcit* , subaudi , *pluvia , nix , lux* . (3) Vide cap. 1. lib. 3.

Idem in illis quinque , *miseret , tædet , pudet , piget , pœnitet* . Est enim , teste Prisciano , *miseret me tui* , (4) misericor-

(1) *Quare Verbum &c.*] At vide Me supra ad III. 2. pag. 273. 276.

(2) *Curritur , sedetur , statur &c.*] Vide quæ notavimus ad III. 1. pag. 263. & III. 2. 273. 274. denique III. 8. 2. Ubi ostendimus , hæc ex abusu quodam à Veteribus ita adhibita , tanquam non vere personalia ,

h. e. sine ullo respectu Nominativi , qui vel expressus , vel per Ellipsin suppressus , præcedere debeat , & proinde tanquam sola per se sensum aliquem perficientia .

(3) *Vide Cap. 1. Lib. 3.*] Tu vide istuc pag. 263. ubi aliter hæc reperies exposita .

(4) *Misericordia tenet me tui.*] Immo vero sensus est , *miseria* ,

L I 5

vel

ricordia tenet me tui: & *tædet me ciborum*, tædium ciborum tædet me. Verba igitur activa sunt, in quibus intelligitur misericordia, tædium, pudor, pigritia, poena. Vide cap. 3. lib. 2.

(5) Jam igitur si in passiva intelligitur nominativus cognatus, illud etiam sequitur, & Priscianus ipse fatetur, ut accusativus cognatus intelligatur in verbis, quæ Grammatistæ vocant *absoluta*, quum mera sint activa; ut, *curro*, *ambulo*, *sedeo*, supple, *cursum*, *ambulationem*, *sessionem*, &c. Sed hic accusativus pleonasmum fugiendi causa non apponitur; sed cum adjectivo necessario adhibetur: ut, *hilarem vitam vivis*; *bonum certamen certavi*. Itaque omnia verba sunt activa, aut passiva: nam teste Aristotele, omnis motus aut actio est, aut passio, nihil medium est. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Porro nomen verbi cognatum duplex est: nam *lectio*, & *legere*, verbalia sunt à *Lego*; sicut *amare*, &

ama-

vel malum tuum, miseret me: seu facit me miserum, tui in vicem. Quomodo Terent. *Medemi vicem miseret me*, scil. calamitas, seu miseria ejus. Vide me supra ad II. 3. Not. 4. Nam æque in his potest alienus Nominativus perpetuo intelligi, ac in quibusdam Verbis alienus Accusativus. Veluti quum *Merere* in militia simpliciter dicitur pro *merere stipendium*, & similia. Vide me pag. 310. At *Tædet me ciborum* explicandum per supplementum *¶ Negotium*, quasi dictum esset, *Negotium ciborum tædet me*, plane eadem Ellipsi, qua dicitur, *Venit in mentem ejus rei*, &c. Vide ad II. 3. pag. 170. & III. 3. ad verbum *Pœnitet*, ut & cap. seq. ad voces *Mentio* & *Negotium*.

(5) Jam igitur si &c.] Cum in

passivis Impersonalibus non intelligatur Nominativus Cognatus, uti supra variis in locis Nota 2. designatis jam monuimus, nulla est consequentia, quæ hinc elicitur. Sed & illud ipsum, quod hinc elicitur, falsum esse demonstravimus pag. 271. & seqq. ut & p. 301. 302. ubi rationem Accusativi Cognati, quando occurrit, per Ellipsin plerumque explicandi, dedimus. Sed & agnoscenda esse in Grammatica arte Verba vere Neutra, ad cap. 2. & maxime 3. libri III. clarissime docuimus. Infiniti quoque Cognati Ellipsin, quam pene perpetuam in Neutrijs statuunt Sanctius & Scioppius, refutavimus ad idem Cap. 3. ad verba *Invideo*, & *Officio*.

Amatio ab Amo. Itaque dicimus, *curro cursum*, vel *currere*, & *cursum curritur*, vel *currere curritur*: nam eodem Prisciano teste, Infinitum ipsum *Nomen verbi* ab antiquis dicebatur. Itaque *bonum est legere*, & *bona est lectio*, nihil omnino differunt. Idem docet Eustathius primo Iliad. pag. 654.

Quando igitur nomen tibi verbale defuerit, aptissime recurras ad infinitum ipsius verbi, ne cogaris rem agentem ostendere, quæ nihil agat, aut causam sine effectu; nam si Cato vivit, *vitam vivit*, vel *vivere*: & *placet placere*: & *vadit vadere*: *pergit pergere*: & *caret cedere*, &c. (6) Hoc apud Hebræos non esset difficile probare, qui, *ambulat ambulare*, passim dicunt: & *moriis mori*. Habac. 2. *Venire veniet, & non tardabitur*. Et apud

(6) *Hoc apud Hebræos &c.*] At in his tum apud Hebræos, tum apud Græcos & Latinos, Infinitum plerumque sustinet vicem non tam Accusativi, quam Ablativi. Cum Hebræi dicunt **מֹת תָּמוּת** / exponendum id, non *moriis mortem*, ut **תָּמוּת** seu *meri* sit Accusativi loco, in quem tendat proxime vis & significatio activi Verbi, sed *moriis moriendo*, h. e. omnino morieris; pro quo etiam dicitur *moriis morte*, **דַּאֲמִיתָ אֶת־דַּאֲמִיתָ**, ut in Plurali Numero exposuerunt LXX. Gen. II. & III. hanc phrasin. Sed tamen eadem ratione, per Ellipsin scilicet præpositionis, licet diversæ, dici potest etiam illud, *moriis mortem*, sicuti in superioribus pag. 273. jam ostendimus. Hæc vero ita se habere patet ex aliis locis, ubi necessario Infinitum Verbo suo additum sic exponi debet, & exponitur à Græcis Interpretibus. Exod. III. 7. **אֵינִי אֱלֹהִים**

videre vidi afflictionem populi mei. Heic **וְ** *videre* neutiquam est Accusativus, qui regatur à Verbo, quum alius hic sit expressus, scil. *afflictionem*; sed manifeste ponitur in constructione Ablativi cum emphatica intensiōne significationis, ut idem sit, quod *videndo vidi*, h. e. omnino vidi. Unde & Græci verterunt non per **ὁρῶν ἑαυτὸν**, ut tamen illi quidem potuissent, sed per **ὁρῶν ἑαυτὸν**, h. e. *videns vidi*. Similiter Esa. VI. 9. **וְאָזְנוֹ שָׁמַע וְעֵינָיו רָאָה** *audite audire, & videte videre*, recte exposuerunt **ἀκούῃ ἀκούσιν, & βλέποντες βλέψιν**. Unde colligimus, quæ ipsorum fuisset sententia, quæque locutionis ejus ratio & significatio, si maxime dixissent, uti potuerant, **ἀκούον ἀκούσιν, & βλέποντες βλέψιν**. Porro apud Græcos sicuti **ἐπιθυμῶν ἐπιθυμήσατε** est idem, quod **ἐπιθυμία ἐπιθυμήσα**, ut loquitur Lucas XXII. 15. seu **κατ' ἐπιθυμίαν ἐπιθ.**

apud Græcos non raro infinitum cognatum videas. Homerus sæpè dicit *βῆδ' ἰέναι*, & *ἔφη φάνας*. Homerica sunt, *abiit abire*, & *dixit dicere*: „ [quod Germanicus „ idiotismus imitatur, *Wir wollen gehen gehen/ ibimus „ ire.*] Sed & Latini aliquando in hoc genere luserunt: Catullus, *negat negare*. Plaut. Pseud. *Pergitis pergere?* Cicero in Arato, *Post hunc ore fero Capricornus vadere*
per-

ἰέναι. sicuti *ἰέναι ἰέναι* τὸς A' *Θηναῖος* idem est, quod *ἰέναι ἰέναι*, ut ait *Ælianus Var. Hist.* VIII. 15. sic ergo & apud Latinos similia eodem modo, quod ad constructionem & significationem, videntur accipienda. Duo autem inprimis hic observanda; tum, Utrosque, sed Græcos maxime, addere Accusativum Cognatum Verbis suis, potius quam Ablativum; tum, addere Illum tamen frequentissime Verbis potius Neutris, Hunc vero Activis. Ratio utriusque observationis certa est & mecum faciens. Prioris est, quod apud Græcos inprimis longe frequentissima est Ellipsis præpositionis *κατά*, quæ Accusativum requirit, unde & Latini ellipticam eam constructionem accepere, & adeo quoque frequentavere. Alterius, quod verbis Neutris nullus alius additur Accusativus, atque idcirco nullum in iis periculum confusionis aut ambiguitatis, quod quia erat in verborum Activorum constructione propter alium istis additum Accusativum, maluerunt ideo istuc dicere *ἰέναι ἰέναι* τὸς A' *Θηναῖος*, quam *ἰέναι*: quomodo in Neutris loquuntur, veluti *γίλῳ γίλῳ*, *μαῖσται μαῖσται* &c. Sed tamen

ex illo Accusativi & Ablativi promiscuo in his usu, manente utriusque significatione eadem, patet, quæ ergo sit ratio & constructio Accusativi in hisce locutionibus. Nempe eadem, quæ Ablativi, h. e. jungi eum Verbis per Ellipsin præpositionis. Denique quum per talem Ellipsin Cognatorum Nominum tum Accusativus, tum Ablativus, Verbis æque adhæreant, facile apparet etiam illud, quæ ratio sit Infiniti suis item Verbis iuncti: h. e. accedere eum his itidem per Ellipsin præpositionis, neutiquam vero tanquam Accusativum proxime à verbo rectum: adjici autem ad intendendam emphatice Verbi ipsius significationem. Quod negari miror à Clerico in *Arte Critica*, To. I. P. 2. Sect. 1. cap. 4. §. 2. 3. quum utique nulla sit alia ratio istius repetitionis, & ipse dein cap. 12. §. 20. similem repetitionem rei affinis in Genitivo, veluti *Alius Avium*, *Caligo tenebrarum*, *Vanitas - vanitatum*, affirmet intendere significationem. Quare immo minor statuatur Emphasis in, *Moriendo morieris*, *Videndo vidi*, *Νίκη νίκη*, *ἐπιθυμία ἐπιθυμία*, quam in *πόλις μεγάλη*
μέγ-

pergit : idem in Academ. *Itaque confestim ad eum ire perreximus.* Livius, *Classe ire obviam hosti pergit.* Plautus Aulul. *Nunc demum properare propero.* Terentius, *Domum ire pergam*; idem, *placide ire perrexit*? Cic. 1. Divin. *si ire perrexisset.* Livius 2. Pun. *Pergit deinde ire sequentibus paucis.* Virg. *Observans, quo signa ferant, quo tendere pergant* : idem, *Ita farier insit.* Cic. 1. leg. *Sed jam ordire explicare de jure civili quid sentias.*

(7) Hoc Infinitum cognatum intelligitur in participiis neutralibus : ut, *lectum est, legendum erit*, subaudi *legere* : *defessus sum legendo*, subaudi *legere*, id est, *legenda lectione* : *Legere enim & lectio*, ut dictum est, non differunt. Vide *Negotium* Cap. seq.

Idem Nomen, si post Verbum Substantivum sequatur Adjectivum aut Genitivus, necessario subauditur; ut, *hoc pecus est regium*, vel *regis*, valet, *hoc pecus est pecus regium*, vel *pecus regis*: Cic. pro Mil. *Cæsaris potentiam suam potentiam esse dicebat* : Idem pro Marcell. *Tua enim cautio nostra cautio est* : idem 2. Tuscul. *Non ego dolorem dolorem esse nego* : pro Marcel. *Quis est, qui non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium.* Terent. Hecyr. *Verum id vitium nunquam decrevi esse*
ado-

pylras apud Aelianum; *Iracundia* apud Plautum, & *memoria* memini apud Eund. Cap. V, 3. 33. *Latissime gaudere* apud Gellium? Neque obstat huic phraseos istius naturæ, quod aliquando occurrit in locis, ubi nullam non perspicimus emphasin, vel certe non magnam, quum id eveniat culpa partim quorundam Scriptorum, qui semper fere emphatice volunt loqui, etiam ubi non est magna emphaseos ratio, partim nostra, qui non semper intelligimus justam Scriptoris emphasin. Vide & supra ad III. 2. pag. 273. & III. 3. ad

Verbum Officio.

(7) Hoc Infinitum Cognatum.] At vide supra ad III. 8. pag. 435. &c. ubi hanc Infiniti Cognati Ellipsin in Participiis Neutris & Gerundiis liquido refutavimus, & ostendimus intelligi potius in iis *Negotium*, vel Nihil, quum sit ea constructio plerumque Impersonalis. In multis tamen a Sanctio allatis potest idem fere intelligi nomen, brevior & faciliore Ellipsi, veluti, *Macedonum omnibus & quibusdam Adrianorum*, pro omnibus Hominibus Hominum Macedonum, *Alarum altera* scil. ala &c. Nec enim satis com-

adoleſcentia, ſupple *vitium*, ut ait ibi Donatus. Plaut. Caſ. *Nunquam adepol jejunium jejunium eſt*. Cic. I. Nat. Deor. *Itaque in illis ſelectis brevibuſque ſententiis hæc prior ſententia eſt*. Ovid. *Pendet & a veſtra noſtra ſalute ſalus*. Terent. Heaut. *Aſſimulabimus tuam amicam huius eſſe amicam*. Et in ſacris, *Domus mea, domus orationis eſt*: & iterum, *Domus mea domus orationis vocabitur*. Johan. 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me, patris*: & Pfalm. 137. *Laudate Dominum, quia bonus, ſubaudi Dominus*. Ita dicimus, *Hic non eſt honor, ſed onus*, „[id eſt, hic honor non eſt honos:] *Hoc non eſt munus, ſed pœna*, id eſt, hoc munus non eſt munus. Lucan. *Neque enim iſta curari prælia juſta decet*. Terent. (8) *Vis eſt hæc quidem*. Stulte igitur præcipiunt Grammatici, verbum *Eſt* regere genitivum, ſtultius etiam Dialectici, qui docent, *accidens prædicari poſſe de ſubſtantia*; ut, *Cicero eſt albus*: quod falſum eſt; nam *Cicero eſt albus*, & *Cicero eſt homo albus*, non differunt, nec plura verba hic, quam illic, enumerantur, alioqui ſi nil intelligas, ſonabit, *Cicero eſt albus Cicero*. Vide infra *Homo*: [ſed & Me ſupra I, 7. II. hæc Sancti refutantem.

Ubi genitivus ab adjectivo videtur diſcrepare, præcipiunt iſti, eſſe Græciſmum, aut Antiptoſim; ut, *multos militum omiſit*, id eſt, multos milites. Horatius libro 2. Satyr. 2. *Corruptus vanis rerum*, id eſt, vanis rebus: idem 4. Carm. *Virginum primæ*: ibidem, *Nec tu peſſima munerum ferres*. Vide Lamb. lib. 4. Oda 12.

Lu-

mode dixeris, *ex numero alarum*, quæ tantum duæ erant, altera: *Omnibus ex numero Mæcedonum* &c. ubi nihil utique eſt partitionis, quam de Omnibus iſtius generis Hominibus loquatur Auctor. Sic fere Horatius Od. 1, 29. *Quæ tibi virginum ſponſo necato barbara ſer-*

viet, h. e. Barbara virgo Virginum Barbararum.

(8) *Vis eſt hæc quidem*.] Hoc exemplum non eſt *Ejuſdem Nominis*, quum aliud intelligatur. Senſus enim eſt, *Hæc quidem Res eſt Vis*. Res autem illa erat Pervicacia flagitandi, quod alter recuſabat,

Lucanus libro 2. *Minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res. „ [Propert. *Omnia non pariter rerum sunt* „ *omnibus apta*, pro, omnes res, subaudiendo *negotia*. „ Ovid. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, id est, „ omnes homines. Vide infra *Negotium*.] Sed non ita est; nunquam enim adjectivum sine substantivo erit; Supplendum igitur idem Nomen. Livius lib. 9. dec. 4. *Neque earum rerum ullam rem, in quas jurejurando obligati erant, in se aut in alios admiserant*. „ [Plaut. Men. „ act. 5. sc. 2. *Summum Jovem detestor. SE qua de re* „ *rerum omnium?* [Sed in hujusmodi genitivis præter Substantivum, quod intelligi dicimus, deest etiam *Ex numero*, ut jam docebimus.

In omni Partitione, quæ fit per verbum, aut per nomina positiva, comparativa, superlativa, aut numeralia, aut denique quoquo modo, si Genitivus sit, regitur ab his particulis, *Ex numero*; ut, (9) *Hispanorum alii vigilant, alii student, quidam boni, quidam mali, quidam fortiores, alii fortissimi: qui vestrum? alter horum, subaudi ex numero*. Plin. lib. 8. cap. 48. *Lanarum nigrae nullum colorem bibunt*. Lucan. *minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res ex numero rerum. „ [Li. „ vius, *Macedonum omnibus, & quibusdam Andrianorum, ut manerent, persuasit*. Plinius, *Piscium omnibus ferrati dentes*. Dictys lib. 1. *Interim apud Trojam legatorum Palamedes ad Priamum adiit: &* lib. 2. *Reliquis presentibus, Græcorum Menelaus verba facit, solo omnium* „ *Dei-*

(9) *Hispanorum alii &c.*] Sueton. Claudio 28. *Libertorum præcipue suspexit Posiden*. Mela III. 6. *His oris multæ ignobiles insulae adjacent, sed earum, quas præterire non libeat, Gades fretum attingit*. Tacitus Hist. I. 31. *Tribunorum Subrium & Cerium milites adorti*. Et II. 15. *Quorum improvide secutos conversi circumvenere Equites*. Similiter Græ-

ci; Lucas Act. Ap. XXI. 16. συναλθον δι' αὐτῶν μαθητῶν σὺν ἡμῖν, scil. πρὸς. Sic Johannes Evang. XVI. 17. sed addita præp. ἐκ. εἶπον δὲ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. Aelianus Hist. Anim. I. 3. ὁ ἰχθὺς ὁ κεφαλῶν ἐν τοῖς ἰσσοῖς βιάταιν ἰσι. Var. Hist. XIV. 49. πρὸς τὰς τρυφῶνας αὐτῶν. Vide me ad Aelian. Var. Hist. I, 32, 6.

„*Deiphobo Hecubæ assensu.*] Cicero 2. Officior. *Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmitior, &c.* Sueton. in Galba 10. *Alarum altera agrè retenta in officio.* In omnibus his, & similibus, deest ex numero: Martial. lib. 6. *Censor maxime, principumque princeps.* Unde licebit exhibere Grammatistas, qui pueris inculcant, Superlativa regere genitivum, & Comparativa inter duo; quasi genitivus ille regatur à Superlativo, aut Comparativa solum inter duo cum genitivo reperiantur, quum sit frequens & usitatum, *major fratrum, belluarum prudentior, animalium fortiora*; sed ubique deest ex numero, ut exempla subjecta docebunt. Cæsar. 2. Gall. *Ex numero adversariorum circiter sexcentis interfectis:* ibid. *Ex eo numero navium nulla desiderata est:* idem 3. Civil. *Milites ex numero ægrotorum ignominiam non tulerunt.* Cic. 2. Agrar. *Quorum ex eo numero, qui per eos annos consules fuerunt, multi mortui sunt, id est, multi eorum:* idem 2. Fin. *Quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias, &c.* idem 1. Orat. *Homo ex numero disertorum postulabat:* idem in Oeconomico, citante Prisciano, *Nemo ex eo numero hominum, qui apud nos eo numero dignantur.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 4. *Quum unus è numero Persarum:* idem lib. 7. cap. 2. *Hominiibus, è quorum turba duos retulisse abunde erit.* Ovid. Metamorph. *Furit audacissimus omni de numero Lycabas:* idem in epist. *Quarum de populo nulla relicta tibi est;* idem 4. Metamorph. *Excipit unus Ex numero procerum, quærens, cur una sororum, &c.* Virgilius. 8. Æneid. *Quorum de numero, qui sese in bella sequantur, Præstantes virtute legit:* idem 5. Æneid. *Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.* „ [Propertius, *E quarum numero me contigit una Dearum.*] Juvénal. Satyr. 6. *Quædam de numero lamiarum.* Apulejus 2. Florid. *Hippias è numero sophistarum, artium multitudine prior omnibus.* Idem ostendit & præpositio; ut, ex omnibus doctissimus. Valer. Maxim. lib. 3. *Erat autem is ex triginta tyrannis crudelissimus.* Plinius lib. 21. cap. 9.

Ter.

Tertium ex omnibus minutissimum. Ridicula verò sunt, quæ inculcat Valla de *Unus & Solus*, lib. 3. cap. 67. esse scilicet nomina duo ex natura Superlativorum, regereque genitivum, ut, *Primus omnium*: quasi verò non etiam Horatius dixerit, *Sapientum octavus*: & Martial. lib. 8. *Nona sororum*. Rectius Thom. Linacer lib. 6. *Nomen*, inquit, cum præpositione deest, ut ante tales genitivas, Animalium fortiora, quibus est sanguis crassior: subauditur enim de numero, vel ex numero. Hæc ille. Jam igitur contra Grammatistas colligamus, comparativorum & superlativorum genitivos, (nisi sunt (10) sui positivi, ut, *avidior pecuniarum*) ab illis nequaquam regi, imo nec ad illa quicquam attinere. An non risus digna est, quum Valla & Grammatici docent, in his orationibus, *fortiores Trojanorum superavit*, & *fortissimos Trojanorum superavit*, in priore esse genitivum partitionis, in posteriore minime? Sed horum insaniam (11) alibi exagitavimus cap. 11. lib. II.

In primis, & secundis personis, quia rusticè, nisi discretionis, aut alia impellente causa, suppositum apponitur, elegantius subicitur. „[*Quærenti, Quid facis?* respondetur, *lego*, nam Grammaticè quidem, „non æque tamen (12) Latine dicitur, *Quid tu facis?* *Ego lego.*]

Quando suppositum agit in se, sapissime & eleganter subicitur accusativi, *me*, *te*, *se*; ut (13) *Nox præcipitat*,

[(10) *Sui Positivi.*] Nontamen Genitivus hic *Pecuniarum*, etiam Positivo additus, regitur proxime ab ipso Adjectivo *Avidus*, sed, ut reliqui Genitivi Adjectivis juncti, intercedente Ellipsis in negotio, aut simili. Vide supra lib. II. cap. 3. n. 6.

[(11) *Alibi exagitavimus.*] Vide quæ notavi de Comparativis II, 10. pag. 214. & Sanctium de Positivis ac Superlativis II. 11.

pag. 228.

[(12) *Latine.*] h. e. eleganter, & ex more eleganter loquentium.

[(13) *Nox præcipitat.*] Ita Florus IV. 2. *Sic præcipitantibus satis prælio sumpta est Thessalia.* Cic. Somn. Scip. cap. 5. *Ubi Nilus præcipitas ex montibus.* De Offic. l. 1. *Qui libri jam illis fere æquarunt*, scil. *se.* Nepos Thrac. 2. *Tempore ad comparandum dato.*

M m

Sall.

cipitat, hyemis adventat, imber ingruit, nupsit regi, ille jam lavit, bene vortat, bene habet. Æneid. 2. Per pectora cunctis insinuat pavor: & mox, Accingunt omnes operi: & mox, Et ruit Oceano nox: idem, Quis talia fando semperet à lacrymis? Æneid. 10. Tum Zephyri posuere. Livius lib. 39. Mores quidem populi Rom. quantum mutaverint, vel hic dies argumens erit. Sueton. Claud. 22. Quoties terra in Urbe movisset. „ [Cicero 9. ad Atticum, „ Decimo quarto post die, quam ille Canusiq. moverat. Jam „ ista.] Bene vertat, bene res vertat, bene habet, trita sunt. Terent. Quid multis moror, subaudi me: idem, Facile ut pro Eunuchò probes, (14) subaudi te: idem Adelph. Tot res repente circumvallant, ubi Donatus docet deesse se. Nec verum est, quod docet Servius, & alii Grammatici, esse aliqua verba activa pro passivis posita; ut, nox præcipitat, pro, præcipitatur: & volventibus annis, pro, volutis &c. Immo vero deest se, ut recte docet Linaccer, & sæpe exprimitur. Livius libro 3. Decad. 3. cap. 19. Nam & præcipitasse se quosdam, non tolerantes famem, constabat. Plinius libro 8. cap. 36. præcipitaturi se ex aliqua rupe. Terent. Adelph. Vide, ne ille huc prorsus se irruat. „ Valerius Maxim. libro 9. cap. 8. num. 1. „ Quam temere se Africanus superior ex Hispania duabus „ quinquere milibus trajecit ad Sybaccem.] Virgil. Seque ex oculis avertit & aufert: alibi suppressit, inquires, Dixit, & avertens rosea cervice refulsit. Varro lib. 2. Rust. cap.

Sall. Catil. 6. Imperium regium in superbiam vertit: ubi vide Notas, ut & Rivium ad cap. 52. Tacit. Ann. XII. 29. Diuturnitate in superbiam mutans: cujus Verbi similia exempla vide apud Putschium ad Sall. Jug. 104. Gell. I. 17. At si, Explicuit, diceret, imperfecto & debili numero verborum sonus clauderet: de quo Verbo vide & Gronovium Patrem ad Liv. XXII. 39. Ad-

de &, quæ notavimus de hisce supra ad III. 2. pag. 224. & III. 3. pag. 297, 298. Alienum autem est ab hac observatione, Hiems adventat, quod Auctor inter ejus exempla hic memoravit.

(14) Subaudi te.] Immo vero Formam & Aetatem. Nam ita Terentius Eun. II. 3. 83. Præterea forma & ætas ipsa est, facile ut pro Eunuchò probes, scilicet eas.

cap. 2. *Antequam calores aut frigora se fregerunt.* Cæsar 2. Civil. *Omnes se portis erumpunt.* Virg. 1. Georg. *Diversi erumpunt sese radii* : idem suppressit 4. Georg. *Erumpunt portis* : idem Ceiri , *Nam qua se ad patrium tendebat semita limen.* Persius Satyr. 4. *Vertentem sese frustra sectabere cantum.* Virgilius sæpe reticet accusativum , ut 3. Georg. *Et tota solidam in glaciem vertere lacuna* , subaudi se : idem , *Ingeminant Austri* : idem , *Inclinat fortuna ducum.* Celsus lib. 3. *Inclinat se febris.* Vide in Thesauro *Inclino* : idem Virgil. *Alta neu crede paludi* , subaudi te. Hinc illa trita , *crede mihi* , subaudi te ; non credo tuæ fidei , subaudi me. Cic. *Tum se emergit* , & fertur illuc. Suet. *Carmillus me evasit.* Huc illa pertinent , *pluit* , *ningit* , *serenat* , *tonat* ; ut , *pluvia pluit se* , vel *pluviz pluit pluviam* : nam etiam in multis potest accusativus cognatus intelligi ; ut in sacris , *Gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus* : & frequenter legimus *Gaudere gaudium.* [At Vide Notas ad III. 3.]

Aliquando intelligitur idem Nomen , sed aliter atque in superioribus. Plinius lib. 7. de Cicerone , [Vide de his supra ad II. 10. pag. 213.] *Omnium triumphorum lauream apte majorem* , subaudi laureâ , in sexto casu. Varro lib. 2. Rust. de bubus , *Transmarini Epirotici non solum meliores totius Græciæ , sed etiam Italiæ* , subaudi bubus. Ibidem de canibus , *Cibatus canis propior hominis , quam ovis* , subaudi cibatus. Plin. *Lanarum nigra* , &c. ut supra in Ellipsi Ex numero.

Sed non solum Nomen , unde sæpe genitivus pendet , subicitur , sed ipse etiam Genitivus , quod adnotatu dignum est. Qua de re est elegantissimus Cicero- nis locus , qui nostram supplendi doctrinam maximè illustrat , in 2. lib. Natur. Deorum , *Sed id* , inquit , *præcise dicitur* , *ut si quis dicat* , Atheniensium rempublicam consilio regi , *desit illud Areopagi* : *sic quum dicimus* , providentia mundum administrari , *desse arbitrator Deorum* : *Plene autem & perfecte sic dici existimato* ,

Providentia Deorum mundum administrari. Hæc Cicero. Horat. *Millia frumenti tua triverit area centum*, subaudi *modiūm*: idem, *Callidus huic signo ponebam millia centum*, supple *sestertiūm*: idem, *millia tum pransi tria repsumus*, subaudi *passuum*. Perf. Satyr. 6. *Diis igitur, Genioque Ducis, centum paria ob res Egregie gestas inducō, subaudi boum.*

C A P. IV.

Ellipsis Nominum, & Participiorum, ordine Alphabetico.

Adjectiva nomina nunquam fient Substantiva; ut male credidit Cæsar Scaliger; nam accidens non transit in substantiam. Vide *Ars*. Nomina tamen propria undelibet trahuntur: *Julius, Julianus, Julianus*; nomina sunt Imperatorum; & *Cedo alteram*; nomen Centurionis. „ [Recte proinde Charisius, *In adjectivis*, „ inquit, *absolute positis subaudiendum, quod quisque vo-* „ *luerit*; sed nempe ad exempla legendis auctoribus ob-

„ *servata.*] Itaque in omni Adjectivo scrutabimur Substantivum, hoc ordine.

Acinus vel acinum, vel grana. *Colligere vinacea, vel vinaceos*, tritum est apud autores rei rusticæ, subaudi *acinos*. Cic. Senect. *aut ex acino vinaceo*.

Accipiter. *Stellaris, Asterias, hierax, rubetarius, haliæetus, fringillaris, tertiolus, triorches*, subauditur *accipiter*, vel *falco*.

Actor. Plin. lib. 7. *Spinther (1) secundarum, tertiarumque Pamphilus*, deest actor. Vide *Partes*.

Ædes, Ter. Adelph. *Ubi ad Dianæ veneris*. Horat. 1.

Serm.

(1) *Secundarum tertiarumque.*] *theris traxit, alter, nisi Nepotis*
De iisdem eodem modo Valer. *à mribus accepisset, Pamphilis*
Max. IX. 14. 4. *Alter ex quodam secundarum cognomen Spin-*
teriarum habuisset.

Serm. *Ventum erat ad Vestæ*, (2) subaudi *ædem*. A. Græcis hoc manavit, qui etiam dicunt, *Eo ad præceptoris*, subaudi *domum*, vel *ædes*. Plautus Bacch. *Quin ipsa in æde Dianæ conditum est*. Cic. 2. Philip. *Qui maximo te ære alieno ad ædem Opis liberasti*.

Ædes. Cum persuasum haberem, genitivum semper à nomine regi, diu quæsi, unde genitivus *Domi* regeretur: donec antiquos, *per ædes domi*, in *ædibus domi*, locutos fuisse animadverti. Id me apertè docuit (3) Plaut. in *Casina*, dum inquit, *Insectatur omneis domi per ædes*. Græci dicunt, *ὑπὸ τῶν οἰκῶν*; Hispanè, *En las casas de la morada*. „ [Itaque sicut Terent. dicit, „ *Solus Sannio servat domi*: similiter Plautus Mostel. *Natus nemo servat in ædibus*. Nempe, *Domus* totum est, „ *Ædes* vero pars illa domi, in qua sunt cubicula. Ser- „ vius in *Æneid*. 2. *Omne ædificium Aedes dicuntur*, sed „ *Varro locum quatuor angulis conclusum docet Ædem vo-* „ *cari debere*. Itaque *Domi* non aliter, quam *Humi*, u- „ fur-

(2) Subaudi *ædem*.] Sic Liv. I. 33. *Quibus ad Murciae data sedes*. cap. 41. *Habitabat Rex ad Jovis Statoris*. Cic. pro Mil. *Cum falsibus ad Castoris*. Famil. XIV. 2. *Quemadmodum à Vestæ ad tabulam Valeriam ducta esset*. Similiter Græci passim, *αἱ τοιαύται οἰκῆς*, *οἰκῆς* *οἰκῆς* *οἰκῆς*, *οἰκῆς* *οἰκῆς* *οἰκῆς*, scil. *οἰκῆς*. Vide me ad Aelian. V. H. I. 24.

(3) Plautus in *Casina*.] Locus est III. 5. 31. Hinc jam, longiore licet supplemento, explicandum videtur, quod legimus in Mercat. IV. 5, 1. *Hera quo me misit ad Patrem*, non est domi, h. e. Pater non est in ædibus suæ Domi, loco, quem in locum ad Patrem Hera me misit. Sed & sic fere *ædes aurium* dicit in Pseudolo I. 5. 54. *Fac sis vacivas ædes aurium*. Nempe *Ædis* proprie no-

tat locum quatuor parietibus vel angulis conclusum. Sic enim Varro teste Servio ad Virgil. *Æneid*. II. Similiter fere Festus; *Ædis*, *domicilium in edito positum*, *simplex*, *atque unius aditus*. Hinc *Templa* & *Sacella*, quæ erant olim plerumque *simplicia*, h. e. unius conclavis, dicebantur in singulari *Ædes sacra*, seu absolute *Aedes*. Talia vero fuisse credo etiam antiquissimorum hominum domicilia, sed postea, auctis paulatim opibus, in uno domicilio plura exstructa conclavia, seu plures ædes, & hinc factum, ut *Ædes* in plurali notet domum ipsam, quæ ex variis constabat ædibus. Apud Petronium p. 16. in *grandi armario* fuisse dicitur *ædicula*, in qua erant Lares argentei, atque alia reposita.

„surpatur in genitivo, sicut & in ablativo, *Venire domo*, pro ab domo: *Tollere humo*, pro, ab humo, quod usurpat Virgilius. Sed Propert. *Domo*, pro, *In domo*, dixit; *Mox Amythaonia nupta futura domo*: pro quo dicere poterat, *Amythaoniae domi*.]

Æs alienum. Livius, *Quum populus solvendo non esset*, subaudi æri alieno: idem, *Quum & privati equum postularent, nec tamen solvendo æri alieno respublica esset*. Vide Apts. „[Vitruv. 10. cap. 6. *Pecuniam contrivit, ut ad solvendum non esset*.]

Æs. *Tanti emi, quanti præfinisti; magni doces; parvi æstimo*; subaudi æris: omnia enim pecuniâ æstimabantur. Colum. lib. 3. cap. 3. *Quem vulgus parvi æris posse comparari putat*. Huc refer illa, *de meo, de tuo, de suo*, subaudi ære. Plaut. Mostell. *Ratio accepti, & expensi constet*. „[Cicero 3. Verr. *Habeo & ipsius & patris ejus accepti tabulas*, subaudi æris. Asconius interpretatur, *acceptarum pecuniarum*: sic] *Quanti doces*, id est, quanti æris pretio doces. Hoc ignoravit Valla lib. 3. cap. 1. Vide, *Assum*, & *Pretio*.

Ætas. *Pervenit ad decrepitam*. Plinius lib. 2. cap. ult. *senecta diem obiit*, sc. ætate. Plaut. Aulul. *Quem senecta ætate ludos facias*. Cic. 1. Tuscul. *Ex his igitur, quæ hora octava mortua est, provec̃ta ætate mortua est: quæ vero occidente sole, decrepita*. Sallust. *Senecta ætate*. *Senecta membra* dixit Auctor Ætnæ Lucret. lib. 3. *membris senectis*: & lib. 5. *ætate senecta*. Sallust. 4. Hist. *Omnes quibus senecto corpore animus militaris erat*. Serv. in Æn. 11. si dicamus, *Senecta*, aut addendum *Ætas*, aut intelligendum.

Ætate. Varro lib. 2. Rust. cap. 7. *Videndum ne sint minores trimæ, (4) majores decem annorum*, sc. ætate: idem cap.

(4) *Majores decem annorum*, sc. ætate.] Dubitem sane. Nam minores trimæ sine dubio dicitur per usitatissimam Ellipsin voculæ *Quam*. Vide omnino infra cap. 7. ubi hæc ipsa Varronis verba, atque alia certioris etiam argumenti, ab ipso Sanctio in exemplum istius Ellipseos afferuntur. Quando itaque dicitur

cap. 2. *castrare oportet agnum non minorem quinque mensum.* Valla lib. I. cap. 19. Nam & hoc, inquit, licet dicere; Ego sum major viginti annorum, id est, atate tali, Vel, Ego sum atatis majoris atate viginti annorum. „ [In hoc, Ubi agit nunc, subauditur atatem. Ter. Fuent. „ rit praeftabilius ubivis gentium atatem agere, quam huc „ redire.]

Affectus. Cic. pro Cluent. Cecidisse ex equo dicitur, & (5) homo infirma valetudine latus offendisse vehementer, subaudi affectus: idem Tuscul. Affectus optima valetudine: idem Divinat. Qui sunt morbo gravi, & mortifero affecti. Terent. Phorm. Tantane affectum hominem quenquam audacia?

„ [Ali-

citur eodem hoc loco, majorem decem annorum, acceperim illud, quasi eadem constructione & ellipsi positum, pro majores, quam equi, vel, equa, decem annorum. Et ita mox, agnum non minorem quinque mensum, nisi malis hoc quidem interpretari quasi per Appositionem, itidem usitatam prorsus, dictum, agnum quinque mensum, non minorem. Prius tamen praeulerim. Ceterum Casus, à quo reguntur tales Genitivi, saepe omittitur. Sic Nepos Cat. 1. Primum stipendium fecit annorum decem septemque, scil. Juvénis, vel Ens. Vide infra Vocem Ens.

(5) Homo infirma valetudine.] Dicitur hoc, ut passim Homo magno nau. Sic porro Sall. Jug. 63. Novus nemo tam clarus, neque tam egregius factis erat. cap. 94. Cupidus voluptatum, sed gloriae cupidior, otio luxurioso esse. Histor. I. in orat. Lepidi, Homines maximi nominis, non minus opumis majorum exemplis. Orat. 2. ad Caesarem.

Urbs amplissimo nomine, & maximo imperio. Cicero Catil. I. 2. C. Gracchus clarissimo patre, avo, majoribus. II. 2. Quos viros, quanto alieno aere? Caesar B. Gall. IV. 1. Quae res eos immani corporum magnitudine efficit, scil. praeditos: nisi forsitan istic legendum sit potius afficit. Sueton. Galb. 4. Quanquam aetate nondum constanti, scil. existens, veterem civitatis exoleumque morem obstinatissime retinuit. Tacitus Hist. I. 8. Quadam etiam finibus ademptis, h. e. in eo rerum statu existentes, ut fines sibi ademptos amiserint. Gellius III. 1. Nunquam tam audaci arguita suis noster Probus. Idem Gellius eod. loco phrasin hanc plenius exhibet, Eosdem esse cum corpore vegeto atque valenti. Similiter Plautus Poenulo V. 5. 24. Sane genus hoc mulierosum est tunicis demissis, h. e. genus hoc hominum, quod cum tunicis dem. existit, & incedit. Nam paulo ante v. 19. dixit, Quis hic homo est cum tunicis

M m 4

long

„[*Alimenta*. In *Diaria*, *Menstrua*, *Annua*, (6) subau-
ditur *alimenta*. Liv. 44. *Consul milite menstruum ferre*
„*secum jussu*, supple *alimentum*.]

Aliquis. Est qui dicat; sunt qui affirmant, subaudi *ali-*
qui. Horat. *Sunt, quos curriculo pulverem Olympicum Col-*
legisse juvat.

„[*Amnis*, vel *aqua*. *Fluvius*, vel *Fluvia*, subaudi
„*amnis*, vel *alveus*, vel *aqua*: nam ut a *Fluo* *pluvius*,
„& *pluvia*, sic à *Fluo* *fluvius*, & *fluvia*. Silen. lib. 4.
„*Oppidum inter duas fluvias collocatum*, & *transgressus*
„*fluviam*, quæ ad mare pertinebat, supple *amnem*; nam
„utriusque generis *Amnem* fuisse, auctoribus citatis, do-
„cet Nonius. Virgil. *Sulfurea Nar albus aqua*, subau-
„di *amnis*: *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile.
„Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum dicimus,
„*Albula magnus*, *formosus Turia ripis*, *altus Sequana*,
„deest *amnis*. [At Vide Me ad I. 7. nota 11.] Virgil.
„libro 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Ausidus undas*.
„Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne*
„*septus*: idem, ad *Rhódanum fluvium*: idem, ad *Euro-*
„*tam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*:
„ibid. *in ripa Pyrami amnis*.]

An-

longis. Expleverim itaque hanc
locationem ita, *Homo existens*
tum infirma valetudine, vel in in-
firma valetudine. ut Cicero de
Senectute, *Ille vir haud magna*
in re, sed *fidei plenus*, ubi San-
ctius intelligit *Constitutus*. Vide
infra eam Vosem, ut & *Ens*, ac
Pradius. Sed & de hoc usu Ab-
lativi Dissert. meam de Dictye
Cretensi ad III. 1.

(6) Subauditur *Alimenta*.] Po-
test id quidem aliquando subau-
diri: & probari videtur ex Li-
vii loco. Diserte etiam Petro-
nius cap. 136. *Anseres medio die*
solebant ab anni diaria exigere. Vc-

rum plerisque in vocabulis hu-
jus formæ, & sub voce *Annua*,
crediderim subintelligi *Aera*, vel
Sestertia. Sic *Honorarium*, *Sala-*
rium, *Vasarium*, *Calcearium*,
Vestiarium, notat pecuniam, vel
Aes, quod ad eas res compa-
randas datur. Sueton. Vesp. 8.
petentes constitui sibi aliquid (pe-
cuniæ) *calcearii nomine*. Ner. 10.
Senatorum nobilissimo cuique, sed
a re familiari destituito, *annua sa-*
laria, & quibusdam *quingena se-*
stertia, *constitui*. Cicero in Pi-
son. cap. 35. *sestertium centies*;
quasi *vasarii nomine*, in venditione
neci capitis adscripseras.

Tib.

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 553

Anguis, vel bestia. *Serpens* adjectivum est, à *serpo*; ut *serpens vitis*; *sacra serpentina*; *aqua serpens*. Sed cum legis, *caeruleus serpens*, vel *dira serpens*, (7) deest *anguis*, vel *bestia*. Ovid. 1. *Metamorph.* *Pythia, perdomita serpentis nomine dictos*: ibid. *Incognita serpens*. Nec audiendus est Valla, qui duo adjectiva uni tribui substantivo posse negat. Plaut. *Quasi proserpens bestia*: idem *Asin.* *Fac proserpentem bestiam*: *Serpentem rivum* dixit Lucanus lib. 9.

Animus, vel consilium. *Deus in adiutorium meum intende*, deest *animum*. Horat. *Si non intendis animum studiis, & rebus honestis*. Terent. *Repudio consilium*, (8) quod prius intenderam. Cic. 2. *Agrar.* *Sed attendite animos ad ea, quæ consequuntur*.

Annus.

Tib. 50. *Juliam peculio concesso a patre, præbitisque annuis fraudavit*. Vesp. 17. *Consulares inopes quingenis sestertius annuis sustentavit*. III. *Grammat.* cap. 23. *Quamquam ex schola quadragena annua caperes*. Supplevit Livius V. 4. *An si eum ad calculos Resp. vocet, non merito dicat, Annua ara habes, annuam operam ede*.

(7) Deest *anguis*, vel *bestia*.] Vel etiam *Draco*. Sueton. Tib. 71. *Serpens Draco erat ei in oblectamento, eumque sua manu ciabat*.

(8) Quod prius intenderam.] Alienum hoc puto. Nec enim eadem dicitur ratione *intendere animum*, & *intendere consilium*. Prius est activæ & directæ constructionis, posterius Ellipticæ, cujus explendæ ut ratio ineatur, dicendum foret plenius, *intendere animum ad aliquod consilium*. Sic Sall. Jug. 20. *in Regnum Adherbalis animum intendit*. Et cap. 43. *ad bellum, quod gesturus erat, animum intendit*. Jam cum

Ellipsi cap. 25. *neque, quod intenderat, efficere potest, uti Adherbalis potiretur*; pro, in quod intenderat animum. Pro eo passim etiam dicitur, *quo intenderat*, Jug. c. 64. 74. &c. Sed & hinc *intendere* cum Infinitivo construuntur. Sall. Jug. 92. *Quem locum summa vi capere intendit*. or. 2. ad Cæf. *Neque ullam rem in principio agere intendit, nisi illi auctores fierent*. Livius XXXVI. 45. *Effuse sugere intendit*. XLI. 11. *vineis oppugnare oppidum intendit*. Tac. Hist. II. 12. *Arcere Othonianos provincie finibus intendit*; h. e. intendit animum ad eas res, quæ Infinito declarantur. Neque tamen negaverim active quoque dici, *Consilium intendere in aliquid*, vel *aliquem*; ut apud Terent. Heaut. III. 2. 2. *intendenda in senem est fallacia*. Et Cic. de Invent. II. 34. *Nunc in alteram Concessionis partem considerationem intendemus*. At in loco Terentii, qui est Andr. IV. 3. 18. *Consilium, quod*

Annus. Virgil. *Adeo in teneris consuescere multum est, subaudi annis.*

Aptus, vel idoneus, vel accommodatus. Cic. 2. Philip. (9) *Nec tu solvendo eras, subaudi aptus, vel idoneus: integrum est, Nec tu solvendo ari alieno sufficiens eras.* „ [Liv. 38. *Paucitas conjuratorum celanda, quam agenda rei aptior erat.*] Plinius, *Ferrum non est tundendo: Idem, Radix ejus vescendo non est, id est, esui apta.* Celsus lib. 1. cap. 28. *Quodlibet puri movendo accommodatum.* Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Ea non potest in structura oneri ferendo esse firma.* Colum. lib. 1. cap. 9. *Dummodo perpetiando labori sit idoneus.* Vide *Æs alienum.*

Aqua. *Frigidam subfundere*, Proverb. scil. *aquam.* Juvenal. Satyr. 5. *Quando vocatus adest caldæ gelidæque minister: ibid. petitur decocta.* Martial. *Jam defecisset portantes caldæ ministros: Idem, Caldæ poscis aquam.* Cic. 1. Cat. *Si aquam gelidam biberint.* Apul. 2. *Metamorph. aqua calida injecta.* Columella lib. 6. cap. 16. *perfunduntur aqua frigida.*

„ [*Piscina subauditur aqua: nam Piscinus est ad pisces* „ *pertinens. Hinc Petimen piscinum dixit Nævius apud* „ *Festum.*] Plu-

quod nunc repudiat, & antea intenderat, notat rationem rei gerendæ, in quam animum intenderat.

(9) *Nec tu solvendo eras.* Liv. II. 9. *Tribuo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo essent.* Tac. An. XI. 3. *quæque alia conciliandæ misericordiæ videbantur.* Sall. Catil. 46. *Pœnam illorum sibi oneri, impunitatem perdundæ Reip. fore, scil. idoneam.* Vide etiam infra ad *Bonæ.* Sæpe tamen hi Dativi simpliciter in talibus locutionibus Finem notant. Tac. An. II. 31. *Nec ad invidiam ista, sed conciliandæ misericordiæ, refero, ibid. cap. 4. Tum Cæsar compo-*

nendæ Armenia deligitur. Cap. 21. *Subducit ex acie legionem faciendis castris.* Cap. 46. *Augendæ dominationi certatur.* Sic Triumviri Reip. constituendæ, agro dividundo, Prætor juri dicundo. Sallustius ita ferme Genitivos adhibet, Catil. 6. *Imperium Regium, quod initio conservandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat.* Jug. 88. *Quæ postquam gloriosa modo, neque belli patrandi (esse) cognovit.* Ubi Vide Rivium. Histor. I. *Omnia retinendæ dominationis honesta existimat. h. e. quæ pertinent ad domin. retinendam: nisi malis intelligi in his causa, gratia.* Vide Sanctium infra ad vocem *causa.*

Pluvia ingruit, subaudi *aqua*: nam dicimus, *pluvius diebus*; & apud Jurisconsultos Titulus est, *de aqua pluvia arcenda*. Ovid. *Pluvioque madescit ab Austro*. „[*Lucr.* „ *Mittunt humorem pluvium; Humor quo pacto pluvius con-* „ *crescit in aliis Nubibus.*] Cato R. Rust. *Quum tempestates pluviae fuerint*. Æneid. 1. *Pluviasque Hyadas*.

Aqua, s. *fluvius*, s. *amnis*. *Confluens*, *profluens*, *torrens*, Adjectiva sunt, in quibus absolute positis intelligitur *aqua*, *fluvius*, vel *amnis*. Cic. 2. Natur. *Nam ut profluens amnis, aut vix, aut nullo modo.* &c. Lucanus lib. 2. *Torrenti sanguine*. Livius lib. 1. *Pueros in profluentem aquam mitti jubet*. Virgil. 2. Georg. *Nec non & torrentem undam levis innatat alnus*: idem lib. 10. *Torrentis aquæ more furens*: Idem, *Torrentia flumina*. „[*Ulpianus leg. 1. ff. de flum. Fluminum quædam sunt perennia, quædam torrentia. Perenne est, quod semper fluit; Torrentis, quod tantum hyeme.* Ovid. 2. Pont. 3. *Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis, Communis vitii te quoque labe trahi.* Curtius 8. *Urbs cingitur amne torrenti*. Justin. lib. 4. *Nusquam alias tam torrens fretum*. Curtius lib. 9. *Torrentia præcipitia alveo incurrunt*. Lucret. *In medioque sitit torrenti flumine potans.*]

Aquæ. *Bajana*, *Albulæ*, *Calidæ*, *Frigidæ*, *Stativæ*, *supple aquæ*.

Arbor. *Delphica laurus*, *tarda morus*, *patula fagus*, subaudi *arbor*: nam nomen generale rectius subauditur, aliquando additur. Plinius libro 12. cap. 21. *Taxi arboris succum*. Suetonius Vesp. *Arbor quoque cupressus in agro avito*. Gellius lib. 9. cap. 6. *Folia olearum arborum*. Unde propriè Ennius dixit, *Capitibus nutantes pinos, rectosque cupressos*: de quo vide Gell. l. 13. c. 20. „[& Diomedem, qui testatur, *Pinus* in masc. & foem. genere inveniri.] Hinc Catullus dixit, *ulmum maritum*: nam *maritus* adjectivum est. Vide Virg. „[*In Oliva* subauditur *arbor*, sicut in *Olivum* involvitur *unguen.*]

Colum. lib. 5. cap. 10. *Eodem tempore juglandem, & pi-*

pineam, & *castaneam* serere oportet, subaudi *arbores*: nam hæc nomina adjectiva sunt. Vide *Nux*.

Argumentum. *Antecedens*, *Consequens*, adjectiva sunt. sed in absolutis deest *argumentum*. Cic. in *Topic*. *Alia ex antecedentibus*, *alia ex consequentibus*.

Ars vel scientia. In illis, *Grammatica*, *Rhetorica*, *Dialectica*, deest, *ars*. Varro lib. 4. ling. *artificibus maxima causa ab arte: id est, ab arte medicina medicus ut sit; à sutrina sutor.* „ [Vide infra *Taberna*. Julius Firmicus, *Minerva artis textrinae magistra*. Plaut. *Capt.* „ *Carnificinam facere*, subaudi *artem*: sicut Idem dicit, „ *facere artem ludicram: Carnificinum quoque cribrum*, „ dixit Mostel.] Ter. Hecyr. *ab arte musica*; ibid. *artem musicam*. Quintil. lib. 2. (10) *Namque uno modo fit appositum ars Rhetorica, ut navis piratica, altero nomen rei, qualis est, philosophia, amicitia. Hæc ille; cui ut in priore parte faveo, sic in posteriore obsto: nunquam enim ex adjectivo nomine fiet substantivum, ut diximus. Gell. lib. 16. cap. 10. Rei grammaticæ peritus. Plin. Hippocrates clarissimus medicinæ scientiæ. [Hygin. fab. 274. ne quis servus artem medicinam disceret.]*

Affium vel assibus. *Duodecim æris; octovis æris; decem millibus æris*, (11) subaudi *assibus*. A. Gell. lib. 20. cap. 1. Si

(10) *Namque uno modo fit appositum.*] Locus hic occurrit lib. II. cap. 14. ubi agitur de *Rhetorices* nomine & etymo, atque adeo traditur hisce verbis, eam vocem modo esse *Appositum* seu *Adjectivum*, veluti quum dicitur *ars Rhetorica*, modo esse *Nomen rei*, seu *Substantivum*, quale est *philosophia*, *amicitia*. At in hoc posteriore modo non fit verum *Substantivum*, sed *Substantivi speciem* accipit per Ellipsin; quod & Sanctius voluit in verbis, quæ sequuntur.

(11) *Subaudi assibus.*] Ego potius subaudirem *libris*, quod est vocabulum generalius, & proinde distinctionis gratia recte ac passim recipit *æris*. At vero *asses æris* vix putem antiquis temporibus dictum, quippe quum *asses* non fuerint nisi *ærei*, & nil aliud fuerint olim, quam *libræ æris*. Unde recte apud Gellium *viginti quinque æris*, scilicet *libræ*, exponuntur per *XXV. asses*. Vide Dissertationem nostram de *Aere gravi*.

Si injuriam alteri facit, viginti quinque aris pœn. sunt: quis enim erit tam inops, quem ab injuria facienda viginti quinque asses deterreant? Budæus Agricola.

„ [Auctoramentum. Livius 44. *Vix gladiatorio accepto, decem talentis, ab rege, rex in eam fortunam recidit, subaudi auctoramento, vel præmio, quod Gladiator accipit, ut arenæ locet operam.*]

Avis. Virg. 4. *Æneid. Solaque culminibus ferali carmine bubo Visa queri. Retulit, inquit Servius, ad avem, nam Bubo masculinum est: sæpe enim mutamus genus, referentes ad generalitatem; ut si dicamus, bona turdus; referendo ad avem: aut prima est A, referendo ad Literam, cum A sit neutrius generis. Hæc Servius; quæ verba si Grammatici adverterent, multa inepta vitarent. Ovidius, *Martia picus avis. Martial. lib. 13. de Phasiano, Argiva primum sum transportata carina. Plinius de psittaco, India hanc mittit: idem de Apodibus lib. 10. cap. 39. Hæ sunt, quæ toto mari cernuntur. Lucret. lib. 4. de accipitribus, Visa ve volantes. Hinc Virgilius; Aeriæ grues, & Strymonia grues. Vide Arbor, Amnis, Herba, Urbs.**

In illis etiam adjectivis, *ales, præpes, volucris*, deest, *avis*. Cic. in Arato, *Inde est ales avis lato sub tegmine cæli: idem, Pulcherrima præpes læva volavit avis: idem 1. Natur. cum volucres angues ex vastitate Libyæ. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. quorum majorem numerum præpetes diripere aves. Apul. de Deo Socrat. igitur ales bestia prævenit: & lib. 5. Asini: Alitibusque bestiis.* „ [In Per-, „ vigilio Veneris, *Pueri mater alitis, pro alati Cupidinis.*]

Bestiæ, vel Pecudes. Ovidius. *Terra feras cepit, subaudi bestias, Cicero, Nam cum cæteras animantes abjecisset ad pastum. Virgil. Nulla neque amnem Libavit quadrupes, neque graminis attingit herbam. Varro 2. Rust. Et pertinent ad feras bestias ac sylvestres. Cicero, Quam varia genera bestiarum, vel cicurum, vel ferarum. Livius*

vius lib. 34. *sicuti ferae bestiae irritatae*. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2. *feris bestiis objecit*. Curtius lib. 5. *Quasi feras bestias ipsos posse deprehendi*: idem lib. 6. *cum feris bestiis res est*: idem lib. 8. *Mittor ad feras bestias*: ibid. *vivendum esse in solitudine, veluti ferae bestiae*. Potest & intelligi *pecudes*: nam *pecudes* omnia dicuntur animalia. „ [*Lucretius, Inde ferae pecudes persultant pabula lata.*] Varro libro 2. Rustic. cap. 5. *Qui gregem armentorum emere vult, observare debet primum, ut sint haec pecudes aetate potius, &c.* ibid. cap. 1. *Etiam nunc in locis multis genera pecudum ferarum sunt aliquot*. Mart. *Affuit immixtum pecudum genus omne ferarum*.

Bonae. Homo frugi, homines frugi, (12) subaudi bonae:
Frugi

(12) Subaudi bonae.] Non necesse arbitror subaudiri semper. Bonae, quum per se sententiam hac quidem parte absolvat ista phrasis, significetque hominem frugi natum, utilem sibi vel aliis. Plaut. Aſin. I. 3. 23. *Lena, quae frugi esse vult, non bene agit cum quicquam amante, h. e. utilis sibi, & suam artem diligenter curans*. Neque vero Frugi, etiam si addatur Bonae, necessario Genitivum in his esse arbitror, sed posse etiam Dativum esse, & intelligi vel idoneus, vel natus: in qua sententia certe Priscianus fuit, Vide eum lib. VI. p. 682. & lib. XI. p. 924. Et ita solent aliis quoque jungi Verbis & Nominibus Dativi. Tacit. An. I. 51. *Incessit itineri & praelio, soil. paratus, idoneus*. Sall. Catil. 32. *Quod neque insidiae Consuli procederent, h. e. insidiae Consuli structae*. Cic. Parad. V. 3. *Qua est ista servinus tam claro homini, tamque nobili*. Sed & ita forsan Res Mancipi, h. e. res,

qualis, & quo jure, Mancipi venditur a populo. Nam & hunc Dativum esse, tradit ibidem Priscianus. Vide & quae notavimus IV. 2. 1. pag. 529. de Vocabulo Oppido. At Vossius Anal. I. 46. & Urfinus To. I. pag. 131. Genitivum esse volunt. Et sane Plinius XXXIII. 3. *qua consuetudine in his emptionibus, quae Mancipii sunt, etiam nunc libra interponitur*. Ut adeo liquere ex eo loco videatur, rectius vocem Mancipi pro Genitivo haberi, ut contractam ex Mancipii, eo sensu quo dicitur passim Mancipio aliquid emi vel vendi. Denique ita Munerum nomina, veluti XVI Viri stitibus iudicandis, III Viri Reip. constituendae, agro dividendo, &c. Vide supra ad Vocem Apus. Certe illa detractio literae S. in Genitivis non probatur exemplis Achilli, Persi, à Servio alatis. Sunt enim hi Genitivi, non ab Achilles, Perses, sed ab Achilleus, Perseus. Etenim tripli-

ci

Frugi enim genitivus est à *Frux* ; extrito S. , [sicut , in *Mehercle* factum ait Cicero , pro *Mehercules*.] Antiqui dicebant *bonæ frugis* , postea *bonæ frugi* , deinde *frugi* tantum. , [Servius in illud Virg. *Immitis Achilli* ; , *Propter homœoteleuton* , inquit , *detrahit S litteram* , non , *solum necessitatis* , sed & *euphoniae causa*. Sallust. A principio urbis ad bellum Persi Macedonicum. *Detrahitur autem S tertiæ declinationis genitivo*.] Cic. Attic. lib. 4. *Permodestus ac bonæ frugi homo*. Plaut. Capt. *Fui ego lepidus* , neque bonus vir unquam , neque frugi bonæ : idem Cas. *Bonæ frugi hominem jam pridem esse arbitror*. Ulpianus , *Sed si bonæ frugi servus intra annum* , &c. Budæus in pandect. *Frugi bonæ* , & *bonæ frugi* , cum dicebant , *probum officiosumque consummate significabant* : *quantum apud Gellium* , *frugis bonæ legitur*. Hæc ille. Plaut. Milit. *Fac sis frugi*.

Cacumen. , *Cacumen* subauditur in isto Horat. *Ventum est ad summum*. Lucr. extremo lib. 5. *Namque alia ex alio clarescere corde videbant* , *Artibus ad summum donec venere cacumen*.]

Campus , vel *Spatium*. Horat. 3. Carm. *Catus idem per apertum cervos jaculari* , subaudi *campum* , ut notat Laminus.

Canis.

ci modo enuntiaverunt Veteres , Græci & Latini , hæc propria nomina , ut scil. dicerent *Persa* , *sæ* : *Perses* , *sis* : *Perseus* , *sei* , vel *si*. Exempla singulorum passim occurrunt. Et à Nominativis in *Eus* formates esse hos Genitivos , multis , ut solet , ostendit exemplis Vossius Anal. II. 9. Adde , haud facile ideo reperiri tales Genitivos tertiæ declinationis in nominibus Appellativis , quales hoc *Frugi* est. Et si reperiuntur , eorum illa sunt nomina , quæ simul tertiam & quintam Declinationem

admittunt , veluti *Plebs* & *Plebes* , unde *Tribunus plebis* , & *Tribunus plebei*. Adhibetur autem hoc *Frugi* sæpe ita absolute , quasi esset Adjectivum , unde crediderunt quidam esse Nomen indeclinabile. Plautus A. sin. V. 2. 7. *Ego illum putavi Siccum* , *Frugi* , *Continentem* , cui respondetur , *At nunc scito illum Madidum* , *Nihili* , *Incontinentem*. Phædr. fab. 63. *at alteram lanificam* , & *Frugi rusticam*. Cicero Famil. XVI. 21. *cujus Frugi severaque est vita*.

Canis. *Molossus*, *Gallicus*, *Lacon*, *Canarius*, subaudi *canis*. Virgilius : *canibus succincta Molossis* : Horatius 2. Sermon. *Simul domus alta Molossis Personuit canibus*. Canis *Gallicus*, Ovid. lib. 1. *Metamorph.*

[„Canticum. In *Classicum*, *Bellicum*, subauditur „canticum. Cic. *Bellicum me cecinisse dicant*. Livius, *Vocat* „catis *classico ad concilium militibus*.]

Capilli, vel crines. Cic. *Non cani, non rugæ, repente auctoritatem asferre possunt*, subaudi *capilli*. Ovid. 2. *Metamorph.* *Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos*. Lucanus 1. *Turrigero canos effundens vertice crines*.

Caro. Utor *bubula*, *suilla*, *ferina*, *ovilla*, *agnina*, *caprina*, subaudi *carne*. Sallust. *Gæulis cibus erat caro ferina* : Idem, *Numidæ plerumque lacte & ferina carne vescabantur*. Pomp. Mela. lib. 1. *cibus est caro, plurimum ferina*. Horat. Epist. 15. *vilis agnina*, Vide *Lambinum*.

Castra. Curt. 3. *Stativa illic habuerat Cyrus*, (13) deest *castra*. Cic. *Omnes agros, stativa, portus*. Cæsar 3. *Civil. Eodemque die uterque eorum ex castris stativis exercitum educunt* : & paulo post, *Scipio in castris stativis bi-duo moratus*. Cic. 7. *Ver. castra stativa* : idem 12. *Philip. Hæc custodia, hoc præsidium stativum*. Sallust. *Jugurtha, plerumque milites in stativis castris habebat*.

Causa, vel grãtia, vel ergo. Terent. *Adelph. Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum, facere existi-*

(13) Deest *castra*.] Idem vocabulum deest etiam, quando occurrit *Æstiva*, & *Hyberna*. Cic. *Famil. II. 13. Cum primum æstiva attingissem*. XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego scio illos in æstivis fecisse*. Liv. XXXVII. 14. *Quieta æstiva acturos*. Suet. Tib. 11. *Ordo æstivorum tuorum*. Additur *Castra* ab eodem Suetonio in *Claud. c. 1. Obiit in æstivis castris, quæ*

ex eo Scele-rata sunt appellata. Tacit. *An. I. 16. Castris æstivis tres simul Legiones habebantur*. Sic *Prætorium* de Corpore *Milium* *Prætorianorum absolute dicitur* passim pro *Prætorium Castrum*, ut multis ex professo probavimus contra *Ulr. Huberum* in *Disquisitione nostra de Prætorio*.

istimes, deest *inca*, vel *idea*, id est, *causa*, vel *gratia*, vel etiam *ergo*. Virgil. *Illius ergo Venimus*: Idem., *Justitiane prius mirer*, *belline laborum*? Ovid. 2. *Metam. Successorumque Minervæ Indoluit*. Sallust. 1. *Histor. in oratione Philippi, exercitum opprimendæ libertatis habet*. Vide Aldi scholia in Sallust. & Briffonium. Tacitus lib. 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur cognoscendæ antiquitatis*: ibidem, *Pugnam pro Romanis ciens, ostentandæ, ut ferebatur, virtutis*: idem lib. 3. *Erectis omnium animis petendæ à Pisone ultionis*: ibid. *Crebro se militibus ostentasset ab Narnia vitandæ suspicionis*: ibidem, *Multa populus paravit tuendæ libertatis, & firmandæ concordie*: idem lib. 4. *Qui pecuniam à Vario Ligure omittendæ dilationis cepit*. Horat. lib. 3. *Da Lunæ propere novæ, da noctis mediæ, da puer auguris Muræne*, supple *causa*. Vide Festum in voce *Ergo*, & Priscianum lib. 18. „[Ne „ pos Timol. *Nunc demum se (14) voti damnatum esse,* „ id

(14) *Voti damnatum.*] Dicitur id eodem modo, quo *Voti reus*. Est autem *Voti reus*, qui se obligavit Diis ad præstandum aliquid, si consequatur id, quod petit. Id vero ubi jam consecutus est, dicitur *damnatus voti*, h. e. damnatus ad præstandum id, quod voto promissit. Hinc dicitur quis etiam *damnari votis* scil. solvendis, apud Virgil. *Eclog. 5. Sic porro Damnari pœnæ capitalis*, h. e. ad subeundam eam. Liv. XLII. 43. *Novus deinde Prætor capitalis pœnæ absentes decreto damnat*. Cic. de Sen. 12. *Qui in vinculis erant damnati rei capitalis*. In his intellige *sensentiâ*, vel *pœnæ subeundæ* ergo, at istic *voti solvendi*, vel *voti suscepti & facti*, ergo. Certe *gratia*, vel *ergo*, vel *nomine*, intelligendum est etiam in phra-

si, qua quis dicitur *damnari scelerum*, quod memoravimus ad II. 3. not. 3. pag. 164. Et *damnare fraudis sub iudice* apud Tacit. Ann. III. 36. Vide & mox ad vocem *Crimine*. Sed & simili modo dicitur *Veniam defectionis impetrare* apud Curtium VI. 1. ubi & sequentia eandem præferunt constructionem in MStis, (Vide Gronovium Patrem Observ. II. 12. pag. 309.) ex quibus proinde ita legendum, *Megalepolitanis, quorum urbs erat obsessa, defectionis ejus (scil. causâ) Achæi & Elei CXX. talenta dare iussi*. Immo nihil frequentius hac Ellipsi in locutionibus quamplurimis. Unde & is, qui Urbi relinquebatur præfectus tempore Latinarum feriarum, ad quas omnes ex Urbe Magistratus proficisce-

„ id est , propter votum , quia id impetrarit , cuius cau-
 „ sa votum fecisset.]

Centena. *Debet decies*, aut *debet sestertiūm decies*, (15)
 integrum erat , *debet decies centena millia nummūm se-*
stertiūm. Martial. XII. 10. *Habet Africanus millies*. Vide
 Bud. de Affe.

Cibus. Terent. *Vix de demenso suo* , deest cibo : sic
 dicimus , *diurno vivit* , *diario contentus est* , subaudi ci-
 bo. Plaut. Stich. *vos meministis quot calendis petere de-*
mensum cibum.

Cinædus , vel puer. *Exoletus* adjectivum est , unde
exoleti dicuntur cinædi adultiore , qui jam adolescere ,
 id est , crescere , desierunt , ut ait Festus. Cic. *Semper*
exoleto , *semper lupas* , *ducebat*.

Clitella. *Impono tibi* , quia tu mihi imposuisti , subaudi
clitellam : urbanitatis gratia non exprimitur. Cicero At-
 tic. *Clitellæ bovi sunt imposita*. Plautus Mostell. *Sarcinam*
imponam seni , id est , clitellam : ibid. *Vehit hic clitellas* ,
vehit hic autem alter senex : & infra , *Ego homines habeo*
clitellarios. Cic. 2. Natur. *Nos onera quibusdam bestiis* ,
nos juga imponimus.

„ [Cœ-

bantur , dicebatur simpliciter *Præ-*
fectus Latinarum feriarum scil.
causa. Vide Inscript. apud Spon.
 Itiner. To. 1. p. 344. Ut adeo
 mirer Doctiss. ceteroqui Casau-
 bonum ad Capitolinum in Mar-
 co Antonino cap. 4. ubi dicitur,
Nec multo post præfectus fe-
riarum Latinarum , scil. fuit , tra-
 dere , neque dictum aut dici po-
 tuisse , *præfectus feriarum Latina-*
rum , sed *præfectus Urbi Latina-*
rum feriarum causa , quomodo
 & istic rescribi proinde voluit ,
 non sine manifesto , ut ex di-
 ctis patet , errore. Nec tamen
 opus , ut in ista locutione intel-
 ligatur semper *causa* , quum pos-

sint etiam alia intelligi , veluti
sacro , aut *diebus*. Certe ita Tac-
 cit. Ann. IV. 36. *Ut Feriarum*
Latinarum diebus Præfectum Ur-
bis Drusum &c. Sueton. Ner. 7.
Auspiciatus est & jurisdictionem
Præfectus Urbis Sacro Latina-
rum.

(15) *Integrum erat* , *debet de-*
cies centena.] Immo vero inte-
 grum est , *debet decies centies se-*
stertiūm pondus argenti in num-
mis , sicuti censet , & contendit
 Vir Summus , Joh. Frid. Grono-
 vius in præclaro opere *de Pecunia*
Vetere. Vide eum inprimis
 lib. I. cap. 5.

„ [*Coelum. Lucescit, Vesperascit, subaudi cœlum.*
 „ *Nepos in Pelopida: Cum Athenis interdum exissent, ut*
 „ *vesperascente cœlo Thebas possent pervenire.*] *Sub dio,*
subaudi cœlo: teste enim Capro Grammatico, (16) sub
divo veteres dicere solebant. Horat. 1. Carm. Namque Dis-
spiter plerumque per purum egit equos. Lucan. 1. Fulgura
fallaci micuerunt crebra sereno, subaudi cœlo. Virgilius
Georg. multa forent quæ mox cœlo properanda sereno.
Horat. lib. 2. Satyr. 4. Massica si cœlo supponas vina se-
reno. Livius 7. Maced. Nursia sereno: & infra, sereno
cœlo. Vide Tempus.

Cœna. Sueton. Augusto, Convivabatur assidue, nec
unquam, nisi recta: idem Vesp. Sed & convivabatur as-
sidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuva-
ret. Martial. lib. 8. Promissa est nobis sportula, recta da-
ta est, subaudi cœna. Sueton. Domitian. (17) Sportulas
ad rectas cœnas redegit.

Consilium. Perstat in proposito; arcanum celat; secre-
rum custodit, subaudi consilium, [vel Negotium, & sic
deinceps] Juvenal. Si te propositi, nondum pudet, atque
eadem est mens, subaudi consilii. Horat. in Odis, arca-
na consilia dixit. Val. Maxim. lib. 2. cap. 1. arcana con-
silia patrum: idem lib. 3. cap. ult. propositum consilium.
Hinc dicimus, a secretis, subaudi consiliis. Sallust. Fal-
so queritur genus humanum, (18) subaudi consilio. Vide
& Judicio.

„ [*Cer-*

(16) *Sub divo Veteres &c.] Ni-*
hil in his est argumenti ad pro-
bandam, quam Sanctius recte
statuit, Ellipsin. Repone ergo,
sub divo cœlo Veteres &c. ac vi-
de Flavium Caprum in Libello
de Orthographia.

(17) *Sportulas ad rectas &c.]*
Verba Suetonii in Domit. cap.
7. sunt, Sportulas publicas sustu-
lit, revocata cenarum rectorum
consuetudine.

(18) *Subaudi Consilio.] Immo-*
potius, nomine, modo, negotio,
ut in omnibus ejus formæ Ad-
jectivis, quæ Adverbiorum spe-
ciem habent, veluti, Tuo, se-
creto, &c. Ita mox consulto &
inconsulto Participia sunt, & in-
telligitur negotio, modo, sic au-
gurato, cognito, &c. Neque id
minus verum est, eo, quod alicu-
bi legatur consulto consilio. Vide
& infra ad Judicio.

N a a

„ [*Certum est facere, abire, subaudi consilium.* Plaut.
 „ Epid. *Eundem senem oppugnare certum est consilium mi-*
 „ *hi*, pro consilium bene visum & consultum. Etiam
 „ in *consulto* subauditur *consilio*. Plaut. Truc. *Consulta*
 „ *sunt consilia, quando intro advenerunt*, id est, jam inter
 „ se compacti sunt. Paulus quoque Jurisc. dixit, *consul-*
 „ *to consilio.*

Constitutus. (19) Cicero de Senect. *Ille vir haud magna in re, sed fidei plenus.* Horat. *Me libertino patre natum, & in tenui re, subaudi constitutum.*

Copia. In verbis copiae & inopiae, si sit genitivus, potest intelligi *copia*, (20) vel, more Græco, præpositio *in*: ut, *eges medici*, subaudi *copia*, vel *egestatem*: *abundas pecuniarum*, deest *copia*. Cæsar. 2. Civil. *Quæ res omnium rerum copia complevit exercitum*: Idem lib. 3. Gal. *Abundare copia omnium rerum*: & lib. 8. *abundare copia frumenti*, „ [*Livius 38. Urbem plenam omnium rerum copia invenit.* Vide infra in Hellenismo.

„ [*Corona.* Plautus Capt. *Collus collaria caret*, subaudi *corona*: quicquid enim coronat, sive ambit collum, *corona* dicitur: ut Nævius, *collum marmoreum*, „ *torquis gemma coronat.*]

Civica donatus, muralem, & obsidionalem adeptus; Gramineam ei milites obtulerunt, lauream meruit; subaudi coronam. Sueton. Jul. *Jus laureæ coronæ*: Idem, *Nero coronam capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam.* Plinius lib. 7. *Primus omnium eques coronam muralem acceperat, sex civicas*, Idem lib. 16. cap. 4. *Hinc civica coronæ, militum virtutis insigne.* „ [*Servius in 1. Æneid.*
 „ *Si fertos dixero, adde Flores, si fertas, adde Coronas, ut Lucanus, Accipiant fertas nardo florente coronas.* Hæc Servius. Itaque & *ferta* adjectivum est,
 „ ad-

(19) Cicero de Senect.] Confer, quæ notavi supra ad Vocem *Affectus*.

(20) Vel more Græco præpositio

in.] At tu vide, quæ notavimus supra ad II. 3. pag. 167. 168.

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 565

„ addique debet coronamenta. Virgil. *Serta procul capiti
tantum delapsa jacebant*, aut subaudi *negotia*, ut *serta
negotia* florum sint ferti flores. Vide *Negotium*.]

Crimine, vel actione. In verbis accusandi, aut absol-
vendi, si genitivus reperiatur, deest *crimine*: ut,
furti damnatus; *repetundarum absolutus*.

(21) Barbare verò dices, *accuso te criminis*; quia nul-
lum verbum regit genitivum. Cicero pro Ligar. *Fue-
rint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, sceleris verò
crimine, furoris, parricidii, liceat Pompejo mortuo, liceat
multis aliis carere*: idem. 5. epistol. *Ne vitium arrogan-
tiæ subsequatur*, [*Nepos Milt. Hic etsi crimine Pario est
accusatus: & Themist. Hoc crimine, proditiōis absens
est damnatus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Qua-
propter non es damnandus rigoris rustici crimine*, C. Mari:
idem lib. 4. cap. 2. *Qui incesti crimine à tribus Lentulis
accusatus*: ibid. cap. 6. *Et diri facti crimine sub magno ju-
dice damnatum*: & lib. 6. cap. 1. *Crimine impuditiæ
damnatus est*: ibidem cap. 5. *Filius ejus adulteriū crimine
damnatus*. Apul. lib. 7. in princ. *Crimine latrocinii in ho-
spitem mihi charissimum postulabar*. Vide Hadrianum Car-
din. *Facinoris crimen*. Horat. lib. 2. Sat. 3. *An commota
crimine mentis Absolves hominem, & sceleris damnabis
eundem?*, [Virgil. 6. *Æneid. falso damnati crimine mor-
tis.*] Ovid. 5. *Fast. Sceleris crimine damnat avos*. Mar-
tial. lib. 11. *Arguimur lentæ crimine pigritiæ*. Statius 2.
Theb.

(21) Barbare vero dices, &c.]
Non ita barbare hæc dici osten-
dimus allatis exemplis jam supra
ad II. 3. pag. 164. Verum qui-
dem est, quod subjungitur, à
nullo Verbo regi Genitivum,
sed non opus est à criminis re-
gi in hac locutione à Verbo,
cum satis commoda statui queat
Ellipsis vel ꝑ Causa, aut Ergo,
ut in *Damnare* paulo ante fieri
ostendimus, vel ꝑ Nōmine, ut ex

Cicerone mox censet Scioppius.
Atque ita *Reus sceleris, facti, &c.*
quæ passim occurrunt. Sed & ita
exponendus Livius 1.32. *Quarum
verum, litium, causarum, condixit
Pater patratus Populi Romani Patri
parato Latinorum*, intellige, no-
mine, causa. Locus Nepotis ex
Themist. adversatur Sanctio: nam
& istic à proditiōis regitur a No-
mine per Ellipsin omisso.

Theb. *Nec furibunda crimine mentis Arguerim*. Specia-
lia enim crimina in genitivo possunt aptè poni, si à ge-
nerali voce regantur; *scelus* autem, ut inepti aliqui
disputant, generale nomen non est, ut ex testimoniis
citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium
lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant*: Nam
nomen *peccati*, etiamsi generale sit, ut *crimen*, ad-
iunctione adjectivi *unius*, fit speciale; itaque deest
crimine. Quo etiam modo Livius lib. 3. dec. 1. dixit,
Unius tantum criminis nisi te vindices. Quo in loco Pe-
rionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativ-
um deesse contendit; mihi videtur deesse, *actione*, ut
sit, nisi te vindices ab actione sive accusatione unius
criminis. Cic. 2. Offic. *judicio capitis arcessas*. „ [Potest
„ tamen & ablativus, *Nomine*, subaudiri, ut *Criminis*
„ *nomine* sit causa criminis seu criminosa. Cic. *Damnatus*
„ *nomine conjurationis*.]

Crimen. Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital est*. Plaut. Menech. *Nunquam adepol fugiet, tamen si capital fecerit*, subaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in sacrificiis. Vide Festum.

Culmen. *Superba tecta, hospita tecta, recipere se in tecta sua*, subaudi *culmina, fastigia, vel negotia, vel ædificia*. „ [Servius in Eclog. 1. *Ideò Culmina dicta sunt*
„ *tecta, quia veteres ædificia culmo contegebant*, id est,
„ *paleis, vel stipula è messibus*. Virgilius 2. *Æneid*.
„ *Turres, & tecta domorum culmina convellant*. Potest
„ etiam subaudiri *tuguria*. Vitruv. lib. 2. cap. 1.
„ *Nonnulli ex ulva palustri componunt tuguria tecta*.
„ Similiter in *Lacunar* subauditur *tegmen*: nam *Lacunar*
„ pro *lacunare* adjectivum est.]

Culpa. Magna est quæstio inter eruditos, de *noxa*,
& *noxia*. Valla lib. 6. cap. 35. asserit, *noxam* esse dam-
num, *noxiam* vero nusquam reperiri. (22) Ego assero,
no-

[(22) Ego assero *noxam* &c.] *noxiam* arbitror cum Sanctio ef-
Accipio hanc distinctionem, & se potius Adjectivum, in quo
intel-

noxam esse damnum, sive nocumentum; *noxiam* vero esse nomen adjectivum, in quo subintelligitur *culpa*. Terent. Eunuch. *Unam hanc noxiam mitte*; idem Heaut. *Magnum hoc quoque signum est, dominam esse extra noxiam*: idem Phorm. *Hic in noxia est*; ille ad defendendam causam adest. Ita dicimus, *nocere noxam*, id est, dare damnum, non autem, *nocere noxiam*. Hæc vera

intelligatur *culpa*, vel *res*, quam Substantivum ex *Noxa* formatum, per *ιννοξια* literæ I. ut voluit Donatus & alii. Sic *Noxius* pro reo. Tacit. Ann. V. 11. *Eum ut noxium conjurationis ad disquisitionem trahebat*. Sed *Noxam* cenſeo, non modo ſignificare damnum ſeu nocumentum, ut apud Livium XXXIII. 20. *Vetarent eos adventum pertimeſcere Regis; nihil his aut ſociis eorum noxæ futurum fraudive*. Tac. Ann. III. 13. *quod neque convictum noxæ reo, neque deſenſum abſolutioni erat*, h. e. malo, quod in damnatione & pœna ineſt. Sed & notare ſimul ipſum quoque crimen ſeu maleficium, & pœnam criminis. Prius vide apud Livium V. 47. *Reum haud dubium ejus noxæ*, h. e. criminis. Alterum declarat uſitata locutio JCtis, *Noxæ dedere*, h. e. dedere ad malum pœnæ, ad nocendum quocunque modo illi, qui deditur. Plane ut Livio dicitur paulo ante adventus Regis nullis *noxæ futurus*. Et hinc apud Salluſt. Hiſtor. lib. I. in Oratione Philippi, *vellem, prava incepta conſultoribus Noxæ eſſe*, Et ibid. *Angi Noxarum metu*, h. e. pœnarum. Simplicius id putem, quam, quod nonnulli volunt

interpretes, ut *Noxæ dedere* accipiat pro *dedere noxæ nomine*. Et videtur iſthæc expoſitio clariffime refutari ex l. 1. §. 15. D. de Vi, ubi Dominus dicitur, *ipſos ſervos, maleficii cauſa, noxæ dedendo immunis eſſe*. Maniſeſte enim iſtic *Noxæ* eſt Dativus, ac a maleſicio diſtinguitur. Sed & ſic *Noxam mereri* pro pœna ponitur apud Petron. Immo diſerte id ita interpretari videtur ipſo Liv. VIII. 28. *Ne quis, niſi qui Noxam meruiſſet, donec Pœnam lueret, in compedibus teneretur*. Vide & Feſtum. Quin & ipſam culpam ac reatum ſignificat *Noxæ*. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilitio titulis vendendorum ſervorum adſcribi debebat, *quis fugitivus, errove ſit, noxæve ſolutus non ſit*. Sic & Livius XXIII. 14. *Eos noxæ, pecuniæve, ſeſe exſolvi juſſurum*. h. e. reatu, cui erant obnoxii, auſi quippe capitalem fraudem, & pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxæ liberati interſectores*. Et I. 39. de ſuppro Lucretiæ, *avertendo Noxam ab coactâ in Auſtorem delicti*. Sueton. Aug. 67. *Illum a quo ſimul ambulante incurrenſi repente ſero apro per meſum obſectus eſt, maluit timiditatis arguere, quam Noxæ, remque non minimi periculi, quia tamen*

vera differentia est, quicquid dicat Tribonianus. Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offensæ veteris reus, atque tacenda, subaudi culpæ.* „[Servius in illud Virg. „U-
 „nius ob noxam; Noxam, inquit, pro, Noxiam. Et
 „hoc interest, inter Noxam, & Noxiam, quod No-
 „xia culpa est, id est, peccatum; Noxa autem pœ-
 „na.]

Cubiculum. Plinius lib. 30. cap. 6. *Post hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectove includi: ibid. Eo liberat & lacerta viridis, viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus suspensa.*

(23) „[*Cursum subaudi in Tendimus in Latium.* Ne-
 „pos in Milt. *Morandi tempus non habens, cursum dire-*
 „xit, quo tendebat.]

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis, Proteu, scis ipse, nec est*

Fraus aberat, in jocum vertit: ubi prorsus videtur poni pro fraude & culpa. At vero in illo sensu damni dati, & mali porro per pœnam accipiendi, seu ipsius pœnæ, poni potest *Noxia* quoque, ita ut intelligatur Ros. Liv. XLI. 23. *Sine ullius eorum, quos oderat, noxia, h. e. damno & malo.* Et Plautus sæpe *Commereri & mereri noxiam.* Vide Mostell. V. 2. 26. & Trin. I. 1. 1. *Adde Festum, apud quem Servius Sulpicius exponit noxiam per damnum, & Imp. Justin. Instit. de Noxalibus actionibus.* Sed cujus, vel Tribonianus, distinctionem Sanctius rejicit, & recte, si voluerunt illam fuisse hisce vocabulis propriam ac perpetuam. Mihi certe videtur utrumque fere idem significare, & ideo promiscue sæpe adhiberi; sed tamen usu

magis frequentatum, ut *Noxa* pro nocumento ipso & maleficio, ac ejus pœna ponatur, at *Noxia* pro culpa. Vide & Opuscula de Latinitate Jctorum Veterum pag. 8. &c. & ibi Doctiss. Dukerum.

(23) *Cursum subaudi &c.]* Vel potius Iter. Virgil. Aen. VI. 240. *Quam super haud ullæ poterant impune volantes Tendere iter pennis.* VII. 7. *Postquam alta quierunt Æquora, tendit iter velis.* Ovid. Metam. II. 547. *Ad Dominam tendebat iter.* Similiter Auct. B. Africani cap. 11. *At gressumque ad mania tendit,* Virg. Aen. I. 414. *Vide & infra Sanctium in Voce Iter.* Potest etiam intelligi *Se.* Plautus Pseud. I. 2. 81. *Tenes, quorsum hæc se tendant, quæ loquor.* Sic enim edidit Taubmannus, & habent MSti, eo teste.

est te fallere cuiquam; subaudi *datum*, vel *concessum*,
(24) *Vide Facultas*.

Dei. *Per superos & inferos rogatus*, subaudi *Deos*. Horat. *Carminibus Dii Superi placantur*, *carminibus Manes*: idem, *Me diis miscent Superis*: idem 4. Carmin. *Dii Superi*. Apulej. *Utrum Lar sit, an Larva, Deum Manem vocant*.

Dens. Persius, & *genuinum fregit in illis*, subaudi *dentem*. Sic in illis, *caninus*, *maxillaris*, *molaris*, *columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Dicto. Virgil. *Ocyus huc omnes*: idem, *Ocyus incubuere omnes*, (25) subaudi *dicto*: idem, *Et dicto citius tumida æquora placat*.

Dies. Ovid. in Fast. *Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis*, subaudi *dies*, vel *lux*: Dies enim, quia est ambiguum, utroque in Genere suppletur: ut, *quarto Idus, tertio Kalendas*, subaudi *die*.

Virgil. *Meus est natalis*, subaudi *dies*. Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo scripsi*: idem Bruto, *Nam die tuo natali victoria nuntiata*. Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies*. Errat igitur Valla lib. 4. cap. 10. „ [Plautus Trin. *Tu in perendinum paratus sis, ut ducas uxorem*, subaudi *diem*: Cicero, *Utrum diem tertium, an perendinum dicere oporteat*. Cæsar 5. Gall. *Perendino die*. Afranius Privigno, *Festis promiscue, atque profesto, concelebras focum*, subaudi *diebus*, & *die*. Plaut. „ Au-

(24) *Vide Facultas*.] Nulla tamen isthic hujus Ellipseos exempla memorantur. Ego vero in hisce locutionibus si quid intelligendum sit, eam tamen *facultatis* vocem potissimum intellexerim. Certe Terentius addidit *Facile*, Adelph. V. 4. 8. *Cuius facile est noscere*, ubi potuisset dixisse, *cuius est noscere*. Sed tamen posse hæc etiam absque

Ellipsi commode satis exponi; ostendimus in Notis ad Vocem *Libido*. Ceterum Auctor voluit sine dubio lectorem remittere ad Vocem *Potestas*, ubi plura hujus locutionis exempla ab ipso adferuntur.

(25) *Subaudi dicto*.] Malim *Sedito*. Vide quæ notavi ad II. 10. not. 6. pag. 220.

„ Aulul. *Festo die si quid prodegeris , profesto egere liceat.*
 „ Cicero , *Aliquem in crastinum differre : idem , Aliquid*
 „ *crastinus dies nobis pollicetur.]*

Agonales , Appollinares , Fasti , Nefasti , subaudi dies.
 Vide *Festa.* Plinius lib. 33. cap. 1. *Publicatis diebus fa-*
stis.

Dies , vel Tempus. Cicero 1. Catil. *Dixi , eadem*
de optimatum contulisse in ante diem V. Cal. Novemb. idem
Attic. lib. 3. de Q. Fratre nuntii nobis tristes venerunt ,
ex ante diem Non. Jun. & lib. 2. Comitia Bibulus cum Ar-
chilochio edito in ante diem XV. Kalend. Novemb. dis-
tulit.

Digitus. Adagium , *Minimo provocare , subaudi digi-*
to : sic auricularis , annularis , medicus , infamis : Perf.
Infami digito , & purgalibus ante salivis.

Domus. Ovid. *Regia Solis erat sublimibus alta colum-*
nis , subaudi domus. Seneca in Agamem. *Perlucet omne*
regie vitium domus. Sic *basilica , subaudi domus.* „ Vi-
 „ truv. lib. 8. cap. 4. *Zama civitas Afrorum , cujus mœnia*
 „ *rex Juba duplici muro sepsit , ibique regiam domum sibi*
 „ *constituit.]*

Domum. *Uxorem duxit , subaudi domum , vel in do-*
mmum. Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Te-
 rentius Phorm. *Dotem si accipiet , uxor ducenda est do-*
mmum : idem Hecyr. Nunquam se illa viva uxorem ductu-
rum domum. „ [Plaut. Aulul. *Redi , atque intus serva ,*
 „ (26) *subaudi domum : idem Cistel. Sine filiam tuam esse*
 „ *hic triduum , & servare apud me : Et Mil. Serva istas fo-*
 „ *res ; hoc observabo ostium.* Terent. *Solus Sannio servat*
 „ *domi , subaudi ædes.* Plaut. Mostel. *Natus nemo servat*
 „ *in ædibus , id est , nemo est domi , qui domum velut*
 „ *custodiat.*

E N S.

(26) *Subaudi domum.]* Malim | *lige res. Aliud est , servare &*
res meas. Sic mox supplendum | observare fores istas , scil. malo
illud ex Mostell. V. 2. 22. Na- | plerumque animo , ut scias , quis
sus nemo servat in ædibus , intel- | intret aut exeat.

ENS. Livius; (27) *Ego Annibal peto pacem, subaudi Ens.* Priscianus lib. 18. cap. 1. *Est autem, quando per ellipsin verbi, vel participii substantivi, huiusmodi casuum, id est, nominativi cum obliquis, constructio solet ferri:*

(27) *Ego Annibal &c.*] Plura sunt Ellipseos hujus, ac rariora & notabilia magis exempla, cujus generis hic referri quædam debuerant. Corn. Nepos Catone 1. *Primum stipendium fecit annorum decem septemque, scil. &c.* Plinius Paneg. cap. 38. *Qui, optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod &c.* Et cap. 8. *O vere Principis atque etiam Consulis, reconciliare æmulas civitates, in quibus intelligitur existens munus vel negotium.* Sueton. Claud. 33. *Libidinis in feminas profusissimæ, scil. fuit, marium omnino expert.* Galb. 22. *Cibi plurimi traditur.* Domit. 13. *Ab juvenita minime civilis animi, confidens etiam &c.* Sic enim distinguendum. Cap. 20. *Sermonis tamen nec inelegantis, disflorum interdum etiam notabilem, scil. existens, Vellem inquit &c.* Cap. 22. *Libidinis nimie, assiduitatem concubitus* *αλιπεπλην* vocabat Sallust. Jug. 54. *Multa oppida temere munita, aut sine praesidio (scil. &c.), capit.* Cap. 66. *Milites palantes, inermes, quippe in tali die, ac sine imperio (scil. &c.), aggrediuntur.* Cap. 91. *Quæ postquam oppidani cognovere, res trepidæ, malum improvisum, ad hoc pars civium extra mœnia in hostium potestate (scil. &c.) coegere, uti deditionem facerent.* Hinc jam explicandum, & tali quidem

modo, Caput 112. in quo mirifice hæsitant interpretes: neque hominem nobilem, non sua ignavia, sed ob Remp. in hostium potestate, relictum iri. Intellige, in hostium potestate &c., & confer cum proximo priore loco: ita omnia erunt plana. Huc quoque pertinet vexatissimum illud Propertii III. 18. *Durus, qui lucro potuit mutare puellam. Tanum in lachrymis Africa tota fuit?* Quam variis modis hic locus tentetur, etiam ab ipso Viro Summo, Gronovio Patre, Vide Ejus Observ. III. 17. Sed nihil audacius Broukhusio, qui verissimam lectionem & pulcherrimam phrasin, in lachrymis, imperite prorsus ac temere præter MStorum fidem ex Propertio eiecit, & ex conjectura ortum substituit in lucris, quo nihil melius, nihil verius, pronunciat, ut solet. Ast nihil profecto istuc mutandum. In Lacrymis enim exponendum, ut jam ferme vidit Schottus, male a Broukhusio rejectus, existenti in ipsis illis lachrymis, suis simul & puellæ, quum ultimum sibi invicem vale dicerent, quo tempore, & quibus in lachrymis, maxime moventur amatores. Audi ipsum Propertium I. 5. 11. *His ego non horam possum durare querelis. Ali pereat, si quis lentus amare potest. An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Atque Asia veteres* *etr-*

ferri : ut, filius Pelei, Achilles, bellans multos interfecit Trojanos : *subauditur enim participium verbi substantivi*, *ENS*, quod in usu nunc nobis non est, pro quo possumus, qui est, vel, qui fuit Pelei filius, *dice-*

cernere divitias ; Ut mihi deducta faciat convicia puppi Cynithia, & infans ora notet manibus? Similes vero Ellipses Participii ante Præpos. IN passim occurrunt. Sic Sallust. Jug. 40. *Qui a Jugurtha in Legationibus aut imperiis pecunias acceperant*. Cicero Catil. IV. 1. *Est mihi grata in dolore vestra voluntas*. Ovidius Metamorph. VIII. 313. *Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis*, h. e. Nestor existens adhuc in prima juventa. Idem plene & absque Ellipsi, Metam. XIII. 546. *pænaque in imagine tota est*. Porro Phædrus fab. 9. *Lepus fœmanimis mortis in solatio*, h. e. quum solatium mortis suæ perciperet ex eo, quod ille, à quo irridebatur, simili morte periret. Quam locutionem recte jam vindicat & tuetur ipse Gronovius contra varias aliorum conjecturas, ut videri potest in Notis Schefferi. Sallust. lib. 5. Hist. *Sullam in victoria Dictatorem sibi uni assurgere &c. solitum*, h. e. quum victor esset. Nihil apud Ciceronem frequentius. Famil. II. 16. *Hæc aspersi, ut scires, me etiam in stomacho videre solere*, h. e. etiam quum ira & indignatione agitor. I. 9. *In hac sententia complendendus erat Cæsar*, h. e. quum in hac jam sententia essem. Ibid. de Cæsare, *qui mihi, quasunque res gereret, tuendus esset, nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis* (scil.

existens), *etiam si in nos non esset is, qui est, tamen ornandus videretur*. X. 31. *Cæsarem, quod me, in tanta fortuna scil. existens, modo cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuisti, dilexi*. de Offic. III. 9. *Neque in his eum facinoribus quisquam potuit videre*, h. e. quum hæc faceret. Sed innumera ejus generis passim occurrunt. Adde tamen & illa, quæ Sanctius nosster supra ad Vocem *Constituus* retulit, & quæ nos ad vocem *Affectus*. Quin ipsum illud in lachrymis esse, aut jacere, sæpe reperias. Cicero Famil. XIV. 2. *Te nunc ita vexari, sic jacere in lachrymis & sordibus*. Ipse Propertius de Amatore & Puella, I, 10, 2. *Primo quum testis amoris Adfuerim Vestris conscius IN Lachrymis*. Sic passim in luctu : *in summo dolore consolatur me spes*, Cic. Famil. I. 6. *ut etiam in vulneris dolore æquo animo moreretur*, V. 12. Hæc paulo copiosius declarare volui, ut liquido ostenderem exemplo immodicis illis Broukhufii, cujus ceteroqui justis laudibus tractum nihil volo, admiratoribus, quam graviter ille & inscite contaminaverit aliquando suos Auctores, immittendo temere in textum, quæ confidentissimis asseverationibus perperam vera jactabat.

dicere, vel subaudire, &c. Idem in eodem lib. cap. de Finitivorum constructione, Græci autem participio utuntur substantivo: ut ἀπολλώνιος ὁ ἐν δίδασκεν, τὸ φρονεῖν μαθηταίς, quo nos quoque secundum analogiam possemus uti, nisi usus deficeret participii frequens: quamvis Cæsar non incongruè protulit Ens, à verbo Sum, es, est; quomodo à verbo Possum, potes, Potens; idem l. 5. cap. de Casu, Rege Latino, pro, regnante Latino: quamvis in huiusmodi quoque constructione subauditur participium substantivum. Hæc Priscianus. Quintil. l. 8. c. de ornatu, Multa ex Græco formata nova, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quædam admodum videntur, ut, ENS, & ESSENTIA, quæ cur tantopere aspernemur, nihil video, nisi quod iniqui Iudices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. Acron autem ait, laudem meruisse philosophum, quod hoc sit usus participio. Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillime possit intelligi; ut Adsum Troius Æneas, scilicet, ens, vel qui sum, quomodo etiam locutus est Cæsar. 2. Civil. Carmonenses, quæ est longè firmissima totius provinciæ civitas. Grammatici nescio quam Appositionem, & Evocationem, hoc ignorantes, finxerunt. Plaut. in Milite obscure dixit, Mirum est te lolio victitare, (28) tam vili tritico, id est, cum tri-

(28) Tam vili tritico.] Non est obscura hæc dictio. Expone, tam vili ente vel existente tritico, ut paulo ante vidimus Priscianum interpretari illud Virgilii, Rege Latino. Immo ita Ablativi unici absoluti sæpe occurrunt: veluti Ludis, apud Cic. de Senect. cap. 18. Obsequentem cap. 107. & Sueton. Cæsar. cap. 39. Proscriptione ibid. cap. II. Comitibus, passim.

Sereno intonuit, Obsequent. cap. 83. Sic Tacitus Ann. III. 28. Dedit jura, quibus pace & Principe uteremur, h. e. existente nobis pace & Principe. Livius XXVIII. 17. Haud cuiquam dubio, opprimi posse. Cicero Famil. VII. 18. Nihil te ad me scripsisse postea demivor, præsertim tam novis rebus. & VI. 1. Nec dubitare debes, quin aliqua Rep. sis futurus, qui esse debes, Florus

L 18.

triticum veneat vili. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expressit participium sic, *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, sive vendere vis, sive pacisci, sive emere, sive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Equus. Ferus, sonipes, cornipes, quadrupes, adjectiva sunt; si sola ponantur, equus intelligitur.

Fabula. Terentius, *Transtulit in Eunuchum suam, subaudi fabulam*: nam Eunuchus, Ajax, Orestes, etiam pro tragœdia, masculina sunt; sed frequentius ad nomen generale respicimus. Vide *Avis*. Horat. *Vel qui pratextas, vel qui docuere togatas*. Juvenal. *Impune ergo mihi recitaverit ille togatas*. Sic *Atellanas, palliatis, &c.* subaudi *fabulas, vel comœdias*.

Facem, vel cereum. *Luce mihi, praluce nobis*, subaudi *facem, vel cereum*. Plaut. Caf. *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem*: idem Curcul. *Tute tibi puer es lautus, lucas cereum*. [At Vide supra III. 3. ad verbum *Luceo*.]

„ Facta, [vel potius, Negotia. Vide infra.] *Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit*, subaudi *facta*, apud Plaut. Bacchid. nam sic idem in Rud. „ *Haud miranda facta dicis, si Deos decepit, & homines*. „ Sic *Antehac, Posthac, Postea, Interea &c.* (29) subaudi *facta*; *Hac* enim pro *Hæc* dicebant. In *Adhuc*, pro „ *ad hoc*, (30) subaudi *factum*. Plaut. Mil. act. 4. sc. 5. „ *An-*

I. 18. 18. *O quam facile erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis*. III. 23. 3. *Nec alias magis apparuit Hispani militis Vigor, quam Romano Duce*. Vide & Gronovium Patrem Observ. I. 17. & IV. 4.

(29) Subaudi *facta*.] Vel *negotia*. Vide infra in Voce *Negotium*. Sed & incertum, an huc referenda sint *Antehac* & *Posthac*, h. e. an *Hæc* pro *Hæc* sit

in hisce positum. Nam possit esse Ablativus, & intelligi *Horæ*, plane ut in *Hæstenuis*. Certe nã *Ante* & *Post* sæpissime Ablativis reperiuntur juncta, sed per Ellipsin. Sic passim multo *ante*, *biduo ante*, *paucis ante diebus*, *anno post*, *post paulo*, &c.

(30) Subaudi *factum*.] Quidnã *Tempus*? Certe sic, in Plinii Paneg. cap. 7. *Ad hoc ævi*, intelligitur omnino *Tempus*. Sic Plautus Capt. II. 3. 25. *Ut adhuc locorum*

„ Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pef-
 „ simum.

Facultas, f. Potestas. (31) Quoad ejus fieri possit. Ejus, inquit Budæus, apud Latinos parelcon est, id est, abundat: Mihi videtur deesse, facultas, vel potestas, quod Græcè dicitur *δύναμις*. „ [Vide supra lib. 3. cap. 6.]

Fæ

rum feci, scil. tempus vel negotium. Sed & in Negativis locutionibus, quæ frequentes sunt cum hoc vocabulo, intelligo tempus. Vatinius apud Cicer. Famil. V. 10. *Cæsar adhuc de meis supplicationibus non refert*. Cic. Fam. III. 5. *Quod quibus adhuc non satis est perspectum*. Nepos Milt. 4. *Qua pugna nihil adhuc est nobilius*. Petron. *Neque adhuc omnia erant facta*. In quibus intellige omnino non Factum, sed Tempus. Similiter Usque adhuc, quod sæpius apud Plautum & Terentium occurrit, dici videtur pro Usque ad hoc tempus. Ceterum sæpe illa vox notat etiam idem, quod præterea, insuper. Tacitus de Germ. cap. 29. *Cetera similes Batavis, nisi quod ipso adhuc terra suæ solo & calo acrius animantur*. Sueton. Nerone 10. *Atque ut certiores adhuc indolem ostenderet*. In his & similibus intelligitur Negotium, quasi dictum esset, acrius ad (h.e. supra) hoc negotium, quo Batavi animantur; certiores ad hoc negotium, quo jam antea ostenderat suam indolem. Possis tamen sæpe & Adhuc accipere etiam, ut Adverbium compositum, plane ut Adeo, de quo velim videas, quæ notavi III. 14. not. 7. & 39. Neque obstat Constructio cum Ge-

nitivo; Adhuc locorum, quippe quæ etiam in aliis reperitur Adverbii, veluti *Nusquam locorum, Minime gentium, Affatim divitiarum*, &c. Græcis id frequens est, de quibus vide Me id demonstrantem pluribus ac Aelianum Var. Hist. X. 18. 5. in Addendis. Quapropter rem in medio relinquens, fateor, nihil fere esse, quare non pro Adverbio haberi possit & Adhuc, ex Ad & Huc compositum, ut Adeo ex Ad & Eo: sed tamen nihil etiam ob stare, quo minus habeatur ortum & compositum ex Ad & Hoc, tanto magis quoniam Adhuc & adhuc idem fere notant, & maxime designant Tempus. Rectius autem intelligas Factum in sequenti locutione. Nepos Thras. 3. *Præclarum hoc quoque Thrasibuli*. Timoth. 1. *Multa hujus sunt præclara facta*. Sed & sic Dictum intelligitur sæpissime. Cicero de Senect. cap. 24. *Honestum illud Solonis est, senescere se multa indies addiscentem*. Nihil autem frequentius apud Græcos hujusmodi locutione. Vide me ad Aelian. I. 4.

(31) Quoad ejus fieri possit. Vide nos supra III. 6. 1. ubi hanc locutionem aliter explicuimus, & ut putem, verius.

Famulus. In illis, à pedibus, à secretis, &c. deest *famulus*, vel *servus*. Sueton. lib. 1. *Philemonem à manu servum*. Vide *Servus*.

„ [Fastigium. Ex alto, subaudi fastigio. Liv. 27.
„ *Nomen regium ex tam alto fastigio aspernantis.*]

Febris. *Laborat quartana, tertiana, quotidiana*, subaudi *febri*. Juven. Satyr. 4. *Jam quartanam spectantibus ægris*. Cic. de Natur. Vide, ne *tertianas quidem febres & quartanas divinas esse dicendum sit*. Cic. Attic. lib. 8. *Quartana discessit*.

Feriæ. Horat. *Indictis Latinis*, subaudi *feriis*. Sic *Furinales, Laurentina, Tarentina, Sementina, Paganica, Conceptiva, Nundina, Stativa*. Varro, *Latina feriæ, dies conceptivus*: idem lib. 1. Rustic. cap. 2. *Sementinis feriis*. Cic. 1. Nat. *Nam cum feriis Latinis ad eum venissem. Ferias esuriales dixit Plautus in Cas. pro jejunio*.

Festa. *Accalia, Agonia, vel Agonalia, Angeronalia, Carmentalia, Cerealia, Compitalia, Consualia, Equiria, Feralia, Fontinalia, Fordicidia, Fornacalia, Furinalia, Laurentalia, Liberalia, Lupercalia, Matralia, Meditrinalia, Megalia, Neptunalia, Opalia, Paganalia, Palilia, vel Parilia, Portunalia, Quirinalia, Robigalia, Saturnalia, Terminalia, Vestalia, Vinalia, Volcanalia, Volturnalia*. Vide *Dies*.

Fidem. Terent. Phorm. *Prò Deûm immortalium*. Ubi Donatus ellipsin esse, & *fidem*, vel simile aliquid, desiderari ait. Cicero in Oeconomico, *Quid igitur, prò Deûm immortalium, primum eam ducebas quæso?* Terent. *Prò Deûm atque hominum fidem*.

Filius, vel filia. Terent. *Modos fecit Flaccus Claudii*, subaudi *filius*: Sic *Tullius*, vel (32) *Tullia Ciceronis*. Vide *Uxor*.

Finis

(32) *Tullia Ciceronis*.] Vix ita ni Viri, intelligebant *Uxorem*; loquebantur Romani, qui, si Mu- non *Filiam*; sicuti id quamplu- lieris nomen adjungerent Nomi- nimis exemplis, tum ex Aucto- ribus

Finis. Virgil. *Hac Trojana tenuis fuerit fortuna secuta*, subaudi fini: nam *finis* etiam foeminiuum est, ut sæpè apud Lucretium inuenies. Virgil. *Hac finis Priami fa-*
torum: idem, *aut qua fine sequar*. Sic *eatenus*, *quate-*
nus, *haftenus*, id est *tenuis hac fine*, vel *via*, „ [vel ad
 „ hunc usque finem. Hygin. Astron. 272. *Quæ ad figu-*
 „ *rationem siderum pertinent, ad hunc finem erunt nobis di-*
 „ *cta*, *reliqua protinus dicemus*, id est, de siderum figu-
 „ *ratione dixi haftenus*, porro dicam de reliquis. Item
 „ fab. 82. *Stare in aqua media finè corporis*. Ubi forte
 „ rectius legas, *medii*, pro usque ad medium corpus.
 „ Cicero, *Lumborum tenuis*, subaudi *fine*, id est, usque
 „ ad lumbos, crura. Festus, *Quatenus significat qua fi-*
 „ *ne*, ut *Haftenus*, *hac fine*. Virgil. 12. *Æneid. Qua*
 „ *visa est fortuna pati*, *tua mœnia texi*, pro, *quatenus*,
 „ *qua fine*, *quoad*, *quamdiu*.] Gell. lib. 1. cap. 3.
Minimè dicitur, *quatenus*, *quaque fini*, *dari amicitiae ve-*
niat debeat: idem referens Chilonis sententiam, *Hac*,
inquit, *fini ames*, *tanquam fortè fortuna osurus*; *hac iti-*
dem tenuis oderis, *tanquam fortasse post amaturus*. Vide
Via.

„ Florem. [*Florem* subauditur in hoc Virgilii, *Cro-*
 „ *cumque rubentem*: nam *Crocum*, ex regula terminatio-
 „ nis; neutrum esse Servius his Sallustii verbis probat,
 „ *In qua crocum gignitur*. Similiterque Curtius lib. 3.
 „ *Corycium*, *ubi crocum gignitur*.] [De hoc & seq. arti-
 cul. vide quæ notauimus ad I. 7. maxime Not. 11.]

Flu-

ribus priscis, tum ex antiquis in-
 scriptionibus, docui in Disser-
 tationum mearum Triade pag.
 18... 28. Proinde *Tullia Cice-*
ronis, scil. *Filia*, vix usquam,
 quod memini, occurrit, at *Te-*
rentia Ciceronis, scil. *Uxor*, pat-
 rim. Nulla tamen ratio est, ni-
 si quæ in solo Usu sita, quo mi-
 nus aliquis alicubi dixerit quo-

que *Tullia Ciceronis*, quia ex
 Ciceronis ipsius Epistolis notissi-
 ma erat hæc ejus *Filia*, & *Pa-*
tris in eam amor. Sic præter
 usum & morem *Cornelia Grac-*
chorum, & *Ὀλυμπία ἡ Ἀλεξάν-*
δρου, apud Aelian. Var. Hist.
 XXX. 20. à Filiis describuntur
 per eiusmodi Ellipsin, qua in-
 telligitur *Mater*.

Fluvius, Amnis. Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, subaudi *fluvius*: *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum dicimus *Albula magnus*, formosus *Turia ripis*, altus *Sequana*, deest *fluvius* vel *amnis*. Virgil. lib. II. *Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas*. Livius lib. I. *Tiberim fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne septus*: idem, *ad Rhodanum fluvium*: idem, *ad Eurotam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*: ibid. *in ripa Pyrami amnis*. Vide *Amnis*.

„ [Fodina subauditur in *Auraria*, *Argentaria*, *Ferraria*. Livius, *Vestigalia magna instituit ex ferrariis & argentariis*. Cajus Jurisc. dixit, *Cretæ fodinas*. Plinius, *Argenti fodinas*. Vide *Seſtura*.]

Fœmina. *Prægnans* adjectivum est, ut, *prægnans arbor*: & *folia prægnantia*, apud Plinium: & *prægnans Jovis cerebrum*. Si absolute profertur, deest *fœmina*. Plaut. *Quæ nunquam fuit prægnans, quæ parere potuit*? Sic. *Pe-dissequa*.

Fœmina, vel mas. *Boves meas*: *canes gravidas* cum legimus, (33) ne credamus Grammaticis, qui Nomina, Communia duobus, maxima cum ignorantia sunt commenti, sed subintelligamus *fœminas*, aut ad syllepsin generis recurramus; ut, *ſcelus, qui me perdidit*. Res sic se habet; Quoties in Nominibus Epicœnis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipsa præfinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *Aquila*, fœmineum est, pro maribus & fœminis; sed si de maribus loquaris, dicendum erit *aquilæ mares*. Rursus *Corvus* masculinum tantum est, pro utroque sexu; at de fœmina dices *corvus fœmina*. *Epicœna* voco, quæcun-

(33) Ne credamus Grammaticis &c.] De Nominibus, quæ Epicœna vocantur, & quæ Communia, vide quæ disputavimus supra ad I, 7. pag. 48. &c. contra San-

ctium, qui non modo hæc confundit eorumque naturam, sed & sine justa ratione prorsus ex arte Grammatica explodit.

cunque sub uno fine significant utrumque sexum, sed unum præcipuè; ut, *homo, latro, sacerdos, vates, antistes, miles, agricola, bos, canis, sus, grus, &c.* „ [Plautus Pœn. act. 6. sc. 5. *Tunc audes amare, quod* „ *mares homines amant?* Unde discimus, similiter *hominem* „ *fœminam* recte dici; sicque per Ellipsin *Hominem* „ *pestimam* efferri posse. Varr. Sesiuiul. *Quid* „ *est, quod homo masculus lubentius videre debeat, quam* „ *bellam uxorem?* Homer. 6. Iliad. Βὺν ἀγεῖρα, id est, „ *bovem marem*, dixit. Theocritus, Θοὰς ἰνπῦς, id „ *est, equos velocissimas*. Livius lib. 5. decad. 5. *Apollinẽ* „ *bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata, sacra Græco* „ *ritu facerent*. Plin. lib. 8. cap. 46. *Fœmina bos semel ei* „ *anno ostenditur suis & ipsa insignibus*: idem lib. 11. „ *cap. 51. Bubus tantum fœminis vox gravior*: ibid. cap. „ *37. Itaque quum apri percutiant, fœminæ sues mordent.* „ *Varro lib. 2. cap. 1. Rustic. Fœminis bubus demitur ci-* „ *bis. Justinus lib. 1. Invenit juxta infantem, canem fœ-* „ *minam parvulo ubera præbentem, a feris & alitibus de-* „ *fendentem; Motus etiam ipse misericordia, qua motam* „ *ipsam canem viderat, puerum deferat ad stabulum, ea-* „ *dem cane anxie prosequente. Plaut. Menech. Ita me illa* „ *ab lava rabiosa fœmina observat canis. Plin. lib. 28. cap.* „ *15. Fœminæ suis. Gell. lib. 13. cap. 20. Sacerdotes quo-* „ *que fœminas, Cicero Antistitas dicit. Plaut. Persa, Qui* „ *Atticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi* „ *fœmina. Plinius lib. 9. cap. 51. Polypus fœmina: lib. 10.* „ *cap. 18. piscis fœmina. Ovid. cum quo sua gaudia jun-* „ *gat, Invenit in media fœmina piscis aqua. Plin. lib. 10.* „ *cap. 18. Palumbes incubat fœmina. Macrob. lib. 1. cap.* „ *17. Satur. Ut Græco ritu hisce hostiis sacrum faceret, A-* „ *pollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata. Sues* „ *fœminæ quomodo castrentur, docet Plinius libro octa-* „ *vo, cap. 51. Columella libro septimo, cap. nono,* „ *Fœmina sus habetur ad partus edendos. Plinius lib. 8.* „ *cap. 32. Quasdam nos principes fœminas scimus: Pli-* „ *nus in epistolis, Habebat illa Pantomimos, fovebatque ef-* „ *fu-*

fusus, quam principi fœminæ conveniret: Plinius lib. 10. cap. 60. *Cornicem incubantem mas pascit*: ibid. cap. 33. de perdicibus, *Tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum?* idem, *Aquilarum mares*. Antiquitus multa fuerunt epicœna nomina, ut, *porcus, lupus, agnus, ovis, leo*: nondum enim in usu erant, *porca, lupa, agna, leœna, antistita, clienta, hospita, dracœna*, & alia id genus. Unde Varro dixit *lupum fœminam*, teste Quintil. lib. 1. cap. 6. & Cato cap. 134. Ruft. *Priusquam porcum fœminam immolabis*. Cic. 2. leg. *porco fœmina piaculum pati*. Virgilius, ut sentit Quintilianus lib. 8. cap. 3. primus dixit, *porca*, in illo carmine, *Et cœsa jungebant fœdera porca*. „ [Plautus in Vidul. *Audivi fœ-*
 „ *minam leonem semel parere*: nam quod Lucr. 9. *Leam*
 „ dicit, id Servius in Georg. 3. *usurpatione factum* dicit,
 „ cum Latine dicatur *Hic & hæc Leo; Leœna vero sit Græ-*
 „ *cum*. Sed contempto Grammaticorum judicio, Ovidius,
 „ Lucretii imitatione, dixit, *Ut lea sæva sitim multa*
 „ *compescuit unda*.] Gellius libro 4. cap. 3. citat hanc legem Numæ, *Junoni crinibus demissis agnum fœminam cædito*. Festus voce *Pellices*, *Agnum fœminam cædito, & agnum marem cædito*. „ [idem voce *Agnus*, *Apud majores*
 „ *res Agnus communis erat generis, sicut & Lupus*.] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *cæsisque atris bubus, Diti maribus, fœminis Proserpinæ*. Cic. lib. 2. de Divin. *Ego tamen miror, si emissio fœminæ anguis mortem afferebat Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera Corneliæ*. Varro lib. 4. Analog. *Quum ovi mari testiculi dempti, quia natura versa, vervex declinatus*. Ex his collige, in similibus nominibus debere intelligi *marem vel fœminam*, si sit adjectivum contra terminationem: ut, *elephantus gravis*; *boves meas*; & cum Plinius de muribus dixit, (34) *Ex una genitos centum viginti tradiderunt*. Sic

(34) *Ex una genitos &c.*] Nolim ex una femina mure, genitos mares hæc ita intelligas, quasi supple- | mures centum &c. Nec enim ullo dum sit, ut videretur Sanctius velle, | id modo verisimile est, omnes geni-

Sic igitur intelligendus Suetonius in Claud. 40. *Inducta teste in senatu, hæc, inquit, matris meæ liberta & ornatrix fuit.* Sic etiam Virgil. *Ne sevi, magna sacerdos; Et Amphrysia vates.* sic Ovid. in epistol. Canaces, *Et rudis ad partus, & nova miles eram.*

Frater, vel soror. *Est germanus meus, est patruelis tuus: est germana mea, & tua patruelis,* subaudi frater, vel soror. Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Cicero sæpe dicit, (35) *fratres patrueles, & sorores patrueles.* Mart. *patrueles fundi.* Ovid. *patruelia regna.* Sic *uterini & consanguinei.*

Frenum. Virgil. *duris parère lupatis,* subaudi frenis. Horat. lib. 1. Carm. *lupata frena:* ibid. *Gallica nec lupatis temperet ora frenis.* Solinus dixit *lupatos,* subaudi frenos, nam masculinè etiam dicitur.

Frumenta, vel fruges. *Urere sata:* subaudi frumenta. Virg. 3. Georg. *Sata frumenta:* idem, *satas messes.* Pomp. Mela lib. 3. cap. 8. *pro satis frugibus contra grues dimicando.*

Funera, vel Officia. *Iusta persolvere,* subaudi funera. Cæsar lib. 6. Gall. cap. 4. *Iustis funeribus confectis.* Cornel. Tacitus, *suprema facere. Solemnibus iustis.* Arnobius lib. 1. „ [Fortassis autem rectius subauditur Offici-
„ cium. Liv. 9. *Populus Campanus egressus, iustis omnibus*
„ *hospitalibus, privatisque & publicis, (36) fungitur officiis.*]

Fu-

mitos fuisse Mares, sed *genitos* dixit Plinius, quia cum incertus est plurium sexus, tunc genus masculinum adhibebatur potissimum, ut dignius, a Latinis, & ita sexus in incerto relinquebatur. Vide supra pag. 52, 53. & infra ad IV. 10.

(35) *Fratres patrueles & Sorores.* In patruelibus intelligi vocabula fratrum & Sororum; & proinde his etiam vocabulis sæpe simpliciter notari patrueles, quod

de Sororibus male negaverat Schottus, ostendimus in Animadv. Histor. cap. 3.

(36) *Fungitur officiis.* Adde Liv. I. 20. *Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, ut idem Pontifex edoceres.* Cic. de Har. resp. *Omnia solennia ac iusta ludorum summa cum cerimonia esse servata.* Intellige in his omnino officia vel sacra. In loco Cæsar's legiur etiam *funeribus,* non *funeribus.*

Funis. Juvenal. *duros tractare rudentes*, subaudi *funes*. Plaut. *Dum hanc tibi rudentem, quam trabis, complico*, supple *funem*: nam *funis* ambiguum fuit, & *Rudens* participium est à *rudo*, is.

Gemma. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera nomina in *as*, & *es*, Græca, & in *os*, & *on*, facit foemina; sed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Achates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitrax*. Idem facit in Arboribus, & Herbis.

„ [Genus subauditur in *Animal*, quod non aliud „ est, quam *Animale*. Lucret. 1. *Unde animale genus generatim in lumina vitæ Reducit Venus*. Cicero, *Animi „ sunt animales, id est, spirabiles, sive ignei.*]

Gratiæ. Terent. *Vel rex semper maximas mihi agebat, quidquid feceram; aliis non item*. subaudi *gratias*: idem, *Magnas vero agere gratias Thais mihi?*

Herbæ. Plinius, *Dictamnium pota sagittas pellit*: idem lib. 26. cap. 6. *Centunculus trita in aceto*: ibid. cap. 7. *Centaureum*, *Gentiana*, *ex aqua potæ*: idem *Laver quoque nascens in rivis, condita & pota*: idem, *Invenerunt & canes Canariam*, subaudi *herbam*. Vide *Avis*.

Homo. *Nemo nos videt*, subaudi *homo*: (37) *nemo enim* ad-

(37) *Nemo enim* Adjectivum est.] Immo vero proprie est Substantivum, diciturque contracte pro *ne homo*, vel *ne hemo*, (nam sic dixerunt antiqui: unde Ennius, *Vulturis* (pro *Vultur*) in *filvis miserum mandebat heminem*) plane ut *nolo pro ne volo*. Gellius IX. 10. *neminem quemquam alium*. Adde *Festum*, qui & notat, neque pluraliter formari, & poni semper in persona, non in re designanda. Atque ideo verba Accii, in quibus *nemo nomen* pro *nullum nomen* videtur poni, legenda arbitrer

unica modo litera mutata: *Ex omni Græcia nomen illius par nemo reperire potest*. Cæterum sæpe conjungitur tamen cum aliis Substantivis, & per pleonasma ac abusum cum ipso illo *Homo*. Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus*. Cic. Famil. II. 19. *Mihi Quaestor optatior nemo obtingere potuit*. XII. 27. *Splendore Equitum R. nemini cedit*. Intelligitur enim vel *existanti*; qua etiam ratione exponendum, quando cum feminis occurrit junctum, ut & quod ait Plaut. Poen. V. 5. 32. *Quod homines mares amant*.

adjectivum est, „ [diciturque *Nemo fœmina, nemo no-*
,, men.] Terent. *Nemo homo est.* Cic. Tuscul. *Homi-*
nem quidem scire arbitror neminem : idem ad Marcel. lib.
 15. *Esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem* : idem
 Attic. lib. 8. *Neminem omnium pluris facio, subaudi ho-*
minem. Cic. 2. leg. *Pontificem neminem bonum esse.* idem 2.
 Nat. *Nemo hominem homo agnoscit* : ibid. *Nemo opifex : &*
neminem tribunum. Plaut. Cas. *Vicinam neminem ego amo*
merito magis, quam te : „ [idem Merc. act. 3. sc. 1. *De*
,, lanificio neminem metuo, una atate quæ sit, subaudi fœ-
,, miniam. Accius Neoptol. *Ex omni Græcia nomen illius*
,, par nemo reperiri potest, pro nullum par nomen. Te-
,, rent. Andr. Hoc ego scio, neminem peperisse hic.] Dici-
 mus, *nemo rex, nemo Deus* : & *nemo dies*, apud Pru-
 dentium; *nemo non*, id est, *omnis.* Cic. de Nat. *Ne-*
mo nec homo, nec Deus : & ad Heren. *Nemo rex.* Virg.
 Turne, *quod optanti Divum promittere nemo Auderet*,
 &c.

In omni adjectivo masculino absolute posito deest ho-
 mo; ut, *tu es miser, ego sum salvus; Petrus est albus; Ci-*
cero est Romanus. Ter. Adelph. *Homini misero plus*
quingentos colaphos infregit mihi. Lucan. l. 2. v. 133.
 [Hic locus male adfertur.] *Hic finis Mario vita fuit,*
 &c. *mensoque, homini quid fata pararent.* „ [Virg.
,, Venerat antiquis Coriti de finibus Acron, Grajus homo.
,, Ennius, At Romanus homo tamen etsi res bene gesta est,
,, Cor-

mant. Sic cum voce Homo, Cice-
 ro Famil. III. 5. *quo quidem ho-*
minem neminem potuisti mihi a-
micciorem mittere. & V. 17. *In*
qua neminem prudentem hominem
res ulla deleat. Ad veram vo-
 cabuli originem non attende-
 runt, qui dixerunt, ut Cicero,
nemo nec Homo, nec Deus, &
 Virgilius, *Divum nemo.* Nam
Nemo, cum voce Homo compo-
 situm, de Diis dici non debuit-

set, sed hic abusus est ex vul-
 gato vocis usu de hominibus
 ortus. At quum Prudentius ait
 Peristeph. Hymno ultimo v.
 744. *neminem excepit diem,*
 prorsus perperam, & pro Latini-
 tate illius temporis, dictum
 arbitror. Vide & Vossium de
 Anal. I. 15.

„ *Corde suo trepidat.*] Cic. pro Archia, *Ex hoc esse hunc numero divinum hominem Africanum.* Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem tolerabile: idem in Orat. An vitulus hominum Atheniensium beneficio excoli potuit, oratio non potuit?* Vide supra Cap. 3. pag.

540.

Mæcnas, Sutrinus, Aquinas, Arpinas, nostras, adjectiva sunt, facta ex *Atis*, & *Ate*; ut, hic & hæc *nostratis*, & hoc *nostrate*. Si absolute dicantur, deest homo, ut, *L. Cilnius fuit Mæcnas.* Vide Varronem lib. I. Analog. in calce.

Amicus, familiaris, necessarius, liber, servus, tabellarius, nuncius, socius, maritus, „ [*mercenarius*,] *rivalis*, & multa hujusmodi semper adjectiva sunt, deest homo. Cic. *Nihil homine libero dignius.* Juven. *Tu tibi liber homo, & regis convivæ videris.* Ter. *Homo amicus est: idem, hominem amicum recipere ad te: Idem, servum hominem causas orare leges non sinunt.* Legimus *famulos greges*; & *famulas manus* dixit Alciat. in emblem. Cic. 2. leg. *Easque in famulis, operibus patratis, habento.*

Homo, vel vir. *Triumphalis, Prætorius, Consularis*, subaudi *vir*, vel *homo*. Vide Laurent. Vallam lib. 4. cap. 84.

Homines. *Magnates, optimates, majores, minores, cæteri, mortales*, subaudi *homines*; item (38) *Brutii, Itali, Hispani*; Cæsar B. Civ. I. 34. *Albicos barbaros homines.*

In verbis ad famam pertinentibus notum est deesse *homines*; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: sed quia Grammatici negant alia verba poni posse in activa sine supposito, sed statim recurrendum ad passivam, ita ut *bellum geritur*, dicatur, non, *Bellum gerunt*, (39) contrarium ad-

(38) *Brutii, Itali.*] Liv. I. 32. *Hominibusque præstis Latinis*, cap. 39. *Romanos homines opifices pro bellatoribus factos.* Vide & Gronov. Observ. II. 13.

(39) *Contrarium adferamus.*]

Recte sane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuisse in lectione Veterum, qui id in dubium vocare sunt ausi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defatigatum vul-*

adferamus. Juvenal. Satyr. 1. *Una comedunt patrimoniamensa.* Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admoitisque follibus, ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur: & infra, Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt: ibid. Totas arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deinde saxis onerabant rursus cumulo eorum*

vulneribus, egregue spirantem, cognovere, eum susculere. Cicero de Offic. II. 11. *maximeque admirantur eum, scil. homines, de Amic. 21. Omnium vitiorum una cautio est, ut ne nimis cito diligere incipiant.* Phædr. lib. IV. *Ut mos est vulgi, passim & certatim ruunt.* Sic Festus, *Pesmina in humeris jumentorum ulcera & vulgo appellant, & Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male & sine causa nunc ex conjectura Ant. Augustini editur, *vulgus appellat.* Idem, *Sirutheum in mimis præcipue vocant obscenam partem virilem.* Idem, *Querquetulana viræ putantur significari nymphae præsidentes querqueto virescenti, quod (lego, quo id) genus sylvæ indicant suisque intra portam, quæ ab eo dicta sit: Querquetularia.* Ponuntur hæc sine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi debet, & est, vel *Homines*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac si diceretur forma passiva *Indicatur, Vocatur, &c.* De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiscue utraque locutio occurrit. Plautus Curcul. IV. 2. 17. *Calpanti eum, conspiciuntur, vituperatur.* Sall. Catil.

60. Postquam eo ventum est, unde à ferentariis prælium committi posset, maximo clamore, infestis signis, concurrunt, pila emittunt, gladiis res geritur: proconcurritur, pila emittuntur, scil. non à ferentariis, sed militibus utriusque exercitus. Liv. V. 32. *Neque Deorum modo monita spreta: sed humanam quoque opem, quæ una erat, M. Furium, ab urbe amoverunt.* Similiter Græci. Ant. Liber. fab. 34. *τὸ δὲ βρισην ἀνίσταται Ἀδων.* Ad quam fabulam Vir Clariss. Abr. Berkelius allata Scholiastis in Lycophronem verba, *ᾧδιν εἰς δένδρον αὐτὴν μεταβαλεῖ,* emendat, reponendo, *θιόδ... μεταβαλεῖ,* pro *ᾧδιν... μεταβαλεῖ.* Posterius prorsus recipio & approbo, at prius minus necessarium putem, inprimis, quia jam præcessit mentio *θιόδ.* Sic porro Actor. XXII. 25. *ὡς δὲ προΐτανιν αὐτὸν τοῖς ἰμάτιν, εἰπὲς πρὸς τὸ ἱεῶνα ἱκατύνταρχον ὁ Παῦλος.* Legendum omnino, & recipiendum ex Variantibus Lectionibus, *προΐτανιν*, scil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad distorquendum & extendendum Paulum. Confer istic §. 29.

rum alias arbores injiciebaut. Terent. Phorm. Quid tandem mihi dicent, aut quam causam reperient? idem Adelph. Occidunt me quidem: dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem: idem Heaut. Haudquaquam etiam cessant: idem Phorm. Ubi initia-bunt. Plaut. Cal. Age tibicen, dum illam huc adducunt foras, &c. Virgil.

*Tunc credo, cum me arbutum vidēre Miconis,
Atque mala vites incidere falce novellas.*

Et 4. Georgicorum,

— *Hunc angustique imbrice tecti
Parietibusque premunt arctis, & quattuor addunt
Quattuor à ventis obliqua luce fenestras;
Sic positum in clauso linqunt, & ramea costis
Subjiciunt fragmenta. —*

*Et in sacris, Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam:
ibidem, Nec mittunt vinum novum in utres veteres.*

Homo. *Adolescens, & juvenis, [& servus, serva,]* adjectiva sunt, deest homo, vel mulier. Cicero 1. O-rat. *Adolescentes homines. Terent. Hecyr. Adolescens mulier fecit, mater quod suavit sua. Ovidius 7. Meta-morph. Juvenes annos. Pers. Satyr. 6. juvenes jocos.*
„ [Vide Servus.]

Hora. Horatius, *Ad quartam jaceo, subaudi horam:* idem, *Quota Pelignis caream frigoribus. Sic dicimus, sonuit prima, tertia, nona. Et Ecclesiastico, ad primam, ad tertiam.*

Horologium. Cicero pro Quinctil. *Non ad solarium, non in campo, non in conviviiis versatus est, subaudi ho-rologium. Romanis solarium horologium statuisse, Plin. lib. 7. cap. 60.*

„ Hortus [Pomarius veteribus in usu erat, teste Cha-
„ risio,

„ risio , ut scilicet subaudiatur *Hortus* ; in plurali *Pomaria* , nempe *Loca* , vel *Septa*. Monet idem Charrisius *Pometa* dici , ubi poma nascuntur , *pomaria* autem , ubi poma servantur : Cicero tamen , & alii , pro *Pometa* , dicunt *Pomaria*. (40) In *Vinea* , quoque subauditur *Hortus* , quod olim dubii erat generis.]

Jacturam , vel nomine. Cic. in Topicis ; *Si quis damni infecti promiserit*: Brissonus supplet nomine , vel causa : (41) ego dicerem deesse *jacturam*.

Ja-

(40) In *Vinea* quoque subauditur *Hortus*.] Neutiquam ego quidem heic accesserim Scioppio. Hortus enim , seu locus multis vitibus oblitus , dicebatur proprie *Vinetum*. Sueton. Domit. 7. *Existimans nimio vinearum studio negligi arva , edixit , ne quis in Italia novellaret , uique in provinciis vineta succiderentur*. Unde Adagium , *sua vineta cadere*. Est tamen *Vinea* revera Adjectivum , dictum non à *Vino* , quod *vini ferax sit* , ut apud Festum vult Verrius , sed à *Vite* quasi *viti-neae*. Verum intelligitur in eo non *Hortus* , sed vel *Arbor* , vel *Porticus*. Ut hoc posterius maxime intelligi putem , facit machina bellica , *vineae* quoque dicta , qua tecti milites in obsidionibus opus militare faciebant , (Vide Sall. Jug. 91.) & quae formam cujusdam porticus exhibebat , unde & hoc *porticus* nomine à Cæsare insignitur. Ex quo apparet , Veterum *Vineas* proprie dictas , fuisse item quasi in porticus arcuatas. Diserte Cassiodorus de Orthographia cap. 1. ex Ann. Cornuto , Ne-

que aliunde *Vineae castrenses sunt dictae* , quam quod *Vineis* illis aggregibus similes sunt. Possent tamen etiam intelligi *Arbores* , haud dubito , ut notet arborem vineam ubicunque loci sitam. Certe Beda in lib. de Orthographia circa finem , *Vinea* , si *Arborem* significat , in prima syllaba I debet habere. Vites autem maxime serebantur ad alias arbores , ut in & per eas se erigerent. Hinc Tacitus Hist. II. 42. conjungit *arbores* ac *vineas* , per locos , ait , *arboribus ac vineis impeditos*.

(41) Ego dicerem deesse *jacturam*.] At ego vix percipio , quid hoc supplemento velit significare Sanctius. Nam quid sibi vult , *promittere jacturam damni infecti*. Si quid vult , longe illud certe alienum est à phraeos Ciceronianæ sensu , qui est , in negotio seu causa damni infecti promittere praestationem damni. Sed quid multa ? Genitivos istos eo fere modo , quo voluit Brissonus , supplendos & construendos , patet non modo ex frequentissimo usui istius Ellipseos in talibus

Jaculum. Virgilius, *Missilibus certant*, subaudi *jaculis*. *Missilia* etiam dicebantur munera: quæ à principibus populo spargebantur, ut, tesserae frumentariae, vestis, aurum, argentum, gemmae, margaritæ: sed tunc deest *negotia*, id est, res missiles, „[vel *munera*, „ ut ex Sen. epist. 75. apparet.] Sueton. Calig. *sparsit & missilia variarum rerum*.

Idem. Plinius, *Equo fere, qui homini morbi*: idem, *Tarando magnitudo, quæ leoni*, pro, *eadem, quæ leoni*.

Idem, vel vicem. Juvenal. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* (42) subaudi *idem*, vel *vicem*, id est, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego idem reponam*.

Ilia. *Dolent intestina*: subaudi *ilia*; si inveniatur *intestinalis*, (43) deest *ileos*, masculinum, Latine *convolvulus*, Hispanè, *torcon*, significat etiam gracile intestinum: Potest & intelligi *colon*, quod idem est.

Imperio. Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum* in genitivo dici affirmat, cum aliis nominibus in ablativo; ut, *potiri*

bus Genitivis, sed & ex ipso edicto Prætoris, ubi de *damno infecto* agit. Servatum nobis ex Ulpiano id edicti fragmentum l. 7. Dig. de *damno inf.* ubi reperiuntur illi ipsi Genitivi, non modo cum verbo *promittere* conjuncti, sed & cum *Satisdare*. *Damni infecti suo nomine promitti, alieno satisdari jubebo*, h. e. in causa seu nomine damni infecti, jubebo reparationem damni promitti à singulis suo tantum nomine, at si quis alieno velit promittere, jubebo illum satisdare. Et ne dubites, recte statui, Genitivos hosce cum istis verbis junctos regi à *res* nomine, non quidem illo istic expresso,

sed alio per Ellipsin suppresso, ecce tibi in eod. fragm. paulo post expressum hoc ipsum supplementum: Si ab eo, qui in possessione erit, damni infecti nomine non satis dabitur. Vide & supra quæ notavimus ad Voces *Causa*, & *Crimen*.

(42) Subaudi *Idem vel Vicem*.] Vel simpliciter *Aliquid*.

(43) Deest *ileos masculinum*.] Quod tamen non proprie aliquam intestinorum partem significat, sed dolorem. Vide Isidorum Orig. IV. 6. & adde Plinium Nat. Hist. XXX. 20. ac Veteres Medicos. Quid ergo? Siquando *Intestinalis* dicitur, intelligi credo *Ventrem*.

potiri victoria. Duplīciter fallitur: nam & alios geni-
vos admittit, ut, *potitus Asia, Gallia, & Adherbalis*
potiretur, apud Sallustium, & ille genitivus non a ver-
bo, sed à nomine pendet, (44) *imperio* puta. Vidit hoc
Ascensius in epitome ejusdem capituli. Cæsar 1. Gall.
Totius Gallia sese potiri posse sperant: & paulò antè,
Totius Gallia imperio potiri. „ [Subaudiri etiam potest,
„ *summa*: dicitur enim *summam regni adipisci*. Nepos
„ in Eumene, *Semper habiti sunt fortissimi, qui summa*
„ *imperii potirentur.*]

„Imperio. [Dicto audiens, (45) subauditur imperio. Plaut.
„ Amph.

(44) *Imperio* puta.] Vel com-
munioris usus & significationis
vocabulo, *Negotio*. Velut cum
dicitur, *Potius servituti, Po-*
tius hostium passivè, *potius im-*
perii, ut loquitur Nepos Ages.
2. & Eum. 7. De vera Verbi
significatione & natura egimus
supra ad III, 3. pag. 369.

(45) *Subauditur imperio.*] Ni-
hil minus. Neque vero in loco
Plautino putem, quod Sciop-
pius existimat, secundum conven-
ientiam Substantivi & Adjecti-
vi dici *in dicto imperio*, certe
non ubivis proinde, cum *dicto*
audiens absolute occurrat, sub-
audiri *imperio*; cum diversi prorsus
Dativi in hac locutione a-
liquando adhiberi soleant: Vel-
uti ibidem loci apud Plautum,
Ego sum Jovi dicto audiens: Liv.
I. 40. *Servio populum dicto au-*
diensem esse jubet. Cic. Famil.
VIII. 8. *Utrum C. Cæsar Senatui*
dicto audiens futurus esset. Vide
& Livium XXIX, 20. & ibi Gro-
novium Patrem. Immo sicuti
hic dicitur, *dicto audientem es-*
se imperio Jovis, sic plane a-
pud Corn. Nep. Ages. 4. *Tanta*
modestia dicto audiens suis ius-

sis absentium Magistratum. Hinc
jam concidere videtur observa-
tio Scioppiana, & proinde in
et dictum heic intelligendum e-
rit idem, quod alibi in eo, ut
& quod in *factum* &c. subaudi-
tur, quando ea substantive vi-
dentur poni, videlicet *negotium*.
Quia tamen ordo verborum in
Plauto aliquantulum est turba-
tus, de eorum constructione &
interpretatione pertinacius cum
nemine contendere velim, licet
ille Auctor ordinem verborum e-
tiam alibi sæpius turbet, ut in ea-
dem Amphitr. II. 2. 183. *Quid*
ego feci, qua isthac propter dicta
dicantur mihi? pro qua propter
isthac dicta &c. At si cum Sci-
oppio sentiendum, tum vero
male rejicitur Genitivus *et dicto*
additus, ut facit Vorstius de
Latinit. falso susp. cap. 12. Ma-
le etiam rejicitur lectio, omni-
um licet MStorum, apud Li-
vium VIII. 4. *quid abest, quin*
prodiis Sidicinis, non Romano-
rum solum, sed Samnitium quo-
que, dicto pareamus. Sic fere
Plautus Bacchid. III, 3, 55. Ob-
sequens obediensque est mori at-
que imperiis Patris.

„ Amph. act. 3. sc. 4. *Eum sequor, ejus dicto imperio sum audiens.*]

Insula. *Delphica Delos, Phæbea Rhodo*, subaudi *insula*: nam quamvis *Delos* ex terminatione possit esse femininum, libentius tamen Adjectivum respicit nomen generale. Virgil. *Est in conspectu Tenedos, notissima famâ Insula*. Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum insulam*. Vide *Urbs*, [& quæ notavimus supra I, 7. II.]

Iter. *Quo is? Quo tendis? Quo pergis?* subaudi *iter*, „ [vel *cursum*. Lucret. 3. *Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum*. Propertius, *Concessum nulla lege redibit iter.*] Lucan. *Quo tenditis? inquit. Virg. Tendit iter velis*. Sallust. *Maturavêre iter pergere*. Valer. Flaccus lib.

4. *Pergere iter*. Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

„ [Iter, vel Via. Sen. *Sidera contrarium mundo intendunt iter*. Plaut. Rud. *Verba facimus, it dies*. Catull. „ *Sed moraris, abit dies*, (46) subaudi *viam*, vel *iter*. Liv.

„ I.

(46) *Subaudi viam vel iter.*] In alia sane ego sum sententia, ut qui existimem, quodcumque *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compositis, aut aliis similis naturæ & significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. *nam*, seu *Per*, ut satis prolixè ostendi supra III. 3. pag. 305. quando egi de τῷ *Ambulare viam*. Ceterum, quæ mox subjungit Sciooppius de Verbo *Petere* & Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda est prius primitiva istius Verbi significatio, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Vossio τὸ *Petere* à Græco πέρω, *desidero*. At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in

Compositis, ut mox videbimus, reperiuntur vel præcipuæ? Potius ergo, sine ullius insuper literæ mutatione, à Græco πέρω & πέρωμαι hujus Verbi originem repero, quod significat *actionem citatissimo impetu seu motu ruentem*. Hinc apud Hesiodum Asp. v. 308. dicuntur *πικροτόντων πέρωσαι ἄρματα*, h. e. *currus tanto cum impetu & strepitu agitari, ut quasi volare videantur*. Nam in *Volandi* & *Cadendi*, actionum, quæ citissimi utique sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum apud Græcos suæ quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium πέρωμαι, ad posteriorem Activum πέρω, sed quod obsoletum est, sed pro quo invaluit πέρτω, plane uti pro γίνομαι prævaluit

„ I. *Stipendii, vel induciarum, dies nondum exierat*, puta

„ iter

valuit *γίγναι* & *γίγνομαι*. Refiduum tamen antiquum illud *πίττω* in plerisque Temporibus & *πίπτω*, & in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo & *Peto*, & prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid, citatum ad aliquid morum faciendi*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa non in Simplici modo, sed & in Compositis, & omnibus quidem, supersit, & altera *Desiderandi* significatio ac Constructionis ratio ad hanc originem Analogice satis revocari queat. Hinc enim est, quod quis *bello, armis, saxo, peti* passim legitur. Sed & inde *Appetere* dicitur *Tempus*, & *appetere Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1. 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro. convenire, congruere alicui, & quasi simul ire cum aliquo, ponitur. Suet. Cæsar. 40. *Ut neque messum feræ aestati, neque vindemiarum autumno competere*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda aptandaque pugna, competere animus*. Unde jam explicandæ sunt locutiones Sallustii & Taciti, *Non competere animo, auribus, oculis, lingua*, h. e. concurrere iis ad agendum id, quod agendum erat: quæ male & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. per rei cujusque meminisse, vel constanter valere. Porro jam *Expetere in aliquem*, pro evenire, incidere, passim positum reperies. Pl. Amph. II. 1. 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum*. Liv. I. 22. *Ut in eum expetans hujusce clades belli,*

Sic Pl. Poen. III. 3. 23. *Bono si quid malefacias, atatem expetis*, scil. in te, h. e. ejus maleficii poena tibi perpetuo evenit, vel id maleficium redundabit in te, & ita nocebit tibi in perpetuum. Nam & cum Dativo construitur hoc sensu. Plautus Amphitr. III, 1, 12. *Mea sis culpa, quum ego met contraxerim, si id Alcume-na innocenti expetias*, h. e. noceat. Vide & quæ exempla hic adfert de hoc Verbo Scioppius, in quibus pro evenire poni liquido satis videtur. Jam *Impetere aliquem*, quod passim occurrit, est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. Actu IV. in Dubiis, *qui impetivit uxorem meam impudiciam*. *Oppetere penam, pellem, mortem*, eodem modo dicitur, quo *Obire*. Sequantur jam *Præpetes aves*, nequaquam hic prætermittendæ. Antiquissima est ea vox auguralis disciplinæ, quæ manifeste declarat, etiam in L. L. verbum *Petere* habuisse olim volandi significationem. Nec enim aliud quid sunt *Præpetes aves*, quam quæ ante nos in auspicando alacriter volant. Festus, *Præpetes aves dicuntur, quæ se ante auspicantem ferunt*. Nam *præpetere* dicebatur pro ante ire. Similiter Hyginus apud Gellium, & ipse Gell. VI. 6. exponunt eas, quæ oportune Prævolant, quæ prosperius prævolant. Hinc jam *Præpes Deus* de Cupidine apud Ovid. Heroid. VIII, 38. ubi simpliciter notat alatum & alacriter volantem. *Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgilii Calice attulit

„ *iter suum* : quod etiam in *Vadere*, *Evadere*, *Evenire*,
 „ *Appetere*, & *Expetere*, subauditur. Terent. *Quo va-*
 „ *dis?* *Licentia illa evadet in magnum malum.* Cic. *Vereor*
 „ *ne idem eveniat in meas literas*, id est, meis literis: I-
 „ *dem*, *Mihi somnium evasit*, id est, evenit, quod som-
 „ *niaram.* Plaut. *Appetit meridies; nequiter penè expe-*
 „ *tivit*

tulit Scioppius, & similia in Indice Apuleji Barthius. Hinc *repetere Urbem* &c. notat movere se & ire rursus ad Urbem, aut alia loca. Denique *Suppetere* pro subvenire, vel se suppeditare, passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior suppetisset.* Pl. prol. Amph. *Lucrum ut pereatne vobis suppetiat.* Asin. I. 1. 41. Non *suppetunt dictis data*, h. e. non subsequuntur ea, non conveniunt iis. Sall. ad Cæsarem, *Animus ferox, ubi consueta non suppetunt, fertur in socios.* Hinc jam *Suppetiæ* pro auxilio, quod alicunde subvenit, frequentissimi est usus vocabulum. Sic autem videmus per singula Composita superstitem primitivam huius Verbi, & ab sua origine repetitam, significationem, a qua dein deducenda est altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iste ad aliquid ruentis ita hominis manifeste præfert intensum studium & desiderium ejus rei, ad quam ille tendit: unde factum, ut omne id, ad quod quis ita tendit, vel quod desiderat, ille simpliciter *petere* dicatur. Ergo quod Cæsar ait B. Gall. I. 53. de fugientibus usque ad Rhenum, *ibi lintribus inventis salutem sibi petierunt*, h. e. maximo motu involarunt in lintres ad salutem sibi

obtinendam. Et sic *Petere viam*, *iter*, *locum aliquem*, proprie significat, magno studio moveri & ferri propter seu ad viam, iter, locum obtinendum, contendere ad ea; per Ellipsin præpositionis in omni Motu ad locum satis usitatam. Notum est illud Virgilii, *Speluncam Dido, Dux & Trojæmus, eandem Devenere*, pro ad *Speluncam*. Similiter jam *Petere aliquid*, primo quidem notat moveri propter aliquid, & isto motu ferri ad aliquid, dein vero simpliciter aliquid desiderare, cupere, rogare. Atque adeo Verbum hoc *Petere*, naturam ejus & primitivam significationem si spectemus, est Neutrum, ut sunt ejus Composita in allatis modo locutionibus, & ut sunt pleræque verba permanentem in ipso Agente actionem significantia, veluti *Ire*, *Vadere*, *Venire*, *Volare*, *Cadere*, & Composita eorum: at usu constanti Ellipticæ Constructionis cum Accusativo, quo res denotatur, ad quam quis fertur & ruit, videtur Activum. Plane sicuti illud ipsum *Desiderare* primitus ex originis suæ ratione neutraliter itidem significare debuit, sidera studiose insuere propter aliquid, & sic ejus rei, quam in votis quis habet, successum explorare: at vero

,, *titivit parasitatio* : In servitute expetunt multa iniqua , id
 ,, est , exeunt , evadunt , eveniunt , in quibus omnibus
 ,, subauditur *viam* : sicut enim *Ire* , *vadere* , *venire viam* ,
 ,, similiter & *Petere viam* , *iter* , vel *cursum* , dicebant.
 ,, Virg. Sic *Turno quacumque viam virtute petivit*. Cic.
 ,, *Ille incertus ubi essem , alium cursum , petivit* : idem pro
 ,, *Planco* , *Iter à Vibone Brundisium terra petere contendi* :
 ,, ibid. *Dyrrachium petere contendi*. Jam *Expetere viam*
 ,, est idem , quod *Evadere viam* , id est , pervadere , fi-
 ,, nire : sicut *Eludere lusum* , *elugere luctum* , est ludo ,
 ,, & luctui , finem facere. Similiter *Repetere ad locum a-*
 ,, *liquem* , pro *Redire* , dicitur , subaudito *viam*. Virgil.
 ,, *Cul. de capris* , *Ima susurrantis repetebant ad vada lym-*
 ,, *phae* : ubi Scaliger perperam *repebant* , invitis omnibus
 ,, libris , reponere conatus est. Livius quidem lib. 35.
 ,, plena oratione dixit , *Viam , qua venerat , repetere me-*
 ,, *lius visum*.

,, Subauditur quoque *Iter* in hoc Ciceronis , *Incitata*
 ,, *semel in proclive labuntur*. Liv. *Quo magis successerit*
 ,, *in arduum , eo facilius per proclive pelli poterit*. Simili
 ,, modo *via acclivis & præceps* dicitur ; nam *Iter* est *Via*.
 ,, Liv. 36. *In illa valle iter est non latius , quam sexaginta*
 ,, *passus*.]

Iter , vel *Via* , vel *Spatium*. Cicero Attic. *Nos in ca-*
stra properabamus , quæ aberant tridui , subaudi *itinere* , vel
via : idem 12. epist. 15. *Nunciatum esse , quadridui iter à*
Laodicea abfuisse : idem *Planco* , *quum abesset aliquot dierum*
viam : idem 10. epist. *Bidui spatio abest ab eo*. Cæsar ,
Cum tridui viam processissent : idem lib. 6. *Non longius*
bidui via aberant : idem 2. Civ. *Biduique iter progressus*.
 Livius lib. 30. *Zama quinque dierum iter ab Carthagine*
abest.

Judices. *Mittere in consilium* , inquit Asconius , est ,
pero

vero deinde ad significatum cu-
 piendi & expetendi illud ipsum ,
 propter quod sidera quis intue-

batur , constanter fuit adhibi-
 tum , quasi Activum. Vide su-
 pra pag. 306. 307.

perorare, nam mittere *Judices in consilium*, est, *dimittere* *judices ad sententiam dicendam*, ubi, *allegatis omnibus argumentis*, orator dixit, *DIXI*. Cic. 3. Verr. *Testibus editis*, ita mittam in consilium, ut etiam, &c. (47) Valer. Max. expressit lib. 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam*.

Judicio, vel Jure. Sallustius, *Falso queritur genus humanum*, subaudi *judicio*. Terentius, *Sororem falso creditam*, &c. Cic. pro Balbo, *Pompeji decretum judicium de consilii sententia pronuntiatum recognoscimus*. Adverbia in o debent omnino corripī, (48) aliter *adjectiva* sunt nomina; ut, *imo, crebro, citò, serò*. Cic. pro

[47] *Valerius Max.*] Et Cœlius apud Cicer. Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices*. Similiter Plinius Paneg. cap. 67. sed alium tamen accusativum adhibens, *omnibus annis in consilium de te Deos mittis*. Deos scil. tanquam Judices, qui de tua salute inter se consilium agitent, aut sententiam ferant.

(48) *Aliter adjectiva sunt.*] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus, certe illa *crebro, cito, sero*, æque ac *falso, merito*, &c. Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundiis in DO, licet & illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra ad I, 15. pag. 122. Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo*,

quod utique dubitare nequis esse Ablativos Adjectivi & Substantivi secundum solitam *omnem*, inter se convenientes, in postremâ correptum sæpe deprehendes, quod fieri non potuisset, si ad vocabulorum naturam attendissent [atis ipsi Veteres, quum insuper producant semper postremam, si vel minima, per particulam tantum encliticam, inter *Quo* & *Modo* fiat separatio, ut apud Lucretium V. 72. *Quove Modo genus humanum &c.* Similiter *Præterea* & *Interea* sæpe ultimam habent productam, licet natura vocabulorum postulet, ut sit correpta semper. Neque aliter Ergo, quod a Gr. *ἔργον* est ductum, posteriorem tamen sæpe correptam habet. Vide infra ad Cap. 14. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem, non tam *Judicio* vel *Jure*, quam *Modo* vel *Negotio*, Vide & supra ad *Consilium*.

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 595
pro Marcell. *quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.*

„[*Justo subauditur in nominibus comparatis; ut, Est liberior; est ad rem attentior. Nepos in Themist. Liberioriusto vivoebat, & rem familiarem negligebat. Quintil. Membrum iusto longius. Sicut Horat. plenius, aequo laudare merces suas, Livius lib. 8. Cultus iusto mundior.*]

Lapis. Ovid. 3. Metamorph. *Dextraque molarem sustulit, subaudi lapidem. Statius lib. 5. Vestaque sudes, fractique molares. Vide Dens.*

Laudem. *Cur mihi detrahis? (49) supple laudem. Cic. Nec vera laus ei detracta. Hor. Neque ego illi detrachere ausim Herentem capiti multa cum laude coronam.*

Lex. Sallust. Jugurth. (50) *Per Saturam sententiis exquisitis. Sic Julia, Oppia, Manilia.*

Liber. Cic. Attic. *scriptum est in tuo annali, subaudi libro. Virgil. Et vacet annales nostrorum audire laborum. Dicitur etiam lex annalis, & annale tempus.*

(51) *Diurnus aliquando accipitur pro libro, in quo singulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. Ecedens longi relegit transacta diurni. Sueton. in Claud. cap. 41. Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis, titulisque operum. Vide Cibus.*

Libelli. *Pugillaris adjectivum est, ut, Vitelliani, e-borei,*

(49) *Supple laudem.] Velpotius vulgatum illud Aliquid scil. negotium. Sic certe apud Nep. Eum. 1. Multum ei detraxis inter eos viveni, quod aliena erat civitatis. Cic. Famil. VI. 18. Quantum de illo libro, tantundem de mei iudicii fama detrahatur. De Offic. III. 6. De aliterius commodis detrahere &c.*

(50) *Per Saturam.] Vide Schotium Observ. I. 2.*

(51) *Diurnus.] Intellige Com-*

mentarius liber. Sic Suetonius Aug. 64. nisi propalam, & quod in diurnos commentarios referretur. Tacitus Diurna plerumque ait; sic XVI. 22. Diurna populi Romani per provincias curatius leguntur. Ipse autem id supplet per Acta, XIII. 31. talia Diurnis Urbis Actis mandare. Sub ipsa autem voce Acta, intelligitur Negotia; nam & Acta absolute usurpat Annales. III. 3. scripturam actorum diurnam.

P p 2

borei, citrei, duplices, triplices, subaudi libelli. Vide Tabella.

„Libido. [Virgil. *Nec sit mihi credere*, (52) subaudi *libido*,
„do, pro, nec libeat mihi credere. Propert. *Nec tibi sit du*
„ros montes & frigida saxa adire, pro, ne velis adire.
„Ti-

(52) *Subaudi libido.*] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud *Credere*, ne tibi eveniat illud ipsum, ut *Adeas* &c. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinito, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, & ubi Auctor ipse aliud quid subaudiri velit. Vide supra *Datum*, atque ibi *Notas*, & infra *Tempus*. Potius ergo explicatione hæc juvanda sunt, ut satis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare sit*, h. e. detur mihi, sit mihi per vos, illud *Negare*. Plautus *Trucul.* II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scil. cuiquam, h. e. an cuiquam suppetit illud *Vincere me?* Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poetas hujusmodi multa*, h. e. datur nobis invenire &c. Notum & illud *Virgilii*, *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenierit, contigerit. Hujus significationis sunt etiam illa *Terentii*, *Hecyra* IV. 4. 28. *Nulla tibi hic consultatio est.* *Andr.* II. 3. 26. *Puerum ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est.* *Adelph.* III. 4. 59. *Pisces ex sententia nactus sum; hi mihi ne corrumpantur, cautio est*, h. e. Cavere illud incumbit mihi, cavendum est mihi. Sic & *Pomp. Mela* II. 4. *per ea loca navigantibus dulcium haustus est*,

h. e. obtingit, datur. *Plautus* *Cal.* III. 2. 26. *Si quid ejus esset, esset mecum postulatio.* *Epid.* II. 2. 117. *Est lucrum hic tibi amplum.* *Trin.* II. 4. 3. *Estne hoc, quod dico?* In quibus omnibus *Est* notat fere idem, quod dixi illud notare, quando cum Infinito est constructum, atque adeo in hac constructione *Ellipsis*, non magis necesse est, ut statuatur, quam in illa. Aliquando tamen etiam subaudiendum aliquid videtur, veluti *opera pretium*: ut in illo *Petronii*, *Nunc erat à torva submittere cornua fronte*. Plura hujus generis vide apud *Gronovium Patrem* *Observat.* IV. 3. & mox apud *Sanctium*. Tum imprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur, sequente *Quod*, vel *Cur*, vel *Ut*. *Cicero* *niana* sunt, est, quod gaudeas. *Plane est*, quod gratias agas. *Ubi non sis, qui fueris, non est, cur velis vivere.* Sic sequente *Quum*, *Auct.* ad *Heronn.* IV. 26. *Est, quum non est satius.* *Plaut.* *Capt.* II. 2. 75. *Est etiam, ubi damnum præstet facere, quam lucrum.* III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse mavelim.* Ubi etiam possis subaudire *Tempus*. Vide infra *Sanctium* in *Voce Negotium* & *Tempus*.

„ Tibul. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis* : idem ,
 „ *Nec tibi sit duos acuisse in praelia dentes.*]

Libra. Falluntur Grammatici , qui credunt , *Pondo* significare libram ; imo vero , ubi est *pondo* , deest *libra* ; ut si dicas , *corona centum pondo* , aut *mille pondo* , deest *librarum* . „ [Festus , *Centenas pondo dicebant antiqui , re-*
 „ *ferentes ad libras* , (53) ut *Pondo* significet ratione pon-
 „ deris. Cic. *Auri quinque pondo abstulit* , id est , quin-
 „ que libras auri. Plaut. Afin. *Quot pondo te censes nu-*
 „ *dum* , id est , quot librarum ponderalium.] Nam Ro-
 manis duplex erat libra , ut Galenus ait lib. 1. & lib.
 6. de compositione medicamentorum , altera pondera-
 lis , mensuralis altera. Quum igitur ponderalem indi-
 cabant , addebant *pondo* , quum mensuralem , *mensura*.
 Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream librae*
pondo ex publica pecunia , *populi jussu* , *in Capitolio Jovi do-*
num posuit : idem lib. 6. decad. 3. *Patera aurea fuerunt*
CCLXXVI. librales ferme omnes pondo. Plaut. Pseud.
Eo laferpitii libram pondo diluunt : idem Rud. *nec piscium*
libram unum jam hodie pondo cepi : idem Menech. *Huic*
addas auri pondo unciam : idem ibidem , *Pondo duum num-*
mmum. Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhae quincunx* ,
salami pondo libram , *amomi pondo quadrans* : ibid. cap.
 57. Mel-

(53) *Ut pondo significet &c.*] Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus* , *pondi*. Et dicitur *pondo tot librae* itidem , ut *Numero tot homines*. Vide hæc doctissime , ut solet , demonstrantem Gronovium Patrem de Pec. Vet. I. 6. Opponitur autem pecuniæ numeratæ , quæ ceteroquin itidem suum habebat pondus. Hinc Festus in Gravæz : *Deni asses* , *singuli pondo libras* , *efficiebant denarium* , intellige , *singuli pendentes singulas libras pondo*. Plaut. Men. III.

3. *Inaures da mihi faciendas pondo duum nummum*. De rudi vel facto metallo passim. Gellius II. 24. *Neque argenti in convivio plus pondo , quam libras centum , illaturos*. Hinc ad alias res transfertur. Plaut. Persa II. 2. 49. *Tu quidem haud etiam es octoginta pondo* , h. e. adhuc puer es parvus , nondum 80. libras pendens. Trucul. V. 21. *Plus ditem pondo amoris paulisper perdidisti*. Valla putavit d. l. *Pondo* esse Plurale Neutrum.

57. Mellis adjicies pondo semunciam. Delirat igitur Val-
la lib. 3. cap. 13.

Linea. *Ad incitas redactus sum*; subaudi *lineas*. Vide
Adag. *Ad incitas*; & Josephum Scalig. in Append.
ad lib. VI. Varronis pag. 186.

„ [*Litem*, vel *Causam*, vel *Rem* (54) subauditur, in
„ *Judicare*, vel cognatus accusativus *Judicium*. Cic. *de*
„ *re aliqua inter aliquos judicare*; *Res judicata cognitaque*.
„ Plaut. *Rem istam perfidiosè judicasti*; *Tres mihi lites ju-*
„ *dicandæ sunt*. Poëta vetus apud Cicer. 1. *Divin. Paris*
„ *judicavi judicium inclytum inter tres Deas.*]

Litera. In illis vocalis, consona, muta, liquida, deest
litera. Vide *Avis*.

Litera. Cic. Attic. *Et paulò post triplices remiseras*,
supple *litteras*: Idem, *Nam triduo abs te nullas acceperam*.
Idem l. 7. epist. *Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam*.
Idem, *acceperam autem à Lentuli triumpho datas*. Ta-
citus in vita Agricolæ, *Ne laureatis quidem gesta pro-*
secutus est, supple *litteris*. Sic & *duplices, triplices*. Vi-
de *Tabellæ*.

„ [*Litus vel Terra*. In *Continens* subaudiri potest *li-*
„ *tus*,

(54) *Subauditur in judicare.*]
Est & hoc Verbum ejus Gene-
ris, ut natura sua & origine sit
Neutrum, actionem ipsam suo
significatu absolvens. Composi-
tum quippe est ex Verbo &
ipso Accusativo Nominis. Quid
enim aliud est *judicare*, quam
ius dicere. Ne ergo alium requi-
ramus Accusativum in natura
hujus Verbi indaganda, & quam
maxime proprie dictum pute-
mus, *judicare de re aliqua hoc*
vel illo modo. Sic Plaut. Trin. II.
2. 102. *Ist hac judico*, h. e. in i-
stam partem. At vero deinceps
usû translatus quodammodo vi-
detur in significationem Transi-
tivam, seu transeuntis Actio-
nis. Ut adeo *judicare litem*,
rem, significet decidere eam ju-
dicio suo, *judicare hoc* vel *illud de*
aliqua re, idem sit, *quod existi-*
mare, censere. - Quamvis ta-
men hi Accusativi, si natu-
ram harum locutionum consi-
deres, revera per Ellipsin Præ-
positionis *re* primum fuerint
huic Verbo additi. Ut ita *ju-*
dicare hoc sit dictum, quasi *ju-*
dicare ad hoc negotium, seu
ad hunc modum, *jud. litem* pro
quod ad *litem*, *judicem agere*
in aliqua re aut *lite*.

„tus, (55) vel terra. Liv. 44. *Pars eorum, qui propiores
erant continenti litori, enarunt.*]

Locus. Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis, sub-
audi locis.* Plaut. *hic senex de proximo.* Virg. *Compule-
rantque greges Corydon & Tyrsis in unum: idem 3. Ge-
org. Exsiliit in siccum: & 4. Sic positum in clauso lin-
quunt.* Plaut. Mostell. *Ab humili ad summum.* „[Virgil.
1. *Æneid. Classem in convexo nemorum Occulit: ubi
Serv. In convexo, subaudimus loco; si dixisset, Con-
vexum nemoris classem occulit, subauditur locum, sicut
in Inivium, Avium: Prisci enim dicebant Locus & Lo-
cum, unde Loca.* Lucr. *Avia Pieridum peragro loca.*
„Etiam in *profectus peregre subauditur locum, pro, in
locum peregre seu peregrinum: & esse peregre, pro,
in loco peregrini, seu peregrino. Etiam in Cavus,
subaudiri potest locus, ut significetur arcta rima. Ho-
rat. Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.*]
Plaut. Aul. *Nam compressit eam adolescens de summo lo-
co.* Val. Mal. lib. 5. *in desertum locum.* Juven. Satyr. 5.
Primo fige loco. Sic dicimus primo, secundo, quarto,
quæ Grammatici inepte Adverbia vocant. Vide *Ser-
mo, Spatium.*

Loca. *Averna, supera, infera, inferna, secreta, rosa-
ria, pomaria, tesca, (56) æstiva, hyberna,* adjectiva sunt,
deest loca. Actius apud Varronem, *Quis tu es morta-
lis, qui in deserta & tesca te apportes loca? Supera loca*
dixit Varro. „Et Propert. 2. El. 28. *Sunt apud infernos
tot millia formosarum, Pulchra sit in superis, si licet,
una locis: pro apud infernos locos.* In urbium quoque,
„pro-

(55) *Vel terra.*] Et hoc sine
dubio rectius, certe longe usi-
tatus. Vide & Sanctium infra
hoc Cap. in voce Terra. In
loco Livii XLIV, 28. legas
forſan melius *continentis*, quod
etiam makuit Gronovius pater.
Sed tamen recte quoque dici
potest *continens litus*, h. e. lit-
tus continentis, inhærens con-
tinenti, cum oppositione ad *lit-
tus insula.* At magis proprie &
usitate *continens terra* dicitur, &
opponitur *insula* toti.
(56) *Æstiva, Hyberna.*] In his
intelligitur *Castra.* Vide, quæ
notavi supra ad hanc Vocem.

„provinciarum, & insularum nominibus in Genitivo positus, (57) *locus subaudiri potest*; ut, *Natus Romæ, Cretæ sepultus*. Virg. *Hic locus urbis erit*. Horat. *Non est aptus Equis Ithacæ locus*.]

Locum. *Cede majori; concede præceptoris; decede calori; tu mihi succedes*; (58) *subaudi locum*. Virg. in Bucol. *Nec seræ meminit decedere nocti*. Cic. *Decedere furori tribunitio*. Statius, *Hortantur, ceduntque locum*. Cic. 2. Nat. Deor. *Videtur quasi locum dare, & cedere*; idem, *in dando & cedendo loco*: idem in Toga candida, *An oblitus es, te ex me, quum præturam peteremus, petisse, ut tibi primum locum concederem*. Hinc fortè Juvenalis Satyr. 3. *Hic ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ*: idem Satyr. 6. *Nam si constituit*, id est, si venire ad constitutum locum decrevit. Vide Lamb. Oda 6, lib. 2.

„[*Loquor, vel Dico, subauditur in (59) Ita affirmantis Plaut. Pseud. act. 4. sc. 7. Misit te herus tuus?* HA. *ita dico*. BA. *miles?* HA. *ita loquor*. BA. *Macedonius?* HA. *admodum*.]

Ludis. Virgil. *Magnis Circensibus actis*, subaud. *ludis*. „[*Ascon. in C. Antonium, Cum Sulla post victoriam Circenses faceret*.] Sic *Megalestis, secularibus, funebribus, [compitalitiis]*.] Vide *Sacra*.

„[*Lu-*

(57) *Locus subaudiri potest*.] Vel potius *Urbs* aut *Regio*. Vide infra *Urbs*.

(58) *Subaudi locum*.] Immo vero hic Accusativus, quando his Verbis additur, additur per Ellipsin præpositionis. Ut adeo *cedere locum alicui* sit itidem dictum pro *cedere alicui quod ad locum*. Vide me supra III. 3. ad Verbum *Cedere*.

(59) *Ita affirmantis*.] In hac particula subauditur plerumque *Est*. Integra enim est responsio,

res ita est, uti rogas. Plaut. *Curcul. V. 1. res ita est*. Cic. *Famil. III. 8. Quod certe non ita est*. Sed & Idem in initiis Epistolarum sæpe adhibet, *Ita est*, Similiter in interrogationibus. Petron. *Itane est? etiam dormire vobis in mente est?* Desiderari porro in tali responsione illud, *uti rogas*, patet ex solenni formula, qua utebantur Cives Rom. in respondendo ad legum rogationem. Nam si acciperent eas sua suffragio, & probarent, simpliciter

„ [*Lumen subauditur in Funali* , (60) & *Cereo*. Cicero de Sen. cap. 13, *Duilius delectabatur crebro funali & tibicine* : Idem , *Lumina demiseramus* , id est , faces , nec satis lucebat. Plaut. Curc. *Tute tibi luces ce- reum.*]

„ [*Lychnus subauditur in Cereus*. Martial. *Hic tibi no- sturnos præstabit cereus ignes.*]

[*Maceratus*. Terent. Eunuch. *Quo pacto ex jure hester- no panem atrum vorent.* (61) Donatus supplet, *maceratum*, vel *emollitum* , vel *madidum*. Frequens est hic loquen- di modus apud Plinium & Cornelium Celsum ; ut , *ra- dix ex aceto* , *ossa ex vino*.

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium, Amice , propugnacula* , (62) pro *Amice magne*. Curius ad Cic. *Sed, amice magne* , noli hanc epistolam Attico ostendere. Juve- nal. *Magni delator amici* : Idem , *Calcas Conjugis urinam magnos visurus amicos*. Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adversar.

Malum. Vitandi omnis causa multa subdicebant an- tiqui , è quibus illa sunt præcipua , *Cave tibi* , *timeo ti- bi* ,

eiter dicebant , *uii rogas* , pro , *ita jubeo* , vel *volo* , *uii ro- gas*.

(60) *Es cereo*.] Adhibuere Ve- teres hoc vocabulum in mascu- lino potissimum Genere. Cic. de Offic. III. 20. *Omnibus vicis sta- tua* , ad eas *ihus* , & *cerei*. Fe- stus , *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus*. Eodem ergo Genere positus vi- detur etiam Accusativus *Cereum* in Verbis Plauti , statuendaque Ellipsis *Lychni* , quam mox ipse præfert *Scioppius* , vel *Ignis*.

(61) *Donatus*.] Si ulla hic El- lipsis , potius supplerem *sum- ptum* , *petitum* , ex jure *hester- no*.

(62) *Pro Amice magne*.] Inep-

tum sane , ubi *Amicus* occurrit , velle intelligi *Magnus*. Ineptius etiam , quod Cl. Ursinus To. 2. p. 527. extr. intelligendam ait hanc Vocem , vel etiam *Potens* , in tali *Amico* , qualis fuit Horatio Mæcenas. Nam sic innume- ra , immo omnia Epitheta , possent intelligi. Neque id vo- luit Turnebus , qui tantum in Cicerone phrasin hanc , vel vo- cem *Magnus* in ea , explicat d. l. nec ullam Horatiani loci , aut talis Ellipseos , facit mentio- nem. Immo vero quoniam *A- micus* natura sua est Adjectivum , subaudiendum potius Substanti- vum *Homo* , sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo*.

bi, metuo à te, de te, pro te, subaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum*. Plaut. Mostell. *Lubet cavere malam rem*: ibid. *Tamen malum metuant*. Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum, cavere malum*. Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. (63) Ridiculi sunt Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Manus. *Dextra*, *sinistra*, *læva*, adjectiva sunt, supple *manus*. Catullus, *Non belle uteris manu sinistra*. Cic. *Cum lævam manum admoveret*. Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abjiciam ad lævam manum*. Sueton. Nerone, *Dextra manu Pythiam*. Vide Pars.

Mare, vel *Æquor*. *Adagium*, *In tranquillo est*; &, *Tranquillo quilibet gubernator esse potest*, subaudi *mari*. Virg. *Terris jactatus & alto*: idem, *Et cœrula verrunt*. Plaut. Cistell. *Tranquillo mari*. Georg. 4. *Et se jactu dedit æquor in altum*.

Membrum. Plin. lib. 10. *Cuniculis aversa genitalia*: idem, *Vulpis mascule genitale*, supple *membrum*. Ovid. 2. *Amorum*, eleg. 3. *Qui primus pueris genitalia membra recidit*.

Melodia, vel *Ars Musica* nomen est adjectivum, ut *Rhetorica* & *Grammatica*: deest igitur *melodia*, ex Arist. lib. 1. Polit. in princip.

Mensis. Nomina mensium faciunt Grammatici masculina, sed falsò: Adjectiva enim sunt, deestque *mensis*. Idem sentit Valla in Raudensem. Sed accipe testimonia. Cic. Attico, *Venio nunc ad mensem Januarium*.

(63) *Ridiculi sunt Grammatici.*] *At vide, quæ disputavimus supra III. 3. ad Verba Cavere & Metuere. Nam utrumque origine sua Neutrum est. Nec video, quid ineptiat d. l. Valla, ubi multis exemplis probat, complura esse Verba, quæ diver-* *sis construantur cum Casibus, inque iis dici, Timeo te, tanquam Inimicum: Timeo tibi, tanquam Amico, istic tanquam offensurus sis; hic tanquam defendendus. Nihil aliud quum istic dicat, viderit Sanctius, quid ineptiarum in hisce Vallæ reperiat.*

rium. Martial. lib. 10. *Mense novo Jani* : & lib. 12. *Jani mense*. Horatius , *Qui dies mensem findit Aprilem*. Adag. *Mense Majo nubunt malæ*. Junius (64) dictus quasi Junonius. Varro , *Fanum Fortunæ dedicavit Junio mense*. Martial. lib. 12. 32. *O Juliarum dedecus Kalendarum* : idem lib. 6. 59. *Mense vel Augusto* : idem lib. 10. 87. *Octobres age sentiat Kalendas*. Horat. 1. epist. *Sextili mense caminus* : idem , *Septembribus horis*. Cic. Attic. lib. 6. *ibi quum Junium mensem consumpsissem* : ibid. lib. 1. *mense Septembri*. Varro , *cujus feriæ Octobri mense*. Adag. *October equus* apud Festum. Cicero , *Naviges de mense Decembri*. Horatius , *Age , libertate Decembri Utere* : idem 3. Carmin. *Quum tibi Nonæ redeunt Decembres*. Martial. lib. 5. 11. *Decembri mense*.

Mens. *Pendeo animi , discrucior animi , infelix animi* , Budæus asserit Græcas esse formas , quod ego non inficiarer , si ille fateretur (65) deesse præpositionem *in* , quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam consuetudinem recurrere , (66) quæ duo hæc nomina , *Mens & Animus* , copulabat ; ut , *discrucior mentem , vel mente , animi*. Catullus ad Ortalum , *Nec potis est dulcibus Musarum expromere fœtus Mens animi*. Plaut. Cistell. *Nullam mentem animi habeo ; ubi sum , ibi non sum ; ubi non sum , ibi est animus*. Idem Epid. *Pavor territat mentem animi*. Lucret. lib. 3. *Denique cur animi nunquam mens consiliumque Gignitur in capite*. idem lib. 4. *Nec*

(64) *Dictus quasi Junonius*.] Immo potius *Majus* à majoribus , *Junius* à junioribus , propterea ut omnis civitas Romana divisa erat in centurias seniorum & juniorum , Vide & Ovid. Fast. V. 73, 78. Breviter VI. 88. *Junius est juvenum , qui fuit ante senum*.

65. *Deesse Præpos. in*.] Nihil hoc esse ostendimus ad II. 3. pag. 169⁴ , &c.

(66) *Quæ duo hæc nomina*.] Sed aliquando etiam ipse Genitivus *Mentis* in simili locutione occurrit. Plaut. Trin. II. 4. 53. *Satin' tu sanus mentis aut animi tui ?* Epid. I. 2. 35. *Despiebam mentis*. Intelligi igitur in parte , h. e. in illa mei vel tui parte , quæ consistit in animo ; vel aliud quid. De constructione ipsa actum jam supra II. 3. pag. 168.

Nec ratione alia, cum somnus membra profudit, Mens animi vigilat. Idem lib. 5. *Animi vix mente videmus*: idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mœrore metuque*: [Idem lib. 1. *Nec me animi fallit &c. hoc esse difficile, subaudi mens.*] Virg. 4. *Æneid. isque amens animi, subaudi mentem, vel in.*

Mensa, vel Tripus. Martial. lib. 12. *Argentum atque aurum non simplex Delphica portat.* Politianus in Rustico, *Nec Maurusiacos-pulchræ testudinis orbeis Delphica sustentat, sc. mensa.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. *Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica mensa.* Cic. Verr. 6. *Mensas Delphicas è marmore, crateres ex ære pulcherrimos, abstulit.*

Mensura. Trita sunt illa, *Altus septem pedum, decem pedum profundus, subaudi mensura.* Lentulus in epist. Cic. *Naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum.*

Mentio, vel Recordatio. Cic. *Quum illius diei venit in mentem, subaudi mentio, vel recordatio.* Valla lib. 1. cap. 35. sic ait, *Ubi quidam volunt accipi genitivum pro nominativo; mihi potius placet subintelligi, Conditio, Status, Qualitas illius diei.* Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio, vel memoria.* [Dictys lib. 3. *Veniat, in animum recordatio parentis tui.*] Huc refer omnia verba memoriæ; ut, *memini, recordor, obliviscor*, si genitivum habeant, ut, *memini tuorum consiliorum*, (67) scilicet

re-

(67) Scilicet recordationem.] Ego in his omnibus intelligo negotium, vel quod ad negotium, in negotio: certe in eo, quod ex Cicerone adfert Sanctius supra pag. 172. ubi itidem de verbis Memoriæ agit, *Quum in animo haberem navigandi*, in eo, inquam, intelligitur certissime negotium. Cic. de Offic. III. 2. *si Discendi labor est potius quam voluntas, h. e. si negotium Di-*

scendi est labor &c. Sic ergo etiam, *Quum illius diei venit in mentem*, scil. negotium. Vide supra in Notis pag. 171. & infra ad Vocem Negotium. In verbis autem *Meminiſſe, Recordari, Oblivisci*, eadem est ratio Genitivi, quæ in Nomine Memor, Neque ergo dubito, quin Genitivus illis jungatur per Ellipsin In negotio, de qua Ellipsi vide supra ad II, 3. Not. 6. & 12.

At-

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 605
recordationem : vel Græco more deest *ix*, „ [Præstat
 „ tamen subaudiri *meminisse* seu *memoriam*. Plautus Capt.
 „ *Qui fueris , & qui nunc sis , meminisse ut memineris* :
 „ *ibid. Ne monueris , facile memoria memini tamen.* &c
 „ Trin. *Tribusne poteris te memoria oblitum?*]

„ Mercator. [Plaut. Capt. *De compaeto rem gerunt ,*
 „ *quasi in Velabro Olearii , subaudi mercatores.*]

Milites. *Triarii , hastati , pilati , lancearii , sagittarii ,*
ferentarii , peltati , cetrati , &c. subaudi milites.

Modium. Horat. Satyr. 1. *Millia frumenti tua trive-*
rit area centum , (68) *subaudi modium : medimnorum sup-*
plet Porphyrio.

Modo , vel pacto. Quum dicimus , *Quo pacto istud*
fiet , intellige *modo* , id est , quo pacto modo ; nam
pactus adjectivum est. Item quum dicimus , *Qui fieri*
poteſt , subaudi *modo* , vel *pacto* : nam (69) *Qui* in sexto
 casu adjectivum est , ut semper. Plaut. Aulul. *Aut thu-*
re , aut vino , aut aliqui semper supplicat : idem Stich.

Qua-

Accusativus vero si addatur illis
 Verbis , intelligenda tunc haud
 dubie Præpositio *Ad , quod ad ,*
apud. *Meminisse ut memineris* ap-
 ud Plautum Capt. II. 1. 51.
 emphatice dicitur. Ratio con-
 structionis est ea , qua Infinitivi
 junguntur Verbo *Memini*. Sen-
 sus autem est , ne obliviscaris
 meminisse semper ejus rei , qui
 fueris , & qui nunc sis. Si quis
 tamen hoc verbum *Memini* ex-
 cipere velit , & pro vero etiam
 habere Activo quibusdam certe
 in locutionibus , non valde re-
 pugnabo. Certe ita Virgil. Ecl.
 VII. 19. *Alternis igitur contende-*
re versibus ambo Cæpere : alter-
nos Musæ meminisse volebant : ubi
Meminisse pro *Memorare* , & me-
 moriter cantare videtur positum.
 Sic Plautus Men. prol. 45. *Pro-*
pterea ejus nomen memini facilius :

h. e. in memoria retinui , scio.
 Sed multis de verbis in utram-
 que partem potest speciose satis
 disputari.

(68) *Subaudi modium.*] Recte
 Sanctius , male Porphyrio. *Mo-*
dus enim erat usitatissima Ro-
 manorum mensura , qua idcir-
 co utebantur in magnis rei fru-
 mentariæ summis exprimendis ,
 & quæ proinde intelligitur ,
 quando nulla certa exprimitur ;
 sicuti *Sestertius* in re nummaria.
 Græci ad eas summas denotan-
 das adhibere , & ideo etiam ,
 quando nullam certam expri-
 mebant mensuram , intellige-
 re solebant in re frumentaria *Me-*
dimnos , in nummaria *Drach-*
mas.

(69) *Qui in sexto casu &c.*]
Qui est proprie sextus Casus a
Quis , quod formatum est a Gr.
Tis.

Quadrigas, quî vehar. Sic dicimus, *Inveniam viam, quomodo me expediam.* Plaut. Epid. *Ipsi hi mihi dant viam, quo pacto à se argentum auferam*, id est, quî. Terent. *Pro se quisque facere, quo mihi illam lenirent miseriam*, id est, quî Grammatici exponunt; quo pro ut; frigidè, ut omnia. Hor. *Quo pessime pacto?*

Mons. *Altus Ossa: præaltus Ida; ignivomus Aetna;* supple mons: item, *Aventinus, Palatinus, Quirinalis, Viminalis.* Cretæa Ida dixit Ovidius, secutus terminationem; & Lucan. lib. i. *Siculæ Aetnæ ora.*

Morbus. Horat. *Quum me funesto properent arcere veterno*, supple morbo. Catull. *Non est sana puella, nec rogate, qualis sit, solet hæc-imaginosum, subaudi morbum pati.* Morbus imaginofus est phrenitis.

Morem, vel Ingenium. Terent. Andr. *Optime hospes, pol, Crito, antiquum obtines*: ubi Donatus per ellipsin supplet morem, vel ingenium. Plaut. Mostell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis, supple ingenium.* Terent. Hecyr. *At tu ecastor morem antiquum atque ingenium obtines*: idem Eunuch. *Non cognosco vestrum tam superbum*: ubi Donatus, *subaudiamus vel ingenium, vel animum, vel morem, vel institutum.*

Mortem. Juven. *Magnus civis obit, & formidatus Orthoni*, subaudi mortem. Virg. *Queis ante ora patrum con-*

Tis. At *Quo* est sextus Casus ut *Qui*. Vide quæ disputavi lib. sup. cap. ult. ad Vocem *Quantum*. Quod ad vim significationis, idem est, sive *Qui*, sive *Quo* dicatur. Quum Terentius ait, *pro se quisque facere, quo mihi illam lenirent miseriam*, est idem, ac, *facere eo modo, quo modo mihi lenirent.* Sic *Inveniam viam, quo modo me expediam*, h. e. viam ejus modi, quo modo me exp. Breviter autem *Quo* & *Qui* notant in his idem, quod *U*, quæ pro-

inde expositio non est adeo frigida, certe si spectes usum & vim significationis. Neque discriminis multum, quod ad sensum, in his reperies, sive dicas, *facere omnia eo modo, quo modo lenirent &c.* sive, *facere ita, ut lenirent.* Nam *Eo* in ista locutione intelligi, liquet ex Cæsare B. Gall. III, 16. *In quos eo gravius Cæsar vindicandum statuit, quo diligentius in reliquum Tempus a Barbaris jus Legatorum conservaretur.*

contigit oppetere, supple mortem. Terent. *Ea obiit mortem*. Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo terribilissimam mortem obiret*. Virg. *Morte obita*. Cic. I. Divinat. *Æquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam &c.* idem I. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluisse oppetere, quam, &c.* Mortem occumbere passim legis. „ [Apud Ciceronem tamen Tusc. I, 42. in „ plerisque veteribus libris scriptum legitur, *Qui pro „ patria (70) morte non dubitaret occumbere*, ut *Occum- „ bere* sit velut occidere, procumbere, à morte, vel- „ ut causa. *Obire* valet adire, nam *ob*, pro *ad*, di- „ cebant, teste Festo. Est ergo *Obire mortem*, vel „ *diem suum*, ad constitutam mortis diem adesse, adi- „ re mortem, ad mortem pervenire. (71) *Oppetere*, „ pro appetere, hoc est, adipisci: nam *Petere* per „ Metonymiam antecedentis dicitur pro accipere, su- „ mere. Virgil. I. Æneid. *Seu versare dolos, seu cer- „ tæ occumbere morti*, pro, morte. Liv. I. *Cacus clava „ ictus morte occubuit*. Ovidius 15. Metamorph. *Credu- „ litate patris, sceleratæ & fraude novercæ, occubuisse „ neci*, pro, nece.] „ Munuscula. [*Missilia in vulgus sparguntur*, subaudi „ *munuscula*, ut ex Seneca discimus epist. 65. Vide „ *Jaculum*.]

Munus. *Dare gladiatorium*, subaudi *Munus*, ut notat Ascon. Pædianus ex Philip. 9. & lib. 2. epist. ad Attic.

[Plaut. Menech. *Date mihi præconium*. Cic. *Facere „ præ-*

(70) *Morte non dubitaret.*] Pa-
set hinc, si vere in MStis le-
gitur, non magis ergo intelligi,
aut regi à Verbo, Accusativum,
quam Ablativum, quando illud
simpliciter est positum, quum
eadem ratione uterque casus il-
li accedat, quippe Verbo signi-
ficationis vere Neutralis. Vide

supra III. 2. 2. pag. 271. & ma-
xime IV. 3. 6. ubi data est ra-
tio ? *Mori mortem & morte.*

(71) *Oppetere pro &c.*] Immo
potius significat ruere & perve-
nire ad mortem. Vide me su-
pra hoc Capite ad Vocem *Inter-*

„ *præconium*, (72) *subaudi munus*, sive *Officium præconis*.]

Navis. Virg. 5. *Æneid. Centauro vehitur magna*, supple *navi*. Vide *Avis*.

Plaut. *Asin. Quo hanc celocem conferunt*, supple *navem*: *Celox* enim à celeritate adjectivum est. Plaut. *Poenulo*, *obsecro hercle operam celocem hanc mihi date*. Varro, *Nautæ remigam movent celocem*. Apulejus, *Qui celocem regere nequit, onerariam petit*. Livius lib. 7. *decad. 4. Naves quinquereμες celoces*: ibid. *Naves longæ 160. celoces 12*. Huc adde *liburnicas*, *prætoris*, *rostratas*, *triremes*, *quadriremes*, „ [*onerarias*. Cic. *In aliquam onerariam correndum est*.] Cæsar 2. *Civil. Conspicataque naves triremes duæ navem D. Bruti*: idem 3. *Civil. Navisque triremes duas, quas Brundusii faciendas curaverat*. Horat. *Ibis Liburnis inter alta navium, subaudi navibus*: & lib. 1. *Oda 37. Deliberata morte ferocior, sævis Liburnis scilicet invidens deduci*, &c. sic enim legunt Victorius & Lambinus, *subaudito navibus*. „ [*Etiam in Corbita*, quæ à *Corbe* videtur dicta, *navis subauditur*. Lucill. *Quam malus navi corbita maximus ulla*.]

Navem. *Solvit e portu; conscendit statim; (73) appulit ad*

(72) *Subaudi munus*.] Sed usu vox hæc accepit speciem Substantivi, inprimis quando ponitur pro laudatione, veluti apud Cicer. *Famil. V. 12. ubi Achilli ab Homero præclarum dicitur tributum præconium*. Hic certe *munus* intelligere nequeas. Sed tamen originem suam habet ab Adjectivo. Nam in ea forma dicitur *Quæstus præconius*. Sic forte *Mangonium* a *mangone* pro artificio ipso, licet & hoc origine sua fuerit Adjectivum.

(73) *Appulit ad portum, sub-*

audi Navem.] Recte: quoniam ille Accusativus maxime additur huic Verbo. Sed tamen, quod jubent Eruditi, & ipsi Lexicographi, dicendum semper *appellit Navim*, non *appellit navi*, nec *appellit navis*, id falsum usu & lectione deprehendi. Etenim Suet. *Tito 5. Cum Puerolos oneraria nave appulisset*: intellige autem se, ut apud Terent. *Andr. IV. 5. 12. Haud auspicio huc me appuli*. Porro Tac. *An. II. 24. Sola Germanici triremis Chaucorum terram appulit*. IV. 27. *Cum*

ad portum ; subaudi navem. Plaut. Mercat. *confestim navim solvimus* : ,, [& Mil. *Nisi eat, se soluturum esse navim* : & Amph. *hac nocte navis nostra soluta est à portu Persico.*] Juvenal. Satyr. 6. *Durum est conscendere navim.* Cic. *Haberetque in animo navem conscendere.* Cæsar. 1. Civil. *Milites silentio naves conscendere jubet.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 7. *Quum ad littus navem appulisset.* ,, [Cic. *Cum ad villam nostram navis appelleretur* : Idem, ,, *Nos ea die cænati solvimus* : *Mercatores Alexandria solviffe* ; *Quod e portu solventibus præcipitur.*] Ovid. *Certus es Aenea cum fœdereolvere navem.* ,, [Cic. *Tu velim quamprimum conscendas, ad meque venias* : Idem, *Conscende nobiscum, & quidem ad puppim.* Dictys lib. 6. *Postquam impositis, quæ singuli bello quæsierant, adscenderunt ipsi, solutis anchoralibus navigant.*]

Negotium sæpiissime idem est, quod Græcè *πράγμα* seu *χρήμα*, aut *Res* , ,, [*Factum, Opus.* Unde sæpius apud Plautum legitur, *Ita negotium est* ; *Ita mihi res est* ; eodem sensu, pro, ita opus est. Scipio Africanus apud Festum, *Ut negotium natum erat*, pro quo Plaut. *Ut res nata erat* : Trucul. *Ut rem natam video, accipiendum est, quod datur.* Dictys libro 2. *Ubi animadvertit procul magnam vim classium, ratus, ut negotium erat, propere suos instruit* : & l. 4. *Armati, instruitque pro negotio pugnam aggrediuntur*, id est, pro re nata, ut res ferebat. (74) Plautus diceret *Pro re, pro copia*, Aul. act. 3. sc. 5. *Pro re nitorem habere, & gloriam pro copia*, id est, secundum rem familiarem, & secundum copiam seu facultatem. Lucretius 6. *Quis-*
,, *que*

Cum, velut munere Deum, res
wiremes appulere. Cic. Verr. V.
16. *Qui essent navigiis appulsi.*
Sall. Jug. 25. *Brevi Uicam ap-*
pulsi, scil. navibus. Sic & *Ap-*
plicare dicitur ipsa Navis, scil.
Livius XLIV, 32. *ut quo-*
cunque liuore applicuisse naves

hostium addissent, ex templo agre-
stibus ferrent opem.

(74) Plautus diceret.] Alienum
est hoc Plauti, ut & locus qui
sequitur, ab ea phrasi, de qua
hic agitur. Nam istic *Res* & *Copia*
notant patrimonium & divitias
hominis.

„que suum pro re consortem mastus humabat.] *Negotium* Græce & Latine desideratum in omni neutrali adjectivo. Virg. *Parvo potentem Fabricium*. Terent. *Aliena ut cures*. Cicero 4. Verr. *A quo mea longissime ratio*, &c. Ubi Ascon. *A quo, à quo negotio*. Terent. Adelph. act. 3. *Utinam hoc modo defunctum*: ubi Donatus supplet *negotium*. Val. Max. *Lata quidem & prospera negotia*. Cic. lib. 15. epist. 1. *Ad tanti belli opinionem*, (75) *quod ego negotium*, &c. Plaut. *Calina*, *Timeo hoc negotium*,] *quid est*, pro, *quid hoc sit negotium*.] Horat. 2. Serm. *Aliena negotia curo*, *Excussus propriis*. Idem, *Fortuna favo lata negotio*. Plaut. *Poenul*, *Id negotium institutum est*. Cic. Attic. *Magnum negotium est navigare*. Val. Max. lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento emendo*, atque ad id *negotium explicandum*. Sic dixit Cic. lib. 12. ad Attic. *Utinam rem ad me scripsisses*. Sic (76) *Triste lupus stabulis*, *malum videtur esse mors*; *rua refert*; *nostra non interest?* *subaudi negotia*. Sic (77) *strata viarum*, *abditæ rerum*, *opaca domorum*, *pestima munerum*, *ad sacra vatium*, *Beata*

(74) *Quod ego negotium ero*. Sic Cic. Famil. IV. 4. quo consilio te usum scribis hoc Achaicum negotium non recusavisse. Sallust. Jug. 54. *Quæ negotia multo magis*, quam prælum male pugnatum ab suis, Regem terrebant. Sic Suetonius, *Maturare destinata negotia*, in magno negotio habere. Vide Gronovium Observ. II. 24.

(76) *Triste lupus stabulis*;] Sic Cic. de Offic. I. 4. *Commune animantium omnium est conjunctionis appetitus*. Ter. Heaut. III. 2. 1. Idem *visa est tibi hæc meretrix?* supple *negotium*. Eadem etiam est Ellipsis in his, quæ Adverbia creduntur, interea, præterea, postea. Sallust. Jug. 47.

Inter hæc negotia. Vide supra Fæla.

(77) *Strata viarum*.] Tacitus Hist. II. 44. *Supereffe milium*, quod trans Padum fuerit. Cap. 55. *Quod erat in urbe milium*, sacramento Virelli adaptam. Livius I. 11. *Quod inter Palatinum Capitolinumque campi est*. Cap. 22. *Vastatur agri*, quod inter Urbem ac Eidenas est. Cicero de Invent. II. 2. *Quod voluntatis quoniam nobis quaque accidit*. Sulpic. Severus. *Facilius fuerit*, ut minus fortasse annorum, quam amplius annotaverim. Mela III. 5. *Opposita cautum*. Sallust. Hist. III. *Ceraminis adversa*. Multa passim ejus generis repetas.

Seraphim, *Lucret. Ductores Danaum delecti*, prima vi-

Similiter in istis Negotium seu Res deest, [*Plaut.*
(78) *Mille nummum mihi credidit*, *Lucill. Tu mille num-*

mum

(78) *Mille nummum mihi ave-*
didit.] *Intelligi in his posse nego-*
tium, liquet ex loco Cic. Pa-
rad. III. 1. *Depositum auri pon-*
do decem reddere. Integrum est,
depositum negotium decem auri il-
lud pondo. Referuntur hoc e-
tiam plerique illa Ter. Heaut.
III. 3. 43. Huius drachmarum
mille dederat muniam. & Cic.
Philipp. VI. 5. qui L. Antonio
mille nummum ferret expensum.
Aliquando etiam per Ellipsin
omittitur nomen Plurativum,
ante verbum ejusdem numeri.
Livius XXIII. 44. Mille fere pas-
sum inter urbem ERANT ca-
straque: eo spatio concurrerunt.
Legendum forsitan erat. Sed Gro-
novius Pater de Pec. Vet. I. 10.
intelligit campi; Malim Passus,
quia ita solet idem Nomen in alio
casu intelligi, alio exprimi. Sic
apud Plautum Trin. II. 4. 23. Tra-
pezite mille drachmarum Olympi-
cum, Quas de ratione debui-
sti, reddita. Videtur intelligen-
dum drachmae, quæ fuerunt
mille Olympicarum drachmarum,
Corn. Nepos Datam. 8. quum
de illius exercitus non amplius ho-
minum mille cecidissent; Sic edi-
tur a Gebhardo & aliis quibus-
dam. Intelligitur autem tunc
Homines. Sed maxima in eo ma-
net hæsitatio; quæ sit natura
vocis Mille. Veteres, Varro
ipse lib. VIII. de L. L. pag. 118,
119. Gellius I. 16, & Macro-
bis Saturn. I. 5. diserte eam
pro Singulari Neutro habuerunt.

Reficiunt hoc multa asseveratio-
ne Scioppius Parad. Ep. 14. &
Gronovius d. l. Sed profecto
magnam in hujusmodi rebus au-
ctoritatem sibi jure suo vindicat
ipsa antiquitas. Varro autem as-
firmat sine hæsitatione, Mille
esse singulare neutrum, & dici hoc
mille denarium, a quo multitudinis
sui hæc millia denarium. Et, Unum
& Mille utrumque singulari nume-
ro appellant. Nam ut dicimus Hoc
unum, (credo excidisse mille) Hæc
duo millia, sic deinceps. Denique
dici ait, Hoc mille, Hujus mille.
Nec eo minus in illo mille, præponi
Himille, Horum mille, &c. Diser-
tiora etiam Gellius, & ex eo fe-
re Macrobius tradunt, In his
atque multis aliis Mille numero
singulari dictum est: neque hoc,
ut quidam putant, vetustati con-
cessum est, aut per Figuratam con-
cinnitatem (h. e. Ellipsin) admis-
sum est, sed sic videtur Ratio po-
scere. Mille enim non pro eo poni-
tur, quod Græce χίλια dicitur,
sed quod χίλις, & sicuti una
χίλις & duæ χίλις, ita unum
mille & duo millia certa atque di-
recta Ratione dicitur. Liquido
satis expressam in his habemus
illorum sententiam, quam insu-
per auctoritate antiquiorum con-
firmant. Clarissima certe viden-
tur Lucilii verba, qui in Ablati-
vo milli traditur dixisse, Hunc
milli passum qui viceris, atque
duobus. Et, Tu milli nummum
potes uno quærere centum. In qui-
bus, ut censet Gellius, aperte

„*mān potes uno quærere centum: idem, Ad portam mille,*

„*a*

ostendit MILLE & Vocabulum esse, & singulari Numero dici, & jusque Plurativum esse MILLIA; & casum etiam capere Ablativum. Durum sane est, rejicere tam disertam Veterum auctoritatem in Linguae sibi vernaculae usu. Quin, si maxime illi erraverint, certum est tamen, quum putarent, *ñ* Mille esse Singulare Neutrum, eos ergo in hac constructione non detrectaturos adhibere illam vocem; ut fecit certe Macrobius ea ex causa, ut mox ostendemus. Si autem in hac re errare potuit Varro, & ita hanc vocem, si usus veniret, construxisset, quid non facerent tunc alii Scriptores, minus docti & minus studiosi analogiae Latinae investigatores? Et quis affirmabit nobis, tot loca, in quibus Mille cum solo Genitivo reperitur constructum, non esse ex hoc errore profecta, quem secundum Doctissimorum Virorum sententiam erraverint ipsi Varro & Gellius; atque adeo Mille non poni istic, ut Substantivum singulare. Sic Livius X. 30. *qui in Hostium exercitu pedum 40330. equitum sex Millia, Mille carpentorum scripserunt fuisse.* Planissimum huc utique erit, si Mille hic statuamus esse Accusativum Singularem neutrum, à quo regatur Genitivus, quod certe statuerent Gellius & Macrobius. Cicero Philipp. XIV. 5. *si quis Hispanorum, aut Gallorum, aut Thracum, mille, aut duo millia occidisset, ubi sane videri posset ñ Mille eodem modo constructum, quo millia, quum ad u-*

trumque iidem referantur Genitivi. Sic Plaut. Trin. IV. 2. 161. *illud mille nummum quam rem agat.* & V. 2. 34. *Spondeo meam gnatum tibi uxorem, & mille auri Philippum dotis, h. e. & unum mille Phil. nummorum auri dotis nomine, ut alibi duo talenta dotis, sexcenti logi dotis.* Vide me supra II. 3. 7. Ceterum Ellipsi quam in hisce statuunt Viri Docti, nihil istic opus, & expeditum erat dicere, *dotem mille nummorum* &c. Horat. Satyr. II. 3. de Ajace, *Mille ovium insanis morui dedisti.* Planissima & istic erit expositio, si Mille accipiamur pro Accusativo Substantivi. Macrobius vero Saturn. I, 5. diserte ita & locutus est & interpretatus ipse, quum ait, *Mille denique Verborum talium est,* in quibus *ñ* Mille, & Vocabulum h. e. Substantivum, & Singularis esse Numeri, ac respondere Graecae voci *χίλις*, pluribus ibi exemplis probare contendit. Si spectemus nunc analogiam & formationem vocum Mille, & Millia, omnia videntur eò nos ducere, ut credamus fuisse ab origine & natura sua, vel Adjectiva neutrius generis, ut *Fortye* & *Fortia*, *Humile* & *Humilia*, sub quibus Adjectivis intelligatur tunc certum & perpetuum Substantivum, sed quod per Ellipsin semper fuerit omissum: vel potius Substantiva, ut *Mare* & *Maria*. Certe tanquam Substantiva Neutrius tantum Generis passim reperiuntur constructa, adeo ut in Plurali certe *ñ* *Millia* nunquam construaturs tanquam Adjectivum cum

„ à porta est sex inde Salernum , subaudi passuum. Cato ,
 „ In-

cum alio Substantivo ejusdem Casus, tanquam suo, sed semper tanquam Substantivum cum Genitivo, vel cum eodem casu per Appositionem, ut *Millia talenta*, *millia anni* &c. quod posterius neque dici potest per leges Grammaticæ ex convenientia Adjectivi & Substantivi, quum *Millia* sit tantum Neutrius generis: unde semper occurrit *ducenta millia* &c. non *ducenti millia*. Quapropter si additur, quod aliquando tamen fit, Substantivum ejusdem casus & numeri, cujus est *Millia*, per Zeugma & Appositionem illud est omnino construendum & exponendum, ut pluribus exemplis ostendimus infra Cap. 8. Nota 2. Analogia ergo formæ Substantivæ est manifesta, maxime quum videamus a Lucilio etiam in Ablativo dici, *uno millium*, & *milli passuum*. Nam quod Viri Doctissimi, quia sæpe E & I. promiscue scribantur, putant ergo etiam hic per causam metri positum *Milli* pro *Mille*, in eo non habent me certe sibi suffragantem. Nam illa permutatio in certis formis est usitata, non in omnibus, nec extendenda usque eo literarum I & E satis definita affinitas, ut ipse Gronovius ait ad Statii Sylvas cap. 55. Immo non reperietur facile in Nominativo hoc fortis &c. pro hoc forte, hoc Mari pro hoc Mare. Certe id probasse aut commonstrasse debuissent. Jam vero Anomalum plane videtur, quando *Milli* adhibetur in Plurali per omnia Ge-

nera & Casus, in quo nihil est Analogicæ formæ. Quapropter pene dixerim, per Abusum accidere huic Nomini *Mille*, ut, quum origine sua fuerit Singulare & Neutrum, dein ad Numerum Pluralem quoque & omnia Genera fuerit usu ipso translatum: plane uti accidit Nomini *Potis*, quod, quum sit Singulare Masculinum vel Femininum, etiam pro Neutro & Plurali positum occurrit. Vide Me supra II. 10. 1. & infra IV. 16. Adde *Magis* & *Mage*, quæ per abusum evaserunt Adverbia; licet itidem Adjectiva primitus fuerint. Videndum ergo, annon *Milli* cum Substantivo possit accipi primitus per Appositionem & perpetuam Ellipsin in suo singulari dictum, tanquam itidem Substantivum alteri additum: ut, sicuti dicitur sæpe *Homines duo millia*, (ut ostendimus quamplurimis exemplis infra cap. 8. quæ velim omnino ut conferas) sic dictum similiter habeatur *Homines mille*, h. e. existentes unum mille, vel usque ad mille. Sic Livius x, 30. *Ex millibus quinque ad mille caesi*. Unde liquet, quomodo supplendum & intelligendum sit, quando simpliciter dicitur, *mille caesi*, h. e. caesi homines usque ad mille hominum. Atque ita Plauti illud explicari forsitan queat, *mille drachmarum redditæ*, h. e. drachmæ, existentes unum mille drachmarum, redditæ. Similiter quum Terentius ait, *Huic drachmarum mille dederat munum*, sensus simplicissimus foret, *Huic*

„Inde est ferme mille passuum. Cic. In fundo ejus facile
„mille

dederat mutuum unum mille drachmarum. Certe eum crediderim, ab initio fuisse usum, eamque rationem vocis mille; sed dein, quum frequentaretur maxime illa Appositio & perpetua Ellipsis in loquendo & scribendo, eam non animadvertisse ipsos Veteres, ac neglexisse paulatim, ut adeo adhibuerint tandem *Homines mille*, & similia, tanquam Adjectivum & Substantivum. Plane, ut Hieronymus, Orosius, Sulpie. Severus, & illius ætatis Scriptores, adeo frequenter dixerunt *annis sex millibus*, & similia, ut credi possit, eos ad rationem Grammaticæ constructionis nihil attendisse, & putasse, talia cohærere ut Substantivum & Adjectivum. Hinc ergo ortæ tandem apud Veteres nonnullæ videntur locutiones, in quibus vox *Mille* vix aliter, quam ut Adjectivum, exponi commode queat. Plautus Trin. IV. 2. 117. Si hunc possim illo mille nummum Philippo circumducere, Quid sibi me dedisse dixit. Possis hoc tamen exponere etiam, illo auro Philippo usque ad mille nummorum, vel etiam nummorum existentium mille, in Genitivo singulari, vel, illo auro Philippo existente mille (in Ablativo) nummorum. Difficilior est locus Lucili apud Nonium in v. *Sexcentum; Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit*; & Gelii XVI. 10. *neque amplius quam mille & quingentum æris in censum deferebant*. Videtur in his sane *Mille* esse Adjectivum, & ejusdem con-

structionis, cujus *sexcentum & quingentum pro sexcentorum & quingentorum*; nisi malis hæc ita interpretari, *mille librarum, ac rem quingentarum librarum æris*. Plane uti sic *Millia* construitur passim. Livius X. 34. *Samnitium caesi tria millia ducenti, capti quatuor millia ducenti*. Cap. 36. *amissorum militum numerus relatus VII. millia trecenti*. Nam & in his idem Substantivum sæpius & diverso casu intelligitur, quasi diceretur, *Samnitium caesi homines, qui erant tria millia hominum & ducenti homines: capti homines, existentes numero quatuor millia hominum & ducenti homines*. Et numerus *amissorum militum relatus, existens VII. millia militum & trecenti milites*. Vide plura apud Desputerium pag. 259. Sed nequiquam tamen est negandum, *Mille* occurrere passim ita, ut statuendum omnino videatur, ipsos Veteres habuisse illud & adhibuisse etiam pro Adjectivo Plurali, quod & Varro agnoscit, & ex Gellio satis patet. Et tamen vel sic certum est, etiam in isto usu vel constructione manere significationem aliquam Singularis Numeri, quia semper significat, unam tantum *χίλιαν*, cujus Plurale est *Millia*, de quo idem constat, construui id, ut Substantivum Plurale utriusque Generis cum Genitivo, nec unquam dici de uno millenario numero. Nam quod apud Livium XXX. 17. legimus, corruptum est. Verba sunt. *Hæ Regi Prætor mittere iussus, Legatis in singulos dona, ne minus quinquum*

„ mille hominum valentium versabatur : nam negotium, si-
 „ ve res mille hominum, nihil aliud, quam mille homi-
 „ nes; sicut apud Terent. Phorm. Res talentum decem,
 „ idem est, quod talenta decem.]

Deest & in neutrali relativo; ut, *Virga tua, & ba-*
culus tuus (79) *ipsa me consolata sunt*: item, *Lunam, &*
Sororas, quae me fundasti: Ned in hac parte audiendi sunt

Gram.

nam millium, comilibus eorum
 millium artis. At recte ibi Vol-
 fanus codex exhibet *mille artis*,
 quod omisso sequi debemus.
 Neque veto non pessime ege-
 runt nostri Poetae; Francius &
 Broukhufius, qui in suis carmi-
 nibus, *D. cem, & Centum Mille* in-
 icire prorsus dixerunt. Si Poetae
 Veteres tale quid per vocem
 Mille voluerunt exprimere, di-
 xerunt *his mille*, *et mille*, *de-*
cies mille &c. Horatius Epod.
 IX. 17. *Ad hunc frementes ver-*
terunt his mille equos: Scilicet
 non ferebat natura vocis *mille*,
 ut dicere *et duo mille*, *tres vel*
ita mille. Et tamen illud ipsum
his mille, *decies mille* &c. etiam
 scriptoribus in prosa adjudicat
 Gronovius Pater; relinquens
 solis Poetis ac Technicis. Vi-
 de de Pecun. Vet. II. 2. Quid
 ergo? Ut absolvam hanc dis-
 putationem, quam Eruditorum
 Hominum arbitrio permitto,
 Ego perpensis omnibus, prorsus
 jam censeo; vocem *Mille*
 natura sua & origine fuisse Sin-
 gulare Neutrum; & magis Sub-
 stantivum, quam Adjectivum,
 eoque modo saepe adhuc occur-
 rere; Plurale autem ejus esse
Milia, itidem Substantivum
 Neutrum. Sed dein per Abu-
 sam non animadvertisse iam Ap-

positionis Ellipticae, quae fre-
 quentissimi erat usus, adhibitam
 hanc Vocem *Mille* quoque, tan-
 quam Adjectivum Plurale, quod
 Substantivis Pluralibus in omni
 Genere & Casu quasi per Con-
 cordiam inter Adjectivum &
 Substantivum solitam jungitur,
 quo eodem modo *et millia* per
 inturiam adhibuisse videntur mo-
 dii xvi Scriptores, & saepius
 haud dubie adhibuissent, nisi
 manifesta nimis Generis discre-
 pantia plerumque obstitisset.

(79) *Ipsa me consolata sunt.*
 Sic Cic. Famil. VII. 20. *Tuam*
domum, riuosque agros, eaque
remoto loco. X. 34. *Sp. meam vi-*
ram studiumque perspecta habes.
 Liv. XXVI. 21. *Merico urbs*
agerque iussa dari. Sallust. Catil.
 10. *Igitur primo pecunia, dein im-*
perii cupido crevit; ea, quasi ma-
teries omnium malorum, fuit.
 Cap. 31. *Ex latinita atque lasci-*
via, quae diuturna quies pepere-
rat. cap. 36. *Otiium atque divi-*
tia; quae prima mortales putant.
 Tacit. An. IV. 5. *Quantum*
terrarum ingenti sinu ambitur,
quantior legionibus coercita. Obseq.
 cap. 78. *Sacrarium & laurus ex*
mediis ignibus inviolata steterant.
 Vides & Gronov. Observ. III.
 2. & me infra IV. 10. 6.

Grammatici cum sua inepta syllepsin. Terent. *Quid habet* (80) *salem, quod in te est; subaudi negotium.* Vide Syllepsin.

In illis, quæ vulgo vocantur adverbia comparativa, ut, *melius, pejus, brevius, doctius, &c.* supple *negotium*; ut, *Doctius scribit Ciceronem, quam Cato, id est, avaro doctius negotium.* Hoc apud Græcos vulgare est. Vide Hellenismum.

Non est, quod agas gratias, id est, non est negotium, ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63. *Ob hoc quod.* Nam dictio *quod* ubique locorum est relativa; ut, *quod scribis de pecuniis, parata sunt*, id est, respondeo ad illud negotium, quod scribis de pecuniis. Ita Thom. Linacer. Plaut. *Paucis, est, quod te volo*, (81) supple *negotium*. Terent. And. *Quo æquior sum Pamphilo*, id est, [à quo nomine, id est, qua de causa,] in quo.

(82) *Quid rerum portas?* supple *negotium*: falsum enim est, quod ajunt, *quid, id, aliquid*, [(83) *nihil*] posse Sub-

(80) *Salem, quod in te est.*] Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne sumptui parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit, pro, ulla in re negotii, quod &c.* Famil. II. 8. *In nullis, nisi de Rep. sermonibus cum Pompejo versatus sum, quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt.* XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego illos scio, fecisse.* Nep. Cim. 3. *Testarum suffragiis, quod illi ~~esperant~~ non vocant, ejectus est, Cæcilius apud Fest. in Reluere: Ut aurum & vestem, quod matris fuit, reluat, quod viva ipsi opposuit pignori.*

(81) *Supple negotium.*] Sed plinius supple, *est negotium*, propter quod volo te paucis. De locutione *Est quod diximus etiam supra ad Vocem Libido.*

(82) *Quid rerum.*] Sic, *Quid ho-*

minis tu es? Terent. Heaut. IV. 8. 7. *Quid mulieris uxorem habes?* Hecyr. IV. 4. 21. h. e. *Negotium Hominis, ac Mulieris, quod æque dici potest, ac Monstrum Hominis, Scelus Hominis.* Vide & Scioppium supra III. 11. in fine. Rejicit hæc Urbinus To. 2. p. 522. sed nulla ista ratione inductus. Vide Me supra 1, 15. pag. 125.

(83) *Nihil.*] Miror sane *Nihil* a Scioppio haberi pro Adjectivo, & Substantivorum numero excludi. Repugnat enim, quæ ab ipsis Veteribus adferret, Etymologia. Festus, *Nihil, qui ne hili quidem est.* Repugnat etiam Usus. Neque probant contrarium loca, quæ Scioppius mox adfert. Etenim Plauti illud, *Nihil in ea re capio est,* ponitur pro *nihil*.

Substantiva, regereque genitivum : nam Adjectiva sunt, & genitivus regitur à nomine subintellecto *negotium*, etiamsi dicas, *quid* (84) *negotium negotii*. Et esse adjectiva, multa probant testimonia; sed accipe pauca. Plaut. Pseud. *Sed quid est tibi nomen*. Terent. *Nam Andria illi id erat nomen*. Valer. Max. lib. 4. *Nullo ad id negotium accedente*. Terent. *Imo id genus hominum est pessimum*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. *Non fore, ut postea id officium ab illis præstari possit*. Plaut. Menech. *Nisi occupo aliquid mihi consilium*. „[Sic Nihil pensi habere, aut ducere, aut facere, subauditur Negotii. Plaut. Epid. Si „ plus dederis, referam, nihil in ea re captio est. Symmach. „ lib. I. epist. 69. „ Nihil negotium est rebus cognitis im- „ morari.]

Mo-

nihil, ut Sanctius paulo ante exposuit in Doctus. Et ita passim Nihil tanquam Substantivum Adjectivis jangitur, & Verbis Neutralibus, vel Activis, quæ alium penes se habent Accusativum. Sallust. Catil. 16. *Senatus nihil sano inventus*. Lib. I. 3. *Haud nihil ambigam*. Plautus Milite IV. 2. 16. *Nihil eam amastis*. Terent. Andr. I. 2. 33. *Nihil me fallis*. Illud vero Symmachi, *Nihil negotium est, rebus cognitis immorari*, ponitur pro Nihili. Sic Plautus Casina I. 31. *Ut semper improbus, nihilque sis*. Pro eo alibi Nihili. Veluti II. 3. 29. *Unde is, Nihili?* scil. Homo. Et Afin. II. 4. 66. *Impure, Nihili*. Milite V. 16. *Nihili factus*, h. e. castratus.

(84) *Negotium negotii*.] Tale videtur & illud Ciceronis, si recte suppléatur, de Offic. III. 2. *Si discendi labor est potius, quam volaptas*. Integrum enim est, *si negotium discendi negotii est labor* &c. Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem, *nalla in*

re, quod ad valetudinem tuam opus sit. Et ita Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *De alia re te rescivisse censui, quod ad me attinet*. Sed in primis versu 72. *Quid hujus veri sit*, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. Similiter Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset*. Terent. Eun. V. 5. 10. *Quicquid hujus feci*. Plautus Mercat. IV. 3. 37. *Nihil herele istius quidquam est*. Similia etiam sunt illa, *Quod ejus facere potero*, vel *Quoad ejus facere potero*, scil. aliquid. Vide me supra III. 6. 1. Sed & ita passim, *Tantum negotii*, *Aliquantum negotii*, &c. pro *Tantum negotium negotii*. Plaut. Mercat. IV. 4. 10. *Quid istuc negotii est?* h. e. quid negotium negotii est istuc negotium. Nam sub *quid* & *istuc* Substantivum aliquod necessario intelligitur. Ab eo autem Substantivo regitur iidem necessario Genitivus *negotii*. Sic ibid. IV. 3. 38. *Nimium negotii reperi*. Ita tamen

Qq 5

hæc

(85) *Moris est; pessimi exempli est; non opis est nostrae; supple negotium: Ita est; subaudi negotium.* Plaut. Mil. *Ita negotium est.* Vide Reg.

Horat. *Est, ut vero vir sapiens ordinet arbuta.* [pro ejusmodi est negotium, ita res se habet:] Idem, *Non est, ut copia major ab Jove domari possit tibi.* Terent. Adelph. *Si est; facturum ut sit officium suum;* idem Heeyr. *Nam saepe est, quibus in rebus talis ne iratus quidem est, cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus:* idem Phorm. *Sic est, ut velis illam munere apud te, ut hic maneat, subaudi negotium.* Cic. 14. epist. fam. 9. *Ejusmodi spero negotia esse, ut vos isthic commodissime sitis;* itis, pro, spero esse, ut isthic commodè sitis: idem 9. Attic. II. *De Domitio opinor esse, ut in Casano sit, & consilium ejus ignoretur, pro, ita negotium esse.* Plaut. Poen. act. 5. sc. 2. *Si ita est, ut tu sis, Iacchae filius.*

Negotium loco Infiniti. In participiis neutralibus quæst negotium, id est, infinitum ipsius verbi; ut, *lectum est, legendum erit*, id est, hoc negotium, quod est legere, lectum est. (86) Vide supra in Regulis generalibus.

Nu-

hæc dixerunt Veteres, ut non cogitarint de hisce supplementis, aut consulto dicere voluerint *Negotium negotii.*

(85) *Moris est,* Cic. Famil. III. 12. *Non horum temporum, non hominum, & morum, negotium est.* Cæsar B. Gall. IV. 5. *Est hoc Gallicæ consuetudinis.* Similes Genitivos, qui reguntur ab intellectu *negotium* vel *res*, vide in notis ad II. 3. pag. 171. ut & ad Cap. 3. hujus Libri, & in hoc Capite ad Vocem *Aptus* & *Menio*. Huc autem refero etiam illa Terentii Heaut. III. 2. 39. *Non est mentiri meum,* h. e. non

est negotium meum. Vide & infra in *Officium*, & maxime in *Opus*, quo etiam hæc referri possunt.

(86) *Vide supra in regulis.* Sed inprimis, quæ nos disputavimus III. 8. 2. pag. 435. &c. Quibus adde Terentii locum, Heaut. I. 1. 106. *peccatum a me maximum est.* Sic habent optimi codices, Vaticanus & Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæserunt, ut & Interpretes. Sensus est, & integra constructio, *peccatum a me negotium, est maximum negotium*, seu, usitatus loquendo, illud negotium, quod neg. *peccatum a me est,*

Numerus. Cic. *Mario* lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod praefinisti, quo ne plus auris exaxem, id est, (87) numerum, quo numero ne, &c.* Livius lib. 4. dec. 4. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati, & aeris, domi haberemus.* Suetonius in *Julio* 10. *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Roma liceret?* [Eti *Quo ne*, sicut apud Terentium *Qui ne*, dictam accipi potest pro, *Quomodo ne*, *Ut ne*.]

Numus, vel numertus. *Quaternarius, quinarus, denarius*, adjectiva sunt. Charisio, in quibus ait deesse *numus*: aliquando intelligitur *numerus*.

Nuncium. *Renunciare vitæ, subaudi nuncium.* Sueton. *Galba*, 11. *Non multum absuit, quin vitæ renunciaret.* *Quinctil.* *Mea quidem sententia civilibus officiis renunciabat, subaudi nuncium, vel repudium.* Plaut. *Aulul.* *Is me nunc renunciare repudium iussit tibi.* Virg. *Aeneid.* 11. *sed gnato manes perferre sub imos*, (88) supple *nuncium*.

Nux. *Avallanus, Basilica, Juglans, Pineæ, Persica, subaudi nux.* Virgil. *Castaneasque nuces.* Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuxes juglandes, quæ & regia dictæ sunt.* *Nuces pæonæ*, Martial. lib. 13. *Ibid. Nix Persica.*

Ocu-

est, est maximum. Ita fere Hec. V. 1. 10. *nam jam ætate ex sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum.* In quo loco explicando hæret, & varia tentat Donatus, sed & alii Interpretes. Sed est Ablativus absolutus, qui notat, quum peccatum a me est aliquod negotium. Sic plane Cicero in *Rullum* II. 2. *Tum vero mihi præter ceteros difficilis est ea ratio, cui erratio nulla venia, recte factio exigua laus proponitur, h. e. ubi a me erratum, aut recte factum aliquod negotium erit.* Sed hunc locum attulit jam Rivius ad Terentium. Alia vide apud Me supra ad III. 9. pag. 459.

(87) *Numerum, quo numero.*

Immo vero *pretium*, vel *negotium*, quo *negotio ne* &c. Patet id utique ex verbis Livii, *Cautum erat, quo ne plus auri* &c. Nam in quo subaudiendum videtur illud ipsum, quod in *plus* subauditur. At vero in eo certissime subauditur *negotium*. Alia est ratio loci Suetoniani, qui tamen non evincit statuendam ideo ubique Ellipsin & *Numerus* in similibus ex parte locutionibus. Quod Scloppias subjicit de *Quo ne*, alienum videtur.

(88) *Supple nuntium.* Immo vero *gaudia*, ut liquet ex proximis. Præcedit enim: *non vitæ gaudia quero, Nec fas, sed gnato* &c. Vide *Aen.* XI. 180.

Oculis. Terent. Eunuch. Ego limis aspecto sic per flabellum clanculum: vide Donatum, suppletem oculis. Plaut. Bacchid. vident, limulis ut, obsecro, intueantur: idem Mil. 4. 6. 2. Aspicio limis oculis. Plin. lib. 8, cap. 16. Nec limis intueantur oculis.

Officium vel Munus. Regis est gubernare, patris est filios erudire; vel regium est, & patrium est, supple officium, munus, negotium. Terent. Andr. Neutiquam officium esse liberi puto. Cic. Oratoris officium est de iis rebus posse dicere, quæ res, &c. idem I. Orat. Oratoris officium est dicere ad persuadendum accommodate: idem I. Offic. Est igitur proprium munus magistratus. Ter. Andr. Nunc tuum officium est, has bene ut assumules nuptias: idem Adelph. Meum officium facio: idem Phorm. isthuc viri est officium. Plaut. „ [Truc. Non amantis mulieris, sed socia fidentis, officium fuit, facere, quod hæc fecit, mihi: &] Most. Matrona, non meretricum est, uni inservire amanti: idem Cas. Non Matronarum est officium, sed meretricum, alienis viris blandiri. Vide Opus.

Officia. Regis inter est gubernare, tua inter est docere, (89) subaudi officia, id est, est inter officia regis, & inter officia tua; tunc enim interest compositum non est, ut notavimus in constructione præpositionis. Hoc sentit Cæsar Scaliger, hoc Cælius Calcagninus in Epistolis.

Operæ pretium. Terent. Adelph. Scire est liberum ingenium, atque animum. Sic dicimus; Videre est, cernere est, supple operæ pretium. Cicero 4. Finib. Operæ pretium

(89) Subaudi officia. Potius negotia. Nam officia semper intelligi in hisce nequit, velut in eo, mea interest illud fieri. At tum heic, tum ubivis, commodè subaudiri potest & debet Negotia. Vide & supra III. 5. ipsum Sanctium, & Me istic

pag. 415. &c. Vellem etiam ipsa Auctorum loca attulisset Sanctius, ubi in hac locutione Officia rectè intelligi possit, aut id requireret sensus. Nec satis rectè dicit, interest in his non esse Compositum.

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 621
*tium est considerare. Terentius And. Audireque eorum
 est opere pretium audaciam. (90) Vide Potestas.*

*Opera. Rhetorica; Bucolica; Georgica; adjectiva sunt;
 in quibus deest Græcè τὰ ἔργα, id est, opera; ut, ope-
 ra physica; in Rhetoricis; in Georgicis.*

„ Opere. [*Mutuo amare, subaudi opere; sicut Maxi-
 „ mo opere, summo opere amare, mirari, errare, edicere,
 „ expetere, censere, facere, quærere: Potest etiam
 „ subaudiri (91) amore, vel animo. Catul. Mutuis animis
 „ amant, amantur.*]

*Oppidum. Horat. Aptum dicit equis Argos, dicesque
 Mycenæ: idem, Impositum saxi latè candentibus Anxur.
 Virg. Altum Præneste, (92) supple oppidum; & oppidum
 ita passim exprimitur, a Plinio præcipue, ut superva-
 cuum sit indicare. Solet ille etiam conjungere multas
 civitates; deinde subdit in plurali, civitate à Romanis
 donata, vel libera, vel stipendiaria, supple oppida, Vi-
 de Urbs.*

*Opus. Cic. in Officiis, Est igitur adolescentis, majores
 natu vereri, supple opus, munus, vel officium: idem
 pro Archia, Sed enim hoc non solum ingenii ac literarum,
 verum etiam naturæ atque virtutis fuit. Quintil. lib. 12.
 cap. 3. Cognitionis sunt enim, non inventionis: & paulo
 inferius, Sed etiam, si nosse, quid quisque senserit, volet,
 lectionis opus est, id est, munus, & officium: „ [idem
 „ l. l. c. 2. Ipsius etiam magistri hoc opus est, temperare
 „ vires suas, non statim onerare infirmitatem discipulorum, id
 „ est, magistri officium est, hoc opus seu munus habet*

est opus

„ ma-

ma-

(90) Vide potestas.] Ut &, quæ
 notavimus ad Ellipsin, quam
 statuit Sanctius, & Libido. Re-
 cius autem in illis Scire est, Vi-
 dere est &c. intelligitur Facultas,
 Potestas, quam Opera pretium.

(91) Amore vel animo.] Vel
 etiam modo. Sueton. Aug. 53.
 Officia cum multis mutuo exercuit.

Cic. Famil. V. 2. Satisne videa-
 tur his omnibus rebus tuus adven-
 tus mutuo respondisse.

(92) Supple oppidum.] Non est
 necesse. Nam æque potest sine
 Ellipsi aptum Argos dici, ac di-
 ces Mycenæ. Vide me supra I,
 7, 11.

„magister, ac temperet vires.] Illud Planci in Episto-
 „lis Ciceronis, lib. 10. malè intelligitur à Grammati-
 „cis, *sed aliquantum temporis, & magni laboris, & multa*
impense opus fuit. (93) putant enim *Opus* regere geniti-
 „vum. Sed hos genitivos regi à particula *aliquantum*, quis
 „non videt? Sic in Apuleji lib. 9. corruptè legitur, *Sed mi-*
hi operè ejus opus est, pro *opera*. Ergo *opus* hic pro ne-
 „gotio vel labore sumitur, quasi dicat, *opus & negotium*
fuit & temporis, & laboris, & impense. Sic Ovid. *Non*
minor est virtus, quam quærere; parva tueri; Casus inest
illis, hic erit artis opus, id est, negotium & labor artis.
 „Martial. *Non fuit hoc artis, sed pietatis opus*. Plaut. Mo-
 „stell. *verum id videndum, id viri docti est opus*, „[id
 „est, vir doctus hoc efficere & præstare debet. Vide
 „*Opus* infra de Analogia significationum.

„Etiam in *Tectorium* subauditur *opus*. Vitruvius 2.
 „cap. 8. *Parietes ita tectoriis operibus expoliti, ut vitri*
 „*perluciditatem habere videantur*. Varro 3. rei Rust.
 „2. *Villa polita opere tectorio eleganter*. Inscriptio la-
 „pi-

(93) Putant enim *Opus* regere
 „Genitivum.] Sic tamen etiam post
 „Sanctium putat Vossius, nec rati-
 „one prorsus destituitur. Quidni
 „enim æque ἀλόγως dicatur, *o-*
pus est mihi impense; ac in *im-*
pense. Vide Voss. de Construct.
 „cap. 8. & Ursinum To. 2. pag.
 „101. In verbis tamen Ciceronis
 „unus ille Genitivus temporis re-
 „gitur ab *aliquantum negotium*, at
 „reliqui videntur regi simpliciter
 „a *negotium*; ut integra sit locu-
 „tio, *sed aliquantum negotium tem-*
poris & negotium magni laboris
opus fuit. Idem Vossius è con-
 „trario rejicit Accusativum cum
 „hoc vocabulo conjunctum, &
 „proinde in illo Plauti, *Opus est*
 „*puero cibum*, suspicatur et [Cibum

esse obsoletum Nominativum
 „neutrius generis. At vero sic i-
 „dem Plautus Trucul. l. 1. 71.
 „*Quid isti suppositum puerum opus*
pestima. Adde Ursin. To. 2. pag.
 „102, 103. Neque etiam huic lo-
 „cutioni valde repugnat analogia.
 „Nam sicuti si Ablativus adjungi-
 „tur *et Opus*, intelligenda præpo-
 „sitiō *In* vel *Cum*, sic eidem Ac-
 „cusativus accedere potest per El-
 „lipsin & *Ad* seu *quod ad*. Nolim
 „tamen ita loqui. Et forsitan in
 „Truculento Plauti, *suppositum*
 „*puerum* acciperet Vossius pro In-
 „finite, per Ellipsin & *Esse*, ut fa-
 „cit certe Major de Varianda O-
 „rat. I. 7. Vide de hac voce e-
 „tiam infra cap. 15.

„*picti Salernitani, Pavimenta, marmorea, opus scilicet*
rimatum „ „*ingillatum* „ „*cruciatum* „

„Cum legimus *Hoc age*, similiter *opus subaudimus*.
 „*Horat. I. epist. 6. Si virtus hoc una potest dare, fortis,*
 „*omissis, Hoc age, delicias & max, Hoc primum reperas*
 „*opus, hoc postremus omittas. Sic lib. II. epist. 3. Hoc*
 „*opus, hoc studium parvi properemus & ampli.* „

Oratio. Prorsa, non versus scribit, subaudi oratione.
Prorsa, ut ait Donatus, à prorsus dicitur, non prosa quasi
profusa. Prorsum antiqui rectum appellabant: unde
prorsi limites apud Festum, & Prorsam Deam vocabant,
quæ rectas partes educeret. Esse adjectivum hinc collige.
Columella lib. 10. in præfat. (94) Prorsa oratione
prioribus subnectentur exordiis, [Ex Prorsum poste-
 „*riores fecerunt Prosum, sicut Sursum & Susum.]*

Ortus, Oriundus, Natus. Vir claris natalibus, homo
loco obscura, supple ortus, vel oriundus, vel natus ex
vel de &c. Liv. lib. 1. Turnus Herdonius ab Aricia:
 „*[Omnes Latini ab Alba oriundi.] Sic in sacris, Joseph*
ab Arimathea. Sic dixit Virgil. Pastor memorande ab Am-
phriso.

Ostium. Postico falle clientem, subaudi ostio: posticus enim
adjectivum est, [à Post; sicut ab Ante anticus; unde
 „*antiquus, (95) pro quo barbari Anterior.] Persius, Postica*

oc-

(94) *Prorsa oratione.] Sic Suet.*
Aug. 85. Multa varii generis
prorsa oratione composuit. Dicitur
autem prorsus, quasi porro ver-
sus, ut ait Festus & Donatus ad
Ter. And. III. 2. 30. Sic Rursus,
retro versus. Sursum, supra ver-
tum. Pluribus de hac Voce
Prorsa agimus infra ad Cap. 17.
circa finem.

(95) *Pro quo Barbari Anterior.]*
Cum tamen hæc vox occurrat
apud Cæsarem B. Civ. III. 63.
& Sulpic. Severum (qui opti-
mi aevi Scriptores, & maxime

Sallustium, diligenter legit, ac
imitatus est) Hist. Sacr. I. 52.
quum porrò eadem derivationis
Analogiâ, ut a post, posterior,
& posticus, sic ab Ante, Ante-
rrior, & Antiquus, formetur &
non ausim plane & prorsus eam
Latinitatis finibus excludere, li-
cet ipse ea in Orationibus aut
simili scripturæ genere uti no-
lim. Accedit quod Priscianus
certe eam in usu invenerit, quo-
niam ait lib. III. cap. de Superla-
tivo: Ab eo autem, quod est Ante,
Anterior, Superlativum in usu non
invol

occurrere *sannæ*. Plin. *Postica pars mundi*. *Posticum vicinus*, & *Posticum ostium*, apud Festum. „ [& Plaut. „ *Sticho act. 3. sc. 1.*] Vide *Pars*.

Ova. *Gallinæ* vel *aves incubant*, subaudi *ova*. Plin. *ova incubari intra decem dies edita utilissimum*: idem, *Quarto die postquam cœpere incubari*.

Oves. Virgil. *Centum lanigeras mactabat ritè bidentes*, subaudi *oves*: idem, *Non insueta graves tentabunt pabula fœtas*, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent*. Sic enim hæc dispungo carmina. Vide *Rastrum*.

„ *Pannus*. [Cic. *Merces fucosa*, *chartis & linteis de-* „ *lata*, subaudi *pannis*. Catull. *Tollis lintea negligentio-* „ *rum*, subaudi *strophia*.]

Pars. Plaut. *Ut decimas solveret Herculi*. Cic. pro Flacc. *Nec Herculi quisquam decumam vovit unquam*. Sic *antica*, & *postica*. Sueton. Othon. *Postica parte*. Cato in versiculis, *Fronte capillata*, *Postica occasio calva*: sic enim legendum est, subaudiendo *parte postica*. Arnob. lib. 5. (96) *Ex parte postica*. „ [Cum dicitur, *Summam regni* „ *adipisci*, subaudimus *partem*. Vitruvius lib. 4. cap. 1. „ *Summam imperii partem Jovi dederunt*.]

Pars, vel *Libra*. *Quadragesima*, *Quinquagesima*, *Septuagesima*, subaudi *pars*. Sueton. Vesp. *Publicanum quadragesimæ in Asia egit*: idem Calig. 40. *Pro litibus*, atque *judiciis ubique conceptis*, *quadragesima summæ*, de qua *litigaretur*, *exigebatur*. Plinius lib. 14. cap. 20. *Costi parte quadragesima*.

(97) „ *Pars* subauditur in *Doctrina & Disciplina*, quæ „ *natura*

inveni. Ergo illud, quod memorat, *invenit*, sed incertum, apud quos.

(96) *Ex parte postica*.] Adde his Festum in voce *Posticum*. Ubi *Dextra* & *Sinistra*, ut & *Cœli pars Meridiana*, & *Septentrionalis*, etiam *Antica* & *Postica* dicuntur appellatæ.

(97) *Pars* subauditur.] Hæc *Elipsis* si unquam in his vocabulis

fuit agnita, & idoneis supplementorum exemplis comprobata, usu certe prorsus est oblitterata. Si quid tamen subauditur, vel olim subauditum in his fuit, putarem id esse *ars* vel *scientia*. Sed vix putem esse *Adjectiva*, non magis quam *Culina*, *Officina*, &c. At *Medicina*, *Sutrina*, &c. vere sunt *Adjectiva*, &c.

„ natura sunt Adjectiva, sicut *medicinalis*, *sutrina*, *ter-*
 „ *trina*, *pistrina*: alius partem capit Doctoris, quæ est
 „ *Doctrina*, alius partem Discipuli, quæ est *Disciplina*,
 „ quasi *discipulina*.]

Parte. *Adnitur pro virili*, age *pro virili*, subaudi *par-*
 te. Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum pu-*
 to. Tacitus in vita Agricolaë, *Pro virili portione*. Cic.
 5. Verr. *Plus etiam, quam pars virilis postulabat*. Apul.
 7. Metam. *Pro sua parte*. Sic dicimus, *pro rata*, scilicet
 parte, vel portione. „ [Vitruv. lib. 4. cap. 1. *Capitulorum*
 „ *altitudines efficiunt eas pro rata altiores*.]

Partes. Cic. *Et si utrique primas, priores tamen defe-*
 runt *Lælio*: idem, Cui primæ sine controversia defereban-
 tur. Colum. lib. 10. *Mustum quàm dulcissimi saporis de-*
 coquitur ad tertias. Cic. 3. ad Q. Frat. *Tibi istius generis*
in scribendo priores partes tribui, quam mihi. Terent. *Non*
posteriores feram, supple partes. Idem, *Primas partes qui*
ager, is erit Phormio. Horat. *Ne fortè seniles mandentur*
juveni partes, pueroque viriles.

„ [*In Qua, Hac, Ea, Illac*, subauditur *parte mun-*
 „ *di*, id est, loco. Ovid. *Quaque erat & tellus, illic &*
 „ *pontus & æther*. Liv. 37. *Insulam, qua regnum Hieronis*
 „ *fuerat, tueri iussit*. Tibull. eleg. 2. lib. 2. *Gemmarum*
 „ *quicquid felicibus undis Nascitur, Eoi qua maris undæ aru-*
 „ *bet*. Virgil. *Jupiter hac stat*, pro, ab hac parte. Lucr.
 „ *Nam quacumque vacat spatium, quod Inane vocamus*,
 „ *Corpus ea non est*, pro, ibi non est corpus. Prop. 3.
 „ eleg. 20. *Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari*
 „ *Posset, & ex omni me premit ipse Deus*. Horat. *Qua*
 „ *parte debacchentur ignes, Qua nebulae pluviique rores,*
 „ *Qualibet exsules in parte regnatio*; id est, in quo vis
 „ loco, ubicunque vis. Prop. *Et disco, qua parte fluat*
 „ *vincendus Araxes*. Sallust. *Creta altior est, qua parte*
 „ *spectas orientem*.]

Paf-

& intelligitur in iis modo *Ars*, | tabula suo loco in hoc Capite.
 modo *Taberna*. Vide hæc Vo-

R r

Passuum. Cæsar de Britannia , *Hujus est longitudo lateris , ut fert illorum opinio , septingentorum millium , supple passuum.* Horat. *Millia tunc pransi tria repsimus.* Cæsar. 1. Civili, *Pons , qui erat ab oppido millia passuum circiter tria.* „ [Lucill. 3. *Sat longe tria millia passuum.*]

Peccatum. *Ignosco tibi , subaudi peccatum.* Virg. *Parvum si Tartara nossent Peccatum ignovisse.*

Pecunia. Quinctil. lib. 4. *Insimulari repetundarum.* Tacitus lib. 4. *Postulare aliquem repetundis.* Valla lib. 1. cap. ultimo , in hoc gerundio , ut ipse vocat , nescio quas ineptias texit. Participium est , quod cum suo Substantivo Cicero protulit pro Cluentio , *teneri lege pecuniarum repetundarum* : idem 6. Verr. *Ferre legem de pecuniis repetundis.* Idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere de pecuniis repetundis.* Sic in *expensis & impensis* , subaudimus *pecuniis*.

Placenta. Plaut. *Perfa , Quasi juream esse jus decet collyricum* : sic enim est legendum. Cato cap. 82. *Rust. Sphæritam sic facito , supple placentam.*

Porcelli. *Porcelli quum lactari desierunt , Nefrendes dicuntur , eo quod fabam nondum frendere , id est , frangere , possunt.* Varro 2. *Rust. „ [Similiter & puer in Nefrendis subauditur , ut apud Festum ex Livio Andron. Quem ego nefrendem alui , lacteam immulgens „ opem.*

Porta. Juvenal. *Substitit ad veteres arcus , madidamque Capenam , subaudi portam.* Sic Collina , *Viminalis , &c.*

Potestas. Virgil. *Nec non & Tityon terra omnipotentis alumnum Cernere erat , supple potestas , vel datum , vel concessum.* (98) *Vide opera pretium* : idem , *Non fugis hinc præceps dum præcipitare potestas.* Plin. lib. 5. cap. 23. *Non est fateri , rerum natura largius mala , an remedia genuerit :*
&

(98) *Vide Opera pretium.*] Sed ces Datum , & Libido.
maxime , quæ notavi ad Vo-

& cap. 37. *Suspendio ac fame necatur, aliter non est occidere*: idem lib. 9. cap. 31. *Tanta velocitatis, ut consequi non sit*. Virgil. Bucol. *Tu procul à patria, nec sit mihi credere tantum*. „[Horat. lib. 1. Satyr. 5. *Manfuri oppi-* „ *dulo, quod versu dicere non est.*] Hujusmodi locutiones innumeræ sunt apud Plinium; sed Valla in Raudensera illas damnat, sed fallitur.

Præditus. *Vir magna doctrina, sed pravis moribus*, (99) supple *præditus*. Donatus supplet *natus*. Terent. *Ita dissimili argumento sunt facta*. Cic. 1. Verr. *Homo singulari cupiditate, audacia, scelere, præditus*. Falsum igitur est, partes corporis & animi poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina*, subaudito *præditus*: *Vir magnæ doctrinæ*, possessive dicitur. Terent. Hecyr. *Ego sum animo leni natus*. Vide Donatum.

Prædium. *Venit in Tusculanum, Pompejanum, Perusinum, Suburbanum*, supple *prædium*, vel *agrum*, vel *rus*.

(100) „[*Præmium deest in Corollarium, quasi quod de-* „ *tur*

(99) *Supple præditus.*] Vel *Existens seu Ens in magna doctrina*. Vide supra *Ens*, & maxime, quæ notavi ad *Vocem Affectus*.

(100) *Præmium deest in Corollarium.*] Substantive potius hoc vocabulum usu & significatione adhibetur, licet natura sua sit, vel primitivo usu fuerit, Adjectivum, in quo intelligebatur *aurum*. Nempe Imperatoribus, qui bellum in provincia quadam feliciter confecerant, eaque gratia triumphaturis, solebant olim à provincialibus aut victis populis coronæ aureæ ad ornandum eorum triumphum dari ultra id, quod legitimis rationibus, tributis, prædæ, aut alio quo nomine, inde Romam

deportabatur. Postea vero propriis coronis *aurum coronarium* Imperatoribus dari coepit, idque variis tandem de causis, sed semper extra ordinem. Inde factum denique *corollarium*, eaque voce absolute posita videtur appellatum id omne, quod extra ordinem accedebat ad illud, quod alteri legibus, vel pacto, vel ex more, debebatur. Maxime autem invaluit dein ea vox etiam in ludis publicis, in quibus coronæ aureæ, præter legitima præmia, dabantur iis, qui bene partes suas egerant. Vide Varronem lib. IV. circa finem, & Sueton. Vesp. 19. Hinc jam *corollaria & præmia* conjunctim, sed tanquam diversa, memorantur in Augusto cap. 45. *I-*

R r a

taqua

„tur ad parandas sibi corollas. Cic. *Ne sine corollario*
 „*tam festiva acroamata de convivio discederent.* Seneca,
 „*Opifici vilissima mercis, & in diem se locanti, corolla-*
 „*rium adspargimus, & aliquid supra constitutum adjici-*
 „*mus.* Petronius *Indicium* dixit, pro præmio ei dan-
 „do, qui fugitivum indicasset.]

Pretio. *Non minoris, nec pluris, sed tanti, quanti tu,*
emi; supple *pretio*: integrum erat, *Tanti æris pretio emi.*
 Vide *Æs.* Horat. 1. Serm. *Unius assis, Non unquam*
pretio pluris licuisse. Plaut. Epid. *Quanti emi potest mini-*
mo: & paulò post, *Ad quadraginta fortasse eam posse emi*
minimo minas. „[Virg. *Hoc Ithacus velit, & magno mer-*
 „*centur Atrida:* Ubi Serv. *Magno, id est, pretio.* A-
 „scon. in 3. Verr. *Asiani magno pretio æstimant equos.*
 „Lucil. 27. *Trado ego illis minimo, quod mihi constat*
 „*carius.* Horat. *Luscinias soliti impenso prandere cœmtas.*
 „Cæsar. 4. Gall. *Jumenta, quæ Galli impenso parant pre-*
 „*tio.*] Livius lib. 2. decad. 1. *Hic modus magis placuit,*
quum pretio minori redimendi captivos copia fieret. Plaut.
 Menech. *Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam.* Mar-
 tial. lib. 6. *Parvo quum pretio diu liceret.* Valla lib. 3.
 cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno, & magno pre-*
tio, non autem *magni pretii,* sed *magni tantum.* Rectè
 quidem ille, (101) sed causam ignoravit hujus locutionis;

ea

taque corollaria & præmia alienis
quoque muneribus ac ludis & cre-
bra & grandia de suo offerebat: u-
bi Vide Notas.

(101) *Sed causam ignoravit.]*
 Causa non est alia, quam quæ
 in usu paulatim invalescente ad
 vitandam ambiguitatem loquen-
 di consistit. Nam quæ alia hic
 datur à Sanctio. Causa, nullius
 est momenti. Aequè enim a-
 lienum est ab usu Linguae,
Quanti æris, ac *Quanti pretii,*
hoc emisisti? licet istis *pretio* pos-

fit intelligi; quam unam adfert
 ille causam, quare hoc posterius
 dicere non liceat. At in hoc poste-
 riore intelligi itidem possit modo
 vel negotio. Sed & æque Analo-
 ga foret altera locutio, si pa-
 riter utraque esset in usu; Perin-
 de enim est Analogiæ, si ve di-
 cas, *Comparavis sibi librum ma-*
gni vel multi æris, si ve *librum*
magni pretii: quippe quibus lo-
 cutionibus pariter non pretium
 certæ, seu factæ ab aliquo, em-
 ptionis, sed solitæ æstimationis;
 deno-

ea vero est hæc : In verbis pretii , si sit genitivus , à nomine *pretio* regitur ; ut , *emi magni* , subaudi *pretio*. Ovid. lib. I. Amorum 10. *Et pretium , quanti gaudeat ipsa , facit* , supple *pretio*. Terent. Eunuch. *Quid facias , nisi ut te redimas captum quam queas minimo ; si nequeas paulo , at quanti queas*. Quum vero dicis , *emi equum magni pretii* , alia res est : non enim significatur emptio , sed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem , neque pretii majoris nemo habet* ; perinde est ac si dicas , *est homo magni ingenii*.

Pretium. Persius , *Lunai portum est operæ cognoscere cives* , supple *pretium*. Vide *Operæ pretium*. Plaut. Caf. *Dum mea facta itero , est operæ auribus accipere*. Valer. Max. lib. I. cap. 6. (102) *Non est operæ inter patrem & filium* ,

denotatur. Adfert quidem Sanctius supra ad Vocem *Æs* p. 551. locum Columellæ , *quem vulgus parvi aris comparari posse putat* , quasi de certo emptionis pretio. Sed locus aliter se habet. Agit enim de *Vinitore* pretioso emendo ad vinearum cultum. Verba sunt , *quem vulgus quidem parvi aris , vel de lapide noxium , posse comparari putat* , sed ego plurimorum opinioni dissentiens *pretiosum vinitorem imprimis esse censeo*. Quorum sensus est , *Vulgus quidem putat posse* (h. e. satis esse) *comparari ad vineas vinitorem parvi aris , vel etiam noxium , atque adeo vilissimum hominem , qui in servitutem venditur , de lapide præconis , sed ego censeo pretiosum Vinitorem comparandum esse , aut talem Eum debere esse* : Neque vero probare possum , quod Urfinus To. 2. pag. 298. in ratione harum locutionum , *Emi tanti* , pluris &c. *quam se non intelligere*

ait , increpat Sanctium , addens , *quid enim vetat , Genitivos illos , tanti &c. non a Nomine Pretio , sed Ære , intellecto , regi dicere*. Etenim manifesta & liquida est ratio , qua dicit Sanctius , *integrum esse , Tanti aris pretio emi*. Deinde longe est usitatus & rectius hoc ipsum , quam illud *Tanti pretii ære emi* , quod nemo , opinor , unquam dixit. Ceterum recte ibidem ille Vallam contra Sanctium tuetur.

(102) *Non est operæ*.] Sæpissime etiam hæc phrasis occurrit pro non vacat. Plautus Mil. II. 2. 97. *Operæ non est*: Trucul. IV. 4. 30. *Operæ ubi mihi erit , ad te venero*. Liv. XLI. 25. *Externorum inter se bella persequi , non operæ est , satis oneris sustinenti*. XLIV. 36. *Non operæ est stanti nunc in acie , docere &c.* ubi Vide Gronovium Patrem. Gellius VII. 17. *Nunc , inquit , mihi operæ non est : quum onus eris , revives ad me*. Videtur in

lium, &c. „ [Curtius 8. *Multa & alia traduntur, quibus*
 „ *morari ordinem rerum haud opera videbatur.*]

Propositum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi,*
 supple *propositum, mentem, voluntatem.* Valla lib. 1. cap.
 25. „ [Plaut. Trin. act. 3. sc. 3. *Si operiri vis adven-*
 „ *tum Charmidis, quod longum est, huius ducendi interea*
 „ *abscesserit, subaudi voluntas.*]

Puer, vel Puella. *Infans*, à non *fando*, adjectivum
 est, id est, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc no-
 men (103) Commune duobus appellant. Horatius, *In-*
fans namque pudor prohibebat plura profari. Ovid. in Ibin.
Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino. Horat. lib. 2.
 Satyr. 5. *Seu rubra canicula findet Infantes statuas.* Cicero
 pro Sylla, *Quum puerorum infantium veniebat in mentem:*
 idem 2. Orator. *Nutrices infantibus pueris in os inferant.*
 Val. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem*
in foro boario triumphum proclamasse. „ [Lucil. *Ut pueri*
 „ *infantes credunt signa omnia abena Vivere, & esse homi-*
 „ *nes.*]

Terent. Andr. *Ego postquam te emi à parvulo,* sup-
 plemente *puero.* Plaut. Stich. *Quia jam inde à pusillo puero*
ridiculus sum: idem Merc. *a puero parvulo.*

Rastrus. Juvenal. *Vive bidentis amans,* supple *rastri,*
 vel *ferri:* nam *bidens, tridens, quadridens,* adjectiva
 sunt. Cato cap. 10. Rust. *Rutra quinque, rastros quadri-*
dentes duos. Virg. 2. Georg. *Et duros jactare bidentes:*
 idem in Ciri, *Ferroque manus armata bidenti;* 5. Æneid.
Rastrisque tridentibus: sic enim legi debet, non *striden-*
tibus. De Neptuno metaphorice dicitur, (104) *rastrus tri-*
dens,

his intelligi *Negotium hujus ope-*
ra. Nam eodem sensu dicitur
 etiam *Opera est,* pro *Vacat.* Sic
 Plaut. Mercat. 1. 14. *Dicam,*
si opera est auribus, Atque ad
advertendum huc animum adest
benignus. Vide & infra ad Vo-

cem *Res,* nota 109.

(103) *Commune duobus.*] Scil.
 Generibus. De *Communibus No-*
 minibus Vide supra ad I. 7. pag.
 50. 51.

(104) *Rastrus tridens.*] *Rastrus*
 non putem usquam occurrere.
 Di-

dens, pro sceptro. Virg. *Levat ipse tridentem*: idem, *Non illi imperium pelagi, scævumque tridentem, sed mihi sorte datum*. Poteris autem, si libet, quum de Neptuno dicitur, *sceptus*, vel *sceptrum*, supplere. Vide *Oves*.

„ Ratio. [Catull. *Hoc falsum esse putas; fugit te, inepte*, subaudi ratio: idem, *Istud quod modo dixeram me habere*, *Fugit me ratio*. Plaut. Amph. *Fugit te ratio*, id est, falsus fuisti, errasti.]

Ratio, vel Res. Horatius, *Ad summam sapiens uno minor est Jove*. Virg. *Hæc summa est, naviget*, supple ratio. Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari dicitur, in qua summa fit pura*. Cic. 2. Philip. *Quod quidem erat magnum, de summa re dissentientes*. Sic in *Expensa & Impensa*.

„ [Plautus Truc. act. 4. sc. 2. v. 15. *Solus summam hic habet apud nos*, subaudi rem, id est, potissimus amator est domi nostræ. Prop. *In Veneris tabula (105) summam sibi ponit Apelles*, id est, præstantissimum operum suorum judicat esse Veneris picturam. Plaut. Capt. act. 4. sc. 2. *Mibi rem summam credidit cibarum*. Merc. act. 5. sc. 6. *Ubi loci res summa nostra est publica*.]

Rationes. Juvenal. Satyr. 5. *Sic Peditur conturbat, Martho deficit*. Martial. *Conturbabit Atlas*, subaudi rationes, Cic. Quinto fratri, *Ad quem ego rescripti, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret*. (106) *Conturbare* est fervorem, aut trapezitarum, cum rationi-

Dicendum erat potius *Raster* in Masculino singulari ex Glossis Philoxeni. Vide Vossium de Analog. I. 37. Similiter *Sceptus* unde habeat Sanctius, nescio.

(105) *Summam sibi ponit*.] Sic Petronius pag. 21. ed. Gonsal. *summa carminis diu penes Mopsum Thracem memorata est*. Sed &

huc pertinent illa, quæ Livius habet, XXIII. 12. *Summa fuit orationis*. Tum *Summa rerum, imperii, belli, Reip. expeditionis*, quæ passim reperias.

(106) *Conturbare*.] Supplevit locutionem Terentius Eunuchus V. 2. 30. *Ita mihi conturbasti rationes omnes*.

tibus crediti paria non facere se sperant. Hispane *Al-*
canye.

3. Regio. [Cicero ad Attic. *E-navi recta ad me ve-*
nit, subaudi *regione*, vel *via*. Livius 21. *Cum Alpes*
peteret, non *recta regione* iter instituit, sed *ad levam fle-*
xu. Terent. Phorm. *Eo recta via quidem illuc*. Vide
Via.

Rem. Cic. *Misimus qui pro vectura solveret*, subaudi
rem, vel *argentum*, *pecuniam*. Plautus Curc. *Pugnis*
rem solvunt, si quis *poscat durius*: idem Aulul. *Ubi*
res soluta est omnibus.]

Rem familiarem. Cic. 2. Philipp. *Tenesne memoria*
prætextatum te decoxisse, (107) supple *rem familia-*
rem.

Rem. In illis, *postquam*, *antequam*, (108) mihi vide-
tur deesse *Rem*, ut in *post quod deest negotium*; nisi malis
deesse *finem*, ut in *Hactenus*. Vide *Finis*.

Res. *Paupertas est laudanda; avaritia est vituperanda*,
supple *res*: nam adjectivum non respicit substantivum,
si verbum in medio sit: Verbi gratia, *Mors est bonum*,
& *mors est bona*: illic deest *negotium*, hic *res*: idem e-
nim sunt. Vide *Negotium*.

Bene est, bene habet, bene procedit, „[*male eveniat*,]
bene vertat, *bene conveniebat inter eos*, subaudi *res*. Te-
rent. Adelph. *Quæ res tibi vertat male*. „[Sallust. Jug.
„*Sed ea res longe aliter, ac ratus erat, evenit*.] Vide
Negotium.

Virgil. *Non opis est nostræ*, supple *res*. Cæsar lib. 1.
Civil. *Docent sui iudicii rem non esse*: ibid. *Nec sui iudi-*
cii, neque suarum esse virium, discernere, supple *res*. Vi-
de *Negotium*.

„[A-

(107) Supple *rem familiarem*.] Populus Rom. vires suas. Vide
Sed de aliis quoque rebus dici- ibi Grævium.
tur. Veluti Florus in præfat. (108) Mihi videtur deesse *Rem*.]
quibus (annis) inertia Cæsarum Immo vero deest *Horam*. Vide
quasi consenuit atque decoxit, scil. me ad II. 9. n. 5. pag. 208.

„ [Apud Plautum legimus , *Non mihi est operæ* , sub-
 „ audi *res*. Est autem *Res operæ* non aliud , quam *Ope-*
 „ *ra* : sicut *Res voluptatum* Plauto est *Voluptates* : Itaque
 „ idem alibi dicit , (109) *Non est mihi opera* , id est , non
 „ habeo operam , quam dare tibi possim : similiter I-
 „ dem in Mil. *Aliter ut facias , non est copiæ* , subaudi
 „ *res* : in Aulul. autem dicit , *Nec ludos te facio , nec si*
 „ *cupiam , copia est* : & Capt. *Nec me Salus si vult serva-*
 „ *re potest , nec copia est*. Similiter dicitur , *Cura mihi est* ,
 „ & *Curæ est mihi* : & *Causæ est* , pro , *res causæ* , seu cau-
 „ *sa*. Cicero de Amic. cap. 2. *Quod non affuisses* ,
 „ *valetudinem causæ , non mæstitiam , fuisse*. Liv. lib.
 „ 38.

(109) *Non est mihi opera*.] Sic certe Merc. I. 1. 14. *Si opera est attribus , atque ad advertendum huius animum adest benignitas*. Verba , quæ mox Auctor tanquam ex Plauti Milite adfert , occurrunt itidem in Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. *Nego tibi hoc annis XX. fuisse copiam*. Ceterum non equidem rejicio hanc constructionis rationem , quæ adfert Scioppius , ut videre est supra ad vocem *Pretium* nota 102. Quibus addo & istius generis locutiones , *Quanti est sapere* ? Ter. Eun. IV. 7. h. e. *quanti negotii vel pretii res est sapere*. Et proinde accipio sane , quod ad *operæ* , Scioppianam expositionem , ut , *Non est mihi operæ* , simpliciter ita dictum , fit idem , ac *non est mihi aliquid negotium operæ* , quod tibi dem. Quum Livius ait lib. IV. 8. *Næque Consulibus , quum tot bella imminerent , opera erat* , id negotium agere , vult dicere , id negotium agere non fuisse tunc Con-

sulibus negotium operæ suæ. Vide me supra ad dictam Vocem. Possum etiam ferre τὸ *Copiæ* ita exponi , ut , *Hoc tibi non fuit Copiæ* , idem sit , quod , *Hoc non fuit tibi res copiæ* , seu facultatis. At τὸ *Curæ* & *Causæ* haud dubie sunt Dativi. Nam primo similis Dativi constructio frequentissima est. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quibus me esse sollicitudini*. Truc. I. 2. 14. *Est iis pugnae & virtuti de prædonibus prædam capere*. Sic ergo & Trin. III. 2. 3. *Si videatur hoc esse gloriæ aut famæ*. Sall. Jug. 69. *Civitas magna & opulens pœna cuncta aut prædæ fuit*. Porro eodem plane modo dicitur , *Hoc mihi curæ est* , & *Hoc mihi curæ habeo*. Sed & ne ullo modo dubites , Dativum esse in priore illa locutione cum Verbo Substantivo , clarissima sunt Ciceronis loca , in quibus addit Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas res omnes non minori mihi curæ esse , quam meas*. XI. 27. *Quid tibi majori curæ fuit , quam ut essem &c.*

„ 38. Cum Scipio excuset, morbum esse causæ [editur
 „ nunc causam] fratri, cur abesset, satis id sibi vide-
 „ ri, Gracchus respondit. Potest tamen, Causæ, in
 „ dandi casu dictum videri, pro quo alibi Livius in
 „ causa esse usurpat; ut lib. 40. Non suam segnitiam,
 „ sed vim morbi in causa esse, quo serius proficisceren-
 „ tur.]

Solebant antiqui peregrè advenientes sic rogare, *satin' salvæ?* subaudio *res*. Terentius Eunuch. act. 5. sc. 6. *Satin' salvæ?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quærentique viro, satin' salvæ?* minime, inquit Lucretia: idem lib. 10. *satin' salvæ?* inquit, L. Volumni: „ [idem lib. 3. *Rogitans satin' salvæ essent omnia;* quo loco planum fit, (110) falli eos, qui, *Satin' salvæ*, scribunt.] Plaut. Menech.

(110) Falli eos, qui &c.] Sine ullo dubio quam rectissime dicitur, *satin' salvæ*, scil. *res tuæ sunt?* Neque tamen propterea ausim rejicere prorsus alterum illud, *satin' salvæ?* quod faciunt Scioppius & Gronovius Pater ad Plautum Stichum I. 1. 10. Hoc enim eadem utique ratione & modo dici potuit, quo *Satin' recte?* ut loquitur Terent. Andr. IV. 5. 9. Et, *Rectene omnia?* de quo vide Brissonium in Formulis. Et, *Satin' omnia ex sententia?* quomodo Ter. Phorm. II. 1. 26. Intellige autem in his, modo *Agis*, vel *Agitur*, modo *Res tuæ sunt*, seu *omnia tua se habent*. Prius certe intelligitur apud Terent. in Andr. ut liquet ex responsione. Nam interroganti, *Quid vos? quo pacto hic?* *Satin' recte?* respondetur, *nosne? sic, ut quimus, quando, ut volumus, non licet*. Manifestum intelligi in interrogatione *agis*, quum in responsione non possit

intelligi, nisi Verbum primæ personæ, veluti *agimus*. Sic in Adelph. V. 5. 3. *Quid fu? quid agitur?* resp. *Recte*. Potest etiam intelligi, *tibi est?* seu *res tuæ sunt?* Hinc passim in respondendo adhibetur *Recte*, quasi diceretur, recte *res mea* vel *tua* jam est. Vide me infra ad Cap. XIV. & Vocem *Recte*. Cicero ad Attic. I. 7. *Apud Matrem tuam recte est, eaque nobis curæ est*. Famil. IX. 9. *Rectissime apud Te sunt omnia*. Plaut. Menech. II. 3. 31. *Hic tibi erit rectius*. Denique suppleri etiam ita hæc phrasidis potest, *omnia se habent recte, salvæ, ex sententia*. Sic enim passim Auctores. Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut tibi res se habeat*. Phorm. II. 4. 82. *Bene habent tibi principia* V. 4. 1. *Latus sum, ut meæ res se habent*, Fratri obtigisse, quod vult. Plaut. Cas. II. 3. 30. *Opinione melius res tibi habeat tua*. Aul. I. 1. 8. *Scin' quomodo tibi res se habet*, Sall. Catil. 2.

Æqua-

nech. act. 5. *Salva sis: salvane?* „ [Terent. Andr. Me
„ in tuis secundis respice, subaudi rebus.]

„ Rus. Rus subauditur, in *Pascuum*. Lucr. 5. *Pande*
„ *re agros pingues, & pascua reddere rura*. Columella,
„ *Aufer a suriens mittatur in pascuum*. Livius, *Lucus le-*
„ *ta in medio pascua habuit*. Similiter in *Arva* subau-
„ ditur *rura*. Plaut. *Non arvus, sed pascuus est hic a-*
„ *ger.*] [Vide & infra ad Vocem *Solum*.]

Sacerdotes. *Diales, Martiales, Quirinales, Salii, &*
in reliquis hujusmodi, quis non intelligit *sacerdotes*?

Sacra. *Lupercalia, Bacchanalia, Terminalia, „ [Sueo-*
„ *vetaurilia,]* subaudi *sacrificia*, vel *sacra*. Vide *Festa*,
Sed in *Bacchanales, Saturnales*, intellige *ludos*, vel *dies*.
Vide *Ludi*, „ [Ascon. in *Divin. Censores Sueovetauri-*
„ *lia sacrificia faciebant.*]

„ *Facere vitula, bove, agno*, subaudi *sacra*. Plaut.
„ Stich. *Quot agnis fecerat?* CR. *illa quidem nullum sa-*
„ *crificavit*. Virg. *Cum faciam vitula pro frugibus*. Sed
„ & *Accusativum* efferebant, Hebræorum more. Plaut.
„ Aul. IV. 2. 15. *Faciam Fidei mulsi fideliam*. Liv. 10.
„ *Pocillum mulsi vovit se Jovi facturum.*]

Sala-

Aequabilis & constantius sese res
humana haberent. Cic. de Offic.
II. 6. *Male se res habet, cum*
quod virtute effici debet, id tenta-
tur pecunia. Cœl. Famil. VIII.
8. *Recte hoc par habet*. Sic ergo
etiam, *satin' recte? satin' salve?*
quum dicitur, intellige, *tibi se*
res habet, vel tuæ res se habent.
Et sane sic videtur locutus Plau-
tus Stich. I. 1. 10. *Multa volo*
tecum loqui de re viri. resp. sal-
ven' amabo? h. e. *an salve se ha-*
bet, vel Vir, vel Res viri? Trin.
V. 2. 53. *Satin' salve? dic mihi.*
resp. Recte. h. e. an satis salve se
res habet; responsio est, recte se
habet. Vide ibi Taubmannum.

Agnovit etiam hanc locutionem
jam olim Donatus ad Terent.
Eun. V. 5. 8. diserte tradens
salve Adverbium hic esse, &
per Adverbia explicans. Sed &
Apulejus, quod adverbialem
hanc locutionem supplere voluit
per *Agere*, eo ipso nobis id
utique declarat, etiam adverbial-
liter eam esse prolatam. Qui
sequitur apud Sanctium locus
Plauti ex Menechmis, aliter se
habet. Editur, *salva sis, salve-*
ne advenio? sed legendum est,
ut voluit Gronovius ad Stichum
I. 1. 10. *Salva sis, salvane* (per
Dativum) *advenio?*

Salarium. Juvenal. Satyr. 6. *Sunt qui tortoribus annua præstent, subaudi salaria.* Sueton. Tiber. *Sed & peculio concesso à patre, præbitisque annuis, fraudavit per speciem publici juris:* Idem in Claris Gramm. de Palæmone, *Quamquam ex schola quadringenta annua caperet.*

Scriptor. *Librarius* adjectivum est; ut *librarium gumi*, apud Plin. & *cella libraria*. Cicero tamen absolute dicit: ut, *mihi librarius mittat*, (III) subaudi scriptor. Horat. in Arte, *ut scriptor si peccat idem librarius*, [Var., ro 3. Rust. 2. *Scriba librarius, libertus ejus, qui apparuit Varroni. Vulgo Amanuensis.*]

Scriptum. Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeji epistola erat in extremo, supple scriptum;* idem, *Quod epistola librarii manu est, subaudi scripta;* idem, *Quæ quidem erant manu tua, supple scripta;* idem l. 16^{is} epist. *Tu istic, si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis, supple scriptum.*

, [Secturæ. *Secturæ* subauditur in *Ferraria, Æraria, Argentaria, Auraria, &c.* Cæf. 3. Gall. *Multis locis, apud eos ærariæ secturæ sunt: & 7. Gall. Apud eos magnæ sunt ferrariæ.* Liv. *Vestigalia magna instituit ex ferrariis*, ar-

(III) *Subaudi scriptor.*] Vel *servus*. Nec enim existimandum est, quia alicubi *librarius scriptor* occurrit, ergo *scriptor* semper intelligendum, ubicunque *librarius* solum reperitur. Nam etiam servos habebant, qui libris Dominorum curandis præerant, sed & qui eos Dominis describebant. Sueton. Claud. 35. *Ne cujus comiti aut librario calamarie aut graphiaria thecæ adimerentur.* Servi hi erant, vel liberti. *Librarius* etiam pro mercatore librario apud Gellium V. 4. *Librarius in quodvis pignus vocabat,*

qui paulo ante istic venditor librorum fuerat dictus. Cicero Orat. 2. in Rullum *librarios* etiam distinguit a *scribis*: dum ait, *Ornat eos apparitoribus, scribis, librariis, præconibus, architectis;* ubi *Scribæ* sunt, qui decreta & acta conscribebant, *Librarii*, qui ea aliosque libros curabant servabantque. Apud Gellium dicto loco etiam *libraria* occurrit pro libraria taberna. Apud Sigillaria *forte in libraria* Ego & Julius Paulus confederamus.

„ *argentariisque*. Tac. *Aurarias sibiinet Tiberius seposuit*.

„ *Vulgo Mineræ*.]

Securis. Virgil. *Crebrisque bipennibus instant*. Ovidius, *Sævamque inhibere bipennem*, supple *securim*. Vide Festum in *Anceps*, & Nonium Marcell. in *Bipennis*, qui citat ex Varrone, *Ferens ferream humero bipennem securim*. „ [Virgil. dixit, *ferro bipenni*.

„ (112) *Segetes subaudi in Novales*. Virg. I. Georg. „ *Alternis tonsas cessare novales*.]

Sella. Lucan. lib. 3. *Prator adest, vacuaque loco cessare curules*, subaudi *sellæ*. Liv. lib. 2. *Sella curuli septies ac vicies sedii*. Juvenal. 10. *Atque illi sellas donare curules*.

„ *Senator*. [*Consiliarius*, (113) subaudi *Senator*. Plaut.

„ *Epid*. *Jam senatum in corde convocabo consiliarium*.

„ *Sententia*. Virg. *Stat conferre manum Aeneæ: Stat*

„ *casus renovare omnes*, (114) subaudi *sententia*, vel *consi-*

„ *lium*: quamdiu enim deliberatur, consilium vacillat,

„ & *sententia fluctuat*; ubi certum ac statutum est,

„ *quod quis facere vult*, consistit consilium, & stat

„ *sen-*

(112) *Segetes subaudi*.] Potius pro diversis Generibus, *Terras, Agros, Rura*. Festus *Novalis ager, novæ relictus semenii*. Virg. Ecl. I. *Impius hæc tam culta novalia miles habebis?* scil. *rura*. Vide & infra Sanctium in voce *Terras*, & Opuscula de Latinit. Jctorum Veterum pag. 88.

(113) *Subaudi senator*.] Non omnes *Consiliarii* sunt *Senatores*. Etenim *Consiliarii* sunt etiam *privatorum*, tum *singulorum Regum*, & *Principum*. At *Senatores* liberæ potissimum *Reip.* *Proceres*. Malim itaque intelligere *Homo* vel *Minister*.

(114) *Subaudi sententia*.] Non necesse prorsus subaudiri hic aliquid. Etenim etiam ipsa illa *sententia*, quæ *Instituto* exprimitur,

flare dicitur, h. e. certo esse decreta. Patere eam locutionis rationem arbitror satis clare ex illo Ciceronis, *Modo stet nobis illud una Vivere in studiis*. Sic *Sedere*, quod eodem sensu adhibetur, pro *Stare*, conjunctum reperias cum ipsis rebus decretis. Florus II. 15. 4. *Quum bellum federet*, h. e. decretum jam esset. Potuisset etiam dixisse, *quum federet bellum gerere*, eodem sensu & eadem constructionis ratione. Sed tamen sæpe etiam additur *sententia* & *consilium*, ut liquet vel ex eodem Auctore. Nam ibidem §. 9. *Seditque sententia, quoquo modo rebellandum*. & II. 18. 14. *novissime consilium fugæ sedii*. Et sic stat *sententia* apud Terentium.

„ *Sententia*. Terent. Eunuch. *Stat sententia*; idem,
 „ *Pectore consistere consilii nihil potest*. Cic. *Nec adhuc sta-*
 „ *bat, quo potissimum me converterem: Modo nobis stet il-*
 „ *lad, una vivere in studiis: Levatur omnis cura, cum*
 „ *qua consistit consilium, aut cogitando nihil explis-*
 „ *sur.*]

„ *Sermo, vel Rumor. Quum subito adfertur nuncius hor-*
 „ *ribilis*; supple *Sermo* vel *Rumor*. Cæsar, *Ut talem nun-*
 „ *cium attulisse viderentur*. Unde Plautus in *Milite*, *Lon-*
 „ *ginquus sermo*, pro *nuncio*, dixit. Aliquando intelli-
 „ *tur homo*, ut diximus ante. *Sermones perferri tritum est*,
 „ [*Nuncius* adjectivum est. *Nuncium*, subaudi *verbum*,
 „ vel *dictum*. *Nuncia*, supple *fama*. Virg. *volitans pen-*
 „ *nata per urbem Nuncia fama ruit*. Ovid. epist. *Parid.*
 „ *Uror; habes animi nuncia verba mei: Prima fuit vultus*
 „ *nuncia fama tui*. Liv. 5. *Vocis nocturnæ, quæ nuncia cla-*
 „ *dis audita fuerat.*]

„ *Servus. A pedibus, à secretis*, [*Circumpedes*] subaudi
 „ *homo*, vel *servus*, vel *famulus*, vel *minister*. Sueton. lib.
 „ 1. *Philemonem à manu servum*. Terent. *Forte ibi hu-*
 „ *jus video Birrbiam*, supple *servum*. Cic. 3. Verr.
 „ [*Circumpedes autem homines formosos, suos esse dice-*
 „ *bat.*]

„ *Mart. Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse. Vica-*
 „ *rius propriè est servi servus*. Paulus de noxal. action.
 „ *Si servustuus navem exercuerit, ejusque vicarius servus &c.*
 „ Horat. *Utque sacerdotis fugitivus liba recuso*. Idem, *Tu*
 „ *mediastinus*, supple *servus*: idem lib. 2. Satyr. 7. *Sive*
 „ *vicarius est, qui servo paret*. Et *Venales* servos intelli-
 „ *gimus*. Quinctil. lib. 8. cap. 2. Plaut. Aul. *Etiam in-*
 „ *roducere vel gregem venalium*. Et *Novitios*; Varro 7.
 „ ling. Latin. *Etiam novitii servi empti in magna familia*.
 „ [*Similiter in Majus domus*, quod posteriores induxe-
 „ *runt, servus subauditur*. Donat. in Phorm. act.
 „ 2. sc. 1. *Columellæ apud veteres dicti servi majores do-*
 „ *mus.*]

„ *Sestertiûm*. Horat. *Callidus huic signo ponebam mil-*
 „ *lia*

lia centum, (115) supple *sestertiūm*. Sic in illis, *debet decies*, *accepit centies*.

Singuli. *In dies*, *in naves*, *in milites*, *in viros*, subaudi *singulos*. Horat. *Mutatur in boras*. Juvenal. *Horreat, inque dies septenis oderit boris*. Plinius, *Cinnamomum quondam fuere in libras denariūm mille*. (116) Cic. & in illa, *in dies singulos*. „ [Sic in Pandectis *Quinis emi fer-* „ *vi*, id est, singuli quinque : sic, *Quidni solvisset*, pro „ singuli quinque.] Vide Vallam lib. 3. cap. 68. „ [& „ Briffon. in Parergis.]

Sinus. *Puteolanus*, *Tarentinus*, *Ifficus*, supple *sinus*. Crediderim deesse *sinus*, quum *Adria* effertur masculinè : nam mare sinus est, & civitas in ipso sinu *Adria* dicitur, sed effertur foemininè. Silius lib. 10. *Stat humectata Romano Adria*.

Societas. Virgil. *Cœant in fœdera reges*, (117) subaudi *societatem*. Cicero, *Utinam societatem aut nunquam cois-* *ses*, *aut nunquam diremisses* : idem, *Cum parva squilla* *quasi*

(115) Supple *sestertiūm*.] Quod in ista quidem locutione accipi debet pro *sestertiorum*. At in istis, *debet decies*, &c. intelligit *sestertium* singularis Numeri, neutrius Generis, Gronovius in libro de pec. vetere. Si ita, construui tunc eam phrasin debere putem per Appositionem, qualem vide supra in Nota 78. in vocabulis *Mille* & *Millia*, ut & infra in Zeugmate cap. 8. n. 2. ut sensus sit, *sestertium usque ad decies centena millia sestertiorum*. Ceteroqui cum Genitivo & Ellipsi ꝑ *centena millia* construui videtur adverbium *decies* apud Livium XXIV. 11. *qui supra trecenta millia usque ad decies aris census fuisset*. Qui locus mihi certe est valde notabilis in hac phrasi & Ellipsi, sed allatus

jam ab Alciato & aliis.

(116) Cic. & in illa.] Credo hæc aliquid vitii ex officina contraxisse. Ita tamen etiam Salmanticensis editio, & Patavina.

(117) Subaudi *societatem*.] Immo vero coire *societatem* quando occurrit, dicitur per Ellipsin pro *Coire in societatem*, ut *Coire in fœdus* apud Virgilium. Sic *Convenire aliquem* omnino dicitur pro *convenire ad aliquem*, licet & hæc phrasis in passivam à Veteribus conversa sit. Veluti Liv. I. 58. *Ab nuncio conventus fuit*. Cic. Famil. VI. 19. *Tantis doloribus afficitur, ut se conveniri nolit*. Vide & supra ad *Adire* pag. 295. & ad *Ambulare* pag. 305. & maxime ad *Co-* *eo* pag. 319.

quasi societatem coit : idem pro Sext. *Societas coitur* : idem Ruffo, *Ad coëundam societatem periculi*.

Sol. *Oriens & Occidens* participia sunt, in quibus absolute prolatis intelligitur Sol. Cæsar 1. Gall. *Spe-
stant in Septentriones, & Orientem Solem Belgæ.*, [En-
n, nius, *A sole exoriente ultra Mæoti paludes.*] Plaut.
Bacch. *Ante solem exorientem* : idem Menech. *Nunquam
ad solem occasum viverem*. Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante
solem occidentem*. Cicero in Somn. *Quis in reliquis orien-
tis aut obeuntis solis ultimis partibus.* & in XII. Tabul. *Sol
occasus suprema tempestas esto*. Gell. lib. 2. cap. 2. *Post
solem occasum*.

Plaut. Mostell. *Hoc (118) die crastini quum herus resci-
ve-*

(118) *Die crastini.*] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamavi
auktionem fore? quo die?* M. SV. *die septimi* ME. *Auclio fiet Me-
nechmi mane sane septimi.* Vide
& supra I. 16. 6. At Urfinus
To. I. p. 157. quia Gellius X.
24. promiscue se scriptum repe-
risset ait, *die quartæ, quintæ, &c. &
die quarti, quinti &c.* colligit hos
esse ergo Ablativos tertiæ decli-
nationis in E & I. desinentes : at-
que adeo, sicuti dicitur *Exanimus
& Exanimis, Enervus & Enervis*,
sic dixisse Veteres quoque *Quar-
tus, Quintus, & Quartis, Quin-
tis, &c.* At probandum hoc
posterius vel minimo erat docu-
mento, priusquam tam inauditum
quid Lectoribus obtrudere-
tur. Quod quum non fecerit,
nec facere potuerit, perseveremus
sane *quarti, quinti, &c. crastini, posteri, & similia*, pro Ge-
nitivis habere, & Ellipsin Solis
in ista phrasi agnoscere. Sed &
Gellius ipse ea non pro Ablati-
vis, sed pro Adverbiis compo-
sitis habuit, quamvis & hoc ma-

le. Decepisse Hunc videtur pro-
miscua illa scriptura, quum e-
tiam Adverbia quædam promi-
scue scriberentur, ut *here & heri, præ-
scine & præcini*. Sed tamen
longe frequentius, etiam apud
ipsum d. l. ex variis Auctori-
bus reperias scriptum *die quarti
&c.* Ac similiter dixerunt sem-
per Veteres *postridie*, non *pō-
stredie*. Tuetur tamen se Gel-
lius auctoritate Vetustiorum,
qui, sicuti *postridie & pridie* spe-
ciem Adverbiorum habent, sic
diequinti, vel diequinte, iidem
pro Adverbiis compositis videan-
tur accepisse, & ideo secundam
compositæ vocis syllabam ali-
quando corripuerint, quæ cete-
roquin ab natura sua est longa.
Verum non mutat hæc ratio
naturam horum vocabulorum,
non magis, quam *Quomodo, Præ-
terea, &c.* quorum ultima
itidem aliam acceperunt quanti-
tatem, quam debebant, quæ
itidem pro Adverbiis male sunt
tandem habita. Quod vero Oi-
selius ad d. l. Gellii notat de

Li-

verit. Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrobius lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die crastini, die pristini, die proximi, die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse *Solis*. Vide *Dies*.

Solum. Virgil. in Moreto, *Fusus erat terræ frumenti pauper acervus*: ibidem, *Et terræ condit aratrum*: Æneid. 9. *Stant terræ defixæ hastæ*: Æneid. 11. *Sternitar & toto projectus corpore terræ*: Georg. 2. *Terræ defigitur arbor*: *Corpora multa virum terræ infodiunt*. Ovid. 2. *Metamorph. Quum vellet terræ procumbere*: „[& 5. *Metam. Procubuit*, „ *terræ mactati more juvenci*.] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terræ tota*. Apul. lib. 19. *Ille terræ concidit*. Julius Rufianus, *Terræ*, inquit, *pro, in terra, positum est*. Sed ego assero deesse *Solum*; quia sæpe legimus apud Cicer. *sola terræ*, & sæpius apud Lucretium; [Virgil. „ 1. Georg. *Terræ pingue solum fortes invertant tauri*: Var. „ ro 1. Rustic. 5. *Quæ ad solum pertinet terræ*.] Sallust. Jugurth. *Aliisque generibus arborum, quæ humi arido, atque arenoso gignuntur*. Sic legit Priscianus in calce lib. 8. & Aldus in Sallust. & intelligunt *Loco*. „[Virg. „ *Fusus humi*. Ovid. *Prosternit humi juvenem, subaudi in* „ *solo*.] Silius lib. 1. *Adfigunt proni squalentia corpora terræ*. Vide *Terra*. [Subauditur quoque *Solum* in hoc Cæ. „ faris 4. Gall. *Cum illi aut ex arido, aut paulum in a-* „ *quam progressi, audacter tela conjicerent*: ibid. *Nostri* „ *simulatque in arido constiterunt*. ibid. *Naves in aridum* „ *subduxerat*. Virgil. *Impius hæc tam culta novalia miles* „ *habebit, subaudi sola*; quod etiam subauditur in *Ar-* „ *va*: nam *Ager arvus*, sicut & *pascuus*, à Plauto in „ Trucul. dicitur, (119) qui arvitur, id est, aratur, sicut „ *duere est dare*. „ So-

Literis Ablativi E vel I pro O, neuiquam est ex Sanctii Minerva sumptum; quippe quæ alia omnia tradit, nec *Quarti*, *Cra-* *ssini* &c. ad Ablativos refert, sed ad Genitivos: immo vero Oiselliana ista sunt ipsa Vossii verba,

de Analog. II. 5. circa finem; ut adeo nimis studiose, an odiose nimis dicam & inscite? ad partes istic vocetur hæc Sanctii Minerva.

(119) *Qui arvitur h. e. aratur.* Immo vero simpliciter

„ Sonus. In *susurrus* subauditur *sonus*, cum sit Adjectivum. Ovid. 7. *Metam. Procrin adit, linguaque refert audita susurra*, pro, *susurrante*.]

Spatium. Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, subaudi *spatio*, vel *loco*, „ [ut Servius notat in *Æneid. 1.*] Cæsar 1. Civil. *Atque in hoc fere medio spatium tumultus erat.* Vide *Locus*.

„ Stabulum. [*Bubile*, *equile*, *ovile*, *suile*, subauditur *stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. Itaque Plautus *Bubilem* dixit in *Perfa*, ubi supplendum est *stationem*, vel *stabulationem*, vel *caulam*, quæ, teste Servio, *est animalium receptaculum*.]

Stipendium, vel *Æra*. *Meruit sub Annibale*, subaudi *stipendium* vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosis*. Ovid. 1. *Amor. Jussit & in castris æra merere suis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos*. Turneb. lib. 25. cap. 18. scribit, *Donativum* esse adjectivum, (120) in quo subauditur *stipendium*. Cic. pro Mur. *Meruisse vero stipendium in eo bello*.

„ [Stridor, subauditur in *Sibilus*. Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum est. Virgil. de serpibus, *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora*. Serv. in 1. *Æneid. Proprie in funibus stridor est; stridor autem est sibilus*. Lucret. 5. *Zephyri sibila*, subaudi *flamina*.

„ Stu-

arvus ab *aro* deducitur, ut *pascuus* à *paseo*, *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, *mutuus* à *muto*, *viduus* & *dividuus* à *vido* obsoleto & *divido*, *conspicius* à *conspicio*, *continuus* à *contineo*. Esse autem Adjectivum, etiam ex eo liquet, quod Nonius cap. 3. n. 15. ex Nævio & Pacuvio etiam *Arvas*, scil. terras, in Feminino genere protulit. Plane ut in Masculino apud Plautum in

Trucul. 1. 2. 47. *Non Arvus hic, sed Pascuus, est ager*.

(120) In quo subauditur *stipendium*.] Intellexerim potius *as*. *Donativum* certe & *stipendium* longe erant diversa. At sub *Merere* recte *stipendium* intelligitur. Sueton. Cæs. 3. *Meruit & sub Servilio Isaurico in Cilicia*, quum cap. 2. dixisset, *stipendia prima in Asia fecit*.

„ Stuprum , vel Flagitium , subauditur in *Incestum*.
 „ Cicero de Arusp. resp. *Clodium ex incesto stupro emis-*
sum : & pro Domo , *Incesto flagitio & stupro polluit*
 „ *cærimonias*.]

Tabellæ , olim à materia vel à numero foliorum nominabantur ; ut , *eboreæ , citreæ , duplices , triplices*. Erant & *laureatæ* , quas Imperatores victoria potiti ad senatum mittebant. Ovidius 1. Amor. Ergo ego vos *duplices rebus pro nomine sensi*. Sueton. Aug. Et Gallum prætor-em in officio salutationis , *tabellas duplices , veste rectas , tenentem*. Liv. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureatas tabellas populo ostendit* : ibidem , *laureatas literas dixit*. Apud Martialem tituli sunt , *pugillares citrei ; pugillares eburnei ; pugillares membranei* , subaudi *Codicilli*. Et Catul. dixit , *nostra pugillaria* , subaudi *codicilla* , vel *epistolia*. Vide *Literæ*.

Taberna. *Sutrina , pistrina , medicina* , teste „ [Varrone „ 7. de lingua Latin. &] Donato ad Ter. Adel. act. 4. sc. 2. adjectiva sunt , & deest *taberna* , „ [vel *ars*. Seneca „ epist. 90. *Pistrinum & Sutrinum* dixit , (121) subaudiendo *opificium*.] Plaut. *In medicinis , in tonstrinis , apud omnes adeis sacras* : idem Curcul. *Sub veteribus* , subaudi *tabernis*. *Sub novis*. Varro lib. 5. ling. Latin. & Liv.

(121) Subaudiendo *opificium*.] Vel forsan *ergastulum , adificium* , aut simile quid. Nam certe *pistrinum* apud Comicos passim pro loco ponitur , in quo fruges moluntur , & panis conficitur. Veluti Terentiana hæc declarant , *Dedam te in Pistrinum* , ea lege , *ausi Te INDE* eximam ; ego pro te molam : *Præcipitem me in pistrinum dabit*. Quid causæ est , quin hinc in *pistrinum* recta proficiscar via : *Herus si redierit* , molendum usque in *Pistrinò*. In omnibus vox *Pistrinum* denotat

locum satis manifeste. Nec tamē intercedo , quo minus apud Senecam notet ipsum *opificium* , quum ait , *sed in Pistrinum sapientem submitit* , h. e. deprimit eo ; ut istam quoque artem sapiens exerceat. Tanto magis , quia mox ibidem sequitur , *non multum absuit* , quin *Sutrinum quoque a Sapientibus inventum diceret* , ubi sine dubio intelligitur *opificium*. Sed & sic *Pistrinum exercere* dixit Sueton. Aug. 4.

Liv. lib. 2. & 25. Plinius lib. 25. cap. 12. Vide *Ars*.

Tabernaculum. *Augustale* est ducis tentorium : ergo (122) intellige *tabernaculum*. Quintil. lib. 8. cap. 2.

Tabulæ. In *duodecim* quum legimus , facile *tabulis* intelligimus. Id adnotarunt Revardus , & alii. Cic. *Discebamus pueri duodecim , ut carmen necessarium , quas jam nemo discit*.

Talis , & Tantus. *Homo illiteratus , sed cui paucos anteponas , subaudi talis* : teste Laurentio , & Linacro. Item in *Qualis & Quantus* , deest *Talis & Tantus*.

Tecta , vel Tegmina. *Penetrabile* quum absolute ponitur , *tectum* desideratur. Virg. 1. Georg. *Sapius & tectis penetrabilibus extulit ova*. Idem , *Penetralia tectâ*. „ [Vide *Culmen*. In *Lacunar* , quod est *Lacunare* , sub- „ auditur *tegmen*.

„ Tempus. In *posterum* providere , subaudi *tempus* vel „ *diem*.]

Terent. Hecyr. I. 2. 19. *Illic non licebat nisi præfinito loqui*. (123) subaudi *tempore* , teste Donato. Idem Andr. *Prope adest , quum alieno more vivendum est mihi*. „ [O- „ vid. lib. 4. Trist. eleg. 8. *Nunc erat , ut posito deberem „ sine laborum Vivere , me nullo sollicitante metu* , subaudi „ *tempus*. Liv. 21. *Galli cum ad id dubios servassent ani- „ mos , coacti ad vindices declinant*. Cæsar 1. bell. civ. „ *Quoniam ad id tempus facultas colloquendi non fuerit* : & „ lib. 4. *Hæc ad id tempus Cæsar ignorabat*. (124) Similiter „ in

(122) Intellige *tabernaculum*.] Idem intellige , quoties occurrit *Prætorium*. Vide infra *Tentorium*.

(123) Subaudi *Tempore*.] Quidni potius *Modo* ? Sic certe ego censeam , maxime , quum sequatur , *haud opinor commode FINEM statuisse orationi militem* , h. e. modum. Cicero Famil. VII.

2. quod præfinitis , quo ne pluris emerem , scil. modum pretii.

(124) Similiter in *Adhuc*.] De hac Voce vide supra hoc Capite ad vocem *Fachan* , & capit. superioris Libri ad vocem *Quanquam* , pag. 486. De sequenti locutione *Est , quum* , vide iterum hoc Capite ad Vocem *Libido* , & mox pag. seq.

„ in *Adhuc*, pro *adhoc*, subauditur *tempus*. Terent.
 „ Eunuch. act. 3. sc. 5. *Nunc est profecto, interfici quum*
 „ *perpeti me possum*, subaudi *tempus illud*. Cicero, *Nunc*
 „ *ipsum sine te esse non possum*, (125) subaudi *ad hoc tempus*,
 „ ut significet, nunc hoc ipso temporis articulo : *ipsum*
 „ quippe *tempus* dicitur, quo nullum dari potest opor-
 „ tunius. Lucret. 1. *Ut nubendi tempore in ipso Hostia*
 „ *concederet mactatu mæsta parentis*, pro quo dici potest,
 „ *tunc ipsum*, sive *ad ipsum nubendi tempus*.] Sic dici-
 mus. *Non ignara futuri*; *Sero sapiunt Phryges*; *Optato ad-*
venis. Virgil. *Impius ex quo Tydides*; idem, *Ex illo flue-*
re spes Danaum: idem, *Collecta fatigat edendi ex longo ra-*
bies: idem 1. *Æneid. Tempore jam ex illo*, Plaut. Mo-
 stel. *Velut horno messis magna*: & apud Nonium, *Horna*
curari, Cicero Catil. 1. *Quibus te brevi tempore conse-*
ctum esse senties. Horat. *Latus in præsens animus*: idem in
 Arte, *Et præsens in tempus omittat*. „ [Plin. Paneg. *Quot*
 „ *non in præsens tantum, sed in æternum repressisti*, subaudi
 „ *tempus vel ævum*.] Cicero pro Balbo, *Ante hoc tem-*
pus. Quid, ante expectatum? idem 1. Catil. *Si minus*
in præsens tempus, at in posteritatem impendeat: idem Verr.
Brevi postea mortuus est. „ [Lucret. *in perpetuum*, sub-
 „ *audi tempus. Perpetuo*, subaudi *tempore*. Martial. *Nil*
 „ *agis, & serum est alium mihi quærere regem*, subaudi
 „ *tempus*.] Virgil. *Per sudum rutilare vident*: idem, *Vi-*
sa sub obscurum Lunæ. Cicero, *Horologium mittam, &*
libros, si erit sudum, subaudi *tempus*: nam *sudum* voca-
 bant quasi *sine udo*: potest & deesse *cælum*.

Tempora. *Post illa, postea, antea, præterea, antehac,*
post-

(125) *Subaudi ad hoc tempus*.] *ipsum non possum, scil. esse fi-*
 Mira profecto interpretatio, ut ne Te. Sic Cic. de Offic. II.
ipsum absolute positum, pro *ad* 24. *ut hoc ipsum eum delectaret*
hoc ipsum tempus, censeatur. *peccare*. In illum autem sensum,
 Vellem locum Ciceronis nota- quem dixi, loquitur fere Cice-
 set Scioppius. Nec enim dubi- ro ad Trebatium, Famil. VII.
 to, quin aliter sit exponendus. 15.
 Sensus esse videtur, nunc hoc

posthac, vel *post hæc*, subaudi *tempora*, vel *negotia*: Terent. Eunuch. *Tute scis*, *post illa quam intimum habeam te*. Cicero, *post illa tempora quicumque temp. agitare*. Sic *quapropter*, id est, *propter quæ*.

Erit, quum fecisse nolles, subaudi *tempus*. [*Jam aderit, cum se quoque oderit.*] Virgilius, *Turno tempus erit, magno quum optaverit emptum Intactum Pallanta*. Cic. pro Milone, *Erit, erit illud profecto tempus, & illucescet ille dies*. Plaut. Aulul. *Hanc domum, multos annos est, quum possideo*, id est, (126) *est tempus, quum possideo multos annos hanc domum*. Horat. *Præsens in tempus omittas*. Vide Lambinum.

„ *Tempus*. [*Hoc noctis, hoc ætatis, id ætatis, supple*
 „ *ad, vel circa tempus, vel in tempus*: item *in præsens tem-*
 „ *pus*, pro præsentis tempore. Similiter *hoc noctis tempus*
 „ *pro, hoc noctis tempore*, dicetur. Plaut. Afin. *Ibi ad*
 „ *hoc diei tempus dormitasti*: (127) Idem Men. act. 5. sc. 5.
 „ *Hic ergo usque ad vesperam*; saltem *intromittar domum*.
 „ Cicero, *Ad quam diem redibit*. Cæsar, *Missio ad vesp-*
 „ *eram Senatu*. Livius lib. 51. *Ad æstatem de integro exsu-*
 „ *dandus erit labor*, id est, *circa tempus æstatis, veni-*
 „ *ente æstatē*; Cic. 3. ad Quint. frat. epist. 5. *Nostrium*
 „ *hoc tempus ætatis forensi labore jactari*, pro quo dicere
 „ poterat, *non hoc ætatis jactari*. Plaut. Trinum. *De-*
 „ *nique diei tempus non vides?* Cicero 1. de leg. *A*
 „ *primo tempore ætatis juri studere te memini*. Te-
 „ rent.

(126) *Est tempus &c.*] Immo vero sensus est: Est jam tempus multorum annorum, quum possideo hanc domum. Multos annos refertur ad *Est*, non ad *Possideo*. Sic Plaut. Persa I. 3. 57. *jam sex menses est, quum huc venis*. De locutione ipsa *Est quum*, Vide supra hoc Capite ad Vocem *Libido*.

(127) Idem Men. &c.] Locus

est Menech. V. 5. 62. & editur, *usque ad noctem*, non *vesperam*. Sed quomocunque legatur, non video, quid iste, & seqq. loca ad probandam Ellipsin & *Tempus* faciant. Forsan, adferuntur hæc tantum ad probandam Ellipsin & *Ad*, quæ tamen non est, hic potissimum controversa, aut in questione,

„rent. Hecyr. *Dum atatis tempus tulit, perfuncta factis sum.*]

Domi, bellique clarus, (128) supple tempore: nam *domi*, apud antiquos pro pace aut quiete usurpabatur, ut sæpe apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi est*, deest in *edibus*, ut diximus: *Militiam belli* dixit Columella in præfatione.

„[Liv. 34. *Daret talenta centum in presenti, & quingenta talenta in singulos annos, per annos octo, subaudi tempore. Brevi senties; Optato advenis; fero sapiunt; subaudi tempore.*]

Tenens. *Jovem lapidem jurare*, in adagiis rectè explicat Erasmus; sed syntaxis patiti intelligunt. Integrum est, *Lapidem silicem tenentem jurare per Jovem.* Verba Festi sunt, *Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter &c.* Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

Ten-

(128) Supple Tempore.] Nihil minus. Nec *domi* significat pacem aut quietem, sed patriam cujusque, h. e. suæ *domi* locum seu terram. Et propterea non tantum *belli* opponitur *et domi*, sed & alia. Cic. Famil. III. 10. *Existimationem ejus oppugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis.* VIII. 1. *Quam gratum peregrinantibus sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores.* Nepos Milt. 4. *Domi creati X. prætore, h. e. non in pace, (erat enim gravissimum bellum) sed in patria Urbe, opposita auxilio foris à Lacedæmoniis petito.* Florus I. 7. *Quum servitiam domi fatigasset, tandem in hostes conversus est.* Et Cap. 11. *Ut populus, qui foris dominabatur, saltem domi serviret.* Adde & II.

1. Intelligi autem in his arbitrer in loco, vel, ut mox in *et Humi* intelligit ipse Sanctius, in terra, vel denique in rebus. Cic. de Offic. II. 24. *Quibusque rebus vel belli vel domi poterunt, augeant Remp. imperio, agris, vestigalibus.* Locum tamen hunc aliter exponendum, & ista vel *belli vel domi*, a rebus separanda, ac aliud sibi desiderare supplementum, censet Ursinus Tom. 2. p. 347. Nihil sane reluctarer, si commodius aliud & certius supplementum statui posset. Probat ille unice in loco. At quanto magis *quadrat ad Belli*, ut ait, illud in loco, quam in terra *Belli*? quod tamen itidem ille rejicit. Rectissime vero dicuntur *Bes belli et domi*. Sed ipsa supplementa, quando de Constructionis ratione constat, minime digna sunt

Tentorium. *Erat in pratorio*, (129) *subaudi tentorio*, vel *tabernaculo*: nam *pratorius vir* dicitur, & *navis pratoria*. Vide Ascon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria, vel Pelles. Virg. *Hic sevens tendebat Achilles*. Ovid. *Illic Æacides, illic tendebat Ulysses*, deest *tentoria*, vel *pelles*.

Terra, vel Domus. *Reliquit patriam*, subaudi *terram* vel *domum*. Solin. cap. 22. *Relicta domo patria*. Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediisse video*. Virgil. *Et patria decedens ponere terra*. Sallust. Jugurth. *Exsul patria domo, solus*: Idem, *Extorris patria domo*. „[(130) In Vineâ quoque, subauditur terra.]

Terræ, vel Rura. Virg. *Alternis etiam tonsas cessere novales*, subaudi *terras*. *Alexander Tyrum continenti annexuit*, supple *terræ*: nam sic dicimus, *imber continens*; *labor continens*, & *edificia continentia*, „[Varro, citans, te Charisio, *In terra continenti*.] Quum Virgil. dixit, *Culta novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*, [vel *rura*.]

Terra. *Jacet humi, pone humi*, subaudi *in terra humi*: nam *terra* dividitur in *humum*, & *aquam*. D. Augustinus loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. sic ait, *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum*
di-

ambigendi materia. Ceterum *Domus* etiam pro fam. &c. cujusque in hac Ellipsi ponitur, & publico opponitur. Tacitus Ann.

III. 33. *se, quæ in publicum statuerit, domi servavisse*, h. e. in sua familia, dum uxorem non duxit secum in provinciam. Cap. 70. *Quod egrum publicum & bonas domi artes dehonestavisset*, h. e. privatas artes, quæ erant scientia juris, privatim culta. Sic & Plautus Casin. II. 3. 8. *Hanc ego de me conjecturam domi facio magis, quam ex auditis*. Et Mil. Glor.

II. 2. 36. *Domus habet animum falsiloquum, domus dolor*, h. e. apud se, quasi in rebus suis domi.

(129) *Subaudi Tentorio, vel Tabernaculo*.] Scilicet in Castris. At in Oppidis Provinciarum, ut & in Villis, *Domicilium*, in Urbe vero Roma, *Castrum*. Vide quæ disputavi contra Ulricum Huberum de *Pratorio*.

(130) *In vinea quoque*.] Vido quæ notavi supra ad vocem *Hortus*, unde liquebit intelligi potius *Porticum* vel *Arborem*.

dividi in duas partes , cælum & terram : & cælum bifariam , in æthera & aërem , terram vero , in aquam & humum. Terra igitur latius patet , quàm humus , etiam si idem Varro dicat in libris de ling. Latin. Terra , ut putant , eadem & humus : nam hoc non ex sua , sed ex aliorum opinione dicit. Vide Solum.

Toga. Sumpsit prætextam , subaudi togam. Cicero 3. Verr. Neque te commovebat , quod ille cum toga prætextâ , quam quod sine bulla , venerat. Livius lib. 4. dec. 4. Toga prætextâ.

Tribus. Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhibebatur tribus ; ut , C. Septimius Quirina , M. Oppius Terentina , supple ex tribu. Horat. Hic multum in Fabia valet , ille Velina. Vide Ascon. Pæd. , [& Serv. in 3. Æneid.

,, Tuba subauditur in Buccina , si Capro Grammatico , credimus , qui Buccinam ait esse canorem , ex tuba buccina editum.]

Vada. Opponitur Altum. Virgil. 1. Æneid. In brevia & Syrteis urget , subaudi vada. Senec. in Hercul. Fur. Deprehensus hæsit Syrtium brevibus vadis.

Vas. Ausonius. Fictilibus fama est cœnasse Agathoclea regem. Juvenal. Sed nulla aconita bibuntur fictilibus , subaudi vasis , vel tectis. Martial. Sic Arretinæ violant Crystallina testæ. Virgil. Virgea suggeritur (131) costis undantis aheni , subaudi vasis. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. Fictilia se in ejus mensa vasa vidisse. Sic Corinthia vasa , ut Corinthia æra ; sic etiam atramentarium dicimus , subaudientes vasculum.

Ventus. Virgilius , Creberque procellis Africus , subaudi ventus. Cicero 1. Natur. Volucres angues vento Africo invehctas. Sic Favonius , Subsolanus , &c.

Ver-

(131) *Costis undantis aheni.*] *costæ* significant latera , ut recte Nescio qui factum , ut Sanctius hic *vasis* subaudiat , quum explicat Servius. Vide Eum ad Virgilium Aen. VII. 425.

Verba. Terent. *Quid multis morer? idem*
ris? idem, Paucis te volo, subaudi verbis.
satis multa, vel plura potius. Terent. *Disce*
est. Cic. *Tuo liberto pluribus verbis scriptam*
ram. Plaut. Curcul. *Respondit mihi paucis*
Ego sum qui iussa per auras Verba patris portor
re verba, apud Adrianum Cardinalem.

Vestes. Quum absolute dicimus *sericas*, *bo-*
undulatas, intelligimus *vestes*: „ [*sicut Vestimenta*
legimus Pexa, Trita, Mutatoria, Lugubria.
Quadam matres amissis filiis imposita lugubria
exuerunt.]

Via, vel Regio. Terent. *Cur non recta intro-*
dem, Hac, illac circumcursa, subaudi via. *Hac*
Quatenus, Eatenus, scil. via. Virgilius *Æneid.*
Trojana tenus fuerit fortuna secuta. Terentius Phor.
Eo recta via equidem illuc? idem Heaut. IV. 3. 29.
ut recta via rem narret ordine. „ [*Plaut. Caf. Ubi*
novam nuptam deduxi via recta, clavem obdixi.] Cic.
Recta via pergere in exsilium. Vide *Finis & Regio.*

Via. Horat. *Minus est gravis Appia tardis, subaudi*
via. Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminia.* Cic. 2.
Catil. Aurelia via profectus est.

Plaut. Caf. *Si tu jubes, inibitur tecum, (132) supple via.*
Virgil. Decus hoc inibit te consule, ô Pollio, supple viam:
„ [idem Georg. 3. Primus & ire viam, & fluvios ten-
„ tare minaces Audet.] Sic ineunte vere, ineunte atate,
subaudi viam. Cicero pro Muræn. *Inite viam, præsto*
aderat sapiens ille, qui inire viam doceret: redite viam:
eadem duce redibant. Vide *Iter.*

„ Vicibus. [*Alternis subaudi vicibus.* Virgil. *Al-*
„ ternis dicetis, amant alterna Camæna. Seneca, *Al-*
„ ter-

(132) *Supple via.* Immo isto locutio, *inire viam, domum*,
 certe loco, qui est Caf. III. 6. &c. sit expedienda, satis super-
 v. ult. non *Via*, sed *Domus* in- que ostendimus ad III. 3. pag.
 telligitur. Quomodo autem hæc 305. & seqq.

„ *terre inter cupiditatem & pœnitentiam nostram vices sunt.*]

Vinum. Ovidius 4. Fast. *Premia de lacubus proxima musta tuis*, supple *vina*. *Mustum*, inquit Nonius, *non solum vinum, verum novellum quicquid est, rectè dicitur.* Nævius Gymnast. *Utrum est melius, virginem an viduam uxorem ducere? virginem, si musta est.* Cato cap. 114. Rust. *In vinum mustum veratri atrī manipulum conjicite.* Plautus *mustam juvencam dixit.* In nomine quoque *merum* deest *vinum*: „ [nam & *Mera aqua* dicitur, „ Ovid. 15. Metamorph. *Gaudetque meris abstemius un-* „ *dis.* Idem, *Haud aliter titubat, quam si (133) mera vina* „ *bibisset.*] Virgil. *Hic duo rite mero libans carobesia Bac-* „ *cho.* Deest & in illis. „ [*Calenum, Cecubum, Albanum,* „ *Falernum, Fundanum, Campanum, Massicum, Vejentanum.* „ Petron. Arbit. *Vino etiam Falerno inundamur.* „ Horat. *Qui miscet fecerit Falerna Vina: Massica si cœlo* „ *sapponas vina sereno: Plenus Albani cadus: Cæcuba di-* „ *gnior;* & lib. 1. Oda 31. *Premant Calena calce,* „ *quibus dedit Fortuna vitem.* Sic ibi lego: (134) nam „ *vulgatum Falce* est absurdissimum: quomodo e- „ *nam falce* premantur *vina Calena?* *Calce preme-* „ *re,* est calcare, pressare: idem, *Vina Torquato* „ *confuse pressa: Pressum Calibus ducere Liberum.* „ Propert. *Et nova pressantes inquinet uva pedes.* „ Ti-

(133) *Mera vina bibisset.*] Sic Plaut. Amph. I. 1. 274. *Vini meri hirnea.* Stich. I. 3. 116. *Vinum submerum.*

(134) Nam *vulgatum Falce* &c.] At tu videlicet Torrentii notas ad istum Horatii locum, & sic deprehendes, rectè legi *Calena falce*, quā Horatius non *vina*, sed *vitem*, *premi* ait, h. e. putari, Est enim istic *Calena* Sexti Casus, ut ex ipso liquet me-

tro. Adde Ovidium Metam. XIV. 629. *Rus amat, & ramos felicia poma ferentes;* Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce, *Qua modo luxuriam premit, & spatiantia passim Brachia compescit.* Ubi itidem vides *Falce* & *premi luxuriam arborum*, æque ac apud Horatium & Virgilium à Torrentio allatum. Clariss. Bentlejus legit *Calenam*, quem vide.

„ Tibul. *Pressaque veloci candida musta pede.*
 „ dius, *Stabat & Auctumnus calcatis sordibus*
 „ vis.]

Vir, vel Uxor. *Conjux meus*, subaudi *vir*; *Conjux mea*, supple *uxor*: *Conjux* enim [ut *consors*, *compār*] adjectivum est. *Juges*, inquit Festus *jusdem jugi pares*, unde & *conjuges*, & *sejuges*, *juges boves*, vel *bestiæ*. [Macrob. lib. 3. cap. 3. *conjuguntur*.] quæ nondum *jugum passæ sunt*. Apulejus *Quinque conjuges copulæ iis ordinatæ vicibus attinguntur*: Idem 7. *Metam.* *Nec istud puduit, me cum meo famulo, meoque vectore illo equo, factum conjugem. Jugales annos dixit Martialis libro 10.* Virgil. in hortulo, *Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.*

Eadem est ratio in *maritus & marita*, ut subaudi *vir*, vel *uxor*. *Maritus* esse adjectivum multa probant testimonia: legimus enim *per maritas domos*; *thoracatos maritos*; *marita sacra*; *Venerem maritam*; *legem maritam*; Catull. *Vitis ulmō conjuncta marito*; ubi *ulmus* masculinum positum est. Cato in Rust. *Arbores facito uti bene maritæ sint*. Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Auctumno ferere utilius.*

Viri, vel Fœminæ. *Majores*, *minores*, *optimates*, *magnates*, *primates*, *ædiles*, subaudi *viri*, vel *fœminæ*. Cicero Trebat. *Optimates matronæ*. Catullus, *Primores Argivorum*. Plaut. Stich. *Ergo oratores populi, summates viri, summi accumbent, ego infimatis infimus.* „ [Livius 6. in „ fine, *Ut duos viros ædiles ex patribus Dictator populum* „ rogaret.] Vide *Homines*.

Pater tuus est bonus, supple *vir*; *mater tua est optima*, subaudi *fœmina*. Cic. *Matrem tuam, optimam fœminam.*

Vir, vel Homo. Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me quodque pusilli Finxerunt animi*, supple *virum*, vel *hominem*. Sic in illis, *Plato fuit magni ingenii, variaeque doctrinæ*: *Aristoteles fuit diversæ factionis*. Sueton. *Cassium*.

Cassium diversa partis conspexit. Horat. *Notus in fratres animi paterni.* Cic. *Neque te monere audeo praestanti prudentia virum, neque confirmare maximi animi hominem.*

Virga. *Rudem accipere*, supple *virgam*, id est, libertate donari: unde *rude donatus*. *Virga* autem illa erat rudis & impolita: (135) alio nomine *vindicta* seu *festuca* dicebatur.

Vitam. In *Agere*, & *peragere*, & *Traetare*, saepe deest *vitam* vel *etatem*: quod notius est, quam ut indicari conveniat. „ [Horat. *Vitamque sub dio, & trepidis agat in rebus.* Cic. *Mihi videor eorum consuetudinem usu, tractandoque cognovisse*, (136) *subaudi vitam*, vel *tempus*: Idem, *Vita alicubi honeste tractata*:

(135) *Alio nomine Vindicta.*] Auctor noster duo diversa confundit *Rudem*, & *Vindictam* seu *Festucam*. *Rudem* accipiebant gladiatores, non, ut libertate integra donarentur, sed ut solverentur gladiatoria necessitate decertandi in harena. Unde vetus Scholiastes Horatii, *Rudis est Virga, quae dabatur gladiatori in signum missionis artis gladiatoriae*. Pugnabant quidem aliquando rursus, sed non invitati aut necessario, verum pretio satis magno inducti. Vide Sueton. Tiber. cap. 7. Dimissi vero & rude donati plerumque fiebant lanistae in ludo gladiatorio. At *Vindicta* erat virga, qua Praetor servos in libertatem mittendos percutiebat, atque hoc modo libertatem justam illis conferebat. Porro *Rude* donabantur illi ipsi gladiatores, qui solvebantur exercitio artis gladiatoriae, ut ea virga deinceps in

ludis instruerent & coercerent tyrones, qui & rudibus inter se pugnabant. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem e ludo rudibus secum batuentem confodis ferrea sica.* *Vindicta* vero dabat libertatem servis, non donabatur manumittendis, quin illi ea ter quaterque percutiebantur. Horatius Sat. II. 7. *quem ter vindicta quaterque Imposita, haud unquam misera formidine priver.* Et I. 14. Dig. de Manumiss. Imperator quum servum manumissum, non *vindictam* imponit, sed quum voluit, &c. Hinc pro manumissione, Cic. pro Rabir. *Servorum meum suppliciorum benignitas Domitorum una vindicta liberat.*

(136) *Subaudi Vitam vel Tempus.*] Immo vero heic potius intellige *Eos*, quorum scilicet consuetudinem se dicit cognovisse tractando illos. Vide locum *Veri* II. cap. 73.

„ *Etata* : reliquum temporis spatium ab utroque descriptum
 „ *ratione tractatum*. Lucret. *Vulgivago vitam tractabam*
 „ *more ferarum*.

„ Unguentum. In *Nardinum*, *Telinum*, *Amaranthum*,
 „ & similibus, deest unguentum. Jul. Cæsar, *Corpus suum*
 „ *vi Telino unguimur*, id est, unguento, (137) quod
 „ conficitur in Telo insula. Lucret. *Dentique am-*
 „ *racinum fugitat sus*, & *timet omne Unguentum*, in
 „ *Oливо* similiter unguen subaudimus. Horat. *Ungor*
 „ *vo.*]

Urceus. *Aqualis* & *aquale*; sicut *Aquarius*, quod ad aquam pertinet. Plaut. *Dato aqualem cum urce*,
 subaudi *urceum*. Varro, *aqualis* ab aqua. „ [*Magna*
 „ apud Agell. 10. cap. 24. *Aquarium urceum*
 „ *cum domi fregit*. Plaut. Mil. act. 3. sc. 2. *Aqua-*
 „ *lem* in foeminino dicit, ubi subauditur *amphora*, vel
 „ *hama*.]

Urbs, vel Oppidum. *Narbo* ex terminatione masculinum est; ut, *Sulmo*, & *Hippon*. Sed *barbara Narbo*, subaudi *urbs*: *magna Tarentum*; supple *urbs*: *magnam Tarentum*, subaudi *oppidum*. Plinius, *Cydnus Tarsum liberat urbem* procul à mari secans. Livius 7. Maced. De *Solis*, *urbe*, quæ in *Cilicia* est, egerunt; idem lib. 3. dec. 1. *Castrum*, *propinquam* & *opportunam* & *maritimam urbem*, *coloniam* deduci posse. Plin. *Volsinii*, *oppidum Tuscorum*, *pulentissimum*. Justin. lib. 3. *nobilem* & *maritimam urbem*. Pompon. Mela, *Non longè ab Ilio*, *urbe famosa excidii* &c.

In nominibus urbium, provinciarum, & insularum, si sit genitivus, deest *urbs*, vel *oppidum*, *provincia*, *insula*, vel *locus*; ut, *Romæ natus*, *Ægypti*

(137) Quod conficitur in Telo insula.] Sed nomen accepit æque, ac ipsa insula, a Τῆλῆς, quod notat Græcum fœnum, & illic nascebatur potissimum, at- que in hoc unguento adhibebatur. Vide Plinium Nat. Hist. XIII. 1. & ibi Harduinum, ut & Salmasium Exerc. Plin. pag. 466. extr.

nutritus, Siciliae sepultus. Neque enim vera docent Grammatici, quum ex hac doctrina nomina provinciarum & insularum excludunt. Varro lib. 1. cap. 7. Ruft. *Itaque Creta ad Gortyniam dicitur platanus esse.* Cic in Verr. *Siciliae quum essem: idem Attic. Quum Corcyrae epulati essemus.* Virg. 3. *Aeneid. Aut Creta jussit considerare Apollo.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 1. *Duos egregiae indolis filios suos à Gabinianis militibus Aegypti occisos cognovit.* Sallustius Jugurth. *Romae Numidiaque facinora ejus memorat.* Sed jam, quod desiderari contendimus, ostendamus. Cicero pro Flacco, *Num honestior est civitas Pergamena, quam Smyrnae?* idem Attic. lib. 5. *In oppido Antiochia;* idem 4. Philip. *Albae constiterunt, in urbe opportuna:* idem pro Arch. *Antiochia, loco celebri:* idem pro Rabir. *Sed Neapoli in celeberrimo oppido:* idem 7. Verr. *Cujus duo sana duabus in insulis posita sociorum, Melitae, & Sami.* Homer. 6. Odyss. *κατὰ δῶο ἰθάκῃς.* Virg. *Quia Trojae nesciat urbem?* idem, *urbem Patavi, & urbem Butroti dixit:* & 6. *Aeneid. Mediamque per Elidis urbem:* sic enim legendum, non, *mediaeque.* Palladius, *In oppido Cumarum.* Sed si licet dicere, ut Scaliger annotavit, *urbs Spartana, & oppidum Tarentinum;* cur non licebit, *urbs Sparta, & oppidum Tarenti?* Cur etiam non dicam, *Natus est Toleti, celeberrima Hispania Urbe?* Virgil. 10. *Aeneid. Hic locus urbis erit.* „[Horat. *Non est aptus equis Ithaca locus,* pro, non est Ithaca equis apta. Vitruv. „procem. lib. 1. *Nobili Graecorum & ampla civitate,* „(138) *Ephesi, lex dicitur constituta.*]

Usura. Cicero, *Omnino semissibus magna copia est, supple usuris.* Sic *dextantes, besse, centesima.*

Utile.

(138.) Ephesi. 1. Sic Tacitus | etiam quae tradita sunt supra II.
Hist. II. 1. Urbi Corinthi, Achaia | 3. pag. 174.
Urbe, certos nuntios accepit. Adde |

Utile. *Consulo tibi, prospicio tibi*, (139) subaudi *utile*, vel *commodum*. Cicero in passivo dixit, *Ego tibi ab illo consuli malle*.

Vultum. *Nupsit regi*, supple *vultum*, vel *seipsam*: *Nubo* enim propriè *operire* significat; & novæ nuptæ flammæ ante oculos ferebant ob pudorem. „[Caper „ de Orthogr. *Mulier nubit, quia pallio obnubit caput „ genasque.*]

Uxor. Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia*, subaudi *uxor*. Sic *Tullia Ciceronis*, subaudi *Filia*. Vide *Filius* vel *Servus*. [Sed & Meas Notas hoc Capite ad Vocein *Filius*.]

(139) *Subaudi utile.*] Immo vero nihil in Verbo *Consulere*. Est enim hoc verbum ejusdem naturæ, cujus *consultare*, & proinde significat simpliciter, deliberare de re aliqua, quærendo consilium. Cum itaque dicitur *Consulo tibi*, significatur, me tua gratia & in tuam rem consulere, seu consilium quærere, & inventum exsequi; cum *consulo te*, me apud te consilium quærere, Ellipsi Græca, & Græcis frequenti, præpositionis

πρός. Dicitur etiam *Consulere aliquid*. Sallust. Jug. 13. *Nitebantur, ne quid gravius in eum consulereur*, h. e. post deliberationem statueretur. Coelius apud Cicer. Famil. VIII. 16. *Ne quid gravius de salute tua consulat*. Plautus Trin. II. 3. 4. *Qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placeat, Consultat adversum filium, iugas agit*. Sed in his deest etiam Præpositio *πρός*, in, & spectes originem phræseos.

CAP. V.

De Verborum Ellipsi.

Verbum, EST, ita passim subauditur, ut supervacuum sit illud admonere. *Quid graculo cum fidi-bus?* supple *est*. Virgil. *Haud mora, festinant jussi*, subaudi *sit*, vel *fuit*: idem, *Promisi ultorem*, supple *fore*. Terent. *Ne dicas tibi non prædictum*, supple *fuisse*: idem, *Factum volo*, subaudi *esse*. „[In *Quot annis, quot „ Calendis*, subauditur *sunt*. Cic. *Siculi quot annis tri-*

„tributa conferunt, pro, annis, quot sunt, seu quot-
 „quot sunt anni, hoc est, omnibus annis. Horat.
 „Si tricenis, quotquot eunt dies, Plutona tauris pla-
 „cēs.]

Est, vel erit. *Væ* particulam ineptè jungunt da-
 tivo Grammatistæ: nam subauditur verbum *est*, ut
 si dicas, *malum tibi*. Plaut. Cas. *Væ tibi*. ST. (1)
Imo istud tibi erit. In sacris, Proverb. cap. 14.
Cui vā? cuius patri vā? cui foveā? & Epist. 1. cap.
8. ad Corinth. Væ mihi est, si non evangelizave-
ro. Job. cap. 10. *Et si impius fuero, vā mihi est,*
 Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis vox, Væ*
victis esse.

Incertum verbum. In Apophioesi Rhetorum (2) incer-
 tum verbum eleganter deest. Terent. *Egone illam? quæ*
illum? quæ me? quæ non? ubi Donatus Ellipsin & Apo-
 phioesin agnoscit. Plautus Mostel. *Quid ego nunc fa-*
ciam, si amicus Demipho, aut Philonides? Virg. *Quos ego?*
sed motos, &c.

Decet, vel simile. Idem contingit in orationibus a-
 nimi affecti. Virgilius, *Mene incepto desistere victam?*
 supple *æquum est*, vel *decet?* Horat. Epod. 6. *Inultus*
ut tu riseris Cotyttia? idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne tegam*
spurco Damae latus? subaudi *decet*, vel *monefne*. Ita legit
 Lamb.

Cœpit. *Infinitum* dicunt accipi pro imperfecto præterito;
 ut, *populus ea mirari*, pro, *mirabatur*: sed deest *cœ-*
pit, (3) vel simile aliquid, ut rectè docet Quinctilian. li-
 bro

(1) *Imo istud tibi erit.*] Sic pla-
 ne & in Afinar. II. 2. 40. LI.
Væ tibi. LE. Hoc testamento servi-
 tus legat tibi. Ubi Hoc *Væ* est hoc
 malum. Florus I. 13. *Quum super-*
be, Væ victis, increparent. Vide &
 Terent. Hec. IV. 2. 30. & Festum

(2) *Incertum verbum.*] Non
 tantum in Apophioesi, sed &

frequentissime in Adagiis, Pro-
 verbiis, Interrogationibus, In-
 crepationibus, tum Jocosæ &
 Familiari sermone. Exempla
 passim obvia, quæ de singulis
 congerere ut non necessarium,
 cum passim occurrant, sic ope-
 rosum nimis.

(3) *Vel simile aliquid.*] Non si-
 ne

bro 9. cap. 3. & Donatus Hecyr. sc. 2. Et Servius 10. *Æneid. Ire prior Pallas.*

Esto, vel Fac., vel Da. Ut dicunt accipi pro Quamvis; sed falso: nam deest esto, vel fac. Ovid. Protinus ut redeas, facta videbor anus, id est, fac ita esse, ut statim venias, jam tamen facta videbor vetula. Hor. Satyr. 6. lib. 1. Namque esto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo. Sed hic rursus deest ut, sicut in illo Ciceronis 2. de Finibus. Esto, fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates. Plautus Amph. Nunc tu divine, fac, ut huc adsis, Sosia. Quinctilian. libro 12. cap. 1. Da nunc, ut crimine manifesto prematur dux bonus.

Oro, vel Precor, vel Opto. Ut dicunt isti accipi pro Uti-

nè causa hoc addit Auctor, quia multa reperiuntur loca, in quibus rē cœpit commode satis adjicere aut intelligere nequeas. Sallust. Jug. 50. sin oportunior fugæ collis, quam campi erant, eo vero consueti Numidarum equi facile inter virgulta evadere: nostros asperitas & insolentia loci retinebat. Cap. 58. Ceterum ex omni multitudine, non amplius quadraginta, locum capere paulo editiorem; neque inde maxima vi depelli quiverunt: sed tela eminus missa remittere, pauci in pluribus minus frustrari. Cap. 92. Milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci, neque inter vineas sine periculo administrare, optimus quisque cadere aut sauciari, ceteris metus augeri. Ubi diversa videntur verba intelligi, in prioribus & negativis poterant, in posterioribus capit. Cap. 97. Pars equos ascendere, pugna latrocinio magis, quam præ-

lio, similis fieri, neque virtus neque arma satis tegere. Etiam postquam, Sall. Jug. 98. jamque dies consumptus erat, quum tamen barbari nihil remittere. Crediderim frequentatam primo hanc Ellipsin & cœpit, atque ita Infinitum pro Imperfecto Indicativi in narrando adhiberi cœptum, & adhibitum deinceps etiam, ubi rē cœpit intelligi non posset, atque adeo directe tunc pro Imperfecto illo, nulla Ellipseos alicujus habita ratione. Unde & promiscue modo Infinitum, modo Imperfectum in eadem Periodo occurrit. Sall. Catil. 48. Interea plebes Catilinæ consilia exsecrari, Ciceronem in cælum tollere, veluti servitute erepta, gaudium & lætitiā agitabat. Et cap. 60. Catilina cum expeditis in prima acie versari, laborantibus succurrere, &c. Srenui militis & boni imperatoris officia simul exsequebatur.

Utinam. Terent. *Adelph.* *Ut Syre te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter.* Sed falluntur: nam deest oro vel precor, (4) vel quaeso. Terent. *Andr.* *Deos quaeso, ut sit superstes.* Cic. 2. *Catil.* *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debetis, ut urbem defendant.* Catullus in coma *Berenices*, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horat. 2. *Serm.* *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum.* Livius lib. 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium cæteri ut tua signa nobis certa ac clara sint, subaudi precor, vel oramus.* Plaut. *Curcul.* *Meliorē, quam ego sum, suppono tibi.* CA. *operam ut det.* PA. *Dabit.* supple oro. Terentius *Phorm.* *Id ut conficerem: confeci: adfero.* Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia tanti, id est, oro, ut non sint.* Virgil. 6. *Æneid.* *Ipsa canas oro.* „ [Plautus *Menech.* *Si ego hoc feci, omnium miserrum, exopto, ut fiam miserrimus.* Cicero, *Male mihi sit, si unquam quicquam tam invitatus scripsi: Ne vivam, si: Sollicitat me, ita vivam, valetudo tua: Ne sim salvus, si aliter scribo, ac sentio: Moriar, si; Moriar, nisi te puto consuli malle, quam inaurari.* Prop. *Atque, ita sim salvus, magno contendis Homero: quæ sunt elegantes jurandi formulæ.*]

Audio, vel Narro. O, particulam, dicunt regere tres casus, quum nullum possit regere; ut, ô *curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus.* Sed vocativus non indiget ulla particula; in reliquis est signum admirationis, & deest verbum aliquod. Et vero, si enuncies hos accusativos interrogando, quomodo regentur ab illa particula, quæ ne intelligi quidem potest; ut si dicas, *Hæccine flagitia? hoccine seculum?* Aut in respondendo; ut, ô *fortunatam, natam, me consule,*

(4) *Vel quaeso.* Vel *Velim*, seu *Est, ut velim, ut &c.* Ter. *Adel.* IV. 1. 3. *Utinam ita se defatigaris velim.* Quod aliter sup- pleri nequit; quam *Est ita, ut velim, utinam ita se &c.* Vide Me supra ad I. 13. pag. 93.

sule, Romam; Te consule fortunatam, Cicero? imo infelicem, & miseram. Ter. Heaut. *Quid ait?* CL. *Se miserum esse.* CHR. *Miserum?* (5) Deest igitur verbum *Dico*, *audio*, vel *narro*. Terent. Phorm. *Jocularrem audaciam: Deest*, inquit Donatus, *Audio ex te*, vel, *Dicis*. Potest & intelligi *narras*: Terent. Andr. *Bonum ingenium narras adolescentis.*

Imploro, vel *Obsecro*. Simile est *Deum atque hominum fidem*: ubi isti suppleant *O*, vel *Proh*, quia saepe apponitur. Sed deest *imploro*, „ [vel *obsecro*, vel *nuncupo*.] Cicero, *Ille implorare Deum atque hominum fidem*. Terent. *Proh Dii immortales, obsecro vestram fidem*. Liv. lib. 3. *Omnes Deum hominumque implorabimus fidem*. „ [Pacuv. *Ægisthi fidem nuncupantes, conciebant populum*.]

Paro, vel simile. Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?* subaudi *paravi*: Idem, *Unde mihi lapidem? unde sagittas?* supple *inveniam*, vel *parabo*. (6) Cic. Attic. *Martis vero signum, quo mihi pacis auctori?* supple *parasti*, vel *emisti*. Quinctil. *Quo, per fidem, divitias caeco?* subaudi *enses*, vel *putas*. Juvenal. *Unde tibi frontem, libertatemve parentis?* Non desunt imperiti, qui annotent, *Unde*, & *Quo*, regere accusativum, quasi sint novae praepositiones. „ [Potest etiam in istis subaudiri, „ *opus putas*, vel *opus est*. Cic. *Non quero, unde haec habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit.*]

Aspi-

(5) Deest igitur Verbum *Dico* &c.] Immo ex proximis istic repeti identidem debet, ait. In quibusdam tamen intelligi potest *Dico*. Sed prout adhibentur varii sensus locutiones, ita varia intelligi debent verba, ut in illis, *O Curas hominum! Jocularrem audaciam!* ubi intelligo, *Miror*, vel simile quid.

(6) Cic. Attic. *Martis vero si-*

gnum &c.] Verba hæc non sunt ex Epistolis ad Atticum, sed Famil. VII. 23. Intelligi vero malim, *bonum putas*. Sic mox, *quo divitias caeco?* scil. *dabis*, vel *bonasenses*. Sic passim J Cti, *Quo bonum est hoc aut illud facere?* Vide Defensorem J Ctorum in Opusculis nuper editis pag. 400.

Aspicio, vel Video. *En, Ecce*, accusativo & nominativo jungunt Grammatici; ut, *En quatuor aras; Ecce hominem*, vel *homo*: inepte utrumque: nam in Accusativo deest *Vide*, in nominativo *Venit*. Lucan. lib. 1. *Ecce videt capiti fibrarum increfcere molem*. Virg. 1. 6. *Confpicit ecce alios dextra lævaque per herbam*. Plaut. Mercat. *Eccillum video*. Mart. 1. 2. *Ex me Cæsareum profpicis ecce tholum*. Terent. Eunuch. *Sed eccum Parmenonem incedere video*. idem, *Atque eccum Phidippum optime video*: idem, *Atque eccum video ipsum egredi*: idem, *Sed eccam Thaidem ipsam video*. Ovid. 2. Metam. *Aspice vultus ecce meos*: ibid. *Tostos en aspice crines*: idem ad Liviam, *Quemque premat sine te, sternitur ecce torus*: idem 15. Metam. *Aspice en*. Plaut. Menech. *Treis eccos nummos habes*.

Adest, vel Venit. *En Priamus, Ecce homo*, supple adest, vel venit. Ovid. *Ecce, Lycaonia proles ignara parentis, Arcas adest*: ibid. *Ecce venit rutilis humeros protecta capillis Filia Centauri*: idem 3. Metam. *Ecce viri faulrix, superas delapsa per auras, Pallas adest*. Virg. 6. Æneid. *Ecce gubernator sese Palinurus agebat*: idem, *Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis Sæva Jovis conjux*. Ter. Adelph. *Ecce autem hic adest senex noster*. Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce suarum Occurrit*. „ [Plaut. Mercat. prolog. *Ecce ad me advenit mulier*.]

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante*: ibid. *Malè de Sejo*, supple narras: idem Attic. lib. 16. *Malè mehercule narras de Nepotis filio*. Terentius, Eun. V. 3. 7. *Bene narras; nam illi faveo Virgini*.

Moneo, vel Fac. Imperitè addunt imperativis, *Ames, legas; amet, legat; amctis, legatis; ament, legant; amaveris, legeris; amaverit, legerit; amaverint, legerint*; ut, *nil mihi rescribas*: nam deest, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ito hinc ad vil-*

T t 3 lam,

lam, atque istos raſtros villico Piſto ipſi facito coram ut tradas in manum; uxori facito ut nuncies, &c., [& „ Ciftell. act. 1. ſc. 1. numquid me vis? L. ut valeas, „ ſubaudi volo.] Ovid. *Lac facitote bibat.* Terent. Hecyr. *Puer ut ſaturetur facito: idem Adelph. Bono animo fac ſis Soſtrata, & iſtam, quod potes, fac conſolere: ibidem, Quæſo facito hoc tecum cogites.* Plancus Cicer. *Fac valeas, meque mutuo diligas:* idem Dolabellæ lib. 9. *Fac ut diligentiffime te ipſum, mi Dolabella, cuſtodias.* Plautus Ciftell. *Facito ut facias ſtultitiã ſepelibilem.* [Locus hic occurrit Ciftell. I, 1, 64. Sed & diſertior Bacchidi: V, 2, 34. *Facito, ut facias, ſcil. illud, quod te monui.*]

Hoc dico, vel Ita dico. Plin. in præfat. *Subſecivis temporibus iſta curamus, ne quid veſtris putetis ceſſatum horis, ſubaudi hoc dico, ne quid &c.* Cic. *Satiari delectatione non poſſum, ut meæ ſenectutis requiem oblectationemque noſcatis.* Virgil. *Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.* Terent. Andr. *Quaſi tibi non renunciatum ſit.* Idem Hecyr. *Quaſi non tu multo malis: ubi Donatus (7) ſupplet, ire.*

„ At-

(7) Supplet ire.] Sic etiam prior Edit. Sed tamen reſcribe Ita dicis, pro iſto Ire, & vide ipſum Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipſin omitti verbum dicere, aliave propinquæ ſignificationis. Ovid. Metam. XIII. 552. *Colloquiumque petis: nam ſemonſtrare relictum Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.* XIV. 462. *Vires Aetolius Heros Excusat, nec ſe aut Soceri committere pugnae Velle ſui populos, aut, quos e gente ſuorum Armet, habere ullos.* Intellige dicis, addit. Liv. I. 19. *Miſit legatos, qui peterent connubia; Urbes quoque,*

ut cetera, ex inſimo naſci, ſcil. dicerentque. cap. 27. *redire in prælium jubet, nihil trepidatione opus eſſe, ſcil. dicens.* Cap. 50. *Turnus inveſtus erat in abſentem; Haud mirum eſſe &c.* Cui enim non apparere, &c. Intellige iterum dicens. Cap. 57. *Incaluerant vino, AGE SANE; Omnes citatis equis advolant. Ubi ſenſus eſt, dicuntque Age ſane.* Porro XLV. 34. *Literis miſſis, Senatum prædam Epiri civitatis exercitui dediſſe, evocavit &c.* Intellige, quæ dicerent, docerent. Sic Sall. Jug. 25. *Literas ad Jugurtham miſſunt: quam ociffime ad provinciam accedat, ſe ad eum ab Senatu*

„ Attinet. In *Quantum ad*, *Quod ad*, subauditur ver-
 „ bum attinet. Ovid. *Quantum ad te*, *Thescu*, volucres
 „ *Ariadna marinas Pavit in ignoto sola relicta loco*. Liv. 8.
 „ *Otium inde*, *quantum ad Volscis*, fuit. Varro 1. Rust. 9.
 „ *Quod ad culturam*, refert, *utrum terra sit macra*, an
 „ *pinguis*. Hoc non intelligentes, duobus locis Varro-
 „ nem corruperunt, ex *Quod ad facientes Quoad*, (8)
 „ quod est plane barbarum.]

Ire.

Senatu missor. Cato apud Festum in v. Oratores, Propterea quod complures venerant, (scil. dicentes, nunciantes) *Atolos pacem velle*. Sulp. Sev. lib. 2. Hist. Sac. *Adhibito eos terrore increpitat, quis impensa consumeret?* scil. rogitans, dicens. Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat*, (scil. rogitans) *quo consilio servitia repudiet?* Nepos Ages. 4. *Nuncius ei domo venit, Baetios bellum indixisse Lacedaemoniis*. Cicero Famil. XV. 1. *A Tarcondimoto litera mihi reddita sunt, Pacorum transisse Euphratem*. Tusc. quæst. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus confecti ad Dominos, qui querant, quid velint?* satisfactum iis sit? se jam velle decumbere. Sic enim distingue. *Mittunt* scil. eos, qui ista querant, addantque ipsorum nomine, se jam velle dec. Ita Sall. Catil. 47. *Omnia aperit: se paucis ante diebus adscitum, intellige, additque*. Aust. ad Herenn. IV. 50. *Negat se accedere posse, nec edificare etiam nunc audere; tamen in Tusculano quidem cæpi insanire, & in iisdem fundamentis edificare*. Intellige in posterioribus & interpone *Inquit*, vel præmitte *Additque*. Curtius V. 7. *Rex quoque avidior, quam patientior: Quin igitur ulciscimur*

Graciam, Urbique faces subdimus? scil. dixit. Sallust. Jug. 82. *Quam rem alii in superbiam vertebant, alii bonum ingenium contumelia accensum esse*, scil. interpretabantur. Cap. 109. *Jubet, ac se nihil decrevisse*, scil. addit, dicit. Justin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adiit, obsidemque se vivo fratre venisse &c.* scil. dixit. Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repressis iram, & facilis vindicta est mihi*, subaudi iterum dixit. Nam male sollicitari à Viro Docto Observ. II. 20. Et patet ex Sallustii & Justinii Verbis. Quin immo apud Liv. I. 35. omittitur, diceret, præmisso *Quum*: Is primus orationem dicitur habuisse ad conciliandos plebis animos, *quum se non rem novam petere &c.* Intellige diceret. Adde his etiam, *Istuccine interminata sum tibi*, & similia, de quibus vide me ad lib. III. cap. 2. prorsus in extr.

(8) *Quod est plane barbarum.*] Nempe, si adhibeatur pro *Quodad*. Ceteroqui satis Latinum est. Vide supra III. 6. 1. pag. 422. Sed & illud ipsum, quod Scioppius plane barbarum pronunciat, tuentur nonnulli, sed tantum ex duobus locis, altero Varronis, altero Livii. Vide

T t 4

Ursinum

ire. Cic. Mario, *Cum Libone tuo, vel potius nostro, in Pompejanum statim cogito: idem Attic. Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone signis collatis, si possem, deest ire, &, confugerem: idem Attic. Rhodum volo puerorum causa, inde quamprimum Athenas.*

Respondeo. Cicero Attic. (9) *Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum. Quintilianus, Sed si confessionem culpæ meæ exigitis, ego fui pater durus, & patrimonii tenax custos, subaudi respondeo, vel confiteor.* „ [Varro libro 8. de ling. Latin. *Quod rogant, ex qua parte oporteat simile esse verbum, à voce, an à significatione, respondemus, à voce. ibidem, Rogant, cur malimus habere lectos ex ebore, ex testudine; ad quæ dico, nos dissimilitudines quoque sequi.]*

Rogo. Terentius, *Quid is fecit? Quid ille fecerit?* subaudi rogas: idem Eunuch. *Non vides? videam obsecro? quem?* idem, *Quid ergo narras, quid ego narrem?*

Timeo, vel Cave, vel Vide. Virgil. Gallo, *Ab te ne frigora ladan: Ab tibi ne teneras glacies secet aspera plantas;*

Ursinum Instit. To. I. p. 1049. Sed locum Livii jamdudum emendavit Gronovius Pater, pro quoad legens istic *quam ad.* Vide ejus Epistolam ad Vorstium, hujus Valerio Maximo præmissam, in fine.

(9) *Quod Epistolam meam &c.]* Ego potius hæc & similia supplerem hoc modo: *Responsum ejus negotii, vel Negotium, quod attinet ad id negotium, juxta quod poscis epistolam &c. est hujusmodi: Non habeo &c.* Sic innox, *Confessio meæ culpæ, si confessionem exigitis, hæc est: Ego fui &c.* Nihil autem frequentius Ciceroni, quam progredi in re-

spondendo per voculam *Quod* ad aliam partem Epistolæ illius, cui respondet. Vide Famil. I. 9. & II. 17. &c. Ceterum sæpius supra jam egimus de *negotium*, quod adinet ad eam rem. Vide pag. 125. 126. & 2 libi. Sed & sæpe abundat *quod* in initio Periodi. A. ad Herenn. IV. 55. *Quod simulatque Gracchus perspexit fluctuare populum.* Sall. Jug. 14. *Quod utinam illum eadem simulantiem videam.* Videtur *Utinam* vel *Ut* apud Plautum Trin. IV. 2. 155. per Ellipsin omissum in his, *Quod Dii te omnes advenientem peregre perdant.* Et sic sæpe, *Quod si, quod*

tas ; (10) supple *timeo*, vel *cave*. Terentius Adelph. *Ne nimium modo bona tuæ istæ nos rationes, Micio, & tuus iste animus æquus subvortat*. Ubi Donat. *Subvortat*, legendum est, ut *subaudiamus timeo*, vel *aliquid tale*. Persius Satyr. 1. *Quare ne mihi Polydamas & Trojades Labeonem præ-tulerint*, subaudi *metuo*. Horat. 1. Carm. *Terruit gentes*, grave ne *rediret Sæculum Pyrrhæ*, id est, ita *terrui* gentes, ut *timerent*, ne *rediret*. Ovidius 1. Metam. *Me miseram, ne prona cadas, indignave lædi Crura notent sentes*, subaudi *timeo*, vel *cave*, vel *vide*. Terentius Heaut. *At ut satis contemplata sis, mea nutrix*, subaudi *vide*. Idem, *Verum illa ne quid titubet*, subaudi *vide*, vel *cavendum erit*. Idem Phormione. *Vereor ne istac fortitudo in nervum erumpat*.

Amet, vel *adjuvet*. *Mehercule*, *Mecastor*, *Medius fidi-
dius*, supple *amet*, vel *adjuvet*; quasi dicas, me *Deus*
filius *adjuvet*: me *Hercules* *amet*. Et *mehercule*, pro
me Hercules, dictum esse, autor est Cicero in Oratore.
Festus in voce, *Me Castor*; *Me Castor & me Hercules*,
jusjurandum erat, quasi *diceretur*; *Ita me Castor*, *Ita me*
Hercules, ut *subaudiatur*, *juvet*. Vide eundem in voce,
Medius fidius, & in voce, *Ita*. Vide etiam Petrum
Crinit. lib. 21. cap. 6.

Facio, vel *dico*. Plin. in epist. *Studes? an piscaris?
an venaris? an simul omnia?* subaudi *facis*. Quinctilian.
(11) *Nil aliud quam renuet*. Martialis, *Nil aliud, bulbis
quam*

*quod nisi, quod es, quod uti-
nam.*

(10) Supple *Timeo*, vel *Cave*.]
Vel etiam *Precor*. Vide supra in
hoc ipso Capite p. 658.

(11) *Nil aliud &c.*] Frequen-
tissime hæc ita occurrunt, ut intel-
ligatur verbum *Facere* in eo Tem-
pore, in quo sequens Verbum
ponitur, vel in uno Suetonio:

Cæf. 20. *Ut domo abditus, a-
liud nihil, quam per edicta ob-
nunciaret*. Aug. 83. *Mox nihil a-
liud, quam vestabatur & deam-
bulabat*. Calig. 44. *Nihil autem
amplius, quam Adminio in dedi-
tionem recepto*. Claud. 10. *Flu-
tuantes, nec quicquam adhuc,
quam frementes*. cap. 16. *Alium,
nihil amplius, quam admonuit*.

T t 5

Sir

quam satur esse potes. Sic in illis. Bene Ennius; Prudenter Scipio; subaudi dixit, vel fecit: item, Dii melius, Dii meliora. Tibul. Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera. Terent. Bona verba quæso, subaudi dic.

„Credere. [Lucret. *Sed vix adducor, ut ante Non quierint animo præsentire, atque videre, pro, (12) vix adducor, ut credam.*]

Reliqua sunt facilia: ut; *Quid multis? Quid multa? Scit fidibus, subaudi canere: scit Latine, puta loqui. De his hæctenus: hæc hæctenus;* „[*subaudi egimus, diximus, dictum sit.*]

CAP. VI.

Similiter Tacitus Hist. II. 91. *Commodus, non tamen ultra, quam advocavit. Florus III. 23. quid aliud, quam ad bellum vocabantur. Et IV. 2. 67. nec Duces fortius, quam ut fugerent. Et §. 80. quum diu pari Marte acies nihil aliud, quam occiderent. Sed & in aliis locutionibus Verbum Facere prætermittitur. Tac. Ann. XII. 7. Cuncta feminae obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, scil. fecerat, rebus Romanis illudenti. Sallust. Jug. 15. Veritus, quod in tali re solet, scil. fieri, ne polluta licentia invidiam accenderet. Cap. 96. Neque interim, quod ambitio prava solet, scil. facere, Consulis famam ledere. Florus IV. 1. Senatum confodere, &c. totam denique Remp. funditus*

tollere, &, quicquid nec Hannibal videretur optasse, pro & facere, quicquid III. 19. Quin illud quoque ultimum belli dedecus, capta sunt castra, scil. evenit. Sic IV. 2. 81. & IV. 12. 50. Immo integrum, Hoc facio, omissum reperias apud Florum I. 10. Ardentibus focis injicit manum: ut scias, inquit, quem virum effugeris. Plenum est, Hoc facio, ut scias &c. Vide omnino Gronovium Patrem Observ. II. 20.

(12) *Vix adducor, ut credam.* Sic Cicero Famil. II. 10. *Non enim adduci possum, ut abs te nullas putem datas. Ep. 16. Illud miror adduci potuisse te, ut me existimares tam improvidum &c.*

CAP. VI.

De Præpositionum Ellipsi, de Nominibus Urbium, Provinciarum & Insularum, de Ablativo, quem falso Absolutum vocant, de Instrumenti Præpositionibus, de Comparativi Præpositione, de Pretii Præpositione, de Verbis Copiæ & Inopiæ, de Variis aliis Præpositionibus.

PRæpositionum Ellipsis duabus regulis continetur :
 Prima, *Nullus non Ablativus à præpositione pendet.*
 Altera, *Accusativus, qui nec sit infiniti suppositum, nec Activorum appositum, à præpositione pendet.* „ [Priscianus extremo lib. 18. *Frequentissima est hæc figura apud auctores, in qua Præpositio deficit.*]

De nominibus urbium, provinciarum, & insularum.

AD, in, ab, de. In nominibus non solum Urbium, sed & Insularum, & Provinciarum, atque etiam aliorum locorum, sæpe deest Præpositio : ut, *Tendit Romam, Ægyptum, Italiam, Cyprum, Elysios, Rus, & Domum : Venio Roma, Ægypto, Cypro, rure, domo, agro.* [Vide in Ellipsi, Cap. 4. *Urbs.*] Longum esset, quod jam feci aliquando, si testimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpositio : hoc verè ausim affirmare, (1) sæpius inveniri nomina Urbium cum præ-

(1) Sæpius inveniri &c.] Dubitem de eo, (Vide Me Nota seq.) sed tamen de quibusdam Scriptoribus vere id dici posse putem. Notabilis in hanc rem est locus Suetonii in Aug. cap. 36. ut ex Cod. Salm. à Viro Summo, I. G. Grævio, emendatur : *Necubi Lectorem vel Au-*

ditorem obturbaret ac moraretur, neque Præpositiones Urbibus addere, neque Conjunctiones sæpius interare dubitavit, quæ detractæ adferunt aliquid obscuritatis ; etsi gratiam augent. Ceterum ex præpositionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius ; quas inter vel maxime

præpositione, quam sine illa; nam Titus Livius fere sine præpositione non loquitur. Neque audiendus est Quinctilianus, qui solocismum credit esse, *Veni de Susis in Alexandriam*. Sed absurdius delirant, qui contendunt aliud esse, *Eo Romam*, aliud *eo ad Romam*, sic *venio Roma*, & *venio à Roma*: dicunt enim, sine præpositione locum ipsum significari, cum præpositione vero, *juxta*, vel *prope*. Delirat igitur Livius lib. 5. decad. 1. qui sæpè nunc *Vejos*, nunc *ad Vejos*, eodem sensu dicit. Græci dicunt, *Noctuas in Athenas*; Latini, *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipse Cicero, quum lib. 7. epist. 3. Attico sese excusat, quod

xime est IN. Sed tamen & hæc sæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epidauro trapezitam noverim*. IV. 4. 6. *Salvus quum advenis in Epidaurum*. Mil. II. 4. 31. *Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore*. Sic alibi sæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumæum in Asia, Antiochum in Syria, Ptolemæum in Alexandria se convenisse*. Suet. Aug. 96. *In Philippis Theßalus quidam ei de futura victoria nuntiavit*. Adde Vossium de Construct. Cap. 46. init. Sed & revera discrimen aliquod est inter *Venit Romam*, & *ad Romam*. Nec ideo delirat, si quis promiscue *ad Vejos* dicat, & simpliciter *Vejos*. Potest enim & hæc Præpositio in isto sensu omitti, licet rarius id fiat. Nam plerumque exprimitur, ut vitetur confusio & *Ad* & *In*, quæ fere intelligitur, quando Elliptice dicitur, *Venit Romam*. Distinguit significationem harum Præpositionum diserte satis Cicero Fam. xv. 3. *Quum ad Me venissent IN castra AD Iconium*. Sic

Ad, ibid. ep. 2. *Castraque Ad Cybistra, quod oppidum est. Ad Montem Taurum, locavi*. XVI. 4. *Tertio die abs te Ad Alyziam accesseramus*. Is locus est citra Leucadem. at seq. ep. dicit *Apud Alyziam*. Sic *Capuam, ad Tarentum*, quæ mox ipse Sanctius ex Cicerone adfert, & quæ tamen neutiquam accipienda sunt ita, ac si illas Urbes intraverit Cato, ex cujus persona hæc dicuntur. Male vero Casaubonus *AD* pro *IN* positum censet in hoc Suetonii loco, Claud. 1. *Corpus ejus per Municipiorum Coloniarumque primores, susipientibus obvius scribarum decuriis, Ad Urbem deVectum; Urbi enim illatum fuisse corpus, non ad Urbem tantum, ait Casaubonus*. Et verum id est, nec probatione indigebat. Sed non animadvertit Vir Doctissimus, fuisse Urbi illatum ab obvius utique scribarum decuriis, quæ suscepèrunt corpus, à primoribus illis deVectum *Ad Urbem*. Vossius de Construct. cap. 42. mavult hanc significationem Præpositionis *Ad* locam habere tunc ma-

quod scripserit, *In Piræa quum venissem.* (2) nam ipsemet nobis autor est, ut addamus, si libuerit, præpositionem. Cicero 1. Acad. *venisse ab Roma*: idem de Senect. *Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum quæstor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria discederet.* Innumera alia sunt in epistolis ad Attic. Propertius lib. 13. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris:* idem lib. 3. *Hæc de vitifera venisse picata Vienna.* Et multa sunt proverbia; ut, *Naviges in Massiliam, & de Massilia venisti.*

Accipe rursus contra istos ellipsin præpositionum in nominibus provinciarum, & insularum, aliorumque locorum. Virgil. *Italiam fato profugus, Lavinaque venit*
lit-

maxime, quando non motus ad locum, sed aliquid esse vel fieri in eo, significatur. Contrarium probant loca a me allata, & usitatissimum illud, quod qui Triumphum desiderabant, dicantur *venisse ad Urbem*, quam tamen illis ingredi ante ipsum triumphum diem neutiquam licebat.

(2) Nam ipsemet nobis autor est.] Scil. exemplo suo. Et ita Famil. III. 6. *si ad Sidam navigassem.* IV. 12. *quum ab Epidauro Pyraeum advectus essem.* IX. 16. *Nolo te ad Bajas venire.* XV. 3. *ab Epheso in Syriam profectus erat.* Vide & Scioppium, five Gropium, Parad. Liter. Ep. 3. qui multus est in exagitando Cicrone, quod non rectius causam locutionis suæ, in *Pyræa quum venissem*, egerit, quasi ipse solæcismum in ea inesse agnovisset: id quod tamen ex ejus verbis non liquet, quippe in quibus tantum agnoscit, ab iis, qui elegantiae studerent, ante oppidorum no-

mina omitti solitam præpositionem. At Quintilianus I. 5. ex quorundam sententia, qui plenissime de Solæcismo egerint, eum fieri tradit etiam *Adjæctione*, Ut, *Veni de Susis in Alexandriam*; & *Detractione*, ut *Venio Aegypto*. Verum hæc alios, a solæcismo diducere, h. e. distinguere & separare, mox addit, ac illud quidem *Pleonasmum*, hoc *Ellipsin* vocare. Et sane, nisi pro Solæcismo habendum sit, quicquid a vulgari maxime usu recedit, perperam istæ locutiones ad Solæcismum referrentur. Nihil enim habent, quod incurrat in artem aut naturam linguæ. Revera tamen ab usu eorum, qui elegantiae attendebant, aliquantulum erant alienæ, unde à Suetonio *Præposuiones Urbibus non additæ* dicuntur *gratiam sermonis augere*, licet eam gratiam plerumque Augustus, sæpe & alii, neglexerint, si vel minimus esset *Obscuritatis* cujusdam

littora : Idem , *At nos hinc alii sientes ibimus Afros , Pars Scythiam , & rapidum Cretæ veniemus Oaxem , Et penitus toto divisos orbe Britannos* : idem , *Æoliā venit , loca fœta furentibus Austris* : *Æneid. 6. Devenere locos latos , & amœna vireta Fortunatorum nemorum , sedesque beatas* : ibidem , *Hæc iter Elysium nobis* : ibid. *Hæc limina tendere adegit*. ibidem , *Finesque canebat Venturum Ausonios Cretam portaretur* , dixit Catullus. Sed statim obijciunt imperiti , poetarum testimoniis non standum , qui causa carminis cuncta conturbant. O ingenia putida & infelicia ! Sed age , accedant Oratores , & alii. Cicero pro lege Manil. *Inde Sardiniam cum classe venit* : idem pro Muræn. *Qua ex pugna quum se ille eripuisset , & Bosphorum confugisset*. idem 3. Verr. *Samon , Tenedon , & Delon* , nunc cum præpositione , nunc sine illa scribit : & alibi *Sardiniam , Siciliam , Cyprum , Corcyram*. idem Attic. *Si Pompejus Italia cedit*. (3) Sallustius citante Frontone ,

dam metus. Vide & Vossium de Construct. cap. 42. & 46. Quapropter recte quidem fecerunt Sanctius & Scioppius , quando ostenderunt nihil in eo vitii hære , si Præpositio exprimitur ante Nomina Urbium , vel omittatur ante nomina Regionum. Sed modum illos excessisse nollem , & nimio Grammaticis aliis contradicendi studio suas Observationes eorum Traditioni prætulisse. Vere enim frequentioris fuit Usus , Præpositiones Urbibus non addere , Regionibus addere. Patet illud non tantum ex majori numero Exemplorum apud Optimos Auctores , sed & ex diserto Ciceronis , Attici , Quintilianii , Suetonii , ac Veterum Grammaticorum (Vide Sosip. Charisium lib. 2. pag. 206.) testimonio. Usui autem soli hæc de-

bentur. Eum enim , fortuitum licet , in his vel maxime dominari , liquet etiam ex peculiari & diversa constructione Nominum , prout illa diversæ sunt Declinationis aut Numeri. Nam quando dicebant Latini , aliquid factum in aliqua Urbe , si Nomen esset primæ aut secundæ Declinationis , in Geniivo simpliciter id efferebant , *Vixit Roma , Tarenti , Rhodi*. At si Pluralis esset Numeri , aut Tertiæ Declinationis , in Ablativo , *Accidit Athenis , Thebis , Locris , Lacedæmone , Carthagini*. Cujus diversitatis nulla potest dari ratio , nisi quæ ex inconsulto & fortuito vulgaris usus consensu petitur.

(3) Sallustius &c.] Sic Idem Jug. 28. *Legiones per Italiam Rhægium , & inde Siciliam , transfreta*. Cap. 33. *Romæ Numidiaque* fa-

tone, *Tum verò Bithyni propinquantes Tartanium.* Papi-
rianus lege 75. ff. de cond. & demonst. *Quum Asiam*
venisset. Suetonius August. *Decedens Macedonia:* ibid.
cap. 17. *Ab Actio quum Samum insulam in hyberna se re-*
cepisset: idem Vesp. *Ut eo tempore Judæa profecti rerum po-*
tirentur. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. *Pænorum exer-*
citum Italia pelleret: idem libro 5. cap. ultimo, *Epirum*
portanda dedit. Justinus lib. 20. *Ægyptum primo pro-*
fectus, Cretam contenderet. Mela lib. 3. cap. 9. *Ægyp-*
tum tendere: ibidem, *Ægyptum exportat.* Tacitus libro
2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur:* & libro 4. *Cretam*
amovetur. Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum*
induxisset: ibidem, *Cyprum extemplo classem misit.* Plau-
tus Curcul. *Quia parasitus non rediit Caria.* Terent.
Phormion. *Qua profectus causa hinc est Lemnum Chremes?*
antea dixerat, *iter illi in Lemnum ut esset.* Apul. lib. 9.
Metam. *Larem reveni meum:* ibid. *proximam civitatem*
deducere consueverat: ibid. *Baculo se vix sustinens, civi-*
tatem adventat. „ [Plaut. Poenul. act. 3. sc. 6. *Utinam*
„ *hinc abieris malam crucem.* Catullus, *Cur non exsilium*
„ *malasque in oras Isthis?* Attius Phœnis. *Jussit proficisci*
„ *exsilium quovis gentium.* Varro 1. Rust. 55. *Olea domi-*
„ *num,*

facinora ejus memorat. Corn. Ne-
pos præf. *Magnis in laudibus to-*
tâ suis Græcia. Pausan. 2. *Pausa-*
niam cum classe miserunt Cyprum
& Helleponium. Milt. 2. *se do-*
num Chersonesi habere. Chabr. 3.
Conon plurimum Cypri vixit, I-
phicrates in Thracia, Timotheus
Lesbi, pro in insula Cypri, & Lesbi.
Livius XLV. 10. *Navigare Ægy-*
ptum pergit. Cap. 13. *Literæ de-*
inde Macedonia allata. XLII. 25.
& XLIV. 25. *Samothracæ pro*
in Samothracæ insula. Epit. 47.
ut alter Ægypti, alter Cyrenis
regnaret. Sueton. Tib. 72. *Re-*
diens prope Campaniam. Florus

II. 2. *Serpente laius bello, Sar-*
diniam, annexamque Corsicam,
transit. Plaut. Curcul. I. 3. 50.
Parasitum misi Cariam. Cicero
Acad. I. 3. *Brutus sic Philosophi-*
am Latinis literis persequitur,
nil ut iisdem de rebus Græcia desi-
deres, pro, e Græcia: Sed durum
id esse puto, & ideo accesserim
illis, qui legunt *Græcia,* quam-
vis non ignorem, Davesium ad
Cæf. B. G. V. 55. vulgatam le-
ctionem probare, æque ac in
Obsequente, in quo tamen Ego
itidem Scheffero magis credide-
rim, quam ipsi.

„ num, & balneas, & gymnasium, sequitur, pro ad, vel
 „ in balnea. Plaut. Merc. *Mittere aliquem ad mercatum*,
 „ & Ire mercatum: & Redii exsilio: & Poen. *Malam*
 „ *crucem ibo potius*; & Stichus, *Jam per hortum amicam*
 „ *transibo meam*, pro, ad amicam. Fannius, citante
 „ Charisio, *Villam venit*, pro in Villam.

(4) Nunc videamus *Rus* & *Domum* cum præpositionibus, in singulari & plurali. Livius libro 9. decad. 4. *Jam ubi vos dilapsi domos & in rura vestra eritis*. Cic. Tusc. *Quum in sua rura venerint*. Asconius in Miloniana; *Qui forte ex rure in urbem revehebatur*; *In domo Cæsaris*; *in domo Lentuli*, *in domo Leccæ*, trita sunt apud Ciceronem. Cicero 6. Verr. *Ad pratoris domum*. Verr.

3. Ad

(4) Nunc videamus *Rus* & *Domum*.] Satis probat Sanctius etiam hæc Vocabula Præpositionibus jungi. Sed tamen hic quoque notandum est, quod supra monui de Nominibus Urbium, sæpius Præpositiones omitti, maxime, si hæc vocabula ponantur sola sine Epitheto, aut Genitivo. Hæc enim si accedunt, tum sane crebro præmittitur Præpositio, veluti in quacunque domum, In domo Cæsaris, in vestra rura. Non tamen semper ita. Etenim Salust. Jug. 76. *Aurum & alia domum regiam comportant*. Plautus Trucul. II. 2. 6. *Quid tibi hic nostræ domi debetur*. Cic. Famil. IX. 16. *Recta a porta domum meam venisse*; neque hoc admiror, quod non ad tuam potius, sed illud, quod non ad suam. ep. 3. *Sed quid ego hæc ad Te, cujus domi nascuntur*. de Offic. II. 22. *Nihil domum suam intulit*. Sed & notanda hic itidem est illa diversitas peculiaris constructionis, quam supra not. 2. memoravi,

& quæ certo est indicio, aliquid peculiare etiam in constructione horum Nominum sibi sumpsisse Usus. Nam quia *Domus* Secundæ est Declinationis, dicitur in Genitivo, *Est domi*, itidem ut in Nominibus urbium illius declinationis. At *Rus* quia tertiæ est, dicitur *Est rure*, vel *ruri*. Nam & hoc peculiare in hac est constructione, quod plerumque Dativi terminatio tribuitur. Ablativo, *Carthagini*, *ruri*. Neque tamen perpetua hæc sunt. Certe quod Festus ait, (*Ruri esse, non Rure, dicendum, testis est Terentius, quum ait, Ruri se continebat*) id inane est. Nam etiam aliter legas: veluti apud Plautum *Calina* I. 22. *Quando eam mecum rus abduxi*, *Rure incubabo usque*. Et Trin. I. 2. 119. *Quia rure dum sum annos sex dies*. Terentius tamen semper ait *ruri*. Priscianus lib. XV. pag. 1006. *Ruri & Vesperis* Dativos putat in hac Constructione, sed male. Vide Vossium de Construct. cap. 46.

3. *Ad eam domum, in qua ipse diversabatur, profecti sunt:* Verr. 7. *In Chelidonis domum præturam tuam contulisti:* idem Parad. 3. *In quamcunque domum stuprum intulerint:* idem 2. leg. *In ipsius patris domum detulimus:* idem 5. Tuscul. *Socrates philosophiam, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit.* Terent. Eunuch. *Si in domum meretriciam deducar.* „ Livius 8. *Classe, qua advecti* „ *ab domo fuerant, multum potuere:* & lib. 6. *Acciis ab* „ *domo novis militibus, Fabius cum novo exercitu ab Romæ* „ *advenit.* Plaut. Aulul. *Discrucior animi, quia ab domo* „ *abeundum est mihi.* & Epid. *Nam ab domo absum?*] Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procurrens è domo proce-* „ *rus & validus:* ibid. *Nam visa sum mihi de domo, de* „ *thalamo, de cubiculo, de thoro denique ipso, violenter de-* „ *tracta:* idem l. 9. *Psyche procurrit è domo:* & l. 7. *Peti-* „ *tis è domo ferramentis:* & lib. 8. *Ac ille novitium susce-* „ *ptum famulum trahebat ad domum.* Cic. 1. Tuscul. *Qua-* „ *si in domum suam venerit.* Ascon. in Milon. *Attulit ad do-* „ *um Scipionis.* Licet ergo dicere, *in mea domo; in tuis* „ *domibus; ab domo egressus; de domo; ex domo; in do-* „ *um: ad domum:* quorum testimoniis, quia innumera „ *sunt, ne fastidio sim, supersedeo.*

„ [Non autem in Nominibus modo, sed etiam in „ *verbis Infinitis, nominis Substantivi vim habentibus,* „ *præpositio subauditur:* (5) cum enim dicit Terentius; „ *Ea-*

(5) Cum enim dicit Terentius.] Sic Idem Hec. III. 2. 10. *Intro-* „ *ius videre.* Plautus Afinar. V. 2. „ *60. Currit arcessere.* Curcul. I. 3. „ *50. Missi cum Cariam petere.* Ci- „ *stell. II. 1. 26. Abi querere.* Mo- „ *stell. I. 1. 64. Volo ire parare pi-* „ *sces.* Gellius Noct. Attic. VI. 9. *Dicitur ad Collegam venisse visere* „ *agrotum.* Nepos Phoc. cap. 1. *Cum munera repudiaret, legati que* „ *hortarentur accipere.* In his omni- „ *bus deest Præpositio Ad, Sed*

& aliæ aliquando desunt Præ- „ *positiones.* Plautus Aulul. II. 5. „ *15. Ne operam perdas poscere.* E- „ *pid. II. 2. 13. Defessus sum qua-* „ *rere, pro, in poscendo, in qua-* „ *rendo, vel, ob querendum.* Te- „ *rent. Hecyr. IV. 2. Tibi me esse* „ *suspectam, propter meos mores U-* „ *xorem tuam abiisse.* Cicero Fa- „ *mil. III. 10. Capió magnam vo-* „ *luptatem, cum tibi ea tribui, tunc* „ *vero remanere studia.* XII. 15. „ *Nonnullis etiam ipsi Magistratus*

V u

ve

„*Eamus visere*, subauditur *ad*; quod Lucretius sic expressit, *Ad sedare sitim fluvii fontesque vocabant.*]

De Ablativo, quem falso absolutum vocant.

Quoties imperium, sive præfecturam, in pace, in bello, in literis, significamus, *Sub*, vel potius *Græca in*, desideratur. Persius Satyr. 5. *Marco sub iudice palles?* Martial. lib. 1. *Quos decet esse hominum tali sub principe mores?* idem lib. undec. 2. *Sub te præside, Nerva, licet*: ibid. 8. *Penelope licet esse tibi sub principe Nerva*: & lib. 12. 5. *Sed tu sub principe duro*: ibid. 63. *sub quo pigra quies*. Propertius lib. 2. *Cæsare sub magno cura secunda fores*. Ovid. 14. *Metam. Rege sub hoc Pomona fuit*. Livius, *Sub Asdrubale imperatore meruit*. Æneid. 8. *Sub te tolerare magistro Militiam discat*. Horat. *Sub patribus duris*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. *Factum ne sub Cælio quidem autore repudiandum*: idem lib. 6. cap. 5. *Nam cum L. Atracino, sub quo duce aciem nostram &c.* Ovid. 13. *Metam. Mænia qui forti Trojana sub Hercule cepit*: „ [idem 4. *Pont. 12. Sæpe ego correxi sub te Censore libellos.*] Statius in Syl. *Cerealia dona coronæ Te sub teste tuli*. Claudian. 4. *Cons. Honorii, Tum conspicuus, gratusque feretur Sub te teste labor*. Plinius lib. 18. *de murib. Sub autore Aristotele*. Cornel. Celsus in procem. *Sub auctore Themisone contenduntur*: „ [& lib. 6. cap. 18. *Si vetustiora sunt, sub auctore Dionysio, inspergenda sandaraca est.*] Ovid. 13. *Metamorph. An quod in arma prior, nulloque sub indice veni*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. *Sub magno iudice damnatum*. Virg. *Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis*: idem, *Qualis apes æstate nova per florea rura Exercet sub sole labor*. Lucan. lib. 1. *Et quamvis pri-*

1109

veniebant in suspensionem, desinuisse nos, & demorari esse, dum &c. Sulpicius Sev. lib. 2. cap. 7. Reus constituitur, edicto Regis non

paruisse. De his constructionibus vide Vossium de Construct. cap. 51.

mo nutet casura sub Euro : idem lib. 2. *Quaque sub Herculeo sacratus nomine portus*. Et in Symbolo, *Passus sub Pontio Pilato*. Multa hujusmodi prætereo.

A solet capi pro *Post*; ut, *à cena*, *secundus à rege*. Ovid. 4. Trist. 10. *Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus*. Cic. *Cujus à morte hic tertius & tricesimus est annus*, (6) *Sub* etiam, (ut notat Servius in illo *Æneid*. 5. *Quo deinde sub ipso*) capitur pro *Post*. Ovid. 2. *Metamorph. Surgit ab his folio*, id est, post hæc. Plaut. *Poenul. Jam ab re divina, credo, apparebunt domi*. Sic dicimus, *Ab urbe condita*, vel *à condita Roma*. Quum ergo dicimus, *capta urbe triumphavit*, deest *à*, vel *sub*: &, *lectis suis literis venimus in senatum*, scil. *à*, vel *sub*, *lectis*. „ [Liv. 4. *Mæstæ civitati ab re male gesta, Postumius reus*, „ *objectus*: & lib. 23. *Ab re bene gesta latum exercitum*.]

Lu-

(6) *Sub* etiam, ut notat &c.] *Sub* notat proprie tempus ipsum gestæ rei, sed latius sumptum, ut non modo ipsum medium rei factæ momentum significet, sed & illud, quod cum initio & fine rei coheret. Plane uti Præfens in arte Grammatica Tempus accipi solitum supra ostendimus I. 13. pag. 97. Sic ergo Nepos Attico 12. *Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit*, h. e. in ipsa. Obsequens cap. 105. *Sub occasu solis, Orbis clypei similis ab Occidente ad Orientem visus referri*. Ubi vide Schefferum. Sueton. Ner. 5. *Majestatis quoque sub excessu Tiberii reus, mutatione temporum evasit*. Ubi manifeste notat ante ipsum excessum Tiberii, quo demum fiebat mutatio illa temporum; sed proxime ante eum. Contra Florus III. 5. de Cilicibus piratis, *sub ipso hostis recessu, impatientes soli, in aquas suas resiliuerunt*, h. e.

proxime post recessum, quum hostis etiamdum in recedendo esset. Atque ita in hoc ipso Virgilii loco, V. 323. distinguuntur, *Spacio post deinde relicto*. Et, *Quo deinde Sub ipso* Ecce vocalis, caicemque terit jam calce Diabres. In quibus *sub ipso* ita notat post ipsum, ut nullum fere inter istam priorem & posteriorem spacium sit relictum. Sed & ita *sub Urbe* dicitur esse, quod est extra, sed proxime, Urbem. Eodem porro sensu construuntur *Sub* etiam cum Acculativo. Sic sæpe Livius *sub idem fere tempus*. Sueton. Aug. 16. *sub horam pugna*, h. e. paulo ante. Calig. 17. *sub diem Calendarum mortuus*. At Cicero Famil. X. 17. *Redditæ sunt tuæ literæ frequenti Senatu Cornuto, quum is frigidus sane & inconstans recitasset literas Lepidi*. *Sub eas statim recitatæ sunt tuæ*. Ubi *Sub eas* manifeste notat paulo, vel proxime, post eas.

V u 2

Lucanus libro 1. *Moremque sinistrum Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis* : eodem sensu idem Lucanus libro secundo dixit, *Quas est vulgata per urbes Post me Roma ducem*. Et Horatius, *Post ignem ætheria domo subductum*. Ovidius 2. Trist. *Hic tibi sic redeat superato miles ab hoste*.

Cum. *Deo duce* ; *Musis faventibus* ; subaudi *cum*, Græcè *σὺν*. Plautus Persa, *Sequere hæc, mea gnata, cum Diis volentibus*. Livius libro 1. decad. 3. *Agite cum Diis bene juvantibus*. Ennius apud Ciceron. *Doque volentibus cum magnis Diis*. Cato cap. 14. Rust. *Circumagi cum Divis volentibus*.

In. Aliquando etiam deest In : ut, „ [Lucretius 6. „ *Esse apud Ammonis fanum fons luce diurna Frigidus, ac* „ *calidus nocturno tempore, fertur*; ubi subaudiendum esse „ In, mox hoc versu monemur, *Frigidus hanc ob rem fit* „ *fons in luce diurna.*] Virgil. *Orpheo cantante, cantando rumpitur anguis*. Terent. *In cognoscendo tute ipse aderis* : Idem, *In denegando queis est pudor*. „ [Plaut. Menech. „ *Ego hic in lamentando pereco*. Varro 3. Rust. *In supponendo ova observat, ut sint numero imparia*. Plaut. Trin. „ *In re perditâ, quam in re salvâ, factus est frugalior.*] Cicero 2. Natur. *Itaque salem istum, quo caret vestra natio, in irridendis nobis nolite consumere* : [& 15. Attic. 11. „ *Multo inde sermone querebatur amissam occasionem* : & „ Attic. 12. *Huic ego in multo sermone epistolam Cæsaris ostendi*. Ovid. 2. Metam. *Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa*. Lucanus lib. 2. *Toto quamvis (7) in corpore cæso Nil anima lethale datum*.

De

(7) In corpore cæso &c.] Sic Nepos Pausan. 2. *In quo facto domum revocatus, capitis accusatus absolvitur*. Lib. I. 36. *In augurio rem experius*. Sall. Jug. 74. *Novorum fidem in tanta perfidia Vesperum experiri periculosum ducebat*. Contra passim *Solis occasu*, Sereno,

Ludis, Munere, Comitibus, Censu, Nuptiis, plane uti Græci, ἀναιμαρτία, πύθις, ἰορτή, &c. cum Ellipsi præpos. in vel cæ. Sed & aliis ferme infinitis in locutionibus omittitur ea Præpositio. Cic. Famil. II. 7. *Paucis diebus eram missurus tabellarios*. IV. 15. *Ne quo*

De instrumenti præpositionibus.

CUm. In instrumento significando deest *Cum*, Græcè *cum*; sed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur; quum enim dicis, *Tetigi illum cum hasta*, nescitur, an illum & hastam tetigeris, an vero instrumentum significes: sed ubi dubia non est oratio, (8) venuste ap-

quo periculo te proprio existimares esse. VI. 4. *Quanto fuerim dolore.* Qui locus, & quæ locutio male tentatur ac rejicitur ab Henr. Stephano in Pseudo-Cicer. pag. 188. &c. Sed quem satis acriter refutavit Scioppius Verisim. IV. 14. Porro ita Corn. Nepos Eum. 7. *Credens minore se invidia fore.* Cicero Famil. V, 11. *Reliquis tuis rebus omnibus pari me studio cognosces*, ubi bis deest *In*. Sic & passim, *Homo infirma valetudine*, & similia, pro *in infirma val. existens*. Vide me supra ad Cap. 4. & voces *Affectus* & *Ens*.

(8) Venuste apponitur.] Pl. Capt. IV. 2. 29. *Quid incipit facere cum tantis minis.* Aulul. IV. 9. *Cum animo certum investigare nequeo.* Liv. I. 51. *Instructus cum coniuratorum manu.* Et XXXII. 5. *Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide*, h. e. eo quod Heraclidem in vincula coniecit. Tacitus Hist. II. 98. *Cum fide eos juvit*, h. e. fideliter. Petronius, *Aggrediuntur nos nauta cum funibus.* Phædrus fab. 58. *Aesope, medio Sole, quid cum lumine?* scil. facis: nam respondet, *Hominem quæro.* Cicero Famil. II. 10. *Cum meis copiis omnibus vexavi Amiantenses.* X. 7. *Sicut adhuc singulari cum benevolentia fe-*

cisti. Pl. Rud. V. 3. 7. *Quibuscum inveni filiam meam*, h. e. quorum opera seu Medio, ut vulgus ait. Sall. Jug. 85. *Quantum cum maximo beneficia vestro negotii sustineam*: ubi sine causa immalit Ciacconius. Si quid istuc mutandum, legerem *quantum cum maxime beneficio vestro negotii sustineam*. Passim enim ita *cum maxime* pro, hoc ipso tempore, ponitur. Ceterum nonnulla ex his possunt etiam referri ad Modum vel Causam, vel Adjumentum rei factæ. Non tamen omnia, certe non illa, *quid facis cum lumine*; *aggrediuntur nos cum funibus*; ut adeo temere Præpos. *Cum* penitus hinc excludat Ursinus To. 1. pag. 1065. & To. 2. pag. 294. Verum aliena prorsus ab hoc argumento videntur allata à Sanctio duo priora loca Ovidii, ex Metam. & Ep. Acontii, ubi *Cum* non notat Instrumentum aut Modum, sed Societatem rei vel actionis. At Eiusdem locus ex Fastis IV. 695. aliter, etiam ab Heinio, editur, hoc modo, *Hac modo verrebantem ubicine villam.* Alienus etiam est locus Virgilii ex Georg. II. Vide istuc versum 424. & videbis ipsum quoque locum longe aliter se habere: Scilicet, *Ipsa satis*

apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo se percussit.* Ovid. 1. Metamorph. *Concussit terque quaterque Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit:* idem in epist. Acontii, *Testis & Actæon, quondam fera creditus illis, Ipse dedit letbo cum quibus ante feras:* idem 4. Fast. *Hoc modo verrebat raro cum pectine pratum.* Aldus aliter emendavit, quod non probo. „ [Liv. 9. *Legatis missis ad pacem, cum precibus petendam, triste responsum à Consule redditur.* Epitome Livii 81. *Athenas cum maximo labore expugnavit.*] Plinius libro 9. cap. 28. *Ceteri cirri, cum quibus venantur.* Sic habet antiqua lectio. Paul. Orosius libro 7. *Ipse Imperator cum sagitta faucius.* Et quid elegantius, quam illud non incelebris auctoris, *Gladium, quicum se percusserat, eduxit?* quod imperitè damnat Val-la libro 2. cap. 6. „ [Virgil. 2. Georg. *Sufficit ipsa oleis, fruges cum vomere tellus.* Ubi Servius, *cum vomere,* „ explicat, *per vomerem.* Lucill. *Acribus inter se cum armis conflagere cernit.* Catull. *Ista cum lingua lingere carbatinas.*]

Sub, Ab, In. Aliis etiam præpositionibus videtur instrumentum exprimi. Virgil. 2. Georg. *Aut presso exercere solum sub vomere.* „ [Propertius, *Hæc postquam querula mecum sub voce peregit:* idem, *Nil moveor lacrimis, ista sum captus ab arte.*] Ovid. 5. Fast. *Pectora trajectus Linceo Castor ab ense;* idem 2. Trist. *Neve peregrinis tantum defendar ab armis,* id est, cum: ibid. *Qua nuptæ possent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque (9) de manu cibos, & aquam præbere.* In sacris vero ex

vellus cum dente recluditur unco, Sufficit humorem & gravidas cum vomere fruges. In quibus non displicet mihi Urbani apud Servium interpretatio, cum Vomere, h. e. statim post arationem.

(9) De manu.] Non hæc sane præpositio est Instrumenti, sed quæ notat, unde quid sumitur. Coniunge igitur in construendo,

non præbere de manu, sed cibos de manu, scil. sumendos. Neque vero in loco Ovidii Trist. II. 421. defendi Ab armis peregrinis, exposuerim per Cum, quum AB solita sit Passivis Præpositio, quæ, ut sæpiissime alibi, ita & istic Agentem seu Defendentem notat. Similiter capi ab ista arte, fallere viros ab ista arte, tra-

ex. Hebraismo exprimitur *In*; ut, *Visitabo in virga peccata eorum: praevaluit David contra Philistaeum in funda & lapide*: Deuteronom. cap. 18. *Lapidabitis eos in lapidibus*. Lucæ c. 22. *Domine, si percutimus in gladio? & si sal evanuerit, in quo salietur?*

De Comparativi Præpositione.

PRæ. Deesse præpositionem in ablativo comparativi, comprobant omnium linguarum idiomata, Hebrææ præcipuè, quæ nomina comparativa non habet, sed comparisonem (10) per hanc particulam, *Mi*, enunciat: sicut Græci per *η*, Latini per *QUAM*, Hispani per *MAS*. Mihi, quantum ex veterum lectione observo, in præpositionibus, non in nominibus, videtur esse vis comparisonis: nam & in verbis, & positivis, comparativis, & superlativis apparet comparatio, virtute præpositionis. In Verbis: Terentius Eunuch. (11) *Hic ego illum contempsi præ me*: ibid. *Ludum jocumque fuisse illum alterum dices, præut hujus rabies quæ dabit*. Plaut. Mostell. *Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache*. Horat. *Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordent?* In positivis: sic Plaut. Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt*: ibid. *Parum etiam, præut futurum*

trajectus ab illo ense, ejusdem sunt generis, & summum notant causam in instrumento aut modo sitam. Sed tamen plerumque in istis ac similibus locutionibus omittitur Præpositio.

(10) *Per particulam Mi.*] Immo potius per particulam *Min*, vel literam *μ* / quæ, elisa litera *N*, præfigitur per Chirek aliis vocabulis.

(11) *Hic ergo illum contempsi præ me.*] Nulla hic Comparatio est in Verbis, sed in Nominibus cum aliis Nominibus, Sic Cæsar B.

Gall. II. 30. *Nam plerisque Gallis, præ magnitudine corporum suorum, brevis nostræ contemni est*. Auct. ad Herenn. IV. 20. *Neminem præ se ducit hominem*. Cicero de Offic. III. 11. *In quibus publicæ utilitatis species præ honestate contemnitur*. Famil. XIV. 4. *Periculum fortunarum & capitis suæ præ mea salute neglexit*. Sed de hac vocula *Præ*, & *Vi* Comparationis, quam Auctor ei tribuit potius, quam Nomini ipsi, vide quæ seq. Nota copiose disputamus.

V n 4.

rum est, prædicas. Horat: Epod. 3. Ut Argonautas præter omnes candidum Medea mirata est ducem. Virgil. O felix una ante alias Priameia virgo: Æneid. 3. Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum Prædicam: idem, Fugit ante alios exterritus Aruns. Propert. lib. 2. eleg. quæ incipit Jupiter, Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ se formosis invidiosa dea est. Livius lib. 1. Parvam Albam (12) præ ea, quæ conderetur, fore. Cicero Sul-

(12) *Præ ea quæ conderetur.*] Sic Nepos Eum. 10. Se, Eumene recepto, parvi præ illo futuros. Plautus Milite, IV. 4. 4. Non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem. Florus II, 2, 11. Præ tanta victoria leve fuit damnum. Verum nulla in his est Comparatio, quæ Magis aut Minus dicit duarum rerum, qualis esse debet Grammatica Comparatio, (Vide supra lib. 2.) sed amplius quid illis locutionibus declaratur, nempe, se plane parvi futuros, se plane non esse dignum, prorsus leve fuisse damnum, si compareretur cum illa victoria, cum illo altero homine. Atque adeo eadem fere est significatio harum locutionum, quæ Plautinæ illius, *Ad sapientiam hujus ille nimius nugator fuit.* Quapropter omnibus probe consideratis, dubitem ferme, an Præpositio Præ dicenda potius sit & habenda Præpositio Superlationis vel Exsuperationis, quæ Exsuperatio suum etiam in Comparatione locum habet; ac vera Comparationis Præpositio sit Cum, ut adeo, quando dicitur *Petrus est Paulo doctior*, sensus sit, Petrus cum Paulo comparatus est doctior: quando *Petrus est doctior*

quam Paulus, sensus sit, Petrus comparatus cum Paulo in illa mensura docti, ad quam doctus est Paulus, doctior est. Certe ferre vix possum, quod Auctor censet, *Vim comparisonis esse in Præpositionibus, non in Nominibus ipsis.* At quem ergo in usum, aut quam significationis vim, formata est illa forma & gradus, *Doctior*, si per se & directe non notat comparisonem? nam si ita, nihil utique aliud tunc notabit, quam quod notat *Doctus*. Quidni immo æque per se notabit Comparationem, ac *Doctissimus Superlationem*? Quid multa? Auctor non satis hæc percepit, aut distinxit. Comparativum Nomen revera per se notat ipsam comparisonem, atque adeo quia Comparatio omnis significat *Magis*, seu superlationem quandam unius supra alium, etiam in deteriorem partem, veluti *pejor*, *minor*, *inferior*, idcirco *Doctior*, *pejor* &c. directe notat *Magis doctus*, &c. vel, *Doctus præ eo*, h. e. supra eum, cum quo scil. ille comparatur. Præpositio autem neutiquam ipsam Comparationis significationem habet aut absolvit, sed nexum facit comparisonis, & res Comparatas jungit.

Sulpitio, *Non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis beatus.* Apul. 9. Metam. *Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures vestras adferre decrevi.* In Comparativis: Sic Plaut. Aulul. *Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus est;* „ [& Menech. *Modestior nunc, est de verbis, præut dudum fuit.*] Sallust. *Cæterum ante hos, te, Jugurtha, qui ætate, & sapientia prior es.* Virgil. 1. Æneid. *Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.* Suetonius Galba, *Præter cæteras altiore, & dealbatam crucem statui jussit:* & Psalm. 18. *Dulciora super mel, & favum.* In Superlativis: Sic Virg. 7. Æneid. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* „ [Nepos in Attic. „ *Et unus ante alios fuit carissimus.*] Suetonius Vitell. 13. Fa-

git. Atque eodem modo se res habet in Superlatione, quam ipsum Nomen Superlativum significat, sed cujus nexum facit itidem Præpositio. Non repugnaverim tamen, si quis Comparisoni aptam & propriam in ipso Linguae usu statuere velit Præpositionem præ, aut eam dicere Comparisonis Præpositionem, quum revera, ut dixi, in ipsa Comparisone insit etiam Superlatio quædam, atque ideo Veteres sæpe Comparativo junxerint Præpositiones Superlationum, veluti, *Præ, Ante.* Sed & Græci similiter Comparativos construxerunt cum Genitivis, qui a Præpositionibus similibus, veluti *πρὸ, πρὶ,* reguntur. Sed tamen vel sic manet certum mihi, Comparativum Nomen significare ipsum illud *Magis* Comparisonis, Præpositionem autem *Præ* facere ejus nexum, sed per Pleonasmum quandam significationis, qualis est *Magis mollior*, cujus exempla Vide infra Cap. 9. Vel potius, qualis

est illa Præpositionum repetitio, quæ jam cum ipsis Verbis aut Nominibus sunt compositæ, vel in iis latent. Veluti *Adire ad aliquem*, *πρὶν πρὶ μὲν.* Quæ tamen Præpositiones sæpius omittuntur, æque ac hæc Comparisonis, licet Casus Nominum ab illis tamen regantur. Veluti apud Aelian. Var. Hist. XIV. 6. *μήτε τοῖς παρὰ τοῖς ἐπισημοῖς, μήτε ἢ ἐπισημοῖς προκομίζουσιν:* *πρὸ μήτε ὅτι τοῖς παρ. ἐπιση. μήτε πρὸ ἢ &c.* Jam vero sicuti hæc verba Composita habent ipsa per se suam compositam significationem, & Præpositiones repetitæ tantum inserviunt nexui Nominum faciendo cum Verbis, sic etiam Comparativa Nomina notant ipsa per se illam Comparisonis superlationem: Præpositio autem, cujus significatio jam inest in ipso Comparativo Nominis, & ideo per significationis Pleonasmum quasi repetitur, necesse est Comparativo illud, cum quo fit Comparatio.

Famosissima super ceteras fuit cœna ei data, Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillimæ, atque inter ceteras utilissima.* Ovid. 4. Pont. 10. *Inter omnes maximus.* Plinius libro decimo tertio, *Inter omnes potentissimus odor.* Si igitur in præpositione significatur comparatio, necessario in ablativis comparisonis deest *Præ*; Plaut. Epid. *Atque me minoris factum præ illo*, „[ubi per Ellipsin dici potest, terat *Minoris illo.*] Apulejus libro octavo Metam. *Neque ulla caprea, neque pavens damula, neque præ ceteris feris mitior cerva, sed aper immanis atque inusitatus exsurgit*; ibid. *Sed unus præ ceteris, & animo fortior, & ætate juvenior, & corpore validior exsurgit alacer*: idem libro decimo, *Unus, e Curia senior præ ceteris, compertæ fidei.* Sospater Charisius lib. 1. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem esse doctiorem*: & infra, *Et habent alios præ se doctiores.* Esdræ 3. cap. 4. καὶ ἀληθὴς μεγάλη, καὶ ἰσχυρότερα παρὰ πάντα, id est, *veritas magna, & fortior præ aliis.* Danielis cap. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vesebantur cibo regio.*

Præ. Sed quid mirum in Comparativis deesse *Præ*, quæ etiam in Positivis & Superlat. deficit? Plautus Mostell. (13) *Speculo claras ædes, clarorem merum*: idem Amph. Nul-

(13) *Speculo claras ædes.*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Mostell. III. 1. 111. est Ellipsis præpositionis *præ*: immo vero neque speculo est sexti, sed tertii Casus. Sensus est, ædes tam claras, ut possint esse in speculum, seu pro speculo, ædes claras usque ad speculi claritatem. Sic idem Plaut. Curcul. IV. 4. 22. *Linteum exterfui.* Mostell. III. 1. 1. *Argentum fenori.* Sed neque in seqq. exemplis, licet istic jam sint Ablativi, Ellipsis est præpositionis *Præ*, sed *Cum*, quæ solet sequi Adverbia, *simul, pa-*

riter, juxta, æque, adæque. Plaut. Aſin. II. 2. 66. *Æque mecum scies.* Prol. Poen. 47. *Æque ut mecum suis ignavures.* Men. V. 1. 45. *Ego te simul novi cum Parthaone.* Sall. Catil. 58. *Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68. *Pariter cum occasu solis educit expeditos, ubi vide Ciacconium.* Cic. Famil. II. 13. *Genus institutorum nostrorum dissimilitudinem aliquam habet cum illius administratione provincia.* Cæsar B. Gall. II. 3. *Suessiones, Frares Conſanguineosque suos, qui eodem jure, iisdem legibus utantur, unum im-*

pe-

Nullus est hoc meticulosus æquè; idem Mostell. Quo nemo adæquè antebac habitus est parvus: idem Afin. Nec me Athenis alter hodie est quisquam, cui credi rectè æque putent: idem Cas. Nec est, neque fuit me senex quisquam amator adæquè miser. Matthæi cap. 13. de grano sinapis, quod minimum est omnibus seminibus. Arnobius lib.2. contra Gentil. Quia omni vero verissimum est, certoque certissimum, subaudi præ. Vide inf. in Adverbiorum Ellipsi, Quam pro.

De Pretii præpositione.

PRo. Non bene pro toto libertas venditur auro. „ Lucillius apud Charisium in Plure, Plure foras vendunt, „ quod

perium, unumque Magistratum cum ipsis habeant. Sulpicius Sev. lib. II. Neunius cum Patre substantiæ Filius crederetur. Patet ex his Ablativum junctum *Idem cum illo*, &c. regi ab intellectu *cum*, & male facere Scioppium aliisque, qui *Idem cum illo*, & similia, tanquam perperam dicta, prorsus explodunt. Certe eadem est locutio vel Constructio in *Idem cum illo*, quæ in Superioribus *Unus cum illo*, *Similis cum illo*, *Æque*, *pariter*, *juxta cum illo*. Et videtur sic locutus Gellius IX. 10. Annianus Poeta & plerique cum eo ejusdem Musæ Viri. Diserte Minucius Felix cap. 21. init. *Lege Stoicorum scripta: eadem mecum recognoscet*. Et cap. 28. *Nos enim idem fuimus, & eadem vobiscum quondam, adhuc cæci & hebetes, sentiebamus*. Ipse Cicero Catil. I. 8. *Me nullo modo posse iisdem parietibus tuo esse tecum*, h. e. in iisdem, in quibus Tu es. Si quis dicat, aliter hæc construenda; scilicet, *Me Tecum*

non posse tuo esse in iisdem parietibus Annianus & plerique cum eo Viri ejusdem Musæ: sciat ille, hunc esse verum ordinem Constructionis in omnibus hisce, *æque cum illo*, &c. Nam & in his vera Constructio est, *Tu tecum scies æque: Sueffiones cum ipsis habent unum imperium. Nos vobiscum sentiebamus eadem*. Hinc & sæpe conjunguntur *Unum Idemque*, ut ejusdem sensus & usus. Eadem ergo est horum omnium Constructionis ratio, quæ nihil insuper ab genio Lingue Latine alienum continet. Nam *Ego Tecum idem sentio* ponitur pro *Ego & Tu*. Sic Sallustius Catil. 58. *Non Eadem nobis Et illis necessitudo impendit*. Potuisset dixisse *Nobis Cum illis*, vel *Qua illis*. At Nos hic querimus Usus ipsius locutionis, qua duo diversa, per voculam *Cum* juncta, referuntur in eodem commate ad *Idem*, *æque* ac ad *Unus*, *Æque*, *juxta &c.* qui usus plane negabatur, & quem nos

„ quod pro minore emium.] Plaut. *Afin. Par pari datum hostimentum est*, opera pro pecunia: idem Aul. *Pro vapulando abs te mercedem petam.* Colum. l. 5. c. 1. *Pro quibus nulla merces dependitur.* Virg. *Æneid. 5. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persolvo.* Cæsar l. Civ. *Pecuniam pro iis rebus solvit.* Cic. 4. Fin. *Æstimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque sit ponderis, esse æstimanda.* Sall. *Nemo nisi victor pro pace bellum mutavit.* Valer. Max. 4. 4. c. 6. *Qui conjugis fata pro tuis permutari passus es: „ [& l. 5. cap. 2. Pro Leoni, „ co omnes hostium captivos permutavit. Cic. Ennius pro A- „ fris immutat Africam.]* Terent. *Eunuch. Par pro pari referto: sic enim legunt peritiores.* Cic. 1. Verr. *Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est.* Sallust. *Jugurtha, pro metu repente gaudium mutare.* (14) *Nec refert Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpositio, utroque enim modo pretium significatur vel æstimatio; ut, Dedi leporem pro denario; vel dedi pro lepore denarium.* Terentius, *Heri minas viginti pro ambobus dedi.* Horatius, *Dedit hic pro corpore nummos.* Virgil. *Vitamque volunt pro laude pacisci.* Hinc illa trita, *pro nihilo putare, pro nihilo pendere, &c.* „ [Horat. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres.* Ubi sub- „ auditur pro: dicit enim Cicero, *Verbum pro verbo „ reddere.*]

De

nos sic satis, ni fallor, æque ac ejus rationem, probavimus. In loco Matthæi intellexerim in, at in illo Arnobii admitto *Præ.*

(14) *Nec refert Latinitatis &c.*] Rarius tamen est, *Emi leporem pro decem denariis*, sicuti usitatissimum sine præpos. *Emi leporem decem denariis.* Magis enim *Pro* jungitur rei, quam accipimus, rarius rei quam damus. Attu-

lit tamen Scioppius locum ex Lucilio: nec intercedo, quo minus intelligatur in ista Ellipsi, quam modo diximus. Nec enim melius novi supplementum. Ceteroqui possit forsan etiam Cum in his intelligi, ut plena sit locutio, *Ego emi cum decem denariis leporem*, h. e. intervenientibus in hanc rem decem denariis.

De verbis Copia, & Inopia.

A Vel de. In verbis Copiæ & Inopiæ (15) causa cernitur, velut efficiens, ideo deest à, vel de. Cæsar 3. Civil. *Hæc à custodibus classium loca maxime vacabant.* Cicero 5. Attic. *Locus à frumento copiosus*: idem pro Flacc. *Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio*: idem pro Domino, *A magistratibus nuda Resp.* ibid. *Ab amicis inops*: idem in Officiis, *Adhibenda est vacuitas ab angoribus*: idem pro Deiot. *Sed tamen quicquid à bello Populi Rom. vacabat.* Livius, *Ne quando à metu ac periculis vacarent.* Virgil. Culice, *Viduos à lumine Phæbi.* Sallust. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, misericordia, vacuos esse decet.* Cic. *De quibus volumina impleta sunt*: idem,

(15) *Causa cernitur velut efficiens, ideo deest A vel DE.*] Mirum sane, Auctorem in hisce locutionibus tribuere præpositioni A significationem Causæ efficientis, quam ei in Passivis locutionibus plane negat. Vide supra lib. III. cap. 4. Quum, si usquam notat Agentem seu Efficientem, id notet plerumque Verbis Passivis juncta, at hic significet id, quod Auctor ei tribuit illic, nempe a parte, unde oritur, scil. isthæc copia & inopia, non tanquam a causa efficiente, sed tanquam a materia, in qua consistit ipsa illa copia & inopia. Atque adeo *Ab amicis inops* dicitur eodem sensu, quod apud Cicer. Famil. X. 15. *Anthonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* XI, 13. *Paratissimi ab exercitu.* Plautum Aulul. II. 2, 9. *Haud a pecunia bene valeo.* Epid. I, 2, 26. *A morbo valeo, ab animo ager fui.* Trucul. I, 1, 3.

Periit ab animo & ab re. Sueton. Tib. 68. *Latus ab humeris & pectore.* Aug. 4. *A matre Pompejum arctissimo contingebat gradu.* Sic ergo etiam, *Vacui a securibus & tribuis* apud Tac. Ann. XII. 34. & reliqua, quæ Sanctius adfert. At vero vocula DE omnium minime notat causam efficientem, sed copiam rerum, unde quid sumitur ad aliquid explendum. Sic *de quibus volumina impleta sunt* h. e. Volumina sunt ab Auctoribus impleta rebus, quæ sumptæ sunt de copia ejusmodi rerum. Et sic cetera. Immo & ita Liv. I, 38. *Hæc de Latinis capta sunt opida.* Plaut. Pseud. IV, 7, 127. *De improbis auferri decet prædam.* Sueton. Domit. 13. *Ac tunc da Oratoribus coronatus.* Cic. Fam. X, 32. *Pecunia coacta de publicis exactionibus.* In quibus omnibus notat DE potius passionem quam dam, seu unde quid sumitur,

idem, *De nugis referti libri*. Martial. *Hos nisi de flava loculos implere moneta, Non decet.* Dicitur, *Sanguis manat à vulnere, vel de vulnere*. Itaque, *Egeo pecuniis*, est, *Egeo egestatem à pecuniis*; hoc est, *a parte pecuniarum.*
 „ [*Tenus subauditur in Fine inguinum intrare in mare.*
 „ *Hac sine ames, tanquam ofimus.* Vide *Finis.*]

De variis aliis Præpositionibus.

CUM, IN, DE, EX. Quam Modum significamus, varias præpositiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu*; *longa veste*; *hac lege*; *ordine*: vel *cum lento gradu*: *cum longa veste*; *sub hac lege* & *conditione*; *ex ordine*, vel *in ordine*. Terent. Eunuch. *Pace quod fiat tua*, subaudi *cum*, teste Donato. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus*. Sallust. de Repub. *Multi præterea cum bona spe adolescentes, sicuti hostia, mactati sunt.* „ [*Cæcil. Quid narras barbære cum in-*
 „ *domitis moribus?* Ennius, *Optima cum pulcris animis*
 „ *Romana juventus*. Plaut. Pæn. *Cognosco, cum quibus*
 „ *ingeniis simus*: idem Trin. *Amicus probus, & cum*
 „ *magna fide*: & Rud. *Cum istiusmodi virtutibus &*
 „ *operis qui natus sit*. Claudus Quadrigarius in Annal. „ *Silentio facto, cum voce maxima inclamat.*] Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo*. Cicero de Senect. *Neque vero in armis præstantior, quam in toga*. Virgil. *Horridus in jaculis*: idem, *Cæsis prius de more juvencis*: idem, *Cunctis ex more vocatis*. „ [idem,
 „ *Pugnataque in ordine bella Fecerat*. Cicero, *Collocare*
 „ *aliquid ex ordine*; *Sententiæ ex ordine dictæ*: *Si in*
 „ *ordine stantes notos videris*. Plaut. Rud. *Responde*
 „ *ex ordine.*]

Per, vel Ante, vel In. In tempore, si sit accusativus, deest *Per* vel *Ante*; ut, (16) *Centum vixit annos*:

Quar-

(16) *Centum vixit annos.*] Sic | *pueritiam Arpini altus. cap. 91.*
 Sall. Jug. 63. *Natus atque omnem* | *Noctemque totam itinere facto con-*
sedid

Quarto Calendas. Cic. Hunc per decem annos aluimus contra nos. „ [*In Priapejis, Per noctes aliquot diesque cesso.* „ *Propert. Jurabo bis sex integer esse dies, pro, per dies.* „ *Abhinc tres annos, subaudi ante, Abhinc tribus annis,* „ *subaudi in*]. Hæc docet Priscianus lib. 18. Fallitur igitur Erasmus in copia *Rer. & Verb. cap. 150. Horat. Quid in unum vivat, & plures: idem 2. epist. Sed in longum tamen ævum manserunt* „ *Plaut. Bacchid. Meretricem* „ *sibi conduxit hunc annum.*

„ *Ad, vel Circa. In accusativo temporis deest etiam* „ *Ad, vel Circa. Plaut. Amph. Qui hoc noctis solus ambulem, pro, circa hoc tempus noctis. idem Asin. Ad* „ *hoc diei tempus dormitasti in otio: (17) non pudet hominem id ætatis sycophantias struere: pro quo alias dicit* „ *Homo ista ætate. Cicero, Venit ad me id temporis, ut* „ *retinendus esset: Venias ad id tempus, quod scribis: Ad* „ *breve tempus durare.]*

In,

sedis. Orat. 1. ad Cæc. Nullam noctem sine scorto quiescere. Nepos Cim. 4. Quod facere nullum diem prætermisit. Milt. 7. Chersonepsi omnes illos, quos habitavit annos, perpetuam obtinuerat dominationem. Cic. de Offic. I, 1. Te jam annum audientem Cratippum. Catil. I, 2. Vigésimum jam diem patimur. IV. 4. Eos punctum temporis frui vita non putat oportere. Famil. VI. 5. Ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses. IV. 3. Afui magnam partem consulatus tui. Cæsar B. Gall. III. 23. Qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant. Plautus prol. Aulul. 4. Jam multos annos est, quum possideo. Bacchid. V, 1, 11. Eam sibi hunc annum conductam.

(17) *Non pudet hominem id ætatis.] Sic Plautus Merc. II, 2.*

19. Quid tibi ego ætatis videor? Terentius Phorm. II. 4. 4. quidve sit sententia. Adel. V. 8. 16. Idne estis auctores mihi? Sueton. Ner. 26. Nunquam postea se publico illud horæ commisit. Galb. 14. Negligentior, quam convenires Principi electo, atque illud ætatis. Tacit. Ann. V, 9. Corpora id ætatis. XII. 12. Armeniam id temporis importunam. cap. 18. Nemo aderat id auctoritatis. Sic id genus passim, pro, ejus generis, Vide Sueton. Claud. 34. Tito 7. extr. & Domit. 4. extr. Ceterum addidi in his nonnulla, quorum similis est ratio Constructionis, quæ Accusativorum tali modo Tempus notantium. Ne quis cavilletur Me pro Accusativo temporis habere, in quo nulla Temporis significatio inest,

¶ In, vel De. Si tempus sit in sexto casu, deest. In, vel De, ut, tribus annis; hora prima. Cic. in Topis. Si filius natus esset in decem mensibus. Cæsar, De tertia vigilia. Terent. Andr. In diebus paucis, quibus hæc acta sunt, [Chrysis moritur, id est, post dies paucos. Propert, Venturum paucis me tibi luciferis, pro, in paucis diebus, hoc est, post paucos dies, vel potius, Cis paucos dies, ut Plautus loqui solet; cujus etiam sunt ista Poenul. (18) Aruspex dixit, nos paucis diebus fore liberas; & Pseud. In hoc triduo evolvam tibi hoc argentum; & Trucul. Ego saxo me in diebus pauculis crudum virum esse dicat.]

¶ Per, vel Ad. In Distantia, si sit accusativus, deest. Per, vel Ad; ut, sex pedes altus; patet ulnas quatuor. Lactant. de Phœnice, Per bis sex ulnas eminet ille locus. Varro lib. 3. cap. 5. Rust. Est lapis à falere pedem & dodrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque.

¶ In. Si Excessus vel Modus sit in sexto Casu, deest In; ut, paulo majora canamus. Cic. 4. Acad. Democritus huic in hoc similis, uberior in cæteris. idem pro Balbo, In quod erat accusatoris interpretatio indigna responsione.

(18) Aruspex dixit &c.] Talia sunt apud Cicer. Famil. X. 18. Ipse, ut spero, octo diebus, quibus has literas dabam, cum Lepidii copiis me conjungam. Catil. II. 7. Triduo audietis, pro Archia cap. 4. si LX. diebus essent profecti. At de Senect. 14. Qui his paucis diebus Pontifex Max. factus est, de Amic. 4. Per paucis ante mortem diebus disserui. In quibus locis notandum, sumi hanc quoque phrasin eodem modo, quo notavi supra hoc ipso Capite accipi præpositionem Sub, & Præterens Artis Grammaticæ Tem-

pus. Nempe ut pauci dies intelligendi sint modo de proximo præterito, modo de proximo sequenti tempore. Quæcirca sæpe etiam additur Ante vel Post. De Offo. II. 22. Multis annis ante. De Senect. 6. Mortuus est novem annis post meum Consulatum. Hinc Famil. XII. 25. Quas literas mihi Cornificius altero die scilicet postquam date essent. Vide & supra pag. 207. 208. & quæ seq. Cap. notantur ad Voculam Post.

Ex. „ [*Vocare aliquem nomine*, subaudi Ex. Plaut.
 „ Stich. act. 1. sc. 3. *Nam Miccotrogus nomine ex verò*
 „ *vocor.*]

Cum. *Afficio te honore*; *prosequor te odio*; subaudi Cum.
 Livius lib. 9. dec. 4. *Prosecuti cum donis legatos sunt* :
 idem lib. 2. dec. 1. *Decedentem domum, cum favore ac*
laudibus prosecuti sunt. Cic. Q. Frat. lib. 2. *Publicanè*
Domitium (19) cum equis prosecuti sunt. Plinius epist. 159.
Mentionem alicujus cum honore summo prosequi. „ [*Dictys*
 „ libro 3. *Non ejecistis, non cum detestationibus extra mu-*
 „ *ros prosecuti estis.*

In. *Ibam via sacra*, subaudi In. Cicero 3. Tusc. *Què*
miser in campis mærens errabat Aleis. Terent. Eunuch.
Haud convenit una ire cum amica imperatorem in via. Idem
 Heaut. *Qui nuper fecit servo currenti in via decesse popu-*
lum. Virg. *Et victis dominabitur Argis*, subaudi, in Ar-
 gis. Lucan. 1. *Rarus & antiquis habitator in urbibus*
errat.

A, vel Ab, vel E. In causa efficiente deest A; ut
Palleo metu; *horres frigore.* „ [Plaut. Cas. *Mihi inanità-*
 „ *te intestina murrant.* Catull. *Corpora cornu sicciora*
 „ *sole, frigore, & esuritione.* Liv. 10. *Ab ultima spe di-*
 „ *micantes* : & lib. 7. *Linguam ab irrisu exserens.* Plaut.
 „ Capt. *Satis dolui ex animo*; & Cist. *Doleo ab animo*,
 „ *doleo.*

(19) Cum Equis prosecui.] Cæ-
 sar plerumque omittit Præposi-
 tionem. B. Gall. II. 19. *Præmis-*
so equitatu, subsequebatur omni-
bus copiis. Ibid. subito omnibus co-
 piis provelaverunt. cap. 29. *Atua-*
rici quum omnibus copiis auxilio
Nerviis venirent. cap. 33. *tertia*
vigilia omnibus copiis repente ex op-
pido eruptionem fecerant. IV. 24.
At barbari, præmisso equitatu,
reliquis copiis subsecuti. Et sic ali-
 bi passim. Corn. Nepos Milt. 4.
videri adversus se iam exiguis co-
piis dimicare. Pelop. 2. *Magna*

sæpe res non ita magnis copiis san-
gesta. Reg. 1. *quod maximis post*
hominum memoriam exercitiis
terra marique bellum intulit Gra-
cia. Sall. Jug. 38. *Nocte in tempo-*
sta, multitudine Numidarum Aus-
castra circumvenit. Salpicius Se-
 verus II. 21. *qui magnis copiis in*
conflictum descenderit. Ubi quàm
 male Vossius *Legendum fortasse*
Cum magnis copiis, censeat, li-
 quet abunde ex superioribus. Si-
 milia ex Livio vide apud Grono-
 vium Patrem ad Livium XXV,
 22.

X x

„ *doleo ab oculis , doleo ab ægritudine.*] Cic. Acad. *Ma-
re nunc , quia à sole collucet , albescit , & vibrat.* [Ovi-
dius in Arte , I , 724. *Candidus in Nauta turpis color :
æquoris undâ Debet , & A radiis sideris , esse niger , ubi
additur τὸ A in uno , at in altero per Ellipsin omitti-
tur.* Ibidem v. 510. *A nulla tempora comptus acu ,
ubi additur instrumento.* At per Ellipsin omittitur
A vel EX apud Plautum Amphitr. III , I , 8. *Ut
pariat , quod gravida est Viro , & Me quod gravida
est.*] Ovid. I. Metam. *Pluvioque madescit ab Austro.*
ibid. *Postquam vetus humor ab igne Percaluit solis.* idem
2. Fast. *Sed tamen à vento , qui fuit , unda tumet.*
Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira.* Sic horreo à
frigore. Apulejus lib. 4. Metamorph. *Sed à gloria non
perivit.* Terent. Andr. *Laborat è dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid interest , id est , ab
stulto.* [Vide Me supra III. 5. 4.] *Negant à falsis inter-
esse visa.* „ [Paulus Jurisc. leg. 21. ff. quando dies le-
„ gat. cedat , *Nec multum interesse tale legatum ab hoc ;
„ Si hæres erit , dabo : & leg. 4. §. penult. ff. de doli ex-
„ cept. Distat aliquid doli exceptione.*] Horatius , *Ab
virtute deserti Messala* , id est , à virtute. Ovid. 4. Trist.
eleg. 1. *Imus ad insignes urbis ab arte viros*, Cic. lib. 12.
epist. 1. *Ab illo sordidissimo periculo tuti futuri.* Plaut.
Truc. *Ab ingenio est improbus.* Terent. Phorm. *Otiolum
ab animo.* Sic dicimus , *Virtute præditus , subaudito ab ,
vel cum.*

De. *More hominum facis ; amicorum consilio feci ;
Mea sententia , meo iudicio* , supple De. Cicero , *De
amicorum sententia Roscius Romanum confugit : idem , id-
que de meo consilio : idem Attic. Nihil faciam , nisi de
sententia tua : idem , Flere de morte alicujus.* Plaut.
Capt. *Rem de compaeto geri : idem Menech. Jube
te piari de mea pecunia : idem Epid. Quibus de si-
gnis agnoscebas.* „ [Virg. *Composito rumpit vocem* , sub-
audi de.

„ Ob , vel Propter. Virgilius , *Me discedere flevit* ,
subaudi

„ (20) subaudi ob, vel propter. Plautus, *Mæstus est, se
has ades vendidisse: Ægrotus est te videre.* Terentius,
„ *Desine Deos obtundere gratulando, inventam esse gna-
tam tuam,* id est, propter inventionem filiæ. Livius 29.
„ *Civitatem religio invasit propter crebrius eo anno de cælo
lapidatum, subaudi esse.]*

(20) Subaudi Ob, vel Propter.]
Sic Gellius IX. 3. *Quod ego
Dñs gratiam habeo.* Sallust. Orat.
I. ad Cæs. *Id certatum esse, ut
Cicero Famil. II. 10. Mi
Ruse, vigila, primum, ut mihi
succedatur, sin id erit spissius, il-*

*lud, scil. vigila, ne quid temporis
mihi prorogetur.* Terent. Hec.
IV. 2. *Tibi me esse suspectam, pro-
pter meos mores uxorem tuam abi-
isse.* Sulpic. Sev. II. 7. *Reus con-
stituitur, edicto Regis non paruis-
se.*

C A P. VII.

Adverbiorum & Conjunctionum Ellipsis.

A *Què in comparationibus parium subauditur :*
Plaut. Bacchid. *Quem amicum ratus sum, atque
ipsum sum mihi :* „ [& Pers. *Tu meum ingenium fans
non didicisti, (1) atque infans.* Catull. *Cur non pistri-
no traditur, atque asinus? pro, æquè atque, aut,
sicut asinus.* In Priapejis, *Qua succo caret, atque
petra pumex, id est, sicut pumex, instar pumicis.* Lu-
cil. *Calidissima, & olerum bene plena, atque anseris
collus: idem, An ego te, equam atque animosam, Thes-
salam, & indomitam, frenis subigamque domemque?
pro, sicut equam animosam.* Priscianus lib. 18. *te-
statur Latine dici, Facio, atque feci ante, pro, sicut
feci ante.]*

An,

(1) *Atque infans.]* In hoc Plau-
ti loco, qui est Persa II. 1. 7.
neutquam intelligitur *æque*, sed
vel *magis*, vel nihil omnino: quum
in hisce contrariis sæpe etiam ta-

lis copula soleat addi vel intelli-
gi, ut *Velis, nolis; fas, nefas;*
Sic ergo & *fans, infans, & cum
copula, fans atque fans, poteris
dici.*

X x 2

An, vel Ne. Terentius, *Melius, pejus, proffit, obfit, nihil vident, nisi quod lubet, subaudi an, ne, vel.* Plinius, *Studes? an piscaris? an simul omnia?* pro, *studeſue.*

Aut, vel Seu. *Velis, nolis; scias, nescias, subaudi aut, seu sive.* Cic. *quatuor, ad summum quinque, sunt inventi, qui Milonis causam non probarent.*

Enim, vel Nam, vel Quia. Terentius, *Hac quem illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi sinis, pro, tu enim.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi: idem, nimium ne crede colori: Alba ligustra cadunt, pro, Quia.*

Et, vel Atque. *Hac, illac; extra, intra; (2) æquè, boni; optimus, maximus; uti frui; dare legare; subaudi Et.* Vide Adrian. Card.

Etiā. *Non solum elegans, sed facetus, subaudi Etiam.* Vide Non.

Igitur, vel Ergo. Ovid. *Hunc quoque, sidera qui temperat omnia luce, Cepit amor Solem, Solis referamus amores, id est, Solis igitur.* Terent. *Hac non successu, alia aggrediemur via.*

Ita. *Faciam, ut jubes, subaudi ita, vel sic.* Horat. *Ut tu Fortunatus, sic nos te, Celse, feremus.* Plautus, *Ut velis esse me, ita ero.*

Hic acriter advertendum est, non posse in oratione poni

(2) *Æqui, boni.* Intelligitur in his omnibus copula, quæ ideo sæpe etiam additur. Plaut. *Curcul. I. 1. 65. Nil æqui bonique ab eo impetrare queo.* Florus I. 22. *Vehementius æquo bonoque cum Senatu certatum est.* Sallust. *Catil. 20. Ceteri omnes, strenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus sumus: quem locum male tentant Muretus & Ciacconius. Cap. 30. quibus omnia, honesta atque inhonestas,*

nesta, vendere mors erat. Tacit. *Hist. II. 56. In fas nefasque audiri.* Nihil ergo mirandum in Sallustio *Catil. 11. Avaritia semper insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur, ubi Menapius (probante Carolo ad Gellium III. 1. qui Auctor hæc verba Sallustii eodem illic modo citat) delet posterius neque, & ex Ablativo inopia facit Nominativum, sed male.*

poni ita vel sic, quin continuo subaudiatur (3) ut vel uti; nec item posse poni ut, cui non respondeat ita vel sic. Virgilius 4. Georg. *Ut binæ regum facies, ita corpora gentis.* In illis porro tritis, *Ita Neptuno visum est; Sic visum Superis; Sic fatur; Ita fatur;* etiam deest *Ut*, quasi dicas, *Ita fatur, ut diximus, aut dicemus.* Item quum precamur, *Sic tibi sit felix iter.* Martial, lib. 7. *Sic me fronte legat dominus, Faustine, serena, &c. Ut mea nec juste &c.*

Magis, vel Potius, Plaut. *Tacita semper bona est mulier, quam loquens,* id est, *magis bona.* [Livius 3. Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio, similis.] Sæpe Græcis deest μάλλον, id est, *magis*: unde ille, *Bonum est confidere in domino, quam in principibus.* Terent. *Si quisquam est, qui placere se studeat* (4) *bonis, quam plurimis,* id

(3) *Ut vel Uti.*] Aliquando etiam Si. Sueton. Tiber. 2. *Præcata propalam, ut ita demum sequeretur, si sibi pudicitia constaret.* Claud. 23. *Populi R. Seleuco Regi amicitiam ita demum pollicentis, si consanguineos suos, Alienses, ab omni onere immunes præstiuisset.* Plinius Paneg. 68. *Ut ita demum Te Dii servent, si bene Remp. re-vertis.*

(4) *Bonis, quam plurimis.*] Non ignoro equidem, sic eum locum distingui & exponi à multis Interpretum, etiam antiquis. Omnino tamen Ego arbitrer, arduiorem esse illorum sententiam, quam vetiorem. Nempe quantum diversi sint hominum eam optimorum sensus, ac difficile sit ipsi Jovi, ut dicitur, placere omnibus; idcirco se ex illis esse ait Terentius, qui studeant placere bonis, quam plurimis possit. Ceterum et Magis aut

Potius sæpe etiam omittitur per Ellipsin, passim observarunt eruditi. Vide Vossium de Construct. cap. 61. Adde Corn. Nepotem in Datam. 8. *statuit congruere, quam cum tantis copiis refugere.* Attic. 43. *Diligentia, quam prævia parare.* Vide ibi Notas Schottii. Pomp. Mela. III. 10. *Quos serpere, quam ingredi, referunt.* Tac. Ann. II. 3. *Tanto plura tribui par fuisse, quanto prima fors negavisset.* Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat.* II. 99. *Quantumque hebet ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordiam promptior.* de Germ. 6. *Cedere loco, dummodo rursus instet, consilii, quam formidinis arbitrantur.* Plinius Panegy. 73. *Nam quanto magis a se reprimebatur nostrum gaudium, exarsimus, pro tanto magis exarsimus.*

id est, bonis potius, quam plurimis, id est, ut ait Cicero, in 4. Ann. Agrippa claris majoribus, quam in 1. Ann. Et pacem, quam bellum probat Menech. sc. Nimis. Quin vidua, vivam, quam si perferam. Vide Prius.

Ne: Cave cadas; cave faxis, supple ne. Ut in Valla, & alii: Cicero, Nonne caveam; Plaut. Tu cave, quadraginta ascepsilla; Terent. Etiam caves, ne videat te aliquis. Ut. v.

„ [Neque Cicero hoc mihi persuaderet, subaudi quisquam alius: nam, ut in pro Scauro ait „ Neque est conjunctio disjunctiva, & semper „ rursus inseratur, ut, Neque hoc, Neque illud, „ mox, Neque ignoro, aliquando hoc verbum „ semel poni. Cic. pro Scauro, Ac neque Aquilius „ Crassi factum potuit imitari: ubi subauditur, „ quam alius. Vide Vel.]

Non. Post Non modo, Non solum, Non tantum. Oratio dubia non sit, deest Non, ut si dicas, (5)

(5) Alexander non modo &c.] Valde tamen ego dubitem de sinceritate istius locutionis seu Ellipseos, in qua post Non modo sequitur affirmativa, seu sed etiam. Nam huic quidem nulla subest ratio, quæ abunde adest, quum sequitur negativa, sed ne, quumque unum est Periodi Verbum, quod cum negatione conjunctum ad utrumque ejus membrum referri potest & debet. Et enim quum dicitur, *Ista non modo homines, sed ne pecudes quidem ipsa passura videntur.* Ne exponi seu dividi debet in Etiam non, &c. Non referri ad verbum ipsum videntur. Jam vero sicui, Affirmando dicam, *Ista*

non modo pecudes, sed etiam homines, videntur passuri, eorum in constructione & expositione verbum illud videntur passuri, quasi bis positum haberi debet: sic in Negando, *Ista non modo homines, sed ne pecudes quidem, vel, quod idem est, sed etiam pecudes, non videntur passura.* his istic quoque positum censetur Verbum cum sua negante particula; atque adeo in priore parte intelligitur, ut per Ellipsem omissum, non tantum illud Non, sed integrum illud Non videntur passuri. Manifesta sic est trochæ Ellipseos ratio. At quam nimis dabis, Ut in priore parte intelligam non modo Verbum, quod in

in posteriore exprimitur, sed etiam Negationem una cum Verbo, quæ tamen istuc nulla est Verbo addita. Ines ex natura vocabulorum aut locutionis hujus recte potest poni; aut Ut in prioris parte intelligam Negationem solam sine Verbo; quando illa aliud jam habet Verbum: veluti, quod Valla adfert, *non modo* (pro *non modo non*, sicut omnino dicendum est) *absolvo hunc, sed ne levi quidem pena eum eo transgredendum puto*. Ferri tamen hoc posterius aliquando possit, quando scilicet in eadem re a minori proceditur in negando ad majus. Et ita apud Livium xxv, 26. in descriptione gravissimæ pestilentie; *postremo inter assuetudine mali effravere animos, ut non modo lacrymis iustoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent*. Minus erat non prosequi mortuos comploratu; Majus non efferre eos, aut sepelire. Sola ergo negatio majoris retrahitur istuc ex posteriore membro etiam ad Minus in priore. Ferri itaque hoc possit in tali negatione; at quando sequitur *sed etiam* affirmativum, id vero quod nulla ex parte ferri aut explicari analogice queat, non video. Adferuntur tamen exempla tum hic à Sanctio, tum à Mureto in Vanis. At ego illa, cum sint paucissima respectu aliorum, nullas dubito vel corrupte edi, vel perperam citari, vel male explicari. Varronis locus haud dubie corruptus est, desideratque voculam *Non*. Quæ Mure-

tus adfert loca ex Cicerone de Officiis, alterum ex lib. II. cap. 13. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie, certe in edd. Gruteri & Gravii eduntur; scilicet ut Negatio in priore parte bis exprimitur. Duo alia loca, quæ hujus generis sola supersunt, perperam exposuit. Veluti Catil. 1. cap. 3. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, sed etiam videam*. Sensus esse debet, si sic legatur: quæ tu in secreto agis, ea non modo scio, ut audita, ac ab alijs relata, & ita quodammodo adhuc incerta, sciri solent, sed etiam adeo cito & certo resciscio, quasi præsens interesset & viderem omnia. Minus utique est audire res ab alio gestas, quam præsentem videre eas, & idcirco accipienda hæc, quasi tali modo distincta legerentur, *quod ego non, audiam modo, sed, etiam videam*, pro *sed non etiam videam*: ut adeo negatio alia non tam in priore membro quam in posteriore sit intelligenda, & ex priore repetenda; seu ut Negatio unica ad utrumque membrum sit referenda. Sed tamen & hic alterum *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, sed & ante *Videam*, tum in edd. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Obsery. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abesse vel adesse debet, atque adeo prius diversa est hæc locutio ab illis Sanctianis & Muretianis reliquis, in quibus in posteriori membro est affirmatio, nec intelligi debet ulla negatio.

quum hic, si in priore, etiam in posteriore sit intelligenda, quasi diceretur, quod ego non modo non audiam, sed etiam non videam: immo in posteriore sit omni modo intelligenda, etiam si in priore non intelligatur alia, quam quae istuc exprimitur, ut modo ostendi faciendum. Verum tamen & rectius crediderim, ut longe est expeditius, inferi his duplex non, cum ante audiam, tum ante videam. Alter locus est ex orat. pro Coelio: *Plures genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris reperimus.* Non insexplicitum, quia verba per se mihi patent aliter interpretanda. Nam vel accipienda est vocula *vix*, ut his posita, hoc modo, non solum *vix* in moribus nostris, sed *vix* jam in libris reperimus: vel potius resolvenda est significatio ejus in *ferme* non, pene non, & que ac Ne, quam sequitur, in etiam non, & sicut saepe alias faciendum esse constat inter Brutitos, maxime vero in Negativa ejusmodi sententia. Ita exempli gr. *Negat* in expositione & constructione accipiendum est saepe, tanquam si scriptum esset, *Non dicit, vel dicit non &c.* Auct. ad Heren. IV. 26. *Negat se accedere posse, nec adificare etiam nunc audere.* Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, sed ordinarii juris esse.* Clarum hæc exponi non posse, nisi ut resolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum significatio, sed dimidia pars ad alterum quoque mem-

brum possit referri. In priore loco de *videre* tantum vox, *Negat* vocula. Nec, *Sensus* est, *ris* membri est, *Et* *audere se &c.* Sicut *Ciceronis* loco *patitur* *nis* & *Vix*, quae cum *audere* iungenda cum *inso*, *ita* simul cum isto *Vix* intelligenda in priore istius membri, quasi adificatur, tum in moribus nostris, tum in libris reperimus. *Plures* non reperimus. *Plures* generatio, quae est in *re*, in sententia formando committitur debet, tanquam cum *vix* juncta, & cum illo *simul* intellecta in priore membra orationis. *Ista* non modo *hominum* *peccatos* quidem *videmus* *peccata*. Quorum *sententia* *est* *ita*. *Ista* non modo *hominum*, non *passuri* *videntur*, sed *videntur* *peccatos* non *passuros* *videntur*. *Restat* locus *ab* *audere* *nostros* *aliquid* *ex* *Ciceronis* *Oratore*. *Is* vero *perpetuum* *exponitur* & *exhibetur*. *Commendat* *istis* *Cicero* *paromiam* *Oratoris* *in* *adhibendis* *figuris*, sed *nam* *ut* *tamen* *permittat* & *commendet* *simul* *dictum*. *Proinde* *ait*. *Nam* *si* *in* *epularum* *apparatu* *a* *magis* *centia* *recedens*, *non* *se* *parum* *solum*, *sed* *etiam* *elegantem*, *videri* *volet*, *eliger*, *quibus* *utatur*. *Nempe* *Oratorem* *a* *tumore* *recedentem* *vult* *Cicero* *tamen*, *non* *esse* *Parcum* *tantum* *in* *figuris*, *sed* *etiam* & *vel* *maxime* *Elegantem*, *seu* *eligere*, *quibus* *utatur*, *plane* *sicuti*

homines, sed ne pecudes quidem nobis passura videantur: ibidem, Sed ita, ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant: idem Orat. Nam si, ut in epularum apparatu, non se parvum solum, sed etiam elegantem videri volet. lib. 10. Attic. epist. 7. Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile: idem in Oratione. Neque solum inscientiam meam, sed ne rerum quidam magnitudinem perspicere: &c. Luc. Mortuorum non modo vitæ commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam careret. Varro lib. 8. ling. Lat. Dicam de universa analogia,

sicut qui à magnificentia in epulis appanandis recedit, non id simpliciter agit, ut Parcus, seu non amplius Magnificus, sed etiam & inprimis, ut Elegans videatur. Neutiquam ergo illic non parvus solum ponitur pro, non solum non parvus, sed & contrario dicitur, eum velle videri sicut parvum, sed non solum, verum etiam elegantem. Sed non sanctius modo, verum & Alii, Viri Doctissimi, quod miror, letitiam hanc, Non modo, sequente sed etiam, admittere potuerunt, licet nulla ejus dari possit ratio. Hinc apud Ciceronem pro Sulla cap. 2. Statuerunt tantum illud esse maleficium, quod non modo non occultari possit, sed etiam aperiri illustrarique debeat, Gruterus ex uno MSc, quem tamen laudat, posterius non vult expungi, sed male profus. Sic Famil. VII. 11. Non modo non fecit, sed quum de hostibus ageretur &c. tamen: ubi Manutius itidem suspicatur scriptum non modo fecit. Vide Eum ad I. 9. & ad hæc verba, non modo premiis, sed ne periculis quidem compulsus, ullis ad eorum causam me adjungerem: ubi

multis hanc phrasin probat. sequente sed ne, sed male exponit non modo per nedum, nec distinguit inter eam, siue sequatur, sed ne, siue sed etiam. Duntaxat paulo & turbarior est ordo hujus locutionis apud Livium XXXIV. 39. nam propter angustias loci conferamque turbamur non modo ad emittenda, cum praeursor, quo plurimum concitantur, arma, spemque habebant, sed ne, ut de gradu quidem libero & stabili conarentur. Longe clariora hæc & concinniora forent, si illa, spemque habebant, in extremum periodi fuissent rejecta. Sed similiter fere Cicero Philipp. II. 43. quos clienter nemo habere velit, non modo esse illorum, clienter. Nam & illic ex priora membro ad posterius quoque referendum illud nemo velit. Sed & sic fere Idem Famil. 1. 9. nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Casare intercessu, quod illa non ita illustri gratia exreperit, ut, &c. ubi itidem ex superioribus repetendum, nullum meum minimum, sicut ex posterioribus ad utrumque membrum referri debet, pro Casare intercessu.

cur non modo videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in usu quodammodo sequenda. Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. Variarum. Accipe rursus (6) testimonia integræ locutionis. Cicero de Senect. Quia non modo vituperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est: ibid. Nec solum non molesta, sed etiam jucunda: ibidem, Sed videtis, ut senectus non modo languida atque iners non sit, verum etiam operosa, & semper agens aliquid & moliens: ibidem

(6) Testimonia integræ locutionis.] Diversæ sunt hæc locutiones, inque iis ideo exprimitur in priore membro negatio, quia in posteriore est sensus affirmans, non negans, nec proinde ex posteriori membro in prius illud revocari potest. Illa negatio, seu potius ex illius totius sententia non potest simul commune verbum & communis negatio in utrumque membrum dividi, ut fit in superioribus locutionibus, in quibus in posteriore membro occurrit *sed ne*. Non ergo reprehendi hic debebat Valla, qui d. l. recte ait, *At quoties dictionibus quadam adest contrarietas, non possis tollere alteram negationem, h. e. tunc in priore membro, in quo occurrit non solum, non recte omittitur per Ellipsin altera negatio, sed omnino exprimi tunc debet, quia sensus posteriori contrarius eam postulat. Quæ vera est observatio, quam videas velim apud ipsum Vallam. Male tamen ibidem inculcat ille Boëthium, tanquam vitiose locutum lib. 3. in Ciceronis Topica, si non confuse solum, verum etiam distribui & suarum partium proprietate noscantur. Putat dicendum, non solum non confuse. Sed non intellexit Boëthium, cui confuse no-*

scere est noscere generaliter summa rei alicujus capita, quod longe utique minus est, quam rem noscere particulatim, & per singularem ejus partium proprietatem, atque ita recte progreditur Boëthius per Non solum, sed etiam, a minore cognitione ad majorem. Contra Lactantius lib. 1. progreditur a majore ad minores. Quis enim mentis evole. Nam modo futura prædicere, sed etiam coherencia possit loqui? Nulla hic culpa librarij, nulla Lactantij. Oratio est interrogans, quæ involvit negationem rei interrogatæ. Jam in Negatione directa prius utique negamus in rebus facultatis difficiliora, & ita progredimur ad neganda etiam faciliora. Veluti, Homo emotæ mentis non modo futura prædicere non potest, sed etiam coherencia loqui non potest. Vel, ut ex usu Linguae & superiorum locutionum solebant Veteres, Homo enim mentis non modo futura prædicere, sed ne coherencia quidem loqui potest. Apud Lactantium ergo nihil mutandum, & non modo ponitur eo istic sensu, quo dici potuisset, non dicam futura prædicere, sed coherencia possit loqui.

idem pro Corl. *In qua non modo crimen non habebat, sed vix diserui, adolescentis cohærebat oratio*: idem pro Dejot. *Non modo tibi non succenset, verum omnem tranquillitatem, &c.* idem 2. Philip. *ut non modo non cohærentia inter se diceret, sed maxime disjuncta atque contraria.* Nec tibi ego autor sum, ut semper post, non modo, non solum, non tantum, suppleas [scil. in explicando] negationem: nam sensu integro poteris dicere, *Non solum dives est, sed etiam doctus.* Cicero pro Planc. *Manlius non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio.* Hæc verius, quam Valla lib. 3. cap. 27.

Non solum. Quintil. *Quum Ciceroni dormire inter-
rum Demosthenis oratio, verum etiam Homerus ipse videatur, subaudi non solum.* Cic. *Urget ille quidem, & Philottimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interviso.*

Olim. Horat. in Arte, *Tibia, non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque amula, sed, &c.* id est, *Tibia olim non erat, ut nunc &c.*

Post. Livius, *Quadringentesimo anno, quam Urbs Romana condita erat, (7) id est, postquam*: „[idem, *Is dno-
decimo die, quam conscenderant navem, Phaleram tenuit*:] idem, *Anno tricesimo altero, quam Roma condita erat*: idem, *Altera die, quam à Brundisio solvit.* Cicero ad Terentium, *Postridie intellexi, quam à vobis discessi.*

Prius. Sæpe deest (8) particula Prius, ante vocem *Quam.* Terent. Eunuch. *Omnia experiri, quam armis* sa-

(7) *Id est, postquam.*] Vel plenius, *post illam horam, ad quam &c.* Vide supra pag. 208. & 209. Sed & aliquando, licet rarius, omittitur similiter *Ante.* Plaut. Men. prol. v. 62. *Eum heredem fecit, quam ipse diem obiit,* h. e. ante illam horam, ad quam diem obiit. Adde seq. paragraphi exempla, præter ultimum, in

quo potest intelligi *Tā* vel *Magis.* (8) *Particula prius.*] Aliquando etiam potius. Plaut. Men. V. 1. 26. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.* Gell. Noct. Att. II. 2. *Declinanda sensim, quam respuenda.* Deest aliquando etiam *Aliiter.* Suet. Galb. 8. *Nunquam iter ingressus, quam ut secum ferret.*

supientem decet; sed ibi legitur nunc, *Quam* Terent. *Amphit.* *Gravidam ego illam hic reliquit*, *Quam* legit Janus Gulielmus in *Quæst. idem* *Plaut.* *Confit cito, quam si tu objicias formicis populi* *Magis.*

Quam Terent. *Adelph.* *Plus quingentas colas, quam ego* *git mihi*, id est, plus quam. Varro *Rust.* *Non minus* *oportet iniri hircas, ut trime pariant*, id est, *trime* *mas*: idem, *Videndum ne sint minores trime*, *cent annorum*; [idem 2. *Rust.* in fine, *Non minus* *benus in centenas oves hircas, singulos homines; in pelle* *tas, binos; pro, non minus quam singulos, quam binos.*]

Terent. *Eunuch.* *Accede ad ignem hunc, jam calefeceris* *satis*, id est, plusquam satis sit, ut notat *Quintilianus* *quamvis* *Dotato* videatur pleonasmus. Idem *Terent.* *millies audiret.* *Plin.* lib. 10. *Plus vicenaquena* *banda* *subiecti* *vetant.* *Livius*, *Capta amplius duo milia* *minuunt*, minus duo millia circa *muros* *caesa.* *Cicero* *Rosc.* *comed.* *Amplius sunt sex menses* *triennium* est. ibid. *Triennium amplius in adversis* *re patris.* *Plaut.* *Epid.* *Plus jam sum libera* *quam*

quam ante. *Deest & Quam* post aliqua comparatione *Virg.* *Tristior, ac lacrimis oculos suffusa.* Est, *Tristior* *vertiorem*, *subaudi*, *quam antea eras.* (9) *Nec audiendus* *est* *Quintilianus*, & alii, qui putant, *comparativum* *posse accipi pro positivo.* *Terent.* *Liberius vivendi* *potes*

potestas, *supple quam antea.* *Quam* pro. *Docent Grammatici*, quasdam esse *comparationes obliquas*, vel *improprias*; ut, *ditior opinio* *ne*, *tristior solitudo*, *cogitatione citius*, *calceus major pede.* Sed in his & similibus (10) crediderim *desse quam pro.*

Quam pro. *Docent Grammatici*, quasdam esse *comparationes obliquas*, vel *improprias*; ut, *ditior opinio* *ne*, *tristior solitudo*, *cogitatione citius*, *calceus major pede.* Sed in his & similibus (10) crediderim *desse quam pro.*

Quam pro. *Docent Grammatici*, quasdam esse *comparationes obliquas*, vel *improprias*; ut, *ditior opinio* *ne*, *tristior solitudo*, *cogitatione citius*, *calceus major pede.* Sed in his & similibus (10) crediderim *desse quam pro.*

(9) *Nec audiendus est.* Vide & *supra* pag. 221. 222. & quæ nos *hic* notavimus.

(10) *Crediderim desse quam* *pro.* Non adeo male hoc *quidem*, sed tamen & illa *Isæanis* *Comparationi* vel *Superlacioni* *Ellipsis* *præpositionis* *Præ*, *statui*

DE ELEPSI ADVERBII CONJUNCTIONUM. 701
Cic. 13. Philipp. *Plus etiam quam pro virili parte obligatum*
puto. Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re vestita*;
idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus, quam pro numero*
manentium, factis; idem lib. 5. dec. 3. *Major, quam*
pro numero hominum, editur pugna. Q. Curtius lib. 5. *Ven-*
tus majorem, quam pro flutu, sonum edebat. Integre ita
que dicemus, *vestis major est quam pro corpore; calceus*
laxior est quam pro pede, (11) vel quam præ pede.

Quamquam. Particula *Tamen* adversantem aliam de
illoq. fide

in his quoque potest ac debet
Vide me ad pag. 192. Nec ul-
la est ratio, quare hic admittere
nolimus illam, quam vocant
Grammatici *Obliquam*, *Compa-*
rationem; cum sæpe in aliis lo-
cutionibus manifeste ea depre-
hendantur. Veluti apud Justin. 1.7.
Nullus, tamen, fortuna, Candauli
comparandas. IV. 3. *Facinus nul-*
li Tyranno comparandum. Sall.
Jug. 83. *Comparato nunc cum il-*
lorum superbia me hominem no-
vum. Vide Gronovium Observ.
IV. 8. Immo vero pleraque hu-
jus locutionis seu Comparationis
exempla respuunt supplementum
ab Auctore propositum, nec al-
liud recipiunt, quam usitatum
illud *Præ*. Sallust. ad Cæs. *Ita*
sibi quisque alterius potentia carior
erat. Neutiquam potes hic in-
telligere *Quam pro*, sed neces-
sario debes *Præ*. Sensus enim
est, quisque sibi ipse erat carior,
quam erat illi alterius potentia.
Corn. Nepos Hannib. 12. *Plu-*
res præter consuetudinem armatos
apparere, h. e. plures, præquam
consuetudo ferebat. Similiter
Græci. Aelianus Var. Hist. IV.
20. de Democrito, *σπερ τοιαύτη*

ἡ ἐξ
quam, fecerat. Moddlaus. V. 6.
ex persona Alexandri, ὅτι καὶ
τοιαύτη ἡ ἀντιπαράστασις καὶ ἡ
ἀντιπαράστασις, ubi melioris auctoris
non notat directe, *maiores ipso*,
sed oblique, *maiores, quam quos*
ipse Alexander ciceret. Sic ergo &
ditiore opinione est idem ac *præ* opi-
nionem hominum, seu quam est o-
pinio hominum, quod utrumque
eodem sensu & æque recte di-
citur.

(11) *Vel quam præ pede.* Hoc
vero ineptum, nec ullum habet
sensem. At cum dicis, *Calceus*
est laxior quam pro pede, sensus
est, *calceus est, laxior præ ea*
mensura, ad quam esse debebat
laxus pro pede, seu pro pedis
magnitudine, h. e. ut aptus sit
pedi. *Calceus laxior præ pede* est
laxior supra vel ultra pedis ma-
gnitudinem, aut mensuram: in
qua locutione nullum habet lo-
cum vocula *Quam*. Auctor no-
ster confundit in Comparationi-
bus *præ* & *pro*, tanquam ejus-
dem, licet revera diversæ, istic
significationis præpositiones. Vi-
de & supra pag. 193, 194. &
quæ ibi notavimus.

siderat. Cicero pro Arch. *Qui sedulitatem mali poeta duxerit aliquo tamen premio dignam*, id est, *quamvis mali*: idem pro Mil. *Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus est*: idem in epist. *Tamen à malitia non discedis*. Valla lib. 2. cap. 40. Vide *Tamen*.

Quasi. Horatius. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres*, id est, *quasi fidus*; hoc enim est officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat. Idem, *vixisset canis immundus*, id est, *quasi, tanquam, seu veluti canis*. Vide *Tanquam*.

Sive. Catull. in Phaselo, *Læva, sive dextera*. pro, *sive læva, sive dextera*. Hor. *Cantamus, vacui, sive quid urimur*. idem, *Quo non arbiter Adriæ major, tollere, seu ponere, vult freta*. idem, *Et Sthenelus sciens pugna, sive opus est imperitare equis*. „ [Propert. 2. eleg. 26. *Seu* „ *mare per longum mea cogitet ire puella, Hanc sequar* „ *& fidos una aget aura duos*. Ubi *Seu* semel tantum ponitur, (12) & significat etiam, sicut *Vel* semel positum. Vide *Vel*.]

Sed. Horat. *Qui sit Mæcenas, ut nemo sua sorte contentus vivat, laudet diversa sequentes* ? pro, *sed laudet*. Idem, *Maliis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior quam tibi, Virgili*, pro, *sed nulli*: Idem in Arte, *Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis speret idem, sudet multum, frustra que laboret, ausus idem*; pro, *sed sudet*.

Si. Horatius, *Decies centena dedisses huic parco, subaudi, si dedisses*. „ [Catullus, *Utor tam bene, quam mihi, hi pararim, subaudi si*. Plaut. Pseud. *Si mihi dare vis, pecuniam, magis erit soluta, quam ipsi dederis, pro quam, si*. Lucretius, *Scipio ossa dedit terræ, proinde ac famul* „ *in-*

(12) Et significat etiam.] Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel* si, h. e. etiam si, licet. Sic *Vel* si apud Cicer. Famil. V. 12. *Quæ vel si nulla sint, nihi-*

lo sunt tamen obscuriores clari Viri. Jam ex *Vel* si composita & contracta sunt *Sive* & *Seu*, ut *Neu* contractum est ex *Neve*.

„ *infimus esset*, pro, ac si: idem lib. 6. *Ubi se quisque*
 „ *videbat Implicitum morbo*, *morti damnatus ut esset*, pro,
 „ *ut si esset damnatus.*] Cic. Parad. *Poscit, dandum; eji-*
cit, abeundum; minatur, extimescendum; id est, si pos-
cit. Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo:* idem Phorm.
unum cognoris, omnes noveris: idem Heaut. *Rectum est,*
ego ut faciam; non, ut deterream, id est, si rectum est, ut
ego itidem faciam; si non est, ut te deterream: Sic enim
 ego ante Faernum dispunxi. Horat. I. Carm. *Sapias, vi-*
na liques, (13) id est, si sapias.

Sic. Horat. epist. 18. *Ut Matrona meretrici dispar erit*
atque discolor, infido scurra distabit Amicus, id est, sic in-
fido &c. Idem Satyr. I. *Dives, ut miretur nummos;*
id est, sic dives, vel ita dives, ut infra, ita sordibus, ut
se, &c.

Tamen. Terent. Adelph. *Quanquam est scelestus, non*
committet hodie iterum ut vapulet, id est, non tamen com-
mittet. „ [Virgil. *Quod cum me saepe rogaret, Non tulit*
 „ *Antigenes, & erat tum dignus amari, pro, & tamen*
 „ *erat.*] H.

Tanquam. Apud Horatium „ [& Virgil.] saepe &
 elegantissime deest *Tanquam*, vel *quasi*. [Virg. II. Æn.
 „ *neid. Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro, ubi*
 „ *Servius; (14) deest Quasi: nam contrarium est, quod*
 „ *paulo prius de se dixerat Æneas, Fama super æthera no-*
 „ *tus. Facit autem hoc frequenter Virgilius, ut hanc parti-*
 „ *culam subtrahat; ut, Medias inter cædes exsultat Ama-*
 „ *zon, pro, quasi Amazon: nam Camilla Volscæ fuit.*]

Hor. Oda 7. lib. I. *Sic tu sapiens finire memento tristi-*
tiā:

(13) *Id est, si sapias.*] Absonum hoc est, quum legatur *istic sapias*, ut ipse etiam Sanctius heic exhibet. Horatius autem Od. I. 11. monet Leuconoem, ut *sapiat*, h. e. tempore suo utatur, &, dum licet, genio indulgeat.

(14) *Deest Quasi.*] Non erat id opus hic quidem loci. Dicit enim Æneas *istic se*, non omnino & omnibus ignotum, sed ignotum in Libyæ desertis, licet alibi esset fama super æthera notus.

tiam : epist. 2. lib. 1. *Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset*, id est, *tanquam stultus*; Ulysses enim non dicitur stultus. Oda 26. l. 1. *At tu nauta vagæ ne parcè malignus arenæ particulam dare*, id est, *tanquam malignus*; Oda 13. libro 4. *Ludisque, & bibis impudens*; Epist. 15. lib. 1. *Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ*, id est, *tanquam juvenem*; nam senex erat. lib. 1. epist. 2. *Vivendi qui rectè prorogat horam*, *Rusticus expectat, dum defluit amnis*, id est, *tanquam rusticus*. Vide *Quasi*.

Vel particula sæpè subticetur, ut diximus in particula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris considerationis; nam quum dicis, *vel stultus hæc intelligeret*; *vel Priamo miseranda manus*; deest aliud *vel*, (15) ut sit, *vel* *Pria-*

(15) *Us sit*; *Vel Priamo*.] Potius, *Vel aliis*, *vel etiam ipsi Priamo hosti*. Nam hæc locutiones, in quibus *Vel* solum ita emphatice ponitur, accipiendæ sunt & supplendæ ad exemplum istius Tulliani; *sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*; & Plautini ex *Pseudolo*; *Vel etiam matrem quoque*. Vide *Negue*, & infra cap. 15. Sunt tamen nonnullæ etiam locutiones, in quibus supplementum ex hac Analogia reperire vix ullum possis, & in quibus vocula *Vel* emphatice accepta per Ellipsin, degeneravit paulatim in Usu ab natura & analogia suæ significationis longissime recedentem. Veluti quando post laxiorem sententiam subjicitur unicum, sed præcipuum, ejus documentum seu exemplum. Terent. Heaut. IV. 6. 1. *Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet, quam invitus facias*: *Vel me hæc deambulatio, (quam non laboriosa!) ad languorem dedis*, Hecyr. I. 1. 1. *Perpol-*

quam paucos reperias meretricibus Fideles evenire amatores: *Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bæchidi, quam sancte, nunquam illa viva dacturum uxorem*; *Hæm dixit*. Cicero Famil. II. 13. *Raras meas quidem, sed suaves accipio literas*: *Vel quas proximè acciperam, quam prudentes, quam multi & officii & consilii*! VII. 24. *Amoris quidem tui, quoquo me verti, vestigia*; *vel proximè de Tigellio*. Plautus Menech. V. 2. 119. *Heu hercle morbum acerrimè ac durum*; *Di vobstram fidem*! *Vel Hic qui insanit, quam valuit paulo prius*! Ei derepente tantus morbus incidit. Sensus in his omnibus est: *Ut alia taceam, ex solo hoc & unico exemplo satis patet veritas rei, quam dixi*. Sed quomodo hæc Analogice explenda sint, haud scio, nisi velimus integrum excogitare comma, quod ad eam rem adhibeamus. Nam certe non alia res, sed sola deambulatio ad languorem dedis, solus Pamphilus juravit Bæ-

chis

Priamo, vel aliis hostibus. Scio Donatum accipere *Vel* pro *Etiam*. Budæus in commentariis exponit pro *Nam*. Donatus rursus in Phormione pro *Saltem*. Ego vero, cui unius vocis unica semper est significatio, semper disjungentem particulam assero, & alterum *Vel* deesse confirmo. Hoc præclare elicies ex Persio Satyr. 1. *Nemo hercule*, inquit, *leget hæc: vel duo, vel nemo*. Terentius Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas*: (16) tolle hinc duo *vel*, & remanebit *Donā-*

chidi. Dicitur forsitan plenius posset; Vel aliud quidvis hanc rem probat, vel etiam hic Pamphilus, fidelis minime Bacchidi, dum iuravit &c. & tamen duxit uxorem. Sed longe hæc abeunt ab ipso illo brevi nexu verborum, quæ restulimus. Ursinus Tom. I. pag. 1097. item iterum movet mihi & Sanctio de supplementis, per quæ hujus particulæ usum ad rationem Grammaticam redigere studuimus. Ipse vero vult, quando dicitur, *Vel Priamò miseranda manus*, intelligi potius, *nedum aliis*, vel *non modo aliis*, quia Cicero dicat, *per me vel stertas licet, non modo quiescas*. At quid hæc pertinent ad indagandam primitivam voculæ naturam & significationem & constructionis Ellipticæ rationem? Quanto rectius supplentur Ciceronis verba hoc modo, *per me ut vel dormias vel stertas, licet, non modo licet, ut quiescas*. Sed Vir Doctissimus semper fere confundit significationes primitivas, & usum deia vel abusu ab illis paulatim longe deflexas, dum in indaganda significationum constructionumve origine & vera ratione respicit potissimum significationes posteriori usu receptas.

Hinc factum ut voculam hanc modo pro Adverbio, & in contrario quidem sensu *Intendendi* & *Minuendi*, modo pro Conjunctione habeat. Sunt sane quædam hujus Voculæ locutiones Elliptico usu seu abusu receptæ, quæ commode satis suppleri nunc nequeunt. Sed hoc non mutat naturam vel primam vocabulorum significationem. Nam quod ait istis supplementis enervari vim omnem orationis, quia nunquam ita plene loquantur Auctores, id vero quum a libi antea, tum hoc libro cap. 2. No. 1. abunde refutavimus.

(16) Tolle hinc duo *Vel*,] Scilicet cum suis adjunctis, ut remaneat, *Hanc tu mihi vel precario fac tradas*. Sic in seq. exemplo breviter potuisset dici, *Sunt illa quidem vel maxima*: quo modo passim loquuntur Auctores. Mela II. 1. *Experiem esse cadis, inter opprobria vel maximum est*. Phædrus Fab. 84. *Optem necare te vel majore incommodo*. Florus II. 19. 1. *Reliqua sæculi ut grandia æque, ita vel magis turbida & fœda, supple, ita vel æque vel magis turb.* sicuti in Phædro, *vel hoc vel majore incomm.* Nam non significare *E-*

Y y

uam,

Donati expositio pro *Etiam*. Cic. Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima: tolle alterum membrum, ut in sequentibus.* „[Propertius 2. eleg.

„3. *Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles, vel*

„*Priamus.* Si tollas duo postrema verba, videbitur

„*Vel* significare *Etiam*. Plaut. Merc. act. 2. sc. 2. *Vel*

„*ut scias me amare, cape cultrum, seca digitum, vel au-*

„*rem, vel nasum, vel labrum, non me movebo, nec secari*

„*sentiam: & Pseud. act. 1. sc. 1. Tuum tangam patrem.*

„CA. *verum, si potes, pietatis causa, vel etiam matrem*

„*quoque,* [Horat. in Arte, *Multa senem circumveniant*

incommoda, vel quod Quærit, & inventis miser abstinet,

ac timet uti; Vel quod res omnes timide, gelideque mini-

strat: idem lib. 3. Ode 24. Vel nos in Capitolium, quo

clamor vocat, & turba faventium; vel nos in mare proxi-

imum gemmas mittamus: ibidem Ode 29. Cras vel atra

nube polum patet occupato, vel sole puro. Itaque particula

Vel sola poni non potest, nisi aliud *Vel* intelligatur. Vi-

de *Sive*, „[& *Neque.*]

Verò. Quintil. *Pro patre mori possum, coram patre non possum: deest verò, vel autem.* Terent. *Traditus sum mulieri, illa illico ubi me accepit, &c.* Cic. *Hæc morum vitia sunt, non senectutis.*

Usque. Horat. *Ad unguem factus homo, (17) pro, usque ad unguem.* Virgil. *Si non exosus ad unum Trojans; Et ad unum omnes occidit.*

Ut. Terent. *Heaut. Ejus anus causa, opinor, quæ erat mortua, id est, ut opinor.* Cic. *Tuscul. Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu silentium.* Pessimè

tiam; ut Donatus voluit, liquet ex hisce Plauti, *vel etiam matrem quoque*, ubi, ne quis eam significationem huic Voculæ inesse putet, videmus ei addi simul *Etiam & Quoque.*

(17) *Pro, usque ad unguem.*] Vel, ad sustinendam probationem unguis, h. e. accuratissimam. Vide Persium Sat. I. v. 65. & ibi Casaub.

simè Linacer hic supplet, *credo quòd propter*: (18) nihil enim tam barbarum est apud Latinos, quàm, *dico, quòd, sequitur quòd, intelligo quòd*. Deest & *Ut* in illis, *volo facias; nolo dicas; velim desinas; rescribas ad omnia rogamus; & in illis, Sine veniat; sine faciat*. Terent. Eunuch. *Sine ut veniat*. „ [Deest etiam *Ut* in hoc Teren- „ tii, Eunuch. act. 2. sc. 2. *Næ tu istas faxo calcibus fru- „ stra insultabis*. (19) Prisci enim *Ut* promiscue cum indi- „ cativis, & subjunctivis verbis, quæ vocant, junge- „ re solebant, cum aliud nihil significet, quam *Quo- „ modo*. Itaque apud eundem Terentium legimus, *Jam „ faxo hic erit*. Et Plaut. Epid. act. 1. sc. 2. *Jam faxo „ hic aderit*: idem Cas. act. 5. sc. 2. *Faciam cavebunt, „ qui audierint*; & Epid. act. 5. sc. 2. *Ego faxo scies hoc „ ita esse*. In his deest *Ut*, quod exprimitur Asinar. act. „ 5. sc. 2. *Faxo, ut scias, quid periculi sit*, id est, ita fa- „ ciam, quo modo scies, vel scias: Pæn. act. 5. sc. 2. „ *Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis*, id est, ad eum „ modum faciam hospitium, ad quem modum vos levi- „ ter illud laudetis, vel laudabitis. Bacchi. act. 3. sc. 4. „ *Ego faxo haud dices naclam, quem derideat*: & act. „ 4. sc. 8. *Faxo se haud dicat naclam, quem derideat*: „ Amph. act. 5. sc. 1. *Magis jam faxo mira dices*: Rud. „ act. 5. sc. 2. *Jam faxo exhibit senex*.]

Ut ante Ne. Horat. 2. Serm. *Ne faciam, inquis, omnino versus*, id est, *ut ne faciam*. Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne*, idem esse, quod *ut*: Imo semper in his formis, *cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat*, deest *Ut*. Cicero 3. Verr. impetrant, *ut ne jurent*: ad Q. Fratrem libro 3. *opera datur, ut judicia ne fiant*: idem Bruto lib. 13. *Ut ne quid meorum tibi esset*
igno-

(18) Nihil enim tam barbarum est.] At vide sis, quæ pro ista locutione disputavimus pag. 499. & seqq.

(19) Prisci enim ut &c.] Potius

crediderim; in his locutionibus Faxo poni simpliciter, pro ut faxo, sicuti credo, opinor, pro ut creda, ut opinor.

ignotum , animadverti operam te dare Terent. Hecyr. Nempe ea causa , ut ne id fiat palam , Idem And. Principio , ut ne ducas. Itaque dicimus eodem sensu cave cadas ; cave ne cadas ; cave ut ne cadas.

Utinam. Catul. Tecum ludere sicut ipsa possem, (20) supple utinam. Virgil. Troum arma secutum Obruerent Rutuli. Ovid. in epist. Me quoque , qua fratrem , mactasses , improbe , clava. Tibul. Tunc mihi vita foret. „ [Sic in „ Peream si , Dispeream nisi , subauditur Utinam.]

(20) Supple utinam.] Immo et utinam possem. Vide me supra tiam amplius , hoc modo : Res ad I. 13. pag. 89, 93. 94. Scilicet ita est , ut velim , ut possem , seu 3. cap. 13.

CAP. VIII.

De Zeugmate.

Zeugma , id est , jugatio , vel connexio , (quam Fabius Synezeugmenon appellat) est , (1) in qua unum ad verbum plures sententiæ referuntur , quarum unaquæque desideraret illud , si sola poneretur ; ut , *scilicet* , & rege receptio : Utinam , aut hic surdus , aut hic mutus facta sit : Aquila volaverunt , hæc ab oriente , illa ab occidente. Hoc exemplum , & alia , quæ subijciam , putarunt Grammatici , esse figuræ Prolepseos , quia esset generis , & speciei : sed ineptè & contra Quinctilianum , qui semper putavit esse Synezeugmenon , quoties vox posita in una oratione , in cæteris desideratur ; ut , *Aquilarum alia volavit ab oriente , alia ab occidente* , vel , *Aquila volaverunt , alia ab oriente , alia ab occidente*. Nec verum omnino est , quod præcipiunt , in hujusmodi formis debere nos Genitivo Partitionis semper uti. Nam Cicerone per Nominativum locutus est , dicens , *Bellicæ alia*

(1) In qua unum ad verbum Quinctiliani , verba. Vide eum &c.] Sunt hæc ipsa Fabii , seu Instit. Orat. IX. 13. pag. 63.

mares, aliæ fœminæ: Idem, Homines, posteaquam reus factus est, alii reddit, alii etiam nunc retinentur. Cæsar 3. Civil. Tabulæ testamenti, una per legatos ejus Romam erant allatæ, alteræ Alexandriæ &c. (2) Livius dec. 3. lib. 4. mul-

(2) Livius &c.] Sic Idem XXX. 24. Oneraria, pars maxima ad Æginam, aliæ ad calidas aquas, delatæ sunt. IX. 17. Consules, Sulpicius in dextro, Pœtelius in lævo cornu, consistunt. XXI. 24. Galli, quanquam Italiæ bellum inferri audiebant, tamen metu consternati ad arma, Ruscinonem aliquot populi conveniunt. V. 39. Romani, quum pars major ex acie Vejos petisset, nemo superesse quenquam præter eos, qui Romam refugerant, crederent, (sic habent MSti) complorati omnes pariter. V. 40. Alia plebis turba agmine uno petiit Janiculum, inde pars per agros dilapsa, pars urbes petunt finitimas. VI. 41. Galli &c. in forum perveniunt, inde dilapsi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt. XLIV. 25. Romanos quoque, quia traheretur dimius spe ipsorum bellum, & ipsos Duces, & Senatuum, non abhorre à finiendi bello. Hinc jam emendanda distinctio apud Suetonium Aug. 25. Editur etiam in optimis edit. pessimo sensu: Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques, quicquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat. Ergo Coronæ hæ non erant inter dona militaria? Immo erant vel maxime, & ideo honore præcellerant. Distingue igitur, Dona militaria, aliquanto facilius phaleras &c. Sensu optimo per hanc

constructionem, per quam omnia, quæ sequuntur, ad Dona, ut ad Genus suum, referuntur. Immo sic passim, Milites tot millia. Liv. III. 5. Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos. XXXVIII. 26. Telesagi & Trocmi mediam tenebant aciem, millia hominum quinquaginta: equitatum, X. millia hominum, ab dextro locaverunt cornu. XL. 53. Galli, tria millia hominum, in Italiam transgressi. XLIV. 24. Vagi e fuga, quinque millia hominum, capi. Sic proinde legerim XXXIII. 3. Nihil morati Ætoli, (sublata distinctione majuscula, & vocula sunt, quæ hic interponitur) Phænea duce, dua millia peditum cum D. equitibus, venerunt. Nec etiam ullam video causam, quare XXXV. 20. Alteri consuli dua legiones decreta, quas L. Cornélius Consul superioris anni habuisset, & socium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites, XV. millia, & equites D. Et cap. 23. Senatui placere, tumultuariorum militum, ad XII. millia, pedites, & CD. equites scribere eam; Et XLII. 27. Et socios Latini nominis, IV. millia peditum, ducentos Equites, Brundisii adesse jubet; quare inquam his in locis cum Viro Summo pro Pedites reponam Peditum, pro Socios, Socium, quum ex superioribus pateat, frequentissimam esse etiam Livio istam locutionem, qua pro

multitudo, pars procurrit in vias, pars in adium vestibulis stat;

Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur ille ipse Casus, quo numerus rei numeratæ dein exprimitur. Quod si tamen omnino velis desiderari Genitivum, intellige vel sic, relictis locis illis integris, *Hominum*. Eodem enim prorsus modo dictum erit, *Pedites, tria millia hominum, &c.* quo; *Galli tria millia hominum, transgressi. Equitatum, X. millia hominum, &c.* Sed & sic alii passim. Vide Despauterium editum a Rob. Stephano pag. 259. & Me supra IV, 4, 83. Adde l. 61. §. 1. Dig. Locati cond. *Navem conduxit, ut de provincia Cyrenensi Aquileiam navigaret, olei meretis, tribus millibus, imposuisti, & frumenti modis, octo millibus.* Nam quod hæ locutiones sint exponendæ non per Concordiam Adjectivi & Substantivi, sed per Appositionem duorum Substantivorum, liquet ex diversitate Generum in iisdem locutionibus. Sic Sulpicius Sev. lib. I. Hist. Sacræ, init. *Mundus a Domino constitutus est abhinc annos jam pene sex millia.* Ubi vide Drusium similia adferentem. At Sigonius ita videri scriptum tradit non Sulpicii vitio, sed librariorum, qui quos numeros ille Noiti expresserit, explicare verbis volentes, perperam ediderint. Ego potius crediderim Drusio, si quid vitii in his inest, esse id vitium istius seculi, ut jam supra monui d. l. Sed & quantopere in his hæstet Cl. Ursinus, vide in ejus Institutionum To. II. p. 17. 18. qui tamen dein pag. 61. recte agnoscit Zeu-

gma pro Genitivo Partitionis. Adeo autem frequens fuit hæc locutio Veteribus, ut etiam ille Casus rei numeratæ, conveniens cum casu Numeri, per manifestam Ellipsin sæpe sit omissus, quod factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Masculinum plurale, hoc modo, *XI. millia interfecti.* Florus III, 21, 25. *Ex ipso Equestri ordinis flore, ac Senatu, duo millia, electi, qui mori juberentur.* Id quod crebrius etiam in antiquissimis codd. occurret, quam in vulgatis edd. Certe in suo veteri libro perpetuum id esse testatur Vinetus ad Eutropium initio libri 3. Vide & ipsum Sanctium infra Cap. 10. init. & Me istic. Eadem quoque est Constructionis ratio in hisce Sallustii, *Magna pars vulnerati aut occisi. Cohors Peligna velitaribus armis; non secus atque aliis &c. muniti. Cetera multitudo alius aliam fecati.* & similibus, quæ ibi nota 2. & 3. attuli: sed & in eo, quod ex Livio Sanctius citat p. 716. *Capita conjugationis virgis casti.* Livium quoque frequentissime hanc Ellipsin adhibuisse cum excurrente ultra millia numero, & non excurrente, vel ex solo capite 40. libri XXXVII. patet. Distinctionem illam memoravi, quoniam in ea quoque multam discriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX. 7. censens, si excurrens addatur numerus, tum id, quod dividitur, plerumque eo casu poni, quo iste numerus: at si non addatur, tum rem numeratam semper efferri patrio casu: at-

stat; pars ex testis fenestrisque prospectant. Hæc tamen more græco dicta censet Budæus in Commentariis.

Hæc

atque, idcirco istic pro *tetradrachma Auica CXXVII. millia* reponens prorsus *tetradrachmum Auicum*. Et XXXVII. 59. pro *nummos aureos Philippeos CXL. millia*, *Nummorum aureorum &c.* Non video ullam justam satis servati talis discriminis causam, quum sive excedens numerus adjiciatur, seu minus, utriusque locutionis eadem sit ratio & constructio. Præterea non esse à Livio servatum id discrimen, ex allatis à me paulo ante locis abunde patet. Græci quoque Zeugmate hoc frequenter sunt usi. Sic Aelianus Var. Hist. V. 10. *ὁπλίται δὲ ἀπὸ λόντο αὐτοῖς ἐν Σικελίᾳ μυριάδας ποταμῶν, χίλιοι δὲ ἐν Χαιρωνείᾳ.* Ubi eodem modo ponitur *ὁπλίται μυριάδες*, quo apud Livium, *Pedites millia*. Recte enim censuit Budæus hæc Græco more dici. Dionys. Halic. lib. XI. *οἱ χειρίσται τῶν Ἀμαρυνῶν, οἱ μὲν εἰς τὰς πησισχάρας πόλεις μεταπεριμένοντες οἰκήσεις, οἱ δὲ εἰς ἀγρούς.* Ael. Var. Hist. X. 16. *οἱ δὲ, ὅθις, αὐτὰ προσεῖχον.* Manifeste pro τῶν. Ubi vide, quæ notavi, ut & ad III. 1. 6. Sic porro IV. 20. *τὴν δὲ πικρὰς ὕδατος εἰς τὴν μίσην ἡμερησίαν πῖε ἀδελφοὶ αὐτῶν, Ταρνύλειον μόνον λαβὼν ἐφόδον, πάλιν πῖε τοῖς ἀδελφοῖς ἑασι.* IV. 15. *ἵνα μὴ ἀποθῶνται.* (scil. Alcibiades & Critias) *Συκράτης, οἱ μὲν ὕβρις γίνεται, πρὸς ἡλικίαν δὲ κρείσσας &c.* XIV. 46. *Οἱ Μωμένδρον παροικῶντες Μάγνητες, ἵκασθαι τῶν πατρῶν ἡγείν αὐτὰς συστῆσαι.* Appianus Syriacus, *Ρόδοι*

δὲ καὶ Εὐδότης, ὁ Περιγᾶμος βασιλεὺς, μέγα φρονέωντες ἐπὶ τῇ κατ' Ἀντοχὸν συμμαχίᾳ, Εὐδότης μὲν ἐς Ρώμην ἰσχυρίσθη. Ρόδοι δὲ πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς. Manifesta jam hinc ratio & sinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. *Ἀχλὺν δὲ καὶ χελιδόνις, ἣ μὲν παρὰ ποταμὸν τῶν πῦδος θραυτῶν, χελιδόνις δὲ ἐν γένεσι τῶν οὐραίων ἀνθρώπων.* Sollicitant hæc Doctissimi Interpretes, ille nonnulla ejiciens, hic interponens. Sed sicuti nullus codex ad id tentandum illis prævit, sic nihil esse in ista locutione, quod correctionem desideret, exemplis aliis liquido satis jam probavimus. Similiter adhæsera & Librarii & Auctor Versionis in fab. I. *Ἰχθυὶ δὲ καὶ τοῖς Κείοις, οἱ δὲ θύουσιν ἄχαιον, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ, Κήσσυλλαι δὲ ἰομύζοντες, οἱ δὲ ἄλλοι Κλήσσυλλαν Ἐκαστῶν.* Omittitur prorsus in versione illud *Ἰαλιῆται μὲν*, tanquam si de omnibus Ceis prius affirmaretur, posterius vero de aliis extra Ceos; quum Auctor manifeste hec dividat omnes Ceos in *Julias*, qui erant pars Ceorum, & *reliquos Ceos*. Est tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino & distingue, *οἱ δὲ θύουσιν ἄχαιον, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ, Κήσσυλλαι δὲ ἰομύζοντες.* &c. hoc est, Cei accepto illo oraculo, quod jubebat sacra facere *Ctesyllæ*, ad hoc usque tempus eē sacrificanti, *Julia* quidem appellantes eam *Venerem Ctesyllam*; alii vero Ceorum *Ctesyllam Dianam*, scil. appellantes eam.

Y y 4

Hæc de grammaticorum *Prolepsis*. Idem illi ineptè di-
 viserunt Zeugma, in *prozeugma*, *meszeugma*, *hypozeugma*:
 nam semper quocunque modo ponatur verbum,
 Zeugma erit. Idem præcipiunt, verbum vel adjecti-
 vum semper debere cum propinquiore convenire; ut,
sociis, & rege recepto. Ego vero assero contra *Budæum*,
 & alios, rectissime scripsisse *Lucanum*, *Lex & plebi-*
scita coactæ. Horat. *O noctes, cœnæque Deum*, quibus
 ipse; *meique, Ante larem proprium vescor*. Livius lib. 1.
Ego, populusque Romanus, populis priscorum Latinorum
bellum indico, facioque. Statius lib. 7. *Jura, fides, &*
Superos una calcata rapina. Poteris & hoc ad *Syllepsin* re-
 ferre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. *Pedes ejus præcisus,*
& caput, & manus, in cistam, chlamyde operios, pro ma-
nere natalitiq misit. Plancus Ciceroni, *Amor tuus, & in-*
dicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an
voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim. Cic. 2.
Natur. Quinetiam vites à caulibus, brassicisque & si prope-
sati sint, ut à pestiferis & nocentibus, refugere dicuntur,
net eos ulla ex parte contingere. Livius lib. 5. *Genesii, cui*
natura corpora animosque magis magna, quam firma, dederit.
Julius Obsequens de Prodigis, Cælum, ac terra or-
dere visum. Gell. lib. 8. *Philippi vim atque armis, tot Græ-*
cia cavendam metuendamque, Demosthenis orationes non
ficiant. (3) Sallust. *At ingenii egregia facinora, sicuti, cum*
ma, immortalia sunt. Hom. 2. Iliad. *At vestre virtutis, &*
pignora nescia fraudis, sub tectis resident sola. Quod, mille
 adducit Linacer.

Eleganter desideratur idem verbum, sed in aliâ sig-
 nificatione; ut, *tu colis barbam, ille patrem: Nero, se-*

(3) Sallust.] Sic Jug. 49. Cum
 natura loci, tum dolo, ipsi, at-
 que signa militaria, obscurati;
 cap. 50. Sin opportunior fuga tol-
 lis, quam campi, fuerat. Ubi
 contra codd. fuerant editur. Suet-
 on. Calig. 13. Sic impertum ad-

eptus; Populum Romanum, &
 dicam hominum genus, &
 potem feci. Ubi idem fac-
 ita satis causa, & contra
 rum consensum, Gronovius
 ter mallet compones.

(5) Sæpe plures orationes uno verbo claudi videntur, sed

(5) *Sæpe plures orationes.*] Sic fere Sall. Jug. 42. *Multos mortales ferro aut fuga extinxit; at fuga non exstinguuntur homines.* cap. 66. *Bellum an pacem gerens: ubi perperam Ciacconius quid deesse suspicatur.* Tac. Ann. I. 44. *Judicium & pœnas de singulis in hunc modum exercuit.* Sæpe e-

tiam verbum refertur ad propinquius significatione & constructione, ad remotius constructione quidem, sed neutiquam significatione. Sallust. Jug. 63. *Eum tam alios Magistratus plebes, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat.* Plinius Panegy. cap. 70. *Ita illa seu negligentia seu malignitas Principum, quum male consulis impunitatem: recte factis nullum premium polliceretur.* Tac. Ann. II. 29. *Quod arduum sibi, cetera Legatis permisit.* VI. 24. *Ut sicuti nurum, & nepotem, domumque omnem credibus complavisset.* XII. 64. *Agrippina filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Ter. Andr. III. 5. 18. *Hoc tempus praeavere mihi me, non te ulcisci sinit.* Nep. Hann. 8. *Alii naufragio, alii a servis ipsius interfectum eum scripserunt.* Intellige in prior parte horum exemplorum, Gerebat, Tribueret, Sumisit, Interfecisset, vel Vexasset, Volebat, Juberet, Periisse. Vide etiam Munkrum ad Hygin. Fab. 14. circa finem. Similiter Græci, Aelianus Var. Hist. II. 7. *Νόμος ἔστι Θνητῶν, ὅτι ἐκ τῆς αἰῶνος ἀνδρὶ Θνητῶν, καὶ δυνάμει παντὶος, ἀδὲ τοῖς ἰσχυρὰν αὐτὸ πύψαι, ἀλλ' ἰὰν ἡ πύψις ὁ δὲ παντὶος πατὴρ, ἐπὶ τοῖς Ἀλλοῖς ἡμεῖς αὐτὸ, scil. δὲ.* Pertinet huc etiam, quando

sed ad verum sensum aliud supplendum est. Virgil. *Sera manu, victosque Deos, parvumque nepotem Ipse trahit*: verbum trahit non recte referas ad superiora, sed deest *ferre*, vel *portare*. Idem, *Disce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis*: ubi Servius, Deest, opta. Plaut. Most. *Ille quidem haud negat. Th. Imo adepol negat profecto, neque se has ades vendidisse, subaudi, affirmat, vel jurat*. Sallust. Jugurth. *Non enim, regnum, sed fugam, exilium, egestatem, & omnes has, quae me premunt, erumbras, cum anima simul amisisti, &c.* Horatius, *Saepe velut qui currebat fugiens hostem, per saepe velut qui Junonis sacra ferret, subaudi incedebat*.

Negat ad duo commata refertur, in quorum altero intelligendum tantum Dicit: de quo vide hic Sanctium & Gronovium Patrem

Observ. IV. 2. pag. 28. supra Cap. 5. not. 7. pag. 661. & maxime Cap. 7. not. 5. p. 672.

CAP. IX.

De Pleonasmis.

Pleonasmos, seu Parelcon, fit quum ad legitimam constructionem aliquid additur; ut, *Adesdum, Iacradum eadem ista mihi*; (1) *Quoad ejus fieri potest; Nascentium gentium*: *Ubique locorum*: quamvis in his genitivis poterit esse Ellipsis nominis. Proprie dicitur *Pleonasmus*, quum additur (2) nominibus Comparantibus adverbium

Ma-

(1) *Quoad ejus fieri potest.*] In hac locatione tantum abest, ut sit Pleonasmus, ut certa in ea sit Ellipsis. Vide supra ad III. 6. init. pag. 421. De reliquis vide infra in Hellenismo.

(2) *Nominibus comparantibus &c.*] Adde Justinum. III. 2. 7. *non inventionem earum (legum) magis, quam exemplo, clarior*: ubi vide Berneggeri Notas. Plaut.

Mercat. V. 2. 57. *neque est cui magis me velle melius aequum fiet*. Additur etiam Non minus Comparativis. Florus IV. 2. 47. *sed nec minus admirabilior illius exitus belli*: ubi vide Indicem Freinsheimii. Sed & Graeci ita. Aelianus Var. Hist. X. 9. *magis peiorior idem est*. Vide Vachnerum Hellenol. I. 6. & Me supra II, 10, 5. pag. 220.

Magis, Virgil. Culice : *Quis magis optato queat esse beatior ævo?* Ovidius, sive is Lucanus est, ad Pisonem, *Quodque magis dono fuerit pretiosior omni.* Plaut. Aulul. *Ita mollior sum magis, quam ullus Cinadus:* ibid. *Neque cui plus amplius malefaciam:* idem Poenul. *Verum qui dederit, magis majores nugas egerit:* idem Capt. *Nihil magis hoc certo certius:* idem Stich. *Imo enim hic magis est dulcius:* idem Bacchid. *Magis amiciorem.* Hinc illud in Sacris, quod imperiti damnant, *Magis pluris estis vos.* Julius Ruffianus Rhetor, *Pleonasmum* vocat, *vivere vitam, pugnare pugnam, servire servitutem, nocere noxam, furere furorem.* Cui facile assentior, dum ne credat, *Pleonasmum* esse, *Longam vitam vivere & hunc furere furorem:* nam ut, *Vidi oculis*, *Pleonasmus* erit, ita, *his oculis vidi*, *Pleonasmus* non est. Additur quoque Superlativis adaugens particula. Columella, *Apis*, *si fecerit*, (3) *maxime pessima est.* Sic dixit Horatius, *Græcorum longe doctissimus.*

(3) *Maxime pessima est.*] Sic perpoliissime Auct. ad Herenn. IV. 32. tum Pomp. de Or. Juris §. 45. *Perquam brevissimos libros.* Curt. IV. 7. *Bessum quoque Bactrianorum Ducem, perquam maximo posset, exercitus coactio, descendere ad se jubet.* Ubi non ar-

bitrer temere à codicum fide recedendum, qui si omittunt *Ducem*, refer *Bactrianorum* ad sequens *Exercitum*. Certe cum ita prorsus displiceat *perquam maximo*, non video. Vide & Urfinum To. II. pag. 430, 431.

C A P. X.

De Sylleps.

Concordia vocum versatur in generibus, numeris, & casibus; at vero discordia casuum ferri non potest, sed in generibus, & numeris tantum, quæ per Syllepsin excusatur.

Syllepsis, id est, *Conceptio*, fit, quoties Generibus, aut Numeris, videntur voces discrepare.

Syl-

Syllepsis generis est, quum aliud genus per aliud concipimus. Cic. pro Sext. *Duo impia, quos egestas &c.* [Plaut. prolog. *exoletum ne quis in proscenio sedeat*, (1) *præcedens natus exoletus*: nisi tamen, *Quis*, prius generum fuisse dicamus.] Virgil. 7. *Æneas ad altis Pulverulentus equis furit*. Livius *in ra conjurationis virgis cæsi*: idem, *Latinum Caput multati*: idem, *Samnitum cæsi duo millia trecenti* ad cap. 8. not. 2.] Florus, *Duo millia electi, juberentur*. Curtius, *duo millia crucibus affixi*. E. cris, *Duodecim millia signati*, quod Valla ineptè. In Relativis quoque genus videtur discrepare. *ubi illic sceus est, qui me perdidit?* idem, *Dii in nium perdant, qui me hodie remoratus est*: idem, *monstri alunt, ea quoniam nemini obtrudi potest*, & Syllepsis, ut quibusdam placet, cum nominis picœnis aliud genus damus, quam terminatio ipsa finit, ut, *Talpæ cæci*, & *timidi damæ*; *canis fœta meas*; *elephantus gravida*; *nova miles*; & multa modi: sed ego ad Ellipsin refero. Catull. ad Mariam *Nec tantum niveo gavisâ est ulla columbo Compar. Fœmina*.

(2) Syllepsis Numeri est, cum ex singulari pluram

(1) *Pro ne quis cinædus &c.*] Vel potius, *ne quis existens scortum exoletum &c.* Vide supra in Ellipsi Nominum vocem *Ens*. Vel etiam, *ne scortum exoletum, ne quis hominum ejus generis, sedeat &c.* Sic certe explicandum videtur illud Catonis apud Festum in Prohibere: *Servi, ancillæ, si quis eorum sub cenione crepuit, nullum mihi vitium facit*. Sallust. Catil. 43. *Cetera multitudo suum quisque negotium exsequeretur*. Similiter Terentiana illa, *Aperit aliquis ælitum ostium*. Et ita

Plautus quoque Pseud. *Y Heus Simoni me adesse quid te*. Vide & quæ notavi Zeugma, cap. 8. not. 2. & lian. Var. Hist. VIII. 9. 3. & (2) Syllepsis numeri.] Sueton. Pœnul. III, 3, 5. *huc tantum hominum in ecquidnam offerunt?* Cic. X. 30. *Cornu sinisterius perferre cœperunt*. Liv. I. 2. *mor concursusque populi* ium, cap. 50. *si se audiamum suam quemque inde* Sueton. Nerone cap. 1.

gna

cupimus; aut contra. Virgil. *Pars in frustra secant.* Ovid. *Pars volucres facta.* Terent. *Aperire aliquis.* Sallust. *Cerpere se quisque magis extollere.* Virgilius, *Alerum in alterius mactatos sanguine cernam.* Et in sacris, *Alter alterius onera portate.* Terent. *Eunuchum dixi velle te, quia sola his utuntur reginae;* idem Heaut. *Nam parentum injuria uniusmodi ferme sunt, paulo qui est homo tolerabilis.* Boëtius, *Nil infelicius homine, quos morfus muscarum necat.* Est & Syllepsis Numeri, quum plura singularia feruntur in pluralem, suppositi dignitate servata, ut, *ego & tu valemus; ego & vos sedemus; tu & pater jubetis.*

Syllepsis (3) per Genera & Numeros simul, talis est. *Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti.* Livius, *Maxima pars ab equitibus in flumen acti;* idem, *Pars per urbes dilapsi;* idem, *Tunc enimvero omnis aetas currere obvii.* Virgilius 6. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi;* idem, *Pars merse tenuere ratem.* Statius lib. 7. *Subeunt Tegæa juvenus Auxilio tardi.*

Est

gna pars nulla barba fuerunt. Sall. Catil. 23. *Pleraque nobilitas invidia astuabat, & quasi potui Consulatum credebant.* Vide omnino Gronovium de Pecunia Veteri II. 4. Ita vero & Græci: Aelianus Var. Hist. XIV. 22. *περίτρεσαν δ' αὐτὸν, καὶ περιῆλθεν τὸ πλῆθος.*

(3) Per genera & numeros. Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occisi.* Cap. 105. *Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque aliis armis, adversus tela hostium, quod ea levia sunt, muniti.* Quem locum perperam sollicitat Urfinus. Sensus est, Pelignos æquè hisce levibus armis, ac si alia & graviora haberent, fuisse munitos adversus tela ho-

stium, quoniam & illorum tela itidem essent levia. Orat. I. ad Cæs. *Cetera multitudo alius alium secuti.* Or. 2. *Druso semper consilium fuit summa ope nisi pro nobilitate, neque ullam rem agere intendis, nisi illi auctores fierent.* Livius III. 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuit, auxere iras in plebem.* Tacit. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem ducit.* Ael. Var. Hist. X. 21. *ἰσμός μελίσσων καὶ δίσσων.* Julianus Orat. I. pag. 19. *ποῖον σφῶν δ' φάλη προσδίδονται.* pag. 24. *πάντα ὁρῶντες τὸ σφῶν.* Et p. 29. *ἀκμήτης ἦγες τὸ σφῶν.* Quem locum male sollicitavit Petavius, & recte contra eum asseruit

Est & audacior quædam Syllepsis Numeri, (4) quum unus tantum Cásus, Sexto comitatus, fertur in pluralem: ut si dicas, *Muta cum liquida ancipitem reddunt præcedentem vocalem*. Ovid. *Ilia cum Lauso de Numitore fari*: idem Metam. 1. *Littora, cum plausu clamor, superasque Deorum Implevere domos*: idem 2. Metam. *Sors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymonæ, siccatur*. Virgil. *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam*. Terent. Heaut. *Syrus cum illo vestro confusurrant*. Virgil. 2. *Æneid. Divellimur inde, Iphitus, & Pelias mecum*. Curtius lib. 4. *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, vincti traduntur*.

Quemadmodum in Syllepsi Numerorum, ad nomen primæ Personæ recurrimus, deinde ad secundæ, quia digniora sunt; ita in Syllepsi Generis, (5) ad Masculinum, si inter alia fuerit, recurremus. Terent. *Quam pridem pater mihi, & mater mortui essent*. Ovid. in Fast. *Mulciberi capiti, Marsque, Venusque, dolis*: ibid. *Jane fac æternos pacem, pacisque ministros*. Potest & hoc esse Zeugmatis. Virg. *Cæsosque reportans Almonem puerum, sædæque ora Galesi*. Plin. lib. 17. c. 11. *Seriores supradictis, narcissus, & lilium*. Livius lib. 7. Maced. *De-*
cem

afferuit Illustris Spanhemius pag. 199. Vide & Gronov. de Pec. Vet. II, 4.

(4) *Quum unus tantum casus.*] Sic iterum Sallust. Catil. 43. *Lentulus cum ceteris constiterant*. Jug. 101. *Bocchus cum peditibus, postremam aciem invadunt*. lib. III. Histor. in Ep. Pompeji, *Dux hostium cum Valentia & exercitu deleti*. Liv. XXI. 60. *Dux cum aliquot Principibus capiuntur*: ubi vide Gronovium. Florus III. 10. *Cætiæ cum Titurio Sabinæ Legatos ibi amissimus*. Hyginus fab. 6. *Cadmus cum Harmonia in Dracones sunt conversi*: u-

bi vide Munkerum, ut & ad fab. 127.

(5) *Ad masculinum &c.*] Idque ita, ut etiam uno masculini sexus & Generis nomine comprehendatur femineum quoque Genus. Tac. Ann. XI. 38. *Cum filios marentes adspiceret*. Atqui Claudius, de quo loquitur, unicum habebat filium Britannicum. Intellige ergo sub hoc vocabulo etiam Filias. Sic XII. 4. *Fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem*; h. e. fratris & sororis. Vide ibi Gronovium & adde quæ supra notavi pag. 580.

*cem ingenui , decem virgines , patrimi omnes , matrini-
que , ad id sacrificium adhibiti. Cic. 1. Offic. Propter
summam & doctoris auctoritatem , & urbis , quorum alter
te scientia augere potest , altera exemplis : idem de Sene-
ctute , Quod si hæc apparent in bestiis , volucris , agre-
stibus , natantibus , suis , cicuribus , feris , primum se ut
ipsi diligant , &c. Virgil. 4. Georg.*

*Hinc pecudes , armenta , viros , genus omne ferarum ,
Quemque sibi tennes nascentem arcessere vitas.*

Dicunt Grammatici , Genus Neutrum concipere cæ-
tera , dum non sint verè Masculina ; ut , *virga tua , &
baculus tuus , ipsa me consolata sunt.* Sed id falso doce-
tur ; nec enim hic Syllepsis est , sed Ellipsis : deest e-
nim negotia , græcè *Pragmata*. Quasi vero in pro-
priis masculinis id fieri non possit : nam recte dicas ,
pater tibi , & mater sunt vilia præ lucro. Tacit. lib. 5. *Pa-
rentes , liberos , fratres vilia habere.* Solinus , *Polypus &
Chamaeleon glabra sunt.* Ovid. *Classe virisque potens , per
quæ fera bella geruntur.* Cic. 1. Tuscul. *Dic quæso , num
te illa terrent , triceps apud inferos Cerberus , Cocytii fre-
mitus , transvectio Acherontis , mentò summam aquam at-
tingens sibi enectus Tantalus.* (6) Sallust. *præterea divitiæ ,*
de-

(6) Sallust. *præterea.*] Sic Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque in Sicilia iussa dari.* Obseq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata steterunt.* Cic. Fam. VIII. 20. *Tuam domum , tuosque agros , eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam studiaque perspecta habes.* Tac. Ann. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti sinu ambiunt , quatuor legionibus coercita.* Sall. Catil. 10. *Iis otium , divitiæ , optanda aliis , oneri mi-
seriaque fuere. Lege optanda , ex*

MSto , quem habuit Vir Amplif. Theoph. Høgersius , Darentriensi de Athenæo Professor , de Civitate Consul , optime quondam meritis. Sic cap. 36. *Otium atque divitiæ , quæ prima mortales putant.* cap. 54. *Hic genus , ætas , eloquentia , prope aequalia fuere.* Jug. 8. *Ultero illi gloriam & regnum ventura.* Sic lego , quoniam in Codice , quem Bibliothecæ Darentriensi quondam comparavit Pater meus , sit *venuram* , in vulgatis *edd.*
ven.

decus, gloria, in oculis sita sunt. Lucret. lib. I. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* Cic. I. Divin. *Annus salubris & pestilens, contraria, supple negotia, id est, res contrariæ.*

venturum. Cap. 38. *Nox & præda castrorum hostes remorata sunt.* Ita & alibi passim. Decl. *Latronis adv. Catil. Nec Sp. Malio favor civitatis, nec Saturnino jus*

sacrosanctæ dignitatis, auxiliata est. Dele omnino ñ *Est, & intellige sunt.* Vide & supra IV. 4. 79.

CAP. XI.

De Hyperbato, & ejus partibus.

Hyperbasis, five hyperbaton, est verbi transgressio, & ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

Anastrophe est dictionum præposterus ordo: ut, *meum, tecum, secum*; quibus *de rebus*; (1) *interest mea*; *adigere arbitrum*, pro, *agere ad arbitrum.* Cic. in *Tropicis.*

Tmesis, id est, sectio, quando composita vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones*; (2) *maximo te orabat opere.* Horat. *Quo me cunque rapit tempestas, defensor hospes.* Virgilius, *Nascere, præque diem veniens age Lucifer alium.*

Parentthesis est sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas.*

Syn-

(1) *Interest mea, adigere arbitrum.*] In his non tam *Anastrophe*, quam *Ellipsis*, per quam repeti debet præpositio, quæ Verbo est conjuncta. Sic *Adire aliquem, Adjacent mare &c.* quæ passim occurrunt. Vide supra ad III. 5. not. 2, & 3.

(2) *Maximo te orabat opere.*] In

eo nulla est *Tmesis* non magis quam in *Pro Consule, Animum advertere*, quæ etiam contracta fuerunt tandem in *Proconsul, Animadvertere.* Sic ergo & per contractionem dicitur *Magnopere, Maximopere*: Sed genuinum est *Magno opere, Maximo opere.*

Synchysis est ordo dictionum confusior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles*; ordo est, ubi erant centum, inde occidit quinquaginta. (3) Multus in hac figura est Horatius, ut in *Arte, Qui variare cupit*

(3) *Multus in hac figura.*] In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex Porphyryone, non omnino opus putem ad *Synchysin* confugere. Certe ea manifestior longe est in reliquis ple-
risque ex Horatio. Sed & apud alios Auctores videas sæpenu-
mero ordinem vocabulorum con-
fusio-rem, & separata, quæ con-
jungenda erant. Ex Terentio
nunc quidem adferemus nonnul-
la, ut inde alia ejusdem loca
paulo intricatiora explicemus, &
sic usum talium observationum
ostendamus. Heaut. I. 2. 15. *Ti-
met omnia, Patris iram, & ani-
mum Amicæ, se erga ut fiet, sua.*
Hec. IV. 4. 57. *Dabo iururan-
dum, nihil esse istorum, tibi.* A-
delph. III. I. 5. *Miseram me,
neminem habeo, solæ sumus, Ge-
ta autem hic non adest: Nec quem
ad obstetricem mittam, nec qui
arcessat Aeschinum.* (Ubi refero
hæc posteriora ad *Neminem ha-
beo*: nam quod adest hic non re-
petendum aut intelligendum
censeam, id oritur ex eo, quod
non poterat alius adesse, quum
alium neminem haberet præter
Getam. III. 2. 1. *Nunc illud est,
quod, si omnes omnia sua consilia
conferant, Atque huic malo salu-
tem querant, auxilii nihil adfe-
rant, Quod mihiq; heræque,
filiaeque herili, est.* Ubi posterius
quod respicit malum, non auxi-
lium. Andr. I. 1. 54. *Qui tum
illam amabant, forte filium Per-*

*duxere illuc secum, ut una esset,
meum.* II. 3. 2. *Si id succenseat
nunc, quia non dat tibi uxorem
Chremes, Ipsus sibi esse injurius
videatur, neque id injuria: Prius-
quam tuum, ut sese habeat, ani-
mum, ad nuptias, perspexerit.*
Duplex hic *Synchysis*. Altera
in eo consistit, quod postremus
hic versus non subjungitur pri-
mo, quem, ut statim subsequere-
retur, sensus & Constructio
ordo postulabat. Ordo enim est,
si ob id, quod Chremes non dat
tibi uxorem, tibi nunc succenseat
pater, priusquam perspexerit &c.
ipsum sibi &c. Altera est, quod
ad nuptias separatur ab iis,
ut sese habeat, interjectum aliis.
Nam etiam hæc ordo constru-
ctionis est, priusquam perspexeris
tuum animum, ut sese habeat ad
nuptias. Phorm. III. 2. 27. *Ne-
queo exorare, ut me maneat, &
cum illo ut mutet fidem, Triduum
hoc.* Phædriz amicam Leno
vendiderat Militi, qui eam se-
quenti die erat abducturus. Ro-
gabat itaque Phædriz lenonem,
ut militi non servaret fidem, &
se oppetiretur per triduum, seu
differret venditionem mulieris
in triduum, intra quod tempus
pecuniarii se daturum polliceba-
tur. *Triduum hoc* respicere illa,
à quibus distractum est, ut ma-
neat me, clarum ex v. 4. ubi
Phædriz obsecrans interrogat ip-
sum lenonem, *Nequeo te exora-
re, ut maneat triduum hoc?* Ex

his jam explicari forsan debent etiam ultima prologi Andriæ, in quibus adhæserunt Interpretes. *Favete, adeste æquo animo, & rem cognoscite: Ut pernoscat, ecquid spei sit reliquum, Posthac quas faciet de integro comœdias, Spectandæ, an exigendæ, sint vobis prius.* Turbat heic interpretes prius, & idcirco nonnulli in ultimo versu exponunt *re Spectandæ*, alii *re Exigendæ*, per *Probandæ, Examinandæ*. Ego vero putem, utrumque hic sumi eo sensu, quo solent, quando agitur de fabulis, & quidem, ut poni etiam videntur hoc in loco, sensu sibi maxime contrario. Spectabatur per silentium comœdia, quæ placebat; Exigebatur & explodebatur, quæ displicebat. Sic *spectari & cognosci*, Hec. prol. I. 3. *Exigi* II. 4. & 7. Per Synchyfin autem distractum videri possit *re Prius*, interpositis nonnullis aliis, à *re pernoscat*. Quo pacto sensus foret: Adeste, ut pernoscat ex hac comœdia prius, ecquid sperandum sit vobis de illis, quas posthac Poëta de integro faciet, utrum eæ, quum proferrentur in scenam, sint vobis spectandæ, an vero statim exigendæ. Populus enim comœdias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod sequitur ex vulgata distinctione & interpretatione, sed Magistratus, qui edebant ludos, ad probandas fabulas, antequam eas emerent, adhibebant sæpe peritum judicem, sicuti tempore Ciceronis & Horatii

adhibebatur P. Manutius. Vide Horatium in *Art. Poet.* Cicer. Famil. VII. 1. ad Manutium. Si cui tamen videatur illa transpositio, non vero putem omnino, sed Terentii esse; adeste, ut ex hac comœdia pernoscat, quid sit reliquis hujus Poëtæ sperandum sit vobis, utrum si alia & nova illius Comœdia in scenam proferatur, ex præjudicio sumpto, spectare eam debeat ad finem usque, an vero sit prius, quam agatur tota, & erigere & explodere, ut quum spectare non sit operæ pretium. Videtur enim Verbum *Spectare* aliquando poni pro *perspectare*. Sic in Hec. prol. I. v. 3. *Ecquum data est nova, novum intervenit vitium & calamitas, neque spectari, neque cognosci poterit.* Et prol. 2. v. 12. *Perfeci, ut spectareniur.* Verum, si hoc Synchyseos cujusdam modo exponendum nullum dubio locum Heaut. I. 2. 11. *Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius, ut hanc latitiam primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus est.* Buchnerus in Thesauro Fabri priora hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipsam, *Lautius, & magis opipare, quam domi solet*: quod etiam in postremis ejus Thesauri edd. est servatum. Secundum hanc ergo expositionem simpliciter dixisset Chremes, *Quam vellem Menedemum invitatum*, quasi antea invitatus plane non fuisset. Atqui invitatus jam antea

est, Delphinum filvis appingit prodigialiter : ibidem,

Cho-

tea fuerat à Chremete I. 1. 110. *Nunc si commodum est, hodie apud me sis, volo, &c.* Præterea neque nova esse poterat Chremeti, quare nunc denuo vellet Menedemum invitatum, hæc ratio, ut secum *lautius* ederet Menedemus, *quam domi soleret.* Nam cum eum antea jam invitavit, debuit id sane ea de causa fecisse, cum hæc inter tales certe homines præcipua sit invitandi causa. Nunc autem nova aliqua designatur diserte causa, quæ antea non fuerat, quæque nunc erat, & hæc quidem, *ut hanc lætitiā reversi filii Menedemo primus objiceret.* Quid ergo? Accipe hunc locum ita, ut dicat Chremes, se velle Menedemum *amplius* fuisse invitatum, quam erat factum. Nam cum ille recusasset venire, destiterat statim Chremes ulteriore invitatione. Proinde additur, *Atque etiam nunc tempus est,* non simpliciter invitandi, quod jam factum erat, sed denuo & *amplius.* Porro *ut nobiscum esset hodie,* intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me sis volo.* Sed & sic accipienda puto, quæ perperam, hoc non animadverso, separantur & distinguuntur Eun. IV. 5. 24. *Itaque ut ne viderem, misera huc effugi foras. Quæ futura exempla dicunt in eum indigna?* Ita editur & distinguitur. At Ego conjunxerim omnia, & sine interrogatione retulerim exempla indigna, quæ dicunt in eum futura, ad verbum viderem, ad quod ceteroqui, nihil est aliud, quod referatur. Maxime autem

adhæserunt viri docti ad Adelphi V. 7. 19. DE. Syre, *cessas ire ad facere?* SY. *quid ago?* DE. *Dirue Tu illas, abi & traduce.* Sic ineptissime & sine ullo sensu distinguitur in Batavica Variorum Editione. Rectius Faernus & Heinsius, *Dirue. Tu illas abi & traduce.* Sed tamen sollicitat hæc Guietus, solita sibi conjectandi audacia, legendum pronuncians, *Abi tu Geta & traduce:* quamvis nihil ista pertineant ad Getam, ac Demea alloquatur his verbis Æschinum, cui & antea v. 12. dixerat, *hac transfer scilicet sponfam, unam fac domum, TRADUCE & matrem & familiam omnem ad nos.* Secutus est tamen novissime Guietus Auctor Criticæ P. III. Sect. I. cap. 9. §. 9. jubens, *Lege: Tu (Geta, nimirum) illac abi, & traduce.* Addit *Vult Getam quam brevissima via domum ire, ne mora ulla sis.* Quasi scilicet, interea dum maceria diruebatur, Geta non potuisset per plateam citius domum ire, quæ erat in proximo, quam si expectaret, usque dum diruta esset illa maceria; & quasi illac, seu per eam dirutam, Getæ omnino eundum fuisset potius, quam per plateam. Unica tantæ conjecturæ est Causa, quod illas ceteroqui referendum sit ad traduce, a quo separatum est, *quam trajectionem* (ait Clericus) *verborum nemo ferat in Comito aque verso, ac Terentius est: & quæ certe Dithyrambici sūt Poetæ, non Terentii.* At Terentii quoque eam esse, tot jam exempla abunde potuerunt probare. Sed & sic plane

Z z 2

Plau-

Chorusque turpiter obtinuit sublato jure nocendi, ordo est,
cho-

Plautus inter *serva hunc senem* interponit itidem aliud verbum, & quidem Neutrum, Mercat. V. 4. 35. *Eutyche, sed oro, sodalis ejus es, serva, & subveni, hunc senem, para me clientem*, ubi male itidem punctum post *Subveni* positum est. Adde jam similem separationem, & alterius constructionis, & quidem integri sensus, interpositionem, ex Hec. prol. II. 25. *Quum primum eam agere cæpi, pugilum gloria, Funambuli eodem accessit expectatio, Comitum convenius, strepitus, clamor mulierum, Fecerunt, ut ante tempus exirem foras. Ubi pugilum gloria referendum est omnino cum reliquis Nominativis ad verbum Fecerunt, licet ab eo sit separatum per integram sententiam de Funambulo, quæ alterius est constructionis. Quid faciemus jam Sallustio? Qui in Catil. cap. 16. Sed juveniutem multis modis mala facinora edocebat, ex illis testes signatoresque falsos commodare, fidem, fortunas, pericula, vilia habere. Post ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat. In quibus habere pendet a verbo edocebat, ad quod difficulter referas commodare, quod pro commodabat videtur positum. Et ita in Jug. cap. 17. ubi omnia Africæ in Nominativo in memorat, Mare sævum, ager frugum fertilis, &c. genus hominum salubri corpore; plerosque senectus dissolvit, nisi qui ferro aut bestiis interiere. Nam morbus haud facile quenuquam superat. Ad hoc malefici generis plurima animalia, scil. ibi sunt. Postrema*

hæc vel addita a sciolis, vel transposita censet Gruterus. Nec minus ineptit Glareanus; quum ejusdem illa sint constructionis, cujus superiora, à quibus tamen longiore ista *Hominum* commemoratione sunt separata. Sic cap. 21. *Legati in Africam maturantes veniunt, eo magis, quod Romæ &c. de prælio factò audiebantur. Sed is rumor clemens erat. Quorum* (legatorum) *Jugurtha oratione accepta, &c.* Multa enim & istic sunt interposita. Similiter vero apud Græcos. Ael. Var. Hist. I. 15. ὁ ἄρχων ἐμπύει τοῖς νεοπίσι, ἀπειλῶν αὐτῶν τὸ φθόρον, ἵνα μὴ βασιλευσῶσι, δι' ἃς τῆς. Varie sollicitant & emendare aggreuntur hunc locum Interpretes, ut in notis eorum videre est. Sed nihil omnino mutandum, ut ad eum locum ostendi, ubi plura hujus Synchyseos exempla attuli. Decepit eos, quod non animadverterunt, referenda posteriora ad τὸ ἀπειλῶν. Scilicet Masculus inspuit pullis, abigens per illud ipsum ab iis invidiam, &c. Similiter cap. 24. ἦν ἓν, οἷα εἰκός, πολλοί μιν τῷ Ηρακλεῖ ὁ Λιπρίας, ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Construe, οἷα εἰκός ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Sic in Actis V. 38. 39. λέγουσι δὲ τὸ ἄνδρῶν τῶν, καὶ ἰάσασθαι αὐτὸς, ὅτι ἰὰν ἢ ἐξ ἄνδρῶν ἢ βελὴ αὐτῇ, ἢ ἐργον τῷτο, καταλυθῆσεται, εἰ δὲ ἐκ θεῶ ἐστιν, ὃ δύνασθαι καταλύσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρεθῇ. Refer hic τὸ μήποτε cum Pricæo ad ἰάσασθαι αὐτὸς.

chorus obticuit, sublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphyryone. Idem Horatius, *Et malè laxus in pede calceus hæret*, pro, malè hæret: idem in Odis, *Inulius ut flebo puer!* idem 1. Sermon. *Ubi sedulus hospes Penè macros arsit dum turdos versat in igne*: idem, *Sapè velut qui currebat fugiens hostem*, id est, currebat velut fugiens hostem: & Satyr. 1. *At hunc liberta securi Div sit medium fortissima Tyndaridarum*; ordo: (4) liberta fortissima divisit hunc medium securi Tyndaridarum: quem locum ego nostris temporibus ex Sophoclis Electra primus animadverti: & Satyr. 4. *At veluti te Judæi, cogemus in hanc concedere turbam*, id est, cogemus te, veluti Judæi, subaudi cogunt.

(5) *Anacoluthon*, id est, Inconsequens, proximè accedit

(4) *Liberta fortissima.*] At vide istic Torrentium. Locus est Sat. I. 1. 100.

(5) *Anacoluthon.*] Sic Plaut. Poen. III. 3. 46. *Tu, si te Dii amant, agere tuam rem occasio est.* III. 5. 24. *Hi, qui illum dudum conciliaverunt mihi Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur, Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri.* Rud. II. 7. 14. *Ille qui consulte, docte, atque astute cavet, diutine uti bene licet partum bene.* V. 2. 4. *Illic scelestus liber est, ego qui in mari prehendi rete atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam?* Cic. de Offic. III. 26. *Utile videbatur Ulyssi, ut quidem Tragici prodiderunt, nam apud Homerum nulla talis de Ulysse suspicio est: sed insimulant eum Tragediæ, simulatione insanix militiam subterfugere voluisse.* Aber-

ravit hic Cicero manifeste ab ea elocutione, qua coeperat, nec enim eadem constructione persequitur exponere, quid utile fuerit Ulyssi. At quod Sanctius ex Cicerone pro Mur. adfert, in eo nullum est Anacoluthon. Delendum modo comma post interea. Hirtius B. Afric. cap. 25. *Dum hæc ita fierent, Rex Juba, cognitis Cæsaris difficultatibus copiarumque paucitate, non est visum dari spatium convalescendi, augendarumque ejus opum.* Sall. Jug. cap. 1. *Sin animus captus pravis cupidinibus ad voluptates corporis pessundatus est, perniciose libidine paulisper usus, ubi per concordiam vires, tempus, ingenium diffluxere, naturæ infirmitas accusatur.* In his quoque non videntur respondere *et usus* postrema. Davisius refert huc quoque Cæsaris locum. B. Gall. I.

dit ad Solœcismum; sed magis Rhetorum est. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conspicio regionibus?* *Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prætor interea, ne pulchrum se ac beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque carmen compositum est.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labor, omne, quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.* Donatus hic aliquid deesse affirmat; (6) mihi videtur deesse *æ*, id est, circa.

CAP. XII.

18. Reperiebat etiam Caesar inquirendo, quod prælium equestre adversum paucis ante diebus esset factum, iniium ejus fugæ a Dumnorige atque ejus Equitibus factum esse. At nullum hic Anacoluthon constituerim, sed potius Ellipsin vocis prælium, seu in prælium. Nam absolute quoque dicitur inquirere aliquid. Cicero de Offic. I, 4. *Omnia, quæ ad vivendum sunt necessaria, inquireat & paret.* Et Elliptice, ut hic, ita fere apud Tacit. Ann. XIV. 22. *Igitur quasi depulso jam Nerone, quisnam deligeretur, inquirebant.* Sed simplicissimum videtur, particulam quod accipere positam, ut solet, pro propterea quod: nam idcirco inquirebat, quod prælium esset &c. Frequentissime autem anacolutha prioribus similia occurrunt apud Græcos, quæ, ne longior sim, afferre nunc supersedeo. Vide me ad Aelianum Var. Hist.

II. 11. & Clericum Arte Crit. P. 2. Sect. 1. cap. 10. §. 10. &c.

(6) *Mihi videtur deesse æ.* Non absurde. Sic forte Plaut. Bacchid. II. 2. 36. *Etiame Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipsum amo, Nullam æque invitius specto, si agis Pellio.* Expone, etiam Epidicum, immo nullam æque, invitius. Vel etiam, quod ad, *æ* Epidicum ipsam, nullam &c. Rud. IV. 3. 23. *Vidulum istum, cujus ille est, novi hominem.* Manifesto pro, quod ad vidulum istum, &c. Men. II. 2. 37. *Nummum istum, quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas porculum afferri tibi.* Sensus est, vel, quod ad nummum istum, quem &c. jubeas eo porculum &c. Vel Nummo isto, quem istum nummum mihi pollicitus, jubeas tibi afferri porculum. Vide & supra Notas ad II. 5. n. 5. pag. 186. 187. & ad II. 9. pag. 202.

CAP. XII.

De Hellenismo, sive Antiptosi.

Hellenismum, sive Græcam constructionem, nominamus, quoties auctores sic græcissant, ut latina norma defendi nequeant. *Hellenismum* in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptosin* persequemur, quum hæc sola Latinos canones excedere videatur.

Antiptosi Grammaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis casum pro alio posse poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro ille dies. Quod figmentum si esset verum, magna nos solitudine liberaret: frustra enim quæreremus, quem casum verba regerent.

Græci non raro è duobus casibus, si se mutuò respiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, (1) *περὶ λόγων, ὃν ἔλεξα*, id est, *de verbis, quibus dixi*, pro, *quæ: χρῶμαι, οἷς ἔχω βιβλίους*, id est, *utor, quibus habeo libris*, pro, *quos*. Huc potest referri illud ex Pandeëtis libro 30. tit. I. leg. 114. §. *Divi Severus, & Antoninus rescripserunt, eos, qui, &c.* (2) *Lego, ii qui*, pro eorum qui, Exodi

D H

(1) *Περὶ λόγων, ὃν ἔλεξα*.] Sic Actor. Ap. XXVI. 22. *ὅσον ἐκ τὸς λόγων, ὅστις οἱ παραῖται ἐλάλῃ μιλῶντων γίνεσθαι, & Μωσῆς*. Anton. Liber. fab. 12. *τῇ ἐσθῇ, ἣ ἐφόρει*. Aelian. Var. Hist. II. 10. *ὑπὲρ ἐκείνου, ὃν ἔλεγε*. XIV. 32. *καὶ ἑρῶν τῇ ἑστῇ πλεῖω, ἣς ἀπέλιπε*: ubi æque, ac in loco Actorum, prior casus, quem alter sequitur, per Ellipsin est omisus. Utrobique

enim desideratur Pronomen Demonstrativum in Genitivo, *τῶν, & πύτης*, quibus respondent *ὅστις, & ἣς*. Vide me etiam ad Ael. IX. 4. 5.

(2) *Lego ii qui*.] Immo vero referri potest hoc exemplum ad Anacoluthon, æque ac quæ istic notata sunt, maxime nota 6. Vel si quid mutandum, lege cum Glossa, *Eor. qui*, h. e. *Eorum*. Locus enim integer sic se habet,

Z z 4

16

di cap. 2. Ἐπὶ τῇ γῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ Θεός σε δίδωσι σοι, id est, *In solo terræ bonæ, cujus Dominus dabit tibi, pro, quam.* Et Lucæ cap. 1. Καὶ μνησθῆναι δια-
 θήκης

rescripserunt, eos, qui testamento quid vetant alienari, nec causam exprimunt, &c. nullius momenti esse scripturam. Huc autem pertinent, quæ relativum habent positum, non in eo casu, quem requirebat verbum, cui jungitur, sed in eo, quo positum fuit Substantivum, ad quod refertur, ut λόγων αὐτῆς ἡκούσας. E contrario alienum ab hoc loco est, quod Auctor adfert ex Lucæ cap. 21. referendumque & illud ad Anacoluthon. Similiter & Lucæ cap. 1. hinc excludo, nisi, ut heic locum habeat, legendum sit cum & ex Theophylacto, ὅπου, &, Ceteroqui si vulgatam nunc lectionem volumus tueri, refero ad Ellipsin præpos. καὶ, ut ὅπου illic sit positum pro καὶ ὅπου. Ex Latinis Sanctianis duo priora sola sunt hujus loci & generis. Quibus adde Sallust. Histor. I. in oratione Philippi. Non pro sua, aut, quorum simulat, injuria, h. e. aut pro eorum injuria, quos simulat, h. e. prætextit. Gell. II. 26. In iis coloribus, quibus modo dixisti, denominandis. Cic. Famil. II. 15. Cum, in quo accusabar, culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas literas, præ te ferres studium &c. Heic τὸ in quo ortum inde, quod in priore constructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipsin suppressum, in eo. Pertinet huc etiam usitata illa locutio, non quo, Terentius prol. Eun. v. 28. non

quo furtum facere studueris. Et plenius I. 2. 16. Non pol quo quinquam plus amem aut plus diligam, eo feci. Nempe quo ponitur hoc casu, quia refertur ad eo. Sall. Catil. 34. Massiliam in exilium proficisci, non quo sibi tanti sceleris conscius esses, sed ut Resp. quiesca foret. Cicero Famil. II. 5. Non quo verear &c. Et sic alibi passim. Pene tamen crediderim, etiam hæc locutiones ortas primitus ex Ellipsi, qua tamen non animadversa à posteris, factum fuerit, ut sæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, sed perperam eo modo, quo nulla statui potest Ellipsis. Nam apud Ciceronem cum dicitur, Aliquid ages eorum, quorum consuevisi, possis & debeas supplere, agere aliquid. Apud Sallustium, aut quorum simulat injuria, suppleas licet, aut pro injuria eorum, pro quorum injuria simulat se arma cepisse. Apud Livium rapum quibus quisque poterat elatis, exhibant, non absurde item suppleas, vel explices, quibus elatis quisque poterat exire. Confer quæ proxima dicuntur Nota. Sed tamen quia non semper ita liquido res procedit, putem posteriores Græcorum Latinorumque Ellipticam hanc locutionem corrupisse, vel aliter, quam oportuerit, protulisse. Adde his, quæ mox Sanctius pag. 731. profert, veluti Mammæ Putres, Equina quales ubera, pro qualia.

Δήκεις ἀγίας αὐτῷ, ὅρον, ὃν ὁμοσε πρὸς Ἀβραάμ, id est, ut memor esset testamenti sui sancti, iurandum quod iuravit ad Abraham, pro, iurisdictioni, quod: Lucæ cap. 21. ἔπι, ταῦτα, ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμεῖς, ἐν αἷς ἃς ἂν ἀφιδήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ. id est, Dixit, Hæc quæ videtis: venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, pro, ex his, vel horum. Demosthenes, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐκείνου μαθήσας, ὧν εἰς Πελοπόννησον ἔπεμψε, id est, ex epistolis ejus cognoscetis, quibus in Peloponnesum misit, pro, quas. Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epist. Quum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuevisisti, pro, quæ. „ [Livius 1. Raptim quibus quisque poterat, elatis exhibant: ibid. Mitteret cum imperio, quem ipsi videretur, (3) pro, eum qui. Cic. Consulibus Senatus permisit, ut his rebus legem, quam ipsis videretur, dicerent.] (4) Plaut. Curc. Sed istum, quem quæris, ego sum: idem Amph. Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat: idem Aul. Pici divitiis, qui aureos montes solunt, ego

(3) Pro, Eum qui.] Minime gentium. Ellipsis in his est, quæ verbum semel positum repeti jubet, hoc sensu, eum, quem ipsi mittere videretur. Similiter in eo, quod continuo sequitur, quam ipsis videretur, supple dicere. Mitor Scioppium credidisse aliquid insoliti & peregrini in his inesse, cum passim ita loquantur veteres. Cic. Fam. XIII. 10. Si me tanti facis, quanti Varro existimat. h. e. quanti Te facere me, Varro existimat. I. 9. Magnus animorum motus factus est, cum illorum, quorum oportuit, tum &c. Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De Offic. I. 31. Ajax, quo animo traditur, milles mortem oppetere maluisset. Ex-

pone, Ajax præditus eo animo; quo animo præditus fuisse traditur. II. 22. Ne illam quidem consequuntur, quam putant, gratiam, scil. se consecuturos. Tacitus Ann. XII. 7. Cuncta Feminae obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis illudenti, h. e. ut Messalina rebus Rom. illuserat. Gellius IX. 4. Vestigia pedum habentes retro porrecta, non, ut ceterorum hominum, prospectantia, h. e. ut prospectant vestigia ceterorum hominum.

(4) Plaut. Curcul.] Hujusmodi loca attulimus, & aliter explicuimus supra ad pag. 186, 187, & 201. denique & superiori capite ad Anacoluthon, not. 6.

ego solus supero. (5) alii emendarunt *Picos*. ibid. *Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea inducitur ratis*: quidam legunt *pueris*. Horat. I. Serm. *Occurrunt animæ*, (6) *quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus*: quod non intellexit Lambinus. Idem epod. 5. *Nardo perunctum, quale non perfectius meæ laboraverunt manus*, pro, *quali*: hoc quoque ignoravit Lambinus. Hujus generis sunt illa, (7) *Non vacat mihi esse securo*. Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis*, pro, *disertos*: „ [sicut Cic. Civi „ *Romano licet esse Gaditanum.*]

Trahitur etiam casus inter duo verba, à non suo verbo. [Vide me ad pag. 186. 187.] Plaut. Amph. *Atque ego te faciam, ut miser sis*: idem Pseud. *Satis si hanc hodie mulierem efficio, ut tua sit*: ibid. *Eia, scimus nos quidem te, qualis sis*: idem Aulul. *Sed servum meum Strophilum miror, ubi sit*: ibid. *Nimis herclè illum corvum ad me veniat, velim*. Cic. Q. Frat. *Hæc me, ut confidam, faciunt*. Terent. Adelph. *Illum, ut vivat, optant*, pro, *optant ut ille vivat*: idem Phorm. *Metuo lenonem, nequid suo suat capiti*, pro, *Metuo, ne leno suat*; idem Eunuch. *Hanc metui, ne me criminaretur tibi*: ibid. *Metuo fratrem, ne intus fiet*, pro, *frater*: nam sequitur, *Pater autem ne rure redierit*: idem Heaut. *Atque istud, quicquid est, fac me, ut sciam.*

Tra-

(5) *Alii emendarunt, picos.*] Ego potius id referrem ad Synchyfin, & construerem hoc modo: *Ego solus divitiis supero picos, qui pici aureos montes colunt.* Vide supra Sanctium, ubi agit de Synchyfi, nec minus confusi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem & hoc & sequens exemplum refero quoque ad Ellipsin, per quam Substantivum nomen Ante Relativum Pronomen supprimitur, at Cum eo exprimitur: ut sensus sit posteriori, *quasi pueris, qui pueri na-*

re discunt. De qua Ellipsi vide supra II. 9. pag. 201. & quæ ibi notata.

(6) *Quales nec candidiores.*] Sensus videtur esse & constructio: *tales, quales alios, neuiquam candidiores his, unquam terra tulit.* Sic mox, *Quale meæ manus laborarunt nunquam perfectius eo, quod nunc laborarunt.*

(7) *Non vacat mihi esse securo.*] Vide supra II. 6. 2. pag. 191. ac Vossium de Construct. cap. 20.

Trahitur etiam per Hellenismum genus à genere; ut si dicas, *vide templum; quale est mons*, pro, *qualis*. Hor. Epod. 8. *Sed incitat me pectus, & mamma putres, equina quales ubera*, id est, *qualia*: (8) unde illa trita, *est stella*, qui Mars dicitur: *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*. Virgil. *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro positus*. Hæc enim Græca sunt.

Cupio esse clemens, Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. Regula vera est, ut semper post hujusmodi infinita sequatur accusativus; ut, *cupio dici doctum*. Ratio est, quia semper accusativus præcedit expressus, aut subintellectus. Sed quia Græci non raro ante infinitum collocant nominativum, inde factum est, ut nominativus sequatur. Græcè dicitur,

(8) Unde illa trita.] Diversa sunt hæc à superioribus, sed tamen vel sic ad Græcismum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voss. de Construct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Festum in Sublime; *Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Jovem*. Sall. Jug. 18. *Occupavere ea loca, quæ proxima Carthaginem Numidia appellatur*: sed forte leg. istuc appellantur, ut constructio sit, *quæ loca proxima Carthaginem appellantur Numidia*. Cap. 75. *Ex flumine, quam proximam esse aquam oppido diximus*. Orat. adv. Sallust. *Si fuerim in Rep. vigilans, quam tu proscriptionem vocas*. Referam quoque huc pronomina demonstrativa, sensu id, quod præcessit, respicientia, sed constructione id, quod sequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias, eam bonam famam, magnamque nobi-*

litatem putabant. h. e. ea, quæ memoravi, putabant esse divitias, bonam famam &c. Male Ciacconius & Fulv. Ursinus ea præferunt, rectius faciente Rivio, qui scripturam codicum tuetur. Liv. I. 57. *Eaque ipsa causa belli fuit*, pro, id ipsum. Plaut. Poen. V. 84. *Nunc quod boni mihi Diï dant, vobis, vestræque matri, eas est æquum nos Diis gratias agere sempiternas; Eas gratias pro, gratias ejus boni nomine*. Plura hujus generis congeffi in Animadversionibus Historicis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia passiva, genere vel numero cum posteriore Substantivo convenientia, sensu cum priore. Liv. I. 35. *Loca illa sunt appellati fori*. Qualia occurrunt etiam Vocativis addita, Veluti, *Lestule deliciis fæste beate meis*. Vide supra lib. II. c. 6. pag. 191.

tur, *Ajunt rex hoc fecisse; dicunt tu esse dives*: unde Latini dicunt, *Vis videri probus*, quasi integrum esset, *Tu vis videri tu esse probus*. Hoc autem Græcè dictum esse, Budæus in Commentariis, Muretus in Catullum, Lambinus in 2. Od. Horatii adnotarunt. Sed nemo Græcam phrasin melius expressit, quam Ovid. in Fastis.

(9) *Seu genus Adraſti, seu furtis aptus Ulyſſes, Seu pius Æneas, eripuiſſe ferunt.*

Sed nihil avidius arripuere Latini, quam Atticissimum illum, ubi κατὰ subauditur; ut, *fractus membra; cætera Grajus; albus dentes; panditur artus; purgor bilem; posco te pacem; doceo te artes; doceris artes; multa sese incusans; latus ulnas duas; absuit totum mensem; pendit libras centum*. De quibus formis in Ellipsi præpositionis κατὰ.

Præpositio *Ex*, quæ genitivum regit, ita passim desideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim, *Imperti me divitiarum: arripuit illum pedis: gustavit mellis: audivit musica: & multa hujusmodi*. Sed quis est tam hebes,

(9) *Seu genus Adraſti.*] Locus ille Fastor. VI. 433. aliter est editus à Magni Nominis Critico, Nicol. Heinsio, scil. *eripuiſſe datur*. Certe non putem, vel ita locutum Ovidium, vel ita construenda ejus verba, ut vult Sanctius. Nam si maxime ista sic essent ab Ovidio profecta, aliter tamen ordinanda & explicanda censerem. Nempe, si e-ri-puerit Genus Adraſti, si-ve U-lyſſes, si-ve Aeneas, aliquem certe ex iis eripuiſſe illam Tro-jæ ferunt. Ceterum pro hoc disticho aliud in istius locutionis

probationem adferam ex eodem libro v. 123. Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus, U-tilis & nuptis, u-tilis esse viris. Et Trist. II, 10. Accepum re-fero versibus esse nocens. Te-rent. Andr. IV. 5. 3, *Quæ sese inhoneste optavit parere hic divi-tias Potius, quam in patria ho-neste pauper vivere*. Adde & quæ Laur. Valla habet Eleg. III. 23. & Ursinus Instit. Tom. II. p. 379. & quos ille istuc citavit. De usu hujus locutionis apud Græcos vide etiam, quæ nota-vi ad Aelian, XIII. 20. & 43.

bes, qui non videat, illa Horatiana. (10) excedere Grammaticos Latinos canones? *Abstine irarum, calidæque rixæ; Desine mollium querelarum; Agrestium regnavit populorum; Lassus maris, & viarum, militiaeque; Patiens pulveris, atque solis; Integer vitæ, scelerisque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere.* Sic illa trita: *curarum plenus: implentur veteris Bacchi; securus amorum; vacuus laborum;* „ [*dives agri; frugum, pabulique latus* „ *ager;*] deest, *id est*, de: nullum enim nomen adjectivum, aut verbum, Græcè aut Latinè regit genitivum. (11) Huc etiam illa referuntur: *ubique gentium; nusquam locorum; huc viciniae; pridie, & postridie ludorum.*

(10) *Excedere Grammaticos Latinos canones.*] Non excedere patet ex observatione Ellipseōn Latinis usitatarum. Sed jam satis superque errare Auctorem, quum putat in his desiderari Græcam præpos. *κατά*, demonstravimus supra lib. II. c. 3. pag. 165. 166. &c.

(11) *Huc etiam illa referuntur.*] Immo etiam hæc Latinâ dicuntur Ellipsi & Constructione. In prioribus intellige *Negotium. U-*

bique gentium idem est, ac ubique in negotio gentium, vel in numero gentium. Vide de istis Voss. de Construct. c. 64. Pridie ludorum dicitur pro die pri; vel pris, ante diem ludorum, ut postridie pro die posteri post diem ludorum. Jam die posteri dicitur plane, ut die crastini. Vide supra ad pag. 152. Sed & ita Meridies, pro dies meri Solis, h. e. integri, solidi.

C A P. XIII.

De Ellipsi præpositionis κατά, id est, Juxta, vel Secundum, vel Per.

Asferunt Grammatici, multa esse Verba, quæ duos possint regere accusativos. Hoc est falsissimum: nam in altero eorum deest præpositio Græca *κατά*, id est, *Per*, vel *In*, vel *Juxta*; quæ in verbis activis, & passivis, & participiis, & adjectivis nominibus, solet suppleri, ut, *Posco te pacem, frangitur membra, fractus mem-*

membra, cætera Grajus, albus dentes. „ [Horat. *Docte* „ *sermones utriusque linguæ.*] Solet item intelligi non rarò in temporis & aliarum rerum mensuris; ut, *Totum diem dormire: vixit annos centum: patet janua tres ulnas: pendit aries libras triginta*; de quibus sigillatim differamus.

Ac primum illud verissimum præmittamus oportet, quod & doctissimè admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria esse Adverbium, quod faciem Nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil, aliquid, id, quid* & similia. Nam *docte, sancte, modo, profectò, præterea, interea*, (1) quum adverbia sunt, in quantitate ultimæ syllabæ a suis primigeniis variant: at *melius, pejus, doctius, facile, breve*, nunquam erunt adverbia, sed accusativi adjectivorum, in quibus deest *κατά*, & substantivum *negotium*. Vide Ellipsin. Horat. 2. epist. *Quinetiam canet indoctum, sed dulce bibenti.*

Porro præpositio *κατά* subintellecta tantum lepôris apud Græcos obtinuit, ut vix reperiatur apposita: sed accipe nihilominus aliqua testimonia. Quod Aristophanes dicit, *Γυφίμην ἐμὴν*, Plato solet dicere, teste Budæo in comment. *κατὰ τὴν ἐμὴν*, id est, juxta meam sententiam: & Homerica illa clausula est frequentissima, *κατὰ Φρένας, & κατὰ θυμὸν*, id est, *ut mea mens, & animus est*, aut, *secundum meam mentem, & animum*. Quum dicis, *urbs partim capta, partim incensa*, deest *κατά*, & (2) *Partim* accusativus est a recto antiquo *Partis*. Ovi-

(1) *Quum adverbia sunt.*] Revera etiam quatuor posteriora ab natura & origine sua sunt Nomina. Quod autem ultima eorum Syllaba in metro producit vel corripitur, contra quam oportebat secundum analogiam. id abusum quendam prodit. Vide supra cap. 4. in Ellipsi ad

Vocem *Judicio*.

(2) *Partim Accusativus est.*] Hinc sæpe respondet τὰς *Alias*, Gell. II. 22. *Legebauer Historia partim Græcæ linguæ, alias Latinæ.* Sed & sæpissime construitur, prorsus ut Substantivum Nomen. Sall. in fragm. *Quorum malorum alia toleravi, partim repuli,*

Ovidius II. *Metamorph. Partem damnatur in unam*; Græci dicunt, τὰ κατὰ μέρ⁹. Aristoteles libro I. *Rhetor.* ἐστὶ δὲ τὸ ῥητορικῆς εἶδη τρία, τὸ ἀριθμὸν, id est, *Sunt tria Rhetorices genera numerum.* Porphyrius cap. de *Specie*, Πρῶτον μὲν εἶδ⁹ ἀξίως τυραννίδ⁹, id est, *Primum quidem speciem, dignos imperio*; ubi bis deest κατὰ, ut sit, *circa primum*, &, *circa speciem*: nam sic legendus est locus. At vero ubi suppletur κατὰ, teste eodem Budæo, ex innumeris accipe nonnulla. Theocritus, ἀλγῶ τὰν κεφαλάν, *doleo caput.* Plato sæpè, τὸ ἰμὸν, & τὸ ἰμὸν πρᾶγμα, pro, τὸ κατὰ ἰμὸν, *pro eo quod ad me attinet*: idem 2. de *Repub.* δις ἐρτὲ explicuit duos accusativos, Ταῦτα δὲ καὶ ταῦτα ἰγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, *hæc & similia ipsi laudant Justitiam.* Apertius etiam Theognis, Αἰχρὰ δὲ μ' ἐκ ἐθίλοντα βίη, καὶ πολλὰ δίδάσκει, *turpia autem me nolentem, & invitum, multa doces.* Æschines, Τίνεθε δὴ μοι μικρὸν χρόνον τὴν διάνοιαν, *Adeste nunc mihi mentem exiguum temporis*; hic bis deest κατὰ. Synesius, Ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτύρομαι, *hæc Deum, hæc homines testor.* Multa alia, si voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum omnino esse Verbum, quod hujusmodi accusativum, cum κατὰ, non possit habere. Unde activa omnia [Vide me supra II. 5. 7. p. 188.] duos accusativos habebunt; & reliqua, ut passiva, & substantiva, unum, Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina isthac?* Th. *Plurimum merito tuo.* Plaut. Amphit. *Nunc jam hoc animum,*

quæ

puli, Post repuli adde. Livius XXIII, II. Brutios, Apulosque, partim Samnitium Lucanorumque, defecisse ad Pænos. Corn. Nepos Attico cap. 7. quorum partim invictissimi castra sunt secuti. Vide Vossium de Construct. cap. 64. & Gronov. Observ. III. 2. Davisius ad Cæsarem B. Gall. I, 49. sic quoque accipit vocem Numerum in his verbis: *Eo cir-*

citer hominum numerum XVI. millia expedita misit. Exponit enim, quod ad numerum, ut adeo construxerit illa, XVI. millia hominum, quod ad numerum. Sed quid opus tam dura & insolita comminisci, quum res sit planissima per Appositionem satis usitatam, *misit hominum numerum, XVI. millia.*

quæ loquar, advertite, (3) id est, circa ea: ibid. *Hæc heri immodestia cogit me*, id est, circa hæc. Cic. lib. 13. *Famil. Literæ*, non quæ te aliquid juberent, sed commendatitiæ. Plaut. *Aulul. Cæpi observare*, ecquid majorem mihi filius honorem haberet. Terentius Phorm. *Nequid plus minusve faxit*, quod nos postea pœniteat, id est, circa. Cic. l. 1. epist. 9. *Nostram vicem ultus est ipse sese*. Terent. Phorm. *Argentum*, quod habes, condonamus te: Idem Eunuch. *Habeo alia multa*, quæ nunc condonabitur, ubi imperiti legunt, condonabuntur: Idem, *Neque se id pigere*. Statius 10. Thebaid. *Quæ te leges præceptaque belli Erudiit genetrix*. Cicero 6. epist. *Quum ignoverit omnibus*, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem. Virgil. Georg. *Multa gemens ignominiam, plagasque superbi Victoris*: quo in loco, multa, pro multum, accipiunt imperiti, idque, si diis placet, adverbialiter utrumque. Audi etiam in passiva quomodo græcissent Latini. Virgil. 6. *Æneid. Nec magis incepto vultum sermone movetur, Quam si &c.* *Æneid. 4. Expleri mentem nequit: Æneid. 5. Flavaque caput nectentur oliva.* Ovid. 2. *Metamorph. Partes quasunque sedendo flectitur*: idem 2. *Fast. Carpitur attonitos sensus*: idem, *Asper equus duris contunditur ora lupatis*: „ [Idem 10. *Metamorph. Induiturque* „ *aures lente gradientis aselli.* Plaud. Rud. *Hoc quod indu, ta sum, sunt meæ opes oppido.*] Horat. in Arte, *Qui purgor bilem.* Idem, *Agrestem Cyclopa movetur.* Statius lib. 9. Theb. *Figitur ora Lamus.* Tacitus lib. 21. *Neque quicquam prius imbuuntur, quam contemnere deos.* Idem lib. 3. *Sane gravaretur aspectum civium senex imperator.* Idem lib. 18. *Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam læsi, gra-*

ua-

(3) Id est, circa ea.] Possis & hoc modo exponere, *Advertite animum huic rei negotiorum, quæ loquar.* Vel brevius, *advertite animum ad hæc*, immo etiam, *advertite hæc ad animum.* Certe in eo, quod sequitur, sensus est,

Immodestia heri cogit me hæc facere. Ceterum duo Accusativi, quorum alter per Præpos. est explicandus, sæpe Verbis junguntur. Vide supra II. 5. 6. pag. 185. 186.

vabantur. Quinctil. lib. 1. Quapropter præcipienda sunt optima, quæ si quis gravabitur, &c. Idem lib. 4. Quod quum audivit iudex, cætera, tanquam supervacua, gravari solet. Sueton. August. Ampla & operosa prætoria gravabatur. „ [Plaut. Epid. Ne gravetur, quod velis. Idem Rud. Cur tu aquam gravare, amabo, quam hominis, stis hosti commodat.] Horat. lib. 1. epist. Quis magna coronari contemnat Olympia? Expressit illud usitatissimum, ἔστειλαν τὰ ὀλύμπια. Idem Oda 6. libro 3. Motus doceri gaudet Jonicos Matura virgo; quod Aristophanicum est in Concione. Τὸν ἀπὸ ἰωνίας τέρενον τάλαρα κνηστῆς, id est, Misella pruritis nunc Ionicum modulum.

Sed etiam si solem in manibus gestemus, sunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clarissimam lucem caligent. Enixèque postulant, sibi tradi testimonia, ubi hæc præpositio ponatur expressa. Iniqui sanè, qui velint sibi in lingua Latina ostendi, quod autores, ut minus elegans, soleant subterfugere. Quis ignorat, præpositiones nominibus præponi debere? At vero postquam Latinis auribus dicere semel placuit *mecum*, *tecum*, *secum*, *nobiscum*, *vobiscum*, jam nemo dicere audebit, *cum me*, *cum te*, &c. Sed tamen, ut obstinatis auribus satisfacerem, operam dedi, ut undiquaque, si qua essent, testimonia perscrutarer.

Per pro κατά. Ea sunt hujusmodi. Virg. in Culice, *Pinus hirsuta per artus*. Terent. Eunuch. *Neque sciebat, nec per atatem dicere poterat*. Livius, *Per ea tempora per rara litera fuerunt*. Cic. *Per insidias interficere*: idem, *Per legem illam hoc mihi licet*. Persius, *Per me equidem sint omnia protinus alba*. (4) In his omnibus Græci dicerent

κατά.

(4) In his omnibus Græci &c.] Sed tamen Latini ista per Ellipsin præpositionis non efferrent. Nec enim dicerent, *interfectus insidias*, *Licet hoc mihi legem il-*

lam. Sed & sequentia Ellipseos exempla non desiderant Præpositionem *Per*, nisi in his, quando dicitur, *Magnam partem consulatus mihi abfui*. Pro iis enim dici potest,

A a a

test,

κατά. Hinc patet syntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *A* maiorem me senectus facit, stomachor omnia: & ad Marium, Utrumque lator, & sine dolore te fuisse, & animo valuisse: idem, Stoici, qui de virtutibus disputant, magnam partem in his partiendis occupati sunt: & I. Offic. Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggregantur nonnulli, ut adipiscantur ea, quæ concupierunt: & in epist. Magnam partem consulatus tui abfui: & in Orator. Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio.

Ob, seu Propter, pro *κατά*. Livius, Clamor undique ab sollicitis vicem imperatoris militibus sublatus est, ,, [pro, ,, Ob vicem. Curt. 7. Mæstus non ob suam, sed fratrum ,, vicem, propter ipsum periclitantium.] Rursum Liv. suam quisque vicem officio functus est. Idem lib. 3. Ut hoc insigne regium in orbem, suam cujusque vicem, per omnes ireret. ,, [Cic. Ipse se nostram vicem ultus est. Plautus, Quis patitur se excruciarī meam vicem, subaudi in. Est autem, ,, In meam vicem, idem quod meo loco. Sueton. Claudio, Præsedī nonnunquam spectaculis in Caji vicem.] Terent. Domum ire pergā, ubi plurimum est. In omnibus his deest *κατά*, id est, per.

Ad pro *κατά*. (5) Interdum *κατά* explicatur per Ad. Cic. Attic. lib. 4. epist. penultima, Dicis, quid mihi hoc monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? Idem 6. Verr. Nam & situ est munito, & ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad aspectum: idem Curioni,

A

test, Per magnam partem &c. Sed quam intelligemus Latinam Præpositionem in illo Plauti Amphitr. 111, 1. 8. Ut pariat, quod grāvīda est Vīro, & quod Me grāvīda est? An Per, vel Ob?

(5) Interdum *κατά* explicatur per Ad.] Possunt quidem sæpe & *κατά* Græcorum, & Ad vel In Latinorum, promiscue adhiberi: sed tamen, si attendas, diversa

est utriusque vis & significatio. *κατά* adhibetur ad notandam vel Causam, propter quam aliquid fit, vel Quietem & Moram in aliqua re, vel Partem totius, de qua aliquid dicitur. At vero Ad & In progressum, quousque aliquid fiat, aut Finem homini vel rei propositum, denotant. Sed tamen, ut dixi, promiscue sæpe adhibentur.

A te vero bis terve ad summum, & eas perbreveis, accipi: idem pro Mil. *Quatuor, ad summum quinque, sunt inventi.* Huc referendæ sunt illæ phrasæ, „[*Abest trium dierum viam:*] *Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas, id est, κατὰ, hoc est, ad, vel per.* Varro lib. 3. cap. 5. Ruft. *Est lapis à falere pedem & dodrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque.* Lactant. de Phœnice, *Per bis sex ulnas eminet ille locus.*

Circa pro κατὰ. Quin & ipsa præpositio *Circa*, pro κατὰ, invenitur. Corn. Celsus lib. 7. cap. 15. *Circa singulas heminas, id est, in singulis heminis.* Liv. lib. 9. cap. 23. (6) *Nam & circa omnia defecerunt.* Quintil. in proœm. 8. *Præcipuè circa partis hujus præcepta elaboravit.* „[Sallust. 2. hist. *Modestus ad alia omnia, nisi ad dominationem.* Potuisset dicere, *cetera modestus*, pro, *ad cætera, quantum ad cætera attinet*: nam & Sanctus alia, idem Sallustius dixit, teste Servio, Græca locutione, „sicut *Cetera Grajus.*]

In pro κατὰ. Frequentior usus est præpositionis *In*, pro κατὰ: nam quod passim dicitur *Æternum vale*: & quod

(6) *Nam & circa omnia defecerunt.*] Alienus hic locus, ut in quo *in* *Circa* adverbialiter ponitur, nec proinde regit *in* omnia, ut videtur voluisse Sanctius. Sic Liv. I. 19. *Omnia circa finitimorum.* I. 44. *Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis consecrabant.* I. 58. *Cum satis omnia tuta circa viderentur.* Obseq. c. 61. *Romæ, & circa, plurima decussa.* c. 57. *Procellosa tempestate in Capitolio ades Jovis, & circa, quassata.* Corrige ex his Vellejum, ut jam faciendum censuit Doctissimus ille Lipsius, II. 68. *Dum in acie Pharsalica Africaque de summa rerum Cæsar dimicat,*

M. Cælius &c. Etenim diversis annis in Thessalia, ubi Pharsalos, & in Africâ dimicavit Cæsar, nec quum in Africa dimicavit, accidit illud, quod de Cœlio refert Vellejus, sed antea. Lege itaque cum Lipsio *circaque* pro *Africaque*. Nam illo Pharsalici prælii anno variis in locis bellum gessit Cæsar, in Epiro, Macedonia, Ægypto, Asia. Sic apud Sueton. Aug. 40. *Negotium adilibus dedit, ne quem posthac parerentur in Foro Circove, nisi possuis lacernis, togatum consistere.* Ubi ille omnium optimus codex Salm. legit *circave*, quod verum est.

quod Æn. 6. dixit Virgilius, *Sedet, æternumque sedebit Infelix Theseus*: alibi expressit, *In æternam clauduntur lumina mortem*. Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, & in immensum crescente*. Virgilius Bucol. *Causando nostros in longum ducis amores*. Livius lib. 39. *Nihil autem in speciem fallacius est, quam prava religio*. Ovid. 11. *Metam*. *Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam*. Plin. l. 20. c. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior*. „ [subaudi res, id est, multo velocior.] Plautus *Asinar.* *Agēs, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc*, id est, partim & vicissim, Græcè, *κατὰ μέρος*, id est, in partem. Horat. 2. *Epod.* *Quod si pudica mulier in partem juret domum*. Propert. lib. 4. *Nanus & ipse suos breviter curvatus in artus*. Livius, *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis*. Plin. in *Panegy.* *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum invisus pessimo fui*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas*: idem lib. 10. cap. 53. *Alique in tantum, ut effæta moriantur*. Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures*: idem 2. *epist.* *Sed in longum tamen manserunt*. Hinc illa trita, *Tuam vicem doleo, invicem dolere*. Dicimus itaque, *Ero tibi perpetuum, vel in perpetuum, amicus*, subaudi *tempus*. Præterea Donatus in illis Terentianis, *Quid venisti; Id viso; neque tu id indignari posses; supplet ob, vel propter*, contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, *id, aliquid, nil, nihil, quid*, esse accusativos extravagantes.

CAP. XIV.

De Vocibus Homonymis. Æquivoca nulla sunt. Unius Vocis unica est significatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam, proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem

quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adfertorem; qui res natura diversas uno nomine posse quidem vocari docet, sed per *analogiam*, id est, comparisonem, vel proportionem. *Homonyma*, inquit, *dicuntur*, *quorum solum nomen commune est*, ratio verò naturæ circa illud nomen, *alla atque alia*; ut, Animal; quod est homo; & id, quod pingitur. Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam neque *equivocum* vox Latina est; neque satis ad Aristotelis mentem accommodata. *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analogia dicuntur*, &c. Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant *equivoca*, *univoca* nuncuparem; & rursus, quæ illis *univoca*, mihi essent *equivoca*: „ [sicuti Priscianus super versus Virgilio lib. 1. „ quibusdam visum testatur, cum ita scribit, *Cum no-* „ *men*, *Arma*, *sit Homonymon*, *quod quidam Univoca* „ *cum dicunt*, *& varias res significet.*] id quod Aristotelea exempla ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hæcenus versarentur. Priscianus lib. 9. *Synonymiam vertit ancipitem significationem*. Nec quisquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus semper hæc ita tradita sunt, & pro veris habita: nam possessor malæ fidei, ut est apud Jureconsultos, nunquam potest præscribere. *Nobis*, inquit D. Augustinus, *qui ratione vincimus*, *frustra consuetudo objicitur*, *quasi consuetudo major sit veritate*. Divus certè Thomas, diligentissimus Aristotelis & veritatis interpres, sapè aliàs, sed in illo præcipuè Porphyrii, *Si quis omnia entia dicat*, *equivoce nuncupabit*; *equivoce*, inquit, *id est*, *analogicè*. Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. *Homonyma vertit agnominatorem*. Ego verò quatuor potissimum rationibus adducor, quibus *Æquivoca* ista radicitus putem extirpanda.

1. (1) Si voces, (ut ait Plato in Cratylo, & Aulus Gellius

(1) Si voces &c.] Vetus fuit hæc inter philosophos quæstio,

Gellius libro 10. cap. 4. & divinæ literæ nos passim docent)

sed inepta & nullius usus, utrum nomina rerum sunt *φύρε' ἢ θείρε'*, h. e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria*. Fuerit sic sane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates, *ὅτι τὰ πρῶτα ἐνέμαται οἱ θεοὶ ἰστέον, ἔπειτα τὰ ἑξῆς ἐφ' ὧν ἄρχει*, prima nomina imposuisse Deos, & propterea recte se ea habere: vel potius, ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. *Ἀδάμ ὅτι πρῶτος ἄνθρωπος, ὅτι πρῶτος ἐνομασίας προσέθεντο*, Admum in denominatione tum uxoris, tum animalium, vaticinatum: Fuerit, inquam, ita, sed vel sic necesse est, ut fuerit id tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo imposita, nec tamen ita, ut ipso sono, sed ut derivatione, & proinde significatione ex aliis Linguae jam Homini datæ vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterū sic tamen essent, non *φύρε'*, sed *θείρε'*, seu non ab *natura*, sed ex *instituto*, inter quæ in hac quæstione vere differentia est constituenda, & constituta semper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Aristoteles. Nam Plato, & qui eum sequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Episcopus Cabilonensis initio superioris seculi fuit, libello ea gratia scripto de *rectâ nominum impositione*; illi vero sentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritissimorum hominum instituto, sed ex naturali, inter eorum sonum, motumque labiorum in pronuntiando, ac res ipsas, convenien-

tia, fuisse formata, & proinde ori hominum sua sponte indita; sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter nos & vos, mihi & tibi, statuit Nigidius apud Gellium X.4. Certe alienissima sunt hæc omnia ab hodiernis linguis, & quas superstites in Libris habemus, ut quæ omnes ex prima formatæ sunt non sine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione, quippe formatæ ex incerto usu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo etiam illud inane prorsus sit, fingere hic consensum *prudenciorum virorum*, quasi Senatum quendam Reip. literariæ, qui rerum *inspecta natura* iis nomina imponere soleant, tanquam si linguæ pleræque sua vocabula ex se, non aliunde, habuerint, & antiquissimis temporibus, quando singulæ sunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut tanta cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine, ex natura animalis formato, eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu & vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimilimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantæ*, quod ipsum ex Oriente ab *ἡμῶν Bos* deductum. Atque ita se in omnibus linguis, ubi a prima discesseris, res habuit, ut vocabula

docent) *natura* significant, quonam, obsecro, pacto, uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem (ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo rectè intelligatur) significant *ex instituto*, seu ad placitum, (institutum autem intelligo prudentium virorum, qui, rerum inspecta natura, nomina solent imponere) dementem & insanum impositorem vocum judicemus oportet, qui *Mensam*, & *Librum* uno nomine nominari præceperit.

2. (2) Præterea si essent *Æquivoca*, id est, quæ ex æquo, & æqualiter, plura significarent, perpetuo nobis esset utendum adjectivis nominibus, aut aliqua alia distinctione, qua res inter se differrent; nec enim satis esset dicere, *vidi canem*, aut *mordet canis*, nisi adderes, *terrenum*, vel *cælestem*, vel *marinum*. *Canis* etiam in talis jactus est.

3. Adde, quod negligentem & deminutum judicarem Aristotelem, si nullam Analogiæ regulam tradidisset, quæ ita erat ad syllogismos necessaria, quam quæ

vocabula aliunde formata sint casu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res natura contrarias sine ulla analogia, quam sibi saltem finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim, quum vocabulorum verus usus sit distinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa *directiva* rerum, illi e contrario confudissent temere omnia, & colloquia sua vix elutabili ambiguitate implicuissent.

(2) Præterea si essent &c.] Non video, quæ vis in hoc argumento sit magis contra *Æquivoca*, ut dicunt, quam contra *Analogia*. Nam & hæc indigent aliqua distinctione, unde cognoscatur, an adhibita sint in sensu

primitivo, an *veto* in analogico, & figurato. Sæpissime id quidem cognoscitur ex re ipsa, de qua agitur, aliisque, quæ ad perficiendam sententiam adiunguntur. Sed ita se res habet etiam in *Æquivocis*. Sumamus nomina, quæ dicuntur *Propria*, & tamen diversos denotant æqualiter Homines vel Urbes, atque adeo vere sunt *Æquivoca*. Addendum utique est illis, & addi solet, distinctionis gratia vel Epitheton aliquod, vel *Familiz*, aut saltem *Patris*, nomen. Sæpissime tamen etiam adhibentur sola, & ab iis, qui ea audiunt, vel sic rectè satis intelliguntur. Vide & infra cap. seq. prorsus in extr.

quæ maxime. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præscripsit: necesse est igitur illam sic interpretemur; *Analogæ dicuntur*, &c.

4. Postremo, me movent doctissimorum testimonia. Cicero enim lib. ultimo, epist. 17. docet, verborum domicilium in re una esse proprium; migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro II. cap. 12. *Cbrysippus ait, omne verbum ambiguum natura esse: quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum est ambiguum; (3) nec quisquam ambiguum dicit aut sen-*

(3) *Nec quisquam ambiguum dicit.* Sensus philosophi fuisse debet, nunquam Ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinita sunt significationis, ut linguæ peritus directa locutione dicere possit quicquid velit, & scire ac sentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam eveniat, ut dicens aliquid, præter suam voluntatem, & simul sciens prudensque, dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere putetur, quam voluerit dicere, ejusque verba aliam, quam voluerit, eamque veram quoque & rectam ex usu Linguæ, patiantur interpretationem, & sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet *obscure* potius dictum respectu audientis, quam *ambigue*, scilicet respectu dicentis. Ceteroquin enim in ipsis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quum duplicem & diversum possunt recipere sensum, utrumque analogiæ & genio linguæ convenien-

tem, revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne enim Ambigue est dictum, quod auditum vel lectum diversis modis potest secundum verborum usum explicari? Quapropter ab animo dicentis non Ambiguo perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum aut phrasium ambiguitatem, h. e. potestatem recipiendi usitata & legitima earum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est sentire, aliud dicere, & sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt, quam ipse sentiebat, id quod sufficit ad demonstrandam eorum Ambiguitatem, licet non naturalem. Præterea sæpe quis etiam sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero, apud Sueton. in Cæs. *quo melius emptum sciatis*, Tertia deducta est. Volebat enim, hæc à nonnullis intelligi, tanquam si dixisset, *ut etiam vilius hoc emptum sciatis*, tertia pars pretii tam exigui insuper de eo detracta & deducta est ab aliis, *ut sciatis & cognoscatis tanto melius emptionem hanc, loco justis*

tit : nec aliud dici videri debet , quàm quod se dicere sentit is , qui dicit : at cum ego , inquit , aliud sensi , tu aliud accepisti , obscure magis dictum , quàm ambigue , videri potest : ambigui enim verbi natura illa esse debuit , ut qui diceret , duo vel plura diceret : nemo autem duo vel plura dicit , qui se sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri *De causis linguæ Latinæ* rectè carpit Nonium Marcellum , & alios , qui cum , *De sermonis proprietate* , libros inscripserunt , multa significatorum monstra uni eidemque voci designarunt : tunc subdit , *Unius namque vocis una tantum sit significatio propria , ac princeps ; ceteræ aut communes , aut accessoriæ , aut spuria.* Foreirus Lusitanus super Esaiam multis in locis , sed præcipuè cap: 8. in principio , Ego , inquit , *in hac semper fui sententia* , (4) *ut non nisi unam habere significationem verba Hebræa existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus Dictionarii Pagnini , in voce אבאב *abad* , inquit , *Semel admonitum illud oportuit : ubicumque plura , aut diversa , ejusdem vocis significata feruntur , fere prima esse propria ac genuina , cetera metaphorica , vel ad quæ per similitudinem* ma-

justi pretii Tertia Serviliæ Filia ad concubitum Cæsaris est deducta. Non Ambiguus in his Ciceronis animus , ut qui sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem , eaque causa istis utebatur : ipsa tamen revera erant Ambigua , æque ac quum Græce diceret de Crassi Filio , sed qui credebatur genitus ab Axio quodam , illum esse Αξίον *Kesios* h. e. dignum Crasso , vel *Axium Crassi Filium*. Nihil igitur causæ est , cur non hujusmodi explicationum & distinctionum argutias Philosophis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philosophus omne verbum natura esse Ambiguum tra-

didit. Immo usu pleraque dici possunt ambigua , sed per analogiam significationis , non autem naturæ : nam natura sua simplicem habent significationem. Nisi Naturam vocaverit , quod omnia vocabula possint , si usus ita velit aut fors ferat , diversam accipere significationem. Sicuti Gallus & Germanus diversa notant in L. Latina , sic & Hispanus posset itidem ad diversas res significandas adhiberi , si occasio tulisset. Vide & Quintilianum VII. 9. ubi de *Amphibolia* agit.

(4) *Ut non nisi unam &c.* Scilicet propriam & genuinam : at figuratas & analogicas sæpe multas.

magis quandam, & linguae dilatationem, dictio proposita extendatur. Idem ferè ait Rabbi Mardochei in Concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait. *Nam quis credat, autores uni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. libro, cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabitur.

1. Hæc doctrina in Nominum & Verborum *rectis* intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina. *Catonis, & Catoni*, inquit Aristoteles, *non sunt Nomina, sed Casus nominis: sicut Sanabitur, & Sanabatur, non sunt Verba, sed Casus verbi.* Frustra igitur mihi objicis, *ducis, duces*, esse nomina, & esse verba, ac proinde ambigua; sic *legis, legi, leges*: sic *vis*, nomen & verbum: sic *avis*, quæ volat, & *avis* dativus, ab *avus*: sic *satis*, adverbium, & à *sata satorum*: sic *canis* verbum, & *canis* nomen: quanquam antiqui hæc *canes*, ut hæc *vulpes*, dixerunt. Sub hac etiam doctrina volo comprehendere *rectos plurales*, qui aliis singularibus assimilantur; ut *prudencia* in plurali, cum *prudencia, æ*; sic *temperantia, continentia*, & alia hujusmodi. Quanquam & his alia commodior potest reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum substantivis ambiguitatem, utpote quæ sola in oratione sine substantivo non ponantur; & ita multum differt, *auditus sermo*, ab *auditus, us*; & *census homo*, à *census, us*; & *gustatus cibus*, à *gustatus, us*: sic *multa*, pro poena, & *multa virtus*, quamvis *multa* aliqui scribant. Denique adjectivum & substantivum unum quiddam esse censetur, non duo.

2. Inspicienda est diligenter *prima nominum forma & impositio*: nam aliter multa mihi objicies etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo, onis*, & *ligo, as*. Sic *lens*, pro verme, & legumine: *frons*, pro folio,

folio, & parte capitis. Cui objectioni sic respondeo; *Antiquitus*, teste Sosipatro Charisio, & M. Varrone, nullum nomen in duas consonantes desinebat: unde etiam sæpe legimus, hæc *sæpes*, *trabes*, *plebes*, *fortis*. Testimonia lege apud Priscianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. Videmus, inquit, ex his verbis, *trabes*, *duces*, de extrema syllaba, E, literam exclusam, & ideo in singulari factum esse *trabs*, *dux*. Hæc ille. Ego addo, Cum E, vel I, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentiis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda est Charisii differentia, (5) *Fros*, inquit, *frus* N litera, ne faciat, inquit Plinius, *frontis*; citatque bis Varronem sic, *ulmos* & *populos*, unde est *fros*; item, *fros*, *fenum*, *messis*. Vide Lipsium lib. 111. cap. 19. Variarum Lect. Ego tamen apud Lucretium, *frons*, & *frundes*, semper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inspice, inquit, primam formam; *ligon*, *cudon*, *udon*, *harpagon*, *mangon*: nam legimus apud poëtas, *cudonas*, & *harpagonas*. Sed Latini, ut ait Priscianus, solent auferre N his nominibus; ut, *Plato*, pro, *Platon*; sic *Vangio*, *Brito*, (6) *Agamemno*. „ [*Milon* quidem Ovidio dicitur, qui aliis *Milo*, *Metam.* 15. *Robora fletque Mi'on* „ *senior cum spectat inanes.*] Sic *harpago*, *ligo*, pro, *harpagon*,

(5) *Fros* inquit &c.] Sensus est Charisii, scribendum esse *Fros* vel *Frus*, quum frondem volumus notare, ne, si scribamus *Frons*, ex ea voce formetur *Frontis*. Addit Charisius, quasi non dicatur nisi *Frons* τὸ μέτωπον, h. e. quasi *Frons* non dicatur, nisi quum intelligimus τὸ μέτωπον, frontem capitis.

(6) *Agamemno*.] Vide Gron-

vium Patrem ad Senecam *Agam.* v. 514. ut & quæ ego notavi in *Dissertationum Triade* pag. 19. Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, testante Nic. Heinio. Olim autem dixisse Veteres, neque tum *Centurion*, *onis*, sed *Centurionus*, *oni*, & sic *Decurionus* &c. prodit Festus in *Centurionus*.

pagon, ligon, sic *turbo*, vel *turbon*, quod semper facit, *onis*, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cum legis *turbinis* & *turbinibus*, est ab *hic turben*, ut ex Cæsare & Plinio disputat Charisius.

3. Nec mihi etiam fraudi sint *varia linguarum idiomata*: sæpè namque sic continget, ut una voce multa significentur. Lusitani enunciant *UN GRAN RATO*, nos item eodem modo: at illi *magnum murem* significant, nos *spatium temporis*.

Ergo pro causa Græcus *Casus* est ab *ergon*; Latini est *Conjunctio*: & (7) fortasse semper utrumque idem est.

22116

Hic

(7) Fortasse semper utrumque idem est.] Omnino ita se res habet. Semper Ergo est Græcæ declinationis ab *ἔργον*. Nam sicuti dicitur, *Illius ergo venimus*, sic & simpliciter recte dicitur, eodemque sensu, *Ergo venimus*, h. e. illius memoratæ rei ergo, ea gratia. Plaut. Pseud. IV. 6. 22. *Matum & foetulum & perjurum agebat esse me.* SI. Pol haud mentius est. BA. Ergo haud iratus fui, h. e. ea ergo, vel illius ergo, scil. quod non mentitus est. Persa, I. 1. 24. *Satin' tu usque valuisti?* To. *Haud proba*, SA. Ergo edepol palles, h. e. ea ergo, ea facto, ea gratia palles. Similiter Cistell. I. 1. 74. GR. *Perfidiosus est amor.* SI. Ergo in me *peculatum facit*. Phædr. fab. 15. Ergo, *quid refert mea*, cui *serviam*, h. e. eo ergo existente, si hoc ita est. Liv. I. 37. *Albano non plus animi erat, quam fidei, nec manere ergo, nec transire aperte ausus*, h. e. ea re, ejus rei ergo. Immo hinc conjungitur cum *Itaque*. cap. 25. *Confederum utrimque periculi magis præsentis, quam curæ experies, quippe impe-*

rium agebatur. Itaque ergo *ereli*, *suspensique* &c. Nempe ergo sumitur in lingua Latina, plane sicut illud *Itaque*, quapropter idem est, ac si hic diceretur, *& ita se re habente, & ita ergo hoc existente*. Ovid. Metam. XIII. 560. *Speñat truculentia loquentem, Falsaque jurantem, tumidaque exæstuat ira, Atque ita correptum* &c. *Involat.* Jam sicut illud *Itaque* simpliciter sæpe adhibitum pro *Conjunctio*ne, qua ratio significatur rei, quæ traditur: sic & Ergo in eundem usum paulatim invaluit, & ideo simpliciter transitioni rationali sæpe inservit, atque etiam ita aliquando, ut appareat satis, prævalente usu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadversam, vel etiam integrum comma, cui respondeat *et Ergo*, per Ellipsin omissum. Unde & factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo & Festus ipse distinguat illius significationem, & ex ea quantitatem ultimæ syllabæ. Nihil itaque mirum hujus & superioris se-

Hic seps, pro *fera*, Græcum est; & à putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum.

Græcè *mina*, unde *mina* Latinis, *minæ*, pro interminatione.

Hic axis, pro *fera*, Græcum; pro parte currus, Latinum.

Liber, pro Baccho, Hebræum est; à *Li*, populi; & (8) *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: est enim Noë. Sed *Liber*, a, um, Latinum est, ut *libertas*: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviam.

Pax, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; (9) Latinis est, quies.

Hic, vel *hæc*, *calx*, pro calcaneo, Latinum, (10) à calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide cocto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit; pro parte pedis, *calx*.

Taurus, pro monte Asiæ, Scythica vox est, (11) *Tau-*
ru,

seculi eruditos etiam diversam ei tribuere originem, sicuti videre est apud Vossium. At Urfinus Tom. I. pag. 1011. diserte me maluit sequi.

(8) *Ban*, pario vel gigno.] Quidni potius vel a כנח / unde haud dubie כנח filius, vel כנח / unde pario. Sed falsæ omnino hæ Etymologiæ. *Liber* pro Baccho prorsus est à λείβω, quod significat libo & stillo. Appositum utrumque. Unde λιβρός & λιβρός humidus, stillans. Posteriore modo Bacchum Siculi appellarunt, ut docuit nos Heinsius ad Silium Ital. Id vero si Latina forma pronuncietur, est *Liber*. At *Liber*, era, um, deduco cum Vossio ab ἰλεῦσθαι. Modum etymii & similia exempla

ille adfert. *Liber*, bri, cum Eodem à Græco λίπω, vel Acolico λίπω, cortex.

(9) *Latinis est quies.*] Vel potius, pactio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu conferta invicem manu. Est enim à pago, Veteribus usitato, ut ex reliquiis XII. Tabb. liquet, sed pro quo posteriores dixerunt pango, unde & *Pactum* & *Pactiscor*.

(10) *A Calcando.*] Contrario modo se res habet, scil. ut *calcare* à *calx* derivatum fit. Vide Vossii Etymologicon.

(11) *Tauru id est effector &c.*] Forte voluit deducere ab Hiphil ejus radicis, unde Hebraei תורו deduxerunt. Sed rectius Bochartus à תור Thúr & Thaura,

ru, id est, effector sive opifex fluviorum; *Taurus*, pro animali, Græcum est, *Tαῦρος*, unde Latinè *Taurus*.

(12) *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

Gallus, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti *Galli*, emasculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. Idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco, *Cur igitur Gallos, qui se excidère, vocamus, Cum tantum à Phrygia Gallica distet humus? Gallus apud Græcos, album significat, inde Gallorum gens vocata, quia corporibus albis sint præditi.* Unde Virg. l. 8. *Æneid.* de Gallis, *Tum lactea colla Auro innectuntur.* *Gallus* Latinis avis est nota; sed qui Latinè loquuntur solent addere, *gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in *Homonymis*.

4. (13) *Syllabæ quantitas* apud Romanos satis superque distin-

ra, quod Chaldæis & Syris *monem* notat. Sicuti & alterum *Taurus* non Græcum est origine sua, sed itidem Hebraicum & Chaldæicum, à שׁוֹר / טֹר / *Sór, Tor*, quod istic itidem *Bovem* seu *Taurum* notat.

(12) *Fucus pro ape.*] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes. Porro omnia eadem habet hæc vox in utraque significatione, etiam prioris syllabæ quantitatem. Ut adeo origine sua fuerit Græcà, sed a Latinis recepta, & translata etiam ad animalcula apes mentientia.

(13) *Syllabæ quantitas &c.*] *Syllabæ Quantitas & Accentus*

distinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur, de quo vide Me supra I, 3, 1. sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint, aut ab initio fuerint, veluti *Dico, are, & Dico, ere.* Id potius præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis maxime est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam syllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane consentent literis, eandemque habeant per omnia formam, immo & syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro *Baccho*; & pro homine sui juris; *Pilare* pro densare, & pro furari; *Olera*

distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine, non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus*, *udis*, prima brevi; *palus*, *i*, prima longa. *Uter tris*, prima longa; *uter*, *a*, *um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longa. *Colo*, *as*, producit, *colo*, *is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longâ. *Pila* luforia, prima brevi (14) a *πῖλον*, æquo; *pila*, pro mortario, prima longa, (15) quasi pinfa, vel pisa, à pinfendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur, *Saxea pila cadit*, (16) libentius legerem, *Saxea pyla cadit*; *πύλη* enim columnam etiam significat. *Compile* vero à nullo horum ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam *piletum* Æoles furem vocant, Hesiodus *philetum*. Vide Josephum Scaligerum, in Festum, *compile*.

(17) *Plagæ*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam & imam partem, aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit.

Anus,

Olere pro odorem spargere, & pro crescere. Sed tamen si in eodem vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit. Profodia, justissima datur tunc nobis suspicio statuendi diversam etiam originem, licet eam, ut sæpe fit, satis exploratam non habeamus; & sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

(14) *Α πῖλον*.] Immo potius a *πῖλλον*, quod significat *sphaeram*, unde Æoles *πῖλλον*, Latini, qui maxime sequebantur Æolicam dialectum: & porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus vestigia etiam nunc occurrunt, & sic tandem *pila*; sicuti pro *sonis* (nam Græcum est *σῆνις*) dixerunt *cinis*. Vide Vossium.

(15) *Quasi pinfa, vel pisa*.] Immo à *pisa*, diminutive *pisilla*, & inde *pila*, sicuti *qualus* à *quasilus*. Vide supra I, 10, 4. pag. 69. 70.

(16) *Libentius legerem pyla*.] Nihil minus. Festus, *Pila*, quæ parietem sustentat. Suet. Claud. 20. *Congestisque pilis altissimam superposuit turrim*, scil. moli portus. Columnæ autem, quibus quid sustinetur, videntur idèo etiam *pilæ* dictæ, quia similes sunt mortuorum pistillis. Vide Vossii Etymol.

(17) *Plagæ pro fanibus*.] Haud dubie à Græco *πλάγῃ*, & obliquus, quod à *πλάττω*. Unde & *plagula* lecticarum & papyri. At *plagæ* pro regionibus cœli & terræ ab Hebr. *פלא פלא* *divisus*, unde *פלא פלא* *pars*,

Anus, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer*, eris, pro arbore, breviat; *acer*, *acris*, & *acre* producit.

Os oris, unde *osculum*, producit; *os offis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, & lib. 3. cap. 3. doct. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos*, & *exanguis tumidos perfluctuat artus*.

5. *Accentus* mirè distinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *sanè*, *palàm*, *porrò*: hi enim nec erant apud antiquos, (18) ante Quinctiliani tempora, nec poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonuimus, præsertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè sit Græcum; sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt. Aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum, quoniam illud per *eta*, id est, *e longum*, scribitur Græcè, hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra, inquit Festus Pomp. significant lacunas lutas, quæ sunt in silvis aprorum cubilia; à qua similitudine ii, qui in locis abditis & sordidis ventri & desidia operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem vocabuli prima syllaba producit, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem; (19) illud à luto, hoc à luendo.

Adeo,

pars, *classis*, vel à Chald. פלג *tractus*, regio. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πληγή.

(18) Ante Quinctiliani tempora.] Sed nec eo tempore videntur Figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille lib. I. c. 3. inter vitia pronunciationis, quod nonnulli fingerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distinguerentur ab iisdem alio sensu adhibitis. Vide supra ad I. 3. 1.

pag. 23. &c.

(19) Illud à luto.] Cum apud Græcos λῦτρον à λύω significet quoque aquam sordidam, qua quis ad lavandum est usus, vel aquam, in qua quis lavare se solet, (sic Herculis λῦτρον apud Anton. Liber. fab. 4.) idcirco & apud Latinos *lustrum* à luendo pro lavando primitus significare potuit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cœno & sordibus delectantur apri, aprorum cubilia,

&c

Adeo, inquit idem, *duas habet significationes; nam cum prima syllaba Acuta effertur, idem significat quod accedo, ut cum dicimus adeo prætorem: cum autem secunda, idem est, quod usque eo, non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Vide Festum in vocibus Ergo, Muscerda, Parret, Pone, Sagaces, Quando: & Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de Quiesco.*

Quidam, inquit M. Varro, *reprehendunt, quòd pluit, & luit, dicamus in præterito, & præsentì tempore, cum analogiæ sui cujusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis, U, dicimus longum, lûit, plûit; in præsentì, breve, luit, pluit. Ideoque in venditionis lege fundi, ruta cæsa ita dicimus, ut U producamus.*

Do-

& sic denique sordida & infamia ferarum hominumque receptacula: at *lustrum* pro sacrificio piaculari a *luere* pro purgare tunc foret derivandum: quia tali sacrificio Reus criminum apud Deos credebatur purgari & expiari, & quia Homines non modo, sed & ipsa prodigia, sicuti dicuntur expiari, sic & Lui. Gellius IV. 5. Ob id fulgur piaculis luendum Haruspices ex Etruria acciti. Sed tamen, quia hoc *lustrum* à Festo diserte dicitur producta priore syllaba ac vocali pronunciari, & quia ejusdem haud dubie est originis, cujus *illustris*, *prælustris*, *collustrare*, *illustrare*, *perlustrare*, immo ipsum *lustrare*, eorumque omnium significatione ipsa declaratur satis, esse ea orta a *lucendo* & *lumine*, quò sive ignis & flammæ, sive oculorum, aliquid perfunditur & cognoscitur, vel

etiam aliis cognoscendum datur; idcirco putem prorsus, *lustrum* dictum contracte pro *lucistrum*, a *luceo*, plane ut a *Rodo* *Rostrum*, a *Rado* *Rastrum*, a *Plaudo* *Plaustrum*. Sed & sic CI eliditur in *Luna* contracta voce ex *Lucina*, & *Lumen* ex *Lucimen*. Cui simile est *Fulmen* pro *fulgimen*, *Fulmenium* pro *fulcimenium*, *Momen* & *Momenium* pro *Movimen*, *Semen* pro *Serimen*, & multa similia. Hæc videtur vera origo vocabuli *Lustrum*, & Verbi *Lustrare*, quæ notant vel maxime, licet in Compositis aliter se res habeat, sacrificium piaculare, & expiationem, quia in istis sacris adhibebatur vel maxime *Lumen* & *Flamma* ignis. Forfan & hinc *Lustra* Meretricum, ut noctu plerumque *lucenia*: & quia hæc maxime erant in abditis cellis, inde & *Lustra* ferarum in sylvis,

Bbb

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una esset*, notat, si productè legatur *Esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, *ut de symbolis essemus*; melius, inquit, *Essemus*, producta E littera. Ego in illis locis (20) corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. „[Quod ipsum Ser- „ vius monet Æneid. ad versum illum, *Non media de „ gente Phrygum exedisse nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto docet, *inclutus* prima brevi enunciari, *insanus*, prima longa. De hac re vide pulchrum locum apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemismos*; id est, bona ominatio, inquit Demetrius Phaler. est figura, quæ odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta piis. (21) Hinc multa dicuntur

(20) *Corruptum existimo.*] Cur corruptum pronunciet Donatum, nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad Aen. V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *esito* primâ longa pronunciari scribens.

(21) *Hinc multa dicuntur in contrariam &c.*] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per *εὐφημισμόν*, ut idcirco *εὐφημισμόν* ille inter exceptiones non servatæ in significationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, tum sane quam proxime accederent illa ad *ἀντιφρασίαν*, immo dicerentur revera per *ἀντιφρασίαν εὐφημισμόν*. At vero Sanctius in sequentibus summo studio & jure explodit omnem *ἀντιφρασίαν*. Quid ergo? Euphemismus neutiquam contrariam primitivæ significationem vocabulis tribuit, sed adhibet in rebus tristibus & impiis sæpe, vitandi omnis causa, verba mitioris significationis per analogiam

deflexæ paululum à sua origine, quæ sic deflexa significatio sensum tunc exhibet sequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere*, seu potius Hebr. בָּרַךְ / nunquam simpliciter significat *maledicere*, sed primitus *faustis ominibus aliquem prosequi*. Id vero quia fiebat inprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* sæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus, ab iis nos vel segregamus, vel eos dimittimus, hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, & quibuscum nihil nobis negotii deinceps esse volumus, jubemus *valere*. Notum illud Terentii, *Valeant, qui inter nos discidium volunt*. Serv. ad Eclog. 8. *Vivite, valete, non bene optantis est, sed renunciantis*. Aspasia apud Aelian. XII. 1. *μαχεθ' χαίρειν ἰκάνουσα τοῖς ἰατροῖς*, h. e. *dimittens medicos*, Belgice, *seggende hen goeden dag*. Suetonius Nerone 39. ex cantico quodam, *ὁ γὰρ πᾶς*

cuntur in contrariam significationem; ut, *benedicere*, pro maledicere, sæpe in Sacris Literis: ut, 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum & regem*. Job. cap. 1. *Nisi in facie benedixerit tibi*: ibid. cap. 2. *Videbis, quod in facie benedicat tibi*: ibid. *Benedic Deo, & more-re*. Sic *sperare*, pro timere: sic *potiri hostium*, & *positus hostium*, apud Plautum in Captivis, pro, captivum esse. Et in Digest. l. 11. & 12. de Capt. & possim. Et l. 192. de verb. sign. *Sacer*, pro execrando, &c. Antiqui summopere observabant auguria, sed illa præcipuè, quæ ab hominum ore prodibant, quæ propriè *omina* vocabantur, Hispanè, *Alfil Toledano*. Cicero 1. de Divinat. *Neque solum Deorum voces Pythagorei observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant omnia; quæ majores nostri quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agendis, QUOD BONUM, FAUSTUM, FELIX, FORTUNATUMQUE ESSET, præfabantur; rebusque divinis, quæ publicè fierent, UT FAVERENT LINGUIS, imperabatur, &c. Favere autem linguis, non intelligo idem esse, quod tacere, ut multi arbitrantur, sed bona verba dicere: nam credebant vitari sacra, si quis dura, mala, vel ominosa verba loqueretur. Tibull. lib. 2. e-leg.*

נָסַח, וְיָלַח מִנָּסַח, vale pater, vale mater. Sic ergo & apud Hebræos *Benedicere Deo & Regi* nihil aliud est, quam jubere eos valere, dicere se non curare Deum & Regem. Vide accuratissimum Joh. Cocceji Lexicon. Sic autem Analogia significationis quam optime servata. *Sperare* neutiquam ad *ἐσπεύειν* pertinet, cum primitiva ejus significatio sit *expectare*, seu *præcipere animo aliquid futuri*, si-ve boni, si-ve mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre, Soror, potero*; quid aliud notat,

quam, si potui animo præcipere, animo meo ut eventum aliquando proponere, & ita me ferendo huic dolori præparare. Sall. Jug. 88. *Latissimis animis contra spem suam excipitur*, h. e. expectationem. Manifestior hæc genuina vocabuli significatio ejus origine. Etenim antiquissimi Latini dixerunt *speris* pro *spes*. Id autem recte deduxit Vossius ab Hebr. שָׁכַח *Expectavit*, vel Nomine שָׁכַח *Expectatio*. *Potiri hostium* non magis esse huc referendum, patet ex iis, quæ diximus ad III. 3. pag. 369. De reliquis suo loco mox agemus,

leg. 2. *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras; Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.* Ovid. 1. *Fast. Prospera lux oritur, linguis animisque favete; Nunc dicenda bona sunt bona verba die.* Horat. 3. *Carm. Malè ominatis parcite verbis.* Terent. Andr. *Bona verba, quæso, id est, Bene ominare.* Idem in eadem, *Valeant qui inter nos dissidium volunt, id est, pereant.* Sed exemplis agamus.

Adoleo, & adolesco, crescere est; sed in sacris, ut notat Servius ad illud Virg. 4. Georg. Panchæis adoleſcunt ignibus aræ, incendere & cremare, idque per figuram euphemismon; (22) nam quia victima & altare verbenis,

(22) *Nam quid victima &c.] Si ita, est in eo proinde analogia quædam Significationis, non mutatio ejus, sine ulla analogia, per ἰσφρημισμόν. Sed, si modo Verbum hoc in utroque sensu ejusdem est originis, ut sane putem & Ego, primitus & præcipue adoleo notavit augeo, cresco, dein incendo, quoniam quicquid incenditur, quasi crescit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exsurgit, & se in altum exserit. Unde apud Virgilium, *adoleſcunt ignibus aræ*: & Tacitum Hist. II. 3. *Precibus & igne puro altaria adolentur*, h. e. Incenduntur Sacra vel hostiæ in altaribus. At apud Gellium III. 10. *Modus est summus adoleſcendi humani corporis septem pedes*: & Tac. Ann. II. 33. *Auctu imperii adoleviſſe etiam privatas opes*, pro Creviſſe. Porro sic Abolere modo active notat delere, facere ut minuatur, deſceſcat, & sic tandem penitus exſtinguatur, modo neutraliter ponitur pro interire, comminui. Livius I. 23. *Donec cum re nomen**

quoque vetustate abolevit. Hinc abolita pro vetustis & oblivioni jam datis, opponuntur *recentibus* apud Tacit. Ann. VI. 38. Origo autem hujus verbi in illo sensu valde est incerta. Putem tamen repetendam cum Voffio ab Græco ἀλδω vel ἀλδω augeo, unde ἀλδωσκει cresco. Littera Δ videtur esse infuticia. Accedunt & alia istic vocabula sine Δ, quæ ad præparandi frumenti & farinæ, significationem pertinent. Sic enim ἀλω notat *aream*, in qua frumentum trituratur & purgatur; & ἀλίσ molo. Utcunque sit, videntur hinc & *Alere*, & hoc *Olere*, accepisse Latini, atque ita hæc verba ejusdem originis, distinxisse tamen diversa forma in sensum activum & neutralem; nam *Oleni* & *adoleſcunt*, h. e. *crescunt*, quos bene quis *Alit*. Et sic habuimus supra *Sedere* & *Sidere*, *Jacere* & *Jacere*, *Fugere*, & *Fugare*, *Placere* & *Placare*, &c. Vide Me supra III. 2. pag. 271, 272. & III. 3. 67. Possis etiam utrumque derivare ab Hebr. אָלַף *ascendo*. Solet enim

nis, thure, vino, & extis crescebant, & augebantur, dictum est *adolescere*, pro cremare. Vide Festum & Nonium.

Maſtare (23) ex eodem omine dictum est, pro, interficere; cum propriè sit *augere*, hoc est, magis auctare; unde *maſtus*, id est, magis auctus, Servius ad illud Virgil. *Maſtant lætæ de more bidentes*; *Verbum sacrorum*, inquit, *per euphemifmon*, ut *adolere*.

Rec-

nim litera Hebr. *y* mutari in O. Græcorum Latinorumque. Et hinc ab *alo* *Altus* h. e. excelsus. Vide me infra IV, 16, 15. At quod idem Vossius hoc verbum in significato cremandi derivat ab Gr. *ἄλω* & *ἄλωμι*, *perdo*, in eo non possum illi assentire, quum Latinum hoc verbum non significet inflammare quid animo *perdendi*, sed tantum ad sacra adhibeatur de rebus, quæ in altari cremantur, & ita *Crescunt* seu surgunt in altum. Sic Tacit. Ann. VI. 28. Phœnicem Avem dicit *patrium corpus in Solis aram perferre atque adolere*. Vide & Festum in v. October, & Nonium capp. 1. & 4. Porro autem, ut recte rursus monuit Vossius, ab *ἄλω*, *ἄζω*, formatur alterum *oleo*, quod significat odorem spargo, pro quo primi dixerunt *odeo*, unde & odor, & *odefaci* pro olefacit apud Festum, etiamnum superest, D. interposito primum inter vocales, & dein mutato in L, quod utrumque sæpissime factum, sæpe etiam in uno vocabulo, ut in *Salus* & *salvus* à *σαλῶ*, *Filius*, *Fidius*, ab *φίς*, *sella* & *solium* à *sedeo*, & hoc ab *ἵω*, *ἵδω*.

(23) Ex eodem omine.] Immo per *μετανομιαν* seu *μεταλῆψιν* consequentis, qua consequens

intelligitur ex antecedente: nempe quia in sacris Cædes victimæ semper sequebatur *Maſtationem* propriè dictam, quæ consistebat in ornanda ea verbenis & infusis, ac mola falsa capiti ejus imponenda. Cujusmodi translata significationis usus est quam maxime analogicus. Sed tamen, cur in hoc vocabulo ita frequentaretur ea *μετάληψις*, causam fuisse *εὐφημισμὸν*, facile largior. Id tantum volo, nunquam per *εὐφημίαν* simpliciter in contrarium, & contra *ἀντιλογίαν*, mutatam esse verborum significationem. Porro *Maſtus* ego quidem deduco simpliciter a *Magis*, unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, sicuti à *Minus*, *Minuo*: & sic deinceps *Maſtus*, quemadmodum ab *Ago*, *Actus*, à *Pago*, *Pactus*. Nam G. frequentissime transit in C. Ab hoc ipso *Magis* est *Macsimus*, ut scripserunt antiquissimi, ac dein *Maximus*. Sed & ejusdem originis *Maſtus* est & *Magmenium*, plane sicuti *sagmenium* à *Sagio*, unde & *Sactus*, sed pro quibus posteriores dixerunt *Sanctio* & *Sanctus*. Analogia porro significationis liquidissima. Nam *Maſtus* propriè sic notabit *major factus*, *auctus* aliqua re.

Bbb 3

(24) *Rectè*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut. *Tum quod dem ei, Rectè est; nam Nihil esse mihi religio est dicere*: idem Eunuch. *Numquid vis? C. rectè*, id est, non, vel nihil. (25) Plaut. Aſinar. *Nec rectè quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum eſt.*

Sa-

(24) *Rectè pro nihil.*] Nunquam rectè ſignificat nihil, ſed uſu adhibetur ſæpe in reſponſionibus, in quibus Nihil poterat vel debebat reſponderi, quando ſcilicet id vocabulum, ſeu directum ex rei veritate & animi ſententia reſponſum, vitatur aut metu aut conſilio. Nam idem eſt, ac ſi loco talis directi reſponſi reſponſum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli quærere, rectè ſe res habet.* Hinc apud Terentium Heaut. II. 1. 16. *Tum quod dem ei, Rectè eſt*, h. e. ſi illa me quid rogat, ut dem, loco reſponſi & muneris repono & do ei Rectè, h. e. Belgice, *het is vvel.* Et III. 2. 7. ubi Syrus ſervus, ignarus adeſſe herum, quum aliquid de fallaciis ſuis in herum effutiſſet, rogatus ab eo, *Quid tu iſtic*, ſcil. dicis, vel dixiſti? reſpondet, *rectè equidem*, & ſtatim ſermonem conſert ad palpum hero obtrudendum. Et Phorm. V. 3. 15. ubi Chremes itidem ignarus adeſſe uxorem, quam tamen mox videt, quum Fratri dixiſſet, *Nollem datum*, & Frater eum dein rogaviſſet *Cur nollet?* reſpondet, *jam rectè*, quia ſcilicet præſente uxore nihil amplius ea de re volebat aut audebat dicere. Maniſeſte autem iſtic explenda ſic eſt ſententia, quaſi dixiſſet, *temere hoc dixi, jam rectè ſe res habet.* Et ibid. v. 29. *Illæ amici noſtri filia quid futurum eſt?* Re-

ctè, h. e. res illa rectè ſe habet, nihil in ea eſt difficultatis. Hinc etiam ſimul aliquando cum *et Nihil*, tanquam diverſum & diſtinctum ab eo, in reſponſionibus adhibetur. Ter. Adel. IV. 5. 19. *Perii. MI. Quid eſt? Æ. Nihil; rectè; perge.* h. e. nihil eſt, rectè ſe habent omnia; perge modo rem narrare. Bene itaque ad Hec. III. 2. 20. ubi Pamphilus rogatus à matre, quid lachrymaret, aut quid eſſet tam tritiſtis, reſpondet ſimpliciter Rectè, notat Donatus: *Sic dicimus, cum ſine injuria interrogantiſ aliquid reticemus.* Pro iſto Rectè aliquando etiam uſurpatur Bene, eodem ſenſu, Plaut. Bacchid. I. 1. 6. *Quid in conſilio conſuluiſti? B.A. Bene.* q. d. noli id quærere, bene ſe habet res.

(25) Plaut. Aſinar. &c.] Locus hic eſt alieniſſimus à mente Sanctii, qui deceptus vitioſa videtur Plauti lectione. Edidit enim ipſe, ut ex Salmant. ed. & Paradoxiſ Sanctii, quæ ex Plantini prodierunt officina, & totum hoc ac pleraque ſequentia continent capita, *Hæc rectè.* Sed Scioppius videtur jam ex Plauti edd. emendaſſe *Nec rectè.* Et ita vere Plautus habet Aſinar. I. 3. 3. Similiter ibidem II. 4. 65. *Malo hercle jam magno tuo nunc iſti nec rectè dicis.* Bacchid. I. 2. 11. *Tu Diis nec rectè dicis.* Et ſic alibi paſſim. Frequentiſſimum enim

Sacer dicunt esse nomen medium, ut Græcis *Anathema*, & nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid sit *homo sacer*, vel *Anathema*, ab antiquissima historia petendum, quam narrat Joh. Zetztes histor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina sic vertebam,

*Catharma quondam tale purgamen fuit ;
Si pestis, aut fames, vel alia calamitas
Vexaret Urbem ira Deorum percitam,
Ad victimam deformis ante omnes homo,
Purgamen, atque pharmacus, ductus fuit.
Cum ventum ad aram est, caseum, ficus, ador,
Ipsi in manum dabant: deinde septies
Pudenda scillis verberabant victimæ,
Caprifisco, & aliis furculis agrestibus;
Agrestiumque urebant ramis arborum
Devota membra: tum sacrum cinerem gravis
Levamen urbis ventilabant in mare.*

Hæc ille, atque alia; citatque testem Lycophro-
nem, & Hipponactem. Idem Chiliada 8. histor. 239.
cineres spargi solitos, addit, per totam civitatem. Sui-
das præterea in dictione *Peripsema*, addit, dicere soli-
tos cives ad hujusmodi anathemata, *Purgamen pro nobis
esto, salus, & redemptio.* „ [Servius in illud *Æneid.* 3.
„ 57. *Auri sacra fames*, ita commentatur, *Sacra, ex-
„ secrabilis. Alii sacra, devota accipiunt, unde & Ver
„ sacrum. Alii, sacrum, pro, scelestum, vel sacrile-
„ gum. Tractus est autem sermo ex more Gallorum: nam
„ Massilienses quoties pestilentia laborabant, unus se ex pau-
„ peribus offerebat, alendus anno integro publicis & puriori-
„ bus*

enim est Plauto, nec recte alicui
dicere. In illo ergo Asinariæ lo-
co n̄ Recte notat, quod proprie
& primitus notavit, non autem

Nihil, aut Male, neque vero El-
liptice istuc ponitur, ut in proxi-
mæ superioris Notæ exeinpūs.

„ *bus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris,*
 „ *circumducebatur per totam civitatem, cum execrationi-*
 „ *bus, ut in ipsum reciderent mala totius civitatis; & sic*
 „ *projiciebatur. Hæc ex Petronio Servius.]*

Hujusmodi sacrificium Hebræis vocabatur *Azazel*, id est, caper emissarius, de quo Levitic. cap. 16. ab *Ez*, id est, *caper*, & *Azal*, id est, *abiit*: Græcis *Apotropæon*, sive *Apompæon*, id est, *malorum depulsio*. Dicebatur etiam propriè *Anathema*. Itaque *Sacer* apud Latinos idem est, quod *anathema* Græcis, (26) & ita per
Eu-

(26) *Et ita per Euphemismon* &c.] Siquidem simpliciter per *Euphemismon* Sacer etiam execrandum, & scelestum notaret, foret hæc Antiphrasis, ad quam proinde figuram à nonnullis hoc quoque vocabulum refertur isto sensu adhibitum. At vero nullam ego hic agnosco *antiphrasin*, aut significationem in contrarium mutatam, sed per justissimam Analogiam parumper deflectam. Cujus vera & unica hæc ratio. Quidquid decreto publico Diis erat consecratum, illud dicebatur *sacrum*. Jam vero, quia, quod sic Diis sacrabatur, id ex usu & commercio hominum penitus tollebatur; unde & in commerciis requirebatur *aurum profanum*, Vide Festum in *V. Puri*: & infelices notissimo adagio dicebantur *aurum Tholosanum*, quod erat Sacrum ex templis Tholosanis, attigisse, Vide Gellium III. 9. & porro quia victimæ Diis itidem Sacratæ semper occidebantur: hinc si quos homines sceleratos populus scisceret impune interficiendos, eos publice sacrabat Diis, tanquam victimas quasdam, quarum cæ-

des grata Diis esset futura; ut sic impune à quolibet possent occidi, & ita ex sua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunis pl. nocuisset, ejus caput Jovi Sacrum esset. Festus in Plorare ex Legibus Regiis, Si parentem puer verberit, ast illi plorassint, puer Divis parentum Sacer esto. Idem, Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, ut, qui quid adversus eas fecerit, Sacer alicui Deorum sit cum familia pecuniaque. Et in v. Sacer, Homo Sacer is est, quem populus judicavit ob maleficcium, neque fas est eum (proprie) immolari, sed qui occidit, parricidii non damnatur. Nam lege Tribunicia prima cavetur: Si quis eum, qui eo plebiscito Sacer, occiderit, parricida ne sit. Ex quo quivis homo malus atque improbus Sacer appellari solet. Non obscura hæc, ut mox Sanctius ait, sed liquida & sola vera. Hinc jam apud Plautum in prol. Poenuli v. 90. de Lenone, *Homini, quantum hominum terra sustinet, sacerrimo. Et Mostell. IV. 2. 67. Unus istic servus est sacerrimus, is vel Herculi conterere quæstum possit. Porro ipsæ quoque Res, pef-**

Euphemismon , pro execrando accipitur. Quonquam
Mo-

pestimæ , in perniciem publicam vergentes , & ideo ex usu & vita hominum quasi expellendæ , & extinguendæ penitus , vocabantur *Sacræ* , ut *Auri Sacra fames* , h. e. non magna , sed detestabilis. Adde his Servium ad Virgilium Aen. X. 419. de Haleso , *Injecere manum Parca, telisque Sacrarunt Euandri* , h. e. devoverunt telis , & neci per ea inferendæ. Similiter vero se res habet , quod ad *Ἀνάθημα* & *Ἀνάθημα*. Significat quippe primo rem Usibus humanis exemptam , & Deo repositam , sacratamque , sine jure redemptionis. Jam quod sic erat sacratum , id , quod ad homines , plane quasi interierat , seu ex hominum commercio sublatum erat , etiam si animal esset. Vide Macrobius Saturn. III. 7. & sic apud Suetonium Cæs. cap. 81. Cæsar dicitur *Equos consecrasse in trajiciendo Rubiconi flumini* , & idcirco *vagos ac sine custode dimisisse* : & Tacit. de Germ. cap. 10. equi Germanorum Sacri dicuntur *publice ali in nemoribus ac lucis nullo mortali opere contacti*. Ita ergo hi Equi commercio & possessioni hominum per istam consecrationem erant exempti. Aliæ etiam Res , etiam si sacris non amplius inservire possent , tamen vel sic hominibus neutiquam restituebantur , sed potius consumebantur penitus , & abolebantur : apud Romanos etiam in cellis subterraneis seu favissis reponabantur. Vide Festum in *Favissa*. Hac igitur de causa is , qui à consorcio Ecclesiæ prorsus e-

rat segregatus , dicebatur *Anathema* , quasi Sacratum Morti & Exitio , seu Inferis & eorum Principi , atque ideo à reliquis Christianis abscissus , qui & talis hominis commercium fugiebant. Hinc & aliquando separationis particulas habet sibi adjunctas. Veluti Rom. IX. 3. *ἀνάθημα τῷ Θεῷ* , h. e. Morti & exitio æterno devotus , cum separatione à Christo , & ejus Ecclesia. Vide omnino istuc Bezzam. At Salmasius ad Solinum pag. 1089. 1090. vult *ἀνάθημα* proprie & primitus notare segregatam & separatam rem. Ego vero prorsus putem , vocabuli hujus significationem primam repetendam ab Hominis vel agri aut alterius rei consecratione Diis facta. Usû autem differre in eo *ἀνάθημα* illud & *ἀνάθημα* , quod hoc notet donaria , statuas , aliaque in honorem Deorum in templis vel a libi posita , at *ἀνάθημα* , rem simpliciter Deo consecratam , veluti Urbem , Terram , Hominem. Talia vero commercio hominum revera fuisse exempta , immo exitio & internecioni data , liquet ex ipsa S. Scriptura , veluti Levit. XXVII. 29. ubi traditur Hominem Deo *consecratum* , (ipso hoc verbo apud LXX. *ἀνὰ τὸν Θεόν*) non redimi debere , sed omnino occidi. Et hinc Urbes quoque & Populi in Libro Deuteronomii & Josue dicuntur *ἀνάθημα* declarari , & *ἀνάθημα τῷ Θεῷ* h. e. excindi. Hinc jam factum , ut re vera *Ἀνάθημα* , de Homine dictum ,

B b b 5

signi-

Monachus Menesius, qui de Accentibus scripsit, aliter quæstionem solvit: contendit enim, in sacris Bibliis duo nomina, Anáthema, & Anathéma; & illud, cum accentu in antepenultima, & cum epsilo in penultima, semper accipi in malam partem, pro execrando: at cum accentu in penultima, & eta, id est, e longo, semper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego scripturam quidem in Bibliis Græcis sic reperiri animadverti: sed quomodo ab eodem verbo ἀναθήμας duo ducantur nomina contrariæ significationis, non video. Unum semper nomen est, *anathema* sive *anathéma*, ut *sacer* apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum, *Anathema sit*? Respondeo primum, posse dici per Euphemismum, ut *benedicere*, pro maledicere, quasi dicat, *Anathema sit*, id est, sit benedictus, quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi juxta propriam & genuinam nominis notionem, *Anathema sit*, id est, sit peccatum pro toto populo, sit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 2. *Optabat esse anathema post Christum pro fratribus*, id est, se devoveri, & hostiam fieri à Christo, id est, *post Christum*; quia

significet ἱππότης, *devotum*, ut recte Hesychius exponit. Talis enim Homo erat internecioni devotus, quasi sacrata Diis victima, & sic a reliqua Hominum societate exclusus & commercio. Certior autem hæc Significationis in hisce vocabulis distinctio evadit eo, quod ipsum Verbum ἀναθίσαι, unde illa pariter descendunt, duplicem quoque hanc habet significationem. Pro dono Diis consecrato, Hesiod. Erg. 656. de Tripode, Τὸ μὲν ἔγχε Μύσησ' ἀνίσθηκα. Pro devovendo Græci Interpretes, non modo Levit. d. 1. sed & Michæ IV.

13. ad Sionis Filiam, Καὶ καταθήσεις λαὸς πολλούς, καὶ ἀναθήσεις τὰς Κυβέρτας τὴν πληθύνοντων, & *confringes populos multos, & anathemate devovebis Domino eorum multitudinem*. In Hebraico est Hiphil verbi עָתָה. Ita vero liquet esse utriusque vocabuli, Ἀνάθημα & Ἀνάθισμα, ut eandem originem, ita eandem primitivam significationem, sed usu & analogia in contrarium pene flexam, æque ac *observare aliquem*, & multa similia. Frustra itaque hic adeo laborat Sanctius, & Euphemismum fingit.

quia *Christus*, fuit pro nobis *hostia*, & factus est pro nobis *peccatum*, cum *peccatum* non haberet: Et verè *languores nostros ipse tulit*, & *dolores nostros ipse portavit*. Festus in voce *Sacer* obscura quædam profert, quæ à Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud verò Virgilii, *Auri sacra fames*, alia res est: nam Græci ἱερὸν, id est, *sacrum*, pro magno solent usurpare: unde *os sacrum*, id est, magnum; & *morbis sacer*, pro, magnus vel comitalis. Plutarchus de industria animalium. Unde Adag. *sacram ancoram solvere*, id est, magnam.

(27) *Alter* in auguriis dicebant, pro, non bono, ut ait Festus in dictione, *Altera avis*. Et in senatu dicebat consul, *Qui hoc sentitis, huc transite, qui alia omnia, illuc*, id est, qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. *De tribus legatis, frequenter iere in alia omnia*, id est, dissensere: & lib. 10. *Eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, & *Callias*. Et nos etiam in *Antiphrasi* de *Eumenidib.* fati.

(27) *Alter* in auguriis.] Etiam in iis de duobus tantummodo dicitur. *Alter*. Etenim quia vel *Læta*, vel *Tristia*, evenire auspiciantibus solebant, si lætum signum, quod desiderabatur, non evenisset, dicebatur *Alterum* evenisse, scil. ab eo, quod desiderabatur, h. e. non læ-

tum, non felix. Sic passim *Secus* itidem pro *male*, Sallust. or. 2. ad Cæs. in extr. *Si fato, huic imperio secus accidas*. Livius X. 19. *Rei bene aut secus gesta decus dedecusque*. At *Alia omnia sentire* notat sententiam plane & per omnia diversam ab ea, quæ jam dicta erat.

CAP. XV.

De Analogia significationum.

His regulis præmissis, ad Analogiam significationum transeamus.

Jus,

(1) *Jus, juris*, propriè significat diarium; sive portionem victus. *Antiqui enim*, ut inquit Valer. Maxim. lib. 2. *adeo erant continentiaè attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis esset.* Plinius lib. 18. cap. 8. *Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum: quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque vesciebantur carnibus, sed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. 4. *Est operæ pretium duplicis cognoscere juris Naturam.* Hujus autem *juris* in conviviiis pares dabantur unicuique partes: unde Homerus *convivium, æquale* ferè semper nominat. Vocabantur verò *Duplicarii*, ut ait Varro, *quibus in conviviiis ob virtutem duplicia ut darentur cibaria, fuit institutum.* Cujus rei etiam in sacris Bibliis

(1) *Jus juris &c.*] Neutiquam assentior Sanctio, quum putat, *Jus*, quod suum cuique tribuit, dici per Analogiam significationis ab eo *Jure*, quod significat diarium. Ego utrumque, ut diversæ prorsus significationis, sic diversæ putem esse originis. Certe *jus* illud prius est à *jubendo*, non, ut censet Magius in Miscell. IV. 1. quia illud *jubet & præcipit*, sed quia *jubetur* ab eo, qui summam habet potestatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *Jus*, nisi quod *jussum* à populo, cujus pro sua suprema potestate proprium erat *jubere*, & *rogari* à Magistratibus. Unde & *Leges* sæpe *Rogationes* appellantur, & quod legibus jussis sancitum, *jus* erat, quasi *jussum*. Hinc Festus *Jussa*, *Jura* exponit. Scilicet antiquissimi dixerunt *jusa*, ut qui non geminabant literas, nec habebant literam R. Posteriores itaque in Participio, iterata tunc

fibilante litera, dixerunt *jussa*, in Nomine *jura*, fibilante conversa in caninam, ut solebant. Jctos, qui *jus* à *justitia* dictum tradunt, castigat satis superque d. l. Magius. Alterum *jus* esculentum à *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia sua juvat corpus humanum. Plautus Captiv. I. 2. 33. *Neque unquam quidquam me juvat, quod edo domi*, Ubi Vide Lambinum. Sic à Gr. *φάω*, unde Latinum *Fari* & *Fatum*, est etiam *Fas*: à *Moveo*, non à *Meo*, ut male Martinus, est haud dubie *Mos*, qui semper quasi movetur. Seneca Ep. 114. *Consuetudo civitatis nunquam in eodem diu stetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel Græco *δω*, *pus* à *puteo* seu *πίδω*, thus à *ψω*. *Jus* autem hocce non notat portionem cibi aut convivii, ut vult Sanctius noster, sed liquidum illud, quod pani & obsonio infunditur. Hinc apud Plantum Mostell. I. 3. 120. *quasi cum una*

bliis fit mentio; nam Genes. cap. 43. *major portio data est Benjamin*, quàm cæterorum cuilibet. Itaque propriè *Jus* est, quod Hispanè dicimus, *Quinnon*, *parte*, *porcion*, *ordinario*. Græcis est *Chænix*, id est, *dimensum*, ut vocavit Terentius. Hebræis est *Man*, à verbo *manâ*, id est, *divisit*, vel *numeravit*: nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies de cibis suis*, Hebraicè legitur *manâ*. Hinc igitur metaphoricè *Jus* vocatur, munus illud, quod suum cuique tribuit.

Vertex, inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *est contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur; inde propter flexum capillorum, pars est summa capitis; & ex hoc, quod est in montibus eminentissimum.* (2) Valla lib. 6. cap. 11. *Rectè*, inquit, *dixeris hæc omnia, vertices, proprie tamen unde initium est. Quare nemini debet mirum videri, cur interdum una vox plura significet.* Hæc illi. (3) Ego tamen magis

nâ multa jura confudit cocus. Vide & Horatium Satyr. II. 4. 63. &c. & Terent. Eun. V. 4. 17.

(2) Valla lib. 6. &c.] Turpiter hic se dedit Sanctius. Verba enim hæc, *Rectè dixeris hæc omnia Vertices, proprie tamen, unde initium est*, quæ Vallæ tribuit, sunt ipsius Quintiliani, quem Valla istuc laudavit, & ex quo totum hunc locum libri 8. capituli 2. exhibuit. Cui loco subijcit tandem de suo, *Quare nemini debet &c.* Scilicet inspexit Sanctius tantum Vallam, non etiam Quintilianum, & ita deceptus est eo, quod olim sine ullo literarum discrimine edebantur Verba aliunde citata, & ea, quæ ipsius erant Scriptoris. Sensus autem Quintiliani est, omnia ista analogice dici *vertices*, at propriè

tantum illud, unde initium est significationis totius.

(3) Ego tamen magis assentior.] Male profecto. Vide Vossium. *Vertex* & *Vortex* est revera ejusdem originis, & proinde unum idemque vocabulum, sive contortam aquam, sive quid aliud notet. Immo si maxime scriptura discreparet pro diverso variæ significationis usu, vel id non obstarèt, quo minus etiam in illa diversa scripturâ sit tamen idem vocabulum. Sic enim eadem quoque sunt *Coinus* ac *Cætus*, *Columen* & *Culmen*, *Caudex* & *Codex*, *Fingo* & *Figo* (Vide supra I. 2, 1. pag. 26. 27.) *Mævia* & *Munia*, *Lavare* & *Luere*, *Quero* & *Quæso*, *Quæstor* & *Quæstor*, *Conferio* & *Confestim*, quorum illud rerum in loco, hoc a-

ctio-

magis assentior Charisio lib. 1. *Vertex*, inquit, à *vertendo*; *vortex*, à *vorando*; & vult Plinius *verticem immanem vim impetus habere*; ut, *ingens à vertice pontus*; *vorticem verò, circumactionem undæ esse*; ut, *Et rapidus*

ctionum in proximo tempore conjunctionem notat, unde & *Festino*, h. e. in magno & continuo sum motu agendi aliquid. Vide supra III. 3. 59. Immo & sic hodie in Gallica *Monseigneur* & *Monsieur*, in Scotica *Lord* & *Laird*. Omnia hæc origine sua eadem sunt vocabula, licet diversæ dein significationi diversa etiam scriptura quasi propria sit facta. Quin & sic *Ara* & *Ansa* diversam esse scripturam puto unius antiqui vocabuli *Afa*, quod significabat primitus omne id, quod ex aliqua re eminet, & quo quid apprehenditur, unde posteriores interposita N dixerunt eo sensu *Ansa*: Deinde *αὐτὸ ἐξ ὅχου* cornu altaris, quod apprehendere solebant Supplices, tum Sacrificantes, & Jurantes, unde *Ara*, S mutata in R, quæ vox per Synecdochen frequentissimam partis pro toto, altare ipsum vel maxime dein notavit. *Afa* autem ab Hebr. *אָרַא* / *auris*, videtur formatum. Vide Vossium Etymol. in voce *Ansa*. Certe *Aram* & *Ansam* pariter dictas pro *Afa*, id diserte tradit Varro apud Macrobius Saturn. III. 2. cuius verba lectu dignissima hic exhiberem, nisi jam a Vossio in V. *Ara* vidissem allata, quem consuli velim. Adde Servium ad Aen. IV. 219. Liquebit inde etiam illud, orantes ac jurantes

solitos *aram tenere*. Ceterum offendit quosdam, quod *cornua* tribuerim altaribus. Ego vero non quibusvis, non vulgaribus, quolibet loco positis, sed solennibus, majoribus, & maxime illis quadratis, quæ in præcipuis erant templis, *cornua* tribuere haud vereor. Primum enim in Oriente, unde omnia istius generis devenerunt ad Græcos & Romanos, *Ara* habuerunt *cornua*, quæ supplices apprehendebant. Diserte ita, Salomone Rege facta, Adonias & Joabus 1. Reg. capp. 1. & 2. dicuntur confugisse ad *aram*, & *ἑλαβόντων*, seu *ἑλάσαντων*, & *ἑλάσαντων*, apprehendisse, seu tenere, unum ex cornibus altaris. Sed & apud Græcos & Romanos reperiuntur sæpe in nummis altaria, ex quorum angulis eminent *cornua incurva*, & in acutum desinentia. Vide Numm. 2. Gentis Tarquitiæ in Famil. Rom. Urfini, & N. 18. ac 23. Tab. XVI. Arschor. & N. 21. Tab. XXVII. Denique Servius ad Virgil. Aen. VI. 123. diserte *Ansas* tribuit Altaribus, quas tenerent Orantes. Etenim istic quum Poeta dixisset, *Talibus orabat dictis, arasque tenebat*, notat Servius, *Rogabant enim Deos, ararum ansas tenentes*. Quas *ansas* S. Scriptura dicit *κέρας*, *cornua*.

vorat aquora vortex. Caper Grammaticus, *Vortex fluminis* est, *vertex capitis.*

Tempus, ut Varro scribit lib. 5. *intervallum mundi & motus*, *divisum in partes aliquot maxime ab Solis & Lunæ cursu*, à quorum tenore temperato *tempus dictum est.* *Tempora* in capite (Hispan. *las sienes*) (4) ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animantibus ætatis signa; ut, veterinis & ovibus in dentibus; cervis in cornibus: sic homines in temporibus gerunt ætatem; unde Homerus senes vocat *Poliocrotaphous*, id est, canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt: nam priora capitis, humiditatis pituitæque plus habent, quàm posteriora. Virgilius 5. *Æneid. Æmula necdum Temporibus geminis canebat sparsa senectus.* Vide Alexand. Aphrodis. problemata, & Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos, inquit Charisius, *significat, & certum cognationis gradum, & rei avitæ consumptorem.* Mihi tantum significat filiorum filium. Romani pueri patruis trahebantur erudiendi & castigandi: unde proverbium; *Ne sis patruus mihi*: quia patruus, etiamsi ament, nesciunt ad peccata connivere. *Avi* contra impotentius amant,

(4) Ob id dicta putant.] Forte à *τεπο* dicta, interposita litera M, ut sæpiissime ante P vel B. Sic *τόμπανον* à *τόπτω*, *Campus* à *Capus*, unde *Capua*, & illud à *κάμω*. *Cambo* à *Cubo* & *κύντω*, *Lambo* ab antiquo *Labo*, & *λάπτω* & *λάπη*, unde & *Labium*. At alterum *Tempus* cum Vossio à *τήμω*, tunc, derivem, vel à *τήμω* seco, ut notet omnem totius temporis particulam. Unde in tempore venire, est, venire opportuno temporis puncto. Nam *Tempus* secatur in minima momenta, seu puncta. Hinc Ovid.

Metam. XV. 183. *Tempora sic fugiunt pariterque sequuntur, Et nova sunt semper; nam quod fuit ante, relictum est. Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.* Similis plane a Verbo *Τίμνω* derivationis ratio reperitur in voce *Τίμνω*, *Τίμνη*, ex voce *Τίμνω*, seu in plurali *Τίμναι*. Illa dicebantur amoenæ & divinæ valles, quæ montes secabant, at *Τίμναι* loca ex reliqua parte regionis quasi decisa & Diis consecrata, veluti *Luci* & *Templa*. Vide omnino *Ifacum* Vossium ad *Melam*. II, 3, 19.

mant, omnia indulgent, castigare nesciunt; inde Nepotes evadunt perditissimi. Aristoteles 3. *Ethic.* in calce, intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est, incastrationem; & *acolasti* dicuntur incastrati. Tales igitur sunt Nepotes. Invenio & apud Græcos, (5) *Nepodes* vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est; fundamento: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à *nepa*, id est, scorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Festum,

Tollere liberos, tollere onera, tollere in crucem, tollere aliquem è medio, vel è vita, semper est sublevare: sed tollere, pro educare, vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primum omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem; autor est Plinius in proœmio libri 7. Tertulliani verba sunt, *Dum prima etiam constitutio infans super terram, statim Edææ sacrum est.* Sapientie cap. 7. *Et ego natus accepi communem aërem, & in similitudinem factam decidi terram.* Sic positum infantem Patres solebant statim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus & projectitius habebatur, idque inauspicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat servulum immatura morte surreptum, sed ante donatum libertate, hæc addens, *Meus ille, meus, tellure cadentem Excepi.* Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. & lib. 4. cap. 15. D. Augustin. libro 4. de Civit. Dei, capite 11. *Ipse levet de terra, & vocetur Dea Levana.*

Cernere, inquiunt, est videre, est pugnare; & *cernere hæreditatem* est audire hæreditatem. Non ita est, nam

(5) *Nepodes vocari Nepotes.* Vide Notas Augustini ad Festum, & cognosces ipsum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima significatione ex Græco deduci. Recta

porro ratio alterius significationis à Sanctio est reddita, quæ nempe petita est ab indulgentia Avorum in Nepotes.

(6) nam propriè *cernere* est separare fursures à farina, id est,

(6) *Nam propriè cernere. &c.*] Immo vero propria & primitiva hujus Verbi significatio non est singularis facti, sed generalis. Significat enim propriè aliquid secernere, & dīrimerē, sive id fiat cribro, sive sorte, sive pugna, sive oculis, sive animi nostri cogitatione & judicio; derivaturque à Gr. *κρῖναι*, quod item ex una generali varias singulares, & quasi uni facto proprias, recepit significationes. Prima ergo, ut dixi, generalis est distinguendi & discernendi in Græco Latinoque. Hinc Hesiodus Aspid. v. 55. *κτερίναι γενεάν*, h. e. *diversam generationem*, vocat Herculem & Iphiclea, Alcmenæ quidem pariter liberos, sed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone conceptum. Similiter apud Latinos *Discernere*, *Excernere*, *Seccernere*, immo ipsum *Cernere* eam significationem aperte præferunt. Liv. XLIII. 13. *Priusquam id fors cerneret*, h. e. *dijudicaret, distingueret* provincias duas in duos Consules. Porro hinc *Cernere aliquid* est ita liquido quid videre & cognoscere, ut oculis nostris distinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam visu nostro ita clare cognosceretur, quasi confusum erat. Inde & *Certum* dicitur, quasi prorsus liquidum, & ex omni obscuritate ac controversia protractum in manifestam & distinctam cognitionis nostræ lucem. Sed imprimis hæsit hujus verbi usus, in significanda ea Mentis nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, & certum aliquid sta-

tuendo consistit. Plautus Cistell. I. 1. 1. *te mihi amicam esse crevi*, h. e. *judicavi, judicio mentis meæ certum habui*. Casin. III. 1. 2. *Nunc specimen spectitur, certamen cernitur, an sis amicus*, h. e. *periculum sit, experimentum in alterutram partem reipsa sumitur, & sic dijudicatur*. Similiter Bacchid. III. 2. Hinc ergo *Crimen*, quod in iudicium vocatur, quod dijudicatur. Sed & quia sæpe manibus ac pugna controversiæ dirimebantur, idcirco *Cernere* sæpe etiam pro pugna ponitur, Coel. Famil. VIII. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur*. Immo & inde orta est usitata illa significatio Verborum *Certare*, *Decernere acie*, pro pugnare, & *Discrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem videndum etiam, quæ sit ratio istius locutionis, *Cernere hereditatem*. Eadem forsitan, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. pugnare quod ad vitam. Ennius Medea Exulè: *Nam ter sub armis malim vitam cernere, Quam semel modo parere*. In quibus Nonius ad *Cernere* pessime interpretatur per *Amittere*. Sicuti ergo *Cernere vitam* est certare de vita, pugnae iudicio dijudicare vitam suam, sic *Cernere hereditatem* propriè notare possit deliberare, certamen cernere, apud animum suum, de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Certe hanc esse hujus phraseos significationem, manifestum ex Fragm. Ulpiani, qui Tit. 22. §. 27. *Creio, inquit, est certorum dierum spatium, quod datur institutio heredi ad deliberandum*,
C c c

est, cribrare; Hispanè, *cerner*. Plinius lib. 18. cap. 11. *Posteaque gypsi pars quarta inspargitur, atque ut cohaerit, farinario cribro subcernunt; quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est, rursus, quæ transit, arctiore cernitur, & secundaria vocatur.* Hæc Plinius. Cum igitur *cernere* sit propriè separare furfures à farina, non malè pro discriminare coepit accipi; deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, & præcipuè de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus Sermone 8. ex lib. de moribus gentium Nicolai hæc refert; *Umbrici cum controversias inter se habent, pugnant armati, sicut in bello; qui suos adversarios interemerint, justiore causam habuisse videntur.* Unde Ennius apud Ciceronem, *Ferro, non auro, vitam cernamus utrique.* Et Virgil. 12. *Æneid. Inter se coisse viros, decernere ferro.* Sic enim legit Faërnus ex antiquis codicibus. Postremò, cum ait Ulpianus, *Titius hæres esto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus scieris, pote-*

dum; utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; Veluti, Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exheres esto. Sed tamen sicuti sæpe significatio consequentis elicitor ex antecedente, ita & hic *Cernere hereditatem* plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur *cretionem* propriè dictam, ut adeo tum significet, re ipsa, & adeundo solenniter hereditatem, declarare suam *cretionem* de hereditate factam. Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum: Cum me Mavius heredem institueris, eam hereditatem adeo cernoque, h. e. Cernere est sententiam animi sui verbis & factis declarare de illa hereditate, dicere verba consilii*

sui & decreti in rem ipsam deducti. Adeo cernoque, h. e. in adeundo consilium meum expono, & cretionem exsequor. Cicerò Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ cernere.* Liv. XL. 8. *Hereditatem meam spe & cupiditatem improba crevisisti.* Hæc propria *Cretionis*, h. e. deliberationis, & translata *Cretionis* in factum deductæ, & in aditione ipsa declaratæ, significatio distinguenda debet, secus quam facit Vinnius ad Inst. de Heredum qualitate §. 6. Scaligerum erroris incusans, quod hæc distinxerit, dicendo, *Crevisi non propriè significat hereditatem adii, sed Cretionem Aditio hereditatis statim sequebatur.* Verissime ille, quicquid oblo-

poterisque; nisi ita creveris, exhaeres esto: hinc cernere pro de

obloquatur Vinnius. Nam *Creatio* proprie dicta præcedit revera Additionem, licet sæpe ad eam directe notandam per *Μετὰ τὴν* consequentis adhibeatur, quoniam Additione impletur & declaratur. Sic & apud Græcos *Κρίνω* non modo *judico* significat, sed & quia *judicio* nostro sæpe conjungitur ejus exsecutio, pro ea, seu pro *judicio* nostro in factum deducto, h. e. pro *ulciscor* & *punio*, aliquando ponitur. Genes. XV. 14. *καὶ τὸ ἐνδοξάσαι Κρίνω*, h. e. *ulciscar*. Similiter apud Latinos *bene* vel *male consilere* alicui proprie quidem notat consultare in commodum vel noxam alicujus, dein vero etiam, illud consilium reipsa exsequi, seu facere quid bene vel male alicui. Quando autem Nonius *Cernere* exponit etiam per *Amittere*, *Audire*, *Cedere*, ineptit, nec intelligit exempla à se allata. Idem omnes cernimus, non notat *audimus*, sed *judicamus*. *Cernam, tradam exercitum*, expone, *deliberabo, rem videbo*. Quod vero Græci *κρίνω*, Latini *Cernō* dixerunt, & hi porro ab eodem verbo, *Crevi*, *Cretus*, *Crimen*, *Cribrum*, & *Certus*, *Certo*, formarunt, ratio hæc haud dubie est, quod antiquissimi dixerint *κρίνω*, unde *κρίνω*, & contra-

te Latini *Cerno*, Græci *κρίνω*. Sic à *κρίνω*, *κρίνω*, *κρίνω*, à *βάν*, *βαίνω*, *βαίνω*, &c. Elifaitaque à Græcis est primæ syllabæ vocalis, à Latinis mediæ, eademque varietate res gesta in derivatis a *Cerno*, ut dicatur tum *Certus* & *certo* ejecta secunda vocali, tum *Crevi*, *cretus*, *crinis*, *crimen* q. *cerimen*, ejecta prima. Quin immo sicuti à *cerno* derivatur *cribrum*, sic & omnino inde repete, quod & meam sententiam confirmat, *Cerebrum*, ut quo uti credimur ad res, mentis acie cernendas dijudicandasque. Quas alii adferunt hujus vocabuli etymologias, vel à *κρίνω*, vel à *κρίνω*, eæ, ni valde fallor, longe huic cedunt. Sed & hinc potius, quam à *creo*, *Creber* formatum arbitror, ut proprie notet cribro excretum; Hoc autem quia multis particulis constat, hinc *crebrum* pro frequenti & denso ponitur. Denique, ne dubites illam fuisse causam diversæ pronunciationis in Græco & Latino, sic plane se res habet in *βραδύς* & *bardus*. Nulla neque hic metathesis literarum facta, sed elisio ejusdem vocalis diversis in syllabis. Nam utrumque diverso modo contractum esse ex *βραδύς*, patet ex eo, quod *βραδύς* à *βραδύς* derivatur.

R E S P O N S I O

A D

LUDOL. KUSTERI V. DOCTISSIMI,

*Diatriben de Verbo CERNO, contra superiora
potissimum scriptam*

I. **R** Eliqui & repetii has de Verbo Cernere Observationes, sine ulla mutatione, prout jam ante hos XI. ferme annos eas edidi. Soleo ceteroqui mea ipsius vineta in recognoscendo hinc inde cedere, sed nunc, quia Viro Doctiss. Ludolpho Kustero lubuit isthæc clam palamque extra ordinem, singulari eam in rem conscripta Diatribæ, vellicare, visum & mihi fuit faciundum, ut priora mea simpliciter repetendo, integram Lectoribus & æquis rerum Arbitris facerem recte judicandi copiam, ac cognoscendi, in quibus ille ad meam accedat sententiam, in quibus in contrariam discedat, qua denique ratione ac vi me refutet. Et enim in plerisque ille me sequitur; licet tunc nusquam ullo designet verbo. Paulo uberius tantum singula probare anniditur, prout longe spatiosior est campus Diatribes, quam Notarum. Certe mei non arbitrabar esse muneris, copiosius in Notis probare, quod in Lexicis Vulgatissimis, in Fabri Thesaurò, aliisque, ad satietatem demonstratum jam erat, atque ideo cum primam nominassem *secernendi*, quæ sit *cribro*, significationem, eamque non Sanctius modo sed & Fabri Thesaurus jam multis Veterum locis confirmasset, non sustinui illam, ut notissimam, amplius &

denuo demonstrare. Diatribes Auctor sex tamen loca in eam rem adfert, sed quæ omnia ad unum, eaque ipsa, nec plura, reperies in istius Thesauri edd. priorem Plinii in postremis, at reliqua quinque in prioribus. Non sum ex iis, qui Lexicis nos uti ventant. Nam quum id agitur, utrum phrasis quædam certo sensu fuerit olim adhibita, quando nihil mihi est in promptu, nec ex memoria, neque ex Adversariis meis, quidni decurram ad Lexicon, ut videam, si quod istic illius locutionis exemplum occurrat? At tot loca pariter de una re ex Lexico haurire, nec ullum alium de suo addere, non meæ est frontis, sed gloriolam hanc compilati Thesauri Doctissimo Diatribes Scriptori facile relinquo. Nonnulla etiam hinc inde aspersit partim bona, partim dubia, partim aliena. Nam quid alienius, quam arripere locum, quem male prius interpreteris, tantum ut habeas plurium significationum Articulos, at dein recte, eoque sensu, qui in oculos ineurrebat, exponas, & tamen Articulorum numerum reddas eo ipso majorem. Vide ejus Artic. 2. & 11. Adde his multiplicatas significationum species, quæ ad unam commode satis referri queant & debeant.

2. At Nos videamus hic primo,

mo, in quibus consentimus, dein ea, in quibus dissentimus. Concurrimus pariter in eandem Verbi Originem ex Gr. *Κεῖναι* repetendam. Ostendi utriusque Verbi, Græci & Latini, eandem fuisse primitivam *distinguendi, dirimendi, secernendi*, significationem, eamque probavi idoneo in Græcis exemplo. Utrumque agnoscit ac facit & ille, Art. 1. Probavi id porro ex tribus Compositis *Discernere, Excernere, Secernere*. Ex iisdem tribus tantum & ille, licet addi potuissent, *Incernere*, h. e. unam rem in alteram cribro cernere, unde Festus *Increta* exponit *indivisa*; & *Succernere* non modo ex Plinio XVIII. 11. mox apud Sanctium, sed & ex Plauto Pœn. III. 1. 10. *Succretus cribro pollinario*. Hinc jam derivandas esse reliquas significationes ostendi, & ita, ut proinde, quando *Cernere* notat *Videre*, notaverit proprie *videre liquido, & ut oculis nostris illud, quod videmus, ab aliis rebus quasi distinguamus*. Eundem nexum facit & ille Art. 3. exponens, *clare & distincte videre, sive rem a re visu discernere*. Sed usu, quod notissimum est, invaluit, ut etiam simpliciter omni fere modo pro *videre*, etiam procul, ponatur, quod probatu non erat opus. Sed tamen, si foret opus, disertissimum esset, quod ait Ovidius Metam. XIV. 244. *terris allabimur illis, Quas procul hinc cernis*. Tum Lucretius IV. 242. *Nos Oculis quia solis Cernere quimus*. Et tamen Idem de Mente ibid. v. 746. *Videt æque, Nec minus atque Oculi, nisi quod magis tenuia cernit*. Cicero Acad.

IV. 42. *omne Bonum in Mente possum & mentis acie, qua Verum Cerneretur*. Scilicet ut *Oculi, sic & Mens* nostra dicitur æque *Videre & Cernere*, etiam præteriti aliquid & futuri, immo & obscuri. Cic. Famil. VI. 8. *Quem (exitum) ego iam VIDEO Animo, quam ea, quæ Oculis CERNIMUS*. IV. 7. *qui horum malorum initia multo ante Videtis*. Non adeo itaque opus erat, ex eo, quod dicitur quis etiam *animo cernere aliquid futuri vel absentis*, peculiares nobis significationum Articulos cudere. Hinc jam transitum feci ad ostendendum huius Verbi *usum in significanda ea Mentis nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, & certum aliquid statuendo consistit*. Ille vero itidem ad *mentem* dein transit & *animum*. Sed pleraque a *visu* repetit, quod neutiquam erat faciendum, quum *Cernere* primitivam *Videndi* non habuerit significationem, sed Considerandi diligenter & distinguendi, atque ideo, etiam ipso, fatente, primum non directe & proprie notavit *Videre*, sed *Visu* aliquid Considerare, plane Cognoscere, & ita ab alio Distinguere. Quæ ergo ratione Verbum hoc ab illa Distinguendi, ad hanc per visum & Oculos Cognoscendi significationem translatum est, eandem, conveniens est, ut translatum quoque statuatur ad vim & aciem Mentis, quæ accurate Intuendo & considerando quamque rem, Cognoscit illam & intelligit, ac iudicat, quid sit verum aut falsum, faciendum aut non faciendum, atque adeo post illam accuratam considerationem eligendo & constituendo, quid

melius fit, *Decernit*, h. e. ad finem usque Cernit, confiderat, & capto consilio confiderare jam desinit. Sic enim *Decernere* pro *Dijudicare* rem dubiam, & ita finem hæsitati imponere, posuit Livius V. 55. *Movisse eos Camillus dicitur, sed rem dubiam Decrevit oportune vox emissa; qua voce audita & Senatus accipere se omen conclamavit, & Plebes circumfusa approbavit.* Nempe deliberabant, fluctuabant adhuc incerti, & confiderabant rem diligenter, utrum migrandum esset *Vejos*, nec ne; moverat quidem eos aliquantulum oratio Camilli, sed *Decrevit rem dubiam* Vox subito emissa, quam omnes mox secuti sunt ut divinam. Quid ergo fecit illa Vox? Fecit ut deliberare & confiderare rem desinerent, dum statim ab ea audita, quasi ab sententia *Judicum* pronunciata, obtemperabant, & consilium capiebant manendi in Urbe. Sallust. Or. 2. ad Cæsarem *Equidem mihi decretum est, nihil tam ex alio reperi posse*, h. e. mihi satis deliberatum de eo est, atque adeo *cretum*, *decretum*, seu *certum* jam est. Ceterum in his omnibus *ferre consentimus*, nisi quod non accuratum satis fecerit ille nexum significationum; nullo tamen verbo hætenus me vel levissime designat. At mox, quia verba *deliberandi & judicandi*, quasi ea odio haberet, neutiquam ullo in loco adhiberi vult ad vim verbi *Cernere* explicandam, idque Ego tamen feceram, idcirco confessim me satis diserte ex *Notis* ad Sanctii hunc locum provocat in publicum.

3. Expofueram ¶ *Cernimus*

in verbis Attii ex Nonio, *Quid agam? Certe vox illius est: Idem omnes cernimus: per judicamus.* Negat id esse faciendum, & mavult exponi per *intelligimus*, & *clare cognoscimus*. At qua tandem ratione obigit illis iste *intellectus* & *clara cognitio*, nisi mente & ejus judicio, quo, dum audiebant & agnoscebant illam *vocem* sæpius ante auditam, judicabant eam esse *illius*, non alterius? Quid? quod *cognoscere & judicare* adeo arcte cohærent, ut promiscue passim de *Judiciis* adhibeantur? Quid enim sunt *Cognitiones rerum capitalium*, nisi *Judicia*? Quando Augustus *Cognoscendum de iis censuit, qui ad infamiam cujusquam libellos sub alieno nomine ederent*, aliudne voluit aut dixit, quam ut illi judicarentur & punirentur? Proprie quidem, si volumus hæc distinguere, *cognitio* præcedit, sed tum sequitur ita continuo *judicatio*, ut hæc duo, quasi in unam rem coeuntia, promiscue ideo adhibeantur. Sed miror hic *folertiam Viri*, qui unum hunc locum arripuit, verbo tantum uno a me in *Notis* explicitum, quum ibidem paulo ante disertius etiam *Plauti* locum exposuissim, & simul declaravissim, quo sensu acceperim hic *judicare*. Ille ergo in *Cistell.* ait: *Et te mihi amicam esse crevi, quod exposui, judicavi, iudicio mentis meæ certum habui*: at V. Doctissimus pag. 83. interpretatur, *apud animum meum statui*. Nunc, te rogo, mi Lector, quid discriminis hic reperias inter *illud ita esse iudicio mentis meæ certum habui*, & *illud ita esse apud animum meum statui*: tum annon utrumque sit idem, quod, *illud ita*

ita esse judicavi? Ille vero non vult hoc verbum adhiberi, quia hujus significatio verbo Cernendi male tribuitur. Dixeris sane, illud sine ulla ergo *judicii* ope cernere tam acutum, ut huic Verbo neget, quod, ut ipse ait pag. 92. *Festus, Nonius, & Omnes, quod sciat, Recentiores ei tribuunt.* In his lubens Ego nomen meum profiteor, & ostendam clarissime, nisi fallor, verbum Cernere habuisse olim etiam *Judicandi* significatum.

4. Etenim derivatur a Græco *κρίνω*. Hoc autem, ut ipse V. D. ait pag. 92. *præcipue significat Judicare, & p. 94. notione Judicandi maxime frequentatur.* Ita vero habemus manifestam istius significationis Analogiam, cui non adeo temere est repugnandum. Nunc videamus & Usus, sed qui distinguendus est in Antiquissimum Veterum Poetarum, & Recentiore temporis Tulliani & Augustei. Multa enim vocabula & phrasæ olim varias habuerunt significationes, sed quarum pleræque paulatim dein desierunt, quum aliæ contra invalescerent. Ipse V. D. affirmat pag. 83. *Tò Cernere notione Decernendi, Constituendi, Scriptoribus Latinis ante Ciceronem potius usurpari, quam ipsi Ciceroni, aliisque, qui ipsius tempore & postea vixerunt.* Sic Seneca Epist. 58. ostensus, quantum verborum apud Ennium & Attium sius occupaverit, probat id exemplis ex ipso Virgilio petitis, quæ & ipsa suo tempore jam fuerint oblitterata. Inter ea adfert phrasin hanc, *inter se cernere ferro*, & addit, *quod nunc Decernere dicimus. Simplicis istius Verbi Usus* (in illo scilicet sensu)

amissus est. Iniquissimum ergo foret, a nobis postulare, ut significationem *judicandi* magis, quam Ille *constituendi*, ex ævo Tulliano probemus. Sufficit eam ostendisse ex antiquiore tempore, quando significationes Verborum potissimum sunt formatæ, & ex Primitivis in Figuratas deflectæ. Tanto magis, quoniam omnis hæc controversia a V. D. movetur de interpretatione Verbi Cernere in Antiquissimo Poeta. Disertissimam ergo auctoritatem ex Eiusdem temporis Poeta, Pacuvio, accipe. Etenim Nonius cap. IV. §. 69. Verbo Cernere inter alia significata etiam illud *judicandi* tribuit & ex Pacuvio probat; Cernere (significat) *judicare: Pacuvius Armorum iudicio, Et æquum est & rectum, quod postulas: Jurati cernant.* Quid certius? quid clarius? Tragoedia hæc Pacuvii, nomen habet & argumentum ex celebri *Judicio de Armis* Achillis, quæ post hujus necem petebant Ajax & Ulysses. Ergo delecti sunt Græcorum Principes, qui controversiam hanc judicarent & dirimerent. In illis autem Verbis inducitur vel Ajax, vel Ulysses, æqui aliquid postulans, & forsitan hoc ipsum, ut iudices *jurati* sententiam dicant: cui respondet, haud dubie Agamemnon, æquum esse, quod postulet, atque ideo permittere se & constituere, ut Iudices *jurati cernant*, h. e. considerent rem & judicent. Nam qui, quæstio, sunt *jurati* illi? nisi Iudices, qui solebant in iudiciis suam fidem jurejurando astringere, apud Græcos & Romanos? Vide Isecum Orat. I. exir. Ciceronem

de Invent. I. 39. de Officiis III. 10. & Imp. Justinianum l. ult. Cod. de Judiciis. Sed res est notissima. Quid porro jurati illi in hoc *Armorum* judicio facient? *Cernent*, h. e. judicabunt post auditam utramque Partem, cui Arma hæc tradi debeant. Adeo manifesta hæc sunt, ut ipse V. D. hunc locum ex Nonio, a plerisque jam sæpius allegato, quum ignorare non posset, addiderit quasi in articulum 9. & dicat, *Cernere interdum significat controversiam vel liem dirimere, sive rem aliis ambigam & in controversia positam dijudicare, quo sensu judex &c. rem cernere dicitur. Pacuvius &c. Jurati cernant: ubi Cernere est sententia vel decreto rem dijudicare.* Quid videtur Lector? Annon argutissimæ hæc sunt subtilitatis & distinctionis lepidæ, negare Verbo *Cernere* significationem *judicandi*, sed tribuere *dijudicandi*? At quid faciunt Judices, qui judicant, nisi ut sententiam ferant de re controversa, cui illa assignari debeat? Hoc sive *judicare* sive *dijudicare* dicas, annon perinde est? Immo an non ista subtilitas certissimum præbet opinionis temere arreptæ & tamen pervicaciter defensæ documentum? Pertinent huc quoque allata jam olim a Me in Notis Verba Livii XLIII, 12. *priusquam id fors cerneret.* Agitur ibi de provinciis, Italia & Macedonia, utram uter Consul esset habiturus. Res permittitur *Sorti*, quæ proinde tanquam Judex, dijudicatura erat hanc controversiam, addicendo huic Macedoniam, illi Italiam. Nihil ergo aliud istic notat, *id cerneret*, quam *id judicaret*, *id dijudica-*

ret. Taceo, quod Compositum *Decernere & Decretum* de lata jam & pronunciata Judicum ac Magistratuum sententia frequentissime adhibeatur, ex quo ipso tamen liquet, a Simplicis Verbo *Cernendi* non adeo alienam ergo fuisse *judicandi* significationem, post aliquam qualiscunque rei aut causæ cognitionem, cui, ut modo ostendimus, arctissimo nexu coheret. Adde jam his locum Plauti ex Cistellaria, ut & ipsa verba Attii. Ita satis superque Usus antiquissimi temporis, æque ac Analogiam, habebimus demonstratum.

5. Negat id ille quidem, sed una hac & suili prorsus ratione, quod reperiantur in L. L. multæ locutiones, in quibus *judicare* recte adhibeas, non item *cernere*; Veluti in illo *trito*, *Quid judicas de hac re? i. e. quanam est tua hac de re opinio vel sententia: pro quo barbare dixeris, Quid cernis de hac re?* Vide Eum pag. 93. Sed primo sciendum est, nos hic agere de significatione antiqua, quæ sensim longo tractu temporis in desuetudinem abiit, & ideo a nobis probanda est potissimum ex antiquissimis Poetis, Pacuvio, Attio, Plauto. Sed & quantillum ab hac locutione abest illud Taciti Ann. XV. 14. *illum locum tempusque consilio destitutum, quid de Armenia cernerent*, h. e. deliberationi ejus negotii, quid de Armenia faciendum censerent, judicarentque. Plane uti Judices causa cognita, dicuntur *mihi & ire in consilium*, ut sic *quanam sua de re controversa sit opinio vel sententia* dein proferant. Sed dicit, *Cernerent* in isto Taciti loco notat *decernerent*.

rent. Recte & illud, sed quid differunt, decernerent, statuerent, judicarent, suo jure & arbitrio, quid de Armenia sit faciendum? Adde illud Ciceronis Tuscul. V. 8. Pleraque res ex majore parte nominantur, etiam si qua pars abesset, ut Vires, Valetudo, Divitiæ, Honos, Gloria; quæ Genere, non Numero, cernuntur, h. e. judicantur, æstimantur, considerantur, & ex conceptu sic judicio Nominantur dein Vires &c. etiam si hæ majores esse possint. Deinde quis unquam postulavit, ut quando rarior quædam Verbi & vetustior significatio per aliud notius & usitatus Verbum declaratur, ut illud haud recte factum haberi debeat, nisi prius illud Verbum, velut Cernere, habeat omnes easdem posterioris, veluti judicare, significationes. Ipse V. D. ut ostendimus in Præfatione ad Lib. de Aere Gravi, interpretatur *cernere* variis modis per cognoscere, intelligere, constituere, &c. Quando ergo dicit Terent. Eun. In cognoscendo tute ipse aderis, pro eo an dici potest in cernendo? Quando idem ait, Stulto intelligens (h. e. Sapiens) quid interest? vel Cicerone pro Sulla cap. 21. Pompejani sic Intelligunt, (h. e. sentiunt, censent) non Colonos a Sulla magis, quam sese defensores. An istis in locis reponere quis audebit Cernens, Cernunt? Quando Livius I. 46. Constituere mores Civitatis, h. e. formare: Sallust. Jug. 93. Ei negotio proximum diem constituit: Mela I. 18. Constituta Urbs miræ magnitudinis: quis in his omnibus Verbum Cernere adhiberet? Sic Vir D. dum nimio aliena taxandi studio ar-

det, suum ipsius jugulum petit & ferit. Eat itaque nunc & jactet, quamvis *cernere* Cerno videatur etiam exponi posse per judico, minus recte tamen quis notionem illam specialem per verbum multo generalius exponat, præsertim quum in promptu sint Verba Constituere & Decernere. Nam certe nequam hoc Constituere minus generale est respectu *cernere*, quam est Judicare. Denique nemo contendit *cernere* notare proprie aut præcipue judicare, sed tantum certis & paucis in locis. Ipse agnoscit *videri* *cernere* etiam per Judico exponi posse, & pro eo adhiberi salvo sensu posse Judicare: immo ut videas rem tanti conatus ad nugas vel nihilum recidere, sic ait p. 94. quare, ut rem in pauca conferam, sic cenſeo: Notionem judicandi verbo Cernere non convenire, nisi quatenus judicare etiam ponitur pro, rem controversam vel liem dijudicare, h. e. si verum volumus, nisi quatenus Judicare etiam ponitur pro judicare. Nam quid aliud faciunt quæso Judicantes, nisi ut re utrimque audita & cognita sententiam de ea forment, eaque sententia rem controversam dijudicent? quid singuli Judices in judicio, quid immo extra judicium privati de aliqua re judicantes, nisi ut de re controversa aut dubia & obscura, quæ sua sit sententia & opinio, proferant? Propria ergo est hæc Verbi judicare significatio, ad quam admittit ita & ipse Verbum hoc Cernere, quod ex nostra quoque sententia quibusdam tantum in locutionibus notat judicare. Præterea annon eodem modo de *constituere* possumus dicere? ejus

notionem verbo Cernere non convenire, nisi quatenus Constituere etiam notet, vi mentis certi aliquid statuere, quæ tamen neutiquam propria seu primitiva est ejus Verbi significatio. Sed, ait p. 93. Cernere, quando ponitur eodem sensu, quo cognoscere, judicare, &c. translatam hanc significationem accepit a visu oculorum, quæ vis & notio verbo judicare minime inest. An ergo magis inest Verbo Constituere? Non putem neque ipsum V. D. hoc affirmaturum, nedum Alium quenquam. Deinde falsum est, Verbum Cernere in illo sensu considerandi, constituendi, judicandi, translationem hanc sumxisse a visu Oculorum, quasi primitiva hæc fuisset Verbi significatio. Ipse fatetur utique Cernere proprie esse separare vel sejungere p. 75. & ab illa notione verbum hoc ad alia transferri, veluti ad visum, p. 77. Ut ergo inde transfertur ad visum oculorum, sic & inde ad attentionem mentis nostræ: ut visu oculorum rem obscuram modo, mox ita cognoscimus, ut ab aliis distinctam habeamus, sic vi mentis nostræ rem obscuram diligenter considerando ab aliis dubiis separamus, & quid veri vel falsi in ea sit, quid sit vel non sit faciendum, dijudicamus. Quando Terentius ait Andr. I. 1. Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, rejecit se in eum flens quam familiariter, istic vero V. D. quod ad sensum dici potuisse judicaret, ultro largitur pag. 93. Sed tamen ñ Cerneret vult contineri intra visum oculorum, qui nihil ad ñ judicare pertineat. Quam falsa hæc sint, vel ex eo patet, quod etiam Homo plane

stupidus & mente captus, immo etiam canis aut equus, oculis suis Videre potuit, puellam istam se rejicere in Pamphili brachia, sed neutiquam inde Cernere consuetum inter eos amorem. Hoc cernere est judicii, quo quis ex signis, ab se instrumento oculorum visis, colligit facile, & intelligit, & judicat consuetum jam inter eos esse amorem. Immo hinc a Verbo Videre, quando proprie loquuntur Veteres, distinguitur ñ Cernere, ut illud ad Oculos, hoc ad Mentem referatur. Livius XXXI. 34. Macedones posteaquam divisa a corpore capita, patentiaque viscera, aliamque seditatem vulnerum Viderunt, adversus quæ tela, quosque viros, pugnandum esset, pavidi vulgo CERNEBANT, h. e. mente intuebantur, cogitabant.

6. Sed tædium haud dubie Te jam dudum cepit, Lector, talium tricarum & argutiarum, quæ magno conatu meras Tibi nugas ingerunt. Quapropter transibimus jam ad aliud & præcipuum controversiæ inter Nos Caput, h. e. ad vexatissimam illam Juris Civilis phrasin Cernere hereditatem, quam se accurate expositurum promittit. De Ea tamen antequam agamus, monendus es, mi Lector, alias in hac re esse partes JCTi, alias Grammatici. JCTus docet tantum, quid ex Usu recepto in Jure Civili illa phrasis istic notet, seu quo sensu adhibeatur a Veteribus JCTis: tum quid in Hereditate cernenda juris sit & observetur, quibus ritibus, modis, formulis, res peragatur, &c. Posteriora hæc nihil proprie ad Grammaticum pertinent, qui tan-

tantum indagat receptam usu significationem, & qua ratione, analogia, nexu ad eam in Jure Civili ista phrasis devenierit. Hoc ipsum unice est inter nos controversum, qui de sola phrasi agimus, non de Rei, per illam phrasin declaratz, jure, ac solenni peragendæ modo. Censet ergo V. D. pag. 64. *Cernere hereditatem esse proprie nihil aliud, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere.* Probat id ex eo, quod *Hereditas designet etiam Jus adeunda Hereditatis*, seu, ut desinatur in Reg. Juris, & Verbor. Signif. *successionem in universa Bona, quæ (at in istis legibus dicitur universum jus, quod) defunctus habuit.* Deinde ex eo, quod sic dicatur *Cernere bellum, expeditionem*, pro decernere. Hanc autem esse istius phraseos propriam & principem notionem, rarius tamen usitatam. Nam dein apud JCtos significare eam, consilium suum de adeunda hereditate sollemniter seu certa verborum formula declarare. Postremum hoc solum est verum, superiora falsa plane & aliena. Si ita, tum vero principiis illis subrutis, cadet tota utique Viri D. sententia de origine & analogia phraseos, quod unum est inter nos controversum. Quocirca ut jam taceam, quod illa *Hereditatis* interpretatio sit longius petita, quum simpliciter *Hereditas* nihil aliud in hac phrasi notet, quam in *Adire Hereditatem*, *Repudiare Hereditatem*, *Acquirere Heredit.* &c. Sed hæc prætermitto, id vero negaverim, *Cernere bellum* apud Latinos idem esse, quod *decernere bellum.* Debuisset id probari a

V. D. quum ad hujus phraseos instar formet significationem *Cernere Hereditatem*: Duo quidem loca adfert pag. 91. ex Lucretio, sed quorum in altero ipsa hæc phrasis exstare non videtur, certe alium plane in sensum in utroque ea, si exstat, adhibetur. Prior est Lucretii V. 393. ubi agitur de naturali quasi pugna inter Solem & Ventos hinc, Aquam & Amnes inde. Ergo ait, *Tantum spirantes æquo certamine bellum Magnis de rebus inter se cernere certant.* Non videntur istic in unam phrasin conjungenda *cernere bellum*, sed *Tantum bellum spirantes*; & sic dein *cernere de magnis rebus* absolute pro pugnare, contendere ponitur, ut sæpius fit. Et plane ita Ennius apud Servium ad Virgil. Aen. XII. 709. *Olli cernebant magnis de rebus agentes.* Sed si maxime istic conjunctim accipiat *cernere bellum*, minime tamen vel sic significaret, quod V. D. voluit, *decernere bellum*, sed *pugnando gerere bellum*, eodem sensu, quo dicitur *pugnare pugnam*, & de quo mox, *cernere certamen.* Res manifesta ex altero Lucretii loco IV. 965. ubi tradit Poeta, *Homines sibi in somniis videri eadem agere, quæ vigilantes solent, Causidici causas agere & componere lege, Induperatores pugnare, ac prælii obire, Nauta contractum cum Ventis cernere bellum.* Nam quid hoc aliud est, quam colluctari cum Ventis quasi bello quodam, & resistere iis in navem ragno impetu irruentibus? Neque alio sensu dixit Plautus, non modo Casin. III. 1. 2. sed & Bacchid. III. 2. 15. *Nunc pecimen spectatur,*

tur, nunc certamen cernitur, at
cujus rei? Sine, necne, ut esse
oportet. Quæ, quæso, alia hu-
jus locutionis cernere certamen est
ratio & significatio, quam illa-
rum specere specimen, pugnare pu-
gnam &c. quidve aliud notant,
quam ipsam cernendi, speciendi,
pugnandi actionem? Clarum ita-
que, principium hoc analogicæ
constructionis & significationis,
quæ *cernere hereditatem*, pro
constituere se aditurum eam, de-
rivatur a *cernere bellum* & si-
milibus pro Decernere, esse fal-
sum & nihili, certe neutiquam a
Viro Doct. probatum, ut oport-
tuerat. Non negavero tamen po-
uisse etiam analogice dici forsan
a quibusdam *Cernere bellum*, &c.
pro Decernere, quum eo De-
cernendi sensu verbum hoc *Cer-
nere* sæpius olim fuerit adhibi-
tum, ut vel ex solis Legibus
Ciceronis, in quibus frequentes
occurrunt antiquarum locutio-
rum formulæ, liquet. Veluti
III. 3. *quodcumque Senatus creve-
rit agunto: Si Senatus creverit:
Quum Senatus creverit, Populusve
jusserit.* Sed plerumque in hoc
sensu cum infinito construitur,
ut ex Nonio patet, nec quæri-
tur hic, quid poterit dici, sed
quo sensu adhibita a Latinis fue-
rit hæc phrasis, quæ Viro D.
principium est argumentandi ex
Uso Linguæ Latinæ, & confir-
mandi ex eo controversiæ locu-
tionis, *Cernere hereditatem*, ana-
logiam & significationem. Por-
ro autem, quæ hæc est loquen-
di striligo? *Cernere hereditatem*
proprie nihil aliud est, quam suc-
cessionem in bona defuncti decerne-
re seu constituere. Id enim est,
obscurum & difficile per longe

obscurius & inusitatus interpre-
tari. Nam ubi unquam Heres le-
gitur decernere Hereditatem vel
successionem in bona defuncti? De-
cernit ille de Hereditate adeunda
ab se, vel non adeunda, l. 13.
§. 2. D. de adquir. hered. At
Decernere alicui Hereditatem con-
troversam Prætor & Judex vel
Arbiter recte dicuntur, nunquam
Heres. Hinc l. 54. D. de manu-
missis testam. *Scripti testamento
Heredes ante aditam Hereditatem
pacti sunt cum creditoribus, & i-
ta, Decreto a Prætoris interposuo,
adierunt hereditatem*, scil. decre-
to hereditatis ea conditione ad-
eundæ. Sed & ita a Prætoris De-
creta dicitur alicui bonorum pos-
sessio l. 1. §. 5. D. de Succes-
sionibus. Et in Politicis Senatus
decernit alicui supplicationem,
triumphum, &c. Vide Cicer Fam-
il. III. 9. & VIII. 11. Æque
ablonum est, quod Heredem ait
Constituere successionem in bona
defuncti, quorum nullus est sen-
sus. Magistratus seu summa Po-
testas potest dici Constituere suc-
cessionem in b. d. h. e. ordinare
totam successionis rationem legi-
bus in eam rem jussis. Immo
& Heres recte diceretur consti-
tuere hereditatem, sed pro, he-
reditatem implicitam variis diffi-
cultatibus & turbatam, in liqui-
dum, expeditum, & certum re-
digere statum. Plane ut consti-
tuere rem suam familiarem, Cic.
Philipp. XI. 2. rem nummariam
de Offic. III. 20. Sed & ita
Remp. bellis civilibus turbatam
sumserunt suo modo & arbitrio
constituendam Triumviri. Verum
quidem est, quod Varro de L.
Lat. VI. p. 81. dicat, *Heres cum
constituit se Heredem esse, dicitur
Cernere*,

Cernere, & quum id fecit, *Crevisse*, h. e. quum post deliberationem constituit hereditatem sibi relictam adire, idque palam (nam de solennibus nihil ille addit) declarat, quo facto demum pleno jure Heres est, tunc dicitur *Cernere* Hereditatem. At neutiquam ille diceret, *Heres quum constituit hereditatem vel successionem in bona defuncti, dicitur Cernere.*

7. Contra hanc Viri D. interpretationem istius phraseos, ejusque rationem analogicam, nunc meam velim compares, mi Lector. Etenim Verbum *Cernere*, ut in confesso est utrimque, notat proprie aliquid confusum discernere & separare. Hinc transfertur, quum ad vim oculorum, quibus corpora nobis objecta vel obvia intuemur & distinguimus ab aliis, tum ad aciem mentis, qua res obscuras, controversas, implicitas acriter itidem intuemur & consideramus, & sic verum a falso secernimus, & quid faciendum sit, nec ne, decernimus, & dijudicamus. Sicuti autem de Oculis adhibitum, etiam simpliciter *Videre*, sic de Mentis vi etiam simpliciter *Considerare* aliquid & *Contueri* diligenter, notat, eadem prorsus analogiæ ratione. Et sic, quum *Cernere* aliquid, V. D. *rationem alicujus habere* interpretatur art. 6. nihil hoc est aliud, quam id considerare, mentis suæ cogitationibus & deliberationibus habere propositum: Nam quid aliud significat Cicero, quum ait de Leg. I. 18. non, ut V. D. ex Nizolio ejus verba descripsit ad literam, *Gratus est, qui in-referenda gratia non suum commo-*

dum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit: sed, ut in ipso eorum Auctore verba hæc leguntur, *Ubi Beneficus? si nemo alterius causa benigne facit: ubi Gratus? si non eum ipsum cernunt grati, cui referunt gratiam.* Res quidem ipsa eodem redit, sed non debebat nimium Lexicis fidere, & ita ex Nizolio ejus paraphrasin pro ipsis Tullii verbis Lectori suo ingerere. Ceterum quid aliud hic est *Cernunt*, quam mentis suæ cogitationibus propositum habent, considerant in referenda gratia non tam quid sibi, quam quid illi gratum sit & utile. Sic apud Nonium d. l. Attius, *Regnum tibi permitti malunt. Cernam, tradam exercitum.* Ubi *cernam* nihil aliud videtur posse significare, quam ut is, cui Myrmidones Regnum volebant permitti, responderit, considerabo rem, & sic dein tradam exercitum, forsan illi, cui, ipso Rege facto, tradi eum volebant. Quin adeo non aliena a Verbo *Cernere* hæc significatio haberi debet, ut etiam in Verbum *Videre* conveniat, unde liquet, quam parili modo & significatione dicatur quis *Cernere* vel *Videre oculis*, & *Cernere* vel *Videre vi mentis*. Sic Plautus Mercat. V, 4, 13. *At, quæso hercle, etiam vide*, h. e. etiam dum considera, an vere ita se res habeat. Trin. III. 3. 34. *Vide: utram tibi libet capere, cape.* Et sic passim apud Plautum & Terentium, *Hoc vide*, pro, hoc considera. Sed & sic Cicero de Offic. I. 18. *Sed in his Officiis videndum, quodcunque maxime necesse sit.* cap. 37. *Videat in primis, quibus de rebus loquatur.* Immo ut usitatius

tius hoc est Verbum, ita frequentius etiam illo sensu occurrat, quam Cernere. Sed tamen etiam hoc ipsum vel maxime & proprie istam habere significationem acriter considerandi, intuendi, disceptandi non verbis modo, sed & pugna ac armis, liquet ex Composito *Decernere*, quod proprie notat, ut jam supra pag. 774. monuimus, finem facere Cernendi, sive id fiat armis, sive rem considerando. Livius I. 23. *Ineamus aliquam viam, qua sine magna clade utriusque populi decerni possit, uter utriusque imperet.* XXVIII. 21. *quas disceptando controversias finire nequiverant aut noluerant, pacto inter se, ut victorem res sequeretur, ferro Decreverunt,* ubi manifeste decernere ponitur pro controversias finire disceptando vel ferro. Cap. 33. *Emissis levibus telis, quæ irritare magis, quam decernere pugnam, poterant,* h. e. finem imponere pugnae & cernendo armis. XXXII. 31. *Omissa spe per unam dimicationem rei decernenda,* h. e. finem imponendi bello, quo cernitur armis. Vel lejus Pat. II. 118. *Et solita armis decerni,* (sic enim ibi legendum cum Gronovio Patre Observe. III. 13. non discerni,) *jurare terminaretur.* Cicero Famil. X. 10. *Quanquam in uno praelio omnis fortuna Reip. disceptat, quod quidem, quum hæc legeres, jam decretum arbitrabar fore:* VIII. 16. *Eligas, censeo, aliquod oppidum vacuum a bello, dum hæc (belli civilis certamina) decernuntur,* h. e. ad finem cernendi deducuntur: Sed & in Judiciis, & in Cognitionibus Magistratum, Livius l. 41. de Ser-

vio Tullio, qui Regis vices agebat, *Alia decernit, de aliis Regem se consulturum simulat; ubi decernere consultationi opponitur.* Gellius VII. 19. *Octo Tribuni cognita causa decreverunt,* h. e. postquam causam cognovissent, & in consilium secessissent, ut de hac ipsa re loquitur Livius XXXVIII. 60. finierunt istius provocationis controversiam pronunciando suam sententiam: Immo & in privatis rebus, Terent. Adel. IV. 2. 5. *Quid hoc infelicitatis? nequeo satis decernere,* h. e. deliberationibus & cogitationibus meis certi quid statuere. Et hinc passim apud Eundem pro judicare, censere, Hec. II. 1. 5. *Qui illum decreverunt dignam, suos cui liberos committerent,* h. e. judicarunt. IV. 1. 27. *Verum id vitium nunquam decrevi esse Ego adolescentiæ,* h. e. censui. Heaut. I. 1. 95. *Decrevi tantisper me minus injuriæ meo gnato facere, dum &c.* h. e. judicavi. Cicero ad Attic. III. 15. *Nihil imperisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilii decrerat, aut Te nihil plus mihi debere, quam ut præsto esses,* h. e. judicaveras. Liquet ex his omnibus manifestum in modum, Cernere & Decernere proprie significationis esse distinctæ, & quæ ac Bellare & Debellare, Pugnare & Depugnare, Savire & Desavire, Fervere & Deservere: Tonare & Detonare, & similia, atque adeo Cernere notare proprie ipsam actionem videndi, considerandi rem & cognoscendi, disceptandi, pugnandi, at Decernere actionem, quæ ex illis sequitur, certi quid statuendi ac judicandi, decidendi controversiam & bel-

bellum. Sed tamen quia hæc inter se connexa sunt, quia videmus & intuemur rem, eamque consideramus diligenter, ut certi quid statuamus & judicemus, quia disceptatur & pugnatur, ut controversia dijudicetur & decidatur, seu breviter, quia cernimus ut decernamus, hinc duo hæc Verba promiscue sæpe adhibentur, & *cernere* notat inter alia etiam judicare & certi quid statuere.

8. Hæc jam transferenda sunt ad phrasin, in Jure Civili receptam potissimum vel retentam, *Cernere hereditatem*, quæ proinde notat hæc duo simul, Considerare eam diligenter & inspicere; atque ita Judicare, utrum sibi expediat, eam adire, nec ne, vel post illam deliberationem certi quid consilii Capere de ea adeunda vel repudianda. Plane ut jam in Notis ad h. l. ostendimus, *Κερναι* apud Græcos habere prius quidem *judicandi*, sed dein etiam *puniendi* significationem: Et *Consulere* apud Latinos proprie quidem esse idem quod *consultare*, *consilium querere*, at dein, quia frustra fit consultatio sine effectu, etiam idem, quod *consilium capere*, denique & idem, quod *illud exsequi*, seu *facere quid sibi aut aliis boni vel mali*. Sic Plautus *Afin.* V. 2. 88. *Dicebam tibi, ne Matris consules male*, scil. maledicendo. Cicero *Famil.* II. 18. *Si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules*, h. e. facies ea, quæ non turbabunt tibi otium posterius temporis, ut ita deinceps in otio possis vivere. III. 2. *Etiā atque etiā peto, & quæso, ut, quibuscunque rebus*

potes, (potes autem plurimis) prospicias & consulas rationibus meis, h. e. facias, quæ mihi successori tuo erunt maxime accommodata. Ep. 5. *Te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque & præparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilius & solutius esse posset*. Sed & res inanimatæ dicuntur optime alicui consulere, quæ sine ullo suo consilio aliquid boni præstant. Varro de Re Rust. III, 3. *Quum prata & pascua & sylvæ, si centenos Sestertios in singula jugera efficiant, optime Domino consulere videantur*. Diserta satis hæc sunt loca, ex quibus manifestum, Consulere notare tria, *consultare & consilium querere, tum certi quid consilii capere, denique facto ipso id præstare & exsequi*. Hinc jam sicuti a *Cernere*, quod proprie notat diligenter aliquid considerare & contueri, derivatur *Certum*, h. e. firmum, & decretum, ita, ut nullum superfit dubium, sic a *Consulere*, quod primitus significat deliberare, *Consilium* h. e. certum, decretum. Plautus *Rud.* I, 4, 6. *Neque quo eam, neque qua quæram, consilium est scil. mihi*, h. e. certum est. Et sic passim *consulto* aliquid fecisse, h. e. certo consilio jam capto. Sed & hinc *Consilia & Decreta* conjunguntur a Sallust. Jug. 11. *Opporere quinquennii consulta & decreta omnia rescindi*. Inde jam *Senatus Consultum*, pro ipso ejus Decreto, quum, si non haberet vim decreti per intercessionem Tribunorum, diceretur tantum *Senatus auctoritas*. Ut ergo *Consulere* tria notat, sic vero & *Cernere hereditatem* non duo tan-

tantum, modo memorata, notat, sed & tertium, quod est Declarare solenniter suam animi sententiam, & post deliberationem captumque jam consilium adire hereditatem, cum quibus hæc Declaratio connectitur necessario, ut quæ sine ea nullum in jure aut re ipsa habere possunt effectum. Frequens autem etiam hoc est Latinis, ut Verba notent simul res diversissimas, sed quæ continuo fere nexu cohærent, seu per *metonymiam* notent etiam rem, a re primitivæ & propriæ ejus significationis plane diversam, tantum quia illa eam fere semper consequitur. Sic *immolare* & *maclare* in sacrificiis proprie significant molam salsam victimæ capiti imponere, & ornare victimam ornamentis sacris. Verum quia hanc proprie dictam *immolationem* & *maclationem* sequebatur continuo cædes victimæ, hinc factum, ut Verba hæc non modo illam victimæ cædem, sed dein etiam absolute omnem jugulationem & cædem notent: immo *immolare* itidem tria significet, Primo rem ipsam, unde appellationem suam habet; Dein totum sacrificium, unde ex persona muscæ apud Phædrum fab. 80. *Ubi immolatur, exst prægusto Deum*: nec enim poterat id facere musca, nisi longe post immolationem proprie dictam, immo post victimam jam cæsam & aræ impositam; Denique omnem immaniorem notet cædem. Hinc apud Eundem fab. 64. mustelæ victores dicuntur captos mures, *immolatos avidis dentibus, Capacis alvi mersisse tartareo specu*. Ad quam tamen significationem frequentius etiam adhibetur Ver-

bum *Maclare*, ut notum est omnibus. Eadem ergo ratione vel figura *Cernere hereditatem* non tantum designat, quæ *res* *Cernere* sunt propria & usitata, Considerare Hereditatem, & certi quid Consilii de ea capere, sed etiam, quod longius a genuina Verbi significatione abit, Declarare publice consilium illud de ea captum. Quo sensu disertissime adhibetur a Cicerone ad Atticum XIII. 46. *Nunc mittendum est, scil. ad Vestorium Puteolos, ut meo jussu cernat hereditatem* istic a Cluvio mihi relictam. Et ep. 47. *Idem Pollex remittendus est, ut ille Vestorius cernat*. Ubi *Cernere* nihil aliud potest notare, nisi ipsam actionem declarandæ voluntatis & consilii, quod Heres ceperit de adeunda hereditate. Ipse enim Cicero rem consideravit, & consilium cepit, atque ita dein misit literas & nuncios ad Vestorium, ut suo absentis jussu declararet publice & solenniter se adire & accipere hereditatem. Solennitas autem illa, & aliæ circumstantiæ nihil pertinent ad significationem phrasæ, sed ad rationem juris Romani.

9. Atque ideo V. D. qua Grammaticus, vel potius, quia hoc nomen fastidit, qua Criticus, nimiam sane facit distinctionem inter ipsas phrasæ *Adire* & *Cernere Hered.* dum ait pag. 85. *Adiur hereditas quovis modo, at Cernitur solenni tantum & certo quodam modo*. Et, *Adire dicitur, qui verbis simpliciter declarat se heredem fore; at qui Cernit, id ipsum facit solenniter, i. e. certa verborum formula, & testibus presentibus*. Verum est in jure Romano

mano differentiam talem fuisse constitutam inter *Adire* & *Cernere* *Her.* & ad eam *Cernendam*, quoniam talis hereditas plerumque erat anceps & discrimini obnoxia, ideoque voluntas Heredis incerta, requisita & adhibita solennia ista. At in Lingua Romana promiscue & sine discrimine adhiberi phrasæ illæ possunt & solent, non tantum, ut male V. D. censet, in *metaphoricis sive allegoricis locutionibus*, sed etiam in directis & propriis. Certe Varro d. l. phrasin hanc explicans, *Heres*, ait, *quum constituit se Heredem esse, dicitur Cernere, & cum id fecit, Crevisse*. Nihil hic dicitur, quod non etiam de phrasi *Adire her.* dici queat. Sed & lib. V. p. 60. *Cernio in testamento, id est, facito videant te esse heredem*. Itaque in cretione adhibere jubent testes. Postrema hæc ad jus pertinent; Priora ad vim verbi explicandam, sed quæ conveniunt æque in *Adeundi* quam *Cernendi* verbum: nam & qui *Adit*, facit, ut alii videant se Heredem. Nihil ergo discriminis ille inter vim utriusque Verbi statuit. Sed & diserte Cicero in Rull. II, 15. *cernere her.* pro *adire* dixit, nullaque ad vim & usum istius phrasæ solennia requirit. Etenim memorat istic Romanos Regnum Bithyniæ ex testamento Nicomedis ultimi Regis accepisse & sibi vindicasse. Vide Livii Epit. 93. Non erat Populus institutus ab Extero Rege cum Cretione propria Romanis, nec Populus istic in adeunda hereditate solennia Cretionis verba pronunciavit. Et tamen dicit Cicero d. l. *Quid Regnum Bithyniæ? quam hereditatem jam crevimus.*

Quid ergo aliud hic notat *Crevimus*, quam simpliciter & directe adiimus & cepimus seu nobis vindicavimus? Sed & hinc simpliciter, etiam extra seu citra testamentum, quicquid quis a defuncto tanquam heres ejus accepit & accipere voluit, dicitur id *crevisse*. Sic apud Valerium Max. V, 3. in ext. 3. de Cimone Miltiadis F. qui ut patrem in carcere mortuum sepulturæ posset mandare, se in eundem carcerem dediderat, dicitur, *Hanc hereditatem paternam Maximi Ducis Filius, & suurus ipse ætatis suæ Dux Maximus, solam se crevisse, catenas & carcerem, gloriari potuit*. Male istic a plerisque, etiam nuper a Cantelio, præter auctoritatem optimorum fere Codicum editur *sortitum*, sed Colerus & Vortius recte jam ex suis restituerunt *crevisse*, quod nihil aliud hic notat, quam *accepisse*. Cum hoc loco conferendum omnino, quod Cicero ait ad Atticum VI. 1. *Nunc, credo, etiam magis me amabit, quod debet etiam Appii amorem erga me cum reliqua hereditate crevisse*, ubi videtur iidem simpliciter pro *adiisse* vel *accepisse* positum, certe non de tota hereditate, sed de re peculiari, quæ fuerit in *reliqua hereditate*, & quam cum ea acceperit, tanquam Heres, adhibetur. Porro Livius XXIV. 25. *Cum clausis Andranodorus Insulae portis hereditatem regni (Syracusani) creverit*, h. e. facto ipso sibi vindicaverit & ceperit tanquam Heres, post mortem Hieronis, sui Soceri, & post ejus Nepotis, Hieronymi, eadem. Similiter XL. 8. loco jam in Notis allato, ubi pater Philip-

D d d

pus

pus Rex Macedoniæ ad Filios ait, *Vivo & spirante me hereditatem meam ambo & spe & cupiditate improba crevistis*, h. e. non quidem ipsa re & facto, sed spe tamen & cup. imp. adiistis, & vobis quasi jam vestram animo & cogitatione vindicatum ius. Panegy. Epithalamius Maximiano & Constantino dictus cap. 5. ad Constantinum, *Ipsam imperium hoc fore pulchrius iudicabas, si id non hereditarium ex successione crevisses*, (h. e. accepisses) *sed virtutibus tuis debitum a summo imperatore meruisses*, scil. Maximiano. Denique Prudentius Hymn. XII. Cathem. de Christo, *Hunc Testator & sator jubet Adire regnum & cernere*, h. e. adire, & consulto consilio capessere tanquam Heredem. Hinc jam figurate apud Ciceronem Famil. IX. 14. *A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ sinas cernere*, ubi Manutius & Grævius exponunt simpliciter *adire*. Liqueat ex his omnibus in Lingua Latina, seu apud Latinos Auctores, *Cernere hereditatem* poni simpliciter & directe etiam pro *Adire*, *capessere*, & *sibi vindicare eam*, at in jure Civili distinguuntur *Adire* & *Cernere*, tanquam, ut Logici ajunt, generalius & specialius, atque adeo *Cernere* istuc notat vel maxime ultimum totius cretionis actum, quo res consummatur, heres institutus sit demum revera Heres, h. e. quo declaratur ab Herede palam coram testibus, & sollemniter certa verborum formula, se agnoscere & adire istam Hereditatem. Hinc Ulpianus ait in frag. tit. 22. §.

26. *Cernendo sit heres, & excluditur, si intra diem cretionis non Creverit*. Ratio rei est, quia conditio cretionis addebatur plerumque tunc demum, quando vel alia odiosa ac molesta ab Herede exigebatur conditio, vel Hereditas ipsa multis erat difficultatibus implicata, ut adeo incertum esset, & idcirco non sine causa testator dubitaret, utrum Heres eam accipere & adire velit, nec ne. Quocirca etiam major sollemnitas & disertior declaratio in adeunda tam dubia & ancipiti hereditate requirebatur, ne dein Heres poenitentia forsitan ductus, se istam adiisse hereditatem negare posset, quod in hereditate locuplete, sine molesta conditione, relicta, non erat metuendum. Et tamen vel sic etiam in Jure Civili duo hæc *adire* & *cernere* tanquam synonyma aliquando conjunguntur. Ipsa in Cretionis formula apud Ulpianum d. tit. §. 24. id reperimus, quæ est, *Cum me Mævius Heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque*, h. e. adeo eam, idque me facere sollemni cretionis formula declaro.

10. Hic vero V. D. pag. 85. captat nos satis jejune, quia *Adire* istuc ponatur ante *Cernere*, notandum id addit, propter eos, quibus Cretio olim Additionem præcessisse existimatur. Respicit Me potissimum, qui in Notis hoc dixi, sed ita, Cretio proprie dicta præcedit revera additionem. Quid hic dicam? Callidene, an socorditer omisit hoc, quo bis diserte sum usus, proprie dicta? quod additum, vel prætermisum, discriminis habet multum. Nam si prætermittas, sensus erit simpliciter,

citer, Cretionem in Jure Civili præcedere Additionem, quod minus recte forsan diceretur, nisi quatenus tamen post factam demum solennem illam cretionem aditur facto ipso hereditas: at si solennem declarationem spectamus, conjunguntur hæc, tanquam res connexæ ejusdem facti & temporis. Sin addas, tum vero declaratur eo, Rem, quam Verbum *Cernere* in hac phrasi proprie denotat, non ex usu tandem potissimum recepto, sed ex analogia primitivarum ejus significationum, per quam ad illam usu receptam devenit, eam ergo rem præcedere ipsam additionem. Res illa mihi, qua Grammatico, est, Considerare ac inspicere hereditatem, utrum sibi adire eam expediat, nec ne. Hæc enim mihi est *proprie dicta Cretio*, a qua analogica & primitiva istius phræseos significatione ortæ sunt & profectæ dein reliquæ, veluti capiendi certi consilii de hereditate adeunda, ac dein potissimum consilii sui solenniter declarandi, & sic hereditatis adeundæ, & sibi vindicandæ. Nihil enim proprie est in analogica significatione Verbi *Cernere*, quod *declarare suum consilium*, & *sibi vindicare hereditatem* notet, non magis quam in Verbo *Maestare*, quod *cadem*. Sed sicuti hoc eum in sensum usu est receptum ex consequenti & connexo; sic & illud, & ita quidem, ut hæc usu recepta significatio prævaluerit, ac primitiva, in hac phrasi, fere oblitterata sit penitus; quod ipsum & in aliis quam plurimis factum locutionibus, quarum significatio usu recepta longissime sæpe a primiti-

va secessit, ac, primitivâ tandem extinctâ, penitus invaluit. Quin ipse V. D. pag. 84. scribit, *Cernere hereditatem PROPRIE nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere*, quam dein iterum *Notionem Propriam & Principem, rarius tamen usitatam*, dicit. Jam vero rogatum velim, annon suum illud *Cernere proprie dictum*, illa *Propria ejus & Princeps notio*, sed rarior, quæ ex ejus sententia in decernendo & constituendo, quid facere velit aut debeat, consistit, præcedat itidem *Additionem* ipsam, & usitatissimam illam *Cernendi solenniter in Jure Civili significationem*, æque ac mea *proprie dicta Cretio*, quæ in deliberando de adeunda hereditate, seu consideranda ea prius & examinanda, a me collocatur? Si ita, quid causæ tum dicet, quo minus suo se gladio, nisi obtusus is valde esset, facile jugulatum iri fateatur?

II. Sed opponit se vel maxime *deliberationi*, quam omni modo ex hujus Verbi significatione vult exclusam. Unde ait pag. 82. *Male a Viris Doctis notionem Deliberandi, Verbo Cernere tribui*, & pag. 87. peccare in eo tam *ICtor*, quam *Criucos*. At vero docuimus jam supra pagg. 773. & 778. 779. Verbum *Cernere* ex analogia primæ significationis, sicuti notat oculis suis aliquid diligenter intueri, ut id cognoscas & ab aliis distinguas, sic & notare, mentis vi & acie aliquid accurate intueri, & considerare, ut in eo, aut de eo, certi quid consilii capias: quod nihil est aliud, quam deliberare apud animum suum de aliqua re. Porro

autem in toto hoc adeunda & cernenda hereditatis negotio ipsi Veteres Jcti *deliberationem* vel maxime requirunt. Hinc in Codice titulum habemus *de jure deliberandi*, ubi passim permittitur Heredi instituto, antequam adeat aut agnoscat hereditatem, *petere tempus ad deliberandum* l. 9. Cod. eod. tit. vel simpliciter *deliberationem* l. 19. & 22. Hinc jam in Instit. de Heredum Qualit. §. 5. *Extraneis heredibus Deliberandi potestas est de adeunda hereditate vel non adeunda*: sed addit Justinianus *scriptam* ab se *Constitutionem*, per quam Heredibus illud *deliberationis auxilium* non sit amplius necessarium. Vide Eam l. 22. Cod. de jure deliber. Hæc ergo *Deliberatio* an locum non habebit in *Cernenda Hereditate*? præsertim quum illa, quæ cum *Cretione* relicta est, plerumque sit, ut supra diximus, dubia, & quum ipsa phrasis, si ejus originem spectes & nexum derivatarum inde significationum, sensum hunc admittat, immo significatio illius, usu recepta, & in Jure Medio maxime usitata, inde potissimum deduci debeat. Sed & disertè Ulpianus in fragm. d. l. *Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad Deliberandum*. Heic vero V. D. reponit pag. 88. *definitionem Ulpiani laxiorem esse, & ad vulgarem popularemque notionem tantum accommodatam, neque tam ipsam Cretionem, quam adjuncta ejus tangere*. Sed quibus verbis quid velit, optima fide dico, me non intelligere. Nam quæ est illa *vulgaris & popularis notio* *cretionis*? Si talis existat, quæ *deliberationem* quo-

que continet, ut videtur V. D. sentire, tum utique habeo omne illud, quod volo & contendo. Sed pergit pag. 89. *Si verbis Ulpiani accurata definitio Cretionis continetur, tum Cernere significare istic proprie debet Deliberare*. Accipio quod largitur; sed quam accuratas ab Jcto definitiones exigat, nescio. Sensus Ulpiani est satis clarus, *Cretionem dici totum illud spatium temporis, quod datur heredi ad deliberandum*. Hinc *dies Cretionis* non sunt proprie illi tantum dies, quibus constituit Heres velle se hereditatem adire, idque solenniter declarat, sed omnes dies *deliberationis*, seu illius spatii, quod ad *deliberandum* heredi est datum. Quid vero? An tot dies (*centum* habemus apud Ulpianum) dabuntur tantum ad *Constituendum* subito, sine *deliberatione*, de *adeunda hereditate*? Quid opus tot dierum spatii, quum heres statim possit, si necesse sit, nec concedatur tempus *deliberandi*, consilium qualecunque capere & declarare? Sic certe in *adeunda hereditate*, si essent, qui id postularent, fieri solebat, nisi Heres peteret *Deliberationem*. Vide l. 9. Cod. de jure deliber. *Rektor provincie adiutus, si Heredes instituti hereditati necdum sunt obligati, eos, an Heredes sint, interrogare debet, ac, si tempus ad deliberandum petierint, moderatum statuet*. Manifestum hinc, si *deliberatio* in *adeunda vel cernenda hereditate* non admittitur, debere tunc Heredem statim, ubi id postulatur, *Constituere* & suam animi sententiam *Declarare*. Non opus ergo, ut *Cretioni* dentur tot dies nisi *ad deliberandum*, quam ad

ad rem etiam unice ab Ulpiano dicuntur dati : immo hinc postea apud Impp. atque ipsum Justinianū videtur *Deliberationis Vox Cretioni* successisse, maxime postquam *Cretionum scrupulosam solennitatem penitus amputarunt* Impp. l. 17. Cod. de jure deliber. Necessaria autem vel maxime erat *Deliberatio* Heredi, si hereditas esset suspecta, tanquam onerosa, quales plerumque erant hereditates cum *cretione*. Hinc ergo concedebatur etiam sine *Cretione* institutis, si eam peterent, ut modo ostendimus. In illa autem *Deliberatione* & *Cretione* tot dierum id agebant, ut considerarent & examinarent diligenter hereditatis totius rationes. Unde ex sententia Aristonem JCti, *Prator aditus facultatem facere DEBET* Heredi, *Rationes defuncti ab eo petere, penes quem depositæ sunt, Deliberanti de adeunda hereditate*. l. 28. D. de adquir. vel omitt. her. Et vel sic aliquando etiam cautus heres decipiebatur, si ex. gr. post aditam hereditatem grande æs alienum, quod tempore aditæ hereditatis latebat, emergit. Vide Instit. de Heredum qualit. §. 5. Illud autem *Deliberare*, & *Considerare* hereditatem, eleganter vocat Justinianus l. 22. §. 13. Cod. de Jure delib. *Inspicere hereditatem*, quod ipsum mihi est *Cernere hereditatem*, quando hujus phræos originem & primam significationem cogito.

12. Sed videamus jam mirificas & facetissimas Viri D. objectiones. Jactat ergo magna scilicet cum sapientiæ specie; *Qui deliberat, nondum certi quid statuit vel eligit; sed postquam deli-*

berare desit. Ude apparet, quam male Viri Docti notionem deliberandi verbo huic cernere tribuant. At idem hoc est, quasi dicas, *Qui mactat victimam, nondum jugulat, sed demum postquam mactare desit.* Ergo male Verbo mactare notio cædendi vel jugulandi victimam tribuitur. Similia sunt infinita numero. Ipsum *videre* & *spectare*, *providere* ac *prospicere*, habent primum propriam *videndi* significationem, sed dein transferuntur etiam ad facta, quæ sequuntur visum. Livius II. 11. *Vile corpus est illis, qui magnam gloriam vident*, h. e. expetunt, sibi proponunt. Ubi vide omnino Gronovium Patrem, plura hujus locutionis adferentem exempla. Sic pro *cavere*, Phædrus fab. 45. *Vide, ne dolone collum compungam tibi.* Sic *providere*, Terent. Andr. I. 3. 3. *Quæ (Nuptiæ) si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt*, h. e. caventur & impediuntur. At pro *invenire* & *facere* aliquid apud Livium XXXIX. 25. *nisi provideant aliquid Romani, quo Græcis metus, Philippo audacia minuatur.* Pro *curare* & *facere*, ut in promptu quid sit. Liv. XLIV, 16. *Commeatus a Pratore profectos in hiemem se habere.* Jam vero ridiculum utique foret, hic dicere, qui tantum *videt*, *providet*, &c. *nondum expetit*, *cavet*, *invenit*, *aut facit aliquid*, *sed postquam videre* &c. *desit.* Ergo *Verbis videndi* &c. male tribuuntur hæ significationes. Adde jam, nequaquam separanda adeo *deliberare*, & *certi quid statuere*, ut hoc demum fiat, postquam *deliberare* desieris. Etenim si recte rem consideres, *deliberamus*

usque dum certi quid statuimus, ut proinde hoc ipsum sit ultimus deliberandi actus, & ad deliberationem ipsam pertineat; atque adeo non statuimus aliquid, postquam deliberare desimus, sed definimus tum demum deliberare, postquam aliquid certi statuimus. Distingui quidem hæres possunt & solent, sed tamen quia ita cohærent connexæ inter se, idcirco plerumque uno verbo pariter denotantur, ut ex Verbo *Consultare*, de quo supra jam egimus, æque ac ex hoc *Cernere*, abunde liquet. Sed & siquid ejus in verbo *Cernere* distinguendum, tum vero notat Illud potissimum *Deliberare*, *Considerare*, & diligenter rem quandam Intueri, at *Decernere* demum notabit proprie certi quid statuere, quia tum definimus *cernere*, quando *decernimus*, ut supra jam ostendimus. Sic *Cernere* notat in Judiciis maxime causam audire, considerare, cognoscere, in Bello pugnare, at *Decernere*, potissimum judicare, sententiam ferre, & bellum ac belli causam prælio dirimere. Vide supra pag. 782. 783.

13. Aequè porro inscitum est, quod ait V. D. p. 89. *Si Cernere in illa phrasi, Cernitio in diebus Centum proximis, significaret proprie Deliberare, tum Heredi integrum foret etiam post elapsam centum dierum spatium hereditatem adire, quia scilicet satisfecisset voluntati defuncti, qui eum Deliberare, non autem Constituere vel Adire intra illud tempus jussisset. Ridiculum hoc fore pronunciat, sed profecto ridiculum & insulsum est ita argutari, quasi aut olim Ulpianus, aut nunc*

quisquam interpretum, vellent significationem *Cernendæ hereditatis* intra *deliberationem* consistere, licet proprie & primitus ea phrasi illam denotaverit. Certe Ego, quem in his maxime respicit, diserte utique tradidi *ad Cernere hereditatem* in Jctorum scriptis maxime significari, *declarare solenniter suam cretionem de hereditate factam*, seu *dicere solennia verba consilii sui & decreti in rem ipsam deducti*: at apud Historicos, aliosque Scriptores, ut nunc itidem supra jam probavimus, simpliciter *adire & sibi vindicare hereditatem*, vel *rem hereditariam*. Solent autem passim Auctores in Verbis voluntatis & consilii intelligere quoque factum ipsum, quod ex iis oritur, aut iis conexum est, ut supra jam diximus. Quid faciet V. D. ipso Justiniano, qui Instit. de Her. qual. §. 6. *Extraneus Heres potest aut pro herede gerendo, aut etiam Nuda Voluntate suscipienda hereditatis, Heres fieri*. Et dein, *sicut autem Nuda Voluntate extraneus Heres fit, ita contraria destinatione statim ab hereditate repellitur*. An ergo etiam hic argutabitur & ridiculum dicet Imperatorem, ita locutum, quasi nuda, sola, & tacita quoque voluntas, nullis verbis aut factis declarata, sufficeret in Jure Civili ad id, ut quis fiat Heres, quum *Nuda Voluntas* videatur excludere omnem alterius facti accessionem vel necessitatem. At longe aliter sentiunt peritissimi suæ artis Interpretes, qui *declarationem voluntatis* sub ea intellexisse Imperatorem censent. *Palam est*, ait Vinnius, *Voluntatem suscipiendæ hereditatis hic totum face-*

facere: tantum relinqui, ut illa Declaretur. Et dein, Voluntas amplectenda hereditatis aut facto aliquo aut apertis verbis Declaranda est, siquidem, ut vulgo dicitur, propositum in mente retentum nihil operatur. Sed mira maxime res est, quod V. D. identidem talibus utitur argutiis, quæ in ipsum eadem prorsus vi & ratione retorqueri possunt & debent. Ipse affirmat, Cernere hereditatem proprie NIHIL ALIUD esse quam successionem (h. e. ex illius elegantia, se velle succedere) in bona defuncti decernere seu constituere. Pono nunc casum: Institutus Heres sub Cretione intra 100 dies, re deliberata constituit jam intra 50. dies se hereditatem agniturum, idque uni aut alteri amico privatim declarat, sed mox subito cogitur proficisci in Siciliam aut aliam provinciam, ad res suas multo majoris momenti istic expediendas, atque ibi dein detinetur ita, ut negligat hereditatem in Italia sibi relictam. Quid ille? an Heres erit post 100 dies. Nam constituit utique & decrevit se hereditatem aditurum: atque adeo integrum ei quoque erit etiam post 100 dierum spatium hereditatem adire, quia satisfacit testatori, qui eum Cernere, quod proprie nihil aliud est, quam Constituere, intra illud tempus iussit. Sed negabit id Ulpianus, cui π Constituere neutiquam in cretione sufficit ad adeundam vel repudiandam hereditatem, & qui idcirco disertissime illud a τ Cernere, quo dicit quem fieri heredem, distinguit in fragm. XXII. 26. Cum cretione Heres institutus sicut Cernendo fit Heres, ita non aliter ex-

cluditur, quam si intra diem Cretionis non Creverit, ideoque etiam si CONSTITUERIT nolle se Heredem esse, tamen, si supersint Dies cretionis, pœnitentia actus, Cernendo Heres fieri potest. Videmus hic manifeste distingui inter Constituere & Cernere: quocirca Hoc notat istic directe & simpliciter, non magis Constituere, quam Considerare aut Deliberare, sed unice ultimum Cretionis actum, quo tota Cretio absolvitur & consummatur, h. e. declarationem suæ voluntatis seu consilii ex deliberatione, cui tot dies conceduntur, capti, quum ceteroquin illud Constituere, & Declarare solenniter suam animi voluntatem uno die peragi possit. Eadem autem est ratio, si ve velle, si ve nolle se constituat hereditatem adire, ac dein pœnitentia agatur, & ex ea faciat vel negligat Cretionem. Quid reponet jam his V. D. Nihil, opinor, nisi se velle, ut, qui jam constituit, consilium suum de ad-eunda Hereditate solenniter, seu certa verborum formula, declaret. Atqui idem & Nos volumus. Ego certe tradidi id diserte post explicitam propriam controversæ phraseos significationem, his verbis; Sed tamen, sicuti sæpe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita & hic Cernere Hereditatem plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur Cretionem proprie dictam; ut adeo tum significet declarare suam cretionem de hereditate factam. Et disertius insuper paulo post, quod in Notis velim videas. Dixi autem plerumque quia eo sensu maxime sumitur apud JCtos & alios, sed tamen sæpe apud Hi-

D d d 4

sto-

deliberare accipitur : nam *cretio* est certorum dierum spatium , quod datur instituto hæredi ad deliberandum, utrum

historicos adhibetur etiam simpliciter pro Adire & sibi vindicare absque ulla solenni verborum declaratione hereditatem ipsam vel res hereditarias, ut supra abunde probavimus.

14. Non debebat ergo postulare, ut dicerem, *apud quem Veterum formula huic simile quid unquam mihi lectum fuerit: Titius hereditatem repudiavit, postquam centum diebus eam crevisset, h. e. de aditione ejus deliberasset.* Nec enim mea aut cujusquam alterius est sententia, ut tota hæc phrasis *Cernere hereditatem* de solo deliberandi actu frequentata fuerit, aut facile reperiatur apud Veteres, licet prima hæc fuerit & propria seu analogica ejus significatio, & ipsum *Cernere* pro deliberare, seu considerare & inspicere diligenter rem dubiam, reperiatur revera positum, ut ostendi supra. Sed denuo V. D. etiam hic suo sibi gladio repellendus. Etenim ostendam illi istam, quam exigit, Formulam, ubi mihi ostenderit prius hancce aut huic similem; *Titius hereditatem repudiavit, licet eam antea jam crevisset, h. e. adire constituisse; quam ille adeo propriam, & principem dicit ejus notionem, ut proprie Phrasis hæc, Nihil aliud noiet.* At Varro quum ait, *Heres cum constituit se heredem esse, dicitur Cernere; & cum id fecit, crevisset;* intellexit etiam ipsam voluntatis declarationem, sine qua voluntas illa & illud *Constituere* nihili esset. Acque ac Justinia-

nus, quando *Nuda voluntate* ait *posse quem heredem fieri, & contraria destinatione statim repelli,* intelligit itidem ejus voluntatis qualemcunque declarationem. Sed & valde dubitem, an illud esse apud Varronem, qui concise loqui solet, ex glossa sit ortum. Ut adeo sentus & mens ejus fuerit, *Heres cum constituit se heredem, dicitur cernere, h. e. quum facit,* quod ad constituendum se heredem & hereditatem sibi vindicandam facere debet. Hoc autem erat, consilium ex deliberatione captum solenniter declarare, quo ipso se Heredem constituit. Sed de eo non disceptabimus, quum iste Varronis locus ad talem Formulam, qualem V. D. mihi objecit, & Ego ipsi respondi, nihil faciat, quippe in qua formula diserte ultimus ille actus declarandi suam animi sententiam, atque ita adeundi vel repudiandi hereditatem, separatur & excluditur a propria illius phræos significatione, quæ istic unice refertur vel ad *Deliberare*, vel ad *Constituere*. Satis prolixè, fateor, de uno hoc Verbo *Cernere*, & hinc orta locutione *Cernere hereditatem*, egi, verum eo me ad egit Viri D. Diatribe, consulto contra Me, meamque sententiam potissimum, scripta. Licet autem multum mihi tædii in cavillationibus plane frivolis, & futilibus prorsus argumentis, depellendis ac retorquendis in ipsum Auctorem, fuerit devorandum, id tamen vicissim me aliquantulum

utrum expediat ei adire hæreditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus verbi etymon conatur indagare, tres significationes sic ad unam reducit; *Dictum* cerno à *creo*, id est à *creando*, ab eo, quod cum quid creatum est, tum denique videtur: hinc *finis capillorum discreti*, quod *finis videtur discrimen*. Cernito in testamento, id est, *facito, videant te esse heredem*. Hic Varro mihi non magno- perè placet, sed tamen, quod volumus, efficit. Ego certè multò antè docui, quod postea Josepho Scaligero pla- cere animadverti, *cerno*, à *crino* Græco deduci, id est, *Judico*; unde *crimen*, de quo judicatur, & *crines*, qui discernuntur.

Opus, si carnificibus linguæ Latinæ, id est Gram- maticis, credas, in mille munia distrahitur: nunc e- nim substantivè indeclinabile, nunc adjectivè indecli- nabile accipiunt, & omnibus ferè casibus jungi posse asseverant: quin etiam sunt, qui *opus habeo*, pro *ne- cesse est mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramen- ta: nam (7) nec *Opus* sumitur pro *Necesse est*, nec aliud un-

lum oblectat, quod & veram rationem, analogiam & nexum significationum Verbi istius & controverſæ Phraſeos, in clarissimam me lucem exposuisse putem, de quo tua elto, mi Lector, existimatio.

(7) *Nec Opus sumitur pro Necesse.* Hinc Cicero distinguit ea Fam. I. 9. *Legem curiatam consuli ferre Opus esse, Necesse non esse.* Adde & quæ jactavit Urfinus to. 2. p. 99, 100. Sed & hinc promiscue dicitur *Opus* & *Ufus*, ut mox ostendemus. Quin & Plautus explicat per utile mihi est, Trucul. IV. 4, 20. DI. *Quid opus est?* PH. *E re mea est.* h. e. utile id mihi est. Porro hoc sensu construitur etiam cum UT, Idem

ibid. II. 6. 19. *Nunc tibi opus est, ægram ut te adsimules.* Et II. 3. 7. *Mihi quoque præ lassitudine opus est, ut lavem.* In quibus tamen aliquid amplius, quam utile est, seu aliquid necessitatis simul, significare videtur. Sic fere Cicero Fam. III. 3. *Præsidio firmiori ad eam provinciam opus esse*, h. e. necessarium esse firmius præsidium. Livius I. 41. *Qua curando vulneri opus sunt*, h. e. requiruntur ad curandum vulnus. Sed diserte Terentius Hec. III, 4, 17. *In arcem transcurso opus est.* PAR. cui homini? PAM. Tibi. Nihil hoc aliud notat, quam, Tu debes transcurrere, necesse est, ut transcurras. Nam invitus plane id faciebat Parmeno. Idem Phorm. III. 3.

D d d 5

24. Quan-

unquam significat, quàm hoc nomen *opus operis*; ut, *opera nostra*, *opera regis*: nam cum dicis, *libri sunt mihi opus*, significas, libros esse tibi omnia. Hispanè, *el todo*: cum autem dicis, *opus est mihi libris*, dicis totum negotium est mihi in libris: sic *opus est facto*, id est, negotium & difficultas, sive usus; est in facto. Sic Virgil. (8) *Nunc viribus usus*, id est, nunc est usus,

24. *Quantum opus est tibi argenti?*

h. e. necesse est ad satisfaciendum lenoni; Cumque id servus promississet, resp. Adolefcens, *jam opus est*, h. e. debeo illud necessario habere hoc die. Resp. Servus, *jam feres*. Sed *opus est*, mihi Phormionem ad hanc rem adjuvorem dari. Conveniunt fere eundem in sensum hæ Phrases & Participia in DUM. Nepos Eum. 9. Conveniunt Duces, quæritur, *quid opus sit facto*, h. e. quid faciendum sit.

(8) *Nunc viribus usus.*] Eodem modo construuntur *Usus* & *Opus*, unde colligendum, eandem quoque fuisse utriusque significationem. Ut dicitur, *Opus est Reip. summo imperatore*, apud Livium XXIV. 9. *Opus est mihi hac emptæ, si tibi opus est venisse.* Plaut. Persa IV. 4. 35. Sic *Viginti jam usus est Filio argenti minis*, Afin. I. 1. 76. Porro ut dicitur *quid facto est opus?* sic apud Plaut. Bacchid. IV, 4, 97. *Quid usus est conscriptis ad hunc modum tabulis*, & Men. V. 2. 1. *hoc usus facto est*. Et ut *Opus* liquidius etiam cum Nominativo conjungitur, Veluti Liv. XXVII. 10. *quæ ad bellum opus erant*, sic & *Usus*, Plaut. Rud. IV. 4. 39. *Hoc neque isti usus est, & illi misera suppetias feret*. Sed &, ut multi censent, *Opus* etiam cum

Accusativo construitur, (vide me supra cap. 4. n. 93.) sic plane & *Usus*, quo ipso etiam illa Constructio in *et Opus* confirmatur.

Plaut. Pseud. I, 3. 251. *Hoc ego oppidum admœnire, ut hodie capiat, volo*; *Ad eam rem usus est hominem astutum*. Immo &, ut Genitivus jungitur *et Opus* apud Apulejum Metam. IX. *Sed mihi operæ ejus opus est*, sic plane *Usus* apud Livium XXVI. 9. *Alii accipiunt imperia, disceduntque ad suas quisque officiorum partes: Alii Offerunt se, si quo usus operæ (sux) sit*. Male ergo Sanctius supra pag. 623. Apulejum emendandum censet. Videtur hinc etiam confirmari, quod Gronovius Pater apud Liv. XXIII. 21. ex optimis codd. legit, *stipendium, quanti argenti opus fuit, accepit*. Sed possis illic etiam intelligere *stipendio*, ut ita inde Genitivus, non a *et Opus*, regatur; Præterea, ut apud Livium antea edebatur, legas apud Terent. Phorm. III. 3. 23. *Quantum opus est tibi argenti?* Denique ut *Opus* aliquando aliquid Necessitatis suæ significationi habet implicitum, sic & *Usus*, quod ceteroqui vel maxime Utilitatem notat. Gellius II. 15. *Postquam soboles Civitatis necessaria visa est, & ad prolem populi frequentandam præmiis atque invitamentis Usus fuit*,

usus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, si addas adiectivum. Horat. libro 1. carm. *Sunt quibus (9) unum opus est, intactæ Palladis urbem*

fuit, h. e. necesse fuit præmia promittere. Promiscue ergo & eodē sensu hæc duo *Opus* & *Usus* sæpe iisdem in locis adhibentur. Plautus Amphitr. I. 3. 7, *Citius, quod non factō est usus, sit, quam quod factō est opus.* Terent. Heaut. I. 1. 28. *Mihi sic est usus; tibi ut opus factō est, face.* Vide & Urfin. To. 2. p. 106. Idem sedulo etiam inquit pag. 104. in phrasin, *quod factō est opus, vel usus, utrum in ea & similibus nō Quod* Nominativi, an Accusativi sit Casus. Plerique Accusativum, at ille Nominativum esse affirmat, sed ex Abusu ipsorum Veterum ortum. Assentirer ei, nisi varia obstarent loca, quæ ab Nominativo abhorrent, ut ille Gellii xiv, 2. *dicere & quærere ea, quæ dictō quæsitoque opus est.* Nulla enim est constructio, *quæ opus est*, pro quo dicendum foret, *quæ opus sunt*, ut loquuntur sæpe Veteres, veluti Livius, *quæ opus sunt curando vulnere, quæ ad bellum opus erant.* Sed & passim, *si quid opus fuerit me*, apud Plaut. Afin. I, 1. 104. *Nam quid mihi opus est vitā,* Aulul. IV, 9, 13. *Quando multos habeo cognatos, quid opus mihi sit liberis,* Mil. III. 1, 111. *Si quid est, quod opera meā opus sit vobis,* Terent. Andr. iv, 3, 23. *Nihil opus fuit monitore,* Heaut. I, 1, 119. *Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem.* Cicer. Famil. xiii, 33. In his & quamplurimis aliis, *Quid, Quod*, *Nihil* &c. certissimi sunt

Accusativi, qui reguntur per Ellipsin a Præpos. *Ad* vel *Propter*. At sine Ablativo addito sunt fere Nominativi, ut apud Ter. Adelph. 111, 2, 37. *ac potius, quod ad hanc rem opus est, prospice.* Cic. de Offic. 111, 32. *Si de captivis, quod sibi opus esse videretur, non quod Reip., censuisset.* Famil. xvi, 4. *quod ad valetudinem viam opus sit.* Sed quid dicemus de talibus. *Quæritur, quid factō opus sit; quod parato opus est, para:* nam mihi istuc primum exquisito est opus &c. Possent hæc pro Nominativis haberi, maxime si factō, parato &c. forent Dativi. Sed si hi sint Ablativi, ut esse videntur, tum vero hæsito, utrum cum Urfino credam, ipsos Veteres, aliis locutionibus deceptos, pro Nominativis illa adhibuisse, an, quod Alii volunt, pro Accusativis accipiam per Ellipsin Præpositionis, ut modo vidimus factum, quando Ablativi reperiuntur phrasī huic additi, sed ita, ut hi Accusativi tunc quasi pendeant ab Ablativis Partic. constructione Verbalium, plane ut *Oratum justam rem.* Vide supra p. 124. 125. ut & paulo ante locum Gellii, qui certe ita exponendus.

(9) *Unum opus est.*] Sic frequentissime Græci. Ael. V. H. I. 26. *γυναικὸς αὐτῷ σελπίσαι, ἐ τῷ τῶν ἱγῶν ἵχτιν ἄρα, ἐ τῶν ἰχθῶν,* plane ut Ovid. Fastor. IV. 208. *Hoc Curetes habent, hoc Corybantēs opus.* Idem Æl. III. 14. *ἐ τὸ ἱγῶν αὐτοῖς ἀνελίσθαι ἐστίν.* Cap. 18.

hem Carmine perpetuo celebrare, ,, [pro , quidam habent
 ,, hoc unum opus , ut celebrent.] Virgil. 6. *Æneid.*
Hoc opus , hic labor est. Cùm additur genitivus , lon-
 gè alia res est , quàm Grammatici putant. Virgil. 10.
Æneid. Sed famam extendere factis , Hoc virtutis opus ,
 ,, [id est , res est virtutis , hoc virtus efficiat , oportet.]
 Ovid. epistol. Parid. *Teque mei scires esse laboris opus ,*
 ,, [pro , te esse (10) opus futuram , seu creaturam mei
 ,, laborantis :] idem , *Non minor est virtus , quàm qua-*
rere , parta tueri ; Casus inest illic , hic erit artis opus ,
 id est , in hac parte totum est negotium artis : ,, [nisi
 ,, *Opus artis* dicatur pro *Ars* : sicuti , *Res cibi* , pro ,
 ,, *cibus* : idem 1. Fastor. *Hic qui nunc aperit percussit*
 ,, *viscera tauri , In sacris nullum culter habebat opus ,* id
 ,, est , Nullum opus , nullus usus , cultri , erat in sa-
 ,, cris. Idem igitur significant , *Nullum opus habet in*
 ,, *sacris culter , & nihil opus est cultro in sacris ;* ubi , (11)
 ,, *cultro* , dativus est : sicut etiam cum dico , *Opus ha-*
 ,, *beo cultro* , vel *opus mihi est cultro* , opus scilicet , quod
 ,, culter peragat.] Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni*
nunc erit oris opus , id est , negotium & labor. (12) Græ-
 ci dicunt ἔργον εὖρεῖν : Cicero vertit , *difficile est inve-*
nire. Sophocles in Ajace , οὐδὲν ἔστι ἔργον εἶναι , id est ,
 nihil

18. γὰρ πᾶν δὲ τὸ ποιῆσαι εἰδὲν
 αὐτοῖς ἔργον εἶναι. In hisce locis
 notat *quotidianum* alicujus homi-
 nis *opus*. Vide me ad III. 18. Si-
 militer fere Epict. cap. 31. μήτι
 εἰ τὸ σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ ἀρχῆς τοῦ εἶναι,
 num igitur tuum opus est *consequi*
imperium , seu an id tibi unice a-
 gendum est , an in eo tibi om-
 nia sita ?

(10) *Opus futuram.*] In qua sci-
 licet meus labor *venietur*. Sed de
 Genitivo vide me paulo ante ,
 N. 8. & Cap. 4. N. 93. Sed &
 mox , *hic erit artis opus* , videtur ,

certe si spectes sensum , idem esse ,
 quod *hic erit arte opus*.

(11) *Cultro Dativus est.*] Malim
 Ego Ablativum dicere , ut solet
 hisce locutionibus , *nihil opus est* ,
mihi opus est , Ablativus jungi.
 Dativus notat eum , Cui est opus
 aliqua re. Terent. Andr. III. 4 ,
 23. *Si quid est , quod mea opera*
opus sit vobis. Adde Plaut. Poen.
 III , 1. 44. Sine Dativo Terent.
 Heaut. I. 1. 119. *Nihil opus fuit*
monitore. Vide & Urfinum Instit.
 Gramm. To. 2. p. 102.

(12) Græci dicunt , ἔργον &c.]
 Sic

nihil opus est. „[Xenophon , ἔργον ἔχω τὺτο σκοπιῖν , O-
 „pus habeo providere , mihi opus est providere , meum opus
 „sive officium est providere , aut perpendere.] Est igitur
 nomen *Opus* semper substantivum. Ovid. 4. de Pont.
Quodque aliis opus est , hoc tibi lusus erit. Vide *Opus* in
 Ellipsi , [& ibi Notas pag. 622.]

Volo , *as* , & *volo* , *vis* , (13) valdè diversa videntur.
 Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin.
Volo à voluntate dictum , & à volatu , quòd animus ita
est , ut puncto temporis pervolet , quòd vult : idem libro 8.
Fit enim ut rectus nonnunquam sit ambiguus ; ut in hoc ver-
bo Volo , quod id duo significat , unum à voluntate , alte-
rum à volando : itaque à Volo intelligimus volare & velle.
 Hæc verba sunt objectio contra Varronem , quorum re-
 sponso Varroniana desideratur.

(14) *Puto* , *as* , propriè est *purum facere* , ut ait Varro ,
 Hispan. *podar* : ideo antiqui *purum putum* appellabant ;
 unde *disputatio* , *computatio* , & *putator* , qui arbores pu-
 ras

Sic Aelianus Var. Hist. X. 12.
 ὅσπερ ἔργον ἐστὶν εὐρεῖν ἰχθύν , ἀ-
 καίναν μὴ ἔχοντα.

(13) *Valde diversa videntur.*] Re-
 vera etiam valde diversa sunt ,
 quicquid dicat Varro. Neque sic
 tamen accedo Viris Doctis , qui
 diversa quidem , sed aliena prorsus ,
 jam attulerunt etyma. Immo
 miror tam aliena adferri , quum
 vera sint in promptu & obvia.
 Quid enim ? *Volo* , *volare* de-
 scendit non a *Vola* , quod ipsum
 potius est a *Volo* , nec ab *Ala* ,
 nec à *ποτῶ* , quod præfert Vof-
 sius , sed omnino ab ἰλάω , h. e.
agito , *moveo* , sicuti *Ala* volu-
 crum ab *Ago*. Qui attenderunt
 derivationibus Latinæ linguæ ex
 Græca , norunt , secundum ea-

rum analogiam ἰλάω & *Volo* esse
 idem plane vocabulum ; sicut
 ἰμέω & *Vomo* , ἰλύω & *Volvo*. Vi-
 de & ipsum Sanctium cap. 16. p.
 841. Nihil enim frequentius ,
 quam ut V præponatur vocabu-
 lis à Vocali incipientibus , & E
 mutetur in O. *Vollo velle* , nisi ma-
 lis à θίλω , θ in φ , & hac dein
 in V transeunte , ut solent aliquan-
 do , multo item probabilius de-
 duxerim ab antiquo ἰλω , unde
 Fut. ἰλῶ , Aor. εἶλον , *capio* , *eli-*
go , quam a βέλομαι , quod vo-
 lunt Viri Eruditi , Martinus &
 Vossius.

(14) *Puto* , *as* &c.] Vide om-
 nino Gellium VI. 5. de prima &
 analogica hujus verbi significa-
 tione rectè istuc disputantem.

ras facit. Ideò *ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura: sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque ut diluceat, dicitur *disputari*. Hæc ferè Varro. [lib. V. p. 56.] Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cum in dubiis sententiis amputamus superflua, & unam seligimus, quam sequamur.

Vas vadis, & *vas vasis*, quantum differant, notum est. Sed *Vas* pro sponfore antiquitus erat hic *Vadis*, (15) à vadendo: id est, eundo: quia qui vades dabat, va-

(15) *A vadendo.*] Haud dubie *vades* à *vadendo*, sed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideo verisimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam, qui vades dabat, vadendi, h. e. abeundi habebat potestatem. Sed tamen etiam sic *Vades* dicerentur, non quod ipsi vaderent, sed quod alios vadere facerent. Quapropter censeam ego quidem *Vades* simpliciter dictos a vadendo in iudiciū, unde & *vadimonium* pro iudicio, in certum diem statuto, sed itione in iudicium dicto die, passim ponitur. Sic *Vadimonia* constituta dicuntur, quando certus dies, quo se pariter sistant in iudicio, constituitur, apud Cicer. de Senect. c. 7. Hinc jam *res cepit esse in vadimonium*, ut ait Idem pro Quintio, quando ad Prætores & in jus est delata. Vide Ferratum lib. 1. ep. 2. At *vadimonia* sunt dilata, quando dies dictus prodicitur & profertur, Famil. II. 8. promissa vero, quando, maxime quidem Reus, sed & Actor vicissim reo, immo & Vades ipsi, promiserunt itionem in jus dicto die. Gellius VII. 1. Tum e militibus, qui in iure apud eum sta-

bant, interrogat quispiam ex more, in quem diem locumque *vadimonium* promitti iuberet; Et Scipio, Perendie, inquit, sese sistant illo in loco, Atque ita factum. Die tertio, in quem vadari iusserat, oppidum captum, eademque die in arce ejus oppidi jus dixit. Ubi Vadari & Vadimonium promittere de eadem re dicitur. Et illi, qui promiserunt, dicuntur dein *se sistere*, non Reus tantum, sed & Actor. Similiter *vadimonium* facere, Valerius Maxim. III. 7. 1. Tribunal suum adeuntes, in eadem, quæ intra mœnia hostium erat, *vadimonia* in posterum diem facere iussit, h. e. sibi invicem condicere, & constituere pariter, venturos se in jus dicto die & loco. Hinc apud Plautum Epid. V. 2. 19. *Ilicet, vadimonium mihi ultro hic facit*, h. e. ultro me vocat in jus, ultro mihi dicit diem. Sed & ipsi Vades dicuntur *vadimonium* promittere, ut diserte tradit Varro lib. V. de L. L. p. 59. *Vas appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat*. Quem locum male interpolare voluit Ampliiff. Gœsius Animadv. ad Pilatum Judicem §. 12. p. 71. quasi *Vades*

vadere ei in urbem erat necesse. Horat. Satyr. I. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est, Solos felices viventes clamat in urbe*: postea verò, ex *vadis* seu *vades*, factum est *vas*. At *vas* pro poculo antiquè *vasum* dicebatur: unde *vasculum*, & *vasa* in plurali. Nonius Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. Offic. *Vas factus*

des non possint dici *promittere vadimonium*, quum utique illi se obligent etiam ad subeundum jus & iudicium dicto die, si reus se non sistat. Hinc apud Tacitum Ann. V. 8. *Neque aliud periclitantibus auxilii, quam in fratrum constantia fuit, qui vades exstiterent*, h. e. ultro se obligarunt ad vadimonium obeundum pro fratribus, si hi non obirent ipsi, quod quid est aliud quam promittere vadimonium pro fratribus obeundum? Neque satis recte Idem in Addendis ad h. l. phrasin hanc restringit ad solos Reos. Rectius tamen, quam Salmasius de Modo Usur. pag. 696. ad solos *Vades*: quum Reus præcipue quidem, sed tamen simul etiam Actor & Reus sibi invicem, immo & *Vades* dein pro Reo, vadimonium promittant. Sensus autem Horatiani loci esse videtur; ille, qui ad vadimonium constituendum coactus fuit venire in urbem, & datis tunc vadibus rediit rus, clamat &c. Nam qui *vades* dare non poterat, compingebatur in carcerem, Vide Livium XXV. 4. Vel forsân potius; ille, qui ab Amico extractus in urbem est, quando *dati* sunt, vel dari debebant *Vades* ab illo Amico; inter quos hic Agricola datus, in urbem ideo venire, & in iudicio se *Vadem* Amici declara-

re debuit. Nam sua causa non dicendus erat venisse in urbem ad vadimonium, & *vadibus* jam *dati*, quippe qui jam antea, quando *vades* dederat, in Urbe fuisse debuisset. Horatius vero ita videtur loqui, tanquam hic Homo tunc primum, extractus in Urbem, vidisset Urbanorum vitam. Liquere jam ex his omnibus puto, *Vades* dictos primum omnes, qui in jus eunt seu vadunt, Reos æque ac Sponsores. Sed Usus postea hanc vocem relegavit ad solos Sponsores, eosque ipsos, non in pecuniariis, sed solis in capitalibus actionibus, licet idem Usus *vadimonia* ad pecuniarias & civiles potissimum retulerit. *Vasa* deduxerim à *Græcia*, unde & *pasco*. Nam et si alterius quoque generis *vasa* essent, quod ait Vossius, tamen prima haud dubie & potissima apud antiquos fuere eduliorum *vasa*. Jam à potiori denominationes fieri solitas, etiam vulgo notum. *Vasum* autem pro *vas* dixisse Veteres, vel ex Plauto constare potest. Trucul. I. 1. 33. *Aut aliquod vasum argenteum; aut vasum æneum aliquod*. Similiter Livius XLV. 33. *Vasorum ex auro & argento, & are, & ebore factorum*. Vide & Vossium de Analog. II. 10.

Etus est alter, notat, *vas* positum pro *vades*. Ac nescio (16) an alibi reperiatur *vas* in recto pro Sponsore.

Flamen masculinè Sacerdotem significat, & neutraliter Flatum ventorum: sed pro flatu an in recto reperiatur, dubito; in plurali tritum est *flamina*; & aliquando in sexto casu singulari *flamine*. Citatur in recto singulari ex Arato Ciceronis, *Inferior paulò est Aries*, & *flamen ad Austri Inclinator*, sed legendum est, *flamina ad Austri*. (17) Quid si potius hic *Flammen*, pro Sacerdote, scribendum sit, duplici *m*; nam, ut Dionysius Halicarn. ait, dicitur à *flammeo*, id est, linteo rubro, non à *flamine*, ut ajunt Grammatici.

Pecus, *udis*, & *pecus*, *oris*, sic distinguunt Grammatici, *Una sola pecus inficit omne pecus*: ipsi magis ad pecudes ablegandi. Sospater Charisius lib. 1. *Alia autem, quamvis plurali numero per omnes casus declinentur, nominativum tamen singularem vocativumque non habent; ut, dāpes, preces, procures, pecudes, fruges, fauces, vices, &c.* Itaque aut caret Recto, quod ait Charisius, aut Rectum erit, *hæc pecudes, is.* „ [Cæsar tamen in „ auguralibus dixit, *si sincera pecus erat.*]

Appello as, & *appello is*, apud antiquos (18) non differant:

(16) *An alibi reperiatur Vas.*] Reperitur in loco Varronis in proximis allato. Sed & Aufonius Edyl. 12. in Monosyllabis per interrogationem, *Quis subit in pœnam capitali iudicio? VAS.*

(17) *Quid si potius hic Flammen.*] Vera est omnino etymologia Dionysii Halic. Nam dicti *Flamines*, non à *filo lanæ*, ut ineptiunt ipsi Veteres, sed à *flammeo*, h. e. velamento, quod gestabant in capite, flammei coloris, ut exprimerent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen*, & absolute

ita dictus, erat Dialis, h. e. Jovis, cujus quasi proprium est fulgur. Hinc Festus, *Flameo vestimento Flaminica utebatur*, id est, *Dialis uxor, & sacerdos Jovis, cui telum fulminis eodem erat colore.* Nec tamen propterea opus, ut scribamus *Flammen*; quoniam antiquissimi non geminarunt litteras, & proinde scripserunt etiam *Flama*. Hinc ergo *Flamen*, quod ita retentum dein, licet pro *Flama* dixerint tunc *Flama*.

(18) *Non differant.*] Dubitem sane. Nec absurde meâ sententiâ

rebant; (19) nam *appellare* erat idem quod *applicare*, ut, *appellare ad molem naviculam*. Postea factum est, ut pro *imponere nomen* sit paululum immutatum, ut, *appellatus Aphricanus*, ex Nonio. Et *appellare Senatum*, *appellare Consules*, quasi *appellare ad maiorem potestatem* videri dictum potest: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos*, & *appellare ad Tribunos*.

Posis, ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur significare: nam pro *portionē* sive *haustu* sæpissimè accipitur, & non rarò pro *marito*. (20) Sed à Portione

tià Becmannus Simplex illud, unde *Appellare*, *Compellare*, *Interpellare*, deduxit ab Hebr. פאל; *Palal*; *oravit*. Nectamen repugnam, si quis a Græco potius προσλαω, *appropinquo*, *accedo*, & active, *admoveo*, *aplico*, deriveret. Certe inde, vel a πάλω; quod non modo *sum*, sed & *moveo me*, notat, videtur *Pellere* ortum. De his utcūque sit, hoc certum est, *appellare ad maiorem potestatem*, *ad Tribunos*, alienum prorsus esse ab usu Veteris linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*, sed *Appellare populum*, & maxime *Tribunos*, sine præpositione, h. e. implorare fidem populi, vel *Tribunorum*. Immo neque in aliis hujus Verbi significationibus præpositionem reperies unquam, ut *arbitror*, *additam*. Excipio tamen Jctos. Nam in Pandectis jam sæpe occurrit *appellare ad aliquem* pro *provocare*; sed & istic etiam *Provocare maiorem judicem* dicitur, pro *ad judicem*, quæ pariter ab Usu linguæ Latinæ, Tulliano ævo, sunt aliena prorsus.

(19) Nam *appellare erat &c.*] At hoc sine dubio est falsum; licet ex Nonio Marcello sit hau-

stum. Ille enim cap. 4. *Appellare est Applicare. Afranius Excepto, Abitu, appellant huc ad molem nostram naviculam. Lucilius; id dant operam, ut quamprimum appellant.* Sed vel pro *Appellare* legendum istic *Appellere*, ut edidit Had. Junius; vel erravit ipse Nonius, ut censuit Mergerus, quia MSti habent *Appellare*. Certe exempla, quæ subjecit Nonius, manifeste sunt Verbi *Appellere*. Quod quum tam liquidum sit, vix possum mihi persuadere, errasse in eo Nonium, & ideo, etiam contra MStos, Junii emendationem sequi malim.

(20) Sed à *portionē ad maritum &c.*] Id vero videtur mihi longe nimis petatum, licet ex Phavorino sumptum sit, ut opinor, a Sanctio. Crediderim πορσις quando *Maritum*, vel potius simpliciter *Virum*, notat, fuisse vocabulum, quo per blanditias femina viros appellabant; & ejusdem esse originis, cujus πορσις, quod membrum virile notat. Et nisi repugnaret quantitas prioris syllabæ, *Pusis*, & *Pusio*, hinc itidem derivata putarem apud Latinos, tanto magis, quoniam Hesychius etiam Græcè *Πυρρος*,

E e e

vel

tione ad Maritum fit elegans translatio: nam quemadmodum terra, potioni sive aquæ mista, arborum & feminum redditur foecunda generatrix, ita foeminæ mistus vir, procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse anteculus crediderim, cum 2. Georgic. hæc scripsit,

*Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt;
Tum pater omnipotens foecundis imbribus Aether
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.*

Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. *Æneid.* 3. &c.

Cælum pro mundo, & instrumento cælandi, dicunt accipi; sed manifesto errore. Nam *cælum* pro mundo, seu æthere, cum *œ* debet scribi; quicquid dicat Aldus, & alii multi. A Græco enim κοῖλον, id est, concavum, deducitur. Et id videntur verba Varronis licet corrupta, sentire, quæ sic legit & emendavit Joseph. Scalig. *Quare à cavo cavea, & caulæ, & convallis, cavata vallis, & cavædium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cavo; à cavo cælum.* Hinc locum Plinii restituo lib. 2. cap. 4. *Cælum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. Legitur, cælati, (21) pro quo supposui, cavati.*

vel homines pueriles, inde dictos πρὸς θανάτου ait. Ceterum πρὸς τῆς, & πρὸς θανάτου formaverim à πρὸς, quod idem erat virile membrum.

(21) Pro quo supposui Cavati.] Immo nihil mutandum in Plinio. Nam is omnino in ea fuit sententia, *cælum* dici quasi *calatum* à *cælando*. Patet id ex eo, quod addit, *cælum* esse *descriptum* in XII. *animalium* effigies. Interim parum ille accuratus in eo est, quod Varro nem ipsum sic ait interpretari *cælum*, cum id dicat ex

sententia Aelii, eamque posthabeat alteri, quæ *cælum* à *cavo* vel *chao* deducit. Hujusmodi porro ἀμαρτήματα μνημονικὰ etiam ipsis Veteribus accidisse, quamplurimis exemplis declaravi in *Animadversionibus* meis *Historicis*, inprimis Capite IX. Ceterum recte Varro, nisi quod tamen proxime *Cælum* forsitan sit a Gr. Κοῖλον, Hoc verò à Χαῖος vel Κῆος. Unde & Festus monet cælum à Poetis etiam dici *Cohum*, idque venire à *Chaos*. Sed tamen, utrum *Cælum*,

vati. Sed nemo est jam mediocriter eruditus, qui pro mundo non scribat *cælum* cum œ, pro instrumento *cælum* cum æ. Vide infra Antiphras. 9. & ibi Notas.

Mundus varia videtur significare: nam pro cœlo ipse accipitur, ut sæpè apud Ciceronem, & Plinium: & adjectivè sumitur, ut *mundus victus*, *munda vestis*: & pro ornatu muliebri, ut, *mundus Virginalls*. At verò mihi subtilius rimanti, semper adjectivum nomen est: (22) nam si etymon scruteris, à *movendo* dicitur, testibus

Fe

Cælum, an *Cælum*, quod voluit Aldus, scripserunt Veteres, vide infra ad Cap. 16. n. 16. Locus porro Varronis lib. IV. de L. L. p. 9. sic videtur legendus, *Quare ut a Cavo Cavea, & Caula, & Covallis, Cavata vallis, & Cavere, & Cautiones: ita Cavum fit &c. Cælum autem pro instrumento, & Calare, sine dubio est à Cadere, ut voluit etiam Vossius in Etymol. sicuti ab Ancidere & incidere sunt Ancilia & Incilia.*

(22) Nam si etymon scruteris &c.] Certe si ex Lingua Latina hujus vocabuli, quæcunque tandem genuina seu primitiva ejus significatio, etymon est petendum, nihil mihi probabilius occurrit, quam à *Movendo* dici *Moundus*, & dein *Mundus*, sicuti *Nundina* dicuntur pro *Novendina*, certe a *Novem*: Sed & sic à *juvando* *ju-cundus*, ut a *feo* vel *fio*, *secundus*; a *faci* *fari*, *facundus*. Atque ita *Mundus* primitiva significatione designaret universi hujus compagem, quæ in continuo est motu. Hinc vero deinceps, quia, quicquid est in rerum natura, in mundo est, orta foret locutio, ut aliquid *in mundo nobis esse* dicatur, quod nobis

imminet, quod nostra causa jam quasi natum est, vel etiam simpliciter, quod habemus in nostra potestate, nobis paratum proutumque. Plaut. Epid. V. 1. 12. *Cui libertas in mundo sua est*, h. e. jam quasi nata est, & ideo brevi eventura. Poen. III. 1. 38. *Væ vestra aiat*. respond. *Id quidem in mundo est tua*. Et sic Asin. II. 2. 50. *Mirabar, quod dudum scapulæ gestibant mihi, Hariolari quæ occeperunt, sibi esse in mundo malum*, h. e. sibi jam imminere malum, ut virgis vel flagellis cædantur. Sed & simpliciter pro paratum esse & ad manus, ponitur apud Plaut. Cas. III. 3. 5. *Stultiitia est, hominem amatozem, cui, quod amet, in mundo fiet, ad forum procedere in eum diem*. Et Stich. III. 2. 23. invitans alterum ad cœnam ait, *censeo Eas, nescio quid vero habeo in mundo*, h. e. habeo nescio quid delicati cibi paratum. Hoc modo exponi potest locus quoque Plauti ex Asinaria, quem adfert mox Auctor. Jam porro *Mundus muliebris* pro instrumento proprio mulieribus, quod illis quodammodo propriè ad cultum

Ecc a

tum

Festo, & D. Isidoro. Festi Pompeji verba hæc sunt, *Mun-*

tum corporis aptum natum conceditur, & quod proinde habent in sua potestate & ditione, dici eadem ratione potuit. Denique sic exculta mulier vocari *καλο-γυμῆς* possit *Munda*, & inde etiam homo purus, excultus, *Mundus*. Sed tamen Veteres plerique sentiunt, Universum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus Decorem, ad exemplum Græcorum, qui & inde *κόσμος* eum appellarunt: naturalis autem Decor proprie designatur vocabulo Adjectivo *Mundus*, unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur à Jctis, non aurum, argentum, & ejusmodi exteriora corporis ornamenta, sed quæ proprie pertinent ad corpus nativo & puro decore ac nitore excolendum; veluti unguenta, lotiones, & argentum, sed quod in instrumentis ad has res pertinentibus consistit. Sic *speculum argenteum mulier dicitur mundi causa habere* l. 19. §. 8. Dig. de auro, arg. &c. ubi *mundus* videtur ipsum notare Decorem, qui vultui additur adjumento speculi. Vide & omnino Ulpianum l. 15. §. 10. & Paulum l. 32. §. 7. eod. tit. Quibus Ego potius crediderim, quam Tertulliano, qui in lib. de habitu Mul. cap. 4. contrarium in modum distinguit *muliebrem Mundum* & *Ornamenta*. Nam & in aliis rebus *Mundities* notat splendorem & nitorem, qui non tam appposito ornatu, quam opera & purgatione conciliatur. Sic de domo, non suppellectili instruenda, sed scopis

verrenda, Plautus Stichus, II. 2. 23. *Mundities volo fieri, efferre huc scopas, simulque arundinem, ut operam omnem aranearum perdam*. Hinc *immundities* pro squalore, sordibus, Pl. Stichus V, 5. 6. & Cistell. I. 1. 116, *Immundas fortunas æquum est squalorem sequi*; Respondetur hoc ab ea, quæ rogabatur, *siccine immunda ibis*, h.e. sordida? Quapropter aliunde potius & ego hujus vocabuli, si non originem, certe significationem primam repeterem. Nempe ut *Mundus* Adjectivum proprie significet nativum cujusque rei decorem, nitorem, splendorem, ac derivetur à *Movendo*, quia ille nitor servatur vel redditur cuique rei lotione, abstersione, aut alio quovis majore motu, quum squalor & illuvies contrahatur ex situ & quiete. Videtur ergo primitus fuisse Adjectivum, quod & etymo & terminatione Adjectivis propria firmari patem. Quod si tamen aliam velis originem, haud absurdum sane mihi visum, quod inter alia refert Martinus, *Mundus* dici quasi *aqua adpersus*, & sic nitidus, a Chald. *מגן*, unde passivum in Hophal formari debeat *Mudde* pro *Munde*. Jam istius phraeos, quæ *aliquid in mundo alicui esse* dicitur, hic item ea esse possit ratio & analogia, quam superius attuli, petenda scilicet à *mundo*, quum pro hoc universo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à *mundo muliebri*, quo proprie notatur omne instrumentum, ad purificandum & excolendum muliebri corpus pertinens, quod mulieres

Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius est, quàm quod moveri potest. Isidorus sic, Mundus à movendo, vel à motu, quod in sempiterno motu sit: est enim propriè Cælum ipsum, cujus elementis nulla est concessa requies. Hæc ille. Hunc, quia Græci ab ornatu dixerunt κόσµον, Latini per translationem ad Munditiam significandam deflexere: semper tamen adjectivè, ut, munda domus. Quum ergo dicis, Mundus muliebris, subintellige ornatus, vel cultus. Lucretius lib. 4.

*Nam facit ipsa suis interdum sæmina factis,
Morigerisque modis, & mundo corpori cultu.*

Livius lib. 8. ab urb. *Mundior justo cultus. Cic. 2. Natur. Deor. Admirabilis cæli ornatus. Virgil. Omnis ornatus virginis, id est, mundus: nam & pro muliebri ornatu mundus aptè dicitur à movendo: nam, ut inquit Festus, non alius est, quàm quod moveri potest. Et igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum & mundi-
tiæ reconduntur. Janus Gulielmus libro 3. cap. 13. Verisim. sic ait. In Apuleji lib. 6. priore sic legitur. E-
rant & falces, & opere messorio, modus omnis, sed cuncta passim jacentia, & incuria confusa: lega, & operæ messoriæ mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, sed cujusvis rei prompta & parata copia est: unde vulgatum loquendi genus, In mundo esse,
de*

lieres quasi propriè possident, utpote maxime inserviens nativæ corporis formæ excolendæ: unde idcirco & aliis hominibus in mundo esse dicatur, quod est in ipsorum instrumento proprio, seu quæ est res ipsis mox even-
tura, & sic futura propria. Prior tamen Ratio mihi potior vide-
tur. Mundum rusticum pro instru-
mentis rei rusticæ, quem mox ex

Gulielmio adfert Auctor, & ille ex Plauto, non agnoscunt optimæ & hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. *Multo opere immundo rustico se exercitum. Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmus. Sed & in Genere Neutro dicebatur olim mundum. Lucillius apud Gellium IV. 1. Legavit quidam uxori mundum omne penumque.*

E e e 3

de eo, quod in promptu, & domi ad manum est, nec quaerendum foris. Ita Plautus, Mundum rusticum, dixit, pro hisdem rei rusticae instrumentis, Mercatore, Multo pere in mundo rustico se exercitum. Hæc ille. Locus autem Plauti est in Asin. act. 2. sc. 1. sic, *Certè hercle ego quantum ex augurlo auspicii intelligo, Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saurea.* Idem Casin. scen. Stultiitia; Cui, quod amet, in mundo fiet, id est, paratum, & ad manum. Et quamvis usus obtinuit, ut, *Mundus, a, um, & mundior & mundulus*, pro terfo, puro, polito accipiat: unde *mundities*, vel *munditia*; non tamen aptè ducas inde verbum *Mundo, as, mundare*, nec *mundatus, a, um*. Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6, corrigendus, & legendus sic est; *Ob id crebrius vasa mutanda*, (23) non *mundanda*, Ex Catone, & ex antiquis codicibus., [Columella tamen *Emundandi* ver., bo utitur libro 3. cap. 15. Et Juvenal. Satyra 14. *Se, modio scobis hæc emundat servulus uno.*]

Res multa videtur significare: unde Ausonius in monosyllabis quærit, *Imperium, litem, venerem, cur una notet Res?* Respondeo, *Res, negotium*, & apud Græcos, *χρῆμα, πρῶμα*, esse nomina, quæ vocant Dialectici *transcendentia*, quibus omnia subjiciantur: sed tamen significari variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius in illo: *Postquam res Asiae, &c.* Pro lite, Horat. l. 1. Sat. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere passim apud Comicos; ut Terent. *Postquam sensit me tecum rem habere,*

(23) Non *Mundanda*.] Sic tamen editur sine ulla lectionis varietate. Immo videtur id non modo non respuere, sed & vellem sensus loci. *Emundare*, si non ipsum *Mundare*, adhibuit quoque Ulpianus l. 25. §. 10. Dig. de auro, argento: *Mulieres, in-*

quit, quæ se emundaverint loca in balneo. Posset videri non absurde, ut arbitror, illud E ortum ex repetitione ultimæ literæ in proximo superiore vocabulo. *Commundare* dixit Obsequens cap. 115. & Ulpianus dicta l. & §.

habere. Sumitur & pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio.

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus; nec de omnibus, sed quæ præcipuè videantur.

(24) *Cum*, præpositio, & adverbium temporis, dicitur; sed magno cum errore. Nam cum tempus significatur, non *cum*, sed *quum*, aut *qum*, debet scribi: antiquitus semper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

Ut dicunt accipi pro *Quamvis*, sed id imperite docetur: nam *Ut* semper & ubique similitudinis est particula, ut ostendemus. *Quum* videtur accipi pro *quamvis*, deest *esto*, *fac*, *da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id est, (25) *fac ut*, *esto ut* protinus venias. Cicero 2. Finib. *Esto fecerit, si ita vis*, id est, *esto ut* fecerit, Horat. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Lævino mallet honorem, Quàm Decio mandare.* Quintil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus.*

„ [*Ut* accipi dicunt pro *Postquam*. Sed falli eos, „ ne-

(24) *Cum præposito &c.*] *Cum* Præpositio videtur esse à Græco *συ*, & utrumque ab Hebr. *ע*. Nam *ע* Hebræorum solet mutari in graviolem aspirationem, vel in X, Γ, ant denique Κ. Illa autem aspiratio sæpe porro transit in sibilantem literam. Sic à *על* ascendit, deduxerim *ἀλλομαι*, & *Salio*: à *עור* *Corvus*, à *עור* *Corium*. Similiter itaque à *ע* Græci *συ*, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At § *Quum* Adverbii, ut &, quod ei respondet, *Tum*, eadem prorsus est origo, quæ τ *Quam* & *Tam*. Etenim Accusativi sunt ex Græco forma-

ti, sicuti illi ab *ἡ* & *τὸ*, sic *hi* ab *οἱ* & *οἱ*. Unde & olim dixere *Quom* & *Tom*, atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* seu *Quom jam*. Et *Quondam* h. e. ad (*κατά*) aliquod tempus, sive præteritum, sive futurum, pro *Quomdam*, a *Quidam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpositionis Ellipsin, etiam Latinis frequentem, pro *καθ' οὗ*, *Tum* pro *καθ' οὗ*, scil. *καθ' οὗ*. Vide supra III. 14. pag. 484. 485.

(25) *Fac ut, esto ut.*] Vel plenius, *Fac ita, ut, Esto ita, ut redeas protinus.*

„ neque *Ut* aliud quam similitudinem significare , (26)
 „ vel hic Lucretii locus lib. 3. planum facit , *Tu qui-*
 „ *dem ut es leto sopitus , sic eris , ævi Quod superest , cunctis*
 „ *privatu' doloribus ægris.* Et hic Livii 21. *Saguntini ut*
 „ *à præliis quietem habuerunt per aliquos dies , ita non no-*
 „ *cto , non die umquam cessaverunt ab opere.*]

(27) *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*. Terentius Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Jupiter.* Catullus in Coma , *Jupiter , ut Chalybum omne genus pereat.* Horatius 2. Sermon. *Jupiter , ut pereat positum rubigine ferrum.* Sed in his & aliis quis non videt deesse , oro , precor , quaeso ? *Ut* in illo Livii libro 1. *Jupiter pater , si est fas hunc Numam Pompilium regnare , ut tua signa nobis certa ac clara sint.* Terent. Andr. *Deos quaeso , ut sit superstes.* Cicero 2. Catil. *Deos immortales precari , venerari , atque implorare debemus , ut urbem defendant.*

Ut dicunt negare post verba *timoris* ; quod monstrum ita vulgare est , ut doctis etiam imposuerit. Nam Lambinus , in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. *Nam ut fœcula cadas meritum majora subire verbera , non vereor , frustra sudat , & nihil explicat :* (28) nec intelligit , *Ut* signi-

(26) *Vel hic Lucretii &c.*] Adde Pomp. Melam. I. 4. *Ut inde procedis , ita pergit ad Oceanum.* cap. 18. *Et ut lux appropinquat , ita ignes coire videntur.* Sall. Jug. 18. *Post uti quisque opulentissimus videatur , ita Romanis hostem fore.* Vide & Sciopp. in Auct. Mariangeli Epist. VI. pag. 49. 50.

(27) *Ut dicunt accipi pro Utinam.*] Vide & supra I. 13. pag. 89. & 93 , 94. & III. 13. p. 477. & hoc lib. cap. 5. pag. 745. 746. Eadem autem est ratio Syntaxeos & Ellipseos , sive *Utinam* , sive *Ut* dicas eo sensu.

(28) *Nec intelligit , Ut &c.*] Ve-

rum id quidem , *Ut* significare etiam quemadmodum , vel quomodo. Sed tamen durissima foret istius locutionis , *Vereor ut redantur literæ* , interpretatio in istum sensum , seu durissima talis Ellipseos ratio ac supplementum. Verum etiam , aliquando Verba *Metuendi* &c. poni ante quemadmodum aut quomodo , sed tunc significant , in sollicita expectatione sum de modo reperiendo , ad quem modum explicari hæc possint. Sic enim loca Ciceronis , quæ Sanctius adfert , exponenda sunt & explenda. Et ita passim ante alia quoque Relativa reperimus hæc Verba ; Plau-

tus

significare *quemadmodum*, vel *quomodo*, ut si dicas, *Litteras ad te misi, vereor ut reddantur*. Et post verbatimoris solere apponi has particulas, *quemadmodum*, vel *quomodo*, in significatione *Ut*, tritum est & pervulgatum. Cic. lib. II. epist. 10. *Timeo, quemadmodum hæc explicari possint*: idem pro Milone, *Esset vero timendum, quonam modo id ferret civitas?* & libro 4. ad Heren. *Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis*. Et cum aliis verbis: Idem pro Rosc. *Postulatio brevis, & quomodo mihi persuadeo, aliquanto aequior*: idem pro Quint. *Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc putabant*: idem Attic. *Nam, quomodo nunc est, pedem ubi ponat, in suo non habet*, id est, ut nunc est. Qui docent, *Ut* negare possit verba timoris, quid dicent, (29) si post *Ut* sequatur negatio? Cic. pro Marcel.

Ve-

tus Trucul. IV. 3. 35. *Metuo, patres quot fuerint*, h. e. sollicitè exspecto, quot numero Patres istius infantis fuisse dicantur. Et disertius v. 46. *Timeo, quam mox nominer*, h. e. cum timore & sollicitudine exspecto. Mil. Glor. II. 4; 44. *Timeo, quid rerum hic gesserim*, h. e. timeo exspectans, quid mali sit eventurum ex rebus, quas hic gessi, seu timeo exspectans rerum, quas hic gessi, pessimum forsan eventum. Casin. III. 5. 15. *Timeo, hoc negotium quid est*. Sallust. Histor. I. in orat. Lepidi, *Neque jam quid existimetis de illo, sed quantum audeatis, vereor*. Nepos Dion. cap. 8. *Hæc ille intuens, cum, quorsum evaderent, timeret*. Terent. Andr. II. 1. 100. *Quam timeo, quorsum evadas*. Et I. 2. 5. *Heu lenitas Verebar quorsum evaderes*. Tanta reperitur copia harum constructionum, non tantum cum

quomodo aut *quemadmodum*, sed cum omnibus Relativis! Verum alia tum est Verborum *Metuo* &c. significatio, quam quando sequitur *Ut* vel *Ne*. Istic enim notant, *cum sollicitudine exspecto, quid futurum sit*; at hic, *cum sollicitudine desidero, Ut vel Ne quid fiat*.

(29) *Si post Ut sequatur &c.*] Cum Auctor heic pugnet pro Analogia Significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phraseon ambiguitatem, ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentiae nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox pag. 817. 818. explicandæ huic phrasi ipse adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si *cum timeamus fugienda, dicimus, Timeo*

E e e 5

ne,

Vereor, ut quod dicam, non perinde intelligi auditu pos-

ne, si vero, cum cupita & optata, dicimus, Timeo ut, cupitum proinde & optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, non perinde intelligi, atque ipse sentiat: & ad Atticum scribenti, Pompejum non habere firmum exercitum. Et similiter in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum Cicero, tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam à communi & constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter Ut & Ne. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius in Divinat. ubi hæc verba adfert, omisso non, ut jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. h. l. & Famil. II. 1. quem omnino istic vide. Nam & locum Tuscul. II. 20. itidem ille sine negativa Non ibidem citat, prout etiam Cl. Gronovius in antiquis reperit edd. ante Gebhardum, & in Codd. suis Cl. Davisius. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis compareret Vereor me. Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est, siquidem istic Ut nihil pertinet ad Vereor, sed pendet à Committere. In Quintiliano item non dubitem Non esse superfluum, & à mala manu, nisi quis pro eo legere malit nos, scil. utentes eo. In Cæsare equidem cum Manutio vel legerim, ne hostium impetum, quod confirmat Ciacco-

*nii codex, eo simul testante, & licet temere, refragante; vel deleverim Non, ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. I. 3. auctoritate, ut ait, MStorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent; Metuo, ut hodie possem emolirier. Quamvis vero ad omnia hæc loca reponi ista possint, & recte reponantur, sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis, etiam illo Horat. Sat. I. 3. Nam ut ferula cædas meritum majora subire Verbera, non vereor. Locus hic unus omnium est difficillimus; verba tamen hoc sensu videntur accipienda, quasi Horatius, postquam monuerat Stoicum, ne graviores poenas infligeret illi, qui esset meritis leviores, subjungeret jam; quod vero ad illud attinet, ut tu, Stoice, minore & leviori poena punias eum, qui majore erat dignus, id negotium, vel in eo negotio, nihil ego vereor, cum de tua sententia, seu te id non facturum, mihi satis constet. Id videtur voluisse etiam Lambinus, quem ad hunc locum velim videas. Ceterum ita istic *Ut* non erit construendum proxime cum Vereor, sed pendeat ab Ellipsi, quasi diceretur, Nam negotium ita fore, ut ferula &c. id ego non vereor. Nec tamen opus est eo decurrere. Nam Vereor, ut ferula cædas, notat, in metu & sollicitudine sum, quia volo aut cupio, ut eum ferula cædere satis habeas, licet majora subire ver-*

possit, atque ego ipse cogitans sentio. Quem locum quia

co-

verbera foret meritis: at nunc, quia tam bene te novi, nullo propterea sum in metu, nulla cum sollicitudine id cupio, quia satis certus sum te id, quod mallet, non facturum: Vel etiam, in metu & sollicitudine sum, quia volo & cupio, ut eum, qui meritis est majora, saltem ferula cædas. Id vero se Non vereri, ait quia satis superque novit illum certissime & sua sponte puniturum talem sive ferula, sive etiam graviore supplicio. Posterius hoc videtur verius: Addit vero Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usuvenire: nam eodem sensu dici, *Cave ut credas, & Cave ne credas; Vetas ut fleam, & Vetas ne fleam.* Ego vero posterioris Verbi istum usum, certe affirmantem istam locutionem, nusquam reperi. Prioris diversa omnino sunt, *Caveo ut, & Caveo ne.* Scilicet sicuti Vereor ut, vel ne, *aliquid fiat*, significat in metu sum propterea, ut &c. seu in metu sum, quia volo & cupio, ut, vel ne, id fiat; sic *Caveo ut, vel ne, id fiat*, notat in cura & sollicitudine hæreo, propterea, ut, vel ne, id fiat. Cic. de Offic. III. 39. *Tertium est, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem, moderanda sint*, h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Pison. cap. 12. *Cavebat enim ille sibi sororius adulter, ut si tibi provinciam dedisset, omnium suorum scelerum adiutorem te præberes*: h. e. diligenter & sollicitè sibi provideret & pa-

ctus fuerat, ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Bruttiorum esset*, h. e. caveri & data fide provideri Brutis ab eo, ut Croto, si caperetur, esset Bruttiorum. Plautus Bacchid. I, 1, 8. *Orat, ut aliquem reperiam, qui caveat sibi ab isto milite, ut se revehat domum. Id huic caveas, amabo te.* Pl. *Quid isti caveam?* BA. *Ut revehatur domum.* Et ita passim in Testamentis & Decretis *Cautum* dicitur, ut, vel ne, hoc aut aliud fiat, h. e. sollicitè curatum & præceptum. *Cavere ne*, in vulgari usu tam frequens est, ut etiam illud ne per Ellipsin aliquando omitteretur. Sallust. Catil. 58. *Cavete, inulti animam amittatis.* Ceterum ista vis vocularum UT & NE, rem desideratam aut non desideratam significantium, occurrit etiam post Nomina Substantiva significationis ejusdem, vel propinque verbis *Metuendi*. Sic post *Metus*, Ovid. Metam. VII. 716. *Esse metus cepit, ne jura jugalia Conjux Non bene servasset.* Post *Pavor*, Liv. XXIV. 42. *Pavor ceperat milites, ne mortiferum esset vulnus Scipionis.* Post *Pudor*, Sueton. Aug. 94. extr. *Reticere ipse geniuram suam, nec velle edere perseverabat, metu ac pudore, ne minor inveniretur.* Et passim post *Periculum*, Plaut. Afin. II, 3, 8. *Haud periculum est, cardines ne foribus effringantur, si istoc exemplo tu omnibus respondebis.* Quorum idem est sensus, ac si diceretur, *haud metu-*

conatur pervertere Lambinus, „ [ipse tamen Asconius „ in

tuendum est. Nam *ne* eodem hic ponitur modo, quo post verba *metuendi*. Res enim erat minime desiderata, *foribus cardines effringi*. Pseudol. I, 3, 55. *Non periculum est, ne quid recte monstret.* Quæ pessime leguntur etiam in optimis edd. per interrogationem. Sensus enim est absolutus, & hic quidem: non opus est, ut quis metuat, ne tu, Leno, bene quid suadeas, quum bene suadere nec soleas nec possis. Sic Cicero Famil. XV. 1. *Ut summum periculum sit, ne amittendæ sint omnes hæc provincia.* pro Sulla cap. 13. *Si periculum esse putasset, ne ulli unquam indicarent.* Nepos Alcib. 8. *Periculum est, ne immodestia militum nostrorum occasio detur Lyfandro nostri opprimendi exercitus.* Sic etiam post *Diffusus*, Tacitus Histor. II, 23. *Diffusus paucitati cohortium, ne obsidium longius parum tolerarent*, h. e. metuens, ne tam paucæ cohortes parum tolerarent longius obsidium. Et post *Dubium habere*, Sallustius lib. 2. Hist. in oratione Macri Licinii, *An dubium habetis, ne officere quid vobis uno animo pergeniibus possit?* pro *An metuitis?* Notabile etiam est, quod apud Cicero. Famil. II, 19. duplex *Ne* occurrit post *Vereor*, hoc modo: *Verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne, antequam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem.* Ubi postea *ne* eodem sensu ponitur, quo prius, ac si proxime a verbo *Verebar* penderet, ac illud totum, *ne id ita caderet*, abesset. At

quum illud addit, interjectumque sit inter *verebar* & posterius *Ne*, atque hoc *Ne* cum seqq. pertinere videatur ad illa, *Ne id ita caderet*, idcirco malim pene pro *Ne* legere *Ut antequam* &c. Nisi putemus, Ciceronem dixisse iterum *Ne*, quia proxime sequitur parenthesis, cujus ultimum est verbum *Vereor*. Probare, quæ heic disputavimus, satis potuimus Cl. Ursino, cujus vide Institutiones L. L. Sect. 8. cap. 19. pag. 469. at minime Cl. Davisio, qui in Notis ad Cicero. Tusc. II. 19. vulgatam & corruptam lectionem in Quinctiliano & Cæsare retinet, prætextu plerorumque MStorum, quasi illi nunquam erraverint. Si ita, tum utique ipse male rem gerit, quando ex conjectura præter MStorum fidem emendat Cæsarem, aliosque Auctores. At si usquam a MStis in alia omnia discedere licet, tum vero in ejusmodi locis licitum id esse debet, in quibus a perpetuo ceteroquin usu Linguae & Analogia recedunt. Nam quid certi tandem habebimus in Linguae usu & ratione, si eadem plane phrasis & constructio in contrarium prorsus accipiatursensus, & sine ulla certa distinctionis nota vel ratione modo affirmet palam, modo neget. Alia est ratio singularium vocabulorum, quæ per euphemian possunt analogice flecti in contrarii sensus speciem. Facillime autem in hac phrasi corrumpi potuerunt MSti, non modo quia *Ut* & *Ne* facile in iis inter se permutantur,

,, in Divin. ita legit, ut Lambinus conjecit] alios ad-

tur, sed & quia Latinæ Linguae usus ab vernaculis prorsus hic discrepat, qua causa Librarii phrasin hanc aliquoties videntur corrupisse, ad suarum Linguarum usum eam redigentes. Sed corrupta hæc jam ex MStis melioribus reperiuntur ubique fere ab doctis Editoribus emendata, ut in superioribus ostendimus. Si unus aut alter locus supersit, in cujus corruptelam conspirent MSti, quos nunc habemus, & quos omnium Auctorum non habemus æque vetustos & præstantes, illa nolle redigi in concordiam cum innumeris aliis locis, & perpetuo ceteroqui L. Latinæ usu, id vero magis redolet morositatem quandam & perversum nihil ab aliis accipiendi studium, quam sinceram animi & judicii elegantiam. Quicquid hujus sit, certum est non Me tantum, sed plerisque hodie Eruditos, post cognitam controversiæ hujus causam paucissima illa loca, quæ a communi usu recedunt, emendanda censere. Vide omnino Auctorem Gallicum Methodi L. L. Sect. VI. cap. 1. p. m. 526, 527, 528. Quæ vero de me scribit Cl. Davisus, haud satis intelligo. Notat ille ad d. l. MStos suos & antiquas Edd. Manutii, Victorii, Stephani, *omittere prorsus particulam Negantem, nec immerito quidem. At quare non immerito? si eadem sit significatio, sive dicatur Vereor ut, sive Vereor ut non. Nam subjicit: Haud tamen alteram loquendi rationem (Vereor ut non)*

Latinam esse negaverim, id quod fecit V. C. Jac. Perizonius. At ubi hoc feci? Nusquam certo scripsi, illam locutionem non esse Latinam, cujus ipsius tamen nulla afferuntur exempla, ne a V. C. quidem, nisi ex solis controversis Quintiliani & Cæsaris locis. Sed id voluit forsitan, certe debuit voluisse, me neutiquam censere, illam phrasin significare idem, quod altera, Vereor ut, significet, prout ille eam interpretatur apud Cæsarem & Quintilianum. Nam pro eo, quod ex constanti analogia dicitur, Vereor ut id jam feras quisquam; Veritus, ut hostium impetum sustinere posset, ille in eundem plane sensum accipit & exponit, Vereor ut id Non feras &c. Veritus, ut h. i. sustinere Non posset. Mihi, fateor, secus videtur, & plerisque jam Eruditis. Neque vero ille suam istius locutionis interpretationem probat, nisi uno & alienissimo Tibulli loco, in quo non Verendi, Metuendi &c. Sed Terrendi verbum occurrit. Locus est IV. 1. init. Te, Messala, canam, quanquam Me cognita virtus Terret, ut infirma nequeant subsistere vires, Incipiam tamen: Quid hæc, quæso, faciunt ad controversam phrasin & ejus sensum? Non percepit satis V. C. naturam & significationem locutionum, nec distinguit satis inter finem & effectum terroris, ac causam & materiam sollicitudinis, timoris, terroris. Etenim intelligitur istic adeo, quum sensus sit, terret me Adeo vel

adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene provisâ principia ponantur*: idem 2. Tusc. cap. 20. *Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur*: Idem Attic. lib. 7. ep. 12. *Si manet, vereor, ut exercitum firmum habere non possit*. Quinctil. lib. 8. cap. 3. *Oppido, quo (vocabulo) sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor, ut non jam ferat quisquam*. Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. *Veritus, si ex hybernis fugæ similem pro-*

vel Eo usque, ut vires nequeant &c. Sic plane ipsum illud *Vereor* apud Cornel. Nep. Attico, cap. 5: *Avunculum habuit difficillima natura, cujus SIC aspectum verius est, Ut, quem nemo ferre posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam*. Habemus enim hic quoque *Vereor ut*, sed tamen nihil hic locus pertinet ad phrasæos, de qua agimus, usum & vim, quum *Ut*, non respiciat hic *ut Ve-ius est* absolute prorsus positum, sed *ut Sic*, atque adeo non notet hic metum vel desiderium aut sollicitam expectationem rei futuræ, sed effectum, ut in Tibulli loco ex *terrore*, ita hic ex *reverentia* ortum. Tanti est phrasæ & verba Veterum bene percipere & distinguere! Certe debuisset V. C. attulisse potius loca, in quibus *Terrere* notat metu afficere alicujus futuri mali. Ut apud Horatium Od. I. 2. *Terruit gentes, grave ne rediret sæculum Pyrrhæ*, h. e. fecit, ut timerent, ne &c. ubi materia est & causa timoris Reditus istius sæculi. Sic *Horrere* pro Timere, apud Livium XXXIV. 4. *Eo magis horreo, ne illa ma-*

gis res Nos ceperint, quam Nos ulas. Sic denique *Sollicitum esse*, quod fere idem est, quod *Vereor*, &c. Cic. pro Muræna cap. 41. *quæ cruciatur & sollicita est, ne eundem (filium) paulo post spoliatum omni dignitate conspiciat*. Nihil ergo subsidii est in loco Tibulli; certe aliis debuisset exemplis V. C. suam oppositionem, seu rejectam jam a plerisque & vere absonam sententiam, tueri. Sed neque ipse locutionis istius (*Vereor ut non*) usus, quocunque tandem sensu adhibitus, ex illo Tibulli loco & phrasæ (*Terreret id me adeo, ut nequeant subsistere vires*) ullo probatur modo. Præterquam enim quod plane divertæ sint locutiones, nulla insuper controversia est de eo, utrum post *Vereor ut* sequi ex L. Latine usu possit qualiscunque negatio, etiam cum Verbis aut Nominibus composita. Si quis enim mihi affirmet, Neminem interveniturum, aut, Titium id Negaturum, quidni si de eo dubitem, respondere recte possim, *Vereor, ut Nemo interveniat, aut Vereor, ut Titius, si acriter urgeatur, id Neget*.

profectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset. Quem locum pervertere conatur Aldus, a Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne possim emolirier.* *Ne*, pro Non, dicebant antiqui, ut sæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & semper, particula *Ut* accipitur pro *quomodo*, vel *quemadmodum*, ut cùm dicimus, *Oro te, ut perficias*, id est ita te oro, ut perficias. Hoc, fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter sunt imbuti; nos tamen hæc latius alibi disputavimus.

Ne, post verba timoris, inculcant isti, mutare significationem. Quid hi dicent mihi, si post *Ne* sequatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo, ne non impetrem*: ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne Senatus, propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere*: ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit*: Idem lib. 2. ep. 1. Famil. *Non enim vereor, ne non scribendo te expleam*; ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne superiores mihi redditæ non essent.* Sed in his, & similibus, *Ne non*, est *Ut*, vel *quomodo*, vel *quemadmodum*. Terent. Adelph. *Metuisti, ne non tibi istud fœneraret.* Martial. lib. 5. cap. 98. *Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum verò particularum usum sic explico: Si timeamus fugienda, dicimus *timeo ne*; si verò cupita, & optata, dicimus *timeo ut*, vel, *ne non*; ut, *timeo ne pater veniat*, quia nolo patrem venire: *timeo ut pater veniat*, quia illum venire desidero. Sic loquuntur qui Latine sciunt. Itaque *Ne* semper prohibet, dum longa est, ut, *ne facias, ne dixeris*; (30) si vero postponatur

&c

(30) Si vero postponatur &c.] Quæro, ne gladium habeas. Huc Non semper in hoc interrogandi refero ferme etiam illa, Cic. Famil. IV. 9. *Caput illud est, ut, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tuior non sit.* h. e. an sit non tam

& brevietur, alia vox erit, non eadem, ut, *credisne? dubitasne?* Næ verò, cum diphthongo, Græca vox est, & significat *certè*.

Vel in varias significationes distrahitur. Virgil. *Vel Priamo miseranda manus*. Donatus accipit pro *etiam*: Budæus in commentariis pro *nam*: Alii pro *saltem*. Ego dico deesse alterum *vel*: nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas*: tollè hinc duo *vel*, & videbitur alia significatio. Cicero Q. Fratri, *Sum ista quidem vel magna, vel potius maxima*: tolle secundum membrum. Terent. Phorm. *Sumeret vel facere, vel alio modo*. Persius, *Vel duo, vel nemo*. Sed hæc satis erunt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda [Vide supra Cap. 2. pag. 532. & in Cap. 7. Vocolas *Neque*, & *Vel*, & ibi Notas 15, 16.]

QUUM hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis, me obtinere non posse, quin ambiguitas, sive, ut barbari vocant, æquivocatio, reperiatur. *Petrus* siquidem & *Paulus* in hunc & in illum propriè & ex æquo possunt cadere. (31) Cui ego ref-

tam tuta, quam altera; nisi tamen malimus *non cogitandum*, hic accipere pro *metuendum*, atque ita sequentia *Ne non* interpretari eodem modo, quo post *Verba Metuendi* solemus, quod forsitan verius. Disertior est locus Gellii I. 13. *Cum primis autem respiciendum putaverunt ingenium naturamque illius, cuja res preceptumque esset, ne ferox, durus, inexorabilisque sit, h. e. feroxne*. Et V. 19. *Ætas ejus, qui arrogare vult, an liberis potius gignendis idonea sit, bonaque ejus, qui arrogatur, ne insidiosè appetita sint, consideratur*. Liquebat hinc non adeo esse opus, ut va-

riis tentetur conjecturis Livii locus XL. 49. *Es primum quaesivit ab eo, ne sibi liceret ac suis vivere? quum Prator victurum respondisset, quaesivit iterum, si cum Romanis militare liceret*. Ponitur hic *ne sibi liceret* pro *liceretne sibi*. Si vero mutari quid istic deberet, distinguerem tantum cum Sigonio, *Es primum quaesivit, ab eone sibi liceret &c.*

(31) Cui ego respondebam.] Debuisset potius nihil respondisse, quam quod respondit. Nec enim effugere potest, quin agnoscere debeat, etiam eodem integro nomine propriè diversos sæpe homines ex æquo designatos;

respondebam, *Cicero*, aut *Tullius*, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est *Marcus Tullius Cicero*, cujus frater *Quintus Tullius Cicero* vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus, ut *Cicero* dixit. Novi ego *Salmanicæ* fratres tres generosos, qui *Antonii* vocabantur, sed cum distinctione, *Majoris*, *Secundi*, *Tertii*.

tos: Ita omnibus nominibus *M Tullii Ciceronis*, avus, pater, & filius, *M. Claudii Marcelli*, *Q. Cæcilii Metelli*, *Q. Fabii Maximi*, complures diversi sunt homines designati. Sed proprium apud Romanos nomen singulorum hominum, erat Prænomen, ut alibi forte ostendam. Illud vero coepit tandem non alium habere usum, quam distinctionis inter fratres, quorum plures raro fuere uno prænominis insigniti. Sed tamen & hoc ex re maxime incerta, h. e. singulorum hominum arbitrio, pendeat, unde & occurrunt aliquando in Historia Veteri duo fratres ejusdem prænominis, veluti *Appii Claudii*, *Servii Sulpicii*, *M. Marcelli*.

Verum a Nominibus Propriis; quæ, ut dixi, ex unius hominis arbitrio in singulis familiis pendent, non recta ducitur consequentia ad Nomina Appellativa, quæ, quod significant, significant ex arbitrio & consentiente usu totius populi. Prænomina Romanorum, vel aliarum Gentium Nomina Propria, eadem, diversis tamen Homini- bus imposita in diversis familiis, considerata fere sunt, ut eadem, seu iisdem literis constantia, Vocabula Appellativa in variis gentibus & linguis ad res diversas significandas adhibita: qualia nonnulla retulit Sanctius capite superiore.

C A P. XVI.

Exploditur Grammaticorum Antiphrasis. Quid revera sit Antiphrasis, declaratur.

AD nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, quia nemini parcant; & *lucum*, quia nemini luceat, & hujusmodi sexcenta monstra. Sed ego illos hîc, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire, ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: *παρκα* enim non dictionem, „ [aut vo-
F f f „ cem

,, cem potius] unicam significat', sed orationem, aut loquendi modum, ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? Itaque si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda. (1) Ego verò Antiphrasin esse non inficio, sed longè aliud esse, quàm quod isti opinantur, assevero: est enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari: ut, *non mihi displicet*, *non malè disputat*, pro, *placet*, & *bene disputat*. Plutarchi verba in Homerum hæc sunt, ἔστι καὶ Ἀντίφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρὰκείμενον, σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo*, (Sic enim interpretor λέξις, ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam quod positum est, significans*. Confirmat hoc tali Homericò exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles. Voluit*, inquit, *contrarium significare*, id est, *videns hos, mæstus fuit*. Hæc Plutarchus. *Antiphrasin* etiam Julius Rufinianus non inter Figuras verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen non placet, quòd eam Latine vocari ait *Omissionem*, ut, quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

Quid repetam, exustas Erycino in littore classes?

Atque hæc de Nomine: nunc Rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui Nomina simulachra quædam & imagines esse asserunt Rei illius, quam imitantur & nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare. Quid enim putidius, quam rem aliquam vocari levem, quia sit gravis, vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terentii & aliorum,

(1) Ego vero Antiphrasin &c.] Grammaticorum, Vide Vossium De utrâque Antiphrasi, Rhetorica hac, & illa Etymologica | Institut. Orat. IV, 13. 11. qui utramque rejicit.

rum, *Ehodum*, *bone vir*, id eſt, peſſime. Nam hæc mea eſt Ironia, quum contrarium ſignificamus: aliudque eſt tropum efficere, aliud nomina imponere: tum præterea Ironia pronuntiatione & geſtu indicat, quid velit, Antiphras ſi eſſet, ex uſu ſic ſignificaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. ſub Ironia recenset. Ariſtophanis interpres in dictione *σκολιά*, (2) negat dici verba à contrario ſenſu, ſic, τὰ γὰρ δύσφημα ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μεταλαμβάνεται, ὃ μὴ τὴν πάλιν, id eſt, quæ dura ſunt, & male ominata verba, tranſmutantur in bene ominata, non autem per contrarium. Interpres Nicandri illud Homeri, *κύνας ἀργεῖς*, exponit per euphemifmon, id eſt, *veloces*; quia ἀργεῖς ſemper piger ſignificet, id eſt, ἀργεῖς.

Au-

(2) *Negat dici Verba à contrario ſenſu.*] Male id Auctor ex Græcis his quidẽ verbis elicit, ὃ μὴ τὴν πάλιν, quæ non ſignificant, non dici verba à contrario ſeu non per contrarium; ſed ſicuti male ominata ſeu δύσφημα enunciantur plerumque melius ominatis vocabulis, ſic viciffim non fieri, ut ſcil. τὰ εὐφημα μεταλαμβάνεται τὰ τὸ δύσφημότερον. Unde rejicit ille Interpres iſtorum ſententiam, qui putent μάλα προίγια dici σκολιά h. e. *difficilia* ex contrario, quia ſint *facilia*. Sic enim εὐφημον fuiſſet enunciatum vocabulo δύσφημον, quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet, quo minus canes *veloces* appellari potuerint vocabulo deterioris ab natura ſua ſignificationis, ἀργεῖς, *pigri*, quaſi minime pigri. Videtur potius id ἀργεῖς, quod *velocem*, & *album*, & *cuſtodem* notat, vel aliud eſſe à τῷ ἀργεῖς, piger, vel certe

quandam tamen habere cum eo ſignificationis analogiam. Nempe ἀργεῖς proprie ſignificat eum, qui nihil agit, aut nihil habet, quod agat, & ita uni alicui rei poteſt eſſe plane intentus. Hinc forte pro *cuſtode* poſitum uni rei deſtinato, qui proinde nihil agere videtur. Similiter κύνας ἀργεῖς, quoniam Canes, ſi comparentur cum reliquis animalibus homini domeſticis, quæ *Jumenta* à labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, & tanto magis diſcurrunt veloces, atque ad cuſtodiendas ædes aut hortos ſemper ſunt parati. Ἀργεῖς autem *Album* porro notat, quia is color eſt plerique rebus naturalis, non arte factus, nullo opere, ſeu ἔργῳ, elaboratus. Sic enim & Ager dicebatur ἀργεῖς, qui erat incultus, & Argentum, quod erat infe-

F f f 2

Augustinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum *Antiphrasin* vanum esse commentum: isque libellum edidit, *De novem nominibus falso per Antiphrasin dictis*. Ego ut illius diligentiam laudo, quòd melius aliquid viderit, ita in etymo explicando longè sæpè ab eo dissentio, ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat, nomina, *Manes*, *Lucus*, *Bellum*, *Officium*, *Parcæ*, *Ludus*, *Otium*, *Celum*, *Eumenides*. Nos alia præterea nonnulla curavimus refellenda.

I. M A N E S.

Manes dici affirmant, quod boni non sint, idque testimonio Servii confirmant, qui 3. *Æn.* de Polydori tumulo sic inquit, *Manes animæ sunt, quæ, egressæ corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maximæ, & dicuntur per Antiphrasin: nam Manum, Bonum, unde Mane dictum; ut Eumenides, Parcæ, Bellum, Lucus. Alii Manes ducunt à manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circumulum & terram, unde defluunt. Alii Manes Deos infernales putant. Hactenus Servius. Augustinus Dathus à mania si Græca dictione, quæ furem aut insaniam significat, deducit, vel a mano: Ait enim, *Manare non tam aquarum fluentium, quam Solis proprium esse in emittendis radiis; unde mane originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat*. Sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro *De ling. Lat.* *Antiqui*, ait, *Bonum dicebant Manum*. Nonius Marcellus, *Manum*, inquit, *dicitur Clarum, unde etiam Mane, post tenebras noctis, diei pars prima; inde Matuta, quæ Græce Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, Bonos ac Prosperos*. Festus Pompejus, *Manare*, inquit, *antiqui dicebant, cum Solis orientis radii splendorem jacere cæpissent, à quo & dictum putabant Mane. Alii dictum Mane putant ab eo, quod Manum Bonum dicebant: & paulo post, Mane à Diis Manibus**

nibus dixerunt: nam Mana Bona dicitur; unde & mater Matuta & poma Matura: & rursus, matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & Maturum, idoneum esui, & Mane, principium diei, & inferi Dii, Manes, ut suppliciter appellati bono essent. Vides Festum, propter codicum depravationem, sibi non constare, nihilominus tamen elicimus ex illo, Manes à Manum, quod est Bonum, deduci. Acron in Horatium, Dii Manes, dii Boni; à Manum, quod est Bonum. Antiqui animum à corpore separabant, Manem Deum nuncupabant. Hæc ille. Cic. 2. de leg. Deorum Manum jura sancta sunt. Sed nullus esset finis, si quæ de Manibus, Lemuribus, atque Laribus, sunt disputata à Platone, Plotino, Porphyrio, Psello, Proclo, Apulejo, coner in medium afferre: nam nullus ferè cum altero convenit. Divus August. lib. 9. cap. 11. Civitatis Dei, Plotini sententiam sic proponit, Dicit quidem, & animas hominum Dæmones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint; Lemures, seu Larvas, si mali; Manes autem Deos dici, quum incertum est, bonorum eos, seu malorum esse meritorum. Sic Augustinus. Apulejus de Deo Socratis, posteaquam, quid Genius, quid Lemures, quid Larvæ sint, explicuit, subdit, Quum vero incertum est, quæ cuique eorum sortitio evenerit, utrumne Lar sit, an Larva, nomine Manium Deum nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulum additum est; quippe, quum eos Deos appellent, qui ex eorum numero, justè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, fanis & ceremoniis vulgò admittuntur; ut in Bæotia, Amphiaræus; in Africa, Mopsus; in Ægypto, Osiris; aliis alibi gentium; Æsculapius ubique. Hæc ille. Hinc natum est illud vulgatum in sepulchris, quod à multis, quid sit, video ignorari.

D. M.

ACHILLIS.

hoc est, *Diis Manibus Achillis* : putant enim sepulchrum dicari (3) *Diis Inferis*. Quare nostri Christiani, ut felicius ominarentur, emendarunt, seu corruerunt potius sic :

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajacis*, idem est, ac si dicat, *Ipsi Achilli sacrum*, aut *Genio Achillis*. „[Liv. lib. „ 3. Tribuni instare Claudio, ut col'egæ Deos Manes fraud, de liberaret, id est, animam defuncti.] Postremò nemo mihi melius, quid sint *Manes*, explicasse videtur, quàm Pomp. Mela lib. 1. quum de Augilis Nasamonibus, (id est, arenosis) loquitur, *Augila*, inquit, *Manes tantum Deos putant; per eos dejerant, eos ut oracula consulunt, precatique, quæ volunt, ubi tumultis incubuere, pro responsis ferunt somnia.* Quæ verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene, quum de Nasamonibus loquitur, in hunc modum : *Jurejurando ac Divinatione tali utumur; per eos viros, qui justissimi atque optimi apud illos*

(3) *Diis inferis.*] Nempe *Dii Manes Achillis*, sunt ejus *Genii*. Nam qui vivorum hominum *Genii*, quos duos cum singulis hominibus nasci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Hinc *Manes Deos violasse* dicitur Canis, qui *humana effoderat ossa*, apud Phædrum fab. 27. Ceterum *Dii Manes* simpliciter & absolute memorati notant plerumque

Deos Inferos, seu multitudinem illam animarum vel *Geniorum* in inferis locis conjunctam. Florus I. 13. *Devovente Pontifice, Diis se Manibus consecrant.* Suet. Tib. 15. *Terram Matrem, Deoque Manes orabant, ne Mortuo sedem ullam, nisi inter impios, darent.* Pompon. Mela III, 2. *Aeternas esse Animas, Visamque alteram ad Manes.*

illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulchra tangentes: divinant ad suorum accedentes monumenta; & illic, ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcumque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur. Mela itaque vocavit *Manes*, quod Herodotus *justissimos atque optimos post mortem*. Plinius, quum hæc à Pomponio accepisset, sic mutavit, *Augila inferos tantum colunt*. Rursus à Plinio Solinus, *Augila verò solos colunt inferos*: quàm rectè mutarint, ipsi viderint. Obscurè dixit Virgilius *Æneid. 6. v. 742.*

Quisque suos patimur Manes.

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures & Larvas interfectorum, ut Orestes, & alii; sic Anchises & alii boni viri patiebantur proprios Manes, id est, non prius transibant ad Elysios, (4) quàm propria crimina purgarent. „ [Et hanc interpretationem confirmant hæc Apuleji verba in 2. Florid. *Brachmanæ Pythagoram docuerunt, quæ Diis Manibus, pro merito suo cuique, tormenta, vel præmia.* Omnino autem (5) *Manes* lingua sacrorum dictum videtur, pro *Mani*, id est, Boni: sicut *Porci sacres*, pro sacri, apud Plautum, *Matrimones*, &

(4) *Quam propria crimina.* Vel, quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhærentia purgassent.

(5) *Manes lingua sacrorum &c.* Immo vero dixerunt olim promiscue *Manus* & *Manis*. Illud ignoraremus, ex reliquiis Linguae Latinæ, nisi Varro, Festus, Nonius, *Manum* traderent olim dictum pro Bono. At Hujus vestigia in ipso Linguae usu supersunt. Nam inde habemus *Mane*, quod est Neutrum & *Manis*, & ideo construitur cum Neutro apud Persium Sat. III. 1. *jam cla-*

rum mane fenestras intras. Et hinc *Mani* & *Mane* in Ablativo, apud Plautum Pœn. III. 3. 37. *A mani us ad portum processimus.* Cicero. Famil. IX. 26. *Cenam ne querere a mane.* Sed & inde *Immanis*, quod proprie notat *valde non bonum*, ut interpretatur Festus, in v. *Manuos*. Et ita apud Eundem in v. *Mane* legitur in MS. *nam Mania Bona dicitur*: Sed respondendum haud dubie *dicuntur*. Est autem *Mania* istic Neutrum Plurale.

„ & *Patrimēs*, apud Festum, pro, *Matrimī*, & *Patrimī*.]

II. L U C U S.

Lucus, inquiunt, à *lucendo*, quia minimè *luceat*. Hoc refellens Dathus, ait, à *lucendo dici fateor*; sed per contrarium nequaquam. Idem putat Quinctilianum sentire, *Lucum* per Antiphrasin dici. Sed ipse cæterique Grammatici falluntur, quum Quinctiliano auctore *lucum* à non *lucendo* deducunt: imò verò Quinctilianus irridet illos, qui talia comminiscuntur: Inquit enim lib. I. cap. 6. *Etiamne à contrariis aliqua sinemus trahi? ut Lucus, quia umbra opacus parum luceat; & Ludus, quia sit longissimè ab lusu? & Dis, quia minimè dives? Hæc Fabius.* (6) Ego verò, missis aliorum rationibus, *Lucum*

(6) Ego vero missis aliorum &c.] Eadem & plura habet Scoppa lib. I. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen neque hanc illius & Sanctii, neque etiam illam Vossii, *Lucum* à Gr. *λὸγος* deducentis, jamque abunde refutati à Georg. Henr. Ursino cap. 8. Observ. Philol. sententiam probare queo, sed cum Dathio sine ulla hæsitazione *Lucum* à *lucendo* derivō. In qua etymologia, licet eam ceteris præferat, nescio quid ita tamen hæsitet ille Ursinus. Scilicet antiquissimis temporibus nulla erant templa, Sacra faciebant homines in altaribus sub dio positis. Verum quia illa altaria ita in propatulo posita nullam habebant majestatem, nullumque religionis horrorem accedentibus incutiebant, hinc sylvam iis cœ-

perunt circumdare, & quidem opacam ac tenebricosam, quia, ut ait apud Euripidem Bacchus, *συνέκλυτο ἔχον οὐκ ἔτι*, *augustum quid & venerabile habens tenebra*. Unde & Ovid. in Fastis III. 295. *Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra, Quo possis viso dicere, NUMEN INEST.* Quoniam itaque in medio talium sylvarum erant altaria, inque iis solis fiebant sacra, & proinde perpetuus fere lucebat ignis; & præterea quoniam frequentissimus in lacris propter quæstas illas tenebras erat usus etiam tædarum & lampadum, religiosum istum horrorem suo lumine ex mediis tenebris immane quantum augmentum; hinc ergo sacra illæ sylvæ dici proprie *Luci* cœperunt, utpote propter istum in altaribus & lampadibus ignem pene semper, certe constitutis jam religio-

cum ab Etrusca voce deductum existimo. Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit, *Luceres*, & *Lucumones*. Est porro Etruscis vox *Lucà*, cum accentu in ultima, (ut Talmudistæ ajunt) idem quod *senex* sive *senator*. Et de Antiquitate *Lucorum* & illorum religione pleni sunt poetarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, *horrendum erat silvis & relligione parentum*, id est, *venerandum*, ut Servius exponit. Sed extat apud Lucanum elegans *Luci* descriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, &c.

gionibus, lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem est, quæ in <i>Noctiluca</i> , quo, ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. significabatur Luna. Sed & sic <i>Ludus</i>	à <i>Ludo</i> , <i>Vola</i> à <i>Volo</i> , <i>Bustirapus</i> apud Plaut. Pseu. I. 3. 127. à <i>Rapio</i> , <i>Naufragus</i> à <i>Frango</i> , <i>Sejugi</i> & <i>Sejuges</i> , <i>Quadrijugi</i> & <i>Quadrijuges</i> à <i>Jungo</i> .
---	---

III. BELLUM.

Bellum dicunt, quia non bellum sit. Ridet Dathus, & à *Belluis* dici contendit, adducens illud Ciceronis Offic. 1. Nam cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque proprium sit *Hominis* illud; hoc *Belluarum*, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil, quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram sententiam; (7) Antiqui duellum

(7) Antiqui duellum &c.] *Varia Belli etyma* vide apud Vossium, sed qui recte censuit Iquoque, *Bellum* à *Duello* formatum; & *Duellum* porro à *Duobus* deducit, quoniam semper in bello sint duæ partes. Possis forte non absurde item à *divello* repetere vocabuli hujus originem, ut inde sit *divellum*, sicuti &

Vellus à *Vello* est, *Tergus* & *Tergum* à *Tergeo* vel *Tergo*; & sic deinceps, elisa vocali I, *Duellum*, quomodo & *Dortium* pro *divortium* nonnulli dixere, Vide Scaligerum ad Festum in V. *Aurum*; & quomodo *Dego* ex *Deago*, *Præbeo* ex *Prehibeo*, *Prætor* ex *Prætor*, *Proles* ex *Prooles*, *Copia* ex *Coopia*, contracta

F ff 5 ha-

ellum ante dicebant, quod postea *bellum* vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto, *Quid verò licentius, quàm quòd hominum etiam nomina contraherent, quo essent aptiora? nam ut, duellum, bellum, & duis, bis; sic, Duellum eum, qui Pœnos classe devicit, Bellum nominarunt, quum superiores appellati essent semper Duellii.* Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatistas, qui inter *duellum* & *bellum* differentiam constituere solebant, quum idem prorsus significant: nisi velis dicere, illud vetus, hoc autem postea usitatum. Antiquè enim dixit Horatius, *Græcia Barbaria lento collisa duello.* Vide Festum in *Duellum*; *Duicensus*; *Duidens hostia*; *Duis*; *Duonum*, bonum.

habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, sic *Docui*, & similia, haud dubie dicta sunt pro *Docui*, *Rapui* pro *Rapivi*. Hinc apud Plaut. Bacchid. V. 2. 17. pro *Exoleverunt* reperimus *Exoluerunt*. Certe sic *Vacuis* formatum est ex *Vacivus*, *Nocuis* ex *Nocivus*, *Stativa* ex *Stativa*, *dis* Græcum ex *δύς*. Denique ne auctoritate Veterum destituamur, in Glossariis Labbæi invenimus *Divellio* πάλισμα, *Divelliones* πάλισμοι, ἀπαγαμί. Quæ vocabula si olim fuerant in

usu, ut sane illa Glossaria nos docent, certa pene est nostra Etymologia, utpote quum manifesta ratione ex *Divellione* videatur formatum *Perduellio*, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hostis publicus à civitate sua censetur divulsus. Si vero eam originem habet hocce vocabulum, eadem omnino habere debuit *Perduellis* & *Duellum*. Sed tamen, si quis Vossii rationes velit præferre, me non habebit valde sibi refragantem.

IV. OFFICIUM.

Officium ajunt ab *officiendo*, quod nemini officiat, vel noceat. Hoc rectè refellit August. Dathus ex sententia D. Ambrosii, in lib. de Officiis, dum inquit, *Officium, littera O mutata, quasi officium dicitur, propter decorem sermonis.* Hæc Donatus in Adelph. planius id ostendit, inquiens, *Officium dicitur, (8) quasi officium,*
ab

(8) *Quasi officium.*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum.

ab efficiendo, quod unicuique personæ congruit. „ Itaque
 „ *efficere officium*, pro facere, aut curare, Plautus dixit
 „ Bacchid. 4. 4, 103. *Vestrum curate officium, ego efficiam*
 „ *meum*, Similiter Sticho, *Pro opibus efficitur nostra munia*,
 „ id

rum. Rectius tamen Vossius ab *Officiendo* deduxit, sed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *Efficere*, significavit illud verbum, sed *Facere aliquid circa aliquem*, sive Bonum id fit, sive Malum. Usus quidem Verbi maxime hæsit in deteriore sensu, ut significet, quoddam quasi obstaculum opponere alicui, impedimento esse, vel facere aliquid, quod impedimento sit. Sallust. Catil. 51. *Haud facile animus verum provider, ubi illa* (scil. ira & similes affectus) *officiunt*. Et Jug. 52. *Acie, quo hostium itinere officeret, latius porrigit*. Sed id neutiquam impedit, quo minus *officium* etiam in meliorem accipiat partem, & significet munia & facta obsequii. Nam sic prorsus etiam *Obstare* proprie quidem denotat circa aliquem stare, quocunque tandem consilio & effectu; at dein usu, idem potissimum, quod officere, impedimento esse seu ita stare, ut impedimento & obstaculo sis: *Obstetrix* vero inde formatum, in contrariam seu meliorem partem sumitur pro muliere, quæ aliis in partu adest & adstat, parata ad auxilium ferendum. Vide & quæ de *Vadibus* & *Vadimonio* disputavimus supra ad Cap. XV. not. 15. Eadem porro significatio est particulæ *Ob* in *Observare*, *Obsidere*, &c. ut modo in bonam, modo in se-

quiores partem sumatur. Ceterum ab *Officiendo* derivatur etiam *Offector*, h. e. ut Festus ait, *colorum infector*. Sed accuratius Idem in voce *Infectores*, distinguit hosce & *Offectores*, hoc modo, *Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt; Offectores, qui proprio colori novum efficiunt*. Viri Docti legi hic volunt *Officium*, quod nec Ego repudiem: sed non explicant differentiam in significato harum vocum ex verbis Festi. Ego crediderim voluisse Festum, *Infectores* esse, qui colorem rei cuiuscunque priorem seu nativum plane mutant, at *Offectores*, qui proprio seu priori colori novum addunt, & ita proprium seu priorem miscet & temperant novo. At longe aliter, quam Festus, Cornelius Fronto hæc voces distinguit. *Infector colorem mutat, Offector officio obest*: sed forsitan leg. *officiendo*, ut sensus sit, *officiendo obest* nativo colori, dum adulterat eum, & alio colore addito miscet. Utcunque sit, ex hac derivatione liquet, *Officere* notare proprie aliquid facere circa alium hominem aut aliam rem. Unde & *Officina*, locus, ubi res nativa mutatur arte & operâ in aliam quamcunque formam, seu eam, quam usus requirit. Sic *Officina Fabri* Phædr. fab. 65.

„ id est , ut in Rnd. loquitur , *conficimus nostra officia* :
 „ Trucull. *Lepide efficiam meum officium*. Et Lucretius
 „ lib. 4. *officium utilitatis* dixit , de membris corporis lo-
 „ quens , *Utilitatis ob officium potuisse creari* , id est , ob
 „ effectiōem , ut efficerent utilitatem.]

V. L U D U S.

L *Udus* , ajunt , *quod longissimè absit à lusu* , citantque
 (9) Quintilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille , ut mo-
 nui , irridet illos , qui talia docent. Dathus malè se
 expedit à quæstione , dum disputat , *ludum literarium* ,
 non ad graviores disciplinas pertinere , sed ad Gramma-
 ticam & pueriles institutiones , qui utique *lusus* est præ
 majoribus & altioribus scientiæ & philosophiæ studiis.
 In quo quantum fallatur , non est difficile explicare ,
 quum constet , gravissimorum Oratorum scholas vocari
ludos. Cic. de Orat. *Isocrates magister istorum omnium* ,
cujus è ludo , tanquam ex equo Trojano , innumeri principes
exierunt. Sed etsi demus , Dathum vera dicere , non
 tamen propterea *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus
 igitur primævam *ludi* etymologiam , tum deinde
 ad ludum literarium accedemus. Cui quæstioni ut re-
 ctius satisfaciam , illud admoneo , literam Græcam γ ,
 (10) perpetuò verti apud Latinos in u , ut *φύω* , *fuo* , *λύω* ,
luo , *φύγξ* , *fuga* , sic à *Lydiis* , *ludus* dictus , imò & ip-
 sos *Lydios* , *Ludios* vocat Plautus in Aulularia. Histo-
 riam sic narrat Herodotus in Clione : Ajunt *Lydii* ipsi
 sese ludos invenisse , qui etiamnum apud Græcos cum
 illis communes sunt ; simul autem hæc invenisse , & in
 Tyrrheniam , hoc est , Thusciam , colonos deduxisse ,
 idque

(9) Quintilianum.] Adde Festum in voce *Militem* & *Schola*.

(10) Perpetuo verti &c.] Aliquando tamen etiam in I. Unde à *φύω* etiam *Fio* , ab *ύλγ* *Sil-*

va , ab *ἄστυλ* *Asylum* , ab *ῥῆμα* *Hiems* , ab *ῥιός* *Filius* , à *σῦκα* *Ficus* &c. Sed tamen revera in U sæpius vertitur.

idque hunc in modum accidisse referunt. Tempore Atydis, Manis regis filii, annonæ difficultas per universam Lydiam valde grassabatur, adeo ut Lydii, qui tunc miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, diversa pro se quisque excogitaverint; inventumque tunc ab eisdem alexæ tesserarumque ludum, & pilæ cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vindicant Lydii. Porro ad famem discutendam, alterâ quidem dierum in totum lusibus occupantur: ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; alterâ verò à lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Hefychius tradit, à Lydiis inventa spectacula, & hinc Romanos dixisse *ludos*. Suidas λυδιαῖον, & λυδιζιον, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, (II) *ludus* pro exercitatione capitur, ut, *ludus*

(II) *Ludus pro exercitatione.* Sine ullo dubio verum est etymon, quod adtulit Sanctius. Nam Romani Ludos scenicos, quos κατ' ἐξολὴν *Ludos* appellarunt, acciverunt à Tyrrhenis, qui origine sua erant *Lydi*, seu *Ludi*. Hinc ergo à Romanis homo, qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur & *Ludio*, res ipsa *Ludere*, & inde *Ludus*. Porro idem ille *Ludius* Etrusca voce etiam *Hister* dicebatur, & inde Romanis *Histrion*, in qua eadem plane literæ Radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce חצצר h. e. *tuba*. Scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda. Histriones porro ad tibæ modulos cantabant, saltabantque. Vid. Liv. VII. 2.

& Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique & *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diversæ. Ceterum *Ludus* pro schola proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tirones gladiatores ab lanista exercebantur & instruebantur, quia isthic quasi simulachrum pugnæ ludebatur, & simul ludis publicis illi præparabantur. Passim itaque ea vox hoc maxime sensu occurrit: Suet. Cæs. 26. *Tirones neque in ludo, neque per lanistas, erudiebant.* Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorium erat edificaturus.* Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam depressus in ludum gladiatorium.* Tacitus Hist. II. 62. *Ne equites Rom., Ludo & Arena polluerentur, h. e. discendo & exercendo artem gladiariam.*

lus pila, Græcè, *γυμνασία* : *γυμνάσιον*, exerceri in palæstra, in haltere, in disco, & multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus literarum*, id est, *gymnasium*, vel exercitatio literarum.

toriam. Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam & oratoriam, sed illam maxime. Plautus Bacchid. I. 2. 21. *Non omnis atar, Lyde, ludo convenit.* Tac. Ann. III. 66. *cui literarium ludum exercere, vetus ars fuit.* Cicero Famil. IX. 18. *Quod, ut Dionysius Tyrannus Corinthi*

dicitur ludum aperuisse, sic ego, sublatiis judiciis, amissa regno forensi, ludum quasi habere caperim. Ubi prior est ludus Literarius puerorum, ut posterior ludus Oratorius virorum, Hirtii, Dolabellæ, &c. qui apud Ciceronem se exercebant in arte Oratoria, ut ipse nos docet Famil. IX. 16.

VI. P A R C Æ.

Servius in illo Virgil. *Sic volvere Parcas; Dicuntur,* inquit, *Parcæ per Antiphrasin, id est, contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic Lucus, quod non luceat; Bellum, quod nulla res bella in eo sit.* Augustinus Datus ibidem, post Servium, non probat Antiphrasin, longamque texit disputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit *Parcas*, quia parcè nobis vitam tribuant. Nam, ut ait Plinius, *quid tam circumcissum, quid tam breve, ut hominis vita longissima?* Sed nobis Varonis sententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. sic: *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse hujusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo; neque præter hos aliis partitionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina Parcæ tribus fecisse, à pariendo, & à nono atque decimo mense; (12) nam Parca, inquit, immutata litera una,*

(12) Nam Parca, inquit, immutata &c.] Verior haud dubie hæc est origo Parcarum, præ reliquis à parcendo, vel à parti-

endo petitis. Neque tamen partem Parcas dici à Partu quasi Partas, immutata litera una, scilicet. T. in C. quod vult Varro, sed quasi

à partu nominata: Item Nona, & Decima, à partus tempestivi tempore. Hæc Gellius. Parcæ autem tres finguntur Jovis filiæ, quarum nomina & officia hoc versu explicantur, *Clotho colum retinet, Lachesis net, & Atropos occat.*

<p>quasi, <i>Paricas</i>, vel <i>Particas</i>. Similis elisio in <i>Fecundus</i> pro <i>Fenicundus</i> à <i>feus</i>, <i>Facundus</i> à <i>factus</i>, <i>Maurus</i> & <i>Matina</i> à <i>Maurus</i>, <i>Fibula</i> à <i>figo</i>, <i>Vinea</i> à <i>vi-</i></p>	<p><i>tis</i>, <i>Paricida</i> ex <i>Patericida</i>, <i>Semen</i> pro <i>Serimen</i>, <i>Germen</i> pro <i>Gerimen</i>, <i>Surculus</i> quasi <i>Suriculus</i> à <i>Surus</i>.</p>
--	--

VII. EUMENIDES.

Quas Latini *Furias* appellavere, Græci *Erinnyes* & *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tisiphone, necnon Alecto, & dira Megæra.

Quidam *Eumenidas* dictas putant, ab *εὐμνία*, id est, benevolentia: *εὐμνία* enim est *placo*; quia minime sint benevolæ, sed immites & diræ. Dathus interpretatur bene furentes, ab *εὖ* bene, & *μαίω* furo. Sed fallitur; nam eo modo per æ diphthongon scriberetur *Eumani-des*. Propius verò, qui dixerunt, dictas κατ' εὐφροσύνην, id est, ut bene ominaremur; (13) in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur, ut, *vita*, pro morte, & *maclare*, pro cremare, & *recte*, pro non. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* pro-

<p>(13) In templis enim omnia mala &c.] At vide quæ notavimus ad Cap. XIV. nota 22. & seqq. Neque vero Vox <i>Vita</i> pro Morte usquam directe ponitur, sed mortui dicuntur <i>Vixisse</i> & <i>Vita</i> funcli: Sic neque <i>Maclare</i> pro Cremare; sed forsan voluit San-</p>	<p>ctius <i>Adolere</i>, de quo Vide d. cap. n. 23. ut de <i>Maclare</i> n. 24. Denique <i>Recte</i> non proprie in templis aut sacris ponitur pro Non, sed & promiscuo ac vulgari in usu passim ita adhibitum in Comædiis reperitur, ut ostendimus d. cap. n. 25.</p>
--	--

propriè pias & mites appellari contendo; (14) quod ex Suida non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latine vertebam, *Eumenides*, *Erinnyes*, *subterranea dea*: accepisse autem ajunt eas nomen (*Eumenidum*) ab *Oreste*: tunc enim primum ab eo *Eumenidas*, id est, mites & pias, quoniam eas expertus sit propitias, ferunt appellatas; quibus & ille, maternæ cædis in *Areopago* absolutus, *nigram ovem* sacrificavit: & paulo post; *Has & Æschylus in Eumenidibus*, à *Minerva* fuisse placatas in *Orestis* judicio tradit, obrinuisseque ab eis, ne in *Orestem* terribiles insurgerent; unde eas *Eumenidas*, id est, propitias, vocavit. Hæc ex Suida.

(14) *Quod ex Suida &c.*] Et | sium instit. Orat. lib. IV. c. 13:
Sophoclis Scholiaste. Vide Vos- | n. XI.

VIII. OTIUM.

O Cium dictum volunt, quod non ocyus sit & velox, sed segne potius tardumque: nam Græcis *ocys* velox est; ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus à celeritate nascendi, & *ocyus* adverbium. Hæc destruere dum conatur Dathus, ineptè philosophatur nescio quid de vita contemplativa & activa; quod scilicet in ocio celerius moveatur mens, quam in actione rerum. Itaque asserit, *ocium* à celeritate mentis nuncupativum: & præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per C, & Y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis *otium* & *negotium* per y scripsit? Pierius in Virgil. *otium* per T omnino scribi debere contendit. Aldus in Orthographia sic, *Otium cum T*, libri veteres; & *Q. Papirius Grammaticus his verbis*, In his syllabis sonus literæ Z immixtus inveniri tantum potest, quæ constant T & I, & eas sequitur vocalis quælibet, ut *Tatius*, *Otia*, *Justitia*, & similia. Cujus ego sententiam sequor libentius, quam eorum, qui induciæ & *ocium cum C* scribunt, *Donati*

nati auctoritate adducti. Eum enim scripsisse dicunt, induciæ dictæ, quod inde ocium; *quod falsum puto: Potuit enim scribere*, indutiæ dictæ, quod inde otium; *quod sententiam meam confirmare videtur: cui subscribunt antiqui lapides. Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur Otium; An verò necesse erit omnium verborum origines & etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus, teste Varrone, ad mille verba in Latina lingua, collegit, de quibus ratio reddi non posset: hæc enim vocat primigenia; qualia sunt, lego, scribo, sto, sedeo; (15.) sic fortasse otium, unde, negotium, quasi nec otium.*

IX. COE-

(15) *Sic fortasse Otium.*] Non absurde tamen ab *Utor* derivatur, quoniam in otio rebus quibuscumlibet pro arbitrio vivimus in maximam nostram utilitatem, quam assequi in rebus turbatis haud ita facile possumus. Quas alias adferunt Martinus & Vossius hujus vocabuli origines, infra hujus verisimilitudinem pono. Cicero de Offic. II. 1. *Id tempus consumebatur omne in legendo; scribendi otium non erat: h. e. scriptione Uti non poteramus. Sed & hinc otium pro ipso studio seu scholis, quibus non utebantur, nisi qui in otio agebant* Cicero Parad. cap. 1. *Illa ipsa, quæ vix in Gymnasiis & in Otio seorci probant.* Gellius VIII. 3. *Qualia quidem in Philosophorum otio disputantur.* Hinc & pro Pace, Tacit. Ann. I. 2. *Cunctos dulcedine otii pellexit*, scilicet Augustus. Plaut. Trucul. I. 1. 56. *Re placida atque otiosa, victis hostibus.* Ceterum pro *Uti* dixerunt Vetusissimi *Oeti* vel *Oisi*, unde facile *Otium* deduxeris. Sed tamen, ut vere dicam, neque hæc satis

se mihi approbat significationis Analogia, idcirco, & quia composita ejus vocabuli origo, nec Græca, nec Latina in Lingua reperitur, derivare malim *Otium* ab Hebr. *נו* tempus. Hebræorum enim litera *ו* respondit olim literæ Græcorum & Latinorum *O*; ut vel ex ordine literarum constat. Sic ab *עשיר* *Osfiris*, à *עיר* *Orbus*, à *ערה* *Olympus* pro Cælo, quia omnia Tegit. Forte & à *עלה*, *ascendit*, derivari debet Latinum *Oleo*, de quo supra ad Caput XIV. not. 23. egimus, & quod notat *cresco*: Nam qui crescit, ascendit in altum. Planè ut hoc ipsum *Altus* est a Verbo *alor*, h. e. nutrior, atque adeo notat proprie eum, qui bene nutritus crevit in altum. Sæpe tamen illud *ו* transit etiam in literam A, sed tunc maxime, quando ejus sonus vel signum isti literæ additur vel subjicitur, ut liquet ex Nominibus Propriis cum Vocabulo *עבר* in regiminis forma compositis, ut *Abdimelech*, *Abdastartes*, &c.

G g g

IX. CÆLUM.

Cælum à celando deducunt, quòd patens sit, nec coopertum; sed nemo scribit *celum* sine diphthongo æ, vel œ: illo modo dicitur à cælando, id est, pingendo; hoc autem à Græco κοῖλος, id est, cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem Orbis absoluti globatam esse, nomen inprimis, & consensus in eo mortalium, Orbem appellantium, sed & argumenta rerum docent*: ibidem cap. 4. *Cælum quidem haud dubie celati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* Hæc Plinius. At M. Varronis verba, licet corrupta, diversum sentire videntur: is igitur libro 4. Analogiæ sic inquit, *Cælum dictum scribit Ælius, quod est Cælatum: aut à contrario minime Celatum, quòd apertum est; non male, quod posterius Ælius; multo potius, celare à cælo, quam cælum à Cælando: sed non minus illud alterum de Cælando ab eo potuit dici, quod interdum celatur, quam quod noctu non celatur omnino. Ego magis puto, à chao cavum, & hinc cælum; quoniam, ut dixi, hoc circum supraque, quod complexu continet terram, cavum cælum. Itaque dixit Andromacha, Nocti, Quæ cava cœli signitinentibus conficis bigis; & Agamemnon, in altissimo cœli clypeo: Cavum enim clypeum: Ennius item ad Cavationem; Cœli ingentes fornices. Quare ut à cavo cavea, & cavale, & convallis, cavata vallis, & cavadium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cabo; à cavo cælum.* Hæc Varro. Cui astipulatur Lucretius, cum dixit, *Caulas ætheris.* Ego itaque (16) *cælum*, cum œ scribo,

(16) *Cælum cum æ scribo.*] Sic plerique. Quin & ipse sic scribere sum solitus, quum id postulare videatur origo vocis, quæ commodissime & proxime à Gr. κοῖλος, derivatur a plerisque. Sed tamen valde dubito de hac ejus

Orthographia, atque ideo etiam de Etymologia. Nam certe Aldus ex Lapidibus scripsisse Veteres ostendit *Cælum*: quod firmant exempla a Cellario allata ex Grutero & Aliis, licet alibi repeniat quocumque, sed rarius, Cæ-

bo, cum Doctissimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puto; quæ sic legenda censeo, *Cælum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.*

Atque hæcenus de novem nominibus, quæ Augustinus Dathus suscepit confutanda: Nunc nos ad alia transeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis & Rhetoricis per Antiphrasin dicta passim adducuntur.

Cælum. Sed vel maxime priorem videntur scripturam probare illæ vocabuli Etymologiæ, quas ipsi Veteres dederunt. Nam Aelius apud Varronem, tum Plinius & Isidorus, à *Cælando* derivant, quia *Cælum* stellis aliisque figuris videtur cælatum. At Varro lib. IV. directe & proxime a *Cavo* deducit, non a *Καίλος*; Nam ipsam hic spectat vocem *Cavi*, non ejus significationem, & ideo illius quoque vocis ety-

mon a *chao* repetit. Quid ergo aliud hinc possumus colligere, quam Veteres A, non O, in scribenda hac voce adhibuisse, seu scripsisse *Cælum*, non *Cælum*. Nam si *Cælum* fuisset scriptum, Varro haud dubiè, non a Lat. *Cavum*, sed a Gr. *Καίλος* id proxime derivasset. Vide & supra ad Cap. XV. n. 21. ubi & vulgatam Plinii lectionem asserui contra Sanctium.

X. MORUS.

Plinius lib. 16. cap. 25. *Sicut Morus, inquit, quæ novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum.* Ex his Plinii verbis multi ansam cepêre, ut docerent, *morum* dici per antiphrasin, quia minimè sit stulta: *μωρός* enim stultum & dementem significat. Alciatus in Emblematis, postquam dixit de Amygdalo, subdit,

*Senior at Morus, nunquam nisi frigore lapsa
Germinat, & Sapiens nomina falsa gerit:*

At verò nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberem. Res autem sic se habet: Multa nomina apud Græcos scribuntur per *av* diphthongon, quæ La-

G g g 2

tini

mini nunc per *au*, nunc per *o*, enunciarunt; ut ταῦρος, *taurus*; αὐλή, *aula*, Καύκας, *Caucasus*, αὐρίον, *aurum*. Orata, inquit Festus, genus piscis appellatur, à colore auri, quod rustici Orum dicebant, ut, auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædixit, quod & duobus annulis aureis & grandibus uteretur, Oratum dicunt esse appellatum: Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos, *au* migrabat in *o*, ut *cauda*, *coda*; *Caurus*, *Corus*; *plaustrum*, *plostrum*; *cautes*, *cotes*: *caudex*, *codex*; *plando*, *plodo*, *explodo*; *Plantus*, *Plotus*; *cautio*, *corio*, ut apud Plautum, *Nihili cotio est*. Eodem igitur pacto ex *μαυρός*, id est, obscurus & niger, fit *morus*, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam (17) apud Græcos in usu est *μοῖρα*, pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani faciunt *o*: ut, *Taurus*, *toro*; *aurum*, *oro*; *laus*, *loro*; *pausas*, *posas*; *Maurus*, *Moro*, *moral*; *laus*, *loor*; *laudare*, *loar*; *Paulus*, *Polo*; *cauda*, *coda*; *causa*, *cosa*; *paucum*, *poco*; *audire*, *oyr*; *auditus*, *oydo*; *cautum*, *coto*; *caules*, *coles*. Ita Italicè *Moro* significat fuscum; ut apud Tassum in *Amadigi* canto 57.

Un Gigante nel volto arscio, & moro.

(17) *Apud Græcos in usu est.* Immo & ipsum *μοῖρα* pro fructu. Unde idcirco rectius deducit Vossius Latinam vocem, licet repugnante prologia: nam *Morus* & *Morum* priorem habent longam, & forsitan ideo, quia ipsi

Veteres verum vocis etymon ignorarunt, atque adeo per Antiphrasin a Gr. *μαυρός* crediderunt derivatam, quod sane sensisse videtur Plinius, licet ei neque Nos hac in parte subscribere velimus.

XI. MILES.

FEsti Pompei hæc sunt verba, *Militem Ælius à molitia, nat' ἀντιφρασιν*, (id est, per antiphrasin) dictum putat, eo quod nihil molle, sed potius asperum audierat: sic ludum dicimus, in quo minime luditur. Hæc ille, satis ineptè. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari test.

test. *Miles*, inquit, appellatur, vel à malitia; id est, duritia, quam pro nobis sustinet; aut à multitudine; aut à malo, quod arcere milites solent; aut à Græco verbo χίλιος, unde χίλιας δὲ tractum est: nam ita Græci τάγμα, & mille hominum numerum, appellant; quasi millesimum quemque dicas; unde ipsum quoque ducem χίλιάρχον appellant. Hæc ille. Ex his autem opinionibus postrema verior, & aptior est, utpote quæ Græcæ origini magis quadret. (18) Itaque miles propriè dicebatur, qui unus è mille non sine dignitate nomenclaturæ vocabatur. Nos dicimus de xxiv. rectoribus Hispalensibus, *Et veynte y quatro de Sevilla*. Verba porro Ulpiani male citat, & interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

(18) *Itaque miles proprie &c.*] Vere Miles a Mille deducitur, quod vocabulum olim Mile scribebatur. Scilicet temporibus Romuli quæque tribus mille homines conferebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur Miles, quasi milesimus, seu unus ex illis mille vel millesimis. Qui vero his mille Millesimis seu militibus præerat, à Tribu, quæ hos mille conferebat, Tribunus appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabuli Miles. Quæ quum

tam leniter fluat, & ultro nobis offeratur ab ipsiſ Veteribus, Varro, Ulpiano, Eutropio, Isidoro, ac recipiatur a Valla, Onufrio, Sanctio, Vossio, Aliisque, facile patior eam irrideri, & inconditam pronunciarî ab iis, qui nihil melius habent, quod adferant, & tantum longe petita ex Græcia, heic obscura, nobis ingerunt. Vallam a Sanctio heic accusari nollem, quum recte prorsus verba Ulpiani *Millesimum quemque* d. l. exposuerit.

XII. SIMULTAS.

S *Imultas*, inquit Festus, dicta ex contrario, quia minime sint odientes se simul. Hæc ille. (19) Sed cur non po-

(19) *Sed cur non potius à simulando.*] Addit hoc ipsum etiam Festus: *Potest*, inquit, & à simulatione dicta existimari, quia simulate loquuntur ad invicem. Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares solet esse æmula-

tio, & quæ inde oritur, invidia ac contentio, unde tandem directe pro odio & inimicitia etiam palam exercita passim ponitur. Hoc certum, *Simultas* dici per contractionem pro *Similitas*, ut *Facultas* pro *Facilitas*. Vide Vossium,

potius à *simulando*, quum qui latenter dissentiant, semper simulata loquantur, donec vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensensi assentior. *Simultas*, inquit, est latens odium; ea *simultas* plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

„[Videtur antiquitus *simultas* significasse pactum, „ five quod inter duos simul convenisset, quasi *Simulitas*: postea usurpatum, pro tacita conventionem mutui odii. Plebs quidem Romana, *simultatem* sic videtur usurpasse, velut ex Hygino apparet. Fab. 50. Cum „ multi Peliae filiam peterent, Pelias *simultatem* his constituit, ei se daturum filiam, qui feras bestias ad currum „ junxisset. Et Fab. 22. Æeta Jasoni hanc *simultatem* constituit, si vellet pellem auratam auferre, tauros eriperet „ jungeret jugo.]

XIII. V I O L A.

Violam dictam volunt quidam, quasi non violatam, vel non violandam. Ineptè tanè, (20) quum *violo* verbum à voce *viola* ducatur: nam *violare virginem* est deflorare, & violæ colorem inferre; ut latius in nostris Ori-

(20) Quum *Violo* verbum &c.] Id vero, licet Sanctii Origines non viderim, & proinde ejus rationes examinare non potuerim, ineptum pronunciare non vereor. *Violo* & *Violentus* omnino deducuntur à *Vis*. Sicut a *Lux*, *Luceo* & *Luculentus*. *Violare* autem *Virginem* notat vim ei inferre, vi facta contaminare pudicitiam ejus. Hinc ad res alias transfertur, veluti, *violare fœdus*, *amicitiam*, &c. Sed sæpissime simpliciter & absolute ponitur pro vim facere. Liv. I. 9. id clami-

tatum, ne quis violaret puellam, h. e. vi raperet, auferret. Sueton. Cæs. cap. 89. Plerique eodem patione, quo Cæsarem violaverant, se interemerunt. Hinc pro duriter & aspere alloqui al. Liv. II. 56. Ne verbo quidem violatis Consulibus. Sic passim *Violentus* homo est homo vehementis ingenii & verborum factorumque: Liv. I. 46. Ne duo violenta ingenia conjungerentur. Sueton. Aug. 51. *Violentius* conqueri. Ceterum *Violam* quod à Græco ῥα, derivat Sanctius, prorsus probo.

Originibus ostenditur. Alii minus malè, à *vi olendi*. Sed melius à Græca *Ion*, more diminutivorum: idque eo melius potest persuaderi, quod Æoles, unde plurima Latini sibi deflexerunt, scribebant *Fion*, digamma Æolico, ut ait Terentianus. Et digamma Æolicum verti apud Latinos in V. tritum est; ut, *ois*, *ofis*, *Ovis*; *oon*, *ofon*, *Ovum*; *oinon*, *Foinon*, *Vinum*; *Τάος*, *Tafos*, *Pavo*; *aion*, *aifon*, *Aevum*; *oia*, *Foia*, *Via*; *oi-deo*, *Foideo*, *Video*; *Is*, *Fis*, *Vis*; & verbum *Vapulo*, ab *Apolluo*, *pereo*, vel *Apolumai*, *peribo*; Æolicè *Fapolo*, inde *Vapulo*, *pereo*, vel *doleo*. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, *vapula*, & *peri*, & *plora*, & *jubeo te plorare*. *Formiæ* unde dicantur, indicat Strabo his verbis, *Urbs a Lacedæmoniis condita*, prius *Hormiæ dicta*, διὰ τὸ ἑυορµον, id est, propter portus bonitatem & commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma Æolico hi sunt:

*Nominum multa inchoata literis vocalibus
 Æolicus usus vertit, & digammon præficit.
 Æolica Dialectos autem mista ferme est Itala.
 Hesperon quum dico Græce, Vesperum cognominat;
 Estia sic Vesta facta: Vestis Esthes dicitur:
 Hina quem Græce vocamus; Vim jubet me dicere:
 Ear est multis in usu, & magis poëticum est;
 Er enim nativa vox est: ille Ver hoc distitit.
 Quos Homerus dixit Eneïous, ille Venetos autumat:
 Et viola flos nuncupatur, quem Græci vocant Ion:
 Et Iolaos, ille Violens: crede Marco Tullio:
 Quamque Itun dicunt Achæi, hanc Vitem gens Æoli.
 Plura Sappho comprobavit, Æoles & cæteri.*

Vomo etiam, & *Vomer*, seu *Vomis*, ab *ιμῶ*, vel *ιμῶν*, (*vomo*) & *Vomica*, quod semper evomat sanguinem.

XIV. ÆGER.

Æ Ger, inquiunt, ab ago, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco αἰ αἰ, quod est doloris signum & querelæ. (21) Alii ab αἰάζω, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab ago, eo quod agatur infirmitate vel tristitia: & agere vitam, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema pex omnia duco.* Sed placet ab αἰ αἰ.

(21) Alii ab αἰάζω.] Mihi hoc etymon præ reliquis omnibus videtur vero proximum. Nam ab αἰάζω, unde & αἰαγμα lamentatio, commode deduxeris αἰαγός, quod olim in usu fuisse

potuit. Et hinc Latini elisa litera A, propter concursum plurium vocalium, suum Aeger pro Aeager videntur formasse, sicuti Cogo dixerunt pro Coago, Deo pro Deago, & similia.

XV. DIS, PLUTO.

D Is, inquiunt, quia minime dives. Quod ex Quintil. lib. 1. cap. 6. eliciunt, quum potius, ut diximus, Quintilianus hujusmodi etymos irrideat & infectetur, Cic. 2. Natur. Deor. à divitiis videtur deducere, *Terrena*, inquit, *vis omnis atque natura Diti patri dicata est: ui Dis, ut apud Græcos Πλευτων, quia & recidunt omnia in terras, & oriantur è terris.* Hæc ille. Cui consonat Ovid. 1. Metamorph.

— *Itum est in viscera terra,*
Quasque recondiderat, Stygiiisque admovent umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Itaque sine Antiphrasi, (22) Dis à divitiis, quas possidet,

(22) Dis a Divitiis.] Immo quasi quoniam revera Dives habebatur per contractionem dicitur Dis pro Pluto, sic etiam a Divitiis Græce dictus. Vide & Vossium.

fidet, aut divitiæ à Dite, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

XVI. PONTUS.

PUdet referre *Ponti* etymon: olet enim facem Grammaticorum. Dicunt isti, *quasi sine ponte*: quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedum lædat*, vel à *labando*, quum Græcè sit *λάας*; & *petra*, quia *teratur pedibus*, aut *pedem terat*, quum sit *πέτρα*, vel *πύρα*. Itaque *Ponti* etymon Latine reddere imperitiæ fuit. Nec etiam necesse fuit *Ponti* etymon scrutari, quum pro mari accipitur: (23) nam propriè mare non significat,

(23) *Nam proprie Mare &c.*] Dubitem sane, immo putem esse proprium Maris Euxini vocabulum, vel saltem ei *κατ' ἐξουχίαν* tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante Euxinum est, veluti Minoris *Ponti* ante Majorem: & *Hellepontus* Freti ante Propontidem. Etymon *Ponti* recte forsan à *πόνος*, labor, ut monuerunt jam alii, deduxeris; quia periculosa & laboriosa illic erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portibus & stationibus destituebatur, unde & olim *Ἀξίον*, quasi *importunum adventantibus*, Græci crediderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec sine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen *Mari* huic

impositum propter exantlatos illic labores; & sic ad alia quoque *Maria* dein translatum, sed & cum regione vicina quoque tandem communicatum ea ratione, qua passim apud Græcos & Latinos IN Urbe aut Mari aliquid factum dicitur, quod in agro suburbano, aut in terra mari proxima accidit. Vide me ad Aelianum Var. Hist. II. 25. 6. Quin ipsum illud *Hellepontus*, quod manifeste est primitus ipsius Maris nomen, tamen æque ac *Pontus*, regionem illi adjacentem quoque notat. Corn. Nepos in Pausan. 2. Pausaniam cum classe communi *Cyprum & Hellepontum miserunt, ut ex his Regionibus barbarorum præsidia depelleret.* in Timoth. 3. *Defecerat Samos, descierat Hellepontus.* Hinc jam Homo istius Regionis dicebatur *Hellepontius*, Cicero Fam. XIII. 53. *Commendo tibi ne-*

G g g 5

gotia

842 LIBER QUARTUS CAP. X.
 cat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates Rex.
 Unde Juvenalis, *Festino ad nostros, & eam transeo*
Ponti. Ibi est *Pontus Euxinus*, & ita *Pontus* accipitur
 pro mari, ex parte totum; ut *Fretum* pro mari, quum
 sit *Fretum* propriè, quod Græci vocant *Porthmon*, à
servendo, quod ibi maximè fervet aqua: nos vocamus
Estrecho. Denique passim Græcè legas, *πόντος ἁλὸς*,
 id est, *Pontus Maris*, & *Freta Ponti*; ut *aquor maris*.

gotia ejus, qua sunt in Hellepontio, & si quid habebit cum aliquo Hellepontio controversia, ut in illam *διολκυσίς* rejicias. Adde vocem *Pontus* factam esse communem & appellativam, non Terræ, sed Maris, & inde derivata *ποντικός*, & similia, *Maris* semper significationem præferentia. Ex quibus omnibus colligendum videtur, vocabulum hoc primitus impositum Mari Euxino, & sic dein communicatum cum adjacenti Regione potius, quam

contra. Bochartus tamen in suo Phalegi I. 10. in eo consentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin litterarum sic appellatam, quasi terram *Botna* vel *Botnim*, h. e. *nucum*, quæ frequentissimè in ea: Unde & à Latinis scriptoribus sæpe *Ponsicarum Nucum*, ut præstantissimarum, mentio sit. Neque absurdum sane illud, licet verum non putem.

XVII. PELAGUS.

Solent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim *πέλαγος* à *πέλας*, id est, *propè* & *γῆς*, id est, *terra*: quia non *propè*, sed *longissime abest à terra*. Sed *pelagus* propriè mare non significat, sed profunditatem maris, Hispanè, *Pielago*. In Evangelio D. Matthæi legitur, *πέλαγος τῆς θαλάσσης*, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. (24) Crederem dici *pelagus*, à *πέλας, prope*; quia *prope*

(24) Crederem dici *pelagus* &c.] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. *יָם סוּף* Rivi deduxere. Sicut & æquens vocabulum *Charonitis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ portuorem signifi-

carit probante Vossio, quem vide. Certe *χάρων* non à *χαρῶν*, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam à *χάρων*, quo propriè *lucios habens oculos* notatur, cum nihil *Charon* tribuatur ab

prope litus statim pelagus est, id est, profunditas maris.

XVIII. CHARON.

L Ilius Gregorius Giraldus de Diis gentium sic ait, *Charon Deus infernus, dictus per Antiphrasin, quasi Acheron: alias tamen etymologias Phornutus adducit, quas non satis probo.* Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. *χάρων*, inquit, à *χαίρω*, id est, gaudeo, quia transitus Lethei fluminis ad sedes beatorum maximo cum gaudio fiat. Sic ille. Invenio & *χάρων*, pro leone, *ἀπὸ τῆ χαροπότις*, id est, ab splendore oculorum. Huc videtur Virgil. *Æneid.* 6. respexisse, *Stant lumina flamma*: & Ovid. *Metamorph.* *Rubra suffusus lumina flamma.* Seneca in *Hercul. Fur. act.* 3. *Concava lucent genæ*: sic enim legendum, non *squallent*. Dicuntur etiam *χαρώνια*, hiatus terræ immensi, & *χάσματα*, ex Diogene Laërtio, & Josepho Scalig. in *Æthna*; unde non male posset deduci *Charon*.

XIX. HOLOSTEON.

H Olosteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 10. *sine durtia herba ex adverso appellata à Græcis, sicut Fel Dulce: tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa rupta, in vino pota.* Hæc omnia sumpsit Plinius ex Dioscoride lib. 4. cap. 11. præter illa, *sine durtia, ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce.* Qua in parte non assentior Plinio, si modò illa Plinii sunt tam disparata verba: nam quum dicimus *fel Dulce*, non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Dioscoridem (25) non *ὀλόστιον*, sed *ὀλίστιον* legitur, id est, *perdens*

ab ullis Scriptoribus. Vide Virgilium *Aen.* VI. 298. &c. *legitur &c.* Nescio quid sibi his verbis velit Sanctius. Verum est,

(25) Non *ὀλόστιον*, sed *ὀλίστιον* in vulgatis Dioscoridis edd. legi
ὀλί-

dens coronas, quia coronaria non sit. Et verò si graminis similis est, rite vocabitur *holosteon*, id est, dura, & tota ossea, & non per antiphrasin. Doctor Laguna nostram *pillofellam* esse arbitratur, quæ ideo sic vocatur; quod minus sit horrida, villosa, & veluti spinosa.

ἀλίσιον, sed Docti interpretes ex Galeno & Plinio ostenderunt istuc liquido satis, legendum ἀλίσιον. Sed an ἀλίσιον notat *perdens coronas*? ubi hic *coronæ*? quæ pars vocis eas denotat? Ferri id posset, si legeretur ἀλίσιφθ, quod nusquam legitur. Sine dubio ἀλίσιον dicta est hæc herba,

quia tota constat ex *cauliculis*. Caules autem sunt veluti *ossa* herbarum & foliorum. Quod vero Laguna putavit fuisse *pillofellam*, id vero refutatum vide a Matthiolo, qui & figuram hujus herbæ vel fruticis exhibet in lib. IV. Dioscor. cap. 10.

XX. ORTHOPNOEA.

COelius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion, quum fere attigisset, quid esset *Orthopnoea*, id est, spirandi difficultas, subdit: *Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accepit: nam quum spirationem convertat ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnoea nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrariæ interpretationis vocabulum sumpserunt; ut fella, quæ Græci γλυκία vocant, velut Dulcia, quum sint amarissima.* Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto simplicius & rectius diceretur, (26) *Orthopnoea* ideo dicitur, quia nisi recto & extenso collo spiritum emittere non possumus.

(26) *Orthopnoea* ideo dicitur.] tile Grammaticorum inventum, Vide & Voss. Inst. Orat. IV. 13. | explodit.
11. ubi item Antiphrasin, ut fu-

XXI. LUSTRA.

Servius lib. 1. *Æneid.* sic, *Lustra*, & *Lupercalia* per contrarium dicimus: quia parum *lustrantur*. Sed quan-

quantum Servius fallatur, & jam sæpe docuimus, & de *Lustris* egimus satis in Regula quinta, quum discipulavimus, unius vocis unicam esse significationem. [Vide Cap. XIV. No. 20.]

Erunt & alia multa, quæ Grammatici, ut sunt ad errores ingeniosi, comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse, ex quibus facile intelligetur, nullam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium possit significare.

CAP. XVII.

Responsio ad quædam Objecta.

Scripsi in quadam epistola, *iusta sollemnia facere*: reprehendor in orthographia, & in significatione; (1) nam *sollemne*, inquit, est, quod quotannis fieri solet.

(1) Nam *Sollemne* inquit &c.] Crediderim quidem cum Sanctio, veram seu origini suæ congruentem fuisse Orthographiam, qua usus est, quum eam antiqui Lapides quoque probent. Sed posteriores tamen Veterum vel sic dixisse censeam *Sollennis* potius, quam *Solemnis*; Plane sicuti maluerunt tandem *Portunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Forum-na*. Porro crediderim proinde etiam hoc, primitus quidem id vocabulum, utpote tantummodo derivatum & deductum à *Sollus*, h. e. totus, integer, non tam significasse præcipuum, singulare, & eximium, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*, *integrum*, cui nihil deest, quod ad ejus integritatem requiratur: sed tamen dein-

ceps adhibitum revera etiam in significatione ejus, quod omnibus annis fieret, & quod sic usu continuo & annuo diu perseveraret. Certe Festus in *Sollo*, *Sollemne*, quod omnibus annis præstari debet. Festus autem sua hausit ex Verrio Flacco, qui vixit temporibus Augusti. Nullum igitur potest esse dubium, quin Verrius eo sensu, ut & pro eo, quod usitatum sit, illud vocabulum adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, sic Livius I. 7. *Tradito servis publicis sollemni familiæ ministerio*. Cap. 31. *Mansu certe sollemne, ut quandocunque nunciaretur idem prodigium, feriæ agerentur*. XXXVIII. 48. *In ea civitate, qua in sollemnibus verbis habet, quum triumphum deseruit: Quod bene ac se-*

let. Orthographia vera est; dicitur enim *sollemnis*, à *sollo*, voce Osca, id est, totum, teste Festo: *ennis* autem est productio vocabuli, ut in *legitimus*, *aditimus*.

felicitas Remp. administravit. Sollemnia hæc Verba quid aliud quæso sunt, quam Usitata, & longo usu continuata? Phædr. in Præfat. lib. 3. Ergo hinc abesto Livor, ne frustra gemas, Quoniam mihi sollemnis debetur gloria, h. e. talibus meritis tribui solita. Pom. de Or. juris §. 6. Ex his legibus Actiones compositæ sunt, quas ne populus, prout velles, institueret, certas sollemnesque esse voluerunt, h. e. constanti usu receptas & ita singulis rebus proprias, ut aliæ, si adhiberentur, nihil valerent. Interim quicquid singulis annis fiebat, iisdem appellabatur Sollemne. Hinc passim sollemnes dies, Iudi, sacra. Liv. I. 35. conjungit sollemnes annuos ludos: unde tamen liquet, non esse Anni vocem aut significationem vocabulo sollemnis re ipsa implicitam, sed potius tales annuos dies fuisse omnes festivitati destinatos. Ceterum quoniam illi anniversarii dies erant quasi præcipui dies totius anni, & quoniam illos dies solebant festo potissimum modo exigere, hinc tandem tamen factum, ut aliquando simpliciter Sollemnis adhibeatur pro præcipuo, & maxime festo. Salust. Catil. 22. Sicut in sollemnibus sacris fieri consuevit. Et hinc Sollemnia absolute Livius I. 7. Ne extis sollemnium vescerentur. Cap. 9. cujus ad sollemne ludos.

*que venissent. Suet. Tib. 34. Sollemnibus canis pridiana obsonia apposuit. h. e. rectis, seu talibus cœnis, quales solebant exhibere diebus maxime festis. Vitell. 11. Inferias Neroni dedit, & sollemni convivio citharædum placentem palam admonuit, h. e. maxime frequenti, & festivo. Scilicet eodem modo se res habet in hoc vocabulo, quo in Ædiumus ac Ædituus. Ædiumus dicebatur eadem forma, qua Finitumus, & sicuti hoc notat rem five hominem, qui est in finibus nostris, sic illud, hominem, qui habitat in æde sacra. Sed cum tandem facilioris pronunciationis gratia diceretur Ædituus, crediderunt ipsi Veteres insigni errore, dici ita, quasi Ædis sacre Tuitorem, ut exponit Festus. Vide & Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie & genuinum fuit Sollemnis, sed per *isphoriam* deinde dictum Sollennis, idque acceptum, certe a Grammaticis, tanquam si esset compositum ex Sollus & Annus, & significasset primitus tale quid, quod omnibus annis recurrit, quum revera vocabulum fuerit non Compositum, sed Derivatium a Solus, & significavit illud maxime, cui nihil ad sui perfectionem deest. Vide & Vossium in Etymologico, sed valde fluctuantem.*

mus. Aldus in Orthographia sic ait, *Sollemne*, non *sollemne*, habent antiquissimi libri, & lapides. Analogia Solenne videtur probare, si modo à Solo anno deducitur, ut quibusdam placet. In hoc tamen plus antiquitati demus, quam analogiæ. Vide Festum in Sollo, & Osce. Hæc Aldus. Sollemne autem nec derivari ab anno, nec significare, quod solet quotannis fieri, hæc testimonia demonstrabunt. „ [Livius lib. 1. Ludicrum fuit; equi, „ pugilesque ex Hetruria acciti; solemnes deinde annui „ mansere ludi: & lib. 5. Ut matronarum, sicut viro- „ rum, post mortem solemnibus laudatio esset: & lib. 7. A „ consulibus ad dictatores sollemne clavi figendi translatum „ est; intermisso deinde more, digna etiam per se visa est res, „ propter quam Dictator crearetur. In sollemne ergo sub- „ auditur Institutum, vel Opus.] Horatius lib. 1. e- „ pist. 18. Romanis sollemne viris opus, utile famæ: idem „ lib. 2. epist. 1. Romæ dulce diu fuit, & sollemne, reclu- „ sa Mane domo vigilare, clienti promere jura: idem lib. „ 1. epist. 1. Insanire putas sollemnia me, neque rides? „ Plin. lib. 28. cap. 9. Certe novæ nuptiæ intrantes etiam „ sollemne habent, postes eo attingere. Virgil. lib. 12. Ha- „ beto Imperium sollemne Socer; mihi mænia Teucrici Consti- „ tuent. Cic. ad Attic. lib. 7. Tantum igitur nostrum illud „ sollemne servemus, ut ne quem isthuc euntem sine literis di- „ mittamus. Tacit. lib. 12. Et funeris sollemne, perinde ac „ D. Augusto, celebratur: idem lib. 3. dixit, Funerum „ sollemnia: & lib. 11. Nuptiarum sollemnia. Sollemne „ igitur semper significat aliquid præcipuum, integrum, „ singulare, & eximium. Sic Horat. lib. 4. Oda 11. „ Qui dies jure sollemnis mihi, sanctiorque pene natali pro- „ prio. Et Virgil. lib. 5. Annua vota tamen, sollemnes- „ que ordine pompas, id est, præcellentes. Qui locus „ decepit Grammaticos, propter annua vota. Qui sapiunt, „ scribunt sollemnis, sollicito, sollertia, sollers, id est, „ totus ars.

Sumtus, emtus, contemsi, contemptum, scribo sine p. quia verbi characteristica litera perire non debet, & à
Barbaro

Barbaro sæculo dimanavit *emptum*, *comptum*. Barbari scribebant *hyemps*, *dampnatus*, *sompniare*, *prompsi*. (2) Marius Victorinus in libro de Orthographia sic ait: *Nam hiems, & insumsit, & demsit, sine dubio per m, s, scribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, & familia istis, per p, t, scribetis vitiosè, sed ut ego scripsi, juxta m, t ponetis.* Sed de hoc latissimè Lambinus in prologo in Horatium.

Archaismon obijciunt, quum dixi, *Si pote est*. Nomen *potis* & *pote* non differt à *fortis* & *forte*, nisi quod (3) etiam in neutrali genere aliquando *potis* reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum est id, quod nunquam sine pernicali Dissidio potis est sejungi, seque gregari*: Idem lib. 5. *Nec potis cerni, quia cassum lumine fertur*: loquitur de corpore. Catul. *Quantum qui pote plurimum perire*. De voce *Potis* in masculino & foemin. multa sunt testimonia. Virgil. 3. *Æneid. Nec potis Ionios fluctus aquare sequendo*: idem *Æneid. 11. At non Evandrum potis est vis ulla tenere*. Sed hoc nemo opinor negabit. De *pote* videamus an sit Archaismos. Ci-

(2) Marius Victorinus.] Priscianus lib. x. p. 897. prorsus in contrarium tendit. In *MO* desinentia, ait, si *Vocalis* longa antecedit, *O* in *PSI* conversa, proferunt *Præteritum*, ut *Sumo*, *Sumpsi*, *Promo*, *Prompsi*. Et dein, *Emi* vero *Emptum* facit, quod indeo *assumpsu* *P* quia non potest *M* ante *T* sine *P* inveniri euphoniae causa, ut *Sumptus*, *promptus*. Manifestum ex eo saltem hoc, *Imp.* Justiniani tempore invaluisse jam illam *Scriptiōem* in ejusmodi Verbis.

(3) Etiam in neutrali genere aliquando *potis*.] Sic Terent. A-

delph. IV. 1. 5. Ita fiat, & istoc si quid *potis* est rectius. Et IV. 4, 17. fieri *potis* est, ut nequa exeat. Plautus *Amphitr.* II. 2. 61. *Quis istuc potis est fieri*. *Caſina* II. 3, 2. *Nec potis quidquam commemorari, quod plus salis plujque leporis habeat*. Immo & in Plurali, Plautus *Poen.* I. 2, 17. *Dua potis sunt plus satis negotii dare*. Merula jubet istic legi *potes sunt*; sed quum videamus *Potis* præter analogiam olim in omni genere adhibitum ipso usu, quidni ergo etiam utroque Numero? Vide etiam supra II. 10. 1. pag. 212.

Cicero de claris orat. *Hospes non pote minoris* : idem Attic. lib. 12. epist. 39. *Ego quid homines aut reprehendant , aut postulent , nescio : ne doceam ? qui pote est ? ne taceam ? quis unquam minus ?* ibid. lib. 13. epist. 37. *Hoc quidquam pote est impurius ?* Persf. Satyr. 1. *Qui pote ? vis dicam ?* Propertius lib. 2. eleg. 1. *Qui pote , quisque in ea conterat arte diem.* Câtull. *Una salus hæc est , hoc est tibi pervincendum.* *Hoc facies , sive id non pote , sive pote.* idem , *Aut si perditius pote est quid esse.* Terent. Adelph. act. 2. sc. 3. *Nihil pote supra.* Plaut. Caf. sc. Omnib. *Non pot' est impetrari* : Idem Mostell. scen. Jam pridem , *Vab , quid illa pote pejûs quidquam muliere memorarier ?* Idem Menech. scen. Ut ætas , *Ibo , atque arcessam medicum jam quantum pot' est* : Idem Persa sc. 1. *Quin si ego met totus veneam , vix recipi pote sit , quod tu me rogas.* Priscianus lib. 15. *Hic & hæc potis , & hoc pote , unde potior , potissimus.*

Celebrare regis uxorem reprehendere conantur , quod sit accusativus personæ. At Cicero pro Muræn. à nobis stat , (4) quum scribit , *Nuncii literæque celebrant eum , factum consulem* ; Idem pro Arch. ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari. Ovid. 2. Art. in fine , *Me vatem celebrate viri , mihi dicite laudes* : & lib. 1. Amorum , *Carminibus aliquem celebrare dixit.* *Celebratus & Celebrandus* passim invenies.

Ut Poëtis aliquam præluceremus facem scripsi ; nescio quid hic possint reprehendere , nisi summam elegantiam. *Lucere vel prælucere facem , cereum , candelam alicui* , selectum loquendi genus est ; aut *lucere vel prælucere* cum dativo , suppresso accusativo , ut illud , *E-*
go

(4) *Quum scribit &c.*] Disertius etiam Cicero Famil. V. 12. *Me a te potissimum ornari celebrarique velle.* Livius XLIV. 22. *Majore , quam solita , frequentia prosequenium Consulem celebratum.*

Tacitus Hist. II. 71. *Neronem admiratione celebrabat.* Sallust. Jug. 85. *Hæc & talia faciendo majores vestri seque remque publicam celebravere.*

go meis majoribus virtute mea praeluxi, supple facem, vel cereum. Suetonius August. cap. 29. Servumque praelucentem exanimasset. Plautus Cas. scen. Non mihi, Primum omnium huic lucebis novæ nuptiæ facem: Idem Curcul. sc. 1. Tute tibi puer es lautus, lucas cereum. Aurelius Victor de viris illust. Duilio concessum est, ut praelucente funali, & præcinente tibicine, à cæna publicè rediret.

(5) *Threnos deflere* dixi, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos accusativos adjungunt, ut, *servitutem servire; certamen certare, ludum ludere*: sic ὑπνῶσιν ὀδύρως, id est, deflere lugubria. Sic Cicero dixit *Casus deflere. Funera flere* Ovidius: &, *Fortuna tua flenda est*. Itaque *Fleo*, (ut & reliqua omnia verba, passivis exceptis, & substantivo) Activum est.

Debito epathlo non fraudabitur, scripsi. Si *Epathlon*, inquit, vox Græca est, quor Græcis characteribus non signatur; deinde quor in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo, sive Græcis, sive Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, & aptissimè in sexto casu, cum suo adjectivo, collocari. (6) Græcos autem sexto casu non carere, jam probavimus.

Prorsam

(5) *Threnos deflere.*] Phrasis hæc rectè exponi potest. Eodem scilicet modo, quo supra III. 3. 9. pag. 300. 301. &c. exposuimus *Æstare annum, Saltare Cyclopa, Vivere Bacchanalia*. Sensus igitur est, fletu exsequi threnos ad finem usque, seu flendo absolvere eorum recitationem, ut *desantare & desaltare canticum* apud Suetonium, *Rixa debellata super mero*, Horat. Od. 1, 18. Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in superioribus egimus, & liquido,

ni fallor, Neutra asseruimus, ad quæ etiam Verbum *Fiere* primitus est referendum. Vide me supra III. 3. 61.

(6) *Græcos autem sexto &c.*] At Tu vide, quæ contra hanc sententiam disputavimus supra I. 6. 4. p. 34. 35. &c. Interim Græca vocabula Latine scripta, Latine etiam per casus Latinos declinantur rectè & veterum exemplo: sicut ex quamplurimis Auctorum locis patet, in quibus Nomina Propria Græcorum per casus Latinorum exprimuntur.

Prorsam orationem, non *prosam*, scribo. *Prorsif* *limites*, inquit Festus, *appellantur in agrorum mensuris*, qui *ad orientem directi sunt*: Idem, *Prorsum ponebant pro recto*. Donatus in Terentium (7) *Prorsam*, inquit, *oratio, quam non inflexit cantilena*. Scio antiquissimos dixisse, *prosam*, non *prorsam*, quia concursum r, cum s, fugiebant; unde dicebant, *rusum*, pro *rursam*, *susum*, pro *fursum*, *asum*, pro *arsum*, *prosum*, pro *prorsum*; & vestem quandam vocabant *prosam*, pro *longa*. De *Prorsam* Dea Agellius libro 16. cap. 16.

In ea re aliquem excellere, qua in re. Sunt innumera testimonia, quibus hoc politum dicendi genus confirmavimus, supra II. 9.

Elegantissimum aureum annulum. Valla lib. 3. cap. 4. duo adjectiva uni substantivo addi posse negat; sed longè fallitur, ut alibi [lib. II. cap. 8.] probavimus.

Sonetta quur dixerim, & duplici tt scripserim, reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ sunt, *ut ita dicam*, *ut ita liceat loqui*. Nonne ridiculus esset, qui sic loqueretur? *Confero me Madritum*, *ut ita loquar*: *Venio Burgis*, *ut ita dicam*. Aliud igitur est nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamsi apud Latinos non inveniantur. Quur duo tt? quia sic scribunt Toscani nomina diminuta.

Aliena poemata nemo pro suis usurpato, *Usurpare*, inquit, est in frequenti usu habere: Et quid necesse fuit

(7) *Prorsam oratio*.] Immo dicitur *prorsam oratio*, quasi porro usque ad marginem semper vorfa: & idcirco opponitur *Metro*, cujus Versus ante definebant plerumque, quam ad marginem pervenirent. Vide Casaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59. Hinc *prorsus* passim ponitur pro *recta*, sine flexu, aut mora; Cato apud Festum in v. *Prorsus*, *Quum Ro-*

mam veniebant, *prorsus devertiebantur pro hospitibus ad amicos suos*. Opponitur etiam *prorsus* & ex *transverso*: Plautus *Pseudolo* IV. 1. ult. *Non prorsus, verum ex transverso, cedis*. Usus tamen obtinuit, ut oratio potius *Prosa* ex antiquitate diceretur, quam *prorsam*, quæ scriptura tantum in *Adverbio* prævaluit. Vide & Sueton. Aug. 85.

H h h 2

fuit addere, *pro suis*? Nonne & *Usurpare* capitur, pro capere? atqui id frequentissimum est. In illo Ciceronis libro 9. epist. 22. *Usurpata duplex cubile*, Canterus legit, *Usurpat à*, vel, *usurpat ab duplex cubile*; quod verum credo. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de usurpatione*, id est, (8) usucapionis interruptione, non

(8) *Usucapionis interruptione.*] Sic tamen etiam Paulus Jctus l. 2. Dig. de Usurpat. & Usucap. *Usurpatio est usucapionis interruptio. Oratores autem Usurpationem frequentem usum vocant. Vult Jctus usurpatione rei ad certum & legibus præfinitum tempus interrumpi ejusdem rei usucapionem*, quam alius suæ possessioni propositam habet. Hinc jam explicandus illustris ille Gellii locus de ratione & initio ac fine dierum naturalium, quem Doctissimi Interpretes neutiquam intellexerunt. Est ille III. 2. *Quoque Mucium Jctum dicere solium, legi, non esse Usurpatam mulierem, quæ Kalendis Januariis apud Virum causa matrimonii esse cœpisset, & a. d. IV. Kal. Januarias sequentis Usurpatum isset. Non enim posse impleri trinoctium, quod abesse a Viro Usurpandi causa ex XII. tabulis deberet: quoniam tertiæ noctis posteriores sex horæ alterius Anni essent, qui inciperet ex Kalendis. Et enim Usurpari hic dicitur ab Alio Uxor, quæ a Viro discedit, in cujus matrimonio erat per Usus, sed qui Usus tunc interrompebatur per illam Usurpationem. Nec enim, quod Vir Doctiss. ait, ut constaret matrimonium Usu, trinoctium abesse matronam a Viro Juris erat, sed*

fiabat id, ut non constaret matrimonium, & ut jus Usu integri anni quærendum abrumperetur, seu Usucapio interromperetur, ut recte etiam Brissotius sensit de Ritu Nupt. p. m. 32. Scilicet per absentiam Uxoris à Viro, qui Usu eam capiebat, si illa absit, ut ab alio usurpetur, & auit continuo integro trinoctio istius anni, Usus vel Usucapio Uxoris, quæ ceteroquin Usu unius anni absolvebatur & confirmabatur, plane interruptitur & aboletur. Nempe *Usurpare* proprie notat rem non suam suum tamen ad usum adhibere, & sibi sumere. Sic ergo alterius uxor *usurpabatur*: sed & sic Præfectus Urbi Latinarum fer. causa dicitur *Consulare munus usurpare* apud Tacitum Ann. VI. 1. Similiter Plinius Paneg. cap. 81. de Venatione agens, *Usurpabant gloriam istam illi quoque Principes, qui obire non poterant. Gellius IX. 2. Dolori mihi est, quod spurca istiusmodi animalia nomen usurpant sanctissimum, & Philosophi appellantur. VI. 8. Retentam à Scipione & in deliciis atque amoribus usurpatam. Tac. Ann. XI. 16. Modo comitatem & temperantiam, modo violentiam, usurpans. Plaut. Bacchid. I. 2. 41. O barathrum, ut ego te usurpem lubens. Cic.*

non probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic. 7. Verr. *usurpare, ac retinere*: idem pro Marcello, *Crebris sermonibus usurpare* dixit: & quur addidit *crebris*, si *usurpo* frequentativum esset? Ego addidi, *Pro suis*, more Terentiano, in Andr. *Faetur transfuisse, atque usum pro suis.*

Ne-

Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab isto officio, quod semper usurparam, abduci commodo meo debui.* Denique pene prorsus, ut Sanctius *aliena poemata usurpare*, sic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et usurpare vestri ornatum muneris: Pares dum non sint vestræ fortunæ.* Tac. Ann. II. 60. *Quædam civitates, quod falso usurpaverant, sponte omisere.* In hisce pleraque notant revera etiam Frequentem Usam: At locus ille Plauti etiam Unicum usurpandi actum. Sic & Casin. III, 5, 9. *Unde meæ usurpant aures sonitum*, h. e. unde accidit ad aures meas, ille sonitus, quo nunc vocor. Atque heic tandem Animadversionibus nostris finem faciemus, sequentem Dissertationem relicturi intactam Auctori suo, & Lectorum arbitrio. Id tantummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus est optimus, in ea quoque Auctoris nostri sententia servandum, & cavendum, ne dum nimis morosi sumus in exigenda Latinitate, sterilem in ea reddamus & Styli nostri & Lingue sermonem. Non ita temere repudiaverim Ego, ut facit Auctor in Resp. ad Objectionem Primam, locutiones, quas Analogia Syntaxeos & Significationis admittit, licet ejus exempla nunc non ita sint nobis

in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis & Augusti tempore, Latine dicta sint, quorum tamen exempla & documenta in iis, qui supersunt nobis ex illa ætate, Auctoribus desideramus: & sæpius eveniat, ut desiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, sicuti adversus Sciopium à Viris Doctis sæpe est probatum. Porro neque usum Lingue Latine adeo arctaverim, ut prorsus eam quotidiano sermone exclusam velim. Si volumus in Academiis adhiberi ad docendum, atque ei etiam istic vernaculam substituamus, vix poterunt utique illæ, nisi unius gentis hominum studiis inservire, quod alienum prorsus foret ab earum instituto & publico omnino bono. Sæpe igitur omnino loquendum lingua Latina, quæ communis est omnium eruditorum lingua, & proinde quoddam quasi vinculum commercii eruditi omnibus inter se nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum est etiam ex tempore & subito. Sed tamen illa extemporalis facultas sermonis Latini non comparanda est quotidiana atque incondita loquela & barbaro garritu, sed assidua prius Lectione, & dein adjunctis Styli exercitiis, qui unicus est & verus dicendi Magister.

H h h 3

Nemo uno plus præmium expectato. Dicendum erat, in-
quiunt, *uno plus præmio*; quia *Plus* substantivum, non
adjectivum est. Ego contra sentio: nam *plus* in neu-
trali terminatione semper adjectivum est; ut, *victrix* in
fœminina, *alma* etiam in fœminina: quur enim dicas,
victricem legionem aliud esse, quàm *victrices legiones*? I-
taque quum dicis *pluris emi*, deest, *pluris æris pretio*
emi. Sed exemplis agamus, Sallustius Jugurth. *Neque*
pluris pretii coquum. Vide Varron. Cicer. 2. Orator. & in
Academic. *Quum plus uno verum esse non possit*: idem lib.
de Legibus, *Hoc plus ne rogam facio*: idem 1. Nat. Deo-
rum, *Alterum certè non potest, ut plus una vera sit*, sub-
audi opinio: idem Attic. lib. 1. *Ut hoc nostrum deside-*
rium ne plus sit annuum: idem in Topic. *In disjunctione*
plus uno verum esse non potest. Valer. Maxim. lib. 1. cap.
8. *Uno plus Etrusci cadent*: quod fumsit à Livio, quum
inquit, *Uno plus Etruscorum cecidisse in acie*. Catullus in
primo epigram. *Plus uno maneat perenne saclo*.

LECTORI S.

Ultimum posuimus ad linguam Latinam præcipuum documentum; quia magna vulnera debent arte atque dolo bono tractari. Timui enim, ne, si hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet saluberrimam, aversarentur. Quis enim est, non dico in Hispania, sed etiam in tota Europa, (quatuor aut sex doctos excipio) qui non & sentiat, & præcipiat, verbis Latinis exercendam linguam, ut promptè & celeriter possis, quæ malè cogitaveris, expromere? Quis porrò ludimagister Grammaticus non subinde pueris crepat? (honor sit auribus doctorum) Vel malè, vel bene, loquere cum M. Tanta est stultorum hominum ignorantia, perversitas, & pertinacia. At ego, apud quem pluris est rectæ rationis pondus, quam multorum præscriptum, assero, nihil pestilentius posse juveni linguæ Latine cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ interesse. Quicumque enim aliquando peritiā Latine linguæ est assequutus, Petrum Bembum dico, aut Osorium, aut nostrum Pincianum, non loquendo, sed scribendo, meditando, & imitatione, id sunt assecuti. Hortor igitur sacri verbi concionatores, (quando politè & appositè de suggesto loqui non ultima laus est) ut etiam Hispanè loquentium cœtus fugiant; quam paucissima loquamur ipsi; patiamurque vel mutos & elingues in confabulationibus appellitari, dum ex scripto & meditato doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non discimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, sed ut docti efficiamur. Quur igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio est, quæ Latine aut Græcè loquatur. Stylus exercendus est diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, est egregius dicendi magister: hic verè nos docebit, communi sensu illos carere, qui linguam Latinam in plateis, aut etiam in gymnasiis, miris modis conantur dilacerare. Vale.

*Qui Latine garriunt , corrumpunt ipsam
latinitatem.*

Objectio prima.

USUS & experientia dominantur in artibus , nec ulla est disciplina ; in qua non peccando discatur : nam ubi quid perperam administratum cesserit improspere , vitatur quod fefellerat , illuminatque rectam viam docentis magisterium. Hæc Colum. lib. 1. cap. 1. Responsio : Verè & sapienter Columella , si de artibus loquaris ; sed Latine loquendi nulla est ars : hoc enim observatione rerum innumerabilium constat. Grammatica , Musica , Rhetorica , & similes , errando addiscuntur : Sed , ut inquit Fabius lib. 1. cap. 6. *Aliud est Latine loqui , aliud Grammaticè loqui.* Quasi dicas , *Libris opus habeo* ; [V. supra IV. 15. p. 795.] *Adhibeo tibi fidem ; crimen læsæ majestatis ; ille tenetur hoc facere ; ego amo.* [At vide supra I , 2 , 1. & III , 2. 7.] *Deum* ; Grammaticè quidem dicas , Latine non dicas. Nec enim satis est , Latinas quærere dictiones , delectus adhibendus est in verborum conjunctione , quem isti locutuleji miris modis dilacerant : non enim , quicquid Latinum est , statim Latine dicetur. *Habere orationem* dicimus , non *facere* ; *verba facere* , non *agere* ; *agere gratias* , non *facere* ; *fer opem* , dicimus , *da opem* non dicimus : [*Dare opem* , dixit tamen Terentius Heaut. III , 3. 31. in Cod. Bemb.] *dare verba* , usitatum est , *tradere* , seu *præbere verba* , inauditum. Quid dicam de illis , qui sibi docti videntur , & passim habentur ? Quidam enim ex illis scripsit , *Vigilant milites in monte* , pro , speculantur de monte ; *tentat frangere aciem* , pro , conatur aciem perrumpere ; *dimisit suos milites* , pro , dimisit copias , seu exercitum : *impedivit commeatum* , pro , interclusit ; *victu carebat* Ca-
sar ,

far, pro, re frumentaria; *duxit vineas*, pro egit; *primi in consilia*, pro consilii principes; *reportarunt prædas* pro, egerunt; *milites monuit*, pro, hortatus est; *signum fecit*, pro, signum dedit; *renovavit prælium*, pro, restituit, aut redintegravit; [*Renovare prælium*, dixit Dictys lib. 3. Et passim *ren. bellum* Cicero, Nepos, Aliique] *aciem ordinavit*, pro, instruxit; [*Aciem ordinare*, Curtius lib. 3. Justin. lib. 11. *Milites inordinatos*, Livius. Vide & Corn. Nep. Iphicr. 2.] *rederunt milites*, pro, receperunt se; *misit ad succurrendum*, pro, misit subsidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amisit occasionem. Sic itaque loquuntur, qui linguam, non stylum, exercent.

Obiectio secunda.

Propter crebras in variis disciplinis disputationes Latino sermone assidue loquendum.

Responsio. Serias & graves disputationes literis, non ventis, debere mandari, quis est qui ignoret, nisi clamorosus disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideo semper assuescendum est loquelæ, ut postea dicamus, *noleitas, volentitas, & madum præteritionis, dico quod, & nota, quod Pappa habet aures?* Quod si talis urgeat necessitas, qui Latine scripserit, blaterones superabit.

Obiectio Tertia.

Si quis linguam Gallicam assequi studeat, optimè illam, cum Gallis loquendo, comparabit.

Responsio. Dissimile admodum est, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla est, comparare. Si ulla esset natio, quæ purè Latine loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdis-

H h h 5

ceretur.

ceretur. Sed nunc soli sunt libri, ad quos recurrendum est, si purè Latinè scribere velimus. Idem esto iudicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non, ut loquamur, sed ut intelligamus, addiscimus.

Obiectio Quarta.

Non desinunt isti onocrotali subinde obicere, seu verius obgannire: moris esse, ut infantes parvuli *papas, mamas, taytas*, balbutiant, qui tamen postea in melius corrigantur.

Responsio. Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quinctiliano autore didicerim, *non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit*. Quid, quòd optima eodem labore, aut fortasse facilius, edocentur?

Obiectio Quinta.

Si Latinè loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur. Et omnes Academiae legibus sanxerunt, ut Latinè legatur, & dispute-
tur.

Responsio. *Quasi verò quidquam tam sit valde, quàm nihil sapere, vulgare*, ut præclare 2. de Divinatione scripsit Cicero; Sed quoniam tu mihi stultorum turbam obicis, qui Latinè loquentes colunt & admirantur; ego tibi contrà doctissimorum iudicium & consensum opponam, qui huiusmodi pestem sive loquentiam aver-
santur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Augusto.

Cicero

Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, sic inquit :

Sed plerique in hoc vocem modo, neque eam scienter, & vires exercent suas, & linguæ celeritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo fallit eos, quod audierunt, Dicendo homines, ut Dicant, efficere solere. Verè enim etiam illud dicitur, Perverse Dicere homines perverse Dicendo facillimè consequi : & statim, Caput autem est, quod, ut verè dicam, minimè facimus, (est enim magni laboris, quem plerique fugimus) quam plurimum scribere. Stylus optimus & præstantissimus dicendi effector ac magister.

Quintilianus libro 1. cap. 1. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primùm audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus : ut sapor, quo nova imbuimus, durat : neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Nam bona facillè mutantur in pejus : nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni, qui dediscendus sit.

Erasmus lib. 8. Apophtheg. sic ait : Pollio dicebat, Commodè agendo factum est, ut sæpe agerem : sed sæpe agendo factum est, ut minus commodè ; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix unquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latinè loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactè, quasi de scripto.

Novi

Novi Venetiæ Bernardum Ocricularium, civem Florentinum, cujus historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certè Sallustii temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latinè loqueretur. Subinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguae vestrae tam sum ignarus, quàm Indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Erasmus.*

Budaus, in Comment. Linguae Græcæ, reprehendens Val- lam circa reciprocorum usum, sic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex prave loquentium consuetudine, quibus aut legendis aut audiendis inviti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extemporalis & neglecto, cui inter familiares assuescimus, præsertim puræ Latinitatis ignaros. Qua noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod aliquando experti sumus in autographis nostris, ita ut flagitiosæ culpæ nos perpuderet.

Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non observat, nec delectum habet ullum, is Barbarica phrasi omnem pervertit Latinitatem. Quod iis ferè solet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

Joachimus Fortius, in libello De ratione studii. cap. De scribendo: Nam ferè fit, ut qui loquuntur accuratè, minus eruditè scribant. Dum enim illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. *Et infra:* Quo pacto id genus homines, qui tanto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt; accuratè quicquam scripserint? Certè neminem unquam vidi, (nisi me memoria fallat,) doctè scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi differendique ratio. *Et infra:* Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.

Ex Bartholomæo Rictio, lib. 3. De imitatione Ciceronis, in calce.

NON soleo ego, ne hoc quoque omittam, meum discipulum cogere, ut sit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum usu veniat, Latinè ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegantiam, quam nos quærimus, hoc afferat studium, non planè satis habeo comprobatum. *Et paulò inferius*, Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea, quæ vult, & ex tempore, atque subito proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atque incompolitè, quæ denique nullius dignitatis sint, quam quæ vix tolerabilia sint, necesse est. Ita fit, ut, dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem atque dignitatem corrumpant. Quoniam autem quod in quotidiano sermone positum est, nihil admodum Latinæ orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ ejus linguæ merè germana est; ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atque confirmanda est; equidem id diligentia ab uno stylo, qui dicendi magister & opifex est optimus, petendum esse censeo.

Objeçtio sexta.

PROPTER varia inter gentes commercia, aut ut cum externis hominibus colloquamur, non solum utile, sed necessarium aliquândo est, Latinè loqui.

Responsio. Ego Latinam linguam non damno; styllum veneror, & amplector: in quo qui probè fuerit exercitatus, si necessitas ingruat, repente dicet: *damibi*.

hi panem, vel aliud obsonium. Multis in locis Cicero commendat stylum; & ad Gallum lib. 7. sic scribit: *Urge igitur, nec transversum, quod ajunt, à stylo: is enim dicendi opifex.* Ego denique cum doctissimis (neminem excipio) viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore, Latina lingua, nisi præmeditatè, esse loquendum.

F I N I S.

FRAN.

FRANCISCI SANCTII

BROCENSIS

GRAMMATICA

LATINA.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

GRAMMATICA est ars rectè loquendi: cuius finis est *congruens oratio*. Oratio constat ex *vocibus*: Voces ex *syllabis*: Syllabæ ex *literis*.

Litera est individui soni comprehensio: estque *Vocalis*, aut *Consona*.

Vocalis est litera, quæ per se syllabam efficit; ut *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Ex his quatuor fiunt *Diphthongi*, *æ*, *æ*, *au*, *eu*; ut, *æs*, *pæna*, *laurus*, *eurus*: & *yi* Græca, ut, *Harpyia*.

Consona sine vocali syllabam non efficit. Sunt autem quindecim. Ex quibus septem *Semivocales*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*, *z*: Sed *l*, *r*, liquefcunt præcedente muta. *Muta*, octo, *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *p*, *q*, *t*.

U, post *q*, liquefcit: & post *g*, & *f*, aliquando, ut, *sanguis*, *suavi*.

I, & *V*, fiunt consonantes, si feriant vocalem, ut, *Iuvat*. *Y* solis Græcis vocibus accommodatur, & est *U* nostrum. *H* litera non est, sed aspirationis nota. *X*, & *Z*, sunt *Duplices*, & *J*, inter vocales, ut, *ajo*, *Cajus*.

Syllaba est integri soni comprehensio; ut, *Dos*, *Flos*. Hæc autem est *brevis*, quæ unum tempus consumit:
aut

2 DE PARTIBUS ORATIONIS.

aut *longa*, quæ duo, aut *anceps*, ut mox dicetur.

Vox, seu *dictio* est, qua unumquodque vocatur. Cui accidunt *Accentus*, *Figura*, *Species*. *Accentus* est vocis modulatio, de quo postea. *Figura* ostendit, sitne vox simplex, an composita. *Species*, sitne vox prima, an aliunde flexa. Voces omnes aut numeri participes sunt, aut expertes.

Numerus est differentia vocis secundum unitatem aut multitudinem. Et est duplex, *Singularis*, qui unum significat, ut, homo vivit: *Pluralis*, qui plura, ut, homines vivunt.

Voces numeri participes sunt, *Nomen*, *Verbum*, *Participium*: Expertes numeri, *Præpositio*, *Adverbium*, *Conjunctio*. Quæ partes orationis appellantur.

DE NOMINE.

Nomen est vox particeps Numeri Casualis cum Genere. Ex quibus differentiis oritur *Declinatio*. *Casus* est specialis differentia numeri nominalis. Sunt autem *casus* sex. *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, *Ablativus*.

Genus est differentia nominis secundum sexum. *Genera* sunt tria: *Masculinum*, cuius nota est *hic*, ut *hic dominus*; *Fæmininum*, *hæc*, ut *hæc musa*; *neutrum*, *hoc*, ut *hoc templum*. *Dubium* verò solo auctorum arbitrio, nunc masculinè, nunc effertur foemininè, ut, *hic* vel *hæc* cortex.

Dividitur Nomen in Substantivum & Adjectivum. *Substantivum* est, quod cum uno Genere declinatur, ut, pater, mater. *Adjectivum* Genus non habet, sed terminationes ad genera, [Vide ad l. 7. pag. 45. & p. 56.] vel *sub uno fine*, ut, felix, par, oriens: vel *sub duobus*, ut, fortis, & forte, dis, & dite: vel *sub tribus*, ut, bonus, bona, bonum. Hispanè fere semper significat *Cosa*.

De-

Declinationes quinque sunt. *Prima* facit genitivum singularem in *æ* ; ut , *musæ* *musæ*. *Secunda* in *i* ; ut , *dominus domini*. *Tertia* in *is* ; ut , *sermo sermonis*. *Quarta* in *us* ; ut , *sensus sensûs*. *Quinta* in *ei* ; ut , *dies diei*.

De specie Nominum.

Derivativorum nominum plura sunt genera , sed hæc præcipua , *Possessiva* , *Deminuta* , *Comparantia* , *Superlata*.

Possessivum est , quod idem significat , quod Genitivus , unde creatur ; ut , *paternus* , *meus* , *tuus* , *suus*.

Deminutum , quod minus significat , quam suum primogenium , cujus semper genus & significationem servat ; ut , à fune *funiculus* , à rege *regulus*.

Comparans nomen est , quod , unum vel plura sui vel alieni generis superans dissolvitur in positivum & adverbium Magis ; ut , *doctior* , magis doctus. Comparantia non fiunt nisi à nominibus adjectivis , quæ positiva vocantur , à primo casu in *i* , addita *OR* ; ut , *penitior* à *penitus* , *a* , *um*.

Superlatum nomen est , quod dissolvitur in positivum & adverbium Maximè ; ut , *doctissimus* , maxime doctus.

Superlata fiunt ab eodem casu , addita *SSIMUS* ; ut , *potissimus* à *potis* & *pote*.

Hæc tria dant *LLIMUS* ; *Similis* , *facilisque* , *humilisque*.

Cum rectus fit in *ER* , ternus gradus in *RIMUS* exit ;

Ut *veter* , & *deter* : queis *matur* jungito priscum.

Sex * *TIMUS* accipiunt , *dexter* , *citer* , atque *sinister*.

* [Immo vero *Imus*. Nam *T* est ipsius Positivi. vide Me ad I. II. pag. 75.]

Inferus infimum habet: *superus*, cum *posterus* **EMUS**.

Bonus melior optimus : *Malus* pejor pessimus : *Magnus* major maximus : *Parvus* minor minimus : *Multum* plus plurimum. Et composita à *dico*, *facio*, *volo*, quæ faciunt ENTIOR, ENTISSIMUS; 'ut' maledicus, beneficus, benevolus.

Quædam carent aliquo gradu ; ut *Primus* prior : *Senex* senior : *Juvenis* junior : *Adolescens* adolescentior : *Proximus* proximior , seu propior : *Pius* piissimus : *Falsus* falsissimus : *Invitus* invitissimus : *Novus* novissimus : *Ocyor* ocyssimus , ab *Ocys* Græco.

D E V E R B O.

Verbum est vox particeps numeri, Personalis cum Tempore. Ex his differentiis oritur *Conjugatio*.

Persona [Vide ad I, 12. n. 2. & 3.] (qua rectius *facies* diceretur) est specialis differentia numeri verbalis. Ea est triplex, *Singularis prima*, ut, amo: *Secunda*, ut, amas: *Tertia*, ut, amat. *Pluralis prima*, ut, amamus; *Secunda*, ut, amatis: *Tertia*, ut, amant.

Hæc dividit verbum omne [Vide ad I, 12. n. 7. & ad III, 1. n. 4. & ad Cap. 8. n. 2.] in *Personale*, & *Impersonale*; ut, amo, legam: amare, legisse.

Tempus est differentia verbi secundum præsens, præteritum, & futurum. Verbi Finiti quinque sunt Tempora: Præsens, Imperfectum, Perfectum, Plusquamperfectum, Futurum. Verbi infiniti totidem sunt, sed indistincta: Nam amare omnium temporum esse potest. [At vide I, 14.]

Conjugationes quatuor sunt. Prima habet, AS ; Re-
gunda, persona primi praesentis ; ut, amo, amas, a-
marc.

DE PARTICIPIO ET PRÆPOSIT.

mare. Secunda ES ; ut , moneo , mones , monere. *Tertia* IS , & infinitum in ERE breve ; ut , lego , legis , legere. *Quarta* IS , & infinitum in IRE longum ; ut , audio , audis , audire.

DE PARTICIPIO.

Participium est vox particeps numeri casualis , tempus & constructionem à verbo ducens : *Amans* , *amaturus* , in activa , omnia tempora adsignificant : sicut *Amatus* , & *amandus* in passiva. [At vide I , 15.]

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est vox expers numeri , quæ casibus præponitur , & in compositione reperitur.

V Præpositiones *Accusativi* sunt : Ad , apud , ante , adversus vel adversum , cis , citra , circum , circa , contra , erga , extra , inter , intra , infra , iuxta , ob , pone , per , propter , post , præter , penes , supra , secundum , trans , ultra.

Ablativi sunt : A , ab , abs , absque , cum , coram , de , è , ex , pro , præ , palam , sine , tenus.

Accusativi & Ablativi : Clam , in , sub , subter , super.

Præpositiones seu adverbia , quæ tantum in compositione reperiuntur : Am , con , dis , di , re , se.

DE ADVERBIO.

Adverbium est vox expers numeri , quæ aliis vocibus tanquam adjectivum adjungitur , ut , *valde* constans ; *differit acutè* ; *bene* mane. Adverbia sunt etiam ,

am, circiter, probe, proximè, pridie, postridie, procul, secus, usque.

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est vox expers numeri, qua orationes conjunguntur etiam, si sensa separentur; ut, *Rome, vel in agro, vivit.*

DE GENERE

NOMINUM.

Regulæ Generales.

Propria cuncta Genus renuunt, raro inspicie fines:
Inferiora etenim nomen Generale sequuntur,
Vir, mons, urbs, fluvii, insula, fabula, navis, & arbor.

Mascula sunt hominum officia. Et muliebria dant,
Hæc.

* Non variata feras Neutra: & pro nomine sumtum.

* [h. e. quæ non declinantur in alias terminationes,
ut *gelu, cornu, &c.*]

De genere Dubio.

Hic aut Hæc sit *adeps, calx, cortex, clune, canalis,*
Atque *dies, finis, forceps, tum grossus, & imbrex,*
Linter, Margo, & onyx, pulvis, pumexque penusque,
Scrobs, specus, atque silex, stirps trunci, torque, varix-
que,

Multaque, quæ è Græcis OS in US vertère Latini.

Rc-

Regulæ Terminationis.

A , & E , foemineum. *Adria mas , planeta , cometa.*

Ternæ A , & E , neutrum , ceu *pascha , emblema , cubile.*

O , mas. Hæc , DO , GO , per INIS. Mas *cardo , vel ordo.*

Hæc *caro* : & verbale in IO : *queis talio junges.*

C , T , L , UM , neutrum. *Sal , mugil , folque virile.*

N , mas. MEN , neutrum ; *gluten simul , inguen , & unguen :*

Atque ON non ternæ. Hæc *findon , icon , ædon.*

AR neutrum. ER mas. Hoc *cicer , uber , verque , cadaver ,*

Jungis iter , tuber , verber , piper , atque papaver.

OR , mas. Hæc *arbor.* Neutrum *cor , marmor , & æquor.*

UR , neutrum. Mas *turtur , vultur ; jungito fursur.*

AS , ES , IS , muliebre. *As , & sua turba , virile.*

Vas Vasis neutrum. Hic *elephas , adamasque , tiaras.*

Hic *aries , paries , pes , verres , meridiesque.*

ES *plurale* : ES , ITIS *crescens* : ESque addito Græcum.

Hic *pollis , fascis , junge ensis , piscis , & axis ,*

Glis , cucumis , mensis , vermis , cum sanguine , postis ,

Et torris , caulis , follis , vestis , lapis , unguis ,

Et cenchris , retis , vomis seu vomer , & anguis ,

Fuste , orbis , callis , collis : Finita NIS adde.

OS , US , mas. Hæc *dos , cos* : Neutrum *os oris , & offis.*

Hæc *humus , hæc alvus , vannus , domus , & colus , idus.*

Porticus , atque tribus , cum ficus , acusque , manusque.

8 DE NOMINUM DECLINATIONE.

Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*, Hoc quoque *virus*.

US ternæ neutrum. Mas *mus*, *grus*, *pus*, *lepus*, & *fus*.

Hoc *as*. Hæc capiunt Variata per UTIS, & UDIS.

S muliebri. Hic *mons*, *fons*, *dens*, *pons*: Græca, ut *hydrops*, *seps*.

X dato foemineis. Hic *grex*: Polysyllaba in AX, EX.

Foemineum *fornax*, *balex*, *carex*que, *supellex*.

Mas *lynx*, *fornice*, *onyx*, *phœnix*, *calyx*que, *calix*que.

D E N O M I N U M

D E C L I N A T I O N E.

In neutris primus, quartus, quintus similes sunt.

Tres iidem casus plurales A retinebunt.

Est quintus recto similis: S tollito Græcis.

Tertius & sextus plurales assimilantur.

Prima Declinatio.

Prima dat A nostris: AS, ES, E, Græca dabuntur.

E dabit ES patrio: quarto EN: atque E dato sexto.

Auras aurai patrio dant sæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera ER, US, UM, *vir*que, *satur*que; EUS pone Pelasgis.

Vir, *puer*, excrescunt: velut R si RUS dedit olim.

US per E mutabit quintus: *Deus* excipe tantum.

Sed

Sed proprium per IUS dabit I. Dic *mi* quoque *fili*.
Dique Dei, atque *Deis Diis*. Hic sed sæpe poëtæ
Orpheos, *Androgeo*, patrio, dantque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines, tamen is genitivo.

IS, nec E, crescunt, *vates*, *verres*: ES, muliebre.

A, dat ATIS. Sed O, ONIS, *Nemo*, *cardo*, *homo*, *Apollo*,

DO, GO, foemineum; *margo*, *ordo*, INIS. *Caro carnis*.

Unedo fert ONIS. *Anio Nerioque* dat ENIS.

Crescit IS, L, N, R. *Lac lactis*, *Lacte Hoc*, olim.

MEN, CEN, pecten, INIS: *gluten simul*, *inguen*, & *unguen*.

ON, aliquando ONTIS Græcis. *Cor nataque cordis*,
 BER, BRIS. CER, CRIS. TRIS Latium in STER,
 TER: nisi *later*.

Robur, *ebur*, *femur*, atque *jecur* mittuntur in ORIS.

Postulat AS, ATIS. Sed ADIS dat Græcus & ANTIS.

Vas vadis, & *vasis*, *as assis*, *mas maris* optat.

ES, dat ITIS. *Cererisque Ceres*. ETIS *ariete*, *perpes*.

Præpes, *hebes*, *paries*, *teres*, *indiges*, *interpretsque*.

Inquies, & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.

EDIS *pes*, *merces*, *hæres*. IDIS à *sidco* ortum.

Sed *teges*, atque *seges*, *abiesque*, *quiesque* dat ETIS.

Græca IDIS: & *cuspis*, *lapis*. ITIS. *disque*, *quiris*, *lis*.

Glis gliris. *Cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *cinis*, ERIS.

Pollis, *sanguis*, INIS: *Simois*, *Pyroisque* dat ENTIS.

OS, ORIS, ceu *flos*. OTIS sed *compos* & *impos*:

Et Græca: atque *nepos*: tum *dos*, *cos*, atque *sacerdos*.

Quædam OIS, ut *Minos*, *Custodis*, *bos bovis*, *offis*,

US, ORIS. *Stercus* ORIS, *lepus*, atque *decus facinus-*
que.

Et *nemus*, & *tergus*, *pectus*, cum *tempore*, *frigus*.

Hoc *pecus*, & *littus*, *corpus* cum *fœnore*, *pignus*.

UDIS dat *subscus*, *palus*, *incus*. Dat *salus* UTIS,

Intercus, *virtus*, *servit'*que, *juvenit'*que, *senectus*.

Grus & *sus* dat UIS. *Tellus*, monosyllabaque, URIS.

PUS deducit ODIS. Sed in UNTIS oppida quædam.

Æs aris, *præs prædis*, habent. *Laus*, *fraus*, petit AU-
DIS.

S sine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls*) vertitur in TIS.

Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens*, DIS. *Aucupis au-*
ceps.

I mediat, cum BS, PS, syllaba finit: *hyems*que.

E, per I, mutabunt polysyllaba. Sed *caput* ITIS.

X, in CIS verte, ut *fax*. LECTILIS ede *supellex*.

(Dempto *halex*, *vervex*) E, per I, polysyllaba ver-
tunt.

In GIS *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Pbryx*, *conjuges*, *maſtyx*,

Frugis, & *impetigis*, *Styx*, *strix*: & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx*. *Nox noctis* habet. *Nivis*, & *senis*, e-
dam.

Fœmineum IS non crescens, EM, sive IM, dato quar-
to.

IM *sitis*, & *tuffis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.

Græca in IS, IM sive IN mittunt parisyllaba, ut *Iris*.

Sextus E vult semper. Sed E aut I postulat *imber*:

Atque adjectiva, ut *pugil* & TRIX: adde *supellex*,

Amne, *ignis*, *postis*, *veſtis*, *rus*, *anguis*, & *unguis*.

Quartus in EM sive IM, semper dabit I, vel E, sex-
to.

AL, AR, E, neutrum I, dat; sed E, *ſar*, *nectar*,
jubar, *hepar*.

Plus *pluri* melius: sic IM aut IN dantia quarto.

ES, recto & quarto; sed IA, cum sextus habet I.

* Comparativa tamen per A solum, *plus*que, *vetus-*
que.

* [Me-

* [Metrum postulat *Comp'rativa*; sed in hisce carminibus Autor sæpe metrum neglexit.

UM patrius; sed *IUM* dabit *imber*, *uter*, *caro*, *linter*:

Quæque in *IA* mittunt rectum: quæis addis *aplustra*.

ES, *IS*, non crescens (*vates*, *juvenis*, *canis*) *UM* dant.

Sed monosyllaba *IUM*: præter *dux*, *nux*, *sus*, *grus*, *frux*, *Ren*, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prex*:

Atque *boum*, *bos*: *bubus*, *bobus*, pone dativo.

Tertius est *IBUS*; sed *ATIS* magis neutra Pelasga:

Tres casus Græco retinent hic sæpe poëtæ,

Si crescat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas*.

Quarta Declinatio.

Quarta dat. *US* recto: dat & *U* prius invariatum.

Quattuor *UBUS* habent, *arcus*, *partus*, *tribus*, *artus*.

Quinta Declinatio.

ES olim patrius: sed & *E*: *II*, sæpe poëtæ.

ERUM, *EBUS*que caret pluralis, tolle *dies*, *res*.

DE VERBORUM

PRÆTERITIS & SUPINIS.

Compositum Simplexque modo flectuntur eodem:

Quum geminat Simplex, Composito tolle priorem:

Præter *posco*, *disco*, *sto*, *do*: vult *currit* utrumque.

Nomina sunt *Pransus*, *cænatus*, *potus*, *acutus*,

Et *lautus*, *latus*, *mæstus*, cum *cavus*, *adultus*,

Gavissus, *solitus*, *falsus*, tum *castus*, & *ausus*.

Prima Conjugatio.

Prima dat AVI, ATUM, Melius tamen hæc UI, ITUM,

Sunt, domo, (tum) crepo, (tum) tono, cumbo, veto: applicat Ex, In.

Et seco danis sectum: neco nectum, sic frico frictum.

Ast lavo dat lavi lotum: luit & lutum ab illo.

Dimicat avi atum: micui micat absque supino.

Do dedit, atque datum: didi ditum germina ternæ.

Sto stetit & statum: composita stiti, itum & atum.

Potum & potatum poto. Juvo, juvi, adjutum.

Secunda Conjugatio.

ES dat UI, dat ITUM: Doceo doctum: Teneo tentum:

Misceo mistum: Torreo tostum: Censeo censum:

Et Careo cariturum: Strido, strideo stridi.

DI, SUM, dant Video, cum prandeo: Sedeo sessum:

Mordeo, cum pendeo, tondeo, spondeo geminabunt.

SI, SUM, rideo, suadeo, hæreo, ardeo, maneo.

(Quod per E, In, Præ, Pro, MINUI facit, absque supino,)

Mulceo, mulgeo, tergeo. Jubeo jussi jussum.

Torqueo dat tortum. Indulgeo indul: m habebit.

Urgeo, cum fulget, junge algeo absque supinis.

XI luceo, lugeo, frigeo tantum. Augeo XI, CTUM.

EVI, ETUM, pleo, vieo, deleo, & fleo, neo:

Quæque Oleo gignit, velut obfolco, atque abolevit.

Cieo civi citum: cujus composita quartæ.

Dant VEO, VI, TUM. Faveo fautum. Sed caveo, atque

Flaveo, cum paveo, liveo privabo supinis.

Tertia

Tertia Conjugatio.

Composita à Specio , Lacioque , EXI , ECTUM habebunt.

Elicio elicui elicitedum. Rapio rapui raptum.

Mejo minxi miſtum. Jacio , facio , eci , actum.

Capio cepi captum. Cæpi cæptum; cæpio non eſt.

A Quatio cuſſi cuſſum. Fodio foſſum.

Pario peperī partum. Cupio cupivi cupitum.

Fugio fugi fugitum. Sapio ſapui , junge ſapivi.

Verba per UO , diviſas UI , & UTUM habebunt.

Sed ruo ITUM habet ; UTUM tamen compositiva.

Fluo fluxi fluxum : Atque ſtruo ſtruxi ſtructum.

I Gruo , & Nuo , & Metuo , & Batuo , abſque ſupinis.

Bibo bibi bibitum. Vult nubo , ſcriboque PSI , PTUM.

Dico , duco , XI , CTUM. Vinco & Ico , ici , iſtum.

Parco , peperci , parſi , parſum quoque mitte ſupino.

SCO , VI , TUM veritas , ut noſco , quieſco , ſueſco.

Agnosco , & cognosco ITUM. Paſco quoque paſtum.

Compeſco , diſpeſco UI. Diſco didici. Poſco popoſci.

DO , DI , SUM. Scindo , (tum) fundo , findoque linquant ;

Sed geminant pendo , tendo : & tutudi tundo.

Pedo pepēdi , carens. Cado cecidi. Cado cecīdi.

Dat pando paſſum , panſum. Dat frendoque freſſum :

SI , SUM claudō , (cedo ceſſi) & divido , plaudo ,

Vado , ludo , lædo , cum rado , rodoque , trudo.

GO , XI , CTUM ; ſed ſingo , ſtringo , pingoque pango ,

Deme ſupino N. Et pepigi dic quoque pago.

Figō & frigo XUM. Pungo punxi , pupugi , punctum.

Tango tetigi tactum. Frango & ago , egi , actum.

Lego legi lectum. Dego , prodigo , EGI , nec ultra.

EXI , ECTUM intelligo , diligo , negligo formant.

SI , SUM dant mergo , cum ſpargo , jungito tergo ,

Velio

14 DE PRÆTERITIS ET SUPINIS.

Veho veki vectum : *Trabo traxi tractum* habebit.
LO, LUI, LITUM. *Colo, consulo, occulo* **ULTUM.**
Pracello, excello, antecelloque carento supinis.
Pello pepuli pulsum. Percello perculi perculsum.
Fallo fefelli falsum. Vello velli vulsique vulsum.
Sustuli sublatum iollo. Sallo salli falsum.
MO, UI, ITUM. *Como, demo, sumo, promo, si, tum.*
Emo emi entum. Atque premo pressi pressum.
Cano cecini cantum : **CINUI, CENTUM**, compositiva.
Cerno crevi cretum. Atque sperno spreui spretum.
Temno tempsti temptum. Ac sterno stravi stratum.
Lino levi litum, rarò lini, dat quoque livi.
Pono posui positum. Gigno genui genitum. Sino sivi situm,
PO, PSI, PTUM. *Rumpo rupi ruptum, Strepo strepui.*
Coquo coxi coctum. Et linquo liqui relictum.
Verro verri versum. Et cursum curro cucurri.
Gero gessi gestum. Fero tuli latum. Uro ussi ustum.
Sero sevi satum : **nati EVI, ITUM, & ERUI, ERTUM.**
Tero trivi tritum. Et quero quæsi quæsitum.
ESSO, dat SI, SIVI, SITUM. *Dat visque visi.*
Pinsuit à pinso, pistusque, & pinsita, pinfa,
CTO, XI, XUM. *Necto quoque XUI. Peto IVI, ITUM.*
Mitto misi missum; sed meto messui messum.
Verto verti versum. Sterto stertui absque supino.
Sisto stiti statum, Solvo, volvo in VI, & in UTUM.
Vivo vixi victum; sed texo texui textum.

Quarta Conjugatio.

IVI, ITUM, quarta. *Sepelio, singultioque* **ULTUM.**
XI, CTUM vincio, amicio, sancio, quod & IVI, ITUM.
Aperio, operio, UI, ERTUM; sed ERI comperio, reperio.
SI, TUM, sarcio, fulcio, sarcio, sepio. Haurio hau-
stum.

Sen-

Sentio dat *sensum*. *Salio* *salui*, *salii*, *saltum*.

Venio *veni* *ventum*. *Veneo* *venivi*, dic quoque *venii*.

De finitis in OR.

Ex OR finitis activam fingito vocem :

Ut, *letor*, *lato* *latatum* : hinc excipe pauca.

Commentus, *comminiscor*. *Loquor* & *sequor* UTUS.

Et *Labor lapsus*. *Queror questus*. *Utor* & *usus*.

Passus dat *patior*. *Adipiscor* poscit *adeptus*.

Mortuus à *morior*. *Nascor* *natum*. *Ortus* *oriri*.

Dat *fateor fassus*. *Ratus* à *reor*. *Ordior* *orsus*.

Experior, *Misereri*, ERTUS. *Pactusque paciscor*.

Atque *fruor fruius*. *Mensus*, *gressusque*, *profectus*,

Ultus, & *experrectus*, *nactus*, *nixus*, *oblitus*.

Carentia præteritis & Supinis.

Quæso, *aveo*, *ferio*, *furit*, *ajo*, *polleo*, *glisco*,

Ambigoque, & *vergo*, *calvo*, cum *mæreo*, *turget*,

Connivet, *psallo*, *sido*, *lambo*, *scabo*, *glubo* :

In SCO inceptivum, *conquiniſco*, *hisco*, *fatisco*.

Et *ringor*, *vescor*, *liquor*, *medeor*, *reminiscor*.

DE QUANTITATE

SYLLABARUM.

Simplicis observant composita creataque normam.

Compositi pars prima brevis, quum I. definit, aut O.

Deme *dies* * *medius*, *tibicen*, *ubique*, & *ibidem*.

* h. e. *meridies*.

De diphthongo & positione.

Diphthongum produc : & curtam consona duplex, Post

Post curtam muta & liquida anceps carmen habebunt.

De vocali ante vocalem.

Est brevis ante aliam Latiis. E ducito quintæ ;
Deme *fides* , *res* , *spes*. Fio cum R breviabit.
JUS anceps patrius : brevis *Alter* , profer *alius*.

De Præt. & Sup. dissyllabjs , & geminatis.

Præteritum produc dissyllabon , atque supinum.
Sed *fidit* à *findo* , & *scidit* , & *bibit* , & *tulit* arctant.
Do dedit atque *datum* : *steti status* , adde *quitum* , *citum* :
Et *ratus* , & *rutus* , & *situs* , & *statum* , itumque *litum-que*.
Quod geminat , binas breviat : nisi *cædo* , *pepédi*.

De Præpositione in compositione.

Longa A , DE , E , SE , DI , PRO. Sed RE curtat ubique.
Corta A , PRO , Græcorum : *procul* , atque *propago* , *protervus* ,
For , *festum* , *fanum* , *fundus* , *propero* , *profueris*.
Et *profugit* , *proneposque* , *profecto* , *procella* , *fisciscor* ,
Propello variat , *propino* , *profundo* , *procuro*.

De Incremento nominis.

Casum , qui rectum transcendit , crescere dicas :
Hæc breviant monosyllaba ; *bos* , *crux* , *daps* , *duce* , *fax* ,
grex ,
Lar , *Lybs* , *mas* , *nex* , *nix* , *nux* , *ops* , *par* , *pes* , *phryge* ,
pix , *prex* ,
Sal , *scobs* , *scrobs* , *stips* , *stryx* , *styx* , *trabs* , *trux* ,
vir ,

vir, *vade*, * *Vix*, hæc. * [Unde *Vicis vicem*, &c.]

Corripe A : junge O , INIS. Duc neutrum AL : EL quoque junges.

Duc N : præter INIS latium. Ex ON consule Grajos.

R brevis. AR neutrum tendit ; sed corripe *baccar*.

Et *jubar*, & *nectar*. TER Græcum duc : & *iberos*.

OR tendit. Breve neutrum : Græcum : tum *memor*, *arbor*.

AT IS ab AS , produc. Sed , *anas*, & ES , breviant.

Longa *hæres*, *merces*, *locuples*, *quies* : Attica in ETIS.

IS brevis : absque INIS. Duc OS : breve *compos* & *impos*.

US retinens U , longum est : *intercus*, *pecus* aufer.

S breviat ; sed PS Græcum magis tendit , ut *hydrops*.

X in GIS breviat. Longum AX : hic consule Grajos.

EX retinens E , longum est : IX , OX , UXque sequuntur.

Curta *filix*, *fornix*, *coxendix*, *histrice*, *natrrix*,

Tum *calix*, & *erix*, *calicisque*, *larixque*, *varixque*.

Cappadocis, *præcoxque*, *salix*, & *onyx* : Caput adde.

Crescens plurale A , E , O , produc : I , U , curta.

De incremento verborum.

Ultima vocalis , quam dat persona secunda

Primi præsentis , tibi sit primum incrementum.

A longum est. RAM , RIM , RO , cum BERIS & BERE curtant.

Et *lego*, & *legerem*, in primis *legere* imperat , infin.

I breve , ut *erimus*, *eritis* ; perfectaue prima.

I longum ante V : mox quartæ incrementa priora.

Anceps sit RIMUS , RINIS. Duc volo , *velim*, *sum*.

O crescens semper producit. U breviatur.

De

De Accentu.

Accentum in se ipsa monosyllaba dictio ponit.
 Exacuit sedem diffyllabon omne priorem.
 Ex tribus extollit primam penultima curta.
 Extollit se ipsam, quando est penultima longa.

De figuris in carmine.

Vocalem perimit verbi Synaloepha prioris.
 M perit Ec̄thlipsi, cum vocali præeunte.
 Syneresis binas jungit, cui deerit, & iisdem.
 Syllaba (ut *aulai*) divisa, Dicroesis esto.

De ultimis Syllabis.

O anceps. Longa AS, ES, OS, monosyllaba. N,
 A, V, C, I.

Exceptiones.

B, D, T, *An*, *In* breve, *Es*, *is*, *quin*, *cis*, *fac*,
bis, *quis*, *os* *offis*,
Nec, *ne*, *que*, *vel*, *ve*, *per*. *Ast fer*, *vir*, *hic* masculus, anceps.

Curtat A per casus: hinc tamen excipe sextum
 Et quintum, cujus rectus producit, ut *Hyla*.
 Et breviabis *ita*, *eia*, *quia*. * GINTA sit anceps.

* h. e. *Triginta* &c.

E Græcum: & quintæ casus, ut *postridie*, duc.
 Adde *fame* longis, *valde*, *ferméque*, *feréque*.
 Junge secundæ adverbia, (sed *malè* cum *bene* demtis)
 Longa *doce*, & similes. *Vide*, cum *vale*, *cave* anceps.
 I Græca in tertio & quinto brevia: addito *Moly*.

Sed

Sed *nisi*, *ubi*, *quasi*, *ibi*, *mibi*, cum *tibi* sitque *sibi* anceps.

O Græcum : Oque secundæ duc. Adverbia curtant.

EN dat INIS curtum, velut ON non ternæ, ut *Abdon* :

Attamen & Iamen; AN quartus, modo *rectus* A præstet.

ER, ERIS, Græcum (addis *iber*) duc: *Celtiber* anceps.

Græca AS, ADIS, breviant: AS & ES pluralia Græca

Curta ES INIS: *penes*; haud *aries*, *abies*, *paries*, *Ceres*.

IS INIS duc: plurale IS: IS verba, quæ in INIS.

OS breviant Græcis: latinis *compos* & *impos*.

US, retinens u, longum est: Græcaque cuncta:

Et quartæ casus. Sed rectum deme priorem.

DE CONSTRUCTIONE.

Constructio (quæ Græcè *Syntaxis* dicitur) est debita partium orationis inter se compositio.

Dividitur in *Concordiam* & *Rectionem*.

Concordia triplex est, Substantivi & Adjectivi: Nominis & Verbi personalis: Relativi & Antecedentis.

Substantivum & Adjectivum numero & casu consentiunt; ut, *mali corvi malum ovum*.

Sæpiissimè desideratur substantivum, ut, *Non posteriores feram. Triste lupus stabulis. Dicenda tacendaque calles*.

Sæpe plura adjectiva uni adduntur substantivo; ut, *Superioribus proximis diebus. Charissimus tuus parvus filius*, [Vide II. 8.]

Nominativus in numero tantum cum verbo personali

K k k

con-

convenit; sed omnis nominativus est tertiæ personæ verbalis, præter *ego*, quod est primæ, & *tu* secundæ; ut, *Deus est. Illi sedent. Virtus laudatur. En Priamus; Ecce homo*; scilicet *adest* vel *venit*. [Vide II. 2.]

Relativum est signum rei antecedentis, ut, *qui*, *hic*, *is*, *ille*, *ipse*. Relativum semper collocatur inter duos casus nominis unius, quorum antecedentem refert in genere & numero tantum, cum altero convenit ut adjectivum; ut, *Vidi hominem, qui homo sedebat*. [Vide II. 9.]

Sed Ellipsis alterius casus hic frequentissima; ut, *Odi sapientem, qui sibi non sapit. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat*; Syntaxis est, quisque se exerceat in hac arte, quam artem norit. Hujus generis sunt parentheses illæ: (*quæ tua est humanitas*) (*quæ vestra libido est*). [Vide II, 9, 5.]

Si relativum, vel verbum, vel participium inter duo nomina propria vel appellativa posteriori respondeat, Græcum est; ut, *Est stella, qui Mars dicitur. Hac urbs vocantur Athenæ. Ludi fuerunt Megalesia appellata*. [Vide IV, 12, 8.]

Tantus, quantus, talis, qualis, tot, quot, non sunt Relativa, sed quodlibet suis verbis adaptatur, ut, *Vidi caseum tantum, quanta est rota*.

De Sui, & Suus.

DUO ex Relativis propriè Reciproca sunt, *Sui* & *Suus*: quibus tantummodo utemur, cum verbi suppositum prius aut principalius referimus; ut, *Ariovisto Cæsar dixit, non sese Gallis, sed Gallos sibi bellum intulisse*. [Vide II, 12.]

Sed si nulla potest contingere ambiguitas, hoc præcepto non astringimur; nunquam autem continget, ubi est prima vel secunda persona, ut, *Cepi columbam in nido suo, vel ejus, vel ipsius*; nec etiam in
his,

his , & similibus , *Regis est gubernare suos. Natura admonet homines suæ sortis.*

Hoc nomen QUIQUE trahit ad se reciprocum; ut , *Iustitia tribuit suum cuique.* Cum hac præpositione INTER dicimus ; *Contendunt docti inter se , & contentio est doctorum inter se ; vel inter ipsos.*

De Rectione casuum.

GENITIVUS possessorem semper significat , idque activè aut passivè. Semper à nomine regitur , ut *Lectio librorum Ciceronis.* Sed nomen , unde regitur , sæpiissime subicitur : quod ignorantes Grammatici docuerunt , verba posse regere genitivum ; ut , *Accusato te furti , Magni emisisti ; Regis est gubernare ; deest crimine , pretio , officium.* Dicimus item , *Venit in mentem illius diei ; castra aberant bidui ; cum in animo haberem navigandi ; supple recordatio , iter , propositum.* [Vide II. 3.]

Quinque sunt verba , quæ genitivum regere videntur , *miseret , tædet , pudet , piget , pœnitet* : sed genitivus à nomine , quod in his verbis intelligitur , dependet ; est enim (teste Prisciano) *Miseret me tui* , miseratio tenet me tui : & *pœnitet me peccati* , poena peccati me tenet. [At vide II. 3 , 4.]

Illa vero Græca omnino sunt ; *Desine querelarum. Abstine irarum. Implere ollam denariorum. Eges medici. Eo ad Minervæ.* [Vide II. 3. 6.] Græco item more in genitivis locorum , deest locus , *urbs , vel oppidum* ; ut , *Natus Romæ. Ægypti educatus. Domi manet. Humi sedet.* Item , *domi bellique clarus* , supple , *tempore* : Sed si addas adjectivum , genitivo locus non erit , ut , *Natus in magna Roma. Cubat in dura humo.* Dicimus tamen , *domi meæ , tuæ , suæ , nostræ , vestræ , alienæ.*

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent ; ut , *Magna est hominum querela superbiæ* : sed frequen-

tius alterum genitivorum in possessivum mutamus; ut, *Nocturna lectio librorum: In Ciceronis Tusculana vlla: Mea præceptoris officia. Vestra multorum diligentia. Meum prædium Frisciani.* Contra Vallam; nam *meus, tuus, suus*, nihil differunt à cæteris possessivis. [Vide II, 3, 15. & 16.]

Dativus semper acquisitionem significat, seu ultimum finem, quare cuivis orationi aptè jungitur; ut, *Aristoteli spongiæ sentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede, vel decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.* [Vide II. 4.]

Duplex etiam *dativus* reperitur; ut, *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori vestem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi despectui, despiciatui, frustratui.*

Accusativus aut est infiniti suppositum, aut activorum appositum; aliter semper à præpositione pendet: Nam in tempore, & mensura, & locorum propriorum nominibus, deest præpositio; ut, *Vixit annos centum, vel per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries libras triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romanam. Tendit Italiam;* sic *Rus, & Domum.* [Vide H. 5.]

Duos ejusdem rei *accusativos* multa verba recipiunt. Duos diversæ rei *accusativos* nullum verbum admittit, ut mox dicetur. [Vide II, 5, 6. & 7.]

Vocativus nullius est personæ verbalis, sed rem designat, cum qua sermonem communicamus, ideo non regitur; est enim veluti extra contextum orationis. [Vide II. 6.]

Ablativus à præpositione pendet, sed eleganter illa multis modis subicitur, Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone*) deest *Præ*: in instrumento, vel modo, *Cum*; ut, *Saxo percussit; Egredis insidiis*: in pretio, *Pro*; ut, *Magno emisisti*: in tempore, *De*, vel *In*, ut, *Hora prima; Tribus annis.* [Vide II, 7.]

In

In ablativo quem falsò *absolutum* vocant, si sit personæ, deest *Sub*, ut, *Philippto rege*; *Me præceptore*: si verò aliarum rerum, deest *A*, vel *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus. Legendis carminibus fies poëta.* Vide II, 7, 3. pag. 193, 194.]

Huic adverbio, UNDE, respondet *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu. Vacuus curis. Præditus virtute.* Sed in frequentiori usu hæc solent amittere præpositionem, *Prosequor, impertit, caret, affice, dignor, egetque, Victito, utor, vescor, fungor, potior, fruor, alget. Implendi, ornandi, spoliandi, judicique.*

*De Nominibus Adjectivis, Comparativis,
& Superlativis.*

Adjectiva nomina (Participiis [At vide ad I, 15.] exceptis) nullum casum regunt: Nam quando dicimus *Romanorum primi; Romanorum doctissimi*; deest *ex numero.* [Vide II. 3. pag. 166.] Illa verò, *plenus rimarum; lassus viarum; integer vitæ; sceleris purus; cupidus honoris*; Græca sunt, quibus deest græca præpositio *in*: quæ apud illos genitivum regit. [Vide II. 3. 6.] *Dignus honore; Vacuus curis; Viduus pharetra; Frumento copiosus*; supple *Ab*.

In *Comparatorum* ablativis deest *Præ*; ut, *Sanctior Catone*: quo in loco particula QUAM nominativum vel accusativum tantum juxta verbi naturam postulat. Vide II. 10.

In *Superlatis & Comparatis* genitivus ille partitionis est, non comparationis; ut, *Romanorum priores; Græcorum doctissimus*; id est, *Ex numero Græcorum maximè doctus.* [Vide II, 10, & 11.]

De Constructione Verbi.

DIximus Constructionem dividi in Concordiam & Rectionem. Si concordiam spectes, omnia verba sunt *Personalia*, aut *Impersonalia*; ut, Ego lego. Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Passiva*.

De Verbis Personalibus.

Personale, seu *Finitum* verbum est, quod personas, numeros, tempora finit; ut, *Amo. Legissem.* Personale verbum semper & necessario habebit ante se nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigena. Vos piscamini. Abite. Adesdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi suppositum est; ut, *Fugere vitium est virtus. Queritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis suppositum solet intelligi: primo, in primis & secundis verborum personis; ut, *legis, vivimus*: secundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: tertio, quum in verbo latet suppositum ejusdem rei; ut, *pluit, lucefcit*, scilicet, pluvia, lux. Quibus adde quinque illa verba (quæ falsò dicuntur impersonalia) *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*, scilicet, misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna, ut diximus. [At Vide II. 3. 4.]

Multi recti singulares per Syllepsim figuram plurale verbum exoptant dignioris personæ; ut, *Si tu & Tullia valetis, ego & Cicero valemus.*

Si post verbum personale sequatur nomen ad suppositum pertinens, erit nominativus; ut *Lego invitus.*

De Verbis Activis.

Activum verbum est, quod actionem significat; ut, *Vivo, Amplector, Memini*. Semper & necessario transit in accusativum; ut, *Amo literas*: Sic *delectat, juvat, decet, oportet, refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id est, repræsentat. [At Vide III, 5. 3.] Sæpe pro accusativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle, Dico tibi ne temere facias*.

Verba activa duplicia sunt, quædam enim transeunt in varios accusativos; ut, *amo, lego, percutio*: alia (quæ falsò *Neutra* dicuntur) uni tantum accusativo cognatæ significationis adhærent, ut, *vivo, servio*. [At Vide ad III, 2. & 3.]

Hic autem Accusativus cognatus (ut Pleonasmum effugiamus) rectius subicitur; ut *Filius tuus dormit, currit, gratulatur, jocatur, gaudet*; scilicet, somnum, cursum, gratulationem, jocum, gaudium: [At Vide III, 3. ad Verba *Æstare, & ambulare*.] Sic *egeo, indigeo, vapalo, nascor, orior*. Qui tamen accusativus necessario apponitur, si addendum sit adjectivum; ut, *Duram servies servitutem. Hilarem vitam vivis. Cantilenam eandem canis. Consimilem luserat ille ludum. Indicavit judicium inclytum. Endymionis somnum dormis*.

Aliquando proprius accusativus transit in metaphoricum; ut, *Coridon ardebat Alexin. Nubes pluant justum: terra germinat Salvatorem*. [Vide III, 2. 11. & IV, 5. 7.]

Accusativi *me, te, se*, ferè non apponuntur, quoties suppositum & appositum idem sunt; ut, *Illa jam lavit, Nupsit regi; Nox præcipitat; Emergit ex malis; Bene res vertat; Volventibus annis; deest se*, [Vide ad III. 2. & IV. 3.] vel etiam accusativus cognatus. *Credo tibi, Indulgeo tibi*, scilicet, *me*.

Multa verba per cumulum geminant ejusdem rei accusativum; ut, *Deum vocamus patrem. Præsta te virum. Facimus te arbitrum. Dedit agrum dotem, & similia*.

Duos verò diversæ rei accusativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deest *κατά*, id est, *circa*, *juxta*, vel *secundum*. Tales verò accusativos nullum verbum respuet; ut, *Quid me accusas? Quid me horres? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incusas. Multa gemens ignorantiam. Nunc id operam do. Infuevit pater hoc me.* [Vide II. 5, 6. & 7.]

Dicimus *spargo*, vel *sterno* solum *herbis*, & *herbas* solo. *Defendo*, vel *prohibeo æstum capellis*, vel à *capellis*, & *capellas ab æstu*. *Dono te corona*, & *tibi coronam*. *Celo*, vel *doceo te hoc*, & *te de hoc*, & *celo tibi hoc*. *Posco te veniam*, & à *te*; sic omnia verba poscendi, *Invideo te multa*, *Hoc decet te*, vel *tibi*. *Præsto*, *præstolor*, *antecedo*, *antesto te*, vel *tibi*. *Deficiunt*, & *latent me pecuniæ*, & *mibi pecuniæ*. *Eripio tibi*, & à *te pecunias*. *Impertio te bono*, & *tibi bonum*.

De Verbis Passivis.

Passivum verbum est, quod passionem significat, ut, *Vivitur*, *Curritur*. Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat; ut, *Virtus laudatur*. *Tua res agitur*. Accusativus activorum hic semper erit suppositum, nec unquam aliter: Sed si supprimitur in activa, etiam in passiva subicitur: ut, *Curritur*. *Vivitur*. *Egetur*. [Vide ad III. 2. init. & ad cap. 4. & 8.]

Si duo sunt ejusdem rei accusativi, ambo mutantur; ut, *Voco te poëtam*: *Tu vocaris poëta*. *Video te tristem*: *Tu videris tristis*. Si verò sunt diversæ rei accusativi, ille tantum mutatur, qui non dependet à præpositione; ut, *Doceo te artes*: *tu doceris artes*. *Moneo te justa*: *Tu moneris justa*. *Moneo tibi justa*: *Justa monentur tibi*. Nam falsò quidam docent, dativum in nominativum posse verti.

De Verbo Substantivo.

Sum, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec passivum est, sed utriusque radix & fundam-

damentum, habet utrinque nominativum, [Vide III, 5.] ut, *Deus est charitas. Fili, esto sobrius. Esto tu Cæsar amicus.* Dicimus, *Patris est*, vel *patrium est*, *castigare*; *Regis est*, vel *regium est*, *gubernare*? & subintelligimus officium, munus, negotium, sive consilium. Non tamen dicimus, *Mei est*, sed *meum est*; quia genitivi *Mei, tui, sui, nostri, vestri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem. [Vide ad II. 13. Notas.]

Quod si accedat præpositio INTER, dicimus, *Patris interest castigare*; & *Regis interest gubernare*; & subintelligimus accusativum pluralem, negotia, officia, sive consilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, sed accusativis *mea, tua, nostra, vestra, cuja* vel *cujus*; ut *Non mea, sed regis interest gubernare*, id est, gubernare non est inter mea, sed inter officia regis. [Vide III, 5, 3.]

Sæpe uni aut duobus dativis acquisitionis adhæret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum est tibi. Dicenda mihi causa est. Hoc erit tibi lucro, honori, curæ.* Cum nomine Opus dicimus; *Opus est mihi libris*, & *libri sunt mihi opus*: & *opus est facto*, & *facere*. [Vide IV, 15, 7. &c.]

De Verbis Impersonalibus.

Impersonale, seu *infinitum* verbum est, quod neque numeros, neque personas, neque tempora finit, & determinat; [At Vide I, 12. extr. & III, 2. init.] ut, *Amare. Legisse.* Et est duplex: *Perpetuum*, & *Participiale*. Perpetuum est, ut, *amare, amavisse, amari.* Participiale, ut, *amandi, amando, amatum.*

Impersonale verbum semper antecedit accusativus, sæpius subintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi.* A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: semper enim pro nomine capitur; ut, *Virtus est vitium fugere*, id est, fuga vitiorum. *Tempus est abire*, id est, abitionis. *Et cantare pares, & respondere parati*, id est,

K k k 5

cantui

cantui & responsioni, vel ad cantandum, & respondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id est, pœnitentiam. *Dignus amari*, id est, amore. [Vide III. 6.]

Si post verbum impersonale nomen sequatur ad suppositum pertinens, erit accusativus; ut, *Malo dici divitem, quàm avarum haberi. Præceptoris interest esse probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente iustum.* Sed hic frequentissimè Græcos imitantur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* [Vide III. 7.] Illa verò, *Non vacat mihi esse quieto; Licet esse beatis*; Latinos canones excedunt, ut in Hellenismo dicitur. [Vide II. 6. 2. & IV. 12.]

De verbis Participialibus, Gerundis, & Supino.

A *Mandi, amando*, quum accusativum habent, *Gerunda* verba dicuntur, eo quod à passivo participio in *dus gerantur* & gubernentur. [At Vide ad I, 15. init. & ad III, 8.]

Olim à participio in *dus* quatuor voces gerebantur, quæ regerent accusativum; ut, *Petendum est causas: Petendi causas: Ad petendum causas: Petendo causas.* Nunc verò vocibus in *di* & *do* dabis accusativum. Nam *habendum est canes*, & *ad legendum libros*, nimis antiqua sunt.

Cæterum voces in *di*, *do*, *dum*, si accusativum non habeant, passivè significant, sunt enim participia passiva in neutrali terminatione: [Vide ad III, 8. init.] In quibus deest substantivum aliquod, aut nomen verbi, quod est infinitum; ut, *Legendum est*, scilicet, *legere*: nam quemadmodum (teste Prisciano) *bona est lectio*, & *bonum est legere*, non differunt; sic *tempus est legendæ lectionis*, & *tempus est legendi*, idem sunt. Aliquando tota oratio pro substantivo est; ut, *Creditum est*, vel *credendum est*, *Ciceronem fuisse poëtam.*

Deest quoque substantivum illis, quæ solent conturbare

bare Grammaticos; ut, *Missus est Athenas erudiendi gratia*, scilicet *erudire*, quod est *eruditionis*. *Virgo maturuit nubendo*, scilicet, *nubere*, id est, *nuptui*. *Cantando rumpitur anguis*, id est, *cantando carmine*. *Utrique videndo femina*, id est, *visu facto*, quasi *videndo videri*, dum videtur. Sallust. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum*, scilicet, *imperare*, id est, *ut imperaretur*, vel, ad sibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias*. *Inter agendum capras*, & ante domandum boves, non dicimus: sed *ante domandum*, scilicet, *domare*. [Vide III. 8. 1, pag. 441. &c.]

Amatum, Verbum *Supinum* dicitur, quod *supine*, id est, negligenter agat, ac penè otiosum ac supervacuum sit: semper jungitur verbis motum ad locum significantibus; ut, *Cur te is perditum?* *Latebras quasitum venisti.* *Admitte spectatum*. [Vide III, 9.]

Vox *iri*, in passiva tantum huic supino conjunctum, non significat motum, sed idem quod passivum infinitum, cujus est supinum; ut, *Credo librum, vel carmina, lectum iri*, id est, *legi*. [At Vide III. 11.]

De Participiis.

Participia suorum verborum casum admittunt. [At Vide ad I, 15. init.] Junguntur aliis verbis, sed præcipuè Substantivo, per omnia tempora: & cujus temporis verbum fuerit, ejusdem ferè & participium erit; ut, *Excita dormientem; excitavi dormientem; excitabo dormientem*. *Dicturus fui, dicturus ero. Jussus feci, jussus faciam*. *Abstiniui à causis agendis; abstinebit à causis agendis*. [Vide I, 15, 2. &c. & III, 10, 2.]

Primum participium passivum significat passionem: præter pauca, quæ ab activis in OR descendunt; ut *Amplexus hominem; Pertasus ignaviam*: Quædam actionem & passionem, sed diversa syntaxi; ut, *Comitatus illum, & comitatus ab illo*. *Pransus, cænatus, potus*, nomina sunt.

Participium in *dus* perpetuò passionem significat,
ut ,

ut, *Plectendus, pœnitendus: veniendum est; dicendi; cantando; ad orandum.* Frustra quærit Valla, quando admittat, aut respuat præpositionem; nam sequitur suum substantivum; ut, *Accepi puerum docendum: & accepi ad puerum docendum pecunias. Currit iterandam viam; & curris ob præmia obtinenda.* [III, 10.]

De Participialibus.

Participia tribus modis fiunt nomina: Constructione; ut *Doctus juris. Juris peritus. Alieni appetens. Amans uxoris. Tempus est legendi librorum:* [Vide III, 8. & 10.] Comparatione; ut, *doctior, amantior:* Compositione; ut, *indoctus, indiligens.*

Sunt quædam nomina quæ participia videntur, ut, *Populabundus agros; Vitabundus castra hostium:* item alia, *Ocreatus, Laureatus, Tunicatus;* sed hæc à nomine, non à verbis, dicuntur. Et illa antiqua; *Quid tibi hanc tactio est? Quid tibi hanc rem curatio est?* forte deest *καρα*.

De Præpositione.

Præpositio ante verbum non semper intrat compositionem, sed fertur in casum ulteriorem; [At Vide ad III, 3, 6. & 10. in extr. & 5, 2. p. 413.] ut, *Hercules interfuit homines; & Homines interest societas.* Cicero, *Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, aut futura est.* Seneca, *Nihil interest, hos, & illa.* Horat. *Villa, quæ superest Claudii cauponas:* idem, *Ne quid medios intercinat actus:* idem, *Cum sol Oceano subest.* Cicero, *Hic tibi Cato rostra advolat.* Tacitus, *Advolvitur genua illius.* Horat. *Utinam intererrem nuda leones;* idem, *Desine interludere virgines.* Cæsar, *Exercitum Rhenum traducere.* Livius, *Hæ Siculorum querelæ domos primum nobilium circumlata.*
Sic,

Sic, *Interfluere urbem*, *mænia*, *exercitum*, apud Curtium: sic *Mea interest*; *Vestra interfuit*; pro, est inter mea, scilicet negotia. Et hæc ad Anastrophén sunt referenda.

Præpositionum quædam semper *accusativo* hærent, ut, *ad*, *apud*, &c. quædam semper *ablativo*, ut diximus: hæc vero sunt dubiæ, *in*, *sub*, *super*, *subter*, & *clam*.

In, significans motum seu transitum, accusativum regit, ut, *Via. ducit in urbem. Hanc mihi in manum dat*: & cum actio differtur, ut *In diem istuc erit. Præsens in tempus omittat*: & cum capitur pro *contra* vel *erga*, ut, *Ingratus in præceptorem*; *In parentem pius*. Cum significat aliquid in loco fieri, regit ablativum, ut, *Ego in portu navigo*.

Sub, si motum significat, accusativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatae sunt. tuæ*. Sine motu frequentius ablativum; ut, *Sub pedibus. Sub iudice*. Dicimus, *sub idem tempus & sub ipsa die*. Aliquando subintelligitur; ut, *Cæsare duce*; *Platone magistro*; id est, *sub Cæsare*, *sub Platone*.

Super, pro de, Ablativum poscit; ut, *Multa super primo rogans*, *super Hectore multa*. Cic. *Sed super hac re nimis*. In reliquis ferè accusativum; ut, *Fama super æthere notus*. Dicimus *super fronde*, & *super arbore*, si quietem significamus: *super arborem*, si motum.

Subter, poëtice tantum reperitur cum ablativo; ut, *Subter densa tæstidine*.

Clam, & *Clanculum*, Accusativo junguntur; ut, *clam uxorem*, apud Plautum; *clanculum patres*, apud Terentium: cæterum ablativo magis gaudent. [At Vide I, 16, 1, pag. 149. 150.]

De Adverbio.

Adverbia nullum omnino casum regunt, nisi pro nomine capiantur; ut *Crurum tenuis. Abunde gloria*. [Vide II. 3.] *Ubique gentium. Satis testium. Pridie ejus diei. Postridie ludorum*. In reliquis est ellipsis; ut, *O curas*.

32 DE CONSTRUCT. ADVERB. ET CONJUNCT.

curas. Hei mihi. En Priamus. Ecce homo. Heu me. Væ victis.

Ubi significat locum sine motu : cui respondent , *hic* , *istuc* , *illic* , *ibi* , *intus* , *foris* , *utrobique* , *passim* , *nusquam* , *infra* , *subtus* , *nec* , [*f. necubi* .] *ubiubi* . Respondent etiam genitivi priorum locorum finiti in *Æ* , vel *ī* ; ut *Romæ* , *Tolleti* , *Ægypti* , *Cypri* , *Sicilia* . Item , *domi* , *militiæ* , *belli* , *humi* ; in cæteris respondemus per ablativum , expressa vel tacita præpositione ; ut , *Rure est* ; *in toga* ; *in pace* ; *Athenis* , *Carthagine* , *Elide* , *Ptolemaïde* .

Quo significat motum ad locum : cui respondent *huc* , *istuc* , *illuc* , *eò* , *illo* , *intrò* , *foras* , *quoquò* , *peregrè* , *obviàm* : & accusativi locorum , expressa vel tacita præpositione ; ut , *Eo Romam* , vel *in Romam* . *Venit Italiam* . Sic *rus* , & *domum* , vel , *in domum* , *urbem* , *hortum* , *larem* .

Qua , significat motum per locum : cui respondent *hac* , *istac* , *illac* , *quaqua* , *quacunque* , *quavis* , *quaquaversus* : & ablativi cujusvis loci , tacita præpositione ; ut , *Vagatur Italia* . *Vehitur flumine* , vel *per flumen* .

Unde , id est , à quo loco : cui respondent *hinc* , *istinc* , *illinc* , *inde* , *eminus* , *cominus* , *alicunde* , *necunde* , *foris* , *undecunque* : & ablativi cujusvis loci , expressa vel tacita præpositione ; ut , *Cælo* , *de cælo* . *Roma* , *de Roma* . Sed si ablativus sit personæ , non erit sine præpositione ; ut , *Unde emisti ? à mercatoribus* . *Unde est puer ? à fratre* .

Quorsum , ad locum & ad alia refertur : cui respondent *horsum* , *istorum* , *sursum* , *deorsum* , *rursum* , *prorsum* , *dextrorsum* , *sinistrorsum* , *aliorum* , *retrosum* , *introrsus* , *quoquoversus* , *venum* , *peffum* .

De Conjunctione.

Conjunctionis officium est , *sententias* connectere , non similes casus , aut verba , ut , *Emi librum drachma* , & *minoris* , scilicet , pretio emi . [Vide I. 18. & II. 14.]

L A U S D E O.

IN-

I N D E X

Verborum & Rerum Memorabilium, ut & Auctorum, qui explicantur, cum in ipsa *Minerva Sanctii*, tum in *Notis* ad eam.

In quo Primus & Major Numerus *Librum*, Secundus *Caput*, Tertius *Notam* denotat; *Paginam*, quæ aliquando additur, litera p. præmissa declarat.

A.

A Vel AB cum Passivis. III. 4, 1. extr. & n. 4.

— Activis & Passivis eodem sensu. III, 4, 1. extr. & n. 6. pag. 398. &c.

A Mangone veneunt servi. III. 3. 138.

A pro Post. IV. 6. p. 675. 676.

A vel Ab causam efficientem notantia, ut *trajectus ab ense.* III. 4. p. 402. IV. 6. 9. & 90.

A vel Ab cum verbis copię vel inopię, aliisque, pro a parte talium rerum. IV. 6. 15. & p. 690.

Ab aliquo vapulare, exfulare, I. 2. 1. III. 3. 136. III. 4. p. 402.

A vel Ab non pendent semper a Verbo, sed sæpe a Nomine, ut *amare feminam a mangone.* III. 3. 136. III. 4. 8. & 9.

Ablativus Casus unde dictus. I. 6. 3.

— recte ita dicitur, licet a Præpositionibus semper regatur. II, 7. init.

Ablativus cum Comparativis explicatur. II. 7. 2.

Ablativus absolutus rejicitur a Sanctio. IV. 6. p. 674. &c.

— abs. ejusdem Personę, cuius est Verbum. II. 7. 3.

— absolutus Participiorum,

cum Infinito aut tota Oratione pro Substantivo, veluti *Comperto, ficta in eum crimina.* III. 9. 2. p. 448. 459.

— absolutus unicus, intellecto Participio *Existente.* IV. 4. 28. 85. & 86. IV. 6. 7.

Ablativus cum Nomine, aut Verbo substantivo, ut *Homo magno natu.* IV. 4. 5.

— in denotando Tempore regitur a Præpos. IN per Ellipsin, IV. 6. 18.

Ablativum Græci non habent. I. 6. 4.

Ablativus, Latinorum proprius, ex Dativo formatus, & olim prorsus idem cum Dativo in omnibus declinationibus. I. 6. 4. p. 35. &c.

Ablativus tertię declinationis, etiam Adjectivorum, sæpe in E vel I promiscue. I. 6. 4. p. 36. 37. 49. II. 7. p. 194. &c.

Ablativi Propriorum Nominum exeunt potissimum in E. II. 7. p. 166.

Ablativi sunt *Ruri*, *Carthagini*, &c. I. 6. 4. p. 39. II. 7. p. 197. IV. 6. 4.

Abolere. IV. 14. 23.

Abusus usu confirmatus. I. 14. 1. pag. 105. 106. III. 2. 3. p. 278. &c. III. 3. 8. & 10. pag. 306. 307. III. 11. 1. & 3. pag. 471. 472. Vide & *Usur.*

Abusi

Abui quid proprie notet, III. 3. 5. & III. 3. 8. extr.
Accentuum ratio, I. 3. 1. IV. 14. pag. 752.
Accius explicatur, IV. 4. 37.
Accusativi usus triplex, II. 5. init.
Accusativus nunquam regitur a Nomine, & proinde nec a Participio, I. 15. 1. p. 118. &c. III. 8. 2. p. 438. & 442.
 — saepe per Ellipsin jungitur, & frequentius olim, Verbis Neutris, Passivis, Deponentibus, ut & Nominibus, I. 15. 1. p. 118. &c. & p. 123. III. 8. 2. p. 442. IV. 13. p. 736. 737.
Accusativi constructio per Ellipsin Praepositionis, II. 5. init. IV. 6. 16. 17. IV. 13. p. 734. 735. &c.
Accusativus in initio periodi exponendus per Ellipsin, *Quod ad*, II. 5. 5. extr. II. 9. 1. IV. 11. 6.
Accusativi plures unum Verbo juncti, sed quorum unus solum a Verbo regitur, II. 5. 6. IV. 13. p. 735.
Accusativus cognatus potest plerumque per Ellipsin exponi, & notat Modum rei, vel Emphasin majorem, III. 2. 2. p. 271. 272. & 288. III. 3. 9. IV. 3. 6.
 — Sed etiam aliter, III. 2. 2. p. 273. & 3. 9. p. 301. 302.
Accusativi reciproci Ellipsis, III. 2. 2. p. 273. III. 3. 8. & 19. p. 309. IV. 3. 13.
 — verbis juncti cum Ellipsi, *memorans*, vel simili, ut *Crepare Leges*, III. 2. 11. III. 3. 9. & 24. & 115.
 — significant aliquando effectum actionis, cum a Neutris reguntur, ut *Vivere Bacchalia*, III. 3. 9.
Accusativus temporis, *centum*

annos vixit, II. 5. p. 182. IV. 4. 126. IV. 6. 16.
 — cum Nomine & Verbo Substantivo, *Homo id aetatis*, IV. 6. 17.
 — inter duo Verba, vel inter Verbum & *U*, vel *Qui*, pro Nominativo, *Fac me, ut sciam*, II. 5. 5. IV. 12. pag. 730. &c.
Accuso se criminis recte dicitur, II. 3. 3. IV. 4. 21.
Actio Permanens in *Agentie* distinguenda debet a *Transiente* in *Passivam*, unde orta apud Grammaticos Verba Neutra, III. 2. 1. & n. 2. III. 3. 2.
Activa dicuntur modo illa, quae actionem transeuntem notant, modo omnia in O exstantia, ut etiam Neutra complectantur, III. 2. 3. p. 276.
Activa verba etiam Neutraliter efferuntur, & simplicem notant actionem, III. 2. 2. p. 273. III. 3. 10, p. 309. & not. 81. 93. & 125. III. 4. 1. & 2. p. 443.
 — cum Ellipsi Pronominis reciproci videntur Neutra, licet vere Neutra non sint, III. 2. 2. p. 274. III. 3. 8. & 10. p. 309. III. 4. 1. IV. 3. 13. p. 545. 546.
 — Activa quaedam per Ellipsin proprium sibi Accusativum plerumque omittunt, III. 3. 10. p. 310.
 — & Neutrali significatione eadem Verba promiscue usurpata, III. 3. 10. p. 309.
Aculeus ab *Acus*, I. 10. 1.
Ad cum Nominibus propriis locorum pro *Juxta*, II. 5. p. 184. & IV. 6. 1.
Ad respondet *Græco*, I. 15. 1. p. 118, IV. 13. 5. p. 739.
Adeo, III. 14. 7. p. 486. & n. 39.
Adhuc, III. 14. 7. p. 486. IV. 4. 30.
 Adhuc

Animalium nomina olim maxime unius erant terminationis in utroque sexu; ut *porcus*, *agnus*, *leo*, &c. IV, 4, p. 579, 580.
Annua, IV, 4, 16, & p. 636.
Ansa & **Ara** ab antiquo *Afa*, IV, 15, 3.
Anterior defenditur, IV, 4, 95.
Antiphrasis est species Ironiæ, IV, 16, p. 821.
 — **Grammaticorum** exploditur, IV, 16, p. 817, &c.
Antiquus quasi *anticus*, ut *Posticus*, I, 11, 3, IV, 4, 95, & 96.
Antor. Liberalis expl. IV, 4, 39, IV, 8, 1, extr.
Appellare ad populum non recte dicitur, IV, 15, 19.
Appellere alterius est originis, quam *Appellare*, IV, 15, 18.
Appellere absolute & cum Ablat. *Navi*, sed & ipsa *Navis* dicitur *appellere* & *applicare*, IV, 4, 73.
Appositio eorundem casuum per divisionem aut partitionem, IV, 8, 2, &c.
Apulejus, purissimus Linguae Latinae Scriptor Sanctio, III, 14, p. 518.
 — explic. II, 10, 2, IV, 4, p. 622.
Aqualis & *aquarius*, IV, 4, p. 654.
Ara ab antiquo *Afa*, IV, 15, 3.
Aræ majores habuerunt etiam cornua, quæ apprehendebant orantes, IV, 15, 3.
Arborum nomina cum Adjectivis mascul. I, 7, p. 44, & IV, 4, p. 555.
Ardet Alexin, III, 2, 10.
Aspis notans *pigrum*, *velocem*, *album*, *custodem*, IV, 16, 2.
Aristophanis interpret. expl. IV, 16, 2.
Aristoteles non est Auctor libri *mei Epulustas*, I, 5, p. 32.

nec Libri de **Categoriis**, III, 2, p. 287.
Arvus adjectivum ab *Arando*, IV, 4, p. 635, & n. 119.
 in **AS** Gentilia nomina olim formabantur in **ATIS** & **ATE**, II, 7, p. 196, IV, 4, p. 584.
Ascobius Ped. locuples inprimis Latini sermonis Auctor Sciopio, IV, 2, p. 536.
 nominum in *Aster* exeuntium significatio, I, 10, 8.
Athenæ unde dictæ, I, 7, 12.
Athana Pallas, I, 1, 1.
Atque pro sicut, IV, 7, p. 692.
AU transit sæpe in **O**. IV, 16, p. 833, 836.
Autor, & *Augere* pro *Creare*, III, 3, p. 323.
Audicus dicto Jovi, IV, 4, 45.
Aveninus mons, unde dictus, I, 1, 4, extr.
Avium nomina Masculina Adjectivis Femininis juncta per Ellipsin, IV, 4, p. 557.
Aula ab *Augeo*, I, 10, 4.
Aulus prænomen ab *Augeo*, ibid.

B.

B **Aculus**, 2 βῆν, I, 10, 6.
Belli & **Duelli** origo, IV, 16, 7.
Benedicere in sacra Scriptura pro **Valedicere**, **Dimittere**, IV, 14, 22.
Bidens, **Tridens**, &c. IV, 4, p. 630, 631.
 adjectiva in **BER** exunda, II, 4, 7, 6.
 — in **BILIS** exunda Active & passive significant, I, 15, 4, p. 134.
Bipennis, IV, 4, p. 637.
Boethius expl. IV, 4, 8.
Bradus a *Βαπὺς*, & quomodo, IV, 15, 8, p. 771.

I N D E X.

C & G olim una litera, I. 6.
4. p. 38.

Coritur sæpe ex Hebr. γ. I. 10. 5.

Cadere unde ortum, III. 3. 18.

Calum, & Calare, a Cædendo
derivatum, IV. 15. 21.

Cæsar explicatur vel emendatur,
II. 9. 7. IV. 11. 5. IV. 15. 29.

Campus a Gr. κῆπος, IV. 15. 4.

Candeo & Cando, unde Accendo
&c. a Gr. καίω, III. 3. 18.

Capital. IV. 4. pag. 667.

Capiti Ablat. pro Capite, II. 7. p. 194

Carere aliquid, & unde hoc ver-
bum sit ortum, III. 3. 20.

Carus & Caritas passivam habent
significationem, II. 13. 3.

Casuum appellationes, Nomina-
tivus &c. veterum auctoritate
probantur, I. 6. 1.

Casus varii junguntur Præposi-
tionibus apud Græcos, I. 6. 4.
p. 40.

— ampliolem usum habent,
quam a quo denominantur, I.
6. 3. & 4. p. 40.

— ex terminationum distin-
ctione orti, I. 6. 4. p. 39.

Casum Sextum seu Ablativum
Græci non habent, I. 6. 4. &c.

Casus Septimus rejicitur, I. 6. 2.

Casuum Latinorum usus, I. 6.
p. 34. & n. 4. p. 38. III. 8. 2.
p. 439. 440. IV. 6. init.

Casus post Verbum Substantivum
sæpe idem, sæpe diversus ab
eo, qui præcessit, II. 6. 2. extr.

Casu eodem per Zeugma vel Ap-
positionem ponitur res nume-
rata seu generalis, quo Num-
erus rei, vel res divisæ, lo-
co Genitivi, qui Partitionis di-
citur, veluti *Pedites, X. millia*,
IV. 8. 2.

Catonis verficuli, IV. 4. p. 624.

Cavere quid proprie notet, III.

3. 21.

Cavere aliquid alicui, III. 3. 20.
Caveo, ut &c. Caveo, ne &c. IV.

15. 29. p. 811. 812.

Cedere & composita, unde ortum,
III. 3. 21. IV. 4. 58.

Celebrare aliquem pro laudare vel
honorare, IV. 17. 4.

Celox, genus navigii a celeritate
ita dicti, IV. 4. p. 608.

Censeri aliquare, & *aliquam rem*,
III. 2. 3. p. 282.

Cerebrum, æque ut *cribrum*, a
cernendo. IV. 15. 6. p. 771.

Cereus masculine, IV. 4. 60.

Cernere per omnes significationes,
IV. 15. 6. pag. 769. &c. & in
Resp. ad Lud. Kust. §. 2. p. 772.
773. &c.

— pro judicare, ibid. §. 3. 4. 5.

— pro considerare rem dili-
genter, ibid. §. 7. p. 781.

Cernere & Videre confunduntur,
& tamen differunt, ibid. §. 2.
p. 773. & §. 5. p. 778. & §. 7.
p. 781. 782.

— *hereditatem*, IV. 15. 6. p.
769. &c. & in resp. ad L. K.
§. 7. 8. &c.

Cernere hereditatem etiam pro Ad-
ire simpliciter & directe poni-
tur, sed in Jure Civ. notat pro-
prie declarare solenniter se eā
adire & accipere. IV. 15. in
resp. ad L. K. §. 9. p. 785. 786.

— notat proprie considerare
Hereditatem, & de ea delibe-
rare, ibid. §. 11. p. 788. 789.

Certus a *Cerno*, H. 15. 6. p. 774.

Cessatus particip. III. 3. 10. p. 308.

Charisius expl. IV. 2. 1. p. 531.
IV. 14. 5.

Charonius etymon, IV. 16. 24.

Cicero explic. I. 15. 5. II. 5. 5.
II. 13. 3. & n. 7. III. 2. p. 286.

III. 3. 7. & n. 109. & n. 120.
& n. 130. III. 10. 2. III. 14. 2.

L II 2

&c

I N D E X.

& 17. & 18. & 30. & 31. IV.
 4. 70. & n. 93. & n. 111. IV.
 5. 7. IV. 6. 2. IV. 7. 5. sæpius,
 IV. 8. 4. IV. 15. in resp. ad L.
 K. 5. 5. p. 776. IV. 15. 29. p.
 811. 812. IV. 15. 30. & p. 186.
 Cicero in Paradoxis contra Ma-
 joragium defenditur, III. 14.
 p. 503. 504.
 Ciceronis illud, S. V. B. E. E. Q.
 V. explicatur a Sanctio, *Si*
vales, bene est, ego quoque valeo,
 III. 14. p. 516.
 Circa absolute vel adverbialiter,
 IV. 13. 6.
 Circiter, I. 16. 2.
 Clam & Clanculum pessime a qui-
 busdam habentur pro Præpo-
 sitionibus, I. 16. 1. p. 148. 149.
 Clamare cū Accusativo, III. 3. 24.
Classicum scil. canticum, IV. 4. p.
 560.
Clitellas imponere, IV. 4. 14.
 Cælum pro mundo derivant ple-
 rique a Gr. *Καίλος*, & hoc a *co-*
hum, vel *chaos*, IV. 15. 21. sed
 Alii a *cælando*, quia cum *Æ*
 plerumque scribitur, IV. 16. 16.
 Cælus etiam in singulari dicitur,
 I. 9. p. 62. & 63.
 Cænare, III. 3. 27.
 Cænata nactes, III. 3. 27. pag. 318.
 Cōire societatem, III. 3. 26. IV.
 4. 117.
 Columella exp. IV. 4. 101. pag.
 629.
 Communia masculini & femini-
 ni Generis Nomina, I. 7. 6. & 8.
 Communia Verba, quæ sub u-
 na terminatione Activam si-
 mul & Passivam habent signi-
 ficationem, III. 2. 3. pag. 286.
 & p. 287. atque ibi Notas.
 Comparisonis tres gradus expli-
 cantur & asseruntur, II. 11. 1.
 Comparativa etiam a Substanti-
 vis & Superlativis deducta,

I. 11. 1.
 — non ab Adverbiis, I. 11.
 p. 74.
 — & Superlativa a Positivis
 habentibus vocalem ante US
 & IS, I. 11. p. 74. 75.
 Comparativi natura & definitio.
 II. 10. 1. II. 11. 1. extr. IV. 6. 12.
 — appellatio unde, II. 11. 1.
 extr.
 Comparativus inter plura sui ge-
 neris extra se, locum habet,
 sed quæ tum pro uno sumun-
 tur, II. 10. 2. 3. & 16.
 — cum genitivo partitionis
 constructus, sed neutiquam
 eum regens, II. 10. 2. IV. 3.
 9. p. 544. 545.
 — per se non significat am-
 pliùs, quam Superlativus, II.
 11. 1. & p. 231.
 Comparativæ voces aliquando
 minuunt significationem rei,
 non per se, sed per Ellipsin,
 II. 10. 6.
 Comparativi, veluti *Complures*,
Ocyus, &c. non ponuntur in
 sensu Positivi, II. 10. 5.
 Comparativis additur aliquando
 etiam alia particula compara-
 tionis, ut *magis*, *major*, II.
 10. 5. IV. 9. 2.
 Comparisonis nexus fit per Præ-
 positionem, etiam in Positivis
 & Superlativis, II. 11. 2. IV.
 6. 11. & 12.
 — Præpositio est potius *Cum*,
 quam *Præ*, IV. 6. 12.
 Comparatio obliqua personæ &
 rei, IV. 7. 10.
 Competere pro, congruere, con-
 venire, IV. 4. 46. p. 591.
 Composita Simplicium Neutro-
 rum, activam habentia signi-
 ficationem, III. 3. 9. p. 303.
 — Verba cum Præpositione
 junctum sibi casum plerum-
 que

I N D E X.

- que habent, quem illa requirit, 3. III. 6. & 9. III. 5. 2.
- Conferim* & *Confestim* ejusdem sunt originis, III. 3. 59. IV. 15. 3.
- Considerunt* a *Confido* I. 15. 4. pag. 134.
- Confligere* pro collidere, III. 3. 29.
- Conjuges* Adject. IV. 4. p. 652.
- Conjunctio* non tam casus, quam orationes, etiam diversæ constructionis, & diversorum Nominativorum, inter se conjungit: sed & casus, I. 18. 1. III. 14. 1.
- Conjunctiones* multæ vulgo habentur, sed quæ sunt vera Nomina, I. 18. 2.
- in Consilium mittere iudices*, IV. 4. 47.
- Constructio* immutata in una periodo, licet per copulam connectatur, III. 14. 1. IV. 4. 39. IV. 11. 5.
- Constructionis ordo* perturbatur, IV. 11. 3.
- Constructionis rationem* Grammaticam ignorarunt sæpe ipsi Veteres, I. 15. 1. p. 118. 119. 127. 128. III. 3. 78. p. 346. III. 8. 2. Vide & *Abusus*, & *Veteres*, & *Ufus*.
- in Constructionibus*, ut una magis frequentetur, quam altera, facit sæpe Casus, nec Ratio ejus rei reddi semper potest, I. 15. 1. p. 120. III. 2. 3. extr. III. 8. 2. p. 439. III. 9. 1. extr.
- Constructio eadem* diversorum natura Verborum in eadem periodo, III. 3. 15.
- Constructionem* Unius Verbi aut Vocabuli sæpe imitatur Aliud ejusdem significationis, sæpe etiam Primitivi derivatum. III. 3. 78. p. 346. III. 5. 4.
- Consuescere aliquem* active. III. 3. p. 320.
- Consulere alicui bene vel male*. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8. p. 783.
- Consulere alicui*, & *aliquem*, & *aliquid*. IV. 4. 139.
- Consulto*. IV. 4. p. 564. & IV. 15. 8. pag. 783.
- Contendere*. III. 3. 33.
- Continens terra*. IV. 4. 55. & p. 648.
- Contingere* est activum, sed & absolutum. III. 3. 34.
- Contracta* vocabula, ut *Fecundus* pro *Feticundus*, *Vinea* pro *Vitinea*, &c. IV. 16. 7. & 12.
- Conturbare rationes*. IV. 4. 106.
- Convenire aliquem*, & *Conveniri*. IV. 4. 117.
- Copiæ non est*. IV. 4. 109.
- Corollarium* unde dictum, & quid notet. IV. 4. 100.
- Creber* a *cribro*, seu *cerno*. IV. 15. 6. p. 771.
- Credere alicui*. IV. 3. p. 547.
- Cresco* a *creo*. III. 3. p. 322.
- Cretio Hereditatis*. IV. 15. §. 11. p. 788. 789.
- Crimen* quasi *cerimen* a *Cerno*. IV. 15. 6. p. 771.
- Κρίσις*. IV. 15. 6. p. 769. &c.
- Crocum* gen. neutro. IV. 4. p. 577.
- Culina testis*. IV. 4. p. 667.
- Cum*, & *cu*, Gr. ab Hebr. 𐤇𐤍. IV. 15. 24.
- Cum Præpositio*, ut *cum Diis volentibus*. IV. 6. p. 676.
- expressa, ubi alias solet omitti. IV. 6. 8. & p. 685. & 690.
- omissa, ubi ceteroqui solet exprimi. IV. 6. 18.
- post Adverbia & Adjectiva similitudinis, *Æque*, *Simul*, *Juxta*, *Unus*, *Idem*. IV. 6. 13.
- ad exprimendum instrumentum. IV. 6. 8. p. 677. 678.
- Cunctari* quid proprie notat. III. 2. 3. p. 284.

I N D E X.

Cunctus ex Coniunctus, III, 2, 3, pag. 284.

Cupere alicujus. III, 3, p. 324.

Curriculus a Curru, I, 10, 7.

Curtius expl. II, 10, 2, II, 12, 1, IV, 4, 14, IV, 9, 3.

D.

D Interponitur inter duas vocales in derivationibus, III, 3, 18, & 22.

D interponi solet in derivando inter vocales, & dein mutari in L. IV, 14, 23.

Damnatus voti, poenæ, IV, 4, 14.

Damni infecti promittere, IV, 4, 41.

Damnum dare, III, 2, 7.

Dapsile est Adverbium, II, 7, 6.

Dativi constructio &c. II, 4, III.

4, p. 395, 396.

— magna sæpe emphasis, II, 4, 5.

Dativus *Mihi* abundans, II, 4, 5.

— cum verbis, quibus ceteroquin Accus. jungi solet, II, 4.

— quartæ & quintæ Declinationis congruens cum Ablativo, I, 6, 4, p. 37, & 40.

— Græcus cum Præpositionibus Latinis, Ablativum requirentibus, I, 6, p. 42.

— Ejus rei ratio, I, 6, 4, p. 34, 35, extr. &c.

— unicus cum Verbo Substantivo, ut *esse solvendo*, IV, 4, 9, p. 554, IV, 4, 109, IV, 6, 13.

— duo cum Verbo Subst. IV, 4, 109.

— cum aliis nominibus Substantivis, ut, *argentum ferori*, finem notat. IV, 4, 9, & 12.

— cum Passivis, III, 4, 1, p. 394.

— Pronominum & Adjectivorum obsoletus in o, qui ceteroquin in i terminatur, *Eo, Quo, Illo, Alio, Utroque*, III, 14, 39.

De præpos. quid notet, IV, 6, 15.

Decernere, in resp. ad L. K. §. 2, p. 774, & §. 7, p. 782.

Decet personaliter constructum, III, 1, p. 264.

— cum Dativo, II, 4, p. 176, 177.

Decies festerium explic. IV, 4, 115.

Declinare activum, III, 3, 39.

Declinatio notat omnem derivationem, I, 8, 1.

— Eam habent quoque pronomina, I, 2, 10.

— mutata in nominibus propriis Urbium, I, 9, 4, extr.

Declinationis diversæ seu variationis Nomina, I, 9, p. 63, &c.

Decoquere, IV, 4, 107.

Decurrere campum &c. quid proprie notet, III, 3, 38.

Dedoco cum duplici Accusativo, II, 5, 7.

Deficere est activum, III, 3, 40.

Deinceps, III, 14, p. 523.

Deliberatio conceditur Heredi in adeunda & cernenda Hereditate, IV, 15, §. 11, pag. 787-790.

Dem vocula addi solet Adjectivis & Adverbiis, *Idem, Tantundem, Ibidem*, III, 14, 7, p. 484.

Deorsum Versum, I, 1, 6.

Deperire aliquem, III, 2, 10, III, 3, p. 364.

Deponentia olim vere fuerunt Passiva, III, 2, 3, p. 277, &c. III, 3, 8, & n. 111.

— in significatione passiva, III, 2, p. 286, 287.

Deponentia unde dicta, III, 2, 4, unde orta, III, 3, 8.

— orta etiam ex significatione actionis mutue, ut *amplecti, osculari* &c. II, 2, 3, p. 280.

— ex actione longioris moræ, ut *Augurari* &c. ibid. & p. 285.

De-

I N D E X.

Deponentium Activa sæpe in desuetudinem abierunt, quia cum Pronomine reciproco plerumque adhibita idem significabant, quod Passiva. III. 3. 8. & III. & 119.

— Activa olim usitata. III. 2, 3. pag. 285.

— quædam serius videntur formata, nec habuisse ideo terminationem activam. III. 2. 3. p. 283. 284.

Deponentia & Activa ejusdem verbi idem significantia. III. 2. 3. p. 285. III. 3. 8.

in **Derivatis** & **Conjugatis** reperiuntur multa, quorum primitiva, unde formata sunt, non exstant, nec exstare possunt, veluti *Statuer* a *Stor* &c. I. 15. I. p. 122.

Desiderare. III. 3. 10. p. 307.

Detrahere alicui. IV. 4. 49.

Dextimus superl. a *Dexter*. I. 11. 2.

Dicens vel simile per Ellipsin frequenter omissum. III. 2. 11. IV. 5. 7.

Disco audiens alicui. IV. 4. 45.

Die crastini, &c. IV. 4. 118.

Digamma Æolicum præponitur vocalibus. IV. 16. p. 838. 839.

Diluculum unde. I. 10. 6.

Diminutiva plerumque servant Genus & Significationem sui Primitivi. I. 10.

— in adjectivis & substantivis conjuncta, ut *parvula puel-la*. I. 10. extr.

Diomedes Grammaticus explicatur vel refutatur. I. 12. 7. p. 86. sub Dio. IV. 4. p. 563.

Dis a *Divitiis*. IV. 16. 22.

Diurnus, & *Diurna*. IV. 4. 51.

Doceri dicitur & *Homo*, & *Ars*. III. 3. 10. p. 309.

Doctrina & similia sunt Substantiva. IV. 4. 97.

Dolere, variis locutionibus. III. 3. 45.

Domi, pro, in ædibus domi. IV. 4. 3. p. 549.

Domi, & *Domi bellique*. IV. 4. 128.

Domum & *Rus* cum præpositionibus, maxime si addatur Epitheton. IV. 6. 4.

Domus & *Rus* cum Verbo Subst. aut similis significationis construuntur plane, ut nomina Urbium diversæ Declinationis. IV. 6. 4.

Donatus ad Terent. IV. 4. p. 357.

Donativum. IV. 4. 120. IV. 14. 21.

Dubito, an &c. in sensu affirmativo. I. 1. 51. p. 117. III. 3. 47.

Duellum, an a *Divellendo*. IV. 16. 7.

Dux etiam in Gen. Femin. I. 7. 6.

E Mutatur, sæpe in O. IV. 15. 13.

Egere aliquid. III. 3. p. 330.

Ego, *Tu*, construuntur ut Substantiva cum Verbo, & per Appositionem vel Concordiam alia sibi Substantiva vel Adjectiva habent addita. I. 2. 7.

— unde oriatur, & quomodo declinetur. I. 2. 10. & II. 13. 1.

Elephas, unde. IV. 14. 1.

Ellipses in lingua Latina frequentes. I. 13. 1. p. 90. 91. IV. 2. 1.

Ellipsis ejusdem Nominis. IV. 3. p. 541, 542. & 547.

— ejusdem, vel similis, Verbi. II. 10. 8.

— integri commatis. IV. 2. 1. extr.

— ex numero ante Genitivum. IV. 3. 2. p. 543. 544.

— pronominis reciproci. IV. 3. 13.

— Verborum & Participiorum, *Dico*, *Jubeo*, *Nuncio*, &c.

I N D E X.

Ecce in media Periodo. IV. 5.
7.
— Verbi Facio. IV. 5. 11.
— Copulæ: veluti *fas, nefas*.
IV. 7. p. 691. 692.
— præpositionis Græcæ, &c.
IV. 13. p. 733. 734. &c.
Ellipsis Nominativi ante Ver-
bum plurale tertiæ personæ.
IV. 4. 39.
— usitata in Proverbiis, jocis,
increpationibus, &c. IV. 5. 2.
in Ellipsi sæpe Verbum alterius
significationis, quam quod ex-
pressum, repeti vel intelligi
debet. IV. 814. & 5.
Ellipsis jubet sæpe repeti, post
relativum Pronomen, expressi
jam Verbi Infinitum. IV. 12.
3.
Ellipses quædam difficilius nunc
expleantur, sed earum explen-
di ratio difficilius nunc inve-
nitur. IV. 718.
Ellipses supplementa sæpe lon-
giora & inconcinna. I. 1341.
p. 91. 92. II. 16. 17. p. 147. 148.
III. 3. 9. p. 302. III. 14.
7. p. 487. &c. IV. 21. I. IV. 2.
p. 539. IV. 113.
Ellipses duriores ante Relativum
pronomen. II. 9. 5. III. 14. 7.
p. 489. &c.
Ellipses duriores in comparatio-
ne cum *Quam*. II. 10. 7. & III.
14. 7. extr. & n. 9.
Emergere se. III. 3. p. 330.
En & *Ecce* nullum casum regunt.
IV. 58 p. 661.
Encliticæ Particulæ, *Que, Ve,*
Nes, Ce, acui faciunt syllabam
etiam Brevem, cui junguntur.
I. 3. 1. p. 24.
Enim post *Quia, Nempe, Nam-*
que. III. 14. 34.
Ens per Ellipsin intelligendum,
& expressum. IV. 4. 27.

Eo, Quo, sunt Accusativi plura-
les Neutri. III. 14. p. 522. 523.
Sed vide ibi Notas, ubi o-
stenditur esse Dativos.
Epicœna nomina. I. 7. 5. & 7. IV.
4. p. 578. &c.
— a Communibus diversa.
I. 7. 7.
— dicuntur etiam *Premissæ*,
& quare. I. 7. 7. p. 52. 53.
Equitare in forma passiva. III. 3.
51.
Equuleus pro parvo equo. I. 10. 1.
Ergo. I. 18. 2. IV. 14. 7.
Ergo igitur. III. 14. 32. p. 518. 519.
Ergo & *itaque*. IV. 15. 9.
Esse. III. 14. p. 493. 494.
Evadere varia constructione. III.
3. 55.
Exagilare cum Accus. III. 3. 142.
Examenides, quasi *mites*. IV. 16.
p. 832.
Euphemismus. IV. 14. 12. & 24.
p. 753. 754.
Ex in Compositis pro *Extra*. III.
3. 49. 55. 94.
Excellere. III. 3. p. 332.
Excusare morbum. III. 2. 11.
Extimus pro *extremus*. I. 11. 2.
init.
Extra per Ellipsin omittitur ante
Accusativos post verba cum *E*
vel *Ex* composita. III. 3. 49.
55. 94.

F.

F *Ac* cum Subjunctivo. I. 13.
1. extr. & IV. 51. pag. 661.
662.
Facere aliquid dicuntur ipsi, qui
id curant fieri. III. 4. 5.
Facere orationem, poemam, apolo-
gum. III. 2. 7.
Facere aliquid magni, equi boni-
que, &c. II. 3. 2.
Facere pro *sacrificare*, cum Ab-
lativo

I N D E X.

lativo & Accusativo. IV. 4. p. 635.
Facio per Ellipsin omissum, in eo Tempore, in quo ponitur sequens verbum. IV. 5. 11.
Fastidire aliquid. III. 3. 57.
Favere linguis. IV. 14. p. 756.
Faxo seq. Indicativo, pro, ut *fano*. IV. 7. 19. p. 707. 708.
Femina per Apposit. additur Nominibus Animantium, ut *lupus femina*. IV. 4. p. 578. &c.
Feria. IV. 4. p. 776.
Festinare aliquid, unde ortum. III. 3. 59. & IV. 15. 3.
Festus explicatur, I. 3. 3. I. 6. 4. p. 36. I. 15. 4. p. 134. II. 4. 6. III. 3. p. 296. & p. 388. III. 5. 2. & 3. p. 416. III. 14. 7. p. 484. III. 14. 38. IV. 2. 1. p. 530. IV. 4. 39. IV. 6. 4. IV. 16. 5. & 8.
Figura Grammatica. I. 3. 2. p. 26. &c.
Finis, *Uxor*, & familia per Ellipsin omittuntur. IV. 4. 32.
Filum a figo, quasi *fixillum*. I. 10. 4.
Fingere unde derivetur. I. 3. 2.
Finis genere Feminino. IV. 14. p. 577.
Fini Ablativus. II. 7. p. 195.
Fio, *Fieri*, opponitur *esse*, & notat nasci, parari. Hinc *Interferi*. III. 3. 160.
Flagrare unde ortum, & quid notet. III. 3. 61.
Flamen pro Sacerdote, non a *folo lanae*, sed a *flammeo*. IV. 14. 17.
Florus expl. II. 5. 5. IV. 5. 11.
Fluvius, *Fluvia*, Adjectivum. IV. 4. p. 552.
Fore est Praesentis temporis. I. 14. 1. p. 107. & n. 5. p. 112.
 — cum Futuro Participii, I. 14. p. 113. III. 10. p. 467.

— opponitur tanquam Futurum *esse*. I. 14. p. 114.
 — cum praeterito participii, *Foret perductus*, *Fore factum*. I. 14. 1. p. 107. & p. 113.
Fortuna dicitur pro *Fortunna*. IV. 17. 4.
Frons, antiquo *Froi* & *Prunr*. IV. 14. 5.
Corn. Fronto expl. IV. 16. 8.
Frugi homo. IV. 4. 12.
Fruor cum Accus. III. 3. p. 336.
 — quid proprio notet. III. 2. 3. p. 281.
Fucus. IV. 14. 12.
Fungor cum Accus. III. 3. p. 337.
Fuo, *Fuat*. III. 3. 60.
Fusti Ablativus. II. 7. p. 195.
Futurum infiniti, *Amaturum esse*, &c. jungitur omni Numero & Generi, tanquam Invariabile. I. 14. 1. p. 105. & n. 5. p. 112. III. 11. 1. & p. 475.
 — infiniti obsoletum, *Amassere*. I. 14. 1. p. 106. & n. 5. p. 112.
Futura duo Participii verbi conjuncta. I. 14. p. 113. III. 15. p. 132. III. 10. p. 467.
Futurum Indicativi pro Imperativo vel Optativo. I. 13. 2.
Futurum Subjunctivi in RO aliquid quid notat, quam Futurum Indicativi. I. 13. 6. init.
 — Ejus Constructionis ratio. ibid. p. 104.
 G.
Corn. Galli ode rejicitur ut inepta & barbara. III. 14. p. 506.
Gallina expl. I. 1. 5. p. 5. I. 10. 6. I. 14. 2. I. 15. 8. p. 141. & 142. II. 3. 8. p. 168. III. 11. 3. p. 471. IV. 4. 118. IV. 14. 3. IV. 17. 8.
Generale Nomen & specialia per partitionem eodem casu posita. IV. 8. 2.
 L 11 5 Genitivi

I N D E X.

Genitivi constructio cum Verbis
&c. exponitur per Ellipsin, in
Negotio. II. 3. 6. & n. 12. IV.
4. 67.

— cum Verbis & Adjectivis,
per Græcismum. IV. 12. pag.
732. 733.

— cum Participiis, & Adje-
ctivis cum Substantivo coales-
centibus, ut *Homo amans U-*
xoris, *Herilis Filius ejus*. II.
13. 13.

— cum Præpositionibus per
Ellipsin explicandi apud La-
tinos, sæpe etiam apud Græ-
cos. II. 3. 8. p. 168. & 170.
IV. 4. 2.

— absolute positi, omisso per
Ellipsin Nominativo, vel Ac-
cusativo. II. 3. 8. extr. IV. 3. 9.
IV. 4. 4. IV. 4. 30. 85. & 102.

— absolute positi, subintel-
lecto Participio *Ens* vel *Exis-*
stens. IV. 4. 27.

— plures simul. II. 3. 15.

— speciales cum Nomine ge-
nerali. II. 3. 14. IV. 4. p. 565.
566. & 654. 655.

— denotantes rem, quæ ad
aliud quid pertinet, ut *cadus*
vini, *talenta X. dotis*. II. 3. 7.
Monstrum Hominis. IV. 4. 82.

— *Quantii*, *Magni* &c. cum
Verbis *Refert*, *Interest*, *Facio*,
&c. II. 3. 2. III. 5. 5.

— cum Verbis *Accusandi*. II.
3. 3. IV. 4. p. 565.

— *Damnandi*. IV. 4. 14.

— *Emendi*, *Æstimandi*, &c.
II. 3. 2. IV. 4. p. 628.

— *Miseret*, *Pudet*. II. 3. 4. &
5. IV. 3. 4.

— Locum, Urbem, Regionem
notantes. II. 3. 10. IV. 4. pag.
654. 655.

— constructi cum alio ca-
su sui Nominis, ut *Res re-*

rum. IV. 3. 9. pag. 542. 543.

— cum Verbis & Nominibus
Memoria. IV. 4. 67.

— cum Verbis *Copia*. IV. 4.
p. 564.

— cum Neutris pluralibus,
strata viarum &c. IV. 4. 77.

— cum Pronominibus, *Quod*
ejus, *Nihil ejus*. III. 6. 1. &
IV. 8. 84. Sic *Quid mulieris*,
Quid hominis. IV. 4. 82.

— cum Adverbiis, *Ubique*,
Nusquam, *Huc*. IV. 4. 30. IV.
12. 11.

— in Activa, & passiva signi-
ficatione. II. 3. 1. & n. 15. II.
13. 2.

— passivi rariores, vel paulo
duriores, ut, *defectores patris*
sui, pro, a patre suo. I. 13. 1.

— partitionis adduntur etiam
Positivis & Comparativis, æ-
que ac Superlativis, per Elli-
psin & ex numero. II. 10. 3. II.
11. pag. 226. IV. 3. 9. p. 543.
544.

— *Mei*, *Sui*, *Tui*, cum aliis
Substantivis, possessionem vel
actionem significantes, ut *La-*
bor mei. II. 13. 3. & n. 6.

— *Achilli*, *Perse*, &c. ab *A-*
chilleus, *Perseus*. IV. 4. 12.

— cum Ellipsi & *viro*. IV. 4.
9. & 14.

Gentium minime, *nusquam*, &c.
IV. 2. 1. p. 529. & IV. 12. 11.

Generis Grammatici origo. I.
7. 3.

Genus proprie non habent Adje-
ctiva, sed tantum ad Sub-
stantivi Genus declarandum
idoneas terminationes. I. 7.
p. 555. 56.

Genera tria habent etiam Ger-
mani. I. 7. 3. extr.

Generis diversi eadem Nomina,
I. 9. p. 62. &c.

Ge-

I N D E X.

Genus Epicœnum, quid, & unde dictum. I. 7. 5. & num. 7. IV. 4. p. 578.

— Commune, vel potius Generis utriusque Communia Nomina. I. 7. 6. & 8. IV. 4. p. 578. &c.

— hinc Animantium Nominibus additur sæpe *Mas* vel *Femina*. IV. 4. p. 579. 580.

— masculinum in feminis animalium. I. 7. 1. p. 43. 44. IV. 4. p. 579.

— in arboribus & herbis. I. 7. p. 44. IV. 4. p. 582.

— comprehendit etiam feminas, ut *Filii* pro Filio & Filia. I. 7. p. 54. 55. IV. 4. 34. IV. 10. 5.

— in plurali respondet variis Generibus in Singulari. IV. 10. p. 718.

— Neutrum in plurali respondet itidem variis generibus in singulari IV. 4. 79. IV. 10. 6.

Generis discrepantia per Syllepsin. I. 7. p. 53. IV. 10. 1. & 3.

Genere conveniens Adjectivum, seu Participium, & Pronomen cum sequente potius Substantivo, cum deberet convenire cum præmisso. IV. 12. 8.

Genera Grammatica Nominum comparantur cum Personis Verborum. I. 12. 2. & 3.

Gerundia sunt casus participii passivi neutrius Generis. I. 15. 1. p. 121. &c. III. 8. 2. p. 432. & 443.

— non sunt Substantiva, aut peculiare vocabulorum genus. III. 8. 2. p. 440.

— rectius dicuntur *Gerundia*, quam *Gerunda*, & unde? III. 8. 1.

— vocantur etiam *Supina*, sicut vicissim *Supina* etiam vocantur *Gerundia*. III. 9. 1. init.

Gerundia & Supina sequuntur constructionem suorum Verborum, prout hæc sunt vel Activa, vel Neutra. III. 8. 2. p. 434.

— in iis etiam eadem Ellipsis, quæ in Verbis, observari solet. ibid. p. 435.

— sunt vere Impersonalis constructionis, & a Passivis impersonalibus formata. III. 8. 2. p. 436. & 443. &c. maxime 446.

— absolute posita notant ipsam verbi actionem. III. 8. 12.

— non regunt Accusativum, sed per Ellipsin eum sibi habent adjunctum. I. 15. 1. pag. 120. 121. &c. III. 8. 2.

— sed quæ Constructio & Ellipsis magis propria est Activorum Gerundiis, quam Neutorum, sub quibus *negotium* vix intelligi potest. III. 8. 2. p. 436. &c. & p. 444.

— in significato manifeste passivo. III. 8. 2. p. 441. & 450. &c.

— construuntur ut Passiva, & habent Agentem in Dativo expressum, æque ac alia Passiva. I. 15. 1. p. 126. 127.

Gerundiorum Genitivus in Dativum etiam genitivum alterius generis & numeri regit. III. 8. 2. p. 441. III. 8. p. 439. &c.

— ejus constructionis ratio. I. 15. 1. p. 123. III. 8. 2. p. 435. 436. 446. & 454. &c.

Gerundia in DUM Nominativi casus cum Accusativo. I. 15. 1. p. 126. III. 8. p. 448.

— in DO, Dativi casus. III. 8. p. 450. IV. 4. 9.

— in DO etiam corripuntur. I. 15. 1. p. 121.

— in DO cum præpositione expressa. III. 8. 13. IV. p. 676.

Gerun-

Gerundivæ locutiones, III. 8. 2. p. 443.
Gestire aliquid, III. 3. 10. p. 306.
Glans & Glandula, I. 10. 3.
Grades tres Comparationis explicantur & asseruntur, H. 11. 1. p. 223. &c.
Græcismum sequitur Latina constructio, III. 3. 78. extr. Vide & *Hellenismus*.
Grammaticæ definitio & divisio, I. 2. p. 14. 15.
 — *ignari ipsi veteres*, T. 15. 1. p. 119. III. 2. 3. Vide *Veteres*.
Grammatica Vocabulorum ratio non est constituenda ex eorum significatione, III. 2. 3. p. 276. & III. 2. 4.
Grammatici significatio varia complectitur, I. 2. 4. p. 12. 13.
Gratificari cum Accus. III. 3. 65.
Gratulari quid proprie notet, I. 1. 6. p. 6. 7.
Gravari aliquid, III. 2. 3. p. 283. IV. 13. p. 736. 737.
 H.
H *Abet se res bene*, IV. 4. 110.
Hactenus, scil. *via*, IV. 4. p. 650.
Hellenismus, seu *Græcismus*, IV. 12.
Hellepontii nomen tribuitur etiam Regioni yicinæ, IV. 16. 23.
Heterogenea & Heteroclitica, I. 9. p. 62. 63. &c.
Hic & Ille ad remotius & propinquius promiscue aliquando referuntur, II. 9. p. 209. 210.
Hiemare Active, sed & *Neutraliter*, III. 3. 66.
Hisco ab *Hio*, III. 3. p. 322.
Hister & Histrion ab *Hebraica origine*, IV. 16. 11.
Holosteon, IV. 16. 25.
Homonyma, IV. 14. p. 741. 742.
Horatius expl. III. 3. 114. IV. 4. 134. IV. 7. 13. IV. 12. 6. IV.

15. 15. & n. 29. p. 810.
Horrere, III. 3. 66.
Huc pro huic & hoc, III. 14. 7. p. 486. & n. 39. p. 522.
Humi, terræ, Genitivi sunt, intellecto solum, IV. 4. pag. 641. & 649.
Hyginus, II. 9. 4. IV. 4. p. 577. I.
J *Aceo & jacio*, III. 3. 67.
Idem cum illo, IV. 6. 13.
Ideo exponitur, III. 14. 37.
Igitur notat deinde, tum: sæpe etiam conjunctim dicitur ergo igitur, III. 14. 32. p. 518. 519.
Ignoscere aliquid, III. 3. pag. 340. IV. 4. p. 625.
Immolare quid notet, IV. 15. in resp. ad L. K. 5. 8. p. 784.
Imperativa non sunt Futuri, sed Præsentis Temporis, I. 15. 8. p. 140.
Imperativorum, Amā & Amāto, an sit quædam significationis discrepantia, I. 13. 8.
Imperfecti Indicativi vis & natura est absoluta, I. 13. 1. p. 90. I. 13. 2.
Imperfectum Subjunctivi pro Plusquamperfecto, I. 13. 5.
 — *notat etiam id, quod fieri debebat*, I. 13. 5.
Impersonalia Verba quæ sunt, & quare ita dicta, I. 12. 7.
 — *Passivorum origo*, III. 2. 2. p. 272. III. 8. 2. p. 436. 437. & maxime p. 443. 444.
 — *notant ipsam Verbi actionem absolute*, I. 12. 7. p. 86. 87. III. 1. 4. III. 2. 2. p. 172. III. 8. 2. p. 436. &c. & p. 443. & 445.
 — *Passiva*, III. 2. 2. p. 272. III. 2. 8. III. 3. 10. p. 308. III. 8. 2. p. 436.
Impersonalium Passivorum & Participiorum discrepantia, prout

I N D E X.

- a *Verbis* vel *Activis* vel *Neutris* sunt formata, III. 8. 2. p. 444. 445.
- *Participia*, I. 15. 1. p. 123. III. 8. 2. p. 437. &c. & p. 445. III. 9. 1. p. 458.
- *passiva Participia*, *Pudum est*, *Veritum est*, cum *Accusativo*, III. 3. 10. p. 307.
- Impersonalia* quæ creduntur multa construuntur personaliter cum *Nominativo*. I. 12. 7. p. 84. 85. II. 3. 5. III. 1. p. 260. 261.
- Impersonalia*, *Miseret*, *Pudet*. &c. constructio, II. 3. 4. & 5. III. 2. 1. p. 263. III. 3. 110. p. 368. IV. 3. 4.
- Impersonalia* dicenda sunt non tam *Verba*, quam *Constructiones* quædam, quum nullum sit *Verbum*, etiam ex illis *Impersonalibus*, quin *Personaliter* aliquando construatur, I. 12. 7. p. 87. III. 1. 4.
- Impersonalibus* adscribenda *Gerundia*, 3. 8. 2. p. 443. &c. & maxime p. 446.
- Imponere alicui* (cil. *sarcinam*), III. 3. 69. IV. 4. p. 562.
- In* cum *Ellipsi* & *existens*, veluti *in Lachrymis*, IV. 4. 27. IV. 6. 7.
- sæpe per *Ellipsin* omittitur, maxime ante nomina propria *Urbium*, & alibi, ubi ceteroquin exprimi solet, IV. 6. 1. & 7.
- exprimitur, ubi abesse solet, IV. 6. 7.
- respondet *Græco* *ἔστιν*. IV. 13. 5. & p. 740.
- In paucis diebus*, & similia, IV. 6. 18.
- In præsentiarum*, II. 3. 8.
- Indicativi Modi usus & significatio*, I. 13. 1. p. 89. & 90.
- Indigro* cum *Infinis*. III. 3. 71.
- Indulgere aliquem & aliquid*, unde ortum, III. 3. 72.
- Infans* *Adjectivum*, IV. 4. p. 630.
- Infinita* recte dicuntur *Tempus Grammaticum* habere, I. 14. 1. & n. 8. & 9.
- habent tria tempora, eaque omnia formata a *Subjunctivi Imperfecto*, *Plusquamperfecto*, & *Futuro*, I. 14. 1. p. 106.
- *Græcorum* formantur ex *Indicativis*, & servant characteristicam cujusque *Temporis*, I. 14. 1. extp.
- Infinis* *Præsens* derivatur ab *Imperfecto Subjunctivi*, & ideo comprehendit etiam significationem *Imperfecti*, & in *Imperfectum Finiti* resolvissimè potest, I. 14. 1. p. 107.
- Infinis* *Futurum* olim fuit *Amasere*, & dein *Amaturum esse*, quod sine mutatione cum omni *Genere* & *Número* construebatur. I. 14. 1. p. 105. &c. & n. 5. p. 112. III. 11. 1. & p. 475.
- Infinis* *Futurum pass.* veluti *Amatum iri* exponitur, III. 11. 3.
- Infinita* minus recte dicuntur a *Sanctis* *Impersonalia*, I. 13. 7.
- Infinis* male tribuitur *Modus*, I. 14. 2.
- Infinis* vel tota *Oratio* pro *Nominativo*, III. 6. p. 422.
- cum *Verbis* *Dicitur*, *Videtur*, &c. III. 1. 2.
- construitur, ut verum *Nomen*, per omnes etiam casus, III. 6.
- pro *Genitivo*, III. 6. p. 423.
- pro *Dativo*, III. 6. p. 424.
- pro *Accusativo*, III. 6. p. 425.
- pro *Ablativo*, III. 6. p. 426.
- pro *Gerundio* vel *Supino*, veluti *Intravit videre*, pro, ad videndum.

I N D E X.

- dendum, *defessus sum quærere*, pro, quærendo. IV. 6. 5.
- cum Ellipsi Præposit. *Propter*, aut aliarum. III. 6. pag. 425. IV. 6. 5. & 19.
- cum Ellipsi & *Cæpit*, vel pro Imperfecto. III. 6. p. 426. IV. 5. 3.
- sequitur Accusativus, etiam si nullus præcesserit. III. 7. 3. p. 426. &c.
- sequuntur etiam alii casus, veluti Nominativus, *Cupio esse doctus*. III. 7. p. 430. IV. 12. 9. p. 731. 732.
- non regit aut recipit Genitivum loco Accusativi. III. 8. 2. p. 435.
- ejusdem verbi vel cognatæ significationis, quum verbo illi accedit, statuenda est Ellipsis præpositionis, ut *Propero properare*, *Pergis pergere*. IV. 3. 6.
- Ellipsis post suum verbum rejicitur. III. 3. 97. III. 8. 2. p. 435. IV. 3. 6.
- Inferuire aliquem*. III. 3. p. 343.
- Insistere aliquid & alicui*. III. 3. 76.
- Instare aliquem & alicui*. III. 3. 77.
- Insuescere aliquem*. III. 3. p. 344.
- Intendere animum in aliquid*, & cum Ellipsi, æg. Infinitivo. IV. 4. 8.
- Inter* in Compositis habet quoque significationem Impedienti vel penitus Tollendi, & construitur tunc sæpe cum Ablativo. III. 3. 78.
- Intercedere*. III. 3. 78.
- Interdicere* quid proprie notet, & quæ ratio constructionis. III. 3. 78. p. 346.
- Interdius & Interdiu*. I. 9. 3. pag. 64.
- Interest mea, tua*, &c. III. 5. 3.
- Interest* pro Discrepat, construi-
- tur eodem modo, quo *Hocce*. III. 5. 4. IV. 6. p. 690.
- Interferi* pro *Interfici*, *Exstingui*. III. 3. 80. pag. 385. seq.
- Interjectio an pars Orationis, an Adverbium, I. 2. 6.
- Intestina*, *Intestinus*. IV. 4. p. 597.
- Invadere in aliquem*, III. 3. 80.
- Invidere aliquem*, & *invidere alicuius dignitati*, quid proprie notent, III. 3. 80. &c.
- Ire & Ivi lectum, perditum*, &c. III. 11. 3. & 5.
- Isæus* explic. I. 16. 1. extr.
- Ita* in affirmando dicitur, pro, *ita est*, ut *rogas*, IV. 4. 59.
- Itaque*, IV. 14. 7.
- Item & Itidem*, III. 14. 7. p. 484.
- Iter tendere*, *ire*, *pergere*, IV. 4. p. 590. &c.
- Jubeo alicui & aliquem*, II. 4. 6.
- Judicare* componitur ex *jus dicere*, IV. 4. 54.
- Jugulum a jugo*, I. 10. p. 67.
- Junius & Majus* menses a *Junioribus & Majoribus* dicti, IV. 4. 64.
- Jurare* cum Accusativo, III. 3. p. 349.
- Jurisconsultorum veterum Latinitas, III. 14. p. 531.
- Jus quasi jussum*, IV. 15. 1.
- Jus* pro cibo a *juvando*, ibid.
- Justa* scil. officia, IV. 4. 36.
- Justo* cum Comparativis, ut *Liberius justo*, IV. 4. p. 596. 596.
- Juvenalis explic. III. 3. 138. III. 5. 7.
- Juvenis* Adjectivum utroque Genere, I. 7. 6. extr. IV. 4. p. 586.
- Juxta* est Adverbium; ejus etymon & significatio & constructio, I. 16. 1.

K.

K Aræ per Ellipsin sæpissime omittitur, IV. 13. p. 734-735.

— quibus Latinis Præpositionibus respondeat, IV. 13. 5.

Kgi-

I N D E X.

Κεῖται, unde, & quid notet. IV. 15. 6.

L.

L *Abium & Lambo* a Gr. *λαβω*. IV. 15. 4.

Laborare aliquid. III. 3. 83.

Lactantius expl. IV. 7. 6.

Lacunar est Adject. pro *Lacunare*.

IV. 4. p. 566.

Latet cum Dativo. II. 4. p. 177.

Latina Lingua originem trahit ex Græca. I. 1. 5. III. 14. 7. p. 483. 484.

— *Ea* an etiam in sermonibus quotidianis utendum. IV. 17. 8.

— ejus usus & peritia quomodo comparanda. ibid.

Latrare aliquem. III. 3. 84.

Latro Declamator adv. Catilinam emendatur. IV. 10. 6.

Lemma seu Tituli Capitum vel Librorum non sunt ab Auctoribus relictis; III. 14. p. 503. 504.

Leptis etymon. I. 1. 5.

Biber pro *Baccho* a Gr. *βαίω*. IV. 14. 8.

Librarius, & *Libraria* taberna. IV. 4. 111.

Licere & Liceri, & *Licet*, quid proprie notent. III. 14. 4.

Lices & Licebit cum Subjunctivo, *JCns* etiam cum Indicativo, III. 14. 6.

— simpl. pro affirmatione. III. 14. 4.

— pro Possum, III. 14. 4. extr.

— *Non* est Impersonale. III. 14. p. 261. & seq.

Limis oculis. IV. 4. p. 620.

Lingua quæque suos habet idiosyncrasmos, in aliam linguam non transferendos. III. 14. p. 497. 498.

Literator, qui primas literas docet. I. 2. 4.

Livius. I. 14. 4. p. 111. I. 15. 4.

p. 134. & 141. II. 4. 6. II. 12. 1. III. 7. 4. III. 14. 16. p. 502. IV. 4. 21. & n. 45. & n. 78. p. 610. & p. 615. IV. 8. 1. sæpius. IV. 15. 30.

Locus & Locum, IV. 4. p. 599.

Lucere, & *Lucare*, unde *Collucare*, *Sublucare*; quid proprie notent. III. 3. 84. 85.

Lucere & prælucere alicui facem. III. 3. 68. IV. 17. p. 850.

Luci absol. ut Adverbium pro *in Luce*, tempore Lucis, I. 6. 4. p. 41.

Luci unde orti. IV. 16. 6.

— a *lucendo*, & quare, IV. 16. 6.

Lucretius expl. II. 7. 2. III. 8. 5. IV. 15. in resp. ad L. K. 9. p. 779.

Ludere & ludus a *Lydis* & *Tyrhenis*, IV. 16. 11.

Ludus proprie de ludo gladiatorio, IV. 16. 11.

Læere proprie notat *Lavare*, at per abusum etiam *Solvere*, III. 2. 3. p. 278.

Lumen a *Luceo*, IV. 14. 20.

Luna contractum ex *Lucina*, IV. 14. 26.

Lupata, scil. frena. IV. 4. p. 581.

Lustri etymon, IV. 14. 20. IV. 16. p. 845. 846.

Lux etiam in Gen. Masculino, I. 9. 3.

M.

M in extremo addi solet in derivatis ex Græco vocabulis, veluti a *δέκα* *Decem*, ab *ἴτε*, *Item*, a *δὲ* *Dem*: sed & in metro elidi. III. 14. 7. p. 484.

M ante *P*, vel *B*, interponi solet, *Campus* a *καῖρος*, IV. 15. 4.

Maestus simpl. a *magis*. Hinc *Maestare*. IV. 14. 24.

Macula a *μακίω*, vel *μαῖω*, I. 10. 5. *Magis*

I N D E X.

Magis & Mage sunt Adjectiva
Positiva ut *Potis & Pote*, II.
16. 1.
Magis per Ellips. omisum. IV.
7. 4. & 8.
Majoragus notatus, III. 14. p.
503. 504.
Majores domus scil. *Servi*, IV. 4.
p. 638.
Majus & Junius menses unde,
IV. 4. 64.
Manare unde, & quid sit, III. 3. 86.
Mancipi res utrum sit Genitivus,
an Dativus, IV. 4. 12.
Mane Neutrum a *Manis*, unde
Immanis, IV. 16. 5.
Manere cum Dativo. II. 4. p. 177.
— cum Accusativo pro Ex-
spectare, III. 3. 86.
Manes Dii unde dicti, & quid
sint, IV. 16. p. 820. &c.
Manes, Dii pro Multitudine Ani-
marum in inferis, & pro cuius-
que defuncti Anima, IV. 16. 3.
Marcianus Capella explic. & e-
mendatur, I. 3. 1. p. 24. 25.
Mare Ablat. pro *Mari*, II. 7. p. 196.
Marius & Coniun. Adjectiva, IV.
4. p. 652.
Martialis expl. III. 3. 140. III. 14.
21.
Maximus a *Magis*, IV. 14. 24.
Me pro *mihi*, I. 6. 4. p. 36.
Medicari aliquam rem, & *alicui*
rei, III. 3. 87.
Medicina, & familia, sunt Adje-
ctiva, IV. 4. p. 556.
Memini cum præterito, I. 14. p.
110. III.
— & familia cum Genitivo,
IV. 4. 67.
— cum Accusativo, ibid.
Mens animi, IV. 4. 66. p. 603.
Merere scil. *ara*, IV. 4. 120.
Meridies, IV. 12. 11.
Merum & submerum vinum, IV.
4. 131. p. 651.

Metuendi verba sunt Neutra ex
sua origine, & notant in sol-
licitudine sum de re aliqua,
III. 3. 88.
— ante Relativa, *Quomodo*,
Quemadmodum, *Quot*, *Quam*
&c. quomodo sint explicanda,
IV. 15. 28.
— ante *U* vel *Ne*, significant
desiderium rei, quæ exprimi-
tur, ut eveniat, vel non eve-
niat, IV. 15. 29.
Mea, Tua, Sua cum Verbis *In-*
terest & Refert, sunt Accusa-
tivi Plurales, III. 5. 3.
Meus, tuus, suus, active &
passive significant, II. 13. 7.
— in alio casu cum Genitijs
nominum propriorum & ap-
pellativorum, veluti *Tuum A-*
pollinis imperium, II. 13. 13.
Mens mihi, Tuus tibi, Suis Si-
bi, II. 13. 13. p. 156.
Mei, Tui, Sui, & Mei, Tui, Sui,
Genitivi, unde sunt formati,
II. 13. 1.
Mei, tui, sui cum adjectivis &
participijs, II. 13. 18. III. 8.
15. & 18.
— cum alijs Substantivis,
passionem maxime, sed etiam
possessionem vel actionem, si-
gnificant, ut, *labor tui*, II. 13.
3. & n. 6. &c.
Micare, III. 3. 89.
Migrare se vel aliquid, III. 3. p. 355.
Miles dictus a *Mille*, quasi *mile-*
simus, IV. 16. 18.
Minerva unde Gr. *Aθηνά* & *A-*
θήνη fuerit dicta, I. 1. 1.
Mille & Millia, videntur pri-
mum fuisse Substantiva, inde
Singularis, hoc Pluralis nu-
meri, IV. 4. 78.
Mille homines, ut *millia anni* per
Appositionem, ibid. p. 613. &c.
Mille duo, tria &c. nunquam di-
citur,

I N D E X.

citur, IV. 4. 78. p. 615. 616.
Pedites X. Millia, caesi, & familia,
 recte dicuntur, & simpliciter,
 tot *Millia caesi*, IV. 8. 1.
Mis, tis, sis, pro *Meis, tuis, suis*,
 II. 13. p. 246.
Misereo, Miseres, II. 3. 4. & 5.
 III. 1. p. 264. IV. 3. 4.
Missilia, IV. 4. p. 588.
Modius subintelligitur, quando a-
 gitur de mensura frumenti, nec
 certa mensura est expressa. IV.
 4. 68.
Modo Adverbii specie, & hinc
Propemodum, Admodum, quid,
 & unde id notent, IV. 2. 1. p.
 531. 532.
 Modi Grammatici in Verbis de-
 fenduntur. I. 13. 1. init.
 — comparantur cum Casibus
 Nominum, ibid.
 — Eorum usus, & appellatio-
 nis ratio, I. 13. 1. p. 89.
 — Eorum numerus apud La-
 tinos, ibid.
 Modi diversi per Conjunctionis
 copulam juncti, I. 13. 6. p. 102.
 Modus non adscribendus Verbo
 Infinito, I. 14. 2.
Morari aliquid pro *Curare*, quæ
 ejus significationis ratio, III. 2.
 3. p. 279.
Morus arbor ex Græco, IV. 16. 17.
Mor a movendo, IV. 15. 1.
Moveri Sæyrum, vel *Cyclopa*, III.
 2. 3. p. 283.
 Mulieris nomen quando junctum
 habet in genitivo nomen *Viri*,
 tunc intelligitur, non *Filia*, sed
Uxor, IV. 4. 32.
Mundus, ejus propriæ ac analogi-
 cæ significationes, ac etymon,
 IV. 15. 22.
Mundus muliebris quid proprie sit,
 IV. 15. 22. p. 864.
 in *Mundo esse* dicitur, quod immi-
 net alicui, ibid.

Mundugen. neutro, IV. 15. 21. extr.
Mundare cū compositis, IV. 15. 23.
Mustum adjectivum, significans
novellum, IV. 4. p. 651.

Mutuo, IV. 4. 91.

N.

N eliditur etiam in Derivatio-
 nibus, III. 14. 37. sed ra-
 rius, I. 9. 3. p. 64. 65.

Nam interrogativum additur va-
 riis particulis & nominibus,
 etiam extra interrogationem,
 III. 13. 1. III. 14. 36.

Nasci Passivum est, I. 15. 8. p. 141.
 III. 2. 3. p. 283.

— notat etiam *Formari* in utero,
 & *Crescere*, I. 15. 8. p. 141. 142.

Natare aquas, III. 3. p. 356.

Ne post verba *Metuendi*, & similis
 significationis, IV. 15. 29.

Ne interrog. præmittitur etiam vo-
 cabulis, IV. 15. 30.

Negatio per Ellipsin repetenda in
Non modo, pro *Non modo non*,
 IV. 7. 5.

Negationis vocabula sæpe in sup-
 plementis Ellipseon dividenda,
 II. 10. 1. IV. 7. 5. p. 696. IV. 8. 5.

Negotium, in *Negotio*, sæpe sub-
 intelligitur, I. 15. 1. p. 124. II. 3.
 6. & n. 8. p. 170. III. 8. 2. p. 436.
 III. 9. 1. p. 439. IV. 4. 67. & n.
 75. p. 609. & c. & n. 85.

Negotium intellecti in Gerundiis
 & Participiis Passivis. I. 15. 1. p.
 123. 124. III. 8. 2. p. 433. & c.
 III. 9. 1. p. 458. IV. 4. 86

— non tamen satis commode
 in Gerundiis, & Participiis Pas-
 sivis Verborum Neutrorum,
 III. 8. 2. p. 438. 439. 446.

Negotium quod ad me pro *meum*,
 I. 15. 1. p. 125.

Negotium Negotii, I. 15. 1. p. 125.
 extr. IV. 4. 84.]

Negotium Callisthenis, pro *Calli-
 sthene*, III. 11. extr.

M m m

Ne-

I N D E X.

Negotium Hominis, IV. 4. 82.
Nemo unde, & ejus usus, I. 1. 6.
 IV. 4. 37.
Nemo Homo, IV. 4. 37.
Nemo Deorum minus recte dicitur, ib.
Nepos, IV. 15. 5.
Corn. Nepos exp. II. 3. 8. III. 8.
 2. p. 246. IV. 4. 78, p. 612.
Neutra Grammaticorum in Ver-
bis defenduntur, III. 2. 1. & n.
 2. III. 3. 2. & n. 10.
Neutra etiam dicuntur Absoluta,
 III. 2. 3. p. 277.
 — quædam, in compositis,
 videntur usu accepisse Activi
 Verbi vim, III. 3. 9. p. 303. &
 n. 10. p. 309.
Neutra cum Accusativis per Elli-
fin constructa, vertuntur quoque
in Passivam formam, & ita, ut
Accusativus mutetur in Nomi-
nativum, III. 3. 6. & maxime
 n. 10.
 — cum Accusativis, qui videntur
 ab illis regi, & notare id,
 quod representat, exhibet, efficit,
 vel pro materia habet, ab-
 soluta illorum actio, III. 3. 9. &
 n. 27. & 54. III. 8. 2. p. 438. & c.
Neutra certissima cum Accusati-
vo, III. 3. 10.
Neutra cū Præpositionibus com-
posita construuntur cum Accu-
sativo, sed qui regitur a Præ-
positione per Ellipsin repeten-
da, III. 3. 6. & n. 9. III. 5. 2.
Neutris tribuuntur etiam Participia
in DUS, III. 3. 104.
Neutorum vere verborum passivæ
locutiones, sed quæ duriores
sunt vel impersonales, III. 3. 10
Neutorum Participia Passiva
neutris Generis, ut & Gerun-
dia construuntur impersonali-
ter, III. 8. 2. p. 438. & c.
Neutra quædam usu vel abusu fa-
cta videntur Activa, III. 3. 9.
 p. 303. & n. 10. p. 309. & n. 123.

sic *Petere*, IV. 4. 46. pag. 592.
Judicare, IV. 4. 54.
 a *Neutris formata vera Activa*, ut
 a *Caleo Calefacio*, & c. III. 2. 2.
 p. 273.
Neutrum Genus serius, & apud
quosdam tantum Populos, ac-
cessit Masculino & Feminino,
 I. 7. 2. p. 44. 45.
Neutrū Adjectivū plurale cū va-
riis substantivis alterius generis
& numeri, IV. 4. 79. IV. 10. 6.
 — cum Genitivis pluralibus,
Srata viarum & c. IV. 4. 77.
 — adjectivum cum diversis Ge-
 neris substantivo, subintellecto
Negotium, IV. 4. 76.
 — *Quod referri videtur ad al-*
terius Generis Nomen, IV. 4.
 80. & 84.
Nihil est Substantivū, & construi-
tur per Ellipsin Præpos. cum
Nominibus & Verbis, IV. 4. 83.
Nihil aliud, quam, cum Ellipsi,
 IV. 5. 11.
Nocere aliquem, III. 3. p. 356. 357.
Noctū est Ablativus, ut Lucu, I. 9. 3.
Nominativus cum Infinitivo &
alio Verbo vel Participio, vel-
uti Petrus dicitur esse doctus, III.
 7. p. 431. III. 11. 3. p. 472. IV.
 12. 9.
Nominativi diversi plane per El-
lipsin omitti, & per copulam
uncti, I. 18. 1.
 — post Vocativum & Partici-
 pium, II. 6. p. 189. 190.
 — Adjectivi aut Participii, im-
 mo etiam Substantivi pro inte-
 gra sententia, veluti, *Nulle*
Literæ dabant suspicionem, III.
 9. 1. p. 459.
 — pro Genitivo Partitionis,
 IV. 8. 1. p. 708.
 — pro Adverbiis adhibiti, I. 9.
 3. p. 64.
Nomen derivatur a Nosco, vel Noo,
Novi, I. 5. 1.
 Nomina

I N D E X.

Nomina non ex natura, sed ex instituto aut casu, suam habent significationem. I. 1. 3. IV. 14. 1.

Nomina Verbalia non regunt Accusativum, sed per Ellipsin cum eo construuntur. I. 15. 1. p. 118. & 121.

Nomina verbalia in IO notant etiam officium, *cautio est mihi*, pro *cavendum est*. I. 15. 8. extr. IV. 4. 52.

Nomina in duas consonas exeuntia ejecerunt inter eas literam E. IV. 14. p. 747.

Nomina variatæ Terminationis, Declinationis, & Generis. I. 9. p. 62. 63. &c.

Nominum Propriorum natura. I. 2. 9. I. 7. 12.

— eadem plane reperiuntur aliquando in diversis hominibus. IV. 15. 31.

Nomina Propria etiam Genus habent, & recipiunt Adjectiva. I. 7. 11. & 12.

— etiam pluralem Numerum. I. 7. 12.

— constantius servarunt antiquam scripturam, quam Appellativa. I. 11. 2.

Nomina Gentilitia proprie sunt Adjectiva, & inventa demum post Prænomina. I. 7. 11.

Nom modo, sed *ne*. IV. 7. 5. & 6.

Nonius expl. IV. 4. 46. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 4. p. 775. 776. & §. 7. p. 781. IV. 15. 19.

Nostri, Vestri, Nostrum, Vestrum, Genitivi. Eorum usus & constructio. II. 13. 3. & n. 12.

Novalis, Novalia. IV. 4. 112.

Nox absolute pro Adverbio. I. 9. 3. p. 64.

Noxa & Noxia. IV. 4. 22.

Noxa dedere, h. e. poenæ. IV. 4. 22.

Nubere se. III. 3. p. 357. IV. 4. p. 656.

Nubilari. III. 3. p. 357.

Nudius tertius, quartus, &c. sunt

Nominativi: unde deriventur; I. 9. 3. p. 64.

Número Adverbii specie, quid, & unde id notet. IV. 2. 1. p. 531.

Numerum Dualem Latini non habent. I. 4. 1.

Numerum Pluralem habent etiā Propria Nomina. I. 7. 12. p. 60.

Numerorum discrepantiæ per Syllepsin. IV. 10. 1. & 2.

Numero Plurali in Verbis præmittitur Nominativus Singularis & Præpos. *Cam*. IV. 10. 4.

Nuncius Adjectivum. IV. 4. p. 638.

O.

O ante Vocativum. II. 6. p. 188.

— nullum regit casum. IV. 5. p. 659.

O ex Hebr. *y* sæpe ortum. IV. 16. 15.

O & AU promiscue positum, seu **O** ex **AU** formatum. IV. 16. p. 835. 836.

in **O** exeuntia Substantiva reciderunt **N**. ut *Plato* pro *Platon*, *ligo* pro *ligon*. IV. 14. 6.

Ob in compositis notat, *ad*, *contra*, *circa*, & tam in bonam, quam in malam partem sumitur. III. 3. 94. IV. 16. 8.

Obedire. III. 3. 93.

Obire diem, mortem. III. 3. 94. IV. 4. p. 607.

Obsidere urbem, pontem, &c. III. 3. 124.

Obstetrix. IV. 16. 8.

Obtrectare. III. 3. 96.

Occumbere mortem, morti, mortē. IV. 4. p. 607.

Offectores. IV. 16. 8.

Officere quid notet, III. 3. 97. IV. 16. 8.

Officium ab officiendo. IV. 16. 8.

Oleo, ejus etymon. IV. 14. 13. IV. 16. 15.

Opera est, pro vacat. IV. 4. 102. & 109.

Opera nō est mihi. IV. 4. 102. & 109.

M m m 2 O

Opetiri al. pro *Exspectare*; quæ sit ejus significationis ratio. III. 2. 3. p. 279.

Oporiet etiam *Personaliter* constructur. III. 1. p. 264.

Oppido unde, & quid notet. IV. 2. 1. p. 530.

Optativus Modus abest ab *Lat. Lingua*, quum nullas istic habeat proprias terminationes. I. 13. 1. p. 89. 90.

Opus cum *Genitivo*. IV. 4. 93. IV. 15. 8.

— cum *Accus.* *ibid.*

quod factum est *Opus*, quæritur quid factum *Opus* sit, & similia, exponuntur. IV. 15. 9. p. 796.

Opus est non plane significat *Necesse est*, sed tamen aliquid ejus. IV. 15. 7. & 8.

Opus habeo, opus est, diversimode constructum & expositum. IV. 15. p. 795. 796.

Opere maximo. IV. 11. 2.

Oratio integra pro *Nominativo*. III. 1. 2.

Originis diversæ vocabula iisdem literis scripta. IV. 14. p. 749. 750. IV. 15. 3.

Orthopnæa. IV. 16. p. 844.

Otiū per *T* scribendum. IV. 16. p. 832.

— derivatur ab *Utor*, vel potius ab *Hebr. ny tempus*. IV. 16. 15.

— notat etiam *scholam*, & *pacem*. *ibid.*

Ovidius expl. I. 15. 4. p. 134. II. 12. 1. init. III. 2. 3. p. 282. III. 14. 19. IV. 12. 9.

P.

P an interponendum post *M.* in *Præteritis*, & *Supinis*, aliisque vocabulis, veluti *sumptus*. IV. 17. 2.

Pallere. III. 3. p. 361.

Palus a *paxillus*, & hoc a *pango*. I. 10. 4.

Pandectæ explic. III. 14. 14. IV.

4. 41. IV. 12. 2. IV. 15. 6. p. 769. 770. & in resp. ad *L. K.* p. 793. 794. IV. 16. p. 837. 838. IV. 17. 8.

— eorū *Latinitas*. III. 14. p. 511.

Parca a *pariendo* dictæ. IV. 16. 12.

Parcere. III. 3. p. 361.

Parere etiam *Viri dicuntur*. Hinc *Patens*. I. 7. p. 55. 56. 57.

— ab *Hebr. nys*. IV. 14. 8.

Partes dabantur singulis in convivio. IV. 15. p. 764.

Partes *Orationis*. I. 2. p. 14.

Parti *Ablativus* pro *parte*. II. 7. p. 194.

Participia unde ita dicantur. I. 15. 1. init.

Participia adsignificant *Tempus*, idque unum habent a *Verbo*. I. 15. 1. & 2. III. 10. 1.

— nec tamen semper adsignificant *Tempus*, quum sæpe ut *mera Nomina* construantur. I. 15. 2.

Participia Latina videntur *Nominibus* adscribenda. I. 15. 1.

— *Composita*, diversæ significationis ab ea, quam ipsa habent *Verba*. I. 15. 1. p. 117.

— quædam, quorum *Verba* non reperiuntur. *ibid.*

— non regunt *Accusativum*. I. 15. 1. p. 116. 117.

— construuntur ut *Substantiva*. I. 15. 1. p. 119. 120. III. 10. 2.

— habent tria tempora, *A-mans, Amatus, amaturus*. I. 15. 2. & n. 4. p. 135.

— pleraque, etiam *Præsentis* temporis, veluti *Amans*, utramque, non activam modo, sed & passivam, habent significationem. I. 15. 1. p. 121. 122.

— *Præsentis* temporis in *Activo* etiam *Præteritum* aliquando notant tempus. I. 15. 2.

— ab *Imperfectis* indicativi sunt formata, & ideo etiam *Imperfectum* notant. I. 15. 8. p. 141.

— præ-

— præteriti perfecti, veluti *amatus*, activam etiam, & vel maxime, habuerunt significationem. I. 15. 4. III. 3. 106.

— derivantur a præterito activo Indicativi. I. 15. 4. p. 135.

— Verbor. Neutorum, etiam talium, quæ habere non possunt formam passivam per causam suæ significationis. I. 15. 4. p. 133. 135. 136. III. 8. 2.

— Passiva in DUS Præsentis sunt temporis, non Futuri. I. 15. 8.

— Futurum simpliciter non facile significavit, sed potius quid debeat fieri. I. 15. 8. p. 141. &c.

— derivantur a Præsentis Partic. Activo. I. 15. 8. p. 139.

— Præsentis Activi in Positivo constituuntur cū Accusativo & Genitivo, at in Comparativo & Superlativo tantum cum Genitivo. III. 8. 2. p. 440.

— videntur etiam aliquid discriminis habere, quod ad sensum, si dicas, *Amans uxorem*, vel *Amans uxoris*. III. 10. 2.

— Præteriti passivi, veluti *illaudatus* pro *illaudabilis*, & *infandus*. I. 15. 5.

— veluti, *Submersas obrue pupas*, notant rem fieri coeptam, & porro perficiendam. I. 15. 5.

— passiva Neutrius Generis impersonaliter. I. 15. 1. p. 123. 124. III. 8. 2. p. 438. &c. III. 8. 2. p. 458.

— etiam cum Accusativis diversū Generis aut Numeri constituuntur, veluti, *volo oratum a vobis justam rem*. I. 15. 1. p. 123. 124.

— passiva, & Adjectiva, sæpe integram orationem sibi junctam habent loco Substantivi, & sic in Nominativo Verbis præmittuntur, ut notent ipsam

actionem Verborum, veluti *ablatum mare* pro ablatio maris. III. 8. 2. p. 437. 438. III. 9. 1. p. 458. 459.

Participium Præsens cum verbo Substantivo. III. 10. 1.

Participium inter duo Substantiva, Genere & Numero conveniens cum posteriore. IV. 12. 8.

Particulæ idem pene significantes conjunctæ. III. 14. p. 517. 518. &c.

Partim non est Adverbium, sed Accusativus Nominis. IV. 13. 2.

Partitionis casus non semper est Genitivus, sed sæpe idē ac ille, qui sequitur. IV. 8. 2. p. 706. &c.

Pasco, *pascor*, *depascor*. III. 3. 8.

Pascuus ager. IV. 4. p. 635.

Passivorum locutionum ratio. III. 4. 1. & n. 4.

Passiva Impersonalia meram actionem notant. III. 8. 2. p. 436. Vide & *Impersonalia*.

Passivæ locutiones verborum vere Neutorum: unde male contendunt plerique, Neutra illa esse Activa. III. 3. 10.

ex Passivis locutionibus neutiquam potest probari Activarum ratio. III. 3. 10. 109. 129.

Pastillus unde? I. 10. 3.

Patruelis Adjectivum. IV. 4. p. 581.

Paulus a *pauillus*, & hoc a *paucus*. I. 10. 4.

Pax a *Pago*. IV. 14. 9.

Peccare cum Accus. III. 3. 101.

Peccatio, h. e. ubi peccatum a me est. IV. 4. 86. vel mihi, qui peccavi. I. 15. 4. p. 134.

Pecudes de feris. IV. 4. p. 558.

Pecus sem. in singulari. IV. 15. p. 800.

Pedatus & *Pedatum*. I. 9. 1.

Pelagus, h. e. profunditas maris ab Hebraica Origine. IV. 16. 24.

Pellere & *Pellare*, Simplex τῶν *Ap-*
M m m 3 *pellat-*

I N D E X.

pellare &c. unde derivanda. IV. 15. 18.
Penetrare. III. 3. 102.
Per. IV. 13. p. 737.
Percunctari aliquem aliquid. III. 2. 3. p. 284.
Perdullio. IV. 16. 7.
Peregre est Adjectivum. IV. 4. p. 599.
Pereo, quid proprie notet. III. 2. 3. p. 277.
Pergere, ab obsoleto *Perrigere*. III. 3. 97. & maxime n. 105.
Περὶ apud Græcos præmittitur Genitivo in comparatione & superlatione. II. 11. p. 226.
Perquam cū Superlativis. IV. 9. 3.
Personæ Verborum recte sic dictæ. I. 12. 2. init.
 ——— conveniunt cum Generibus Nominum. I. 12. 2. & 3.
Personæ ipsæ insunt Nominibus, & ad eas se accommodat Verborum terminalis Variatio. I. 12. 2. & 3. II. 6. 1.
Persona pro Homine. I. 12. 4.
Personalia verba male definiuntur. I. 12. p. 84. 85.
Pertasus. III. 3. 110.
Peto a Græco *πείνω*, ejus primitiva & figurata significatio. IV. 4. 46
Πείνω Græcum, unde *πίνω*. IV. 4. 46.
Petronius expl. I. 15. 5.
Phædrus. IV. 4. 27. IV. 5. 7.
Pila etymon a *pinfendo*. I. 10. 4. extr.
Pila pro columna. IV. 14. 16.
Pila, qua luditur. IV. 14. 14.
Pilum pro *Pisillum* a *Pisere* seu *Pinsere*. I. 10. 4. extr.
Piscina. IV. 4. p. 554.
Pistrinum, & *Pistrina*. IV. 4. 121.
Placere. III. 3. 106.
Plagæ etymon triplex in triplici significato. IV. 14. 17.
Plangere. III. 3. 107.
Plato exp. III. 1. p. 260.

Plaudere aliquem & aliquid. III. 3. 108.
Plautus. I. 15. 1. p. 124. & p. 125. 126. I. 15. 4. p. 133. II. 4. 4. II. 9. 4. extr. II. 13. 3. & n. 4. & n. 13. III. 2. 2. p. 273. III. 3. 27. & n. 60. & n. 62. & n. 124. III. 4. 12. & n. 15. III. 5. 3. III. 11. 3. p. 472. 473. III. 14. 20. IV. 2. 1. p. 528. IV. 4. 45. & 46. & 78. p. 610. & n. 93. & p. 624. & n. 126. IV. 6. 13. IV. 7. 1. IV. 12. 4. & 5. IV. 15. 29. p. 811. IV. 17. 3.
Pleonasmus. II. 10. 5. IV. 9. p. 714. *repetiti Pronominis*. I. 6. 4. p. 39. 40.
 ——— *repetitæ Præpositionis*. III. 3. 9.
 ——— *Accusativi cognati*. III. 3. 9. p. 303.
 ——— *Ablativi cognati*. IV. 3. 6.
Pleonasmus significationis, ut, perditum perdere. I. 15. 5.
Pleon. verbi intendit emphasin, ut videre vidi, vel videndo vidi. III. 2. 2. p. 271. IV. 3. 6.
 ——— *particularum*. III. 14. p. 517. & c. & nota 32. 33. & seqq.
 ——— *Nominis, ut Mens animi*. IV. 4. p. 603. & n. 84.
Plinius expl. II. 4. 4. extr. III. 3. 120. IV. 15. 21. & n. 23. p. 806. IV. 16. 17. IV. 16. p. 843.
Pluit est Impersonale & Personale, pro diversis modis construitur. III. 1. 4. III. 3. p. 368.
Pluvius adjectivum. IV. 4. p. 555.
Plusquam perfecti Subjunctivi natura. I. 13. 7.
Plus uno. IV. 17. p. 854. & IV. 2. 1. p. 528.
Poculum a *πώω*. I. 10. 6.
Poeniteo. III. 1. 6.
Poenitet cum Genitivo, ejusque constructionis ratio. III. 3. 110.
Pomaria, pometa. IV. 4. p. 587.
Pondo est ablativus. IV. 4. 2.

FONIVS

I N D E X.

Pontus pro mari Euxino primum,
ac dein pro regione ad illud
mare, denique pro omni mari;
Ejus etymon. IV. 16. 23.

Porcus etiam pro *Porca* adhibetur.
IV. 4. p. 580.

Porphyrus expl. IV. 13. p. 735.

Posis. IV. 15. 20.

Positiva obsoleta. I. 11. 3.

— pro Comparativis, seu cum
Ellipsi & *Magis*. IV. 7. 4.

Possessiva Adjectiva loco Geniti-
vi Substantivi. II. 3. 16. p. 175.
II. 13. 7.

— cum Genitivo aliorum No-
minum, ut, *Meum Consuetu-
dum*. II. 13. 13.

Positas, IV. 4. p. 614.

Postquam explicatur, & Ellipsis,
quæ in eo, expletur. II. 9. 5.

Possumus est Superlativum, etiam
cum Proprium est nomen. I.
11. 2.

— sine H scribendum, ibid.

Potior vere Passivum est. III. 3. 111.

— cum genitivo & ablativo.
IV. 4. p. 588.

Potis & Pote frequentata Veteri-
bus per omnia Genera & Nu-
meros. II. 10. 1. IV. 17. 3.

Pra est usitata comparationibus
particula. II. 7. 2. IV. 6. 11.

— notat tamen maxime Su-
perlationem quandam. IV. 6. 12

— adhibetur etiam post Posi-
tivum & Superlativum, immo
etiam post Verba. IV. 6. 11. p.
679. 680. 681.

Praconium. IV. 4. 72.

Praconium facere. IV. 4. 72.

Pragnans. IV. 4. p. 578.

Pralucere facem. IV. 17. p. 850. 851.

Prænomen fuit prius & antiquius
nomine Gentilicio, licet post
hoc inventum ita demum fuit
appellatum. I. 7. 11.

— erat maxime proprium Nomē
singulorum hominum. IV. 15. 31.

Præpetes aves. IV. 4. 46.

Præpositiones quædam sunt po-
tius Adverbia. I. 16. 1.

— discrepant natura ab Ad-
verbiis. I. 16. 1. extr.

Præpositiones sæpe sine ullo ca-
su solæ ponuntur. III. 5. 2. III.
12. p. 477. imit. III. 14. 39. p.
522. 523. extr.

— sæpe etiam per Ellipsin o-
mittuntur. IV. 6. p. 666. &c.

— temporis expressæ & o-
missæ. II. 5. p. 181. 182. IV. 6.
18. & p. 685. 686.

— cum aliis præpositionibus
compositæ vel conjunctæ, ut,
inane &c. III. 16. IV. 4. p. 570.

— cum Pronominibus Adver-
bialiter sumptis, ut, *Adeo*, *Ad-
huc*, &c. III. 14. 7. p. 486. 487.
III. 14. 39.

— cum Adverbiis. III. 14. 39.

— cum Nominibus, præmo-
dum, postmodo &c. III. 14. 7.
p. 486. & n. 39. p. 522. 523.

— nonnisi Urbium additæ,
Regionum ablata. II. 5. p. 182.
183. IV. 6. 1. & 2. & 3.

— accusativum regentes, vel
uti *extra*, *præter*, intelliguntur
sæpe post verba composita cum
ex vel *præ*. III. 3. 9. p. 304. 305.
& n. 49. & 94. & 127. III. 5. 2.

— cum verbis compositæ re-
peruntur sæpe expressæ, sæpe
etiam per Ellipsin omittuntur.
III. 3. 6. & n. 9. p. 303. &c.
III. 5. 2.

Praquam, **Præquod**. II. 7. 2. III.
14. 9. p. 493.

Præsens pro Futuro. I. 13. 4. I. 14.
4. I. 15. 2.

— pro Præterito. I. 13. 4. I.
14. 3. I. 15. 2. & n. 6.

— in narratione rei præteritæ
notat plerumque rem longioris
moræ. I. 15. 6.

in Præsentivum defenditur. II. 3. 8.

Præstare; quid proprie notet. III.

3. 10. p. 307.

Præter a *præ* notat etiam *ante*. III.

3. 9. p. 305.

Præteritum perfectum Subjunctivi simul etiam *Futurum* significans, ut, *amaverim*. I. 13. 6. init.

— *Infiniti in Sensu Futuri* non occurrit. I. 14. 4.

Præterquam. III. 14. 7. p. 487.

Præ ut. III. 14. 9.

Premere vim falce. IV. 4. 134.

Premi dicitur *vinum*. IV. 4. p. 651.

Pridie, postridie, explicatur. I. 16.

6. IV. 4. 118. IV. 12. 11.

Primus ab antiquo *pris*, & hoc a *pro* pro *pro*. I. 16. 6.

Priscianus refutatur. I. 13. 1. p. 89.

II. 13. 1. IV. 8. 4. extr.

Prislinus notat idem quod *Prior*. I. 16. 6.

Pro est præpositio pretii, emtionis, & permutationis. IV. 6. p. 683. 684.

— post *Quam*, Veluti *Major quam pro pede*. II. 7. 2.

— sequente *Quam*. II. 7. 2.

Procul unde derivetur, & quid significet. I. 16. 7.

Procus & *Proca* unde. I. 16. 7.

Proficiscor vere Passivum est, cuius Activum *Proficisco* in usu fuit. III. 3. 111.

Pronomina habent naturam Nominum partim Substantivorum, partim Adjectivorum. I. 2. 7. p. 18. &c.

— an declinentur. I. 2. 10. I. 8. p. 62.

Pronomen demonstrativum Genere & Numero conveniens suo Substantivo, licet respiciat res superiores. Veluti, *Eas gratias Diis agere*, pro, earum rerum. IV. 12. 8.

Pronunciatio Linguae Latinae secundum Accentus & produ-

Proprie ut.

vo & c.

Proprie ut.

beni & c.

I. 7. 118.

— etiam

I. 7. 12.

— confusum

quissimam

Appellativum

Propter qualem

bium. I. 16.

— absolutum

Propter vel

per Ellipsis

425. IV. 6.

Profus Adverbium

tet. IV. 17. 7.

Prosa & *prosa* oratio

IV. 17. 7.

Prosodia diversa eorum

bulorum. IV. 14.

Protenus. III. 14. 4.

Providere & *Prospicere*

tiâ facti significat

in resp. ad L. K. 5.

Prudentius expl. IV.

Pudeo. III. 1. p. 263.

Pudicus a *Pudeo*. I.

Pugnare pugnam.

Pallus; Ejus etymologia

Pulte pro *Pane* velle

quissimi.

quissimi. IV. 15. p. 764.
Putare, quid proprie, quid analogice significet. IV. 15. 14.

Q.

Q *Uadere* active & neutraliter. III. 3. 114.

Qualis a qua. III. 14. 7. p. 483.

Qualis a *quasibus*. I. 10. 4. p. 70.

Quam particula, unde, & quid significet, *Qua* ejus constructio. III. 14. 7.

— est origine sua Accusativus femininus Relativi Pronom. III. 14. 7. p. 488.

— ab ea derivatur *Quantus*, & *Quando*. III. 14. 7. init.

— in comparatione non conjungit similes casus. II. 10. p. 486.

— hinc Auriores locutiones & Ellipses, veluti *plus quam*, *quantum est*, *major, quam cui possit nocere*. III. 14. 7. p. 491.

Quam *distissimus*, *sane quam*, & *similiana*. III. 14. 7. p. 487. 488.

Quam & *quantum* sibi respondent, & aliquid proxime junguntur. III. 14. 7. & p. 490.

Quam *propterea*, *antequam*, & *magis vel potius quam*. II. 9. 5.

Quam per Ellipsin omissum post Comparativum, ut *plus quingentos colaphos*. IV. 2. 1. p. 528.

Quam pro numero, & similia. II. 7. 2. IV. 7. 1. & 11. p. 701.

Quamvis cum Indicativo & Subjunctivo. III. 14. 3.

— exponitur. III. 14. 2. & n. 5. & n. 7. p. 490.

Quamvis licet. III. 14. 2. & 5. & p. 517. 518.

Quando & *Quam*. II. 14. 7. p. 484.

Quandoque, adhibetur pro *quando* & *aliquando*, etiam pro *quandoquidem*. III. 14. 11. pag. 495. 496. 497.

Quamquam. III. 14. 7. p. 490. 491.

Quantitas Syllabarum ex abusu saepe mutata. I. 15. 1. p. 121. IV. 4. 48.

IV. 13. 1.

— non mutat naturam numeri. IV. 4. 118.

Quantus a *Quam*. III. 14. 7. init.

Quantum constructur eodem modo, ut *Quam*. III. 14. p. 492. 496.

Quapropter, III. 12. p. 476.

Quasi vel *tanquam* per Ellipsin omissa. IV. 7. p. 702. 703. 704.

Qui & *Quis*, Græcæ originis & diversæ, quorum obliqui casus conveniunt in eundem usum & formam, licet sint plerique formati a *Qui*. III. 14. 7. p. 485. 486.

Qui etiam ad interrogationem adhibetur. III. 14. 2. p. 486.

Qui est Sextus Casus a *Quis*. IV. 4. 69.

Quid hominis, *Quid* verum. IV. 4. 82.

Quidem absolute, etiam sine subsequente Adversativa, & tunc notat *certe*. III. 14. 26. & 29.

— pro ipsa Adversativa, III. 14. 26. p. 513.

— cum aliis particulis, ut *quidem certe*, & *quidem ne quidem*, &c. III. 14. 26. p. 512. extr. & n. 35. p. 520.

Quiesco, activus, sed maxime Neutrum. Constructur etiam cum Dativo, & cum Verbo Infinito, III. 3. 116.

Quintilianus. expl. I. 2. 4. p. 12. I. 2. 6. I. 7. 4. p. 41. I. 7. 7. p. 51. 52. I. 12. 1. p. 117. II. 12. p. 244. III. 3. 137. & n. 138. & p. 471. IV. 4. 10. IV. 6. 2. IV. 15. 2. & n. 29. p. 810.

Quintus a *quinque*, & proinde antiquior est scriptura *Quintus*, unde Gens *Quintilia*, *Quintiliis*, I. 11. 2.

M m m 5

Quis

I N D E X.

Quis, Aliquis, cū Plurali, IV. 10. 1.
Quivis &c. explicantur, III. 14. 7.
 p. 489. 490.
Quo est etiam Dativus, pro *Quoi*,
 a *Qui*, III. 14. 7. p. 486. &
 n. 39. p. 522.
Quo post *Non*, IV. 12. 2.
Quo & *Unde* cum Accusativo,
 IV. 5. p. 660.
Quo pro *Ut*, IV. 4. 69.
Quoad unde sit ortum, III. 14.
 7. p. 486.
Quoad, pro *Quod* ad, non est
 Latinum, IV. 5. p. 663.
Quoad ejus fieri potest, III. 6. 1.
 IV. 4. 84.
Quocirca, III. 12. 1.
Quod ejus facere potero, III. 6. 1.
Quod in initio periodi, vel in me-
 dio post nomen alterius gene-
 ris, I. 15. 1. p. 125. IV. 5. 9.
Quod in transitu ab uno ad aliud,
 & sæpe seq. *se, nisi, utinam*
 &c. IV. 5. 9.
Quod cum Genitivo pro *Quan-*
tum, III. 6. 1. III. 14. 7. p. 488.
 IV. 4. 77. & 84.
Quod inter duo verba finita, ut
Dico quod, III. 14. 16. p. 499. &c.
 — Eius constructionis ratio,
 III. 14. 16. p. 501. 502. & 503.
Quod post verbum Substantivum;
 ut, *jam diu est, quod non feci*,
 III. 14. 20. IV. 4. 52. & 81.
Quomodo habet ultimam aliquan-
 do correptam, at minime, si
 separetur, IV. 4. 48.
Quondam, Quoniam, ab antiquo
Quom pro *Quom*, IV. 15. 24.
Quotannis, IV. 5. p. 655.
Quum & *Tum*, sunt Accusativi
 Græci, *ὅτε* vel *ὅτι* & *τὸν*, III. 14.
 7. p. 485. IV. 15. 24.
Quum post *Est*, IV. 4. 52. extr.
 & n. 26.

R.

R *Anunculus*, I. 10. 2.
Rasrus an *Raster*, IV. 4. 104.

Reciproca promiscue usurpantur
 in prima & secunda persona.
 II. 12. init.
 — imo semper, quando ser-
 mo non est ambiguus. II. 12.
Reciprocorum varius & rariet u-
sus. II. 12. 1.
 pro Reciproco aliud Pronomen
 adhibitum. II. 12. 3.
Reciprocum Se omittitur sæpe
 post verba Activa. III. 3. 8.
 p. 298. &c. III. 3. 10. p. 309.
Rectè viâ. IV. 4. p. 450.
Rectè absol. pro rectè se haberes
 vel Homo. IV. 4. 110.
Rectè pro *Nihil*. IV. 14. 25.
nec Rectè alicui dicere. IV. 14. 26.
Refert cum Dativo. II. 4. 4.
 — primam habet longam. III.
 5. 3. extr. & n. 7.
Refert illius rectè dicitur. III. 5.
 3. p. 415.
 — cum Nominativo. IN. 5.
 p. 418. & n. 6.
Refert mea, & simpl. *Refert*, pro
Expedit. III. 5. 3.
Refert mea magni. III. 5. 5.
Regere in Syntaxi quid sit. II. 2.
 2. III. 1. p. 259.
Regionum nomina æque ac Ur-
bium in Genitivo. IV. 4. pag.
 655. 656.
 — nomina sine Præpositione.
 II. 5. p. 184. 185. IV. 6. 3.
 p. 670. 671.
Regnari passive. III. 3. pag. 373.
Regredior, regredior. III. 3. 119.
Relativum pronomem inter ea-
dem Substantiva utrimque ex-
pressa. II. 9. init.
 — sæpe non habet ante se id
 Substantivum, ad quod in con-
 structione refertur. II. 9. 1. p.
 202. IV. 12. 5.
 — sæpe nec ante nec post se
 Substantivū habet. II. 9. 2. & 4.
 — in parenthesis sine præce-
 denti Substantivo, ut, *quæ nunc*
amor. II. 9. 5. Re-

Relativum sæpe refertur ad sensum verborum, quæ præcedunt, vel ad aliud Substantivum, quam quod præcedit, ita ut ab eo, quod præcedit, in Genere & Numero discrepet. II. 9. 4. III. 3. 30. IV. 4. 80. IV. 10. p. 710. 711

— genere non conveniens cum præcedente Substantivo. II. 9. 4. IV. 4. 80.

— genere conveniens cum posteriore Substantivo, non cum priore. IV. 12. 8.

— Græcissans, seu casu suo conveniens cum præcedenti Substantivo. IV. 12. 1. & 2.

Renunciare cum Dativo. IV. 4. p. 619.

Repetitio ejusdem Nominis Substantivi, ante & post Relativum Pronomen. II. 9. init.

Repeundarum scil. pecuniarum. IV. 4. p. 626.

Requiescere aliquid. III. 3. p. 374.

Res, pro Re; Ut Rem natam video. IV. 4. p. 609.

Res. IV. 15. p. 806.

Rorare active, & neutral. III. 3. 121

Rude donatus. IV. 4. 135.

Rudens scil. funis. IV. 4. p. 582.

Ruere se, vel aliquid. III. 3. p. 336.

Julius Rufianus explic. III. 3. 137.

Rus etiam cum Præpos. IV. 6. 4.

Rure & Ruri dicitur in Ablativo, II. 7. p. 217. IV. 6. 4.

S.

Sacer Homo & Res pro Exsecrando. IV. 14. 27.

Sacræ res usus hominum erant exemptæ in perpetuum. IV. 15. 27. p. 761.

Sæpe fuit Adjectivum. I. 11. 3.

Sagio olim, & **Sactus**, pro quibus dein **Sancio** dicebatur, & **Sanctus**. IV. 14. 24.

Salarium, & similis formæ vocabula. IV. 4. 6.

Salio & ἁλιεύς ab Hebræo ἁλῖ. IV. 15. 24.

Sallustius exp. I. 15. 1. p. 121. I. 15. 5. I. 18. 1. II. 9. 4. & n. 5. & n. 7. III. 3. 124. & n. 131. IV. 4. 27. IV. 6. 8. IV. 7. 2. IV. 8. 3. & 5. IV. 10. 3. & 6. IV. 11. 3. pag. 724. IV. 11. 8. & I. 14. 1. p. 107.

Sallustii & Ciceronis mutæ Invektivæ non sunt genuinæ. III. 14. 25. p. 510.

Saltare cum Aceus. III. 3. p. 336.

Salus & **Salvus** a Gr. ἰαω. IV. 14. 23. extr.

Sanctii liber titulo **Originum**. IV. 16. p. 838. 839.

Sanctus a **Sagio**. IV. 14. 24.

Sapere patruos. & c. III. 3. p. 517.

Satagere rerum suarum. II. 3. 12.

Satin' salva? & **Satin' salvè?** IV. 4. 110.

Satin' pro **Verène**, in Ellipsi rariore. IV. 2. 1. p. 528.

Scriptura S. expl.

— **Lucas** III. 4. 7. **Acta** Ap. IV. 4. 37. & IV. 12. 2.

— **Paulus**. III. 4. 6. IV. 14. 27. p. 761.

Scuiella derivatur non a **Scium**, sed a **Χύτης**. I. 10. 3. extr.

Sectura araria, ferraria, & c. IV. 4. p. 635.

Secundum, a **sequendo**, non est Præpositio. I. 16. 1.

— ejus Ellipsis explicatur. ibid. p. 148. 149.

Secus est Adverbium, derivatum a Verbo **Sequor**. I. 16. 9. Ponitur & pro Male. IV. 14. 28.

Sedere dicitur, quod decretum est. IV. 4. 114.

Semel tantum quæ occurrant in L. Latina, aut quæ aliis similibus probari nequeant, reperiuntur quoque apud Veteres. II. 3. 8. p. 168. 169.

Seneca Tragicus expl. II. 3. 14. IV. 16. p. 843.

— **Philosophus**. III. 14. 23.

Senecæ Philosophi Latinitas. III. 14.

I N D E X.

14. p. 510.
Senecta adjectivum est. IV. 4. p. 556.
Sequitur Passivum, quid notet. III. 2. 3. p. 278.
Serpens adjectivum. IV. 4. p. 553.
Sertum adjectivum. IV. 4. p. 564. 565.
Servat domi absolute. IV. 4. 26.
Servire aliquem, & *servire servitutum*. III. 3. 123. p. 379.
Si per Ellipsin omisum. IV. 7. p. 702. 703.
Si, refertur ad *Ita*. IV. 7. 3.
Sibilus adjectivum. IV. 4. p. 642.
Sidere. III. 3. 124.
Significationes antiqui Vocabuli diversissimae, sed ex consequentibus semper factis ortae, veluti, *Maestare* & *Immolare* pro *Obtruncare*. IV. 15. in resp. ad L. K. 9. 80. p. 784.
Significatio Verborum usu & constructione ipsa saepe reperitur valde mutata, & ita, ut Passiva habeant speciem Activae significationis. III. 2. 3. p. 278. &c. III. 9. 8. & n. 10.
Significatio Vetus Vocabulorum saepe tractu temporis tandem obliteratur. IV. 15. p. 774. 775.
Silius Italicus. II. 4. 6.
Simultas. IV. 16. 19.
Sistere & *Desistere* sunt Activa. III. 3. 43.
Singularis Numerus & praepositio *Cum* constituuntur cum verbo Plurali. IV. 100. 4.
Sinistimus superl. a *Sinister*. I. 11. 2.
Sive, & *seu*, pro *vel si*, etiam *si*. IV. 7. 12.
Sollemnis est Simplex a *Sollus*, sed postea scriptum *sollemnis*, & male acceptum ab ipsis Veteribus. IV. 17. 1.
Sollus, *sollito*, a *Sollus*, duplici L. scribenda. IV. 17. p. 847.
Solum terrae, *humis*. IV. 4. p. 641.
Sonare aliquid. III. 3. p. 379.

Species in re Gramm. I. 3. p. 29.
Sperare pro *expectare*. IV. 14. 22.
Stat conferre manum, & similia. IV. 4. 114.
Stativa castra. IV. 4. p. 560.
Stipulationis formula. III. 4. 15.
Studere aliquid, & *aliquis*. III. 3. 126.
Sub praepositionis varius usus, & significatio. IV. 16. 6.
 — notat etiam paulo ante & paulo post. IV. 6. 15.
Subjunctivi usus & natura ac ratio appellationis. I. 13. 1.
Subjunctiva per se futurum non significant, sed Ellipsis in eis suppressa id facit. I. 13. 4. & 6.
 — saepe tamen ita occurrunt, ut Futurum Indicativi simpliciter pro his poni possit. I. 13. 4. exat.
Subjunctivi Imperfectum, pro *Præterito*, & *Futuro*, & *Officio*. I. 13. 5.
 — *Præteritum Perfectum*, & *Plusquam perfectum* notat saepe *Præteritum* in *Futuro* tempore. I. 13. 6. & 7.
 — *Futurum* in *R. Q.* habet etiam significationem *Præteriti*. I. 13. 6.
Subjunctivorum Ellipticarum locutiones. I. 13. 11. I. 13. 6. p. 399.
Substantivum verbum Effc. cum infinitivo, pro, *Licet*, *Datur*, *Eve-*
nit. IV. 4. 24. & n. 5. & p. 626.
 — cum *Nomine Verbalis* est *gemina* &c. IV. 5. 14. 52.
 — sequente *Quod* a *Eyr*, *Cum*, *Ubi*, *Ua*. III. 14. 39. IV. 11. 12. & p. 656. 617. 644. 644. 644.
 — cum *Genitivo*. IV. 4. pag. 621. & n. 102. 11. 11.
 — ante & post se eundem saepe habet casum. II. 6. 12.
Substantivum Verbum, & *Participium* *Ens* per Ellipsin omisum. IV. 4. 27.
Substantivum Nomen cum *Adjectivo* coalescit quasi in Unum

I N D E X.

num & sic ab utriusque significatione regitur Genitivus, ut, *Ejus Herilem Filium*, II. 13. 13.
Succernere in resp. ad L. K. §. 2. p. 773.
Sucula ab *sa*, I. 10. 6. extr.
Sudare cum Accus. & *Sudatus* passivè, III. 3. p. 381. init.
 Suetonius expl. II. 9. 5. IV. 4. 27. IV. 8. 1. p. 708. 709. IV. 8. 3. IV. 13. 6. IV. 14. 3.
Sufficere, III. 3. p. 381.
 Sulpicius Severus expl. IV. 2. 1. p. 710.
Summa res, & absolute *summa*, IV. 4. 105.
Summus pro *Supimus* a *Supra*, I. 11. 2. II. 11. 17.
Superlativi appellatio unde, II. 11. 1.
Superlativi Pleonasmus, *maxime pessimus*, IV. 9. 3.
Superlativa in *Umus* vel *Imus* ex-cuntia, I. 11. 2.
Superlativa junguntur cum genitivis sui generis potissimum, sed latius aliquando sumpti, II. 11. 16.
 ——— significant ultimum excessum, sed non semper, nec mathematicè ultimum, II. 11. 1. & n. 10. n. 11. n. 12.
 ——— notant etiam simplicem significationis intensiorem, ut, *beatissimus*, pro, *valde beatus*, II. 11. 1. & n. 10.
 ——— notant etiam Comparationem quandam, sed quæ consistit in excessu quodam supra alios, II. 11. 1. & 12.
 ——— etiam de duobus adhibentur, II. 11. 11. p. 230. 231.
 ——— diversæ formæ, I. 11. 5. & c.
Superfedere quid proprie notet, & quæ constructionis ejus ratio, III. 3. 129.
Supina & *Gerundia* promiscue adhibentur, & unde sic dicta, III. 9. 1. init.

Supinis non accensenda participia passiva, III. 9. 1. p. 458. 459.
Supina vera sunt Nomina, III. 8. 1. p. 441. III. 9. 1. p. 458. & p. 462. 463.
Supina in UM significant finem, non motum, III. 9. 1. p. 460.
 ——— expressas cû ante se habent Præpositiones, III. 9. 1. p. 460.
 ——— in U, sunt Ablativi, non Dativi, III. 9. 1. p. 460. & III. 9. 2. p. 462. 463.
Suppeditare, II. 3. 130.
Suppeto, III. 3. 131.
Supplicare, III. 3. 81. extr.
Surgo, & *Surrigo*, III. 3. 132.
Satirinum scilicet opificium, IV. 4. 21.
Syllepsis Generis, Numeri, & utriusque, I. 7. pag. 53. 54. & IV. cap. 10.
Synchyfis Constructionis, IV. 11. 3. T.
T*Acitus* exp. III. 3. 139. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 5. p. 776. 777.
Tædet cû Nominativo, III. 1. p. 264
Tædet me ciborum, IV. 3. 4.
Talis unde, III. 14. 7. p. 483.
Talus a *Taxillus*, & hoc a *Tango*, I. 10. 4. init.
Tam ex Græco τῷ, III. 14. 7. p. 483. 484.
Tamen, quæ τῷ, vel sic, III. 14. 20.
Tametsi, III. 14. 10.
Tandem a *tam*, III. 14. 7. p. 484.
Tanquam pro *Tamquam*, III. 14. 7. p. 488.
Tauri etymon, IV. 14. 11.
Tectum adjective, IV. 4. p. 566.
Tectorium opus, IV. 4. p. 621.
Tela a *texo*, I. 10. 4.
Telinum unguentum, IV. 4. 137.
Τίμνος, *Τίμνη*, IV. 15. 4.
 Tempa antiquissima nulla habuerunt, sed eorum loco Lucos, IV. 16. 6.
Tempora duo vel plura sæpe. Uno

I N D E X.

Venti etymon. I. 1. 4.
Ventilare explic. III. 3. 140.
Ventris etymon. I. 1. 4.
Verbi Gram. definitio. I. 12. 1.
 Verba quædam modo Activa, modo Neutralia. III. 2. 2. p. 271.
 III. 3. 10. p. 399. & n. 66. & 81.
 Verba ejusdem originis, sed in Activam & Neutram significationem divisa, & ideo diversæ formæ seu Conjugationis, veluti *Placere* & *Placere*, *Fugare* & *Fugere* &c. III. 2. 2. p. 270. 271.
 III. 3. 18. 20. 61. 67. 85. & 86.
 Verba Actionem & Passionem per Terminationem O & OR vere olim denotarunt. III. 2. 3. init.
 Verbum unum semel tantum positum in duplici tamen significatione. IV. 8. 4.
 Verbum unum ad plura refertur constructione, non item significatione. IV. 8. 5.
 Verbum unum, ut & Adjectivum, sæpe remotiori Nomini potius se accommodat, quam proprio. IV. 8. 3. & p. 712.
Vereor proprie quid notet. III. 2. 3. p. 279. III. 3. 141.
Vero, & *Verum* in simplice affirmatione: quæ ejus ratio. IV. 2. 1. p. 531.
Verus est Adverbium, non Præpositio. I. 10. 10. p. 155.
Vertere absolute positum, & *Verfari*. III. 2. 2. p. 274. III. 3. 8. p. 296. 297.
Vertex & *vortex* idem, a *vertendo*. IV. 15. 3.
Vescor, quid proprie significet. III. 2. 3. p. 280.
Vesci aliquid. III. 3. p. 391.
 Veteres ipsi sæpe non intellexerunt satis locutiones suæ Linguae. I. 15. 1. p. 119. & 127. 128. III. 2. 3. p. 278. &c. 281. III. 3. 6. & n. 10. p. 305. & n. 88. & 97.

extr. III. 5. 3. p. 416. III. 8. 2. p. 434. 437. III. 11. 1. & n. 3. p. 472.
 IV. 4. 48. & 78. p. 614. IV. 17. 1. extr.
Via ab *via*. IV. 16. p. 839.
Vicarius servus. IV. 4. p. 638.
Vicem meam &c. pro *in vicem*. IV. 13. p. 738.
Victrix, *Ultrix*, & similia sunt Adjectiva, etiam in Singulari. I. 7. p. 56.
Videre animo pro Considerare diligenter. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 2. pag. 773. & §. 7. p. 781. 782.
 — pro expetere & cavere. ib. §. 12. p. 789.
Vindicta quid sit. IV. 4. 133.
Vinea, a *vite*, & intelligitur por-ticus, cui similis est *Vinea* bellica. IV. 4. 40.
Vinetum. Ibid.
Vinum ab *vin*. IV. 16. p. 839.
Viola a Græco *βίος*. IV. 16. p. 839.
Violo & *violentus* a *vis*. IV. 16. 20.
Virgilius expl. I. 15. 5. I. 16. 7. II. 7. 4. II. 13. 15. III. 3. 88. III. 8. 6. III. 8. p. 452. III. 14. p. 406. IV. 4. p. 593. & 624. & 649. & 655. IV. 6. 8. IV. 7. 14. IV. 16. p. 823.
Vis in *Quirvis*, *Quamvis* &c. III. 14. 7. p. 489.
Vitis a Gr. *ῥῆς*. IV. 16. p. 839.
Vitruvius expl. II. 3. 8. p. 168.
Vivere vitam. III. 2. 2. p. 271. 272. III. 3. 143.
Vix in explicando dividi aliquando debet, ut solent Negationes dividi. IV. 7. 5. p. 695. 696.
Univoca. IV. 14. p. 741. &c.
 Vocabula quæque unam primitivam habent significationem. IV. 14. p. 741. &c.
 Vocabula earundem literarum & quantitatis, diversa tamen. IV. 14. 13.
 Vocabulo ex Eodem facta Duo diver-

diversa per usum diversæ pron-
 nunciationis & scriptionis. I. 3.
 2. p. 27. III. 3. 132. IV. 15. 3.
Vocativus est secundæ personæ.
 II. 6. 1.
Vocativi usus, maxime in Ad-
 jectivis post Participia. II. 6. 2.
 — sæpe pro eo tunc adhibetur
 Nominativus. II. 6. p. 189. 190.
Vocativus in I declin. Secundæ,
 penultimam, licet brevem, ac-
 cuit. I. 3. 1. p. 24.
Volo, volare, ab ἰλάω. IV. 15. 13.
Volo velle, vel a θέλω, vel ab ἔλω.
 ibid.
Voti damnatus. IV. 4. 14.
Urbium nomina sæpius sine, sed
 sæpe etiam cum Præpositione.
 II. 5. p. 183. 184. IV. 6. 2.
 — in genere Masculino. I. 7. 11.
 — in Plurali. I. 7. 12.
Usque ex Gr. ὡς. I. 16. 9. III.
 14. 39.
Usurpare notat maxime, aliquid
 non suum sibi vindicare, & ita
 eo uti. IV. 17. 8.
Usurpari uxor alicujus dicitur, quæ
 apud alium agit, ut Viri Usu-
 capio interrumpatur. ibid.
Usus sæpe ab Analogia recedit. I.
 1. 6. p. 6. I. 14. p. 105. 106.
 in primis III. 3. p. 306. & n. 109.
 III. 11. 1. & n. 3. p. 472.
Usus in Abusum degenerans, &
 significationem mutans. III. 2.
 3. p. 278. & c. III. 3. 6. & n. 8.
 & n. 10. & n. 78. & n. 109.
 III. 8. 2. p. 434. 435. III. 11. 1.
 & n. 3. p. 472.
 in Usu loquendi dominatur sæpe
 etiam Casus. I. 15. 1. p. 120.
 III. 2. 3. extr. III. 8. 2. p. 434.
 435. 440. III. 9. 1. p. 461. IV. 6. 2.
 IV. 15. 15. p. 798. 799. extr.
Usus phraseon proprius, Veluti,
verba facere, non agere; Gra-

tias agere, non facere, & c. p.
 857.
Usus est ponitur in omnibus fer-
 me eodē sensu & constructio-
 ne, qua *Opus est*. IV. 15. 8.
Ut pro *utinam*. IV. 5. p. 659. IV.
 15. p. 808.
Ut cum creditur significare *quam-
 vis, postquam* & c. semper tamen
 est Similitudinis particula. IV.
 5. p. 658. IV. 15. p. 808.
Ut etiam cum Indicativo construi
 posse putat Scioppius. IV. 7.
 p. 706. 707.
Ut semper per Ellipsin omittitur
 ante *Ne* solum. IV. 7. p. 707.
Ut *ne* conjungitur. ibid.
Ut post verba *Metuendi* quid no-
 tet: nunquam pro *ne* ponitur.
 IV. 15. 29.
 — etiam post *Terreo, Horreo*,
 & similia. ibid. p. 813. 814. 815.
 — etiam post Nomina, & alia
 Vocabula similis significatio-
 nis. ibid. p. 811.
Uti quid proprie notet. III. 2. 3.
 p. 281.
 pro *Uti* dixerunt olim *Oui*, hinc
 forsan *Otium*. IV. 16. 15.
Uti *aliquem*. III. 3. p. 392.
Utinam per Ellipsin suppressum.
 IV. 7. 20.
 — ejus constructionis ratio. I.
 13. 1. p. 93. 94. III. 13. 1.
Utroque est Dativus. III. 14. 39.
 adjectiva in *Uus* derivantur à
 Verbis, ut *Munus, Pascuus*,
 & c. à *Muto, Pasco* & c. IV. 4.
 119.

Y.

Y Græcorum mutatur a Latinis
 in U. vel I. IV. 16. 10. p. 788.
 789.

Z.

Z Eugma. IV. 8. 1. & c.

